"ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾದಂಬರಿ"

ಮಾಧವ ಕರುಣಾ ವಿಲಾಸ

ಗಳಗನಾಥ

H.K.D. Gopalkrishna

Book Dating: 26-6-86

H.K.D Gopalkrishna

Gopi

Gopi Krishna

ಗಳಗನಾಥರ

ಕನ್ನಡಿಗರ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸ್ವತಂತ್ರ ಕಾದಂಬರಿ

ಮಾಧವ ಕರುಣಾವಿಲಾಸ

ಲೇಖಕರು:
ದಿ. ವೇ. ತಿ. ಗಳಗನಾಥ

ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ-೧

ಪ್ರಕಾಶಕರು :
ಸಮಾಜ ಪುಸ್ತಕಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ

ಮುದ್ರಣ : ೧ ೧೯೨೩
ಮುದ್ರಣ : ೨ ೧೯೫೦
ಮುದ್ರಣ : ೩ ೧೯೬೪
ಮುದ್ರಣ : ೪ ೧೯೭೫

ಬೆಲೆ Rs. 20-00

ಮುದ್ರಕರು :
ಪ್ರತಿಭಾ ಮುದ್ರಣ
ಧಾರವಾಡ

ಅರಿಕೆ

ನಲವತ್ತೆರಡು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮೊಟ್ಟಮೊದಲಿಗೆ ಪ್ರಕಟವಾಗಿದ್ದ ಈ ಬೃಹತ್ ಕಾದಂಬರಿಯು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೆಚ್ಚಿನ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿದ್ದು, ದಿ. ಗಳಗನಾಥರ ಕಾದಂಬರಿಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ ಕೃತಿಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತಿ ಹೊಂದಿದೆ.

ಇದರ ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣದ ಆವೃತ್ತಿಯೂ ತೀರಿ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದುಹೋಗಿದ್ದವು. ಕಾದಂಬರಿ-ರಸಿಕರ ಬೇಡಿಕೆಗಳು ಬರುತ್ತಲೇ ಇದ್ದವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಗದದ, ಮುದ್ರಣದ ದುಬಾರಿಯ ಈ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಚತುರ್ಥ ಮುದ್ರಣದ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕಬೇಕಾಯಿತು. ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಎಟಕಲೆಂದು, ಅತ್ಯಂತ ಕಡಿಮೆ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಪುಸ್ತಕಕ್ಕೆ ಇರಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಎಂದಿನಂತೆ ಕನ್ನಡ ವಾಚಕ ವರ್ಗದ ಹಾರ್ದಿಕ ಬೆಂಬಲವು ದೊರೆಯುವುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇವೆ.

ಚತುರ್ಥ ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರಕಟನೆಗೆ ಅನುಮತಿ ಇತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಶ್ರೀ. ಬಿ ವಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಗಳಗನಾಥ ಇವರಿಗೆ ನಾವು ತುಂಬ ಋಣಿಯಾಗಿದ್ದೇವೆ.

—ಪ್ರಕಾಶಕ

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣದ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಸ್ವರಾಜ್ಯಂ ಸ್ಥಾಪಿತಂ ಯೇನ ತಪಸ್ತಪ್ತ್ವಾ ಸುದುಷ್ಕರಂ।
ವಂದೇತಂ ವಿಶ್ವವಿಖ್ಯಾತಂ ಮಾಧವಾಖ್ಯ ಮುನೀಶ್ವರಂ॥

ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರು ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ "ಮಾಧವ ಕರುಣಾವಿಲಾಸ"ವೆಂಬ ಈ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಸುರಸ ತಾತ್ವಿಕ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿಯು ಮುಗಿದದ್ದರಿಂದ, ನನ್ನ ತಲೆಯಮೇಲಿನದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ಭಾರವು ಇಳಿದಂತಾಗಿ, ನನಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿರುವದು! ನನ್ನ ಲೇಖನ ವ್ಯವಸಾಯದ ಅಖಂಡವಾದ ಹದಿನೆಂಟು ವರ್ಷಗಳ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಗೌರವದ ಹಾಗು ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರದ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಾನು ಬರೆಯಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಬರೆಯಹತ್ತಿ ಮೂರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ ಆಯಿತು. ಇದರ ೩೭೬ ಪುಟಗಳನ್ನು ಬರೆದ ಬಳಿಕ ಮುಂದೆ ವಿಷಯವು ಸಾಗದಂತಾಗಲು, ಇದನ್ನು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು "ಭಾಗವತಾಮೃತ" "ಶೈವಸುಧಾರ್ಣವ" ಎಂಬ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಉತ್ತಮ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಭಗವಂತರಾದ ಹರಿಹರರ ಒಂದು ವಿಧವಾದ ಉಪಾಸನೆಯನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಈ ಭಗವದುಪಾಸನೆಯು ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಮಾಧವಕರುಣಾವಿಲಾಸದ ಮುಂದಿನ ೩೪೪ ಪುಟಗಳ ಅತಿ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವು ಬರೆದು, ಈ ಪ್ರಚಂಡ ಕಾದಂಬರಿಯು ಪೂರ್ಣವಾಯಿತು! ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಚಂದಾದಾರರು "ಮಾಧವ ಕರುಣಾವಿಲಾಸ" "ಮಾಧವಕರುಣಾವಿಲಾಸ" ಎಂದು ಕನವರಿಸುತ್ತ, ಅದು ಬೇಗನೆ ಯಾಕೆ ಬರಲೊಲ್ಲದೆಂದು ಚಡಪಡಿಸಿ ಚಾಟಿಯ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ಓದುವ ತಮ್ಮ ಆತುರತೆಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಹಲವರು ಹಲವು ತರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಆಡಿದರು; ಆದರೆ ಅವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಹಾಗು ನನ್ನ ಕಾದಂಬರಿಯ ವಿಷಯದ ನಮ್ಮ ಚಂದಾದಾರರ ಉತ್ಕಟಪ್ರೇಮದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾನು ಸಮಾಧಾನವನ್ನೇ ತಾಳಿದೆನು.

ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕೈಯಿಂದಾಗತಕ್ಕ ಕೆಲಸವನ್ನು ಹಗಲು ರಾತ್ರಿ ಕುಳಿತಾದರೂ. ಮಾಡಿ ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಅವನು ಪರರ ಮುಖಾಂತರ ಕೆಲಸಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಅವನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಉಳಿಯಬೇಕು? ಮಾಧವ ಕರುಣಾವಿಲಾಸವನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವವರು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು; ಅವರು ಕರುಣಿಸಿ ಪ್ರೇರಿಸಿದ್ದನ್ನಷ್ಟು ಬರೆಯುವವನು ಪಾಮರನಾದ ಗಳಗನಾಥನು! ಅಂದಬಳಿಕ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯು ಬೇಗನೆ ಮುಗಿಯದಿರುವದಕ್ಕೆ ಗಳಗನಾಥನ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಪರಿಪಕ್ವ ಕಾಲನಿರೀಕ್ಷಣವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದು. ಹೃದಯಸ್ಥರಾದ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರು ಪ್ರೇರಿಸಿದ್ದರ ಕುರುಹು, ತನ್ನ ಹೃದಯದ ಪರಿತುಷ್ಟತೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅಂಥ ಪರಿತುಷ್ಟತೆಯು ಆಗುತ್ತ ಬಂದಾಗಲೇ ಗಳಗನಾಥನು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಮೊದಲಿನಿಂದ ಕಡೆತನಕ ಬರೆದಿರುವನೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ ಸಾಕ್ಷಿಯು! ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಗಳಗನಾಥನು ತನ್ನ ಹನ್ನೆರಡು ಸಹಸ್ರ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲದ ಹಂಗು ಇಡದೆ, ತನ್ನ ಈಗಿನ ಪ್ರತಿತಿಂಗಳ ಕಡಿಮೆಯ ೨೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವೆಚ್ಚವು ಹ್ಯಾಗೆ ಸಾಗೀತೆಂಬ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗದೆ, ಸದ್ಗುರುವು ಕರುಣಿಸಿದರೆ ಬೇಗನೆ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನೂ. ಸದ್ಗುರು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ ಪುನಃ ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ತನ್ನ ಅತ್ಯಾತುರತೆಯ ಎಳತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸತ್ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹಿತಕಾರಕ ಸೇವೆಯು ತನ್ನಿಂದ ಘಟಿಸಿ, ಶ್ರೀಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಘನವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಕಾದಂಬರಿಯು ಗೌರವವುಳ್ಳದ್ದು ಹ್ಯಾಗಾದೀತೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಆತನು ಬರೆದಿರುವನು! ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಬೇಗನೇ ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ನಿಮಗೆ ವ್ಹಿ.ಪಿ. ಮಾಡಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನೀವು ವ್ಹಿ. ಪಿ. ಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನನ್ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ವಿಚ್ಛೇದನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥೈಕಪರತೆಯ ದೋಷದಿಂದ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಅವಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಇನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಹೃದಯಸ್ಥರಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವರು ಗಳಗನಾಥನ ಗಂಟು ತಿಂದದ್ದೇನೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅನ್ಯರಂತೆ ಸ್ವತಃ ಗಳಗನಾಥನಾದ ನನಗೂ ಬಂದಿರುವದು; ಆದರೆ ಅಭಾಗ್ಯನಿಗೂ ಕೆಲವೊಂದು ಪುಣ್ಯಕರ ಪ್ರಸಂಗವು ಅವನ ಗುರುಹಿರಿಯರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಒದಗುತ್ತಿರಬಹುದೆಂಬ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಂತೇ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಶೇಷಸದ್ಗುರುವಿನ ಹಾಗು ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ "ಮಾಧವ ಕರಣಾವಿಲಾಸ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಆದ ನೆವದಿಂದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ನನ್ನ ಹೃದಯಸ್ಥರಾದರು; ಆದರೆ ಬುದ್ಧಿಹೀನನಾದ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸತ್ಕಾರವು ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದ ಆಗಬೇಕು ? ಆದರೂ ದೈವವಶಾತ್ ಬಡವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು ಬಡವರ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕರವಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ತಮ್ಮ ಆಸನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತು ಮರ್ಯಾದೆಹೊಂದುವಂತೆ, ನನ್ನ ಹೃದಯಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳ ಸ್ಫುರಣವನ್ನು ಹಟಮಾರಿಯಾದ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಹೆಸರಿನ ಗೌರವವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿರುವರು ! ಪಾಮರನಾದ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಾದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಸುಮಂಗಲಕರ ಸ್ಫುರಣದ ಯೋಗದಿಂದ ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಧನ್ಯನಾಗಿರುವೆನು ! ಇನ್ನು, ಮೃದಂಗ ಬಾರಿಸುವವನು ಎಷ್ಟು ನಿಪುಣನಿದ್ದರೂ ಮೃದಂಗದ ದೋಷದಿಂದ ಬಾರಿಸುವದರಲ್ಲಿ ದೋಷವಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವಂತೆ, ಯೋಗ್ಯತಾಹೀನನಾದದ್ದರಿಂದ ಒಡಕ ಮೃದಂಗರೂಪನಾದ ನನ್ನ ಮುಖಾಂತರ ಹೊರಟ ಮಹಾತ್ಮರ ವಿಷಯ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಯೋಗದಿಂದ ದೋಷವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬಂದರೂ, ಆ ಸತ್ಯಸ್ಫೂರ್ತಿಯು 'ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ' ಬಿರುದಿನಿಂದ ಒಪ್ಪುವ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರದೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರು ಸರ್ವಥಾ ಮರೆಯದೆ, ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರಿಯ ಕಾದಂಬರಿ ಎಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಡಬಡ ಓದಿ ಬಿಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಇದೊಂದು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡತಕ್ಕ ಪುಸ್ತಕವೆಂದು ವಿಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಓದುವದು ಲಾಭಕರವಾಗಿರುವದು ! ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಮಹಾತ್ಮರು ಪ್ರೇರಿಸುವದೆಂದರೆ, ಎದುರಿಗೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡು

ಬರೆಸುವದಲ್ಲ, "ನ ದೇವಾದಂಡಮಾದಾಯ ರಕ್ಷಂತಿ ಪಶುಪಾಲವತ್।
ಯಂಸ್ತ್ವನಾಗ್ರಹಮಿಚ್ಛಂತಿ ಬುದ್ಧ್ಯಾ ಸಂಯೋಜಯಂತಿ ತಂ ॥"
ಎಂಬಂತೆ ಲೇಖಕನನ್ನು ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಯೋಜಿಸುವದು !

ಹೀಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರೇರಿಸಿದಂತೆ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆದ ನಾನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲು ಸರ್ವಥಾ ಸಮರ್ಥನಲ್ಲ; ಆದರೂ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕಟ್ಟ ಕಡೆಯ ಎರಡನೆಯ ಭಾಗದ ೨೯ನೆಯ "ಮಹಾತ್ಮರ ಭವಿಷ್ಯಕಥನ"ವೆಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಅವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಪ್ರೇರಿಸಿದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುವೆನು. ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕರಣಶಃ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದುತ ಬಂದಿದ್ದ ಎಷ್ಟೋ ಸಹೃದಯ ವಾಚಕರು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆಯೇ ಇದ್ದರೆಂಯೇ? ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪಾತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದವೆಯೇ, ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನು?" ಇತ್ಯಾದಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೌತುಕದಿಂದ ಕೇಳುವಾಗ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಆನಂದದಿಂದ ಉಕ್ಕುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆಗ ನಾನು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮನಸಾ ವಂದಿಸಿ, ಹೀಗೆ ಕೇಳುವವರನ್ನು ಕುರಿತು—"ಪುಣ್ಯವಂತರೇ, ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಕಾಲದವನೇ; ಅಂದಬಳಿಕ ಈಗ ೬೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಆಗಿಹೋಗಿರುವ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನಿಮ್ಮಂತೆ ನಾನೂ ಕಂಡವನಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ, ಅವರನ್ನು ಕಂಡವರಾಗಲಿ, ಸ್ವತಃ ಅವರೇ ಆಗಲಿ ಆಗಿನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸದಿದ್ದರೆ ನಾನಾದರೂ ಏನು ಬರೆಯಬೇಕು? ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ ಕರುಣಿಸಿ ಪ್ರೇರಕರಾಗಿ ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆಸಿರುವದರಿಂದ, ಇದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ನೀವು ಸರ್ವಥಾ ಅವಿಶ್ವಾಸಪಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಈಗಾದರೂ ಕನ್ನಡಿಗರೊಡನೆ ಇಡಿಯ ಭರತಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಜಾಗ್ರತಗೊಳಿಸುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಮುಖಾಂತರ ಈ ಕಾದಂಬರೀ ರೂಪದಿಂದ ಬೋಧಿಸಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದು ನೀವು ಜಾಗ್ರತರಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಕಾದಂಬರಿಯೊಳಗಿನ ಮುಖ್ಯ

ಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳು ನಿಜವೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ, ಹಾಗು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ದೈವೀಸಹಾಯದಿಂದ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರು, ವಿಜಯನಗರದ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಇತಿಹಾಸವೂ, ಆಖ್ಯಾಯಿಕೆಯೂ, ದಂತಕಥೆಗಳೂ, ತಾಮ್ರಪಟ-ಶಿಲಾಶಾಸನಗಳೂ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿರುವವು. ಅಂದಬಳಿಕ ಒಂದು ಅಂಕಡೊಂಕ ಕಲ್ಲಿಗೆ ದೇವರೆಂದು ಹೆಸರಿಟ್ಟ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅದರ ಔಪಾಸನೆಮಾಡಿ ಉದ್ಧೃತರಾಗುವ ಭಾವಿಕ ಶಿಖಾಮಣಿಗಳಾದ ವೈದಿಕರಾದ ನಮಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಈ ಕಾದಂಬರೀ ರೂಪ ಅಂತಃಪ್ರೇರಣೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಆಧಾರವೇತಕ್ಕೆ ಬೇಕು?

ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ, ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ, ಕಾಶಿಮುಖಾಮ, ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಯೋಜಿಸಿರುವದರಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಸರ್ವಸ್ವವೇ ತೋರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು! ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಾನು ಸಣ್ಣವನಿದ್ದಾಗ ಒಬ್ಬರು ಒಂದು ಭಾವಣಿಯಲ್ಲಿ—"ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಜಂಗನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಒಬ್ಬ ಹೊಲೆಯ ನಾಲ್ವರು ಜತ್ತಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ನನ್ನ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿರುವದು. ಈ ನಾಲ್ವರು ಕೂಡಿ ಒಂದು ಮಹಾಕಾರ್ಯಮಾಡಿದವರೆಂದು ಆ ಭಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿತ್ತು. ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯ ನನ್ನ ಈ ಸ್ಮರಣವು ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ಸಾಧನವಾಗಿ ಈ ಕಾದಂಬರಿ ಬರೆಯುವಾಗ ಪರಿಣಮಿಸಿದ್ದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ! ಈ ನಾಲ್ಕು ಪಾತ್ರಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನೇ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿರುವದನ್ನು ಮರ್ಮಜ್ಞ ವಾಚಕರು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವೈದಿಕರಾದ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಜನರಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ, ಅವೈದಿಕ ಎಂಬ ಎರಡೇ ವರ್ಗಗಳಾಗುವವು. ವೈದಿಕರೆಂದರೆ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಂಗವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ವೇದವನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಯಾವದೊಂದು ವೇದೋಕ್ತ ದೇವತೆಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುವವರೆಂದು ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂದೆ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ನಿರೂಪಿಸುವರು. ಈ ವೈದಿಕರಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣೋಕ್ತವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ, ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ-ಗಾರ್ಹಸ್ಥ-ವಾನಪ್ರಸ್ಥ-ಸನ್ಯಾಸ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನೂ ಮನ್ನಿಸು

ವವರು ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರೆನಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸದೆ ತತ್ವತಃ ಒಂದೇ ವರ್ಣವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ, ತದ್ಭಿನ್ನವಾದ ಆಚರಣೆಗಳನ್ನು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡವರು ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರು. ಹೀಗೆ ವೈದಿಕರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಮೊದಲಿನ ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಎರಡನೆಯ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರೆಂಬ ಜಂಗಮರೂ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವರು. ಇನ್ನು ಅವೈದಿಕ ವರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಾಸಿಮಖಾನನೆಂಬ ಮುಸಲ್ಮಾನನ ಯೋಜನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಈ ಮುಸಲ್ಮಾನರಂತೆ ಪಾರಶಿ, ಕ್ರಿಶ್ಚನ್ ಮೊದಲಾದವರೆಲ್ಲ ಅವೈದಿಕ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಬರುವರೆಂಬುದರ ದಿಗ್ದರ್ಶನ ಮಾಡಿದೆ. ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಾತ್ರವು ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನದು. ದೇಶಾಭಿಮಾನವಿರುವವರಿಗೆ ಯಾವ ಧರ್ಮದವರೇ ಆಗಲಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧಗಳನ್ನು ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾತತ್ವವನ್ನು ಆ ಪಾತ್ರವು ತೋರಿಸುವದು. ಎಡಗೈಯು ದೇಹಭಾಗವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಲಾಕ್ಷಾಲನರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯಮಾಡಿದಾಗ, ಅದು ಶುದ್ಧವಾಗುವವರೆಗೆ ಅನ್ಯಾವಯವಗಳಿಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವಾಗಿರುವಂತೆ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಬರಿಯ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲ, ಈ ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧದ್ಯೋತಕವಾದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾತತ್ವವು ಸ್ಥೂಲ-ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಾನದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವದೆಂದು ವಿಚಾರಪರರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾನವಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ವೈದಿಕರಾದ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವೈದಿಕ, ಅವೈದಿಕ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಎಂಬ ಮೂರು ವರ್ಗದ ಜನರು ಇರುತ್ತಿದ್ದು, ವೈದಿಕರಲ್ಲಿಯ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ—ಮುಸಲ್ಮಾನ, ಜಂಗಮ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಒಬ್ಬ ಹೊಲೆಯ ಈ ನಾಲ್ವರು ಜತ್ತಾದರೆ ಜಗತ್ತೆ ಜತ್ತಾದಂತಾಗುವದು! ಈ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗದ ಜನರು ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಒಂದಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿರುವದನ್ನು ವಾಚಕರು ಮಾರ್ಮಿಕರೀತಿಯಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳ

ದಿದ್ದರೆ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆಸಿದ್ದೂ, ಪಾಮರನಾದ ನಾನು ಬಹು ಕಷ್ಟಬಟ್ಟು ಬರೆದದ್ದೂ ವಾಚಕರ "ಕಾದಂಬರಿಯು ಬಲುಸವಿ" ಎಂದು ಶ್ಲಾಘಿಸಿದ್ದೂ ವ್ಯರ್ಥವೇ ಸರಿ!

ಇಂಥ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಗಳಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಈಗ ೬೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತಮ್ಮ ಅಗಾಧ ತಪಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಮಾಡಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಎರಡು ಮತಗಳಿರುವವು. ಆಚಾರ್ಯರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಕುಲಗುರು ಪದವಿಯನ್ನೂ ಮಂತ್ರಿಪದವಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದಿ, ಸಂಗಮ, ಹುಕ್ಕ, ಬುಕ್ಕ ಎಂಬ ಮೂವರು ಅರಸರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಳಿಕೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವರಾಜ್ಯಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಸೂತ್ರಗಳನ್ನೂ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಆಮೇಲೆ ಆಶ್ರಮ ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಶೃಂಗೇರಿಯ ಶ್ರೀ ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರೆಂಬುದು ಒಂದು ಮತವು. ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿಯೇ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂಬುದು ಎರಡನೆಯ ಮತವು. ಈ ಎರಡು ಮತಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿಯೇ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡಿದರೆಂಬ ಮಾತು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಆಚಾರ್ಯರು ಸತ್ಯವಾದ ಅದೇ ಮತವನ್ನೇ ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿದರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಪ್ರೇರಣೆಯು ಸತ್ಯವಾದದ್ದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಮೂರು ಸಾಕ್ಷಿಗಳಿರುವವು—ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಬಿಗಿಯಾದ ನಿರ್ಬಂಧಪಾಲನದ ಜವಾಬದಾರಿಯು ಒಂದನೆಯ ಕಾರಣವು; ಆಚಾರ್ಯಕೃತ ವಿವಿಧ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮ-ಸಂನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಗಳೆರಡಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಹೆಸರುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವದು ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣವು; ಅವರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿಯೇ ಮಂತ್ರಿಗಳೂ, ಕುಲಗುರುಗಳೂ ಆಗಿದ್ದರೆಂಬ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಅವರದೇ ಸ್ಪಷ್ಟೋಕ್ತಿಯಿರುವದು ಮೂರನೆಯ ಸಾಕ್ಷಿಯು. ಈ ಸಾಕ್ಷಿಗಳ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡೋಣ:

(೧) ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಪಾಲನದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದು ನರಕಸಾಧನವೆಂದು ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವು ಶಾಸನ ಮಾಡುವದನ್ನು ಒರೆದು ತಿಳಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯ

ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತರಾದ ಮಾಧವ ಮುನಿಗಳು—"ಆಚಿನೋತಿಹಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಂ ಆಚಾರೇ ಸ್ಥಾಪಯತ್ಯಪಿ। ಸ್ವಯಮಪ್ಯಾಚರೇದ್ಯಸ್ತು ಸ ಆಚಾರ್ಯ ಇತಿ ಸ್ಮೃತಃ॥" ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯ ಶಬ್ದದ ನಿರ್ವಚನವಿರುವಾಗ ತಾವು ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗರೂಪ ಸಂನ್ಯಾಸಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ, ಸರ್ವಸಂಗ ನಿಮಗ್ನತೆಯ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ನಡೆಸಿದರೆಂಬದು ಕೇವಲ ಆಚಾರ್ಯರ ಪವಿತ್ರತರ ಆಚರಣೆಗೇ ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಕಲಂಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಮಾತಾಗಿರುವದು! ಆಶ್ರಮವು ಸಂನ್ಯಾಸವು, ಆಚರಣೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ್ದು; ಇಂಥ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಭ್ರಷ್ಟ ಸಂಪ್ರದಾಯವನ್ನು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತರುವ ನಾಸ್ತಿಕರು ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಈಗಿನ ಉಚ್ಛೃಂಖಲಾಚರಣೆಯ ನಾಸ್ತಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯಲ್ಲ, ಈಗ ೬೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಯೋಗ್ಯವೆನಿಸಿರಬಹುದೋ? ಆಚಾರ್ಯರು ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿರುವಾಗ ಸ್ವತಃ ಗೋಮಾಂತಕದ ಸೀಮೆಗೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿ ಅದನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಪೂರ್ವದ ಸಪ್ತನಾಥಾದಿಕರನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕವು ಆಧಾರವಾಗಿದೆ.

ಶ್ಲೋ—ಆಶಾಂತ ವಿಶ್ರಾಂತ ಯಶಾಃಸಮಂತ್ರೀ ದಿಶೋಜಿಗೀಷು ರ್ಮಹತಾಬಲೇನ। ಗೋವಾಭಿಧಾಂ ಕೌಂಕಣರಾಜಧಾನಿಮನ್ಯೈರನ್ಯೈರುಣದರ್ಣವೇನ॥ ೧॥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತಾಸ್ತತ್ರ ತುರುಷ್ಕಸಂಗಾನುತ್ಸಾದ್ಯ ದೋಷ್ಣಾ ಭುವನೈಕವೀರಃ। ಉನ್ಮೂಲಿತಾನಾಂ ಮಕರೋತ್ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂ ಶ್ರೀ ಸಪ್ತನಾಥಾದಿ ಸುಧಾಭುಜಾಂಯಃ॥ ೨॥

ಅಂದಬಳಿಕ ಯತ್ಯಾಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಯುದ್ಧದಂಥ ಹಿಂಸಾಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸೇರಿರಬಹುದೆ? ಶಿವಶಿವ! ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿ ಬಡ್ಡಿಯ ವ್ಯವಹಾರಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿ ವ್ಯಾಜ್ಯ ಬಳಿಸಿ ಕೋರ್ಟು ಕಚೇರಿಗಳನ್ನು ಹತ್ತಲಿಕ್ಕೆ, ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಂಸಾರಾಸಕ್ತರಾಗಿ ಮೆರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಈಗಿನ ಆಶ್ರಮವೇಷಧಾರಣದ ಧರ್ಮಹೀನ ಕಾಲವೇ?

(೨) ಆಚಾರ್ಯರು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮೇಲೆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುವರೆಂದು ಖ್ಯಾತಿಯಿರುವದು; ಆದರೆ ಪ್ರವೃತ್ತಿಪರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ "ಸಾಯಣಮಾಧವ" "ಪರಾಶರ ಮಾಧವೀಯ" "ಮಾಧವನಿದಾನ!" ಇತ್ಯಾದಿ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಹೆಸರುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವದನ್ನೂ, ಪಂಚದಶಿಯಂಥ ನಿವೃತ್ತಿಪರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ "ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವದೂ ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲ. ಆರಣ್ಯ. ಪುರಿ, ತೀರ್ಥ, ಇಂದ್ರ, ಸರಸ್ವತಿ, ಭಾರತಿ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಯತಿವಾಚಕ ಶಬ್ದಗಳಾಗಿದ್ದು, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿದ್ದಾಗ ಮಾತ್ರ ಬರೆದ ವೇದಾದಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಪರ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಅವುಗಳ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗದಿರುವದೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕ ಮಾತಾಗಿರುವದು. ಇವರಿಂದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸನ್ಯಾಸಿಗಳಾಗಿ ಗೃಹಸ್ಥರಂತೆ ಆಚರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಿಗಳಿದ್ದಾಗ ಪ್ರವೃತ್ತಿಪರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಿದ್ದಾಗ ನಿವೃತ್ತಿಪರ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಕೂಡ ಬರೆಯಲಿಲ್ಲೆಂಬ ಮಾತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯದ ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅವರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿ ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳು—ಚತುರ್ವೇದ ಭಾಷ್ಯ, ಐತರೇಯ-ತಾಂಡ್ಯಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಭಾಷ್ಯ, ಪರಾಶರಸ್ಮೃತಿಭಾಷ್ಯ, ಜೈಮಿನೀಯ ನ್ಯಾಯಮಾಲಾವಿಸ್ತರ (ಶ್ರೌತ), ಸರ್ವದರ್ಶನ ಸಂಗ್ರಹ, ಮಾಧವೀಯ ಧಾತುವೃತ್ತಿ (ವ್ಯಾಕರಣ), ಕಾಲಮಾಧವ (ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ), ಮಾಧವನಿದಾನ (ವೈದ್ಯ) ಶಂಕರ ದಿಗ್ವಿಜಯ(ಕಾವ್ಯ), ಇತ್ಯಾದಿಗಳು. ಇವರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಇಂಥ ಗ್ರಂಥಗಳ ಮಂಗಲಾಚರಣದಲ್ಲಿ—"ವಾಗರ್ಥಾಃ ಧಾಃ" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕವು ರಾಜಶಾಸನ ಮುದ್ರೆಯಂತೆ ಪ್ರಾಯಃ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ "ಮಾಧವಾರ್ಯ" "ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ" "ಮಾಧವಾಮಾತ್ಯ" ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿರುತ್ತವೆ. "ಪಂಚಾಗ್ನಿನಾಮಾಧವೇನ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ಇವರು ಯತ್ಯಾಶ್ರಮಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ ನಂತರ-ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಿವಿವೇಕ, ಅನುಭೂತಿಪ್ರಕಾಶ, ದಶೋಪನಿಷದ್ದೀಪಿಕಾ, ಬ್ರಹ್ಮಗೀತಾ, ಪಂಚದಶೀ, ಅಪರೋಕ್ಷಾನುಭೂತಿಟೀಕಾ, ವಿವರಣಪ್ರಮೇಯಸಂಗ್ರಹ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಬರೆದಿರುವರು.

ದಾನಪ್ರತಿಗ್ರಹಾಧಿಕಾರವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಿಗಿರುವಂತೆ ಯತ್ಯಾಶ್ರಮಿಗಳಿಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಮೇಲಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಗೋಮಾಂತಕಸೀಮೆಯನ್ನು ಗೆದ್ದಬಳಿಕ ಶಾಲಿವಾಹನಶಕೆ ೧೩೧೩ ಪ್ರಜಾಪತಿ ಸಂವತ್ಸರದ ವೈಶಾಖ ಕೃಷ್ಣ ಅಮಾವಾಸ್ಯಾ ಸೋಮವಾರ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹಣ ದಿವಸ, ಅಂದರೆ ಪೋರ್ತುಗಾಲದ ವಾಸ್ಕೋಡಿಗಾಮನು ಬರುವ ೧೦೭ ವರ್ಷಗಳ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಕಂಚೋರ ಗ್ರಾಮದ ಸುತ್ತಲಿನ ೨೫ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು ೨೫ ಜನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಶಾಸನ ಪತ್ರಿಕಾಸಂಕಲ್ಪಪೂರ್ವಕ ದಾನಕೊಟ್ಟ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವದರಿಂದ, ಅವರು ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿರುವಾಗ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದು.

(೩) ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಕುಲಗುರುಗಳೂ, ಮಂತ್ರಿಗಳೂ ಆದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳೇ ಇದ್ದರೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಮೂರನೆಯ ಮಾರ್ಮಿಕ ಸಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ೭೦೦ ಪುಟದ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಒಂದೇಸವನೆ ಬರೆದು ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ನಾನು ಈ ಪ್ರಸ್ತಾವನೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸುವೆನು. ಆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆಂದರೆ, ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆಡೆಗೆ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಲಾಗಿರುವ ಸ್ವತಃ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ ರಚಿಸಿದ ಶ್ಲೋಕವು. ಅದನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಇಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಅದರ ರಹಸ್ಯಸ್ಫೋಟನನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಮಾಡುವೆನು.

ಇಂದ್ರಸ್ಯಾಂಗಿರಸೋ, ನಲಸ್ಯ ಸುಮತಿಃ, ಶೈಬ್ಯಸ್ಯ ಮೇಧಾತಿಥಿಃ ।
ಧೌಮ್ಯೋ ಧರ್ಮಸುತಸ್ಯ, ವೈನ್ಯನೃಪತೇಃ ಸ್ವೌಜಾ, ನಿಮೆಗೌರ್ತಮಃ॥
ಪ್ರತ್ಯಗ್ ದೃಷ್ಟಿರರೂಂಧತೀಸಹಚರೋ ರಾಮಸ್ಯಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಃ ।
ಯದ್ವತ್ತಸ್ಯ ವಿಭೋರಭೂತ್ ಕುಲಗುರುರ್ಮಂತ್ರಿ ತಥಾ ಮಾಧವಃ॥

ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ —ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಬೃಹಸ್ಪತಿಯು, ನಲನಿಗೆ ಸುಮತಿಯು, ಶೈಬ್ಯನಿಗೆ ಮೇಧಾತಿಥಿಯು, ಧರ್ಮರಾಜನಿಗೆ ಧೌಮ್ಯನು, ಪೃಥುರಾಜನಿಗೆ ಸ್ವೌಜನು, ನಿಮಿಗೆ ಗೌತಮನು, ರಾಮನಿಗೆ ವಶಿಷ್ಠನು ಕುಲಗುರುವೂ, ಮಂತ್ರಿಯೂ ಆಗಿರುವನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು. ಅಂದಬಳಿಕ ಬೃಹಸ್ಪತಿ, ಸುಮತಿ, ವಸಿಷ್ಠ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕುಲಗುರು— ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿರುವಾಗ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾಗಿದ್ದಂತೆ, ಮಾಧವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಗೃಹಸ್ಥ

ಶ್ರಮಿಯಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಯತ್ಯಾಶ್ರಮಿಗಳು ಮಂತ್ರಿಪದವಿಯಂಥ ಲೌಕಿಕ ಶಾಸನದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ, ಕುಲಗುರುಪದವಿಯಂಥ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಾಸನದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನೂ ನಡೆಸುವದು ಪ್ರಶಸ್ತವಲ್ಲವೆಂಬುದು ಒಪ್ಪತಕ್ಕ ಮಾತು.

ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಗರೆಸುವವರು; ಅಂಥ ತಪಸ್ವಿಗಳ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ನೀವು ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಗರೆಯುವವರು ! ಇಂಥ ತಪಃಪ್ರಿಯರಾದ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ನಂಬಿ ನನಗಾಗಿರುವ ಹನ್ನೆರಡು ಸಹಸ್ರ ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲವನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಪುನಃ ಸದ್ಗುರು ಮಾಸಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನೂ, ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯ ಸಂಸ್ಕೃತ ಪಾಠಶಾಲೆಯನ್ನೂ ಶ್ರೀ ಶೇಷಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆರಂಭಿಸಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಗಳಗನಾಥನು ನಾನು, ಬಹು ಶ್ರಮಬಟ್ಟು ಶ್ರೀ ಮಾಧವ ಮುನಿಯ ಪ್ರೇರಣೆ ಪಡೆದು ಈ ‘ಮಾಧವ ಕರುಣಾವಿಲಾಸ”ವೆಂಬ ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಬರೆದು ಮುದ್ರಿಸಿ ನಿಮಗೊಪ್ಪಿಸಿರುವೆನು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಆ ಸದ್ಧೇತುಪೂರ್ವಕ ಹವಣಿಕೆಯನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವ ಭಾರವು ಕನ್ನಡಿಗರರಾದ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲಿರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಮುನಿಯ ತಪೋರೂಪವು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಾಗಿದ್ದು, ಅದರ ಪ್ರತಿಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಕರೆಯುವ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯು ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ನಿಮ್ಮದಾಗಿರುವದು; ಅಂಥ ವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಶ್ರಾಂತ ಗಳಗನಾಥನು ಶಾಂತನಾಗುವ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಶ್ರೀ ಶೇಷಸದ್ಗುರುರೂಪ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು, ಅಥವಾ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೂಪ ಶ್ರೀ ಶೇಷಸದ್ಗುರುವು ಕರುಣಿಸಿ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲೆಂದು ಸರ್ವಾತ್ಮನಾದ ಆ ಸದ್ಗುರುವನ್ನೇ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.

ಶಕೆ ೧೮೫೫ ಆಶ್ವೀನ ಶು. ೧೪
ತಾ. ೧೪-೧೦-೧೯೩೩

ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೇವಕ,
ಗಳಗನಾಥ

ವಿಷಯಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ಪ್ರಕರಣ	ವಿಷಯ	ಪುಟ

|| ಶ್ರೀ ಶೇಷಾಚಲ ಸದ್ಗುರುವೇ ನಮಃ ||

ಮಾಧವ ಕರುಣಾವಿಲಾಸ

(ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜಾಗೃತಿ !!)

೧. ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರು

ಮಹಾತ್ಮರ ತಪೋವನದ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮವು. ಅದು ಮನುಷ್ಯ ವಸತಿಯಿಂದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಹುದೂರ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರದ ಆಡಂಬರಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಇಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರ, ಪಾಠಪ್ರವಚನಗಳು, ಗೋಸೇವೆ, ಭಗವದಾರಾಧನ, ನಿತ್ಯಕರ್ಮಾನುಷ್ಠಾನ ಮೊದಲಾದ ಪವಿತ್ರ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದ, ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸು ಸುಪ್ರಸನ್ನವಾಗುತ್ತಲಿವೆ. ಅಲ್ಲಿಯ ಪರ್ಣಕುಟೀರಗಳು, ವಲ್ಕಲಗಳು, ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಗಳು, ದರ್ಭಾಸನಗಳು ಆಶ್ರಮಸ್ಥರ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ. ದಷ್ಟಪುಷ್ಟವಾಗಿದ್ದು, ಪೂಜೆಯ ಮಂಗಲದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ ಶೋಭಿಸಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮೆಲಕುಹಾಕುತ್ತ ಮಲಗಿರುವ ಗೋಗಳ ಹಿಂಡೂ, ಪುಟಚೆಂಡಿನಂಥ ಮೈಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಪಳಪಳನೆ ಕಣ್ಣುಬಿಡುತ್ತ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವ ಚಿಗರೆಗಳ ತಂಡವೂ, ತಪೋವನದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯುಂಟಾಗುತ್ತಿರಲು, ಆನಂದದಿಂದ ಕುಣಿಕುಣಿದು ಕೇಕೆ ಹಾಕುವ ನವಿಲುಗಳ ಸಮೂಹವೂ ಆಶ್ರಮದ ಪವಿತ್ರತೆಯನ್ನೂ, ನಿರ್ಭಯತೆಯನ್ನೂ ಬೀರುತ್ತಲಿವೆ. ಅದರಂತೆ, ಮಂಜುಲಮೃದು ನುಡಿಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಮಿಸುವ ಶುಕ-ಸಾರಿಕಾದಿ ಪಕ್ಷಿಗಳೂ, ಸ್ಥಾನಾಸ್ಥಾನವರಿತು ನಿಯಮದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ವಾನರಾದಿ ಶಾಖಾಮೃಗಗಳೂ, ಇದು ನಮ್ಮ

ಸಂಚಾರದ ಸ್ಥಳವಲ್ಲೆಂದು ವಿವೇಕದಿಂದ ಆಶ್ರಮಸ್ಥಾನದಿಂದ ದೂರ ದೂರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ವ್ಯಾಘ್ರಾದಿ ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳೂ ಆಶ್ರಮಸ್ಥಾನದ ಸೌಜನ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಲಿವೆ. ವಿವಿಧ ಹಾಗು ಸುಗಂಧ ಪುಷ್ಪಗಳ ಘಮಘಮಿಸುವ ಮಿಶ್ರಗಂಧವನ್ನು ಹೊರಲಾರದೆ ಮಾರುತನು ಮಂದವಾಗಿ ಸುಳಿಯುತ್ತ, ಕುಡಿ ಚಿಗುರುಗಳನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತ ಮೈಗೆ ಸುಖಕರವಾಗಿ ತೀಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಫಲಭಾರದಿಂದ ಬಳುಕಿ, ಬಳಿಗೆ ಬಂದವರಿಗೆ ಫಲವೀಯಲು ವಿನಯದಿಂದ ಬಾಗಿರುವಂತೆ, ವಿವಿಧ ಫಲವೃಕ್ಷಗಳು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಲಿವೆ. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಆ ಪುಣ್ಯಾಶ್ರಮವು ಆನಂದದ ಆಗರವಾಗಿ ತೋರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ಅರುಣೋದಯ ಸಮಯವು. ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಒತ್ತಿ ಹರಿಯುವ ಗೋದಾವರಿಯ ಪ್ರವಾಹವು ಬೇಸಿಗೆಯಾದದ್ದರಿಂದ ಕೃಶವಾಗಿ ಸಾವಕಾಶ ಸಾಗಿದೆ. ಪಕ್ಷಿಗಳ ಕಿಲಿಕಿಲಿ ಧ್ವನಿಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿರಲು, ಆಶ್ರಮಸ್ಥರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಗೋದಾವರಿಯ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯಾಹ್ನಿಕದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ; ಕೆಲವರು ಸ್ನಾನಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಪತ್ನಿಯರು ಆಶ್ರಮ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಉಡುಗಿ ಸಾರಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಮೈ ತೊಳೆದು ಮಂಗಲ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತರಾಗಿ, ಪತಿಗಳ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಕರ್ಮದ ಉಪಕರಣಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು, ಸಮಿತ್ತು-ದರ್ಭೆ ಮೊದಲಾದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಾತಃಸಂಧ್ಯೆ ಅಗ್ನಿಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಕುಮಾರಿಯರು ಹೆಳಲು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮೈ ತೊಳೆದು ಸೌಭಾಗ್ಯ ದ್ರವ್ಯಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತ, ಹೂಗಳೆತ್ತುವುದು, ಮಾಲೆ ಹಾಕುವುದು, ದೀಪದ ಬತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಡುವುದು, ಆರತಿ ಬರೆಯುವುದು ಮೊದಲಾದ ಔಪಾಸನೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರತೆಯಿಂದ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ವ್ಯವಹಾರವು, ಮತ್ತೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ದೇವತಾರ್ಚನೆಯ ಸಂಭ್ರಮವು, ಇನ್ನೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಗೋಸೇವೆಯ ಸಡಗರವು, ಬೇರೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಸತ್ಪುರುಷಾ

ರಾಧನೆಯ ವೈಭವವು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿಸತ್ಕಾರದ ತತ್ಪರತೆಯು ಏಕಸಮಯಾವಚ್ಛೇದದಿಂದ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಲಿವೆ. ಆಗ ಪವಿತ್ರ ವೇದ ಘೋಷ, ಮಂಜುಲ ಘಂಟಾನಾದ, ವಿವಿಧ ಸಾತ್ವಿಕ ಮಂಗಲ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿ, ಸುವಾಸಿನಿಯರ ಮಂಗಲಾರತಿಯ ಪದಗಳ ಮನೋಹರ ಆಲಾಪ ಇವು ಕೇಳುವವರ ಕಿವಿಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಾಡುತ್ತ, ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಬ್ಬುತ್ತಲಿವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರು ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಮೂರುತಾಸು ಹೊತ್ತಾಗಿರಲು, ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಮಾಧವ ನನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಮಾಧವ ” ಎಂದು ಕರೆದು ಏನೋ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೋಮೇಶ್ವರಾವಧಾನಿಗಳು ಬಂದು ಸರ್ವಜ್ಞರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ತಮ್ಮ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ಹೇಳುವುದು ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿಂತಿತು.

ಆ ತಪೋಧನರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳವು ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತ ಪರ್ಣ ಕುಟೀರವಾಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಪ್ರಕಾಶವಿದ್ದು, ದರ್ಭಾಸನ-ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ ಗಳು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಹಾಸಿದ್ದವು; ಉಪವನದ ಸುಗಂಧವಾಯುವು ಕುಟೀರ ದಲ್ಲಿ ಯಥೇಚ್ಛ ಸುಳಿದಾಡಿ, ಕುಳಿತವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಉಲ್ಲಾಸಗೊಳಿಸು ತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ದರ್ಭ, ಸಮಿತ್ತು, ಪುಷ್ಪ, ಅಕ್ಷತೆ ಮೊದಲಾದ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮೋಪಯುಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕ ವಸ್ತುಗಳೇನೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತು ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರ, ಭಸ್ಮ, ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆ ಇವುಗಳ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಅಲಂಕಾರಗಳೇನೂ ಅಲ್ಲಿ ತೋರದಿದ್ದರೂ ತಪೋಧನರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಕುಟೀರವು, ಮುಮುಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ತಾರಕವಾ ಗಿಯೂ, ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಾದ ಫಲೇಚ್ಛುಗಳಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವಾಗಿಯೂ, ಪರ ಹಿಂಸಕ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಭಯಪ್ರದವಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಸರ್ವಜ್ಞರು ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯವೇ ಮೂರ್ತಿಮತ್ತಾಗಿ ಮಂಡಿಸಿರುವವುದೋ ಎನ್ನುವಂತೆ, ಅವರ ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಲಿತ ಗಾತ್ರವು ಒಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರ ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲಿಗಳೂ, ಹಾಸಯುಕ್ತವಾದ ಸುಪ್ರಸನ್ನಮುಖಮುದ್ರೆಯೂ, ಪವಿತ್ರ ಜಟಾಭಾರವೂ ಭಕ್ತರಿಗೆ ವರಪೀಯಲು ಅತಿ ಸುಲಭನಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಚಂದ್ರಮೌಳಿಯ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತಲಿದ್ದವು.

ಸೋಮೇಶ್ವರರು ಸರ್ವಜ್ಞರ ಪಟ್ಟಶಿಷ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತ ತರುವಾಯದಲ್ಲಿ, ಉಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಕುಟೀರವನ್ನು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ಆಸನಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು.

ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಆ ಪರ್ಣಕುಟೀರದೊಳಗಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕನ್ನಡಿಗರೂ, ತೆಲಗರೂ ಇದ್ದರೆಂಬುದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸದಭಿಮಾನದ ಮಾತೇ ಸರಿ! ಇರಲಿ, ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರು ತಮ್ಮ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ವಿನಯಭಾವದ ಸುಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಮಾಧವನನ್ನು ಕುರಿತು, ವಾತ್ಸಲ್ಯಯುಕ್ತ ಗೌರವದಿಂದ—“ಮಾಧವಾ, ನೀನು ನಿನ್ನೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ದುಷ್ಟಯವನರ ದವಡೆಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದು ಬಹಳ ನೆಟ್ಟಗಾಯಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಹಿಂಸೆಯಾಗಿ, ಯವನರ ಉಪಟಲಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನವಾದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಭೋಜನಪ್ರಿಯರೆಂದು ಹೀಯಾಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದುಷ್ಟ ಯವನರನ್ನು ಓಡಿಸಿದರೆಂಬದೊಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೃಂದಕ್ಕೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಗೌರವದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿರುವುದು; ಆದರೆ ಈ ಗೌರವವನ್ನು ಕುನಸಿನ ಸ್ವಭಾವದ ಯವನರ ಮುಂದೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಕಠಿಣವಾಗಿರುವುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅದನ್ನು ಕಾಯತಕ್ಕದ್ದು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ, ನಿನ್ನಂಥ ತೇಜಸ್ವಿಯು ಯವನರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಒತ್ತಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ದುಷ್ಟ ವಿಚಾರಗಳು ಬರುತ್ತಿರುವವು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಗುರುಗಳ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟ ತನ್ನ ಸ್ತುತಿಪರ ಉದ್ಗಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವನು ವಿನಯದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿಸಿದನು. ಆಗ ಸೋಮೇಶ್ವರಾವಧಾನಿಗಳು ಸರ್ವಜ್ಞರನ್ನು ಕುರಿತು—

ಸೋಮೇಶ್ವರ—ಮಾಧವನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಮಾಧವನು ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರಂತೆ ಚತುರ್ವೇದಜ್ಞನಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇರುವನು; ಆದರೆ ಆತನು ಭಾರತೀಯ ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಆಚಾರ್ಯನಂತೆ ಅಪ್ರತಿಮ ಧನುರ್ಧಾರಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುವಾಗಿರುವನು. ತರುಣರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಳಕೊಳ್ಳುವ ಮಾಧವನು ಬಲು ಬಲ್ಲಿದನು. ಆತನ ಯುಕ್ತಿಗಂತೂ ಎಣೆಯಿಲ್ಲ. ಪರಸಂಕಟಹಾರಕನಾದ ನಿಮ್ಮ ಮಾಧವನು

ಜೀವದ ಹಂಗಿಲ್ಲತೆ ನಿನ್ನೆ ಯವನರಮೇಲೆ ಏರಿಹೋದದ್ದರಿಂದಲೇ ಆತನ ಸಂಗಡಿಗರು ಸಾವಿಗೆ ಹೆದರದೆ ಯವನರನ್ನು ಹಣಿದು ಓಡಿಸಿದರು. “ ಇವರೇನು ತುಕಡಿಮುರಕ ಹಾರವರೆಂದು ” ಯವನರು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮಾಧವನು ನಿನ್ನೆ ಯವನರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೈಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೋರಿಸಿದನು. ಭಾವು ಮಾಧವ! ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ಕುಲದೀಪಕನಿರುತ್ತೀ!

ಸರ್ವಜ್ಞರು—ಇದೆಲ್ಲ ತಪೋನಿಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಶೀರ್ವಾದದ ಮಹಿಮೆಯು. ಸಜ್ಜನರ ಸೇವೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಮಾಧವನು ಇಷ್ಟು ಗೌರವಶಾಲಿಯಾದನು. ಸೋಮೇಶ್ವರ, ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಮ್ಮ ಮಾಧವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಶೌರ್ಯವು ಬಣ್ಣಿಸತಕ್ಕಂತಹದಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ; ಸದ್ಗುಣಗಳಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಾಲುಕ್ಯವಂಶದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುಲಕೇಶಿಯು ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವನ್ನು ಗೆದ್ದು, ವೀರಾಗ್ರೇಸರನಾದ ಶಿಲಾದಿತ್ಯನನ್ನು ಜಯಿಸಿ “ ಪರಮೇಶ್ವರ ” ನೆಂಬ ಬಿರುದು ಧರಿಸುತ್ತಿದ್ದನೇ? ಎಂಥ ಎಂಥ ವೀರರು ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋಗಿರುವುದಿಲ್ಲ! ಆದರೆ:ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರು ನೀಚರ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೂ ಅಂತಃ ಕಲಹಗಳಿಗೂ ಗುರಿಯಾಗಿ, ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿರುವರು. ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಹಾಳುಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವರು. ಈ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯು ಒದಗಲಿಕ್ಕೆ ಸತ್ಸಂಗದ ಅಭಾವವೇ ಕಾರಣವು. ನಮ್ಮ ಮಾಧವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು, ಕನ್ನಡಿಗರೂ, ತೆಲಗರೂ ಇರುವರಲ್ಲವೇ? ಆದರೆ ಸಮಾಗಮದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ದೈವಭಕ್ತಿಯೂ, ನಿಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯೂ, ಒಕ್ಕಟ್ಟೂ, ಸ್ವಧರ್ಮದ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಕೊಡುವ ಆವೇಶವೂ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವುದು. ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ; ನಮ್ಮ ಮಾಧವನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು! ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಧವನು ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಸೋಮೇಶ್ವರ, ತಪಸ್ವಿಯೇ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಲ್ಲನಲ್ಲವೇ?

ಸೋಮೇಶ್ವರ—ಸರಿ ಸರಿ! ಸರ್ವಜ್ಞರ ಮಾತು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬ್ರಹ್ಮನು ಕೂಡ ಸೃಷ್ಟಿ ಮಾಡುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದಲೇ ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಮಹಾ ಮಹಾ ದೈತ್ಯರೂ, ದೇವತೆಗಳೂ ತಪಸ್ಸಿ

ನಿಂದಲೇ ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದರೆಂದು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವುವು. ಗುರುವರ, ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಯವನರಿಂದ ಸ್ವದೇಶವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಯೇ ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ದುಷ್ಟ ಯವನರ ನೀಚತನವಾದರೂ ಎಷ್ಟದು? ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯ, ಶಿಶುಹತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಅವರು ಹೇಸುವುದಿಲ್ಲವಲ್ಲ! ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಂಗಮಾಡುವ ಆ ನೀಚರ ಮುಖಾಲೋಕನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೇ? ಇಂಥ ತಾಮಸಿಗಳ ಧರ್ಮವೂ, ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದವನೂ ಎಂಥ ತಾಮಸಿಯಾಗಿರಬಹುದು! ಶಸ್ತ್ರಭಯದಿಂದ ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ಯವನ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನಂತೆ!

ಸರ್ವಜ್ಞರು—ಶಿವ ಶಿವ! ಶಾಂತಂಪಾಪಂ! ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಂಥ ವಿವೇಕಿಯ ಮುಖದಿಂದಲೂ ಇಂಥ ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ಉದ್ಗಾರವು ಹೊರಡಲು ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾದ ಧರ್ಮಮೂಢ ಯವನರ ಕ್ರೂರತನ-ದುರಾಚಾರಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರರಿಗೂ, ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಹೆಸರಿಡುವುದು ಮಹತ್ಪಾಪ ಸಾಧನವಾಗಿರುವುದು. ಯಾರ ಆಕಸ್ಮಿಕ ದೈವೀ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಉಕ್ತಿಗಳು ಕೂಡಿ ಪೂಜ್ಯ ಕುರಾಣವಾಗಿರುವುದೋ, ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗಿನ ಜನಾಂಗದ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗವು ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮನ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿರುವುದೋ ಅಂಥ ಮಹನೀಯರಿಗೆ ಹೆಸರಿಡಬಹುದೇ? ಅಂಥವರ ಧರ್ಮವು ತಾಮಸವಾಗಬಹುದೇ? ಪೈಗಂಬರರ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನೂ, ಅವರ ಸತ್ವಶಾಲಿತ್ವವನ್ನೂ, ಅವರ ದಿವ್ಯ ಚರಿತ್ರದ ಒಂದೆರಡು ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಪರಧರ್ಮದವರಾದ ನಾವು ಕೂಡ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದು.

ಸೋಮೇಶ್ವರ— ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು, ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಸತ್ಪುರುಷರ ನಿಂದೆಯ ದೋಷವು ಘಟಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿದೆ. ದಯಮಾಡಿ ನನ್ನ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡೋಣವಾದರೆ, ಕೃತಕೃತ್ಯನಾಗುವೆನು.

ಸರ್ವಜ್ಞರು— "ಇಲಿಯ ಹೊಡಿಯಹೋಗಿ ಗಣಪತಿಗೆ ಪೆಟ್ಟುಬಿದ್ದಂ"ತೆ

ಧರ್ಮಹೀನರ ಆಚರಣೆಗೆ ಹೆಸರಿಡಹೋಗಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮರಿಗೆ ನಿಂದೆಯು ಆರೋಪವು ತಟ್ಟನೆ ತಟ್ಟುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಊರೊಳಗಿನ ಕೆಲವು ಕಳ್ಳರ ಯೋಗದಿಂದ ಊರಿಗೇ ಕಳ್ಳವೆಂಬ ಆರೋಪ ಬರುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಇರಲಿ, ನಾನು ಕೇಳಿದ ಆ ಇಸ್ಲಾಮಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕನ ಒಂದೆರಡು ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಅದರಿಂದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪೈಗಂಬರರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಿನಗೆ ತಾನೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದದ ಅವಧಾನವಿರಲಿ—ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರರು ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ನಮಾಜು ಮಾಡುವುದೊಂದು ಸ್ಥಳವಿತ್ತಂತೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅವರ ನಮಾಜಿನ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕಿಯು ದಿನಾಲು ತಪ್ಪದೇ ನೆಗ್ಗಲಿಯ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ನಿಯಮದಿಂದ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಪೈಗಂಬರರು ನಮಾಜು ಮಾಡಹತ್ತಿದಕೂಡಲೇ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅವರ ಮೊಣಕಾಲುಗಳಿಗೂ, ಹಸ್ತಗಳಿಗೂ, ಹಣೆಗೂ ಮುಳ್ಳುಗಳು ನಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ನಿಯಮದಿಂದ ಆ ಮುದುಕಿಯು ತೊಂದರೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪೈಗಂಬರರ ಶಾಂತಗುಣಕ್ಕೆ ಭಂಗಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಮುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಮಾಜು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು! ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದುದಿನ ಅವರ ಶಿಷ್ಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಾದ ಪೈಗಂಬರರನ್ನು ಕುರಿತು—“ಸ್ವಾಮಿ, ತಾವು ಶಾಪಾನುಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು. ಈ ಮುದುಕಿಯು ನಿಷ್ಕಾರಣ ತೊಂದರೆ ಕೊಡುವುದರಿಂದ, ಈಕೆಯನ್ನು ಶಪಿಸೋಣಾಗಬೇಕು.” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಆಗ ಪೈಗಂಬರರು ಬಹು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—“ಈ ಮುದುಕಿಯು ಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಯಾಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು? ಈಕೆಯ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ನೀವೂ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮುದುಕಿಯ ಅಜ್ಞಾನ ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರಂತೆ! ಅದರಂತೆ, ಒಮ್ಮೆ ಪೈಗಂಬರರ ಕಕ್ಕಂದಿರು ಪೈಗಂಬರರ ಸತ್ಯವಾದ ಬೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಾಪಗೊಂಡು ಪೈಗಂಬರರ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಕಸುವಿನಿಂದ ಹೊಡೆಯಲು, ಪೈಗಂಬರರು ತಮ್ಮ ಕಕ್ಕಂದಿರಿಗೆ ಅಹಿತವನ್ನು ಚಿಂತಿಸದೆ, ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಮರ್ಥ ದೇವದೂತರ ವಿನಂತಿಗೆ ಒಪ್ಪದೆ, ಅವರೊಡನೆ ಕಕ್ಕಂದಿರ ಅಜ್ಞಾನ

ನಿವಾರಣೆಗಾಗಿ ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರಂತೆ! ಇಂಥ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳೂ, ಕರುಣಾಳುಗಳೂ, ಹಿಂಸೆಗೆ ಹೇಸುವವರೂ ಆದ ಮಹಾತ್ಮರು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಶಸ್ತ್ರದ ಭಯ ತೋರಿಸಿ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸಲು ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿರಬಹುದೇ?

ಸೋಮೇಶ್ವರ—ಹಾಗಾದರೆ ಜನರು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವರಲ್ಲ?

ಸರ್ವಜ್ಞ—"ಜನವೋ ದನವೋ" ಅನ್ನುವಂತೆ, ಜನವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಚಾರಮಾಡದೆ ನಂಬಕೂಡದು. ಇಂಥ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪೈಗಂಬರರು ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡಲಾರರೆಂದು ನಾನಂತು ತಿಳಿಯುವೆನು. ಹಾಗೆ ಪೈಗಂಬರರ ಉಕ್ತಿಯು ಇದ್ದದ್ದೇ ನಿಜವಿದ್ದರೆ, ಅದರ ಗರ್ಭಿತಾರ್ಥವು ಬೇರೆ ಯಾಗಿರಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಬೋಧರೂಪವಾದ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ, ಜನರ ಅಜ್ಞಾನ ರೂಪಿ ಸೈತಾನವನ್ನು ಛೇದಿಸಿ ಜನರನ್ನು ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ಮಾಡಿರೆಂದು ಅವರು ಬೋಧಿಸಿರಬಹುದು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸಾಧುಗಳ ಚರಿತ್ರಗಳ ಮೇಲಿಂ-ದಲೂ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಪೈಗಂಬರರು ಮಹಾ ಮಹಿಮರೆಂದು ನಮ್ಮ ನಂಬಿಗೆಯಾಗಬಹುದು. ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ಜ್ಞಾನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಆ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದಿಸುವುದು ಹಾನಿ ಕಾರಕವಾಗಿರುವುದು. ಸೋಮೇಶ್ವರ, ಯವನರ ಮಾತಂತು ಇರಲಿ, ವೈದಿಕರೆನಿಸುವ ನಾವು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ತಪ್ಪು ಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ? ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಆ ತಪ್ಪುಗಳ ಮೇಲಿಂದ, ಅನ್ಯರು ನಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ವೈದಿಕಧರ್ಮವನ್ನೂ, ವೈದಿಕಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕರನ್ನೂ, ವೇದ ವನ್ನೂ ಹಳಿದರೆ ನಮಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಬಹುದೇ? ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿರುವ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಪರತೆ, ಹೇಡಿತನ, ವಂಚಕತನ, ಸದಭಿಮಾನಶೂನ್ಯತೆ, ಅನೇಕತ್ವ, ಆಲಸ್ಯ, ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿ ಈ ಗುಣಗಳು ಆತ್ಮಘಾತಕವಲ್ಲವೋ? ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸ್ವಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅನ್ಯರ ನಾಶಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಂತೆ ತಮ್ಮ ಲಾಭ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರು; ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಜೀವನಾರ್ಥ ಕಲಹವು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವುದೆಂದು ತೋರುವುದರಿಂದ, ಈಗ ಯವನರು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕೊಲೆಯು ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮ್ಯವಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ, ಈಗ ಕನ್ನಡಿ ಗರು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ದುರ್ಗುಣಗಳ ಮೂಲಕ ಕೈಲಾಗದವರಾಗಿ ಆತ್ಮ

ಘಾತಕವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವರಲ್ಲ! ಪರರನ್ನು ಘಾತಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಆತ್ಮಘಾತವು ಹೆಚ್ಚು ನೀಚತರದ್ದಾಗಿರುವದು. ಇಂಥ ಆತ್ಮಘಾತಕರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ನೋಡಿ, ವೈದಿಕಧರ್ಮವು ಆತ್ಮಘಾತಕವೆಂದು ಅನ್ಯರು ಹೇಳಿದರೆ ಎಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಾಗಬಹುದು? ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಪವಿತ್ರ ಧರ್ಮತತ್ವಗಳೆತ್ತ? ಧರ್ಮದ ಸೋಗಿನಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುವ ಲಂಡರ ಆಚರಣೆಯೆತ್ತ? ಸೋಮೇಶ್ವರ, ವಿಚಾರವಂತರು ಪರಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ನಿಂದಿಸಲಾಗದು; ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳು ಜೀವಿಗಳ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಉದಯಿಸಿರುತ್ತವೆ. ಅವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮೂಲತತ್ವಗಳು ಒಂದೇ ಇದ್ದು, ದೇಶಕಾಲಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಸರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಬಾಹ್ಯಸ್ವರೂಪಗಳು ಮಾತ್ರ ಭಿನ್ನವಾಗಿರಬಹುದು. ಲೋಕಹಿತಕ್ಕೆ ಹೆಣಗುವವನು ಪರಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುವಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ ಅವನಿಂದ ನಿಜವಾದ ಲೋಕ ಹಿತವು ಸಾಧಿಸುವದು. ಈ ಮಾತನ್ನು ನಮ್ಮ ಮಾಧವನಂತೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇಕು.

ಸೋಮೇಶ್ವರ—ಸರ್ವಜ್ಞರ ಇಂದಿನ ಬೋಧವು ಪರಮ ತಾರಕವಾಗಿರುವದು; ಆದರೆ ಸದ್ಗುರೋ, ಈಗಿನ ದುಷ್ಟ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಉಪಟಳಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಹ್ಯಾಗೆ ಈಡಾಗಬೇಕು? ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಬಂದಿರುವ ಮುಹಮ್ಮದ ತಘಲಕನ ಕ್ರೂರತನವನ್ನೇನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು? ಆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪುರುಷನ ಉತ್ತರ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಕ್ರೂರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದೆವು. ಮನುಷ್ಯರ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸುವುದು, ಮನುಷ್ಯರ ಬೇಟೆಯಾಡುವದು ಮುಂತಾದ ಆತನ ಹಲವು ಕ್ರೂರಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಜನರು ವರ್ಣಿಸುವರು; ಆದರೆ ಅವನ್ನು ಈಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭವಿಸುವ ಸಮಯವು ನಮಗೆ ಬಂದೊದಗಿರುತ್ತದೆ. ಅವನ ಅಣ್ಣನ ಮಗನಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನ ಗುಸ್ತಾಸ್ಪ ಎಂಬವನು ದಂಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ಕ್ರೂರನಾದ ಕಕ್ಕನ ಭಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಪುರಾತನ ರಾಜವಂಶದ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರನೆಂಬ ವೀರ ರಾಯನ ಬೆನ್ನುಬಿದ್ದನು; ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ರಾಯನ ವಂಶವು ಆ ಕ್ರೂರ ಮುಹಮ್ಮದನಿಂದ ನಿರ್ವಂಶವಾಯಿತು. ಈ ದುಷ್ಟ ಮಹಮ್ಮದ ತಗಲಕನು ಧ್ವಸ್ತಮಾಡಿದ ಕನೋಜದ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಿಟ್ಟು ನ್ಯಾಗ

ಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಂತೆ ಆ ಪಟ್ಟಣದೊಳಗಿನ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಂದನಂತೆ! ಇವನ ಇಂಥ ಭಯಂಕರ ಕೊಲೆಯಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ಪಟ್ಟಣಗಳು ನಿರ್ನಾಮವಾದವಂತೆ. ಇವನ ಕೆಲವು ಹುಚ್ಚುತನದ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಇವನಿಗೆ ಹುಚ್ಚ ಮಹಮ್ಮದನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಿದ್ದಿದೆಯಂತೆ. ಇವನ ವಿಲಕ್ಷಣ ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಜನರು ಕಥೆಮಾಡಿ ಹೇಳುವರು. ಶಿವಶಿವ! ಮಹಾತ್ಮರೇ, ಇಂಥ ಕ್ರೂರತನದ ವರ್ಣನವು ನಮ್ಮ ಯಾವ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿರುವದು? ಸಾಕು, ರಕ್ತ ಸುರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದವನಾದ ಈ ಕ್ರೂರನ ವರ್ಣನವು ಸಾಕು. ಇಂಥ ಕ್ರೂರರನ್ನು ತಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದಾಯಿತೆ? ಹಾಯ್ ಹಾಯ್! ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಗತಿಯಿಲ್ಲದಾಯಿತಲ್ಲ! ಸದ್ಗುರೋ, ಇದಕ್ಕೆ ಮುಂದೆ ಉಪಾಯವೇನು?

ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಆಗ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಎಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದವು ಸರ್ವಜ್ಞರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಶಿಷ್ಯೋತ್ತಮನಾದ ಮಾಧವನು ಶ್ರೀಗುರುಚರಣದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತಬ್ಧತೆಯು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಅಂತರಂಗವು ವಿಚಾರಮಗ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಆವರವರ ಅಧಿಕಾರಗಳಂತೆ ಅವರವರ ವಿಚಾರಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದವು. ಇನ್ನು ಸರ್ವಜ್ಞರು ಏನು ಹೇಳುವರೋ ಎಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಜ್ಞರು ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದವನ್ನು ಕುರಿತು—"ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಶ್ರೇಷ್ಠರೇ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಅರಣ್ಯವಾಸವು ಕಠಿಣವಾಗುವದು. ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನ ಆಶ್ರಯವು ತಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಆಶ್ರಮವಾಸವು ಸುರಕ್ಷಿತವಲ್ಲ. ಕಾಲಮಹಿಮೆಯು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಾಲುಕ್ಯ, ಹೊಯ್ಸಳ, ಕದಂಬ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ, ಯಾದವ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರಾಜವಂಶಗಳ ಪ್ರತಾಪಿಗಳ ಕೀರ್ತಿಯು ನಾಮಶೇಷವಾಗಿ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಹೇಡಿತನದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಹಾಕುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದೊದಗಿರುವದು. ತಪಸ್ವಿಗಳು ಇನ್ನು ಪಟ್ಟಣ ಗ್ರಾಮಗಳನ್ನು

ಸೇರಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೂ, ಸತ್ತ್ವಸ್ಥರು ಚಿಂತೆಮಾಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಬಂದ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕೆ ಎದೆಗೊಟ್ಟು ಸತ್ತ್ವವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಧರ್ಮ-ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿರುವದೇ ಸನಾತನ ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಧರ್ಮತೇಜವು ಸಂಪೂರ್ಣ ನಷ್ಟವಾಗುವವರೆಗೆ, ಬರಿಯ ಕರ್ನಾಟಕವೇಯೇಕೆ, ನಮ್ಮ ಭರತಭೂಮಿಯು ಮೃತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಲಾರದು. (ಮಾಧವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ) ಮಾಧವ, ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನ ವೈಭವವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬಂದೊದಗಿರುವುದಲ್ಲವೆ ? ಏಳು; ಧರ್ಮರಕ್ಷಣದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉದ್ಯುಕ್ತನಾಗು; ಆ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಪಡೆ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಈ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದದ ಆಶೀರ್ವಾದದ ಅಮೋಘ ಬಲವು ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗಿರುವುದು ! ನಿನ್ನ ಕುಲಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ನಿನಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕಳಾಗುವಳು". ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಾದಂತೆ ಆ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಮಾಧವನು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತ, ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದಕ್ಕೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ವಂದಿಸಿದನು. ಆಗ ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರೇ ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯ ಯೋಗದಿಂದ ಮಾಧವನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು ! ಧನ್ಯನು, ತೇಜೋನಿಧಿಯಾದ ಮಾಧವನು ಪರಮ ಧನ್ಯನು !!

೨. ಮಾಧವನ ಮನೋದಯ

ವಿನಯಶಾಲಿಯಾದ ಮಾಧವನು ಗುರುಗಳ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಮನಃಶಾಂತಿಲ್ಲಿ-ಗುರುಪೂಜನದ ಒಲವನ್ನರಿತು ನಡೆಯುವುದು ಆ ಗುರುಪುತ್ರನ ಶೀಲವಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ಗುರುಗಳ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವರನ್ನು ಶ್ರೀ ಕಂಚೀ

ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೂ, ಸೋಮೇಶ್ವರಾವಧಾನಿಗಳ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವರನ್ನು ಶೃಂಗೇರಿಗೂ, ಉಳಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವರವರ ಕುಟುಂಬಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೂ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ತ್ರಿಕರಣ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವುದು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಟಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಶ್ರಮಸ್ಥರ ಸಂರಕ್ಷಣದ ಚಿಂತೆ ಬಿಟ್ಟಂತಾದ್ದರಿಂದ, ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆತನ ಕೈ ತೆರವಾದಂತಾಯಿತು; ಆದರೆ ಆತನ ಕಾಲ್ತೊಡರು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ದೂರವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಾಧವನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ಪರತಂತ್ರನಾಗಿದ್ದನು, ಆತನ ತಂದೆಯಾದ ಮಾಯಣ, ತಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಮತಿ, ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಸಾಯಣ-ಭೋಗನಾಥರೆಂಬವರು ಮಾಧವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದ್ದರು. ತನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾದ ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯನ್ನಂತು ಮಾಧವನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಪೋನಿಷ್ಠನಾದ ಮಾಧವನ ಕುಟುಂಬವು ಬಡತನದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಮಾಧವನ ತಂದೆಯು ಸತ್ಪುರುಷನು. ತಾಯಿಯು ಪರಮ ಸಾಧ್ವಿಯು. ಅಂತೇ ಅವರ ಪುಣ್ಯೋದರದಲ್ಲಿ ಮಾಧವನಂಥ ಕುಲದೀಪಕನು ಹುಟ್ಟಿದನು. ಆತನ ಬಂಧುಗಳು ಘನವಿದ್ವಾಂಸರಿದ್ದರು. ಸಾಯಣನಂತು ಮಾಧವನಿಗೆ ಸಮಾನನಾದ ಪಂಡಿತನಾಗಿದ್ದನು. ಅಂದಬಳಿಕ ಮಾಧವನ ಕುಟುಂಬದ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನೇನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು? ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯು ಆ ಕುಟುಂಬದ ಜೀವನಸರ್ವಸ್ವವೂ, ಪರೋಪಕಾರವು ಆ ಕುಟುಂಬದ ಕುಲವ್ರತವೂ ಆಗಿದ್ದವು. ತೈತ್ತಿರಿಯ ಶಾಖೆಯ ಬೋಧಾಯನ ಸೂತ್ರದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಮಾಧವನು ಆಗಿನ ಕಾಲದ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದದ ಪುಣ್ಯನಿಧಿಯಂತೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದನು.

ಹೀಗೆ ಮಾಧವನು ಜನ್ಮದರಿದ್ರನಾಗಿದ್ದರೂ, ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯೂ, ಘನಪಂಡಿತನೂ, ಗುಣನಿಧಿಯೂ ಆದದ್ದರಿಂದ, ವಾತಾಪಿಪುರದ (ಬಾದಾಮಿಯ) ಚಾಲುಕ್ಯಕುಲದಮಾತ್ಯನಾದ ವೀತಿಹೋತ್ರನು ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಲಗ್ನಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯರು ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾದಂತೆ ಮಾಧವನು ಅಮಾತ್ಯ ಪುತ್ರಿಯ ಲಗ್ನವಾದದ್ದು ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರ

ಬಹುದು; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಗುಣ-ವಿದ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವಕೊಡುವ ಉಜ್ವಲ ಕಾಲವು ಹಿಂದಾಗಿ, ಕೇವಲ ಗಳಿಕೆಗೆ ಮಹತ್ವಕೊಡುವ ಹೀನಕಾಲವು ಭರತ ಭೂಮಿಗೆ ಒದಗಿರುವದರಿಂದ, ಇಂಥ ಪವಿತ್ರ ವಿವಾಹಗಳು ಈಗ ವಿಲಕ್ಷಣ ವಾಗಿ ತೋರಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ; ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಸತಿಯರು ಪತಿಯ ಅನು ಸರಣ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಪರಮ ಧುರೀಣರಾದ್ದರಿಂದ ಮಾಧವನಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತರ ಮನೆಯ ಹೆಣ್ಣು ಭಾರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟಾದರೂ ವೀತಿಹೋತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಅಲ್ಲವೇ ? ಅಂದಬಳಿಕ, ಆತನ ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ಸಂಪತ್ತು ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯ ಪತಿಯ ಅನುಸರಣಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಾಧಕವಾದೀತು ? ನದಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಮುದ್ರ ನಾಥನಲ್ಲಿ ಸಮರಸವಾಗಿ ಬೆರೆತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಆರ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರು ವಿವಾಹದ ನೆವದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪತಿಯ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮರಸವಾಗಿ ಬೆರೆತುಕೊಳ್ಳುವ ಕೌತುಕದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣ ಬಹುದೆ ? ಗರ್ಭ ಶ್ರೀಮತಿಯಾದ ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯು ಮಾಧವನ ಪಾಣಿ ಗ್ರಹಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಜನ್ಮದರಿದ್ರಳಾಗಿ ಹೋದದ್ದು ಜಾತಿವಂತರಾದ ಆರ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತಲ್ಲ. ಆ ಅಮಾತ್ಯಪುತ್ರಿಯು ಸುಗುಣೆಯು, ಸುಶೀಲೆಯು, ಸದಾನಂದ ವೃತ್ತಿಯವಳು; ಆದದ್ದರಿಂದಲೇ ಆಕೆಯ ಅಲೌಕಿಕ ಸೌಂದರ್ಯವು ರಸಿಕ-ಕವಿವರ-ಮಾಧವನಿಗೆ ಆದರ- ಣೀಯವಾಗಿಯೂ, ಜನರಿಗೆ ವಂದನೀಯವಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ಪರಮಾನಂದದಿಂದ ಒಡ ಮುತ್ತೈದೆಯಾಗಿ ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿಯಾದ ಪತಿಯ ಪ್ರತಿಚ್ಛಾಯೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಈಗ ಮಾಧವನ ವಯಸ್ಸು ನಾಲ್ವತ್ತರ ಮೇಲೆ ಐವತ್ತರ ಒಳಗೆ ಇರ ಬಹುದು; ಆದರೆ ಗುರುಕುಲವಾಸದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯವನ್ನು ಯಥಾವಿಧಿ ಪಾಲಿಸಿದ ಆತನ ತಾರುಣ್ಯವು ಅಚ್ಚಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಇಪ್ಪತ್ತೈದುವರ್ಷದ ತರುಣನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ನಿಲುವಿಕೆ, ಎತ್ತರ, ಮೈಕಟ್ಟು ಹುರಿಕಟ್ಟಿದ್ದು, ಬಾಹುಗಳು ಅಜಾನುವಾಗಿ ಅಂಗಕಾಂತಿಯು ಕಾಡಬಂಗಾರ ವನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ದೈವಬಲ-ವಿದ್ಯಾಬಲ-ತಪೋಬಲಗಳ ದಿವ್ಯಕಾಂ ತಿಯು ಆತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದು ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಆತನು ಜನರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಾಧವನ ಅಗಾಧಪಾಂಡಿತ್ಯ,

ಆ ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸುವ ಸತತೋದ್ಯೋಗ, ಆ ಸತತೋದ್ಯೋಗವನ್ನು ಬೆಳಗುವ ಸ್ವಾರ್ಥರಾಹಿತ್ಯ, ಆ ಸ್ವಾರ್ಥರಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಶೃಂಗರಿಸುವ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರತತ್ಪರತೆ ಇವು ಕೇವಲ ಶಬ್ದವಾದಿಗಳಾದ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದೇ ? ಮಾಧವನು ಸ್ವಭಾವತಃ ಪರಮಸಾತ್ವಿಕನು; ಆದರೆ ದುಷ್ಟರ ರಾಜಸ-ತಾಮಸ ವೃತ್ತಿಯು ಪರಪೀಡೆಯ ಕೃತಿಗಳು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ, ಆತನ ಆ ಸಾತ್ವಿಕ ವೃತ್ತಿಯೇ ರಾಜಸ-ತಾಮಸ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರೂಪಾಂತರಿಸಿ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಪರೋಪಕಾರ ಮಾಡುವಾಗ ಬಡವನಾದವನು ಬಡವನೇ ? ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹದ ಆಹುತಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟವನು ಆತ್ಮಘಾತಕಿಯೇ ? ದುಷ್ಟಶಾಸನ-ಶಿಷ್ಟ ಪರಿಪಾಲನಗಳಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪಗೊಂಡವನು ವಿಕಾರವಶನೇ ? ಆದರಂತೆ ಪರಮಧನ್ಯಳಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ ಪುತ್ರನಾದ ಪರೋಪಕಾರದಕ್ಷ ಮಾಧವನು, ಕಾರ್ಯತಃ ಸಾತ್ವಿಕನೇ ಆಗಿರಲಿ, ರಾಜಸನೇ ಆಗಿರಲಿ, ತಾಮಸನೇ ಆಗಿರಲಿ ಆತನ ಲೋಕೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತನ ಗುಣಗಳೆಲ್ಲ ಅಡಗಿಹೋಗಿ, ಆತನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮಾಡುವ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣವೊಂದು ಮಾತ್ರ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.

ಒಂದು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ರಾತ್ರಿಯು. ನಾಲ್ಕು ತಾಸು ಮೀರಿದೆ. ಹೊರಗೆ ಮಳೆಯು ಕಟ್ಟಿಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ, ಒಬ್ಬರ ಮಾತು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಕೇಳದಾಗಿದೆ. ಸಕಾಲವೃಷ್ಟಿಯ ಮೂಲಕ ಜನರೆಲ್ಲ ಆನಂದಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಮಂತರು ಉಪ್ಪರಿಗೆಯ ಕಿಡಕಿಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಆನಂದದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ರಸಿಕರ ಗಾಯನವಾದನಗಳು ಪರಮ ರಮಣೀಯವಾಗಿ ಕೇಳಿಸಹತ್ತಿವೆ. ಒಕ್ಕಲಿಗರ ಆನಂದಕ್ಕೆ ಕಳೆಯೇರಿ; ಅವರು ಬೆಳೆಗಳ ಭರವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಕೊಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ದನಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಮೆಲಕು ಹಾಕುತ್ತಲಿವೆ. ಅವರ ಆಳುಮಕ್ಕಳು ಹಾಡಿ ಹಾಡಿ ಬೀಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಸೋರಕ ಮನೆಯವರು ಪಾಳಿಗೆ ಮೆಟ್ಟುವಾಗ “ನಿಂತಿತೇ ? ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕಡೆಗೆ ಸೋರುವದು?” ಎಂದು ಒಳಗಿನವರನ್ನು ಒದರಿ ಒದರಿ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ; ಕೇವು ಮನೆಯವರು ಸೋರಿದ ನೀರು ತುಂಬಿ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ; ಕೆಲವು ಮನೆಯವರು ಕಟ್ಟಿದ ಹರಿಗಳನ್ನು ಸರಿಮಾಡತೊಡಗಿ

ದ್ದಾರೆ. ಮುಂಗಾರಿಯ ಮಳೆಯಾದ್ದರಿಂದ, ಕೋಲಮಿಂಚಿನ ಹೊಯ್ಲುವೂ, ಗುಡುಗು-ಸಿಡಿಲುಗಳ ಅಬ್ಬರವೂ ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಲಿವೆ. "ಅಬ್ಬಬ್ಬಾ! ಏನು ಮಳೆಯಪ್ಪಾ ಇದು! ರಾತ್ರಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ಕಾಣುವಂತಿಲ್ಲ. ಹಗಲಾಗಿದ್ದರೆ ಅರ್ಭಟಿಸಿ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಂಥ ಆಣೆಯಕಲ್ಲಿನ ಹೊಡೆತವಿದು! ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಗಿಕ್ಕರೆ ಸತ್ತುಹೋಗುವದೇ ಸರಿ" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ, ತಂಗಾಳಿಗೆ ನಡುಗಹುಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಮುದುಕರು ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಮುಸುಗಿಕ್ಕಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಹುಡುಗರಿಗೆ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ಆಣೇಕಲ್ಲಿನ ಕುಣಿತವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಾಗಿದೆ, ಮನೆಯ ಮುಖ್ಯರು, ಸೋರಿ ಸಾಮಾನುಗಳೆಲ್ಲಿ ಕೆಡುವವೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ದೀಪ ಹಿಡಿದು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತ, ಸೋರುವ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ಕಿತ್ತಿ ಇಡುತ್ತ "ನಿಮಗೆ ಏತರ ಚಿಂತೆ" ಎಂದು ಮಲಗಿದವರ ಮೇಲೆ ಹರಿಹಾಯಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ದನಗಳು ಮಳೆಯ ಅರ್ಭಾಟಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ ಹರಕೊಂಡು ಕೂರಬಿದ್ದು "ಅಂಬಾ" ಎಂದು ಕೂಗಹತ್ತಿವೆ. ಹಳ್ಳ-ಸರವುಗಳು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಭೋರ್ಗರೆಯಹತ್ತಿವೆ. "ಇದೇನು ಜಲಪ್ರಳಯವೇ ಒದಗಿತೋ ಏನು?" ಎಂದು ಜನರು ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಆಕಳಿಸುತ್ತ, ಮಳೆಯು ಯಾವಾಗ ನಿಂತೀತೆಂದು ಹಾದಿ ನೋಡುತ್ತ ತೂಕಡಿಸಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ರಾತ್ರಿ ಐದು ತಾಸಾಯಿತು, ಆರು ತಾಸಾಯಿತು, ಏಳರ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿತು; ಆದರೂ ಮಳೆ ನಿಲ್ಲಲೊಲ್ಲದು! ಕುಳಿತವರಿಗೆ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ, ಅಡ್ಡಾಡುವರಿಗೆ ಅಡ್ಡಾಡಲ್ಲಿಯೇ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿಹೋಯಿತು.

ಇಂಥ ಭಯಂಕರ ಮಳೆಯ ಸುದ್ದಿಯೇ ನಮ್ಮ ಮಾಧವನಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅಂತರ್ಗೃಹದಲ್ಲಿ ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಸನಿಯಲ್ಲಿ ದೀಪವು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಾಡವಾಲೆಯ ಪುಸ್ತಕವು ಬಿಚ್ಚಿ ಇಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಾಧವನು ಕುಶಾಸನದ ಮೇಲೆ ಮಣಿಗೆ ಆತು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಪುಸ್ತಕದ ಕಡೆ ಆತನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪುಸ್ತಕ ನೋಡುವ ಉದ್ದೇಶವು ಆತನದಿದ್ದಿಲ್ಲೆಂದು ಸಹಜವಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಮಾಧವನು ನಡುವೆ ಒಂದೆರಡು ಸಾರೆ "ಸದ್ಗುರೋ" ಎಂದು ಉಸುರುಗರೆ

ದನು. ಧೀರನೂ, ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನೂ, ಗುರುಪುತ್ರನೂ ಆದ ಮಾಧವನು ಹೀಗೆ ಉಸುರುಗರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು? ಆತನು ಸಾಂಸಾರಿಕ ತಾಪದಿಂದ ಪೀಡಿತನಾಗಿರಬಹುದೇ? ಛೀ ಛೀ! ಸಂಸಾರ ತಾಪಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಆಸ್ಪದವಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಆತನ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ಸಜ್ಜನರು. ಆತನ ತಮ್ಮಂದಿರು ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರು. ಸ್ವತಃ ಮಾಧವನು ಘನವಿದ್ವಾಂಸನಿದ್ದು, ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರಂಥವರ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದನು; ಆತನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾದ ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯು ಕುಲೀನಳು-ಪರಮ ಸ್ವಾಧ್ವಿಯು ಆಗಿದ್ದಳು. ಇಂಥ ಸಜ್ಜನಸಂಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ವಿವೇಕಿಯಾದ ಮಾಧವನಿಗೆ ಸಾಂಸಾರಿಕ ತಾಪವು ಎತ್ತಣಿಂದ ಸೋಂಕಬೇಕು? ದುಷ್ಟಮುಸಲ್ಮಾನರಿಂದ ಹಿಂದೂಜನರಿಗಾಗುತ್ತಿದ್ದ ತಾಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಕರುಣಾಶಾಲಿಯಾದ ಮಾಧವನಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನಹಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಹಿಂದೂಜನರ ರಕ್ತ ಸುರಿಸುವದನ್ನೂ, ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಅವರ ಕುಲಗೆಡಿಸುವದನ್ನೂ, ಅವರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಂಗಮಾಡುವದನ್ನೂ, ಗುಡಿ-ಗುಂಡಾರಗಳಲ್ಲಿ ಗೋಗಳನ್ನು ವಧಿಸುವದನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಆತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಕನಿಕರಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಗಂಭೀರನು ಈ ಭಯಂಕರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ತನ್ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನೂ, ಸಹಾಯಹೀನತೆಯನ್ನೂ ನೆನಸಿ ತಳಮಳಿಸಿದನು. ವಿಚಾರಾಂತದಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಶಬಾಂಧವರ ಸಂಕಟನಿವಾರಿಸುವದು ಅಸಂಭವವಾಗಿ ತೋರಿ, ಆತನು ಹೀಗೆ ಉಸುರ್ಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯು ಬಂದದ್ದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ದುಃಖವೇಗದಲ್ಲಿ ಆತನು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಮಾಧವ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ನಿನ್ನ ಹಾಳು ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಮಾಡುವದೇನು? ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪುಸ್ತಕ ಹಿಡಿಯುವ ಬದಲು ಶಸ್ತ್ರಹಿಡಿಯಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದರೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನಿಂದ ದೇಶಕಲ್ಯಾಣವು ವಿಶೇಷವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನೀನು ಒಂಟೆಯಹೇರಿನಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವಲ್ಲವೇ? ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಲ್ಲದ ನಿನ್ನ ಶಬ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯವು ಸುಟ್ಟುಹೋಗಲಿ. ಅನಾಥರ ಸಂಕಟ ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವು ಕರಗುತ್ತದೆ. ದುಷ್ಟರ ದುರ್ವರ್ತನವನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗವು ತಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಟ್ಟು ರಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲನ್ನುವಂತೆ

ದುರ್ಬಲನಾದ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವು ಕರಗಿ ಮಾಡುವದೇನು— ಸರ್ವಾಂಗವು ತಪ್ತವಾಗಿ ಮಾಡುವದೇನು? ನಿನ್ನ ಸಮರ್ಥ ಗುರುಗಳ ಮನೋದಯವನ್ನು ನೀನು ಹ್ಯಾಗೆ ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವೆ? ಹಾಯ್ ಹಾಯ್! ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯೇ, ನೀನು ತೇಜೋಹೀನಳಾದೆಯಾ? ವೀರಪುತ್ರರು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟದಾದರೆ? ನಮ್ಮಂಥ ಕೈಲಾಗದವರನ್ನು ಹಡೆದು ನೀನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ದಣಿದೆ!" ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುವಾಗ ಮಾಧವನ ಕಣ್ಣೀರುಗಳುದುರಿದುವು!

ಎಂದೂ ನೋಡದೆಯಿದ್ದ ಪತಿಯ ಈ ದುಃಖದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಎಂದೂ ಕೇಳದೆಯಿದ್ದ ಪತಿಯ ಈ ಔದಾಸೀನ್ಯದ ಉದ್ಗಾರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೈತಿಹೋತ್ರಿಯು ಬೆರಗಾದಳು! ಅಮಾತ್ಯ ಪುತ್ರಿಯಾದದ್ದರಿಂದ, ಪತಿಯ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥವು ತಟ್ಟನೆ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಯವನರ ಕ್ರೂರ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ, ಹಿಂದೂ ಜನರ ದೈನ್ಯವನ್ನೂ ತಂದೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಆಕೆಯು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಕೇಳಿದ್ದಳು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪತಿಯ ಉದ್ಗಾರದಿಂದ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. ಪತಿಯ ಕಾಲದೆಸೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆಕೆಯು ವಿನಯದಿಂದ ಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—

ಮೈತಿಹೋತ್ರಿ—ಇಷ್ಟೇಕೆ ಉದಾಸೀನವಾಗಬೇಕದು! ತಪೋಧನರಿಗೆ ಯಾವದೂ ಅಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ. ಅಗಾಧ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಘನತರವಾದ ಜ್ಞಾನದ ಜೋಡು ಇದ್ದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಏನು ಬೇಕು? ತಮ್ಮ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯು ಅಮಾತ್ಯ ಪುತ್ರಿಯಲ್ಲವೆ? ಆಗುವದಾದರೆ ತಮ್ಮಿಂದಲೇ ದೇಶೋದ್ಧಾರವಾಗಬೇಕು.

ಮಾಧವ—ಯಾರು? ಅಮಾತ್ಯ ಪುತ್ರಿಯೇನು? ಪ್ರಿಯೆ, ಮಾಧವನ ಪ್ರಾಚೀನ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ನೀನು ಆತನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿರುವೆ. ಬಾ; ಹೀಗೆ ಬಾ ಈ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಇಟ್ಟು ಇತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳು. ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದ ನನಗೆ ನೀನು ಬಂದದ್ದು ಗೊತ್ತೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮಾಧವನು ಎಂಥ ವಿದ್ವಾಂಸನಾದರೂ, ಈಗ ಆತನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಅಮಾತ್ಯ ಪುತ್ರಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ; ಆತನು ಪುಸ್ತಕ ಬಿಟ್ಟು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇಟ್ಟು ಬಿಡು. ಈಗ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಕಟ್ಟಿ ಅತ್ತ ನಾಗವಂದಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟು ಬಿಡು. ಸ್ವದೇಶದ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವವರೆಗೆ ನಾನು ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಮುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ.

ದೇಶದಲ್ಲಿ ಸುಖಶಾಂತಿಗಳು ನೆಲೆಗೊಂಡಬಳಿಕ, ಪ್ರಸ್ತಕಜ್ಞಾನದ ವೈಭವವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಬಂದರೆ ತೋರಿಸೋಣವಂತೆ; ಆದರೆ ಅಮಾತ್ಯಶ್ರೀ, ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾದೀತು?

ವೈಶಿಪೋತ್ರಿ—ಇದೇನು ಕೇಳುವದು? ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥರಾದ ಯವನರ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಮಹಾ ಮಹಾ ವೀರರೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳೂ ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಹೋಗಿರಲು, ನನ್ನ ಪಾಡೇನು? ಸತಿಯು ಪತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವದು ಆಕೆಯ ಮುಖ್ಯ ಧರ್ಮವೆಂಬ ಮಾತಷ್ಟು ನನಗೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರುವದು.

ಮಾಧವ—ಪ್ರಿಯೇ, ನಿನಗೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮಾತು ಬಲು ಮಹತ್ವದ್ದು. ಈ ಅನುಸರಣ ಗುಣವೊಂದು ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಹಾಳಾಗಿ, ನಾವು ತೇಜೋಹೀನರಾಗಿದ್ದೇವೆ; ನಮ್ಮನ್ನು ಯವನರು ಸಿಕ್ಕಹಾಗೆ ಎಳೆಯಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಅನುಸರಣ ಗುಣವು ನಷ್ಟವಾದದ್ದನ್ನು ಕುರಿತು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವದೇನು? ಅಹಂಭಾವ, ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣತೆ ಇವು ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದರಿಂದ ಮಗನು ತಂದೆಯ ಅನುಸರಣ ಮಾಡನು; ಹೆಂಡತಿಯು ಗಂಡನ ಅನುಸರಣ ಮಾಡಳು; ಕಿರಿಯರು ಹಿರಿಯರನ್ನು ಅನುಸರಿಸರು; ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸರು. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಶಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣಗುವವನನ್ನು ದೇಶದ ಜನರು ಅನುಸರಿಸದಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಶ್ರೀರಾಮನು ತಂದೆಯ ಅನುಸರಣ ಮಾಡುವಾಗ, ಅಹಂಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪುತ್ರಭಾವವನ್ನೂ, ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಕರ್ತವ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿ ಅರಣ್ಯವಾಸದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರಂತೆ ಶ್ರೀ ಸೀತಾಮಾತೆಯು ಅಹಂಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸತೀಭಾವವನ್ನೂ, ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪತ್ಯರ್ಥರೂಪ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನೂ ವಹಿಸಿ, ಅರಣ್ಯವಾಸದ ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈಡಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಇದೇ ಮೇರೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು, ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವಾಗ ಅಹಂಭಾವವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಭ್ರಾತೃಭಾವವನ್ನೂ, ಸುಖಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನ ಧರ್ಮವನ್ನು ವಹಿಸಿ, ಮನೋನಿಗ್ರಹದಿಂದ ಪರಿಪರಿಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸಂಬಂಧಗಳನ್ನರಿತು, ಆ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳು

ವಾಗ ಅನ್ಯರ ಸಲುವಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವ ಸದ್ಗುಣವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಈಗ ಯಾವನಾದ-ರೊಬ್ಬನು ಸ್ವದೇಶಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಹತ್ತಿದರೆ, ಅವನ ಸಂಗಡ ಕಷ್ಟಪಡಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಜನರು ಸಿದ್ಧರಾಗಬಹುದು. ಈಗ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತನ್ನ ಹಾಗೂ ತನ್ನವರ ಹಿತವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವನಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ದೇಶದ ಹಿತದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಸಹ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರ ಒದ್ದಾಟವು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. "ಯಾರ ಉಸಾಬರಿ ನಮಗೇನು? ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ನಾವಿದ್ದರಾಯಿತು" ಎಂಬ ನೀಚ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕನಿಗೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ವಿಘ್ನಗಳು ಬರಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಮೊದಲೇ ನೀಚವಾದ ಸ್ವಾರ್ಥಶಕ್ತಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸಮರ್ಥರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕ್ರೂರ ಕೃತ್ಯಗಳ ಭಯ, ಅಂದ ಬಳಿಕ ಜನರು ಸ್ವದೇಶಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯುವದು ಹ್ಯಾಗೆ? ದೇವಗಿರಿ, ಒರಂಗಲ್ ಮೊದಲಾದ ಸಮರ್ಥ ಹಿಂದೂ ರಾಜ್ಯಗಳು ನಮ್ಮವರ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದ ಕರಳು ಕತ್ತರಿಸುವ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿ ಹೋದವು. ಈಗ ಉಳಿದಿರುವ ನಮ್ಮ ಸಣ್ಣಪುಟ್ಟ ರಾಜ್ಯಗಳು ಯವನರ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ತತ್ತರಿಸತೊಡಗಿವೆ. ಅರಸರ ಗತಿಯೇ ಹೀಗಾದ ಬಳಿಕ, ಪಾಪ! ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಪಾಡೇನು? ಅಮಾತ್ಯ ಪುತ್ರೀ, ನಾನು ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದಾಳಿಗಳನ್ನು ತಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಅನುಸರಿಸುವರು? ಲೋಕಸಂಗ್ರಹವೇ ಆಗದಬಳಿಕ ಲೌಕಿಕ ಮಹಾಕಾರ್ಯವು ಹ್ಯಾಗೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕು? ನನ್ನಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯ ಬಲವಿಲ್ಲ-ಮನುಷ್ಯ ಬಲವಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ಮುಸಲ್ಮಾನರಂಥ ಸಮರ್ಥ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಮುರಿಗ್ಗೆ ಹಿಡಿದು ತರುಬುವ ಬಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ? ಹೊರಗೆ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯು ಆಗಲೇಬೇಕು; ಆದರೆ ಅದು ಹ್ಯಾಗಾಗಬೇಕು? ಪ್ರಿಯೇ, ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಏನು ಮಾಡಲಿ?

ಸ್ಮೃತಿಹೋತ್ರಿ—ರಾಜಕೀಯ ತಂತ್ರಗಳಿಂದ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ನನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದವರ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನನ್ನದಲ್ಲ; ಆದರೂ ಸಭೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ

ಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ಮನುಷ್ಯನು ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾಗುವದೂ, ಸತ್ವಹೀನನಾಗುವದೂ ಸಹವಾಸದ ಫಲವು. ವಿಷಯಾಸಕ್ತರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಅತನು ಸತ್ವ-ಹೀನನೂ, ತಪಸ್ವಿಗಳ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಸತ್ವಶಾಲಿಯೂ ಆಗುವನು. ಬಹು ದಿವಸ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ನಿರುಪದ್ರವದ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ, ವಿಷಯಸುಖದ ನಂಜು ತಲೆಗೇರಿರುವದರಿಂದ, ಅವರ ಸ್ವಭಾವಿಸಿದ್ಧ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಮೃತಪ್ರಾಯವಾಗಿ, ಅವರ ಒಳಜಗಳಗಳು ಬೆಳೆದಿರುವವು. ಅವರ ಆ ನಂಜು ಇಳಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ, ತಮ್ಮಂಥ ತಪೋಧನರು ಧರ್ಮ ಜಾಗೃತಿರೂಪ ಅಂಜನವನ್ನು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದರೆ, ಸದ್ಗುಣಗಳ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿ ತದ್ವಾರಾ ಸತ್ವವೃದ್ಧಿಯು ತಾನೇ ಆಗುವದು. "ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ ಧುಡ್ಡಿನಿಂದ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂ"ದು ಅಪ್ಪನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅನ್ನುತ್ತಿರುವನು.

ಮಾಧವ—ಪ್ರಿಯೇ, ವೈತಿಹೋತ್ರಿ, ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಎಷ್ಟು ಸಮಂಜಸವಾದವುಗಳು! ನಿನ್ನನ್ನು ಹಡೆದ ವಿಪ್ರವರ್ಯ-ವೀತಿಹೋತ್ರರವರು ಧನ್ಯರೇ ಸರಿ. ಕುಲೀನಳಾದ ನಿನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಮನೋರಥಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಿಂದ ನಾನು ತಪೋಧನನಾಗಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೇ? ಅದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿರುವದಷ್ಟೇ?

ವೈತಿಹೋತ್ರಿ—ಅವ್ವಯ್ಯ! ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿರದೇನು ಮಾಡೀತು? ತಮ್ಮಂಥ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವೆ? ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯವು ಯಾವದಿರುವದು? ಹುಟ್ಟಿದ ಪ್ರಾಣಿಯು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ಸತ್ತುಹೋಗತಕ್ಕದ್ದೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಕೀರ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ದೇಹವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವದು ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಯ ವಿಶೇಷ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದು. "ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯ ಪತಿಯು ದೇಶೋದ್ಧಾರಕನೂ ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕನೂ" ಎಂಬ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕಿಂತ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಭಾಗ್ಯವು ನನಗೇನು ಬೇಕಾಗಿರುವದು? ಭಗವನ್, ತಮ್ಮ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನನ್ನ ಮನೋರಥಗಳೆಲ್ಲ ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೋಗಿರುತ್ತವೆ. ತಮ್ಮ ದ್ವಾರದಿಂದ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಲೋಕೋದ್ಧಾರರೂಪ ಮನೋರಥವೊಂದು ಪೂರ್ಣ

ವಾಗುವದು ಉಳಿದಿದೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅನುಸರಣ ಮಾಡುವದು ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಹೇಳಬೇಕು, ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯು ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುವ ಹೆಂಡತಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವನು ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟನು. ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತಾನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದ ಸತ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದನ್ನು ನೋಡುವ ಪತಿಯು ಭಾಗ್ಯವಂತನೇ ಸರಿ. ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯು ಕುಲೀನಳು, ಪತಿಭಕ್ತಿಪರಾಯಣಳು, ಮಾಧವನಂಥ ರಸಿಕ ಕವಿವರನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಮಿಸುವಷ್ಟು ಚತುರಳು, ಲೋಕೋತ್ತರ ಸೌಂದರ್ಯಶಾಲಿನಿಯು. ಆಕೆಯು ಎಷ್ಟು ಚೆಲುವೆಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಕೆಯ ಮುಖಕಾಂತಿಯು ಎಷ್ಟು ದಿವ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯೊಬ್ಬ ಸತ್ವಸ್ಥ ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠನ ಪೂಜ್ಯ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವಳೆಂಬದು ಆಕೆಯ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆರ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬರಿಯ ಅಂತರಂಗದಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲ, ಬಹಿರಂಗದಿಂದಲೂ ಪತಿಯನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಅನುಸರಿಸುವರೆಂಬ ಕೌತುಕದ ಸಂಗತಿಯು, ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯ ಬಡತನದ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇರಲಿ, ಇಂಥ ಸನ್ಮಾನನೀಯ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಧವನು ನುಡಿದನೇನೆಂದರೆ—

ಮಾಧವ— ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿನಿಯೇ, ವಿವೇಕಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಏನೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲಿ? ಯವನರನ್ನು ತರುಬಲಿಕ್ಕೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಿಸಲು, ವಿಪುಲವಾದ ಸಂಪತ್ತು ಬೇಕಷ್ಟೇ? ಅದನ್ನು ಯಾರು ಕೊಡುವರು? ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಹೊರತು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಅದನ್ನು ಕೊಡಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಬಹುದೇ? ನಾನು ಘೋರ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವೆನು. ಅದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನೀನು ನನಗೆ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು ಅನುಮತಿಸಬೇಕು; ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಎಲ್ಲ ಭಾರವನ್ನು ಅನಾಸಕ್ತ ಪ್ರಕೃತಿಯಾದ ನೀನು ವಹಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಧೌರಂಧರ್ಯದಿಂದ ಸಾಗಿಸಬೇಕು. ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾನು ನಿಚ್ಚಯವಾಗಿ ಯವನರ ಅಬ್ಬರವನ್ನು ಅಡಗಿಸುವೆನು, ಹಿಂದುಗಳ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವೆನು,

ಶ್ರೀಗುರು ಮುಖದಿಂದ ವರಪ್ರದಾನರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಟ ವಾಣಿಯಂತೆ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿ "ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯ"ನೆಂದು ಗೌರವದ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆಯುವೆನು. ನನ್ನ ಈ ಕಠಿಣತರವಾದ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅನುಮತಿಸಬೇಕು. ನೋಡು ನನ್ನ ತಪಸ್ಸಿನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನಾದರೂ ನೋಡು. ಈಗ ಹೊರಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಮಳೆಯು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ, ಸ್ವದೇಶಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಗಾರದ ಮಳೆ ಸುರಿಸದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಮಾಧವನೇ ಅಲ್ಲ. ಈಗ ಒಂದೇಸವನೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಳೆಯು, ಮುಂದೆ ನಾನು ಸುರಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಬಂಗಾರದ ಮಳೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತಿರುವದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೋ. ಸಕಾಲಕ್ಕೆ ಆದದ್ದರಿಂದ ಈಗಾದ ಮಳೆಯಾದರೂ ಬಂಗಾರದ ಮಳೆಯೇ ಸರಿ ಈಗಾದ ಮಳೆಯಿಂದ ಪೈರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದು ದೇಶವು ಸುಭಿಕ್ಷವಾಗುವದು; ಆದರೆ ನಾನು ಸುರಿಸುವ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಬಂಗಾರದ ಮಳೆಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ದೇಶವು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ. ಧರ್ಮಾರ್ಥ-ಕಾಮ-ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳ ಭರದ ಬೆಳೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ, ಎಂದೂ ಮರೆಯದ ನೂತನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗುವದೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವದು!

ಪತಿಯ ಈ ಗಂಭೀರ ವಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಅಭಿಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ಬಳಿಕ ಮಾಧವನು ಹಿರಿಯರ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು, ಬಂಧುಗಳ ಅನುಮತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಆ ಪವಿತ್ರ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರವು ಪುಣ್ಯಾತಿಶಯದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಕಾಶಿಯೆನಿಸುವದಷ್ಟೇ? ಆ ತುಂಗಾತೀರಸ್ಥ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇನು ವರ್ಣಿಸುವದು? ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯ, ತುಂಗಭದ್ರೆಯ ಪುಣ್ಯೋದಕ ಪ್ರಾಪ್ತಿ, ಋಷ್ಯಮೂಕಾದಿ ವಿಶ್ರುತ ಪರ್ವತಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವ, ಶ್ರೀ ಸೀತಾ-ರಾಮ-ಲಕ್ಷ್ಮಣರ ವಾಸ್ತವ್ಯ, ಪಂಪಾ-ಮಾನಸ ಸರೋವರಗಳ ಸೌಂದರ್ಯ ಇವುಗಳಿಂದ ಆ ಪುರಾತನ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಸುರ-ನರ-ಸೇವ್ಯವಾಗಿ ಭಾವಿಕರನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥವಾಗಿಮಾಡಹತ್ತಿತು. ಇಂಥ ಮಹಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಾಧವನು ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಹತ್ತಿದನು.

“ಸ್ವಯಂದಾಸಾಸ್ತಪಸ್ವಿನಃ” ಎಂಬಂತೆ, ಆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಅನ್ಯರ ಸಹಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇನು ?

೩. ಕಗ್ಗ ಕುರುಬನು !

ಛೀ, ಛೀ, ಎಂಥ ಹೊತ್ತು ಬಂತಪ್ಪಾ ಇದು ! ಮುಸಲರ ಕಾಟಕ್ಕೆ ದೇಶವು ಉಳಿಯುವ ಹಾದಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಹಿಡಿ, ಹೊಡಿ, ಓಡಿಸು, ಕೊಲ್ಲು ಎಂಬ ನುಡಿಗಳೇ ಅವರು ಹೊಕ್ಕಲ್ಲಿ ಕೇಳುವವು. ಅವರು ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುವರು; ಗಂಡಸರನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವರು; ಮನೆಮಾರುಗಳನ್ನು ಸುಲಿಯುವರು; ಆಕಳ ಕುತ್ತಿಗೆಗಳನ್ನು ಚರಚರ ಕೊಯ್ಯುವರು; ಸಿಕ್ಕವರ ಕುಲಗೆಡಿಸುವರು ! ಮುಂದೇನು ಗತಿಯು ? ಕೇಳುವವರೇ ಇಲ್ಲದಾಯಿತಲ್ಲ? ನಮ್ಮ ಕುರಿಗಳ ಹಿಂಡು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ಸಾಕು, ಅದು ಹಾಳಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆ ದುಷ್ಟ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನು ದೇವರಾಯನನ್ನು ಹೆಸರಿಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅರಸನನ್ನು ಮಾಡಿರುವನು ! ಕಾರಭಾರವೆಲ್ಲ ದುಷ್ಟ ಕಾಶೀಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ! ನಮ್ಮ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಿರಿಯು ಈಗೆಲ್ಲಿದೆ? ಊರ ಲಕ್ಷಣವೇ ಹೋಗಿದೆ! ಹೆಗ್ಗಾ, ಹೀಗಾದರೆ ಮುಂದೆ ಹ್ಯಾಗಲೆ ? ನಮ್ಮ ಮಂದಿ ಮುಸಲರಿಗೆ ಬೆದರಿ ಬೀಳುವರಲ್ಲ ! ಥೂಥೂ ! ಹಾವಿಗೆ ಗರುಡನ ಗರಿ ತೋರಿಸಿದಹಾಗೆ. ನಮ್ಮವರಿಗೇನು ಬೇನೆಯಾಯಿತು ? ಇವರೇನು ಗಾಳಿಗೆ ಹುಟ್ಟಿರುವರೇ ? ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆ ಕುಡಿದಿಲ್ಲವೇ? ಮುಸಲರು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಓಡುವರು ! ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ. ದಿನ ಬೆಳಗಾದರೆ ಜಗಳ. ಇಂದು ಈ ಅರಸರು ಆ ಅರಸನನ್ನು ಹೊಡೆದನು, ನಾಳೆ ಆ ಅರಸನು ಈ ಅರಸರನ್ನು ಹೊಡೆದನು. ಒಬ್ಬರ ಕಂಡರೆ ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಸೇರಿಕೆ ಇಲ್ಲ. ಇವನು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲೆಂದು ಅವನು ಅನ್ನುವನು, ಅವನು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಲೆಂದು ಇವನು ಅನ್ನುವನು. ಬಡವರನ್ನು ಹಿಂಡಿ

ಹಿಪ್ಪಿ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮವರು ಬಲು ಶೂರರು. ಈಗ ಪಸ್ತಾದಿ ಒಂದಿದ್ದಾನೆ, ತೋರಿಸಬಾರದೇ ಗಂಡಸುತನವನ್ನು? ಒಬ್ಬನ ಮೋರೆ ಇತ್ತಾದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಮೋರೆ ಅತ್ತ, ಈಗ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮುಣುಗುನೀರು ಒಂದಿರುವದು. ಹೆಗ್ಗಣ್ಣಾ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಕ್ಕಟ್ಟಾದರೆ ಮುಸಲರದೇನು ನಡೆಯುವದು ಹೇಳು? ಎಷ್ಟಾದರೂ ಅವರು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಎತ್ತಿ ಬಂದವರು. ನಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾಳಿಲ್ಲ, ಉಂಡಮನೆಯ ಗಳ ಎಣಿಸುವವರಿಗಂತೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕವೇ ಇಲ್ಲ. ಇಂಥವರಿಂದಲೇ ದೇವಗಿರಿಯು ಹಾಳಾಯಿತು; ಇಂಥವರಿಂದಲೇ ವರಂಗಲ್ಲವು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿತು. ಆಗಲಿ, ನಮ್ಮ ಗುಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಆಟವನ್ನು ದೇವರು ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಯಾಕಲೇ ಹೆಗ್ಗಾ, ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತೀ? ಮುಂದಿಯ ಮಾತು ಇರಲಿ, ನನಗೂ ನಿನಗೂ ಏನು ಬೇನೆಯಾಗಿದೆ ಹೇಳು? ನೀನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಕಾಲಿನಿಂದ ಒರಸೀ, ನನಗೆ ಇಷ್ಟು ದಿವಸಗಳಾಗಿರುವವಲ್ಲ, ಎಲೇ, ಈಗ ಮುಸಲರೂ ಬರಲಿ, ಒದ್ದು ಎರಡು ಹೆಣ ಕೆಡವದಿದ್ದರೆ ಮಾಳನೆಂದು ಕರೆಯಬೇಡ. ಅಯ್ಯೋ! ಏನು ಮಾಡಲಿ, ಹೊಟ್ಟೆಯೊಳಗಿನ ರೊಚ್ಚು ಏಳುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಬಂಗಾರದಂಥ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಮುಸಲರು ಮೋಸದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ಇರಲಿ, ಈ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡುವೆನೆ? ನಮ್ಮ ಮಲ್ಲನು ಮುಸಲರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತಿರುವನು. ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತೇಕೆ? ಹೊತ್ತು ಬಂದಾಗ ಕಗ್ಗ ಕುರುಬರ ಕೈ ಮುಸಲರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದೀತು.

ಮಾತಾಡುತ್ತಾಡುತ್ತ ಮಾಳನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾದವು. ಅವನ ಸಂತಾಪವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಹೆಗ್ಗನ ಕಡೆಗೆ, ಒಮ್ಮೆ ತನ್ನ ಕುರಿಯ ಹಿಂಡಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತ್ತ ಹೆಗ್ಗನೂ ಸಂತಾಪಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದುಷ್ಟಕೃತಿಗಳ ಸ್ಮರಣದಿಂದ ಅವನ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಯು ಪ್ರಜ್ವಲಿತವಾಗಿರಲು. ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು; ತುಟಿಗಳು ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೆಗ್ಗನ ಆ ಉಗ್ರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಇವನು ಕುರುಬನಹುದೋ, ಅಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಬರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಮೂವತ್ತು ಇರಬಹುದು. ಅವನ ಮೈಬಣ್ಣ ನಸುಗೆಂಪು, ಎದೆಯು ಅಗಲ, ಮುಖಮುದ್ರೆಯು ದರ್ಪಯುಕ್ತ, ಮುಂದೆದಿರುಗಿರುವ ಆತನ

ಬಾಹುಗಳು ಪುಷ್ಟ; ತೊಡೆಗಳು ಮಾಂಸಮಯ. ಆತನ ಸ್ವರೂಪವು ತಿದ್ದಿ ಮಾಡಿದಹಾಗಿದ್ದು, ಉದ್ದ ತಲೆಗೂದಲುಗಳಿಂದ ಆತನು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರನನ್ನು ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದನು. ಇವರಿಬ್ಬರು ಕಗ್ಗ ಕುರುಬರು ಒಂದು ಬೇವಿನ ಮರದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಲಂಗೋಟಿಯ ಹೊರತು ಅವರ ಮೈಮೇಲೆ ಅರಿವೆಗಳಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಲೆಗೊಂದು ಚಿಂದಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಗೊಂಗಡಿಯನ್ನು ಬುಡದಲ್ಲಿ ಒಗೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಾಳನ ದೊಡ್ಡ ಕುರಿಯ ಹಿಂಡು ಹಕ್ಕಲದಲ್ಲಿ ಮೇಯುತ್ತ ಹಬ್ಬಿ ಹರಿ-ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಮಾಳನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಎಂಟು-ಹತ್ತು ಜನ ಕುರುಬರು ಉದ್ದ ಕೋಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು " ಟರ್ ಹುಶ್ " ಎಂದು ಕುರಿಗಳನ್ನು ಮೇಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಿಕ್ಕತ್ತ ಕುರಿಗಳು ಹೋಗದಂತೆ, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ನಾಯಿಗಳು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ಅವನ್ನು ತರಬುತ್ತಿದ್ದವು. ಮಾಳನ ಪ್ರೀತಿಯ ಎರಡು ನಾಯಿಗಳು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದವು. ಅವುಗಳ ಕಿರಿಹೊಟ್ಟೆ, ಜೋತಾಡುವ ಕೆಂಪು ನಾಲಗೆ, ಹದನಾದ ಹಲ್ಲುಗಳು, ಗುಲಗಂಜಿಯಂಥ ಕಣ್ಣುಗಳು ಇವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಇವು ಹುಲಿಯನ್ನು ತರುಬಬಹುದೆಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಹಾವಳಿಯ ಮೂಲಕ ಅವರು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕತ್ತಿ-ಕಠಾರಿಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ತರುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದುಷ್ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಸಂತಾಪಗೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಇಬ್ಬರೂ ಕುರುಬರು ಕೆಲಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಮಾಳನ ಸಂತಾಪವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹೆಗ್ಗನ ಸಂತಾಪಾಗ್ನಿಯು ಮಾತ್ರ ಇನ್ನೂ ಶಾಂತವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನ ಆ ಉಗ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಳನು ಬೆರಗಾದನು. ಹೆಗ್ಗನು ಇಷ್ಟು ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುವ ಕಾರಣವು ಮಾಳನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. " ಇವನು ಕುರುಬನೇ " ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ತುದಿಗುಂಡಿಯಿಂದ ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಹೆಗ್ಗನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ವೀರಮುಂಡೆಯಿಂದ ಕುಳಿತು ಅವಡುಗಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಕೋಲನ್ನು ಮುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದನು. ಆತನು ಮಾಳನನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೂಡಲೆ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ—"ಸುಡಲಿ, ನಮ್ಮ ಬಾಳುವೆ ಸುಡಲಿ" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಕೋಲನ್ನೊಗೆದು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ

ಕಂಬಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಉಸುರ್ಗಳೆದನು. ಮಾಳನು ಇದನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಮಾಳನ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯು ಹೋಗಲು, ಹೆಗ್ಗನ ಸಂತಾಪವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ತಾನು ಹೀಗೆ ಸಂತಾಪಗೊಂಡದ್ದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ಹೆಗ್ಗನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು ಮಾಳನನ್ನು ಕುರಿತು—" ಮಾಳಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನ ಸೊಸೆಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಯಾಕೋ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು ಬಿಡು. ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡುವ ದುಷ್ಟರ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ, ನನಗೆ ಹೀಗೆ ಸಂತಾಪವಾಗುವ ಚಾಳಿಯಿದೆ. ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಈಗ ಏನು ಮಾಡಲಿ ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ನನಗೆ ಆಗಿದೆ. ಅವರ ನೀಚತನವಾದರೂ ಎಷ್ಟದು! ನಮ್ಮ ಕುರುಬ-ಕಬ್ಬೇರ ಜಾತಿಯು ಒಟ್ಟಾದರೆ, ಅವರ ದೂಳು ಹಾರಿಸಬಹುದು. ಹೆದರುವದೇಕೆ? ಹುಟ್ಟುವದೊಂದು ದಿನ, ಸಾಯುವದೊಂದು ದಿನ! ಅವರು ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ- ನಮ್ಮ ಕುಲಗೆಡಿಸಿದ ಬಳಿಕ-ಉಳಿಯಿತೇನು? ನಿನ್ನ ಮಗ ಮಲ್ಲಪ್ಪನು ಬರಲಿ, ನಿನ್ನ ಸೊಸೆಯ ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿಯೇ ತೀರು ವೆವು. ಇದರ ಕಾಲಲ್ಲಿ ಬೇಕಾದದ್ದು ಆಗಲಿ" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ದೂರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮೇಣೆಯು ಬರುತ್ತಿರುವದು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು.

ಆಗ ಆರುತಾಸು ಆಗಿ ಏಳರ ಅಮಲು ಇರಬಹುದು. ಮಳೆಗಾಲ ವಾದದ್ದರಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಮೋಡಗಳು ಮುಸುಕಿದ್ದವು. ಮೇಣೆಯು ಒಂದು ಕೈಗಲ್ಲ ಅಳತೆಗೆ ಬರಲು, ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಹತ್ತಿತು. ಹಿಂದೂ ಬೋವಿಗಳು ಮೇಣೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ್ದರು. ಹತ್ತು ಜನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವು ತರೂ, ನಾಲ್ಕು ಜನ ಹಿಂದೂ ರಾವುತರೂ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಸಾಗಿದ್ದರು. ಭಯಪಟ್ಟವರಂತೆ ಅವರು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. " ಹೂ, ಲಗು ಲಗು ಕಾಲುಹಾಕಿರಿ " ಎಂದು ಕಾವಲುಗಾರರಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ಹಿಂದುವು ಬೋವಿಗಳಿಗೆ ಅವಸರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಆ ಮೇಣೆಯು ಕುರುಬರ ಬಳಿಯ ಹಾದಿ ಯಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಹೋಯಿತು. ಅದು ಆ ಕುರುಬರ ಕಣ್ಣುಮರೆ ಯಾಗುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ, ಇತ್ತ ಒಬ್ಬನು ಅಡ್ಡದಾರಿಯಿಂದ ಕುರುಬರ ಒಳಿಗೆ ಓಡುತ್ತ ಬರತೊಡಗಿದನು. ಅವನು ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಮಾಳನು ಹೆಗ್ಗನಿಗೆ—"ಹೆಗ್ಗಣ್ಣಾ, ಯಾಕೋ ನಮ್ಮ ಮಲ್ಲನು ಓಡಿ ಬರುತ್ತಾನಲೆ!

ಈ ಮೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನೋ ಗಾತವಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆನೆಗುಂದಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮೂರು ಹರದಾರಿ ಇರಬಹುದು. ಇಂಥ ಮಟ ಮಟ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ದೂರ ಇತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಬರುವ ಮೇಣೆಯು ಯಾರದಿರಬಹುದು! ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರೂ, ಹಿಂದೂ ರಾವುತರೂ ಕೂಡಿ ಅದನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವದರ ಗೂಢವೇನು?" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು. ಮಲ್ಲನು ಬಂದು— "ಅಪ್ಪಾ, ಗಾತವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಜನರೇ ನಮ್ಮ ಗೋಣು ಮುರಿಯಹತ್ತಿದರು. ಕರಿ, ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಕುರಿಯೊಳಗಿನ ಕುರುಬರನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕರಿ. ಈಗ ಮಾತಾಡುತ್ತ ನಿಲ್ಲುವಹಾಗಿಲ್ಲ" ಎಂದು ನುಡಿದು, ತಾನೇ ಸಿಳ್ಳುಹಾಕಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಕುರಿಯ ಹಿಂಡಿನೊಳಗಿನ ಕುರುಬರು ಓಡುತ್ತ ಬಂದರು. ಆಗ ಮಲ್ಲನು ಹೆಗ್ಗನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ, ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ಕುರಿತು–"ಅಪ್ಪಾ, ಏಳು, ಆ ಮೇಣೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಿಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಕೆಟ್ಟ ಚಾಳಿಯ ಮುಸಲರ ಮಗ್ಗಲು ಮುರಿಯದಿದ್ದರೆ ಪರಿಣಾಮವಿಲ್ಲ. ಮೊನ್ನೆ ಅವರು ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿದರು. ಇಂದು ಯಾವಳೋ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಮೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೋಗಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಸಮಯವು ಒದಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ಅಸಿಮಿಸಿಯೇಕೆ?" ಎಂದವನೇ ಬಂಟನಾದ ಮಲ್ಲನು ದೊಡ್ಡ ಬಡಿಗೆಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮೇಣೆಯ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿ ಓಡಹತ್ತಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಮಾಳನೇ ಮೊದಲಾದ ಕುರುಬರು ಆತನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿದರು. ಹೆಗ್ಗಸಂತು ಮಲ್ಲನಿಗಿಂತ ಮೊದಲೇ ಓಡಿದ್ದನು. ಬಡಿಗೆಗಳ ಹೊರತು ಆ ಕುರುಬರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕತ್ತಿಗಳೂ, ಕಠಾರಿಗಳೂ ಇದ್ದವು. ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವರು ಮೇಣೆಯ ರಕ್ಷಕರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ಕೂಡಲೆ ಹೆಗ್ಗನು ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತನನ್ನು ಜೋಲಿಯ ಹೊಡೆದು ಕುದುರೆಯ ಮೇಲಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ಅವನ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಅವನು ತಿರುಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೇಳದಂತೆ ಬಲವಾದ ಗಾಯಮಾಡಿದನು. ಅತ್ತ ಮಲ್ಲನು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ಬೊಚ್ಚಿಸಿಂದ ಅವನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಒಬಕೆ ಪೂರಾ ಗೊತ್ತಿಗೆಹಚ್ಚಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾಳನು ಸಂತಾ

ಷದ ಭರದಿಂದ ಬೋವಿಗಳನ್ನು ಬಡಿಗೆಯಿಂದ ಹಣಿದು ಮೇಣೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಇತ್ತ ಉಳಿದ ಕುರುಬರ ಹುಂಬತನದ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಯಾರ ಕುದುರೆಗಳು ಗಾಯಹೊಂದಿದ್ದವು; ಯಾರ ಕುದುರೆಗಳು ಬೆದರಿ ಓಡಿದ್ದವು; ಯಾರು ಸ್ವತಃ ಗಾಯಹೊಂದಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಕುರುಬರು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಹಣಿದು ಹಲಾಕು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಉಳಿದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ಗಾಬರಿಯಾದರು. ಹೇಡಿ ಹಿಂದೂ ರಾವುತರಂತೂ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಾಲುತೆಗೆಯಹತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆಗ್ಗನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು— “ಥೂ! ನಿಮ್ಮ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹಚ್ಚಲಿ! ವೈರಿಗಳಿಗೆ ಎದುರಾಗಿ ಕಾದದೆ ಕಾಲುದೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆ? ವಿಶ್ವಾಸಘಾತದಿಂದ ಒಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ಮರ್ಯಾದೆ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ನೀವು, ಈಗ ಶೂರರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸಘಾತದಿಂದ ಮುಣುಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತಿರುತ್ತೀರಲ್ಲ! ಛೀ, ಛೀ, ಜೀವಗಳ್ಳರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಡಿರನ್ನು ಮುಂದಿಗೆ ಮಾರಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಲಾರರು! ಎಲೆ, ಬಂಟರ ಬಂಟನಾದ ವಾಲಿಯು ತನ್ನ ಬಂಟತನದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ನಾಚಿಸಿದ್ದು ಇದೇ ಗಂಡುಪೆಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯಲ್ಲವೆ? ಇಂಥ ವಾನರಾಧೀಶ್ವರನ ಪಾದ ಮುಡಿದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಈ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಸ್ವಜನದ್ರೋಹಿಗಳೂ, ಸ್ವಪಕ್ಷಘಾತಕರೂ ಆದ ನೀವು ಮೈಲಿಗೆ ಮಾಡಿಬಿಡಲಿಲ್ಲ! ಹಾ, ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಿರಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲುವೆನು. ನೋಡಿರಿ, ಈ ಪಾಪಭೀರುಗಳಾದ ಪುಣ್ಯವಂತ ಕುರುಬರ ಪರೋಪಕಾರ ಗುಣವನ್ನು ಕಣ್ದೆರೆದು ನೋಡಿರಿ. ಕೈಪ-ಕಂಬಳಿಯ ಸರಳ ಹೃದಯದ ಈ ಕುರುಬರು, ಮುರುಕ ಕತ್ತಿ-ಕಠಾರಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಾದುತ್ತಿರುವಾಗ, ಬೆಟ್ಟದಂಥ ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿ, ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಸುಡುವ ಕಾಮಣ್ಣನಹಾಗೆ ಸಿಂಗಾರರಾಗಿರುವ ನೀವು ಓಡಿ ಹೋಗುವಿರಾ? ಅಥವಾ ಬಿರಿ, ನಿಮ್ಮಂಥ ರಣಹೇಡಿಗಳ ದಂಡು, ಗಂಡುಗಲಿಗಳಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದಂಡಿಗೆ ಹೇಗೆ ಈಡಾದೀತು? ಅಂತೇ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ರಾಜ್ಯಗಳು ಒಂದರಹಿಂದೊಂದು ಮುಣುಗ

ಹತ್ತಿವೆ. ಮಲ್ಲಿಕಕಾಫರನಂಥ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯು ನಿಮ್ಮಂಥ ರಣಹೇಡಿಗಳನ್ನು ಸರಸರ ಸವರುತ್ತ ಒಂದೇ ಉಸರಿಗೆ ರಾಮೇಶ್ವರವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದನು. ಈಗಾದ ಬವಣೆಯು ನಿಮಗೆ ಸಾಕಾಗಲಿಲ್ಲವೆ? ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕ್ರೂರ ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಗೋಳಿಡುವ ಸ್ವದೇಶಬಾಂಧವರ ಶೋಕ ಕರ್ಕಶ ಧ್ವನಿಯು ನಿಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳುವದಿಲ್ಲವೆ? ರಕ್ಷಕರು ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಯವನರ ಕ್ರೂರತನದ ಕೊಲೆ-ಸುಲಿಗೆಗಳಿಗೆ ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತ್ತ ಶರಣುಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೋಡುವ ಸ್ವದೇಶ ಬಾಂಧವರ ದೈನ್ಯದ ಮುಖಮುದ್ರೆಗಳು ನಿಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವೆ? ವೀರ ಬಂಧುಗಳೇ, ನನ್ನ ಕಠೋರ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡಿರಿ. ಹೂವು ಮಾರಿದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಮಾರಿದಂತೆ, ನಿಮ್ಮಂಥ ರಣಪಂಡಿತರ ವಂಶದವರು ಹೇಡಿಗಳಾದರೆ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಯವನರ ಬಾಧೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವವರು ಯಾರು? ನಿಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗತವೈಭವವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿರಿ; ನಿಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ; ನಿಮ್ಮ ಪರಿಪುಷ್ಟವಾದ ವಿಶಾಲ ಬಾಹುಗಳನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಮಿತ್ರರೇ, ನನ್ನ ಒರಟು ಮಾತಿಗೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡಿರಿ. ಇಲ್ಲಿ ಕೂಡಿರುವ ನೀವು ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ಜನರೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಮಾತೆಯ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಆಗಬಹುದು. ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳಾದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಒಂದೊಂದು ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವಾಗ ನೀವು ಇಪ್ಪತ್ತು ಜನರು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ? ಇಳಿಯಿರಿ, ಕುದುರೆಗಳಿಂದ ಕೆಳಗಿಳಿಯಿರಿ. ಕಗ್ಗ ಕುರುಬನೆನಿಸುವ ಈ ಹೆಗ್ಗನು ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ— "ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯೇ, ನಿನಗೊದಗಿದ ದೈನ್ಯವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನ ಅಧಮ ಪುತ್ರನೆನಿಸುವ ನನ್ನ ಜನ್ಮವೂ, ಜೀವನವೂ ಇರುವವು. ಆ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸವಿಸುವೆನು. ಇದಕ್ಕೆ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ನೀನೂ, ಜಾಹ್ನವೀ ರಮಣನಾದ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೂ, ಗುಪ್ತ ನಿಧಿಯಂತೆ ಈ ಮೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿರುವ ತರುಣೀಮಣಿಯೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವಿರಿ!"

ಹೆಗ್ಗನ ಈ ವೀರಾಲಾಪಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೇಣೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳು

ಪಳಕ್ಕನೆ ತೆರೆದವು. ಆಗ ಒಬ್ಬ ತರುಣಿಯು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ನೋಡಲು, ವಿಲಕ್ಷಣ ನೋಟವು ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಹಿಂದೂ ರಾವುತರೂ, ಬೋವಿಗಳೂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಹೆಗ್ಗನ ಚರಣಕ್ಕೆರಗಿದರು. ಕುರುಬರೆಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರ ಎರಡು ಹೆಣಗಳು ಬಿದ್ದಿದ್ದವು. ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಗಾಯ ಹೊಂದಿದ ಹಿಂದೂ-ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮೈಗಳು ರಕ್ತಮಯವಾಗಿ ವಿದ್ರೂಪವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ಇನ್ನೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ಮಂಗಾಣಹ ಜೆರಗಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಆ ತರುಣಿಯು ಆದರದಿಂದ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ನೋಡಿ— "ಧನ್ಯ ಪುರುಷಾ, ನೀನು ಕುರುಬನೆ? ಕೃತಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೀನು ಕುರುಬನಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳು ಕುರುಬರಿಗೆ ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಬೂದಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತೆ, ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ರೂಪವನ್ನಾಚ್ಛಾದಿಸಿರುವ ಸತ್ಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಯಾವನೊಬ್ಬ ವೀರಪುರುಷನೇ ಆಗಿರು, ಅಥವಾ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ವಡವಾಗ್ನಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾದಂತೆ ಕುರುಬರ ಸಭ್ಯ ಕುಲದಲ್ಲಿ, ಆ ಕುಲದ ಮಡ್ಡತನವನ್ನು ದಹಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನುದ್ಧರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅವತರಿಸಿದ ವೀರಮಣಿಯೇ ಆಗಿರು; ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ, ಆನೆಗುಂದಿಯ ದೇವರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯು — ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ವಂದಿಸುವೆನು. ಈ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಿಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಕಾಶೀಮಖಾನನ ಜನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕವರಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಪುಣ್ಯವಂತನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ಉಳಿಸಿದೆ. ಎಲೇ ಚಿನ್ನವೆಂಕಟಾ, ಓಬಲಾ, ಪೆದ್ದಾ ನಿಮಗೆ ಎಂಥ ಕಠಿಣ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕಾದೀತು? ಈ ಅಧಮನಾದ ಹನುಮಾನನನ್ನು ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಿಟ್ಟು ಹೋದೀತು? ಎಲೇ ಬೋವಿಗಳಿರಾ, ನೀವು ದೇವರಾಯನ ಉಪ್ಪು ಉಂಡವರಲ್ಲವೆ? ನೀಚರಾದ ಈ ಯವನ ರಾವುತರು, ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಿತ್ರನೆನಿಸುವ ಕಾಶಿಮಖಾನನ ಪರಿಜನರಿರುವರಲ್ಲ! ಛೀ, ಛೀ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿಗಳ, ಹಾಗು ಮಿತ್ರದ್ರೋಹಿಗಳ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಮಾಡಲಾಗದು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಾನವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದವನೂ, ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪಿಯೂ,

ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದವನೂ ಆದ ಈ ಪುಣ್ಯಪುರುಷನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ನಾನು ಮೇಣೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆಬಂದು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಯಿತು. (ಹೆಗ್ಗನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ) ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಾ, ಈ ಅತಿಪ್ರಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು; ಮತ್ತು ವೀರನಾದ ನೀನು ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ನನ್ನನ್ನು ಈಗಲೇ ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸು. ವೈಭವಶಾಲಿಯೇ, ನೀನು ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದಂಥ ಕಠಿಣಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವವನೆಂಬದನ್ನು ಈ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಸರ್ವಥಾ ಮರೆಯಳೆಂಬದು ನಿನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಲಿ. ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ತರುಣಿಯು ಪುನಃ ಮೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಬಾಗಿಲು ಇಕ್ಕಿಕೊಂಡಳು.

ಹೀಗೆ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಪಕ್ಕನೆ ಹೊಳೆದು ಗದ್ದರಿಸಿ ಅಡಗಿಹೋದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ವೈಭವದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತಂಭಿತರಾದರು. ಆಕೆಯ ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ಹೆಗ್ಗನ ಗೌರವವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅಲ್ಲಿರುವ ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಹೆಗ್ಗನು ದೇವರಹಾಗೆ ಕಾಣಹತ್ತಿದನು. ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳಾದ ಸ್ವದೇಶಭಕ್ತರ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕವೇ ಸರಿ. ಅದು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಉಜ್ವಲ ಕೃತಿಗಳಿಂದ, ಮತ್ತು ಜನರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ತಮ್ಮ ಹೃದಯಭೇದಕ ಮಾತುಗಳಿಂದ, ಅದೇಕೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯವಾದ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಜನರ ಚಿತ್ತಹರಣ ಮಾಡುವರು. ಈಗಂತೂ ಹೆಗ್ಗನ ಉಜ್ವಲ ಕೃತಿ, ಹೃದಯಭೇದಕ ಮಾತು, ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನ ಈ ಮೂರರ ಮುಪ್ಪುರಿಯು ಜನರ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವಾಗಿರಲು, ಕಾರ್ಯವಾಗದೆ ಹೇಗೆ ಉಳಿದೀತು ? ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಹಿಂದೂ ಜನರು ಹೆಗ್ಗನಲ್ಲಿ ಪರಮಭಕ್ತಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನ ಮೊದಲನೆಯ ಸಂಗಡಿಗರಾದರು. ಹೀಗೆ ಹಿಂದೂ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಒಕ್ಕಟ್ಟಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾಜಪುತ್ರರು ಹತವೀರ್ಯರಾದರು. ಹೆಗ್ಗನು ಅವರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಕಸಿದುಕೊಂಡು, ಏನೂ ಅಪಾಯ ಮಾಡದೆ ಅವರನ್ನು ಹೋಗಗೊಟ್ಟನು; ಮತ್ತು ಸತ್ತುಬಿದ್ದಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಮಣ್ಣು ಕೊಡಲು ಅವರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗಲು ತನ್ನವರಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಇದರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಹೆಗ್ಗನೊಬ್ಬನು ತಮ್ಮ ಪ್ರಜಾಶತ್ರುವಾದದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೆ ಅವನನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ತಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಬೇಟೆಯು ಆಕಸ್ಮಾತ್ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಪುನಃ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ಕಾಸೀಮನ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ ಅವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸದೆ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಶವಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುವ ವರೆಗೆ ಆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಕುರುಬರು ಸ್ಥಳಬಿಟ್ಟು ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಹದಿನಾಲ್ಕು ಕುದುರೆಗಳೂ, ವಿವಿಧ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಅವರ ಕೈಸೇರಿದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ಕುರುಬರು ಹೋಗಿ ಕಲಿಗಳಾದರು. ಹೆಗ್ಗನು ಅವರ ನಾಯಕನಾದನು, ಮಾಳನು ಮಂತ್ರಾಲೋಚಕನಾದನು, ಮಲ್ಲನು ಸೇನಾನಾಯಕನಾದನು, ಉಳಿದವರು ದಂಡಾಳುಗಳಾದರು. ಸಾರಾಂಶ: ಹೆಗ್ಗನು ಕಗ್ಗ ಕುರುಬನು ಹೋಗಿ ಒಬ್ಬ ಚಿಕ್ಕ ಪಾಳೇಗಾರನಾದನು. ಮೇಣೆಯನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು, ಮೇಣೆಯು ಆನೆಗೊಂದಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿತು.

೪. ಹಾ, ತಡೆ !

ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ತೀರವು; ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾದದ್ದರಿಂದ, ಆ ನಿರ್ಜನಾರಣ್ಯವನ್ನು ಪುಕ್ಕರು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಚಳಿಗಾಲದ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಪಳಪಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗಿನ ಕಟಗುಟ್ಟಿಸುವ ಚಳಿಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು? ಆ ಕಗ್ಗ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟಕಗಳ ಸಂಹಾರವು ಮಿತಮೀರಿ ಆಗುತ್ತಿರಲು, ಆ ಘೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಳೆಗಾಲದಂತೆ, "ಜಿರ್ ಜಿಟ್" ಎಂಬ ಕರ್ಕಶಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ, ಅವುಗಳ ಸದ್ದು ಅಡಗಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಗಹನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಸ್ತಬ್ಧತೆಯ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಗಿ, ನೋಡಿದತ್ತ ಔದಾಸೀನ್ಯವು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ

ನಡುನಡುವೆ ತರಗೆಲೆಗಳುದುರುವ ಸಪ್ಪಳ, ಆ ತರಗೆಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕ್ಷುದ್ರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಓಡಾಡುವಾಗ ಆಗುವ " ಸರಸರ " ಎಂಬ ಸಪ್ಪಳ ಇವುಗಳಿಂದ ಆ ಸ್ಥಳದ ಭಯಂಕರತೆಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಗಾಳಿಯು ಸುಳಿಯದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸರೋವರದ ಸ್ತಬ್ಧವಾದ ನೀರು ತಣ್ಣಗೆ ಆಣೆಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದವು. ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಚಳಿಯಿಂದ ನಡುಗುವಂತೆ ಚಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಹಳ ಹೇಳುವದರಿಂದೇನು ? ಸೂರ್ಯನ ಸಹಾಯವು ತಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ, ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ವಿಶ್ವವೇ ಚಳಿಗೆ ಅಂಜಿ ಕಟಗುಟುತ್ತ, ಶೀತ ನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದಿನಮಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮೌನದಿಂದ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಇಂಥ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಭಯಂಕರ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕುರುಬರ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಒಬ್ಬನೇ ಸರೋವರದ ಕಡೆಗೆ ಯಾಕೆ ಸಾಗಿರಬಹುದು? ಆತನು ಈಗ ಕಗ್ಗ ಕುರುಬನಂತೆ ಕೈಪ ಹಾಕಿ, ಕಂಬಳಿ ಹೊದ್ದು, ತಲೆಗೆ ಚಿಂದಿಯನ್ನು ಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬಣ್ಣಿಸುವ ಬಂಟನಂತೆ ಉಡುಪು-ತೊಡವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಹುಟ್ಟು ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದ ಆತನು ಈಗ ಎಷ್ಟು ತೇಜೋವಂತನಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನೆಂಬವನ್ನು ನಾವು ಹೇಳಲಾರೆವು. ಆತನು ಹಾಕಿದ ವೀರಕಾಸೆ, ತೊಟ್ಟ ಕವಚ, ಧರಿಸಿದ ಶಿರಸ್ತ್ರಾಣ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಶಸ್ತ್ರಗಳು, ಬೆನ್ನಿಗಿಬ್ಬದ್ದ ಧನುಷ್ಯ-ಬಾಣಗಳು, ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಖಡ್ಗ— ಇವುಗಳಿಂದ ಆ ವೀರಪುರುಷನ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧ ಪರಾಕ್ರಮವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿತ್ತು. ಮಾಡುವದೇನು? ಆ ವೀರನ ದಿವ್ಯ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಧನ್ಯವಾಗುವ ಯೋಗವು ಆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯು, ಪಕ್ಕನೆ ಹೊರಬಿದ್ದಿದ್ದ ತನ್ನ ಅಲೌಕಿಕ ವೀರ ಪುತ್ರನಿಗೆ ಜನರ ಕಣ್ಣು ಹತ್ತಬಾರದೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿದ್ದಳೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕಗ್ಗ ಕುರುಬನಾಗಿದ್ದ ಹೆಗ್ಗನು ಈಗ ಬಣ್ಣಿಸುವ ಬಂಟನು ಹೇಗಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ವಾಚಕರು ಶಂಕಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಕಾಲಮಹಿಮೆಯು ಏನು ತಾನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ?

ಹೆಗ್ಗನು ಯಾರೇ ಇರಲಿ, ಅದನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಲಿಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. ದೀಪರಾಯನ ಮಗಳಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪಡೆಯೊಳಗಿಂದ

ಆತನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದನ್ನು ವಾಚಕರು ಮರೆತಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ಅದರಂತೆ ಆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯು ಆತನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲ್ಲಸಂಥ ಬಲಿಷ್ಠ ಕುರುಬನೂ, ಮುದ್ದ, ಪೆದ್ದ, ಓಬಲ ಮೊದಲಾದ ರಾವುತರೂ, ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ನಾಚಿ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ಕೂಡಿದರೆಂಬದಾದರೂ ವಾಚಕರ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಬಹುದು. ತನ್ನ ಮಗಳ ಬಂಧವಿಮೋಚನ ವಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ದೇವರಾಯನು ಅತ್ಯಂತ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಕಾಸಿಮಖಾನನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟಾದರೂ, ಖಾನನನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧರೀತಿಯಿಂದ ದಂಡಿಸುವಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ದೇವರಾಯನಿಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅತ್ತ ತಗಲಖಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ದೇವರಾಯನನ್ನು ಕಿತ್ತಿಹಾಕಿ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಆಡಳಿತವನ್ನು ತನ್ನವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವ ಧೈರ್ಯವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಮುರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನ ಪರಾಕ್ರಮವು ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಆಶಾಜನಕವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ದೇವರಾಯನು ಆತನನ್ನು ಒಂದು ಚಿಕ್ಕ ಸೈನ್ಯದ ಮುಖ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಹೆಗ್ಗನ ಕಗ್ಗತನವು ಹೋಗಿ ಆತನು ಶೂರ ಸರದಾರರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದನು. ಆದರೆ ಧೂರ್ತನಾದ ಹೆಗ್ಗನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬೈಲಿಗೆ ನಿಂತು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ವಿರೋಧ ನಿಲ್ಲಲಿಚ್ಛಿಸಲಿಲ್ಲ, ಆತನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಯತ್ನಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆತನು ಆನೆಗುಂದಿಯಲ್ಲಿರದೆ ಒಂದು ಗುಪ್ತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಇರಹತ್ತಿದನು. ಹೆಗ್ಗನ ಉಬ್ಬಾಳುತನವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದಲ್ಲ. ಅಂಜಿಕೆಯೆಂದರೇನೆಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆತನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರಿದ್ದರೂ ಅವರು ಜೀವಕ್ಕೆಜೀವ ಕೊಡುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಹೆಗ್ಗನ ಸ್ವಜನಾಭಿಮಾನ, ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ, ಪರಾಕ್ರಮ, ಪರೋಪಕಾರಬುದ್ಧಿ ಇವುಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗಿತ್ತು. ಈಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕಾಟದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಜನರು ಬೇಸತ್ತು ಸಂತಾಪಗೊಂಡಿದ್ದರು; ಆದರೆ ತಕ್ಕ ಮುಂದಾಳುವು ದೊರೆಯದ್ದರಿಂದ ಒಟ್ಟುಗೂಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ

ಕೊರತೆಯನ್ನು ಹೆಗ್ಗನು ತುಂಬಿಕೊಟ್ಟನು, ಮೇಲಾಗಿ ದೇವರಾಯನ ಗುಪ್ತ ಸಹಾಯವು ಹೆಗ್ಗನಿಗಿತ್ತು.

ಇಂದು ಹೆಗ್ಗನು ಯಾವದೋ ಒಂದು ಗುಪ್ತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದವನು. ತಿರುಗಿ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಬಿಡಾರದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಆ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನ ಮನಸ್ಸು ಮಗ್ನವಾಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಕಾರ್ಯಾಸಕ್ತನಾದ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನಿಗೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧನದ ನಿಧಿಧ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅನುಕೂಲ-ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸಂಗತಿಗಳ ಪರಿವೆ ಸಹ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಾನು ಒಬ್ಬನು. ಇಂದು ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯು! ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪುಂಡಾಟಿಕೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಏನಾದರೂ ಅಪಾಯ ತಟ್ಟೀತು ಎಂಬ ವಿಚಾರ ಮಾಡದೆ ಆತನು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧಕರು ಹೀಗೆ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವುದು ನಿಜವು. ಅದರಂತೆ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಅತ್ಯಂತ ಸಾಹಸದಿಂದ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಸಾಗಿದ್ದನು. ಯಾವದೋ ಗಹನ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ, ತಾನು ಎಷ್ಟು ಹಾದಿಯನ್ನು ನಡೆದೆನು, ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳವು ಇನ್ನು ಎಷ್ಟು ದೂರ ಉಳಿಯಿತು ಎಂಬುದರ ಪರಿವೆ ಸಹ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ತಗ್ಗು-ದಿನ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಗುತ್ತ ಎಡವುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದನು. ಆತನ ಲಕ್ಷವು ಗುಪ್ತಕಾರ್ಯದ ಕಡೆಗೆ, ಆತನು ನಡೆಯುವದು ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಆಗಿದ್ದವು.

ಹೀಗೆ ಆತನು ಸಾಗಿರುವಾಗ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯು ಮೀರಿ ಉತ್ತರರಾತ್ರಿಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಪಂಪಾಸರೋವರದ ಮೇಲಿನ ನಸುಗಾಳಿಯು ಸುಳಿಯ ಹತ್ತಿ ತಳಿಸು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಒಂಭತ್ತು ತಾಸು ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಇರುವಾಗ ಆತನು ಪಂಪಾಸರೋವರದ ತೀರಕ್ಕೆ ತಲುಪಿದನು. ಆತನು ಇನ್ನು ಸರೋವರದ ಒಂದು ಪಾವಟಿಗೆಯನ್ನು ಇಳಿಯತಕ್ಕವನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯು ಆತನಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಹೆಗ್ಗನು ಎದೆಗಾರನೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ನಿರ್ಜನ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪಕ್ಕನೆ ಮನುಷ್ಯಾಕೃತಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಆತನು ಚಕಿತನಾಗಿ ಒಂದು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಅವನ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆಂದಹಾಗಾಯಿತು. ಭೂತ-

ಪ್ರೇತಗಳ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಆತನು ಹೇರಳವಾಗಿ ಕೇಳಿದ್ದನು. ಅವುಗಳ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಶಾಸ್ತ್ರಸಮ್ಮತವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆತನ ನಂಬಿಗೆಯೂ ಇತ್ತು; ಆದರೆ ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ವೀರರು ಇಂಥ ಭಯವನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುವಂತೆ, ಆತನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಮಾತ್ರ.

ಹೀಗೆ ಚಕಿತನಾಗಿ, ಸರಿದು ನಿಂತ ಹೆಗ್ಗನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—'ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಇಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕುಳಿತಿರಬಹುದು? ಈ ಪ್ರದೇಶದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಭಯಪ್ರದ ಸುದ್ದಿಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿರುವವು. ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗಿದ ಬಳಿಕ ಇಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಇರುವ ಪ್ರಚಾರವಿಲ್ಲೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಹೀಗಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಯಾರೋ ಕುಳಿತಿರುವುದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ವಲ್ಲವೆ? ನೋಡೋಣ, ಯಾರು ಕುಳಿತಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ನೋಡೋಣ' ಎಂದು ಅಂದುಕೊಂಡು, ನಮ್ಮ ಧೀರ ಹೆಗ್ಗನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಹೋದನು.

ಅತ್ತ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಯಾವ ಸುದ್ದಿಯೂ ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅದು ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಂಥ ಕಟಗುಟ್ಟುವ ಚಳಿಯಲ್ಲಿ ಅದು ನೀರೊಳಗೆ ಕಾಲು ಇಳಿಬಿಟ್ಟು ಕುಳಿತದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ದೇಹದ ಪರಿವೆಯಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆ ಯಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನಿಗೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಆಕೃತಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಲೊಲ್ಲದು. ಗಂಡಸೆಂಬುದೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು; ಹೆಂಗಸೆಂಬುದೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ಅದ ರಿಂದ ಹೆಗ್ಗನ ಉತ್ಸುಕತೆಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಆತನು ಒರೆಯಿಂದ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿದು, ಮೆಲ್ಲನೆ ಒಂದೊಂದೇ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಸಪ್ಪಳವಾಗದಂತೆ ಪಾವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಇಳಿಯಹತ್ತಿದನು; ತನ್ನ ಸುಳುವುಹತ್ತಬಾರದೆಂದು ಆತನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಸಲುಸಹ ಬಿಡದಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ, ತನ್ನ ಖಡ್ಗ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಸಾವರಿಸಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕುಳಿತು ಸಾವಕಾಶ ಸರಿಯಹತ್ತಿದನು. ಸನಿ ಯಕ್ಕೆ ಹೋದಹೋದಂತೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಹತ್ತಿತು. ಆಗ ಹೆಗ್ಗನಿಗಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಸಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹೀಗೆ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಚಳಿಯ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ನೀರಲ್ಲಿ ಕಾಲು ಇಳಿಬಿಟ್ಟು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದು ಅಸಂಭವವಾದ್ದರಿಂದ, ಇದು ಪಿಶಾಚವಿರಬಹುದೆಂದು ಹೆಗ್ಗನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಆ ಪಿಶಾಚವು ಮಾತಾಡುವದಂತು ಇರಲಿ, ಮಿಸುಕುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಸಹ! ಹೆಗ್ಗನು ಮಹಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯು; ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದನು. ಅವನಿಗೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀಗೂ ಒಂದು ಮಾರುಗೈ ಅಂತರವಿರಬಹುದು. ಅಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಹತ್ತಿದನು.

ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ರಾತ್ರಿಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಆಕಾಶವು ನಿರಭ್ರವಾದದ್ದರಿಂದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಮಂದಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ರೂಪವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಿಸಹತ್ತಿತು. ಆಕೆಯು ಅತ್ಯಂತ ತರುಣಿಯಾಗಿದ್ದು, ಸೌಂದರ್ಯಶಾಲಿನಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಉಟ್ಟ ಸೀರೆಯ ಮೇಲಿಂದಲೂ, ಆಕೆಯ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಯ ಮೇಲಿಂದಲೂ ಆಕೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಯು ಸೆರಗನ್ನು ಹೇಗಾದರೂ ಒಗೆದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಆಕೆಯ ಸ್ವರೂಪಾವಲೋಕನಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಪಭೀರುವಾದ ಹೆಗ್ಗನಿಗೆ ಸಂಕೋಚವಾಗತೊಡಗಿತು. ಆದರೂ ವಿಕಾರರಹಿತನಾದ ಆ ವೀರನು, ಕೇವಲ ಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ವರ್ಣವು ಗೌರ, ಮೈಕಟ್ಟು ಬಿಗುವಿನದು, ನಿಲುವಿಕೆ ಗಿಡ್ಡತರ, ಆಕೆಯು ಹೆಳಲು ಬಿಚ್ಚಿ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಿ-ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಠಾರಿಯಿತ್ತು ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಸರೋವರದ ಪಾವಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಇಡುವಳು, ಒಮ್ಮೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವಳು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೆಗ್ಗನು ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಹತ್ತಿದಳು. ಬರಬರುತ್ತ ಆಕೆಯು ದೊಡ್ಡ ದನಿ ತೆಗೆದು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಆಕೆಯ ಅಳೋಣವು ಪರ್ವತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗೊಂಡು, ಆ ನಿಸ್ತಬ್ಧವಾದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅಳ್ಳೆದೆಯವನಾಗಿದ್ದರೆ ಆಗ ಅಂಜಿ ನೆತ್ತರಿಂದ ಜೀವಬಿಡುವದೇ ಸರಿ! ಹೆಗ್ಗನಂಥ ವೀರನ ಕಲ್ಲೆದೆಯೂ ಕಂಪಿಸಿ

ತೆಂದಬಳಿಕ, ಆ ಭಯುಸ್ಥದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವದು ಹೇಗೆ ? ಹೀಗೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಒಂದೇಸವನೆ ಅತ್ತಳು. ಅಳುತ್ತಳುತ್ತ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಕೆಯು ನಗೆಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಆಗಂತೂ ಹೆಗ್ಗಸಿಗೆ ಬಹಳ ಅಂಜಿಕೆ ಬಂದಿತು. ಈಕೆಯು ಮನುಷ್ಯಳಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆ ಧೀರನು ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಸಾವರಿಸಿ ಆ ಪಿಶಾಚದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರಲು, ಅತಿ ಮಂಜುಲವಾದ ಗಾಯನವು ಆತನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಆತನು ಕೈಯನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಕಡೆತನಕ ನೋಡಿಯೇತೀರಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕೆಲಹೊತ್ತು ಗಾಯನ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಎದ್ದು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— "ಹಾಯ್ ದುರ್ದೈವವೇ, ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಮನೆಗೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟೆ ? ನನ್ನ ಚೆಲುವಿಕೆಯೂ, ಮಂಜುಲ ಗಾನವೂ ನನಗೆ ಮುಳುವಾದವಲ್ಲ ! ನಾನೊಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿದ್ದರೆ ಈ ಬವಣೆಯು ನನಗೆ ಯಾಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು ? ನನ್ನ ಪತಿಯು ಎಷ್ಟು ಕರುಣಾಳವು, ಎಂಥ ಬಲಶಾಲಿಯು, ಎಷ್ಟು ಸಾತ್ವಿಕನು ! ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಎಷ್ಟು ಪಂಚಪ್ರಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲ ! ಹಾ ! ಕ್ರೂರ ಯವನರಿರಾ, ನನ್ನ ಬಾಳುವೆಗೇಡು ಮಾಡಿದಿರಾ, ನನ್ನ ಶಾಪವು ನಿಮಗೆ ತಟ್ಟದೆ ಹೋದೀತೆ ? ಗರತಿಯರ ಮರುಗು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮುರಿಯದೆ ಸರ್ವಥಾ ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ! ಹಾ ! ಶ್ರೀ ಪಂಪಾಪತೇ, ಕೋದಂಡಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಾ, ಇನ್ನು ನನ್ನ ಗತಿಯೇನು ? ನಾಯಿ ಮುಟ್ಟಿದ ಗಡಿಗೆಯಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಜನರು ಅಪವಿತ್ರಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವರಲ್ಲ ! ನನ್ನಂಥ ಪಾಮರಳ ಪಾಡಾದರೂ ಏನು ? ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಜಾನಕಿಗೆ ರಾವಣ ಗೃಹವಾಸ ಲೋಕಾಪವಾದವು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ನಾನಂತೂ ನೀಚ ಯವನರಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲ್ಪಟ್ಟವಳು. ಜನರು ಹೊರಗೆ ಕಾಣುವದನ್ನಷ್ಟು ನೋಡಬಲ್ಲರು. ಅವರಿಗೆ ಅಂತರಂಗವು ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ? ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧಳು, ಯವನರಿಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿಬಂದಿದ್ದೇನೆ, ಎಂಬುದನ್ನು ಜನರೇನು ಬಲ್ಲರು ? ಇಲ್ಲದ ಅಪವಾದವಿಡುವದರ ಕಡೆಗೇ ಜನರ ಒಲವು ವಿಶೇಷ

ವಾಗಿರುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಂಥ ಹೆಂಗಸರ ವಿಷಯವಿದ್ದರಂತೂ ತೀರಿಯೇ ಹೋಯಿತು. ಅದೊಂದು ದುರ್ಜನರ ಮನೋರಂಜನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೋಗುವದು. (ಬಳಬಳ ಕಣ್ಣೀರುಗಳುದುರುತ್ತಿರಲು, ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ) ಛೀ ಛೀ! ಇದೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಅರಣ್ಯರೋದನವಾಯಿತಲ್ಲ! ಇದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕೇಳಬೇಕು? ನನ್ನಿಂದ ಯಾರಿಗೆ ಸುಖವಾಯಿತು? ನಾನು ಇತ್ತ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವೆನು, ಅತ್ತ ನನ್ನ ಗಂಡನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಾಗಹತ್ತಿರಬಹುದು. ಮುಪ್ಪಿನ ಅತ್ತೆ-ಮಾವಂದಿರು ಹೊಟ್ಟೆಬೇನೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿರಬಹುದು. ನನ್ನ ಮೇಲಿದ್ದ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯಾದರೂ ಎಷ್ಟದು! ನನ್ನ ಬಾಳು ನಾಯಿಯ ಬಾಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಈ ಜನ್ಮವಿಟ್ಟು ಮಾಡುವದೇನು? ಆತ್ಮಘಾತದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಆತ್ಮಘಾತವು ಪಾಪವೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆತ್ಮಘಾತಕಿಯನ್ನು ದೇವರು ಆದರಿಸಬಹುದೆ? ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಉಸುರ್ಗರೆಯುತ್ತ ಆ ತರುಣಿಯು ಮತ್ತೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಪರೋಪಕಾರಿಯಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಸ್ತ್ರವೇ, ದುಷ್ಟ ಯುವನರ ದವಡೆಯೊಳಗಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನೀನು ಸಹಾಯವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ನೀನು ನನಗೆ ಆಪದ್ಬಂಧುವಾದೆ. ನನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ರಕ್ಷಣವು ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದಾದದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಲಾಭವಲ್ಲ; ಆದರೆ ದುರ್ದೈವಿಯಾದ ನಾನು ಲೋಕಾಪವಾದದ ಭಯದಿಂದ ನನ್ನ ಪತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಾಗಿದೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ನಾನು ಇನ್ನು ಯಾರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿ? ನನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಾರು? ‘ ಗಂಡನಿಗೆ ಸೇರದ್ದು ಗುಂಡಕಲ್ಲಿಗೂ ಸೇರದೆ’ಂಬ ಲೋಕೋಕ್ತಿಯಂತೆ, ಗಂಡನಿಗೆ ಬೇಡಾದ ನಾನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಬೇಡಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಎಲೈ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಕಠಾರಿಯೇ, ನೀನು ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದರ ನೈರ್ಮಲ್ಯವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬಾರದೆ? ಹೃದಯಭೇದನ ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಕುಶಲನಾದ್ದರಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆಪದ್ಬಂಧುವೆನಿಸುವ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ನಾನೇನು ಆತ್ಮಘಾತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ

ನಿನ್ನನ್ನು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಆಪ್ತಳೆನಿಸುವ ನಾನು ಪವಿತ್ರಳೆಂಬುದು ನಿನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ, ಯೋಗ್ಯಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ ಸಮಾಧಾನವು ನಿನಗೆ ಆದೀತು" ಎಂದು ನುಡಿದು ಆ ವೀರ ವನಿತೆಯು ಆವೇಶದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತು ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಹೃದಯವನ್ನು ಇರಿದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಹೆಗ್ಗನು ಮುಂದುವರಿದು ತಟ್ಟನೆ ಆಕೆಯ ಕೈಹಿಡಿದು— "ಹಾ, ತಡೆ! ತಂಗೀ, ನಿನ್ನ ನಿರ್ಮಲ ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಮನಗಂಡಿದ್ದ ನಿನ್ನ ಬಂಧುವಾದ ನಾನು, ನಿನ್ನ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನು. ನಿನ್ನಂಥ ಸಾಧ್ವಿಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಪತಿಯು ಅದಾವನಿರುವನು ನೋಡುವೆನು. ತಂಗೀ, ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಪತಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ನಿನ್ನ ಬಂಧುವಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ರಕ್ಷಕನಲ್ಲವೆ? ನಿನ್ನಂಥ ಸತ್ತ್ವಸ್ಥ ಸಾಧ್ವಿಯರ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ಉದ್ಧಾರವಾಗಬೇಕಾಗಿರಲು, ನೀನು ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡ ಬಹುದೆ? ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡತಾಯಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದದ್ದರಿಂದ, ಪರಸ್ಪರ ಬಂಧುಗಳಾದೆವು. ತಾಯಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುವದಕ್ಕೆ ಇಬ್ಬರೂ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥರಾಗಿರುವೆವು. ಪತಿವ್ರತೆಯರಿಗೆ ಯವನರಿಂದ ಹೇಗೆ ಬಾಧೆ ತಟ್ಟುವ ದೆಂಬುದು ನಿನ್ನ ಅನುಭವದ ಮಾತಾಗಿರುವದು. ಅಂದಬಳಿಕ ಭಗಿನಿಯ ರನ್ನು ಯವನರ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನೀನು ಯಾಕೆ ಯತ್ನಿಸ ಬಾರದು? ಹೇಗೂ ನೀನು ಈಗ ದೇಹತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರುವೆ. ಲೋಕಾಪವಾದವೆಂಬ ಕ್ಷುದ್ರ ಕಾರಣದಿಂದ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ, ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಈಶ್ವರಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸುವದು ಹೆಚ್ಚು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪರಮೇಶ್ವರನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿ ಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯ ಭಗಿನಿ, ಬಿಡು, ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ವ್ಯರ್ಥ ಆತ್ಮಘಾತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ದುರ್ವಿಚಾರವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡು. ಇನ್ನು ಇಂಥ ಕ್ಷುದ್ರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಪುನಃ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ ನಿನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ನನ್ನ ಆಣೆ!"

ಹೀಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಯಾರೋ ತನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ತರುಣಿಯು ಚಿಟ್ಟನೆ ಚೀರಿ ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದಳು; ಭಯದಿಂದ ಆಕೆಯ ದೇಹದಲ್ಲಿ

ಕಂಪವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹೇಮಂತ ಋತುವಿನ ಚಳಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪಂಪಾಸರೋವರದ ಮೇಲಿಂದ ಹಾಯ್ದು ಬರುವ ತಂಗಾಳಿಯು ತಗಲಲು, ಆ ಕೋಮಲಾಂಗಿಯು ಗಡಗುಟ್ಟಿ ನಡುಗಹತ್ತಿದಳು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಹೆಗ್ಗನ ಮಾತುಗಳು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕೇಳಿದವೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಸ್ತ್ರೀಜಾತಿಯ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಪುಕ್ಕತನ. ಆ ಪುಕ್ಕತನವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥ ಅರಣ್ಯಮಧ್ಯದ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯರು ಕೈ ಹಿಡಿದ ಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು? ಆ ತರುಣಿಯು ಪಿಶಾಚವೇ ತನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಕಡಕೊಂಡು ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದಳು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನು ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಸರೋವರದ ಪಾವಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದನು. ಸ್ತ್ರೀಯರು ಪುಕ್ಕರಾದರೂ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಅತಿಸಾಹಸದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆವೇಶದಿಂದ ಕೈಹಾಕುವರೆಂಬುದು ನಿಜವು; ಆದರೆ ಅವರ ಆ ಕ್ಷಣಿಕಾವೇಶವನ್ನು ಅಳಿಸುವಂಥ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿದರೆ, ಅವರ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಪುಕ್ಕತನವು ತಟ್ಟನೆ ಅವರ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವದು. ನಮ್ಮ ತರುಣೀಮಣಿಯ ಗತಿಯೂ ಹೀಗೆಯೇ ಆಯಿತು. ಯಾವದೋ ಒಂದು ದುಸ್ಸಹವಾದ ಮನೋವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಆಕೆಯು ಜೀವದ ಹಂಗುದೊರೆದು ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪಂಪಾಸರೋವರಕ್ಕೆ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಹೆಗ್ಗನ ಪ್ರತಿಬಂಧದಿಂದ ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗದ ಉದ್ದೇಶದ ವಿಸ್ಮರಣವಾಗಲು, ಆಕೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುವ ಮರಣಭಯವು ಆವರಿಸಿತು! ಆಗ ಹೆಗ್ಗನು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಗಡಗುಟ್ಟಿ ನಡಗುವ ಸುಂದರಿಗೆ ಕನಿಕರದಿಂದ ತನ್ನ ಸೆಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹೊಚ್ಚಿದನು. ಹೆಗ್ಗನು ಅತ್ಯಂತ ಪಾಪಭೀರುವು; ಪರನಾರೀ ಸೋದರನು. ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿದ್ದ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಂಗಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಹಿಂಜರಿಯುಹತ್ತಿತು! ತನ್ನಿಂದ ಇದೊಂದು ಅಚಾತುರ್ಯದ ಕಾರ್ಯವು ಘಟಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ನಾನೆಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯದ ಪಾತಕಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವೆನೋ ಎಂದು ಆತನು ಅಂಜತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಆತನ ಆ ಅಂಜಿಕೆಯು ದೂರವಾಯಿತು. ಆ ತರುಣಿಯ ನಡುಗು ನಿಂತು ಆಕೆಯು ಮೈ ಒಡ್ಡಮುರಿಯುತ್ತ ಸೆಲ್ಲೆಯ ಮುಸುಕು ತೆಗೆದು ಎದ್ದುಕುಳಿತಳು; ಆದರೆ

ಹೆಗ್ಗನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ—“ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ! ಪಿಶಾಚವು ಇನ್ನೂ ನನ್ನ ಬೆನ್ನು ಬಿಡಲೊಲ್ಲಿದೆ? ” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮತ್ತೆ ಪಾವಟಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಒರಗಿದಳು.

ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನು ಮಾತಾಡುವ ಅವಸರ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಭಯವು ತಾನಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲೆಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು; ಆದರೆ ತಾನು ಪಿಶಾಚವಲ್ಲೆಂಬದನ್ನು ತರುಣಿಯು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಆತನು ಉಸುರ್ಗರೆದು,

“ ಹಾ ! ಪಂಪಾಪತೆ, ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಎಂಥ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿತಲ್ಲ! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಛಲನ, ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ವಿಡಂಬನೆ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಾಶ ಇವೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವವು! ಪಾಪ ! ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕುರುಬರ ಮಾಳಪ್ಪನ ಸೊಸೆಯನ್ನು ಯವನರು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋದರಂತೆ! ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವರಾಯನ ಮಗಳ ಮೇಣೆಯನ್ನು ಮೋಸದಿಂದ ಯವನರು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಮಾಳಪ್ಪನ ಮಗ ಮಲ್ಲಪ್ಪನು ಅತಿ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಯವನರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಳು. ಹೀಗೆಯೇ ಯವನರ ಕಾಟ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಹೋದರೆ ನಮ್ಮ ಗತಿಯೇನು ? ಇದನ್ನು ಕೇಳುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆ ? ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರೂ, ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳೂ ಹೀಗೆ ಕೆರೆಬಾವಿಗಳ ಪಾಲಾಗುವದನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ನಾವು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳೋಣವೆ? ಹೇಡಿಗಳಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಉಪಾಯವು ಬೇರೆ ಯಾವುದಿರುವದು ? ”

ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆತನು ಮತ್ತೆ ಉಸುರ್ಗಳೆದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಹೆಗ್ಗನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ತರುಣಿಯು ಪೂರಾ ಎಚ್ಚತ್ತಳು. ಹೆಗ್ಗನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಆಕೆಗೆ ಹೇಗೆಹೇಗೋ ಆಗಿ, ತಾನು ಮೂರ್ಛೆಹೋಗುವಾಗ ಹೆಗ್ಗನು ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಕನಸಿನ ಮಾತುಗಳಂತೆ ಒಂದೊಂದೇ ಈಗ ಆಕೆಯ ನೆನಪಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿದವು. ಆ ತರುಣಿಯು ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ತನ್ನೊಳಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಕೈ ಹಿಡಿದದ್ದು ಪಿಶಾಚವೆಂಬ ಆಕೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯು ಪೂರಾ ದೂರವಾಗಿ, ಆಕೆಯ ಅಂಜಿ

ಕೆಯೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿದುಹೋಯಿತು. ತನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದ ಪುಣ್ಯವಂತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆತನು ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗಾಗ್ಗೆ "ತಂಗೀ" ಎಂದು ಕರೆದದ್ದು ಈ ಮೊದಲೆ ಆಕೆಯ ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಆಪದ್ಬಂಧುವಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಬದುಕಿಸ ಬಂದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ತಾನು ಇಲ್ಲದ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಕನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವ ನೆವವನ್ನು ಆಕೆಯು ಹುಡುಕಹತ್ತಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನು ಕಡುವಿನಯದಿಂದ ಬಹುಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ—"ತಂಗೀ, ಏಳಮ್ಮಾ! ಇಲ್ಲದ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಡ. ನಿನ್ನಂಥ ತೇಜಸ್ವಿನಿಯು ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸವೆಯಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಕೈಲಾಗದ ಹೇಡಿಗಳಂತೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇದು ದೇವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಾರದ್ದರಿಂದಲೇ ಆತನು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರಮಾಡಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳು! ಹೇಗೂ ನೀನು ಜೀವದ ಆಶೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರುವೆ. ಹೀಗೆ ದುಸ್ಸಹ ಶೋಕಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವದು ಪಾಪಕರವಾಗಿರುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ದುರ್ಮರಣವೆಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯು; ಆದರೆ ಪರಹಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ದುರ್ಮರಣವಾದರೂ ಅದು ತಾರಕವೇ ಆಗುವದು. ಇಂಥ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರಿಗೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯದ ದೋಷವು ತಟ್ಟದು. ಪರಹಿತೇಚ್ಛೆಯು ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಾದದ್ದರಿಂದ, ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿಷವು ಅಮೃತವಾಗುವಂತೆ, ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಆದ ಆತ್ಮನಿವೇದನವು ಅಮೃತಪ್ರಾಯವಾಗಿ ತಾರಕವಾಗುವದು. ತಂಗೀ, ಒಬ್ಬ ತತ್ವದರ್ಶಿಯಾದ ಸತ್ಪುರುಷನು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ನಾನು ನಿನಗೆ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಇನ್ನು ನೀನು ಪರಹಿತಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಏಳು, ಮನಸ್ಸಿನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪೌರುಷಶಾಲಿಯಾಗು. ಈಗ ಪುರುಷರಷ್ಟೇ ಪೌರುಷ ತೋರಿಸಿದರೆ ಆಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ, ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಪೌರುಷ ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪೌರುಷವು ನೂರು ಜನ ಪುರುಷರಿಗೆ ಪೌರುಷಪ್ರದಾನ ಮಾಡೀತು!" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಆ ತರುಣಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಸಾಕಾಗಿ ಆಕೆಯು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡು ಅಣ್ಣನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದಳು.

೫. ತೋಬಾ! ತೋಬಾ!

ಹಾಗೆ ನೋಡುವಾಗ ಆ ತರುಣಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ತೇಜಸ್ವಿತೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು. ತನ್ನ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಪರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಲು ತನ್ನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ಮಹಾಪುರುಷನಿವನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಆಕೆಯು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಹೆಗ್ಗ ನನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದ್ದಳು! ತನ್ನಂಥ ತರುಣಿಯು ಹೀಗೆ ನಿರ್ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಪರಪುರುಷರನ್ನು ನೋಡುವದು ಯುಕ್ತವಲ್ಲವೆಂಬ ಅರಿವು ಸಹ ಆಕೆಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣದ ತರುಣಿಯರಿಗೆ ದಿಟ್ಟತನವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿದಾಗ, ಅವರನ್ನು ಕ್ಷುದ್ರ ಲಜ್ಜೆಯಾದರೂ ಯಾಕೆ ಸೋಂಕುವದು?

ಹೀಗೆ ಆ ತರುಣಿಯು ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದ ಕೂಡಲೆ ಸುಜನನಾದ ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ಅದೇ ಸೂರ್ಯೋದಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಮೂಡಲು ಕೆಂಪು ಹರಿದು ಚುಮುಚುಮು ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ಉದಯ ಹೊಂದುವ ದಿನಮಣಿಯ ಸ್ವಾಗತವನ್ನು ಮಂಗಲಗಾನದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ, ವಿವಿಧ ಪಕ್ಷಿಗಣವು ಕಿಲಿಬಿಲಿ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತ ಗೂಡುಗಳಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಉಡ್ಡಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅರಳಿದ ವಿವಿಧ ವನಪುಷ್ಪಗಳ ಮಕರಂದ ಸೇವನಕ್ಕಾಗಿ ಭ್ರಮರಗಳು ಝೇಂಕರಿಸುತ್ತ ಹೂವಿನಿಂದ ಹೂವಿಗೆ ಅಂಡಲೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಗ ಪುಷ್ಪಪರಾಗಗಳ ಲೇಪನದಿಂದ ಅವುಗಳ ದೇಹಗಳು ಧೂಲಿಧೂಸರ ವಾದಂತಾಗಿರಲು, ಅವಕ್ಕೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಘಮಘಮಿಸುವ ಚಳಿಗಾಲದ ವನಪುಷ್ಪಗಳ ಸುಗಂಧವು ಬಳಿಯ ಸರೋವರದೊಳಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅರಳಿ ಕುಲುಕುಲು ನಗುತ್ತ ನಲಿದಾಡು ವಂತೆ ತೋರುವ ಕುಮುದ ಪುಷ್ಪಗಳೂ, ಪಕ್ಕ ಕೊಡವುತ್ತ ಹೊರಬಿದ್ದು

ಕೇಕೆಹಾಕುವ ನವಿಲುಗಳ ಕೇಕೆಗಳೂ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರರ ಅಂತಃಕರಣ ವನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಸುಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ, ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ವ್ಯಗ್ರಚಿತ್ತನಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗನಿಗೂ, ಅಪರಿಚಿತ ತರುಣಿಗೂ ಅವುಗಳ ಸುದ್ದಿ ಸಹ ಹತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲೆ ಮಗ್ನರಾಗಿಹೋಗಿದ್ದರು. ಬೆಳಗಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಹೆಗ್ಗನ ಗಂಭೀರ ರೂಪವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಹತ್ತಿತು. ಆತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ತರುಣಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಭಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆ ವೀರಪುರುಷನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದ ಸೌಜನ್ಯಯುಕ್ತ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ತೋಳುಗಳಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಅಮೋಘ ಬಲ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡಿ ತೇಜಃಪುಂಜ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿದ್ದ ದೀನವಾತ್ಸಲ್ಯ, ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ತಾಕಲಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಪರಹಿತ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ನಮ್ಮ ಕುಶಾಗ್ರಬುದ್ಧಿಯ ತರುಣಿಯು ಕೈಜೋಡಿಸಿ, ಆ ದಿವ್ಯಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಅಣ್ಣಾ, ಪರೋಪಕಾರ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವೇ, ಪುಣ್ಯಪುರುಷನಾದ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನಾನು ಧನ್ಯಳಾದೆನು. ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನನಗಾದ ನಿನ್ನ ಮಂಗಲ ಮುಖದರ್ಶನವು, ಪ್ರಭಾತದ ಕರದರ್ಶನದಂತೆ ಕಲ್ಯಾಣ ಪ್ರದವಾಗಿರುವದು. ನಮ್ಮ ಸುತ್ತು ಕೈತೊಳೆದು ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿರುವ ಯವನರ ಪಾರುಪತ್ಯ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪುಣ್ಯವೇ ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡಂತೆ ಅವತರಿಸಿರುತ್ತೀ! ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ದೇವರಾಯರ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯರ ವಿಪತ್ತನ್ನು ದೂರಮಾಡಲು ನೀನು ಸಮರ್ಥನಾಗುತ್ತಿದ್ದೆಯಾ ? ಮತ್ತು ನಮ್ಮಂಥ ಅಬಲೆಯರ ವಿಪತ್ತನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವು ದಯಾರ್ದ್ರವಾಗಿ, ದುಷ್ಟ ಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕೆಳ-ದುಟಿಯು ನಡುಗುತ್ತಿರಲು ನಿನ್ನ ಖಡ್ಗಮುಷ್ಟಿಯು ಸಂಕುಚಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತೇ ? ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಆ ತರುಣಿಯು ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿರಲು ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳ ಖುರಪುಟ ಧ್ವನಿಯಾಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಆಕೆಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಇತ್ತ ಹೆಗ್ಗನಿಗೂ ಅದರ ಸಂಶಯವು ಬರತೊಡಗಿತ್ತು. ಅವರು ಆ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು,

ಬರಬರುತ್ತ ಆ ಧ್ವನಿಯು ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಹತ್ತಿತು. ಇಷ್ಟು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳೆತ್ತಣವು? ಎಂದು ಅವರು ವಿಚಾರಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಜನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸವಾರರು ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿಬಂದು ಹೆಗ್ಗನನ್ನೂ, ಆ ತರುಣಿಯನ್ನೂ ಮುತ್ತಿದರು! ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಆ ತರುಣಿಯು ಹೌಹಾರಿದಳು. ಹೆಗ್ಗನು ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಸಾವರಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಒಬ್ಬನು ಹತ್ತುಜನರಿಗೆ ಈಡಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದ್ದು ಚಿಂತಾಜನಕವೇ ಸರಿ. ರಾವುತರು ಮೊದಲು ಹೆಗ್ಗನಮೇಲೆ ಹರಿಹಾಯ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತರುಣಿಯು— "ಅವ್ವಯ್ಯಾ! ದುಷ್ಟ ಕಾಸಿಮನ ಜನರು" ಎಂದು ದುಡುಂಮ್ಮನೆ ಪಂಪಾಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿಬಿಟ್ಟಳು! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಬೆನ್ನಹಿಂದೆಯೇ ಯಾರೋ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದ ಸಪ್ಪಳವು ಕೇಳಿಸಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆಗ್ಗನು ತನ್ನ ತಂಗಿಯ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟು ತಾನೂ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೆಡಮುರಿಗೆ ಬಿಗಿದರು.

ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಭಯದಿಂದ ಒಬ್ಬ ತರುಣಿಯು ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಅದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವದಾಗಲೊಲ್ಲದೆಂದು ಹೆಗ್ಗನಿಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. ಆ ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಆ ವೀರನು ಮೂಢನಾಗಿ ಆತ್ಮರಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಸಹ ಹೆಣಗದೆ ತರುಣಿಯ ಗತಿಯೇನಾಯಿತಲ್ಲ, ಎಂಬ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಸರೋವರದ ಕಡೆಗೆ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— ಆ ತರುಣಿಯು ಈಗ ಮೇಲಕ್ಕೇಳಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಆಕೆಯೊಡನೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬರಾರು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿರಬಹುದು? ಅವರು ಧುಮುಕುವ ಉದ್ದೇಶವೇನಿರಬಹುದು? ಹಾಯ್ ಹಾಯ್! ನಾನು ಆಕೆಯ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಕಸಿದು ಆಕೆಯ ಆತ್ಮಹತ್ಯವನ್ನು ತಡೆದು ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ನೆವದಿಂದ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತಲ್ಲ! ಏನು ಮಾಡಲಿ! ಈ ದುಷ್ಟರು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸದಿದ್ದರೆ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಪಾತಾಳದಿಂದಾದರೂ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಈ ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಹೆಣಗುವದರೊಳಗೆ ಆ ಅಬಲೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮರಣ ಹೊಂದುವಳು. ಎಂದು ಆಲೋಚ

ಸುತ್ತ ಕೈಲಾಗದವನಂತೆ ಯವನರ ಕೈಸೇರಿ ಸರೋವರದ ಕಡೆಗೆ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಇತ್ತ ಮುಸಲ್ಮಾನರಾದರೂ ಆ ತರುಣಿಯ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಉಡ್ಡಾಣದಿಂದ ಬೆರಗಾಗಿ ಆಕೆಯ ಗತಿಯೇನಾಗುವದೋ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ಆತನೊಡನೆ ತಾವೂ ಸರೋವರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡರು.

ತರುಣಿಯು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದಕೂಡಲೆ "ದುಡುಂ" ಎಂಬ ಸಪ್ಪಳವಾಗಿ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ತೆರೆಗಳು ವರ್ತುಲಾಕಾರವಾಗಿ ಎದ್ದು ಸರೋವರದ ಪಾವಟಿಗೆಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಹತ್ತಿದವು. ಅಷ್ಟರೊಳಗೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಧುಮುಕಿ, ಆ ತೆರೆಗಳನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರು. ಆ ಹಿಂದುಗಡೆ ಧುಮುಕಿದ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಗ್ಗನೂ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಯವನರೂ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಾತು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಕೌತುಕದ್ದಾಗಿಯೇ ತೋರಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ನಿರ್ವ್ಯಾಪಾರರಾಗಿ ಸರೋವರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಹಿಂದುಗಡೆ ಧುಮುಕಿದವರು ಗಂಡಸೊ ಹೆಂಗಸೊ ಎಂಬುದು ಸಹ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಹೆಗ್ಗನಿಗಂತೂ ಈ ಮಾತು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ತಾನು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದು, ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಮನುಷ್ಯರ ಸುಳಿವು ಕೂಡ ಇಲ್ಲದಿರಲು, ಈಗ ಯಾರು ಹಾರಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆ ಭಯಂಕರವಾದ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಗಳು ವಿಪುಲವಾಗಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೊಂದು ಮೊಸಳೆಯು ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವಾಗ, ತರುಣಿಯು ಹಾರಿಕೊಂಡ ಸಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ಅದು ತಾನೂ ಹಾರಿಕೊಂಡಿರಬಹುದೋ, ಎಂದು ಆತನು ಶಂಕಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆತನ ಈ ಶಂಕೆಯು ಕೇವಲ ಅಶಕ್ಯವಾದದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತರುಣಿಯು ಮೊಸಳೆಗಳ ತುತ್ತಾಗುವದೇ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವರು ಒಮ್ಮೆಯಾದರೂ ಮೇಲಕ್ಕೇಳುವ ವಾಡಿಕೆಯಿರುವದಲ್ಲವೆ? ಅದರಂತೆ ತರುಣಿಯು ಈಗ ಏಳಬಹುದೆಂದು ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆತುರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕುತೂಹಲಭರಿತರಾದದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರಭಾವಗಳ ವಿಸ್ಮೃತಿಯಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ತರುಣಿಯು ಯಾವಾಗ ಏಳುವಳೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವರ

ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ತಲ್ಲೀನವಾಗಿಹೋದವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯದಿಂದ ಒಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ಮೊಸಳೆಯು ಏಳಲು, ಕೂಡಲೆ ಹೆಗ್ಗನ ಮುಖದಿಂದ—"ಹಾ! ಹಾ! ಮೊಸಳೆ ಹಾರಿದ್ದೇ ನಿಜವು" ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಟವು. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಬೆರಗಾಗಿ ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮೊಸಳೆಯ ಜಲವಿಹಾರವನ್ನು ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲಹರಣವಾಗುತ್ತಿರಲು, ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕ ಪ್ರಸಂಗವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಒಬ್ಬ ದಿವ್ಯಪುರುಷನು ತರುಣಿಯನ್ನು ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ವೇಗದಿಂದ ಈಸುತ್ತ ಸರೋವರದ ಮಧ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗತೊಡಗಿದನು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಆತನು ಲೆಕ್ಕಿಸಲೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಹೌಹಾರಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಹೆಗ್ಗನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ತರುಣಿಯ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ಮಹಾತ್ಮನು ಹಾರಿಕೊಂಡಿರುವನೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ತಾನೂ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನಿಗೆ ನೆರವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ಹವಣಿಕೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಆತನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪೂರಾ ಸಿಕ್ಕುಹೋಗಿದ್ದನು. ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಆ ದಿವ್ಯಪುರುಷನು ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಈಸುತ್ತ ಆ ತರುಣಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಆಚೆಯ ದಂಡೆಯಕಡೆ ಸಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಈಸುವ ವೇಗಕ್ಕೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಬೆರಳುಕಚ್ಚಿದರು. ಹೆಗ್ಗನಂತೂ—"ಶಾಬಾಸ್! ಪುಣ್ಯಪುರುಷಾ, ಧನ್ಯನು ಧನ್ಯನು" ಎಂದು ಕೂಗಿ, ಆತನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದನು. ಆತನ ಅಭಿನಂದನಧ್ವನಿಯು ಆ ಪುರುಷನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆತನು ತನ್ನ ಅಭಿನಂದನಕ್ಕಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವಂತೆ "ಜಯ ಭುವನೇಶ್ವರೀ ಮಾತೆ! ಜಯ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ!" ಎಂದು ನಾಮಘೋಷ ಮಾಡಿ ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಿ, ಕೂಡಲೆ ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿ ಕಾಣದಾದನು! ಆತನು ಮುಣುಗಿದಲ್ಲಿಂದ ದಂಡೆಯು ಬಹಳ ದೂರವಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಹತ್ತು ಮಾರುಗೈಯೊಳಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಆ ದಿವ್ಯಪುರುಷನು ಮುಣುಗುವ ಮೊದಲೇ ಮೊಸಳೆಯು ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿಕೊಂಡಿತ್ತು.

ಆ ದಿವ್ಯಪುರುಷನ ಮೋರೆಯು ದಂಡೆಯಿಂದ ಅತ್ತಕಡೆಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿನವರಿಗೆ ಅದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೆಗ್ಗನ ಅಭಿನಂದನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಒಮ್ಮೆ ಆತನು ತಿರುಗಿನೋಡಿದಾಗ, ಆತನ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮುಖವು ಹೆಗ್ಗನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಈಗ ಹೆಗ್ಗನು ತರುಣಿಯ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಆ ತೇಜಸ್ವಿಯು ಮುಣುಗಿದವನು ತಿರುಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದಂತೆಯೇ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ಸರೋವರದ ತೀರವನ್ನು ಗಿಡಗಳು ಮುಚ್ಚಿ ಮುಸುಕುಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಪುರುಷನು ನೀರಲ್ಲಿಯೇ ಈಸುತ್ತ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಗಿಡಗಳ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ದಂಡೆಗೆ ಹತ್ತಿದನೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ತರುಣಿಯ ಭಾರದಿಂದ ಕೈಸೋತು ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದನೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಮೊಸಳೆಯಿಂದ ಎಳೆಯಲ್ಪಟ್ಟನೆಂಬುದೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ.

ಆಗ ಹೊತ್ತು ಏರಿ ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಹೂಬಿಸಿಲು ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಜನರ ಹಾಗೂ ದನ-ಕರುಗಳ ಸುಳಿದಾಟದ ಸುಳಿವು ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಯವನರು ತರುಣಿಯ ಆಶೆಬಿಟ್ಟು ಹೆಗ್ಗನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದರು. ಅವರ ಅವರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ಪಸ್ತೂನೀಭಾಷೆಯಿಂದ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ಕುರಿತು— " ಏ ಕಾಫೀರ, ದೇವರಾಯನ ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದವನು ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ನೆಟ್ಟಗಾಯಿತು. ನಮಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿ ಹಚ್ಚಿ ಓಡಿಬಂದಿದ್ದ ತರುಣಿಯು ನಮಗೆ ಸಿಗದಿದ್ದರೂ, ನೀನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಪರಮ ಲಾಭವಾಯಿತು. ನೀನು ಕಾಫೀರರ ಮುಖ್ಯನಾಗಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಮಾಡತೊಡಗಿರುವೆ. ದೇವರಾಯನು ನಿನಗೆ ಗುಪ್ತ ಸಹಾಯಕನಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಗೂಢತಂತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಗುಪ್ತ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮವರು ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈಗ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನೀನು ನಮ್ಮ ಕೈಗೆ ಹತ್ತಿರುವದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಶಿರಚ್ಛೇದ ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ಹೆಚ್ಚಳದ ದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ದೂರಮಾಡುವೆನು. ನಿನ್ನ ಆ ಮಲ್ಲ, ಚೆನ್ನವೆಂಕಟ, ಓಬಲ, ಪೆದ್ದ, ಮಾರ, ಹನುಮಾನ್ ಮೊದಲಾದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಎಲ್ಲಿರುವರು ? ಆ ಕೃತಘ್ನರ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸಲು ನಮ್ಮ

ಬಾದಶಹನು ಸಮರ್ಥನಿರುವನು. ನಿಮ್ಮ ರಣಹೇಡಿ ಹಿಂದೂಗಳನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳಬೇಕು? ಏ, ಬದಮಾಷ್, ಕಣ್ಣು ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ನೋಡುವಿಯಾ? ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತನಾಗಿ ಈಗ ನೀನು ಮಾಡುವದೇನು? ಈ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣುಗುಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ಒಡೆಯುವೆನು ನೋಡು" ಎಂದು ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಹಿರಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲು, ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಮಲ್ಲನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಬಂದು ಅವನ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಕಸಿದು ಅವನನ್ನು ಒದ್ದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದನು. ಹೆಗ್ಗನ ಉಳಿದ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಉಳಿದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನೂ ಆಯುಧಪಾಣಿಯಾಗಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಕಾದಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಆತನು ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರಿಗೆ— "ಇನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕಾದಿ ನೀವು ಪ್ರಾಣಕಳಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ; ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನಿಟ್ಟು ಶರಣುಬಂದು ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿರಿ. ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯದ ನಮ್ಮ ತರುಣಿಯು ಜಲ ಸಮಾಧಿ ಹೊಂದಿದರೂ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಪಾಪಿಗಳ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋದದ್ದು ಸಮಾಧಾನದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ! ಹೋಗಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ಜೀವದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗಿರಿ. ನಿಮ್ಮಂಥ ನೀಚವೃತ್ತಿಯವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲೊಲ್ಲದು" ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಅಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ಶೂರರೂ ಆದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆ ಕಾದಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು; ಆದರೆ ದೈವಶಾಲಿಯಾದ ಹೆಗ್ಗನ ತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಈಡಾಗದೆ, ಅವರು ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿ ಒಬ್ಬನೂ ಉಳಿಯದಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ಮಡಿದರು.

ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಂದಾದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಗ್ಗನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾದನು. ಆತನು ಮಲ್ಲನನ್ನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ—"ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ನೀನು ಕುರುಬರ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಲ್ಲ; ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನಿರುತ್ತೀ! ನೀನು ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಒದಗದಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗನ ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಆಶೆಗಳೆಲ್ಲ ಬಯಲಾಗಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಂಥ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಯೋಗವಿದು! ನೀವು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನನ್ನನ್ನು ಆ ಫಕೀರನಿರುವ ಮಕಾನಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಹೋದರಷ್ಟೇ? ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಬಳಿಕವೇ

ನಾನು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಬರತಕ್ಕವನು; ಆದರೆ ಫಕೀರನು ಹೇಳಿದ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರಲು, ಆಗೇ ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟೆನು. ಫಕೀರನು ಬೇಡೆಂದರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಮಹಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆನ್ನುವವನು ಮಹಾ ಸಂಕಟಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ! ನಾನು ಆಗ ಹೊರಟದ್ದು ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಯೋಗ್ಯವೇ ಆಯಿತು. ಯಾಕಂದರೆ, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬ ಸಾಧ್ವಿಯ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣವಾಯಿತು. ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ. ಒಳ್ಳೆಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಯವನರು ಬಂದು ಆ ಸಾಧ್ವಿಯನ್ನು ಈ ಪಂಪಾಸರೋವರದ ಪಾಲುಮಾಡಿದರು. ಶ್ರೀವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ಆಕೆಯನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಾಯದೆ ಬಿಡನೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು ನನಗಿರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳಂತೆ ಇದ್ದ ನೀವು ಐವರು, ನಿಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿದ್ದರ ಶುಭಲಕ್ಷಣದ ಮೇಲಿಂದ ಈ ಮಾತು ಹೇಳುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಮಲ್ಲಸರ್ಜನು—“ಒಡೆಯಾ, ನಮ್ಮಿಂದ ನಿನಗೆ ಉಪಕಾರವೆ? ಸಗಣಿಯ ಹುಳಗಳಂತೆ ಸಪ್ಪಳಿಲ್ಲದೆ ಹುಟ್ಟಿ ಸಪ್ಪಳಿಲ್ಲದೆ ಸತ್ತುಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ನಮಗೆ, ಹೊಸ ಜೀವಕಳೆ ತಂದು ಮನುಷ್ಯರ ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿಸಿದ ನೀನು ನಮ್ಮ ದೇವರಲ್ಲವೆ? ದೇವರ ಮೇಲೆ ಭಕ್ತರ ಉಪಕಾರವೇ? ಏನೇ ಇರಲಿ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾವು ಬಂದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನೀನು ಹೀಗೆ ಮೈಮೇಲೆ ಮರಹಾಕಿಕೊಂಡಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ. ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು. ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಂದೆ ಹಾಕಿ ನೀನು ಮಾರ್ಗತೋರಿಸುತ್ತಿರು. ನೀನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವಿದ್ದಹಾಗೆ, ನಿನ್ನ ಆಶ್ರಯ ತಪ್ಪಿದರೆ ನಮ್ಮಿಂದೇನು ಕೆಲಸವಾದೀತು? ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸದ ಹೊರೆ ಬಿದ್ದು ನಮಗೂ ಇಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಬರಲಿ. ಮುದ್ದು ಕುರುಬರನ್ನು ಮುದ್ದರಾಗಿಯೇ ಇಡಬೇಡ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆಗ್ಗನಿಗೆ ಬಹು ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು.

ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಂತೆಯೇ ಚಿನ್ನವೆಂಕಟ, ಪೆದ್ದ, ಓಬಲ, ಹನುಮಾನ್ ಮೊದಲಾದವರೂ ಮುಂದುವರಿದು ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ವಂದಿಸಿ— “ದೇವರೂ,

ನಮ್ಮಿಂದಲೂ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಸ್ವಾರ್ಥಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಯವನರ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸುವಾಗ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಮಲಿನ ವಾಗಿದ್ದವು. ಅವು ತಮ್ಮಂಥವರ ಸೇವೆಯಿಂದಲೇ ಪವಿತ್ರವಾಗಬೇಕಾಗಿವೆ. ತಾವು ಉರಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರೆಂದರೂ ಹಾರಲಿಕ್ಕೆ ನಾವು ಸಿದ್ಧರಿರುವೆವು. ನಮ್ಮ ಪರೀಕ್ಷೆಯನ್ನಾದರೂ ತಾವು ಮಾಡಬೇಕು." ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆಗ್ಗನ ಅಂತಃಕರಣವು ಉಕ್ಕಿಬಂದಿತು. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಕುರಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದ ಕುರುಬನೂ, ಕೇವಲ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಜನ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಚಿನ್ನವೆಂಕಟನೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ಹೀಗೆ ಸ್ವದೇಶ ಸೇವೆಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾ ನಂದವಾಯಿತು. ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಹೀಗೆ ದಾಸಾನುದಾಸರಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವ ಅವಶ್ಯವು ವಿಶೇಷ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವಾನರರಾದರೂ ಸೇವಾಧುರೀಣರಾದದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನು ಮಹಾ ಸಮರ್ಥನಾದ ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಇಂಥ ಸೇವಾ ಧರ್ಮವುಳ್ಳ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರಾದ ನಾಲ್ವರು ಬಂಧುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಧರ್ಮರಾಯನು ಮಹಾಭಾರತದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಶಾಲಿಯಾದನು; ಇಂಥ ಸ್ವಯಂಸೇವಕರಾದ ಮಾವಳರ ಸಹಾಯದಿಂದಲೇ ಶ್ರೀ ಶಿವಛತ್ರಪತಿಯು ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದನು. ಇಂಥ ಧನ್ಯವಾದ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರೂಪ ಸಂಪತ್ತು ತನ್ನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಹೆಗ್ಗನು ಉತ್ಸಾಹ ಗೊಂಡನು. ಆಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಶವಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬೇರೆ ಉಪಾಯ ಗಾಣದೆ, ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನದ ಪ್ರಥಮ ಬಲಿಯಂತೆ ಅವನ್ನು ಪಂಪಾ ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ದೂಡಿ, ಮೊಸಳೆಗಳಿಗೆ ಹೊಸ ಆಹಾರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಬಳಿಕ ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕುದುರೆಗಳನ್ನೂ, ಸಿಕ್ಕಷ್ಟು ಸುಲಿಗೆ ಯನ್ನೂ ತಕ್ಕೊಂಡು ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹೊರಟನು.

ದೇಶಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಆ ಕನ್ನಡ ವೀರರು ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಕುದುರೆಗಳು ಕಾಲಾಳುಗಳ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಅಡವಿಬಿದ್ದು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಮಲ್ಲನ ಕುದುರೆ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಂದೆ, ಆತನ

ಹಿಂದೆ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನ ಕುದುರೆ, ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನ ಎಡ-ಬಲ-ಹಿಮ್ಮಗಲುಗಳಲ್ಲಿ ಚಿನ್ನ ವೆಂಕಟ, ಪೆದ್ದ, ಓಬಲ ಮೊದಲಾದ ವೀರರ ಕುದುರೆಗಳು ಸಾಗಿದ್ದವು. ಹೆಗ್ಗನು ತನ್ನ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಂದಲೂ, ಶೌರ್ಯಮೂಲವಾದ ವಿಲಕ್ಷಣ ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಪರಮಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಅವರು ಆತನನ್ನು ದೇವರ ಅವತಾರವೆಂದು ಭಾವಿಸಹತ್ತಿದರು. ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೆಗ್ಗನು ಪಾತ್ರನೂ ಇದ್ದನು. ಆತನು ಹೆಸರಿಗೆ ಕುರುಬನು; ಆದರೆ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪಕರಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಗುಣಗಳಿಂದ ಆತನು ಅಲಂಕೃತನಾಗಿದ್ದನು. (ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಗುಣಗಳೇ ಪೂಜೆಯ ಸ್ಥಾನವಲ್ಲವೆ ?) ಗುಣವಂತನ ಜಾತಿಯನ್ನು ಯಾರು ನೋಡುವರು? ಗೋತ್ರವನ್ನು ಯಾರು ವಿಚಾರಿಸುವರು ? ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸದ್ಗುಣಮಂಡಿತ-ವರ್ಚಸ್ವಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕೈಗಳು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಾವಾಗಿ ಎದ್ದುಬಿಡುವವು. " ವರ್ಣಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಗುರುಃ " ಎಂಬ ತಾತ್ವಿಕ ವಚನಾಧಾರವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ನಮ್ಮಂಥ ಜಾತಿಮಾತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಮ್ಮನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ, ಅನ್ಯರು ನಮಸ್ಕರಿಸುವದೊತ್ತಟ್ಟಿಗುಳಿದು, ದ್ವೇಷ ಬೆಳೆಸುವರು, ಆದರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆನಿಸುವ ಶ್ರೀರಾಮ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರವರು ತಮ್ಮ ದೈವೀಗುಣಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯ ದೇವರಾಗಿರುವರು! ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಎಲ್ಲ ವರ್ಣದವರೂ ನೆನಪಿಟ್ಟು ವಿವೇಕಿಗಳಾಗತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ.

ಇರಲಿ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ನಮ್ಮ ಕುರುಬರ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗೋಣ. ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಸದ್ಗುಣಗಳ ತಾಯಿಯಾದ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯು ಪೂರ್ಣತ್ವದಿಂದ ವಾಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರವನ್ನಂತೂ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಮುಂದುವರಿಯುವದು ಆತನ ಹುಟ್ಟುಗುಣವಾಗಿತ್ತು. ತನಗೆ ಉಪಕೃತಿ ಮಾಡಿದವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ಆತನು ತನ್ನನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಪರನಾರೀ ಸೋದರತ್ವ, ದೀನವಾತ್ಸಲ್ಯ, ಶರಣಾಗತರಕ್ಷತೆ, ಪರೋಪಕಾರದಕ್ಷತೆ ಇವು ಆತನ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಲಂಕಾರಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಇವೆಲ್ಲ ಗುಣಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾಶಿಸುವಂಥ, ಹಾಗು ಮನುಷ್ಯತ್ವಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆತನಲ್ಲಿದ್ದ

ಒಂದೆರಡು ಔಪಚಾರಿಕ ದೋಷಗಳನ್ನು ಮರೆಮಾಡುವಂಥ ಔದಾರ್ಯ ಗುಣವು ಆತನಲ್ಲಿ ವಸತಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಇಂಥ ಪುರುಷ ಶ್ರೇಷ್ಠನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಸಂಚಾರವಾಗದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಯಾರಲ್ಲಿ ಆಗ ಬೇಕು ? ಆತನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕ್ರೂರತನದ ಕೃತ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಸಂತಾಪ ಗೊಂಡವನಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತವಾದ ದ್ವೇಷಭಾವವನ್ನು ತಾಳುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೂ ಶರಣಾಗತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಆತನು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡರೆ ತೀರಿತು, ಅವನು ಹಿಂದುವೇ ಇರಲಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನನೇ ಇರಲಿ, ಅವನ ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಆತನು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಂತೇ ಈಗ ಆತನು ತನಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗಿದ್ದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನೆಂಬ ಮುಸಲ್ಮಾನನ ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಆತುರದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದನು.

ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಇತಿಹಾಸ ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯವಿರುವದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಾವು ಮುಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪದರೊಳಗೆ ಹೇಳುವೆವು. ಆದರೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಹೆಗ್ಗನ ವಾಸಸ್ಥಳದ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನಾವು ವಾಚಕರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವೆವು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ವಾಚಕರು ನಮ್ಮೊಡನೆ ಹೆಗ್ಗನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಬರಬೇಕು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೆಗ್ಗನು ತನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಎರಡುತಾಸು ಪಶ್ಚಿಮಕ್ಕೆ ನಡೆದುಹೋದ ಬಳಿಕ. ಒಂದು ಗಹನಾರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ದಾರಿಯ ಸುಳುವು ಸರ್ವಥಾ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಆ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದು ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರ ಕಾರಣವು ಕುದುರೆಗಳ ಹಾಗು ಜನರ ತುಳಿತದಿಂದ ಹಾದಿಯು ಬೀಳಬಾರದೆಂಬುದೇ ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಏನೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಅವರು ಅರ್ಧತಾಸು ನಡೆದಬಳಿಕ ಗುಡ್ಡದ ಓರೆಯು ಒಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ಕೊಪಕಲದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಒಂದು ವಟವೃಕ್ಷದ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದರು. ಆಗ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನು ಸಂಕೇತಸೂಚಕವಾದ ಒಂದು ಸಿಳ್ಳು ಹಾಕಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಗಿಡದ ಗುಂಪಿನೊಳಗಿಂದ ನಾಲ್ವರು ಸಮರ್ಥರಾದ ಸೇವಕರು

"ದೇವರು" ಎಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೆಗ್ಗನು—

"ಭರಮಾ, ಇಬ್ಬರು ಈ ಹೊಸ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಜೋಕೆಯಿಂದ ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಲಿ. ನಾವು ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬೇಗನೆ ಕೊರಕಲಿಗೆ ಹಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಸು" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಭರಮನು ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಕೊರಕಲದ ದಂಡೆಗುಂಟ ಎತ್ತಕಡೆಗೋ ಕಳಿಸಿದನು. ಇತ್ತ ಕೆಲವರು ಕೊರಕಲಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದ ಮೂರು ಹಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಸರಿಸಿ ಆಚೆಯಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರು. ಆ ಮೂರೇ ಮೊಳದ ಹಲಿಗೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಹೆಗ್ಗನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಕುದುರೆ ಹತ್ತಿಕೊಂಡೇ ಆಚೆಗೆ ಸಾಗಿಹೋದರು. ಕೂಡಲೆ ಹಲಿಗೆಗಳು ಸರಿದು ಅವು ಕಾಣದಾದವು. ಕೊರಕಲವೇನು ಅಷ್ಟು ಅಗಲವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನೀರಿನ ಕೊರೆತದಿಂದ ಅದು ಬಹಳ ಆಳವಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ಗಿಡಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಹೋದದ್ದರಿಂದ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಅದು ಎಷ್ಟು ಆಳವಾಗಿರುವದೋ ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಭಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಗ್ಗನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಗುಡ್ಡದ ಒಂದು ಕಣಿವೆಯಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ ಹೋದರು. ಕಣಿವೆಯ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆತನ ಕಾವಲುಗಾರರ ಬಿಗಿಯಾದ ಕಾವಲು ಇತ್ತು. ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಕಾವಲುಗಾರರು ಮುಜುರೆಮಾಡಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು.

ಹೆಗ್ಗನು ಹಾಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗಿ ಕಣಿವೆಯ ಅಡ್ಡತಿಡ್ಡ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ಕಾವಲುಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಒಂದು ಬೈಲುಪ್ರದೇಶಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದನು. ಈ ಪ್ರದೇಶವು ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಯಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ದುರ್ಭೇದ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆದರಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಹೊಸಬರಾಗಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗಂತು ಇದರ ಸುಳಿವು ಸಹ ಹತ್ತುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಹತ್ತಿದರೂ ಅದನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವದು ಪರಮ ದುಸ್ತರವಾಗಿತ್ತು. ಆ ವಾಸಸ್ಥಳವು ಗಹನಾರಣ್ಯ ಪ್ರದೇಶವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಿಹೋಗಿದ್ದ ಹಲವು ಗುಡಿಸಲುಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನ ಹೊಸ ದಂಡಾಳುಗಳು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅವನ ದಂಡಾಳುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ನಡೆದಂತೆ ಗುಡಿಸಲು

ಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯೂ ಹೆಚ್ಚಹತ್ತಿತು, ಹೆಗ್ಗನು ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಗುಡಿಸಲುಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ, ಭೆಟ್ಟಿಯಾದವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಕಚೇರಿಯ ಗುಡಿಸಲಿಗೆ ಹೋಗಲು, ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಫಕೀರನು ಆತುರದಿಂದ ಆತನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು, ಫಕೀರನು ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಎದ್ದುನಿಂತು ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ— "ತೋಬಾ ತೋಬಾ! ಅಲ್ಲಾನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನವಾಯಿತು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾನು ದಿಲ್‌ಖುಶ್‌ಖಾನನ ಸೆರೆಯಾಳಾಗುತ್ತಿದ್ದೆನು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಹೆಗ್ಗನು ಆತನ ಕೈಹಿಡಿದು ಆದರದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಈ ಫಕೀರನು ನಿಜವಾದ ಫಕೀರನಾಗಿರದೆ ಫಕೀರವೇಷಧಾರಿ ಬಹಾಉದ್ದೀನನಾಗಿದ್ದನು.

೬. ಹುಚ್ಚ ಮುಹಮ್ಮದನು!

ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಉತ್ತರಹಿಂದುಸ್ಥಾನವನ್ನು ಹಣ್ಣುಮಾಡಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಹೊರಳಿದ್ದರು. ದಕ್ಷಿಣಹಿಂದುಸ್ಥಾನದೊಳಗೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಣ್ಣಸಣ್ಣ ಅರಸರು ಆಳುತ್ತಿದ್ದು, ಅವರು ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದ ಅಂತಃಕಲಹಗಳಿಂದ ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಹೋರಾಡುತ್ತ ಬಲಹೀನರಾಗಿದ್ದರು. ಶೂರ ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾದುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಅವರಲ್ಲಿದ್ದಿಲ್ಲ. ದಿಲ್ಲಿಯ ಬಾದಶಹನಾದ ಅಲ್ಲಾಉದ್ದೀನ ಖಿಲಜಿಯ ಸರದಾರನೆನಿಸುವ ಮಲಿಕಾಫರನು ಬಿರುಗಾಳಿಯಂತೆ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಬಂದು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ರಾಮೇಶ್ವರದ ವರೆಗೆ ಸಾಗಿಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಸೀದೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಹಿಂದೂಜನರು ಬೆಚ್ಚಿಬೆರಗಾದರು! ಕ್ಷುದ್ರ ಅಂತಃಕಲಹದಿಂದಲೂ, ಹೇಯವಾದ ವಿಷಯ ಸೌಖ್ಯಾನುಭವದಿಂದಲೂ ಹಿಂದೂಜನರ ಒರಟತನವೂ, ಸಾಹಸವೂ ಅಳಿದುಹೋಗಿ, ಅವರನ್ನು ಪುಕ್ಕತನವೂ,

ಡಾಂಭಿಕತನವೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದವು. ಅವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಂಜಿ ನಡುಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಉತ್ತರಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅಬ್ಬರದ ತುಳತದಿಂದ ದಕ್ಷಿಣಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ನೆಲಗಟ್ಟು ಆದರ ಹತ್ತಿತು. ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ಗತಿಯೇನೆಂದು ಜನರು ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಯೋಚಿಸಹತ್ತಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಹಮ್ಮದತಗಲಖನ ಕ್ರೂರತನದ ಕೃತ್ಯಗಳು ಒಂದರಹಿಂದೊಂದು ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲು, ಹಿಂದೂಜನ ಕೈಕಾಲ ನರಗಳು ಸತ್ತಂತಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ರಕ್ಷಕರು ಯಾರೂ ಕಾಣದಂತಾದರು.

ಮುಹಮ್ಮದ ತಗಲಖನು ಒಬ್ಬ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪುರುಷನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನಲ್ಲಿಯ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಇಂಥ ಉತ್ತಮ ಬಾದಶಹನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಬೇಕೆನಿಸುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಆತನ ಕ್ರೂರತನವನ್ನೂ, ವಿಚಾರಶೂನ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ ಇಂಥ ರಾಕ್ಷಸನು ಮನುಷ್ಯಕುಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಹುಟ್ಟಲಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದಿಲ್ಲಿಯ ಬಾದಶಹನೆನಿಸುವ ಈ ಮುಹಮ್ಮದ ತಗಲಖನು ಮೂರು ಕುಲದ ಮುಸಲ್ಮಾನನು. ಆ ಕಾಲದ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಈತನನ್ನು ಅಪ್ರತಿಮ ಪುರುಷನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈತನು ದಾನಶೂರನಿದ್ದನು. ಕಲಾನಿಪುಣರಿಗಂತೂ ಈತನು ಬೇಡಿದ್ದು ಕೊಡುವನು. ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ವಭಾವದ ಅರಸನು ಬೇನೆಯುಳ್ಳವರ ಸಲುವಾಗಿ ಔಷಧಾಲಯಗಳನ್ನೂ, ಅನಾಥರ ಸಲುವಾಗಿ ಛತ್ರಗಳನ್ನೂ ಇಡಿಸಿದ್ದನು. ಅವನು ವೈದ್ಯ, ನ್ಯಾಯ, ಖಗೋಲ, ಗಣಿತ ಮುಂತಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣನಿದ್ದನು. ಗ್ರೀಸ ದೇಶದ ವೇದಾಂತ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ, ಮಾನಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಅಭ್ಯಸಿಸಿದ್ದನು. ಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟಳೆಗಳನ್ನು ನಡಿಸುವಲ್ಲಿ ಆತನು ಅತಿ ನಿಕಟನಿದ್ದನು. ಆತನು ಅತಿ ನಮ್ರಸ್ವಭಾವದವನೂ, ನ್ಯಾಯಶೀಲನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಇಂಥ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಸಂಗ್ರಹದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅರಸನು ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲವಾಗಿ ದೊರೆಯಬಹುದೆ?

ಇನ್ನು ಮುಹಮ್ಮದನಲ್ಲಿದ್ದ ದುಷ್ಟ ಗುಣಗಳನ್ನು ವಿಚಾರಿಸೋಣ. ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ದುರಭಿಮಾನಿಯು. ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ್ದನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಸೈರಿಸನು. ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಾಗ ಆತನು ಕೃತಾಂತನಂತೆ ತೋರುವನು. ಮನುಷ್ಯರ ರಕ್ತ ಸುರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವನಷ್ಟು ಪ್ರಸಿದ್ಧ

ನಾದವನು ಈ ವರೆಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ವಿಧಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷೆಗಳು ಘೋರವಾದವುಗಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅನ್ಯಾಯದವೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದವು. ಜನರ ರಕ್ತ ಸುರಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇವನು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಹಿಂಜರಿಯುಂದೆ ನೋಡು ತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಜನರ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಹತ್ತಿದನೆಂದರೆ ಇವನು ಮನುಷ್ಯಕುಲವನ್ನು ಉಳಿಸುವನೋ ಇಲ್ಲವೋ ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ವಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಆಶ್ರಯದ ಕೆಲವು ವಿದ್ವಾಂಸರನ್ನಾಗಲಿ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠರನ್ನಾಗಲಿ, ರಾಜ್ಯಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹಕರನ್ನಾಗಲಿ ಅವನು ಸಂಹರಿಸದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಇಚ್ಛೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ನಡೆದರೆ ಸಾಕು, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವನ ಹುಚ್ಚು ತಲೆಗೇರುವದು! ಆಗ ಆತನು ಅಘೋರಕೃತ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡ ಗುವನು. ಈ ದುಷ್ಟನು ತಗಣಿಗಳನ್ನು ಒರೆಯುವಂತೆ ಎಷ್ಟೋ ಕುಲದ ಜನರನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದನು. ಮೃಗಗಳ ಬೇಟೆಯಾಡುವ ತೆ ಈ ಕ್ರೂರನು ಮನುಷ್ಯರ ಬೇಟೆಯಾಡುವನು. ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಜನವಸತಿಯ ಪ್ರದೇಶ ವನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುತ್ತ ಆ ವಸ ತಿಯ ಮಧ್ಯಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವದು ಇವನ ಮನೋರಂಜನದ ವಿಷಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ರೀತಿಯಿಂದ ದುಷ್ಟನು ಕನೋಜ ಮೊದಲಾದ ಎಷ್ಟೋ ಪಟ್ಟಣದ ಜನರನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದನು.

ಈ ಹುಚ್ಚ ಮಹಮ್ಮದನು ಯಮಶಾಸನದವನು, ಇವನ ಅಪ್ಪಣೆ ಯನ್ನು ಮೀರಿಯಲು, ಜನರು ಗದಗುಟ್ಟಿ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪುರುಷನು ಒಮ್ಮೆ ದಿಲ್ಲಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು—“ ನೀವು ದೌಲತ್ತಾ ಬಾದಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆ ”ಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆಗ ಜನರು ಸ್ವಲ್ಪ ತಡ ಮಾಡಲು, ಆ ಕ್ರೂರನು—“ ಇನ್ನು ದಿಲ್ಲಿಯ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬನು ಮನೆ ಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಓಣಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆಬಿದ್ದರೆ ತಕ್ಕ ಶಿಕ್ಷೆಯು ವಿಧಿಸಲಾಗುವ ದೆ ”ಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದನು. ಇದನ್ನು ಕೇಳಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಡಮಾಡದೆ ಹೊರಟರು. ಆಗ ಅವನ ಸೇವಕರು ಊರೆಲ್ಲ ತಿರುಗಿ ಒಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಬೇನೆಯವನನ್ನೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಕುರುಡನನ್ನೂ ಹಿಡಿದು ಬಾದಶಹನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರು. ಬಾದಶಹನು ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಸಿಟ್ಟು ಬೆಂಕಿಯಾಗಿ, ಬೇನೆಯವನನ್ನು ಒಂದು ಉನ್ನತಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ದೂಡಿ

ಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕುರುಡನ ಕಾಲುಹಿಡಿದು ದೌಲತ್ತಾಬಾದದವರೆಗೆ ದರದರ ಎಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆಯಿತ್ತನು. ೬೦೦ ಮೈಲಿನ ಅಂತರದ ಹತ್ತು ದಿವಸದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆ ಕುರುಡನನ್ನು ಎಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುವಾಗ ಅವನ ಒಂದೊಂದೇ ಅವಯವಗಳು ಕಳಚಿಬಿದ್ದು ಹೋಗಿ ಒಂದು ಕಾಲು ಮಾತ್ರ ಉಳಿಯಿತು. ಆ ಉಳಿದ ಒಂದೇ ಕಾಲನ್ನು ಕ್ರೂರ ಮಹಮ್ಮದನ ಭಯದಿಂದ ಸೇವಕರು ದೌಲತ್ತಾಬಾದಿನವರೆಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ದು ಅಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟರು! ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಮಹಮ್ಮದನು ತನ್ನ ಅರಮನೆಯ ಮಾಳಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಏರಿನಿಂತು, ಊರು ಹಾಳಾದದ್ದನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿ ಹೊಗೆಹಾಯುದ್ದನ್ನೂ ನೋಡಿ "ಈಗ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನಹೊಂದಿತು" ಎಂದು ನುಡಿದನಂತೆ!

ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪುರುಷನನ್ನು ಪ್ರಾಚೀನ ಲೇಖಕರು ಘನವಂತನೆಂತಲೂ, ಅವನ ಕೃತಿಗಳು ಘನತರವಾದವುಗಳೆಂತಲೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಭುವೆಂದು ತೋರಿಸುವ ಎಷ್ಟೋ ಕಥೆಗಳುಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆವು. ಇವನು ಕೋರಮಂಡಲದ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿದ್ದಾಗ್ಗೆ ಒಬ್ಬನು ಇವನ ಮುಂದೆ— ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಹರದಾರಿಗಳ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ದ್ವೀಪವುಂಟು. ಅದರ ಭೂಮಿಯು ಸುವರ್ಣಮಯವಾಗಿರುವದು. ಅದರಲ್ಲಿಯ ಮನೆಗಳು ವಜ್ರ-ಹವಳಗಳಿಂದ ಕೆಚ್ಚಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವು. ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೇವಸ್ಥಾನವಿದ್ದು, ಆ ದೇವಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆಕಾಶದಿಂದ ದೇವದೂತರು ಒಂದು ಸಂಗೀತ ನರ್ತನಾದಿಗಳನ್ನು ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿರುವರು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಆ ದ್ವೀಪವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಒಯ್ಯುವಷ್ಟು ಹಡಗಗಳು ಅವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆತನು ಚಕ್ಕಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಮಣ್ಣು ಹೇರಿಸಿ ಅವುಗಳಿಂದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ತುಂಬಿಸಹತ್ತಿದನು. ಒಳ್ಳೇ ಯತ್ನದಿಂದ ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ಹರದಾರಿಯ ಸೇತುವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿ, ಕಡೆಗೆ ಆತನು ಸಿಲೋನ ದ್ವೀಪಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದನು. ಈ ಸೇತುವು ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಈಗ ಸೆಳವುಗಳು ಬಿದ್ದಿರುವವು, ಅವನ ಸೇನಾನಾಯಕನಾದ ಮಲೀಕನಾಯಕ

ನೆಂಬವನು ತನ್ನ ಒಡೆಯನು ಈ ಅಸಂಭವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥ ದಣಿಯುವ ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೋರಮಂಡಲದ ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಎರಡು ಹಡಗ ಗಳಲ್ಲಿ ಬಂಗಾರ ಮತ್ತು ರತ್ನಗಳನ್ನು ತುಂಬಿ, ಇವು ಆ ಸುವರ್ಣಪುರ ದ್ವೀಪದಿಂದ ಅದರ ಅರಸನ ಕಡೆಯಿಂದ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಬಂದಿರುವವೆಂತಲೂ, ಆ ಅರಸನು ಶರಣುಬಂದಂತೆ ಪತ್ರಬರೆದಿರುವನೆಂತಲೂ ಹೇಳಿ ಕೃತ್ರಿಮ ಪತ್ರ ವನ್ನು ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ತೋರಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ತನ್ನ ಸೇತುಕಟ್ಟುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟನು. ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದ ಸ್ಮಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಮಸೀದೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಲು, ಅದು ಈಗ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಯಾತ್ರೆಯ ಸ್ಥಾನವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪುರುಷನನ್ನು ಹಿಂದೂಜನರು ಯತಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿರು ವರು. ಇವನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಅಮಾನುಷತನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವರು. ಇವನು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡುವಾಗ ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ಗುಲಾಬಿ ಹೂಗಳು ಅವನ ಮುಂದೆ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವಂತೆ! ಅವನು ಮಹಾ ಜಯಶಾಲಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಆಡಳಿ ತಕ್ಕೆ ಪೃಥ್ವಿಯ ಒಂದು ದೊಡ್ಡಭಾಗವು ಸೇರಿತ್ತು. ಅವನು ಎಷ್ಟೋ ಅರಸ ರನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕೆಲವರನ್ನು ಮಾಂಡಲೀಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದನು; ಕೆಲವ ರನ್ನು ಕೊಂದನು; ಕೆಲವರ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸಿ; ಆ ತೊಗಲುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಒಯ್ದನು. ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಇವನಿಗೆ ಅರಸರ ತೊಗ ಲಿನ ಅಧಿಪತಿಯೆಂಬ ಬಿರುದು ಬಂದಿತ್ತು. ಇಂಥ ವಿಲಕ್ಷಣ ಗುಣದ ಅರಸನು ಹಿಂದೂಜನರಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಕಾಣುವದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಪರದೇಶದ ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಅನ್ನುವರು. ಅವನಿಗೆ ಹಿಂದೂಜನರು ಅಮಾನುಷ ಪುರುಷನೆಂತಲೂ, ರಾಕ್ಷಸನೆಂತಲೂ, ರಾಕ್ಷಸಹೃದಯದ ಯತಿಯೆಂತಲೂ, ಯತಿಹೃದಯವುಳ್ಳ ರಾಕ್ಷಸನೆಂತಲೂ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರಂತೆ! ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಇಂಥ ಕ್ರೂರಪುರುಷನ ಅಣ್ಣನ ಮಗನಾಗಿದ್ದನೆಂಬು ದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಿರಿ.

ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಇಂಥ ತನ್ನ ಕ್ರೂರ ಕಕ್ಕನ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಓಡಿಬಂದು ಆತನ ವಿರುದ್ಧ ಬಂಡಾಯ ವೆಬ್ಬಿಸಿದನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಮ್ಮದನು ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ್ನು

ಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ದಕ್ಷಿಣದ ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಅರಸರು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಬೆನ್ನುಕಟ್ಟಿದಾದರು. ಆಗ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅಥವಾ ಕಂಪಲಿಯ ಅರಸನಾದ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ ರಾಯನನ್ನು ಆ ಅನಾಥನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕನು. ಆಗ ಶೂರನಾದ ಆ ರಾಯನ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮದಂತೆ ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಹೊರದೂಡಲಾರದೆ ಆತನ ಬೆನ್ನುಕಟ್ಟಿದನು. ಇದರಿಂದ ಮುಹಮ್ಮದನು ಜಂಬುಕೇಶ್ವರನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ, ಆತನ ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬಂದನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ರಾಯನು ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿದರೂ ಆತನಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಶರಣಾಗತನನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಬಲ್ಲಾಳನ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿ ತಾನು ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದನು! ಆತನ ಹೆಂಡಿರು-ಮಕ್ಕಳು ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಪ್ರಾಣಕೊಟ್ಟರು. ಮುಹಮ್ಮದನು ತನ್ನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ರಾಯನ ಹನ್ನೊಂದುಮಂದಿ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರಾಗಿ ಮಾಡಿದನಂತೆ! ಹೀಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯು ಮುಹಮ್ಮದನ ವಶವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಆತನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ರಾಜ್ಯದಮೇಲೆ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸುಭೇದಾರನನ್ನು ಹಿಂದೂಜನರು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಗೋಳಾಡಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳಗೊಡದಾದರು. ಇದನ್ನರಿತು ಮುಹಮ್ಮದನು ಜಂಬುಕೇಶ್ವರನ ಮಂತ್ರಿಯಾದ ದೇವರಾಯನನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ, ಕಾಸಿಮನನ್ನು ಆತನ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದನು. ಇತ್ತ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಅರಸನ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ದೇವರಾಯನೊಡನೆ ತನ್ನ ಕಕ್ಕನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಒಳಸಂಚು ನಡಿಸತೊಡಗಿದನು.

ಆ ಸಾಹಸಿಯು ವೇಷಾಂತರದಿಂದ ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಬರುತ್ತ-ಹೋಗುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಆತನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರ, ಆನೆಗುಂದಿ ಮುಂತಾದ ಹಿಂದೂರಾಜರ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ತನ್ನ ಕಕ್ಕನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದಿಂದ ಓಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದನು. ಈ ಒಳಸಂಚಿನ ಸುದ್ದಿಯು ಮುಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಹೊತ್ತುಸಾಧಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಆ ಕ್ರೂರ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ಜನರನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದನು. ಮುಹಮ್ಮದನ ಜನರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿದ ಕೈಯಲ್ಲಿರು ವಾಗ ವೇಷದ ಕೇಳಿದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಗೊತ್ತು

ಹಿಡಿದರು. ಹೆಗ್ಗನ ಮೇಲೆಯೂ ಅವರ ಕಣ್ಣಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರು ಬಲ್ಲರು. ಹೆಗ್ಗನು ಫಕೀರನೊಡನೆ ಮಸೀದೆಯಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ, ಈ ಫಕೀರನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಫಕೀರನಾಗಿರದೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನೇ ಆಗಿರಬೇಕೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ರಾತ್ರಿ ಹೆಗ್ಗನು ಹೋದಬಳಿಕ ಫಕೀರ ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು; ಆದರೆ ಸಾಹಸಿಯಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಗುಪ್ತದ್ವಾರದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೆಗ್ಗನ ಗುಪ್ತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು.

ಹೆಗ್ಗನು ನಿಜವಾಗಿ ಯಾರಿರುವನೆಂಬುದು ಬಹಾಉದ್ದೀನನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬಹುದು; ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಅವನು ಒಬ್ಬ ಮುದ್ದ ಕುರುಬನಂತೆ ತೋರುವ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ನಂಬಿ ವಿಪತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಹೀಗೆ ಹೋಗಬಹುದೇ ? ಹೆಗ್ಗನು ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನೆಂತಲೂ ಶರಣುಹೋದ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಸಮರ್ಥನೆಂತಲೂ, ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದರೆ ತನ್ನ ಜೀವದ ಹಂಗು ಇಲ್ಲದೆ ತನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬಹುದೆಂತಲೂ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಬಹಾ-ಉದ್ದೀನ ನಂಬಿಗೆಯು ಹೆಗ್ಗನಮೇಲೆ ಇದ್ದಷ್ಟು ಇಡಿಯ ಆನೆಗುಂದಿಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಮೇಲೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ವಿಪದ್ಗ್ರಸ್ತನಾದ ಯುವನನು, ಅತ್ಯಂತ ದೈನ್ಯದಿಂದ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ಕುರಿತು ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದ ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ—“ ತೋಬಾ ! ತೋಬಾ ! ಅಲ್ಲಾನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೇ ಇಂದು ನಮ್ಮ ದರ್ಶನನಾಯಿತು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾನು ದಿಲ್‌ಖುಶ್‌ಖಾನನ ಸೆರೆಯಾಳಾಗುತ್ತಿದ್ದೆನು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಹೆಗ್ಗನು ಆತನ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಆದರದಿಂದ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನೆಂದು ಅದೇ ಪ್ರಕರಣದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೇ !

ಆಗ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಮೋರೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಮ್ಲಾನವಾಗಿತ್ತು. ಧಾವಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಸರ್ವಾಂಗವು ಬೆವತು ಅವನ ಕಫನಿಯು ತೊಯ್ದುತಪ್ಪಡಿಯಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ ವಸ್ತ್ರ, ತಲೆಗೆ ಸುತ್ತಿದ ಹಸರು ಸೆಲ್ಲೆ, ಕೊರಳೊಳಗಿನ ಶಿಲೆಯ ಮಣಿಗಳು, ಹೆಗಲಮೇಲಿನ ಹೊಲಸು ವಸ್ತ್ರ, ಕೈಯೊಳಗಿನ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆ ಇವುಗಳು ಬಡ ಫಕೀರನೆಂದೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ಕುಲೀನನ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸು ನೋಡುವವರನ್ನು ಬೆರಗು

ಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಪ್ರೌಢವಯಸ್ಕನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಮೈಬಣ್ಣ ಕೆಂಪು, ನಿಲುವು ಎತ್ತರ, ಮೈಕಟ್ಟು ಅಚ್ಚ ಪಠಾಣರಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂಥ ಕಸುವಿನದು. ಈತನು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹಿಚಿಕಿ ಮುಂದಿಯನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬಹುದೆನ್ನುವಹಾಗೆ ನೋಡುವವರಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾನು ತನ್ನ ಕ್ರೂರ ಕಕ್ಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕರೆ ಏನಾಗುವದೋ, ಅವನೇನು ತನ್ನ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಯುವನೊ, ತನ್ನನ್ನು ಜೀವದಿಂದ ಹುಗಿಸುವನೋ, ತನ್ನ ಒಂದೊಂದೇ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಕಡಿಸುವನೊ ಎಂದು ಆತನು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಮನುಷ್ಯನ ಉತ್ಸಾಹವೆಲ್ಲ ಕುಗ್ಗಿಹೋಗಿ, ತನಗೆ ಇನ್ನು ತರುಣೋಪಾಯವಿಲ್ಲೆಂಬಂತೆ ತೋರಿ ಅವನ ಕೈಕಾಲೇ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅದರಂತೆ ಈಗ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಗತಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ತಲೆಗೆ ಸುತ್ತಿದ ಸೆಲ್ಲೆಯನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಉಸುರ್ಗರೆದು ಹೆಗ್ಗನ ಮೋರೆಯನ್ನು ದೈನ್ಯದಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದನು.

ಹೀಗೆ ನೋಡುವ ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ನೋಡಿ ಕರುಣಾಳುವಾದ ಹೆಗ್ಗನ ಅಂತಃಕರಣವು ಕರಗಿ ನೀರಾಯಿತು! ಆತನು ಅತ್ಯಂತವಾದ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ—“ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಪರ್ವತದಂತೆ ಅಚಲವಾದ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯ ಕೂಡ ಈಗ ಚಲಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಕಕ್ಕಂದಿರ ಹೃದಯದ ಕಾಠಿಣ್ಯದ ಪಡಿಕಟ್ಟು ಗೊತ್ತಾಗುವಹಾಗಿದೆ. ಅವರು ಸಿಟ್ಟುಬಂದಾಗ ಯಾವ ಅಪರಾಧಕ್ಕೆ ಯಾವ ವಿಧದ ಶಿಕ್ಷೆಯು ವಿಧಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ದಿಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ಕುಗುಡನು ಆಜ್ಞಾಭಂಗದ ಅಲ್ಪ ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದರೆ ಆತನನ್ನು ದೌಲತಾಬಾದದವರೆಗೆ ದರದರ ಎಳೆದೊಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬಹುದೇ? ರಾಕ್ಷಸರಿಂದಲೂ ಆಗದ ಈ ಕೃತಿಯು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಒಪ್ಪದು. ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕಲಿಪುರುಷರೇ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗುತ್ತಿರುವರು. ನಿಮ್ಮ ಸರಳತನ, ಔದಾರ್ಯ, ಪರಾಕ್ರಮ, ನ್ಯಾಯ ಬುದ್ಧಿ, ದಯಾಗುಣ, ಇವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕೇವಲ ಕಲಿಪುರುಷನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದಲೇ ನೀವು ವಿಪತ್ತನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವಿರೆಂದು ಅನ್ನಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಿಮ್ಮ ಬೆನ್ನುಕಟ್ಟಿದ ನಮ್ಮ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯನಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು ಬರಲಿಲ್ಲ. ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಬಲ್ಲಾಳರಾಜನು ನಿಮಗೆ ಆಶ್ರಯಕೊಡುವ ವಿಷಯ

ದಲ್ಲಿ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ನಿಮ್ಮ ಕಕ್ಕಂದಿರೊಡನೆ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಂಬಂಧ ಒದಗಿದಾಗ ಏನಾಗುವದೋ ತಿಳಿಯದು. ನಿಮ್ಮ ಕಕ್ಕಂದಿರೇನು ಗುಣಹೀನರೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಅವರು ವಿದ್ವಾಂಸರಿರುವರು, ಯುದ್ಧಕಲಾವಿಶಾರದರಿರುವರು, ನ್ಯಾಯಶೀಲರಿರುವರು; ತ್ಯಾಗದಲ್ಲಂತೂ ಅನ್ಯರು ಅವರನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಸರಿಗಟ್ಟಲಾರರು; ಆದರೆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿವೇಕವು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ; ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಿಷಯದ ದಯಾಗುಣವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲೋಪಹೊಂದುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಪಾಪರಾಧಕ್ಕಾದರೂ ಅವರು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹುಚ್ಚಾಗುವರು. ಹಾಗೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಭ್ರಾಂತರಾದಾಗ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಅವರು ನುಡಿದದ್ದೇ ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುವದು. ಅವರು ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಅರಸರ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೆನಿಸಿದರೆ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆನ್ನುತ್ತದೆ! ಹರಹರ! ಎಂಥ ಕ್ರೂರತನವಿದು ! ಆದರೆ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಪೌರುಷಿಗಳು ಇಂಥ ದುಷ್ಟರ ಶಾಸನ ಮಾಡದೆ ಅವರ ದುಷ್ಟತನದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ನಡೆಯಗೊಡುವದು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಪರಾಧವಲ್ಲವೆ ? ಹಾಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಮಿತ್ರನಾದ ಈ ಹೆಗ್ಗನು ನಿಮ್ಮ ಭುಜಕ್ಕೆ ಭುಜವಾನಿಸಿ ಯತ್ನಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಿರುತ್ತಾನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ನೀವು ತಿರುಗಿ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಅರಸನ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದು ಬಿಡಿರಿ. ನೋಡುವಾ, ಆ ತಗಲಖನ ಕೊಬ್ಬಾದರೂ ಎಷ್ಟಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ! ನೀವು ಮನಸ್ಸಿನ ಔದಾಸೀನ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು. ಇಗೋ, ನನ್ನ ಈ ಗುಪ್ತಸ್ಥಳದ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯಕರೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಅನುಭವವಿಲ್ಲದ ನಮಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗಲಿ! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನೀವು ನಮ್ಮ ರಾಯರ ಬೆನ್ನುಬಿದ್ದ ವೀರರೆಂಬ ಮಾತು ನಮ್ಮ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆ. ದುರ್ದೈವದಿಂದ ನಮ್ಮ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯರಿಂದಾಗದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ಅವನ ಸೇವಕರಿಂದ ಮಾಡಿಸಬಹುದು. ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕು. ನಾನು ಬದುಕಿರುವ ವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕೂದಲು ಕೊಂಕಗೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನೇ ಸಾಕ್ಷಿಯು ! ”

ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ಹೆಗ್ಗನ ಈ ಪೌರುಷದ ಹಿತದ ಮಾತುಗಳು ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆ

ಯಿಂದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನಿಗೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ತೋರಿದವು. ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿಷವು ಅಮೃತವೂ, ಅಮೃತವು ವಿಷವೂ ಆಗುತ್ತದೆಂಬ ಕಾಲಿದಾಸಕವಿಯ ಉಕ್ತಿಯು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಹೆಗ್ಗನ ಅಮೃತೋಪಮಾನವಾದ ಮಾತುಗಳು ಬಹಾಉದ್ದೀನನಿಗೆ ವಿಷಪ್ರಾಯವಾಗಿ ತೋರಿದವು. ಅಲ್ಪ ಬಲದ ಹೆಗ್ಗನ ಆಟವು ತನ್ನ ಕಕ್ಕನ ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ನಡೆಯದೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಹೆಗ್ಗನಿಗಿಂತ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಅರಸನು ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿ ತೋರಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ; ಮೇಲಾಗಿ ಆ ಬಲ್ಲಾಳರಾಜನು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತ ಮಾಡಲಾರನೆಂತಲೂ ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ಹೆಗ್ಗನು ಅನುಭವವಿಲ್ಲದ ತರುಣವೀರನಿದ್ದು, ಆತನಲ್ಲಿ ಹೇರಳ ದ್ರವ್ಯವು, ವಿಪುಲ ಸೈನ್ಯವೂ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಇಂಥವನು ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ತನ್ನ ಕಕ್ಕನಿಗೆ ಎದುರಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆಂಬ ಶಂಕೆಯು ಆತನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಹೆಗ್ಗನ ಸಹಾಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಶಂಕಿಸುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ಕುರಿತು—

"ಪ್ರಿಯದೋಸ್ತ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣಾ, ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಅಗಣಿತ ಉಪಕಾರವಾಗಿರುವದು. ಈ ವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದ ಬಲದಿಂದಲೇ ನಾನು ಈ ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಮ್ಮ ಕಕ್ಕನು ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲು ಯತ್ನಿಸುವಾಗ, ಪರಧರ್ಮದವರಾದ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುವದು ವಿಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೆ? ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಕರೆಂಬ ಘನತರವಾದ ಬಿರುದನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಡುವ ನಿಮ್ಮ ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮವು ಧನ್ಯವಾದದ್ದು. ನಿಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯರು ಶರಣಾಗತನಾದ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೇ ಏಕೆ, ತಮ್ಮ ಆತ್ಮವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡಲಿಲ್ಲ! ಅವರ ಈ ಕೀರ್ತಿಯು ಅಜರಾಮರವಾಗುವಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಈಗಲೂ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತುರಪಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು. ಆದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ನಿಮಗೆ ಎತ್ತಲು ಭಾರವಾಗಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಭಾರವನ್ನು

ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹಾಕಲಾರೆನು. ನನ್ನ ಕಕ್ಕನು ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ದಿಲ್‌ಖುಷ್‌ಖಾನನನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿರುವನು. ಆ ಖಾನನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ದುಷ್ಟ ಕಾಸಿಮಖಾನನ ಸಹಾಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಇಬ್ಬರು ಖಾನರ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲುವ ದುರ್ಧರ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು, ಈಗೀಗ ತಲೆಯೆತ್ತುತ್ತಿರುವ ನಿಮಗೆ ನಾನು ತಂದುಕೊಡುವುದು ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಅರಸನ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೇ ನಾನು ಹೋಗುವೆನು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕೊರಳಿಗೆ ನಾನು ಬೀಳತಕ್ಕವನೇ ಸರಿ. ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ನನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೀವು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರಬೇಕು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬಂದಿರುತ್ತೇನೆ. ಇಂದೇ ನಾನು ವೇಷಾಂತರದಿಂದ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ತೆರಳುವೆನು. ಪ್ರಿಯದೋಸ್ತ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣ, ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಲಾರದೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಮಾಡಬೇಕೇನು? ದುರ್ದೈವಿಯಾದ ನನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣದ ದೊಡ್ಡ ಭಾರವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ನನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣವಾದೀತೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಲೊಲ್ಲದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹೋಗಿಬರುವೆನು. ನಮ್ಮ ಕಕ್ಕನ ದುಷ್ಟ ಪರಿವಾರವು ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಏನು ಮಾಡೀತೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆನು. ನಿಮ್ಮ ಈ ಗುಪ್ತಸ್ಥಳದ ಗೊತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿದಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನೀವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ದೇವರಾಯನ ಮಗಳಾದ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯನ್ನು ಕಾಸಿಮನ ಜನರ ಕೈಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಿರಷ್ಟೇ? ಆದರೆ ಈಗ ಆ ದುಷ್ಟ ಕಾಸಿಮನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹರಣಕ್ಕಾಗಿ ಗುಪ್ತ ಕಾರಸ್ಥಾನವನ್ನು ನಡೆಸಿರುವನು. ಅದರ ಸಂಬಂಧದ ನಿಜವಾದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಪರಮಮಿತ್ರನಾದ ಬಖತ್ಯಾರನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಬಹುದು. ಆತನನ್ನು ಆ ಅಬಲೆಯ ವಿಪನ್ನಾವರಣದ ಸಲುವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೇ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವೆನು! ಈಗ ಬಖತ್ಯಾರನು ಕಾಸಿಮನ ನಂಬಿಗೆಯವನಾಗಿ ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ

ಈಗ ನಾನು ನಿಮ್ಮಮುಂದೆ ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನನಗೆ ಹೋಗಲಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿರಿ. ಎಂದಿನಂತೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲೋಭವಿರಬೇಕು."

ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆಗ್ಗನು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದನು. ರಾವಣನ ಸಂಹಾರದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಸಹಾಯವಾದಂತೆ, ಮಹಮ್ಮದತಗಲಖನ ಸ್ವಜನನೆನಿಸುವ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾದೀತೆಂದು ಹೆಗ್ಗನು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಹೆಗ್ಗನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಸ್ವಾರ್ಥವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಮಾತ್ರ ವಾಚಕರು ಊಹಿಸಲಾಗದು. ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ಆತನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಮನಮುಟ್ಟಿ ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸದ್ಗುಣಿಯಾದ ಯುವನನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಕಗ್ಗ ಕುರುಬನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹೆಗ್ಗನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು—"ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ನನ್ನ ಸಂರಕ್ಷಣವಾದೀತೆನ್ನುವ ಹಾಗೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲೆ"ಂದು ನುಡಿದದ್ದರಿಂದ ಹೆಗ್ಗನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನೂ ಹೇಳಲಾರದೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸುರಕ್ಷಿತ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹರಣದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಯಂತೂ ಹೆಗ್ಗನ ಅಂತಃಕರಣವು ಕಳವಳಗೊಂಡಿತು. ಆತನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಸಂಗವೆಲ್ಲ ನೆನಪಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಸುಂದರರೂಪ, ಆಕೆಯ ಗಂಭೀರಮುದ್ರೆ, ಆಕೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಪಕ್ಕನೆ ಹೊರಬಿದ್ದ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರದ ಮಾತುಗಳು ಈಗ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದಂತಾದವು. ಕಾಸಿಮನ ಈ ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಾನು ಯಾವಾಗ ನಿಷ್ಫಲಮಾಡೇನೆನ್ನುವಹಾಗೆ ಆತನಿಗಾಯಿತು. ಆದರೂ ಆ ಸುಜನನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ವಿಷಯವಾಗಿ ಉದಾಸೀನನಾಗಲಿಲ್ಲ. ತಾನೇ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ತನ್ನ ಆ ಯುವಮಿತ್ರನನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಆಲೋಚಿಸಿದನು. ಆಗ ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಮನಸ್ಸಿನ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ಕುರಿತು—

"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಆಗಲಿ, ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ ಆಗಲಿ. ತಾವು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೋಗಬಹುದು. ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಾ

ದರೂ ತಮ್ಮ ಹಿತವಾದರಾಯಿತು. ಇಂದೇ ರಾತ್ರಿ ತಾವು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರಡಬಹುದು. ನಾನು ನಿಯಮಿತ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಬರುವೆನು. ಹೇಗೂ ನಾನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ರಾಜನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಕಾಣಬೇಕಾಗಿದೆ. ಇದೊಂದು ನೆವವಾಯಿತು. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನೀವು ಪದ್ಮಿನೀ ದೇವಿಯವರ ವಿಷಯದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗಿನಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆ. ದುಷ್ಟ ಕಾಸಿಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುವದು; ಆದರೆ ಬರಿಯ ಸಂತಾಪಪಡುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಾಗುವದು ? ಇರಲಿ, ದೊಡ್ಡಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೀವು ಹ್ಯಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ಮಿತ್ರನಾದ ಬಖತ್ಯಾರನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವಿರಿ. ನಮ್ಮ ಹಿಂದೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಾನರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಯತ್ನಿಸುವದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದೊಂದು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಉಪಕಾರವೇ ಆಯಿತೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುವೆನು. ಇರಲಿ, ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದಂತಾಗಲಿ. ನಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲೇನಿದೆ ? ಯತ್ನ ಮಾಡುವದಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವು, ಫಲಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಈಶ್ವರಾಧೀನವು. ಏಳಿರಿ, ಬೇಗನೆ ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡೋಣ " ಎಂದು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ತಡೆದು, " ಇಂಥ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಖಾನ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವ ಜವಾಬದಾರಿಯು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ; ನಾನು ಬರುವ ತನಕ ತಾವು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಬೇಕು " ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಆತನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ್ನು ಕಳಿಸುವ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು.

೭. ಶುಭೋದಯ

ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ತನ್ನ ನಾಲ್ಕು ಜನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಫಕೀರರ ವೇಷದಿಂದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆ ವೇಷಧಾರಿಗಳು ಅನುವು ದೊರೆತಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಇರಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಬಹಾಉದ್ದೀನ

ನಂತೂ ಸರ್ವಸನ್ನಾಹದಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಬೆಳಗು ನಾಲ್ಕು ತಾಸು ಇರುತ್ತ ಅವರು ತಮ್ಮ ಗುಪ್ತಸ್ಥಳದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಹೆಗ್ಗನು ಎರಡು ಕಾವಲಿನ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ದಾಟಿ ಅವರನ್ನು ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆಗ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ವಿನಯದಿಂದ ಹೆಗ್ಗನಿಗೆ ಸಲಾಮುಮಾಡಿ— "ದೋಸ್ತ ಸಾಹೇಬ, ಇನ್ನು ನೀವು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದಲೂ, ಅಲ್ಲಾನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೂ ನಾವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟುವೆವು. ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ನಮ್ಮ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ನೀವು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಹೋಗಬೇಕು. ಪುನಃ ನಿಮ್ಮ ದರ್ಶನದ ಯೋಗವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಅಲ್ಲಾನು ತಂದುಕೊಡಲಿ! ನಿಮ್ಮ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಹಿಂದೂ ರಾಜ್ಯದ ಪುನರ್ಘಟನೆಯಾಗುವ ಲಕ್ಷಣವು ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವದು. ಧರ್ಮವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಜಯವಿರುವದು. ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ನೀವು ಸದಾ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿರೆಂದು ನಾನು ಹರಿಸುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಹಸ್ತಾಂದೋಲನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೆಗ್ಗನಿಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ ಹೊರಟನು. ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನೂ ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ವಿನಯದಿಂದ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ವಂದಿಸಿದರು. ಆಗ ಹೆಗ್ಗನು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಿಗೆ—"ಗೆಳೆಯಾ, ಖಾನ ಸಾಹೇಬರನ್ನು ಜೋಕೆ. ನಾನೇ ಅವರನ್ನು ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ವಿಪತ್ತಿಗೀಡಾದವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದು ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನನ ಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂಬುದನ್ನು, ನನ್ನ ವಿಪತ್ತು ದೂರಮಾಡಿ ನೀನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದವನಾದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಅಂಗರಕ್ಷಣದ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನೀನೂ ನಿನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು, ಸ್ವಜನ ಹಿತಸಾಧನತತ್ಪರರು; ಕೈಕೊಂಡ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಾಗ ಜೀವದ ಆಸೆಯನ್ನು ಕೂಡ ಇಡದವರು. ಆದರೂ ಕ್ರೂರ ತಗಲಖಿನ ದಂಡಾಳುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಹು ಜಾಗರೂಕ ವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಖಾನಸಾಹೇಬರನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿರುವರು. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸೀಮೆಯನ್ನು ದಾಟುವ ತನಕ ನೀವು ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ." ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿದನು. ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನೂ, ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ

ವಿನಯದಿಂದ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಬೇಗಬೇಗನೆ ಮಾರ್ಗ ಕ್ರಮಿಸ-ಹತ್ತಿದರು.

ಇತ್ತ ಹೆಗ್ಗನು ತನ್ನ ಸೇವಕರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ತನ್ನ ಬಿಡಾರದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದನು. ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ವಿಚಾರದ ತರಂಗಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದವು. ನಮ್ಮ ಜನರು ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬಂದಾರು; ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಹ್ಯಾಗೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಮುಟ್ಟಿಯಾನು, ಸ್ವರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯವು ನನ್ನಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆ ಕೊನೆಗೊಂಡೀತು ? ಎಂದು ಆತನು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದನು. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಶೌರ್ಯ ಸಾಹಸಗಳು, ಅವರ ಕ್ರೂರತನ, ತನ್ನ ಹಿಂದೂಜನರ ದೈನ್ಯಾವಸ್ಥೆ, ಅವರ ಪರಸ್ಪರ ವೈಮನಸ್ಸು, ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣತೆ, ತಮ್ಮ ಅರಸರ ಅಂತಃಕಲಹ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭಿಮಾನಶೂನ್ಯತೆ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಸ್ಮರಣವಾಗಿ, ತನ್ನ ಸ್ವರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮಾರ್ಗವು ಅತ್ಯಂತ ಕಂಟಕಮಯವಾದದ್ದೆಂತಲೂ, ಭಯಪ್ರದವಾದದ್ದೆಂತಲೂ ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅತ್ಯಂತ ಉದಾಸವಾಗಿ, ಆದರಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯ ಅಂಕುರವು ಮೊಳೆದೋರಿ ಆ ಅಂಕುರವು ಭರದಿಂದ ಬೆಳೆಯಹತ್ತಿತು. ಮಹಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸಂಗತಿಗಳಿಂದ ಹೀಗೆ ಕುಗ್ಗುವದುಂಟು. ಹೇರಳ ದ್ರವ್ಯವಿಲ್ಲ, ವಿಪುಲ ಜನಸಹಾಯವಿಲ್ಲ, ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಲ್ಲ, ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಬಹಾಉದ್ದೀನನೂ ಹೊರಟು ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಅವನನ್ನು ಕಳಿಸಹೋದ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನೇ ಮೊದಲಾದ ನಂಬಿಗೆಯ ಶೂರಜನರು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಾಶವಾಗುವ ಸಂಭವ. ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸಂಗತಿಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಹೆಗ್ಗನ ಉತ್ಸಾಹವು ಕುಗ್ಗಿತು. ಅವನು ತನ್ನ ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡನು. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಆತನ ವಿಚಾರದ ತರಂಗಗಳು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲೊಲ್ಲವು. ಅವನು ಒಮ್ಮೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕೂಡ್ರುವನು-ಒಮ್ಮೆ ಮಲಗುವನು. ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಉಸುರ್ಗರೆಯುವನು, ಒಮ್ಮೆ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಆವಡುಗಚ್ಚುವನು, ಕಡೆಗೆ ನಿದ್ದೆಹತ್ತಿದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾದೀತೆಂದು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹಾಸಿಗೆಯ

ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ಚಿಂತಾತುರನಾದ ಆ ವೀರನಿಗೆ ನಿದ್ರೆಯು ಹ್ಯಾಗೆ ಬರಬೇಕು? ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಿದ್ರೆ ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಬೇಸತ್ತು ಶಯ್ಯಾಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದನು.

ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷವಾದದ್ದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕತ್ತಲೆಯು ಮುಸುಕಿತ್ತು. ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಆಕಾಶದ ತುಂಬ ಪಳಪಳ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಬೇಸಿಗೆಯ ತಂಗಾಳಿಯು ಸುಖಕರವಾಗಿ ಬೀಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಗ್ಗನು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾಗಿ ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ತಿರುಗಾಡಹತ್ತಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೂರ ಯಾರೋ ಹಾಡಿದಹಾಗೆ ಆತನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಹತ್ತಲು, ಆತನು ಬೆರಗಾಗಿ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ಬೆಳಗಿನ ಎರಡುತಾಸು ರಾತ್ರಿ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಕೇಳದ ಗಾಯನ ಧ್ವನಿಯು ಇಂದು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂತೆಂದು ಆತನು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ತ್ರೀಯು ಗಾಯನ ಮಾಡುವದನ್ನು ಕೇಳಿಯಂತೂ ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಬೆಳಗುಮುಂಜಾವಿನ ಹೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಉದಯರಾಗ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಗುಪ್ತ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸುಳಿವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಈ ನಿರ್ಮಾನುಷಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಳೆಂದು ಆತನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾವಲುಗಾರರು "ಯಾರವರು ಹಾಡುವವರು" ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕೂಗಹತ್ತಿದರು! ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಯಾವಳೋ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಜಗತ್ತಿನ ಹಂಗು ಇಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಸ್ವಚ್ಛಂದದಿಂದ ಹಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಂತೆ ಹೆಗ್ಗನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆತನು ಈ ಸ್ತ್ರೀಯು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಯೇ ಬಿಡಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಆತನು ಹಾಗೆಯೇ ಹೊರಟನು. ಆಗ ಅರುಣೋದಯವಾಗಿ ಕೊಕೊಕ್ಕೊ ಎಂದು ಕೋಳಿಗಳು ಕೂಗಹತ್ತಿದವು.

ಈ ವೇಳಿಗೆ ಹೆಗ್ಗನು ತಿರುಗಿ ಶಯ್ಯಾಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸದೆ ಆ ಗಾಯನಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಬರುವ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಭರದಿಂದ ಸಾಗಹತ್ತಲು ಸೇವಕನು—"ದೇವರು, ಚಾಕರಿಗೆ ಸೇವಕನು ಸಿದ್ಧನಿರುವನು" ಎಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನುಡಿದನು. ಆಗ ಹೆಗ್ಗನು—"ನರಸಾ, ಈಗ ನಿನ್ನ ಅವಶ್ಯ

ವಿಲ್ಲ. ಈಗ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ನುಡಿದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದನು. ಆದರೂ ಆ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಸೇವಕನು ಅಂಜುತ್ತಂ-ಜುತ್ತ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಒಡೆಯನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸದೆಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಹೆಗ್ಗನು ತನ್ನ ಸೇವಕನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ ಸಹ ನೋಡದೆ ಗಾಯಕಿಯು ಇದ್ದ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದನು. ಬೆಳಗೆ ಬೆಳಗಾದರೂ ದಟ್ಟ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗವು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಕಾಣಲೊಲ್ಲದು. ಆದರೂ ಹೆಗ್ಗನು ಸುಳುವು ಹಿಡಿದು ಒಂದೇ ಸವನೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧ ಮೈಲು ಹೋದಬಳಿಕ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಒಂದು ಗುಹೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಳು. ಈ ನಿರ್ಜನಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗಾಯನಧ್ವನಿಯು ಅನ್ಯರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದೀತೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಸಹ ಆಕೆಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ನೋಡಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟವಳಂತೆ ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಆತನನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡಹತ್ತಿದಳು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ವಯಸ್ಸು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದ್ದಾಗಿರಬಹುದು. ಆಕೆಯು ಸ್ವಚ್ಛ ಬಿಳಿಯ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು ಹಣೆಗೆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಹಚ್ಚಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಕೊರಳೊಳಗಿನ ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆ, ಕೈಯೊಳಗಿನ ಏಕತಾರಿ, ಇವು ಆಕೆಯ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಒಲವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದವು. ಆಕೆಯು ಗುಹೆಯ ಮುಂದಿನ ಅಂಗಳವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಿ ಊಡುಗಿ ಸಾರಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದಳು. ಪ್ರಾತಃಸ್ನಾನದಿಂದ ಆಕೆಯ ಸಾತ್ವಿಕ ಮುಖ ಕಾಂತಿಯು ಹೆಚ್ಚಿರಲು, ಅದರಿಂದ ಹೆಗ್ಗನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಪೂಜ್ಯಭಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಭಾವಣಿಯ ಇಷ್ಟು ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಈ ಬಗೆಯ ಗುಹೆ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಈ ಮೊದಲು ತಾನು ಎಂದೂ ನೋಡಿರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ, ಈ ತರುಣಿಯು ಇಂದು ಪಕ್ಕನೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಏಕಾಕಿಯಾದ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹೀಗೆ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಗಾಯನ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಸ್ಥಳವೆ ಇದು? ಛೀ ಛೀ! ಈಕೆಯ ರಕ್ಷಕರು ಯಾರಾದರೂ ಇಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಇರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳ ದಿವ್ಯ ಮುಖಕಾಂತಿಯನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿ ಈಕೆಯ ರಕ್ಷಕನು ಯಾವನೊಬ್ಬ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಯು ಇರಬೇಕೆಂದು ನನಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯೋದಯವೇ ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು.

ಬಹಾಲುದ್ದೀನನಂಥ ಒಬ್ಬ ಮಿತ್ರನ ಸಹಾಯವು ತಪ್ಪುವ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ತಪಸ್ವಿಯ ಸಮಾಗಮದ ಲಾಭವು ನನಗೆ ದೊರೆತರೆ ಅದೊಂದು ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕೃಪೆಯಂತಲೇ ಭಾವಿಸುವೆನು. ಶರಣಾಗತರಕ್ಷಕಾ, ದೀನಬಂಧೋ, ಪಂಪಾಪತೇ, ಹೀನ ದೀನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ದಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತೇ ? ಅಧಮ ಪಾಮರನಾದ ನನ್ನ ಮನೋವ್ಯಥೆಗೆ ಕನಿಕರಪಟ್ಟು ಪ್ರಭಾತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ತೇಜಸ್ಸಿನ ದರ್ಶನವನ್ನು ನನಗೆ ಮಾಡಿಸಿದೆಯಾ ? ಕೇವಲ ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಈ ಅರಣ್ಯಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಈ ಗುಹೆಯೆಲ್ಲಿತ್ತು ? ಈ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯೆಲ್ಲಿದ್ದಳು ? ಮಾಂತ್ರಿಕನ ಮಾಟದಂತೆ ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಈ ಗುಹೆಯು ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವದಲ್ಲ! ಏನು, ಈ ಗುಹೆಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಪ್ರದೇಶವು ಗಿಡಗಂಟೆ ಕಡಿದು ಈಗೀಗ ಬಯಲುಮಾಡಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ? ಛೇ, ಛೇ ! ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ತಪೋಧನನು ಈ ಗುಪ್ತ ಗುಹೆಯನ್ನು ಬೈಲಿಗಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವದು ನಿಶ್ಚಯವು! ಕರ್ನಾಟಕಾ, ಇಂಥಾ ತಪೋಧನರ ಪರಂಪರೆಯು ಇನ್ನೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಕುಗ್ಗಿರುವದಿಲ್ಲ ಕಂಡೆಯಾ! ತ್ರಿಮತ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯತ್ರಯರ ಉತ್ಪತ್ತಿಸ್ಥಾನವು ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೇ? ವೀರಶೈವ ಮತಪ್ರದರ್ಶಕನಾದ ಶ್ರೀಬಸವೇಶ್ವರನು ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಜನ್ಮವೆತ್ತಲಿಲ್ಲವೇ? ಪರಮ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಮಾರುತಿಯ ಜನ್ಮಸ್ಥಾನವಾದ ಅಂಜನಾದ್ರಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತ ಇಗೋ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ ನೋಡು. ಹೀಗೆ ಮಹಾ ಮಹಾ ತಪೋಧನರ, ಹಾಗೂ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಪರಂಪರೆಯು ಇರುವವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಸೌಭಾಗ್ಯತಿಲಕವನ್ನಾದರೂ ಅಳಿಸುವದು ಅಶಕ್ಯವಲ್ಲವೇ? ಎಲ ಎಲಾ! ಏನು ವಿಚಿತ್ರವಿದು! ಈ ಸ್ತ್ರೀಯ ಪರಿಚಯವು ನನಗೆ ಮಸಮಸಕಾಗಿ ಹತ್ತಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದಲ್ಲ, ಈಕೆಯ ದನಿಯು ಗುರುತು ಹತ್ತಿದಂತೆಯೂ ನನಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಬರಿಯ ದನಿಯ ಗುರುತೇ ಏಕೆ, ಈಕೆಯು ಇದೇ ಈಗ ಅಂದ ಪದವನ್ನು ನಾನು ಈ ಮೊದಲೇ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಕೇಳಿದಂತೆ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ.'

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಹೆಗ್ಗನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದು

ಏನೋ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂದಿರಲು, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಮಂಜುಲ ಸ್ವರದಿಂದ—" ಅಣ್ಣಾ, ನನ್ನ ಗುರುತು ಹತ್ತಲೊಲ್ಲದೇ ? ದೀನ ಬಂಧುವಾದ ನೀನು ಯವನರ ದವಡೆಯೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಸುರಕ್ಷಿತನಾಗಿರುವೆಯಾ ? ಹೀಗೆಯೇ ಅಖಂಡ ನೂರು ವರ್ಷ ಬಾಳು ! ಇಂದಿಗೆ ನಾನೇ ಧನ್ಯಳು. ನನ್ನ ಧರ್ಮಬಂಧುವಿನ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು, ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಉದಯಹೊಂದುವ ದಿನಮಣಿಯನ್ನು ಉಷಃಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೋಡುವಂತೆ ನಾನು ಕಣ್ಣುತುಂಬ ನೋಡಿದೆನು. ಇಂಥ ಆನಂದದ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಏನೋ ಶ್ರೀ ಗುರುಗಳು ಶಿಷ್ಯಸಮೇತರಾಗಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ ಗಾಯನಮಾಡುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ನಾನು ಪಂಪಾ ಸರೋವರದ ಮಹಾ ಜಲವನ್ನು ಧುಮುಕಿಯೂ ಪಾರಾದೆನು. ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಅಲಭ್ಯ ಲಾಭವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವದು "

ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಹೆಗ್ಗನ ಚರಣಕ್ಕೆರಗಿದಳು !

ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೆಗ್ಗನ ಸಂಶಯವು ದೂರವಾಗಿ ಆಕೆಯ ಪರಿಚಯವು ಅವನಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಆಯಿತು. ಹೆಗ್ಗನಂತೆ ನಮ್ಮ ವಾಚಕರಿಗಾದರೂ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ಗುರುತು ಈಗ ಹತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ನಮಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಪಂಪಾಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಂತಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯೇ ಈಕೆಯೆಂದು ವಾಚಕರಿಗೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಈಕೆಯು ಪಂಪಾಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕುವಾಗ ಹೆಗ್ಗನು ಈಕೆಯ ಕೈಹಿಡಿದು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದ್ದನ್ನೂ, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯವನರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರಲು ಈಕೆಯು ಭಯದಿಂದ " ಅವ್ವಯ್ಯಾ ! ದುಷ್ಟ ಕಾಸಿಮನ ಜನರು " ಎಂದು ನುಡಿದು ದುಡುಮ್ಮನೆ ಪಂಪಾಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನೂ, ಮುಂದೆ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಪುಣ್ಯವಂತನು ಈಕೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಈಸುತ್ತ ಸರೋವರದ ಆಚೆಯ ದಂಡೆಗೆ ಒಯ್ದುದ್ದನ್ನೂ ವಾಚಕರಿಗೆ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ಹೆಗ್ಗನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದು ಆತನು ಕೌತುಕದಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಕುರಿತು—

“ತಂಗೀ, ಏನು ವಿಲಕ್ಷಣ ಸಮಯವಮ್ಮಾ ಇದು! ಯವನ ತಾಪದಿಂದ ಪರಿತಪ್ತಳಾದ ನೀನು ತಪೋಧರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತಪಸ್ವಿನಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ! ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮುಖಲಕ್ಷಣ ದಲ್ಲಾದ ಬದಲಾವಣೆಯು ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸುವಾಗ ಉದ್ಧಟ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ ನನ್ನನ್ನು ಈಗ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ನೀನು ಸಮಾಧಾನಗೊಳಿಸಿರುವೆಯಲ್ಲ! ಐಹಿಕ ತಾಪಕ್ಕೆ ಅನುವುಗೊಡುವಂಥ ನಿನ್ನ ಈಗಿನ ಗಂಭೀರವೃತ್ತಿ, ಎಂಥ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತುಗಳಿಂದಲೂ ಚಲಿಸಲಾರದ ನಿನ್ನ ಅಮೋಘ ಶಾಂತವೃತ್ತಿ, ಯಾವಬಗೆಯ ವ್ಯಾಮೋಹಕ್ಕೂ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕದ ನಿನ್ನ ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿ ಮುಂತಾದ ಉಚ್ಚತಮ ವೃತ್ತಿಗಳು ನಿನ್ನ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಂದ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿರುವಂತೆ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತಿರುವದಲ್ಲ! ಅಬಲೆಯಾದ ನಿನ್ನ ರೂಪಾಂತರವು ಎಷ್ಟು ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗಿರುತ್ತದಲ್ಲವಮ್ಮಾ! ತಂಗೀ, ಇಂಥ ಅಲಭ್ಯವಾದ ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಯೋಗವು ನಿನ್ನ ಬಂಧುವಿಗೆ ಒದಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಆತುರದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮೇಲಕ್ಕೇರುತ್ತಿದ್ದ ದಿನಮಣಿಯ ನಸುಬಿಸಿಲಿನಿಂದ ಆ ವನಪ್ರದೇಶವು ಅಲಂಕೃತವಾಗತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ಕುರಿತು—“ಅಣ್ಣಾ, ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಸುದ್ದಿಯರಿಯದ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಅದು ಘಟಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು, ಅತ್ಯಾಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಬಯಸುವ ನಿನಗೆ ಅದು ಲಭಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ? ಅಣ್ಣಾ, ಸಂತರು ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಜನ್ಮವೆತ್ತುವರು; ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಬಾಳುವರು; ಅವರ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪರಹಿತ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಸಜ್ಜನ ಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿದ ನಿನಗೆ ಸಜ್ಜನರು ದೂರವಾಗಿಲ್ಲ! ನಿನ್ನಂಥ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸತ್ಸಮಾಗಮವನ್ನು ಪಡೆಯದಿದ್ದರೂ, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಜ್ಜನರು ಆನಂದದಿಂದ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವರೆಂಬ ಅನುಭವವು ನನಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಪರಪೀಡೆಗಾಗಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ ಉಣ್ಣೆಯು ಸದಾ ಗೋವಿನ ಕೆಚ್ಚಲಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದು ಪವಿತ್ರಕ್ಷೀರದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿಯಬಲ್ಲದೆ? ಅದರಂತೆ ಸಜ್ಜನರ ಕುಲವ್ರತವಾದ ಪರ

ಹಿತದ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರು ಸತ್ಸಮಾಗಮ ಪಡೆದರೂ ತಾದೃಶಲಾಭವಿಲ್ಲ ಕಂಡೆಯಾ! ಅಣ್ಣಾ, ಪರಹಿತ ದೀಕ್ಷಾಗುರುವೇ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸದಾ ಪರಿತಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಮಹಾತಪಸ್ವಿಯಾದ ನೀನು ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ನನಗೆ ಸತ್ಸಂಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲಿಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಾಮರಳಾದ ನಾನೇ ಏಕೆ, ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುವು ಕೂಡ ಸದಾ ಅದನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಿರುವನು.

ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುನಾಥನು ನಿನ್ನ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತನವನ್ನು ಹೊಗಳಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದೆನು. ನಿನ್ನ ಜೀವಕ್ಕಿರುವ ಹಲವು ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಒಬ್ಬ ಯುವನನ್ನು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸಲು ನೀನು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದೆಯಂತೆ; ಆದರೆ ಕ್ಷೀಣಪುಣ್ಯನಾದ ಆ ಯುವನನು ನಿನ್ನಂಥ ಸಜ್ಜನನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮುಖವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸ ಹೋಗುವಂತೆ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಬಲ್ಲಾಳರಾಜನ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಹೋದನೆಂದು ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುವು ಹೇಳಿದನು! ಅಣ್ಣಾ, ಈ ಮಾತು ದಿಟವೇ? ದಿಟವಿರದೇನುಮಾಡೀತು? ನನ್ನ ಗುರುವು ಅಸತ್ಯಭಾಷಣ ಮಾಡುವವನೆ? ಇರಲಿ, ನನ್ನ ಆದಿಗುರುವೇ ಇತ್ತಬಾ, ಇಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ವಿಶ್ರಮಿಸು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುನಾಥನು ಪ್ರಾತರಾಹ್ನಿಕವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಧನರಾದ ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವನು. ಮಹಾಮಹಿಮನ ದರ್ಶನದಿಂದ ನೀನು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗುವೆಯಂತೆ. ಅಣ್ಣಾ, ಇಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಶುಭೋದಯವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ!"

ಆ ತರುಣ ತಪಸ್ವಿನಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನನಾದ ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಜಡಮೂಢನಂತೆ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳು ತೋರಿಸಿದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು! ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನೂ, ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು ಮೃತ್ಯುವಿನ ಮುಖವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದ್ದನ್ನೂ ಕೇಳಿ ಹೆಗ್ಗನ ಅಂತಃಕರಣವು ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿರಸಪೂರ್ಣವಾಯಿತು! ಭೂತ-ಭವಿಷದ್ವಾದಿ

ಯಾದ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ದರ್ಶನವು ತನಗೆ ಯಾವಾಗಾದೀತೆಂದು ಆತನು ಆತುರಪಡತೊಡಗಿದನು. ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದರಿಂದ ಹಿತವಾಗದೆಂಬ ಮಾತು ಈ ಮೊದಲೆ ಹೆಗ್ಗನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ-'ಇಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ನನ್ನ ಹಿತವಾಗುವಂತೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಸ್ವತಃ ಬಹಾಉದ್ದೀನನೇ ನುಡಿದದ್ದರಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿದರೆ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ಹಾಗಾದೀತೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ಸುಜನನು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು.

ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಯಾರು ತಪ್ಪಿಸುವರು? ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆಗುವದು ಆಗಿಯೇ ತೀರುತ್ತದೆ; ಆದರೂ ತನ್ನ ಮಿತ್ರನ ಮೃತ್ಯುಸೂಚನೆಯಿಂದ ಹೆಗ್ಗನ ಅಂತಃಕರಣವು ವ್ಯಥಿತವಾಯಿತು. ತಾನು ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆಯಿದ್ದದ್ದು ಅಪರಾಧವಾಯಿತೆಂದು ಆತನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟನು. ಈಗಾದರೂ ತಿರುಗಿ ಆತನನ್ನು ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾ! ದೊಡ್ಡವರು ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲು, ನಾನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರನ ಹಿತ ಸಾಧಿಸದಿರುವದು ಮಿತ್ರದ್ರೋಹವೆನಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಈಗಲೇ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಅಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಮಿತ್ರನನ್ನು ಕರೆಸುವೆನು. ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ತನ್ನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರಲು, ಮತ್ತೆ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿ—'ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನಯೋಗವು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಒದಗಿರಲು, ಅದನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿಹೋಗಬಹುದೆ? ದೊಡ್ಡವರ ಕೃಪೆಯಿಂದಲ್ಲವೇ ಯಾವದೊಂದು ಮಹಾಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸುವದು? ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲು ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅವರಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಎರಗಿ ಆಮೇಲೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು' ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತಪಸ್ವಿನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— "ತಂಗೀ, ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಎಷ್ಟು ದಿವಸವಾಯಿತು? ಇಲ್ಲಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಈ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಅವರು ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಹಳೆಯಲ್ಲಿ ಮುಚ್ಚಹೋಗಿದ್ದ ಗುಹೆಯನ್ನು ನಿನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಗಿಡಗಂಟೆ ಕಡಿದು ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವದ-

ಕ್ಕಾಗಿಯೆ ಅವರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವರೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಉತ್ಕರ್ಷದ ಕಾಲವೇ ಒದಗಿತೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ. ತಪೋಧನರು ಮನಸ್ವಿಗಳು. ಸ್ವಾರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಹಂಗು ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರು ಜಗತ್ತಿನ ದಾಸರಾಗುವರು. ಜಗತ್ತನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮರಹಿತರಾದ ಅವರು ಜನ್ಮ ತಾಳುವರು.

ಹೀಗೆ ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ದೇಹವೆತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮಾನಾಪಮಾನಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಆದರ-ಅನಾದರಗಳ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಗೊಡದೆ ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ, ತಾಯಿಯು ಎಳೆಗರುವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಧಾವಿಸುವಂತೆ ನಾವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರು ! ತಂಗೀ, ಇದಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೇಕೆ ? ಸ್ವಜನರನ್ನು ಯವನರ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನೀಗಲಾರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೈಹಾಕಿ ನಾನು ಪೇಚಾಡುತ್ತಿರಲು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಅತ್ಯಂತ ತಾಪದಿಂದ ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದೆ ನಾನು ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಿನ್ನ ಮಂಜುಳ ಗಾನದ ನೆವದಿಂದ ಆ ಕರುಣಾಳುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿರುವರು ನೋಡು ! ಹೇಳಮ್ಮಾ, ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಎಂದು ಬಂದರು ? ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಇವರು ಎಲ್ಲಿದ್ದರು ? ಎಂಬುದನ್ನು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೇಳು. ನೀನು ಕೇವಲ ನನ್ನ ಪರಿಚಯದವಳಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ತಂಗಿಯಂತೆ ಇರುವದರಿಂದ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುವೆನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ಮುಂದೆ ಚಕಾರಶಬ್ದವಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನನ್ನದಲ್ಲ. ”

ಹೆಗ್ಗನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆ ತಪಸ್ವಿನಿಯು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ—“ ಅಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ನಾನು ನಿಸ್ಸಂಶಯದಿಂದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲಾರೆನು; ಯಾಕಂದರೆ ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ವೃತ್ತಾಂತವು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನು ಪಂಪಾಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಕೊಂಡಾಗ ನನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ದಾಟಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಆತನು ನನ್ನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಆಗ ಈ ಕರುಣಾಶಾಲಿಗಳು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ—

“ ಜಾತಿಯು ಹೀನವಾದರೂ ಚೇತನದ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ದೊಡ್ಡದಿದೆ; ಇರಲಿ, ಆಶ್ರಮದ ಸುತ್ತಲಿನ ಕಸ-ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ತೆಗೆಯುತ್ತ ಇರಲಿ ” ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ನುಡಿದರು. ಅಣ್ಣಾ, ಸಿಕ್ಕವರಿಗೆ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವ ಯೋಗವು ದೊರೆಯಬಹುದೆ ? ಈ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ಸೈರಿಸುವವರಾರು ? ಸರ್ಪದ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಉಗ್ರತಪಸ್ವಿಗಳ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಲಾಸಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಾ, ನಾನು ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದೇ ಅಪರೂಪವು. ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮೈ ನಡುಗುವದು ! ಬೆಳಗು ಮೂರುತಾಸು ಇರುತ್ತ ಎದ್ದು ಮಹಾತ್ಮರ ವಾಸಸ್ಥಳದ ಸುತ್ತಲಿನ ಕಸ ತೆಗೆದು ಸಾರಿಸಿ ತಳಿ ಹಾಕಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಹಾಕುವುದಷ್ಟು ನಿಯಮಿಸಿದ ನನ್ನ ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸವು. ಇದರ ಮೇಲೆ ಯಾರು ಏನು ಕೆಲಸ ಹೇಳಿದರೂ ಅದನ್ನು ಮಾಡುವದು ಕೈಕೊಂಡ ಕೆಲಸವು. ಈ ವರೆಗೆ ನಾನು ಈ ತಪೋಧನರ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿಲ್ಲ, ಮಾತಾಡುವದಂತು ಹೋಗಲಿ ! ಅಣ್ಣಾ, ನಡುವಗಲ ಮಾರ್ತಾಂಡನನ್ನು ನೋಡಬಹುದು; ಆದರೆ ತಪಸ್ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗುವ ಈ ಮುನಿಪುಂಗವನನ್ನು ನೋಡಲಾಸಲ್ಲ.

ಅಖಂಡ ಮೂರುದಿನ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಪುರಶ್ಚರಣ ಮಾಡಿದಬಳಿಕ ನಾಲ್ಕನೆಯ ದಿನ ಏಳುವಾಗ ಪಟ್ಟಶಿಷ್ಯರೂ ಕೂಡ ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಜೀವ ಹಿಡಕೊಂಡು ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವರು ! ಅಂದಬಳಿಕ ಪಾಮರಳಾದ ನನ್ನ ಪಾಡೇನು ? ಈ ಮಹಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಕಸಬರಿಗೆಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗಿರುವದು. ಅಣ್ಣಾ, ನೋಡು ಅಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರೀಗುರುಸ್ಥಾನದ ಪವಿತ್ರ ಕಸಬರಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡು. ಅದನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಯೋಗವು ಪೂರ್ವ ಪುಣ್ಯಬಲದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಜನ್ಮಸಿದ್ಧವಾದ ಹಕ್ಕಿನಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾರದು. ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಗುರುವಿನ ಅಂಗಳವನ್ನು ಉಡುಗಿ ಸಾರಿಸುವ ಪುಣ್ಯವಂತರು ಭೂತಳದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವರೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಗುರುವಿನ ಅಂಗಳವನ್ನು ಕೂಡ ಉಡುಗಲು ಅಯೋಗ್ಯಳಾದ ನಾನು ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಏನು ಹೇಳುವೆನು ? ಆದರೆ ಅಣ್ಣಾ ಈ ಮೊದಲು ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಪುರಶ್ಚರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರು, ಸಾಕಾರ ಒಪ್ಪಿಸಿದೆನೆನ್ನೆ, ಈಗ ಒಂಬತ್ತು

ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಈ ಗುಹೆಗೆ ಬಂದು ಪುರಶ್ಚರಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಸಿದ್ಧರ ಇಂಥ ಗುಹೆಗಳು ಈ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಇರುವವಂತೆ. ಇರಲಿ, ಈ ಮಹಾತ್ಮರೇನು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಹೇಳಿ ಈ ಗುಹೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿದವ-ರಲ್ಲ. ಕಸ ಕಡ್ಡಿ ತೆಗಿಸಿ ಸ್ವಚ್ಛಮಾಡಿಸಿದವರಲ್ಲ; ಗಿಡಗಂಟಿಗಳನ್ನು ಕಡಿಯ ಹೇಳಿದವರಲ್ಲ. ಅಣ್ಣಾ, ಬಹಳಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಇರುವರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಯು ತೀರ ಉದಾಸೀನ ವಾದದ್ದು. ಇವರಿಗೆ ಶಿಷ್ಯರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಇವರು ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಯಾವ ಸೇವೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಹೇಳುವದಿಲ್ಲ. ಶಿಷ್ಯರು ಗುರುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವನ್ನರಿತು ಏನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾಡ ಬೇಕು.

ಪುರಶ್ಚರಣವು ಮುಗಿದ ದಿವಸ ಕಂದಮೂಲಗಳನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಸೇವಿಸಿ, ಪುನಃ ಪುರಶ್ಚರಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸುವರು. ಇವರಿಗೆ ಯಾತರ ಭಯವೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಮೊದಲಿನ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಪುರಶ್ಚರಣ ವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಎದ್ದವರು ಸ್ನಾನಾದಿಗಳಾದನಂತರ ಕಂದಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ನೆಟ್ಟಗೆ ಈ ಗುಹೆಗೆ ಬಂದು ಪುರಶ್ಚರಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಕಸ ಕಡ್ಡಿಯೆನ್ನಲಿಲ್ಲ; ಹುಳಹುಪ್ಪಡಿಯೆನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಪುರಶ್ಚರಣವು ಮುಗಿದಿದೆ. ಪುರಶ್ಚರಣ ಮುಗಿದು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದ ಅವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯರು ಗುಹೆಯನ್ನು ಉಡುಗಿ ಸಾರಿಸಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಮಾಡಿ ದರು; ಮತ್ತು ಪುರಶ್ಚರಣಕ್ಕೆ ಕೂತಾಗ ಈ ಹೊರಗಿನ ಗಿಡಗಂಟಿಗಳನ್ನು ಕಡಿದು ಬಯಲು ಮಾಡಿರುವರು ! ಅಣ್ಣಾ, ಇಷ್ಟು ಸನಿಯದಲ್ಲಿದ್ದ ನಿನ್ನ ಸುಳುವು ನಮಗೂ, ನಮ್ಮ ಸುಳುವು ನಿನಗೂ ಹತ್ತದೆ ಇದ್ದದ್ದು ಆಶ್ಚ-ರ್ಯವೇ ಸರಿ ! ಇರಲಿ, ಈಗ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಿರುವ ಗುರುಗಳು ಅನುಷ್ಠಾನ ವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಇನ್ನು ಅರ್ಧ ತಾಸಿನ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಗುಹೆಗೆ ಬಂದ ರೆಂದರೆ ಫಲಮೂಲಗಳು ಅಲ್ಪಾಹಾರಮಾಡಿ ಅವಶ್ಯಬಿದ್ದರೆ ಮಿತಭಾಷಣ ಮಾಡಿ ಪುನಃ ಪುರಶ್ಚರಣಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವರು. ಬಳಿಕ ಮೂರುದಿನ ಏಳುವದಿಲ್ಲ ! ಅಣ್ಣಾ, ಆಯಿತು ಈ ಪಾಮರಳಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುವದು ಮುಗಿಯಿತು. ”

ಹೆಗ್ಗನು ತಪಸ್ವಿನಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬೆರಗಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಕೆಯ ವರ್ಣನದಿಂದ ತಪೋಧನರ ವಿಷಯದ ಆತನ ಭಕ್ತಿಯು ಅಧಿಕವಾಯಿತು. ಆತನು ಬಹುದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಸೇವಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪೋಷಾಕನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಟ್ಟು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಒಗೆದ ಧೋತರವನ್ನು ತರಹೇಳಿ, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಹೋದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೇವಕನು ಓಡುತ್ತ ಹೋಗಿ ಒಗೆದ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತರಲು, ಹೆಗ್ಗನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಆ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಉಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಪಸ್ವಿನಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಪರಿಶುದ್ಧನಾದನು. ಮೊದಲೆ ವಿಷಯಭಾವವದ್ದಾಗಿದ್ದ ಹೆಗ್ಗನ ವೃತ್ತಿಯು, ತಪಸ್ವಿನಿಯ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಈಗ ಅತ್ಯಂತ ಲೀನವಾಯಿತು. ಅಂತರಂಗಶುದ್ಧಿಯ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು ಈಗ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಧೌತವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು ಭಸ್ಮ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಹಿಃಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಸತ್ಪುರಷರ ದರ್ಶಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರಿಯಾದನು. ಆ ವಿನಯಶಾಲಿಯು ತನ್ನ ಸೇವಕನಿಗೆ ಠಾಣ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಹೇಳಿ, ಮಹಾಪುರುಷರ ದರ್ಶನೋತ್ಕಂಠಿತನಾಗಿ ಅವರ ಮಾರ್ಗಪ್ರತೀಕ್ಷೆಮಾಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. “ಶೆಟ್ಟಿ ಇಳಿದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣ”ವೆಂಬ ಕನ್ನಡ ಗಾದೆಯಂತೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠರು ವಾಸಿಸಿದ ಹಾಳು ಗುಹೆಯು ಈಗ ಮಹಾಜನಸೇವ್ಯವಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಕುರುಬನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಮಹಾಜನಗಣ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಯಾಕಂದರೆ ಆತನು ಕನ್ನಡನಾಡಿನ ಉದ್ಧಾರದ ಮಹಾಕಾರ್ಯಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿದವನಾಗಿದ್ದನು. ವಯೋಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ತರುಣ ಹೆಗ್ಗನ ವೃತ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಚಪಲವಾಗಿತ್ತು. ತಾನು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಸಿದ್ಧವಾಗುವದರೊಳಗೆ ಮಹಾಪುರುಷರ ಆಗಮನವೆಲ್ಲಿ ಆಗುವದೋ ಎಂದು ಆತನು ಆತುರಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಮನೋದಯದಂತೆ, ತಾನು ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗುವವರೆಗೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಗಮನವಾಗದೆ ಇದ್ದದ್ದೊಂದು ಸುಲಕ್ಷಣವೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದನು. ಆತನು ತಪಸ್ವಿನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— “ತಂಗೀ, ಮಹಾತ್ಮರು ಬರುವ ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲವೆ? ಇನ್ನು ಅರ್ಧ ತಾಸಿನೊಳಗೆ ಬರುವರೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿದ್ದೆ; ಆದರೆ ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಯಾರೋ ಸನಿಹಿಗೆ ಬಂದಂತಾಗಲು, ಆತನು

ಆತುರದಿಂದ ತಪಸ್ವಿನಿಗೆ—

"ತಂಗೀ, ಪ್ರಮಾದವಾಯಿತು! ಗುರುಗಳ ಹಾಗೂ ದೇವರ, ಅದರಂತೆ ಅರಸರ ದರ್ಶನವನ್ನು ಬರಿಗೈಯಿಂದ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬಾರದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೊಂದು ಫಲವು ಬೇಕಾಯಿತು. ಈಗ ಓಡುತ್ತ ಹೋಗಿ ಫಲವನ್ನು ತರುವೆನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗುರುಗಳು ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ?" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ತಪಸ್ವಿನಿಯು ತಾನೇ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಒಂದು ಫಲವನ್ನು ತಂದು ಹೆಗ್ಗನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು— "ಅಣ್ಣಾ, ಇನ್ನು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ. ನೀನು ಅತ್ತ ಹೋಗಲು, ಇತ್ತ ಗುರುಗಳು ಬಂದರೆ ನಿನಗೆ ದರ್ಶನವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅವರು ಪುರಶ್ಚರಣಕ್ಕೆ ಕುಳಿತರಂತೂ ಮೂರುದಿನ ದರ್ಶನದ ಆಶೆಯಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇಗೋ ಈ ಫಲವನ್ನು ಹಿಡಿ. ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಈ ಫಲವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಆತನಿಗೆ ಇದನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ನಿನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಆತನ ಚರಣಕ್ಕರ್ಪಿಸಿಬಿಡು. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಸೇವೆಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯಶರೀರವು ಕೃತಾರ್ಥವಾಗುವುದು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ನಾಲ್ವರು ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಮಹಾಪುರುಷರು ದೂರದಲ್ಲಿ ದಯಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವದು ಹೆಗ್ಗನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಶಿಷ್ಯರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದೂರದಿಂದಲೇ ನೋಡಿ ಹೆಗ್ಗನು ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟು, ಇಂದು ತನ್ನ ಶುಭೋದಯವಾಯಿತೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಸದ್ಗುರುವಿನ ದರ್ಶನಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನದು ಭಾವಿಕರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಾವುದಿರುವದು?

೮. ವರಪ್ರದಾನ

ಹೆಗ್ಗನು ಉತ್ಕಂಠಿತನಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮರ ಬರವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಬಂದಂತೆ ಹೆಗ್ಗನ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚನಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ಆತನ ಹೃದಯದ ಭಕ್ತಿರಸವು

ಉಕ್ಕಿ ಅದು ನೇತ್ರದ್ವಾರದಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪರೂಪವಾಗಿ ಹೊರಬೀಳತೊಡಗಿತು. ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನ ಕಂಠವು ಬಿಗಿದು. ವಾಣಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗಲು, ಆನಂದಾತಿಶಯದ ಕೃತಜ್ಞತೆಯು ಗದ್ಗದ ಸ್ವರದಿಂದ ಆ ಸಚ್ಛಿಷ್ಯನು ಏನೋ ಅಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿಯುತ್ತ ರೋದನ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು!

ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಈ ಆನಂದಾತಿಶಯದ ಕೃತಜ್ಞತಾದರ್ಶಕವಾದ ರೋದನದ ಅನುಭವವು ನಿಮಗಿರುವುದೋ? "ಮನೋಹಿಜನ್ಮಾಂತರಸಂಗತಿಜ್ಞಂ" ಎಂಬ ಕಾಲಿದಾಸೋಕ್ತಿಯಂತೆ, ಆ ಮಹಾಪುರುಷರ ಹಾಗೂ ಹೆಗ್ಗನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವು ಇರಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಅಥವಾ ಸದ್ಭಾವದ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಭರದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಕರಗಿಸಿ ನೀರುಮಾಡಿಬಿಡುವಂಥ ಮಹಾವೈಭವದ ತೇಜಸ್ಸಾದರೂ ಸತ್ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಇರಬೇಕಾಗುವದು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಜನ್ಮಾಂತರ ಸಂಬಂಧವು ಇರಲಿ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪರಿಣಾಮ ಮಾಡುವಂಥ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸು ಆ ಮಹಾಪುರುಷನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಹೆಸರು ಮಾಧವನು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಾವು ೧ನೇ ೨ನೇ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದ ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರ ಶಿಷ್ಯೋತ್ತಮನಾದ ಮಾಧವನೇ ಈತನೆಂದು ವಾಚಕರು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಸದ್ಗುರು ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತಪಸನ್ನಾಚರಿಸತೊಡಗಿದಂದಿನಿಂದ ಮಾಧವನ ದೇಹವು ಅತ್ಯಂತ ಕೃಶವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಆತನು ಮೊದಲು ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಪುರಶ್ಚರಣವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಜನರಿಂದ ತೊಂದರೆಯಾಗಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಗುಡ್ಡದೊಳಗಿನ ಗವಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನೇ ಪುರಶ್ಚರಣವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದನು. ಆ ತಪಸ್ವಿಯು ಹೆಗ್ಗನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಧವನು ಆಹಾರವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಂದಮೂಲಫಲಗಳನ್ನು ಮಿತವಾಗಿ ಭಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ಆತನ ತಪಸ್ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಮೂರು ಮೂರು ದಿನಗಳವರೆಗೆ ಪುರಶ್ಚರಣವ್ಯಾಪಾರವು ನಡೆಯುತೊಡಗಿತು. ಇದರಿಂದ ಮಾಧವನ ದೇಹವು ಕೃಶವಾದರೂ, ಅಗ್ನಿಮಯಕಾಷ್ಠದಂತೆ ಆತನ ತಪೋಮಯ ದೇಹವು

ತೇಜೋವಿಶೇಷದಿಂದ ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕುಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು.

ತೇಜಃಪುಂಜ ಮಾಧವನು ತನ್ನ ಕ್ಷೀಣವಾದ ಸರ್ವಾಂಗಕ್ಕೆ ಭಸ್ಮ ಬಳಿದು ಶುಭ್ರ ಕೌಪೀನವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬೆನ್ನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮುಂಗೈ-ರಟ್ಟೆ-ಜಡೆಗಳಲ್ಲಿ ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತಪಸ್ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ-ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಫಾಲಾಕ್ಷನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು. ಫಾಲಾಕ್ಷ ಅಗ್ನಿನೇತ್ರವು ಮಾಧವನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಆ ಅಗ್ನಿನೇತ್ರಗತವಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಮಾಧವನ ನೇತ್ರದ್ವಯಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿರುವಂತೆ, ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು. ಫಾಲಾಕ್ಷನ ಚತುರ್ಭುಜಗಳು ಮಾಧವನಲ್ಲಿ ತೋರದಿದ್ದರೂ, ಎರಡೇ ಬಾಹುಗಳುಳ್ಳ ಲೌಕಿಕರ ಮರ್ಯಾದಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಧವನು ತನ್ನ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸಿನ ಯೋಗದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಅಮರ್ಯಾದಿತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಜೋಡು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಎರಡು ಭುಜಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಫಾಲಾಕ್ಷನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಎರಡು ಭುಜಗಳು ಅಡಕವಾಗಿದ್ದವು. ಫಾಲಾಕ್ಷನು ಸರ್ಪಭೂಷಣನಷ್ಟೆ? ಆತನ ಆ ಸರ್ಪಭೂಷಣಗಳ ಉಗ್ರತೆಯು ಮಾಧವನ ತಪಸ್ಸಿನ ಉಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಉಪಮಾನೋಪಮೇಯಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸಾಮ್ಯವಿರಲೇಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವೆಲ್ಲಿದೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಫಾಲಾಕ್ಷನ ರುಂಡಮಾಲೆ, ಗಂಗಾಧರತ್ವ, ವೃಷಭವಾಹನಾದಿಗಳ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಮಾಧವನಲ್ಲಿ ಫಾಲಾಕ್ಷನಿಗಿಂತ ಅಧಿಕವಾದದ್ದೊಂದು ಗುಣವಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೇಳಿಬಿಡುವೆವು. ಫಾಲಾಕ್ಷನು ತನ್ನ ವಾಮಭಾಗವನ್ನು ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಪಾರ್ವತಿಗೆ ಪತ್ನಿಯೆಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು, ಅರ್ಧನಾರೀಶನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಡೆದಿರುವನು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮಾಧವನು ತನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದನು! ಅಹಹ! ಮಾಧವಾ! ತಪೋಧನನಾದ ಮಾಧವಾ! ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯ ಮಾಧವಾ! ಅಮಾತ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಾಧವಾ! ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಮಾಧವಾ! ಜಗದ್ಗುರು ಮಾಧವಾ! ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ಪಾಮರನ ಅನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳಿರಲಿ!!!

ಇಂಥ ಅದ್ವಿತೀಯ ಮಹಿಮಾಶಾಲಿಯಾದ ಮಾಧವನನ್ನು ಹಗ್ಗನು ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿರಲು, ಮಾಧವನ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ಗುಹೆಯ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಕೂಡಲೆ ಹಗ್ಗನು ಫಲವನ್ನರ್ಪಿಸಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಗುಹಾಪ್ರವೇಶದ ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾಗದಂತೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಎರಗಿದನು. ಆಗ ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞನಾದ ಮಾಧವನು ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯಿಂದ—"ಯಾರು ? ಹುಕ್ಕನೇನು? ಮುಂದೆ ವಿದ್ಯಾನಗರದ ಹರಿಹರರಾಜನೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಬೇಕಾಗಿರುವ ಯಾದವ ಕುಲೋತ್ಪನ್ನ ಹುಕ್ಕರಾಜನೇನು ? ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯೇ, ಏಳು, ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ನಿನಗೆ ಶ್ರೀವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನವು ಮಹಾ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ. ಏಳು, ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸು" ಎಂದು ವರದವಾಣಿಯನ್ನು ನುಡಿದು, ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಶಿಷ್ಯರೊಡನೆ ಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಗುರುವು ಈ ವರದವಾಣಿಯನ್ನು ನುಡಿಯುವಾಗ ನಮ್ಮ ತಪಸ್ವಿನಿಯು ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮರೆಯಾಗಿದ್ದಳು! ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಿಗಾದ ವರಪ್ರದಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು, ನಮ್ಮ ಹಗ್ಗಣ್ಣನು ಬರಿಯ ಅಣ್ಣನೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಪಾಲಿಸತಕ್ಕವನಾಗಿರುವದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪನೂ ಆಗಿರುವನು! ಅಪ್ಪಯ್ಯ! ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ಎಂಥ ದೈವಶಾಲಿಯು! ಅಂತೇ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನ ದರ್ಶನ-ಸದ್ಬೋಧಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಸದ್ಗುರು ಚರಣಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ನನ್ನಂಥ ಪಾಮರಳಿಗೆ ಆಯಿತು! ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವಭಾವದಿಂದ ಬೈಲಿಗೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಅಣ್ಣನನ್ನು ನೋಡಲು, ಆತನು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮಹಾಪುರುಷರ ವರವಾಣಿಯ ಶ್ರವಣಾನಂದದಿಂದ ಆತನ ಸ್ಮೃತಿಯೇ ಎಚ್ಚರವು ತಪ್ಪಿದಂತಾಗಿತ್ತು! ಬಾಹ್ಯದೃಷ್ಟಿಯ ಪರಿವೆಯು ಆತನಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಒಂದೇಸಮನೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಕೈಜೋಡಿಸಿದವನು ಕೈಜೋಡಿಸಿಯೇ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆತನನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸುವದು ಉದ್ಧಟತನವೆಂದು ತಿಳಿದು ತಪಸ್ವಿನಿಯು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಳು. ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ

ಆ ತಪಸ್ವಿನಿಯೂ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಳು. ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು ಅರ್ಧತಾಸು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರಲು, ಗುಹೆಯೊಳಗಿಂದ ಶಿಷ್ಯರು ಬಂದು ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನಿಗೆ—"ಹುಕ್ಕರಾಜಾ, ಹಿಡಿ ಗುರುಪ್ರಸಾದವನ್ನು" ಅನ್ನಲು, ತಪಸ್ವಿನಿಯು ಮೆಟ್ಟಬಿದ್ದು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿ ವಿನಯದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದಳು. ಆಗ ಓರ್ವ ಶಿಷ್ಯನು "ಚಿನ್ನಮ್ಮಾ, ಈ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಗುರುಗಳು ದಯಪಾಲಿಸಿರುವರು. ಈ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗೆ ಇದನ್ನು ಕೊಡತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಎಚ್ಚತ್ತು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಭಯದಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದನು.

ಆಗ ಚಿನ್ನಮ್ಮನು—"ಅಣ್ಣಾ, ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಮಹಾ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ದಯಪಾಲಿಸಿದ್ದಾರೆ, ಸ್ವೀಕರಿಸು" ಅನ್ನಲು, ವಿನಯಶಾಲಿಯಾದ ಹೆಗ್ಗನು ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪುನಃ ವಂದಿಸಿದನು. ಆಗ ಶಿಷ್ಯರು ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನಿಗೆ—"ಮಹಾರಾಜಾ, ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ನೀನು ಇನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಇನ್ನು ಮೂರು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಏಳುವದಿಲ್ಲ. ಇಂದಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗುಮುಂಜಾನೆ ಏಳುವರು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವರು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಪುನಃ ಪ್ರವೇಶಿದರು. ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನಾದರೂ ಅಲ್ಲಿ ಬಹಳಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ತನ್ನ ಹೆಸರು ವಂಶ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಅವರು ಅಲಭ್ಯ ಫಲದರ್ಶಕ ಭವಿಷ್ಯ ವಾಣಿಯನ್ನು ನುಡಿದದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತ, ಚಿನ್ನಮ್ಮನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಬಿಡಾರಕ್ಕೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಫಲಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯು ಆತನ ಆರಾಧ್ಯ ದೈವತವಾಯಿತು!

ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ನಾವಾದರೂ ಇನ್ನು ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ಹುಕ್ಕನೆಂತಲೇ ಕರೆಯೋಣ; ಯಾಕಂದರೆ, ಮಹಾತ್ಮರ ವಾಣಿಯು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಸದ್ಗುರು ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಪರಮಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಧವನು, ಈಗ ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಶಾಪಾನುಗ್ರಹಶಕ್ತನೂ, ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞನೂ ಆಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅಂಥ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯನ್ನು "ಮಾಧವ" ಎಂಬ ಒಂಟಿ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನಮಗೆ ಸಂಕೋಚವಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದನಾದ ನಮ್ಮ

ಆ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಮಾಧವನನ್ನು ಇನ್ನುಮುಂದೆ "ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ" ಎಂಬ ಬಹುಮಾನ ವಾಚಕ ಶಬ್ದದಿಂದ ನಾವು ಕರೆಯುವೆವು. ಬಹುಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ "ಆಚಾರ್ಯ" ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವುದುಂಟು; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಮಾಧವನ ಹೆಸರಿನ ಮುಂದೆ ಅದನ್ನು ಹಾಗೆ ಔಪಚಾಕಿಕವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವೆವೆಂದು ಮಾತ್ರ ವಾಚಕರು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಯಾಕಂದರೆ—"ಆಚಿನೋತಿಚ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಂ ಆಚಾರೇಸ್ಥಾಪಯತ್ಯಪಿ | ಸ್ವಯಮ್ ಪ್ಯಾಚರೇದ್ಯುಸ್ತು ಸ ಆಚಾರ್ಯ ಇತಿಸ್ಮೃತಃ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ, ಅಂದರೆ, ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಅದನ್ನು ಆಚಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸುವದಲ್ಲದೆ, ಅದರಂತೆ ಸ್ವತಃ ಆಚರಿಸುವವನು "ಆಚಾರ್ಯ" ಎಂದು ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವನೆಂಬ ಭಾವದಂತೆ, ನಮ್ಮ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಮಾಧವನನ್ನು ನಾವು ಇಲ್ಲಿ "ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ" ಎಂದು ಪರಮಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕರೆಯತೊಡಗುವೆವು! ನಮ್ಮ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ (ಕೇವಲ ಐಹಿಕ ವೈಭವಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ) ಹೊಸ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ತೇಜೋವಿಶೇಷದಿಂದ ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಬಹುದು; ಅದರಂತೆ, ಅದೇ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಙ್ಮಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಭಾಸಂಪನ್ನವಾದ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮಹಾತ್ಮರು ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವರು ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಇವೆರಡೂ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅತ್ಯುಜ್ವಲತೆಯಿಂದ ನೆರವೇರಿಸಿದ ನಮ್ಮ "ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ"ರಂಥ ತಪೋಧನರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಅತಿ ವಿರಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನಮ್ಮ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಅವನಾಶಿಯಾದ ಕೀರ್ತಿಧ್ವಜವಾಗಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಸರ್ವಥಾ ಮರೆಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಇಂಥ ಅದ್ವಿತೀಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡಿದ್ದನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ. ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಏಕನಿಷ್ಠ ಸೇವೆಯ ಕೃಪಾವಿಶೇಷದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಯಾದವ ಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಸನ್ಯಸ್ಥ ಬುಕ್ಕ ಮಹಾರಾಜನು ಪರಮ ಧನ್ಯನೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತೇಜೋಮಯ ಮೂರ್ತಿಯು ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಹುಕ್ಕರಾಜನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯೂರಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಭವಿಷ್ಯವಾಣಿಯು ಹುಕ್ಕರಾಜನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನವಜೀವನ ಸಾಧನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು. ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣಗುತ್ತಿದ್ದ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದ ತಪೋರಾಶಿಯ ಆಶ್ರಯವು ದೊರೆತದ್ದರಿಂದ, ತನ್ನ ಆ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಈಡಾಡಲು ಆತನು ಆತುರಪಟ್ಟನು. ತಪೋಧನರಾದ ಈ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳು ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರೆಂಬ ದೃಢವಾದ ನಂಬಿಗೆಯು ಆ ಯಾದವ ವೀರನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ, ಇವರ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯಲು ಉಪಾಯವೇನೆಂದು ಆತನು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಸಜ್ಜನರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಚಿನ್ನಮ್ಮನ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪಕಾಲದೊಳಗೆ ಆದ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯನ್ನು ಆತನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೋಡಿದ್ದರಿಂದ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ದಿವ್ಯಪ್ರಭಾವದ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಪ್ರಭಾವವು ತುಚ್ಛವಾದದ್ದೆಂದು ಆತನು ಎಣಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಹಲವು ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಗಿರಲು, ಆತನು ತನ್ನ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಗುಡಿಸಲು ಹೊಕ್ಕನು. ಆಗ ನಾಲ್ಕು ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿತ್ತು. ಆತನ ಎಲ್ಲ ಪರಿವಾರವು ನಿತ್ಯದ ತನ್ನ ಕೆಲಸ-ಬೊಗಸೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಆತುರದಿಂದ ಆತನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಿಗಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನದ, ಹಾಗು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಮಾಡಿದ ವರಪ್ರದಾನ, ಅದರಂತೆ ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಹುಕ್ಕಮಹಾರಾಜನೆಂದು ಕರೆದ ಸುದ್ದಿಯು ಛಾವಣಿಯ ತುಂಬ ಹಬ್ಬಿದ್ದರಿಂದ, ಎಲ್ಲರೂ ಕೌತುಕಪಟ್ಟು ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸದ್ಗುಣಿಯೂ, ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯೂ ಆದ ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ಕುರುಬನಾಗಿರದೆ ಯಾದವರಾಜರ ಕುಲದವನಿರುವನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಲು, ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಹುಕ್ಕರಾಜನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರ ಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ಹೆಚ್ಚಿದವು. ತಾವು ಆ ಸತ್ಕುಲ ಪ್ರಸೂತನ ಸೇವಕರಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು. ಕಗ್ಗ ಕುರುಬನಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪ್ರತಾಪಯುಕ್ತ ಸದ್ಗುಣಗಳು ಇರುವದು

ಹ್ಯಾಗೆಂಬ ಅವರ ಶಂಕೆಯು ನಿವಾರಣವು ಈಗ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಗಲು, ಅವರು ಯಾದವರಾಜನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಟೊಂಕವನ್ನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಬಿಗಿದುಕಟ್ಟಿದರು! ಅವರಿಗೆ ಈಗ ಹುಕ್ಕನ ಮೂರ್ತಿಯು ಬಲು ಮನೋಹರವಾಗಿಯೂ, ಪರಮ ತಾರಕವಾಗಿಯೂ ತೋರತೊಡಗಿತು. ಅವ ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಆತನ ಗುಡಿಸಲಿನ ಸುತ್ತಲು ನೆರೆದಿದ್ದರು. ನಿರ್ಮಲಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರವಶರಾದವರಿಗೆ ಭಯ-ಶಂಕೆಗಳ ಪರಿವೆ ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವುದು? ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಪರಿಹಾರವು ದರ್ಶನೋತ್ಸುಕವಾಗಿ ತನ್ನ ಗುಡಿಸಲಿನ ಸುತ್ತಲು ನೆರೆದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಹುಕ್ಕರಾಜನ ಕಂಠವು ಗದ್ಗದಿತವಾಯಿತು. ಆತನು ಅತ್ಯಂತವಾದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಪೆದ್ದ, ಚಿನ್ನಓಬಲ, ಚಿನ್ನವೆಂಕಟ ಮೊದಲಾದ ಸರದಾರರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಅವರಲ್ಲಿ ಪೆದ್ದನೆಂಬವನು—

ಪೆದ್ದ—“ ದೊರೆಯೇ, ಹುಕ್ಕಪ್ರಭೂ, ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಕುರುಬನೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿನ್ನೊಡನೆ ನಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನಾವು ಎಂಥ ಅಪರಾಧಿಗಳಾದೆವಲ್ಲ! ಇಂದು ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಪುರುಷರ ದರ್ಶನವಾದದ್ದೇ ಸುಲಕ್ಷಣವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ನಿಮ್ಮ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿಮಗೆ ವರಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ್ದು ಸುಲಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಸುಲಕ್ಷಣವು. ಮಹಾಪುರುಷರ ಇಂದಿನ ಈ ಕೃಪಾಭಿಷೇಕದಿಂದ ಸೇವ್ಯ-ಸೇವಕಭಾವದಿಂದ ಬದ್ಧವಾಗಿದ್ದ ಈ ಕೃಪಾ ಛಾವಣಿಯೊಳಗಿನ ಬಳಿಯು ನಾವೇ ಏಕೆ, ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕವೇ ಕೃತಾರ್ಥವಾಗಿರುವದು. ದೊರೆಯೇ, ಮಹಾತ್ಮರ ಅನುಗ್ರಹವಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯವು ತಾನೇ ಸಾಧಿಸುವದು? ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬ ತಪೋಧನನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಹೊಯ್ಸಾಳ ರಾಜವಂಶವು ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದಲ್ಲವೇ? ಇದರಂತೆ, ನಾವು ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಜವಂಶಗಳ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದರೆ, ಉಜ್ವಲ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನ ಜೋಡು ಆದಾಗಲೇ, ರಾಜವಂಶಗಳ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಾದದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರುವುದು. ಅದರಂತೆ, ಈಗ ನೀವು ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವಿರಿ. ಹಾಗಾಗದಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ

ಉಜ್ವಲ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಇಂದು ಪವಿತ್ರ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನ ಜೋಡು ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹುಕ್ಕಪ್ರಭೂ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅಬ್ಬರವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕುಗ್ಗುವದು. ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನವು ತಪ್ಪದೆ ಆಗುವುದು. ”

ಹುಕ್ಕ—“ ಪೆದ್ದಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನ ಉತ್ತೇಜಕ ಭಾಷಣವನ್ನು ನಾನು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಭಾವಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟುದಿನ ನಿಮಗೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಕೃಪೆಯ ಯೋಗವು ಒದಗದೆ ಇದ್ದದ್ದೊಂದು ಕೊರತೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಕೊರತೆಯು ಇಂದಿನ ತಪೋಧನರ ದರ್ಶನದಿಂದ ಕೂಡಿಬಂತಾಗಿರುವುದಲ್ಲದೆ, ಕರ್ನಾಟಕ ದೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿದಂತಾಗಿರು ತ್ತದೆ! ಆದರೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಕರುಣಾಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಪಸ್ಸಾಮ್ರಾ ಜ್ಯದ ಸೌಖ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ವಿಷಯ ಸುಖಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ಪನೆಯ ತಾಪದಾಯಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ನಮ್ಮ ಆ ತಪೋಧನರು ಅತ್ಯಂತ ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳೆಂಬುದು ಅವರ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಒಡೆದು ಕಾಣುವಹಾಗಿದೆ. “ನಿಸ್ಪೃಹಸ್ಯ ತೃಣಂ ಜಗತ್” ಎಂಬಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಜಗತ್ತು ಹುಲ್ಲಿಗಿಂತ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅಂದ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನದಂಥ ತಾಪದಾಯಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅವರು ಯಾಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವರು ? ”

ಪೆದ್ದ—“ ದೊರೆಯೇ, ಇದೊಂದು ದೊಡ್ಡ ವಿಘ್ನವೆಂದೇ ಹೇಳ ಬೇಕಾಗುವದು; ಆದರೆ ಆ ವಿಘ್ನವನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾ ದೀತು ? ”

ಹುಕ್ಕ—“ ಆ ವಿಘ್ನನಿವಾರಣಕ್ಕೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಉಪಾಯವಿರು ವುದು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ತಾಳಿ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದರಿಂದ ಈ ವಿಘ್ನ ನಿವಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನೀನೇ ಗತಿಯೆಂದು ಶರಣುಹೋಗುವವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ದೇವರಾಗಲಿ-ಸತ್ಪುರುಷರಾಗಲಿ ವಹಿಸುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಸರ್ವ ಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ನಿರಭಿಮಾನದಿಂದ ಆ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಸೇವಿಸು ವೆನು; ಆದರೆ ಪೆದ್ದಣ್ಣಾ, ಮೊದಲು ಸಜ್ಜನರ ದರ್ಶನವಾಗುವುದೇ ದುರ್ಲ

ಭವು. ದರ್ಶನವಾದ ಬಳಿಕ ಅವರನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆಯುವದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವು. ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳು ನಮಗೆ ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಾವೂ ನಿಸ್ಪೃಹರಾಗಬೇಕಾಗುವುದು. ಮೊದಲಿಗೆ ನಿಸ್ಪೃಹರಾದ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸೇವಿಸುವುದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತ ಸೇವಿಸುತ್ತ ಅವರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಿಸ್ಪೃಹರಾಗುವದು ಶಕ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮೊದಲು- ಆ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಸೇವಿಸತೊಡಗುವೆನು. ಅವರ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹೊರತು ನಾನು ಯಾವ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಕೈಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ. ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಹುಕ್ಕನು ಸರ್ವಸಂಗವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಸತ್ಸೇವೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡನು. ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠನಾದ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನು ಶ್ರೀಗುರುಸ್ಥಾನದ ಎಂಥ ಹೀನ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂಜರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಮಹಿಮೆಯೇ ಅಂತಹದು. ಸಜ್ಜನರು ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ದುರಭಿಮಾನದ ಗಂಟನ್ನು ಸಡಲಿಸಿ ಅದರ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವನೆಯ ಬೀಜವನ್ನು ಬಿತ್ತುವರು. ಆ ಸದ್ಭಾವನೆಯ ವೃಕ್ಷವು ಬೇರುಬಿಡುತ್ತ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ದುರಭಿಮಾನದ ಗಂಟು ಉಚ್ಚುತ್ತಹೋಗಿ ತಜ್ಜನ್ಯ ದುರ್ಗುಣಗಳ ಕಸವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕನಂಥ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗೆ ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಯೋಗವು ಒದಗಿದರಂತು ಬಂಗಾರವೇ ಆಗುವದು! ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸಿದ್ದ ಆ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯ ದುರಭಿಮಾನದ ಕಸವೂ, ಆ ದುರಭಿಮಾನಮೂಲವಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳ ಕಸವೂ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕುಗ್ಗುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದವು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಗಳ ದರ್ಶನವಾದ ಕೂಡಲೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ನಿರ್ಮಲವಾಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವನೆಯ ಬೆಳೆಯು ಭರದಿಂದ ಬರತೊಡಗಿತು. ಆ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ, ಅವರ ಶಿಷ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಗುರುಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದಂತೆ, ತನ್ನ ತಂಗಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಚಿನ್ನಮ್ಮನ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಗುರುಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದನು; ಯಾಕಂದರೆ, ಆ ಪುಣ್ಯವಂತಳು ಗುರುಸೇವೆಯಿಂದ ಧನ್ಯಳಾದವಳೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು.

ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಹುಕ್ಕನ ಸದ್ಭಾವನೆಯು ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಗುರುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಒಡವೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ, ಬಹಳವೇಕೆ, ಗುರುಸ್ಥಾನದ ಕಲ್ಲು-ಮಣ್ಣು-ಗಿಡಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೂಡ ಆತನು ಗೌರವವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಶ್ರೀ ಗುರುಸ್ಥಾನದ ಕಸ-ಕಡ್ಡಿ ತೆಗೆದು ಸಾರಿಸುವದು, ಹೊತ್ತುಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಂದಮೂಲ-ಫಲಗಳನ್ನೂ, ಆಕಳ ಹಾಲನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವದು, ದಾಸಾನುದಾಸನಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಅವನ್ನು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ತಾನು ಮಾಡುವದು ಹುಕ್ಕನ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಬರಬರುತ್ತ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನ ದೇಹಾಭಿಮಾನವು ಅಳಿಯಿತು. ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಶಕ್ತಿಯು ಬಲಿಯಿತು, ದೇಹದಂಡದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿತು.

ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಮಿತಭಾಷಿಯಾಗಿದ್ದನು. ಅಥವಾ ಆತನು ಮೌನವ್ರತವನ್ನೇ ಕೈಗೊಂಡಿದ್ದನೆಂತಲೂ ಹೇಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆತನು ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಪ್ಪಿತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದರೆ ಬೀಳಬೇಕು. ತನ್ನ ಸೇವೆಯ ಸಡಗರವನ್ನು ಮುಂದಿಗೆ ತೋರಿಸಲು ಮುಂದುವರಿಯುವದನ್ನಂತೂ ಆತನು ಅರಿಯೇ ಅರಿಯನು. ಬರಬರುತ್ತ ಆತನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಗುರುಭಾವವೂ, ಸ್ವಾರ್ಥದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೇವಲ ಉದಾಸೀನಭಾವವೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ಆತನಲ್ಲಿ ಕಠಿಣವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವು ತಲೆದೋರಹತ್ತಿತು. ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಪುರಶ್ಚರಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಉಪಾಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ವರೆಗೆ, ಅಂದರೆ ಅಖಂಡ ಮೂರುದಿನ ಆತನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಸಹ ಹಾಕದಾದನು. ತಾನಾಯಿತು, ತನ್ನ ಸೇವೆಯಾಯಿತು, ಸೇವೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಶ್ರೀಗುರುಸ್ಮರಣವಾಯಿತು—ಎಂಬ ಚೆಂದದಿಂದ ಆತನು ಕಾಲವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸತೊಡಗಿದನು. ಈ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಆವನ ದೇಹವು ಕೃಶವಾದರೂ ಆತನ ತಪಸ್ತೇಜವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ವಿಷಯೋಪಭೋಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆತನು ಬಡವನಾದರೂ, ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತಿನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯಿಂದ ಆತನು ಶ್ರೀಮಂತನಾದನು. ಆ ಸತ್ವಶಾಲಿಯ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೋರುವ ದೃಢನಿಶ್ಚಯ, ಏಕೋಭಾವ, ನಿಷ್ಕಲಂಕವಾದ ಭಕ್ತಿ, ಇವು ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡು ಶ್ರೀ ಗುರುವಿನ ಅಂತಃಕರಣವನ್ನು ಎಳೆಯಹತ್ತಿದವು. ಗುರುಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಗುರುಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿ

ತನ್ನನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುವದು ಆತನ ಸ್ವಭಾವಗುಣವಾಗಿಹೋಯಿತು. ಆ ಸತ್ವಶಾಲಿಯು ಹೀಗೆ ಗುರುಸೇವೆ, ಗುರುಸ್ಮರಣಗಳ ದ್ವಾರದಿಂದ ಗುರುಮಯನಾಗಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಚ್ಛಿಷ್ಯನ ಅಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಗುರುವಿನ ಮೂರ್ತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳಹತ್ತಿತು. ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಜ್ಞಾನವೂ ಆತನಿಗೆ ಆಗಹತ್ತಿತು! ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಹತ್ತಿದ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಕ್ಕನು ನಲಿದಾಡಹತ್ತಿದನು. ಆತನು ಶ್ರೀಗುರು ಧ್ಯಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ನಡೆಸದಾದನು. ಹೀಗೆ ಅಖಂಡ ಮೂರು ಮೂರು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಶ್ರೀಗುರುವಿನ ಸಂಗಡ ಆತನೂ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದನು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಬೆಳಗುಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗುರುಗಳು ಪುರಶ್ಚರಣವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಏಳಲು, ಹುಕ್ಕನೂ ಏಳುವನು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಉಳಿದ ಶಿಷ್ಯರೂ, ಚಿನ್ನಮ್ಮನೂ ಬೆರಗಾದರು. ಅಲ್ಪಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕರಾಜನು ಸಮಾಧಿಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದನೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಹುಕ್ಕನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಆದರವು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಹುಕ್ಕನು ಧ್ಯಾನಬಿಟ್ಟು ಎದ್ದ ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ವಿನಯದಿಂದ "ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಜನಗಳಿರಾ, ನಾನು ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಸೇವಾಸೂತ್ರಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಪರಾಧವಾಗಿರುವದು; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಮುಚ್ಚಿಡುವದು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಬಿಚ್ಚಿ ಇಡುತ್ತೇನೆ. ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತ ಕೂಡಲೆ ಗುರುವಿನ ಧ್ಯಾನಸ್ಥ ಮೂರ್ತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನನ್ನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನಾನಂದದೊಳಗೆ ನನಗೆ ಯಾವುದೂ ಬೇಡಾಗುತ್ತದೆ! ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗುವ ಮೊದಲು ಹೀಗೆ ಕರ್ತವ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವೆನು; ಆದರೆ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾದ ಬಳಿಕ ಶ್ರೀಗುರು ಮೂರ್ತಿಯನ್ನಗಲಿ ಏಳುವ ಮನಸ್ಸಾಗುವದಿಲ್ಲ! ನನ್ನ ಈ ಔದ್ಧತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಇಷ್ಟುಹೇಳಿ ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲೇ ಕಂದ-ಮೂಲ-ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ಸಾಕಷ್ಟು ತಂದಿಡುವೆನು. ಹೊತ್ತಿಗೆ

ಗೋಕ್ಷೀರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡುವದಾಗದಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಉಪಾಯ ವಿಲ್ಲ! ಮಹನೀಯರೇ, ನನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಬಹು ಜನರಿರುವರು; ಅವರು ತಮಗೆ ಕಂದ-ಮೂಲ-ಫಲಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಗೋಕ್ಷೀರವನ್ನೂ ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬಹುದು; ಆದರೆ 'ಸ್ವಯಂದಾಸಾಸ್ತ ಪಸ್ವಿನಃ' ಎಂಬಂತೆ, ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾವಲಂಬಿಗಳಾದ ತಾವು, ಪರಮಾನು ಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಹೀಗೆ ನಾನು ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ಅನ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಸೇವೆಗಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಲಾರೆನು ಶ್ರೀಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ತಮಗೆ ಯಾತರ ಕೊರತೆಯಿದೆ? ಆದರೂ ಶ್ರೀ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯ ಪರಮಾಹ್ಲಾದಕತೆಯ ಕಡೆಗೂ, ನನ್ನ ಪಾಮರತ್ವದ ದರ್ಶನಲೋಲುಪತೆಯ ಕಡೆಗೂ ಲಕ್ಷ್ಯ ಗೊಟ್ಟು, ಮಹಾಪರಾಧಿಯಾದ ನಾನು ಅನಿಯಮಿತವಾಗಿಯೇ ಅಗಲೊಲ್ಲ ದೇಕೆ ಮಾಡುವ ಅಲ್ಪ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಇದು ನಾನು ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು!" ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊ ಳ್ಳಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಧನ್ಯರಾದ ಶಿಷ್ಯರು, ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಹುಕ್ಕನ ಈ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನರಿತು, ಆತನ ವಿನಯಭಾವಕ್ಕೆ ಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಆತನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸ ತೊಡಗಿದರು. ವಿನಯಶಾಲಿಯೂ, ತಾನು ಪರಿಚಾರಕನೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡವನೂ ಆದ ಹುಕ್ಕನು, ಶಿಷ್ಯರು ತಂದ ಫಲಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸದೆ, ಧ್ಯಾನದಿಂದ ಎದ್ದ ಕೂಡಲೆ ತಾನೇ ಫಲಮೂಲಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಗೋಕ್ಷೀರವನ್ನೂ ತಂದು, ಅವನ್ನು ಶ್ರೀಗುರುವೂ ಆತನ ಪರಿವಾರವೂ ಪರಗ್ರಹಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಮಹಾ ಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಅಲ್ಪಾಹಾರವನ್ನು ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿಯು ಶ್ರೀ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನಾನಂದ ದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟನಾಗುತ್ತಿದ್ದ ಹುಕ್ಕನಿಗೆ ಹಸಿವೆ ನೀರಡಿಕೆಗಳು ಬಾಧಿಸದಾ ದವು. ಶ್ರೀ ಗುರುಕೃಪೆಯ ವೈಭವದಿಂದ ಆ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ತೇಜೋವಿಶೇಷದಿಂದ ಬೆಳಗಹತ್ತಿದನು. ಸದ್ಗುರು ದರ್ಶನದ ಪರಮಾ ನಂದದಲ್ಲಿ ಆ ಧನ್ಯಪುರುಷನು, ಈ ಮೊದಲೇ ಶ್ರೀಗುರುವು ತನಗೆ ಮಾಡಿದ ವರಪ್ರದಾನವನ್ನು ಕೂಡ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತುಬಿಟ್ಟನು!

೯. ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯು!

ಹೀಗೆ ಹುಕ್ಕರಾಜನು ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗುರು ದರ್ಶನದ ಪರಮಾನಂದದ ಅನುಭವದಿಂದ ಪರಿಪುಷ್ಟನಾಗತೊಡಗಿದನು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆತನಿಗೆ ಸದ್ಗುರುವಿನ ವರದವಾಣಿಯು ವಿಸ್ಮೃತಿಯೇ ಆದಬಳಿಕ, ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ಪರಿವಾರಾದಿಗಳ ಹಂಗು ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಬೇಕು? ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರಲು, ಒಂದುದಿನ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಧ್ಯಾನಸ್ಥರಾಗಿ ಕುಳಿತ ಎರಡನೇ ದಿವಸದ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಆಗ ಎಲ್ಲ ಶಿಷ್ಯರು ಮಲಗಿ ನಿದ್ದೆಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಚಿನ್ನಮ್ಮನಿಗೂ ಅದೇ ಜಂಪುಹತ್ತಿತ್ತು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಗಾಯತ್ರಿಯ ಪುರಶ್ಚರಣ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಹೊರಗೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕರಾಜನು ಗುರುಸ್ಮರಣ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಂದು ಆಶ್ವೀನ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಾದದ್ದರಿಂದ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯು ಮುಸುಕಿತ್ತು. ಆಗ ನಿರಭ್ರವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು, ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಹೊಳೆದು ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯನ್ನು ದೂರಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಂತೆ, ನಾ ಮೇಲು ನೀ ಮೇಲು ಅನ್ನುತ್ತ ಆಕಾಶದ ತುಂಬ ಲಕಲಕಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಗುಹೆಯ ನೆರೆಯ ಹುಕ್ಕನ ಛಾವಣಿಯ ಜನರೆಲ್ಲ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ನಡುನಡುವೆ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದರೆ ವನ್ಯಮೃಗಗಳ ಕರ್ಕಶಧ್ವನಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಘೋರ ತಪಶ್ಚಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾದ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾಗಿ ಅವರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಕೂಡಲೆ ಅತ್ತ ಹುಕ್ಕನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿದ್ದ ಗುರುಮೂರ್ತಿಯು ಎದುರಿಗೂ ಆ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ, ಆ

ತೇಜೋಮಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲು ಹುಕ್ಕನು ಸಮರ್ಥನಾದನಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರಿಗೆ ಅದು ಸರ್ವಥಾ ಶಕ್ಯವಲ್ಲ. ಪಕ್ಕನೆ ಪ್ರಕಟವಾದ ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ದುಸ್ಸಹ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಹುಕ್ಕನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಮುಚ್ಚಬಡಿದವು; ಆದರೂ ಗುರ್ವನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸಮರ್ಥನಾಗಿದ್ದ ಆ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು ಕಣ್ದೆರೆದು ಗುರುಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನ ವದನದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ವಿರಕ್ತಶಿಖಾಮಣಿಯಾದ ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಎದುರಿಗೆ ಹೀಗೆ ಈ ಮೊದಲು ಎಂದೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದೇಯಿದ್ದ ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಸುಂದರಿಯು ಯಾರಾಗಿರಬಹುದು ? ಅಹಹ! ಮರ್ತ್ಯರಾದವರಲ್ಲಿ ಈ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸು, ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಸೌಂದರ್ಯ, ಈ ಅಪಾರವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯ ಇವು ಇರಬಹುದೇ? ಈ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭಗವತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೇ ಆಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಇದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇಕೆ? ಈ ಸುವರ್ಣಮಯ ದೇಹ, ಈ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಪರಿಧಾನ, ಈ ರಜತ-ಸುವರ್ಣ ಪುಷ್ಪಗಳ ಮಾಲೆ, ರತ್ನಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕಣ್ಣುಕುಕ್ಕುವ ಈ ಕಿರೀಟ-ಕುಂಡಲಾದ್ಯಾಭರಣಗಳು, ಕಮಲದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಈ ನೇತ್ರಗಳು, ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಈ ವಿಶಾಲವಾದ ಕಮಲ, ಈ ಪದ್ಮಾಸನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲೋಣ, ಈ ಪ್ರಸನ್ನವದನ, ಇವು ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಸ್ಮರಣಮಾಡಿಕೊಡುತ್ತವಲ್ಲವೇ ? ಅಹಹ! ಮಹಾದೇವೀ, ಆದಿಮಾಯೇ, ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಆಗಿರು ಅಥವಾ ಮತ್ತೆ ಯಾರೇ ಆಗಿರು; ಶ್ರೀಗುರು ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ವರಪ್ರದಾನ ಮಾಡುವವಳಂತೆ ನಿಂತಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ವಂದಿಸುವೆನು; ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಂಡು ಹುಕ್ಕನು ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು.

ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಮನಸ್ಸಿನ ಏಕರೂಪತೆಯ ಹೊಲಬು ಎಂತಹದೋ ನಮಗಂತೂ ತಿಳಿಯದು. ಹೀಗೆ ಹುಕ್ಕನು ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ವಂದಿಸಿದಕೂಡಲೆ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕಣ್ದೆರೆದು ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದ ಭರಿತರಾಗಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು—

ಶ್ಲೋಕ — " ಸರಸಿಜನಿಲಯೇ ಸರೋಜಹಸ್ತೇ ।
ಧವಲ ತಾರಾಂಶುಕ ಗಂಧಮಾಲ್ಯ ಶೋಭೆ ॥
ಭಗವತಿ ಹರಿ ವಲ್ಲಭೇ ಮನೋಜ್ಞೇ ।
ತ್ರಿಭುವನ ಭೂತಿಕರೀ ಪ್ರಸೀದಮಹ್ಯಂ " ॥ ೧ ॥

ಅಂದರೆ " ಕಮಲದ ಮನೆಯವಳೇ, ಕೈಕಮಲದವಳೇ, ಶುಭ್ರ ವಸ್ತ್ರ ಗಂಧಮಾಲ್ಯಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುವವಳೇ, ಮನೋಹರಳೇ, ಮೂರು ಲೋಕಗಳ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವವಳೇ, ಭಗವತಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನಿಯೇ ನನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗು " ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು ! ತನ್ನ ಗುರುವು ಹೀಗೆ ದೇವಿಯನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಶುಕ್ಲನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾ ಮುಂದೆ ಏನಾಗುವುದೋ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಕುಳಿತವನಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೈ-ಜೋಡಿಸಿ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಗುರುಧ್ಯಾನತತ್ಪರನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟನು. ಇಂದಿನ ಗುರುಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಪೂರ್ವ ಪ್ರಸಂಗ ನೋಡುವ ಯೋಗವು ಒದಗಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಸಚ್ಛಿಷ್ಯನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗಿತ್ತು. ಅತ್ಯಂತ ನಿಸ್ಪೃಹನಾದ ತನ್ನ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮುಂದೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರಯಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪ್ರಕಟವಾಗದ್ದರ ರಹಸ್ಯವು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಗುರುವಿನ ಉಗ್ರ ವೈರಾಗ್ಯವೆತ್ತ, ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪ್ರಸನ್ನತೆಯೆತ್ತ, 'ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಿದವನಿಗೆ ಹುಗ್ಗಿ ಮುಳ್ಳುಮುಳ್ಳು'ನ್ನುವಂತೆ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಹುಲ್ಲಿಗೆ ಸಮನಾಗುವ ಮಹಾವಿರಕ್ತರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಿರಬಹುದು ? ಎಂದು ಆತನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅತ್ತ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು; ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಪ್ರಸನ್ನವದನದಿಂದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಂಗವು ಪುಣ್ಯವಂತನಾದ ಶುಕ್ಲನಿಗೆ ಬಹು ಕೌತುಕದ್ದಾಗಿ ತೋರಿತು. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಮಹಿಮೆಯ ಸ್ಮರಣದಿಂದ ಆತನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂಚನಗಳೇಳುತ್ತಿರಲು, ಪುನಃ ಪುನಃ ಆತನು ತನ್ನ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವ ಆ ಎರಡು ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಗಳನ್ನು ವಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸದ್ಗುರುವಿನ ಯೋಗಸಾಧನಾದಿಕ ವಿರಾಗದಾತ ಸಂಪತ್ತು ಮುಕ್ತಿಯುಳ್ಳ, ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕರು ಜಗದ್ವಂದ್ಯರಾದ

ರಾಗರೂಪ ಸಂಪತ್ತು ಹೆಚ್ಚಿನದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ಆತನು ತಿಳಿಯದಾದನು. ಸದ್ಗುರುವನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆತನ ವಿರಾಗ ಸಂಪತ್ತೇ ಹುಕ್ಕಸಿಗೆ ಅಧಿಕವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು; ಲೋಕಮಾತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ ಆಕೆಯ ರಾಗ ಸಂಪತ್ತೇ ಆತನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನದಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ನೋಡಿದಾಗ ಏನೂ ತಿಳಿಯದೆ ಆತನು ಮೂಢನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಲೋಕಮಾತೆಯು ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ಭುವನೇಶ್ವರಿ— "ಮಾಧವ, ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣೀ, ಇಂಥ ಕಠಿಣ ತಪವೇಕೆ?"

ಮಾಧವ— "ಜನನಿ, ನಿನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿ."

ಭುವನೇಶ್ವರಿ— "ಏನು? ನನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನತೆಗಾಗಿಯೇ! ಮಾಧವಾ, ನಿನ್ನ ಕುಲದೈವತವಾದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಕುಲಶೀಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ, ನಿನಗೆ ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಪತ್ತನ್ನಿತ್ತು ನಿನ್ನನ್ನು ಮೋಕ್ಷಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರಲು, ನೀನು ಈಗ ಯಾವ ಕಾಮನೆಯಿಂದ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುವೆ? ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಸದಾ ಸಂತುಷ್ಟಚಿತ್ತನಾಗಿದ್ದ ನಿನಗೆ ಮತ್ತೇತರ ಕೊರತೆಯಪ್ಪಾ? ಬೇಡು ತ್ರಿಭುವನ ಭೂತಿಕರೀಯಾದ ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದೇನೆ, ಏನು ಬೇಕು ಬೇಡು!"

ಮಾಧವ— "ಲೋಕಜನನೀ, ಈಗ ನನಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತು!"

ಭುವನೇಶ್ವರಿ— "ಏನಂದೀ? ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತೇ? ಮಾಧವಾ, ಆಶ್ಚರ್ಯವು, ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವು! ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದಾಗುವ ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಯನ್ನರಿಯದಷ್ಟು ಮೂಢನು ನೀನು ಹ್ಯಾಗಾದೆ? ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದಳಾದ ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವ ಭಕ್ತರು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿರುವರು. ಕೆಲವರು ರಾಗಿಗಳೆನಿಸಿ, ಅಂದರೆ ಭೋಗೇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವರಾಗಿ ವಿವಿಧ ಭೋಗಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥ ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವರು; ಇವರು ಅಧಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು. ಕೆಲವರು ವಿರಾಗಿಗಳೆನಿಸಿ, ಅಂದರೆ ಭೋಗೇಚ್ಛಾರಹಿತರಾಗಿ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವರು; ಇವರು ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು. ಕೆಲವರು ತಮ್ಮಿಶ್ರರೆನಿಸಿ, ಅಂದರೆ ಇರುವ ವರೆಗೆ ಐಹಿಕ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ, ಮರಣಾ

ನಂತರ ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಭಜಿಸುವರು. ಇವರು ಮಧ್ಯಮಾಧಿಕಾರಿಗಳು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾ, ನೀನು ಯಾವ ವರ್ಗದ ಅಧಿ-ಕಾರಿಯು ? ”

ಮಾಧವ— “ ತಾಯೀ, ನಾನು ಅಧಮ ವರ್ಗದವನು ! ನನಗೆ ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತು ಬೇಕಾಗಿದೆ ಕೊಡು. ”

ಭುವನೇಶ್ವರಿ— “ ಇದೇನು ಮಾಧವಾ, ಮಹಾ ಸಾಧುವಾದ ಮಾಯಣನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನೀನು ಅಧಮಾಧಿಕಾರಿಯೇ? ನೀನು ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಯಸುವೆಯಾ ? ನಿನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಮಾಯಣ, ತಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಮತಿ, ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳಾದ ಸಾಯಣ-ಭೋಗನಾಥರು, ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ವೈತಿಹೋತ್ರಿ ಇವರೆಲ್ಲರು ಪರಮವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಗಳಾಗಿರಲು, ನೀನು ಮತ್ತೆ ಯಾರ ಸಲುವಾಗಿ ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಬಯಸುವೆಯಪ್ಪಾ ! ಯಾರ ಗೊಡವೆ ನಿನಗೇನು ? ನಿನ್ನ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತು ಬೇಕೆಂದು ನೀನು ಬಯಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಿನ್ನ ಈ ಘೋರ ತಪಸ್ಸಿನ ಸಾರ್ಥಕತೆಯಾದಂತಾಯಿತು ! ಮಾಧವಾ, ನೀಚವಾದ ಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಆಯಾಸವೇಕೆ? ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜನರು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗುತ್ತಿರಲು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಇಂಥ ಘೋರ ತಪಸ್ಸನ್ನೇಕೆ ಆಚರಿಸಿದೆ ? ಮಾಯಣನ ಪವಿತ್ರೋದರದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ನಿನಗೆ ನಾನು ವಿಪುಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕೊಡಲಾರೆನು ! ನಿನಗೆ ಅದು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಹೋಗು, ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಹಲವು ಲೌಕಿಕ ಮಾರ್ಗಗಳಿವೆ; ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದಾದರೊಂದನ್ನು ಅನುಸರಿಸು. ”

ಮಾಧವ— “ ತಾಯೀ, ಆದಿಮಾಯೆಯೆನಿಸುವ ನಿನ್ನ ಮುಗುಳು ನಗೆಯ ಮಾತಿಗೆ ಮೋಹಿಸದವರುಂಟೇ ? ಆದರೆ ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಯಣ ಪುತ್ರನೆನಿಸುವ ನಿನ್ನ ಉಪಾಸಕನಾದ ಈ ಮಾಧವನು ಹಾಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಮೋಹಿಸಲಾರನು. ದೈಹಿಕಭಾವದ ನಿನ್ನ ಭಜಕನು ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಯೇ ಇರಲಿ, ಮಧ್ಯಮಾಧಿಕಾರಿಯೇ ಇರಲಿ, ಅಧಮಾಧಿಕಾರಿಯೇ ಇರಲಿ, ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಅವನೇ ಪಾತ್ರನಲ್ಲದೆ,

ನೀನು ಕೇವಲ ಭೋಗಸಾಧನವೆಂಬ ಕ್ಷುದ್ರ ಭಾವನೆಯುಳ್ಳ ಲೌಕಿಕರು ಸರ್ವಥಾ ಅದಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಲ್ಲ. ತಾಯೀ, ಪತ್ನೀಪದವನ್ನು ಹೊಂದದಿರುವ ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹವು ಪುರುಷರಿಗೆ ಮಾತೃಸಮಾನವಷ್ಟೇ? ಅಂದಬಳಿಕ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಅಧಮನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಜನನಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ, ಆಕೆಯ ಮೋಹಕರೂಪಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಹೋದರೆ ಆತನು ನಾಶದ ಪಂಥವನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ ಯಾಕೆ ಬಿಟ್ಟಾನು? ಅದರಂತೆ ನಿನ್ನ ಉಪಾಸಕರಲ್ಲದ ಮಹಾ ಪಾಪಿಗಳು, ಲೋಕಜನನಿಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದ ಜನನಿಯೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ, ನಿನ್ನ ಮೋಹಕ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗಿ, ಅ-ವಶ್ಯಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ದುರ್ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಹೋಗಿ ನಾಶಪಂಥವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದು ನಿಶ್ಚಯವು! ಅವರು, ಚೌರ್ಯ, ವಂಚನೆ, ಪರಸಂತಾಪ, ಆತ್ಮಘಾತ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟೋಪಾಯಗಳು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸುವ ಸಾಧನಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು. ಮಹಾ ತೇಜೋವಂತಳಾದ ಪತಿವ್ರತಾಸ್ತ್ರೀಯು, ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಅಧಮರ ಪಾಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದಂತೆ ತೋರಿಸಿ, ಕಡೆಗೆ ಅವರನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವಂತೆ, ತೇಜಸ್ವರೂಪಳಾದ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನಿಯು ನೀನು, ಬಲಾತ್ಕರಿಸುವ ಪಾಪಿಗಳ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಬಡಬಡ ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಂತೆ ತೋರಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಸಮೂಲವಾಗಿ ನಾಶಗೊಳಿಸುವೆ! ತಾಯೀ, ನಿನ್ನ ಸಂಗ್ರಹವು ನಿನ್ನ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ! ಯಾಕಂದರೆ, ಅಪಾರಳೂ, ಅ-ವಶ್ಯಳೂ ಆದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಲು ನಿನ್ನ ಪತಿಯಾದ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವೊಬ್ಬನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರು ಯಾರು ಸಮರ್ಥರಾಗಬಹುದು? ಹೀಗಿದ್ದು ನೀಚರು ಇದನ್ನರಿಯದೆ ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಹೋಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಘೋರ ನರಕಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುವರು. ತಾಯೀ, ಅನಾಗ್ಗಗಳಾದ ಶ್ರೀಮಂತರು ವಿವಿಧ ರೋಗಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಲಿಕ್ಕೂ, ಸಂತತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಇರಲಿಕ್ಕೂ ನಿನ್ನ ಕ್ಷೋಭವೇ ಕಾರಣವಲ್ಲವೆ? ಇವರೆ ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಸಂಪಾದನವು ಮಾತ್ರ ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಲಾರೆನು. ತಾಯೀ, ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವೂ ಈ ದಿವ್ಯನಾಮತ್ರಯ ದರ್ಶನವೂ ಕಂಡವರಿಗೆ ಆಗುವದುಂಟೇ? ನಿನ್ನ ಸೇವಕನ್ಯರ ಸ್ವರೂಪ

ವೆನಿಸುವ ಧನಾದಿಗಳನ್ನು ಧರ್ಮಮೂಲಕ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅವನ್ನು ಲೋಕಹಿತರೂಪವಾದ ಯಜ್ಞಕ್ಕೋಸ್ಕರ ವಿನಿಯೋಗಿಸುವವರು ಮಾತ್ರ ನಿನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವನ್ನೂ, ಈ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಪಡೆಯಲು ಪಾತ್ರರಾಗುವರು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿನ್ನ ನಿತ್ಯ ಸಂಚಾರ ವಿರುವದು. ಚಂಚಲಸ್ವಭಾವದ ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಲು ಮುರಿದು ಕೆಡವಿದಂತೆ ಮಾಡುವವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿಲ್ಲಬಹುದೇ? ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದು ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಂತೆಯಲ್ಲವೇ? ತಾಯಿ, ನಮ್ಮ ಭರತಭೂಮಿಯು ನಾಶದ ಪಥವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನೀಚತನದಿಂದ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಕಾಲುಮುರಿದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿದ್ದೇ ಕಾರಣವು. ನಿನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡ ರಾಜ್ಯಗಳು ಲಯಹೊಂದಿದವು, ಮನೆಗಳು ಮುಣಗಿದವು, ದೇವಸ್ಥಾನಗಳು ಸುಲಿದವು, ಮೂರ್ತಿಗಳು ಒಡೆದವು! ಒಂದೇ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವದೆಂದರೆ, ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಪೋನಾಶಿಯಾಗಿ ಬಂಗಾರದ ಹೊಗೆಹಾಯಹತ್ತಿದ ದಿವಸವೇ ಅದರ ನಾಶಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು! ತಾಯೀ, ನಿನ್ನನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನಾನು ಹರಟುವದು ಉಚಿತವಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾಗುವೆನು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಕುಲಸ್ವಾಮಿನಿಯಾದ ನೀನು ನನಗೆ ದ್ರವ್ಯಸಂಪಾದನದ ಲೌಕಿಕ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಸನವಾಗುವದೆಂದು ಮಾತ್ರ ನಾನು ನಿವೇದಿಸದೆ ಇರಲಾರೆನು."

ಭುವನೇಶ್ವರಿ— "ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣೀ, ನೀನು ವ್ಯಸನಪಡಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಮಾತಾಡಿದವಳಲ್ಲ. ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನನಾದ ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಧನ ಸಂಪಾದನದ, ಹಾಗು ಅದರ ವಿನಿಯೋಗದ ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗವು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಗೊತ್ತಾಗಲೆಂದು ನಕ್ಕುನಗುತ ಮಾತಾಡಿದೆನು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾ, ಈಗಿನ ಕಲಿಯುಗದ ತಾಪದಾಯಕ ದ್ರವ್ಯಸಂಪಾದನದ [illegible] [illegible] [illegible]? [illegible], [illegible]ಕ್ಕಾಗಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸುತ್ತಿರುವ [illegible] [illegible] ಬೇಕಾದಷ್ಟು [illegible], [illegible]."

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— "ತಾಯೀ, ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಬೇಡದೆ ಹೊಟ್ಟೆಯ

ಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಆಗುವದೇನು ? ಇನ್ನು ಕಲಿಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಜನರು ನಿನ್ನ ಸಂಪಾದನದ ಕಾಲಲ್ಲಿ ಸುಟ್ಟು ಸುಣ್ಣವಾಗುವರೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವೆನು. ಇಂಥ ಅತ್ಯಂತ ತಾಪದಾಯಕ ಸಂಪಾದನೇಚ್ಛೆಯು ಮಿತಿಯಾಗಲಿ, ತಾಪ ದಾಯಕದ ಸಂಪಾದನದ ಮಿತಿಯಾಗಲಿ ಮೀರಿದರೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಭಯಂಕರ ರಾಜ್ಯ ಕ್ರಾಂತಿಯುಂಟಾಗಿ ಲೋಕಹಿತ ಯಜ್ಞದ ಬದಲು ಲೋಕಸಂಹಾರರೂಪ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಆಸುರೀ ಸಂಗ್ರಹದ ವಿನಿಯೋಗವಾಗುವದು ! ಆದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಭೂತಿ-ಪುಷ್ಟಿ-ತುಷ್ಟಿ-ಕೀರ್ತಿಗಳು ಉಂಟಾಗದೆ ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ಅಶಕ್ತತೆ, ಅತೃಪ್ತಿ, ಅಪಕೀರ್ತಿಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು. ಕಾಲ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ತಪೋಹಾನಿಯಾಗಿ ಧನತೃಷ್ಣೆಯು ಹೆಚ್ಚಾದ ಬಳಿಕ ಹೀಗಾತತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ ! ಆದರೆ ತಾಯಿ, ನನ್ನ ಜನ್ಮಭೂಮಿಯಾದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಈ ದುರ್ದಶೆಯು ಒದಗದಂತೆ ನೀನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. ”

ಭುವನೇಶ್ವರಿ— “ ಅದೇಕೆ ? ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನೀನು ಇಷ್ಟು ಅಭಿಮಾನಪಡುವದೇಕೆ ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸುವ ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯು ಇಷ್ಟು ಸಂಕುಚಿತವಾಗಬಹುದೇ ? ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣಚಿಂತನವು ನಿನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಲ್ಲವೇ ? ”

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— “ ಹೌದು ಜನನೀ, ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ನಾನೆಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತೇನೆ ? ಆದಿಮಾಯೆಯೆನಿಸುವ ನಿನ್ನ ಚರಣಕ್ಕೆರಗಿ ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವದೇನಂದರೆ, ಕಾರ್ಯತಃ ನಾನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಹಿತವನ್ನು ಚಿಂತಿಸು ವದು ನಿಜವಿದ್ದರೂ, ತತ್ವತಃ ನಾನು ಜಗತ್ತಿನ ಹಿತವನ್ನೇ ಚಿಂತಿಸಿದ ಹಾಗಾಗುವದು. ನಿನ್ನ ಈ ಸಂಕುಚಿತರೂಪದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ನೀನು ಅಡಕವಾಗಿರುವೆಯಷ್ಟೆ ? ಅದರಂತೆ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಾನು ಮಾಡುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರದ ತತ್ವಗಳು ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಉದ್ಧರಿಸುವಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ವಿಲ್ಲ. ದೇಹೋಪಾಧಿಯಿಂದ ಮರ್ಯಾದಿತವಾಗಿರುವ ನಾವು, ಅಮರ್ಯಾ ದಿತ ಜಗತ್ತಿನ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ತತ್ವತಃ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯತಃ ಮಾಡುವದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ, ಆದರೂ ಆ ಉದಾತ್ತ ತತ್ವಗಳ ಜೀರ್ಣೋದ್ಧಾರವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಭಗವತ್ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾ- ಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೋಸ್ಕರ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ”

ಭುವನೇಶ್ವರಿ— “ ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠಾ, ನೀನು ಹೇಳುವದು ಯುಕ್ತವೇ ಸರಿ; ನಿನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧದಲ್ಲಿ ವಿಪುಲ ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಯೋಗವಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ ನಾನು ಮಾಡುವದೇನು ? ‘ ಮನುಷ್ಯನು ಪಡೆದದ್ದು ಉಣ್ಣುವನು, ದುಡಿದದ್ದು ಉಣ್ಣುವದಿಲ್ಲ ’ ಎಂದು ಲೋಕೋಕ್ತಿಯಿರುವದು. ಅಂದಬಳಿಕ ನೀನು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಆಯಾಸಪಟ್ಟರೆ ವಿಪುಲ ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬಹುದೇ ? ”

ಮಾಧವ— “ ಏನು ? ಜನನೀ, ನಾನು ಮಾಡಿದ ತಪಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ವೃಥಾಯಾಸವೆನ್ನುವೆಯಾ ? ಅದನ್ನು ಲೌಕಿಕರ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾದ ಮಹತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯ ಕಕ್ಷದ ದುಡಿತಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸುವೆಯಾ ? ನೀನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನನ್ನೆದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುವದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿದೆ! ದಯಮಾಡಿ ಹೇಳು, ದುಡ್ಡುದುಡ್ಡು ಎಂದು ದುಡ್ಡಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಾಣಕೊಡುವ ಜನರು ದುಡ್ಡಿನ ರಾಶಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೂ, ನಿನ್ನ ಈ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವು ಅವರಿಗೆ ಆಗಬಹುದೇ? ಭಗವತೀ, ಅಂಥ ಎಷ್ಟು ಜನರಿಗೆ ನೀನು ದರ್ಶನ ಕೊಟ್ಟಿರುವೆ ? ಅಂಥ ಎಷ್ಟು ಜನರು ನಿನ್ನ ಈ ವೈಭವಸಂಪನ್ನವಾದ ನಗೆಮೊಗದ ಸೊಬಗನ್ನು ನೋಡಿ ನಲಿದಾಡಿರುವರು? ಅಂದಬಳಿಕ ನನ್ನ ತಪಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ವೃಥಾಯಾಸವೆಂದು ನೀನು ಹೀಯಾಳಿಸಬಹುದೇ ? ತಾಯೀ, ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳು ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದಗಳಾಗಿರುವವು. ಈ ಪ್ರಸಾದಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಮರೆತು ಹೆಣಗುವ ಭಾವನಾರಹಿತರಂತೆ ನಾನು ಆಯಾಸಪಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಅತಿಪವಿತ್ರವಾದ ಭಾವನೆಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಎಳೆತಂದಿರುವದು. ನನ್ನ ತಪಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿ ನೀನು ಬಂದಿರುತ್ತೀ. ನನ್ನ ಜನನಿಯಾದ ನೀನು ನನ್ನವಳಾದ ಬಳಿಕ ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದರೂಪವಾದ ಅಷ್ಟೈಶ್ವರ್ಯಗಳು ಬೇರೆಯಾದವು ? ಲೋಕಜನನೀ, ಲೋಕಸೇವೆಗಾಗಿ ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಪಾಮರ ಪುತ್ರನಾದ ಮಾಧವನನ್ನು ಹೀಗೆ ಯಾಕೆ ಕೆದರಿ ಕೆದರಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವೆ ? ”

ಭುವನೇಶ್ವರಿ— “ ಮಾಧವಾ, ನನ್ನ ಪರೀಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನೀನೇ ತಕ್ಕವನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಿತ್ಯ ನನ್ನ ಪರಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ

ಮನಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟು, ನನ್ನ ಈ ಮಾಯಾಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವಿರಿ. ನಾನು ನಿಮಗೆ ಗಣ್ಯಳೇ ಅಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ನಿಸ್ಪೃಹರೆನಿಸುವ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಾರಬ್ಧದಲ್ಲಿ ಐಶ್ವರ್ಯಭೋಗವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಿನಗೆ ವಿಪುಲವಾದ ಸಂಪತ್ತು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲಾರದು. ನೀನೇ ಹೇಳು, ಇದಕ್ಕೆ ನಾನೇನು ಮಾಡಬೇಕು ? ನಿನ್ನ ಉಗ್ರತಪಸ್ಸಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಪ್ರಸನ್ನಳಾಗಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೆ ಐಶ್ವರ್ಯ ಭೋಗವು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಇಲ್ಲನೇ ಇಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಲಾರೆನು. ಈ ಜನ್ಮದ ಈ ಘೋರ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲವು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ದೊರೆಯುವದು ! ”

ಮಾಧವ— “ಜನನೀ, ಏನಂದಿ? ನೀನು ನಿಸ್ಪೃಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುವೆಯಾ ? ಇಂಥ ಮೋಸದ ಮಾತನ್ನು ನೀನು ಆಡಬಾರದು. ತತ್ವತಃ ನೋಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ನಿಜವಾದ ವಾಸ್ತವ್ಯವು ಅಂಥ ನಿಸ್ಪೃಹ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಜಗತ್ತು, ತುಷ್ಟಿ-ಪುಷ್ಟಿ-ಕೀರ್ತಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಯಸುವದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಸ್ವರೂಪವರಿಯದ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಂಪತ್ತು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಹೋದಂತೆ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ತಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವರು; ಆದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತು ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ತುಷ್ಟಿ-ಪುಷ್ಟಿ-ಕೀರ್ತಿಗಳು ಸದಾ ಓಲೈಸುತ್ತಿರುವವು. ಇಂಥವರ ತುಷ್ಟಿ-ಪುಷ್ಟಿ-ಕೀರ್ತಿಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನೀನು ಅವರ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ವಾಸಿಸಿರುತ್ತೀ ! ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಶ್ರುತಿಯು— “ಭದ್ರೈಷಾಂ ಲಕ್ಷ್ಮೀರ್ನಿಹಿತಾಧಿವಾಚಿ” ಅಂದರೆ, “ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮಂಗಳಕರಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಇರುತ್ತಾಳೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು. ಅಂತೇ, ಅಂಥ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರದಿಂದ ಆಶೀರ್ವಚನವು ಹೊರಟ ಕೂಡಲೆ ಜಗತ್ತಿಗೆ ತುಷ್ಟಿ-ಪುಷ್ಟಿ-ಕೀರ್ತಿಗಳು ಲಭಿಸುವವು ! ತಾಯೀ, ನಿನ್ನ ಕೃಪಾಪಾತ್ರರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅವರೇ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಲ್ಲ

ವರು! ನಿನ್ನ ಹೃದ್ಗತ ಚಾಂಚಲ್ಯವು ಅವರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಗೊಡವೆಗೆ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸರ್ವಥಾ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಚಿತ್ಸ್ವರೂಪಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಜಡಸ್ವರೂಪವಾದ ವಿತ್ತದ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಜಡರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅವರು ಯಾಕೆ ಹೋದಾರು? ದೇವೀ, ಜಡಸ್ವರೂಪಳಾದ ನಿನ್ನ ಗತಿಯೂ ಮೂರು ವಿಧವಾದದ್ದೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವರು ಹ್ಯಾಗಂದರೆ—

ಆರ್ಯಾ:॥ ದಾನಂ ಭೋಗೋ ನಾಶಸ್ತಿಸ್ರೋ ಗತಯೋ ಭವಂತಿ ವಿತ್ತಸ್ಯ।
ಯೋ ನ ದದಾತಿ ನ ಭುಕ್ತೇ ತಸ್ಯ ತೃತೀಯಾ ಗತಿರ್ಭವತಿ॥

ಅಂದರೆ, ವಿತ್ತಸ್ವರೂಪಳಾದ ನಿನಗೆ ದಾನ-ಭೋಗ-ನಾಶಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಗತಿಗಳಿರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವನು ದಾನವನ್ನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೋ, ತಾನೂ ಭೋಗಿಸುವದಿಲ್ಲವೋ ಅವನ ವಿತ್ತವು ನಾಶಹೊಂದುವದು. ವಿತ್ತನಾಶವೆಂದರೆ, ಚೌರ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಾಗುವ ವಿತ್ತಾಪಹರಣವು. ಇಂಥ ನಾಶದ ಗಾಳಿಯು ಕೂಡ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರದ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ಸೋಂಕಲಾರದು; ಯಾಕಂದರೆ, ನಾಶವು ಜಡಪದಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವದು. ಜನನೀ, ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಜಡಸ್ವರೂಪವಾದ ವಿತ್ತಸಂಪಾದನವಂತೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಗದ ಲಕ್ಷಣವೇ ಅಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಶ್ಯವಿರುವದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಚಾತುರ್ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ತ್ಯಾಗವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದ ಲಕ್ಷಣವು, ತ್ಯಾಗಾಧಿಕ್ಯವು ಕ್ಷತ್ರಿಯವರ್ಗದ ಲಕ್ಷಣವು, ತ್ಯಾಗ ಭೋಗಗಳ ಸಮತೆಯು ವೈಶ್ಯವರ್ಣದ ಲಕ್ಷಣವು. ಭೋಗಾಧಿಕ್ಯವು ಶೂದ್ರವರ್ಣದ ಲಕ್ಷಣ. ಕೇವಲ ತ್ಯಾಗವೆಂದರೆ, ವಿತ್ತಸಂಪಾದನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೂ, ವಿತ್ತದ ಗೌಣತ್ವವರಿತು ಅದರ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಇಲ್ಲದಾಗ ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸದಿರುವದು; ಮತ್ತು ಪ್ರಾರಬ್ಧಾನುಸಾರ ಬಂದ ವಿತ್ತವನ್ನು ಪರಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ತಾನು ಯದೃಚ್ಛಾ ಲಾಭಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿರುವದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಣದ ಈ ಉದಾತ್ತ ಲಕ್ಷಣವು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವ ವರೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಲೋಕಪೂಜ್ಯರು ಲೋಕಗುರುಗಳು ಆಗುವಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅವರ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ

ಯಾರಿಂದ ಬಂದೀತು ? ತಮ್ಮ ಈ ಪವಿತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ, ಋದ್ಧಿ-ಸಿದ್ಧಿಗಳು ತಮ್ಮ ದಾಸಿಯರಾಗಿದ್ದರೂ ತಾವು ದರಿದ್ರರಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತ ಬಂದಿರುವರು ! ಅದರಿಂದ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ದಾರಿದ್ರ್ಯವು ಅವರಿಗೆ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವದು. ಜನನೀ, ಭಗವಾನ್ ಭಾರ್ಗವನು ೨೧ ಸಾರೆ ನಿಃಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸಮಸ್ತ ಭೂಮಂಡಲವನ್ನು ಉದಕಧಾರಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಭಗವಾನ್ ಕಶ್ಯಪರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿ ತಾನು ಹೊಸ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ ? ಇದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಕೇವಲ ತ್ಯಾಗದ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಇರಲಿ, ಇಂಥ ಪವಿತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಈ ಮಾಧವನಿಗೆ ಈಗ ನೀನು ವಿಪುಲ ಧನಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಜನ್ಮಾಂತರವನ್ನು ಹೊಂದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತೀ; ಈ ಮಾಧವನಂತು ಇದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇಕೆನ್ನುವನು. ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಜನ್ಮಾಂತರದ ಯೋಗ ಪಡೆಯುವ ಉಪಾಯವೆಂದರೆ, ಸನ್ಯಾಸಗ್ರಹಣವು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಧವನು ಅದಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ; ಅದಕ್ಕೇನು ತಡವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ ? ಕಾಷಾಯ-ದಂಡ-ಕಮಂಡಲಗಳು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ದೊರೆಯುವವು. ಆದರೆ ಜನನೀ, ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಅವಶ್ಯಕತೆ ನನಗಿರುವದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಹೋಗಬಹುದು. ಸನ್ಯಾಸಗ್ರಹಣಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಮಾಧವನು ಈಗ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವದನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಕೇಳು; ಮತ್ತು ತಟ್ಟನೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗು ! ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು ಆಯಾಸಪಡಬೇಡ.

ಮಾತರ್ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಭಜಸ್ವ ಕಂಚಿದಪರಂ ಮತ್ಕಾಂಕ್ಷಿಣೀ ಮಾ ಸ್ಮ ಭೂಃ |
ಭೋಗೇಭ್ಯಃ ಸ್ಪೃಹಯಾಲವಸ್ತವವಸೇ ಕಾ ನಿಸ್ಪೃಹಾಣಾಮಸಿ ||
ಸದ್ಯಃಸೂತಪಲಾಶಪತ್ರಪುಟಕೇ ಪಾತ್ರೇ ಪವಿತ್ರೀಕೃತೇ |
ಭಿಕ್ಷಾಸಕ್ತುಭಿರೇವ ಸಂಪ್ರತಿ ವಯಂ ವೃತ್ತಿಂ ಸಮೀಹಾಮಹೇ || ೮ ||

“ ತಾಯೀ, ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವೀ, ನೀನು ಇನ್ನು ಬೇರೆ ಯಾರ ಬಳಿಗಾದರೂ ಹೋಗು; ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕಾಂಕ್ಷೆಯುಳ್ಳವಳಾಗಬೇಡ. ಭೋಗದಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳ

ವರು ನಿನ್ನ ವಶವರ್ತಿಗಳಾಗಿರುವರಲ್ಲದೆ, ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳಿಗೆ ನೀನು ಯಾರು? ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಹಚ್ಚಿದ ಎಲೆಯು ಪವಿತ್ರತರ ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿ, ಬರುವ ಹಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಉಪಜೀವಿಸುವ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ವಹಿಸಿರುವೆವು."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸನ್ಯಾಸಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಎದ್ದು ಗುಹೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಜಗಜ್ಜನನಿಯು ಜಗ್ಗನೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಆಚಾರ್ಯರ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದಳು! ಆಗ ಭಗವತಿ ಮಾಧವಿಯ ಮುಗುಳುನಗೆಯ ದಂತಪಂಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಗುಹೆಯು ಬೆಳಗಿತು. ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡುವಾಗ ಉಂಟಾದ ಆಕೆಯ ನೂಪುರಗಳ ಮಂಜುಲ ಧ್ವನಿಯು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸದೆ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು! ಅಹಹ! ಲೋಕ-ಮಾತೆಯು ತನ್ನ ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಕ ಮಗನ ಕೈಹಿಡಿದು ತಡೆದ ಈಗಿನ ಶೋಭೆಯನ್ನೇನು ವರ್ಣಿಸುವದು? ತಾಯಿಯ ಈ ವಾತ್ಸಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಕೋಮಲ ಹೃದಯದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳು ಪಳಪಳನೆ ಸುರಿದವು. ಅವರು ಗದ್ಗದಕಂಠದಿಂದ—"ಮಾತೆ" ಎಂದು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು,

ಶ್ರೀ ಭಾರ್ಗವಿಯು—"ವತ್ಸಾ, ಮಾಧವಾ, ಸಾಕು, ಇನ್ನು ಮಾತಾಡಿ ದಣಿಯಬೇಡ. ಮೊದಲೇ ಕಠಿಣ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಕ್ಷೀಣನಾಗಿದ್ದ ನೀನು ಈಗ ಮಾತಾಡಿ ಮಾತಾಡಿ ಆಯಾಸಪಟ್ಟಿರಲು, ಈಗ ಪುನಃ ಮಾತಾಡುವ ಆಯಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಬಿಚ್ಚಿದ ಹೃದಯವು ನನ್ನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗಿರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠಾ, ಕರ್ನಾಟಕ ಕುಲದೀಪಕಾ, ನಿನ್ನ ಈ ಸನ್ಯಾಸವೃತ್ತಿಯ ಬಿಚ್ಚಿದ ಹೃದಯವನ್ನು ನಾನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿದೆನು. ನೀನು ಆಗಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ನಿನ್ನಂಥ ಸನ್ಯಾಸವೃತ್ತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಜಿಹ್ವಾಗ್ರಹದಲ್ಲಿರುವೆನೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅಂಥವರನ್ನು ದಾಸಾನುದಾಸಳಾಗಿ ಸೇವಿಸುವೆನು! ವಿಪ್ರಕುಲಭೂಷಣಾ, ಮಾಧವಾ, ನನ್ನ ಮಾತೇನು? ನಿಮ್ಮಂಥ ನಿಸ್ಪೃಹ ವೃತ್ತಿಯ ಭಕ್ತರನ್ನು ನನ್ನ ಪತಿಯು ಕೂಡ ಸೇವಕನಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಿರುವನು! ಆ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ವಾಮನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲು ಕಾಯಹಚ್ಚಿದ ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಕೃಷ್ಣಾವ

ತಾರ ತಾಳಿದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಅರ್ಜುನನು ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ರಣದಲ್ಲಿ ದಣಿದ ಅರ್ಜುನನ ಕುದುರೆಗಳ ಮೈ ತೊಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ! ಮಾಧವಾ, ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯೇನು ಹೇಳಲಿ? ಆ ನನ್ನ ಪತಿಯು ಪಾಂಡವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಾಲ್ಕೂ ತೋಳಗಳಿಂದ ಎಂಜಲ ಬಳಿದದ್ದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ? ಅಂದಬಳಿಕ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನನೂ, ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತ ರೂಪಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೇ ಆರಾಧ್ಯನೂ, ಭಕ್ತಕಾಮನಾಕಲ್ಪದ್ರುಮವೂ ಆದ ಆ ಮಹಾವಿಷ್ಣುವಿನ ಚರಣಕಮಲಗಳನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನಿಯೆನಿಸಿ ಧನ್ಯತೆಪಡೆದ ನಾನು ಭಕ್ತಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ನಿನ್ನ ವಶವರ್ತಿಯಾಗುವಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ನಾನು ಈವರೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಳಲಿಸಿದ್ದೇ ಸಾಕು. ಮಾಧವಾ, ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲವಪ್ಪಾ! ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ನಿನ್ನ ರಾಜಕಾರಣಪಟುತ್ವದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನಪ್ರಭಾವಪುಂಜದಿಂದಲೂ ಜಗತ್ತಿನ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕುಕ್ಕುವವು! ನಿನ್ನಂಥ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನ ಕುಲದೈವತವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಾನು ಧನ್ಯಳೇ ಸರಿ! ಇನ್ನು ನೀನು ಸನ್ಯಾಸಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಹೃದಯವು ಯಾವಾಗೋ ಸನ್ಯಸ್ತವಾಗಿ ಹೋಗಿರುವದರಿಂದ, ಅದರ ಲಾಂಛನವೆಂದು ಶಿಖಾ-ಯಜ್ಞೋಪವೀತಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟು ಕಾಷಾಯ ದಂಡಗಳನ್ನಿಷ್ಟು ಧರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಈಗ ಬಾಹ್ಯಸನ್ಯಾಸ ಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾರಣಳಾಗಮಾಡಿ 'ನನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದಳೆಂ'ದು ನಿನ್ನ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳೂ, 'ನನ್ನ ಪತಿಯನ್ನು ಸನ್ಯಾಸಿಯಾಗ ಮಾಡಿದಳೆ'ಂದು ನಿನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೂ ನಿಷ್ಕಾರಣ ನನ್ನನ್ನು ದೂರೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಡ! ಕಾಷಾಯದಂಡಮಾತ್ರದಿಂದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸನ್ಯಸ್ತಹೃದಯರಲ್ಲದ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾದ ಸನ್ಯಾಸಿಗಳು ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಿಷ್ಟಾನ್ನದ ಆಸೆಯಿಂದ ಹಲವರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮಾಧವಾ, ನೀನು ಅವರೊಳಗಿನವನಲ್ಲ, ಸರ್ವಥಾ ಅಲ್ಲ!

ನೀನು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯ ವೇಷದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನುದ್ಧರಿಸಲು ಅವತಾರ

ತಾಳಿದ ಯತಿಪುಂಗವನಾಗಿರುತ್ತೀ? ವಿದ್ವನ್ಮಣಿಯೇ, ಸನ್ಯಸ್ತಹೃದಯದ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳೂ, ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳ ವಿಷಯದ ಅನುಕಂಪವುಳ್ಳ ಯತಿಗಳೂ ಮಾತ್ರ ಲೋಕವನ್ನುದ್ಧರಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವರು! ಅದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಸನ್ಯಾಸದ ಲಾಂಛನಧಾರಣ ವಿಧಿಯನ್ನು ಈಗಲೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ಬೇಡ. ಮೊದಲು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸು; ನಿನ್ನ ಸೇವಕರಾದ ಮೂವರು ರಾಯರ ಆಳಿಕೆಯ ನೆವದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಎಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷದವನಾಗುವ ವರೆಗೆ ನೀನು ಜರುಗಿಸು; ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಾನಗರವೆಂಬ ಕಾಸರಿನ ಲೋಕ ವಿಖ್ಯಾತ ರಾಜಧಾನಿಯು ನಿನ್ನಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿಸಲ್ಪಡಲಿ! ಮಾಧವಾ, ನೀನು ಕೇವಲ ಅಮಾತ್ಯ ಮಾಧವನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೇ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗುವದಿಲ್ಲ. ವಿದ್ವದ್ವರ್ಯನಾದ ನೀನು ಗುರ್ವನುಗ್ರಹದಿಂದ ವಿವಿಧವಾದ ವಿಪುಲ ಗ್ರಂಥಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಾಙ್ಮಯದ ಗೌರವವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ, ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೀ! ಮಾಧವಾ, ಇಷ್ಟಕ್ಕೇ ನಿನ್ನ ವೈಭವದ ಪರಿಪೂರ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ನೀನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾಗಲು, ಶೃಂಗೇರಿಯ ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠವನ್ನು ಏರಿ, ಜಗದ್ಗುರು ಮಾಧವನೆಂಬ ಬಿರುದನ್ನು ಪಡೆದು ಅದೇ ಪ್ರತಿಫಲವಾಗಿಯೋ ಅನ್ನುವಂತೆ, ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠದ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರನ್ನು "ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯ"ರೆಂದು ಅಪೂರ್ವ ಬಿರುದಿನಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುವೆ! ಹೀಗೆ ನೀನು ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವಾಗ ಕಾಷಾಯ-ದಂಡಗಳನ್ನು ನಿರ್ಬಾಧವಾಗಿ ಧರಿಸುವೆಯಂತೆ!

ವತ್ಸಾ, ಏಳು, ನಿನ್ನ ಈಗಿನ ಸನ್ಯಾಸಗ್ರಹಣೇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಧನ್ಯನಾದ ನೀನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾತಾಪಿತೃಗಳ ಚರಣಗಳ ಮೇಲೆ ಮಸ್ತಕವನ್ನಿಡಲು, ಶೋಕಾಕ್ರಾಂತರಾದ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರಲಿ! ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಬಂಧುಗಳಾದ ಸಾಯಣ-ಭೋಗನಾಥರು, ನಿನ್ನ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ತುಷ್ಟನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮನ್ನಿಸಿ ಧನ್ಯರಾಗಲಿ! ನಿನ್ನ ವಿರಹತಾಪದಿಂದ ತಪ್ತಳಾಗಿದ್ದ ನಿನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ಮೈತ್ರೇಯಿಯು, ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಶಾಂತಳಾದ ನಿನ್ನನ್ನು

ಆಲಿಂಗಿಸಿ ಶಾಂತಳಾಗಲಿ ! ಮಾತೃಭೂಮಿಯೆನಿಸುವ ಈ ಕರ್ನಾಟಕವು, ತನ್ನ ಉದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯದ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ದೇಹದ ಪರಿವೆ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದೆ ಸಂಚರಿಸುವ ನಿನ್ನ ಚರಣಾಘಾತದಿಂದ ರೋಮಾಂಚಿತವಾಗಲಿ!! ಮಾಧವಾ, ಅಗೋ ಅತ್ತ ನೋಡು, ಯದುಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರನು ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಾದದ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಮುಖಾಂತರ ನೀನು ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆ ಮಾಡು; ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ನಾನೇನು ವರಪ್ರದಾನ ಮಾಡಲಿ ಬೇಗನೆ ಹೇಳು."

ಹೀಗೆ ತನ್ನೊಡನೆ ಹುಕ್ಕರಾಜನಿಗೂ ವರಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿ ನುಡಿಯುವ ಲೋಕಮಾತೆಯ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ವರದವಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಕೈಜೋಡಿಸಿ—" ತಾಯೀ, ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವರಪ್ರದಾನವು ನನಗಾಗಲಿ. ಹುಕ್ಕರಾಜನಿಗಾಗಲಿ, ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಗಾಗಲಿ ಏನು ಬೇಕಾಗಿದೆ? ನಿನ್ನ ಈ ವರಪ್ರದಾನದಿಂದ ನಾವು ಮೂವರೂ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿರುವೆವು; ಆದರೆ ಲೋಕಜನನೀ, ನಿನ್ನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಇಗೋ, ಈ ವಿದ್ಯಾನಗರದ ವಸತಿಸ್ಥಾನದ ಮೇಲೆ ನಾನು ನೆನೆಸಿದಾಗ ಮೂರೂವುಕ್ಕಾಲು ಗಳಿಗೆಗಳ ವರೆಗೆ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯಾಗಬೇಕು; ಮತ್ತು ಆಪದ್ಧನವೆಂದು ನನಗೊಂದು ಗುಪ್ತನಿಧಿಯು ದೊರೆಯಬೇಕು " ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು " ತಥಾಸ್ತು " ಎಂಬ ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯು ಗುಹೆಯನ್ನು ತುಂಬಿ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು ! ಈ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಲೋಕಮಾತೆಯ ಮನೋಹರರೂಪವು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶವು ಅಡಗಲು, ಹುಕ್ಕನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದು ಕಣ್ಣುತೆರೆದನು. ಆಗ ಬೆಳಗಿನ ತಂಗಾಳಿಯಿಂದ ಆತನ ಮೈ ಗುಗ್ಗರಿಗಟ್ಟಿತು. ಶಿಷ್ಯರು ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಅವಸರದಲ್ಲಿದ್ದರು. ಚಿನ್ನಮ್ಮನು ಗುರುಮಹಿಮೆಯ ಪದಗಳನ್ನು ಮನೋಹರವಾಗಿ ಅನ್ನುತ್ತ ಗುಹಾಪ್ರದೇಶದ ಕಸಗೂಡಿಸತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅರುಣೋದಯವಾಗಿ ಮೂಡಲು ಕೆಂಪೇರತೊಡಗಿತು. ಈ ಅರುಣೋದಯದ ಸಂಗಡ ಕರ್ನಾಟಕದ ವೈಭವದ ಅರುಣೋದಯವೂ ಆಯಿತೆಂದು ಸೂಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೋ ಅನ್ನುವಂತೆ, ಹುಕ್ಕನ ಠಾಣ್ಯದೊಳಗಿಂದ ಜೋಡು ಕೋಳಿಗಳು " ಕುಕೂಕೂ " ಎಂದು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಏಕಸ್ವರದಿಂದ ಕೂಗಿದವು !

೧೦. ದೇವರಾಯನ ದರ್ಬಾರ

ಮುಂಜಾವಿನ ಸಮಯವು. ಆನೆಗುಂದಿಯ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಗೊಂದಲವೆದ್ದಿದೆ. ವ್ಯಗ್ರಚಿತ್ತರಾಗಿದ್ದವರಿಂದ ಅವರ ದಿನದ ಕೆಲಸಗಳೂ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗದಾಗಿವೆ. ಅವರ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೂ, ಮನಸ್ಸು ದರ್ಬಾರದ ಕಡೆಗೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಹಿರಿಯರಿಲ್ಲದ ಮನೆ-ಯಂತೆಯೂ, ಗುರುಗಳಿಲ್ಲದ ಮಠದಂತೆಯೂ ನೋಡಿದತ್ತ ಔದಾಸೀನ್ಯವೂ, ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ ತಲೆದೋರುತ್ತಲಿವೆ. ಚಿತ್ತ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ, ಲಕ್ಷ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ನುವಂತೆ ಆಗಿ, ಜನರ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ತಾಳಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿವೆ. ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ಪೂಜೆ-ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವವರು, ತಾವು ಎಲ್ಲಿ ಮರೆತೆವೋ ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ತಿರುತಿರುಗಿ ಮಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅನ್ನತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ; ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಪುನಃಪುನಃ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನಾರಂಭಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಜನರು ಉತ್ಸಾಹಹೀನರಾಗಿ, ‘ ಹಾಳು ಕೆಲಸವು ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದೆ ’ ಎಂದು ಉದಾಸೀನರಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೂಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಬಗೆಹರಿಯದ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿ, ಉಸುರುಹಾಕುತ್ತ, ಏನು ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗುವದೋ ಎಂದು ಚಿಂತಿಸುವಾಗ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕೆಲಸ ಮರೆತು, ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದೆ ಎತ್ತಕಡೆಗೋ ಏಕಾಗ್ರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಪಕ್ಕನೆ ನೆನಪಾದಕೂಡಲೆ, ಬಡಬಡ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಹುಡುಗರು ಮನೆಯವರ ಭಯಪ್ರದವಾದ ಈ ಔದಾಸೀನ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಉತ್ಸಾಹಹೀನರಾಗಿ ಸಣ್ಣ ಮೋರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹಿರಿಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೌನದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ವೃದ್ಧರಾದವರು ತಮ್ಮ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯನ ಕಾಲದ ಚಂದವನ್ನೂ, ವೈಭವವನ್ನೂ, ಸುಖ-ಸಂಪತ್ತುಗಳನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿ, ‘ ಎಂಥ ಭಯಂಕರ ಕಾಲವು ಒದಗಿತಲ್ಲ! ಕಾಲಗತಿಯು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದು. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಯಾವುದೂ ಸ್ಥಿರವಲ್ಲ ’ ಎಂದು, ಉಸುರ್ಗರೆಯುತ್ತ ತಮ್ಮ

ತನ್ನ ಇಷ್ಟದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಜನರು ಗುಂಪುಗೂಡಿ ಭಯದಿಂದ ಏನೇನೋ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಯಾರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇದ್ದಬಿದ್ದದ್ದನ್ನು ಬಚ್ಚಿಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ; ಯಾರು ಪ್ರಿಯಕರ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಮರೆಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ; ಯಾರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ತರುಣ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸಿಕ್ಕಹಾಗೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ; ಯಾರು ತಮ್ಮ ವಂಶರಕ್ಷಣದ ಆಶೆಯಿಂದ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಮಗನನ್ನು ಪರಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳಿಸತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ; ಕೆಲವರು ಪುಕ್ಕರು ತಮ್ಮ ಗಂಟುಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಏನೋ ಒಂದು ನೆವಹೇಳಿ, ಪ್ರಯಾಣವನ್ನು ಬೆಳೆಸಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 'ಯವನರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಾಯಿತು, ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದೆ ಹೋಯಿತು, ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದೀತೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಾಯಿತು' ಎಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿರಾಶೆಯ ಉದ್ಗಾರಗಳು ಹೊರಡುತ್ತಿವೆ.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿ ದಿನಮಣಿಯು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರತೊಡಗಿರಲು, ಯವನ ರಾವುತರ ಬೆಟ್ಟದಂಥ ಕುದುರೆಗಳು ತಮ್ಮ ಖುರಗಳ ಆಘಾತದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯನ್ನೇ ಅಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ದರ್ಪದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ದುರ್ಬಲ ಹೃದಯವನ್ನು ಕೂಡ ನಡುಗಿಸುತ್ತ ಅರಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಹತ್ತಿದವು. ಆ ರಾವುತರ ಕ್ರೂರ ಮುದ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ಅವರ ಭವ್ಯ ಶರೀರಗಳನ್ನೂ, ಅವರು ಧರಿಸಿದ ವಿವಿಧಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ನೋಡಿ ಪುಕ್ಕಜನರು ಅಂಜಿ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಹತ್ತಿದರು; ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತಿತು; ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳು ಇಕ್ಕಹತ್ತಿದವು; ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸದ್ದು ಅಡಗಹತ್ತಿತು; ವ್ಯಾಪಾರ ಉದ್ದಿಮೆಗಳು ನಿಂತವು. ಇಂದು ತಮ್ಮ ರಾಜಧಾನಿಗೆ ಪ್ರಳಯಕಾಲವೇ ಒದಗಿತೋ ಎಂದು ಜನರು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿರಲು, ತುಂಬಿದ ರಾಜಮಾರ್ಗವು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಹಾಳುಸುರಿಯಹತ್ತಿತು.

ಹೀಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಆಬಾಲವೃದ್ಧರು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತವಾಗಿರುವಾಗ ಭವ್ಯಾಂಗದ ಒಬ್ಬ ಯವನ ವೀರನು ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ ರಾಜಮಾರ್ಗವಿಡಿದು ಸಾವಕಾಶ ಬರತೊಡಗಿದನು. ಆತನ ಹಿಂದು-ಮುಂದು-ಮಗ್ಗಲುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಾದ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಸ್ತ್ರದ ಹಲವು ಯವನ ವೀರರು ಅಶ್ವಾರೂಢರಾಗಿ

ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನ ಚಲನವಲನದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಆ ಘನವಂತನಾದ ಯವನ ವೀರನ ಮೈಬಣ್ಣ ಕೆಂಪು; ಮುಖಮುದ್ರೆ ಉಗ್ರ; ಮೈಕಟ್ಟು ಹವಣಿಯದು. ಆತನ ಇಡಿಯ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನವು ಮನೋಹರವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಭಯಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು! ವಿಲಕ್ಷಣ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಯ ಈ ಕ್ರೂರಪುರುಷನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದರೆ, ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯನ್ನೇ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಬಹುದೆನ್ನುವಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಅಳ್ಳೆದೆಯ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಆ ರಾಕ್ಷಸಸ್ವಭಾವದ ಘನವಂತನ ಕ್ರೂರತನದಿಂದ ಹಲವು ಚರಿತ್ರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೇಳಿ ಅವರ ದುರ್ಬಲ ಹೃದಯಗಳು ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದವು!

ಆ ಭವ್ಯಪುರುಷನು ತನ್ನ ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ರಾಜಬೀದಿಯ ಬದಿಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸಾಗಿರಲು, ಆತನ ಉಗ್ರನೋಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಲಾರದೆ, ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೊರಳಿಸುವರು. ಕೆಲವರು ಮರೆಯಾಗುವರು; ಕೆಲವರು ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರುವರು; ಆದರೂ ಆ ಲೋಕೋತ್ತರ ಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡುವ ಜನರ ಕುತೂಹಲವು ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲೊಲ್ಲದು. ದಿಟ್ಟೆಂದವರು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಆತನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಪುಕ್ಕರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ಮರೆಗೆ, ಕೆಲವರು ಕಿಡಿಕೆಯ ಮರೆಗೆ ನಿಂತು ಆತನನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಮನಸ್ಸು ನಿಲ್ಲದೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಇಂಥ ಪುಕ್ಕ ಗಂಡಸರ ಮರೆಗೆ ನಿಂತು ಅಂಜುತ್ತಂಜುತ್ತ ಆ ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣ ಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಕೋಮಲಹೃದಯದ ಆರ್ಯ ಸುಂದರಿಯರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಭಯ-ಕೌತುಕಗಳ ಕಳೆಯು ಉಕ್ಕುತ್ತಿರಲು, ಆ ಯವನನ ಕ್ರೌರ್ಯ ಚರಿತೆಗಳ ಸ್ಮರಣದಿಂದ ಅವರ ಹೃದಯಗಳು ಕಂಪಿಸಿ, ಅವರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬೆವರ ಹನಿಗಳು ಒಸರಹತ್ತಿದವು! ಆಗ ಕೆಂಪ್ರಭೆಯಿಂದ ಬೆವತ ಗಲ್ಲಗಳ ಆ ಸುಂದರಿಯರ ಮುಖಶೋಭೆಯು ಬಹು ಮನೋಹರವಾಯಿತು! ಆ ಧೀರ ಪುರುಷನು ಇದನ್ನಾವದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ, ತಾನು ಸಾಗುವಹಾಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು. ಈಗ ಹತವೀರ್ಯ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮನೋಭೂಮಿಗಳನ್ನು

ಮನಸೋಕ್ತವಾಗಿ ತುಳಿದು ಹುಡಿಮಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಯುವಕ ವೀರರ ತಂಡವು ಚಿರಮನೆಯ ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಗಾಯನದ ಇಂಪಾದ ಸ್ವರವು ಕೇಳತೊಡಗಿತು! ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೃತಾಂತನಂತೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿರುವ ಆ ಯುವಕ ವೀರನ ದರ್ಪಕ್ಕೆ ಅಂಜಿಯೋ ಅನ್ನುವಂತೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದಿನ-ಮಣಿಯು ಕೂಡ ಆ ಕ್ರೂರನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಾರದೆ ಸೌಮ್ಯ ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ ರಾಜಧಾನಿಯ ಭವ್ಯ ಪ್ರಸಾದಗಳ ಮರೆಮರೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಹೀಗೆ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಹಾಡುವ ಎದೆಗಾರರಿರಬಹುದೆಂದು ಜನರು ಕೌತುಕಪಡತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಗಾಯನದ ಇಂಚರದಿಂದ ಆ ಯುವಕದ ವೀರನ ಚಿತ್ತವೂ ಚಂಚಲವಾದಂತೆ ತೋರಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಆತನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯ ಝುಳುಕು ತೋರಹತ್ತಿ, ಆತನು ಗಾಯನ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಬರುವ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಆ ನಿಶ್ಶಬ್ದ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಗಾಯನದ ಧ್ವನಿಯು ಬಲು ಎದ್ದು ಕೇಳಿಸಹತ್ತಿತು. ಆ ಯುವಕ ಪರಿವಾರವು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಗಾಯನ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಂದು ಅಡ್ಡ ಓಣಿಯೊಳಗಿಂದ ಹಾದು ರಾಜಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿ ಬರತೊಡಗಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಯುವಕ ವೀರನ ಚಿತ್ತಹರಣವಾಗಿ ಹೋಗಿ, ಆತನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಅಂಗರಕ್ಷಕರೂ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು; ಆದರೆ ಗಾಯನ ಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಇದನ್ನಾವುದನ್ನೂ ನೋಡದಿದ್ದಂತೆ, ಗಾಯನಮಾಡುತ್ತ ರಾಜಬೀದಿಗೆ ಬಂದಿತು.

ಆ ಗಾಯನಮಾಡುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಬ್ಬ ತರುಣ ಸುಂದರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ವಯಸ್ಸು ಹದಿನಾರು ವರ್ಷಗಳ ಮೇಲೆ-ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಒಳಗೆ ಇರಬಹುದು. ಆಕೆಯ ಸುಂದರ ಜಟಾಮಂಡಲ, ಕೇವೆಯಬಣ್ಣದ ಮನೋಹರವಾದ ಕಪನಿ, ಕೊರಳೊಳಗಿನ ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆ, ಬಗಲಿಗೆ ತೂಗಿದ ಜೋಳಿಗೆ, ಕೈಯೊಳಗಿನ ಏಕತಾರಿಯ ವಾದ್ಯ ಇವು ಆಕೆಯ ಗೌರಕಾಯಕ್ಕೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದವು. ಆ ಸುಂದರಿಯು ಸರ್ವಾಂಗಕ್ಕೆ ಭಸ್ಮವನ್ನು ಬಳಿದಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿ ಹೊರಸೂಸುವ ತಪಃಕಾಂತಿಯ ತೀವ್ರತೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಯು ಮುಖಕ್ಕೆ ಭಸ್ಮ

ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು: ಆದರೆ ವಿನಯಶಾಲಿಯಾದ ಶ್ರೀಮಂತನು ತನ್ನ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಡತನದ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅದರಿಂದ ಆತನ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುವಂತೆ, ಆ ತರುಣಿಯ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವವು ಪವಿತ್ರ ವಿಭೂತಿಧಾರಣದಿಂದ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಗಿತ್ತು. ಈಕೆಯು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ಆಕೆಯ ಮುಖಮುದ್ರೆಯು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಯು ಬಹು ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಹಾವಭಾವಗಳಿಂದ ಗಾಯನಮಾಡುತ್ತ ರಾಜಬೀದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬರತೊಡಗಿದಳು. ಮೊದಲೇ ಆಕೆಯ ಕಂಠವು ಅತ್ಯಂತ ಮಂಜುಲ; ಅದರಲ್ಲಿ ಸುಂದರ ರೂಪದ ತರುಣಿಯು; ಮೇಲೆ ಗಾಯನದ ಕೌಶಲ್ಯವೂ, ಪದ್ಯಗಳ ಅರ್ಥಗೌರವವೂ ಅವಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾದವುಗಳು! ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು ? ಆಕೆಯ ಗಾಯನವು ಅತ್ಯಂತ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕವೂ, ಮೋಹಕವೂ ಆಯಿತು. ಅಂಥ ಕ್ರೂರ ಸ್ವಭಾವದ ಯವನ ವೀರನನ್ನೂ ತಟಸ್ಥವಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಆ ಗಾಯಕಿಯ ಗಾಯನದ ಗೌರವವನ್ನು ಗಾಯನ ಅರಿಯದ ನಾವು ಏನೆಂದು ವರ್ಣಿಸೋಣ ?

ಆ ಯವನ ವೀರನು ಕ್ರೂರನಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮಹಾಗೆ ಕಲಾಹೀನನಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಹಲವು ವಿದ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಲೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿಪುಣನಾಗಿದ್ದನು. ಗಾಯನಕಲೆಯ ಮರ್ಮವು ಆತನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಗಾಯಕಿಯು ಹಾಡುವ ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿಯ ಹಾಡಿನ ಅರ್ಥವು ಆತನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಪ್ರಸನ್ನವದನನಾಗಿ ಆನಂದದಿಂದ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಹತ್ತಿದನು. ಇದನ್ನು ಕುಶಲಳಾದ ಗಾಯಕಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಗಾಯನದ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಕಟಿಸಹತ್ತಿದಳು. ಆಕೆಯು ಮಂದಗಮನದಿಂದ ಸನಿಸನಿಯಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತ, ಸ್ತ್ರೀಜಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ಅಭಿನಯದಿಂದ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಗಿರಡಿಯಮೇಲೆ ಗಿರಡಿ ಹೊರಳಿಸಿ ಹಾಡುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಯವನ ವೀರನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ರಾಜಬೀದಿಯ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಜನರೂ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆ ಸೊಬಗಿನ ಗಾಯನದ ಸುಂದರಿಯನ್ನು ಕಣ್ಣು

ತುಂಬ ನೋಡಿ ಪರವಶರಾಗತೊಡಗಿದರು. ಈ ಮೊದಲು ಕ್ರೂರ ಯವನರ ಭಯದಿಂದ ನಿರ್ಮಾನುಷವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ದರ್ಬಾರವು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ಮನುಷ್ಯರ ಸುಳಿವುಳ್ಳದ್ದಾಯಿತು. ಅತ್ತ ಆ ಯವನ ವೀರನಂತೂ ತೀರ ಪರವಶನಾಗಿಹೋಗಿದ್ದನು. ಆ ಕಾಫಿರ ಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಎಷ್ಟು ಘನವಾದದ್ದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರತೊಡಗಿತು. ಆತನ ಸ್ವಭಾವವು ಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣವಾದ-ದ್ದಿತ್ತು. ಯಾವದೊಂದನ್ನು ಅತಿ ಮಾಡುವದು ಆತನ ಶೀಲವೇ ಆಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಕ್ರೂರತನದಲ್ಲಿ ಅತಿ, ದಯಾಗುಣದಲ್ಲಿ ಅತಿ, ಔದಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅತಿ ಹೀಗೆ ಆತನ ಅತಿ ಪ್ರಸಂಗದ ಮೂಲಕ ಆತನನ್ನು ಜನರು ಹುಚ್ಚ ನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆತನೂ ಆತನ ಪರಿವಾರದವರೂ ಅತ್ಯಂತ ಲುಬ್ಧರಾಗಿ ಗಾಯನ ಕೇಳುತ್ತ ಕುದುರೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ, ಜಡ ಪಡಿಸುವ ಆ ಉನ್ನತಾಕಾರದ ಕುದುರೆಗಳ ಖುರಗಳ ಆಘಾತದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತ ವಳಂತೆ ಆ ತರುಣ ಗಾಯಕಿಯು ಮೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದು ಎಚ್ಚತ್ತು ತಟ್ಟನೆ ತನ್ನ ಗಾಯನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು; ಕೂಡಲೆ ತಟಸ್ಥವಾಗಿದ್ದ ಎಲ್ಲರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿ ಗಳೂ, ಮೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದು ಎಚ್ಚತ್ತವು! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ವಿಶಾಲಾಕ್ಷಿಯು ಬೆದರಿದ ಎರಳೆಯಂತೆ ಬಿರಿಬಿರಿ ಕಣ್ಣುಬಿಡುತ್ತ ಆ ಯವನ ವೀರನನ್ನು ನೋಡಿ ವಿನಯದಿಂದ ಮುಜುರೆ ಮಾಡಿ ಮಗ್ಗಲಿಗೆ ಸರಿದುನಿಂತಳು. ಆಗ ಹುಚ್ಚ ನಾದ ಆ ಯವನ ವೀರನು ತಟ್ಟನೆ ಕುದುರೆಯಿಂದಿಳಿದು ಆ ಗಾಯಕಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ—

"ದೇವಾಂಗನೆಯೇ, ನೀನಾರು? ನೀನು ಮನುಷ್ಯಳಲ್ಲೆಂಬಂತೆ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಗುಣಲುಬ್ಧನಾದ ಈ ತಗಲಖುಮಹಮ್ಮದನು ನಿನ ಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗಾಯಕಿಯರನ್ನು ನೋಡಿರುವನು; ಆದರೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯ ಈ ದೈವೀ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಮಾತ್ರ ಆತನು ಎಂದೂ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇದ್ದರೆ ನೀನು ದೇವಾಂಗನೆಯಿರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿಯ ಮನುಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದೇವತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾದ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಮಹಾಪುರುಷನ ಸೇವಾಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ನೀನು ಕೃತಾರ್ಥ ಳಾಗಿರಬೇಕು. ಪುಣ್ಯವಂತಳೇ, ಇಂದಿನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ನೀನು ಇರು;

ಪ್ರಸಂಗವಿಶೇಷದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮಧುರ ಗಾಯನದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತೋಷ ಗೊಳಿಸುವೆಯಂತೆ. ದರ್ಬಾರವಾದರೂ ನೀನಿದ್ದ ಈ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನೆರೆಯಲಿ. ಆ ಕೃತಘ್ನ ದೇವರಾಯನ ಅರಮನೆಯ ದರ್ಬಾರವು ನನಗೆ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ”

ಎಂದು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಂತೆ ನುಡಿದು, ದೇವರಾಜನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳುವಂತೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ಅಂಗರಕ್ಷಕನನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಆ ಅಂಗರಕ್ಷಕನು, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದ ಅರಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ, ಬಾದಶಹನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ ದೇವರಾಯನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹೇಳಲು, ಆ ವೃದ್ಧ ರಾಜನೂ, ನೆರೆದ ದರ್ಬಾರದವರೂ ಅಂಜಿ, ಮುಂದುಗಾಣದಾದರು. ಆ ವೃದ್ಧ ರಾಜನು ಬಾದಶಹನು ನಿಂತಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವಸನ್ನಾಹಗಳನ್ನು ಅತಿ ತ್ವರೆಯಾಗಿ ಒದಗಿಸಲು ಕೂಡಲೆ ತನ್ನ ಸೇವಕರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ತಾನು ಗಂಗಾಧರಭಟ್ಟನೆಂಬ ಬಾದಶಹನ ಪ್ರೀತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಡನೆ ಬಾದಶಹನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು.

‘ ಸೆಟ್ಟಿ ಇಳಿದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣ ’ ವೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಚ್ಚು ಮಹಮ್ಮದನು ಬರಿಯ ಶೆಟ್ಟಿಯೇ ಅಲ್ಲ, ಯಾರ ಮಾತೂ ಕೇಳದ ಎಟ್ಟಿಯೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಮುನಿದರೆ ಕೃತಾಂತನೆಂಬುದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ದರ್ಬಾರದ ಸಿದ್ಧತೆಯು ಬಲು ಒತ್ತರದಿಂದ ನಡೆಯಿತು. ಈ ಹುಚ್ಚ ದೊರೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲ; ದಿಲ್ಲಿಯ ರಾಜಧಾನಿಯ ಜನರನ್ನೆಲ್ಲ ದೌಲತಾಬಾದಿಗೆ ಮೂರು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರಡಿಸಿದನು ! ಇಂಥ ಕ್ರೂರನ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತಡಮಾಡಿದರೆ ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಶಿಕ್ಷೆಯಾಗುವದೋ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ಇತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಮುಗಿಬಿದ್ದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದನು.

ಇಂದಿನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಬಂಡುಗಾರನಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಹಾಗು ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರ ವಿಚಾರಣೆಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಿತ್ತು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು, ಹೆಗ್ಗಣೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಶುಕ್ರನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ನಲ್ಲ ಸರ್ಜನನೇ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರದ ಬಲ್ಲಾಳನ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದು ವಾಚಕರ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಬಲ್ಲಾಳರಾಜನು

ಹುಚ್ಚ ಮಹಮ್ಮದನ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮವನ್ನು ಮರೆತು, ಶರಣಾಗತನಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನೂ, ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರನ್ನೂ ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟನು; ಯಾಕಂದರೆ, ಈ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಬೆನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕಂಪಲೀಯ ಅರಸನ ಗತಿಯೇನಾಯಿತೆಂಬುದು ಬಲ್ಲಾಳ ರಾಜನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳು ತಿಂಗಳುಗಟ್ಟಲೆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ಎಲ್ಲ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಕೆಲಸವು ಇಂದಿನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಜರುಗತಕ್ಕದ್ದಿತ್ತು. ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಶೂರ ಅರಸನ ಹಾಗು ಅಲ್ಲಿಯ ಕೆಲವು ಶೂರ ಜನರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಬಹುದಿನ ಕೈಗೆ ಸಿಗದೆ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ತೊಂದರೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆನೆಗುಂದಿಯವರ ಮೇಲೆ ಮಹಮ್ಮದನ ಸಿಟ್ಟು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಮಹಮ್ಮದನ ಕ್ರೂರತನದ ಆಳಿಕೆಯ ಮೂಲಕ ಆತನ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯಗಳ ಮೇಲೆ ಬಂಡಾಯಗಳು ಏಳುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಂದು ಸ್ಥಳದ ಬಂಡಾಯ ಮುರಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯವೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಬಂಡಾಯಗಳನ್ನು ಮುರಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಒಂದು ಪ್ರಾಂತದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರಾಂತಕ್ಕೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಓಡಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿರಲು, ಈಗ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನೂ, ಅವನ ಸಂಗಡಿಗರನ್ನೂ ಆನೆಗುಂದಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರತನದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿಸಿದರೆ, ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರಿಗೆ ಅಂಜಿಕೆ ಕುಳಿತು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯವೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಾದೀತೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಈಗ ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದನು.

ಹೀಗೆ ಸ್ವದೇಶಿಯರಿಂದ ತಮಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಾರದೆಂತಲೂ, ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬೆದರಿಕೆ ಕೊಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಮಿತಿಮೀರಿ ಜನಸಂಹಾರ ಮಾಡುವದು ಪ್ರಾಚೀನ ದಾಳಿಗಾರರ ಪದ್ಧತಿಯಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂಥ ದಾಳಿಗಾರರಲ್ಲಿ ಜಂಗಿಜಖಾನ-ತೈಮೂರ್ಲಿಂಗರು ಪ್ರಸಿದ್ಧರಾದವರು. ಹುಚ್ಚ ಮಹಮ್ಮದನಾದರೂ ಈ ಮನುಷ್ಯಸಂಹಾರದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧನು! ಈ ಕ್ರೂರನು ಉತ್ತರಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರ ಬೇಟೆಯಾಡಿ ಊರಿಗೆ ಊರು ಹಾಳುಗೆಡವಿದ್ದನ್ನು ದಕ್ಷಿಣದವರು ಕೇಳಿದ್ದರು! ಅದ್ದ

ರಿಂದಲೇ ಈಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪರಿಣಾಮವೇನಾಗುವದೋ ಎಂದು ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ರಾಜಧಾನಿಯ ಆಬಾಲವೃದ್ಧರು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿದ್ದರು!

ಮುಹಮ್ಮದನು ನಿಂತನಿಂತಿರುವಾಗಲೇ ಆ ರಾಜಬೀದಿಗೆ ರಾಜದರ್ಬಾರದ ಸ್ವರೂಪವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಮೊದಲು ಬಾದಶಹನಿಗಾಗಿ ಉಚ್ಚಾಸನವು ಮಂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಉಳಿದವರು ಮಾನಪಮಾನಗಳಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡದೆ ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಕೂಡಲೆ ಆ ಕ್ರೂರನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಡದಂತಾದವು. ಆವನ ಮುಖವು ಉಗ್ರವಾಯಿತು. ಆತನ ಸುತ್ತು ಅಂಗರಕ್ಷಕರು ಬಿಚ್ಚುಗತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು, ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಆತನ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನತತ್ಪರರಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಆ ಬಟ್ಟಬಯಲ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಭಯಾನಕ ರಸವು ತುಂಬಿ ಹೊರಸೂಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ನಾವು ಈ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು 'ದೇವರಾಯನ ದರ್ಬಾರ'ವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದೇವೆ; ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿಯ ದೇವರಾಯನು ? ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಎಚ್ಚರದಪ್ಪಿದ ಕ್ರೂರ ತಗಲಖನ ಮುಂದೆ ದೇವರಾಯನನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳಬೇಕು ? ಪಾಪ! ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನು ಮುಹಮ್ಮದನ ಒಂದು ಬದಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಗತಿ ಏನಾಗುವದೋ ಎಂದು ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ದರ್ಬಾರವನ್ನು ದೇವರಾಯನ ದರ್ಬಾರವೆಂದು ಕರೆಯದೆ, ಮುಹಮ್ಮದನ ದರ್ಬಾರವೆಂದು ಕರೆದಿದ್ದರೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು!

ಇರಲಿ, ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಉರಿಯಹತ್ತಿದ ಮುಹಮ್ಮದನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾರಿಗೂ ಆಗಲೊಲ್ಲದು! ಮಾತಾಡುವ ಧೈರ್ಯವು ಹೋಗಲಿ, ಎದ್ದು ಒಬ್ಬನೂ ಮುಜುರೆ ಮಾಡಲೊಲ್ಲನು; ಸ್ತುತಿಪಾಠಕನು ಸ್ತುತಿಪರ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಲೊಲ್ಲನು. ಇಡಿಯ ದರ್ಬಾರವು ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಜನರು ಕಣ್ಣುರೆಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಬಡಿಯದೆ, ಈ ಕ್ರೂರನ ಮುಖದಿಂದ ಏನು ಆಜ್ಞೆ ಹೊರಡುವದೋ ಎಂದು ಭಯವಿಹ್ವಲರಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಮೋರೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ದರ್ಬಾರದ ಜನರ ಸುತ್ತಲು ಕ್ರೂರಮುದ್ರೆಯ ಯವನ ಸೈನಿಕರು ನಿಂತುಕೊಂಡಿ

ದ್ದರು. ದೇವರಾಯನ ಸೈನ್ಯವು ಕನ್ನಡಿಗರ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲ ಒಟ್ಟು ಗೂಡಿಸಿ ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವಂತೆ, ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಹೆಸರಿಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಭಯಂಕರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ರಾಜಬೀದಿಯೊಳಗಿನ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ದಿಟ್ಟ ಜನರು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆ ತಗಲಖನು ತನ್ನ ಒಬ್ಬ ಅಂಗರಕ್ಷನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ—"ಆ ಬದಮಾಷ ಬಹಾಉದ್ದೀನನೆಲ್ಲಿ ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಕೂಡಲೆ ಆ ಅಂಗರಕ್ಷಕನು—"ಜೀ ಹುಜೂರ" ಎಂದು ತಲೆವಾಗಿ ನುಡಿದು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವಾಗಿ ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ಮಹಮ್ಮದನ ಮುಂದೆ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು !

ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ವಾಚಕರಿಗೆ ತೀರ ಅಪರಿಚಿತನಲ್ಲ. ಫಕೀರನ ವೇಷದಿಂದ ಆತನು ಹೆಗ್ಗನ, ಅಂದರೆ ಈಗ ಹುಕ್ಕನೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವವನ ಗುಪ್ತ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಆತನ ಪರಿಚಯವು ವಾಚಕರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಕ್ರೂರ ತಗಲಖನ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಕ್ರೂರ ಕಲಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಆತನು ಧೀರ ಗಂಭೀರ ವೀರಪುರುಷನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನಲ್ಲಿ ಶೌರ್ಯವನ್ನಲಂಕರಿಸುವ ದಯಾಗುಣವು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನಲ್ಲಿ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೂ ಕೊರತೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕ್ರೂರ ಕಕ್ಕನಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕಾಗುವ ತಾಪವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸುವ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆತನು ತನ್ನ ಕಕ್ಕನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯವೆಬ್ಬಿಸಿದಂತೆ ಆಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆತನ ಯತ್ನವು ಸಫಲವಾಗದೆ ಕ್ರೂರ ಕಕ್ಕನ ಕ್ರೂರತನಕ್ಕೆ ಆ ಸುಜನನು ಬಲಿಯಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿತು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೆಗ್ಗನ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ತೀರ ಅಂಜಿಕೊಂಡವನಂತೆ ಆಚರಿಸಿದ್ದು ವಾಚಕರ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿರಬಹುದು, ಆದರೆ ಈಗ ಆತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಅಂಜಿಕೆಯ ಲಕ್ಷಣವು ಲೇಶವಾದರೂ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕಕ್ಕನಿಂದ ಮರಣವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆತನನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದ ಅಂಜಿಕೆಯು ಆವರಿಸಿದ್ದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು; ಆದರೆ ಈಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಯಮನ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಂತೆ ಆಗಿರಲು, ಜೀವಿಸುವ ಆಶೆಯು ತಪ್ಪಿಹೋಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥರಾಹಿತ್ಯ

ಸ್ಥಿತಿಯೊದಗಿರುವಾಗ ಆ ಧೀರಗಂಭೀರನು ಯಾಕೆ ಅಂಜುವನು ?

ಕುಲಗೆಟ್ಟರೂ ಸುಖಪಡಬೇಕೆಂಬ ನುಡಿಯಂತೆ, ದೈನ್ಯವ ತೋರಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವಾದರೂ ಉಳಿಯುವಹಾಗಿದ್ದರೆ. ಕಾರ್ಯಸಾಧನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆತನು ದೈನ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದರೂ ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪ ವಿರೋಧ ತೋರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಹುಚ್ಚಾಗಿ ರಕ್ತ ಸುರಿಸುವ ಕ್ರೂರನ ಮುಂದೆ ದೈನ್ಯದಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುಹಾಗಿತ್ತು? ಆದ್ದರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಸಂತಾಪದಿಂದ ನೋಡುವ ಮಹಮ್ಮದನ ಮುಂದೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಸೌಜನ್ಯದ ಗಂಭೀರಮುದ್ರೆಯಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ನಿಲ್ಲೋಣವು ತಮೋಗುಣದ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಎದುರಿಸಿ ಸತ್ವಗುಣವು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಂತೆ ಆಗಿತ್ತು. ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಮಹಮ್ಮದನ ತಮೋಗುಣಕ್ಕೂ, ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಸತ್ವಗುಣಕ್ಕೂ ಗುಪ್ತಸಂಗರವು ಒದಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಈ ಉಭಯ ಗುಣವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆರಡೇ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರಸಿದ್ಧರೀತಿಯಿಂದ ಹೋರಾಡಿದ್ದರೆ ಅವುಗಳ ಶಕ್ತಿಯ ಸಮತ್ವದ ಮೂಲಕ ಯಾರಿಗೆ ಜಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಆ ಮಹಮ್ಮದ-ಬಹಾಉದ್ದೀನರಿಬ್ಬರೂ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆ, ಯಾರು ಬೀಳುವರು ಯಾರು ಏಳುವರು ಎಂಬುದನ್ನೂ ನಿಶ್ಚಯಿಸುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಹೋರಾಟಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಸರ್ವಥಾ ಹಿಂಜರಿಯುವಂತೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮಹಮ್ಮದನ ತಾಮಸ ಮನೋಬಲಕ್ಕೆ ಹಲವು ಸೈನಿಕರ ಮನೋಬಲಗಳು ಅಂಕಿತವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಮಹಮ್ಮದನು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿ, ಆತನ ಮುಂದೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ತೀರ ನಿರ್ಬಲನಾಗಿಹೋಗಿದ್ದನು ! ಒಬ್ಬ ಬಹಾಉದ್ದೀನನೇ ಏಕೆ, ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕವೇ ಮಹಮ್ಮದನ ಈ ಸಂಕಲಿತ ಬಲಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು !

ಶ್ರಿಮಾನ್ ವಾಚಕರೇ, ಮಹಮ್ಮದನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಕೋಟ್ಯಂತರ ಜನರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ನಡುಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದು ವಿಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೆ ? ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಕೇವಲ ಶಾರೀರಬಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ

ತೋರಿದರೂ, ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬಹುದಾದ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲ ಮನೋಬಲದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಇದರಲ್ಲಿ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಪ್ರಬಲ ಮನೋಬಲವು ಹಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮನೋಬಲಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಅವನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾಗುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮತತ್ವದ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವು ಬಹು ಬೇಗ ಆಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ಹಲವು ಸಬಲ ದುರ್ಬಲ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳ ಪರಸ್ಪರಾಕರ್ಷದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸಂಕಲಿತ ಪ್ರಚಂಡ ಮನೋಬಲವನ್ನೇ ಸಂಘಶಕ್ತಿಯೆಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕದ್ದು. ಮನೋಬಲಕ್ಕೆ ಶರೀರಬಲವು ಅಂಕಿತವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಸಂಘಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಕಾರಾಂತರ ಹಲವು ಶಾರೀರಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳ ಏಕೀಕರಣವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಚಂಡಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸುವದು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಚಂಡ ಮನೋಬಲದ ಯೋಗದಿಂದ ಹಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಮನಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ತನ್ನ ಶಾರೀರಿಕ ಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಹೋದಂತೆ, ಅವನ ಅಲೌಕಿಕತೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಹೋಗಿ ಅದರಿಂದ ಅವನ ಶಕ್ತಿಸಂಚಯದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಹೋಗುವದು. ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಘನತೆಗೇರುವ ಮಾರ್ಗವು ಇದೇ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ತನ್ನ ಬಲವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಹಮ್ಮದನು ತನ್ನಲ್ಲಿ— ' ನಾನು ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನು, ಜಗತ್ತನ್ನು ನಡುಗಿಸಬಲ್ಲೆನು ' ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದರಂತೆ ಅವನ ಸೈನಿಕರು ಅವನ ಮನೋಬಲದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ— ' ನಾವು ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠರು, ಜಗತ್ತನ್ನು ನಡುಗಿಸಬಲ್ಲೆವು ' ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಈ ಭಾವನೆಗನುಸರಿಸಿ ಜಗತ್ತು ನಡುಗುವಂಥ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಗಳು ಅವರಿಂದ ಜರುಗಿದವು. ಅದ್ದರಿಂದಲೇ ' ಭಾವವೇ ಬಲವೆ 'ಂಬ ಮಾತು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದು !

ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಉಚ್ಚ ಭಾವನೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಅಡಿಯಾಗಿದ್ದರು. ವೃದ್ಧ ದೇವರಾಯನು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲನಾದ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಅಂಜಿ— " ನಾನು ಬಲಹೀನನು, ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ನಾನು ಈಡಾಗಲಾರೆನು " ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಅವನಂತೆ ಅವನ

ಮನೋಬಲದ ಅನುಸರಣ ಮಾಡುವ ಸೈನಿಕರೂ “ ನಾವು ಬಲಹೀನರು, ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಈಡಾಗಲಾರೆವು ” ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಸಂರಕ್ಷಕನಾದ ರಾಜನೂ, ಅವನ ಸೈನಿಕರೂ ತಾವು ಹೀನಬಲರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಅಂಜಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ, ಅವರಿಂದ ರಕ್ಷಿತವಾದ ಪ್ರಜಾಜನವೂ ತಾವು ಹೀನಬಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಕಂಡು ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಹೀಗಾಗಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅಬ್ಬರದ ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯು, ತನಗೆ ರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದಾಯಿತೆಂದು ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗಹತ್ತಿದಳು! ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ನೋಡಿರಿ, ಹೀನ ಭಾವನೆಯ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮವು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಯಿತು! ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಈ ಹೀನಭಾವನೆಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಪ್ರಬಲ ಭಾವನೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯೊಬ್ಬನು ಬೇಕಾಗಿದ್ದನು. ಅಂಥವನ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯು ಆತುರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು! ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಮಾತಿನ ಅನುಕೂಲತೆಯಿದ್ದು, ಇದೊಂದು ಮಾತಿನ ಅನುಕೂಲತೆಯುಳ್ಳದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕೈಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಂತೆ ಆಗಿತ್ತು. ಇರಲಿ.

ಹೀಗೆ ಸಂತಾಪದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದ ಮಹಮ್ಮದನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ಕುರಿತು ಒಮ್ಮೆಲೆ— “ ಏ ಬಡಮಾಷ, ನಿನ್ನ ಕೃತಕರ್ಮದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಭೋಗಿಸು. ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮನೊಡನೆ ವಿರೋಧ ಬಳಿಸಿದವನ ಗತಿಯು ಏನಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಜನರು ನೋಡಿ ಎಚ್ಚರಪಡಲಿ! ” ಎಂದು ಎರಡೇ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ, ತನ್ನ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನನ್ನು ಕುರಿತು— “ ಹೋಗು, ಈ ನೀಚನನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದು ಈ ನೆರೆದ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಇವನ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸು ” ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಈ ಕ್ರೂರನ ಅಪ್ಪಣೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾರಿಗಿರುವದು? ಕೂಡಲೆ ಸೇವಕರು ಮುಂದುವರಿದು ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ಹಿಡಿದೆಳೆದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದರ್ಬಾರದ ಜನರ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೋಮಲಾಂತಃಕರಣದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೈಗೂದಲುಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾದವು! ಎಷ್ಟೋ ಜನರ ಹೃದಯಗಳು ಭಯದಿಂದ ಥರಥರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು; ಕೆಲವರ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ

ನೀರು ಬಂದಿತು; ಕೆಲವರು ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ತಲೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದರು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಬಹು ಜನರು ಭಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿದರು. ದಯಾಶೂನ್ಯನ ಈ ಕ್ರೂರಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ಯಾರಾದರೂ ಎದ್ದು ಹೋಗಬೇಕೆಂದರೆ, ಅವನ ದುಸ್ಸಹವಾದ ದರ್ಪವು ಅವರನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಗೊಡಲೊಲ್ಲದು! ಎಲ್ಲ ಜನರು ಚಿತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು! ಹಾಗು ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಆ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಮಿತ್ರರೂ, ಪರಿಚಯದವರೂ ಹಲವರಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿತ್ತು? ಇವನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಪಕ್ಷದವನೆಂದಿಷ್ಟು ಗೊತ್ತಾದರೆ ಅವನ್ನೇನು ಆ ಕ್ರೂರನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸುಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ, ತಗ್ಗು ತೋಡಿಸಿ ಹುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿ ಮೆತ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ, ನಿಲ್ಲಿಸಿ ರುಂಡವನ್ನು ತುಂಡರಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ, ಇನ್ನೂ ಏನೇನು ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನೋ ಅವನಿಗೇ ಗೊತ್ತು! ಇಂಥ ದುಸ್ಸಹವಾದ ಶಿಕ್ಷೆಯ ಭಯದಿಂದ ಯಾರೊಬ್ಬರೂ ಪಿಟ್ಟೆಂದು ಮಾತಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸ್ವತಃ ದೇವ-ರಾಯನೂ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಮಿತ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಿಗೆ ಈ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂತಾಪವೂ ಆಯಿತು. ಆ ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಏನೋ ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದನು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜಂಬು-ಕೇಶ್ವರರಾಯನ ದುರವಸ್ಥೆಯು ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ, ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಸ್ಮರಣವಾಗಲು, ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನು ತನ್ನ ಸಂತಾಪವನ್ನು ತನ್ನೊಳಗೇ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗಂಗಾ-ಧರಭಟ್ಟನನ್ನು ನೋಡಿ ಒಮ್ಮೆ ಉಸುರ್ಗರೆದನು. ಮಹಮ್ಮದನ ಇಂಥ ಹಲವು ಕ್ರೂರಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ಗಂಗಾಧರಭಟ್ಟನು ತಾನೂ ಒಮ್ಮೆ ಉಸುರ್ಗರೆದು ದುಃಖವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು! ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನ್ಯದ ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ತತ್ತರಿ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ದೇವರಾಯನ ಈ ಹೇಡಿತನದಿಂದ ಸಮಾಧಾನವೇ ಆಯಿತು. ಅತ್ತ ಈ ಭಯಂಕರ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಅತ್ಯಂತ

ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ನಮ್ಮ ತರುಣ ಗಾಯಕಿಯ ಕೋಮಲ ಹೃದಯವು ಕಮರಿಹೋಗಿ, ಆಕೆಯು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಮೂಢಳಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಕ್ರೂರತನದ ಚಿತ್ರವು ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ! ಪಾಪ! ಸತ್ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಧನ್ಯಳಾಗಿದ್ದ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತಳಿಗೆ ಇಂಥ ಕ್ರೂರಕರ್ಮವು ಹ್ಯಾಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವದು?

ಹೀಗೆ ಸರ್ವತ್ರ ಶೋಕ-ಭಯಾನಕ ರಸಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ದಯಾವಂತರ ಹೃದಯಗಳು ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಾಲ್ಕುತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿ ಬಿಸಿಲ ತಾಪವು ಹೆಚ್ಚಹತ್ತಿತು. ಸೇವಕರು ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ನಿರ್ದಯದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಎಳೆಯುವಾಗ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೆಣ್ಣುಗರುಳಿನ ಹೃದಯಗಳು ಕಂಪಿಸಿ, ಈ ಕ್ರೂರನಿಂದ ತಮಗೇನು ಉಪಹತಿಯು ತಟ್ಟುವದೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಅವರನ್ನು ಬಾಧಿಸಹತ್ತಿತು. ಮೇಲೆ ಬಿಸಿಲತಾಪ, ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಶೋಕದ ತಾಪ, ಎದುರಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾರಿಯಂತೆ ನರಬಲಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕ್ರೂರನ ದರ್ಶನದ ತಾಪ ಹೀಗೆ ತಾಪತ್ರಯಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತರಾಗಿ ಜನರು ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿರಲು, ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಯುವ ಸರ್ವಸಾಧನಗಳು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದುಬಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಇಂಥ ಕ್ರೂರತನದ ಸುದ್ದಿಯರಿಯದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೈಗೂದಲುಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾದವು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಗಾಂಭೀರ್ಯವು ಅಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಕಕ್ಕನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ; ತಿರಸ್ಕರಿಸಲೂ ಇಲ್ಲ. ಎದುರಿಗೆ ಬಂದುನಿಂತಿದ್ದ ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಯನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಸಜ್ಜಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಹೆಗ್ಗನ ನೆನಪಾಯಿತು. ಹೆಗ್ಗನು ಬಲ್ಲಾಳರಾಜನ ಆಶ್ರಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಆತನು ಮರುಗಿದನು. ಹೆಗ್ಗನ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೆನಿಸುವಾಗ ಆತನ ಕಣ್ಣೀರುಗಳು ಉದುರುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದವು; ಆದರೆ ಆ ಗಂಭೀರನು ಅವನ್ನು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತಡೆದು, ತನ್ನೊಡನೆ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮಲ್ಲಿಸರ್ಜನನ ಗತಿಯೇನು ಹ್ಯಾಗಾಗುವದೋ ಎಂದು ವ್ಯಸನಪಟ್ಟನು. ಕನ್ನಡಿಗರ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು, ಅವರ ಸ್ವಜನಾಭಿಮಾನ, ಸೌಜನ್ಯ, ಸಭ್ಯಾಚರಣೆ, ಪಾಪಭೀರುತೆ, ಕೋಮಲಹೃದಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಅನುಭವವು ಬಹಾ

ಉದ್ದೀನನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿತ್ತು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಆತನ ಒಳಕೆಯು ಕುಲೀನ ಜನರೊಡನೆಯೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಗಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಉದಾರಾಂತಃ ಕರಣದ ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಬಂದಿರಬಹುದೇ ? ಎಂದು ಆತನು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು; ಆದರೆ ದುರ್ದೈವವು ಕೈತೊಳೆದು ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿರುವಾಗ ದೇವರೇ ಆತನ ಪಾಲಿಗೆ ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿರಲು, ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನಾದರೂ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಬರುವ ಬಗೆಯೇನು ?

ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ನೋಡುವ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ದುಃಖ ದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮುಖಗಳೇ ಕಂಡವಲ್ಲದೆ, ಅನ್ಯಾಯದ ಆಚರಣೆಗಾಗಿ ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತವಾದ ಹುಬ್ಬುಗಂಟಿಕ್ಕಿದ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನ ಉಗ್ರ ಮುಖದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ ! ಅತ್ತ ದೇವರಾಜನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ಆತನು ಮೋರೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದನು; ಒಳಿಕ ಆತನು ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ಅವರು ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ನೋಡಲಾರದೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿದರು; ಆಮೇಲೆ ದರ್ಬಾರದ ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಕಕ್ಕನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಲು, ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಈ ಕ್ರೂರ ಕಕ್ಕನಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಆಟವೇನೂ ನಡೆಯದೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದರು. ಎದುರಿಗೆ ಕುಳಿತಿರುವ ಕಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡಲು, ಆತನು ಕೃತಾಂತನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ನೋಡಿದತ್ತ ಶೋಕವಾಗಲಿ, ಲಜ್ಜೆಯಾಗಲಿ, ಪರಾಧೀನತೆಯಾಗಲಿ, ಕ್ರೌರ್ಯವಾಗಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವಲ್ಲದೆ, ಅನಾಥ ರಕ್ಷಣದ ನಿಸ್ಪೃಹವಾದ ಪ್ರತಾಪದ ಸುಳಿವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಆತನು ನಿರಾಶೆಯಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ನಮ್ಮ ತರುಣ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಕ್ರುದ್ಧಮೂರ್ತಿಯು ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಒಬ್ಬ ಅಬಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ, ಪವಿತ್ರಗುಣದ ಅಂಕುರವು ತೋರಿತೆಂದು ಆತನು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟನು.

ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಕಡೆಗೂ ನೋಡುವದಾದಮೇಲೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವೆತ್ತಿ ದೇವರನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕು—“ ಅಲ್ಲಾ, ಪರವರದಿಗಾರ, ಈ ಪಾಪಿಯ ಅನಂತ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸು. ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಕಕ್ಕನ ಮೇಲೆ ನಾನು ತಿರುಗಿಬಿದ್ದದ್ದು ಅಪರಾಧವೇ ಸರಿ. ಅಂತೇ ಈ ಆಹ

ರಾಧಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನವು ಈಗ ನನಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುವದು ! ದೇವಾ, ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ಷಮಾಶೀಲನು. ಅಂತೇ ನಿನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರರು, ತಮ್ಮ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಹೊಡೆದ ತಮ್ಮ ಕಕ್ಕಂದಿರ ಪೆಟ್ಟನ್ನು ಶಾಂತ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಾಳಿಕೊಂಡರು. ಅದರಂತೆ, ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಪೀಡಿಸಿ, ಅಪರಾಧಿಗಳಾದವರ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೊಡೆಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ದೇವಾ, ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಈ ಕ್ಷಮಾಶೀಲತೆಯೆತ್ತ ನನ್ನಂಥ ಲೌಕಿಕಾಧಮರ ರಾಜ್ಯತೃಷ್ಣೆಯೆತ್ತ ? ನಿನ್ನನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವದಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಈಗ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ನನ್ನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ವಂದನೆಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಹೇಳತಕ್ಕ ಹಿತದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಇವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಹೇಳಿಬಿಡುವೆನು. ಮೃತ್ಯುವಿನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಿರುವ ನನಗೆ ಯಾವ ಲೌಕಿಕರ ಭಯವೂ ಉಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ, ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಕುರಿತು—

“ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹೇಡಿತವನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿರಿ. ನೀವು ನನಗೆ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟು ಕೆಲಕಾಲ ನನ್ನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಅನಂತ ಉಪಕಾರವಾಗಿರುವದು. ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಮಾಡಿದ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯರ ಋಣದೊಳಗಿಂದಂತೂ ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮುಕ್ತನಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನಿಮ್ಮ ಋಣಭಾರದಿಂದ ಬಗ್ಗಿದ ನಾನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹೇಡಿತನವನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡಿರಿ. ಪ್ರಿಯ ದೇಶಸ್ತರೇ, ನಿಮ್ಮ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಮಿತಿಯು ಮೀರಿದ್ದರಿಂದ ನೀವು ವಿವೇಕಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಮೈಮೇಲಿನ ಎಚ್ಚರವು ತಪ್ಪಿದಂತಾಗಿರುವದು. ಈ ವಿಪನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಾಪಿಯು ಉದಯವಾಗಿರುವನು. ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವದು. ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಈ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ. ಖುದಾನು ನಿಮಗೆ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಿ ! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದಬಳಿಕ ತನ್ನ ಕಕ್ಕನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಣಿ

ಯಿಂದ— “ ಯಾಕೆ ? ತಡವೇಕೆ ? ಉಗ್ರಶಾಸನ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರ ನೆನಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದತಗಲಖನ ಅಪ್ಪಣೆಯು ಅವಳಿನಲ್ಲಿ ಒರಲಿಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ತಡವೇಕೆ ? ಕಕ್ಕಾ, ಅಪರಾಧಿಯಾದ ಮಗನು ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಯಾವಾಗಾದರೂ ಮರಣಯಾತನೆಯು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಸುಲಿಸು, ಬೇಗನೇ ನನ್ನ ಮೈದೊಗಲನ್ನು ಸುಲಿಸು! ನೀಚ ವಿಷಯ ಸೇವನದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿರುವ ಈ ಶರೀರದ ಚರ್ಮವನ್ನು ಸುಲಿಯುವಾಗ ಆಗುವ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು! ಐಹಿಕ ಕ್ಷುದ್ರಭೋಗಪುಷ್ಟ ದೇಹಧಾರಣವು ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಎಷ್ಟು ದುಃಖದಾಯಕವಾಗುವವೆಂಬುದನ್ನು ಈ ದರ್ಬಾರದವರು ನೋಡಿ, ತಮ್ಮ ದೇಹಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ; ಆದರೆ ಕಕ್ಕಾ, ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರತನಕ್ಕೆ ಮೇರೆಯೇ ಇಲ್ಲವೆ ? ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭೂತದಯೆಯ ಗಂಧವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲವೆ ? ಯಾರ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸುತ್ತ ಯಾರ ಕಾಲುಹಿಡಿದು ದರದರ ಎಳೆಯುತ್ತ, ಯಾರ ಒಂದೊಂದೆ ಅವಯವ ವನ್ನು ಕಡಿಸಿ ಅವರಿಂದ ತಿನಿಸುತ್ತ, ಯಾರನ್ನು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹುಗಿಸುತ್ತ, ಇನ್ನೂ ಯಾವ ಯಾವವೋ ಎಣಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೆಸ ಗುತ್ತ ಭೂಲೋಕದ ಯಮನಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀನು ಶಾಶ್ವತನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿರುವೆಯಾ ? ಇಂಥ ಉಗ್ರ ಶಾಸನಗಳ ಭಯದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿಯನ್ನೇ ಅಂಕಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು ನಿನ್ನ ಲ್ಲಿರುವದೋ? ಧರ್ಮಜ್ಞನೂ, ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವನೂ ಎಂದು ಜನರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ನಿನಗೆ, ನಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಕುರಾಣಶಾಸ್ತ್ರವು ಇಂಥ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಗಳಿಂದಲೇ ಜನರನ್ನು ಅಂಕಿತವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವದೇ ? ಕಕ್ಕಾ, ನೀನು ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಯನ್ನೇ ಹಣ್ಣುಮಾಡಿರುವೆನೆಂದೂ, ಕಾಲಲ್ಲಿ ಮೆಟ್ಟಿ ತುಳಿದಿ ರುವೆಯೆಂದೂ ನೀನು ತಿಳಿದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದು ಕೇವಲ ನಿನ್ನ ಭ್ರಾಂತಿಯೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ. ಕಕ್ಕಾ, ಸರ್ವಸಂಹಾರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ವಶೀಕರಣ ಸರ್ವಸ್ವವೂ ಸರ್ವೇಶ್ವರನಾದ ದೇವರಿಗೊಬ್ಬನಿಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಿ ಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರತನಕ್ಕಾಗಿ ಭರತಭೂಮಿಯು ಹಣ್ಣಾಗಿರುವದರ

ಬದಲು ಬಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸಿದಂತೆ ಜಾಗೃತ ಮಾತ್ರ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಯಾಕಂದರೆ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರಲ್ಲಿ ಉಜ್ವಲ ಗುಣಗಳು ಮೂಲತಃ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತವೆ; ಇಲ್ಲದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಯಾವನು ಹಾಕುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ಗುಣಗಳು ಪಾಪವಿಶೇಷದಿಂದಾಗಲಿ, ಹೀನ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಸಹವಾಸಗಳ ಯೋಗ ದಿಂದಾಗಲಿ ಚಲನಹೀನವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರ ಕೃತ್ಯಗಳ ಪ್ರಚಂಡ ಆಘಾತವಾದಕೂಡಲೆ ಆ ಗುಣಗಳು ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ದಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯನ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಬಾಹ್ಯದ ಸೌಮ್ಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಉಗ್ರ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯು ಹೆಚ್ಚು ಅನುಕೂಲವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊ. ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರತನದ ಕೃತ್ಯಗಳ ಆಘಾತದಿಂದ ಜನರ ಮನೋಭೂಮಿಗಳು ಕಂಪಿಸಿ ಸಡಿಲುತ್ತಿರುವಾಗ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದ ದ್ವೇಷಭಾವನಾರೂಪ ಬೀಜಗಳು ಬಿತ್ತಿದವು. ಹೀಗೆ ಬಿತ್ತಿಹೋದ ಬೀಜಗಳಿಗೆ ಜಲದ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಯಾಯಿತು; ಆದರೆ ' ಸಮಾನಶೀಲ ವ್ಯಸನೇಷು ಸಂಖ್ಯಂ ' ಎಂಬ ಸಂಸ್ಕೃತೋಕ್ತಿಯಂತೆ, ಭಾರತೀಯರು ನಿನ್ನ ಪೀಡಾರೂಪ ಸಮಾನ ವ್ಯಸನದಿಂದ ತಮ್ಮ ಕ್ಷುದ್ರ ಅಂತಃಕಲಹಗಳನ್ನು ಮರೆತು ಪರಸ್ಪರ ಸಖ್ಯವುಳ್ಳವರಾಗ ಹತ್ತಲು, ಆ ಬೀಜಗಳಿಗೆ ಈ ಪ್ರೇಮಜಲದ ಸಂಸರ್ಗವಾಗಿ ಅವು ಮೊಳೆತು ಸಸಿಗಳಾದವು ! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಬಹಾಉದ್ದೀನನು; ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವೆತ್ತಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ದರ್ಬಾರವು ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಚಂಡ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ತಾಪದ ಅನುಭವವೂ ಬಾರದೆಹೋಗಿ ಅವರು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಪರವಶರಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅತ್ತ ಮಹಮ್ಮದನ ಕ್ರೋಧವು ಶಾಂತವಾಗಹತ್ತಿ, ಅವನು ಮಗನ ಮಾತು ಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದನು. ತಾನು ವಿಧಿಸಿದ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಯಂತೆ ಮಗನ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಆತನಿಗೆ ಆಗಲೊಲ್ಲದು. ಈತನು ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಯಂತೆ ಇಷ್ಟು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ತನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವ ದಾದರೂ ಏನು, ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ತೆರೆದು ತನ್ನ ಕಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ—

"ಕಕ್ಕಾ, ಇವು ಅಪರಾಧಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಮಗನ ಮಾತುಗಳೆಂದು ನೀನು ನಿರಾಕರಿಸಬೇಡ. ಕೇವಲ ಮರಣೋನ್ಮುಖನಾದದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವನೆನಿಸುವ ನಿನ್ನ ಮಗನನ್ನು ಈಗ ಮಗನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ ನಿರುಪಾಧಿಕ ಸದ್ಬೋಧಕನೆಂದು ತಿಳಿ. ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ತುತ್ತಾಗಿರುವಾಗ ಹೀಗೆ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡುವದುಂಟೇ? ಆದರೆ ಕೇವಲ ಅಂತರಾತ್ಮನ ಪವಿತ್ರ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಾನು ಆಡುತ್ತಿರುವೆನು. ಕಕ್ಕಾ, ದ್ವೇಷಬೀಜಗಳು ಪ್ರೇಮಜಲದ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ಮೊಳೆತವೆಂಬ ಮಾತು ಆಕ್ಷೇಪಾರ್ಹವೆಂದು ನಿನ್ನಂಥ ವಿದ್ವಾಂಸನು ಭಾವಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಮ-ದ್ವೇಷಗಳೆಂಬವು ಪರಿಸ್ಥಿತ್ಯನುರೂಪವಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ವೃತ್ತಿಗಳಿರುತ್ತವೆ. ಒಂದೇ ಮನಸ್ಸು ತನಗೆ ಅನುಕೂಲ ಸಂಗತಿಗಳ ಯೋಗವಿದ್ದಾಗ ಪ್ರೇಮರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವದು; ಪ್ರತಿಕೂಲ ಸಂಗತಿಗಳ ಯೋಗವಿದ್ದಾಗ ದ್ವೇಷರೂಪದಿಂದ ಪರಿಣಮಿಸುವದು. ಭಾರತೀಯರಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ವ್ಯಸನದಿಂದುಂಟಾದ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಭಾವವೇ, ಅವರಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲನಾದ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ಅದು ನಿನ್ನ ವಿಷಯದ ದ್ವೇಷಭಾವನೆಗೆ ಉತ್ತೇಜಕವಾಯಿತು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ದ್ವೇಷಬೀಜವು ಭಾರತೀಯರ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಜಲದಿಂದ, ಅಂದರೆ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಮೊಳೆತು ಸಸಿಯಾಯಿತೆಂದು ಅಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆನು. ಕಕ್ಕಾ, ಆ ಸಸಿಯ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಗೊಬ್ಬರವೂ, ಅನುಕೂಲ ವಾಯುವೂ, ತಕ್ಕ ಗೆಯ್ಮೆಯೂ ಬೇಕಾಗಿರುವವಷ್ಟೇ? ಅವೂ ಒದಗಿಬಂದಿರುವವು; ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಭಾರತೀಯರ ಪರಸ್ಪರ ಸಖ್ಯದ ಮೂಲಕ ಅವರಲ್ಲಿ— 'ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭರತಭೂಮಿಯವರು; ಭರತಭೂಮಿಯ ಗೌರವ ಕಾಯುವದು ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ' ಎಂಬ ದೇಶಾಭಿಮಾನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವದು. ಈ ದೇಶಾಭಿಮಾನವನ್ನೇ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದ ದ್ವೇಷಭಾವದ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ತಕ್ಕ ಗೊಬ್ಬರವೆಂದು ತಿಳಿ. ಅದರಂತೆ ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರತನದ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಜನರ ವಿತ್ತಜೀವಿತಗಳು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗದೆ ಹೋಗಿರುವದರಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವು ತಾನಾಗಿಯೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವದು. ಈ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವನ್ನೇ ದ್ವೇಷವೃಕ್ಷದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಅನುಕೂಲವಾಯುವೆಂದು

ತಿಳಿದುಕೋ. ಭಾರತೀಯರು ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅಯೋಗ್ಯ ಕೃತಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಹತ್ತಲು, ನೀನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕ್ರೂರತನದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸುವೆ; ಇದರಿಂದ ಭಾರತೀಯರ ಮನೋಭೂಮಿಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಪಿಸಿ ಸಡಿಲಾಗಲು, ಸಸಿಗೆ ತಕ್ಕ ಗೆಯ್ಮೆವು ಒದಗಿದಂತಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ನಿನ್ನ ವಿಷಯದ ದ್ವೇಷವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಬಗೆಯ ಅನುಕೂಲತೆಗಳು ಒದಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯಹತ್ತಿ, ಈಗ ನೀನು ಅದರ ನಾಶಕಾರಕ ಉಗ್ರಫಲಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವೆ! ಕಕ್ಕಾ, ಅದು ಹ್ಯಾಗೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಈಗ ನೀನು ಇತ್ತಕಡೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಲು ಅತ್ತಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ಅತ್ತಕಡೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಇತ್ತಕಡೆಯಲ್ಲಿ, ನೀನು ಅತ್ತಿಂದಿತ್ತ ಇತ್ತಿಂದತ್ತ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಜೇರೊಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯಗಳು ಏಳುತ್ತಿರುವವಲ್ಲ? ಅವು ದ್ವೇಷವೃಕ್ಷದ ನಾಶಕಾರಕ ಫಲಗಳಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಏನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಕಕ್ಕಾ, ಸೆರಗಿಗೆ ಗಂಟು ಹೊಡೆದುಕೋ. ಈಗ ನಾನು ನಿನ್ನ ಕ್ರೋಧಾಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾದರೆ, ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಆಹುತಿಯು ಭಾರತೀಯರ ದ್ವೇಷಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆಗುವದು!!"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಪುನಃ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಮುಚ್ಚಿ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವೆತ್ತಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— "ಯಾ ಅಲ್ಲಾ!" ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾದನು. ಹೀಗೆ ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿರುವಾಗ ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹುಕ್ಕನಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಒಬ್ಬ ತಪೋಧನನ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ಕಾಣಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಾನೇ ಈ ರೂಪದಿಂದ ತನ್ನ ಅಂತ್ಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ದರ್ಶನ ಕೊಟ್ಟನೆಂಬ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಗಿ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ನೀರುಗಳು ಹೋಗಹತ್ತಿದವು! ಆತನ ಮುಖದಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ದೈವೀತೇಜಸ್ಸು ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ದರ್ಬಾರದ ಜನರ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದಲೂ ನೀರುಗಳು ಬರತೊಡಗಿದವು. ವಿಶೇಷವಾದ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರನೆನಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದನ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದಲೂ ನೀರುಗಳು ಬರತೊಡಗಿದವು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾಜಪುತ್ರನು ಕಾದುರಿಸಿ ಸ್ನೋಡಿಸುತ್ತ ಮಹಮ್ಮದನ ಒಳಗೆ ಬಂದು, ಒಂದು ಥೈಲಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಆ ಥೈಲಿಯನ್ನು ಓದುತ್ತೋದುತ್ತ

ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತ ಮಹಮ್ಮದನ ಕಣ್ಣೊಳಗಿನ ಜಲಧಾರೆಗಳು ತತ್ಕ್ಷಣ ಅಟ್ಟಿಸಿ, ಅವನ ಉಗ್ರಮುಖವು ಕೆಂಪಾಗಹತ್ತಿತು! ಆಗ ಆ ಕ್ರೂರನು ಆಸನನಿಂದೆದ್ದು ಕಾಲು ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಮುಂಗೈ ಕಡಿದು ದರ್ಬಾರವು ನಡುಗುವಂತೆ—

" ಹರಾಮಖೋರ, ಇಂಥ ಪುಂಡರ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸಲೇಬೇಕು" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಸೇವಕರನ್ನು ಕುರಿತು— " ಸುಲಿಯಿರಿ ಈ ನೀಚ ಬಂಡುಗಾರನ ಚರ್ಮವನ್ನು " ಎಂದು ಆವೇಶದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲು, ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವೆತ್ತಿ ನಿಂತಿದ್ದ, ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಚರ್ಮವನ್ನು ಸೇವಕರು ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರತನದಿಂದ ಸುಲಿಯಹತ್ತಿದರು! ಆದರೆ ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ನಮ್ಮ ಲೇಖನಿಯು ತತ್ತರಿಸುವದರಿಂದ ಈ ಕ್ರೂರಕೃತ್ಯವನ್ನು ನಾವು ವರ್ಣಿಸಲಾರೆವು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ ಈ ಘೋರ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ದರ್ಬಾರದೊಳಗಿನ ಕೋಮಲ ಹೃದಯದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಘೋಳೆಂದು ಅತ್ತರು! ರಕ್ತಪಾತದಿಂದ ದರ್ಬಾರದ ಭಯಂಕರತೆಯು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಲು, " ಹಾಹಾ ! " ಎಂಬ ರವವು ತನ್ನಿಂದ ತಾನೆ ಜನರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಟಿತು! ಆದರೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಮಿಸುಗಲಿಲ್ಲ, ಮುಸುಗುಟ್ಟಲಿಲ್ಲ! ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚಿ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವೆತ್ತಿ ನಿಂತವನು ನಿಂತ ಹಾಗೆ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು! ಅವನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಹುಕ್ಕನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಆ ತಪೋಧನನ ಮೂರ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಇತ್ತು; ಹೀಗೆ ನಿಂತಿರುವ ಬಹಾಉದ್ದೀನನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ಬಂದು ಒದೆಯಲು, ಆ ದೈವಹೀನನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವನು ಬಿದ್ದುಹೋದನು! ಆತನ ಇಹಲೋಕದ ಯಾತ್ರೆಯು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಮುಗಿದಂತಾಯಿತು; ಆದರೆ ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಅತ್ಯಂತ ಯಾತನೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟನೆಂದು ನೀವು ಹೇಳುವಿರಾ, ಅಥವಾ ತಪೋಧನನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನ ಆತ್ಮವು ಅತ್ಯಂತ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವಿರಾ! ನೀವು ಏನೇ ಹೇಳಿರಿ, ನನಗಂತೂ ಯಾವ ಮಾತಿನ ನಿರ್ಧಾರವೂ ಆಗಲೊಲ್ಲದು! ಆದರೆ ಈ ಭಯಂಕರ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮುಖದಿಂದ "ಇದು ದೇವರಾಯನ ದರ್ಬಾರವೋ ಯಮನ ದರ್ಬಾರವೋ"

ಎಂಬ ವಾಣಿಯು ಹೊರಡುತ್ತಿರಲು, ಮಹಮ್ಮದನು ಅಶ್ವಾರೂಢನಾಗಿ ಅಂಗರಕ್ಷಕರು ತನ್ನನ್ನು ಸುತ್ತಿಕೊಳ್ಳಲು, ತನ್ನ ಬಿಡಾರದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದನು. ಆದರಿಂದ ದರ್ಬಾರದ ಕಠೋರಕಾರ್ಯವು ಮುಗಿದಂತಾಗಿ ಜನರು ಮರಮರ ಮರುಗುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಆದರೆ ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಹೀಗೆ ಮಹಮ್ಮದನನ್ನು ಒಮ್ಮಿಂದೊಮ್ಮೆ ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸಿದ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಏನು ಬರೆದಿರಬಹುದು ?

೧೧. ಮಲಿಕನ ಮಬ್ಬು !

ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ದರ್ಬಾರದ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಮಹಮ್ಮದನ ಕ್ರೂರತನಕ್ಕೆ ಅಂಜಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕುಳಿತಾಗ, ನಿಂತಾಗ, ಉಣ್ಣುವಾಗ ಆ ದರ್ಬಾರದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ನೋಡಿದತ್ತೆಲ್ಲ ದರ್ಬಾರದ ಚರ್ಚೆಯೇ ಕೇಳಬರುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ವಿಷಯನಳ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯು ಕೇಳಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರಲ್ಲಿ ಮರುದಿನ ದರ್ಬಾರದೊಳಗೆ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಸಹಾಯಕರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಶಾಸನವಾಗತಕ್ಕದ್ದಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಜನರ ಚರ್ಚೆಗೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕಳೆಯೇರಿತ್ತು; ಅಂದು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಆ ಪತ್ರವು ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ಆ ಕ್ರೂರ ಮಹಮ್ಮದನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸಿದಕೂಡಲೆ ಉಳಿದ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳ ಕೊಲೆಯನ್ನು ತನಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮಾಡಿಸಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಪಂಜಾಬದ ಬಂಡುಗಾರರು ಮಹಮ್ಮದನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ, ಅವನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ಓಡಿಸಿದರೆಂಬ ಪತ್ರವು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಬಂಡುಗಾರರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಹಮ್ಮದನ ತಲೆತಿರುಗಿ ಹೋಗಿ ಆ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಆತನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹೀರಿ ಸಂತಾಪಾತಿಶಯದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆ ಶೀಘ್ರಕೋಪಿಯು ಪಂಜಾಬದ ಜನರ ಶಾಸನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಅಂದೇ ಹೊರಟುಹೋಗತಕ್ಕವನು; ಆದರೆ

ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ದರ್ಪತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರ ಸಮಕ್ಷ ಆಪಾಸು ಕನ್ನಡ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳನ್ನು ಕ್ರೂರತನದಿಂದ ಶಿಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಮುನ್ನಾದಿನ ದರ್ಬಾರು ನೆರೆದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದು ದರ್ಬಾರು ನೆರೆಸಿದನು.

ನಿನ್ನಿನ ದಿನಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಜನರು ಅಂದಿನ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆ ಕ್ರೂರನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಶವವು ಬಿದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದಿತ್ತು. ಆ ಭಯಂಕರ ಕೃತಿಯು ದರ್ಪವಿಶೇಷದಿಂದ ಜನರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಹಾಗೇ ಶವವನ್ನು ಬೀಳಗೊಟ್ಟು ಕಾವಲಿಡಿಸಿದ್ದನು. ಇದರಿಂದ ಅಂದಿನ ಭಯಂಕರ ದರ್ಬಾರವು ಅಮಂಗಲ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಹಮ್ಮದನು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಕೂಡಲೆ ದೇವರಾಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಸಿಟ್ಟಿನಸ್ವರದಿಂದ— “ದೇವರಾವ, ವೃದ್ಧಾಪ್ಯದ ಮೂಲಕ ನಿಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯು ಕ್ಷೀಣವಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಮಿತ್ರ ದ್ರೋಹದ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವೇ ? ನಮ್ಮ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಕಾಶಿಮನೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ದ್ರೋಹವೇ ? ಎಲ್ಲಿರುವನು ನಿಮ್ಮ ಆ ಕುರುಬರ ಹೆಗ್ಗನೆಂಬವನು ? ಅವನ ಒಳಸಂಚುಗಳೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ತಿಳಿದಿವೆ. ದೇವರಾವ, ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿರುತ್ತೇವೆ; ಆದರೆ ಅದರ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ನಮ್ಮ ದ್ರೋಹಚಿಂತನದಲ್ಲಿ ನೀವು ಮಾಡುವಿರಾ ? ಇರಲಿ, ಹಿಂದಿನಿಂದ ನೋಡೋಣವಂತೆ ! ಮೊದಲು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನೆಂಬ ಪುಂಡನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ.” ಎಂದು ಅಂಗರಕ್ಷಕರನ್ನು ನೋಡಲು, ಕೂಡಲೆ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ್ನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಶವದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ತಂದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ವಾಚಕರಿಗೆ ಅರಿಯದವನಲ್ಲ. ಹೆಗ್ಗನ ಅಥವಾ ಹುಕ್ಕನ ಪರಮಮಿತ್ರನಾದ ಈ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಸಂಗಡ ಬ್ಬಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋದದ್ದನ್ನು ವಾಚಕರು ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಜಾತಿಯಿಂದ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಕುರುಬನಾಗಿದ್ದರೂ ಶೌರ್ಯವು ಅವನ ಹುಟ್ಟುಗುಣ

ವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಹುಕ್ಕನಂಥ ವೀರನ ಸಹವಾಸವು ಒದಗಿದ ಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು ? ಆತನು ಈಗ ಕಡುಗಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ಮಿತ್ರನಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಅವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಿಗೆ ಬಹಳ ವಿಷಾದವಾಗಿ, ಆತನು ಒಮ್ಮೆ ಮಹಮ್ಮದನನ್ನೂ, ಒಮ್ಮೆ ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರನ್ನೂ ಸಂತಾಪದಿಂದ ನೋಡಿದನು. ಆತನ ಆಗಿನ ಉಗ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಒಂದುಪ್ರಕಾರದ ಹೊಸ ಜೀವನದ ಸಂಚಾರವಾದಂತಾಗಿ ಅವರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— ' ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಇಂದು ಈ ವೀರನನ್ನು ಮಹಮ್ಮದನ ಕ್ರೂರತನಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗಗೊಡಬಾರದು ' ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು.

ಅವರಿಗೆ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಗುರುತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪರಿಚಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇವನು ಕನ್ನಡವೀರನು—ನಮ್ಮವನು, ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದಲೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಈ ಭಾವನೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ನೆರೆದ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಆಡಿದ ಅಪಮಾನದ ಮಾತುಗಳಿಂದ ದೇವರಾಜನೂ ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದುಕೊಂಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಸಿಟ್ಟು ರಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ ಅವನ ಸ್ಥಿತಿಯಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನು ತನಗಾದ ಸಂತಾಪವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆದರೂ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಕ್ರೂರಮುದ್ರೆಯನ್ನೂ, ಅವನ ತೇಜಸ್ವಿತೆಯ ದಿಟ್ಟತನವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಆ ವೃದ್ಧ ದೇವರಾಜನೂ ಅವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಭಿಮಾನ ತಾಳಿದನು. ಅತ್ತ ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರ ಬಾಹುಗಳು ಈ ವೀರಮಲ್ಲನ ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತ ಮುಖದ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸ್ಫುರಣಗೊಂಡು, ಅವರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದರು; ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮಹಮ್ಮದನು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ್ನು ಕುರಿತು—

ಮಹಮ್ಮದ—ನೀನು ಆ ದುಷ್ಟ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಸಂಗಡಿಗನಲ್ಲವೇ?

ಮಲ್ಲಸರ್ಜ—ಹೌದು, ಸಜ್ಜನನಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಸಂಗಡಿಗನು ನಾನು ಹೌದು.

ಮಹಮ್ಮದ— ಹಾಗಾದರೆ, ಈಗ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗಲು ನೀನು ಸಿದ್ಧನಾಗು.

ಮಲ್ಲಸರ್ಜ— ನೀನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಳಿಸಲು ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ

ನನ್ನ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಯಾಕೆ ನೋಡುತ್ತೀ ? ಹೇಳು ನನಗಾಗಿ ಯಾವ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೀ ಹೇಳು. ನಿನ್ನ ಕ್ರೂರತನದಿಂದಾದರೂ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗರು ಜಾಗೃತರಾಗಲಿ.

ಮುಹಮ್ಮದ— ರಾಜದ್ರೋಹಿಯೇ, ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಜಾಗೃಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು ನಿಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ಪುಂಡ ಹೆಗ್ಗನು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವನಂತೆ ! ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಅದಾವ ಗಂಡಸವನು ? ನಿಮ್ಮ ಈ ಔದ್ಧತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಸರ್ವಾಂಗವು ದಹಿಸುತ್ತಿರುವದು. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಸಾಲಡಾವಣಿ ಹೊರಡಿಸಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಚಂಡಾಡಿದಾಗ ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಶಾಂತವಾಗುವದು. ಹೇಳು, ನಿನ್ನ ಆ ದುಷ್ಟ ಹೆಗ್ಗನು ಎಲ್ಲಿರುವನು ಹೇಳು ?

ಮಲ್ಲಸರ್ಜ—ಕ್ರೂರಮುಹಮ್ಮದಾ, ಯಾಕೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಬೊಗಳುತ್ತಿ? ಬಾಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಪುಂಡ-ದುಷ್ಟ ಎಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನುಡಿಯುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ನಮ್ಮ ಗಂಡುಗಲಿಯಾದ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಈ ಕಗ್ಗಕುರುಬ ಮಲ್ಲನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ, ಇಗೋ ಸ್ವತಃ ನೀನು ಬಾ, ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಬೇರೆ ಬಲ್ಲಿದರಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳಿಸು, ಅಂದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಜಾಗೃತಿಯ ಸವಿಯು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವದು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ತನ್ನ ಮೈಮೇಲಿನ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದು ಚೆಲ್ಲಿ ರಾಜಬೀದಿಯ ಪ್ರಾಸಾದದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯುಂಟಾಗುವಹಾಗೆ ಸಡ್ಡುಹೊಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ಅವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಡದಂತಾದವು ! ಕನ್ನಡ ವೀರನ ಈ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಬಾಹುಗಳು ಸ್ಫುರಣಹೊಂದಿದವು. ಆಗ ಅವರ ಹೃದಯದ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ವಜನಾಭಿಮಾನವು ಜಾಗೃತವಾಗಲು, ಅವರ ಶರೀರಗಳು ಪುಲಕಿತವಾದವು. ಆಗ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಧೀರಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಮುಹಮ್ಮದನಿಗೆ—“ ಯುವನ ವೀರಾ, ಎಲೈ ರಕ್ತ ಸುರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಯುವನವೀರಾ, ಬಾ, ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿದ್ದರೆ ಈ ಕಗ್ಗ ಮಲ್ಲನ ಕುರಿ ಹಾಲು ಉಂಡ ತುಂಡ ದೇಹವನ್ನು ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಹಿಂಡಿ ರಕ್ತ ಸುರಿಸು ! ಅಂಥ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನನ್ನ ಒಡೆಯನನ್ನು “ ಪುಂಡ ದುಷ್ಟ ” ಎಂದು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಬೇಡ ! ದುಷ್ಟ

ಮಹಮ್ಮದಾ, ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅಣ್ಣನಮಗನ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸುವ ನೀನು ರಾಕ್ಷಸನಲ್ಲದೆ ಮನುಷ್ಯನೇ ? ಡಾವಣಿಹೊಡೆದು ನಮ್ಮ ಚಂಡು ಗಳನ್ನು ತುಂಡರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನೇನು ಕುರಿಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆಯಾ ? ಶ್ರೀರಾಮನ ಅಮೋಘ ಬಾಣವನ್ನು ಕೂಡ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಗಂಡುಗಲಿ ವಾಲಿಯ ಗಂಡುಮೆಟ್ಟಿನ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಕುರಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆಯಾ ? ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಕನ್ನಡಿಗರ ಆಹವಸ್ಫೂರ್ತಿಯು ಜಾಗೃತವಾಗುವಂತೆ ಪುನಃ ಮಲ್ಲನು ಸಡ್ಡುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದನು !

ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಈ ಉದ್ದಾಮತನವನ್ನು ನೋಡಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತನಾದರೂ, ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆತನಿಗೆ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ದುಡುಕಲೊಲ್ಲದು. ಈತನಿಗೆ ಯಾವ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ಯವನನು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಾಯನದ ಮಂಜುಲ ಸ್ವರವು ದರ್ಬಾರದ ರುಕ್ಷಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿ ಹರಿಬಿದ್ದು ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಠೋರತನವನ್ನು ಕಡಿಮೆಮಾಡಹತ್ತಿತು. ಎಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿಗಳು ಗಾಯನ ಧ್ವನಿಯು ಬರುವ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿದವು. ಆಗ ಗಾಯನ ಮಾಡುವ ತರುಣಿಯ ಮನೋಹರರೂಪವು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು ! ಗಾಯಕಿಯು ಮಹಮ್ಮದನ ಗುಣವರ್ಣನದ ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿಯ ಪದವನ್ನು ಮನೋಹರ ವಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಗಾಯಕಿಯು ನಿಮ್ಮ ಗುರುತಿ ನವಳೇ ಇರುವಳು. ಮೊದಲನೆಯ ದಿನ ಮಹಮ್ಮದನು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಉರಿ ಯುತ್ತ ಬರುತ್ತಿರಲು, ಅವನನ್ನು ಗಾಯನದಿಂದ ಶಾಂತಗೊಳಿಸಿದವಳು ಈಕೆಯೇ ! ಮಹಮ್ಮದನು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಪರಿಚಿತ ಗಾಯನವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಗಾಯಕಿಯ ಆ ಪೂರ್ವಪರಿಚಿತ ಮನೋಹರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಶಾಂತ ನಾಗತೊಡಗಿದನು. ತನ್ನ ಗುಣಾನುವಾದದ ಪದ್ಯವು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಡುವ ಹಾಗೆ ಗಾಯಕಿಯು ಮಾರ್ಮಿಕ ರೀತಿಯಿಂದ ಹಾಡಿಹಾಡಿದಂತೆ ಮಹಮ್ಮ ದನು ಶಾಂತನಾಗುತ್ತಿದ್ದನು. ದರ್ಬಾರದ ಜನರು ಒಮ್ಮೆ ಗಾಯಕಿಯನ್ನೂ ಒಮ್ಮೆ ಮಹಮ್ಮದನನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕೌತುಕಪಡತೊಡಗಿದರು. ಬರಬರುತ್ತ ಮಹಮ್ಮದನು ತೀರ ಶಾಂತನಾಗಿ, ಅವನ ಮುಖವು ಪ್ರಸನ್ನವಾಯಿತು. ಆ

ಕಲಾನಿಪುಣನೂ, ಘನವಿದ್ವಾಂಸನೂ, ಪರಮೋದಾರನೂ ಆದ ತಗಲಖನು ಗಾಯಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದಿಂದ—

ಮುಹಮ್ಮದ— "ದೇವಾಂಗನೆಯೆ, ಧನ್ಯಳು, ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತ ಕ್ರೂರ ಮುಹಮ್ಮದನ ಕ್ರೋಧವನ್ನು ಶಾಂತಗೊಳಿಸುವ ನೀನು ಪರಮ ಧನ್ಯಳು! ನಿನ್ನ ಪವಿತ್ರಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳೂ, ನಿನ್ನ ಲಲಿತ ಗಾಯನವನ್ನು ಕೇಳುವ ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳೂ ಕೃತಾರ್ಥವಾಗಿ, ನಿನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಪೂಜ್ಯಭಾವವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸುಶೀಲೆಯೇ ಕೇಳಿಕೋ ನಿನಗೆ ಏನುಬೇಕು ಕೇಳಿಕೋ? ನಿನ್ನ ಗುಣಲುಬ್ಧನಾದ ಮುಹಮ್ಮದನು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವನು; ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಬೇಗನೇ ಕೇಳು."

ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುವ ಮುಹಮ್ಮದನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಗಾಯಕಿಯು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೊರಳಿಸಿದಳು. ಆಗ ಆ ಮಲ್ಲ ಸರ್ಜನನ ಗಂಭೀರದೃಷ್ಟಿಗಳೂ, ಗಾಯಕಿಯ ಮನೋಹರ ದೃಷ್ಟಿಗಳೂ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ತಾಕಲಾಡಿ ತಟ್ಟನೆ ಅವು ಹಿಡಿದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದವು. ಈ ದೃಷ್ಟಿ ಸಮ್ಮೇಲನದ ಆಘಾತದಿಂದ ಗಾಯಕಿಯ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆಂದು ಅದು ಪುಳಕಿತವಾಯಿತು; ಆಕೆಯ ಮುಖವು ನಸುಗೆಂಪೇರಿ ಗಲ್ಲಗಳು ಬೆವೆತವು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಪವಿತ್ರವೇಷದ ಗಾಯಕಿಯ ಪವಿತ್ರರ ಮುಖವು ಮಲ್ಲ ಸರ್ಜನನ ಮುಖಾವಲೋಕನಮಾತ್ರದಿಂದ ಹೀಗೆ ವಿಕೃತವಾದದ್ದು ಸೋಜಿಗವೇ ಸರಿ! ನಮಗಂತೂ ಅದರ ರಹಸ್ಯವು ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಮಟ್ಟಿಗೆ ತಿಳಿದಹಾಗೆ ಆದರೂ ಅದನ್ನು ಈಗ ಹೇಳುವ ಮನಸ್ಸು ನಮಗೆ ಆಗಲೊಲ್ಲದು. ಇರಲಿ, ಪ್ರಸಂಗಬಂದಾಗ ನೋಡೋಣವಂತೆ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಗಾಯಕಿಯು ಮುಹಮ್ಮದನನ್ನು ಏನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಳೋ ನೋಡೋಣ. ಈಗ ದರ್ಬಾರದ ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಗಳೂ, ಲಕ್ಷವೂ ಗಾಯಕಿಯಲ್ಲಿ ನೆಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದವು. ದರ್ಬಾರವು ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾಗಿತ್ತು. ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಿಗೆ ಗಾಯಕಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ಇಚ್ಛೆಯಾದರೂ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಆತನು ತಿರುಗಿ ಗಾಯಕಿಯ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಹೊರಳಿಸದಾದನು. ಆಗ ಗಾಯಕಿಯು ಮುಹಮ್ಮದನನ್ನು ಕುರಿತು—

ಗಾಯಕಿ—"ಪ್ರತಾಪಿಯೇ, ನನ್ನಂಥ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯು ನಿನ್ನಂಥ ಸಾರ್ವಭೌಮರಾಜನನ್ನು ಏನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ? ಹಣಕಾಸು-ಭೂಮಿ ಕಾಣಿಕೆಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಂತೂ ನನಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ನನಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಭೂತದಯವು ? "

ಮಹಮ್ಮದ— " ಉದಾರಚರಿತಳೇ, ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾದ ಮಹಮ್ಮದನಲ್ಲಿ ಭೂತದಯಕ್ಕೂ ಕೊರತೆಯಿರುವದಿಲ್ಲ ! ಆದ್ದರಿಂದ ಹೇಳು, ನಿನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಭೂತದಯೆಯ ಯಾವ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಿ ಹೇಳು ? "

ಗಾಯಕಿ— " ದಯಾರಾಶಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಔದಾರ್ಯದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ನಾನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ನನ್ನಂಥ ಬಡ ಗಾಯಕಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ಪರಮೌದಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ನಿನಗಿದ್ದರೆ, ಇಗೋ, ಈ ಕನ್ನಡ ವೀರನನ್ನೂ, ಈತನ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಬಂಧಮುಕ್ತಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡು. "

ಗಾಯಕಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಾಗ ಉದಾರ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಗುವ ಆನಂದವು ಈ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ, ತನಗೆ ಒಬ್ಬ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯು ಮಾತು ನಡೆಸುವ ಯೋಗ ಒದಗಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯಂತೂ ಆತನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗಿತ್ತು. ಮಹಮ್ಮದನು ವಿಲಕ್ಷಣ ಪುರುಷನಾಗಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲ ಗುಣಗಳು ಆತನಲ್ಲಿ ಅತಿಯಾಗಿದ್ದವೆಂದು ನಾವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ; ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಾಗ ಆತನು ಕ್ರೂರನಾಗಿರುವಷ್ಟೇ ಅವನು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವಾಗ ಉದಾರನೂ ಆಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗ ಗಾಯಕಿಯ ಯೋಗದಿಂದ ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದ ಆತನು ಗಾಯಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು-"ಗುಣಸುಂದರಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಈ ಕನ್ನಡ ವೀರನನ್ನೂ, ಈತನ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನೂ ಈಗ ಬಂಧಮುಕ್ತಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ; ಅವರು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಲಿ. ನನಗೆ ಇಂಥ ಔದಾರ್ಯದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುವೆನು."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಮಹಮ್ಮದನು ತನ್ನ ಸೇವಕರನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಸೆರೆಯವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು, ಮಲ್ಲಿಸರ್ಜನನ ಹೊರತಾಗಿ ಉಳಿದವರೆಲ್ಲರು

ಗಾಯಕಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆ ತಾಳಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಆಗ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ—

"ಯವನವೀರಾ, ನಿನ್ನ ಈ ಔದಾರ್ಯವು ನಿನ್ನ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ; ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯಳಾದ ಒಬ್ಬ ಗಾಯಕಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾದ ನಿನ್ನ ಔದಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯಂತೂ ನಿನ್ನ ಸರಳತನವೂ, ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯೂ ಬಹಳ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವವು! ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ಗುಣಗಳ ಪ್ರಕಟನೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ! ನೀನು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದಾಗ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಈ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕಿಂತ, ಗಾಯಕಿಯು ನಮ್ಮ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ ಔದಾರ್ಯವೂ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ಲಾಘನೀಯವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ, ಆಕೆಯ ನಿರಪೇಕ್ಷಬುದ್ಧಿಯು ಬಣ್ಣಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಹೆಗ್ಗನ ಅನುಯಾಯಿಯೆನಿಸಿದ ನಾನು ಬಾಯಿಂದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ದಯಾಗುಣದ ಆಶ್ರಯದಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗಲಾರೆನು. ನಮ್ಮ ಮಿತ್ರನೆನಿಸುವ ಬಹಾಲುದ್ದೀನನು ಮೃತಿಹೊಂದಿಬಿದ್ದಿರಲು, ಆತನ ಸಲುವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಒಬ್ಬ ವೀರನ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಆಹುತಿಯಾಗಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳದೆ ಇರುವದು, ಅಥವಾ ಹಾಗೆ ಆಹುತಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಆ ಮಿತ್ರನ ಸಲುವಾಗಿ ನನ್ನ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸದೆ ಇರುವದು ಹೇಡಿತನದ ಮಾತಾಗಿರುವದು! ನಿನ್ನ ಕ್ಷಮಾಶೀಲತೆಯ ಫಲವನ್ನು ನನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಭೋಗಿಸಲಿ; ಆದರೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಶಸ್ತ್ರಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಲಿ, ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಲಿ ನಿನ್ನ ಕಡೆಯ ಒಬ್ಬ ವೀರನು ಈಗ ಎದುರಾಗಲೇಬೇಕು. ಹಾಗಾಗದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಬಂಧಮುಕ್ತನಾಗಲು ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸು ನಿರ್ನಿಮಿತ್ತ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಅನುರಾಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರಲು, ನನ್ನ ಮಿತ್ರನ ಮರಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ಅನುಕಂಪವನ್ನು ತೋರಿಸದಿರುವದು ಹೀನತನವಲ್ಲವೇ? ಸದ್ಗುಣಿಯಾದ ಮಹಮ್ಮದನೇ, ನಾನು ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೆಗ್ಗನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗನಾದ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿರುವದನ್ನು ನೀನೂ ನನ್ನ ಸಮಕ್ಷ ನಮ್ಮ

ಈ ಕನ್ನಡಿಗರೂ ನೋಡಲಿ! ಇತ್ತ ನೋಡು, ನನ್ನ ಈ ಬಾಹುಗಳು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹ್ಯಾಗೆ ಸ್ಫುರಣಹೊಂದುತ್ತಿರುವವು!" ಎಂದು ನುಡಿದು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಪುನಃ ಸಡ್ಡುಹೊಡೆದನು. ಹೀಗೆ ಸಡ್ಡುಹೊಡೆಯುವಾಗ ಆತನ ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಸೀಮನ ಕಡೆಗೆ ಕೆಕ್ಕರಿಸಿದವು!

ಕಾಸೀಮನು ವಾಚಕರಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತನಲ್ಲ. ಈತನು ಹುಚ್ಚಮುಹಮ್ಮದನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾಸೀಮನು ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯು ಆದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಸ್ತ್ರೀಲಂಪಟನು. ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ ಈ ಕಾಸೀಮನ ಅಂಗವಿತ್ತೆಂಬ ಸಂಶಯವು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಿಗೆ ಬಂದದ್ದಲ್ಲದೆ, ದೇವರಾಯನ ಮಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನು ಕಾಸೀಮನೇ ಮಾಡಿರುವನೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು; ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೆಗ್ಗನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ದೇವರಾಯನ ಮಗಳಾದ ಆ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದನ್ನು ವಾಚಕರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪರಸ್ತ್ರೀ ಲಂಪಟನಾದ ನೀಚನನ್ನು ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ಸೇಡುತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಆತುರಪಡತೊಡಗಿದನು.

ಅವನ ಈ ಮನೋದಯವು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿ. ಆ ವೀರನೂ ಆವೇಶಗೊಂಡನು. ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುಹೋಗಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಈ ಮಲ್ಲನ ಕಾಲಲ್ಲಿಯೇ ಅಂತರಿಸಿದಳೆಂಬ ಸಿಟ್ಟು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಈಗ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿರುವಾಗ ಮಲ್ಲನ ರಕ್ತವನ್ನು ಹಿಂಡಬೇಕೆಂದು ಕಾಸೀಮನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಹಿಂದೂಜನರ ಲಕ್ಷವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಕೈಲಾಗದ ಹೇಡಿಗಳೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಬಲದ ಗರ್ವವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಿತ್ತು. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲನ ಚೆಂಡುತಿರುವಿ ಒಗೆಯುವೆನೆಂದು ಕಾಸೀಮನು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾಸೀಮನ ಈ ಭಾವನೆಯು ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದೆಂತಲೂ ಹೇಳುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯೆಂದು ನಾವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಕಾಸೀಮನು ಕಬ್ಬಿಣದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಹಾರಿಗಳನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮುರಿಯುವನು; ಮೊಣಕೈ

ಯಿಂದ ತಿವಿದು ಗೋಡೆಗಳಿಗೆ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ತಗ್ಗುಗಳನ್ನು ಕೆಡವುವನು, ಮನೆಯ ಕಂಬಗಳನ್ನಂತೂ ಆತನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಎತ್ತುತ್ತಿದ್ದನು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಯೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದು ಜನರು ಅವನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಗಡಗುಟ್ಟಿ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಕಾಸೀಮನು ಪುಡಿ ಆಳಾಗಿ ತೋರುವ ಮಲ್ಲನೊಡನೆ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಹಿಂಜರಿದಾನು? ಆ ವೀರನೂ ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಸೂರೆಮಾಡುವಂತೆ ಬಿರಿಬಿರಿ ನೋಡಹತ್ತಿದನು; ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ದರ್ಬಾರದ ಯಾವತ್ತು ಜನರು, ಇನ್ನು ಕಾಸೀಮನಿಗೂ ಮಲ್ಲನಿಗೂ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ತಿಳಿದರು.

ಈ ಮಾತು ಹುಚ್ಚಮಹಮ್ಮದನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಸೀಮನಂಥ ಕುಲೀನನು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯನಾದ ಮಲ್ಲನೊಡನೆ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಮಾಡುವದು ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇದಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಕಾಸೀಮನಂಥ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಯು ಪರಾಜಿತನಾದರೆ, ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರದ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದನು; ಆದರೂ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ಮಹಮ್ಮದನು ಮಲ್ಲನ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಚಾತುರ್ಯವೆಷ್ಟಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲು ಉತ್ಸುಕನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಈ ಕೆಲಸವು ನಿಮ್ಮ ತನಕ ಬರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಇಂಥ ಮೂರು ಜನ ಕನ್ನಡ ಮಲ್ಲರೊಡನೆ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಜನರಿರುವರು; ನಮ್ಮ ಮಲಿಕನಾಯಕನು ಈತನೊಡನೆ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ತಕ್ಕವನಾಗಿದ್ದಾನೆ" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆತನು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಿಗೆ—

"ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಆಗಲಿ, ನಿನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಗೋ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಮಾಡಲು ತಕ್ಕ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಕಳಿಸುವೆನು ನೋಡು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಲಿಕನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ಮಲಿಕನು ಉದ್ದಾಮತನದಿಂದ ಎದ್ದು ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಬಗ್ಗಿ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ ಮಲ್ಲನನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದನು! ಮಲಿಕನ ಒಗರನ್ನೂ, ಆತನ ಬಲಿಷ್ಠ ದೇಹವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಇವನು ಮಲ್ಲನಿಗೆ ಮೀರಿದವ

ನೆಂದು ಜನರು ಅನ್ನತೊಡಗಿದರು. ಮಲಿಕನಂತೂ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಗಣನೆಗೇ ತರಲಿಲ್ಲ! ಹುಚ್ಚ ಮಹಮ್ಮದನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮಲಿಕನೇ ಮಿಗಿಲಾದವನು. ತನ್ನ ಜಟ್ಟಿಗಳು ಪರಾಭೂತರಾದರೆ ತನ್ನ ಗೌರವಕ್ಕೆ ಕೊರತೆ ಬರುವದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮಹಮ್ಮದನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಟ್ಟಿಯನ್ನೇ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅತ್ತ ಗಾಯಕಿಯು ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಭಯಗ್ರಸ್ತಳಾದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಲ್ಲನು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾದದ್ದು ಆಕೆಗೆ ಸಂತೋಷಜನಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಮಲಿಕನಂಥ ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠನೊಡನೆ ಪ್ರಸಂಗವಿರುವದರಿಂದ ಏನಾಗುವದೋ ಎಂದು ಆಕೆಯು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದ್ದಳು. ಇತ್ತ ಕನ್ನಡಿಗರೂ ತಮ್ಮವನ ಗತಿ ಏನಾಗುವದೋ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಮಲ್ಲನು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ— "ಗುಣಲುಬ್ಧನಾದ ಯವನ ವೀರನೇ, ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು. ನಿಮ್ಮ ಮಲಿಕ ಸಾಹೇಬನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಲು ನಾನು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನು; ಆದರೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡುವದಲ್ಲ, ಒಬ್ಬರ ಜೀವನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಿಂಡುವದು! ಈ ತಗಲಖವೀರನಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಷ್ಟೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಮಲಿಕನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕನು.

ಈ ಸೊಟ್ಟ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಮಬ್ಬು ಆತನಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪುಡಿ ಆಳಾದ ಮಲ್ಲನೊಡನೆ ಯಾವಾಗ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವಾದೀತು, ನಾನು ಅವನನ್ನು ಯಾವಾಗ ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಳಿಸೇನ ಎಂದು ಆ ಮಕಮೀಸೆಯ ಮಲಿಕನು ಆತುರಪಡತೊಡಗಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗಾಯಕಿಯು ತನ್ನ ವೀಣೆಯಮೇಲೆ ಕೈಹಾಕಿ ವೀರರಸೋತ್ಪಾದಕವಾದ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಆ ಪದಗಳು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಿಗೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಯುದ್ಧಾವೇಶದಿಂದ ಅವನ ಮೈ ಉಬ್ಬತೊಡಗಿತು. ಆ ಪದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಉಳಿದ ಕನ್ನಡಿಗರೂ ಆವೇಶಗೊಂಡರು. ಆ ಕನ್ನಡ ಪದಗಳು ಹುಚ್ಚ ಮಹಮ್ಮದನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ, ಗಾಯಕಿಯ ನವೀನಪದ್ಧತಿಯ ಗಾಯನವನ್ನು ಆತನು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕೇಳತೊಡಗಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲು ಏರಹತ್ತಿತು; ಅವರೂ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವನ್ನು

ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಉಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ ದರ್ಬಾರದ ಜನರಿಗೆ ಬಿಸಿಲು ಹತ್ತದಾಯಿತು. ಅವರು ಈಗಲೇ ಯುದ್ಧವು ಆರಂಭವಾಗಿಹೋಗಲೆಂದು ಆತುರಪಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮುಹಮ್ಮದನು—“ಈಗ ಹೊತ್ತು ಬಹಳವಾಯಿತು, ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಇದು ತಕ್ಕ ಸಮಯವಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲು ಇಳಿದ ಬಳಿಕ ಹತ್ತು ತಾಸಿನಕಡೆಗೆ ಈ ವೀರರಿಬ್ಬರು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳಲು, ದರ್ಬಾರದ ಕಾರ್ಯವು ಮುಗಿದು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಹೋದರು; ಆದರೆ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಮಾತ್ರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಮುಹಮ್ಮದನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದನು; ಯಾಕಂದರೆ, ಒಬ್ಬ ಹೆಂಗಸಿನ ಮುರುವತ್ತಿನಿಂದ ಬಂಧಮುಕ್ತನಾಗುವದು ಆತನ ಮಾನಕ್ಕೆ ಸಾಲಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಲು, ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಅವನೊಡನೆ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿಯೇ ಉಳಿದರು! ಕನ್ನಡಿಗರ ಈ ಉದಾತ್ತವಾದ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಹಮ್ಮದನು ಬೆರಗಾದನು!

೧೨. ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ

ಜನರ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಗಳಾದವು. ಅಂದು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬನ ಮಾತಿನಲ್ಲೂ ಮಲ್ಲನ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯೇ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯು; ಆದರ ಹೊರತು ಜನರಿಗೆ ಬೇರೆ ಕೆಲಸಗಳೇ ಇಲ್ಲದಾಗಿದ್ದವು. ತಮ್ಮವರ ಮುಂದೆ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಧೈರ್ಯದ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳುವದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಕನ್ನಡಿಗರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಲ್ಲಿನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಲವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಹುಚ್ಚ ಮುಹಮ್ಮದನಂಥ ಕ್ರೂರನ ಸಂಗಡ ಇಷ್ಟು ತೇಜಸ್ವಿತೆಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಗಾಯಕಿಯು ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ಮುಹಮ್ಮದನ ಮನಸ್ಸು

ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಸೆರೆಯುವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕನ್ನಡಿಗರು ಅಭಿಮಾನಪಡು ತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೂ ಅವರು ಕಾಸೀಮನ ಬಲವನ್ನೂ, ಮಲಿಕನ ಶಕ್ತಿ ಗೌರವವನ್ನೂ ವರ್ಣಿಸದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಗುಣಗ್ರಾಹಿಗಳಾದ ಸಭ್ಯಸ್ವಭಾವದ ಕನ್ನಡಿಗರು, ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರರೆನಿಸಿದ ಮಹಮ್ಮದನ ಔದಾರ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣ ಗಳನ್ನೂ, ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶ್ಲಾಘಿಸಿದರು. ಅವರು ಮಹಮ್ಮದನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆಗ ಅಂದದ್ದೇನಂದರೆ— ' ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ ಮಹಮ್ಮ- ದನು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ-ರಾಕ್ಷಸನು; ಆದರೆ ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನಂಥ ಮನುಷ್ಯನೇ ಇಲ್ಲ ' ಹೀಗೆ ಹಿಂದೂಜನರು ಮಹಮ್ಮದನ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ ತೂಗಿ ನೋಡುವರು. ಅವನಲ್ಲಿಯ ಈ ಪರಸ್ಪರ ವಿರುದ್ಧ ವಾದ ಉಜ್ವಲ ಗುಣಗಳ ಸಡಗರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದೇ ಅವನನ್ನು ಅವರು ಯತಿಹೃದಯದ ರಾಕ್ಷಸನೆಂತಲೂ, ರಾಕ್ಷಸಹೃದಯದ ಯತಿ ಯೆಂತಲೂ ಕರೆದಿರುವರು ! ಹೀಗೆ ಆ ದಿನ ಯಾರು ಮಹಮ್ಮದನನ್ನು, ಯಾರು ಗಾಯಕಿಯನ್ನು, ಯಾರು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ್ನು, ಯಾರು ಮಲಿಕ ನನ್ನು, ಯಾರು ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಹೊಗಳುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಅಂದು ಉಂಡಬಳಿಕ ಯಾರೂ ಅಡ್ಡಾಗಲಿಲ್ಲ-ಉದ್ದಾಗಲಿಲ್ಲ; ಕೆಲಸ- ಬೊಗಸೆಗಳ ಗೊಡವೆಗಂತೂ ಅವರು ಹೋಗಲೇ ಇಲ್ಲ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ಯುದ್ಧದ ಸಮಯವನ್ನು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ಮಲ್ಲನ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಸುದ್ದಿಯು ಸುತ್ತುಮುತ್ತಲಿನ ಗ್ರಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಹಬ್ಬಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರು ಗುಂಪುಗುಂಪಾಗಿ ಯುದ್ಧದ ಕಣದ ಕಡೆಗೆ ಹೊಡೆದು ಬರತೊಡಗಿದರು. ಹಳ್ಳಿಗಳ ಗೌಡರೂ, ಶಾನಭೋಗರೂ, ಶೆಟ್ಟರೂ, ಸಾವುಕಾರರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಗರಡಿಯಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮೇಸಿದ ಹುಡುಗರೊಡನೆ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಕುಸ್ತಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಜನರು ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದಿಂದಲೂ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದವರು. ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವೆಂದರೆ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಯ ಹಬ್ಬವದು. ಮಹಮ್ಮ ದನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಇಂದಿನ ಕುಸ್ತಿಗೆ ವಿಶಾಲವಾದ ಸ್ಥಳವು ಗೊತ್ತು ಮಾಡ ಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಹುಚ್ಚ ದೊರೆಯು ತನ್ನ ಜಟ್ಟಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದೂ ಜನರಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಜನರು ಬಿಸಿಲು ನೋಡದೆ ತಮಗೆ ಸ್ಥಳ

ಸಿಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಆ ರಣಗುಟ್ಟುವ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಣದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು. ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡ ಮಲ್ಲನ ಕುಸ್ತಿಯು ನೆವದಿಂದ ಹಲವು ಜನ ಕನ್ನಡ ಮಲ್ಲರು ಕಣದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ನೆರೆದರು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಇದೊಂದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕುಸ್ತಿಯೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ; ಇದು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮನಸ್ಸಿನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿ ಅವರ ಪೌರುಷವನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವ ವಿಲಕ್ಷಣತರದ ಕುಸ್ತಿಯಾಗಿತ್ತು.

ಒಂಬತ್ತುತಾಸು ಆಗುವದರೊಳಗೆ ಕುಸ್ತಿಯು ಕಣದ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಮಿತಿಮೀರಿ ಜನರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಹುಚ್ಚ ಮಹಮ್ಮದನ ಕ್ರೂರತನಕ್ಕೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದ ಜನರು, ಯಾವ ಅಂಜಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲದವರಂತೆ ಇಂದು ಹೀಗೆ ಬಡಬಡ ಕುಸ್ತಿಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ! ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಭಾವವು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದು; ಅಂಜಿದರೆ ಅವರಂಥ ಅಂಜುಬುರುಕರಿಲ್ಲ, ಬೈಲಿಗೆ ನಿಂತರೆ ಅವರಂಥ ಬಂಟರಿಲ್ಲ! ಇವರಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ವಿಚಾರ ಕಡಿಮೆ; ಒಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡಿ ಒಬ್ಬರು ಮಾಡುವ ಗುಣ ಹೆಚ್ಚು. ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದರೆ ಸರಿದೇಬಿಟ್ಟರು; ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡಿ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ಬಿದ್ದೇಬಿಟ್ಟರು!

ಮಹಮ್ಮದನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿದದ್ದನ್ನು ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಅವರು ಅಂಜಿ ಎತ್ತಾದರೂ ಓಡಿಹೋಗುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಈಗ ಮಲ್ಲನ ಶೌರ್ಯದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ, ಗಾಯಿಯ ವಿಲಕ್ಷಣ ತೇಜಸ್ಸಿನ ವರ್ಣನವನ್ನೂ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ, ಅವರು ಹ್ಯಾಗಿರುವರೋ ನೋಡೋಣವೆಂಬ ಉಬ್ಬಿನಿಂದ ಅವರು ಅಂಜಿಕೆ ಬಿಟ್ಟು ಕುಸ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು; ಹೀಗೆ ಅವರು ಹುಂಬತನದಿಂದ ಕುಸ್ತಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಮೈಮರೆತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕ್ರೂರ ಮಹಮ್ಮದನ ಬುದ್ಧಿಯು ಸ್ಥಿರವಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಯಾವಕಾಲಕ್ಕೆ ಎಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವದೊ—ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಅವರು ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರು. ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಅವರು ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವರು ತೀರ

ಹತವೀರ್ಯರೂ, ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರರೂ ಆಗಿರದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಅವರು ಕಲಿತನಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕುಸ್ತಿಯಹೊತ್ತು ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಬಂದ ಬಂದಂತೆ ಮಹಮ್ಮದನ ಕಡೆಯ ಜಟ್ಟಿಗಳು ಒಗರಿನಿಂದ ಬರತೊಡಗಲು, "ಇವರು ಯಾರು, ಇವರು ಯಾರು" ಎಂದು ಕೌತುಕದ ಚರ್ಚೆಯಿಂದಲೂ ಅವರವರ ಶಕ್ತಿಯ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಗಳಿಂದಲೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಗಲಿಬಿಲಿಯುಂಟಾಗತೊಡಗಿತು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ಜಟ್ಟಿಗಳೂ, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೂ ತಾವು ಜಯಶಾಲಿಗಳೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಬಂದು ತಮಗಾಗಿ ಕಾದಿಟ್ಟದ್ದ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಡೌಲಿನಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು. ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಲಕ್ಷವಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಕನ್ನಡಿಗರು ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು; ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಹೊಟ್ಟೇಕಿಚ್ಚಿನಿಂದ ಕೈ ಹೊಸೆಯುತ್ತಿದ್ದರು ! ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಚರ್ಚೆಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಜನಸಮೂಹದ ಸಂಕಲಿತ ಧ್ವನಿಯು, ಕರ್ನಾಟಕ ಭಾವೀ ವಿಜಯಧ್ವನಿಯ ಮಂಗಲಾಚರಣದಂತೆ ಬಹು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು !

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಸಿಮನು ಮಲಿಕನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಕುಸ್ತಿಯ ಕಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಇತ್ತ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನೂ ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಸ್ವಸಂತೋಷದ ಸೆರೆಯಾಳೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಸ್ತಿಯ ಕಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಜನರ ಗದ್ದಲವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಆ ಇಬ್ಬರು ಜಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ನೋಡುವ ಭರವು ತಗ್ಗಿದ ಬಳಿಕ ಪುನಃ ಚರ್ಚೆಗೆ ಆರಂಭವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕಲಕಲ ಧ್ವನಿಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವು ಉಕ್ಕೇರಿತು. ಬಹು ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವ ಮಲಿಕನೊಡನೆ ಸೆರೆಮನೆಯ ಕಷ್ಟಸೋಸಿ ಸೊರಗಿಹೋಗಿದ್ದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಹ್ಯಾಗೆ ಕುಸ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಾನೆಂದು ಅವರು ಚಿಂತಿಸತೊಡಗಿದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠ ಜಟ್ಟಿಗಳಿದ್ದವರು ಮಲ್ಲಣ್ಣನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ನಾವಾದರೂ ಮಲಿಕನೊಡನೆ ಕುಸ್ತಿಯಾಡೋಣವೇ ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸಿ ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದರು. ಮಲಿಕನಿಗಂತೂ ಮಲ್ಲನ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಸ್ವಲ್ಪವಾದರೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಮಲ್ಲನ ಕಡೆಗೂ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಡೆಗೂ ನೋಡಿ ತಮ್ಮವರೊಡನೆ ನಗೆಯಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇತ್ತ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು

ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಹಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು ಆತನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹಿಂಡಿನೊಳಗಿನ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಆತ್ಯಂತ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಗೊಂಗಡಿಯ ಮುಸುಕಿನ ಮನುಷ್ಯನು ಯಾವನೋ ನಾವರಿಯೆವು. ಮೋರೆಯ ಹೊರತು ಮೈತುಂಬ ಕಂಬಳಿಯ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಂದಿಯ ಮರೆಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಆತನ ಗುರುತಾದರೂ ಮಂದಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಹತ್ತಬೇಕು ? ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಜನರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ಸರಿಸಿ ಕಣವನ್ನು ಪ್ರಶಸ್ತ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಆ ಗೊಂಗಡಿಯ ಮನುಷ್ಯನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತಿರಲು, ಅವನ ಕಂಬಳಿಯ ಮುಸುಕು ಸ್ವಲ್ಪ ಓರೆಯಾದಂತಾಗಿ, ಆತನ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮುಖವೂ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಭವ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವ ಆತನ ದೇಹವೂ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದವು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಉದ್ಧಟತನಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆ ಸಂತಾಪವನ್ನು ಹೊರಗೆಡವಿ ಅದರ ಪ್ರತೀಕಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಾತಾಡಿದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಮೈಮೇಲೆ ಬರುತ್ತದೋ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಅವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು !

ಹೀಗೆ ಕಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ನಡೆದಿರುವಾಗ ದೇವರಾಜನ ಸವಾರಿಯು ಕಣಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿತು. ಕೂಡಲೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನನ್ನು ಮುನ್ನಿಸಿದರು. ದೇವರಾಜನು ಖಿನ್ನವದನನಾಗಿ ತನ್ನ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಒಮ್ಮೆ ಮಲಿಕನ ಕಡೆಗೂ, ಒಮ್ಮೆ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಕಡೆಗೂ, ಒಮ್ಮೆ ಕಣದಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರುವ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಡೆಗೂ ನೋಡಿ ಉಸುರ್ಗರೆದನು ! ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರೂ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದನು ಬರುವ ಗದ್ದಲವೆದ್ದಿತ್ತು. ಆ ಅಲೌಕಿಕ ಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಜನರು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾನೇಳು, ನೀನೇಳು ಎನ್ನುತ್ತ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರೆಲ್ಲ ಎದ್ದುನಿಂತರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಂಗರಕ್ಷಕರೊಡನೆ ಮಹಮ್ಮದನು ಬಂದು ತನ್ನ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಆಗ ಕುಸ್ತಿಯ ಕಣವು ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಮಹಮ್ಮದನನ್ನು ನೋಡುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠರು ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸುವದು, ಜನರನ್ನು

ಬಗಿಬಗಿದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುವದು, ಹಿಂದಿನವರ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ಮುಂದಿನವರು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲುವದು, ಹೆಗಲಿಗೆ ಕೊಸೆದು, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರೆಂದು ಹಿಂದಿನವರು ಮುಂದಿನವರನ್ನು ಗದ್ದರಿಸುವದು ಮುಂತಾದ ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಡೆದಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲರೂ ಮುಹಮ್ಮದನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಆತುರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯಾದ ಪುರುಷನನ್ನು ಎಂದೂ ನೋಡದೆಯಿದ್ದ ಜನರು, ಅವನ ರೂಪರೇಖೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು. ನೆರೆದ ಜನರಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಬ್ಬರು "ಓಹೋ ಬಾದಶಹನು ಬಂದನು" ಎಂದು ನುಡಿದಕೂಡಲೆ ಜನರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಾಗಿ, ಆ ಅಲೌಕಿಕ ಪುರುಷನನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವು ಒತ್ತರಿಸಹತ್ತಿದವು; ಆದರೆ ಬಂದವನು ಬಾದಶಹನಾಗಿರದೆ 'ಕುಂಬಳ ರಾಜನ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಸಂಬಳದವರೆಷ್ಟೋ ಜನರೆ' ನ್ನುಂತೆ, ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರನಾಗಿರಲು, ಜನರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ಹಿಂಜರಿದು ವ್ಯಥಿತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು;

ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗಿ, ಬಾದಶಹನ ಸಿಂಹಾಸನವು ಆತನಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗುವದೊಂದು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಮನಸ್ವಿಯಾದ ಬಾದಶಹನು ಇಂದು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಊರಿಂದೂರಿಗೆ ಬಂದ ಶ್ರಮವು ವ್ಯರ್ಥವಾಗುವದಲ್ಲ, ಎಂದು ಪರಸ್ಥಳದ ಜನರು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನರು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಆತುರರಾದ್ದರಿಂದ, ವಿಲಂಬವಾದಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಜಾರವಾಗಹತ್ತಿತು. ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ಜನರ ತಿಕ್ಕಾಟ, ಮೇಲೆ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳ ಕಾಟ, ಹರಿದು ಹೊಗಬಿದ್ದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋದೇವೆಂದರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಸೋಟಾ; ಹೀಗಾಗಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು—'ಸಾಕೋ ನಮ್ಮಪ್ಪಾ! ಈ ಕುಸ್ತಿಯ ಸುಖ! ಹಾದಿ ಸಿಕ್ಕರೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋದೇವೆನ್ನುತ್ತೇವೆ' ಎಂದು ಜನಸಮ್ಮರ್ದದಿಂದ ಹೊರಬೀಳಲಿಕ್ಕೆ ಹವಣಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಎದ್ದು ನಿಂತವರು ಬೇಸತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು, ಹರಿಬಿದ್ದು ಹೋದವರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಹತ್ತಿದರು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಬೇಸತ್ತು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತ ಮುಹಮ್ಮದನನ್ನು ಬೈಯಹತ್ತಿದರು ಸಹ! ಹೀಗೆ ಹೊತ್ತಾದದ್ದರಿಂದ ಜನರು ಹೊಯ್ದ ಹೋಳಿಗೆಯಾಗುತ್ತಿರಲು, ತಗಲಖ ಬಾದಶಹನು ಬರುತ್ತಿರುವ ಸುದ್ದಿಯು

ಜನರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೆ ಹಬ್ಬಿತು; ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಹಲವುಸಾರೆ ಸುದ್ದಿಯು ಹಬ್ಬಿ ನಿರಾಶೆಯಾದದ್ದರಿಂದ, ಜನರು ಆ ಸುದ್ದಿಗೆ ಈಗ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. 'ಬಂದರೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾನು ಬಿಡು, ಅವನೇನು ದೇವರಲ್ಲ' ಎಂದು ಕೆಲವರು ತಿರಸ್ಕರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಕೆಲವು ಆತುರ ಸ್ವಭಾವದವರು ಬಾದಶಹನನ್ನು ನೋಡಲು ತವಕಿಸಿ ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತರು.

ಹೀಗೆ ತ್ರಿವಿಧ ಜನರ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ರುಚಿಯ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ನಡೆದಿರಲು, ಬಾದಶಹನ ಸವಾರಿಯು ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿತು. ಆಗ ಜನರಲ್ಲುಂಟಾದ ಗಡಿ-ಬಿಡಿ ಗಲಿ-ಬಿಲಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಗಸಲ್ಲ. ಹಿಂಜರಿದು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಜನರು ಗಡಬಡಿಸಿ ಎದ್ದರು. ಎದ್ದು ನಿಂತವರು ಜನರನ್ನು ತುಳಿಯುತ್ತ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಹತ್ತಿದರು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಬೀಳುತ್ತ ಏಳುತ್ತ ಜನರನ್ನು ಸರಿಸಿ ಸಾಗರಬಿದ್ದು ಬಾದಶಹನನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದರು; ತಮ್ಮಿಂದ ಜನರು ನೊಂದಾರು, ಬೆಂದಾರು ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಗಿಬಿದ್ದು ನೋಡುವ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಜನರ ಕಾಲ ತುಳಿತವನ್ನೂ, ನೂಕುನುಗ್ಗಲನ್ನೂ, ಹೊಡೆತ-ಬಡಿತಗಳನ್ನೂ ಯಾರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಜನರ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದಾಯಿತು; ಸ್ವಕೀಯ ಪರಕೀಯ ಭಾವವು ಅಳಿದುಹೋಯಿತು; ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಬಾದಶಹನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಗಳ ದ್ವಾರದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಶಕ್ತಿಮೀರಿ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆಗ ಹುಡುಗರು-ಹುಪ್ಪಡಿಗಳು ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಚೀರಹತ್ತಿದವು. ಮುದುಕರು-ತದಕರು ನೂಕುನುಗ್ಗಲು ತಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಶಕ್ತಿಸಾಲದೆ ಹಾಯು ಗುಟ್ಟಿದರು, ಅಸೂಯಾಭಾವದ ಸಮಬಲರು ಪರಸ್ಪರ ಹೊಯ್ದಾಡಹತ್ತಿದರು.

ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಕೋಲಾಹಲವು ನಡೆದು, ಜನರ ಸಂಕಲಿತ ಧ್ವನಿಯು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಧುಮುಕುವಾಗ ಜನಸಮೂಹವು ಬಾದಶಹನನ್ನು ನೋಡುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಕುಸ್ತಿಯ ಕಣದ ಮಧ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿರಲು, ಕ್ರೂರರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸಿಪಾಯಿಗಳು ಗರ್ಜಿಸಿ ಹೊಡೆದು ಜನರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಹತ್ತಿದರು. ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಆಗಿನ ಉದ್ದಾಮತನವನ್ನು

ನೋಡಿದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಲಕ್ಷ್ಯವಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಪಶುಗಳಂತೆ ಜನರನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದರು. ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಬಯ್ಯಹತ್ತಿದರು; ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಕೆಲವು ಕನ್ನಡಿಗರು ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುವರು; ಕೆಲವರು ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸಿಪಾಯಿಗಳ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಅವರ ಸಮಾಚಾರ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರು 'ನಮಗೇಕೆ ಬೇಕು ಒಣ ಉಸಾಬರಿ' ಎಂಬ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತ ಬಂದು, ಹೇಡಿತನದ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದವರಾದ್ದರಿಂದ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನದ ತಮ್ಮ ಆ ಬಂಧುಗಳ ಬೆಂಬಲಕ್ಕೆ ಹೋಗದಾದರು. ಅದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಪರೂಪ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಸೆಕೆಬಡಿದು, ಅದು ಸ್ವಜನರ ನಗೆಗೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕೋಪಾಟೋಪದ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೂ ಈಡಾಗಲಾರದೆ ಪೂರ್ಣ ಭಂಗಪಟ್ಟು, ಯವನರ ಹಾವಳಿಗೆ ಹಾದಿ ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಜನರು ಸರಿದು ತೆಪ್ಪಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು! ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಶೂನ್ಯರಿಗಾಗತಕ್ಕ ಫಲವು ಇದೇ ಸರಿ. ನಾವು ಬಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು, ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಬಡಿಯುವವರು; ನಾವು ಒದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು, ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಒದೆಯತಕ್ಕವರು–ಎಂಬ ಭಾವನೆಯು ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಅವರಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮೊಳಗಿನವನಾವನಾದರೂ ಒಗರಿನಿಂದ ಮುಂದುವರಿದು ಭಂಗಿತನಾದರೆ ಅವರು—'ಇವನು ಇಲ್ಲದ ಡೌಲಿನವನು, ಹತ್ತು ಜನರಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ನೋಡಿಹೋದರಾಯಿತು. ನಾವೇನು ಕಾಲ ಕಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವೆವೆ?' ಎಂದು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವದು; ಹೀಗೆ ಆಡಿಕೊಳ್ಳುವದು; ತಮ್ಮ ಜಾಣತನದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಹೋದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಜಾಣತನವನ್ನು ಮೆರೆಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮವರನ್ನು ನಿಂದಿಸತೊಡಗುವರು!

ಇರಲಿ, ಹೀಗೆ ಸೋತವರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಗೆದ್ದವರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಬಲಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿಯೂ, ಹೇಡಿತನದಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರವೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಮುಹಮ್ಮದನು

ಕಾಸಿಮನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ಕಾಸಿಮನು ಉದ್ದಾಮತನದಿಂದ ಕುಸ್ತಿಯ ಕಣದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ— “ ಎಚ್ಚರಿಕೆ, ಕುಸ್ತಿಯು ನಡೆದಾಗ ಯಾರಾದರೂ ಪಕ್ಷಕಟ್ಟಿ ನಡುವೆ ಎದ್ದರೆ ತುಂಡರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲೇವು ! ಬಾದಶಹರ ಚಿತ್ತವು ಕ್ಷೋಭಿಸದಂತೆ ಎಚ್ಚರಪಡಿರಿ. ಗದ್ದಲ ಗಿದ್ದಲ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ, ನಮ್ಮ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಆತನು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಈ ಸೊಟ್ಟ ಮಲ್ಲನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ಆಯುಷ್ಯವು ತುಂಬಿ ಬಂದದ್ದ ರಿಂದಲೆ ಮಲ್ಲನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮಲಿಕಸಾಹೇಬನೊಡನೆ ಕಾದುವ ದುರ್ಬುದ್ಧಿ ಯುಂಟಾಗಿದೆ ! ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಮ್ಮ ಹೇಡಿ ಹಿಂದುಗಳ ಪಾಡೇನು ? ಇಂದಿನ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ವಿಶೇಷ ನಿಯಮವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ. ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತವನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವನ ಎದೆಗೆ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಇರಿದು ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು ! ಈ ಮಾತಿನ ವಿಚಾರಮಾಡಿ ಮಲ್ಲನು ಈಗ ಬೇಕಾದರೆ ನಮ್ಮ ಮಲಿಕನಾಯಬನಿಗೆ ಶರಣುಹೊಡೆದು ಹೊರಟು ಹೋಗಲಿ ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಒಂದು ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಒಬ್ಬ ಯವನ ಸಿಪಾಯಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ತಾನು ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿದು ಕರೆಕೊಂಡು ಬಂದು ಕಣದಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟನು.

ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವರ್ಣನವನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದೆ ಮಾಡೇಮಾಡಿರುವೆವು. ಈಗ ಆ ಯವನ ಜಟ್ಟಿಯು ಸೈಲಾದ ತೆಳ್ಳನ್ನ ನಿಲುವಂಗಿಯನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಬಕ್ಕತಲೆಯಿಂದ ಕಣದಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿ ದ್ದನು. ಆ ತರುಣನು ಜನರ ಕೌತುಕಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ವೀರನಿದ್ದನೆಂದು ಒಪ್ಪಬೇಕಾಗುವದು. ಮೊದಲೇ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪಕ್ಷವು ಜಯಶಾಲಿ ಯಾದದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಬಾದಶಹನು ತನ್ನ ದರ್ಪವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಲಿಕನಿಗೆ ಬೆಂಬಲವಾಗಿ ಬಂದವನು; ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು ? ಮಲಿಕನ ಸಿರಿಗೆ ಸೀಮೆಯಿಲ್ಲ ದಾಗಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಬಡವನಾದ ಅನಾಥ ಮಲ್ಲನ ಪಕ್ಷಗಟ್ಟಿ ಅವನನ್ನು ಇಷ್ಟು ಉದ್ದಾಮತನದಿಂದ ಯಾರು ಕರೆತಂದು ಕಣದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಬೇಕು ? ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರು ಗೆದ್ದ ಎತ್ತಿನ ಬಾಲ ಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದವರಾಗಿದ್ದರು.

ಮಲ್ಲನ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ, ಹಾಗು ಗಾಯಕಿಯ ದಿಟ್ಟತನದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಆವೇಶ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಗಳು ಏನೋ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಜಾಗೃತ ವಾದರೂ; ಅವು ಈಗಿನ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಅಬ್ಬರದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿ, ಆ ಪುಕ್ಕ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಹೇಡಿತನವು ಮುಸುಕಿತು. ಒಬ್ಬನೂ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಮೇಲುಗಟ್ಟಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾರದಾದನು. ಕಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಪಕ್ಷಿಯಾದ ಮಲಿಕನಿಗೆ ಎದುರಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ವೀರ ಮಲ್ಲನು ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಇಳಿಗಂಬಳಿಯ ಮುಸುಕಿನಿಂದ ರಾಹುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಯಾವಾಗೋ ಕಣದಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ಮಲಿಕನಿಗೆ ಎದುರಾಗದೆ ಹೀಗೆ ಎತ್ತೋ ಮೋರೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ಮಲ್ಲನನ್ನು ನೋಡಿ ಒಬ್ಬ ತಲೆತಿರುಕ ಮುಸಲ್ಮಾನನು ಕುಳಿತವನು ಎದ್ದು ಬಂದು ಉದ್ಧಟತನದಿಂದ ಮಲ್ಲನ ರಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು—“ಏ ಬದಮಾಸ! ನೀನೇನು ಜಟ್ಟಿಯೋ ದನಕಾಯು-ವವನೋ? ಹೀಗೇಕೆ ನಿಂತೆ?” ಎಂದು ಗದ್ದರಿಸಿ ಜೋಲಿಹೊಡೆಯಲು, ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಕುಳಿತ ಮಂದಿಯೊಳಗಿಂದ ಒಬ್ಬ ಗೊಂಗಡಿಯ ಮುಸುಕಿನವನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಎದ್ದು ಬಂದು ಆ ಉದ್ಧಟ ಮುಸಲ್ಮಾನನನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ದೂಡಿ— “ಯಾಕಲೇ ಮಂಗಾ, ನಡುವೆ ಯಾರೂ ಏಳಬಾರದೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರ ಅರವಿಲ್ಲವೆ? ಸರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಕಠಾರಿಯು....” ಎಂದು ಕಂಬಳಿಯ ಮುಸುಕಿನೊಳಗಿಂದ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಲು, ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕ್ಷೋಭಿಸಿದರು. ಇತ್ತ ಕನ್ನಡಿಗರಾದರೂ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ– “ಏನು ನೋಡುವಿರಲೇ? ದೂಡಿರಿ ಆ ಮೂಳನನ್ನು! ಗದ್ದಲ ಮಾಡಿದರೆ ಪಾರಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ!” ಎಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿರಿದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಅತ್ತ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರು ಶಸ್ತ್ರ ಹಿರಿಯಲು, ಇತ್ತ ದೇವರಾಜನ ಸೈನಿಕರೂ ಶಸ್ತ್ರ ಹಿರಿದರು. ಒಬ್ಬನು ಹುಯ್ ಅಂದರಾಯಿತು, ಎಲ್ಲರೂ ಹುಯ್ ಎಂದು ಗಲಭೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡುವವರಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಮಲ್ಲನ ಪಕ್ಷಗಟ್ಟಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಗೊಂದಲವೆಬ್ಬಿಸಿದರು.

ಕನ್ನಡಿಗರ ಈ ದಿಟ್ಟತನವನ್ನು ನೋಡಿ ಬಾದಶಹನು ಬೆರಗಾದನು.

ಆರಂಭಶೂರರ ಈ ಗೊಂದಲವು ವಿಶೇಷ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಭಾವವರಿಯದ ಮುಹಮ್ಮದನಿಗೆ ಅದು ಅರ್ಥವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ತೋರಿತು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೇಸಿ ಅಂತಃಕಲಹ, ಕ್ಷುದ್ರತನದ ಜಾತಿ ಮತ್ಸರ, ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣತೆ, ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಶೀಘ್ರಕೋಪ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳ ಪರಿಚಯವು ಮುಹಮ್ಮದನಿಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ನಿರ್ಧಾರದ ಸ್ವಭಾವದ ಕಠಿಣ ಹೃದಯದ ವೀರನು ತನ್ನ ಸ್ವಭಾವದ ಸ್ಥಿರತೆಯನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಆರೋಪಿಸಿ ವಿಚಾರಕ್ಕೊಳಗಾದನು. ಮೇಲಾಗಿ ಆತನು ನ್ಯಾಯಪ್ರಿಯನೂ, ಉದಾರಚರಿತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಉದ್ಧಟತನದಿಂದ ತಮ್ಮವನು ನಡುವೆ ಎದ್ದು ಮಲ್ಲನ ಮೇಲೆ ಹೋದದ್ದು ಆತನಿಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಎದ್ದು ತನ್ನ ಜನರನ್ನು ಗದ್ದರಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಮಾಡಿದನು. ಮುಹಮ್ಮದನು ಮಹಾ ಪರ್ಚಸ್ವಿಯು. ಆತನ ಆಜ್ಞೆಯ ಪರಿಣಾಮವು ಹಿಂದೂಜನರ ಮೇಲೆಯೂ ಆಯಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಕುಸ್ತಿಯಾಗುವದರ ಬದಲು, ಹಿಂದೂ-ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕಾಳಗವೆಲ್ಲಿ ಆಗುವದೋ ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಅಂಜಿದ್ದರು; ಆದರೆ, ಅತ್ಯಂತ ದರ್ಪಶಾಲಿಯಾದ ಮುಹಮ್ಮದನ ಭಯದಿಂದ ಜನಕ್ಷೋಭವು ಅಡಗಿ, ಪುನಃ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಕಡೆಗೆ ಜನರ ಲಕ್ಷವು ತಿರುಗಿತು.

ಇಷ್ಟು ಗದ್ದಲವಾದರೂ ಮಲ್ಲನು ರಾಹುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ತನ್ನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಲುಕಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅತ್ತ ಮಲಿಕನೂ ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಿಂದ ಕದಲದೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲವು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರಲು, ಮಲಿಕನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ತನ್ನ ಅಂಗಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು ಚೆಲ್ಲಿ ಸಡ್ಡುಹೊಡೆದು ಮಲ್ಲನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲನು ತನ್ನ ಗೊಂಗಡಿಯನ್ನು ದೂರ ಚೆಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟು ಸಡ್ಡುಹೊಡೆದು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಇಬ್ಬರು ಜಟ್ಟಿಗಳು ಚೆಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟ ಅಂಗಿ-ಕಂಬಳಿಗಳನ್ನು ಅವರವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಆದರದಿಂದ ತಕ್ಕೊಂಡು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಕಾಸೀಮನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನನು ಮಲಿಕನ ಸಲುವಾಗಿ ಒಂದು ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಣದಲ್ಲಿ ದೂರ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಇತ್ತ ಆ

ಗೊಂಗಡಿಯವನು ಮಲ್ಲನ ಸಲುವಾಗಿ ತನ್ನ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ದೂರ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಇವರಿಬ್ಬರ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾರೂ ಕಣದಲ್ಲಿ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಇಬ್ಬರು ಮಲ್ಲರು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಲು, ಪ್ರೇಕ್ಷಕರಲ್ಲಿ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳಾದವು. ಕೆಲವರು ಮಲಿಕನ ಪಕ್ಷದವರಾದರು; ಕೆಲವರು ಮಲ್ಲನ ಪಕ್ಷದವರಾದರು. ಮಲಿಕನ ಪಕ್ಷದವರಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಹೆಚ್ಚು, ಮಲ್ಲನ ಪಕ್ಷದವರಲ್ಲಿ ಹಿಂದೂ ಜನರು ಹೆಚ್ಚು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಜಾತಿಮತ್ಸರಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದು-ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಜಟ್ಟಿಗಳ ಪಕ್ಷಗಟ್ಟಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಕುಸ್ತಿಯಾಡುವವರಿಬ್ಬರೂ ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಕರಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಕುಸ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷಪಾತವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬನ ಕಡೆಗೆ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಅಂದರೆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ನಮ್ಮವನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ಹೊರಗಿನವನಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಮ್ಮವನು ಒಗೆದರೆ ನಮಗೆ ಸಮಾಧಾನ, ಬಿದ್ದರೆ ಅಸಮಾಧಾನ. ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾನೇ ನಿರಾಲೋಚಿತವಾಗಿ ಒಂದು ಪಕ್ಷಗಟ್ಟಿ ಪೇಚಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯ ಅಭಾವವೇ ಕಾರಣವು. ಜ್ಞಾನಿಗಳೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಈ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯು ಸಾಧಿಸುವದು. ಸ್ಪೃಹತೆಯೇ ಅಜ್ಞಾನದ ಲಕ್ಷಣವು. ಇರಲಿ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮಲಿಕನ ಪಕ್ಷದವರೂ, ಹಿಂದೂಜನರು ಮಲ್ಲನ ಪಕ್ಷದವರೂ ಆಗಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಜಯವು ಹೇಗಾದೀತೆಂದು ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕುಸ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಪಕ್ಷಪಾತವಿಲ್ಲದೆ ನೋಡುವವರಿಗೆ ಇಬ್ಬರು ವೀರರೂ ಶ್ಲಾಘನೀಯರಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೆ ಒಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗುಣವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಬ್ಬನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಣವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಮಲಿಕನ ಪುಷ್ಟದೇಹವು ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ತೆಳ್ಳನ್ನ ಮಲ್ಲನು ಮಹಾ ಚಪಲನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಲಿಕನು ತನ್ನ ಅಂಗಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪಿಮಾಡುವನೆಂದು ತೋರಿದರೆ, ಮಲ್ಲನು ತನ್ನ ಚಾಪಲ್ಯದ ಹಿಡಿತದಿಂದ

ಸ್ಥೂಲಕಾಯದ ಮಲಿಕನನ್ನು ಚೆಂಡಿನಂತೆ ಹಾರಿಸಿ ಒಗೆಯುವವನ್ನುವಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಲಿಕನು ಗೌರಕಾಯನೂ, ಮಲ್ಲನು ನಸುಗೆಂಪು ಮೈಬಣ್ಣದವನೂ ಇದ್ದರೂ ಅವರ ಮುಖಕಾಂತಿಯು ಅವರ ಅಲೌಕಿಕ ಪೌರುಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರಿಬ್ಬರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ರಭಸದಿಂದ ತೋಳು-ತೊಡೆಗಳನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮುಜುರೆ ಮಾಡಿ ಕೈಗೆ ಕೈ ಕೊಟ್ಟು ಕಾದಹತ್ತಲು, ಜನರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ತಲ್ಲೀನವಾಗಿ ಹೋದವು. ಆ ವೀರರ ಕುಸ್ತಿ ನೋಡುವಲ್ಲಿ ಜನರು ಅನ್ಯವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟರು.

ಹೀಗೆ ಆ ಉಭಯವೀರರು ಜನಮನ ಆಹ್ಲಾದಕರಾಗಿಯೂ, ವೀರ ಜನಸಮ್ಮತರಾಗಿಯೂ ಕಾದುತ್ತಿರುವಾಗ ಬರಬರುತ್ತ ಮಲಿಕನ ಕಸುವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆಯೂ, ಮಲ್ಲನ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಂತೆಯೂ ತೋರಿತು. ಇದರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡರು, ಹಿಂದೂ ಜನರು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದರು. ಈ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಜಯಾಪಜಯು ಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಬಹುದೂರದ ವರೆಗೆ ಮುಟ್ಟತಕ್ಕವಾದದ್ದರಿಂದ, ಮಲ್ಲನ ದೌರ್ಬಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದೂಜನರ ಹೃದಯಗಳು ನಡುಗಹತ್ತಿದವು; ಆದರೂ ಮಲ್ಲನು ಮಲಿಕನಿಗೆ ಸೊಪ್ಪುಹಾಕುವ ಹಾಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದೆರಡು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಿಡಿತಗಳಿಂದ ಮಲಿಕನನ್ನು ಬೊಕ್ಕಬೋರಲು ಕೆಡವಿ ಮಲ್ಲನು ಜನರಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಮಲಿಕನು ಒಂದೆರಡು ಸಾರೆ ಮಲ್ಲನನ್ನು ನಿಡಿಚಾಪಾಗಿ ಕೆಡವಿದನು. ಆ ವೀರರು ಒಬ್ಬರ ಹಿಡಿತಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು; ಒಬ್ಬನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ನೆಲಕಟ್ಟಿಸುವನು; ಒಬ್ಬನ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಸಳಕ್ಕನೆ ನುಸಿದು ಪಾರಾಗುವನು; ಒಬ್ಬನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕಪ್ಪಳಿಸುವನು. ಹೀಗಾದರೂ ಸೋಲು-ಗೆಲುವುಗಳ ನಿರ್ಣಯವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಉಭಯ ವೀರರನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮಲ್ಲಣ್ಣನನ್ನು ಜನರು ಶ್ಲಾಘಿಸಹತ್ತಿದರು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಮಲ್ಲನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಪುಡಿಯಾಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದು, ಮಲಿಕನಂಥ ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠನೊಡನೆ ಕಾದುತ್ತಿದ್ದನು ! ಹೀಗೆ ಸಮಬಲರಾಗಿ ಇಬ್ಬರೂ ಕಾದುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಮಲಿಕನು ಮಲ್ಲನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಹಾ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ

ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದನು. ಇದರಿಂದ ಮಲ್ಲನ ಸತ್ವವು ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೃದಯಗಳು ಆಧೈರ್ಯದಿಂದ ಹಾರಹತ್ತಿದವು.

ಆಗ ಜನಸಮೂಹದಲ್ಲೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಗಾಯಕಿಯು ಮಹಾ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಮಲ್ಲನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. "ಬಿದ್ದನು ಬಿದ್ದನು ಮಲ್ಲನು ಬಿದ್ದ ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ" ಎಂದು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕೂಗತೊಡಗಿದರು. ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ಮಲಿಕನ ಕೈಗೆ ಇನ್ನು ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಯವನನು ದಾರಿಯನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಮಲ್ಲನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬೀಳುವನೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಆಗಿಹೋಗಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಮಲಿಕನಿಗೆ ಮಲ್ಲನು ಹಣಿಸುದೆ ಬಹಳಹೊತ್ತು ತಡೆದು ನಿಂತದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಜನರು ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಹತ್ತಿದರು. "ಇನ್ನೇನು? ಈಗ ಇವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಉರುಳಿಸುವೆನು" ಎಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಸೆಟೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಲಿಕನು, ಪರಿಪರಿಯ ಹಿಡಿತಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ಕೈಸಾಗದೆ ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಹತ್ತಿದನು; ಆದರೂ ಇನ್ನು ಮಲ್ಲನ ಏಳಿಗೆಯಾದೀತೆಂದು ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲನು ಏನು ಮಾಡಿದನೋ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಲಿಕನನ್ನು ನೆಲಕಚ್ಚಿಸಿ ತಾನು ಮೇಲೆಯಾದನು. ಕೂಡಲೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಚಪ್ಪಾಳೆ ಬಾರಿಸಿದರು. ಕಾದುವದರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲನ ಕೈ ಮೇಲಾಗಲು, ಕನ್ನಡಿಗರ ಉತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚಿ ಅವರು ಜಯನಾದ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು. ಮಲ್ಲನನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ ಕೂಗುಗಳಿಂದ ಮಲ್ಲನ ಉತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿತು. ಆನಂದಪರವಶರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಗದ್ದರಿಕೆಗೆ ಸುಮ್ಮನಾಗದಾದರು. ಅವರ ಅಭಿಮಾನವು ಜಾಗೃತವಾಗಿ "ಭಪ್ಪರೆ ಮಲ್ಲಸರ್ಜ! ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಕೀರ್ತಿ ತಂದೆ! ಶಾಬಾಸ! ಶಾಬಾಸ!" ಇತ್ಯಾದಿ ಉತ್ಸಾಹವರ್ಧಕ ಶಬ್ದಗಳಿಂದ ಕೂಗಹತ್ತಿದರು. ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಮಲಿಕನಿಗೆ ಏನಾಯಿತೋ, ಯಾವ ಹಿಡಿತದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಹಣ್ಣುಮಾಡಿದ್ದನೋ ತಿಳಿಯದು. ಸಮರ್ಥ ಮಲಿಕನು ಬರಬರುತ್ತ ಸಪ್ಪಗಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿ, ಮಲ್ಲನನ್ನು ಒಗೆಯುವದಂತು ಇರಲಿ, ಅವನ ಕೈ ಸೊಳಗಿಂದ ಹೇಗಾದರೂ ಪಾರಾದರೆ ಸಾಕೆಂದು ಹೆಣಗಹತ್ತಿದನು! ಈ ಗುಟ್ಟು ಮಲ್ಲನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ಬರಬರುತ್ತ ಅವನ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಯಿತು

ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಮಹಮ್ಮದ ತಗಲಖನು ಮುಕ್ತಕಂಠವಾಗಿ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಹೊಗಳಹತ್ತಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸಿಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಅಸೂಯಾಭಾವದ ಜನರಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗಹತ್ತಿತು. ಇನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಜಗಳ ತೆಗೆಯುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಿಸರ್ಜನನು ಜನರನ್ನು ಕುರಿತು— "ವೀರರೇ, ಗದ್ದಲ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಇಂಥ ವೀರನೊಡನೆ ಕುಸ್ತಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಈವರೆಗೆ ನನಗೆ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ನೋಡಿರಿ. ಬೀಳುವದು ಏಳುವದು ಯಾರ ಸ್ವತಂತ್ರವೂ ಅಲ್ಲ. ಈ ಯುವನ ವೀರನನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾನು ಹೊಗಳುವೆನು. ಬಲದಲ್ಲಿ ನನಗಿಂತ ಈತನು ಶ್ರೇಷ್ಠನು" ಬಾದಶಹನನ್ನು ನೋಡಿ— "ನೋಡುತ್ತಿರು, ಎಲೆ ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯಾದ ತಗಲಖ ಪ್ರಭುವೇ, ನೀನೂ ಕಣ್ದೆರೆದು ನೋಡುತ್ತಿರು. ನಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಪುಂಡನಲ್ಲ, ತುಂಟನಲ್ಲ; ಪುಂಡ-ತುಂಟರ ಗಂಡನು. ಇದು ನೋಡು, ಈ ಹೊಡೆತವು ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಕಲಿಸಿದ್ದು" ಎಂದು ನುಡಿದು, ವೀರ ಮಲ್ಲನು ಮಲಿಕನನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಹೋಳಿಗೆ ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದಂತೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ತಿರುವಿಹಾಕಿ ಎದೆಯಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು! ಕನ್ನಡಿಗರ ಆಗಿನ ಜಯಘೋಷದಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳು ತುಂಬಿದವು. ಆಗ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನು ಪರಮಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ— "ಶಾಬಾಸ! ಮಲ್ಲಸರ್ಜಾ ಶಾಬಾಸ!! ಈ ತಗಲಖನಲ್ಲಿ ಗುಣಕ್ಕೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯವಿಲ್ಲ, ಆದರಂತೆ ದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಮಹಾಸತ್ವಕ್ಕೆ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದ ಬಾದಶಹನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ನಿನ್ನ ಸತ್ವಾತಿಶಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಬಂಧವಿಮೋಚನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿ! ಶಾಬಾಸ! ನಿಜವಾದ ವೀರನು ನೀನು" ಎಂದು ಹೊಗಳುತ್ತಿರಲು, ಆ ಗೊಂಗಡಿಯವನು ತನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಕೈಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲಿಕನ ಎದೆಯೊಡೆದು ನೀರಾಯಿತು. ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ಹಾಹಾಕಾರ ಉಂಟಾಗಿ ಅವರು ದೊಂಬಿಯೆಬ್ಬಿಸುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿದ್ದರು. ಆಗ ಪರಮೋದಾರನಾದ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನು ಸ್ವತಃ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಇಳಿಯುತ್ತ ಜನರನ್ನು

ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಸೂಚಿಸುತ್ತ ಮಲ್ಲನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಕಾಸಿಮನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಮಲಿಕನ ಸುತ್ತು ನೆರೆದರು. ಆಗ ಬಾದಶಹನು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಿಗೆ— " ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಮೊದಲು ಗೊತ್ತಾ ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ಈಗ ನೀನು ನಿರ್ಭಯವಾಗಿ ಮಲಿಕನ ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡಿ, ನೀನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಿನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನಿಗೆ ಈ ವೀರನ ಬಲಿಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಕನ್ನಡ ವೀರನೇ, ಮಲಿಕನು ನಮ್ಮವನು, ಅವನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಬಹಳ; ಆದರೆ ಮಾತು ಯಾರ ಮನೆಯದು? ನಿನ್ನ ಕೂದಲು ಕೊಂಕದಂತೆ ನಾನು ಕಾಯುವೆನು; ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾಗಿ ಮಲಿಕನ ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡು."

ಮಹಮ್ಮದನು ಅತ್ಯಂತ ನ್ಯಾಯಪ್ರಿಯನೆಂದು ಇತಿಹಾಸಕಾರರು ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರುವದು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅನ್ಯಾಯ-ದ್ರೋಹಗಳಿಗಾಗಿ ಆತನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಕ್ರೂರಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದಂತೆಯೇ ನ್ಯಾಯ-ನೀತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಆತನು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ತನ್ನ ಉದಾರಚರಿತವನ್ನೂ ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಹಮ್ಮದನ ಈ ಔದಾರ್ಯದ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಶಾಂತನಾದನು; ಆದರೆ ಮಲಿಕನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಮಾತ್ರ ಶೋಚನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮಲ್ಲನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲಿಕನ ಎದೆಯೊಡೆದು ನೀರಾಯಿತು. ತಲೆಗೇರಿದ ಅವನ ದುರಭಿಮಾನದ ನಂಜು ತಟ್ಟನೆ ಇಳಿದು, ಅವನು ಮರಣಭಯದಿಂದ ಕಂಪಿಸತೊಡಗಿದನು. ಮಲ್ಲನ ವೃತ್ತಿಗೂ, ಮಲಿಕನ ವೃತ್ತಿಗೂ ಬಹಳ ಅಂತರವಿತ್ತು. ಸತ್ವಶಾಲಿಯಾದ ಮಲ್ಲನು ಮರಣಕ್ಕೆ ಅಂಜದೆ, ತನ್ನ ಒಡೆಯನಾದ ಹೆಗ್ಗನ ಅಪಮಾನದ ಪರಿಮಾರ್ಜನಕ್ಕಾಗಿ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಮಲಿಕನ ಮಾತು ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. 'ನಾನು ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠನು, ಕುನ್ನಿ ಮಲ್ಲನ ಕೆಸ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಹೊಡೆದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೊಂದು ಬಾದಶಹನ ಒಲುಮೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವೆನೆಂ'ಬ ಸೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಅವನು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಮಲ್ಲನು ತಾನು ತನ್ನ ಒಡೆಯನಾದ ಹೆಗ್ಗನ (ಹುಕ್ಕನ) ಪಾಮರನಾದ ಸೇವಕನೆಂದು ತಿಳಿದು ದಾಸಭಾವದಿಂದ ನಡೆಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ

ಮಲಿಕನು ತಾನು ತನ್ನ ಒಡೆಯನಾದ ಮಹಮ್ಮದನ ಪದರಿನೊಳಗಿನ ಜಟ್ಟಿ ಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾಬಲಿಷ್ಠನೆಂಬ ಅಹಂಭಾವದಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು; ಮಲ್ಲನು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದವನಾಗಿದ್ದನು. ಮಲಿಕನು ಒಡೆಯನ ಒಲುಮೆಯ ಪ್ರಸಾದದ ಲೋಭಕ್ಕೆ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸಿ ದವನಿದ್ದನು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಲ್ಲನು ಸ್ವಾರ್ಥರಹಿತನೂ ಮಲಿಕನು ಸ್ವಾರ್ಥ ಪರಾಯಣನೂ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಅವರನ್ನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಿರ್ಭಯ-ಭಯ ಗಳು ಆವರಿಸಿದ್ದವು. ತಾನು ಇನ್ನು ಸಾಯುವೆನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಮಲಿಕನು ತನ್ನ ಸುಖಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ನೆನೆಸಿ ಮನೋವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಮಿಡುಕಹತ್ತಿದನು, ಅವನ ಮುಖವು ನಿಸ್ತೇಜವಾಯಿತು. ಬಾಯಿಂದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡ ಲೊಲ್ಲವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪರಮೋದಾರನಾದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ತನ್ನ ಕುರುಬಜಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಸೌಜನ್ಯದ ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮಲಿಕನ ಎದೆಯಮೇಲಿಂದ ಎದ್ದು, ಆತನನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕೈಹಿಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸುತ್ತ— “ವೀರನೇ, ಏಳು, ಸೋಲು-ಗೆಲವುಗಳೆರಡೂ ನಿನ್ನಂಥ ವೀರನಿಗೇ ಒಪ್ಪುವವು! ಅವು ಗಳೆರಡೂ ಅವುಗಳೆರಡೂ ನಿನಗೆ ಭೂಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ! ಯಾಕಂದರೆ, ನಿನ್ನ ಗೆಲವು ನಿನ್ನ ಕೀರ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವಂತೆ, ನಿನ್ನ ಸೋಲು ನಮ್ಮಂಥ ಹೀನಬಲರನ್ನು ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಗಳಾಗ ಮಾಡು ವದು! ಈ ಸೊಟ್ಟ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು? ಆದರೆ ಭೀಮಬಲನಾದ ನೀನು ವಿಪರೀತ ಕಾಲದೋಷದಿಂದ ಪರಾಜಿತನಾಗಲು, ನಿನ್ನ ಒಡೆಯನಾದ ಈ ಉದಾರ ಬಾದಶಹನ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಒಬ್ಬನ ಮಾನವೇ ಏಕೆ, ನಮ್ಮ ಒಡೆಯನ ಮಾನವೂ, ಇಡಿಯ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮಾನವೂ ಉಳಿದವು; ಯಾಕಂದರೆ ನಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ಕ್ಷುದ್ರನೂ, ಪುಂಡನೂ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಆತನ ಪುಣ್ಯವು ನಿನ್ನಂಥ ವೀರನನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಭಾ ವಿಸುವ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಈಗ ನನಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯದೋಸ್ತ ಮಲಿಕನಾಯಬ! ನೀನು ಬೀಳಲೊಲ್ಲೇಕೆ; ಏಳಲೊಲ್ಲೇಕೆ; ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯ ವೀರ್ಯಕ್ಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಕಲಂಕ ಉಂಟಾಗದು! ಶಾಬಾಸ! ಎಷ್ಟು ಬಲ ಶಾಲಿಯು ನೀನು! ನಿನ್ನ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಚಾತುರ್ಯವಾದರೂ ಎಷ್ಟದು! ನಿನ್ನ ಪಾಸಂಗಕ್ಕೆ ನಾನು ಹತ್ತಲಾರೆನು; ಆದರೆ ದೈವವಶಾತ್ ನನಗೆ

ಜಯವು ಒದಗಿ, ‘ ಇವನು ಮಲಿಕನಾಯಕನನ್ನು ಒಗೆದ ಮಲ್ಲನು ’ ಎಂಬ ಖ್ಯಾತಿಯು ನನಗೆ ಉಂಟಾಯಿತು ? ಯುವನವೀರಾ, ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯವೇ ಕಾರಣವಲ್ಲವೆ ? ನನ್ನ ಮೇಲಾದ ನಿನ್ನ ಈ ಉಪಕೃತಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಈ ಉಪಕೃತಿಗಾಗಿ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು. ಕಾಸೀಮುಖಾನನ ನಿಯಮದಂತೆ ನಿನ್ನ ಎದೆಗೆ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಇರಿದು ಕೊಲ್ಲುವ ಅಧಿಕಾರವು ನನಗೆ ಬಂದಿದೆ; ಆದರೆ ನ್ಯಾಯಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ, ಅತ್ಯಂತ ಉದಾರನೂ ಆದ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದ ಬಾದಶಹನು ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು— “ ಇವನು ನನ್ನವನು, ಇವನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಪ್ರೇಮ ಬಹಳ ” ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಇರಿಯಲಿ ! ನಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನ ಉಪದೇಶವು ಬೇರೆತರದ್ದಾಗಿದೆ ! ಅವನ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಸಮರ ಸನ್ನದ್ಧನಾದವನನ್ನು ಸಮರ ವ್ಯಾಪಾರದ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಕೊಲ್ಲಬಹುದು; ಆದರೆ ಹತವೀರ್ಯನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು ; ಆದ್ದರಿಂದ ವೀರನೇ, ಹೋಗು, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ಪರಮೋಪಕಾರನಾಗಿ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ನಡೆದಿರುವನು. ಅದರ ಸಲುವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಕೊಲ್ಲಲಾರೆನು. ”

ಎಂದು ಕಠಾರಿಯನ್ನು ಬಿಸುಟು ಮಲಿಕನಿಗೆ ಮುಜುರೆಮಾಡಿ, ಬಾದಶಹನಿಗೂ ವಿನಯದಿಂದ ನಮಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ತಗಲಖ ಬಾದಶಹನು ಸುಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ ಮಲ್ಲನ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತನಕ್ಕೆ ನಾಚಿ ತನ್ನವರೊಡನೆ ಹೊರಟುಹೋದನು. ಇತ್ತ ಕನ್ನಡಿಗರು ಜಯನಾದದಿಂದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಅವನನ್ನು ಸಮಾರಂಭದಿಂದ ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಮೆರೆಸುವ ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು.

೧೩. ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ವಿಸ್ಮೃತಿ!

ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಿಗೆ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದಲ್ಲಾದ ಈ ಜಯದ ಪರಿಣಾಮವು ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೇಲೆ ಬಹು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಆಯಿತು. ಇದರಿಂದ ಅವರ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವು ಜಾಗೃತವಾಗಿ ಆನಂದವು ಉಕ್ಕೇರಿತು; ಹೀರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಂದ ದೇವರಾಜನ ವರೆಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ಜನರು ಮಲ್ಲನನ್ನು ಹೊಗಳ ಹತ್ತಿದರು. ಮಲ್ಲನು ಮಲಿಕನನ್ನು ಒಗೆದ ಸುದ್ದಿಯು ತಟ್ಟನೆ ಆನೆ ಗುಂದಿಯಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಲು, ಅವನ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣ್ಣು-ಗಂಡು ಹೊಡೆದು ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು. ಆ ಗೊಂಗ ಡಿಯ ಮುಸುಕಿನವನಂತೂ ಮಲ್ಲನ ಕೈಹಿಡಿದು ಸಾಗಿದ್ದನು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಉತ್ಸಾಹಕ್ಕೆ ನೆಲೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಗೊಂಗಡಿಯವನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಲ್ಲನು ಬಹು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ ಆಸ್ಪದವೇ ದೊರೆತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಂದುವೇಳೆ ಆಸ್ಪದ ದೊರೆತಿದ್ದರೂ ಅವರು ಮನಬಿಚ್ಚಿ ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಹೇಳುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ, ಆಗಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವದೇಶಾಭಿಮಾನದ ಸಾಹಸಿಗ ರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರು ರೂಪಾಚ್ಛಾದನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಹು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಆಗಿನ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅಂಜಿಕೆ ಬಹಳ. ಅದರಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರ ನಾದ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನೊಡನೆ ವ್ಯವಹಾರವಿದ್ದದ್ದರಿಂದಂತು ಹೆಚ್ಚು ಎಚ್ಚರಪಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸ ದಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಗೊಂಗಡಿಯವನು ಮಲ್ಲನಿಗೆ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯುದವನಾಗಿ ತೋರಿದನೆಂಬು ದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವನು ಆತನ ಅತಿ ಪೂಜ್ಯವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿದ್ದನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಬಹುಮಾನದ ವಂದನದ ಹೊರತು ಆತನೊಡನೆ ಮಲ್ಲನು ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಾತು

ಆಡುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ತನಗೆ ಪೂಜ್ಯನಾದವನು ಇಂಥ ಹೀನವೇಷದಿಂದ ತನಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಬಂದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮಲ್ಲನು ಅತಿ ನಮ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ತಟ್ಟನೆ ಆತನ ಚರಣಕ್ಕೆರಗಬೇಕೆಂದು ಮಲ್ಲನು ಹಾತೊರೆಯುವನು; ಆದರೆ ಅದ ರಿಂದ ಸಂಶಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಹಾನಿಗೆ ಕಾರಣವಾದೀತೆಂದು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಾಗಿದ್ದನು. ಮೂಲತಃ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಕುರುಬ ಜಾತಿಗೆ ಸಾಧು ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಅತಿ ಸರಳಹೃದಯದ ಮನುಷ್ಯ ನಾಗಿದ್ದರೂ, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕುಟಿಲ ತಂತ್ರಗಳ ಅವಲೋಕನದಿಂದಲೂ, ಹೆಗ್ಗ (ಹುಕ್ಕ) ನಂಥ ವೀರನ ರಾಜಕಾರಣ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವನಾದ ದ್ದರಿಂದಲೂ ಆತನು ಒಂದೊಂದೇ ಕುಟಿಲ ತಂತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸಾಗಿರುವ ಆ ಸನ್ಯಾಸಿನೀಯ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಜನರು ಜಯಘೋಷ ಮಾಡುತ್ತ ಮುತ್ತಿದರು. ದೀಪಜ್ಯೋತಿಗಳ ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿಯ ಮೆರವಣಿಗೆಯು ಬಹು ರಮ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಬಗೆಬಗೆಯ ವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕಾಳೆಗಳು ಹಿಡಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಕೊಂಬುಗಳು ಊದುತ್ತಿದ್ದವು.

ಇಂದು ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಎಲ್ಲರ ಮನೆಯವನಾಗಿ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ತಮ ತಮಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಪ್ರೇಮದ ಸ್ವಯಂಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸತ್ಕಾರದಿಂದ ಆತ ನನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಸತ್ಕರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಹೂಗಾರರು ತಮ್ಮ ಬಳಿಯ ಹೂಮಾಲೆಗಳನ್ನು ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದರು; ಮದ್ದು ಮಾಡು ವವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ತರತರದ ಮದ್ದನ್ನು ಹಾರಿಸತೊಡಗಿದರು. ಯಾರು ಬೆಳಕು ಹೆಚ್ಚಾಗಲೆಂದು ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ದೀವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದರು. ಗಾಯಕರು ಗಾಯನ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಹೀಗೆ ವಿವಿಧ ಜನರು ವಿವಿಧೋ ಪಾಯಗಳಿಂದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮೆರವಣಿಗೆಯು ಅಪೂರ್ವವಾಗಿ ಜರುಗಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ, ಮಲ್ಲಿಸರ್ಜನನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಅಭಿಮಾನವುಳ್ಳ ಗಾಯಕಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಆನಂದವಾಗಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರೇ ತರ್ಕಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಹೀಗೆ ಮಲ್ಲಿಸರ್ಜನನ ಮೆರವಣಿಗೆಯು ಬಹು ಸಮಾರಂಭದಿಂದ ಜರು ಗುತ್ತ ಅರಮನೆಯ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ರಾಜದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲ

ಸರ್ಜನಸ ಸತ್ಕಾರವಾಗಬೇಕೆಂದು ದೇವರಾಜನ ಕಟ್ಟಳೆಯಾಗಿತ್ತು; ಇದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ಜಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಉತ್ಸಾಹವಾಗಿ, ಅವರು ಮೆರವಣಿಗೆಯು ಮಹಾ ಜನಸಮೂಹದೊಡನೆ ದರ್ಬಾರದ ಜಾಲಿಗೆ ಬಂದರು. ತನ್ನ ಕನ್ನಡ ಮಲ್ಲನ ಇಂದಿನ ವಿಜಯದಿಂದ ದೇವರಾಜನಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗಿತ್ತು. ಒಬ್ಬ ತರುಣ ಗಾಯಕಿಯು ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಹಮ್ಮದನ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವು ತಿರುಗಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿಯಂತೂ, ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕನ್ನಡಿಗರ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಭಿಮಾನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆಯೇ ತನ್ನ ಕನ್ನಡಿಗರು ಹೇಡಿತನದ ಪರೆಬಿಟ್ಟು ಹೆಡೆಯುಚ್ಚಿದ ಹಾವಿನಂತೆ ಜಾಗೃತರಾದರೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಮುಗ್ಗಲು ಮುರಿಯುವದೇನು ಅಶಕ್ಯವೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿಯ ಹತ್ತಿತು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮಗಳಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು, ದುಷ್ಟ ಕಾಸಿಮನ ಜನರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಹೆಗ್ಗನೇ ಮೊದಲಾದ ಕುರುಬರು ಬಿಡಿಸಿದ್ದರ ಸ್ಮರಣವಾಗಿ ಇನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭ್ಯುದಯದ ಅರುಣೋದಯವೇ ಆಗುವದೋ ಎಂದು ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಬಿಂದುಮಾತ್ರ ದುಃಖವು ಪರ್ವತಾಕಾರವಾಗಿಯೂ, ಪರ್ವತಾಕಾರ ಸುಖವು ಬಿಂದುಮಾತ್ರವಾಗಿಯೂ ತೋರುವದು ಎಲ್ಲರ ಅನುಭವದ ಮಾತಾಗಿರುವದು. ಈಗಿನ ಕನ್ನಡಿಗರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ತೇಜೋಹೀನರಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಪೀಡೆಯು ಅವರನ್ನು ಅದೇ ಆವರಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ರಾಜರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡಿ ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳು ಮಾತ್ರ ಆಗಿರಬಹುದು; ಆದರೂ ಅಂತಸ್ಸತ್ವವಿಲ್ಲದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೂ ಬಹಿರಂಗದ ಇಷ್ಟು ಕಾಲದ ಅವನತಿಯು ಕೂಡ ಪರಮಾವಧಿಯಾದ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಪೀಡೆಯು ಇನ್ನೂ ಅವರ ಮೈಯುಂಡಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರಾಜನು ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭ್ಯುದಯವು ಯಾವಾಗಾದೀತೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನಿಗೆ ಈಗೀಗ ಒದಗಹತ್ತಿದ ಕನ್ನಡಿಗರ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಪ್ರಕಟನೆಯ ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಬಹು ಮಹತ್ವದವಾಗಿ ತೋರಿದವು. ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಕ್ರೂರತನದ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಪಾರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರು,

ಮಲ್ಲನ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಅತ್ಯಾತುರತೆಯಿಂದ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಈ ವಿಜಯವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅದು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಆಬಾಲವೃದ್ಧರನ್ನು ಕೌತುಕಪಡಿಸಿದಂತೆ ದೇವರಾಜನ ಅಂತಃಪುರದ ಜನರನ್ನೂ ಕೌತುಕಪಡಿಸಿತು. ಇಂಥ ವೀರ ಮಲ್ಲನು ಹೇಗಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯು ಪದ್ಮಿನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂತಃಪುರದ ಜನರಿಗೂ ಆಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಿಸುವಾಗ “ಮಲ್ಲ”ನೆಂಬ ಹೆಸರು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ. ಆಕೆಯು ಮಲ್ಲನನ್ನು ನೋಡಲು ಅತ್ಯಾತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಂತಃಪುರದ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರು ತಾವು ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ದರ್ಬಾರದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗೆ ದರ್ಬಾರದೊಳಗಿನ ಜನರೆಲ್ಲ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರೂ, ದರ್ಬಾರದ ಜನರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ದೇವರಾಜನು ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾಪತಿಗಳೂ, ಸರದಾರರೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕೆಲಜನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರೂ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ದರ್ಬಾರದ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯವು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಸತ್ಕಾರವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ವೀರ ಮಣಿಗೆಯ ಜನರಿಂದ ದರ್ಬಾರವೆಲ್ಲ ತುಂಬಿಹೋಗಿತ್ತು. ಸ್ವತಃ ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾಪತಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಜನರು ಕನ್ನಡ ಜಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಇದರಿಂದ ಜಟ್ಟಿಗಳು ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡರು. ಒಂದೊಂದು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ವರ್ಗದ ಜನರಿಗೆ ಗೌರವ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿಬಲ-ಶರೀರಬಲಗಳ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುತ್ತದಷ್ಟೇ? ಆ ಎರಡು ಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಶಾಂತತೆಯ ಕಾಲದೊಳಗೆ ಬುದ್ಧಿಬಲಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವವಿರುವದೂ, ಯುದ್ಧಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶರೀರಬಲಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವವಿರುವದೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಕಾಲವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದರಿಂದ ದೇವರಾಜನ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಶರೀರಬಲದ ಜಟ್ಟಿಗಳಿಗೆ ವಿಶೇಷ ಗೌರವವಾದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ.

ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ವಕ್ತಾರರ ಉತ್ತೇಜನಪರ ಭಾಷಣ

ಗಳಾಗತೊಡಗಿದವು. ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗಾಗಿ ಉಡುಗರೆಗಳನ್ನೂ, ಪಾರಿತೋಷಕಗಳನ್ನೂ ತಂದಿದ್ದರು. ಗುಣಿಜನರ ಗೌರವ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಉದಾರ ಗುಣಜ್ಞರ ಮನಸ್ಸು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿದೆಂಬುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ದೇವರಾಜನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ತಾವು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸಿ ಯಾವಾಗ ಕೃತಾರ್ಥರಾದೇವೆಂದು ಉದಾರರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ದೇವರಾಜನಂತೂ ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಸತ್ಕಾರವನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆತನು ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಮುಂಗೈಗೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂಗಾರದ ರತ್ನಂಕೆಚ್ಚಿದ ಕಡೆ-ತೋಡೆಗಳನ್ನೂ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಂಠಿ ಗೋಪುಗಳನ್ನೂ, ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಜಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಸಡಿಲಗೈಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ವಿವಿಧ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳನ್ನು ಆತನು ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸಿದ್ದನು. ಇನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಸತ್ಕಾರವಾಗತಕ್ಕದ್ದಿತ್ತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನೊಬ್ಬನು ಬಂದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತು "ಜೀಯಾ, ಹೊರಗೆ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಬಂದಿರುವನು !! ಈಗಲೇ ಪ್ರಭುಗಳ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಗಿದೆಯಂತೆ" ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಲು, ದೇವರಾಜನು ಚಟ್ಟನೆ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಎದ್ದು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಕೂಡಲೆ ದರ್ಬಾರದ ಜನರು ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಕರೆತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವತಃ ಅರಸರೇ ಹೋಗುವದೆಂದರೆ ವಿಲಕ್ಷಣವೇ ಸರಿ; ಆದರೆ ವೃದ್ಧ ದೇವರಾಜನನ್ನು ಚಟ್ಟನೆ ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಎಬ್ಬಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಗೂಢ ವರ್ಚಸ್ಸು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿರಬೇಕು. ಸೂರ್ಯನು ಮರೆಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ತೇಜಸ್ಸು ನಮ್ಮ ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಗುವಂತೆ, ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದೇವ-ರಾಜನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳದಿದ್ದರೂ ಆ ತಪೋಧನನ ಗೂಢ ತೇಜಸ್ಸು ದೇವ ರಾಜನ ಗೂಢ ತತ್ವವಾದ ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ಗೋಚರವಾಯಿತು. ಅಂತೇ ದೇವ ರಾಜನು ಪರಾಧೀನನಂತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮೂರ್ತಿಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನು ಅತ್ಯಂತ ಲೀನನಾದನು, ಆತನ ಕರಚರಣಾದ್ಯವಯವಗಳು ಸ್ವಾಭಾವಿಕ

ವಾಗಿಯೇ ನಮಿಸಲು, ದೇವರಾಜನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಎರಗಿದನು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಜಯಸೂಚನೆಯ ಸುಯೋಗದಲ್ಲಿ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಬಂದದ್ದು ಅಭ್ಯುದಯದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ದೇವರಾಜನು ತಿಳಿದನು. ಆತನು ಆ ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು ವಿನಯದಿಂದ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಕರೆತಂದನು. ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮ-ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸುಗಳ ಸಮ್ಮೇಲನದ ವಿಲಕ್ಷಣ ನೋಟವನ್ನು ನೋಡಿ ದರ್ಬಾರದ ಜನರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ತಟಸ್ಥವಾದವು. ರಾಜವೈಭವದಿಂದ ಮೆರೆಯುವ ದೇವರಾಜನ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸು ಶ್ರೇಷ್ಠವೋ, ಅಥವಾ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಒಪ್ಪುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚಿನದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವದು ದರ್ಬಾರದ ಜನರಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರು ಜಡ ಮೂಢರಂತೆ ಆ ದಿವ್ಯ ತೇಜೋಯುಗ್ಮದ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡರು! ದೇವರಾಜನು ಹಸ್ತಲಾಘವದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನನ್ನು ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿಸಹೋಗಲು, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ವಿನಯದಿಂದ—"ಭೂಪತಿಯೇ, ಸಿಂಹಾಸನವೇರಲು ನೀನೇ ಅಧಿಕಾರಿಯು. ರಾಜವೈಭವಸಂಪನ್ನನಾದ ನಿನಗೇ ಅದು ಒಪ್ಪುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅದು ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ನಾನಂತೂ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಲು ಅನರ್ಹನು" ಅನ್ನಲು, ದೇವರಾಜನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನ ಸಲುವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ಆಸನವು ಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ದೇವರಾಜನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಆ ಉಚ್ಚಾಸನವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಅಲಂಕರಿಸಲು, ದೇವರಾಜನು ತನ್ನ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದನು. ಈ ಕಾಲದ ದರ್ಬಾರದ ಶೋಭೆಯು ವರ್ಣಿಸುವಂತಿತ್ತು. ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗಿಲ್ಲದ ಯಾವದೋ ಒಂದು ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸು ಈಗ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದಂತಾಯಿತು. ಅಥವಾ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಜೀವನದ ಸಂಚಾರವಾದಂತಾಯಿತೆಂತಲೂ ಹೇಳಬಹುದು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಂತ್ರಿಗಳಾಗಿರುವದು ಪ್ರಾಚೀನ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವದಷ್ಟೇ? ಅದರಂತೆ ಈಗ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದೇವರಾಜನಿಗೆ ಮಂತ್ರಿಯಂತೆ ಒಪ್ಪಿದನು. ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಸಭಿಕರು ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಲೆ ನಿಂತು ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಆ ತೇಜಃಪುಂಜ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸೌಮ್ಯಸ್ವರದಿಂದ—"ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ, ತೇಜೋವಂತರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ

ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ ” ಅನ್ನಲು, ಸಭಿಕರು ಎಚ್ಚತ್ತು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಇಷ್ಟೇ ಮಾತಿನಿಂದ ಸಭಿಕರ ಚಿತ್ತಹರಣ ವಾಗಿಹೋಯಿತು. ಇದಕ್ಕೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಸೌಮ್ಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕು ತ್ತಿದ್ದ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆತನ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಂಬರವು ಲೇಶವಾದರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಉಟ್ಟದ್ದು ಶುಭ್ರ ವಸ್ತ್ರವು, ಹೊತ್ತದ್ದೂ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರವೇ. ತಲೆಗೂ ಆತನು ಒಂದು ಶುಭ್ರ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆತನು ಅದೇ ಸಾಯಂಸಂಧ್ಯಾಕರ್ಮವನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದನಾದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಶುಭ್ರ ಭಸ್ಮವು ಥಾಳಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನ ಕಾಲುಗಳಲ್ಲಿ ಆವುಗೆಗಳಿದ್ದವು. ಆತನು ಹೊತ್ತ ವಸ್ತ್ರವು ಜರಿದು ಸರಿದಾಗ ಆತನು ಧರಿಸಿದ ಭಸ್ಮದ ಶುಭ್ರವಾದ ಪಟ್ಟಿಗಳೂ ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಮಾಲೆಗಳೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದವು. ಇನ್ನುಳಿದ ಒಡವೆಗಳೆಂದರೆ, ಒಂದು ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದ ಸುರುಳಿ, ಒಂದು ಜಪದ ಗೋಮುಖಿ, ಒಂದು ತಂಬಿಗೆ ! ಆಯಿತು ಆ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮನ ಸಾಧನಸಾಮಗ್ರಿಯು ಮುಗಿದು ಹೋಯಿತು. ಇನ್ನು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟು ಉಳಿದಿದ್ದರೆ ಒಂದು ಪಂಚಪಾತ್ರೆ, ಒಂದು ಉದ್ಧರಣಿ (ತೀರ್ಥದ ಸೌಟು) ಭಸ್ಮದೊಂದು ಚೀಲ ಇವು ಜೋಳಿಗೆ-ಗೀಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೆ ಇರಬಹುದು.

ಈ ಚೆಂದದ ಬಡತನದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಎದ್ದುನಿಂತು ತನ್ನ ಹೊದ್ದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸಾವರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು ಉಚ್ಚಸ್ವರದಿಂದ ನುಡಿದನೇನಂದರೆ— “ ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನಿಮ್ಮ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೋರುವ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷ ವಾಗುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ವೀರ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದ ಜಯವೇ ಕಾರಣವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಜಟ್ಟಿಯಲ್ಲ. ತಗಲಖ ಬಾದಶಹನ ಜಟ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರನಾದವನು. ಆತ ನಿಗೆ ಎದುರಾದ ಜಟ್ಟಿಗಳೇ ಇಲ್ಲೆಂಬ ಖ್ಯಾತಿ ಇರುತ್ತಿರಲು, ನಮ್ಮ ಈ ಮಲ್ಲ ಣ್ಣನು ಆತನನ್ನು ಒಗೆದನಲ್ಲ! ಇದರಮೇಲಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ನೀವು ಸ್ವಸ್ವ- ರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಿಮಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪದ ವಿಸ್ಮೃತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಮಲ್ಲಿಸರ್ಜನನನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟುವ, ಅದೇಕೆ,

ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನನ್ನು ಮೀರುವಂಥ ಎಷ್ಟೋ ಜಟ್ಟಿಗಳು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವರೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ, ಆದರೆ ಮಾಡಬೇಕೇನು? ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ವಿಸ್ಮೃತಿಯು ನಿಮಗೆ ಆಗಿಹೋಗಿದೆ. ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ, ಇದೇ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಚಾಲುಕ್ಯ, ರಾಷ್ಟ್ರಕೂಟ, ಕದಂಬಾದಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾಜವಂಶಗಳು ಆಳಿ ದಿಗಂತ ವಿಶ್ರಾಂತ ಕೀರ್ತಿಗಳಾದದ್ದನ್ನೂ, ಅವರೊಳಗಿನ ೨ನೇ ಪುಲಕೇಶಿಯಂಥ ನೃಪ ಕೇಸರಿ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಉತ್ತರಹಿಂದುಸ್ತಾನವನ್ನೂ ಜಯಿಸಿ ಪರಮೇಶ್ವರನೆಂಬ ಬಿರುದು ಧರಿಸಿದ್ದನ್ನೂ, ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಆ ನರವೀರನು ಕನ್ನಡಿಗನೇ ಅಲ್ಲವೇ? ಆ ನರವೀರನ ವೀರಾಗ್ರಣಿ ದಂಡಾಳುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ನಿಮ್ಮ ನೆರೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಯಲ್ಲಿ ಆಳಿದ ವಾಲಿಯೆಂಬ ವಾನರಶ್ರೇಷ್ಠನು ಅಮೋಘವಾದ ರಾಮಬಾಣವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ಮರೆತಿರಾ? ಭಕ್ತಶಿಖಾಮಣಿಯೂ, ಸ್ವಾಮಿಕಾರ್ಯದಕ್ಷನೂ, ರಾಮದೂತನೂ ಎನಿಸಿದ ಮಾರುತಿರಾಯನೂ ಈ ಕನ್ನಡನಾಡಿನವನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆಲ್ಲಿಯವನೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದಿರುತ್ತೀರಿ? ಆತನ ಕೀರ್ತಿಯು ಭರತಖಂಡದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿ, ಆಸೇತು ಹಿಮಾಚಲ ಊರೂರಿಗೆ ಆತನ ಮೂರ್ತಿಗಳಿರುವದು ನಿಮಗೆ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಅವನು ಯಾರೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದಿರುತ್ತೀರಿ? ಅವನೂ ನಿಮ್ಮ ಕನ್ನಡನಾಡಿನವನೇ. ಹೀಗಿದ್ದು ನೀವು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ನಾವು ಕೈಲಾಗದವರು. ಯವನರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಈಡಾದೇವೆಂದು ಅಂಜುತ್ತಿರುವಿರಲ್ಲ! ಇದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯು. ನೋಡಿರಿ, ಒಬ್ಬ ಮಲ್ಲನು ಎಂಥ ವಿಲಕ್ಷಣ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದನು! ಅಂಥ ಆ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಇದಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಕುರಿಕಾಯುವ ಒಬ್ಬ ಸಭ್ಯ ಕುರುಬನಾಗಿ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ವಿಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದವನಾಗಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಅಂಜುತ್ತ ಕೈಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದನಲ್ಲವೆ? ಅದೇ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಹೆಗ್ಗನೆಂಬ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ವೀರನ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಈ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾಗಿ ಮೆರೆಯುತ್ತಿರುವನಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ನಿಮ್ಮಂಥ [illegible] ಗಂಡಸರು ಹೋಗಲಿ, ಒಬ್ಬ ಗಾಯಕಿಯು ತನ್ನ

ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ತಗಲಖ ಬಾದಶಹನನ್ನು ಬೆರಗುಗೊಳಿಸಲಿಲ್ಲವೆ? ಆಕೆಯು ಕನ್ನಡಿಗಳಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತೀರಿ? ತಿಳಿದು ನೋಡಿರಿ, ಮಲ್ಲಣ್ಣನೇನು ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಗಾಯಕಿಯೇನು ಗಂಧರ್ವಲೋಕದಿಂದ ಇಳಿದು ಬಂದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನಿಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗರೊಳಗಿನ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಾಗಿರುವರು. ಅವರೇನು ಈ ಮೊದಲು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿಯೋ ಒಂದು ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಸತ್ಸಹವಾಸದಿಂದ ಅವರ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ವಿಸ್ಮೃತಿಯು ಅಳಿದುಹೋಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜಾಗೃತಿಯುಂಟಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಜಾಗೃತಿಯು ಸತ್ಸಮಾಗಮದಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಅವರಿಗೂ ನಿಮಗೂ ಭೇದವಿದ್ದರೆ ಇರಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನೀವಾದರೂ ಸತ್ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

"ಈ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಿಸ್ಮೃತಿಯು ನಿಮಗೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ನೀಚಸ್ವಾರ್ಥದ ಪಿಡುಗಿನಿಂದ ಪೀಡಿತರಾದ ಜನರ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಿಸ್ಮೃತಿಯಾಗುತ್ತಾಗುತ್ತ ಅವರು ಕಡೆಗೆ ರಸಾತಳಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವರೆಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಿರಿ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಈ ಪಿಡುಗು ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ವಿಸ್ಮೃತಿಯಾಗಿಹೋಗಿದೆ. ಈ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಿಸ್ಮೃತಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಿಮಗೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಹೇಳುವೆನು. ಲಕ್ಷ ಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿರಿ. ಈ ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಮಾರುತಿರಾಯನ ಹೆಸರು ಎತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲವೆ? ಆ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಿಸ್ಮೃತಿಯುಂಟಾದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಪೂರ್ಣ ಅವಧಾನವಿರಲಿ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ವಾಯುದೇವರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ಕೇಸರಿ ಕಪಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ಅಂಜನಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನೆಂಬವನೊಬ್ಬ ಶೂರ ಕುಮಾರನು ಜನಿಸಿದ್ದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಸಂಗತಿಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಬಾಲಕನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಫಲಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂರ್ಯಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಉಡ್ಡಾಣ

ಮಾಡಿದನು, ಆದರೆ ಈ ಕುಮಾರನ ಇಂಥ ಅತಿ ಸಾಹಸವನ್ನು ಸೂರ್ಯನು ಕಂಡು, ಇಂಥ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಉಪದೇಶಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಕುಮಾರನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದುಸಾರೆ ಹೊಡೆದನು; ಆದರಿಂದ ಆಂಜನೇಯನ ಹನುವು (ಗದ್ದವು) ಕೆಳಗಿಳಿದು ಆತನು ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹನುಮಂತನೆಂಬ ನಾಮವನ್ನು ಧರಿಸಿದನು. ಆ ಕುಮಾರನು ಸೂರ್ಯನ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಉಜ್ವಲ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ದಿಂದ ತಪಃ ಕರ್ಮನಿರತರಾದ ಋಷಿಗಳಿಗೆಲ್ಲ ತೊಂದರೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡ ತೊಡಗಿದನು. ಆಗ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಋಷಿಗಳು ಮಾರುತಿಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಆಗಬೇಕಾಗಿರುವ ರಾಮಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೆನೆದು ಆತನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಉಪಹತಿ ಮಾಡದೆ— “ ಯಾರಾದರೂ ನಿನ್ನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸದ ಹೊರತು ನಿನಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವಾಗಬೇಡ ” ಎಂದು ಶಾಪವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು. ಇದರಿಂದ ಮಾರುತಿಯು ಶಾಂತನಾಗಿ ಲೋಕೋಪದ್ರವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ಈ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥನು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವಕ ನಾಗಿ ಸೀತಾಮಾತೆಯ ಶೋಧಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವಾನರೊಡನೆ ಸಮುದ್ರತೀರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಯಾರಾದರೂ ತಿಳಿಸದಹೊರತು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನ ವಾಗಬಾರದೆಂದು ಋಷಿಗಳ ಶಾಪವಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಈತನು ಕೈಲಾಗದವನಂತೆ ಕೈಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಕೃಪಿವೃದ್ಧನೂ, ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯೂ, ಜ್ಞಾನಿಯೂ ಆದ ಜಾಂಬುವಂತನ ಉಪದೇಶ ದಿಂದ ಮಾರುತಿರಾಯನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಡಲು, ಆದೇ ಮಾರುತಿರಾಯನ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಪ್ರಕಟವಾಗಿ, ಆದರಿಂದ ಸೀತಾಮಾತೆಯ ಶೋಧವಾಯಿತು ! ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೆ, ಈ ಕಥೆಯಿಂದ ನೀವು ಏನು ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ. ಹನುಮಂತನು ಶಿಶುವಾಗಿದ್ದರೂ ಆತನಿಗೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನವಿತ್ತು. ತಾನು ದೇವಾಂಶನು; ಇತರ ಜನರಂತೆ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಕಡಿಮೆಯದಲ್ಲ; ಸಕಲ ಲೋಕಗಳನ್ನೂ ಆಕ್ರಮಿಸಲು ತಾನು ಶಕ್ತನು, ಎಂದು ಆತನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆತನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಸೂರ್ಯ ಮಂಡಲಕ್ಕೆ ಹಾರಬಹುದಾಗಿತ್ತೇ ? ಆದರೆ ಮಾರುತಿಯು ಈ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ

ಜ್ಞಾನವು ಅಹಂಭಾವಯುಕ್ತವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅಂದರೆ ಜಗತ್ತಿಗೂ, ತನಗೂ ಇರುವ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಮರೆತು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ಬೆರೆತು ನಡೆಯುವ ಸ್ಥಿತಿಯುಳ್ಳದ್ದಾದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಸ್ವ ಪರ ತಾಪದಾಯಕವಾಯಿತು. ಮಾರುತಿಯು ಎಷ್ಟು ಸಮರ್ಥನಾದರೂ ಆತನು ಲೋಕದ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಲ್ಲವೇ ? ಆತನಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಲೋಕಕ್ಕೀತ ಆ ಮಾರುತಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಕಡಿಮೆಯದಲ್ಲವೆ ? ಈ ಮರ್ಮವು ಮುಂದೆ ಮಾರುತಿಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಲು, ಆತನು ರಾವಣಸಂಹಾರರೂಪವಾದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣದ ಮಹಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ಪರಮ ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಲೋಕಪೂಜ್ಯನಾದನು. ತಾತ್ಪರ್ಯವಿಷ್ಟೇ. ಮನುಷ್ಯನ ಅಹಂಭಾವವು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಭಾವದಿಂದ ಸುಸಂಸ್ಕೃತವಾದರೆ, ಆ ಅಹಂಭಾವವೇ ಸ್ವ-ಪರ ತಾರಕವಾಗುವದು. ಈ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು ನೀವು ಲೋಕಾರಾಧನ ತತ್ಪರರಾಗಿರಿ.

" ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನಿಮ್ಮ ಈಗಿನ ಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯಸನವಾಗುತ್ತದೆ; ಯಾಕಂದರೆ, ನೀವು ಬಾಲಮಾರುತಿಯಂತೆ ಅಹಂಭಾವಯುಕ್ತರು ಆಗದೆ ನೀಚ ವಿಷಯಭಾವವುಳ್ಳವರಾಗಿರುವಿರಿ ! ವಿಷಯಗಳು ನಾಶವಂತವಾದ್ದರಿಂದ " ಭಾವವೇ ಬಲ " ವೆಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ ನೀವು ವಿಷಯಾಧೀನರಾಗಿ ನಾಶದ ಪಂಥವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವಿರಿ. ಅಹಂಭಾವವುಳ್ಳ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ರಸಾತಲಕ್ಕೆ ಮೆಟ್ಟತೊಡಗಿರುವರು. ನಿಮ್ಮಂಥ ವಿಷಯಾಧೀನರನ್ನು, ಹೇಡಿತನವು ಮುಸುಕುವುದು; ಅವರು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದವರಾಗಿ ಹೋಗುವರು. ಮಾರುತಿಯು ಅಹಂಭಾವದಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ತೃಣೀಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ವಿಷಯಾಂಧರಾದ ನೀವು ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಿರಿ; ಯಾಕಂದರೆ " ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇನಿದೆ ? ನಾವು ಮಹಾಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಸಮರ್ಥರಾದೇವು ? ಇಲ್ಲದ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋದರೆ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರಿಗೂ ಇದ್ದ ಧನದೌಲತ್ತಿಗೂ ನಾವು ಎರವಾಗಿ ಕಂಗಾಲರಾದೇವಲ್ಲ ! " ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯು ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವದು. ಇಂಥ ಅಂಜಿಕೆಯು ಜಗತ್ತನ್ನೇ ತೃಣೀಕರಿಸುವ ಮಾರುತಿರಾಯನಿಗೆ ಇತ್ತೇ ? ನೀವು ಮಾರುತಿ

ಯಂತೆ ಜಗತ್ತನ್ನು ತೃಣೀಕರಿಸುವದಂತು ಇರಲಿ, ಜಡಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಡರಾಗಿ ಸ್ವಸಂರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ಅಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವಿರಿ. ಇಷ್ಟರವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಸ್ವರೂಪವಿಸ್ಮೃತಿಯು ಮುಚಲು ಬಂದಬಳಿಕ, ನಿಮ್ಮ ತರಣೋಪಾಯವು ನಿಮಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ತೋಚಬೇಕು ? ಮಾರುತಿಯು ಅಹಂಭಾವವು ನಷ್ಟವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದಂತೆ ನೀವು ವಿಷಯ ಭಾವವು ನಷ್ಟವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಲೋಕಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಮಾರುತಿಯಂತೆ ರಾಮನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ವಿಷಯಾಂಧತೆಯ ಮೂಲಕ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ನಿಮಗೆ ರಾಮನ ದರ್ಶನವಾಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಲೋಕಾರಾಧನೆಯನ್ನು ಅಂದರೆ ಲೋಕಹಿತದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಅಹಂಭಾವದಿಂದ ಮೊದಲು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು; ಇಂಥ ಮಹತ್ವದ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯ ಲೋಕಾರಾಧನೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯಭಾವವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಅಹಂಭಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೆ, ರಾಮರೂಪ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಮಾರುತಿಯಂತೆ ನೀವೂ ಕೃತಾರ್ಥರಾದೀರಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಲೋಕಾರಾಧನೆಗಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾದ ದಿವಸವೇ ನಿಮ್ಮ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

“ ವ್ಯಕ್ತಿಶಃ ನೀವು ದೇವಾಂಶನಾದ ಮಾರುತಿಯಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರಾಗಿರದಿದ್ದರೂ, ಸಮೂಹತ್ವೇನ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರೆನಿಸುವ ಇತರ ಜನಾಂಗದವರಷ್ಟು ಕನ್ನಡಿಗರು ನೀವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸಮರ್ಥರಾಗಿರುವಿರಿ. ಕನ್ನಡ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಮಹಾನುಭಾವನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಮಹಾನುಭಾವರಾದ ಋಷಿಗಳ ಶಾಪದಿಂದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮರೆತಂತೆ, ನೀಚ ವಿಷಯ ಲೋಲುಪತೆಯ ಮೂಲಕ ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಮರೆತಿರುವ ನೀವು, ಮಾರುತಿಯಂತೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ದಾಸರಾಗುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಿಮ್ಮಂತೆ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿರುವ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ದಾಸರಾಗುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವಿರಿ, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮಾರುತಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನ ದಾಸನಾಗಿ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿ ಲೋಕಪೂಜ್ಯನಾದನು; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯರ ದಾಸರಾಗುವ ನೀವು ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣದ ಬದಲು ನಿಮ್ಮ ಅಧಃಪತನವನ್ನೇ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರು[illegible]

ನಿಂದೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗತೊಡಗಿರುವಿರಿ. ಆತ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈಶ್ವರಸ್ವರೂಪರೂ ಅಥವಾ ಈಶ್ವರನ ಸಲಿಗೆಗೆ ತಕ್ಕವರೂ ಆದ ನಿಮಗೆ ಈ ಅಧಃಪತನವು ಸರ್ವಥಾ ಭೂಷಣವಲ್ಲ; ಹಿತವಂತೂ ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ವಿಷಯಮೋಹದಿಂದ ವಿವೇಕಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿರುವ ನಿಮಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶಕರು ಬೇಕಾಗಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು; ಆದರೆ ನೀವು ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಹತ್ತಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಸಿಗುವ ರೆಂದು ನಾನು ಕೈಯೆತ್ತಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಗೆದ್ದಲಿ ಹಿಡಿಯು ತ್ತಿರುವವರ ಬಳಿಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಯಾಕೆ ಬರುವರು? ಆದ್ದರಿಂದ ಶೂರರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಏಳಿರಿ ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟಿರಿ; ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವನ್ನು ನಷ್ಟಪಡಿಸಬಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಡ್ಡುಹೊಡೆದು ನಿಂತುಕೊಳ್ಳಿರಿ ಮುಂದಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡು ವದು ಪಾತಕವಾಗಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸಂಗಜ್ಞರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಇಲ್ಲದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೋಗಬೇಡಿರಿ; ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಭಾವದ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳಬೇಡಿರಿ; "ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹ್ಯಾಗಾ ದೀತು, ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹ್ಯಾಗಾದೀತು" ಎಂಬ ಶುಷ್ಕ ವಾದ ಮಾಡುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ; ತಿಳಿದು ನೋಡಿರಿ. ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕೂಡ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ರಾವಣನನ್ನು ಮರಮರ ಹಾರುವ ಮಂಗಗಳು ಮಣ್ಣು ಗೂಡಿಸಿದ್ದು ಯಾವ ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣಭಾವಕ್ಕೆ ಕೂಡುವದು? ಯಾವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ನಿಲುಕುವದು? ಅದರಂತೆ ಎರಡು ಕೈಯ ಒಂದು ಕೊಡಲಿಯ ಪರಶುರಾಮನು ಸಹಸ್ರಭುಜದ ಸಹಸ್ರಾಯುಧಗಳ ಕಾರ್ತ ವೀರ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ್ದು ಯಾವ ಕಾರ್ಯ-ಕಾರಣಭಾವಕ್ಕೆ ಕೂಡುವದು, ಯಾವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ನಿಲುಕುವದು? "ಕ್ರಿಯಾ ಸಿದ್ಧಿಃ ಸತ್ವೇ ಭವತಿ ಮಹತಾಂನೋಪಕರಣೇ" ಅಂದರೆ ಕ್ರಿಯಾಸಿದ್ಧಿಯು ಮಹಾತ್ಮರ ಸತ್ವದಿಂದಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡು ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳಾಗಿರಿ. ನಮ್ಮ ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಉದಾಹರಣ ವನ್ನೇ ಈಗ ನೀವು ನೋಡಿರಿ. ಆತನು ಕುರುಬನಾಗಿ ಕುರಿ ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ವರೆಗೆ ಒಬ್ಬ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಈಗ ಹೆಗ್ಗ

(ಹುಕ್ಕ) ನೆಂಬ ತನ್ನ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಯು ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಿದಂತೆ ಲೋಕಾರಾಧನತತ್ಪರನಾದದ್ದರಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬನಂಥ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥನನ್ನು ಒಗೆದು ಈಗ ರಾಜಮಾನ್ಯನೂ, ಲೋಕಗಣ್ಯನೂ ಆಗಿರುವನು ಅದರಂತೆ ತಗಲಖ ಬಾದಶಹನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸು ಕೂಡಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ಯಕಶ್ಚಿತ ಗಾಯಕಿಯ ಸತ್ವವನ್ನೂ ನೀವು ವಿಚಾರಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು. ಇದರಂತೆ ನೀವಾದರೂ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಿ ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ವೇದಾಜ್ಞೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವರು ತೋರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವಿಡಿದು ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಸಾಗಿದರೆ ನೀವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಡ್ಡಿಹೋಗಿ ಗುಡ್ಡವಾಗುವಿರಿ; ಇಲಿ ಹೋಗಿ ಹುಲಿಯಾಗುವಿರಿ. ನೀವು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನ ಮಾಡುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಆ ಮಹಾಪುರುಷರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಂತೆ ಆಚರಿಸಿರಿ. ಮಹಾಪುರುಷರ ಆಜ್ಞೆಯೇ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕ ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿಯು. ಆ ದಿವ್ಯಜ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷುದ್ರ ಜ್ಯೋತಿಗಳನ್ನು ಅಡಗಿಸಿ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕ್ರಮಿಸಿರಿ. ಮಹಾಪುರುಷರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವು ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವು; ಸ್ವವಿಚಾರ ಶೂನ್ಯತೆಯಿಂದ ಆ ಮಾರ್ಗವಿಡಿದು ಕ್ರಮಿಸುವದು ಅಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪವು. ಹೀಗೆ ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಗಳ ಮಿಶ್ರಣವಾಗದಿದ್ದರೆ ಕಾರ್ಯವೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಕೇವಲ ಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ, ಕೇವಲ ಅಜ್ಞಾನವಾಗಲಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯಕನ್ನಡಿಗರೇ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಯಲು ನೀವು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಿ. ಈ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನರೂಪವಾದ ಮಹಾ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವದ ನಾಶವಾದರೂ ಲೆಕ್ಕಿಸಲಾಗದು. ಇಂಥ ಮಹಾತಪಸ್ಸನ್ನು ನೀವು ಆಚರಿಸುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಲೋಕ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣದೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಆಗುವದು !

“ ಪ್ರಿಯಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಗಳ ಮಿಶ್ರಣವು ಮಾತ್ರ ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ ಸಂಶಯ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಬಂದಿರಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಹೇಳುವ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಲಕ್ಷಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಿರಿ. ಈಶ್ವರನು ಜ್ಞಾನ

ಸ್ವರೂಪನೂ, ಅವನ ಮಾಯೆಯು, ಅಂದರೆ ಅವನ ಕಾರ್ಯೇಚ್ಛೆಯು ಅಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪವು. ಜಗತ್ತು ಈಶ್ವರನಿಂದ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಈಶ್ವರನು ಕಾರ್ಯೇಚ್ಛೆಯುಳ್ಳವನಾದರೆ ಸೃಷ್ಟಿಸ್ವರೂಪವಾದ ಕಾರ್ಯವಾಗಿ, ಈಶ್ವರನು ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದನೆಂಬ ಮಾತು ಸಿದ್ಧವಾಗುವದು. ಸಕಲ ಪ್ರಪಂಚದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಲೇ ಆಗಿರುವದೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು "ಅಜಾಮೇಕಾಂ ಲೋಹಿತಶುಕ್ಲ ಕೃಷ್ಣಾಂ ಬಹ್ವೀಂ ಪ್ರಜಾಂಜನಯಂತೀಂ ಸ್ವರೂಪಾಂ" ಎಂದು ತೈತ್ತಿರೀಯ ಶ್ರುತಿಯು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಉತ್ಪತ್ತಿರಹಿತವಾಗಿಯೂ, ನನ್ನಂತೆ ಇನ್ನೊಂದಿಲ್ಲವಾಗಿಯೂ, ಸತ್ವ-ರಜ-ತಮೋಗುಣರೂಪವಾಗಿಯೂ ಇರುವ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಪ್ರಜಾಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುತ್ತದೆಂದು ಈ ಶ್ರುತಿಯ ಅರ್ಥವಿರುವದು. ಹೀಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು ಅಜ್ಞಾನವಿರುವದರಿಂದ, ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅನಂತ ವ್ಯವಹಾರಗಳಿಗೆ ಅಜ್ಞಾನವು ಕಾರಣವೆಂದು ಬೇರೆ ಯಾಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಈ ಅಜ್ಞಾನವೊಂದು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸಮಸ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಬ್ರಹ್ಮಸಮಾನಗಳಾಗಿ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ಉದ್ಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನದ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಭಾವ, ಸೇವ್ಯಸೇವಕ ಭಾವ, ಉಪಜೀವ್ಯೋಪಜೀವಕ ಭಾವ, ಉಪದೇಶ್ಯೋಪದೇಶಕಭಾವ ಮುಂತಾದವು ಉಂಟಾಗಿ ಈ ಪ್ರಪಂಚವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ನಡೆದಿರುತ್ತದೆ. ಇದರಿಂದ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಸೌಂದರ್ಯವೂ ಈ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವದು; ಮತ್ತು ಈ ಅಜ್ಞಾನಮೂಲವಾದ ಮರಣಭಯವು ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವದರಿಂದ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಹೆದರಿ ಅವು ಅತ್ಯಾಚಾರವನ್ನು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ದೇಹವು ಆತ್ಮನಲ್ಲೆಂಬ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಸಕಲ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳೂ, ಸಾಧು-ಸತ್ಪುರುಷರೂ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಈ ಅಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ದೇಹವೇ ತಾನೆಂದು ಭಾವಿಸುವಾಗ ಇತರ ಕ್ಷುದ್ರಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹಾಗೆ ಭಾವಿಸುವದೇನು ವಿಚಿತ್ರವು? ಸೃಷ್ಟಿಯು ತನ್ನ ಲೀಲೆಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅದರ ಯಥಾಯೋಗ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು

ಟ್ಟಿರುವನು. ಅಜ್ಞಾನವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಸ್ವಾರ್ಥವು ಹೆಚ್ಚುವದು, ಸ್ವಾರ್ಥವು ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಹೆಚ್ಚುವದು, ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿದವಮಾನದಿಂದ ದುಃಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಜ್ಞಾನವು ಹೆಚ್ಚಿದರೆ, ತದ್ವಾರಾ ಪರಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯೂ, ಆ ಪರಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ, ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಸುಖವೂ ಹೆಚ್ಚುವವು. ಉದಾಹರಣಾರ್ಥ, ಪಶುಗಳಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವು ಪ್ರಬಲವಾಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವು ನೂರಾರಿದ್ದರೂ ಒಬ್ಬ ಪಶುಪಾಲಕ ಬಾಲಕನ ಆಜ್ಞಾನುಸಾರವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತವೆ. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನೂರಾರು ಜನರನ್ನು ಚದರಿಸುವ ಶಕ್ತಿಯು ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಆ ಶಕ್ತಿಯ ಪರಿಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಮೂಲಕ ಅವು ಆ ಬಾಲಕನಿಂದ ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತವೆ. ಅವನು ಹುಲ್ಲು ಹಾಕಿ ನೀರು ಕುಡಿಸಿದರುಂಟು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಟ್ಟಿದ ಗೂಟದಲ್ಲಿಯೇ ಪದವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಇದರಂತೆ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನವು ಹೆಚ್ಚಿ ಅವನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣನಾದರೆ ಪರರಿಗೆ ದಾಸನಾಗಿ ದುಃಖಪಡುವನು.

"ಪ್ರಿಯ ಬಂಧುಗಳೇ, ಈಗಿನ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯ ದೋಷವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ. ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ "ಪರೋಪದೇಶೇ ಪಾಂಡಿತ್ಯ" ವೆಂಬಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುವವರೇ ಆಗಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ಹೇಳಿದವರ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುವವರು ತೀರ ಕಡಿಮೆ. ಇದೇ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಹೋದರೆ ಬರಿಯ ಹೇಳುವವರೇ ಉಳಿದು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯುವವರು ಇಲ್ಲದಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿಯ ದೊಂದು ಅಂಗವೇ ನಷ್ಟವಾಗಬಹುದು. ಇದು ಪರಮಘಾತಕವಾದದ್ದು. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವವರಿಗಿಂತ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯುವವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಹೆಚ್ಚಿನದೆಂದು ಯಾವಾಗಲೂ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಿರಿ. ಹೇಳುವದನ್ನು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಗಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಅದರಂತೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಕಾಲ ಬೇಕಾಗುವದು. ಸಾಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು ಮಹಾಕಾರ್ಯವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಬಹುಕಾಲ ತಪಸ್ಸನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತ[illegible]. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಅರವತ್ತುಸಾವಿರ ಸಗರರು ಕಪಿಲ ಮಹರ್ಷಿಯ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು [illegible] ಹೊಂದಿದಾಗ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದಿಂದ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ತಂದು ಅವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಬೇ [illegible] ಸುಲಭವಾಗಿ[illegible]

ಆದರೆ ಆದರಂತೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವದು ಮಾತ್ರ ಯಾರಿಗೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಅದೇ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಭಗೀರಥನೆಂಬ ರಾಜ-ರ್ಷಿಯು ಮಹಾ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದು ತನ್ನ ಪೂರ್ವಜರನ್ನಷ್ಟೇ ಉದ್ಧರಿಸಲಿಲ್ಲ, ಈಗಲೂ ಜಗದುದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವರಾರು ? "ನಾವೂ ನೀವೂ ನೆಂಟರು ನಮ್ಮ ಕಂಟಲಿಯಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಬೇಡಿರಿ" ಎನ್ನುವಂತೆ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸೋಗಿನಿಂದ ಮಂದಿಗೆ ಉದ್ದುದ್ದ ಉಪದೇಶಮಾಡಿ, ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗ ಆಗುವ ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಹಿಂಜರಿಯುವ ಜನರೇ ಈಗ ಬಹಳವಾಗಿರುವರು. ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಇನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಉದ್ದ ನಾಲಿಗೆಯು ಕಿರಿದಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಕೈ ಉದ್ದಾಗಲಿ. ದೀಪದ ಪ್ರಕಾಶವು ಅತಿಯಾದರೆ ಏನೂ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಕಾಶವಿಲ್ಲದಂತಾದರೂ ಏನೂ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಧ್ಯಪ್ರಕಾಶವೇ ವಸ್ತುದರ್ಶನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕದ್ದಾಗುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಗಳ ಮಿಶ್ರಣದಿಂದ ಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಡೆಯಲು ಬದ್ಧಕಂಕಣರಾಗಿ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಂತೆ ದುಡಿಯಲು ಸಿದ್ಧರಿರುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಂದ ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳಾಗಿರುವವು. ಈ ಮಾತನ್ನು ನೀವು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಅನುಸರಣ ಮಾಡಿರಿ."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಧ್ಯಾನಸ್ಥನಂತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ದರ್ಬಾರವು ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ದಿವ್ಯತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಮೊದಲೇ ಲೀನವಾಗಿದ್ದ ಇಡಿಯ ದರ್ಬಾರವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಈ ಅಸ್ಖಲಿತವಾದ ಮಹತ್ವದ ಭಾಷಣದಿಂದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಶಿಷ್ಯಭಾವವನ್ನು ವಹಿಸಿತು. ಆಗಿನ ದರ್ಬಾರದ ಜನರ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳೇ ಉಪದೇಶಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವಾಗಿದ್ದವು. ಇದನ್ನರಿತೇ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮನು ಸಮಯ ಸಾಧಿಸಿ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬಹುದು. ಇನ್ನು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮುಖದಿಂದ ಏನು ಹೊರಡುವದೋ ಎಂದು ದರ್ಬಾರದ ಜನರು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಆತನು ಕಣ್ದೆರೆದು ವಿನಯ

ಅದೇ ವಯಸ್ಸು, ಅದೇ ಬಣ್ಣ, ಅದೇ ನಿಲುವಿಕೆ. ಅದೇ ಮೈಮಾಟ! ಅಂದ ಬಳಿಕ ಈತನು ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಹ್ಯಾಗಲ್ಲ? ಇದರ ಮೇಲೆಯೂ ಈತನು ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನಾಗಿರದಿದ್ದರೆ, ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನ ಒಂದೇ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮನಾಗಲಿ, ಬೇರೆ ಆಪ್ತನಾಗಲಿ ಇರಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ಹೋಲಿಕೆ ಹ್ಯಾಗಿದ್ದೀತು?" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಆ ವೀರನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಪ್ರತಾಪಿಯೇ, ನೀನು ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನ ಸಂಬಂಧಿಕನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಇರಲೇಬೇಕು. ನನ್ನನ್ನು ಪರಕೀಯನೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ ನಿನ್ನ ನಿಜವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಕುರುಬನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಆತನನ್ನು ನಾವು ಕುರುಬನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವದಿಲ್ಲ; ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ರಾಜಪುರುಷನು ರೂಪಾಚ್ಛಾದನ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವನೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸಿರುವೆವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಇದರ ಗೂಢವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳು. ಪುಣ್ಯಪುರುಷಾ, ನೀನು ನನ್ನ ಒಡೆಯನ ಸಂಬಂಧಕನಿರುವದೇ ನಿಶ್ಚಯವು; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನೂ ನನ್ನ ಒಡೆಯನೇ. ಸುಮ್ಮನೆ ಈ ಮುದ್ದುಕುರುಬನನ್ನು ಮಬ್ಬಿಗೆ ಹಾಕಬೇಡ" ಎಂದು ಕಾಲ್ಗೆರಗಲು, ಆತನು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾಗಿ ಮಲ್ಲನನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಆತನಿಗೂ ದೊಡ್ಡ ಗೂಢ ಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು. ಈತನಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತೋಚದಾಯಿತು. ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಿಜವನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನ ಸಂಶಯವು ದೂರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಆತನು ಎಂದೂ ಕೇಳದ ಹೆಗ್ಗನೆಂಬ ಹೆಸರು ಆತನ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ಮಲ್ಲನಿಗೆ— "ಮಲ್ಲಸರ್ಜಾ, ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳ ಮೇಲಿಂದ ನನಗೆ ನೀನು ಹೇಳುವವನು ನನ್ನ ಅಣ್ಣನಿರುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಹೆಗ್ಗನೆಂಬ ಹೆಸರು ನನ್ನ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದು. ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ಹೆಸರು ಬದಲಿಸಿ ಹೆಗ್ಗನೆಂಬ ಹೆಸರು ಯಾಕೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರಬಾರದೆಂಬ ಸಂಶಯವು ಬರುತ್ತದೆ; ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು ಇದ್ದರೆ, ಅಥವಾ [illegible] ತಪ್ಪು ಎಂದಾದರೂ ಬೇರೆ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದ ಸಂಶಯವು ನಿನಗೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ

ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೇಳು ನೋಡೋಣ " ಎಂದು ಕೇಳಿದನು; ಆದರೆ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಆತನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಸಂಗಡ ದ್ವಾರಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಂದಿನಿಂದ ಇಂದಿನವರೆಗೆ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನ ಭೆಟ್ಟಿಯೇ ಆತನಿಗೆ ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ಪಕ್ಕನೆ ಹುಕ್ಕನೆಂದು ಕರೆದು ಆತನಿಗೆ ವರಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಸುದ್ದಿಯು ಮಲ್ಲನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು ? ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವೀರನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ತನಗೆ ಬೇರೆ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು; ಆದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ಎದುರಿನಲ್ಲಿರುವ ತರುಣನಲ್ಲಿ ತೋರದೆ ಇದ್ದ ಗುರುತೊಂದು ತನ್ನ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ನೆನಪಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ಆ ತರುಣ ವೀರನನ್ನು ಕುರಿತು—" ಒಡೆಯಾ, ಒಂದು ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯು ನೆನಪಾಯಿತು, ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ನನ್ನ ಒಡೆಯನಾದ ಹೆಗಣ್ಣನ ಬಲಮುಂಗೈಗೆ ಶಸ್ತ್ರದ ಗಾಯವಾದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಗುರುತೊಂದು ಇರುತ್ತದೆ. ನೋಡು, ಇಷ್ಟರಿಂದ ನಿನಗೇನಾದರೂ ಗೊತ್ತುಹತ್ತಿದರೆ ನೋಡು " ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಆ ತರುಣನು ಆನಂದ ಪರವಶನಾಗಿ—" ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಆತನು ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನೆಂಬುದು ನಿಶ್ಚಯವು. ನಿನ್ನಂಥ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯ ಮಿತ್ರನಿಗೂ ಆತನು ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇರುವ ಗೂಢವು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹುಚ್ಚ ಮಹಮ್ಮದನೊಡನೆ ಆದ ನಿನ್ನ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನು ನೋಡಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೂ ನಿನ್ನ ನಿಜವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಏನೇ ಇರಲಿ, ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಲುಬ್ಧನಾಗಿದ್ದ ನಾನು ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡುವೆನು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವಾಗ ನಾನು ಭ್ರಾತದ್ರೋಹದ ದೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನಂಥ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯ ಮಿತ್ರನಿಗಲ್ಲದೆ ಇನ್ನಾರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಗೂಢ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು ? ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲು ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಆತನ ನಿಜವಾದ ಹೆಸರು ಹುಕ್ಕನು. ನಾನು ಆತನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದ

ತಮ್ಮನು. ನನ್ನನ್ನು ಬುಕ್ಕನೆಂದು ಕರೆಯುವರು, ಇಂದಿನ ದಿವಸವೇ ಸುದಿನವು. ಇಂದಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಐವರು ಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿ ನೀನೊಬ್ಬನು ಆರನೆಯವನಾದೆ, ಎಂದು ನುಡಿದು ಮಲ್ಲಣ್ಣನನ್ನು ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಕರ ಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಗುಪ್ತ ಗುಹೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಗುಹೆ ಯೊಳಗೆ ಕರಕೊಂಡು ನಡೆದನು. ಬುಕ್ಕನೊಡನೆ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಗುಹೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಮಲ್ಲನು, ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ— “ಎಲ ಇದೇನು!” ಎಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯೋದ್ಗಾರದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡನು!

೧೫. ಬಪ್ಪರೆ! ನಮ್ಮ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ತಮ್ಮ ಹೌದೊ!

ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಹೀಗೆ ಮಲ್ಲನನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸುವಂಥ ಪ್ರಸಂಗವೇನು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಒದಗಿತೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಆತುರಪಡುತ್ತಿರಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಆತುರತೆಯನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಈಗ ಹೇಳು ವೆನು ಕೇಳಿರಿ. ಬುಕ್ಕನು ಮಲ್ಲನೊಡನೆ ಗುಹೆಯ ಮುಖವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅದರ ಸಂಕುಚಿತ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವಾಗ, ಇಂಥ ಕುಟಿಲ ಕೃತಿಗಳ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲದ ಆ ಕುದುರೆಗೆ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸವಾಯಿತು. ಆತನು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೂ ಎಡವುತ್ತ ನುಗ್ಗುತ್ತ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದ್ದನು. ಹೇಳಿ ಕೇಳಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ಪ್ರಯಾಸವಾಗಬೇಕಂತಲೂ, ಭಯ ವುಂಟಾಗಬೇಕೆಂತಲೂ, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇದು ಮಾಡಿದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಮಾರ್ಗವು! ಅಂದಬಳಿಕ ಅದರಲ್ಲಿ ತಗ್ಗು-ದಿನ್ನೆಗಳೂ, ಎಡಬಲಗಳ

ಗೋಡೆಗಳ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹಾದ ಭಾಗಗಳೂ, ಕೇವಲ ಅಡ್ಡಮಗ್ಗಲಾಗಿ ಹೋದರೆ ಮಾತ್ರ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬರಬಹುದಾದ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳಗಳೂ ಎಷ್ಟು ಇದ್ದವೆಂಬುದನ್ನು ಯಾರು ಎಣಿಸಿ ಹೇಳುವರು ? ಕಾಲಲ್ಲಿ ಹುಡಿ, ಮತ್ತು ಕಣ್ಣುಕಪ್ಪಡಿಯ ಹಿಕ್ಕೆಗಳು, ಮೂಗಿಗೆ ಬಡಿಯುವ ಕಣ್ಣುಕಪ್ಪಡಿಯ ಉಚ್ಚೆಯ ಘಾಟ, ಮೇಲೆ ಜೋತು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಣ್ಣುಕಪ್ಪಡಿಗಳು ಭರಗುಟ್ಟುತ್ತ ಎದ್ದು ಮೈಗೆ ಬಡಿಯೋಣ, ಮುಂತಾದ ತೊಂದರೆಗಳಿಂದ ಮಲ್ಲನ ಮನಸ್ಸು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಸತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೂ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ, ಆತನು ಎಡವುತ್ತ, ಮುಗ್ಗುತ್ತ, ಮೈ ತೆರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ತಲೆ ತಾಕಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸುಮಾರು ಇನ್ನೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಬುಕ್ಕನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಹೋಗಿರಬಹುದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಉಸುಲುಗಟ್ಟಿದ ಹಾಗಾಗಿ ಇನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಹೋದರೆ ಸಟ್ಟಗಾದೀತೆಂದು ಆತನು ನೆನಸಹತ್ತಿದನು; ಆದರೆ ಬುಕ್ಕನು ಬಡಬಡ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಹತ್ತಿರಲು, ತಾನು ಕೈಲಾಗದವನಂತೆ ಆತನಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗ ಹೇಳುವದು ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಮಲ್ಲನ ಮಾನಕ್ಕೆ ಸಾಲದಾಯಿತು. ಮೇಲಾಗಿ ಒಳಗೆ ಏನು ಇರುವದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವ ಕುತೂಹಲವಂತು ಆತನಿಗೆ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು; ಇದಲ್ಲದೆ ಬುಕ್ಕನಿಂದ ತನ್ನ ಒಡೆಯನಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಎಲ್ಲ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆಯು ಆತನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗೋಣವೆಂದು ಬುಕ್ಕನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕು ? ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗುತ್ತಿರಲು, ಮುಂದೊಂದು ಅಡ್ಡ ಗೋಡೆಯು ಬಂದು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಾಯಿತು; ಅಂದಬಳಿಕ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಬಗೆಯೇನು ? ಆಗ ಬುಕ್ಕನು ಮಲ್ಲನನ್ನು ಕುರಿತು — " ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಇಲ್ಲಿಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುವದು ಕಟ್ಟಾಯಿತಲ್ಲ ! ನಾನು ಹಾದಿಯನ್ನು ತಪ್ಪಿದೆನೋ ಏನು ? ಒಳಗೆ ಹೋಗುವ ಬಾಗಿಲು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಂತೆ ಇತ್ತು; ಈಗ ಸಿಗಲೊಲ್ಲದು. ಬಾ, ಹೀಗೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾ, ಹುಡುಕಿ ನೋಡು; ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಿನಗೆ ಹಾದಿ ಸಿಗುತ್ತದೋ ಹೇಗೆ ನೋಡು. ಗಾಬರಿಯಾಗಬೇಡ. ಹುಳ-ಹುಪ್ಪಡಿ, ಹಾವು-ಚೇಳುಗಳಿಂದ

ಅಂಜಬೇಡ, ಅಂಥ ಅಂಜಿಕೆ ಇದ್ದವರು ಇಂಥ ಗವಿಗಳನ್ನು ಯಾಕೆ ಪ್ರವೇಶಿಸುವರು? ಅವರು ಇಂಥ ಗುಹೆಗಳ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೂ, ಅವುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನೂ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳದೆ "ಇದು ಹೀಗೆಯೇ ಮಹಾಕೂಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದೆ" "ಇನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ಕಾಶಿಗೆ ಹೋಗಿದೆ" ಇತ್ಯಾದಿ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಕಲ್ಪನೆಯ ಕೇಳಿಕೆಯ ಕಟ್ಟು ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತ, ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲಿಕ್ಕೂ ಹೆದರುತ್ತಿರುವರು. ಅಂಥವರಿಂದ ಸಾಹಸದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸರ್ವಥಾ ಆಗಲಾರವು. ನೀನು ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದ ಇಂಥ ಗುಹೆಗಳ ಗುಟ್ಟು ತಿಳಿದಿರುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಸಾಹಸದ ವ್ಯಾಪಾರಗಳು ರಾಜಕಾರಣದವರ ಗಟ್ಟಿಗತನದ ಒರೆಗಲ್ಲಾಗಿರುವವು. ನೋಡು ಇನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತೀ? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹಾದಿಯಂತು ಕಟ್ಟಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗೋಣವೋ ಹ್ಯಾಗೆ? ಬಾ, ಇತ್ತ ಬಂದು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಬಾಗಿಲು-ಗೀಗಿಲು ಇರುತ್ತದೋ ಹೇಗೆ ನೋಡು."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದ ಬುಕ್ಕನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಲ್ಲನು—"ಬುಕ್ಕದೊರೆಯೇ, ನಮ್ಮಂಥ ಮುದ್ದಗುರುಬರಿಗೆ ಇಂಥ ಜಿನಗು ಕೆಲಸದ ಗುರುತು ಸಿಗುವದಿಲ್ಲರೀ. ನಾವು ಕುರುಬರು ಉರುಟು ಹೊಡತದ ಮಂದಿ. ಒಂದು ಲಂಗಟ, ಮೈಮೇಲೊಂದು ಗೊಂಗಡಿ, ತಲೆಯ ಮೇಲೊಂದು ಚಿಂದಿ; ಈ ವೇಷದಿಂದ ನಾವು ಕೈಯಲ್ಲೊಂದು ಉದ್ದ ಕೋಲು ಹಿಡಕೊಂಡು "ಬಸ್ ಖುಶ್" ಎಂದು ಕುರಿ ಕಾಯುತಕ್ಕವರು. ನಮ್ಮ ಹೆಗ್ಗಮೊರೆಯು ಅಲ್ಲ, ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಪುಣ್ಯದಿಂದ ನಾವು ಈಗೀಗ ಮನುಷ್ಯರ ಒಪ್ಪವನ್ನು ತೊಡಹತ್ತಿರುವೆವು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಇಂಥ ಹಾದಿ-ಗೀದಿಯು ಗೊತ್ತುಹತ್ತಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವದು ನನ್ನ ಕೆಲಸವಾದ್ದರಿಂದ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ. ಛಛ! ಗೋಡೆಯೆಲ್ಲ ಹುಳ್ಳು ಅಂಟೆ! ಇದರಲ್ಲಿಯ ಹಾದಿಗೆ ಬರದೇನು? ಇಲ್ಲಿಗೆ ಗವಿಯು ಮುಗಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಕಪಟಕಂಟಕ ಕೆಲಸದ ಗುಟ್ಟು ನಮಗೆ ತಿಳಿಯುವದು ಏನು. ಮಹಾರಾಯಾ, ಕ[illegible] ಗವಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ [illegible] ಕಟ್ಟುತ್ತಿವೆ; [illegible]

ನನ್ನನ್ನು ಬೇಗನೆ ಮುಂದಕ್ಕಾದರೂ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಗಾಳಿಗಾದರೂ ಹೋಗಿಬರೋಣ ” ಅನ್ನಲು, ಬುಕ್ಕನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ನಕ್ಕು ಮಲ್ಲನಿಗೆ—“ ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಮುಂದಕ್ಕಿಟ್ಟ ಕಾಲನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕಿಡುವದುಂಟೆ? ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಮುಂದಕ್ಕೇ ಕರ ಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಇಂಥ ಗವಿಗಳ ಗೂಢವು ಗೊತ್ತಿರ ಬೇಕೆಂದು ಇಷ್ಟು ಕೆದರಿ ಕೆದರಿ ನಿನಗೆ ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ನಮ್ಮ ಬಂಧುವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವದರಿಂದ ಇಂಥ ಗೂಢ ಸಂಗತಿಗಳ ಮರ್ಮವು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬೇಕಾಗುವದು. ನಿಜವಾಗಿ ಈ ಎದುರಿನ ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಗವಿಯು ಹಾದಿಯೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಜನರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವದ ಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹಾದಿ ಇಲ್ಲೆಂದು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಹೋಗಿಬಿಡುವರು. ನೀನೇ ನೋಡು ಏನೂ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೀಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹಾದಿಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ ನಡೆ. ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಐವತ್ತು ಐವತ್ತೈದು ಹೆಜ್ಜೆ ಆತನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬಂದು ಒಂದು ಸಿಳ್ಳುಹಾಕಿದನು; ಕಗ್ಗತ್ತ ಲೆಯ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಸಿಳ್ಳಿನ ಧ್ವನಿಯು ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಗೊಂಡು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಕರ್ಣರಂಧ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮಲ್ಲನು ಬೆಚ್ಚಿಬಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪಕ್ಕಡವನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬನು ಎದುರಿಗೆ ಬರ ತೊಡಗಿದನು. ಈ ಎಲ್ಲ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ಥಿತಿಯು ಮಲ್ಲನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯ ಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಆತನು ಚಕಿತನಾಗಿ ಪಕ್ಕಡದ್ದಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿ ರಲು, ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಬುಕ್ಕನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಪಕ್ಕಡವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಹೋದನು. ಆಗ ಬುಕ್ಕನು ಮಲ್ಲನನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ—“ ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಇದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಯೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಇರಇರುತ್ತ ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯು ಗೂಢವೂ ತಿಳಿಯುವದು. ಇತ್ತ ಬಾ! ಈ ಮಾಡದಲ್ಲಿ ಏನಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡು. ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಗುಹೆಯ ಮಾರ್ಗದ ಬಲಗಡೆಯ ಗೋಡೆಯ ದೊಡ್ಡ ಮಾಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಒಂದು ಶಿವಲಿಂಗ ವನ್ನು ಅದರ ಮುಂದಿರುವ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನೂ ತೋರಿಸಿದನು. ಮಲ್ಲನಿಗೆ

ಆದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನು ತೋರಬೇಕು ? ಆ ಸರಳಹೃದಯದ ಭಾವಿಕ ಕುರುಬನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಶಿವಲಿಂಗಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಬುಕ್ಕನಿಗೆ ನಗೆ ಬಂದರೂ ಅದನ್ನು ಆತನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು, ಆ ಮಲ್ಲನ ಭಾವಿಕತನದ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಧನ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತ, ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—“ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಏನು ಇರುವ ಕಮಾಯು ವೆಲ್ಲ ಈ ಶಿವಲಿಂಗದಲ್ಲಿ ಹಾಗು ಬಸವಣ್ಣನಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತದೆ ನೋಡು. ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಮಾದೇವನೆಂಬ ಮಾತಿನಂತೆ, ಈ ಮಹಾದೇವನು ನಿಮ್ಮಂಥ ಭಾವಿಕರಿಗೆ ಮನಶ್ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ, ನಮ್ಮಂಥ ಲೌಕಿಕ ಫಲಾಪೇಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಲೌಕಿಕ ಫಲವನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ಇಗೋ, ಇತ್ತ ನಿನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲಕ್ಷವಿರಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಮೊದಲು ಬಸವಣ್ಣನನ್ನು ಬಲಸುತ್ತಿನಿಂದ ತಿರುವಹತ್ತಿದನು. ಇದನ್ನು ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಅತ್ಯಂತ ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಬಸವಣ್ಣನು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮೇಲಕ್ಕೇರಹತ್ತಿದನು. ಮಾಡವು ಬಹಳ ಎತ್ತರವಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಬುಕ್ಕನು ತಿರುತಿರುವಿದಂತೆ ಬಸವಣ್ಣವು ಮೇಲಕ್ಕೇರುತ್ತಹೋಗಿ, ಅದರ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಕಬ್ಬಿಣದ ಮಲಸುತ್ತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಹತ್ತಿತು ! ಬಸವಣ್ಣನು ಮಾಡದ ತೀರ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಬುಕ್ಕನು ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನು ಎಡ ಸುತ್ತಿನಿಂದ ತಿರುವಹತ್ತಿದನು. ಅದೂ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೇರಹತ್ತಿತು. ಬಸವಣ್ಣನಂತೆ ಶಿವಲಿಂಗವೂ ಮಾಡದ ಮೇಲ್ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಬುಕ್ಕನು ಆ ಶಿವಲಿಂಗದ ಗದ್ದಿಗೆಯ ಕಲ್ಲನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿಕೊಂಡನು, ಕೂಡಲೆ ಅದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು, ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಇಳಿದು ಹೋಗುವಷ್ಟು ಮಾರ್ಗವು ಕಾಣಿಸಿತು. ಆಗ ಬುಕ್ಕನು ಮಲ್ಲನಿಗೆ ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರಹೇಳಿ ಕಕ್ಕಡದೊಡನೆ ಆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಇಳಿದನು. ಮಲ್ಲನೂ ಆತನ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಹೋದನು; ಯಾಕಂದರೆ ಬುಕ್ಕನಮೇಲೆ ಆತನ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವು ಕುಳಿತು ಹೋಯಿತು. ಬುಕ್ಕನು ಮಲ್ಲನನ್ನು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ಪಾವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಇಳಿಸಿ ತಾನು ಒಂದು ಪಾವಟಿಗೆಯನ್ನಿಳಿದು ನಿಂತು ಪುನಃ ಗದ್ದಿಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸರಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ

ಕೂಡ್ರಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಮಾಡದ ಹಿಂಬದಿಯ ಕಲ್ಲನ್ನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿಸಿ ಬಸವಣ್ಣನನ್ನೂ ಶಿವಲಿಂಗವನ್ನೂ ಮೊದಲಿನ ಕ್ರಮದ ವಿರುದ್ಧ ಕ್ರಮದಿಂದ ತಿರುಗಿಸಿ, ಅವನ್ನು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಅವುಗಳ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕೂಡ್ರಿಸಿದನು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾದಬಳಿಕ ಬುಕ್ಕನು ಮಲ್ಲನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಗುಹೆಯ ಪಾವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಇಳಿಯುತ್ತ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದನು. ಕಕ್ಕಡದ ಬೆಳಕು ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಈಗ ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಗುಹೆಯ ಮಾರ್ಗವು ಮೊದಲಿನಷ್ಟು ತ್ರಾಸದಾಯಕವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಕಪ್ಪಡಿಯ ತ್ರಾಸವೂ, ಹೊಲಸೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಇದರಿಂದ ಮಲ್ಲನಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅವರು ನೂರಾರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಹೋಗಲು, ಅವರು ಅಡ್ಡಬದಿಗಿದ್ದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಪಾವ-ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಇಳಿಯಬೇಕಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಅಡ್ಡತಿಡ್ಡ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಸುಮಾರು ಐನೂರು ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಹೋದಬಳಿಕ, ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಚೌಕಟ್ಟು ಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಆ ಚೌಕಟ್ಟಿನ ಬಾಗಿಲು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಕೂದಲೆಳೆಯಷ್ಟು ಸಹ ಸಂದು ಇಲ್ಲದಂತೆ ರಿಕ್ಕಾಗಿ ಕೂಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದಕ್ಕೆ ಚಿಲಕವಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಲಾಳುಂಡಿಗೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಒಂದೊಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲ್ಲನು ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನನಾದನು. ಇನ್ನು ಬುಕ್ಕದೊರೆಯು ಬಾಗಿಲು ತೆರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಏನು ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೋ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಲಕ್ಷಗೊಟ್ಟು ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಬುಕ್ಕನು ಯಾರನ್ನೂ ಕೂಗಿ ಕರೆಯಲಿಲ್ಲ, ಬಾಗಿಲು ಬಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವೂ ಆಗುವಂತೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ, ಆ ಸಂದು ಬಿಡದ ಬಲವಾದ ಕಲ್ಲುಬಾಗಿಲದೊಳಗಿಂದ ಒದರಿದ್ದೂ, ಬಾಗಿಲು ಬಡಿದದ್ದೂ ಹೊರಗಿನವರಿಗೆ ಕೇಳುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ? ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬುಕ್ಕಣ್ಣನು ಏನು ಚಮತ್ಕಾರ ಮಾಡುವನೋ ನೋಡೋಣವೆಂದು ಮಲ್ಲನು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಬುಕ್ಕನು ಬಾಗಿಲದ ನಾಲ್ಕು ಮೂಲೆಗಳ ಹತ್ತಿರ ಮುಷ್ಟಿಗೈಯಿಂದ ಕಸುವಿನಿಂದ ಒತ್ತಿ, ಬಾಗಿಲ ಮಧ್ಯದ

ದಲ್ಲಿರುವ ಕಮಲಪುಷ್ಪದ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಅದರಂತೆಯೇ ಮುಷ್ಟಿಗೈಯಿಂದ ಒತ್ತಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಆ ದೊಡ್ಡ ಬಾಗಿಲು ಪಳಕ್ಕನೆ ತೆರೆಯಲು, ಒಳಗೆ ಒಂದು ವಿಶಾಲವಾದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸ್ವಚ್ಛ ಪ್ರಕಾಶದೊಳಗೆ ಸುಮಾರು ೨೦೦-೩೦೦ ಜನ ತರುಣರು ಕೂಗಿ ಕೂಗಿ ಗರಡಿಯ ಸಾಧನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಗಂಭೀರ ನೋಟವು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಬಾಗಿಲು ಹ್ಯಾಗೆ ತೆರೆಯುತ್ತದೋ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಬಾಯಿತೆರೆದು ನಿಂತಿದ್ದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಈ ವೀರರ ತಂಡವು ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಆತನು ವೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಲ್ಲುವಾಗ " ಎಲ ಇದೇನು ! " ಎಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯೋದ್ಗಾರವು ಹೊರಬಿದ್ದದ್ದು ಅಸ್ವಾಭಾವಿಕವಲ್ಲ.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಗಿ ಆ ಭವ್ಯಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಅವರು ಹೋಗುವದರೊಳಗೆ ಬೆಳಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಒಂದು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯು ಉಳಿದಿರಬಹುದು. ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಬುಕ್ಕನು ಒಳಗೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ, ಆ ಕನ್ನಡ ತರುಣ ವೀರರೆಲ್ಲ ಎದ್ದುನಿಂತು ಅವನಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ವಂದಿಸಿದರು. ಬುಕ್ಕನು ಅವರಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ನಮಿಸಿ— " ಮಿತ್ರರೇ, ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸವು ಸಾಗಲಿ " ಎಂದು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನುಡಿದು ಮಲ್ಲನೊಡನೆ ಅವರ ಗರಡಿಯ ಸಾಧಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ, ಕುಂಡಿಯುಜಣ್ಣದ, ಕೆಂಪು ಕಪ್ಪು ಮೈಬಣ್ಣದ ಜಿವತು ನೀರಾದ, ಮುಂಡೆದಿರುಗಿದ ಮೈಕಟ್ಟುಳ್ಳ ಆ ವೀರರ ತಂಡವು, ವೀರರ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಂಥದಾಗಿತ್ತು. ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ತನ್ನ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಹೀಗೆಯೇ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗರಡಿಯ ಸಾಧಕದ ನೆನಪಾಗಿ ಆತನ ಮುಖದಿಂದ ಬುಕ್ಕನನ್ನು ಕುರಿತು— " ಬಪ್ಪರೆ ! ನಮ್ಮ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ತಮ್ಮ ಹೌದೋ ! " ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರವು ಹೊರಟಿತು ! ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬುಕ್ಕನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವು ಜಾಗ್ರತವಾಗಿ ಆತನು ಒಮ್ಮೆ ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಬಹುಮಾನದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿಸಿದನು. ಬಳಿಕ ಆತನು ತನ್ನ ವೀರ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು— " ಮಿತ್ರರೇ, ನಿಮ್ಮ ಗರಡಿಯ ಸಾಧಕವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಈ ವೀರನು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ. ಜಗದ್ವಿಖ್ಯಾತನಾದ ಮುಲಿಕನನ್ನು ಒಗೆದ ವೀರ ಮಲ್ಲನು ! ನಮ್ಮ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಈತನ ದರ್ಶನವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ " ಎಂದು ನುಡಿಯಲು,

ಆವರೆಲ್ಲ ವೀರರು ತಮ್ಮ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ನಿಂತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ಮುಜುರೆ ಮಾಡಿದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿರಭಿಮಾನದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ಸಂಕೋಚವಾಗಿ— "ಇಷ್ಟು ಹೊಗಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಯಾವ ದೊಡ್ಡ ಜಟ್ಟಿಯು! ಏನೋ ವಿಷ ವ್ಯಾಳ್ಯದಿಂದ ಲಾಗತಪ್ಪಿ ಮಲಿಕಜಟ್ಟಿಯು ಬಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಹೆಚ್ಚಳವೇನು?" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ಮಾತು ಮರೆಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬುಕ್ಕನಿಗೆ— "ಒಡೆಯಾ, ಇವರ ಗರಡಿಯ ಸಾಧಕವು ನಡೆಯಲಿ! ನಮ್ಮಿಂದ ತೊಂದರೆಯೇಕೆ? ಆ ಎದುರಿಗೆ ಕಾಣುವ ಬಲಭೀಮನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸೋಣ ನಡೆ! ಆಹಹ! ಈ ಸಂಜೀವ ಮೂರ್ತಿಯು ಎಷ್ಟು ಭವ್ಯವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಬುಕ್ಕನು ಆತನನ್ನು ಆ ಸಂಜೀವಮೂರ್ತಿಯ ಬಳಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಅವರಿಬ್ಬರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಆ ಮೂರ್ತಿಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಆ ವೀರರ ಗರಡಿಯ ಸಾಧಕವನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ತಮ್ಮ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆಯೇ ಇಲ್ಲಿಯ ಗರಡಿಯ ಸಾಧಕದ ಪದ್ಧತಿಯು ಅಚ್ಚಳಿಯದಂತೆ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡುವಾಗ "ಬಪ್ಪರೆ! ನಮ್ಮ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ತಮ್ಮ ಹೌದೋ!" ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರವು ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಮುಖದಿಂದ ಮತ್ತೆ ಹೊರಟಿತು. ಬಳಿಕ ವೀರರ ಬೇರೆಬೇರೆ ಕಸರತ್ತುಗಳಾದವು. ಅವರು ಮೈ ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಮಣ್ಣು ತೆಗೆಯುವ ಕೆಲಸವಾಯಿತು. ಬಳಿಕ ಅವರು "ಜಯ ಮಾರುತಿರಾಯಾ" ಎಂದು ಗರ್ಜಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವಾಗಿ ಸಂಜೀವ ಮೂರ್ತಿಗೆ ವಂದಿಸಿದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಭಾವಿಕನಾದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆಂದು ಮೈಕೂದಲು ನೆಟ್ಟಗಾದವು.

ಬಿಸಿ ಹತ್ತಿದ ಹೊರತು ಬೆಣ್ಣೆ ಕರಗುವದಿಲ್ಲೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಉತ್ತರಹಿಂದುಸ್ತಾನವು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅಬ್ಬರದ ತುಳತದಿಂದ ಹುಡಿ ಎದ್ದು ಹಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಪ್ರವೇಶವು ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಆಗದೆ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ, ದಕ್ಷಿಣದ ರಾಜರು ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹ ಬೆಳಸಿ, ದುರ್ಬಲರಾಗುತ್ತಲಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಈಶ್ವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಶೂರರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕೈಯು ದಕ್ಷಿಣದ ವರೆಗೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಗೊತ್ತಾಗಲು ಆ ದಕ್ಷಿಣದವರು ಗಡಬಡಸಿ

ಎಚ್ಚತ್ತು ಮುಂದುಗಾಣದೆ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಮಬ್ಬು ಹರಿದು ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿಚ್ಚಳವಾದದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಆಲಸ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳು ತಿಳಿಯಹತ್ತಿ, ಅವರು ಬಡಬಡ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗುವ ಯತ್ನ ನಡಿಸಹತ್ತಿದರು. ಈ ಯತ್ನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಬುಕ್ಕನ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಇಷ್ಟು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಉತ್ತರ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಗರಡಿಯ ಸಾಧನ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದೊಂದು ಯತ್ನವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತಾವು ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಹೊರತು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಈಡಾಗಲಾರೆವೆಂಬ ಎಚ್ಚರವು ಈಗ ಈ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಬುಕ್ಕನ ಈ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಚಪಲತೆಯನ್ನೂ, ತೇಜಸ್ವಿತೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಮಲ್ಲನಿಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗಿ, ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಹೀಗೆಯೇ ತೇಜೋವಂತರೂ, ಬಲವಂತರೂ ಆಗಿರುವದನ್ನು ಆತನು ನೆನಿಸಿ ಅಭಿಮಾನಪಟ್ಟನು. ಆ ಗುಹೆಯ ವಿಲಕ್ಷಣ ರಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು; ಯಾಕಂದರೆ ಇಷ್ಟು ಜನರ ಎಲ್ಲ ಅನುಕೂಲತೆಗಳೂ ಆ ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಗುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದನು. ಬುಕ್ಕನ ಜನರು ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಗುಹೆಯಿಂದ ಹೊರ ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದರು. ಆಗ ಮಲ್ಲಣ್ಣನೂ ಅವರೊಡನೆ ಗುಹೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿರಲು ಬುಕ್ಕನು ಆತನಿಗೆ— "ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನಿನಿಂದ ನಿನಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯಿಲ್ಲ; ಮಲಿಕನೊಡನೆ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವೆಂಬ ಮಾತು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದದ್ದಲ್ಲ. ನೀನು ಮಹಾಸಮರ್ಥನಾದದ್ದರಿಂದಲೇ ಅದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಇರುವೆ; ಆದರೂ ಅತಿಥಿಯಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವು; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಈಗ ಗುಹೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಡ, ನಾನೂ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಒಟಭೀಮನ ಪೂಜೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಉಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದೋಣ. ಇಳಿಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ತೋರಿಸತಕ್ಕದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಒಂದೂ ಬಿಡದಂತೆ ತೋರಿಸುವೆನು. ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ನೀನು ಪರಕೀಯನಲ್ಲ, ಆಪ್ತನಾದ ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ನಾನು ಆಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಮಾತುಗಳು ಹಲವು ಇರುವವು. ರಾತ್ರಿ ಅಖಂಡ ನಿದ್ದೆಯಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸೊಗಸಿಲ್ಲ. ನಿನಗಂತು ನಿದ್ದೆಗೇಡಲ್ಲದೆ ಮಲ್ಲ

ಯುದ್ಧದ ಮಹಾಯಾಸವೂ ಆಗಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಏಳು, ಸ್ನಾನ ಮಾಡೋಣ." ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಮಲ್ಲಣ್ಣನೊಡನೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ಉಂಡು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು.

ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿತ್ತು; ಆದರೆ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠರು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಿದ್ದೆ-ನೀರಡಿಕೆಗಳಿಗೆಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡುವರು ? ಸಂಪೂರ್ಣ ಗುಹೆಯನ್ನೂ, ಅದರ ಹೊರಗಿನ ಪ್ರದೇಶವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ಬುಕ್ಕನಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗ ತಿಳಕೊಂಡೇನೆಂಬ ಕುತೂಹಲವು ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದರಿಂದ, ಆತನು ತನಗಾಗಿದ್ದ ಶ್ರಮವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಗುಹೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಬುಕ್ಕನ ನಿರ್ಬಂಧದಿಂದ ಆತನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕಾಯಿತು. ಆ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ವೀರರು ಮಲಗಿದ್ದೊಂದೇ ತಡ, ಅವರಿಗೆ ಗಾಢವಾದ ನಿದ್ರೆಯು ಹತ್ತಿತು. ಒಂದು ಮಗ್ಗಲು ಮಲಗಿದವರು ಎರಡನೆಯ ಮಗ್ಗಲಾಗುವದರೊಳಗೆ ಒಂಬತ್ತು ತಾಸಾಯಿತು. ಸೇವಕರು ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದರು. ಬಳಿಕ ಅವರು ಎದ್ದು ಮುಖಪ್ರಕ್ಷಾಲನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಅಲ್ಪಾಹಾರವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಪೋಷಾಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಗುಹೆಯ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲು ಹೊರಟರು. ಬುಕ್ಕನ ಆಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಸರದಾರಿಕೆಯ ಸಾದಾ ಪೋಷಾಕನ್ನು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅವರಿಬ್ಬರು ಗುಹೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳಲಿಕ್ಕೆ ಗುಹೆಯೊಳಗಿನ ಅಡ್ಡತಿಡ್ಡಾದ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅರ್ಧತಾಸು ಪ್ರಯಾಸಪಡಬೇಕಾಯಿತು. ಕಡೆಗೆ ಅವರು ಗುಹೆಯ ಮುಖಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದರು. ಆದರೆ ಅದು ಕಲ್ಲಿನ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿಯಾದ ಬಾಗಿಲಿನಿಂದ ಮುಚ್ಚಿತ್ತು. ಬುಕ್ಕನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಆ ಕಲ್ಲು ಬಾಗಿಲನ್ನು ತೆಗೆದನು; ಆದರೆ ಆ ಗುಹೆಯ ಮುಖವನ್ನು, ದಟ್ಟವಾದ ಪೆಳೆಗಳೂ, ಮುಳ್ಳುಕಂಟೆಗಳೂ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಗಿಡಗಳೂ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಪೆಳೆಕಂಟೆ ಗಿಡಗಳ ಸಂದಣಿಯಿಂದ ಹೊರಗಿನ ಸೂರ್ಯಕಿರಣಗಳು ಸಹ ಛೇದಿಸಿ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಗುಹೆಯ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹಣಿಕಿ ನೋಡಿದರೆ ಕೆಳಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕೊಳ್ಳಪಿದ್ದಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಬುಕ್ಕ

ದೊರೆಯು ಗುಹೆಯಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆ ಹೊರಬೀಳುವನೆಂಬುದನ್ನು ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ಬುಕ್ಕನು ಮಲ್ಲನಿಗೆ—"ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಈಗ ಈ ಕಠಿನ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಇಳಿದು ಹೋಗುವ ವಿಚಾರ ಬೇಡ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಬೇರೊಂದು ಒಳದಾರಿಯಿಂದ ಹೋಗೋಣ" ಎಂದು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಜೋತಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು, ನಾಲ್ಕು, ಐದು ಎಂದು ಎಣಿಸಿ ಐದು ಸಾರೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಜಗ್ಗಿದನು. ಕೂಡಲೆ ದಾರದಲ್ಲಿ ಪೋಣಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದ್ದೊಂದು ಲಿಂಬೆಯಹಣ್ಣು ಮೇಲಿನಿಂದ ಇಳಿಬಿದ್ದಿತು. ಆಮೇಲೆ ಬುಕ್ಕನು ಮತ್ತೆ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಒಂದು, ಎರಡು, ಮೂರು ಎಂದು ಮೂರು ಸಾರೆ ಎಣಿಸಿ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಜಗ್ಗಿದನು. ಕೂಡಲೆ ದಾಸಾಳದ ಹೂವಿನದೊಂದು ಮಾಲೆಯು ಬಂದಿತು. ಆಮೇಲೆ ಬುಕ್ಕನು ಹಗ್ಗವನ್ನು ಒಂದು ಸಾರೆ ಜಗ್ಗಿದನು; ಕೂಡಲೆ ಬಲವಾದದ್ದೊಂದು ನೂಲ ಏಣಿಯು ಇಳಿಬಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅರವುಗಟ್ಟಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಇವು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರುತ್ತವೆಂಬುದನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ಕೆಕ್ಕರಿಸಿ ನೋಡಿದನು; ಆದರೆ ಕತ್ತಲಲಿ ಏನೂ ಕಾಣಿಸಲೊಲ್ಲದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬುಕ್ಕನು ಮಲ್ಲನಿಗೆ— "ಮಲ್ಲಸರ್ಜಾ, ನಾನು ಮೊದಲು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ; ಆಮೇಲೆ ನೀನು ಬಾ" ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು— "ಆಗಲಿ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯೇ, ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿಯ ಒಂದೊಂದು ಬಂಗಾಲಿಯ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ. ನನ್ನ ಮತಿಯು ಮುಸಣಿಸಿಹೋಗಿದೆ; ನನಗೆ ಏನೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ಮೊದಲು ಲಿಂಬಿಯಹಣ್ಣು, ಆಮೇಲೆ ದಾಸಾಳದ ಹೂವಿನ ಮಾಲೆ ಇವು ಬಂದಬಳಿಕ ನೂಲೇಣಿಯು ಬಂದ ಕಾರಣ ವೇನು? ಮೊದಲೇ ನೂಲೇಣಿ ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಬುಕ್ಕನು— "ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹಿಂದುಗಡೆ ಹೇಳುವೆನು. ಒಂದೂ ಮಾತು ಬಚ್ಚಿಡುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈಗ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತರೆ ಹೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ, ಮೊದಲು ಹೊರಗೆ ಹೋಗೋಣ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು, ಬುಕ್ಕನು ಬಡಬಡ ಏಣಿಯಿಂದ ಏರಿಹೋಗಿ, ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ಏರಿಬರಲು ನಿಚ್ಚಣಿಕೆಯನ್ನಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಸೂಚಿಸಿದನು. ಮಲ್ಲನಿಗೆ ಇಂಥ ನೂಲೇಣಿ ಏರುವ ಅಭ್ಯಾಸವಿ

ದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಆ ಧೀರನು ನಿಶ್ಯಂಕೆಯಿಂದ ಏಣಿಯನ್ನು ಏರಿ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

೧೬. ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳವು !

ಮಲ್ಲನು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಸರಸರ ಏಣಿಯ ಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು, ಅಲ್ಲಿ ಗವಿಯ ಮುಖದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಬುಕ್ಕನು ಆತನು ಕೈಹಿಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಕರಕೊಂಡನು. ಮಲ್ಲನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೋಡುತ್ತಾನೆ, ಒಂದು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿಯಾದ ಕಲ್ಲಿನ ಗುಡಿ ! ಅಲ್ಲಿ ಉಗ್ರಮುದ್ರೆಯ ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಮೆಯೊಂದು ಗುಹೆಯ ಮುಖದ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನ ವಾಗಿದೆ. ಆ ಉಗ್ರ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ದಾಸಾಳದ ಹೂಗಳ ಮಾಲೆಗಳಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಮೂರ್ತಿಯು ಅತ್ಯುಗ್ರವಾಗಿ ತೋರು ತ್ತಿತ್ತು. ಮೂರ್ತಿಯಾದರೂ ಅಷ್ಟು ಸಣ್ಣದಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಮಧ್ಯಮತರದ ಮನುಷ್ಯರಷ್ಟು ಎತ್ತರವಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕತ್ತಲೆಯ ಗುಡಿಯೊಳಗಿನ ಮಿಣಿ ಮಿಣಿ ಉರಿಯುವ ನಂದಾದೀಪದ ಮಂದಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಯ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥಗಳೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಲ್ಲನು ಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಪುನಃ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅದು ಅಲ್ಲಾಡಿದಂತೆ ಆತನಿಗೆ ಭಾಸವಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ಭಯಭಕ್ತಿ ಯಿಂದ ಇದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವೆಂದು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಆಗ ಮೂರ್ತಿಯು ಮೆಲ್ಲನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಹತ್ತಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಬುಕ್ಕನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮೂರ್ತಿಯು ಸರಸರ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು, ಗುಹೆಯ ಮುಖದ ಸಂದು ಬಿಡ ದಂತೆ ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟಿತು ! ಮಲ್ಲನಿಗೆ ಒಂದ ಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಸಂಗತಿಗಳು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದರಿಂದ ಯಾವದರ

ಕಾರಣ ಕೇಳಬೇಕು, ಯಾವದರ ಕಾರಣ ಕೇಳದಿರಬೇಕು, ಎಂಬಂತಾಗಿ, ಕೇಳುವಾಗ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿಬಿಡೋಣ, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಆತನು ಪಿಟ್ಟೆಂದು ಮಾತಾಡದೆ ಬುಕ್ಕನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಗುಡಿಯ ಮಧ್ಯ ರಂಗಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ದೇವಿಯ ವಾಹನಗಳಾದ ಆನೆ, ಸಿಂಹ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಗಳೂ, ದೇವಿಯ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯೂ, ದೇವಿಯ ವಸ್ತ್ರಾ-ಲಂಕಾರಗಳಿಡುವ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯೂ ಇದ್ದವು. ಆ ಮಧ್ಯರಂಗದಿಂದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಗುಡಿಯ ಪಾತಾಳ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಶಾಕ್ತನು ಸಿದ್ಧಪತ್ರಿಯ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಕುಂಡದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಸುವಿನ ಝುರುಕೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಪತ್ರಿಯನ್ನು ಸೇದುತ್ತ, ಚಿಲಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಭಗ್ಗನೆ ಉರಿ ಎಬ್ಬಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿಹೋಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಮಾತಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ಕಥೆ-ಯಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬರಹೋಗುವ ಜನರ ಅರಿವು ಆತನಿಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಗುಹೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಬುಕ್ಕಣ್ಣನನ್ನೂ, ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನನ್ನೂ ಆತನು ಮಾತಾಡಿಸುವದಂತೂ ಇರಲಿ, ಅವರನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ ಸಹ! ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ, ಅವನ ದುರುಗವುರಗೆಯರ ಪಡಿಕಟ್ಟಿನ ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಮಲ್ಲನ ಮತಿಯು ಮಸಣಿಸಿತು. ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದಂತೆ ತೋರುವ ಈ ಸಂಗತಿಗಳ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಹಚ್ಚಬೇಕೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಲಿಂಬಿಯ ಹಣ್ಣು, ಹೂವಮಾಲೆ, ನೂಲೇಣಿ ಇವುಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಬಿಟ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಇವೇ ಇರಬಹುದೋ? ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾರಾದರೂ ಇರಬಹುದೋ? ಇವೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ಹೊರಗೆ ಬಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡಬಾರದೇನು? ಇದರ ಗೂಢವೇನಿರಬಹುದು? ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಆತನು ಒಳಗಾದನು; ಆದರೆ ಆ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಬುಕ್ಕನನ್ನು ಕುರಿತು ಚಕಾರ ಶಬ್ದ ನುಡಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಬುಕ್ಕನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಡೆದನು. ಗುಡಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದಬಳಿಕ ಗುಡಿಯ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಭಯಂಕರ ಅರಣ್ಯವನ್ನೂ, ಗುಡಿಯ ಮುಂದಿರುವ ಭಯಂಕರ ಕೊಳ್ಳವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬೆರಗಾದನು. ಆಗ ಬುಕ್ಕನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—

“ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ನೀನು ಇದೇ ಗುಡಿಯವನಿದ್ದು, ನಿನ್ನ ಊರಿಂದ ಸಮೀಪದ

ರುವ ಈ ದೇವೀ ಕೊಳ್ಳವೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕೊಳ್ಳವನ್ನು ನೀನು ಅರಿಯೆಯಾ ? ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದವನಂತೆ ಎಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ ! ” ಅನ್ನಲು, ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಅಂಜಿ ಬುಕ್ಕನಿಗೆ—“ ಏನಂದೀ ? ಇದು ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳವೆ ? ಇದು ಮಹಾ ಉಗ್ರ ಸ್ಥಾನವೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದು. ಈ ಭಯಂಕರ ಸ್ಥಾನದ ಕಡೆಗೆ ಯಾರೂ ಅಡ್ಡಹಣಕುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಕೊಳ್ಳದ ಭಯಂಕರತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಹಲವು ಕಥೆಗಳು ಜನರಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವು. ಆ ಕೊಳ್ಳದೊಳಗಿನ ಅತ್ಯುಗ್ರಳಾದ ದೇವಿಯ ಗುಡಿಯು ಇದಯೋ ಏನು ? ಈ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ದೇವಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾವನಿಗೂ ಇರುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಜನರು ಹೇಳುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನಾವು ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಕೇಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲಾಗದೆಂಬ ಮಾತು ಜನರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿಯೂ, ದೇವಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಲವು ಜನ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರು ಇರುವರಂತೆ; ಆ ಸಿದ್ಧಪುರುಷರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ದೇವಿಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದರೆ, ಅವರು ಆ ದೇವಿಯ ಉಗ್ರತೆಯನ್ನೂ, ಅಲ್ಲಿಯ ಅಲೌಕಿಕತೆಯನ್ನೂ ಕೇಳುವವರ ಎದೆಯೊಡೆದು ನೀರಾಗುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಅಂದಬಳಿಕ ನಮ್ಮಂಥ ಪುಕ್ಕ ಸ್ವಭಾವದ ಭೋಳೆ ಭಾವಿಕ ಜನರು ಈ ದೇವೀ ಕೊಳ್ಳದ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅಂಜಿ ಕೈಮುಗಿದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯದೆ ಯಾಕೆ ಇರೋಣ ! ಈ ಬಗೆಯ ಅಂಜಿಕೆಯು ಜನರಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿರುವದರಿಂದಲೇ ಜನರು ಈ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವದಿಲ್ಲ; ಇದರೊಳಗಿನದೊಂದು ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ತುಂಡು ಸಹ ಹಿಡಿಯುವದಿಲ್ಲ ಇದರಿಂದಲೇ ಈ ಕೊಳ್ಳದ ಅಡವಿಯು ಇಷ್ಟು ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೆಳೆದಿರುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಮಲ್ಲನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ ಬುಕ್ಕನು ಒಂದು ಸೀಳು ದಾರಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕೊಳ್ಳದೊಳಗೆ ಇಳಿಯಹತ್ತಲು, ಮಲ್ಲನು ಮಹಾ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದನು; ಯಾಕಂದರೆ, ಬಾಲ್ಯದಾರಭ್ಯ ಆತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದ ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದ ಅಂಜಿಕೆಯು ಆತನನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಬಾಧಿಸಹತ್ತಿತು. ಕೊಳ್ಳದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ಗುಡಿಯ

ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ದೇವಿಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹಲವು ಭಯಪ್ರದವಾದ ಅದ್ಭುತ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಆತನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಅವೆಲ್ಲ ಈಗ ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾದವು. ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಭಯಂಕರ ಗವಿಯಿರುತ್ತದೆಂತಲೂ ಆತನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಆ ಗವಿಯು ತಾನು ಈಗ ನೋಡಿದ ಗವಿಯೇ ಇರಬಹುದೆಂದು ತರ್ಕಿಸಿ ಅದರ ಅನುಭವದಿಂದ ತಾನು ಕೇಳಿದ ಕಥೆಗಳು ಸುಳ್ಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆಯು ಆತನಿಗೆ ಆಗಿ, ಹೃದಯವು ಭಯದಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ನಡುಗಹತ್ತಿತು. ಮಲ್ಲನಂಥ ಮಹಾ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಯ ಹೃದಯವು ಕೂಡ ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಕಥೆಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಇಷ್ಟು ಕಂಪಿಸಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಪುಕ್ಕರಾದವರ ಗತಿಯೇನು ? ಇಂಥ ನಿರರ್ಥಕ ಭಯದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ಇಡುವದು ನಮ್ಮ ಜನರ ಅಜ್ಞಾನದ ಕೆಟ್ಟ ಚಾಳಿಯಾಗಿದೆ. "ಬಾವಾ ಬಂತು; ಅದು ದೆವ್ವನ ಮನೆಯು; ಆ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ-ಮೂರೂಸಂಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ" ಇತ್ಯಾದಿ ಒಂದು ತರಹವಲ್ಲ, ಎರಡು ತರಹವಲ್ಲ ಹಲವು ತರದ ಭಯದ ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಹುಡುಗರ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಬಿಡುವ ಘಾತಕ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವು ನಮ್ಮ ಜನರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನಿಂದ ನಡೆದುಬಂದಿರುತ್ತದೆ. ಈ ಭಾವನೆಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅಸತ್ಯದ ಅಂಶವೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿರುವದು. ಊರೂರಿಗೆ ದೆವ್ವನ ಮನೆಗಳು, ಅಂಜಿಕೆ ಸ್ಥಳಗಳು ಇರುವ ವಾಡಿಕೆಯಿದೆ. ಇಂಥ ನಿರರ್ಥಕ ಭಾವನೆಗಳು ಮುಂದೆ ಪ್ರೌಢರಾದ ಬಳಿಕ ಈಗ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ಬಾಧಿಸಿದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಬಾಧಿಸುವವು. ಇರಲಿ. ಬುಕ್ಕನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಸುಮಾರು ಒಂದು ತಾಸಿನ ವರೆಗೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಕೊಳ್ಳವಿಳಿದು ಹೋದನು. ಆ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶವಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸೈನ್ಯದ ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಸೈನಿಕರು ಬಗೆಬಗೆಯ ಯುದ್ಧಕಲೆಗಳ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬುಕ್ಕನನ್ನು ಅಚ್ಚಳಿಯದಂತೆ ಹೋಲುತ್ತಿದ್ದ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ತರುಣನಾಗಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕೌತುಕವಾಯಿತು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— "ಈ [illegible] ಹೀಗೆಯೋ ಒಬ್ಬ [illegible]

ಒಬ್ಬರವು ಇರುವವೊ ಏನು ? ಈಗ ಮೂವರನ್ನಂತೂ ನಾನು ನೋಡಿದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಇಬ್ಬರು ಎಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದು ? ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಂತು ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ. ಇವರೆಲ್ಲರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ರಾಜಪುತ್ರರಾಗಿರಬೇಕು; ಆದರೆ ಇವರು ಯಾವ ದೇಶದ ರಾಜಪುತ್ರರು ? ಹೀಗೆ ದೇಶಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಗಲಿ ಯಾಕೆ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು ? ” ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಅಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ಯುದ್ಧ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಅಸ್ತಂಗತನಾಗುವ ಸಮಯವು ಒದಗಲು, ಸೈನಿಕರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಬಿಡಾರಗಳಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಮತ್ತೊಂದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೇನಂದರೆ— ಆ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ನೋಡಿದ ಜನರಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದು, ಆ ಎಲ್ಲ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರಿಗಿಂತ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದ ಅಧಿಕವಾಗಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರೂ ಆ ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು ! ಒಟ್ಟು ಸೈನಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಎರಡು ಸಾವಿರವಿರಬಹುದೆಂದು ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ತನ್ನ ಕುರುಬ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ತರ್ಕಿಸಿದನು.

ಆ ಸೈನಿಕರು ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು ಬಹಳ ದಿವಸಗಳಾದಂತೆ ಮಲ್ಲನಿಗೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಬೀಡುಬಿಟ್ಟು, ಬಹು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿವಸಗಳಾಗಿರುವವೆಂದು ಆತನು ತರ್ಕಿಸಿದ್ದನು. ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲ ಡೇರೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರ ಸಲುವಾಗಿಯಾದರೂ ಡೇರೆಗಳೇ ಇದ್ದವು; ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಹೆಂಗಸರ ಹುಡುಗರ ಸುಳಿವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬಂಜಾರಬಣಗಿನವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಬಹು ನಿಯಮಿತವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರವಾಸಕ್ಕೆ ಜಡವಾಗುವಂಥ ಒಡವೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹವೂ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಸೈನ್ಯದ ಸಂಘಟನೆಯಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟುತನವೂ, ಕಾಟಕತನವೂ, ಚಟುವಟಿಕೆಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅಲ್ಲಿ ಆಲಸ್ಯವು ಸುಳಿವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ತಾನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದನು. ಇಲ್ಲದ ಆಡಂಬರಕ್ಕಂತೂ ಅಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪದವೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಛಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಕುದುರೆಗಳೂ ಇದ್ದವು; ಆದರೆ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವುಗಳಿಗಿಂತ ಗಟ್ಟಿರಾಶಿನ ಚಪಲ ಕುದುರೆಗಳೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದವು. ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಸೈನಿಕರ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ಊಟದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನೂ, ಅವರ ಹಾಸಿಗೆ ಹುಪ್ಪಡಿ

ಮೊದಲಾದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯ ಸಾಧನಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿದನು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಂಬರಕ್ಕಿಂತ ಉಪಯುಕ್ತತೆಯ ಕಡೆಗೂ, ಅಪವ್ಯಯಕ್ಕಿಂತ ಮಿತವ್ಯಯದ ಕಡೆಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷವು ಕೊಡಲ್ಪಟ್ಟದ್ದು ವ್ಯಕ್ತವಾಯಿತು. ಸೈನಿಕರು ಪರಸ್ಪರ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿಂದು ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಯಾವದೋ ಒಂದು ಮಹಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆ ಸೈನಿಕರು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿರುವರೆಂಬಂತೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಗೇಣು ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಕೂಡಿಕೊಂಡವರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸಂಕಲ್ಪಿತ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸುವ ವರೆಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸುಖೋಪಭೋಗವನ್ನೂ ಭೋಗಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ನಿಯಮ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವರಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲ-ಗೊಂದಲಗಳೂ ಅಡಮುಟ್ಟತನ-ಹುಡುಗಾಟಿಕೆಗಳೂ, ಅವ್ಯವಸ್ಥೆ-ಅವಜ್ಞೆಗಳೂ ತೋರಿಬಾರದೆ ಅಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯೂ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ಗುಣಗಳು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವನಲ್ಲ— ಎಂದು ಆತನು ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿ, ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಗಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳವಾಗಿ ಗೌರವಿಸಿದನು. ತನ್ನಂಥ ಬಹುಜನ ಕಗ್ಗರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ತಿದ್ದುವದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಪಟ್ಟ ಕಷ್ಟವು ಈಗ ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ನ್ಯಾಯನಿಷ್ಠುರನಾಗಿಯೂ, ದಯಾಶೂನ್ಯನಾಗಿಯೂ ತೋರುತ್ತಿರುವದು ಈಗ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಕೆಲವರು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ— “ಇಂಥ ಧನವಂತನಲ್ಲಿ ಈ ಸೈನ್ಯವು ಯಾಕೆ ಇರುವದೋ, ಕಲಿಂತ ಪ್ರಾಯವೇ ಇದು” ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಡುವದರ ನೆನಪು ಈಗ ಆತನಿಗಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅವರ ಆ ಅಭಿಪ್ರಾಯವು, ವಿಚಾರಸರಣಿಯೂ ಸರ್ವಥಾ ಅಯೋಗ್ಯವಾದವೆಂತಲೂ, ಕಲ್ಲುಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಮೂರ್ತಿ ಮಾಡುವಾಗ ಬಂಡೆಗಳು ಚಾಣದ ಹೊಡತಗಳನ್ನು ತಾಳಲೇಬೇ

ಎಷ್ಟು ಕೂಗಿದರೂ ಮೂರ್ತಿಕಾರನು ಚಾಣದ ಪೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ದಯಾಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಹಾಕಲೇಬೇಕಾಗುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ನಮ್ಮನ್ನು ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಮಾಡುವಾಗ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ನಿಷ್ಠುರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಲೇಬೇಕಾಗುವದೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ಸಮಂಜಸತನಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದನು. ಆತನು ತನ್ನ ಆ ಒಡೆಯನನ್ನು ಕುರಿತು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— “ ಶಾಬಾಶ್ ! ನಮ್ಮಪ್ಪಾ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯೆ. ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರವೆನಿಸುವ ನಾವು, ಈ ನಮ್ಮ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಅಡಿಯಾದೇವೇನು ? ಛೇ ! ಛೇ ! ಹಾಗೆಂದಿಗೂ ಆಗದು. ಆದರೆ ಅವರಿಗಿಂತ ಒಂದು ತೂಕ ಹೆಚ್ಚೇ ಆದೇವು; ಆದರೆ ನಮ್ಮಪ್ಪ ಈ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯಾದರೂ ಕಡಿಮೆಯವನಲ್ಲ ! ತನ್ನ ಅಣ್ಣನ ಪಡಿಕಟ್ಟನ್ನೇ ಇಳಿಸಿರುವನು ” ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವಾಗ ಆ ನಿಸ್ಪೃಹನ ಮುಖದಿಂದ ಮತ್ತೆ— “ ಭಾಪುರೆ ! ನಮ್ಮ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ತಮ್ಮ ಹೌದೋ ! ” ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರವು ತಟ್ಟನೆ ಹೊರಟಿತು. ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಒದಿಗೆ ಹೊರಳಿ ಬುಕ್ಕನನ್ನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನೋಡಲು, ಆತನು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ—“ ಯಾಕೆ ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಏನೋ ನೀನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಎಣಿಕೆ ಹಾಕುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ ? ನಮ್ಮ ದಂಡಿನವರನ್ನು ನೋಡಿ ನಿನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತಷ್ಟೇ ? ಸಮಾಧಾನವಾಗದೇನು ಮಾಡೀತು ? ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಿನ್ನ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಗರಡಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಡಿದವರು; ಆದರೆ ಹೇಳು, ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣನ ಕೈಕೆಳಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ತಯಾರಾದ ನೀನು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಏನಾದರೂ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಹೇಳು. ಆದರೆ ಇಂದೇ ಹೇಳೆಂದು ನಿನಗೆ ಆಗ್ರಹ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ; ಇಂದು ಹೇಳು. ನಾಳೆ ಹೇಳು, ನಮ್ಮ ದೋಷಗಳು ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲು ಬೇಕಾದಾಗ ಹೇಳು; ನಮ್ಮ ಆ ದೋಷಗಳನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಾವು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು. ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ನಾವು ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವಿರುವದರಿಂದ, ಆ ನಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸತಕ್ಕ ನಮ್ಮ ದೇಹಗಳೂ, ಆತ್ಮಗಳೂ ಪವಿತ್ರವಾಗಿಯೇ

ಇರಬೇಕಾಗುವದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಯೋಗ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮಲಿನ ದೇಹಾತ್ಮಗಳ ಅರ್ಪಣದ ನಿರರ್ಥಕವಾದ ಆಯಾಸದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯನ್ನು ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸಿದ ದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾದೀತು !"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಬುಕ್ಕನೂ, ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನೂ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಒಂದು ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಇದ್ದದ್ದು ಇರಲಿ, ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯ ಸಾದ್ಯಂತ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳುವ ಕುತೂಹಲವು ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು. ಬುಕ್ಕನಾದರೂ ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗೆ ಬೇಗನೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಯಾಕಂದರೆ ಮಲ್ಲನು ಸಾಧಾರಣ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲೆಂತಲೂ ಆತನಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುವ ಸಂಭವವು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆಂತಲೂ ಆತನ ಭಾವನೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮೇಲಾಗಿ ತನ್ನ ಅಣ್ಣನಾದ ಹುಕ್ಕನ ಅನುಯಾಯಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೆರವಾಗತಕ್ಕವರೇ ಎಂದು ಆತನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಎಲ್ಲರೂ ಊಟದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ನಾಲ್ಕುತಾಸು ರಾತ್ರಿಯೊಳಗಾಗಿ ಬುಕ್ಕನು ಊಟವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲ್ಲನೊಡನೆ ಪುನಃ ಡೇರೆಗೆ ಬಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಗುಹೆಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕವರು ಹೊರಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಬುಕ್ಕನನ್ನು ಕಂಡು ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಅವರು ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದೊಳಗಿನ ಆ ಭಯಂಕರ ಗುಹೆಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಬೆರಗಾದನು. ಇಷ್ಟು ಜನರು ರಾತ್ರಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕಾರಣವೇನೆಂಬ ಗೂಢವು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹುಳ-ಹುಪ್ಪಡಿಗಳೇನು, ಹುಲಿ-ಕರಡಿಗಳೇನು ಇವನ್ನು ಏನನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದವರ ಎದೆಗಾರಿಕೆಗೆ ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಅಚ್ಚಿಮೆಚ್ಚಿದನು. ಮಲ್ಲನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಈ ವಿಚಾರವು ಧೂರ್ತನಾದ ಬುಕ್ಕನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಮಲ್ಲಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಮಲ್ಲಣ್ಣ, ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯದೊಳಗಿನ ಗುಹೆಗೆ ಇವರು ಹೋಗುವ ಕಾರಣವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು. ಹ್ಯಾಗೂ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿರುವದು. ಮೊದಲು ಇಷ್ಟು

ಹೇಳುವೆನು. ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ಹೊರಗಿನವನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲಾದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೂ ನನಗೆ ಸಂಕೋಚವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ನನಗೆ ಯಾವ ಸಂದೇಹವೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಛಾವಣಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡುವ ಕಾರಣವು ಅಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮವೇ ಇರುವದು. ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಧನಸಂಚಯವೂ ಶಸ್ತ್ರಸಂಚಯವೂ ಗವಿಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತವೆ. ಗುಹೆಯು ಅನ್ಯರಿಗೆ ದುರ್ಭೇದ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ ಸಾಹಸಿಗಳಿಗೆ ಅದು ದುರ್ಭೇದ್ಯವಲ್ಲ. ಆ ಗುಹೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಅಜ್ಞಾನವು ಮುಸುಕಿದ್ದರೂ ಅದರ ಮೆಟ್ಟನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಕೆಲ ಜನರಾದರೂ ಇರುವರು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಎರಡನೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಹೊಸಬರಾದ ನಮಗಾದರೂ ಈ ಗುಹೆಯ ಮರ್ಮವು ಹ್ಯಾಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು ? ಈಗ ನನ್ನಿಂದ ಗುಹೆಯ ರಚನೆಯ ಮರ್ಮವು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆ ? ಇಷ್ಟರಿಂದ ನಿನಗೆ ಎಲ್ಲ ತಿಳಿಯಬಹುದು; ರಾಜಕಾರಣಗಳು ಬಹು ಗೂಢವಾದವುಗಳು; ಅಪಘಾತಗಳ ಹೊದಿಕೆಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಹಾಕಿದಂಥವು; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುವು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಾಗರೂಕನಾಗಿ ಮುಂದೆ ಬರಬಹುದಾದ ಅಪಘಾತಗಳನ್ನು ಧೂರ್ತತನದಿಂದ ಗೊತ್ತುಹಿಡಿದು ಅವುಗಳ ನಿವಾರಣೋಪಾಯವನ್ನು ಮೊದಲೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಗುಹೆಯಿಂದ ನಾವು ಬಂದ ಮಾರ್ಗದ ಹೊರತು ಇನ್ನೊಂದು ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಮಾರ್ಗವು ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಇರುವದು. ಅದನ್ನು ನಾವು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಿನಗೆ ತೋರಿಸೇವಂತೆ. ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಸೈನಿಕರು ಗುಹೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗುವರು. ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಗುಹೆಗೆ ಕಳಿಸುವದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಲಾಭವುಂಟು. ರಾಜಕಾರಣಗಳು ಸಾಹಸದ ಹೊರತು ಸಾಧಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಸಾಹಸದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವಷ್ಟು ಸೈನಿಕರು ಸಾಹಸಿಗಳಾಗಿರಬೇಕಾಗುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂಥ ಗುಹಾ ಪ್ರವೇಶದಂಥ ಸಾಹಸಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವರನ್ನು ತೊಡಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇರಲಿ, ನನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಬುಕ್ಕನು ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಹೇಳಲುದ್ಯುಕ್ತನಾದನು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಓಡುತ್ತ ಬಂದು— “ ದೊರೆಗಳೇ, ಯಾರೋ

ಇಬ್ಬರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ನಮ್ಮ ಛಾವಣಿಯ ಕಡೆಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವರಂತೆ " ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಬುಕ್ಕನು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದನು.

ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಗಿನವನು ಬರುವದು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ಬರುವದು ಬುಕ್ಕನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು; ಯಾಕಂದರೆ ಆ ಕೊಳ್ಳದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಹಿಂದೂ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಭಯವು ವಾಸಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಹೊರಗಿನಿಂದ ಬಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗಂತು ಆ ಕೊಳ್ಳದ ಸುದ್ದಿ ಸಹ ಗೊತ್ತಿರುವ ಸಂಭವವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ಹ್ಯಾಗೆ ಬಂದರೆಂದು ಬುಕ್ಕನು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಬಂದು— " ದೇವರು, ಪಾಳಯದ ಹೊರಗೆ ಇಬ್ಬರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸವಾರರು ಬಂದಿದ್ದು, ಒಳಗೆ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳುತ್ತಿರುವರು " ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಬುಕ್ಕನು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸಿ ಏನೋ ನೆನಪಾದದ್ದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ಸೇವಕನಿಗೆ— " ಹೋಗು, ಬಖತ್ಯಾರವರ ಕಡೆಯವರು ಏನಾದರೂ ಗುಪ್ತಾಲೋಚನೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಬಂದಿರಬಹುದು; ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೇಳುವ ಕಾರಣವೇನು ? ಬೇಗನೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಕರಕೊಂಡು ಬಾ " ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಸೇವಕನು ಓಡುತ್ತ ಹೋದನು. ಇತ್ತ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಸನ್ನೆ ತಿಳಿದು ಎರಡನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಏಳುತ್ತಿರಲು, ಬುಕ್ಕನು ಆತನಿಗೆ— " ಯಾಕೆ ಮಲ್ಲಣ್ಣಾ, ಎದ್ದೆಯಲ್ಲಾ ! ಎತ್ತ ಹೋಗುವೆ ? ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸವಾರರು ಯಾರು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ ನೋಡೋಣ. ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದಂಥ ಗುಪ್ತಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಾವೇನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ ? ನೀನು ನಮ್ಮ ಬಂಧುವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವನಾದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನಿಂದ ನಾವು ಏನೂ ಬಚ್ಚಿಡುವದಾಗಿಲ್ಲ. ಕುಳಿತುಕೋ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಆ ಸರದಾರರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳೋಣ " ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಅವರಿಬ್ಬರು ತರುಣರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರ ಹಾದಿಯನ್ನು ಆತುರದಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸೇವಕನು ಆ ರಾವುತರನ್ನು ಕರೆ

ತಂದು ಡೇರಿಯೊಳಗೆ ಕಳಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ರಾವುತರು ಒಳಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಬುಕ್ಕನಿಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಲು, ಬುಕ್ಕನು ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದು ಹತ್ತರ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಪರಸ್ಪರರ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮದ ವಿಚಾರಣೆಯಾಯಿತು. ಆ ಇಬ್ಬರು ರಾವುತರು ಮಲ್ಲಣ್ಣನನ್ನು ಮೇಲಿಮೇಲೆ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅದನ್ನರಿತು ಬುಕ್ಕನು ಆ ಸವಾರರಿಗೆ—“ ಪ್ರಿಯದೋಸ್ತ, ರಹಿಮಾನಸಾಹೇಬ, ಅಬ್ದುಲ್‌ಸಾಹೇಬ, ನಮ್ಮ ಈ ಬಂಧುವಿನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀವು ಸರ್ವಥಾ ಸಂಶಯ ತಕ್ಕೊಳ್ಳದೆ ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳಿಗೆ ಪಾಲುಗಾರರಾದವರಲ್ಲಿ ಇವರು ಇರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಇವರು ನಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಗಳ ಪಟ್ಟಶಿಷ್ಯರಾಗಿರುವರು. ಇವರ ಪರಾಕ್ರಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವದೇನು ? ನಿಮ್ಮ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಲ್ಲನಾದ ಮಲಿಕನನ್ನು ನಿನ್ನಿನ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಗೆದು, ಉದಾರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನ ಮಾಡಿದ “ ಮಲ್ಲಸರ್ಜ ” ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ವೀರರು ಇವರೆಯೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಆ ಇಬ್ಬರು ಸವಾರರು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಮಲ್ಲಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ವಿನಯದಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದರು. ಮಲ್ಲಣ್ಣನೂ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಅವರನ್ನು ವಿನಯದಿಂದ ಮನ್ನಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರರ ಪರಿಚಯವಾದ ಬಳಿಕ ಬುಕ್ಕನು ರಹಿಮಾನನನ್ನು ಕುರಿತು—

ಬುಕ್ಕ—ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಬಖತ್ಯಾರರವರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮವೆ ? ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ನೆನಿಸುತ್ತಿರುವರೆ ? ಅವರು ನಮಗೆ ವಿಶೇಷ ಸಂಗತಿಯನ್ನೇನು ತಿಳಿಸಿರುವರು ? ಕಾಸೀಮನ ನಂಬಿಗೆಯು ಅವರ ಮೇಲೆ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಇರುವದಷ್ಟೆ ?

ರಹಿಮಾನ— ಬುಕ್ಕದೊರೆಗಳೇ, ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ ನೀವು ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ, ನಿಮ್ಮ ಹಿತಚಿಂತನದಲ್ಲಿಯೂ, ಆನೆಗುಂದಿಯ ರಾಯರ ಹಿತ ಚಿಂತನದಲ್ಲಿಯೂ ಬಖತ್ಯಾರವರು ಯಾವಾಗಲೂ ತಲ್ಲೀನರಾಗಿರುವರು. ಯಾಕಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹಿರಿಯರಾದ ಸಂಗಮರಾಜರು ಬಖತ್ಯಾರರ ಜೀವದ ಗೆಳೆಯರಾಗಿರುವರು. ಅದರಂತೆ, ಆನೆಗುಂದಿಯ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯರು,

ತಮ್ಮ ಬೆನ್ನು ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಬಹಾಉದ್ದೀನರ ಸಲುವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಉಪಕಾರವು ಬಖತ್ಯಾರರಿಗೆ ದುಸ್ಸಹವಾಗಿದೆ; ಯಾಕಂದರೆ ಬಖತ್ಯಾರರು ಬಹಾಉದ್ದೀನರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳಿರುವರು. ರಾಯರ ಈ ಉಪಕಾರವು ಎಂದೂ ತೀರುವಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ರಾಯರ ಆನೆಗುಂದಿಯ ರಾಜ್ಯವು ಮುಣಗದಂತೆಯೂ, ಆ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕಾಟವು ಉಳಿಯದಂತೆಯೂ ಯತ್ನಿಸಿ, ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ಉಪಕಾರದ ಹೊರೆಯನ್ನು ಹಗುರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಬಖತ್ಯಾರರು ಹಗಲಿರುಳು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಕಾಸೀಮನ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳಾದ ಬಖತ್ಯಾರರು ಬಹು ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಅವನ ಪ್ರೇಮವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೋಡಿರುವರೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಾಸೀಮನ ಹೆಚ್ಚುಹೆಚ್ಚು ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಅವರು ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಿರುವರು. ಬುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ಸತ್ತು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯರೂ ತಿರುಗಿ ಬರುವಹಾಗಿಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಬಹಾಉದ್ದೀನನೂ ತಿರುಗಿ ಬರುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅಂಥ ಘನವಂತರನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಿದವನ ಸೇಡನ್ನು ಕೈಸಾಧಿಸಿದಷ್ಟು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕೆಂದು ಬಖತ್ಯಾರರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವರು. ಆದರಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಾಸೀಮನ ಪ್ರಾಣವನ್ನಂತೂ ಹಿಂಡದೆ ಬಿಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ, ಬಹಾಉದ್ದೀನರ ಕೊಲೆಗೆ ಕಾಸೀಮನೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣನಾದನು.

ಬುಕ್ಕ-- ಏನಂದಿರಿ ! ಬಖತ್ಯಾರರು ಕಾಸೀಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಡಂಕು ಇಟ್ಟಿರುವರೆಯೆ ? ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು; ದುಷ್ಟ ಶಾಸನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವರು ಇಷ್ಟು ಹಟತೊಟ್ಟಿರುವದು ಅವರ ಸದಸದ್ವಿವೇಕಬುದ್ಧಿಗೂ, ಸದಭಿಮಾನಕ್ಕೂ ಅತ್ಯಂತ ಭೂಷಣವಾದದ್ದು; ಆದರೆ ಸ್ವತಃ ಅತ್ಯಂತ ಕ್ರೂರನಾದ ತಗಲಖಮಹಮ್ಮದನು ತಾನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ವೈರಿಯೊಗಲು ಸುಲಿಸಿರಲು, ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನ ಅಂಗವೇನು ಇದ್ದಹಾಗಾಯಿತು ?

ರಹಿಮಾನ—ಬುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ಮಹಮ್ಮದನ ಕ್ರೂರತನದ ವಿಷಯವಾಗಿ

ವಾದವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮಹಮ್ಮದನು ಕ್ರೂರನಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಆತನು ದಯಾಳುವೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೇಲಾಗಿ ಆತನು ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸನು; ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿದ್ದಾಗ ಪರರ ಗುಣಗಳನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕವನು. ಇಂಥವನು ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದಾಗ ಬಹಾಉದ್ದೀನರು ಕಕ್ಕನ ಹಂಗು ಇಡದೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಬೋಧಿಸುತ್ತಿರಲು, ಆ ಗುಣಗ್ರಾಹಿಯಾದ ಮಹಮ್ಮದನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿ, ಆತನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನರನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿಬಿಡುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿದ್ದನು. ಆದರೆ ದುಷ್ಟ ಕಾಸೀಮನು ಇದನ್ನು ಸಹಿಸದೆ, ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಹಮ್ಮದನ ಚಿತ್ತವು ಕ್ಷೋಭಿಸುವಂಥ ಪಂಜಾಬದ ಬಂಡಾಯದ ಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿದನು. ಕಾಸೀಮನ ಈ ನೀಚತನವನ್ನು ಬಖತ್ಯಾರರವರು ಮರೆತಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಸೇಡನ್ನು ಈಗ ಅವರು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ, ಪ್ರಿಯದೋಸ್ತ ಬುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವು ಹಾಗೆಯೇ ಉಳಿಯುತಲ್ಲ ?

ಬುಕ್ಕ— ಅದೇನು ಕೆಲಸವು ? ಅಂಥ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವನ್ನೇನು ಬಖತ್ಯಾರರು ನಮಗೆ ಹೇಳಿರುವರು ?

ರಹಿಮಾನ—ಕಾಸೀಮನು ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಾದ ಸಂಗಮರಾಜರವರನ್ನು ಕಂಪಲಿಗೆ ಕರೆತಂದಿರುವನು. ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ಈಗ ಕಂಪಲಿಯ ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿರುವರು.

ಬುಕ್ಕ—ಅದಂತೂ ನಮಗೆ ಗೊತ್ತೇ ಇರುವದು. ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರನ್ನು ಕಂಪಲಿಗೆ ತಂದದ್ದರಿಂದಲೇ, ನಾವು ನಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬಖತ್ಯಾರವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಈ ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತೇವೆ. ಬಖತ್ಯಾರರು ತೋರಿಸದಿದ್ದರೆ ನಮಗೆ ಈ ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳವೆಲ್ಲಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು ? ಅದರಂತೆ ಈ ಗುಹೆಯ ಸುದ್ದಿಯಾದರೂ ನಮಗೆಲ್ಲಿ ಹತ್ತುತ್ತಿತ್ತು ? ಇದೆಲ್ಲ ಬಖತ್ಯಾರರ ಆಶ್ರಯದ ಫಲವಾಗಿರುವದು; ಆದರೆ ಬಖತ್ಯಾರರು ನಮಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟಿರುವಂತೆ, ಸಂಧಿಸಾಧಿಸಿ ಅವರು ನಮಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರೆ, ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸಿಯಾದರೂ ತಂದೆಯ ಬಂಧವಿಮೋಚನವನ್ನು ಮಾಡುವೆವು. ಪ್ರಿಯದೋಸ್ತ, ತಂದೆಯನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡ

ಲಾರದ ನಾವು ಆತನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿಯಾದರೂ ಪ್ರಯೋಜನ ವೇನು ?

ರಹಿಮಾನ—ಪರವರದಿಗಾರ ಅಲ್ಲಾ ! ಪ್ರಿಯದೋಸ್ತ ಬುಕ್ಕರಾಜ, ನಿಮ್ಮ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಗಾಗಿ ಈ ರಹಿಮಾನನು ಬಹಳ ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತಾನೆ. ಮತ್ತು ಮಿತ್ರಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ದೇಹ ವನ್ನಾದರೂ ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ? ಕಾಸೀಮನು ಅತ್ಯಂತ ನೀಚವಾದ ಉಪಾಯದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸಲು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವನು. ನೀಚರು ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಥ ನೀಚತನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹೇಸುವದಿಲ್ಲ.

ಬುಕ್ಕ (ಅತ್ಯಂತ ತ್ವೇಷದಿಂದ)—ರಹಿಮಾನಸಾಹೇಬ, ಆ ದುಷ್ಟನು ಅದಾವ ನೀಚೋಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಬೇಗನೆ ಹೇಳಿರಿ. ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಸಂಗಮರಾಜರ ಪುಣ್ಯೋದಯದಿಂದ ನಾವೈವರು ಜನಿಸಿದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತೇ ? ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕಂಪಣ್ಣನೂ, ನಾನೂ ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಯ ದಲ್ಲಿರುವೆವು. ನಮ್ಮ ಇಬ್ಬರು ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಮುದ್ದಣ್ಣ, ಮಾರಣ್ಣ ಎಂಬವರು ತಂದೆಯ ಸಂಗಡ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವರು. ನಮ್ಮ ಹಿರಿಯ ಅಣ್ಣನಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ನಮ್ಮಂತೆಯೇ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನ ನಡಿಸಿರುವನೆಂಬುದು, ಆತನ ಪಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಈ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನ-ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುವದು. ಈ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಆಮೇಲೆ ನಾವು ಮೂವರು ಬಂಧುಗಳೂ ಕೂಡಿ ಬಖತ್ಯಾರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವೆವು. ಆದರೆ ರಹಿಮಾನಸಾಹೇಬ, ತಂದೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಇಂದೇ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಿದ್ದರೆ, ನಾವು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಬೇಕಾದ ಸಾಹಸ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವೆವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೇಳಿರಿ, ಕಾಸೀಮನ ದುರಾಲೋಚನೆ ಏನಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿರಿ.

ರಹಿಮಾನ—ಬಖತ್ಯಾರರವರಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣನಿದ್ದಿರುವ ಸ್ಥಳವು ಗೊತ್ತಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಈ ಮೊದಲೇ ಅತ್ತಲೂ ಅವರು ಸೂಚನೆ ಕಳಿಸಿರು

ವರು. ಆ ಸೂಚನೆಯು ಸಂಗಡ ನೀವಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನೂ ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿರುವರು. ಬೇಗನೆ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಕಾಸೀಮನ ಸಮಾಚಾರ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಹವಣಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರು ಇರುತ್ತಾರೆ. ಕಾಸೀಮನು ಮತ್ತೊಂದು ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ನಾಶದ ಉಪಾಯವನ್ನು ತೋರಿಕೆಗಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿರುವನೆಂಬುದು ಬಖತ್ಯಾರರಿಗೆ ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಕೇವಲ ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿದು ಈಗಲೆ ಕಾಸೀಮನ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಯತ್ನಿಸದೆ, ನಮ್ಮಿಂದ ಸೂಚನೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಬಖತ್ಯಾರರವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿರುವರು.

ಬುಕ್ಕ—ಪ್ರಿಯದೋಸ್ತ ರಹಿಮಾನ, ಬಖತ್ಯಾರರವರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾವು ಎಷ್ಟು ಸ್ಮರಿಸಿದರೂ ತೀರದು. ನಮ್ಮ ಹಿತದ ಸಲುವಾಗಿ ಅವರು ಎಷ್ಟು ದಕ್ಷರಾಗಿರುವರಲ್ಲ! ಅವರ ಮಾತನ್ನು ನಾವು ಅಡ್ಡಹಾಕಿ ದಾಟುವದಿಲ್ಲ. ಆ ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳಾದ ಬಖತ್ಯಾರರವರ ಮಾತು ನಮಗೆ ವೇದವಾಕ್ಯದಂತೆ ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿರುವದು. ರಹಿಮಾನಸಾಹೇಬ, ಅವರ ಉಪಕಾರವಂತು ಇರಲಿ, ಈಗ ನೀವೂ, ಅಬ್ದುಲ್‌ಖಾನರವರೂ ನಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಉಪಕಾರವೇ? ನಿಮ್ಮಂಥ ಸಜ್ಜನರು ಕೈಹಿಡಿದದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಹಮ್ಮದತಗಲಖನ ಕೋಪಾಗ್ನಿಗೆ ನಾವು ತುತ್ತಾಗದೆ ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಜೀವದಿಂದ ಬದುಕಿ ಉಳಿದಿರುತ್ತೇವೆ; ಆದರೆ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಕಾಸೀಮನ ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳದೆ ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ದಯಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಬೇಗನೆ ಹೇಳಬೇಕು.

ರಹಿಮಾನ— ಬುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ಹೇಳುವೆನು; ಅವನ ದುರಾಲೋಚನೆಯು ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಕೇಳುವದರಿಂದ ಪಿತೃಭಕ್ತನಾದ ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಸಂತಾಪವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಹೇಳಿಯೇ ಹೇಳುವೆನು. ಅದನ್ನು ಹೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ನಾವು ಅದನ್ನು ಹೇಳದೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಇರೋಣ? ಸಂಗಮರಾಜನ ನೀವು ಮೂವರು ಮಕ್ಕಳು ಇನ್ನು ಒಂದು ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತನಗೆ ಶರಣು ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ಕಾಸೀಮನು ಬಹಾಉದ್ದೀನರ ಮೈ

ದೊಗಲು ಸುಲಿಸಿದಂತೆ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸುವ ನಂತೆ! ಆಹಹ! ಎಂಥ ಅಪಮಾನಕಾರಕವಾದ ಆಲೋಚನೆಯಿದು! ಬುಕ್ಕರಾಜರೇ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸಂತಾಪ ಗೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ. ಈ ಆಲೋಚನೆಯು ತೋರಿಕೆಯದಾಗಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಆಗಲೆ ಹೇಳಿರುವದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ. ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಇಂಥ ಅಪಮಾನಕಾರಕ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪಿತೃಭಕ್ತನಾದ ಯಾವ ಪುತ್ರ ನಾದರೂ ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನೀವಂತು ಯಾದವ ಕುಲೋತ್ಪನ್ನ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರು. ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಕ್ಷೋಭಿಸಿ, ಅದು ಸಾಹಸಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಂದುವರಿಯದೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಿಟ್ಟೀತು? ಮಹಮ್ಮದ ತಗಲಖನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ, ಇಂಥ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ವಿಧಿಸುವ ಅಧಿಕಾ ರವು ಕಾಸೀಮನಿಗಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಕಾಂಚನಗಡದಲ್ಲಿರುವ ಮಲಿಕನಾಯ ಬನು ಕಾಸೀಮನ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯಿದ್ದು, ಆತನು ಇಂಥ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಇಂಥ ಕ್ರೂರ ಶಿಕ್ಷೆಗಳಿಂದ ಹಿಂದೂಜನರ ಚಿತ್ತವು ಕ್ಷೋಭಿಸಲು, ಅವರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಅಧಿಕಾರ ಕೂಡಿ ಸುವ ಕೆಲಸವು ಅಶಕ್ಯವಾಗುವದೆಂಬ ಮಾತು ಆ ವಿವೇಕಿ ಮಲಿಕನಾಯಬ ನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೂ, ವಿಷಯಲಂಪಟನಾದ ಕಾಸೀಮನು ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನಾಗಿ ತನ್ನ ಈ ನೀಗದ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧಗೊಳಿಸಲು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾದಲ್ಲಿ ನೀವು ಅದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವಕೊಡದೆ, ಒಬ್ಬ ಘನವಂತಳಾದ ತರುಣಿಯ ಮಾನರಕ್ಷಣೆಯ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿರುವ ದೊಂದು ಮಾತ್ರ ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಎಂಥ ಸಾಹಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ನೀವು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕು. ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಗೂ ಬಖತ್ಯಾರರ ವರು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾರೆ; ನಿಮಗೂ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ತಿಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಟ್ಟಿರುವರು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದರೆ, ಒಬ್ಬ ಘನವಂತ ತರುಣಿಯು, ಅದೇಕೆ ಒಬ್ಬ ಸನ್ಮಾನನೀಯ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಮಾನ ರಕ್ಷಣವಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಕಂಪಲಿಯ ಬಲವಾದ ಕೋಟೆಯೂ ನಮಗೆ ಸಿಗುವ ದಾಗಿದೆ. ಬುಕ್ಕದೊರೆಯೇ, ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಾನು ಈಗ ಏನೂ ಹೇಳ [illegible]. ಆಗಾಗ್ಗೆ ವರ್ತಿಸುವ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ

ಉಪಾಯುಗಳನ್ನೂ ನಾವು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತ ಹೋಗುವೆವು. ಫಲೋದಯದ ಕಾಲವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಿಸುತ್ತಿರುವದೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿರಲಿ.

ಹೀಗೆ ಇವರ ಸಂಭಾಷಣವು ನಡೆದಿರುವದನ್ನು ಮಲ್ಲಣ್ಣನು ಚಕಿತನಾಗಿ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಕಾಸೀಮನ ಮೇಲೆ ಆತನ ಸಿಟ್ಟು ಎಷ್ಟು ಇತ್ತೆಂಬುದು ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದ ವಾಚಕರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರಬಹುದು. ಪರಸ್ತ್ರೀ ಲಂಪಟನಾದ ಆ ದುಷ್ಟ ಕಾಸೀಮನ ಶಾಸನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆ ಕನ್ನಡ ವೀರನು ಬದ್ಧಕಂಕಣನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ನೀಚನನ್ನು ಗೊತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚುವದೊಂದು ತನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯವೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ತನ್ನ ಒಡೆಯನಾದ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯ ತಂದೆಯ ಅಪಮಾನಕಾರಕ ಕೊಲೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಕಾಸೀಮನ ಗಂಟಲನ್ನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಹಿಚುಕಲಾ, ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ಆತನಿಗೆ ಆಗಿತ್ತು. ಸಂತಾಪದಿಂದ ಅವನ ಮೋರೆಯು ಕೆಂಪಾಯಿತು; ಸರ್ವಾಂಗವು ಕಂಪಿಸತೊಡಗಿತು. ಆ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠನು ಅತ್ಯಂತವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಉದ್ವೇಗದಿಂದ ಬುಕ್ಕನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ಆ ವೀರನೂ ಕಾಸೀಮನ ದುರ್ವೃತ್ತಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಾಪಗೊಂಡಿದ್ದನು. ಆತನು ಸಂತಾಪದಿಂದ ಕಂಪಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಏಳುತ್ತಿರಲು, ಕಂಪಣ್ಣನೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ ರಹಿಮಾನನು ಆದರದಿಂದ ಎದ್ದು ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ, ತಾನು ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ನಿವೇದಿಸಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಂಪಣ್ಣನು ಸಂತಾಪಗೊಂಡರೂ ತನ್ನ ಹಿರಿಯತನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ತನ್ನ ಸಂತಾಪವನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಬುಕ್ಕನಿಗೆ—“ ತಮ್ಮಾ, ಸುಮ್ಮನೆ ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ನಮ್ಮ ತಂದೆಯುವರ ಮಿತ್ರರಾದ ಬಖತ್ಯಾರರ ಆಲೋಚನೆಯಂತೆ ನಾವು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ. ಅವರ ಆಶ್ರಯದಿಂದಲೇ ಈವರೆಗೆ ತಗಲಖ ಬಾದಶಹನ ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಇಳಿಯದೆ ಇರುವೆವು. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬಂದರೆ ನಾವು ಮಾಡಬಾರದ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡೋಣ! ನಾವು ಪಿತೃಬಂಧವಿಮೋಚನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುವದರಿಂದ, ಅದನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಕೊರಗಿಸುವಲ್ಲಿ ಲಾಭವೇನು ? ಮಾಡಲಿ, ಕಾಸೀಮನು

ಬೇಕಾದಂಥ ದುರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಲಿ. ಸಂಗಮ ಭೂಪತಿಯ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಪಾಂಡವರಂತೆ ನಾವು ಐವರು ಹುಟ್ಟಿರುವದು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಬಹುದೇ ? ನಮ್ಮ ಭುಜಗಳ ಅಮೋಘ ಬಲವು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವದೇ ? ನಮ್ಮ ವೀರ ಪರಿವಾರದ ಶೌರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳು ವ್ಯರ್ಥವಾದವುಗಳೇ ? ನಮ್ಮ ಸನ್ಮಾನನೀಯ ಬಖತ್ಯಾರರ ಬುದ್ಧಿ ವೈಭವವು ಕುಗ್ಗಿರುವದೇ? ಈ ರಹಿಮಾನಖಾನ ಅಬ್ದುಲಖಾನರಂಥ ದೋಸ್ತರ ದೋಸ್ತಿಯು ಶಿಥಿಲವಾಗಿರುವದೆ ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾತರ ಕೊರತೆಯಿದೆ ? ಮಲ್ಲಸರ್ಜನಂಥ ವೀರರ ಸಂಗ್ರಹವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಆಗಹತ್ತಿದೆ. ಬೇಗನೆ ನಾವು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಇಂದೇ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಗೊತ್ತಿಗೆಹಚ್ಚುವಷ್ಟು ಬಲವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಖತ್ಯಾರರ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯು ಮಾತ್ರ ಜೋಡಾಗಬೇಕು; ಅಂದಬಳಿಕ ವ್ಯರ್ಥ ಚಿಂತಿಸುವದೇಕೆ ? ನಾವು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದು, ಬಖತ್ಯಾರರವರು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋದರಾಯಿತು. ಏಳು, ನಮ್ಮ ದೋಸ್ತರು ದಣಿದು ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ. ಮೊದಲು ಅವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸೋಣ. ರಾತ್ರಿಯು ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾದ ಬಳಿಕ ಆಲೋಚಿಸೋಣವಂತೆ. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಹೇಳುವದರ ಮೇಲಿಂದ ಅಷ್ಟೇನು ಚಿಂತೆ ಮಾಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ” ಅನ್ನಲು ಬುಕ್ಕನು—“ ಅಣ್ಣಾ, ನೀವು ಆಡುವ ಮಾತು ಒಂದೂ ತೆಗೆದುಹಾಕತಕ್ಕದಿರುವದಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವದಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವು; ಆದರೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕಣ್ಣನೊಬ್ಬ ನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮರಾಜನಿಲ್ಲದ ಪಾಂಡವರಂತೆ ನಾವು ತೇಜೋಹೀನರಾಗುವೆವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಬಿಟ್ಟು ಅಣ್ಣನ ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆಬೇಕು; ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಟ್ಟನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಣ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಯಾರು ಕರಕೊಂಡು ಹೋದಾರು ? ” ಎಂದು ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು—“ ನಾನಿದ್ದೇನೆ ದೇವರು, ನಿನ್ನ ಸಂಗ ! ” ಎಂದು ನುಡಿದ ಮಂಜುಲ ಧ್ವನಿಯು ದೇವಿಯ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಕರ್ಣರಂಧ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು !

೧೭. ವೀರರ ಸಂಗಮ

ಇಂಥ ಭಯಂಕರವಾದ ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಇವರಾರು ಬಂದು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಹೀಗೆ ನಡುವೆ ಮಾತಾಡಿದರೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಕೋಂಗನಾಮ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಮನೋ-ಹರಾಕಾರದ ಒಬ್ಬ ತರುಣ ದಾಸಯ್ಯನು ಒಳಗೆ ಬಂದು ಬುಕ್ಕನನ್ನು ವಿನಯದಿಂದ ವಂದಿಸಿ, ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಮತ್ತೆ ಮಂಜುಲ ಸ್ವರದಿಂದ— “ ನಾನಿದ್ದೇನೆ ದೇವರು, ನಿನ್ನ ಮಗ ! ತಮ್ಮನ್ನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಗಳ ಬಳಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಿಂತನು. ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತು ಡೇರೆಯೊಳಗೆ ನಡೆದ ಎಲ್ಲ ಮಾತು-ಕಥೆಗಳನ್ನು ಅವನು ಯಾವ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದನೋ ಕೇಳಿದ್ದನು. ಆದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಸಂತಾಪಗೊಂಡಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಅವನ ಮುಖಲಕ್ಷಣವು ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಕಾಸೀಮನ ನೀಚತನವನ್ನು ಕೇಳಿಯಂತೂ ಅವನ ಮೈಮೇಲಿನ ಎಚ್ಚರವೇ ತಪ್ಪಿದಂತಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಏನು ಹೇಳಿದರೂ ನಾನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಿದ್ದೇನೆಂಬ ದಿಮಾಕಿನಿಂದ ಅವನು ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅವನು ನಿಲ್ಲುವ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದವರು ದಂಗುಬಡಿದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವನ ವೇಷವೇನೋ ದಾಸ್ಯಸದಿತ್ತು; ಆದರೆ ವೇಷಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ದಾಸವೃತ್ತಿಯು ಮಾತ್ರ ಅವನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ವಯಸ್ಸು ಮೂವತ್ತರ ಹೊರಬಳಗಿರಬಹುದು. ಅವನ ಮೈಬಣ್ಣ ಸಾದಗಪ್ಪು, ಮೈ ಹುರಿಕಟ್ಟಿನದು. ಅವನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ವೀರಶ್ರೀಯು ಉಕ್ಕಿಬರುವದು. ಅವನ ಹಣೆಯು ಮೇಲಿನ ಥಾಳಾದ ಬಳಿಯು

ನಾಮವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ತಲೆಗೊಂದು ಕೆಂಪು ಚೌಕವನ್ನು ಸುತ್ತಿ, ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸೈಲಾದ ಬಿಳಿಯ ಉದ್ದಂಗಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದನು. ಅವನು ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ್ದ ವಸ್ತ್ರವು ಕಿರುಮಂಜಿಯ ಬಣ್ಣದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಅತ್ಯಂತ ತೇಜಃಪುಂಜ, ಮತ್ತು ಮುಂದಿಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ಭೇದಿಸುವಂಥವು. ಅವನ ಬಲ ಬಗಲೊಳಗೊಂದು ಏಕತಾರಿ, ಎಡ ಬಗಲೊಳಗೊಂದು ಬಿದುರಿನ ಗೋಪಾಳ— ಇವು ಇದ್ದವು. ಈ ವೇಷದಿಂದ ದಾಸಯ್ಯನ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೂ, ಅವನ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಪ್ರತಾಪದ ವರ್ಚಸ್ಸಿಗೂ ಒಂದುಬಗೆಯ ಶೋಭೆಯುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಅವನ ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಕ ರೂಪವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ದಾಸಯ್ಯನು ಬುಕ್ಕನ ಕಡೆಗೆ ಮೋರೆಮಾಡಿ ನಿಂತಿದ್ದರೂ, ಅಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವವರನ್ನು, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆ ಇಬ್ಬರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರನ್ನು ಆತನು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಕುಳಿತಿರುವದು ಅವನಿಗೆ ಸೋಜಿಗವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಹಿಂದೂ ಜನರನ್ನು ಕಾಫರರೆಂದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಕಾರುತ್ತಿದ್ದ ಇವರು ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರ ರಹಸ್ಯವು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಅವನಿಗೆ ಆ ಯುವನ ವೀರರ ಗುರುತು ಮುಸಮುಸಕಾಗಿ ಹತ್ತಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತಾನು ಇವರನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಬಹುದು? ಎಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಮಗ್ನನಾದನು; ಆದರೆ ಆ ಧೂರ್ತನು ತನ್ನ ಆ ವಿಚಾರಮಗ್ನತೆಯನ್ನು ಮಂದಿಗೆ ತಿಳಿಯಗೊಡದಂತೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಏನೋ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಲು, ಆತನು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬುಕ್ಕನನ್ನು ಕುರಿತು—

ದಾಸಯ್ಯ— ಸರಿ ಸರಿ! ಬುಕ್ಕದೊರೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಚಿಂತೆಯು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವದು ಯೋಗ್ಯವೇ ಸರಿ. ಪಾಂಡವರಂತೆ ನೀವು ಐವರು ಸಂಗಮರಾಜರ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಲು, ಅವರು ಯವನರ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರುವದು ಅಪಮಾನಕಾರಕವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಆದರೆ ಗೋಪಿಂದಾ, ಕಾಸೀಮನ ದುಷ್ಟತನವನ್ನು ನೆನಸಿದ ಕೂಡಲೆ ನಿನ್ನ ಈಗ ದಾಸನ ಮೈ ಚಿಟಿಚಿಟಿ ಉಕ್ಕುತ್ತದೆ! ಇದೆ, ಹೀಗೆಯೇ ಹೋಗು

ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನ ಗಂಟಲನ್ನು ಹಿಚಕೋಣ !

ದಾಸನ ಈ ಆವೇಶದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬುಕ್ಕನು ಮತ್ತೂ ಚೆರಗಾಗಿ ದಾಸನನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಏನೇನೋ ವಿಚಾರಗಳು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರತೊಡಗಿದವು. ಈತನು ನಿಜವಾಗಿ ದಾಸನಾಗಿರದೆ ರೂಪಾಚ್ಛಾದನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ವೀರನು ಇರಬೇಕೆಂದು ಆತನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ತನ್ನ ವೈರಿಗಳ ಕಡೆಯವರಾದಾನಗೂ ತನ್ನ ನೆಲೆಯರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂಶಯವೂ ಆತನನ್ನು ಬಾಧಿಸಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಆ ಸಂಶಯವು ಬಹಳಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಹಿಂದೂ ತರುಣನು ಸ್ವಜನಘಾತಕ್ಕೆ ಮುಂದುವರಿಯುವದು ಅಸಂಭವವೆಂದು ಅವನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆತನು ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ದಾಸಯ್ಯನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, ನೋಡುವ ಭರವು ತಗ್ಗಿದ ಬಳಿಕ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—

ಬುಕ್ಕ—ದಾಸಯ್ಯಾ, ಇಷ್ಟು ರಾತ್ರಿ ಪಾಳಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಹ್ಯಾಗೆ ಬಂದೆ ? ನಿನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲಿಲ್ಲವೆ ?

ದಾಸಯ್ಯ— ಇಲ್ಲ ಗೋವಿಂದಾ ! ನನ್ನನ್ನು ಯಾರೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ನಮ್ಮಂಥ ಭಿಕ್ಷುಕರಿಗೆ ಯಾತರ ಪ್ರತಿಬಂಧ ? ನಾವೇನು ! ಊರಮೇಲೆ ಊಟ, ನೀರಮೇಲೆ ಚೆಲ್ಲಾಟ ! ನಮ್ಮಂಥವರನ್ನು ಯಾರು ಯಾಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವರು ? ಇದರ ಮೇಲೆಯೂ ಯಾರಾದರೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಕೈಮುಗಿದು ಎರಡು ಪದ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರೆ ತೀರಿತು ! ಅಂತಃಕರಣ ಕರಗಿ ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವರು.

ಬುಕ್ಕ—ಇಂಥ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಸೈನ್ಯದ ಪಾಳಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಭಿಕ್ಷುಕನ ಕೆಲಸವೇನು ? ರಾತ್ರಿ ನಿನಗೆ ಭಿಕ್ಷೆ ಯಾರು ಹಾಕುವರು ? ನೀನು ನಿಜವಾದ ಭಿಕ್ಷುಕನಿರದೆ ಭಿಕ್ಷುಕ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತೀ ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಗೊಡುವದಿಲ್ಲ.

ದಾಸಯ್ಯ— ಹಾಗೇ ಮಾಡಿರಿ ಗೋವಿಂದಾ ! ನಾನೆಲ್ಲಿ ಬೇಡವೆನ್ನುತ್ತೇನೆ ? ನಮ್ಮಂಥ ಬಡ ದಾಸಯ್ಯಗಳು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಸುಂತಿ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಿಮ್ಮಂಥ ವೀರರ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡಿ ದಾಸಯ್ಯಗಳಾಗ ಉಳಿಯುವದು ಸುರಕ್ಷಿತವು. ಇದೇ ನನಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಏನು ಮಾಡಬೇಕು ಗೋವಿಂದಾ ! ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಹಾವಳಿ ಮುರಿಯುವಂಥ ಗಟ್ಟಿಗರು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮಂಥ ಅನಾಥರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಪ್ರಭುಗಳೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನೋಡಿದತ್ತ ಪುಕ್ಕತನವೇ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತದೆ. ಯಾರೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದ್ದಾರಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಮಣ್ಣುಗೂಡುತ್ತಿರುವದರ ಅರಿವು ಒಬ್ಬರಿಗೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಹೋಳಿಗೆ ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಿದ್ದೀತೆಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿರುವನು. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸೆನಪಾದ ಕೂಡಲೆ ತಮ್ಮ ಜೀವವೂ, ದುಡ್ಡು-ದುಗ್ಗಾಣಿಗಳೂ ಹ್ಯಾಗೆ ಉಳಿದಾವೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ, ತಾವು ಗಂಡಸರಾಗಿದ್ದರೂ ಹೆಂಗಸರಂತೆ ಹುದುಗಿಕೊಂಡು ನಡೆಯತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಎಂಥ ಜೀವಗಳ್ಳರಿರುವರು ! ಗೋವಿಂದಾ, ನಮ್ಮಂಥ ಬಡ ದಾಸಯ್ಯಗಳಿಗಿರುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವು ಕೂಡ ಇವರಿಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮಂಥ ಭಿಕ್ಷುಕರೂ, ಅಡಿಗೆಯ ಒಲೆ ಕಾಯತಕ್ಕ ಹೆಂಗಸರೂ, ಅಡವಿ-ಗವಿಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಂಡಿರತಕ್ಕ ಸಾಧು-ಸಂತರೂ, ತಪೋನಿಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬೈಲಿಗೆ ಬಂದು ನಿಮ್ಮಂಥ ಶೂರರ ಸುತ್ತಲೂ ಈಗ ನೆರೆಯಬೇಕಾಗಿದೆ ! ನಿಮ್ಮ ಸಾಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲಬೇಕಾಗಿದೆ !

ಬುಕ್ಕ— ನಿಮ್ಮಂಥ ಭಿಕ್ಷುಕರು ನಮ್ಮ ಸಾಲಿಗೆ ನಿಂತು ಮಾಡುವದೇನು ? ಏಕತಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಡುತ್ತ ಬಿಕ್ಕೆ ಬೇಡುವದೋ ?

ದಾಸಯ್ಯ—ಹೌದು ಗೋವಿಂದಾ ! ಏಕತಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಡುತ್ತ ಬಿಕ್ಕೆ ಬೇಡುವದಾತರು ನಮ್ಮ ಕುಲಕಸುಬು ! ದುರ್ದೈವದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಆ ಕಸುಬನ್ನೇ ನಾವು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರದಂತೆ [illegible]ಯೋಗಿಸುವೆವು; ಯಾಕಂದರೆ ನಾವು ಈ ಏಕತಾರಿಯ [illegible] ಹಾಡುತ್ತಿದರೆ, ಆ [illegible] ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ [illegible]; ಮೀರ[illegible]

ವೈ ಉಬ್ಬಿಸಿ ಅವರ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಒರೆಗಳೊಳಗಿಂದ ಹಿರಿಸಿತು; ಕಠಿಣ ಹೃದಯದ ಕರುಳುಗಳನ್ನು ಕರಗಿಸಿತು; ಬಹಳ ಹೇಳುವದರಿಂದೇನು ? ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹಾಳು ಹೇಡಿತನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಉರಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಹಾರಿಸಿತು ! ಬುದ್ಧೀ, ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವು ಬರಿಯ ಶೂರರಿಂದಾಗಲಿ, ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳಿಂದಾಗಲಿ ಆಗುತ್ತದೆಂದು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿರುವದಿಲ್ಲ. ಬರಿಯ ಗಂಡಸರಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತದೆಂತಲೂ ಅವರು ಹೇಳಿರುವದಿಲ್ಲ. ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಸಬುದಾರರು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗದವರು, ಸುಖವಸತಿಯವರಾದ ಗಂಡಸರು, ಹೆಂಗಸರು, ಹುಡುಗರು, ಮುದುಕರು, ಬಹಳವೇಕೆ ರೋಗಿಗಳು ಕೂಡ ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಣಗಬೇಕಾಗುವದಂತೆ! ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ತಾವೇ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು. ನಿಜವಾದ ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಜೀವಾಳವು, ಸ್ವಾರ್ಥಪರಿತ್ಯಾಗ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಪರಹಿತದಕ್ಷತೆಯುಳ್ಳಿರುತ್ತದೆಂದು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿರುವರು.

ಬುಕ್ಕ (ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) — ದಾಸಯ್ಯಾ, ನಿನ್ನ ಗಂಭೀರ ಭಾಷಣವು ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು ಬಿಡು !

ದಾಸಯ್ಯ — ದೇವರು, ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಬೋಧವು ನಮಗೂ ಮೊದಲು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸಾಕ್ಷಿಕೊಟ್ಟು ಒಡೆದುಹೇಳಿದಾಗ ತಿಳಿಯಿತು.

ಬುಕ್ಕ (ಆತುರದಿಂದ) — ನಿಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಯಾವ ಸಾಕ್ಷಿ ಕೊಟ್ಟು ಒಡೆದು ಹೇಳಿದರು, ಬೇಗನೆ ಹೇಳು ನೋಡೋಣ ?

ದಾಸಯ್ಯ — ಬುದ್ಧೀ, ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಬೇಕು. ಈಗ ಸುಮಾರು ಆರುನೂರು ಏಳುನೂರು ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ, ಅಂದರೆ ೭೧೨ನೇ ಇಸವಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಂಧ ಪ್ರಾಂತದೊಳಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯ ಚಚನೆಂಬ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಯಾದ ಅರಸನು ಆಗಿಹೋದನಂತೆ. ಆತನ ಮಗನಾದ ದಾಹರನೆಂಬ ಬಲಾಢ್ಯ ಅರಸನು ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಹಮ್ಮದ ಕಾಸೀಮನೆಂಬ ಅರಬ ಜಾತಿಯ ಶೂರ ಘನವಂತನು ಸಿಂಧಪ್ರಾಂತದ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದನಂತೆ; ಈ ಮೊದಲೇ ಶೂರರಾದ ಅರಬರು ಕೆಲವುಸಾರೆ ಸಿಂಧಪ್ರಾಂತದ ಮೇಲೆ

ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಅವರನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಂದೂಜನರು ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಕಾದಿ ಓಡಿಸಿಬಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡರಂತೆ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಓಡಿಸುವದು ದಾದರನಂಥ ಬಲಾಢ್ಯ ಶೂರ ಅರಸನಿಗೂ ಆಗ ಆಗಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಆಗಿನ ಬೌದ್ಧ ಪ್ರಜೆಗಳೂ, ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರೂ, ಭಿಕ್ಷುಕರೂ, ಭಿಕ್ಷುಣಿಯರೂ ತಮ್ಮ ಜೀವಕ್ಕೂ ದ್ರವ್ಯ ಹಾನಿಗೂ ಅಂಜಿ ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹದಿಂದ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾದರಂತೆ! ಅವರೆಲ್ಲರು ಹೇಡಿತನದಿಂದ ಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದ ಹೋದರಂತೆ! ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ದಾದರನೂ; ಆತನ ಶೂರ ಮಗನಾದ ಜಯಸಿಂಹನೂ, ಅವನ ಶೂರ ಸೈನಿಕರೂ ಎಷ್ಟು ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಅದರಂತೆ ದಾದರನ ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳೂ ಎಂಥ ರಾಜತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿ ಏನು ಲಾಭ ಪಡೆಯಬೇಕು? ಕಡೆಗೆ ದಾದರನ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳ ದೇಶದ್ರೋಹದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ಆ ವೀರರ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಪ್ರಯತ್ನವೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಅವರೊಡನೆ ಸಿಂಧಪ್ರಾಂತದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ನಷ್ಟವಾಗಿ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಅರಬರ ಅಧಿಕಾರವು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಯಿತಂತೆ! ಅದ್ದರಿಂದ ಬುದ್ಧೀ, ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶದ ಜನರೆಲ್ಲ ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟಬೇಕಾಗುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ದೇಶೋದ್ಧಾರವೆಂದರೆ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಜನರ ಉದ್ಧಾರವು. ಹಾಗೆ ದೇಶದ ಜನರೆಲ್ಲ ಉದ್ಧೃತರಾಗದೆ, ಕೆಲವೊಂದು ಜಾತಿಯವರು, ಅಥವಾ ಪಂಗಡದವರು ಉದ್ಧೃತರಾದರೆ, ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ಅರಸರ ಆಳಿಕೆ ಹೋಗಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಅರಸನ ಆಳಿಕೆಯುಂಟಾದರೆ, ಬಹಳ ವೇಳೆ, ಈಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಓಡಿಸಿ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಹಿಂದೂ ರಾಜನು ಈ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರೆ ಅಷ್ಟರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ದೇಶೋದ್ಧಾರವೆಂದರೆ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪರಹಿತದಕ್ಷರಾಗಿರುವದು! ಬುದ್ಧಿ, ಈಗ ಸ್ವಾರ್ಥ ಪರಾಯಣರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಾಸೂಯಾಪರರಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಕುತ್ತಿಗೆಯನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಿಚುಕಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತಿರಲು, ಅವರ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಮನುಷ್ಯರಂತೂ ಇರಲಿ, [illegible] ದೇವರು ಸಾಧಿಸುವನು? ಅದ್ದರಿಂದ ಐಕ್ಯಸಾಧನೆಯೇ, [illegible] ಕರ್ತವ್ಯ [illegible]ದ್ದರೆ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ [illegible]

ಕೊಂಡಿರುವ ಈ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ಯುಕತನವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ, ಇವರು ಉಚ್ಚರು, ಇವರು ನೀಚರು ಎಂಬ ಭೇದವನ್ನು ಎಣಿಸದೆ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಎಳೆದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮನ್ನು ತಕ್ಕ ಹಾದಿಗೆ ಹಚ್ಚು. ಇವು ಕುಂಟದಾಸನ ಮಾತುಗಳೆಂದು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಬೇಡ. ನನ್ನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಗುರುವಿನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಗೊಡು. ದೇಶದೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕೇವಲ ಅದರ ಉತ್ಕೃಷ್ಟತೆಗಾಗಿ ಮಾಡುವದೇ ದೇಶೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುವ ಸರಳ ಮಾರ್ಗವೆಂದು ನಮ್ಮ ಗುರುವು ಹೇಳಿದ್ದಾನೆ. ಈಗ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿಗನು ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು, ಅದರಲ್ಲಿ ಆದಷ್ಟು ಮೈ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಕಡಮೆ ದಾವತಿಯಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯೋಜನವು ಹ್ಯಾಗಾದೀತೆಂಬುದರ ಕಡೆಗೆ ಅವನ ಲಕ್ಷವಿರುವದು. ಮುಖ್ಯ, ತನಗೆ ಲಾಭವಾದರಾಯಿತು, ಮುಂದೆ ಹಾಳಾದ ಭಾಗ್ಯವೇನೆಂಬ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಜನರಿರುವರು ! ಹೀಗೆ ಕೇವಲ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡುವದು ಹೋಗಿ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡುವದರ ಕಡೆಗೆ ದೇಶದ ಜನರ ಒಲವು ಆದ ಮಾನದಿಂದ ದೇಶೋದ್ಧಾರವಾಗುವದೆಂದು ನಮ್ಮ ಗುರುವು ಹೇಳಿರುವನು. ದೇವರೇ, ಗೋವಿಂದಾ, ಈ ದಾಸನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಬೇಡಿರಿ. ಇವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವಿಶ್ವಾಸಪಡಬೇಡಿರಿ. ನಿಮಗೆ ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುವಿನ ದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವೆನು; ನಿಮ್ಮ ಅಣ್ಣಂದಿರಾದ ಹುಕ್ಕಬೂರೆಗಳ ದರ್ಶನವನ್ನೂ ಮಾಡಿಸುವೆನು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ದಾಸಯ್ಯನು ಆವೇಶದಿಂದ ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು, ಬುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಬೆರಗಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಈತನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ದಾಸಯ್ಯನ ಮುಖದ ಮೇಲಿನ ವರ್ಚಸ್ಸೇ ಹೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ದಾಸಯ್ಯನ ಮಾತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದ ಹತ್ತಿರ ಬಸವರಾದ ರಹಮಾನಖಾನನೂ, ಅಬ್ದುಲ್‌ಖಾನನೂ ದಾಸಯ್ಯನ ಮಾತು ಮುಗಿದರೂ ತೆರೆದ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಜನರೆಲ್ಲ ತನ್ನನ್ನು ಬೆರಗಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರಲು, ದಾಸಯ್ಯನು ಬಗಲೊಳಗಿನ ಏಕತಾರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದು, ಅದರ ನಾದಕ್ಕೆ ತನ್ನ ಮಂಜುಳ ಸ್ವರವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ “ ಶ್ರೀನ,

ಪುಲಕೇಶಿ, ತ್ರಿಲೋಚನ ಕದಂಬ ” ಮೊದಲಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಹಾ ವೀರರ ವೀರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುವ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಅನ್ನಹತ್ತಿದನು. ಈ ಮೊದಲೇ ಆತನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಮನಸ್ಸು ದಣಿಯದೆ ಇದ್ದ ಅವರಿಗೆ ಈ ಹಾವಭಾವಯುಕ್ತವಾದ ಮನೋಹರ ಗಾಯನದಿಂದ ಹೊಸ ರುಚಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಲು, ಅವರೆಲ್ಲರು ದಾಸಯ್ಯನ ಗಾಯನ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದರು; ನಿದ್ದೆ ಹಾರಿ ಅವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ಯಾವಾಗಲೊ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಪದ್ಯದ ಅರ್ಥವು ತಿಳಿಯದಿದ್ದರೂ, ಗಾಯನದ ಮಾಧುರ್ಯಕ್ಕೂ, ಹಾವಭಾವಗಳಿಗೂ ಮೆಚ್ಚಿ— “ಕ್ಯಾಬಾತ್ ! ಕ್ಯಾಬಾತ್ ! ಬಹುತ್ ಅಚ್ಛಾ ! ಬಹುತ್ ಅಚ್ಛಾ ! ಬಹುತ್ ಅಚ್ಛಾ !! ” ಎಂಬ ಆನಂದೋದ್ಗಾರಗಳು ನಮ್ಮ ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಡಹತ್ತಿದವು. ಪದ್ಯಗಳ ಅರ್ಥವು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮೈಮೇಲಂತೂ ಎಚ್ಚರವೇ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ದಾಸಯ್ಯನು ಮೂರು ಪದಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಏಕತಾರಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಬಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿ— “ದೇವರೂ; ಗೋವಿಂದಾ, ನಿಮಗೆ ನಿದ್ದೆಗೇಡಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ದಾಸರ ಪದಗಳು— ‘ದುಡ್ಡು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಹಾಡು ದಾಸಯ್ಯಾ, ಎರಡು ದುಡ್ಡು ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಬಿಡು ದಾಸಯ್ಯಾ’ ಎಂಬಂತೆ ರಗಳೆಯವಾಗಿರುವವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ದಾಸನಿಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿರಿ ಗೋವಿಂದಾ ! ನಿನ್ನ ಮಗನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡು ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದು ಬೆಳಗಾದ ಬಳಿಕ ಮತ್ತೆ ಚಾಕರಿಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿರುವೆನು. ದೇವರೂ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಗನು, ನೀನು ನನ್ನ ತಂದೆಯು; ತಂದೆಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಿಟ್ಟೇತು ? ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಡೇರೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತಿರಲು, ಕಂಪಣ್ಣನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು— “ದಾಸಯ್ಯಾ, ಕುಳಿತುಕೋ, ನಿಂತುಕೊಂಡು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲ ! ನಿನ್ನ ಗಂಭೀರ ರೂಪ, ಸುರಸ ಭಾಷಣ, ಮನೋಹರ ಗಾಯನ ಇವುಗಳ ಸವಿಯನ್ನು ಸವಿಯುವಾಗ ನಿನಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳೆಂದು ಹೇಳುವ ಅರಿವು ಕೂಡ ಯಾರಿಗೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ ! ದಾಸಯ್ಯಾ ನೀನು ನಿಜವಾಗಿ ದಾಸಯ್ಯನೇ ಇದ್ದೀಯಾ ? ಏಕತಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಪದ ಹೇಳಿ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವವರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂಥ ಯೋಗ್ಯತೆ ಇರುವುದೆ ? ನಿನ್ನ

ಗುರುವಾದರೂ ಯಾರಪ್ಪಾ ? ಆತನ ದರ್ಶನವೂ, ಸಹವಾಸವೂ ಸಮ ಗಾದೀತೇ ? (ಯವನ ವೀರರ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಿಂದ) ರಹಿ ಮಾನಸಾಹೇಬ, ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ಮಾತು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ದಾಸಯ್ಯನು ಒಳ್ಳೇ ಯೋಗ್ಯತಾ ಸಂಪನ್ನನಿರುತ್ತಾನೆ. ಈತನು ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುತ್ತಾ ಮನೆಮನೆ ತಿರುಗತಕ್ಕ ದಾಸಯ್ಯನು ಸರ್ವಥಾ ಅಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ಈತನು ದಾಸಯ್ಯನೇ ಅಲ್ಲ. ಹೊತ್ತು ಬಿದ್ದರೆ ಈತನು ದಾಸ-ಯ್ಯನೂ ಆದಾನು, ಬೇಕಾದದ್ದೂ ಆದಾನು ! ಈತನು ಹೊಕ್ಕಲ್ಲಿ ಪಾರಾಗಿ ಬರತಕ್ಕವನೇ ಸರಿ !! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಕಂಪಣ್ಣನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ರಹಿಮಾನನು ದಾಸಯ್ಯ ನನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ, ಏನೋ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವನಂತೆ ತಲೆ ತುರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕೆಳಗೆ ಮೇಲೆ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಈ ಒಂದೊಂದು ವಿಲ ಕ್ಷಣ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಹೌಹಾರಿಹೋಗಿದ್ದನು ಆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಗುಹೆ, ಆ ಭಯಂಕರವಾದ ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳ, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಬುಕ್ಕಣ್ಣನ ಗುಪ್ತ ದಂಡಿನ ಪಾಳಯ, ಆ ರಹಿಮಾನಖಾನರಂಥ ಹಿಂದೂ ದ್ವೇಷಿಗಳೊಡನೆ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯ ಅಕೃತ್ರಿಮ ಸ್ನೇಹ, ಆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿ ಯಾದ ದಾಸಯ್ಯನ ಅದ್ಭುತ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಇವನ್ನು ನೋಡಿ, ಆ ಸರಳ ಹೃದಯದ ಕುರುಬನು ಮುಂಗಾಣದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅತ್ತ ದಾಸ-ಯ್ಯನೂ ರಹಿಮಾನಖಾನನನ್ನು ಸಂಕೋಚವೃತ್ತಿಯಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ಆ ಯವನ ವೀರನು ಕಂಪಣ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು— “ ಕಂಪದೊರೆಯೇ, ಈ ದಾಸಯ್ಯನನ್ನು ನಾನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡಿದಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ, ಆದರೆ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿರುವೆನೆಂಬುದರ ನೆನಪು ಆಗಲೊಲ್ಲದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಈತನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸತಕ್ಕ ಇಸಮು ಅಲ್ಲ. ಈತನ ರೂಪ, ಈತನ ಧ್ವನಿ, ಇವುಗಳ ಗುರುತು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹತ್ತುವದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮತ್ತೆ ದಾಸ-ಯ್ಯನನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ದಾಸಯ್ಯನು ಆತನ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಡೇರೆಯನ್ನು ನೋಡುವವನಂತೆ ಮೇಲೆ ಸುತ್ತು-ಮುತ್ತು ನೋಡಹತ್ತಿದನು ಆಗ ರಹಿಮಾನನು ಕಂಪಣ್ಣನಿಗೆ— “ ಕಂಪಣ್ಣಾ, ಕೇಳಿರಿ. ನನ್ನನ್ನು ಈ ದಾಸಯ್ಯನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನೋಡಿದ್ದನೋ ಹ್ಯಾಗೆ ಕೇಳಿರಿ ” ಎಂದು

ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಿಂದ ಹೇಳಲು, ಕಂಪನು ದಾಸಯ್ಯನಿಗೆ ಕನ್ನಡದಿಂದ— "ದಾಸಯ್ಯಾ, ಈ ಖಾನಸಾಹೇಬರಿಗೆ ನಿನ್ನ ಗುರುತು ಹತ್ತಿದಹಾಗಾಗುತ್ತದಂತೆ. ನೀನು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇವರನ್ನು ನೋಡಿರುವೆಯೇನು ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ದಾಸಯ್ಯನು— "ದೇವರೂ, ನಾವು ಭಿಕ್ಷುಕರು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಇರುವವರೆಯೆ ? ಸಿಕ್ಕಲ್ಲಿ ತಿರುಗುವವರು. ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇವರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ್ದಾರು; ಆದರೆ ನನಗೆ ಇವರ ಗುರುತು ಹ್ಯಾಗೆ ಉಳಿಯಬೇಕು ? ಮೊದಲೇ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಕಂಡರೆ ನಮಗೆ ಅಂಜಿಕೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಈ ಉಗ್ರರೂಪ ! ಅಂದಬಳಿಕ ಇವರನ್ನು ನೋಡುವ ಧೈರ್ಯವು ನಮ್ಮಂಥ ಪುಕ್ಕ ದಾಸಯ್ಯಗಳಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರ ಗುರುತು ನನಗೆ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಗೋವಿಂದಾ ಮನುಷ್ಯರ ಹಾಗೆ ಮನುಷ್ಯರು ಇರುವದಿಲ್ಲವೆ ? ಖಾನಸಾಹೇಬರು ನನ್ನ ಹೋಲಿಕೆಯವರನ್ನು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿರಬಹುದು; ಅಥವಾ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಾನು ಹಾಡುತ್ತ ಬಿಕ್ಕೆ ಬೇಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನನ್ನನ್ನೇ ಇವರು ನೋಡಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಇವರ ಗುರುತು ಇಲ್ಲ ! ಬುದ್ಧಿ ! ತಗಲಖಬಾದಶಹನ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ಉದ್ದುದ್ದ ಗಡ್ಡದ ಗೌರವರ್ಣದ ಬಲಾಢ್ಯ ಮುಸಲ್ಮಾನರೆಲ್ಲ ನಮಗೆ ಒಂದೇಸವನೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ; ಅವರ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಭೇದವಿದ್ದದ್ದು ನಮ್ಮ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ." ಎಂದು ನುಡಿದು ತನ್ನ ಬಗಲೊಳಗಿನ ಗೋಪಾಳವನ್ನೂ, ಏಕತಾರಿಯನ್ನೂ ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಸುತ್ತಿದ ಸೆಲ್ಲೆಯನ್ನು ಉಚ್ಚಿ ಅವುಗಳ ಮೇಲಿರಿಸಿ ಕಂಪಣ್ಣನಿಗೆ— "ಬುದ್ಧೀ, ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊರಗೆ ಕಾಲುಮಡಿದು ಬರುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮುಜುರೆ ಮಾಡಿ ಡೇರೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆಗ ಆತನನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಯು ಯಾರಿಗೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ದಾಸಯ್ಯನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಹೊರಗೆ ಹೋದನು. ಇತ್ತ ರಹಿಮಾನನು ನೆಸಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಆತನ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕಂಪನೂ, ಬುಕ್ಕನೂ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಮಲ್ಲಣ್ಣನಿಗಂತೂ ಯಾರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲಿ, ಯಾರ ಕಡೆಗೆ ಬಿಡಲಿ ಅನ್ನುವಂತಾಗಿ, ಅವನ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ, ಇವನ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ, ಹೊರಗೆ ಹೋದ ದಾಸಯ್ಯನ ಹಾದಿಯು

ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ಪಕ್ಕನೆ ನೆನಪಾಗಲು ಆತನು ಆತುರದಿಂದ—“ಕಂಪಣ್ಣಾ, ಬುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ಘಾತವಾಯಿತು! ನೋಡಿರಿ, ನೋಡಿರಿ ಮೊದಲು ದಾಸಯ್ಯನು ಎತ್ತ ಹೋದನು ನೋಡಿರಿ. ಅವನು ದಾಸಯ್ಯನಲ್ಲ, ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣ-ನಾಯಕನು! ವರಂಗಲದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಕೆರಳಿದ ಕೇಸರಿಯಂತೆ ಮಲಿಕಾಫರನ ಸೈನ್ಯದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಅಸಾದೃಶ ರಣಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ನಮ್ಮವರನ್ನು ಸರಸರ ಸವರಿ ಮಲಿಕಕಾಫರನಂಥ ವೀರನಿಂದ ಸೈ ಅನಿಸಿಕೊಂಡ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನಿವನೇ! ಈತನು ವರಂಗಳದ ಅರಸನಾದ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನ ಮಗನು! ತೋಬಾ ತೋಬಾ!! ನನಗೆ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ವೀರನಿಂದ ಒಳಿತಾಗಿ ಸಹಾಯವಾಗುವ ಹಾಗಿರಲು, ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಇಸಮನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲ! ಆ ವೀರನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಗುರುತು ಹತ್ತಿರಲೇಬೇಕು. ನಾವಿಬ್ಬರು ಸಮರದಲ್ಲಿ ಎದುರಾಗಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಕಾದಿರುವೆವು; ಆದರೆ ನಾವು ವೈರಿಗಳೆಂಬ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ಅವನೆಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದನೋ ತಿಳಿಯದು! ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ನಮ್ಮಂಥ ವೀರ ಧೀರರಿಗೆ ಅಂಜಿ ಹೋಗುವವನೂ ಅವನಲ್ಲ; ನಾನು ಹೋದ ಬಳಿಕ ತಿರುಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆತನು ಕಂಡೇಕಾಣುವನು. ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಅತ್ಯಂತ ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಯು! ತನ್ನ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಮಾಡಿದ ಸಾಹಸವು ಅಗಾಧವಾದದ್ದು; ಆದರೆ ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮವರ ಫಿತೂರಿಯಿಂದಲೇ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಗತ್ಯಂತರ ಕಾಣದೆ ‘ಹೊತ್ತು ಬಂದಾಗ ನನ್ನ ಕೈ ತೋರಿಸುವೆನು’ ಎಂದು ಹೇಳಿಯೇ ಸಮರಭೂಮಿಯಿಂದ ಜಾರಿದನು. ಆ ಚಪಲನನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ನಾವು ಎಷ್ಟು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಅವನು ನಮ್ಮ ಕೈ ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಮಲಿಕಕಾಫರನಂಥ ಸಾಹಸಿಯ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಪಾರಾಗಿ ಹೋದ ಅವನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಎಂತಹದೆಂಬುದರ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೀವೇ ಮಾಡಿರಿ! ಆಗಲಿ, ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಸಮಾಗಮವು ನಿಮ್ಮ ದ್ವಾರದಿಂದ ನಮಗೆ ಆಗೇ ಆಗುವದು; ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಸುಸಂಧಿಯು ತಪ್ಪಿತೆಂದು ಮಾತ್ರ ವ್ಯಸನ

ವಾಗುತ್ತದೆ! ಬುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ನಿಮ್ಮಂಥ ವೀರರನ್ನು ಗೌರವಿಸುವ ಸಂಧಿಯು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ವ್ಯಸನವಾಗದೇನು ಮಾಡೀತು?" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಒಬ್ಬ ತರುಣ ಹಿಂದೂ ವೀರನು ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಾಗಿ ಡೇರೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ—"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಈಗ ಮಾತ್ರ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ಗುರುತು ಹತ್ತಿತು! ನಿಮ್ಮಂಥ ವೀರರನ್ನು ನಾನು ದಾಸಯ್ಯನಂಥ ಭಿಕ್ಷುಕ ವೇಷದಿಂದ ಕಾಣುವದು ನಿಮಗೆ ಅಪಮಾನಕರವಲ್ಲವೆ? ಕಂಪಣ್ಣಾ, ಆಗಲಿ ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಆಡಿದೆನೆಂದು ನೀನು ಕೋಪಿಸಲಾಗದು. ಶೂರರು ಅಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೇಸುವರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ದಾಸಯ್ಯನ ವೇಷದಿಂದ ಈ ಯವನ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯನ್ನು ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಗುರುತಿಸಿದವನಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಲು ಕಾರಣವಾದ ವರಂಗೂಳದ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕ್ರೋಧ ಸಂತಪ್ತನಾದ ನಾನು, ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಇವರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆನು. ಇವರ ಗುರುತು ನನಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇವರ ಅತುಲ ಪರಾಕ್ರಮದ ಗುರುತೂ ನನಗಿರುವದು. ಬುಕ್ಕಣ್ಣಾ, ಕಂಪದೊರೆಯೇ, ನಾನು ಬರುವ ಮೊದಲು ನೀವು ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿರುವದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಸತ್ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೂ, ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯ ಭಯಂಕರವಾದ ಕೊಲೆಯ ಯೋಗದಿಂದ ಸ್ವಜನರ ಮೇಲೆ ಕೆರಳಿದವರೂ ಆದ ಈ ಯವನ ವೀರರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಾವು ಕಳೆದು ಹೋಗಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪುನಃ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವೆವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೋ! ಸ್ವಜನಾಭಿಮಾನಕ್ಕಿಂತ ಸತ್ಪಕ್ಷಾಭಿಮಾನವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂಬ ಸಾತ್ವಿಕ ವಿಚಾರ ಪ್ರೇರಿತರಾದ ಈ ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಯವನ ಬಂಧುಗಳನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಾನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತೇನೆ" ಎಂದು ನುಡಿದು ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲು, ರಹಿಮಾನಖಾನನು ಪರಮಾದರದಿಂದಲೂ, ಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ಅಪ್ಪಿಕೊಂಡನು! ಆ ವೀರಶಿರೋಮಣಿಗಳ ಈ ಪವಿತ್ರವಾದ ಐಕ್ಯವನ್ನು ಗಂಗಾ-ಯಮುನೆಗಳ ಪವಿತ್ರ ಸಂಗಮವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅದರ ದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಸೀತರಾಗಲು ತವಕಿಸುತ್ತಿರುವವರಂತೆ ಬುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ

ಹೋದರು! ಆ ವೀರರನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಆಲಿಂಗಿಸಿದನು. ಆ ವೀರರ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಗಮದಿಂದ ಆನಂದೋದಧಿಯು ಉಕ್ಕೇರುತ್ತಿರಲು, ಎಲ್ಲರೂ ಅದೇ ಡೇರೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು.

೧೮. ಕರುಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿ!

ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ವೀರರ ಸಂಗಮವಾದ ಬಳಿಕ ರಹಿಮಾನಖಾನನು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗನೊಡನೆ ದೇಪಿಯ ಕೊಳ್ಳದಿಂದ ಹೊರಟು ಕಂಪಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಅವರೆಲ್ಲರು ವೀರರು ಕೂಡಿ ಏನು ಆಲೋಚಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಅವರ ಗುಪ್ತವಾದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಈಗ ನಾವು ಒಡೆದುಬಿಟ್ಟರೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಅವರ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯೊದಗಿದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ದೇಶದ್ರೋಹದ ಪಾತಕವು ನಮ್ಮನ್ನು ತಟ್ಟಿಕೊಂಡೀತು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅದರ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಕಾಸೀಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಪರಿಪರಿಯ ತಾಪಕ್ಕೊಳಗಾಗಿರುವ ಒಬ್ಬ ಉಪವರಳಾಗಿದ್ದ ಸುಂದರಿಯ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳೋಣ. ಅಗೋ ಅಲ್ಲಿ ಕಾಣುವದೇ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಒಳಕೋಟೆಯು. ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ಆನೆಗುಂದಿಯ ರಾಜರು ಇರುವ ಸುಂದರವಾದ ಅರಮನೆಯು ಇರುವದು. ಆ ಅರಮನೆಯ ಮುಖ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ರಾಣೀವಾಸದೊಳಗಿನದೊಂದು ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಆ ತರುಣಿಯು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತಳಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವಳು ನೋಡಿರಿ; ಆದರೆ ಚಿಂತೆಯ ಚಿಹ್ನಗಳು ಆಕೆಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ನೀವು ಕೇಳಬಹುದು; ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವುಂಟು. ಆ ತರುಣಿಯು ದುಷ್ಟ ಕಾಸೀಮನ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ ಚಿಂತೆಯ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಮರೆಮಾಡಿದ್ದರೆ ನಿರ್ವಾಹವಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ.

ಕಾಸೀಮನು ದಿನಾಲು ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುವ ನಿಯಮ ಮಾಡಿರುವನು. ಆತನು ಬಂದಾಗೆಲ್ಲ ಆ ತರುಣಿಯು ಬಹು ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸುಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವಳು. ಆ ರಾಜಕುಲೋತ್ಪನ್ನ ತರುಣಿಯ ಪ್ರಸಂಗಾವಧಾನವೂ, ಯುಕ್ತಿಪ್ರಯುಕ್ತಿಗಳೂ ಬಣ್ಣಿಸುವಂಥವಾಗಿರುವವು. ಆಕೆಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳಾವಳಾದರೂ ಆಗಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಕಾಸೀಮನ ಬಲಾತ್ಕಾರಕ್ಕಾದರೂ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಳು, ಇಲ್ಲವೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಆ ತರುಣಿಯು ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಗುರಿಯಾಗಿರದೆ, ಅಖಂಡ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿನಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಮೂಗಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ಆತನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿರುವಳು. ದಿನಾಲು ಹೊರಗೆ ಒಂದು ತಾಸು ಇರುವಾಗ ಕಾಸೀಮನು ಆ ತರುಣಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬರುವ ನಿಯಮ ಮಾಡಿರುವನು. ಈಗ ನಿಯಮಿತ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ದಿಟ್ಟಳಾದ ತರುಣಿಯು ಕೂಡ ದುಷ್ಟ ಕಾಸೀಮನೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಇಂದಿನ ಪ್ರಸಂಗವು ಯಾವ ಮನೆಗೆ ಬರುವದೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಅಂತರ್ದಾಹದಿಂದ ಬೇಯುತ್ತಿರುವಳು! ಹೀಗೆ ಬೇಯುತ್ತಿರುವದು ದಿನಾಲು ಆಕೆಯ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಜೀವನವು ಅತ್ಯಂತ ಕಷ್ಟದಾಯಕವಾಗಿತ್ತು. ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಆ ತರುಣಿಯು ನಿಮ್ಮ ಪರಿಚಯದವಳಿದ್ದು, ಅಪರಿಚಿತಳಂತೆ ನಟಿಸಿ ಬರೆದು ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾಕೆ ಸಂಶಯಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡಬೇಕು ? ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಹೆಸರನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಡುವೆವು. ನಾವು ಇಷ್ಟು ಬರೆಯುವದರೊಳಗೆ ಆಕೆಯ ಹೆಸರು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದಿದ್ದರೂ ಹೊಳೆದಿರಬಹುದು. ಆ ತರುಣಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲ. ಆನೆಗುಂದಿಯ ಪ್ರಸ್ತುತದ ಅರಸನಾದ ದೇವರಾಜನ ಮಗಳು. ಆಕೆಯ ಹೆಸರು ಪದ್ಮಿನಿಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ವಾಚಕರಿಗೆ ಹೇಳಲವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. ಒಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಹೆಗ್ಗನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಕುರುಬ ವೇಷದಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಯವನರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾದರೂ ವಾಚಕರ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಹುಕ್ಕನಲ್ಲಿ ಆ ತರುಣಿಯ ಮನಸ್ಸು ನಟ್ಟುಹೋಗಿತ್ತು. ನಾನು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೆ ಈ ವೀರನ ಪಾಣಿ

ಗ್ರಹಣವನ್ನೇ ಮಾಡಬೇಕು, ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಜನ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದಿರ ಬೇಕು, ಎಂದು ಆ ನಿರ್ಧಾರ ಸ್ವಭಾವದ ಕನ್ನಿಕೆಯು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಬಂಧವಿಮೋಚನ ಮಾಡಿದ ಆ ವೀರನು ಕುರುಬರವನಾಗಿ ತೋರಿ ದರೂ ಆತನ ಮುಖಚರ್ಯದಿಂದ ಆತನು ನಿಜವಾದ ಕುರುಬನಲ್ಲೆಂದು ಆ ಜಾಣೆಯು ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು; ಆದರೂ ಆತನ ನಿಶ್ಚಿತವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವು ತಿಳಿಯದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಚಿಂತಾಮಗ್ನವಾಗಿತ್ತು.

ಆ ವೀರನ ನಿಜವಾದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಹಲವು ಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೂ, ಆಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನಕರವಾದ ಸಂಗತಿಯು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಹೆಸರು "ಹೆಗ್ಗ" ಎಂದು ಇರದೆ "ಹುಕ್ಕ" ಎಂದು ಇರುತ್ತದೆಂತಲೂ, ಆತನು ಯಾದವ ಕುಲೋತ್ಪನ್ನ ರಾಜವಂಶದವನೆಂತಲೂ ಹಾರಿಕೆಯ ಸುದ್ದಿಯು ಹತ್ತಿದಹಾಗೆ ಆಕೆಗೆ ಸುದ್ದಿ ಹತ್ತಿತು. ಇಷ್ಟರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾದಂತೆಯಾದರೂ, ವಿಶ್ವಾಸನೀಯ ಸಂಗತಿಯು ಯೋಗ್ಯ ಜನರಿಂದ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಯು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಉಪಕಾರ ಕರ್ತೃವಿನ ಪೂರ್ವವೃತ್ತವು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ದಿನಾಲು ವ್ರತ-ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಮಾಡ ತೊಡಗಿದಳು. ಅನಾಥರ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಬಾವಾ-ಬೈರಾಗಿಗಳನ್ನೂ, ಸಾಧು-ಸಂತರನ್ನೂ, ಭಿಕ್ಷುಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನೂ ಜಂಗಮರನ್ನೂ, ವಿಶೇಷವೇನು ? ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಮ್ಮ ವೈರಿಗಳೆನಿಸುವ ಮುಸ ಲ್ಮಾನ ಫಕೀರರನ್ನೂ ಕೂಡ ಆ ಭಾವಿಕಳು ಆದರಿಸಹತ್ತಿದಳು. ಅವರಿಗೆ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳನ್ನು ಆಕೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಯಾರ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಶಯ ನಿವಾರಣವಾದರೆ ತಾನು ಧನ್ಯಳಾದೇನೆಂದು ಆಕೆಯು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಬಡಿದ ಭಕ್ತಿಯು ಹುಟ್ಟುವದೇ ಬಹಳ. ಸಂಕಟ ಬಂದಾಗ ವೆಂಕಟರಮಣನೆಂಬ ಗಾದೆಯು ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಸೂಚಿ ಸುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಇಂಥ ಪಾಮರಭಕ್ತಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ ರೊಳಗಿನಾಕೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಜನ್ಮತಃ ಆಕೆಯು ಭಾವಿಕಳು. ದೇವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ವಿಶ್ವಾಸ ಬಹಳ. ಬಡ-ಬಗ್ಗರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ದಯೆಯು ಹೆಚ್ಚು.

ಸಾಧು-ಸಂತರನ್ನು ಕಂಡರೆ ಆಕೆಯ ನಯಭಯಯುಕ್ತವಾದ ಭಕ್ತಿಯು ತಟ್ಟನೆ ಪ್ರಕಟವಾಗುವದು. ದೇವಸ್ಥಾನಗಳಲ್ಲಿ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನ ವಾದಾಗ, ಅಥವಾ ಅರಮನೆಯ ದೇವ ಗೃಹದಲ್ಲಿಯ ಮೂರ್ತಿಗಳ ದರ್ಶನ ವಾದಾಗ, ಆಕೆಯ ಭಕ್ತಿಯು ಉಕ್ಕೇರಲು, ಆಯಾ ದೇವತೆಗಳ ಮಹಿಮೆ ಗಳ ಸ್ಮರಣವಾಗಿ ಆ ಕೋಮಲ ಹೃದಯದ ಭಾವಿಕಳ ದೇಹವು ರೋಮಾಂಚಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಭಕ್ತಿಪಾರವಶ್ಯದಿಂದ ಆಕೆಯ ಕಂಠ ಬಿಗಿದು ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರುತ್ತಿದ್ದವು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಸರ್ವಜನ ಸಾಧಾ ರಣವಲ್ಲದ ಈ ಪವಿತ್ರ ಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯ ಅನುಭವವು ಈಗಿನ ನಾಸ್ತಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು; ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯಂಥ ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ವಭಾವದ ಕುಲೀನ ಆರ್ಯ ಬಾಲಿಕೆಯರಿಗೆ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯ ಅನು ಭವವು ಅಪರೂಪವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಮೂಲತಃ ಇಂಥ ಭಾವಿಕಳಾಗಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ತನ್ನ ಚಿತ್ತಹರಣ ಮಾಡಿದ ವೀರನ ವೃತ್ತಾಂತವು ಹ್ಯಾಗೆ ತಿಳಿದೀತೆಂಬ ಚಿಂತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು ? ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ದ್ರವಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಭಕ್ತಿರಸಕ್ಕೆ ಚಿಂತಾಗ್ನಿಯ ಸೆಕೆ ಬಡಿದು ಅದು ಉಕ್ಕೇರತೊಡಗಿತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆಕೆಯ ಧರ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಆಕೆಯಿಂದ ವಿಪುಲವಾದ ಸತ್ಕೃತ್ಯಗಳಾಗತೊಡಗಿದವು. ಸಖಿಯರೊಡನೆ ಆಡುತ್ತಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಹುಡುಗತನದ ಆಟ-ನೋಟಗಳಡಗಿ ಆಕೆಯ ದಿನಚರ್ಯವು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಗಂಭೀರವಾಗತೊಡಗಿತು.

ಪದ್ಮಿನಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅತ್ತ ಕಾಸೀಮನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಹಗಲಿರುಳು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಪದ್ಮಿನಿಯ ಧ್ಯಾನದ ಹೊರತು ಅನ್ಯವಿಷಯಗಳು ಅವನಿಗೆ ಬೇಸರವಾದವು. ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುಹೋಗಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಹಗ್ಗನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಅಭಿಲಾಷೆಗೆ ಭಂಗವಾದಂತಾಗಿ, ಉಸಿದವನು ಮುಂದಿನ ಎಡೆಯನ್ನು ಸೆಳೆ ದುಕೊಂಡಂತೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಿಷಯವಾದ ಆಸಕ್ತಿಯು ಆತನಲ್ಲಿ ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೆಳೆಯಿತು. ಪದ್ಮಿನಿಯ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ದುರ್ಲ ಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನು; ಆತನ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತರವಾಗತೊಡಗಿತು; ಬಂಗಾಲ ಸರನಾಯಿಕ ಪುಷ್ಪಗಳಂತೆ ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬಂದವರಾಗಿದ್ದು, ಹಿಂದೂ

ಜನರ ಅಪ್ರೀತಿ ಸಂಪಾದನದಿಂದ ತಮ್ಮ ರಾಜವೈಭವಗಳಿಗೆ ಕ್ಷಣಭಂಗುರತ್ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಹತ್ತಿರುವದೆಂಬುದರ ಅರಿವು ಆತನಿಗೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕೋಟೆ-ಕೊತ್ತಳಗಳ ಭದ್ರತೆಗೆ ಆತನು ಲಕ್ಷಕೊಡದಾದನು; ಸೈನ್ಯದ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದಾದನು; ಅನ್ನ ಸಂಗ್ರಹವೆಷ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡದಾದನು. ಹೀಗೆ ಕಾಸೀಮನು ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಲಂಪಟನಾಗಿ ತನ್ನ ನಾಶದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತಾನೇ ಪ್ರಶಸ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದನು. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ವಿನಾಶಕಾಲವು ಒದಗಿದಾಗ ಯಾರ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಕೆಲವರು ಸ್ತ್ರೀಲಂಪಟರಾಗುವರು, ಕೆಲವರು ಅಧಿಕಾರಲಂಪಟರಾಗುವರು; ಕೆಲವರು ಧನಲಂಪಟರಾಗುವರು, ಕೆಲವರು ರಾಜ್ಯಲಂಪಟರಾಗುವರು. ಹೀಗೆ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ವಿಸ್ಮೃತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಲಂಪಟನಾದರೆ, ಆ ನಾಶವಂತವಾದ ಬಾಹ್ಯವಸ್ತುಗಳ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಅವನ ಆತ್ಮಘಾತವಾಗುವದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ! ಇಂಥ ನಾಶದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು ಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕಿಂತ ರಾಜ್ಯಮದದಿಂದ ಮತ್ತರಾದವರು ಹಿಡಿಯುವದು ವಿಶೇಷ! ಈ ಮದಾಂಧರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರದ ಅಮಲೇರಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಜಾಪಾಲನ ಕರ್ತವ್ಯದ ಅರಿವು ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ; ಪ್ರಜೆಗಳ ಮಾನದಿಂದ ತಾವು ಕಃಪದಾರ್ಥವೆಂಬ ತತ್ವವು ಸ್ಫುರಿಸುವದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಚಕ್ಕಂದದ ನಡತೆಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಘ್ನ ಒದಗಿದರೆ ಸಾಕು, ತಾವು ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯ ಕರ್ತೃಗಳೆಂಬ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಪ್ರಜಾ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜೆಗಳೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಚ್ಛಂದದ ಲೀಲೆಯ ಸಾಧನಗಳೆಂತಲೂ, ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ಹೊನ್ನು-ಹೆಣ್ಣು-ಮಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಮನಸೋಕ್ತ ಉಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಈಶ್ವರನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿರುವನೆಂತಲೂ, 'ಕರ್ತಮಕರ್ತಮನ್ಯಥಾ ಕರ್ತುಂ' ಸಮರ್ಥರಾದ ತಮಗೆ ಸರಿಯಾದವರಾರೂ ಇಲ್ಲೆಂತಲೂ ಇವರು ತಿಳಿದಿರುವರು; ಇಂಥ ನೀಚರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕೊರತೆಗಳು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ, ಕಿವಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಗೋಳು ಕೇಳುವದಿಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಜಾಸಂತಾಪದ ಅರಿವು ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ಇಂಥ ನೀಚರು ಕೊಬ್ಬಿಟ್ಟಿನ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಸುತ್ತಲೆ ಹೊತ್ತಿ ಉರಿಯುವರು.

ಬರುವ ಪ್ರಜಾಸಂತಾಪದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ದಹಿಸದೆ ಯಾಕೆ ಬಿಟ್ಟಾರು ? ಪ್ರಜಾಸಂತಾಪಾಗ್ನಿಯು ಎಷ್ಟು ಪ್ರಖರವಾದದ್ದೆಂಬುದರ ಅನುಭವವು ಇಂಥ ಮದಾಂಧರಿಗೆ ವಿಚಾರದಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ತಿಳಿದರೂ ಅಧಿಕಾರ ಮದದಿಂದ ಮತ್ತರಾದ ಅವರು ಅದನ್ನು ಯಾಕೆ ಲೆಕ್ಕಿಸುವರು ? ಇಂಥ ಮದಾಂಧರದಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನು ಒಬ್ಬನಾಗಿದ್ದನು; ಆತನನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಮೋಹವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆವರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿತ್ತು !

ಕಾಸೀಮನು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿ ನಿರಾಸೆಪಟ್ಟನು. ಕಾಮಾತುರರಿಗೆ ಭಯ-ಲಜ್ಜೆಗಳಿರುವದಿಲ್ಲೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಭಯ-ಲಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ತೊರೆದದ್ದರಿಂದ ಅಂಥ ಆ ಅಸಾಧಾರಣ ವೀರನ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತಿ, ಆತನ ಜನರೇ ಆತನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಹೇಸಹತ್ತಿದರು. ಸೈನಿಕರ ಮೇಲಿನ ಆತನ ದರ್ಪವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು; ಆತನ ಮೇಲಿನ ಪರಿವಾರದವರ ವಿಶ್ವಾಸವು ಹಾರಿತು; ಆಪ್ತೇಷ್ಟರ ಮನಸ್ಸು ಸಾಶಂಕವಾದವು; ಆದರೆ ಮದಾಂಧನಾದ ಕಾಸೀಮನು ಇದನ್ನಾವದನ್ನೂ ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹರಣೋಪಾಯವನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಒಂದು ದಿನ ಕಾಸೀಮನು ತನ್ನ ಅಂತರ್ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ; ತಾನು ಒಡ್ಡಿದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಟೆಯು ಬದ್ಧಿರಬಹುದಷ್ಟೆ ? ಎಂಬ ವಿಚಾರವು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರತೊಡಗಿದೆ, ಬರುವ ದಿವಸ ಮೀರಿ ಹೋಗಿದ್ದರೂ ರಣದುಲ್ಲಾನು ಇನ್ನೂ ಬರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ ? ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಿಶ್ವಾಸದ ದಾಸಿಯಾದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಘಾತ ಮಾಡಿರಬಹುದೇನು ? ಆಕೆಗೆ ರಣದುಲ್ಲಾನು ಕೈ ಸಡಿಲು ಬಿಟ್ಟು ದುಡ್ಡು ಕೊಟ್ಟಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ ? ಹಾಯ್ ಹಾಯ್ ! ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿಯೂ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೂಡದ ಬಳಿಕ ನಾನು ಹತಭಾಗ್ಯನೇ ಸರಿ ! ಈ ಸಾರೆಯೂ ನನ್ನ ಯತ್ನವು ನಿಷ್ಫಲವಾದರೆ, ನಾನು ಆ ಸುಂದರಿಯ ಆಸೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಬಿಡಬೇಕಾಗುವದು; ಆದರೆ ನನ್ನ ದೇಹಪಾತವಾದಾಗಲೇ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹಂಬಲವು ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ [illegible] ನನ್ನನ್ನು ಅದು ಹ್ಯಾಗೆ ಬಿಡುವದು ? ನೋಡಿಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ

ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಕಳಿಸಲಿ! ಎಷ್ಟು ತಡ ಮಾಡಿದರಿವರು! ಇವರ ಬುದ್ಧಿಯು ಎಲ್ಲಿ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಗಿರಬಹುದು? ನಾನು ಎಷ್ಟು ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಬಹುದೆಂಬುದರ ಅರಿವು ಇವರಿಗಿರಲಿಲ್ಲವೆ? ಇರಲಿ, ಅವನು ಬರಲಿ, ರಣದುಲ್ಲಾನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವೆನು; ಹೊನ್ನಮ್ಮನನ್ನೂ ಮಾತಾಡಿಸುವೆನು. ಆ ಕಾಫರಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣಂತೂ ಒಂದು ತಪರಾಕೆಯಾದಿರುತ್ತದೆ. ನನ್ನಂಥ ವೀರನು ಇಷ್ಟು ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದರ ಅರಿವು ಆಕೆಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ? ಕಾರ್ಯ ಘಾತ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಪರಿಣಾಮವೇನಾದೀತೆಂಬುದರ ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನು ಆಕೆಯು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಟ್ಟಿರಬಹುದೆ? ಎಂದು ತನ್ನೊಳಗೆ ತಳಮಳಿಸುತ್ತಿರಲು, ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಬಂದು—"ಖಾವಿಂದ, ರಣದುಲ್ಲಾಖಾನನೂ, ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ಬಂದಿರುತ್ತಾರೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಕಾಸೀಮನ ಕಿವಿಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾಗಿ, ಆ ನೆಟ್ಟಗಾದ ಭರದಲ್ಲಿ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ವಿಚಾರಗಳೆಲ್ಲ ಅಳಿದು ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕಂಡೇನೆಂಬ ಆತುರವು ಆತನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಸೇವಕನಿಗೆ—"ಹೋಗು, ಬೇಗನೆ ಅವರನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಬಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಾನು ಆತುರದಿಂದ ಅವರ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಲ್ಲದುಲ್ಲಾನೂ, ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ಬಂದು ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ಬಾಗಿ ಮುಜುರೆ ಮಾಡಲು, ಕಾಸೀಮನು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಿಂದ—"ಬರಬೇಕು ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಬಾ, ಹೊನ್ನಮ್ಮಾ ಇತ್ತ ಬಾ. ಹೋದ ಕೆಲಸವು ಆಯಿತಷ್ಟೇ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ರಣದುಲ್ಲಾನು—"ಖಾವಿಂದ, ಕೆಲಸವು ಕೈಗೂಡಿತು. ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಒಳಿತಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಳು. ಆಕೆಯ ಸಹಾಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾರ್ಯವು ಇಷ್ಟು ಸರಸವಾಗಿ ಸಾಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆನೆಗುಂದಿಯ ಆ ಮುದಿರಾಜನಂತು ಇರಲಿ, ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯೇ ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿರಾಶೆಪಟ್ಟು ಹಾಡಿಹಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಆ ಸುಂದರಿಯ ಹರಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ!"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ರಣದುಲ್ಲಾನು ನಗುತ್ತ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದನು; ಆಗ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ

ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಸಮ್ಮತಿಸುತ್ತ, ಕಾಸೀಮನ ಕಡೆಗೆ ಒಮ್ಮೆ ನೋಡಿ ಮೋರೆ ತಗ್ಗಿಸಿದಳು. ದ್ರವ್ಯಲೋಭದ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು ನೀಚ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವಾಗಿದ್ದ ಆಕೆಯ ಕೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಸು, ಈಗ ಆ ನೀಚ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇದರ ಸುಳವೂ ಕೂಡ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಹತ್ತದಂತೆ ಆಕೆಯು ಎಚ್ಚರಪಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಕಾಸೀಮನ ಸಹವಾಸವೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪದ ಸಹವಾಸವೆಂಬುದು ಆಕೆಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು; ತಾನು ದ್ರವ್ಯಲೋಭದಿಂದ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹದ ಪಾಪ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡೆನೆಂಬ ವ್ಯಥೆಯು ಆಕೆಯನ್ನು ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯು ತೋರಿಕೆಗಾಗಿ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಸಂತೋಷವು ಸರ್ವಥಾ ಆಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದಳು. ಆಕೆಯ ಮುಖಭಾವವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೋಡಬಿದ್ದರೆ ಯಾರಿಗಾದರೂ ಆಕೆಯ ಆ ತೋರಿಕೆಯ ಸಂತೋಷ ಪ್ರದರ್ಶನದ ರೀತಿಯು ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ "ಹೊಳೆ ದಾಟಿದ ಬಳಿಕ ಅಂಬಿಗನ ಮಿಂಡ" ಎಂಬಂತೆ ಕಾರ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ಈಗ ಆಕೆಯನ್ನು ಅಷ್ಟು ಯಾರು ಲಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಬೇಕು? ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಬದಲಾದದ್ದು ರಣದುಲ್ಲಾನಿಗೆ ಸಾಧಾರಣ ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ಆಗಿದ್ದರೂ ಆತನು ಅದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣ ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದನಲ್ಲದೆ ಆ ಪುರುಷಾಧಮನು ಉಪಕಾರವಿಂದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶೋಧಿಸಲಿಕ್ಕು ಹೋದಿಸುವದೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಂತೂ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಮನಸ್ಸು ಬಹಳವಾಗಿ ನೊಂದುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದಾವದೂ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಮೊದಲು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ರಣದುಲ್ಲಾನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಖಾನ, ಪದ್ಮಿನಿಯೆಲ್ಲಿ? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಬಯಕೆಯನ್ನು ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಪಾತ್ರರಾದಿರಿ! ಏನೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯ ಸಂಭಾವನೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸುವ ಈ ಕಾಸೀಮನು ಸಮರ್ಥನಿರುವನು; ನಡೆಯಿರಿ, ಮೊದಲು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು

ಕರಕೊಂಡು ನಡೆಯಿರಿ" ಎಂದು ನುಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲು, ರಣದುಲ್ಲಾನು— "ಖಾವಿಂದ, ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ತಾಳಬೇಕು. ಅಡವಿಯ ಹೆಣ್ಣೆರಳೆಯನ್ನು ಬೇಟೆಗಾರನು ಬಲೆಯೊಡ್ಡಿ ನಿಷ್ಕರುಣದಿಂದ ಹಿಡಿದು ತಂದಂತೆ ನಾವು ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ತಂದಿರುವೆವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಾನಧನಳಾದ ಸುಂದರಿಯ ಎದೆಯೊಡೆದು ನೀರಾಗಿದ್ದೀತು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ನೀವು ಹೋಗಿ ಗಾಯದ ಮೇಲೆ ಬರೆ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಯಿಸುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ತಾಳಬೇಕು. ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವಾಗ ನಮಗೆಷ್ಟು ಶ್ರಮವಾಯಿತು, ನಾವು ಆಕೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವೆವೆಂಬುದರ ವಿಚಾರವು ಕೂಡ ಯಾರ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಸೋಂಕದಂತೆ ನಾವೇನು ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆವು ಎಂಬುದನ್ನು ಖಾವಿಂದರು ಮೊದಲು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದೊಂದು ದಿನ ಆ ಸುಂದರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನಿತ್ತು ನಾಳೆ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಸಂಗವರಿತು ತಾವು ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಖಾವಿಂದ, ಪದ್ಮಿನಿಯು, ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ! ಖಾವಿಂದರವರ ಬೀಬೀಸಾಹೇಬರು ಇನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುವರು? ಆಗುವತನಕ ತಡೆದು ಆರುವತನಕ ತಡೆಯುಲಿಲ್ಲವೆನ್ನುವಂತೆ ಅವಸರ ಮಾಡಿ ರಸಭಂಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿರಿ; ಅವಸರದಿಂದ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವು ಕೆಡುವ ಸಂಭವವಿದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಸಂಬಂಧದ ವ್ಯವಹಾರವಂತು ಅತ್ಯಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರುವದು; ಪಕ್ಕನೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿದರೆ ಪುನಃ ಅದನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವದು ಕಷ್ಟ; ಆದ್ದರಿಂದ ರಸಿಕರಾದವರು ಬಹು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು; ಖಾವಿಂದ, ಇಷ್ಟುದಿನ ದೇವರಾಜ ಪುತ್ರಿಯು ದುರ್ಮಿಳಳಾದದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಮಹತ್ವವು ತಮಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ ಸಾಹಸದಿಂದ ಆಕೆಯ ವಿಷಯದ ದುರ್ಮಿಳತ್ವವು ನಷ್ಟವಾಗಿ, ಅನಾಯಾಸದಿಂದ ಆ ಅಪುರೂಪದ ವಸ್ತುವು ನಿಮ್ಮ ಕೈ ಸೇರಿದಂತಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ತಾಳಬೇಕು. ಈ ಸೇವಕನು ತಮ್ಮ ಮನೋದಯಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವನೆಂದು ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡದೆ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ನಿಜವಾದ ವಿಲಾಸಿ ಪುರುಷರು ಇಷ್ಟು ಆತುರತೆಯನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಂದೆ ತೋರಿಸದೆ, ಮನಸ್ಸು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿಯುವದರಿಂದಲೇ

ವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಕಳೆಯೇರುತ್ತಿರುತ್ತದೆ!"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ರಣದುಲ್ಲಾನು ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾತಾಡುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನಂಥ ಕಾಮಾತುರನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಸಿದನು; ಆದರೆ ತನ್ನ ಗೌರವವನ್ನು ತಾನಾಗಿ ಕಳಕೊಂಡ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಆತನು ರಣದುಲ್ಲಾನ ವಿರುದ್ಧ ಈಗ ಪಿಟ್ಟೆಂದು ಮಾತಾಡುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಧೂರ್ತನಾದ ರಣದುಲ್ಲಾನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಹೀಗೆ ಕಾಸೀಮನ ಮುಂದೆ ಬಡಬಡ ಮಾತಾಡಿದನು. ರಣದುಲ್ಲಾನು ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಕುಂಟಲತನದ ನೀಚ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಹೇಸಿ ಮನುಷ್ಯನು; ಇಂಥವರಿಗೆ ಮಾನಾಪಮಾನಗಳ ಪರಿವೆಯೆಲ್ಲಿಯದು? ಇಂಥವರ ಸೆಳವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕುವವರು ಎಲ್ಲಿ ಬಡಿದು ಎಷ್ಟು ಗಾಸಿಯಾದರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ನೀಚರ ಗುಣ-ಸ್ವಭಾವ-ಕುಟಿಲ ತಂತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನಮಗಿಲ್ಲ. ರಣದುಲ್ಲಾನ ಮಾತು ಕಾಸೀಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಆ ಪತಿತನು ತೋರಿಕೆಯ ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕು, ಪುನಃ ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ರಣದುಲ್ಲಾನನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಸರಿಸರಿ! ನೀನು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸರಿಯಾದದ್ದು. ನೀನಂದಂತೆಯೇ ಮಾಡೋಣ; ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವಾಗ ನೀವು ಏನೇನು ಸಾಹಸ ಮಾಡಿದಿರಿ, ಯಾವ ಯಾವ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡಿದಿರಿ? ಹೇಳು ನೋಡೋಣ" ಅನ್ನಲು ರಣದುಲ್ಲಾನು ತನ್ನ ಗಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಕೈ ಎಳೆಯುತ್ತ ಗಂಭೀರ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ—"ಖಾವಿಂದ, ಈ ಕಾಫೀರರ ಹೆಣ್ಣು ಓಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವ ಕೆಲಸವು ಸುಲಭವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಕಾಫೀರರ ಗಂಡಸರು ಅತ್ಯಂತ ಮಾನಧನರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರ ಮಾನರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡರು. ಅವರ ಹೆಂಗಸರಿಗಾದರೂ ತಮ್ಮ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಮಹತ್ವ ಬಹಳ. ಅವರು ತಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಹರಣಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನಮಗೆಷ್ಟು ಕಷ್ಟವಾಗಿರಬಹುದು? ಖಾವಿಂದ, ಈಗ ಹಿಂದಿನ ಮೂರು ತಿಂಗಳಿಂದ ಯಾತ್ರಾ

ಯಾತಪಟ್ಟಾಗ ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ಪದ್ಮಿನಿಯು ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದಳು; ಈ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಯಾವತ್ತು ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ಒಡೆದು ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳು ಬೇಕಾದವು. ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಾವು ದುಡ್ಡನ್ನು ನೀರಿನಂತೆ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ನಾವು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹರಣ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಕಾವಲುಗಾರರಿಗೆ ಹೇಳಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಸರ್ವಥಾ ವಶವಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಹಾಗೆ ಹೇಳದೆ, ಅರಮನೆಯೊಳಗಿಂದ ದ್ರವ್ಯ ತುಂಬಿದ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡುವೆನೆಂತಲೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ನೀವೆಲ್ಲರೂ, ಮತ್ತೊಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ನಾನೂ ತಕ್ಕೊಳ್ಳೋಣವೆಂತಲೂ ಹೇಳಿದಳು. ಕಾವಲುಗಾರರ ಮುಖ್ಯನೊಡನೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಸಲಿಗೆಯು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಈಕೆಯ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಪೂರಾ ಸಿಕ್ಕುಹೋಗಿರುವನು. ಆತನು ದ್ರವ್ಯ ಲೋಭವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗಿನವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ, ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡನು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳ ಹಿಂದೆ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಆರೇಳು ತಾಸಿನ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಎರಡು ಬೆತ್ತದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ಇಬ್ಬರು ಹಿಂದೂ ಜನರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಕಾವಲುಗಾರರ ಮುಖ್ಯನು ಪೂರ್ವ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಬಹುಜನ ಕಾವಲುಗಾರರಿಗೆ ಅಂದು ಮಿತಿಮೀರಿ ಸೆರೆ ಕುಡಿಸಿದ್ದನು. ಎಚ್ಚತ್ತಿದ್ದ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನು ಮೊದಲೇ ಆತನು ಒಡಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ಎರಡೂ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಮಾತಾಡಿದಂತೆ ಸಂಕೇತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಆಕೆಯು ಕಾವಲುಗಾರರ ಮುಖ್ಯನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದಳು. ಎರಡನೆಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತಾನು ಹೊರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಳು. ಮೊದಲೇ ಆಕೆಯು ಹೇಳಿದಂತೆ ಒಂದು ಗುಪ್ತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಮ್ಮವರೊಡನೆ ಮೇಣೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದೆನು. ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು, ಅದರೊಳಗೆ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟಳಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಮೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿದಳು. ಪದ್ಮಿನಿಯು

ಕೇವಲ ಮೃತಪ್ರಾಯಳಾಗಿದ್ದಳು. ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಆಕೆಗೆ ಎಂಥಾ ಅಮಲಿನ ಪದಾರ್ಥ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಳೋ ತಿಳಿಯದು. ಮೋಹನೆಯನ್ನು ಕಂಪನಿಯ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ತಂದು ಅಂತರ್ಗೃಹದಲ್ಲಿಳಿಸಿ, ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿದರೂ ಆಕೆಗೆ ಎಚ್ಚರವೇ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟಾಗುವದರೊಳಗೆ ಹೊರಗೆ ಎರಡು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯುಳಿದಿರಬಹುದು. ನಾನು ನಿದ್ದೆಗೆಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಲಗಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದೆನು. ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಎಚ್ಚರಾಗಬೇಕೆಂದು ಏನೇನೋ ಉಪಾಯ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು.

ಮರುದಿನ ಎರಡು ತಾಸು ಏರಿದ ಬಳಿಕ ನಾನು ಹೊನ್ನಮ್ಮನನ್ನು ಕಾಣಲು, ಆಕೆಯು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವದನ್ನೂ, ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಎಂದಿನಂತೆ ಮಾತು-ಕತೆಯಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ವಿಚಿತ್ರ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದಳು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಹ್ಯಾಗೋ ಮೋಸದಿಂದ ಹರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಂದಿರುವರೆಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಹೇಳಿದಳಂತೆ. ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಎಚ್ಚರವಾಗುವ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಮೈಮರೆತು ಬಿದ್ದವಳಂತೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಿನಿಯೇ ಬಗೆಬಗೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತಂತೆ! ಆಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಈ ಚತುರೆಯಾದ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಏನೂ ಅರಿಯದವಳಂತೆ ತನ್ನ ಮೈಮೇಲೆ ಹುಚ್ಚು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಗತಿಯೇನೆಂದು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ತೆಕ್ಕೆಬಿದ್ದು ಹಾಡಿಹಾಡಿಕೊಂಡು ಅಳಹತ್ತಿದಳಂತೆ! ತನ್ನನ್ನು ಸುಮ್ಮನಿರಿಸುವದರೊಳಗೇ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಸಾಕುಸಾಕಾಯಿತೆಂದು ಈ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಹೇಳಿದಳು! ಬಳಿಕ ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ತಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಂದೆವೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರಂತೆ. ಬೇಗಾದರೂ ಅವರ ಯೋಚನೆಯು ಬಗೆಹರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಮುಂದುಗಾಣದಾದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ನಿಯಮಿಸಿದ ಹಿಂದೂ ಜಾತಿಯ ದಾಸಿಯಾದ ಕನಕಮ್ಮನೆಂಬವಳು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನೂ, ಹೊನ್ನಮ್ಮನನ್ನೂ ಕುರಿತು—"ಅಮ್ಮಾ, ಇನ್ನು ನೀವು ಚಿಂತೆಮಾಡಿ ಫಲವಿಲ್ಲ. ತಂತ್ರಗಾರನಾದ ಕಾಸೀಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ

ನೀವು ಪೂರಾ ಸಿಕ್ಕುಹೋಗಿರುವಿರಿ; ಕಡೆಗೂ ಆತನು ತನ್ನ ಕೋರಿಕೆಯನ್ನು ಕೈಗೂಡಿಸಿಕೊಂಡನು. ಇನ್ನು ಚಿಂತೆ ಮಾಡಿ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀರಿ ? ಬಂದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲೇಬೇಕು. ನಾವು ಪರಾಧೀನರು, ಮೇಲೆ ಹೆಂಗಸರು. ನಮ್ಮಿಂದೇನಾಗುವಹಾಗಿದೆ ? ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಯಾತರ ಕೊರತೆಯೂ ಬರುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಬಹುಜನ ಹಿಂದೂ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಕಾಸೀಮನು ನಿಯಮಿಸಿರುವನು. ನಿಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕೆ ಕೊರತೆ ಬಾರದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯಿರುವದು. ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅರಮನೆಗಿಂತ ಒಂದು ತೂಕ ಇಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಇರುತ್ತದೆಂತಲೇ ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ; ಆದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಒಂದು ಇಲ್ಲ. ಏಳಿ, ದೇವರಿದ್ದಾನೆ. ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರಿ. ಮೇಲಾಗಿ ಈ ಅರಮನೆಯು ನಿಮಗೆ ಅಪರಿಚಿತವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅರಸರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇದು ಇದ್ದಾಗ ನೀವು ಎಷ್ಟೋಸಾರೆ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವಿರಿ, ಹೋಗಿರುವಿರಿ; ಇನ್ನು ಆದ ಮಾತು ಬರುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅತ್ಯಂತ ಬಲಾಢ್ಯರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ನೀವು ಪಾರಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ನೀವು ಇಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತೀರೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯೇ ದೇವರಾಜರಿಗೆ ಹತ್ತುವಹಾಗಿಲ್ಲವೆಂದ ಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮ ಬಿಡುಗಡೆಗಾಗಿ ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನು ಯತ್ನಿಸುವ ಬಗೆಯೆತ್ತ ? ಅಮ್ಮಾ, ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಈಗ ಬಲವಿಲ್ಲ. ” ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ನಮ್ಮನ್ನು ಗೊತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರು. ಏಳಿರಮ್ಮ ಏಳಿರಿ ! ಹೊತ್ತು ಬಂದಹಾಗೆ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲ, ಎಂದು ನುಡಿದು ಕನಕಮ್ಮನು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಹೇಳಿದಳಂತೆ ! ಪದ್ಮಿನಿಯು ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತ ಭೇದಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಕೆಯ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳಂತೆ ! ಒಂದು ತುಟಿ ಎರಡು ಮಾಡಲಿಲ್ಲವಂತೆ ! ಹೀಗೆ ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಕನಕಮ್ಮನಿಗೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— “ ಹೌದು ಕನಕಮ್ಮಾ, ನೀನಾಡುವ ಮಾತು ನಿಜವಾದದ್ದು. ನಾವು ಹೊತ್ತು ಬಂದ ಹಾಗೆ ಹೋಗಲೇಬೇಕಾಗುವದು. ಆಗಲಿ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಆಗಲಿ ! ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯರ ರಾಣಿವಾಸವು ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡಿತಂತೆ ! ನನ್ನ ಮರ್ಯಾ

ದೆಯ ರಕ್ಷಣವು ಹ್ಯಾಗಾಗುತ್ತದೋ ಆಗಲಿ ” ಎಂದು ನುಡಿದು ತನ್ನ ಕಿರು ಬೆರಳ ಹರಳುಂಗುರವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ಕನಮ್ಮನ ಮಾತಿನಂತೆ ತಟ್ಟನೆ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದ ಎದ್ದು ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋದಳಂತೆ !

ಖಾವಿಂದ, ಏನಾದರೂ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಪದ್ಮಿನಿಯ ನಿಜವಾದ ವಿಶ್ವಾಸವು ಉಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲವಂತೆ ! ಹೌದು, ಹ್ಯಾಗೆ ಉಳಿಯ ಬೇಕು ? ಆ ಚಾಣಾಕ್ಷಳಾದ ರಾಜಪುತ್ರಿಗೆ ಈಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯವು ಯಾಕೆ ಬಂದಿರಬಾರದು ? ಇನ್ನು ಸಂಶಯಪಟ್ಟು ಸುಂದರಿಯು ಮಾಡುವ ದಾದರೂ ಏನು ? ಇರಲಿ. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಕನಕಮ್ಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಅತ್ತ ಹೋಗುವದರೊಳಗೆ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, “ ನೀನು ಈಗಲೇ ಹೋಗಿ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆದಿರುವ ವರ್ತಮಾನ-ವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಾ, ನೀನು ಎರಡು-ಮೂರು ದಿನ ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿಯ ವರ್ತಮಾನದಲ್ಲಿ ಗೂಢಾರ್ಥವಿರು ವದು ” ಎಂದು ಹೇಳಲು, ನಾನು ಆಕೆಯ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಹೋದೆನು. ನಾನು ಹೋಗುವದರೊಳಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪಟ್ಟಣ ದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದಿತ್ತು. ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಜನರು ನೆರೆದು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಆಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಲವರ ಹಲವು ತರ್ಕಗಳು ನಡೆ ದಿದ್ದವು. ಅವಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಗೊಡದೆ ನಾನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಅರಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದೆನು. ಕಾವಲುಗಾರರು ಒಳಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಡಲೊಲ್ಲರು. ಅರಮನೆಯ ಎಲ್ಲ ಬಾಗಿಲುಗಳಿಗೆ ಬಿಗಿಯಾದ ಕಾವಲುಗಳಿದ್ದವು. ಒಳಗಿನವರು ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೂ, ಹೊರಗಿನವರು ಒಳಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೂ ಬಹಳ ಕಷ್ಟವಾಗು ತ್ತಿತ್ತು. ಕಳ್ಳ ಹೊಕ್ಕ ಮನೆಗೆ ಎಣ್ಣೆ ದಂಡವೆಂಬಂತೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯು ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರಲು, ಇಷ್ಟು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಾವಲಿಟ್ಟು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಆಕೆಯ ಶೋಧ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಕ್ಕೆನು. ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಹುಡುಕದ ಸ್ಥಳ ಉಳಿದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ರಾವುತರು ಧಾವಿಸಿದರು. ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಜನರು ಹರಿಬಿದ್ದರು, ಯಾರ ಜೀವಕ್ಕೂ ಸೊಗಸು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಯ ಮೇಲೆ

ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದಲ್ಲೊಂದು ಪತ್ರವೂ, ಆಕೆಯು ಹೊದ್ದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಉತ್ತರೀಯವೂ ಹುಡುಕುವವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡವು. ಕೂಡಲೆ ಈ ವರ್ತಮಾನವು ದೇವರಾಜನ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಆ ವೃದ್ಧ ರಾಜನು ಧಾವಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಖಾವಿಂದ, ಆಗಿನ ಆ ವೃದ್ಧ ರಾಜನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನ್ನಂಥವನ ಮನಸ್ಸೂ ಕರಗಿತು! ರಾಜನು ಅತ್ಯಂತ ವ್ಯಾಕುಲನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದತೊಡಗಿದನು. ಆದರಿಂದ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮಗಳ ಉತ್ತರೀಯದ ಪರಿವೆ ಕೂಡ ಆತನಿಗೆ ಉಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆ ಉತ್ತರೀಯವು, ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣೀರ ಹನಿಗಳ ಸಂಗಡ ಹೆಗಲ ಮೇಲಿಂದ ಜಾರತೊಡಗಿತ್ತು. ರಾಜನು ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಓದುತ್ತ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿಬಿದ್ದನು. "ಹಾ ಮಗಳೆ, ಪದ್ಮಿನಿ, ಬಾವಿಯನ್ನು ಹಾರಿದೆಯಾ?" ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರವು ಹೊರಡುವದರೊಳಗೆ ಅವನು ಮೂರ್ಛಿತನಾದನು. ಅಂಗರಕ್ಷಕರು ಲಗುಬಗೆಯಿಂದ ಉಪಚರಿಸತೊಡಗಿದರು!

ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅರಸನು ಎಚ್ಚತ್ತು. ತನ್ನ ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು—"ಅನರ್ಥವಾಗಿಹೋಯಿತು. ನಾನೇ ನನ್ನ ಮಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆ ಕೊಯ್ದು ಹಾಗಾಯಿತು" ಎಂದು ನುಡಿದು ಪತ್ರವನ್ನು ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಬಿಸುಟಿ ನೆಲಕ್ಕೊರಗಿದನು. ಮಂತ್ರಿಯು ಆ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ಸೇವಕರನ್ನು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆಗ ನಾಲ್ವರು ಸೇವಕರು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದು, ಇಬ್ಬರು ತರುಣಿಯರ ಹೆಣಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತೆಗೆದರು. ಖಾವಿಂದ, ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನನ್ನ ಮೈಮೇಲಿನ ಎಚ್ಚರವೂ ತಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವಳೆಂಬುದರ ಸ್ಮರಣವು ಉಳಿಯದೆ, ಆ ಎರಡರಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಶವವನ್ನು ರಾಜಪುತ್ರಿಯೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ನಾನು ನೋಡತೊಡಗಿದೆನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಹಿಂದೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು; ಅವರ ಸಂಗಡ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ ನೀರು ಬಂದವು. ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಶವದ ಮೇಲೆ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿದ್ದವು; ಅವು ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳೇ ಎಂಬ ಗುರುತು ಬಹುಜನರಿಗೆ

ಪತ್ತಿ ಜನರು ಮರೆಮರನೆ ಮರುಗಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರು ಇಟ್ಟ ಗೋಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸಲಾಸಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ಜನರು ಆಕ್ರೋಶ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ದೇವರಾಜನು ಆ ಶವಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಮಗಳ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿದ್ದ ಶವವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನಿಗೆ ಮಗಳ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳ ಗುರುತಷ್ಟೇ ಸಾಕಾಯಿತು. ಮೇಲೆ ಆಕೆಯ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದ ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಿದ್ದನು. ಆದರಿಂದ ಆತನು ಅದು ತನ್ನ ಮಗಳ ಶವವೇ ಹೌದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ತನ್ನ ಮಗಳು ದಾಸಿಯಾದ ಮಲ್ಲಮ್ಮನೊಡನೆ ಬಾವಿಯನ್ನು ಹಾರಿಕೊಂಡದ್ದೇ ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಮಗಳ ಶವದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಹಲುಬಿದನು. ಆತನು ಮಗಳ ಗದ್ದವನ್ನು ಹಿಡಿದು—“ಅಮ್ಮಾ, ಪದ್ಮಿನಿ, ನಾನು ನಿನ್ನ ಅಹಿತ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಬಗೆದಿದೆಯಾ? ನಿನ್ನನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ ಹೆಗ್ಗನು ಕುರುಬನಿದ್ದು, ಆತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀನು ಪ್ರೇಮ ತಾಳುವದು ಅಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಒಮ್ಮೆ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜವು. ಇಷ್ಟೇ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಆ ಮಾತನ್ನು ಪತ್ರಮುಖಿಯಿಂದ ತಿಳಿಸಿ ನೀನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾಣ ಕೊಡಬಹುದೆ? ನಿನಗೆ ಈ ಮುಪ್ಪಿನ ತಂದೆಯ ಅಂತಃಕರಣ ಒರಲೇ ಇಲ್ಲೇನು? ನೀನು ಇಷ್ಟು ಕಠಿಣ ಹೃದಯದವಳು ಹ್ಯಾಗಾದೆ? ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದರೆ ಆ ಹೆಗ್ಗನನ್ನು ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಕರೆಸಿ ಇಂದೇ ಲಗ್ನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನಲ್ಲ! ಆತನ ಪರಾಕ್ರಮದ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನನಗಾದರೂ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಆತನು ಮೂಲತಃ ಕುರುಬನಿರದೆ, ಯಾವನಾದರೂ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರನಿರಬಹುದೆಂದು ನಾನು ತರ್ಕಿಸಿ, ನಿನ್ನೊಡನೆ ಆತನ ವಿವಾಹ ಮಾಡಿ, ಮುಂದೆ ಈ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನೇ ಯಾಕೆ ಕೂಡಿಸಬಾರದೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ಅದೆಲ್ಲ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಿ ನಾನೇ ರಾಜ್ಯ ಪರಿತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಈ ಜಡ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದಿತಲ್ಲ!” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮಂತ್ರಿ ಸೇನಾಪತಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನೀರು ತಂದು—“ಈ ವೃದ್ಧ ದೇವರಾಯನ ಅವಸ್ಥೆ ಹೀಗೆಯೇ ಆಗುವದಲ್ಲವೆ?” ಎಂದು ಉಸುರುವಾಗ ಆತನಿಗೆ ಮೂರ್ಛೆ ಬಂದಿತು. ಆವಿಂದ, ನಾನು ಒಡನು ಬಹಳದಿಂದ ದೇವರಾಜನು ಪಡದಿನಲ್ಲಿದ್ದವನು; ದ್ರವ್ಯ ಮತ್ತು ಅಧಿಕಾರಗಳ

ಆಸೆಯಿಂದ ಕೃತಘ್ನನಾಗಿ ಇಂಥ ದ್ರೋಹದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ನಿಷ್ಕಾ-ರಣವಾಗಿ ಅನ್ನದಾತೃವಿನ ಘೋರ ದುಃಖಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದೆನೆಂದು ನಾನು ಮರುಗಿದೆನು. ಆದರೆ ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಖಾವಿಂದರು ಸಿಟ್ಟಾಗಬಾರದು; ಈ ವಿಚಾರವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಔದಾ-ರ್ಯವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರಲು ನಾನು ಮಾಡಿರುವ ತಮ್ಮ ಸೇವೆಯು ಬಹು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾನು ದೇವರಾಜನ ದುರವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮೋಜಿನಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದೆನು.

ಇದು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಶವವಿರಬಹುದೇ? ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಬಹುಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪ್ರೀತಿಯ ದಾಸಿಯಾದ ಮಲ್ಲಮ್ಮನ ಮೋರೆಯ ಗುರುತು ಹತ್ತಿದಂತೆ ಜನರಿಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮೋರೆಯ ಗುರುತು ನೆಟ್ಟಗೆ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನು ಮಂತ್ರಿ-ಸೇನಾಪತಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರು ದೇವರಾಜನಿಗೆ ಅರುಹಿದರು, ಆದರೆ ದುಃಖಪೀಡಿತನಾದ ರಾಜನು ಇವರು ಏನಾದರೂ ತನಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದು, ತನ್ನ ಮಗಳು ಬಾವಿಯನ್ನು ಹಾರಿಕೊಂಡಿದ್ದೇ ನಿಜವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ತಮ್ಮ ಸಂಶಯದ ಸಮರ್ಥನ ಮಾಡಹೋದಂತೆ ರಾಜನ ದುಃಖವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ನೋಡಿ ದರ್ಬಾರದ ಜನರು ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಶವಗಳ ಅಗ್ನಿ ಸಂಸ್ಕಾರದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಖಾವಿಂದ, ಆಗತಕ್ಕ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸಗಳೆಲ್ಲ ಆದವು; ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳುವ ಅವಶ್ಯಕತೆ ನನಗಿಲ್ಲ. ಅವನ್ನು ಕೇಳುವ ಆವಶ್ಯಕತೆಯು ತಮಗೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ದಿನವು ಕಳೆದುಹೋಯಿತು. ತಿರುಗಿ ಎರಡು ದಿನ ನಾನು ಆನೆಗುಂದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆನು. ನಾನು ಜನರ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅರಮನೆಯ ಜನರ ಪರಿಚಯದವನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಜನರಿಗೆ ನನ್ನ ವಿಷಯದ ವಿಕಲ್ಪವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಎರಡು ದಿನದ ಅಡಳಿತದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಬಂದ ಅನುಭವವನ್ನು ಈಗ ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವೆನು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಜನರು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಮರಣಹೊಂದಿರುವಳೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವರು; ದೇವರಾಜನ ಭಾವನೆಯಾದರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇರುವದು. ಆದರೆ ಮಂತ್ರಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರ ಮಾತಿನಿಂದ ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನು, ತನ್ನ ಮಗಳು

ಬದುಕಿದರೆ ನನ್ನ ಭಾಗ್ಯವು ತೆರೆಯುವದಲ್ಲ ! ನಾನೇಕೆ ಕೆಟ್ಟ ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡಲಿ ? ನನ್ನ ಕಂದಮ್ಮನ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಬದುಕಿ ಉಳಿಯುವೆನು. ನೀವು ಬೇಗನೆ ನನ್ನ ಕೂಸಿನ ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ; ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಖಾವಿಂದ, ಜನರು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಶೋಧ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಲಿ, ಅವರ ಅಪ್ಪ-ಅಜ್ಜ ಬಂದರೂ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಗೊತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತುವಹಾಗಿಲ್ಲ ! ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಬೇಗನೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ನಿಕಾ ಆಗಿಬಿಟ್ಟರೆ ತೀರಿತು, ಆಮೇಲೆ ಗೊತ್ತು ಹತ್ತಿಯಾದರೂ ಮಾಡುವದೇನು ? ” ಎಂದು ನುಡಿದು ರಣದುಲ್ಲಾನು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು, ಕಾಸೀಮನು—“ ರಣದುಲ್ಲಾಖಾನ, ನೀವು ಬಹಳವಾಗಿ ಶ್ರಮಬಟ್ಟಿರುವಿರಿ. ಇದರಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನಮ್ಮನ ತಂತ್ರವೂ ಹೊಗಳತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ ! ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ರಮಿಸಿ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಕಾ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಾದರೂ ನಮಗೆ ಬೇಕಾದಾವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಮರೆಮೋಸ ಮಾಡಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ನಮ್ಮ ಕೈಬಿಡಬಾರದಾಗಿದೆ. ಆ ದುಷ್ಟ ಹೆಗ್ಗನು, ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ; ಸಂಗಮ ರಾಜಪುತ್ರನಾದ ಹುಕ್ಕನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಸಾಹಸ ಮಾಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಆತನ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಈ ಮರಣ ಸಂಶಯವು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿದೆ. ಒಮ್ಮೆ ಆಕೆಯೊಡನೆ ನನ್ನ ನಿಕಾ ಆದಬಳಿಕ ಆಮೇಲೆ ಯಾರ ಅಂಜಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ; ಈ ಹಾಳು ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಯಾರು ಕೇಳಬೇಕು ? ಆದರೂ ನಾವು ಬೇಗನೆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಜಾಣತನವು; ಆದರೆ ಇಂದು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆಂದು ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ನಾನು ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮೀರಲಾರೆನು. ಒಳ್ಳೇದು, ಈಗ ನೀನು ಹೋಗು; ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ಹೋಗಲಿ. ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಶ್ರಮವು ಸಫಲವಾಗುವಂತೆ ಮಾಡುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಜನ್ಮವಿರುವತನಕ ನಾನು ಮರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿಯಲು, ರಣದುಲ್ಲಾನು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಹೊನ್ನಮ್ಮನೂ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ಇತ್ತ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸಮಾಧಾನ

ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲಳಾಗಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ತಾನು ಯಾವಾಗ ನೋಡೇನೆನ್ನುವ ಹಾಗೆ ಆಯಿತು. ಆತನಿಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹುಚ್ಚು ಬಹಳ. ಪದ್ಮಿನಿಯಾದರೂ ತನ್ನ ರೂಪ-ಗುಣ-ಯೌವನಗಳಿಂದ ಪುರುಷ ಮಾತ್ರರಿಗೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಲು, ಮೋಹಿನೀ ಸ್ವರೂಪಳಾಗಿದ್ದಳು ! ಆಕೆಯ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಖ್ಯಾತಿಯು ಬಹಳ. ಆಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ರಾಜಪುತ್ರನೂ, ರಾಜ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವೀರನೂ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗುವದು ಮಹದ್ಭಾಗ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದರು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ರೂಪದಲ್ಲಂತು ಅಪ್ರತಿಮಳಾಗಿದ್ದಳು; ಆದರೆ ಆಕೆಯ ಆ ರೂಪದ ಖ್ಯಾತಿಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಖ್ಯಾತಿಯು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿತ್ತು. ಪದ್ಮಿನಿಯೆಂದರೆ ಗುಣಗಳ ಖಣಿಯು, ಎಂದು ಸರ್ವತ್ರ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ದಿವ್ಯ ರತ್ನವು ತನ್ನ ಕೈಸೇರಿದ್ದು ತಾನು ಅದರಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾಗುವ-ದೊತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ, ಅದನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಹೋಗಿ ನೋಡೇನೆಂದರೆ ಬಾರದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ತರುಣ ಕಾಸೀಮನು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೂ ರಣ-ದುಲ್ಲಾನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತನು ಅಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೇ ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿಯೇತೀರಬೇಕೆಂದು ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆ ವೀರನಿಗೆ ಯಾರ ಅಂಜಿಕೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಆನೆಗುಂದಿಯ ವೃದ್ಧರಾಜನ ಅಂಜಿಕೆಯಂತೂ ಸರ್ವಥಾ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನಿಗೆ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಅಂಜಿಕೆಯಿದ್ದರೆ ಸಂಗಮ ಪುತ್ರನಾದ ಹುಕ್ಕನದಿತ್ತು. ಮೊನ್ನಿನ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕನ ಅನುಯಾಯಿಯಾದ ಮಲ್ಲನು ಮಲಿಕನಂಥ ಬಲಾಢ್ಯ ಜಟ್ಟಿಯನ್ನು ಒಗೆದದ್ದು ಕಾಸೀಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಹತ್ತಿತು. ಹುಕ್ಕನ ಜನರು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಹತ್ತಿರುವರೆಂತಲೂ ಅವರ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುವದರ ಪರಿಣಾಮವು ತಮಗೆ ಘಾತವಾದೀತೆಂತಲೂ, ಆ ಯುವನ ವೀರನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಆತನಿಗೆ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹುಚ್ಚು ಆತನಿಗೆ ಯಾವ ಕೆಲಸವನ್ನೂ ಹಚ್ಚಿದ್ದು ಮಾಡಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ತನ್ನವಳಾದಳೆಂದರೆ, ಈ ಹುಕ್ಕ-ಗಿಕ್ಕರು ಎಷ್ಟರವರು ? ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಇವರನ್ನು ಗೊತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚಬಹುದು;

ಎಂದು ಆತನು ಕರ್ತವ್ಯಪರಾಙ್ಮುಖನಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾಸೀಮನು ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯನ್ನು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಕಳೆದನು. ಮರುದಿವಸ ಬೆಳಗಾಯಿತು. ಆತನು ಅವಸರದಿಂದ ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆತನ ನಮಾಜಿನ ಶಾಸ್ತ್ರವೂ ಆಯಿತು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎರಡು ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಲು, ಆ ಸ್ತ್ರೀ ವ್ಯಾಮೋಹಿತನಾದ ಕಾಸೀಮನು ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತನಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು ಸಿದ್ಧನಾದನು. ಹೊರಗೆ ಆತನ ಕುದುರೆಯು ಜೀನು ಹಾಕಿ ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು. ಆತನೇನು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಾಮಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಅರಮನೆಯ ಒಂದು ಭಾಗದಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತನವನ್ನು ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ತೋರಿಸಬೇಕಾದದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಇಲ್ಲದ ಆಡಂಬರ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿದಿತ್ತೆಂದು ನಾವು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ್ದೇವೆ. ಕಾಸೀಮನು ಹೀಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರಲು, ರಣಮುಲ್ಲಾನು ಬಂದನು. ಕೂಡಲೆ ಕಾಸೀಮನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಮಾತಾಡದೆ ಅವನೊಡನೆ ಪದ್ಮಿನಿಯಿರುವ ಅಂತರ್ಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೊರಟನು. ಅತಿ ವೇಗಶಾಲಿಯಾದ ಕುದುರೆ ಏರಿ ಹೊರಟಿದ್ದ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಅಂತರ್ಗೃಹವು ಬಹು ದೂರವಾಗಿದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಕಾಸೀಮನು ಅಂತರ್ಗೃಹದ ಬಾಗಿಲ ಹತ್ತರ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಇಳಿದು ಒಳಗೆ ಹೋಗಲು, ಕಾವಲುಗಾರರು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹೋದನು. ಆಗ ಪದ್ಮಿನಿಯು ರಣಮುಲ್ಲಾನನ್ನು ಕುರಿತು – "ರಣಮುಲ್ಲಾ, ಇದೆಲ್ಲ ನೀವು ಕರುಳಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಯಾಡಿಸಿದ್ದರ ಫಲವಾಗಿದೆ" ಎಂದು ನುಡಿದ ಮಂಜುಲಶಬ್ದಗಳು ಕಾಸೀಮನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಲು, ಅವನ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆಂದು ರೋಮಾಂಚನಗಳೆದ್ದವು.

೧೯. ಸಂಬಂಧ ಸೂಚನೆ

ಕಾಸೀಮನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಈ ಮಂಜುಲ ಶಬ್ದಗಳ ಅರ್ಥವು ಆತನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ, ಆ ಯವನ ವೀರನು ಕನ್ನಡವನ್ನು ಅರಿಯದವನಾಗಿದ್ದನು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಈ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥವು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಿರುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ವಾರಸ್ಯವಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಅರ್ಥವು ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಆ ತರುಣವೀರನ ಉತ್ಸಾಹವು ಕುಗ್ಗಿ, ಆತನ ಕಾಮುಕತನದ ಮಬ್ಬು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿರಲವಾಗಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಆಕೆಯ ಮಾತು ತಿಳಿದು ಪದ್ಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಮಾಧಾನಪಡುವಳೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ ಪದ್ಮಿನೀಮಯನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಕಾಮಾಂಧನ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ಅಸಮಾಧಾನಪಡುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗಿದ್ದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಆನಂದವಾದ ಕಾರಣವೇನೆಂದು ವಾಚಕರು ಕೇಳಬಹುದು. ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಆನಂದವಾದದ್ದು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮಾತಿನ ಅರ್ಥ ತಿಳಿದದ್ದರಿಂದಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಆಕೆಯ ಆ ಮಾತಿನೊಳಗಿನ ಮಂಜುಲತೆಯಿಂದ! ಕಾಸೀಮನು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬಂದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಚತುರೆಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಜಾಗರೂಕಳಾದಳು; ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುತ್ರಿಯು ಮಹಾ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯು, ಅತ್ಯಂತ ಧೂರ್ತಳು; ಪ್ರಸಂಗವರಿತು ನಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಬಲು ಜಾಣೆಯು! ಇನ್ನು ಮದಾಂಧನಾದ ಕಾಸೀಮನ ಆಗಮನಕ್ಕೆ ವಿಲಂಬವಾಗದೆಂದು ಆಕೆಯು ತರ್ಕಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಮಾಡತಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಕಾಸೀಮನು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತು ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆತನಿಗೆ ವಿನಯದಿಂದ ಸೂಚಿಸಿದಳು. ಪದ್ಮಿನಿಯ ಈ ಆನಂದಕಾರಕ ವರ್ತನದಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಕಾಮುಕತೆಯು ಹೆಚ್ಚಿ, ಆತನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವು ಮೂರೇಬೆರಳು ಉಳಿಯಿತು. ತಾನು ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ತನಗೆ ಮರೆಯಾಗಿ

ದುಃಖದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಬಹುದೆಂತಲೂ, ಕದಾಚಿತ್ ಇಂದು ತಾನೇ ಆಕೆಯು ಮೋರೆಯನ್ನು ಕೂಡ ನೋಡದೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಬೇಕಾಗಬಹುದೆಂತಲೂ ಆತನು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಈಗ ಹಾಗೇನು ಆಗದೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಗಾಂಭೀರ್ಯದ ಗೌರವದಿಂದ ತನ್ನ ಸ್ವಾಗತ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವನಿಗೆ ಆನಂದವಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆಯಿತು. ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಇಷ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಸಿರುವದು ತನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪ್ರೇಮದ ಲಕ್ಷಣವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಬ್ಬಿದನು. ಒಬ್ಬ ಪ್ರೇಮಮುಗ್ಧಳಾದ ನವಯುವತಿಯು ತನ್ನ ಪಂಚಪ್ರಾಣವಾಗಿದ್ದ ಪತಿಯ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡುವಂತೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಕಾಸೀಮನ ಚಿತ್ತಹರಣಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿದ್ದಳು! ನೋಡುವವರಿಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಂಬರವು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರವು ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಕಾಸೀಮನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು ಪದ್ಮಿನಿಯು ದಾಸಿಯರ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು; ಪದ್ಮಿನಿಯ ಈ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸೊಬಗಿನಿಂದ ಆ ಧೂರ್ತ ತರುಣಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನು ಸಿಕ್ಕುಹೋದಂತಾಯಿತು. ಏನೋ ಒಂದು ಉಪಕಾರದ ಹೊರೆಯು ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಪೀಡಿಸತೊಡಗಿತು. ಆತನು ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದಾದನು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಯೋಚಿಸಿ ಆತನು ಕಂಪಿತ ಸ್ವರದಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ— "ದೇವರಾಜಪುತ್ರೀ, ನಿನ್ನ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ಲುಬ್ಧನಾದ ನಾನು, ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದೀತು-ಬೆಂದೀತು ಎಂಬುದರ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಜನರಿಂದ ಹರಣ ಮಾಡಿಸಿದೆನು. ದೇವರಾಜರಿಗೆ ಒಬ್ಬಳೇ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಾದ ನೀನು ಪರಮವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಪರಿಪೋಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ನೀನು ಇಲ್ಲದಂತಾದದ್ದರಿಂದ ದೇವರಾಜರು ಇದ್ದೂ ಇಲ್ಲದಂತೆಯಾಗಿರುವರು, ನಿನ್ನ ಆ ವೃದ್ಧ ತಂದೆಯು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಜೀವಿಸುವನೆಂಬ ಆಸೆಯೂ ನನಗೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಅನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಅನಂತ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿರುವ ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಹೇಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆದರಿಸುವೆಯಲ್ಲ! ಈ ಔದಾ

ರ್ಯವು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಕುಲೀನತೆಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ದೇವಿ, ಪದ್ಮಿನಿ, ಹೇಳು, ನಿನ್ನ ಈ ದೊಡ್ಡಮನಸ್ಸಿಗಾಗಿ ನಾನೇನು ನಿನ್ನ ಹಿತಮಾಡಲಿ ಹೇಳು. ಗುಣಾಢ್ಯಳಾದ ನಿನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಮೀರುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಾತ್ಸಲ್ಯವಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬು."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಸೀಮನು ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಸೌಜನ್ಯದ ಮಾತುಗಳು ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿದವು; ಯಾಕಂದರೆ ಬಾಲ್ಯದಾರಭ್ಯ ಯವನರೊಡನೆ ಆದ ಬಳಿಕೆಯಿಂದ ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯನ್ನು ಆಕೆಯು ಸಹಜವಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದಳು. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಬಂದು ಕೆಲವು ವರ್ಷಗಳಾಗಿದ್ದು, ಕೆಲವು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅರಸರ ಚಾಕರಿಗೂ ಬಹುದಿವಸಗಳಿಂದ ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ರಣದುಲ್ಲಾನಂಥ ಕೆಲಜ್ಜೆಯರನ್ನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅರಸರು ಆದರದಿಂದ ಚಾಕರಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ರಣದುಲ್ಲಾನು ರಾಣೀವಾಸದ ರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ರಾಣೀವಾಸದ ಸಂಬಂಧವಾದ ಯವನರೊಡನೆ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವಾಗ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯು ಸಹಜವಾಗಿ ಬಂದುಹೋಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯು ಕಾಸೀಮನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟಂತೆ ನಟಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ತಮ್ಮಂಥ ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ನನಗೆ ಅಸಮಾಧಾನವೇಕೆ ಆಗಬೇಕು? ನನ್ನ ಮೇಲೆ ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ತಂದೆಯು ಮಾಡುತ್ತಿರುವದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವಾತ್ಸಲ್ಯವನ್ನು ನೀವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ತಂದೆಯಂತಲೇ ತಿಳಿಯುವೆನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನನಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಪಿತೃವಾತ್ಸಲ್ಯವು! ಅಂಥ ವಾತ್ಸಲ್ಯವು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಕಂಡುಬಂದದ್ದರಿಂದ, ನನಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯು ಆ ರಾಣಿವಾಸವೇನು, ಕಂಪಲಿಯು ಈ ರಾಣಿವಾಸವೇನು? ಇಂದು ಕಂಪಲಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾನು ನಾಳೆ ಆನೆಗುಂದಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದು; ಅದರ ಚಿಂತೆ ನನಗಿಲ್ಲ. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ, ಪರನಾರೀ ಸೋದರತ್ವವನ್ನೂ ನೋಡಿ, ನನ್ನ ಹೃದಯದ ಅಂಜಿಕೆಯೆಲ್ಲ ಅಳಿದುಹೋಯಿತು; ಕುಕಲ್ಪನೆಗಳು ದೂರಾದವು. ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ

ಯಾವ ಮಾತಿನ ಕೊರತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ನನಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ? ತಾವು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಿತ್ರರು, ಈ ರಣದುಲ್ಲಾಖಾನನು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ವಿಶ್ವಾಸದ ಪರಿವಾರದೊಳಗಿನವನು; ಈ ಹೊನ್ನಮ್ಮ ನಂತೂ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ದಾಸಿಯು. ಮೇಲಾಗಿ ಈ ಕಂಪಲಿಯ ರಾಣಿವಾಸವು ನನ್ನ ಪೂರ್ಣ ಪರಿಚಯದ್ದು, ಅಂದಬಳಿಕ ನನಗೆ ಸಂಕೋಚವೇತರದು? ನನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾನಿರುತ್ತೇನೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ; ಆದರೆ ಖಾನ-ಸಾಹೇಬ, ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ಬಹಳವಾಗಿ ಹೊಗಳಿದಿರಿ; ಆದರೆ ಅಂಥ ಗುಣಗಳೇನು ನನ್ನಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲ, ಸುಮ್ಮನೆ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದಹಾಗಾಯಿತು. ದೊಡ್ಡವರು ತಮ್ಮಹಾಗೆ ಮಂದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ಅವರ ಸ್ವಭಾವ ಗುಣವು. ಇದು ನಿಮ್ಮ ಔದಾರ್ಯಕ್ಕೂ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೂ ಪರಮಭೂಷಣವಾಗಿರುವದು. ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಎಳ್ಳಷ್ಟು ಅಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲ. ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಂತೆಯೇ ಸಮಾಧಾನದಿಂದಿರುವೆನು. ತಮಗೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಲ್ಲಿ ಶ್ರಮವಾಗುವದು."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಆಡಿದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಅಸಮಾಧಾನವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳುವದೇ ಯೋಗ್ಯವು; ಯಾಕಂದರೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯು ತನ್ನನ್ನು ತಂದೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ಆತನಿಗೆ ಅನುಚಿತವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಆತನು ಬಹು ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ರಣದುಲ್ಲಾನನ್ನೂ, ಹೊನ್ನಮ್ಮನನ್ನೂ ಒಡಗೊಂಡು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹರಣ ಮಾಡಿಸಿದ್ದನು. ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ದುಃಖದಿಂದ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಮಾತಾಡದಿದ್ದರೂ, ಅಥವಾ ಮೂಲತಃ ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ತನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ತಂದೆಗೆ ಹೋಲಿಸಿದ್ದು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಈ ದಿನ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪ್ರಸಕ್ತಿಗೆ ಹೋಗುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು ಆತನು ಪದ್ಮಿನಿಗೆ—"ರಾಜಪುತ್ರಿ, ನಿನಗೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಇರಬಹುದು. ಈ ಕಾಸೀಮನ ಸಾವಲೀ ನಿನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಾನ ಸಂಕೇತವಿರುವದು. ಇಲ್ಲ

ದಿದ್ದರೆ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ನೀನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನನ್ನ ಕೈಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇರಲಿ, ನೀನು ಇನ್ನೆರಡು ದಿನ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದು. ಮತ್ತೆ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಾಣುವೆನು. ನೀನು ಚತುರಳಿರುತ್ತೀ, ಪರರ ಇಂಗಿತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥಳಿರುತ್ತಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹರಣ ಮಾಡಿರುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ಬಾಯಿ ಬಿಚ್ಚಿ ಹೇಳಲು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ; ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ತರುವದು ನಿನ್ನ ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವ ಮಾತೂ ಅಲ್ಲ. ಆಗಲಿ, ನಾನು ನಾಳೆ ಮತ್ತೆ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವೆನು. ಆಗ ಇನ್ನೂ ಮಾತಾಡೋಣವಂತೆ" ಎಂದು ನುಡಿದು ರಣದುಲ್ಲಾನನ್ನು ಕುರಿತು—"ರಣದುಲ್ಲಾ, ಹೇಳು, ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಸಿಹೇಳೆಂದು ಹೊನ್ನಮ್ಮನಿಗೆ ಹೇಳು. ಆಕೆಯು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವಲ್ಲ? ಇಷ್ಟು ಜನರಿದ್ದು ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವಳು? ಆಗುವ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಲಂಬವಾಗುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಬಂದು—"ಖಾವಿಂದ, ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜಿಯವರು ಬಂದಿರುವರೆಂ"ದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಬಖತ್ಯಾರನು ಬಂದದ್ದು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ, ತನ್ನ ನೀಚ ಕೃತ್ಯಗಳು ಬಖತ್ಯಾರನಂಥವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಬಾರದೆಂದು ಆತನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೂ ಆತನನ್ನು ಕಾಣದಿರುವದು ಅಪ್ರಶಸ್ತವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಆಕೆಯನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಕಾದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಅಂತರಂಗದಿಂದ ತಿಳಿಸಿ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಅನುಮತಿ ಪಡೆದು ಬಖತ್ಯಾರನನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಸೀಮನು ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಇತ್ತ ಪದ್ಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಪರಮಾವಧಿಯಾದ ದುಃಖವನ್ನು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಹತ್ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು, ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ತನ್ನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯದಂತೆ ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸತೊಡಗಿದಳು.

ಬಖತ್ಯಾರನ ಪರಿಚಯವು ವಾಚಕರಿಗಿರುವದಷ್ಟೆ? ಆತನು ಬಹುಉದ್ದೀನನ ಮಿತ್ರನೆಂಬುದನ್ನಾದರೂ ಅವರು ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ಬಹಾಉದ್ದೀನನ ಕೊಲೆಗೆ ಕಾರಣನಾದ ಕಾಸೀಮನ ಸೇಡು

ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದದ್ದಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಮಿತ್ರ ಬಹಾಉದ್ದೀನನು ಪ್ರಸಂಗ ವಶಾತ್ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮಾನರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ತನಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟದ್ದ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯನ ರಾಜ್ಯದ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ತನ್ನನ್ನು ಆನೆಗುಂದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಆ ಕೃತಜ್ಞ ಬಖತ್ಯಾರನು ಕಾಸೀಮನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕೃತಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲಕ್ಷ ಕೊಡುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಮರಣ ಹೊಂದಿದ ಆತನ ಮಿತ್ರನ ಮಾತು ನಡೆಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ದಕ್ಷನಾಗಿರುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಾಸೀಮನು ನೀಚತನದಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವ ಯತ್ನ ನಡೆಸಿದ್ದನ್ನು ಬಖತ್ಯಾರನು ಅರಿತಿದ್ದನು. ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಈ ಅಪಹರಣ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನೇ ಕಾಸೀಮನ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಆ ಚತುರನು ತಂತ್ರವನ್ನು ಒಡ್ಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಆ ತಂತ್ರದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿದ್ದ ಬುಕ್ಕನಿಗೆ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾವು ಹಿಂದಿನ “ ವೀರರ ಸಂಗಮ ” ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಆಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹರಣಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಸೀಮನ ಯತ್ನಗಳು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಬಖತ್ಯಾರನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಕಾಸೀಮನ ಕೈಸೇರದಂತೆ ಮಾಡುವದು ಆತನಿಗೆ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂದೆ ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ವಿಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ಆ ತಪೋಧನನು ಕಾಸೀಮನ ಈ ದುರಾಲೋಚನೆಯ ಉರಲನ್ನೇ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಸೂಚಿಸಿದರು. ಅದರಂತೆ ಅವರ ತಂತ್ರಗಳೂ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಬಖತ್ಯಾರನ ಇಬ್ಬರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸವಾರರು ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿ ಬುಕ್ಕನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ ಸಂಗಮರಾಜನ ಭಾವೀ ಕೊಲೆಯ ಸುದ್ದಿಯಾದರೂ ಈ ತಂತ್ರದೊಳಗಿನ ಒಂದು ತಂತ್ರವೇ ಆಗಿತ್ತು. ಹಾಗೆ ಬುಕ್ಕನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿ ಆತನನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಗೂಢ ತಂತ್ರವಿದ್ದೇಯಿತ್ತು. ಆ ಕೊಲೆಯ ಸಂಗತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾಸೀಮನ ಕನಸು ಮನಸುಗಳಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದು ಬುಕ್ಕನ ಮನಸ್ಸಿನ

ಮೇಲೆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲು, ಆ ತರುಣ ವೀರನೂ, ಆತನ ಅಣ್ಣನಾದ ಕಂಪಣ್ಣನೂ ಕಾಸೀಮನ ನಾಶದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಆವೇಶದಿಂದ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು! ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತಂತ್ರದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಅವರ ರಾಜತಂತ್ರ ಪ್ರಾವೀಣ್ಯವನ್ನೂ, ವಿಲಕ್ಷಣ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ನೋಡಿ ಬಖತ್ಯಾರನು ಕೇವಲ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ್ದನು. ಆಗಿನ ರಾಜತಂತ್ರಗಳ ಮೂಲಗಳೂ, ಶಾಖೋಪಶಾಖೆಗಳೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಬುಕ್ಕನು ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದಲ್ಲಿರುವದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು; ತಮ್ಮ ಆಶ್ರಯದಲ್ಲಿರುವ ಹುಕ್ಕನು ಬುಕ್ಕನ ಅಣ್ಣನೆಂಬುದೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಬುಕ್ಕನ ಸ್ವಂತದ ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯತ್ನಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ, ಹಾಗು ಹುಕ್ಕರಾಜನ ಆಶ್ರಯದ ಒತ್ತಾಶೆಯಿಂದ ಶೈಥಿಲ್ಯ ಉಂಟಾಗಬಾರದೆಂದು ಆ ಗಂಭೀರ ವೃತ್ತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಒಬ್ಬರ ಗೊತ್ತು ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಹತ್ತಗೊಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತೀರ ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಹುಕ್ಕನಿಗೆ ಬುಕ್ಕನಿರುವ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ ಹೇಳಿದ್ದರು. ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜಿಯ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಬುಕ್ಕನಿಗೆ ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದ ಗುಹೆಯ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟವರು ಮಾಧವಾಚಾ-ರ್ಯರೇ. ಇಂಥ ಎಷ್ಟೋ ಗುಪ್ತ ಸ್ಥಳಗಳ ಗೊತ್ತು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗಿತ್ತು. ಅವರು ಚಾರರ ಮುಖದಿಂದ ಇಂಥ ಹಲವು ಗೂಢ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೂ, ಗೂಢ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ, ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯ ವರ್ತಮಾನಗಳನ್ನೂ ತಿಳಕೊಳ್ಳುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಕ್ಷರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇವರು ಮನುಕಾಮಂದಕ ಮೊದಲಾದವರ ರಾಜನೀತಿಗಳ ತತ್ವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಚಾಣಕ್ಯ ನೀತಿಯಂಥ ಕುಟಿಲ ನೀತಿಗಳ ಪರಿಜ್ಞಾನವು ಅವರಿಗಿತ್ತು. ವರಂಗಳದ ಶೂರ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಗುಪ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲೆದಾಡುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಚಾರರಮುಖದಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಆತನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಕೊಂಗ ದಾಸಯ್ಯನ ವೇಷದಿಂದ ಬುಕ್ಕನನ್ನು ಕಂಡದ್ದನ್ನು

ವಾಚಕರು ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ, ಕಾರಣರು. ಆ ರಾತ್ರಿ ಬಖತ್ಯಾರನ ಇಬ್ಬರು ಯುವನ ರಾವುತರು ಬುಕ್ಕನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದದ್ದಾದರೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತಂತ್ರದಿಂದಲೇ. ಹೀಗೆ ಯಾವದೊಂದು ಗೂಢವಾದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಅವರವರ ಶಕ್ತಿ-ಯುಕ್ತಿಗಳ ಬೆಳವಣಿಗೆಗೆ ಆಲಸ್ಯ-ಪರಾವಲಂಬನ ಬಾಧೆ ತಗಲದಂತೆ ಮಾಡಿ ಅವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳಸಲು ತಕ್ಕ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನು ಯೋಚಿಸಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ನಾಡಿಯೂ ಸಶಕ್ತವೂ ಸತೇಜವೂ ಆಗುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನಡೆಸಿದ್ದನು. ಹುಕ್ಕನಿರುವನೆಂದು ಬುಕ್ಕನೂ, ಬುಕ್ಕನಿರುವನೆಂದು ಹುಕ್ಕನೂ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಸಮರ್ಥ ಗುರುಗಳಿರುವರೆಂದು ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ಮಾಡದಂತೆ ಆ ತಪೋಧನನು ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದ್ದನು.

ಒಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತಮನಾದ ಜಟ್ಟಿಯು ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಅವಯವಗಳ ಶಕ್ತಿ-ಸಂಚಯನಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಅನುಕೂಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸದೃಢ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ ಜಟ್ಟಿಯು ತನ್ನ ಅವಯವಗಳಂತೆ ಇರುವ ಕನ್ನಡಿಗರ ಶಕ್ತಿ ಸಂಚಯನಕ್ಕೆ ಅನುವು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟು, ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕ ರೂಪವಾದ ತನ್ನ ದೇಹವನ್ನು ಸಶಕ್ತ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿಗನು "ನನ್ನಿಂದಲೇ ದೇಶೋದ್ಧಾರವಾಗುವದೆಂ'ಬ ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ದೇಶಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದನಲ್ಲದೆ, "ಅಂಥಿಂಥವರಿರಲು, ನನ್ನಿಂದೇನಾಗುವದು" ಎಂಬ ಪರಾವಲಂಬನದ ಹೇಡಿತನದ ವಿಚಾರದಿಂದ ದೇಶಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾವು "ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜಾಗೃತಿ" ಎಂದು ಈ ಕಾದಂಬರಿಗೆ ಹೆಸರಿಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ. ಒಂದು ತೇರು ಎಳೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮುದುಕರು, ಹರೆಯದವರು, ಹುಡುಗರು, ಗರಡಿಮನೆಯ ಜಟ್ಟಿಗಳು, ಸಶಕ್ತರು, ಅಶಕ್ತರು ಅದರ ಹಗ್ಗ ಹಿಡಿದಿರುವರಷ್ಟೆ? ಆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ "ನಾವೇನು ಹುಡುಗರು, ನಾವೇನು ಮುದಕರು, ನಾವೇನು ಅಶಕ್ತರು ನಮ್ಮಿಂದೇನು ತೇರು ಎಳೆಯುವದಾಗುವದು" ಎಂದು

ಉದಾಸೀನ ಭಾವದಿಂದ, ತೇರು ಎಳೆಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ, ಬರಿಯ ಜಟ್ಟಿಗಳೇ ತೇರನ್ನೆಳೆಯಬಹುದೇ ? ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ತೇರು ಎಳೆಯುವವನು ನನ್ನಿಂದಲೇ ಈ ತೇರು ಎಳೆಯುವದೆಂಬ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ, ನಂಬಿಗೆಯಿಂದಲೂ, ದೃಢನಿಶ್ಚಯದಿಂದಲೂ ತೇರನ್ನು ಎಳೆದರೆಯೇ ತೇರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ ಬರುವದು. ಅದರಂತೆ ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಸಲುವಾಗಿ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ, ನಂಬಿಗೆಯಿಂದಲೂ ದೃಢನಿಶ್ಚಯದಿಂದಲೂ ದೇಹದ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ ಯತ್ನಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ಲೋಕ ಜಾಗೃತಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು. ಇಂಥ ಲೋಕ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರರು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ವೈಭವದಿಂದಲೂ, ತಪಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದಲೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರು. ಈ ಲೋಕಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವು ಈ ಕಾದಂಬರಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಸಾರೆ ಬರೆದರೂ ಅದನ್ನು ದ್ವಿರುಕ್ತಿ-ಬಹುಕ್ತಿಗಳ ದೋಷವೆಂದು ವಾಚಕರು ನಿರಾಕರಿಸಲಾಗದು; ಯಾಕಂದರೆ ಈಗಿನ ಪರಾವಲಂಬನದ ಅಭಿಮಾನವಿಲ್ಲದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಲೋಕಜಾಗೃತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಎಷ್ಟು ಸಾರೆ ಕೂಗಿ ಹೇಳಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೇ ಇರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಲೋಕಜಾಗೃತಿಯೆಂದರೆ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜಾಗೃತಿಯಿಲ್ಲದೆ, ವಿಶಿಷ್ಟ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅಥವಾ ಸಮಾಜಗಳ ಜಾಗೃತಿಯಲ್ಲೆಂದು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವೆವು.

ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಎಚ್ಚತ್ತು ಸ್ವಾವಲಂಬಿಯಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಪಾದನಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಮುಂಗಿಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಡಂಬರದ ಸಾಧನಗಳೇನೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಒಬ್ಬ ಕರ್ಮಶೀಲನಾದ ಶುಚಿರ್ಭೂತ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆತನ ತಪೋಮಹಿಮೆಯು ಮಾತ್ರ ಅತರ್ಕ್ಯವಾದದ್ದಿತ್ತು. ಆಗಿನ ಜನರು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶ ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆ, ಅವರ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಆಚರಣೆ ಇವನ್ನು ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರವಾಗಿ ಆತುರದಿಂದ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತ ಅವುಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಲು ತತ್ಪರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ತೇಜಃಪುಂಜ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕಮಂಡಲು ಕೃಷ್ಣಾಜಿನಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು

ನೋಡಿದವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಧನ್ಯರೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಾಧವಾ-ಚಾರ್ಯರ ಆಗಮನದ ಯೋಗವು ಅಪೂರ್ವವಾದದ್ದೆಂತಲೂ, ಅವರ ದಿವ್ಯ ವಾಣಿಯ ಶ್ರವಣವು ಚೇತನೋತ್ಪಾದಕವಾದದ್ದೆಂತಲೂ, ಅವರು ಮಾಡುವ ಅಭಿನಂದನವು ತುಷ್ಟಿ-ಪುಷ್ಟಿದಾಯಕವಾದದ್ದೆಂತಲೂ ಜನರು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು! ಆ ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ನಿಸ್ಪೃಹಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಚಾರಿತ್ರ್ಯರೂಪವಾದ ದಿವ್ಯೌಷಧಿಯಿಂದ ಜನರ ಅಳ್ಳೆದೆಗಳು ಕೆಚ್ಚುಗಟ್ಟಿದವು. ಚಂಚಲ ಮನೋವೃತ್ತಿಗಳು ದೃಢವಾದವು, ಹೃದಯಸ್ಥ ಸಂಶಯ ಪಿಶಾಚಿಗಳು ಓಡಿ ಹೋದವು, ಸ್ವಾರ್ಥದ ಆಶೆ-ಪಾಶೆಗಳು ಚಟಚಟನೆ ಹರಿದವು. ಆಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿಗನ ಒಲವು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಪೂರ್ವಕವಾದ ದೇಶೋದ್ಧಾರಯೋಗದ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಯ ತೊಡಗಿತ್ತು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಗಿನ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸರ್ವಸೂತ್ರ ಚಾಲಕತ್ವವು ಮಾಧವಾಚಾ-ರ್ಯರ ಕಡೆಗಿತ್ತು. ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡುವದರ ಕಡೆಗೆ, ಎಲ್ಲರ ಕಿವಿಗಳು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮಾತು ಕೇಳುವುದರ ಕಡೆಗೆ, ಎಲ್ಲರ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಚಾರಿತ್ರ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಇದ್ದು, ಆನೆಗುಂದಿಯ ದೇವರಾಜನಂಥ ಅರಸರಾಗಲಿ, ಕಂಪಲಿಯ ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜಿಯಂಥ ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳಾಗಲಿ, ವರಂಗಲದ ಕೃಷ್ಣರಾಯ ನಂಥ ಶೂರರಾಗಲಿ, ಬೇರೆ ಯಾವನೊಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯೇ ಆಗಲಿ ಒಹಳ ಹೇಳುವದೇನು ? ಕಾಸೀಮನಂಥ ಶತ್ರುವು ಕೂಡ ಮಾಧವಾಚಾ-ರ್ಯರ ಮತವನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾಕಂದರೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ಮತಗಳು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ತಾರಕವಾಗಿಯೂ ವಿರೋಧಿಗಳಿಗೆ ಮಾರಕವಾಗಿಯೂ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವು ಸರ್ವಾದರಣೀಯವಾಗಿದ್ದವು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಆಲೋಚನೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಗೂಢವು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವು ಅನ್ಯರ ಬಾಧೆಗಳಿಂದ ಕುಗ್ಗದೆ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಬೆಳವಣಿಗೆಹೊಂದಿ ಫಲಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಬಖತ್ಯಾರನ ಮುಖಾಂತರ ವಾಗಿ ಕಾಸೀಮನ ಪಾರುಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಒಡ್ಡಿದ ಬಲೆಯ ರೀತಿಯು ಒಂಗೆಯೇ ಇತ್ತು. ಆ ಬಲೆಯು ಬಲಿಷ್ಠ ಕಾಸೀಮನ ಹೊಯ್ತಕ್ಕೆ ಹರಿ ಯದೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು,

ಗೊತ್ತಿದ್ದು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಕಾಸೀಮನಿಂದ ಅಪಹರಿಸಗೊಟ್ಟರು; ಆ ಅರಿಷ್ಟ ನಿವಾರಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದೂ, ಅವರು ನಿವಾರಣ ಮಾಡದೇ ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟರು; ಕಾಸೀಮನ ಮನೋರಾಜ್ಯವು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣುಗೂಡ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೋ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಅದನ್ನು ನಡೆಯಗೊಟ್ಟರು. ಅದರಂತೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮೋಸದ ಮರಣ, ಕಾಸೀಮನು ಆಕೆಯೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ದುರಾಚರಣ, ಅದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬಹು ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಕಾಸೀಮನೊಡನೆ ನಡೆಸಿದ ಅನು-ಸರಣ ಇವೆಲ್ಲ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದವು. ಅವರು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮಾನರಕ್ಷಣದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಮೊದಲೇ ಯೋಚಿಸಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಅದರ ಗಂಧವು ಕೂಡ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ದುಷ್ಟ ಕಾಸೀಮನು ಕುಭಾವದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಮಾತ್ರ ಆಕೆಯು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

೨೦. ದೈವೀ ಪ್ರೇರಣೆ!

ಕಾಸೀಮನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಅವನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಲಿಲ್ಲ; ಅವನು ತೋರಿಸುವ ಆಶೆಗೆ ಸೋಲಲಿಲ್ಲ; ಅವನು ಬೆದರಿಸುವ ಬೆದರಿಕೆಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಲಿಲ್ಲ. ಆ ಧೂರ್ತಳಾದ ಚತುರ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಉಪಾಯಾಂತರದಿಂದ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ನಿರಾಶೆಗೊಳಿಸಿ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬರಬರುತ್ತ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ದುಃಸ್ಸಹವಾಯಿತು. ತನ್ನನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಬರಿಯ ಸವಿ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಮೂಗಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದಂತೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿರುವ ದನ್ನು ನೆನಿಸಿ ಕಾಸೀಮನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುವನು. ಒಬ್ಬ ಯಃಕಶ್ಚಿತ ಅಬಲೆಯ ಸೂತ್ರಚಾಲನಕ್ಕೆ ತಾನು ಒಳಗಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ

ಆತನಿಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರುವದು. ತನ್ನ ಮನೆ, ತನ್ನ ಅಬಾಧಿತವಾದ ಅಧಿಕಾರ, ತನ್ನ ಅಮೋಘಬಲ ದೇವರಾಜನ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು, ತಾನು ಇಷ್ಟುದಿನ ಪದ್ಮಿನಿಯ ನಿಕಾ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇದ್ದದ್ದು ತನ್ನ ಮರುಳತನವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು ಇಂದು ಈ ಮರುಳತನಕ್ಕೆ ಹೋಗದೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡೇ ತೀರಬೇಕೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆತನು ಹೋದನು; ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ದರ್ಶನವಾದ ಕೂಡಲೆ ಕಾಳಸರ್ಪನಿಗೆ ಗರುಡನ ಗರಿ ತೋರಿಸಿದಂತಾಗಿ ಆತನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ತೇಜಸ್ವಿತೆಯ ದರ್ಪಕ್ಕೂ, ಸವಿ ಮಾತಿನ ಸೊಬಗಿಗೂ ನಮ್ರನಾಗಿ ಅವನು ಹೋದಹಾಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಆತನ ಗುಪ್ತಚಾರರು ಬಂದು—“ ಖಾವಿಂದ, ದೇವರಾಜನ ಕಡೆಯವರು ಕಂಪಲಿಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಶೋಧ ನಡೆಸಿರುವರೆಂ ”ದು ಹೇಳಿದರು. ಅದರಿಂದ ಆ ಯವನ ವೀರನ ಚಿತ್ತವು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತುರಪಡತೊಡಗಿತು. ಇನ್ನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ವಿಲಂಬ ಮಾಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಇಂದು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡೇತೀರುವೆನೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಆತನು ಅಂತರ್ಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋದನು.

ಪ್ರತಿದಿನ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಲ್ಪ ಬೇಗನೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಇಂದು ಪದ್ಮಿನಿಯ ದರ್ಶನವಾಗಲಿಲ್ಲ. ದಾಸಿಯರು ಆತನನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಕರೆತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು; ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಿಲಂಬಮಾಡಿದಳು. ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮನು ಚಡಪಡಿಸಿದನು. ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುವಳೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಸಂತಾಪವೂ ಆಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ದಾಸಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಎಲ್ಲಿ ? ಪದ್ಮಿನಿಯು ಎಲ್ಲಿರುವಳು ? ನಾನು ಬಂದು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಕೆಗೆ ಕೂಡಲೊಲ್ಲದೋ ? ಇಷ್ಟು ತಡವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ? ” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು, ಚತುರೆಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ, ಒಂದು ಬಂಗಾರದ ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ

ಉತ್ತಮವಾದ ಖಾದ್ಯ-ಪೇಯಗಳನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಂದು ಒಮ್ಮೆ ಕಾಸೀ-ಮನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ ನೋಡಿ - " ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಈ ದೇವರಾಜ ಪುತ್ರಿಯ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿಸಬಾರದು; ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ನಾನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ನನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ದೇವರಾಜರ ಸಲುವಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲವು ಖಾದ್ಯ-ಪೇಯಗಳನ್ನು ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಅವನ್ನು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ನೀವು ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಮಗಳಂತೆ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ನೀವು ಪಿತೃಸಮಾನವೇ ಸರಿ. ನಿಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಪಿತೃ ಧರ್ಮಪಾಲನದಿಂದ ನನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ? ನಾನು ನನ್ನ ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಖಾದ್ಯ-ಪೇಯಗಳನ್ನು ತಮಗೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಅರ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಹಲವು ಸಾರೆ ಆತುರಪಟ್ಟೆನು; ಆದರೆ ಸಂಕೋಚವೃತ್ತಿಯು ಹೋಗಲೊಲ್ಲದು. ಹೀಗೆ ಸಂಕೋಚಪಡುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳು ಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋದವು. ತಂದೆಯವರಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಸಂಕೋಚವೇಕೆ ? ಎಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಇಂದು ನಾನು ಪಾಕನಿಷ್ಪತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಲು, ಯಾಕೋ ಇಂದು ದಿನಕ್ಕಿಂತ ಬೇಗನೆ ತಮ್ಮ ಆಗಮನವಾಯಿತು ! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು; ಈ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿಯು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ದಾಮತನದಿಂದ ವಿಲಂಬ ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ತಂದೆಯವರು ಇಂಥ ನನ್ನ ಅನಂತ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಪಿತೃಸಮಾನರಾದ ತಾವು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನನ್ನಿಂದ ತಮಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಯಿತು; ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತವು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಈ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಮೇಲಿನ ಅಂತಃಕರುಣದಿಂದ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಈ ನನ್ನ ಶ್ರಮವನ್ನು ಸಫಲ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮಾಡಿ ತಂದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಅಡಕವಾಗಿರುವ ಭಕ್ತಿಗೆ ಬೆಲೆಯಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಈ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗತಕ್ಕದ್ದು. "

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬಂಗಾರದ ಹರಿವಾಣವನ್ನು

ಕಾಸೀಮನ ಮುಂದಿಟ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ದಾಸಿಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೊಂಡಳು. ಲೋಕಸುಂದರಿಯೂ, ಸುಗುಣಮೂರ್ತಿಯೂ ಆದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಕಾಸೀಮನ ಸಿಟ್ಟು ಇಳಿಯಿತು; ಆದರೆ ಸೊಲ್ಲಿಗೊಮ್ಮೆ ಆಕೆಯು ತಂದೆಯ ಸಮಾನವೆಂದು ತನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿಯುವದು ಆತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕು— "ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿ, ಎಲ್ಲ ಸರಿ; ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನಪಡುವದು; ಆದರೆ ನೀನು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ತಂದೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸುವದೂ ಕರೆಯುವದೂ ನಿನ್ನ ಧೂರ್ತತನಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ರಾಜಪುತ್ರಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಪುತ್ರಿಯೆಂಬ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ನಿನ್ನನ್ನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಅರಮನೆಯೊಳಗಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಯಾಕೆ ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾಗಿತ್ತು ? ನಿನ್ನ ಮೋಹಪಾಶಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿದ್ದ ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ವರೆಗೆ ಹಲವುಸಾರೆ ಯತ್ನಿಸಿರುವೆನು. ಒಮ್ಮೆ ತೀರ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕುಹೋಗಿದ್ದ ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ದುಷ್ಟ ಹೆಗ್ಗನು, ಅಲ್ಲ-ಅಲ್ಲ, ಆ ವೇಶಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಯಾದವ ಕುಲೋತ್ಪನ್ನ ಹುಕ್ಕನು ಕುರುಬ ವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೈಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ನನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ಸುದೈವದಿಂದ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ನೀನು ಸಿಕ್ಕುಹೋಗಿರುತ್ತಿ. ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾನು ಹೆಂಡತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆದರೆ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ತಡೆದು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದೆನು. ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನೀ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿನವಾದರೂ ನೀನು ವಿಲಂಬ ಮಾಡದೆ ನನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವದನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಹಾಳು ಮನೋರಾಜ್ಯಗಳಿದ್ದರೆ ಅವನ್ನು ಒಡಿಗೊತ್ತಿಬಿಡು. ನಿನ್ನ ಆ ವೃದ್ಧ ತಂದೆಯು ಆಟವು ಈ ವೀರ ಕಾಸೀಮನ ಮುಂದೆ ನಡೆಯದು, ಆ ಹುಕ್ಕಗಿಕ್ಕರಂತೂ ಎತ್ತೊ ದಿಕ್ಕುಗೆಟ್ಟು ಹೋಗಿರು

ವರು; ಸುಂದರೀ, ಸುಮ್ಮನೆ ಬಯಲ ಕಲ್ಪನೆಗಳಿಂದ ಯಾಕೆ ಬಳಲುತ್ತೀ? ನಮ್ಮ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಬೆದರಿ ನಿರ್ವೀರ್ಯರಾಗಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನು ಕಟ್ಟುವವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ? ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕವು ನಮ್ಮ ಯವನ ವೀರರ ಖಡ್ಗದ ಪ್ರತಾಪದಿಂದ ಗೆಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಅದು ಯವನರ ಉಪಭೋಗ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿರುವದು. ಅದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಉಪ ಯೋಗಿಸುವ ಹಕ್ಕು ನಮಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜಪುತ್ರಿ, ಇಷ್ಟುದಿನ ಕೈಕಾದು ನಿನ್ನನ್ನು ಗೌರವಿಸಿದ್ದರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೀನು ಮರೆಯತಕ್ಕ ದ್ದಲ್ಲ. ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ನನ್ನನ್ನು ಪತಿ ಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು, ಅಂದರೆ ನೀನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ತಂದಿಟ್ಟಿರುವ ಈ ಖಾದ್ಯ-ಪೇಯಗಳನ್ನು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಕುರುಹೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾನಾದರೂ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವೆನು. ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದ ಕಾಸೀಮನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತು ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತು, ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ— “ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಕುಲೀನ ವೀರರಿಗೆ ಈ ಕಗ್ಗ ಮಾತುಗಳು ಒಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಕೆಟ್ಟ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಅಪ-ಹರಿಸಿರುವಿರೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಯದಷ್ಟು ಮಂದಮತಿಯು ನಾನಲ್ಲ; ಸಂಭಾ ವಿತರಿಗೆ ಸಲ್ಲದ ನಿಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನಂತು ನಾನು ದಿನಾಲು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಇರುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ರಣದುಲ್ಲಾನ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ನಮ್ಮ ಹೊನ್ನಮ್ಮನು ಒಂದೇಸವನೆ ನನ್ನ ಡುಬ್ಬ ಕೆರೆಯುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಮರೆ ಯುವ ಸಂಭವವಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ನಿನ್ನ ನಿಜವಾದ ಭಾವವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದರೆ, ಸುಜನರಾದ ನಿಮ್ಮ ವಿವೇಕವು ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಜಾಗೃತವಾಗಿ, ದುರ್ವೃತ್ತದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗೀತೆಂಬ ಆಶೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದ ನನ್ನ ಪಿತೃಭಾವವನ್ನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಪ್ರಕಟಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿ ರುವೆನು. ಹೀಗಿದ್ದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಗ್ರಾಮ್ಯಭಾವವನ್ನು ಬಿಡಲೊಲ್ಲಿರಲ್ಲ! ಏನು ? ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಕರ್ನಾಟಕವು ನಿರ್ವೀರವಾಯಿತೇ ? ನನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆ ? ಯಾರು ಹೋದರೂ ಹೋಗಲಿ, ನನ್ನ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವೂ, ಸ್ವದೇಶಪ್ರೀತಿಯೂ ಹಾಳಾಗಿ

ಹೋಗಿರುವವೋ ಏನು ? ನೀವು ಯವನ ವೀರರು ಕೆಲವು ಧರ್ಮದ ಖಡ್ಗ ಬಲದಿಂದ ಈ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಗೆದ್ದಿರುವಿರಲ್ಲವೇ ? ಕರ್ನಾಟಕದ ದುರ್ದೈವದಿಂದುಂಟಾದ ಅಂತಃಕಲಹಗಳಿಂದಲೂ, ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ನಿಮಗೊದಗಿದ ಫಿತೂರಿಯ ಲಾಭದಿಂದ ಅಧರ್ಮ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಮೋಸದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ನಿಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರ ವೈಭವಗಳು; ತಳಸೋಸದೆ ಕಟ್ಟಿದ ಮನೆಯಂತೆ ಆಕಸ್ಮಿಕ ನಾಶ ಹೊಂದತಕ್ಕವಾಗಿದ್ದು ಆ ಅಶಾಶ್ವತವಾದ ಅಧಿಕಾರ ವೈಭವಗಳ ಉಪಭೋಗವನ್ನು ಧರ್ಮಾ-ಧರ್ಮ, ನ್ಯಾಯಾ-ನ್ಯಾಯ, ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯಗಳ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಮನಸೋಕ್ತವಾಗಿ ಉಪಭೋಗಿಸಹತ್ತಿದರೆ ಅವು ನಿಮಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ದಕ್ಕುವವು ? ನೀವು ಎಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೂ ಎಂಥ ಅಂಜಿಕ್ಯರಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿಮ್ಮ ತಾಮಸೀ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಾತ್ವಿಕ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯು ಎಷ್ಟು ಗದ-ಗುಟ್ಟಿ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ವರ್ಮವನ್ನು ಕೇಳಿ ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ಶಾಸನ ಮಾಡುವಂಥ ಪರಮೇಶ್ವರನೊಬ್ಬನು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮೇಲಿರುತ್ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಿರಿ. ಎಂಥ ಅನುಚಿತವಾದ ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿದು ? ನಮ್ಮಂಥ ಅಪ್ರಬುದ್ಧ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಇದು ಅಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿರಲು, ನೀವು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ “ ಕರ್ನಾಟಕವು ನಮ್ಮ ಉಪಭೋಗ್ಯ ವಸ್ತುವು, ಅದನ್ನು ನಾವು ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸುವೆವು ” ಎಂದು ಹೇಳುವಿರಲ್ಲ ? ಇದೇನು ನಿಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಮದದ ಪ್ರಭಾವವೋ ? ಅಥವಾ ಅಜ್ಞಾನದ ಆಟವೋ ? ಬಹು ಜೋಕೆ, ಚಾಲುಕ್ಯಾದಿ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿ ರಾಜವಂಶಗಳ ಪ್ರಚಂಡವಾದ ಕೀರ್ತಿ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಗರ್ಭೀಕರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುವಾಗ, ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಮವು ಬೆಂದು ಸುಣ್ಣವಾದೀತು, ದೇಹವು ಕರಕಿಟ್ಟೀತು, ನಿಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯು ದಹಿಸುವಾಗ ಉಂಟಾಗುವ ದುರ್ಗಂಧವು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸುತ್ತಿರಲು, ಲೋಕವು ಮೂಗು ಮುಚ್ಚೀತು ! ನಮ್ಮಂಥ ವೀರಪುತ್ರಿಯರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿರುವವರೆಗೆ ಅದು ನಿಮ್ಮ ಉಪಭೋಗ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಲಾರದೆಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡಿರಿ. ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಕಾಸೀಮನ ಮುಖವನ್ನು

ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಳು. ಆಗ ಆಕೆಯ ಗಲ್ಲಗಳು ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು; ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಾಂತಿಮಯವಾಗಿದ್ದವು; ಆಕೆಯ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಛ್ವಾಸದ ವೇಗವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆಗ ಆ ಪ್ರಮದೆಯು ಮುಖದ ಕಿರಿ ಬೆವರ ಹನಿಗಳನ್ನು ಕರವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಒರಿಸಿಕೊಂಡು, ಮುಂದುವರಿದ ಕುರುಳುಗಳನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ, ಬಿಮ್ಮನೆ ದಣಿದವಳಂತೆ ಒಮ್ಮೆ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡಲು, ಆ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ಅಪೂರ್ವ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸೊಬಗಿನಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನು ಮುಂದುಗಾಣದಾದನು! ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದ ಉಗಿಬಂಡಿಯು ಗಕ್ಕನೆ ನಿಂತಂತೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಸುಮ್ಮನಾಗಿರಲು, ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಾಗ್ವಿಲಾಸದ ವೈಭವದಿಂದ ಪರವಶನಾಗಿದ್ದ ಆ ಯವನ ವೀರನು, ಈಗ ಈ ದೈವೀತೇಜಸ್ಸಿನ ತರುಣಿಯ ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾತಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯದಾದನು. ಹೀಗೆ ಹತಬದ್ಧನಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ನೋಡಿ ಪುನಃ ಪದ್ಮಿನಿಯು— “ಖಾನಸಾಹೇಬ, ವಿಚಾರ ಮಾಡಿರಿ, ಕರ್ನಾಟಕವು ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿರುವದೆಂಬ ನಿಮ್ಮ ಮಾತೇ ಭ್ರಾಂತಿ ಮೂಲವಾಗಿರುವದೆಂದು ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಶಾಶ್ವತಳಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯನ್ನು ಅಶಾಶ್ವತರಾದ ನೀವು ಕೈಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟರವರು? ಈ ಮೊದಲೇ ಮಹಾ ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಆಳುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀವೆಲ್ಲಿದ್ದಿರಿ? ಯಾರ್‍ಯಾರು ಎಷ್ಟೆಷ್ಟು ದಿವಸ ಈ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಆಳಿ ನಾಮಶೇಷರಾಗಿ ಹೋಗಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವಷ್ಟು ವಿವೇಕವು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವದಿಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಮೋಹ ಜಾಲದಿಂದ ನಿಮ್ಮಂಥ ಅಹಂಭಾವಿಗಳನ್ನು ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ತಕತಕನೆ ಕುಣಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯು, ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಏನು ಚಮತ್ಕಾರ ಮಾಡುವಳೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದ ನಿಮ್ಮ ದೇಹವು ಬದುಕಿ ಉಳಿಯುವದೋ ಇಲ್ಲವೊ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನದ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ನನಗೆ ನಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಕಾಲವಶದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಾವು ಕೈಲಾಗದವರು ಆಗಿರಬಹುದು; ನಾವು ಪ್ರಬಲರಾದ ನಿಮಗೆ ಅಂಜಿ ಅಂಕಿತರೂ ಆಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ನೀವು ಅಹಂಕಾರ ಪಟ್ಟು ಹೀಗೆ ಹರಟಬಹುದೆ? ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಮೊನ್ನೆ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ

ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ನಿಮ್ಮ ಮಲಿಕ ಜಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಒಗೆದನು; ಅದರಂತೆ ಕುರುಬರ ಹೆಗ್ಗಣ್ಣನು ಅಥವಾ ಈಗ ನೀವು ಅಂದಂತೆ ಯಾದವ ಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮವರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿರುವನು. ಈಗೂ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ನಿಮ್ಮವರನ್ನು ಸೋಲಿಸುತ್ತಿರುವನು; ಇಷ್ಟರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಹಿಂದುಗಳ ದಾಸರಾದರೆಂದು ನಾವು ಅನ್ನಬಹುದೊ ? ಶಿವಶಿವ! ನಾನಂತು ಇಂಥ ಮೂರ್ಖತನದ ಮಾತನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಆಡಲಾರೆನು. ಮುಸಲ್ಮಾನ ದೇಹದಿಂದೇ ಆಗಲಿ, ಹಿಂದೂ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಅಥವಾ ಮತ್ತಾವ ದೇಹದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಜನಿಸಿ ಬಂದ ಆತ್ಮನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಮೂಲತಃ ಅವಿನಾಶಿಯಾದದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಗುರು ಮುಖದಿಂದ ಹಲವುಸಾರೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಜೀವಾತ್ಮನು ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಥಳಥಳಿಸುವಂತೆ ತೋರಬಹುದು. ದೇಹಧಾರಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಕಾಲಾಧೀನನಾಗಿರುವ ಜೀವಾತ್ಮನು ಹೀಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದರೂ, ತಿಳಿದವರು ಅವನ ಸ್ವಭಾವಸಿದ್ಧವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸ ಹೋಗಿ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಸೂರ್ಯನ ಮೇಲೆ ಮಣ್ಣು ತೂರಿದವನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಮಣ್ಣು ಬೀಳುವಂತೆ, ಒಬ್ಬ ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡ ಹೋದವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳುವರು. ಕೆಟ್ಟು ಹೋದವರ ಸಂಗಡ ನಾವೂ ಕೆಟ್ಟು ಹೋಗಬಹುದೆ ? " ಕೆಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಅಟ್ಟವನೇ ಜಾಣನೆಂ " ಬಂತೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಳಕೊಂಡವರಿಗೆ ಪುನಃ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಂಡುವವನೇ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನು; ಅವನೇ ನಿಜವಾದ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದವನು ! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಯಾವ ವಿಜಯದಿಂದ ವಿಜಯ ಸಂಪಾದಿಸಿವನ ಆತ್ಮವು ಅಸಂತುಷ್ಟವಾಗವದೋ, ಯಾವ ವಿಜಯದಿಂದ ಆ ಸಂತುಷ್ಟವಾದ ಆತ್ಮವು ಹೊಸಹೊಸ ಅನಾಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವದೋ ? ಯಾವ ವಿಜಯದಿಂದ ಆ ಅಸಂತುಷ್ಟಾತ್ಮನ ಆ ಅನಾಚಾರವೃತ್ತಿಯು, ಪತಂಗಹುಳದ ದೀಪ ಪತನ ವ್ಯಾಪಾರದಂತೆ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುವದೋ ಆ ವಿಜಯವು ವಿಜಯವೇ ಅಲ್ಲ; ಅಂಥ ವಿಜಯವು ಅಪಜಯದಲ್ಲಿ

ರೂಪಾಂತರಿಸತೊಡಗಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು ! ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಅವಲೋಕಿಸಿದರೆ, ಜೀವಾತ್ಮರ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ-ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳ ಪುನರಾವರ್ತನದ ಪಾಠವು ಮನದಟ್ಟಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗಿ; ಯಾರಾದರೂ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಯಬಹುದಾಗಿದೆ ! ಕೆಲಕಾಲ ಕೆಲ ಜನಾಂಗಗಳು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಬೆಳಗಿದಂತೆ ತೋರಿ, ಮುಂದೆ ಅವೇ ಜನಾಂಗಗಳು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಪೀಡೆಗೆ ಒಳಗಾದಂತೆ ಕಾಣುವವು ! ಅಂದಬಳಿಕ ಖಾನಸಾಬ, ಆ ಜನಾಂಗಗಳ ಈ ಕ್ಷಣಭಂಗುರವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ-ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವಕೊಟ್ಟು, ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರೆಂಬ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಸೆಟೆಯುವವರೂ, ನಾವು ಪರತಂತ್ರರೆಂಬ ದುಃಖದಿಂದ ಕೊರಗುವವರೂ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಪಾಮರತ್ವದ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲವೆ ? ನಿಮ್ಮ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಜನಾಂಗವು ಪೈಗಂಬರರ ಪವಿತ್ರ ಧರ್ಮ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿದ್ದಾರಷ್ಟೇ ? ಈಗೂ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಿನುಗುತ್ತಿರುವದೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದಿರುವಿರೇನು ? ಮುಂದೆ ಈ ನಿಮ್ಮ ಜನಾಂಗವು, ಒಂದಾನೊಂದು ಜನಾಂಗದಿಂದ ಹತವೀರ್ಯವಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನಂಬುವಿರಾ ? ಛೀ ಛೀ ! ಇಂಥ ಅಭದ್ರವಾದ ಕಲ್ಪನೆಯು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು ? ಈ ದೇವರಾಜ ಪುತ್ರಿಯು ಕುಮಾರಿಕೆಯಾದರೂ-ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಜನಾಂಗದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಾನಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಸರ್ವಥಾ ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ನಮ್ಮ ಸನಾತನ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವು ಪತಿತರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲದೆ, ಉದ್ಧೃತರನ್ನು ಪತಿತರಾಗ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂಥ ಧರ್ಮಹೀನ ವಿಚಾರವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವದು ಕೂಡ ಪಾಪವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುವೆನು ! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಪಾಪದ ಭಯದಿಂದ ಭೀತಳಾಗಿ ಅನ್ಯರ ಆಶ್ರಯ ಪಡುವಂತೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ದಾಸಿಯಾದ ಕನಕಮ್ಮನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಎರಡೂ ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಅವುಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಮುಖದ ಭಾರವನ್ನು ಹಾಕಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು.

ದೈವೀ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಅಸ್ಖಲಿತ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವಾಗ ಆಕೆಗೆ ಆಯಾಸವಾದಂತೆ ತೋರಿತು ! ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕತ್ತಲುಗೂಡಿಸಿದಂತಾದವು, ಮೈ ಜೋರಿಂದು ಬೆವತಿತು, ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಆಕೆಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ತಪ್ಪಿದಂತಾಯಿತು ! ಇದನ್ನು ನೋಡುವ ಕಾಸೀಮನ ಅಂತಃಕರುಣ ಕರಗಿ ಆತನು ದಾಸಿಗೆ— “ ಕನಕವ್ವಾ, ಕುಳ್ಳಿರಿಸು-ಕುಳ್ಳಿರಿಸು, ಈ ರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಈ ಪಲ್ಲಂಗದ ಮೇಲೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಹಾಕು; ಅಥವಾ ಇತ್ತ ಬಾ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಈಕೆಯನ್ನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಪಲ್ಲಂಗದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸೋಣ; ಪಾಪ ! ನನ್ನಿಂದ ಈ ಕೋಮಲೆಗೆ ಎಷ್ಟು ಆಯಾಸವಾಯಿತಲ್ಲ ! ಈ ಜಾಣೆಯ ದಿವ್ಯ ಭಾಷಣದಿಂದ ಈ ಕಾಸೀಮನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಿದರೂ, ಆ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ದುಷ್ಟ ವಿಕಾರವು ಅಳಿದು ಹೋಗಲೊಲ್ಲದು ! ಏನು ಮಾಡಲಿ ? ಕನಕವ್ವಾ, ನೀನಾದರೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಅಂತಃಕರುಣ ಮಾಡು; ಹೀಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಆಯಾಸಪಟ್ಟು ಪರಾಧೀನಳಾಗಿರುವ ಈ ದೇವರಾಜ ಪುತ್ರಿಯ ಕರಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ನಾನು ಧನ್ಯನಾಗುವಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು ! ಇಷ್ಟು ಪುಣ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವಿಯಾ ? ” ಎಂದು ಕಾಸೀಮನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಿರಲು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಚಟ್ಟನೆ ದಾಸಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಸುಗೋಪದಿಂದ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ನೋಡಿ— “ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಇಂಥ ಅನರ್ಥಕಾರಕ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀವು ಕೈಹಾಕತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಹೀಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಕೈಹಾಕುವಷ್ಟು ಚೇತನಾರಹಿತಳು ಈ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಇನ್ನೂ ಆಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ, ಈ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಆಶ್ರಯಭೂತಳಾಗಿರುವ ಕರ್ನಾಟ ಭೂಮಾತೆಯ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸೂ ಅಷ್ಟು ಮರೆಯಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿರುವಾಗಲೇ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಆದರಣೀಯರಾಗಿ ತೋರುತ್ತೀರಿ; ಹೀಗೆ ನೀವು ವಿವೇಕಹೀನರಾಗಿ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು; ಯಾಕೆಂದರೆ, ನಮ್ಮಂಥ ವೀರಪುತ್ರಿಯರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಮ್ಮ ರಲವು ಕನ್ನಡ ವೀರರು ತಮ್ಮ ಶೌರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ

ಹೃದಯಗಳನ್ನು ನಡುಗಿಸುತ್ತಿರಲು, ಪೂಜ್ಯ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ
ತಪೋಧನರ ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುತ್ವದ ಧನ್ಯವಾದದಿಂದ. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ
ಕರ್ನಾಟಕವೇ ಎಚ್ಚತ್ತು ಆಕಳಿಸಿ ಮೈ ಒಡ್ಡಮುರಿಯುತ್ತಿರಲು, ಹೀಗೆ
ಆರ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೇಲೆ ದುಮುಕುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ
ಸರ್ವಥಾ ಅವಸರ ದೊರೆಯಲಾರದು! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಕೈಜೋಡಿಸಿ
ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸರಿಯಿರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ, ಬಿಗಿ
ಹಿಡಿಯಿರಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು! ಹೀಗೆ ದುಮುಕುವದು ನಿಮ್ಮ ನಾಶದ ಲಕ್ಷಣ
ವಾಗಿರುವದು. ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಂದ ನೀವು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲ, ವೀರ
ರಿರುತ್ತೀರಿ, ಧೀರರಿರುತ್ತೀರಿ, ನಮ್ಮಂಥ ಅಬಲೆಯರ ಮಾನ ರಕ್ಷಣದ
ಪಾತ್ರತೆಯಿಂದ, ಸನ್ನ ಪಿತೃ ಸ್ಥಾನಾಪನ್ನತೆಯ ಗೌರವ ಪಡೆಯುವ
ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಘನವಂತಿಕೆ
ಯನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ. ಈ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ
ಳೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಚಕ್ಕಂದವಾಡುವದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ಆರ್ಯ
ಪುತ್ರಿಯರ ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯದ ಕೋಮಲತೆಯ ಪರಿಚಯವು, ಕೇಳಿಯಾ
ದರೂ ನಿಮಗೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಪಾಪ! ಪತಿ ಮರಣ ವಾರ್ತೆಯ
ಶ್ರವಣ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವರ ಹೃದಯಕಮಲವು ತಿಕ್ಕಿ ಒರೆಸಿ ಹೋಗಿ ಅದ
ರೊಳಗಿನ ಜೀವಾತ್ಮನು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೀವೇನು ಬಲ್ಲಿರಿ?
ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಈಪೊತ್ತಿಗೆ ಈ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಹಂಬಲವನ್ನು ನೀವು
ಸರ್ವಥಾ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ನೀವು ಕೇವಲ ಗಾವಿಲರಿರುವಿರೆಂಬುದನ್ನು
ನಿಮ್ಮ ಈ ಕೃತಿಯಿಂದ ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶ
ವೊಂದು ಈ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿಯ ದೇಹಕ್ಕಾಗಲಿ. ಆಗ ಆಕೆಯ ಪವಿತ್ರಾ
ತ್ಮನು ಈ ಕ್ಷುದ್ರ ನಾಶವಂತ ದೇಹವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸದೆ ಇರನು! ಅಂದ
ಬಳಿಕ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಹತ್ಯದ ಅಪಕೀರ್ತಿಗೆ ನೀವು ಯಾಕೆ ಗುರಿಯಾಗ
ಬೇಕು?”

೨೧. ಕಾಸೀಮನ ಹಳವಂಡ

ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಕಾಸೀಮನೇನೊ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆದರೆ ತನಗಾದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಆ ಯವನ ವೀರನು ಸಹಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಅವನ ವಿವೇಕದಿಂದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿದು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— “ರಾಜಪುತ್ರೀ, ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾಕುಮಾಡು. ನನ್ನಂಥ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನ ಮುಂದೆ ನಿನ್ನ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಆಟವೇನು ನಡೆಯುವದು ! ಸುಮ್ಮನೆ ಆಯಾಸಪಡಬೇಡ. “ಕಾಮಾತುರಾಣಾಂ ನ ಭಯಂ ನ ಲಜ್ಜಾ” ಎಂಬಂತೆ, ನನಗೆ ಯಾರ ಭಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಯಾವ ನಾಚಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡದೆ ಇಂದು ಇಲ್ಲಿಂದ ನಾನು ಕದಲುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ನೋಡುವಾ, ನನ್ನ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನ ಮಾಡುವವರಾರೆಂಬುದನ್ನು ! ಪದ್ಮಿನಿ, ವೀರ ಕಾಸೀಮನು ತೋರಿಸುವ ವಿನಯಕ್ಕೆ ನಿನ್ನ ಈ ಔದ್ಧತ್ಯವೇ ಪ್ರತಿಫಲವೇನು ? ಇದು ಒಳ್ಳೆಯ ಮಾತಿನ ಕಾಲವಲ್ಲ, ಮೂಗು ಹಿಡಿದರೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆಯುವ ಕಾಲವು ! ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಕಾಸೀಮನ ಕೈಯನ್ನು ನಿನಗೆ ತೋರಿಸುವೆನು ನೋಡು ! ಗಯ್ಯಾಳಿ, ಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರದಿಂದ ಪ್ರಾಣ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತೀಯಾ ? ನನ್ನ ಮಾತು ನಡಿಸಲಾರದ ನೀನು ಈ ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾದರೂ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದೀತೆಂದು ಇಷ್ಟು ದಿನ ನಾನು ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡಿದೆನು; ಆದರೆ ಬೋರ್ಗಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳೆಗರೆದಂತಾಯಿತು ! ಕತ್ತೆಗೆ ಲತ್ತೆಯ ಪೆಟ್ಟೇ ಮದ್ದೆನ್ನುವಂತೆ, ನಿನ್ನಂಥ ಪ್ರಮತ್ತ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸುವದೇ ಯೋಗ್ಯವು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಕಾಸೀಮನು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು. ಆಗ ಆ

ವೀರನ ಗೌರವರ್ಣದ ಮುಖವು ಆರಕ್ತವಾಯಿತು; ಕಣ್ಣುಗಳು ಕೆಂಪಡರಿದವು. ಅತ್ತ ಪದ್ಮಿನಿಯ ವೃತ್ತಿಯೂ ಬದಲಾಗಿತ್ತು. ಕಾಸೀಮನು ಆಡಿದ ದುರ್ಭಾಷಣದಿಂದ ಆ ಮರ್ಯಾದಶೀಲ ವೀರಪುತ್ರಿಯು ಸಂತಪ್ತಳಾಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯ ಕೆಳದುಟಿಯು ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಿಡಿ ಕಾರುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲದೆ ಮುಸುಕಿನ ಕಠಾರಿ ಹಿಡಿದು ಎತ್ತಿ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ದರ್ಪದಿಂದ— "ಶಠ, ಸರಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ! ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರಿಯ ಈ ಪವಿತ್ರ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿನ್ನ ನೀಚ ದೇಹದ ಬಲಿಯಿಂದ ಅಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಬೇಡ! ಕಾಳಸರ್ಪವನ್ನು ಮೆಟ್ಟುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗುತ್ತೀ?" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಇರಿಯ ಹೋಗಲು, ಒಬ್ಬ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— "ರಾಜಪುತ್ರೀ, ತಡೆ, ಈ ಕೊಲೆಗಡಕತನವು ನಿನ್ನ ಕೋಮಲ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಾರದು! ಅಮ್ಮಾ ನಿನ್ನ ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನಸಾಹೇಬರೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿಂತಿರಲು, ನನ್ನಂಥ ಭಿಕ್ಷುಕಿಯ ಪಾಡೇನು? ಆದರೂ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಭಯವಿಲ್ಲ, ಭೂತದಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದ ಈ ನಿನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಾನು ನಿಷೇಧಿಸದೆ ಇರಲಾರೆನು! ನಿನ್ನ ಮೋಹದಿಂದ ಅಂಧಃಪತನ ಹೊಂದಿದ್ದ ಈ ಖಾನಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸುವದು ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದು, ಆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವರ ಮೇಲೆ ನಿರ್ದಯದಿಂದ ನೀನು ಶಸ್ತ್ರ ಉಪಯೋಗಿಸುವೆಯಲ್ಲ; ಅವಿವಾಹಿತಳಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರಿಯು ನೀನು, ಹೀಗೆ ತರುಣ ವೀರರ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವೇ?"

ಹೀಗೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಪದ್ಮಿನಿಯು ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ ನೋಡಿದಳು. ಅತ್ತ ಕಾಸೀಮನೂ ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಆ ಶಾಂತವಾದ ಗಂಭೀರ ಮುಖಮುದ್ರೆ, ಮೋಹಕ ಸ್ವರೂಪ, ವೈರಾಗ್ಯದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳು ಇವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳೂ ಬದಲಾದವು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಒಂದೇಸಮನೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕಾಸೀಮನು ಒಮ್ಮೆ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆ ವಿಲಕ್ಷಣ

ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರ ಮುಖದಿಂದಲೂ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡದಾದವು. ಆಗ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಕಾಸೀಮನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿ ವಿನಯದಿಂದ— "ಖಾನ-ಸಾಹೇಬ, ತಾವು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕಠಾರಿಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡಳು. ಬರಬರುತ್ತ ಪದ್ಮಿನಿಯ ವೃತ್ತಿಯೂ ಶಾಂತವಾಗತೊಡಗಿತು. ಆಕೆಯು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮೋರೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಆಗ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸುತ್ತ— "ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿ, ಶಾಂತಳಾಗು-ಶಾಂತಳಾಗು, ನಿನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ಇಳಿಯಿತಷ್ಟೇ? ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಮೇಲೆ ನೀನು ಹೀಗೆ ಕೋಪಿಸತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮಂಥ ಅಬಲೆಯರು ಅವರಿಗೆ ಈಡೇ? ಏನೋ ಅವರು ತುಸು ಕೈ ಕಾದರು! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಗತಿಯೇನಾಗುತ್ತಿತ್ತು? ನಿನ್ನ ಈ ಪವಿತ್ರ ಕಠಾರಿಯು, ಮಾನಹಾನಿಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಂಥ ಕುಲೀನ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡೀತಲ್ಲದೆ, ಕಾಸೀಮಖಾನರಂಥ ವೀರರ ವಜ್ರ ಶರೀರವನ್ನು ಭೇದಿಸಲು ಸಮರ್ಥವಾದೀತೆ? ನೋಡು, ಭೀಮ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಖಾನಸಾಹೇಬರು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಿನ್ನ ಲೀಲೆಯನ್ನು ನಡೆಯಗೊಟ್ಟದ್ದರ ವಿಚಾರ ಮಾಡು. ಖಾನಸಾಹೇಬರನ್ನು ಎಲ್ಲ ಯವನ ವೀರರಂತೆ ನೀನು ಭಾವಿಸಬೇಡ. ಅವರ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಹಿಂದೂ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ನಾನು ಹೀಗೆ ಯವನರ ಪಕ್ಷಗಟ್ಟಿ ಮಾತಾಡುವದು ನಿನಗೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ತೋರಬಹುದು; ಆದರೆ ಗುಣಿಜನರು ಅನ್ಯರ ಗುಣಕ್ಕಾಗಿ ಮತ್ಸರಿಸಬಹುದೇ? ಘನವಂತರಾದ ಖಾನಸಾಹೇಬರು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಪರಿಶ್ರಮ ಮಾಡಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ನೀನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಬೇಡ. ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನ ತಾಳು. ನಾನು ಖಾನಸಾಹೇಬರಿಗೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ಖಾನಸಾಹೇಬರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಹಿಂದು-ಮುಸಲ್ಮಾನ ತರುಣಿಯರಿಗೇನು ಕೊರತೆ? ಅವರದೊಂದು ಸರವನ್ನೇ ಖಾನಸಾಹೇಬರು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೀತಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದೊಂದು ಭಾಗ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು! ರಾಜಪುತ್ರಿ, ಹಿಂದೂ ಜನರಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕವರು

ನಿನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ಹೇಳು ? ಅಂದಬಳಿಕ ನೀನು ಇಲ್ಲದ ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡ. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮಗೆ ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ; ಈಗ ನೀವು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಯಾವ ಮಾತೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳದೆ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಡಿರಿ. ತರುಣಿಯರ ಹಂಬಲ ಹಿಡಿದವರಿಗೆ, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಮಾರ್ಗ ಬಿಟ್ಟು ಹಂಬಲ ಹಿಡಿದವರಿಗೆ, ಇಂಥ ಅಪಮಾನದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಬಂದೇಬರುವವು. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ತಾಳಿಕೊಂಡು ಜಾಣತನದಿಂದ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ಕಾರ್ಯವು ಹ್ಯಾಗೆ ಸಾಧಿಸೀತು? ನಾಳೆ ಇದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ನೀವು ಬಂದಿರೆಂದರೆ, ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಮಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾದೀತು. ಹೋಗಿರಿ, ಎಂದೂ ಅಸತ್ಯವನ್ನಾಡದೆ ಈ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಎದೆ ತಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ನಿಮಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ನಾಳೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ನಿಮ್ಮ ಮನೋದಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ನಡಕೊಳ್ಳುವಳು ! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಎಂಥ ತಿಳಿದವರಿದ್ದರೂ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಅವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಎರಡನೆಯವರು ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ಈ ಪೋರಿ-ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪಾಡೇನು ? ಪದ್ಮಿನಿಯು ಚತುರಳಿರುವಳು; ಕಾರ್ಯಾಕಾರ್ಯದ ಪರಿಜ್ಞಾನವೂ ಆಕೆಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಆಕೆಯು ಇನ್ನೂ ಚಿಕ್ಕವಳು. ವ್ಯವಹಾರದ ಅನುಭವವಿಲ್ಲದವಳು. ಪಾಪ ! ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅಪ್ಪನ ಅಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಆಕೆಗೆ ವ್ಯವಹಾರದ ಅನುಭವವಾದರೂ ಹ್ಯಾಗಾಗಬೇಕು ? ಸರಳ ಸ್ವಭಾವವಾದದ್ದರಿಂದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮುರಿದಂತೆ ಎರಡು ಮಾತು ಆಡಿಬಿಡುವಳು. ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಪಟವಿಲ್ಲ, ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದರೂ ಈಗ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಅದನ್ನು ಈಗ ಕೇಳಲಿ ” ಎಂದು ನುಡಿದು, ತನ್ನ ವೀಣೆಯ ಮಂಜುಲ ಸ್ವರಕ್ಕೆ ತನ್ನ ದನಿಗೂಡಿಸಿ ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಪದಗಳಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಗುಣಗಳನ್ನು ಹೊಗಳಹತ್ತಿದಳು.

ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಗಾಯನ ಚತುರಳು, ಕಾಸೀಮನೂ ಅತ್ಯಂತ ಗಾಯನ ಪ್ರಿಯನು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಕಾಸೀಮನ ಸ್ತುತಿಪರ ಪದ್ಯಗಳು, ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು ? ಕಾಸೀಮನು ಸಂತುಷ್ಟನಾದನು. ಬೈರಾ

ಗಿಣಿಯು ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾದರಣೀಯಳಾಗಿ ತೋರಿದಳು ಅತ್ತ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಶಾಂತವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಗಾಯನ ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನಲ್ಲಿ ಆಶಾಂಕುರವು ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಕಾಮುಕರ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಹೀಗೆ. ಅವರು ನಿರಾಶೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಆಶೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳುವರು. ಪದ್ಮಿನಿಯ ಕ್ರೂರ ರೂಪವನ್ನು, ಆಕೆಯ ಕ್ರೂರ ವ್ಯಾಪಾರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನು ತೀರ ನಿರಾಶಪಟ್ಟನು; ಆದರೆ ಈಗಿನ ಆಕೆಯ ಶಾಂತರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಮತ್ತೆ ಆಶಾಂಕುರವು ಮಿನುಗಹತ್ತಿತು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಎಟ್ಟತನದಿಂದ ತಟ್ಟನೆ ಹೋಗಿಬಿಡದೆ, ತನ್ನ ಸ್ತುತಿಪರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸುಗೊಟ್ಟು ಕೇಳಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಆ ಆಶಾಂಕುರಕ್ಕೆ ಪಲ್ಲವಗಳೊಡೆದು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಆದು, ಮೊಳಕೆಯು ಹೋಗಿ ಅಗಿಯೂ, ಅಗಿಯೂ ಹೋಗಿ ಗಿಡವೂ ಆಗಹತ್ತಿತು! ಕಾಸೀಮನ ಮನೋರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಆ ಆಶಾವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಫಲಗಳು ಬಿಟ್ಟಹಾಗೆ ತೋರಿದವು! ಇರಲಿ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ಪದಗಳನ್ನು ಅಂದು ವೀಣೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಮುಖದ ಬೆವರ ಹನಿಗಳನ್ನು ಒರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ನೋಡಲು, ಕಾಸೀಮನು—"ಬೈರಾಗಿಣಿ, ಗಾಯನವು ಬಹಳ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾಯಿತು. ನೀನು ಒಳ್ಳೇ ಗಾಯನ ಕುಶಲಳಾಗಿರುತ್ತೀ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ತಗಲಖ ಬಾದಶಹರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಗಾಯನ ಮಾಡಿದ ಗಾಯಕಿಯೂ ನೀನೇ ಅಲ್ಲವೆ? ನಮ್ಮ ಗುಣಜ್ಞ ಬಾದಶಹನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸಿದ್ದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ನಿನ್ನ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಲುಬ್ಧರಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಬಾದಶಹರನ್ನು, ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ನೀನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಿಲ್ಲವೇ? ನಿನ್ನ ಗುರುತು ನನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹತ್ತಿತು. ನೀನು ಮಹಾ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿನಿಯು. ಮಹಮ್ಮದ ತಗಲಖರ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಂಡ ನಿನಗೆ ಯಾವದು ತಾನೇ ಅಸಾಧ್ಯವು? ನೀನು ಸಹಜವಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು? ಆದ್ದರಿಂದ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಹೊರಗಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಸು. ಬೈರಾಗಿಣಿ, ಹೀಗೆ ಹೇಳುವಾಗ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನನಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ; ಪದ್ಮಿನಿಯು ಅನ್ನುಂತೆ ನಾನು ನಿಜವಾಗಿ ಗಾಫಿಲನೇ ಸರಿ; ಆದರೂ ನಾನು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಜಯಿಸಲಾರೆನು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಕಡೆಗೆ ಹರಿದುಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಅದನ್ನು ಬಿಗಿ

ಹಿಡಿಯುವದು ಸನ್ನಿಂದಾಗಲೊಲ್ಲದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಹರಿಯಬಿಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. ಅದು ತಾನೇ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದು ಬುದ್ಧಿಗಲಿಯಲೊಲ್ಲ ದೇಕೆ! ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ಯಾವ ಮಾತೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳದೆ ಈಗ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಡುವೆನು. ಈ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹಂಬಲದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸುಖಪಡೆಯುವೆನೋ ದೆಸೆಗೆಡುವೆನೋ ಅಲ್ಲಾನೇ ಬಲ್ಲನು! ನಾನಂತೂ ಅಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದರೂ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣಾಂತ್ಯದ ವರೆಗೆ ಹೆಣಗದೆ ಬಿಡುವದಿಲ್ಲ. ಎಂದು ನುಡಿದು ಕಾಸೀಮನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟನು. ಹೋಗುವಾಗ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಅವನು ಹೊರಳಿ ನೋಡಲು, ಕರ್ಮ-ಧರ್ಮ-ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯು ಸಮ್ಮೀಲನವಾಗಿ, ಆತನು ಪರಮ ಸಂತುಷ್ಟ ನಾದನು.

ಇತ್ತ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡೇ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನಳಾಗಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಕೈ ಬಿಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯೂ ಆಕೆಗೆ ಉಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕಾಸೀಮನು ಹೊರಟು ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಏನೂ ಮಾತಾಡದೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ನಡೆದಳು. ಯಾವ ದಾಸಿಯೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಾರದಂತೆ ಬೈರಾ-ಗಿಣಿಯು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದಳು. ಗುರುತಿಲ್ಲ-ಪರಿಚಿತಿಯಿಲ್ಲ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಇಷ್ಟು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ನಡೆಯುವದನ್ನು ನೋಡಿ ದಾಸಿಯರೂ ಬೆಪ್ಪಾದರು. ಅವರು ಒಬ್ಬರ ಮೋರೆಯನ್ನೊಬ್ಬರು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು. ಪದ್ಮಿ ನಿಯೂ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದವಳಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ, ಆ ದಾಸಿಯರಿಗೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಅಪ್ಪಣೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗುವ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಾಸಿಯ ರೆಲ್ಲರೂ ಏನೇನೋ ತರ್ಕಿಸುತ್ತ ಹೊರಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡರು ಅತ್ತ ಬೈರಾ ಗಿಣಿಯು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹೋಗಲು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—

ಪದ್ಮಿನಿ—ಇದೇನು? ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀನು ಹೇಗೆ ಬಂದೆ?

ನಾನಿಲ್ಲಿರುವದು ನಿನಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ? ತೇಜಸ್ವಿನಿ, ನೀನು ಎಂಥ ಅಯೋಗ್ಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದೆಯಲ್ಲ ! ನೀನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ತಂಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೆ ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಅಮ್ಮನವರೆ, ಹೌದು, ನಾನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ತಂಗಿಯೇ ಹೌದು. ನಿಮಗೆ ನೆರವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಕ್ಕದೊರೆಗಳ ಗುರುಗಳೇ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕಳಿಸಿದರು ! ಅಮ್ಮಾ, ಆ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಸಂಗತಿಯು ಯಾವದಿರುವದು ?

ಪದ್ಮಿನಿ-- ಅಪ್ಪಯ್ಯಾ ! ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳಿಸಿದರೆ? ಎಂಥ ಕರುಣಾಶಾಲಿಗಳವರು ! ನೀನು ಕಾಸೀಮನೊಡನೆ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ ಅವರೇ ಕಲಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವರೋ ಏನು ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿನಿಯೆ, ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಲಿಸಿದ ಮಾತುಗಳೂ, ಕಟ್ಟಿದ ಬುತ್ತಿಯೂ ಕಡೆ ಪೂರೈಸುವವೆ ? ಇಂಥ ಕಲಿಸಿದ ಮಾತಿನವರು ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ನಿಜವಾದ ಶಿಷ್ಯರು ಹ್ಯಾಗಾದಾರು ? ಯಾವದೊಂದು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವದನ್ನು ಕುರಿತು ಆಜ್ಞಾಪಿಸುವದು ಮಹಾತ್ಮರ ಕೆಲಸವು; ಆ ಮಹಾತ್ಮ ಪ್ರೇರಿತ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಂತೆ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವದು ನಮ್ಮಂಥ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಕೆಲಸವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾರ್ಯಸಾಧಕರಾದ ನಾವು ಪ್ರಸಂಗ ನೋಡಿ ಮಾತಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂಥ ಮಾತಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹಾಗೆ ಶ್ರೀಗುರು ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮಾತಾಡಿದೆನು.

ಪದ್ಮಿನಿ— ಆ ದುಷ್ಟ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ನೀನು ಏನೇನೋ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿಯಲ್ಲ ! ಎಂಥ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳವು !

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಅಮ್ಮಾ, ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾತುಗಳು ಕೆಟ್ಟವಿದ್ದರೂ ಬಾಧಕವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕೃತಿಗಳು ಮಾತ್ರ ಸರ್ವಥಾ ಕೆಟ್ಟವಿರಲಾಗದು. ಆ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತುಗಳಿಂದ ನಾನು ಸಾಧಿಸುವ ಕೃತಿಯು ಸರ್ವಥಾ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾಳೆ ನೀವು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸಿ ವರ್ತಿಸಬೇಕು.

ಪದ್ಮಿನಿ— ಆ ಮಾತು ಸರ್ವಥಾ ಆಗದು. ಒಬ್ಬಳೇ ಇದ್ದಾಗ ನಾನು

ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಖಂಡತುಂಡ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಜಿದವಳಲ್ಲ; ಅಂದ ಬಳಿಕ ನಿನ್ನಂಥ ತೇಜಸ್ವಿನಿಯು ಒಂದು ನನ್ನನ್ನು ಇಂಥ ಹೀನ ವೃತ್ತಿಯ ಮೋಸದ ಆಚರಣೆಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡಬಹುದೇ ? ಆ ದುಷ್ಟನಿಗೆ ನಾನು ಅನು ಕೂಲೆಯಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವದಂತು ಇರಲಿ, ಆತನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಾನು ಮಾತೂ ಆಡಲಾರೆನು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಮೆಲ್ಲನೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು; ಪದ್ಮಿನಿಯು ಆ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ದಿಂದ ಕೇಳುತ್ತಲಿದ್ದಳು. ಹೇಳುವದೆಲ್ಲ ಆದಮೇಲೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಗಟ್ಟಿ ಯಾಗಿ—“ ಆದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇದೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಕಾಸೀಮನ ಮುಂದೆ ನೀವು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹೇಳಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಸ್ವತಃ ಪೂಜ್ಯ ಮಾಧವಾಚಾ- ರ್ಯರೇ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ ” ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಪದ್ಮಿನಿಯು— ಅಮ್ಮಾ , ಆಚಾರ್ಯರ ಮಾತು ವೇದವಾಣಿಯೇ ಸರಿ; ಆದರೆ ಈ ಅಮಂಗಲ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಹ್ಯಾಗೆ ಆಡಲಿ ನೀನೇ ಹೇಳು ? ಆಚಾ- ರ್ಯರವರ ಮಾತು ನಡೆದಿರಬೇಕು, ನನ್ನ ಬಾಯಿ ಹೊಲಸೂ ಆಗಿರಬಾ ರದು, ಇಷ್ಟು ಮಾಡುವುದು ನಿನಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಾದೀತೇನು ? ಕರ್ತೃತ್ವ ಶಾಲಿನಿಯೇ, ನೀನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರರ ಶಿಷ್ಯಳು; ಮಹಮ್ಮದ ತಗಲಖನಂಥ ಅಂತಕನ ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಕರಗಿಸಿದವಳು ! ಬಹಳ ದೂರ ವೇಕೆ ? ಇಂದು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ನೀನು ಹಾಕಿದ ಮಂತ್ರದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದೇ ? ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಅವನು ನಿನ್ನ ದಾಸನಾದನು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ಈ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಗೌರವವನ್ನಿಷ್ಟು ಕಾದು ಪುಣ್ಯಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಮ್ಮ. ಆ ದುಷ್ಟನ ಮುಖಾವಲೋಕನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಆಗದಿರುವಾಗ, ನಾನು ಅವನನ್ನನುಸರಿಸಿ ಮಾತಾಡುವದು ಹೇಗೆ ? ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನೊಡನೆ ಮಾತಾಡಿದರೂ, ಈ ಅಭದ್ರ ವಾಣಿ ಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಬಾಯಿಬಿಚ್ಚಿ ಆಡಲಾರೆನು. ಇದರ ಮೇಲೆ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾನ ಕಾಯದಿದ್ದರೆ, ಪೂಜ್ಯರಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ನಡೆಸಲೇಬೇಕಾಗುವದು.

ಪದ್ಮಿನಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಸುಮ್ಮನೆ

ಕುಳಿತು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಆದರೆ ಆಕೆಯ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ—ಅಮ್ಮನವರೇ, ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುವು ಸಮರ್ಥನು; ನಿಮ್ಮ ಪುಣ್ಯವು ಬಲವತ್ತರವಾದದ್ದು. ಏನೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ನಾಳೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಸೀಮನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಗೊಡದೆ ನಾನು ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವೆನು; ಅಂದರೆ ನನ್ನದೊಂದು ಮಾತನ್ನು ಮಾತ್ರ ದಯಮಾಡಿ ನಡೆಸಬೇಕು; ನಾನು ಒಂದು ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಇಟ್ಟಿರುವೆನು. ನಾಳೆ ನಾನು ಕಾಸೀಮನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಾಗ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರ್ಗೊಂಡು ಕರೆದ ಕೂಡಲೆ ಆ ಮಾಲೆಯನ್ನು ನೀವೇ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಒಬ್ಬ ದಾಸಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಒಳಗೆ ನಿಂತು ನನಗೆ ಕೊಡಿಸಿಬಿಡಿರಿ. ಆ ದುಷ್ಟನಿಗೆ ನೀವು ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ, ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಮಾಲೆಯನ್ನೂ ಕೊಡಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಮಾಡಿದ ಹೂಮಾಲೆಯನ್ನು ದಾಸಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಕೊಡಿಸಿದರೇನು ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜಪುತ್ರಿಯರ ಸಂಕಟ ವ್ರತದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಆಚಾರ್ಯರಿಂದಲೇ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ನಿಮ್ಮ ಈ ಕಠಿಣ ವ್ರತದ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನರಿತೇ ಆ ಮಾತನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿ-ದರೋ ಏನೋ? ಅಮ್ಮಾ, ಸದ್ಗುರು ಮಹಿಮೆಯು ಅಗಾಧವಾದದ್ದು! ನೋಡಿರಿ, ನಾಳೆ ಈ ಆಚಾರ್ಯ ಶಿಷ್ಯಳು ತೋರಿಸುವ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿರಿ. ಆ ತರುಣ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಮಾತಿನಿಂದ ಮರುಳು ಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸದಿದ್ದರೆ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯಳೆನಿಸಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದದ್ದರ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಾದಂತಾಗುವದು?

ವೈರಾಗಿಣಿಯ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ದಾಸಿಯನ್ನು ಕರೆದು ವೈರಾಗಿಣಿಯರನ್ನು ಉಪಚರಿಸಿದಳು. ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅವರ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಗಳಾದವು; ಸುಖಗೋಷ್ಠಿಗಳು ನಡೆದವು. ವೈರಾಗಿಣಿಯು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಭಯವು ಅರ್ಧಕ್ಕರ್ಧ ಕಡಿಮೆಯಾದಂತಾಯಿತು. ಈ ಚತುರಳು ಏನಾದರೂ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸಂಕಟವನ್ನು ದೂರಮಾಡದೆ ಬಿಡಳೆಂದು ಆಕೆಯು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡಳು. ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಆನಂದಕ್ಕೆ ಭರತಿಯುಂಟಾ

ಯಿತು ! ಎಂದೂ ಹತ್ತದಷ್ಟು ಗಾಢವಾದ ನಿದ್ರೆಯು ಆ ದಿನ ಆಕೆಗೆ ಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಇತ್ತ ಕಾಸೀಮನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಮಾತ್ರ ಇದಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿರುದ್ಧ ವಾಗಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆತನು ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮಾತು ನಂಬಿ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಅಂತರ್ಗೃಹದಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ದ್ದೇನೋ ನಿಜ. ಆದರೆ ಈ ಸಮಾಧಾನವು ಆತನಿಗೆ ಕಡೆತನಕ ಉಳಿಯ ಲಿಲ್ಲ; ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆತನಲ್ಲಿ ಕುಕಲ್ಪನೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾ ಯಿತು. ಹಿಂದೂ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಯವನರ ಪಾಲು ಮಾಡುವದು ತೀರ ಅಸಂಭವವೆಂತಲೂ, ಇದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಮೋಸವಿರಬೇಕೆಂತಲೂ ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಅಕಸ್ಮಾ ತ್ತಾಗಿ ಅಂತರ್ಗೃಹದೊಳಗೆ ಬಂದದ್ದರ ಗೂಢವು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ತನಗೆ ಈ ಮಾತಿನ ಸಂಶಯ ಬಾರದೆ, ತಾನು ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ತನ್ನನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳ ಹತ್ತಿದನು.

ಹೀಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಹಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಾಸೀಮನು ಹೈರಾಣಾಗುತ್ತಿರಲು ಆತನಿಗೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮೋಹಕವಾದ ಗಾಯನದ ನೆನಪಾಯಿತು. ಬೈರಾ ಗಿಣಿಗೆ ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಸ್ತುತಿಪರ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಆಕೆ ಹಾಡಿದ ಕಾರಣವೇನು ? ಪ್ರೀತಿಯಿಲ್ಲದವರು ಹೀಗೆ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿ ಅನ್ನುವದುಂಟೆ ? ಮೇಲಾಗಿ ಆಕೆಯ ಮುಖ ಲಕ್ಷಣದಿಂದ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮೋಸವಿದ್ದಂತೆ ನನಗೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಏನೇ ಇರಲಿ, ನಾನು ಇಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಮೋಸಗಾರಳಿ ದ್ದರೂ ನನ್ನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾಳೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯು ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತಳಾಗಿ ದ್ದರೂ ನನ್ನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದಾಳೆ; ಹೀಗೆ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿರುವ ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು ಹಕ್ಕಿಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನೇಕೆ ಭಯಪಡಬೇಕು ? ಛೀ ! ಹೀಗೆ ನಾನು ಅನ್ನುವದರಲ್ಲಾದರೂ ಏನು ಅರ್ಥವಿದೆ ? ಹೀಗೆ ಅನ್ನುತ್ತ ನ್ನುತ್ತ ಹಲವು ದಿವಸಗಳು ಕ್ರಮಿಸಿ ಹೋದವು; ಆದರೆ ನನಗೆ ಪದ್ಮಿನಿ ಯೇನು ವಶವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಂದಿ ನಿಂದ ನನಗೆ ಜಳ್ಳಹಣ್ಣು ತಿನಿಸುತ್ತಿರುವಳು; ಆದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ನಾನೇನು

ಶಾಸನ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ? ಈ ದಿನ ಲಗ್ನವಾಗಿಯೇ ತೀರುವೆನೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಹೋದ ನಾನು, ವೈರಾಗಿಣಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ತಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ವೈರಾಗಿಣಿಯು ಹೀಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಳು, ಒಳಗೆ ಹೇಗೆ ಬಂದಳು ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ಎಚ್ಚರವೂ ನನಗೆ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲವೆಂದಬಳಿಕ, ನನ್ನ ಮರುಳುತನವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು? ನನ್ನಂಥ ವೀರನನ್ನು ಅಬಲೆಯರಿಬ್ಬರು ಹೀಗೆ ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಕುಣಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದ, ಅವರನ್ನು ಅಬಲೆಯರೆಂದು ಯಾಕೆ ಕರೆಯಲಿ? ನನ್ನಂಥ ಬಲಾಢ್ಯನು ಇಂಥ ಅಬಲೆಯರಿಗಿಂತಲೂ ಬಲಹೀನನು ಯಾಕಾಗಿದ್ದೇನು? ಈ ನನ್ನ ಬಲಹೀನತೆಗೆ ಕೆಟ್ಟ ಸ್ತ್ರೀ ವ್ಯಾಮೋಹವೇ ಕಾರಣವಲ್ಲವೇ? ಅದನ್ನೊಂದು ಬಿಟ್ಟರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಾನು ಬಲಾಢ್ಯನಾಗುವೆನು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಈ ವಿವೇಕಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಒಳಗಾಗಲೊಲ್ಲದಲ್ಲ! ತೀರ ಕೈಗೆ ಬಂದ ತುತ್ತನ್ನು ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಕದೆ ಬಿಡುವರೇ ಎಂದು ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಅದು ತನ್ನ ಎಳೆತಕ್ಕೆ ಒಳಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಲಿದೆ. ಅಥವಾ ಅದರ ಎಳೆತವನ್ನಾದರೂ ಅಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಇಷ್ಟು ಶ್ರಮಬಟ್ಟು, ಆ ಶ್ರಮದ ಫಲವು ಕೈಯಲ್ಲಿರಲು, ಆ ಫಲಭೋಗಕ್ಕೆ ನಾನು ಹಿಂಜರಿಯಬಹುದೆ? ಮೊದಲೇ ಈ ದುರ್ವೃತ್ತಕ್ಕೆ ನಾನು ಒಳಗಾಗಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸುವ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈ ವಿವೇಕದ ಗೊಂದಲವೇಕೆ? ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಮಾಡಿದರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಅಪರಾಧವೇನಿದೆ? ಆಕೆಯು ಹ್ಯಾಗೂ ಅವಿವಾಹಿತಳಿರುವಳು; ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಇಚ್ಛೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆದದ್ದೊಂದು ಅಪರಾಧವೂ, ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟಳಾಗಮಾಡಿದ್ದೊಂದು ಅಪರಾಧವೂ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಬರುವವು; ಬರಲಿ, ಇವೇನು ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಅಪರಾಧಗಳಲ್ಲ. ಇವಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಲವರಿರುವರು. ಮೇಲಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಇಸ್ಲಾಮು ಧರ್ಮದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುವದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಕಾಫರರನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚಿದ ಪುಣ್ಯವೂ ನನಗೆ ಬರುವದು. ಅಹಹ! ಪದ್ಮಿನಿಯೊಂದು ದುರ್ಲಭ ರತ್ನವೆಂದು ಕೇಳಬಹುದು. ಏನು ಆಕೆಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯು!

ಇಂದಿನ ಆಕೆಯ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿ ಯಾರಾದರೂ ತಲೆದೂಗಬಹುದು. ಆಕೆಯ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಎಷ್ಟು ವರ್ಣಿಸಿದರೂ ತೀರದು. ತನ್ನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ದೃಢಭಕ್ತಿ, ಸ್ವಕುಲಾಭಿಮಾನ, ಅಚಲ ಧೈರ್ಯ, ನೀಚ ವಿಷಯವಾಸನೆಯ ಅಭಾವ ಇವೇ ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿದರೆ, ಎಂಥ ವಿಪತ್ತಿಗೊಳಗಾದರೂ, ಎಂಥ ಪಾಪ ಬಂದರೂ ಈ ಕನ್ಯಾರತ್ನವನ್ನು ನನ್ನದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡಬಾರದೆಂಬ ಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತದೆ! ಏನು ಮಾಡಲಿ, ಈ ಕೆಟ್ಟ ರಾತ್ರಿಯು ಹೋಗಲೊಲ್ಲದಲ್ಲ. ಇಂದೇ ಇದು ಇಷ್ಟು ದೀರ್ಘವೇಕೆ ಆಗದ್ದೀತು? ಇಂದು ಬೆಳಗಾದರೂ ಆಗುತ್ತದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು!

೨೨. ಸ್ವಪ್ನ ಸಂಭ್ರಮ

ಹೀಗೆ ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸಿ ದಣಿದು ಕಾಸೀಮನು ಒಮ್ಮೆ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವನು; ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಿದ್ರೆಯು ಬಾರದಾಗಲು, ಕೆಲ ಹೊತ್ತು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೊರಳಾಡಿ ತಳಮಳಿಸುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವನು. ಹೀಗೆ ಆತನು ಹಲವುಸಾರೆ ಮಲಗುತ್ತ, ಏಳುತ್ತ, ಇನ್ನೂ ಬೆಳಗಾಗಲೊಲ್ಲದಲ್ಲ, ಎಂದು ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಬೆಳಗುಮುಂಜಾವಿನಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಜಂಪು ಹತ್ತಿದ ಹಾಗಾಯಿತು; ಆದರೆ ಅಸ್ವಸ್ಥ ಚಿತ್ತರಿಗೆ ಗಾಢ ನಿದ್ರೆಯು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಕಾಸೀಮನು ಅರ್ಧ ನಿದ್ರೆ-ಅರ್ಧ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲು, ಆತನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬಂದಳು! ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಆ ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯದ ಪ್ರಮದೆಯು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಳಾದಳೇನು? ಇಲ್ಲ! ಕಾಸೀಮನು ಆಕೆಯನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯು ಅವನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾಳೆ. ಹೀಗಾಗುತ್ತಾಗುತ್ತ ಕಾಸೀಮ

ನಿಗೆ ಹಿಟ್ಟು ಬಂದಿದೆ. ಆಗ ಆತನು ಕ್ರೋಧಾವೇಶದಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮೇಲೆ ದುಮುಕಲು, ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತ-ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಕೆರಳಿದ ಹೆಣ್ಣುಹುಲಿಯಂತೆ ಕಾಸೀಮನ ಮೇಲೆ ದುಮುಕಿ ಅವನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅವನ ಗಂಟಲು ಹಿಚುಕಹತ್ತಿದ್ದಾಳೆ! ದುಷ್ಟ ಶಾಸನ ಮಾಡಲು ಕ್ರುದ್ಧಳಾಗಿ, ತನ್ನ ಗಂಟಿಕ್ಕಿದ ಹುಬ್ಬುಗಳಿಂದಲೂ, ಕಿಡಿ ಸುರಿಸುವ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದಲೂ, ಕಸುವಿನ ಅವಡುಗಚ್ಚುವಿಕೆಯಿಂದಲೂ ವಿಕೃತವಾಗಿರುವ ಮುಖಕಮಲದ ಸೌಂದರ್ಯವು ಅನ್ಯರು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ದುಸ್ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರಲು, ತನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಸರ್ವಸ್ವದಿಂದ ದುಷ್ಟ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಹತ್ತಿದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಆದಿಶಕ್ತಿಯಂತೆ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ತನ್ನ ಗಂಟಲು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಚುಕುತ್ತಿರುವಾಗ, ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಸೀಮನು ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಕೆಟ್ಟ ದನಿಯಿಂದ ಕೂಗಹತ್ತಿದನು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕಾದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದದ್ದೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಒಳಗೆ ಬಂದು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಮೈದಡವಿ— "ಖಾನಸಾಹೇಬ-ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಎಚ್ಚರಾಗಿರಿ" ಎಂದು ಒದರಹತ್ತಿತು. ಆಗ ಕಾಸೀಮನು ಗಡಗಡ ನಡುಗುತ್ತ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಲು, ಹೊರಗೆ ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗಾಗಿದ್ದು, ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು— "ಯಾಕೆ ಖಾವಿಂದ, ಕೆಟ್ಟ ಕನಸು ಬಿದ್ದಿತ್ತೋ ಏನು? ನಿಮ್ಮಂಥ ವೀರಾಧಿ ವೀರರನ್ನು ಭಯಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಕೆಟ್ಟ ಕನಸಾದರೂ ಯಾವದು? ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಂಜಿಸುವಂಥ ಯಾವ ವೀರನು ಉದಯಿಸಿದನು? ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅಂಥ ವೀರನು ನಿಮಗೆ ಎದುರಾದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ!" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ; ಆದರೆ ಭಯಗ್ರಸ್ತ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ದರ್ಶನವು ಪುನಃ ಆದದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಮಾತು ಕೇಳುವ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಹಾರಿಹೋಗಿ, ಈಕೆಯು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗಂಟಲು ಹಿಚುಕುವಳೋ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಆತನು ಪುನಃ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ-ಕೊಂಡು— "ಬೈರಾಗಿಣಿಯು-ಬೈರಾಗಿಣಿಯು" ಎಂದು ಕೆಟ್ಟ ದನಿಯಿಂದ ಒದರುತ್ತ ತನ್ನ ಸೇವಕರನ್ನು ಕೂಗಹತ್ತಿದನು! ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ, ನಗೆಯೂ ಬಂದಿತು. ಆಕೆಯು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ತನ್ನ ನಗೆಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದು ಒಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯುತ್ತಿರಲು,

ಕಾಸೀಮನ ಸೇವಕರು ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದರು.

ಆಗ ಕಾಸೀಮನು ಸೇವಕರನ್ನು ನೋಡಿ ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ದೇವರನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ತನ್ನ ಸೇವಕರಿಗೆ— "ರಹಿಮಾನ, ಆ ಕ್ರೂರ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಇಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಹೋದರೂ, ಆಕೆಯ ಸಂಬಂಧದ ನನ್ನ ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ಅಂಜಿಕೆಯು ಹೋಗಲೊಲ್ಲದಲ್ಲ! ಎಂಥ ಭಯಂಕರ ವ್ಯಾಪಾರವದು?" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಸೀಮನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡು— "ಖಾವಿಂದ, ಯಾವ ಬೈರಾಗಿಣಿ ಆಕೆಯು? ತಮ್ಮನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಯಿಂದ ಬಂದಿರು ತಮ್ಮ ಈ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಆಕೆಯಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ನಾವು ನೋಡಬಾರದ್ದನ್ನು ನೋಡಬಹುದು; ಅನುಭವಿಸಬಾರದ್ದನ್ನು ಅನುಭವಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅದು ಕನಸೇ ಆದ್ದರಿಂದ ಜಾಗೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೌತುಕ ಪಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಅದಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಮಹತ್ವ ಕೊಡಲಾಗದು. ಎಂಥ ಅದ್ಭುತ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನಾದರೂ, ಎಂಥ ಅಶಕ್ಯ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನಾದರೂ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಖಾವಿಂದ, ಕಾಸೀಮಖಾನರಂಥ ಗಂಭೀರರಿಗೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಭಯವುಂಟಾದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೆ? ತಮ್ಮ ಆನೆಯಂಥ ಬಲ, ಸಿಂಹನಂಥ ಪರಾಕ್ರಮ, ಪರ್ವತಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಧೈರ್ಯ ಇವನ್ನು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಯಾರಾದರೂ ಕದಲಿಸಿದರೆ ಕದಲಿಸಬಹುದಲ್ಲವೆ, ಎಚ್ಚರಿದ್ದಾಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮೃತ್ಯುವೂ ಅವನ್ನು ಕದಲಿಸಲಾರದು! ಜಾಗೃತಿಗಿಂತ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಪರಾಧೀನತೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದರಿಂದ ಸ್ವಪ್ನವು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಅವನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಗಿಂತ ಅತ್ಯುಚ್ಚ ಸ್ಥಿತಿಗಾದರೂ ಮುಟ್ಟಿಸಬಹುದು; ಅಥವಾ ಅತ್ಯಧಮ ಸ್ಥಿತಿಗಾದರೂ ಒಯ್ಯಬಹುದು! ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವಿಚಾರವಂತರು ಕನಸನ್ನು ನಂಬುವದಿಲ್ಲ. ಖಾವಿಂದ, ತಮ್ಮ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಬೈರಾಗಿಣಿಯೇ ಬಂದಿರಲಿ-ಯಾವ ಪಿರಾಗಿಣಿಯೇ ಬಂದಿರಲಿ, ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಎನ್ನುವಂತೆ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವವರೇ ನಿಮ್ಮ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಬಂದಿರಬಹುದು; ನೀವು ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಮುಳು-

ಕೊಂಡಿರುವಾಗಲೇ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿ ಕನಸು ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ನಿಮಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ಭಯ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅದರಲ್ಲೇನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ! ಇದರಂತೆಯೇ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಕನಸು ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಆಕೆಯು ಬೆಳಗಾಗುವದರೊಳಗೆ ಇನ್ನೂ ಅರುಣೋದಯವಾಗುತ್ತಿರಲು, ನನ್ನನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಕಳಿಸಿದಳು. ಆಕೆಯು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬೇಗನೆ ಕರಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ-ಅಂಗಲಾಚಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಳೆ! ಆದ್ದರಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ, ಅಥವಾ ನಿಮ್ಮ ಮಾಶಿನಿಂದ ಹೇಳುವದೆಂದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ನಿಕಾ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಖಾವಿಂದರು ಬೇಗನೆ ಏಳಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ನನ್ನನ್ನು ಬೇಕಾದಾಗ ಒಳಗೆ ಬಿಡಲು ಸೇವಕರನ್ನು ತಾವು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ತಕ್ಕ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಎಂದು ನುಡಿದು ಧೂರ್ತಳಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು, ಕಾಸೀಮನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಿರುಗಿ, ಆತನು ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆದರಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದನು; ಆದರೆ ತನ್ನ ಅಂಜುಬುರುಕತನಕ್ಕಾಗಿ ಚತುರ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಕ್ಕಿರಬಹುದಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಚಿದನು; ಆದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಆತನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟಿತು. ಪದ್ಮಿನಿಯ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ಸ್ಮರಣದಿಂದ ಅವನ ಉತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚಿ ಆತನು ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕನಸನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಆತುರಪಟ್ಟನು; ಆದರೆ ಬೆಳಗಿನ ಹಾಳು ಮೋರೆಯಿಂದ ಧೂರ್ತ ಬೈರಾಗಿಣಿಯೊಡನೆ ಹುಚ್ಚುಹುಚ್ಚು ಮಾತಾಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ತಿಳಿದು, ಬೈರಾಗಿಣಿಗೆ ಆದರದಿಂದ ಕುಳ್ಳಿರ ಹೇಳಿ, ತಾನು ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಇತ್ತ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವು ಸಾಗಿತು. ಈ ಘೃಣಿಸ್ಪದನಾದ ಕಾಸೀಮನು ನಂಬುವಂತೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯು ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಕಲ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಯು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದಳು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯ

ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಬಿದ್ದ ಸ್ವಪ್ನವು ಸೂಚಕವಾಗಲು, ಒಂದು ಸುಂದರ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಕೆಗೆ ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಸೀಮನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ತಾನೇ ಇರಬೇಕೆಂತಲೂ, ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಭಯಗ್ರಸ್ತ ಕಾಸೀಮನು ಪುನಃ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಭಯದಿಂದ ತನ್ನ ಸೇವಕರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಸೇವಕರು ಬರಲು ಖಾನನು ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಕೂಡಲೆ— "ಇಲ್ಲಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಆಕೆಯು ಕಲ್ಪಿಸಿದಳು. ಹೀಗೆ ಭಯಪ್ರದಳಾಗಿ ತಾನು ಆತನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕಾದರೆ, ಸ್ವಪ್ನ ಬೀಳುವ ಮೊದಲು ಆತನು ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕುಭಾವನೆಯನ್ನು ತಾಳಿರಬೇಕೆಂಬ ತರ್ಕವು ಆಕೆಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಇಷ್ಟು ಕಲ್ಪನೆಯೂ, ತರ್ಕವೂ ಆಕೆಯ ಸ್ವಪ್ನದ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಸಾಕಾಗಿ ಉಳಿದವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಕೂಡಲೆ ಆಕೆಯು ಒಂದು ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿ ತನ್ನ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅದನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಳು. ಇತ್ತ ಕಾಸೀಮನೂ ಕಲ್ಪನಾಮಯನಾಗಿದ್ದನು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ತಾನಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಆತುರದಿಂದ ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವದರೊಳಗಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆಸಬೇಕಾದರೆ, ಆಕೆಗೆ ಸ್ವಪ್ನವೇನು ಬಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಕಲ್ಪಿಸುವವರಲ್ಲಿ ಆತನು ಮಗ್ನನಾಗಿಹೋಗಿದ್ದನು. ಆದರೆ ಆ ರಣಧುರಂಧರನ ಸ್ವಪ್ನದ ಕಲ್ಪನೆಯು, ಆತನಿಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಸ್ವಪ್ನದಂತೆಯೇ ಇದ್ದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ನನಗೆ ಭಯಪ್ರದಳಾದಂತೆ, ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ನಾನು ಭಯಪ್ರದನಾಗಿರಬಹುದೆಂತಲೂ, ನನ್ನ ಭಯದಿಂದ ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಕಂಗೆಟ್ಟು ನನ್ನ ಕೈಕಾಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಾನಾಗಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಇಷ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ಕಳಿಸಿರಬಹುದೆಂತಲೂ ಆತನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಈ ತರ್ಕದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ತಥ್ಯ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಉರುಟು ತರ್ಕವು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಸೌಕುಮಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಹಾಗಾದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನವೇನು ಬಿದ್ದಿರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ಮತ್ತೆ ಕಲ್ಪಿಸತೊಡಗಿದನು, ಆದರೆ ಖಂಡತುಂಡ ಸ್ವಭಾವದ ಆ ವೀರನ ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಬೇಸರಿಯಲು, ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಬಿದ್ದ

ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಹ್ಯಾಗೂ ಹೇಳೇಹೇಳುವಳೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳು ತೀರಿದನಂತರ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ರಾತ್ರಿಯ ನಿದ್ದೆಗೇಡಿನ ಶ್ರಮವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ಅವನ ಬೆಳಗಿನ ನಮಾಜು ಆಯಿತು, ಅಲ್ಪಾಹಾರವು ತೀರಿತು; ಅವನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸುಂದರ ಪೋಷಾಕು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸತಕ್ಕಂಥ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮೋಹನಾಸ್ತ್ರವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿತ್ತು !

ಖಾನನು ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಆತನನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿದಳು. ಆತನ ಸುಪ್ರಸನ್ನ ವದನವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು; ಯಾಕಂದರೆ, ಆತನ ನಗೆ ಹೋಗಿ ಹೊಗೆಯಾಗುವದು ಆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಕಳ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿತ್ತು. ಖಾನನು ಸುಖಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಆತುರದಿಂದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—

ಕಾಸೀಮ— ನನ್ನಂತೆ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಸ್ವಪ್ನ ಬಿದ್ದಿತ್ತೆ ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಹೌದು ಸರಕಾರ, ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಪ್ನವು ಬಿದ್ದಿತ್ತು; ನಾನೇಕೆ ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲಿ ? ಬೆಳಗುಮುಂಜಾನೆ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿ ಮಲಗಿದ ನನ್ನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯವರೇ ನನಗೆ ಆ ಸ್ವಪ್ನವನ್ನು ಹೇಳಿದರು.

ಕಾಸೀಮ— ಆಕೆಯ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಯಾರು ಬಂದಿದ್ದರಂತೆ ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ತಾವೇ ಬಂದಿದ್ದಿರಂತೆ.

ಕಾಸೀಮ— ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಸೇರದೆಯಿದ್ದ ನಾನು ಆಕೆಯ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದಬಳಿಕ ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿರಬಹುದು, ಅಥವಾ ಗದ್ದರಿಸಿರಬಹುದು, ಇಲ್ಲವೆ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಲೂ ಹೋಗಿರಬಹುದು.

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಇಲ್ಲ, ಈ ಅಯೋಗ್ಯ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ ನೀವು ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ನೀವು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪದ್ಮಿನೀ ದೇವಿಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಅಪ್ರೀತಿಯು ಉಳಿದೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನೆ ನೀವು ಇತ್ತ ಬಂದ ಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಬಗೆಬಗೆಯಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿ ನಾನು ಅವರ ತಲೆಯೊಳಗಿನ ಹುಚ್ಚನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಡಿಸಿದೆನು; ಆಗ

ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯವರಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದ ಆದರವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಆರಿದಾಟವಾದ ಬಳಿಕ ಒಂದೇ ಮಾತಿನ ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯವರು—“ ನಾನು ಖಾನಸಾಹೇಬರನ್ನಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂ ”ದು ಹೇಳಿದರು ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಈ ಮಾತು ಸತ್ಯವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಸೌಜನ್ಯವೇ ಸಾಕ್ಷಿಯು ! ಇರಲಿ, ಇಷ್ಟು ಆಗುವದರೊಳಗೆ ಎಂಟು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾಗಿಹೋಯಿತು. ಆಮೇಲೆ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡೆವು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ಕಾರ್ಯವಾದದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಬೇಗನೆ ನಿದ್ದೆ ಹತ್ತಿತು, ಆದರೆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯವರಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ನಿದ್ದೆ ಬರಲಿಲ್ಲವಂತೆ ! ನಿಮ್ಮ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಆತುರರಾದ ಆ ಪದ್ಮಿನಿದೇವಿಯವರು — “ ಇಷ್ಟು ದಿನ ಖಾನಸಾಹೇಬರನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಕಾಡಿರಲು, ಈಗ ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಪರಿಗ್ರಹಿಸುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಉಸುರು ಹಾಕುವಾಗ ಅವರಿಗೆ ನಿದ್ದೆಯೇ ಬರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಒಂದೊಂದೇ ಅಪರಾಧದ ಸ್ಮರಣವಾಗಲು, ದುಃಖದಿಂದ ಒಂದೇ ಸವನೇ ಅವರ ಕಣ್ಣೀರು ಹೋಗಹತ್ತಿದವಂತೆ ! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯವರು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಕಥೆಮಾಡಿ ಹೇಳಿದರು.

ಕಾಸೀಮ— ಪಾಪ ! ಇಷ್ಟೇಕೆ ದುಃಖಪಟ್ಟಳು ? ನಾನು ಆಕೆಯ ಒಂದೂ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಆ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ಆಕೆಯ ಸದ್ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಗಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಈ ಮಾತನ್ನು ನೀನು ಮರೆಯದೆ ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಮುಂದೆ ಹೇಳಬೇಕು ನೋಡು, ಒಳ್ಳೇದು, ಮುಂದೇನಾಯಿತು ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಹೀಗೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅತ್ತು ಅತ್ತು ಆಯಾಸವಾಗಲು, ಬೆಳಗುಮುಂಜಾನೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಣ್ಣು ಹತ್ತಿದಂತೆ ಆಗಿ ಸ್ವಪ್ನವು ಬಿದ್ದಿತಂತೆ. ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀವೇ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಿರಂತೆ.

ಕಾಸೀಮ— ಎಲ ! ನನಗೆ ಆದಂತೆ ಪದ್ಮಿನಿಗೂ ಆಗಿರುವದಲ್ಲ ! ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯನ್ನು ನಾನೇನು ರಮಿಸಿದೆನೋ, ಬೆದರಿಸಿದೆನೋ, ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದೆನೋ ಏನು ಮಾಡಿದೆನು ಬೇಗನೆ ಹೇಳು. ಆಗಲೇ ಕೇಳಿವ್ವತ್ತ

ನೀನು ಉತ್ತರವನ್ನೇ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ !

ಬೈರಾಗಿಣಿ—(ನಕ್ಕು) ಖಾವಿಂದ, ಈಗ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ತಾವು ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯವರನ್ನು ರಮಿಸಲೂ ಇಲ್ಲವಂತೆ, ಬೆದರಿಸಲೂ ಇಲ್ಲವಂತೆ, ಬಲಾತ್ಕರಿಸಲೂ ಇಲ್ಲವಂತೆ, ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟದ್ದೀರೆಂದು ದೇವಿಯವರು ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದರು !

ಕಾಸೀಮ—ಆಗ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಏನು ಮಾಡಿದಳು ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ—ಮಾಡುವದೇನು ಸರಕಾರ, ರಾಜಪುತ್ರಿಯರಂಥ ಕುಲೀನ ಅಬಲೆಯರು ನಿಮ್ಮಂಥ ವೀರರ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬೇರೆ ಉಪಾಯವೇನು ಮಾಡಬೇಕು ? ಕೈಕಾಲು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವದೊಂದೇ ಅವರಿಗೆ ಉಪಾಯವು. ಅದರಂತೆ ಪದ್ಮಿನಿದೇವಿಯವರು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರಂತೆ, ನಿಮ್ಮ ಕಾಲು ಬಿದ್ದರಂತೆ; ನಿಮಗೆ ಕೈಮುಗಿದರಂತೆ; ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿದರಂತೆ; ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಇಂಥ ತಪ್ಪು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡ ದೇವರ ಆಣೆಯಿಟ್ಟುಕೊಂಡರಂತೆ !

ಕಾಸೀಮ—ಇಷ್ಟಾದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಲಿಲ್ಲವೆ ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ—ಇಲ್ಲವಂತೆ, ಸರ್ವಥಾ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಲಿಲ್ಲವಂತೆ !

ಕಾಸೀಮ—ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಾಲುಬಿದ್ದು ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುವೆನು.

ಬೈರಾಗಿಣಿ—ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುವದು ಮುಂದಿನ ಮಾತಾಯಿತು; ಆದರೆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯವರು ನಿನ್ನೆ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ತುಅತ್ತು ಕಣ್ಣು ಕೆಂಪಗೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಯಾರೂ ತಪ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ?

ಕಾಸೀಮ—ಇಲ್ಲ, ಯಾರೂ ತಪ್ಪಿಸಲಿಲ್ಲ ಎಂಥ ದಯಾಶೂನ್ಯನು ನಾನು ! ಅಂತೇ ಇಂಥ ನಿರ್ದಯನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ನೀನು ಒಳಿತಾಗಿ ಬಗ್ಗುಬಡಿದೆ ! ಬೈರಾಗಿಣಿ, ಆಗಿನ ನಿನ್ನ ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು, ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮವನ್ನೂ ನೆನಿಸಿದರೆ, ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರುವದು !

ಬೈರಾಗಿಣಿ—ಖಾವಿಂದ, ದೇವಿಯವರ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಸುಮ್ಮನೆ

ಕುಳಿತಿದ್ದ ನಿಮಗಿಂತಲೂ ನಾನು ಕ್ರೂರಳಾದೆನಲ್ಲ! ಅಂಥ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮವು ನನ್ನಿಂದ ಘಟಿಸಿದ್ದಾದರೂ ಏನು ?

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು, ಕಾಸೀಮನು ತನ್ನ ಸ್ವಪ್ನದ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಚಕಿತಳಾದಳು! ಉನ್ಮತ್ತ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ತಾನು ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ. ಬಗ್ಗುಬಡೆದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಪ್ನವೇ ದುಷ್ಟವಾದದ್ದಿರಲಿ—ಪದ್ಮಿನಿದೇವಿಯವರ ಸ್ವಪ್ನವೇ ದುಷ್ಟವಾದದ್ದಿರಲಿ ಅವನನ್ನು ಈಗ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಮಾಡುವದೇನು ? ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಅವುಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಪದ್ಮಿನಿದೇವಿಯವರು ಈಗ ಮಾಡಿರುವ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಚಿತ್ತೈಸಬೇಕು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಬೈರಾಗಿಣೀ, ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ, ಖಾನಸಾಹೇಬರು ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗಿದೆ. ಈಗಲೇ ನೀನು ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಬೇಗನೆ ಕರಕೊಂಡು ಬಾ. ಸಿಟ್ಟಾದದ್ದರಲ್ಲಿ ಅವರ ಅಪರಾಧವಿಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟಿಗೆಬ್ಬಿಸಿದ ನಾನೇ ಅಪರಾಧಿಯು! ಆದದ್ದರಿಂದ ಬೈರಾಗಿಣಿ, ಹೋಗಮ್ಮಾ, ಖಾನಸಾಹೇಬರಿಗೆ ನನಗಾದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬಾ ಹೋಗು. ದೈವ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ಕರ್ಮವು ಕಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತೆನ್ನವ ಹಾಗೆ ಆಗಬಾರದು ಹೋಗು, ಬೇಗನೆ ಹೋಗು; ಅವರಿಗಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ಈ ಅರಳು ಮಗ್ಗಿಯ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹಾರವು ಪೂರಾ ಅರಳುವದರೊಳಗಾಗಿ ಖಾನಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬಾ ಹೋಗು" ಎಂದು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಅಂಗಲಾಚಿ ಹೇಳಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಅಷ್ಟು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಬಂದೆನು. ಕಬ್ಬಿಣವನ್ನು ಕಾವು ಬಂದಾಗಲೇ ಬಡಿಯಬೇಕೆನ್ನುವಂತೆ, ರಾಜಪುತ್ರಿಯವರು ಹೀಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ತಪ್ತರಾಗಿರುವಾಗಲೇ ನೀವು ಅವರ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಬಿಡಿರಿ, ಅಥವಾ "ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವೆನೆಂ"ದು ಅವರಿಗೆ ವಚನವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಿರಿ" ಕಾಸೀಮನು ಶಂಕಿತನಾಗಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—ಬೈರಾಗಿಣಿ, ನೀನು ನಿನ್ನೆ ನನ್ನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಷ್ಟೇ ಈ ದಿನ ಜಾಗ್ರತಾ

ವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಸೌಮ್ಯಳಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ! ನಿನ್ನ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಾಗಿದೆ! ನಿನ್ನೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಗಂಟಲು ಹಿಚುಕಿ ಕೊಲ್ಲತೊಡಗಿದ್ದ ನೀನು, ಇಷ್ಟುದಿನ ನನಗೆ ದುರ್ಲಭವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಿಯವಸ್ತುವನ್ನು ಇಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿರುವೆಯಲ್ಲ! ಏನು ಮಾಡಲಿ, ನಾನು ಈಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ನಿನ್ನ ಈ ಸೌಮ್ಯಕೃತಿಯನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾ, ಅಥವಾ ನಿನ್ನಿನ ಸ್ವಪ್ನದ ಭಯಂಕರ ಕೃತಿಯನ್ನು ನಿಜವೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾ? ಒಂದರಿಂದೊಂದು ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಪರಿಣಾಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಚಾರವು ತೀರ ಕುಂಠಿತವಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ನಿನ್ನಿನ ಸ್ವಪ್ನದೊಳಗೆ ನನ್ನ ಶತ್ರುವಾಗಿಯೂ, ಇಂದಿನ ಜಾಗ್ರತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮಿತ್ರಳಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸಿರುವ ನೀನು, ನಿಜವಾಗಿ ನನಗೆ ಶತ್ರುವಾಗಿರುವವೆಯೋ, ಮಿತ್ರಳಾಗಿರುವೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನೀನೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿಬಿಡು. ಬೈರಾಗಿಣಿ, ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ಮುರಲೀಧರನ ಆಣೆಯಿದೆ, ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಬೇಡ.

ಕಾಸೀಮನ ಈ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಳು. ಸತ್ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯದ ಭಯಕ್ಕೊಳಗಾಗಿದ್ದ ಆ ಸಜ್ಜನಳಿಗೆ ತಾನು ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದಾಯಿತು; ಆದರೂ ಆ ತಪಸ್ವಿದ್ಧ ಜಾಣಳಿಗೆ ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಯೋಗ್ಯ ಉತ್ತರವು ಸ್ಫುರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯು ಕೂಡಲೆ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಕುರಿತು ಸರಳ ಹೃದಯದಿಂದ— ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಪಾಪ ಭಯದಿಂದ ಸದಾ ಸತ್ಯ ಮಾತಾಡುವವರಿಗೆ ಆಣೆ-ಚೂರಿಗಳ ಮಾತೇಕೆ? ಆಣೆ ಮಾಡುವದೂ, ಮಾಡಿಸುವದೂ ಸಂಭಾವಿತತನದ ಲಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲ. ಸದ್ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸತ್ಯವನ್ನಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಸುಖಕ್ಕೆ ಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿದು ದೇವರು-ದಿಂಡರ ಭಯದಿಂದ ಸತ್ಯವನ್ನಾಡಲಾಗದೆಂದು ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುನಾಥರು ಹೇಳಿರುವರು. ಅಂದಬಳಿಕ ನಾನು ಮುರಲೀಧರನ ಆಣೆಯಿಂದ ಸತ್ಯ ಮಾತಾಡುವ ಸಾಹಸಕ್ಕೂ, ಪಾಪಕ್ಕೂ ಯಾಕೆ ಹೋಗುವೆನು? ನಾವು ಮುರಲೀಧರನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಇಡಲಿ-ಇಡದಿರಲಿ, ಪ್ರಾಣಿ

ಮಾತ್ರಗಳ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತನಾಗಿರುವ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು, ನಾವು ಮಾಡುವದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡೇನೋಡುವನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವರು. ಅಂದಬಳಿಕ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆತನನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಗೊಳಿಸಹೋಗುವ ನಮ್ಮ ಔದ್ಧತ್ಯವು ಅಕ್ಷಮ್ಯ ಪಾಪವಲ್ಲವೇ? ಸತ್ಯ-ಶಮ-ದಮ-ಶಾಂತಿ ಮೊದಲಾದವು ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕ ಗುಣಗಳಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಅವನ್ನು ನಮ್ಮಂಥ ಬೈರಾಗಿಣಿಯರು ಸತ್ಸಂಗ ಮೂಲವಾದ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸದಾ ತತ್ಪರರಾಗಿಯೇ ಇರುವೆವು! ಅಂದಬಳಿಕ ನಾನು ಅಷ್ಟಿಷ್ಟಕ್ಕೆ ಈ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಗುರಿಯಾದೇನು? ಆದರೆ ನನ್ನಂಥ ಒಂದು ಕ್ಷುದ್ರ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಈ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿರುವದರಿಂದ ಬಹುಜನರ ಕಲ್ಯಾಣವಾಗುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನ ಆ ಬರಿಯ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನೇ ಏಕೆ, ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ! ಸಮಷ್ಟಿಯ ಹಿತಸಾಧನದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ವ್ಯಷ್ಟಿಯ ಹಿತದ ಪಾಡೇನು? ಅಂಥ ಸ್ವಾರ್ಥ ತ್ಯಾಗದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಐಹಿಕವಾದ ರಾಜದಂಡಾದಿ ಹಲವು ಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ, ಪರಲೋಕದ ರೌರವಾದಿ ನರಕಗಳ ಯಾತನೆಗಳನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸೆವು. ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸಂಪನ್ನತೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಲವು ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದು ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರಲು, ಅದರಂತೆ ಸಜ್ಜನರು ತಮ್ಮ ಸದಾನಂದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಪಾಮರರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಲೋಕದೊಡನೆ ಕಷ್ಟಪಡುತ್ತಿರಲು, ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರ ಪಾಡೇನು? ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಮ್ಮಂಥ ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ಲೋಕಹಿತದ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳು, ಅಥವಾ ಧರ್ಮ ಪಕ್ಷಪಾತಿಗಳೆಂದಾದರೂ ನೀವು ತಿಳಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಮುಖ್ಯ ಮಾತು, ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೇ, ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣ ಕರ್ತೃಗಳ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾವು ಅತ್ಯಂತ ತತ್ಪರರಾಗಿರುವೆವೆಂಬುದನ್ನು ಯಾವಾಗಲೂ ನೀವು ಮರೆಯುತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ!

ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಸುಮ್ಮನಾಗಿ ಮತ್ತೆ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಾನು ಹೇಳುವ ಹಿತದ

ಮಾತನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಬೇಡಿರಿ; ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅವಿಶ್ವಾಸ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಸ್ವಹಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದರೆ, ಸತ್ಯಾದಿ ಸದ್ಗುಣಗಳಿಗಾಗಿ ನಾವು ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಟ್ಟೇವಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಅಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಹಿಡಿಯುಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ, ಸ್ವಧರ್ಮ ಪಾಲನಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವದು ನಮ್ಮ ಶೀಲವೇ ಆಗಿರುವದು! ಆದರೂ ಸ್ವಧರ್ಮ ಪಾಲನ-ಲೋಕಹಿತ ಸಾಧನ ಇವೆರಡರಲ್ಲಿ ಲೋಕಹಿತ ಸಾಧನವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದರಿಂದ ಆದರಿಂದ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಧರ್ಮವನ್ನಾದರೂ ತ್ಯಜಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾವು ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ನೀವು ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿಯುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಿಂತ, ನೀವು ಸ್ವತಃ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯ ಪಾಪ-ಪುಣ್ಯ ಇವುಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಲೋಕಕ್ಕೂ, ದೇವರಿಗೂ ಅಂಜಿ ನಡೆಯುವದು ತಕ್ಕದ್ದು. ಲೋಕದೊಳಗಿನ ಏಕದೇಶಿ-ಯರಾದ ನೀವು, ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಲೋಕವೇ ತಿರುಗಿಬಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಯಾವ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಈಡಾದೀರಿ ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಈ ಮದಾಂಧತೆಯು ಸಲ್ಲದು. ಹೊಡೆದವರನ್ನು ಹೊಡೆದೆನು, ಬಡಿದವರನ್ನು ಬಡಿದೆನು. ಒದ್ದವರನ್ನು ಒದ್ದೆನು ಇತ್ಯಾದಿ ಉನ್ಮತ್ತತನದ ಆಚರಣೆಗಳು ಸರ್ವಥಾ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಲೋಕವು ನಿದ್ರಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವತನಕ ನಿಮ್ಮ ಈ ಲೋಕಕ್ಷೋಭೆಯ ಆಚರಣವನ್ನು ಲೋಕವು ಸಹಿಸಿದರೆ ಸಹಿಸಬಹುದು! ಯಾಕಂದರೆ. ಆವರವರ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ಅವರವರು ಭೋಗಿಸುವಂತೆ ಈಶ್ವರೀ ತಂತ್ರವಿರುವದರಿಂದ, ಆ ಈಶ್ವರನು ಅಂಥ ದುರ್ಧರ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವ ವರೆಗೆ, ಅಂದರೆ ತಾನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವಷ್ಟು ಲೋಕವು ಕೆಡುವ ವರೆಗೆ ಲೋಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೈಹಾಕುವದಿಲ್ಲ. ಈಗ ದೈವೀ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಲೋಕ ಜಾಗೃತಿಯಾಗುತ್ತಿರುವದು. ನಿಮ್ಮ ಲೋಕಹಿಂಸೆಗಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಶಾಸನ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೆ ಲೋಕದಲ್ಲಿರದಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಲೋಕಕ್ಕಾಗುತ್ತಿರುವ ಸಂತಾಪದಿಂದವಾದ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಅಂಥ ಅಗಾಧಶಕ್ತಿಯು ಸಂಚಯಿಸುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಭರದಿಂದ ಜರುಗುತ್ತಿರುವದು. ಪ್ರಜಾಸಂತಾಪಜನಿತವಾದ ಅಗ್ನಿಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ

ದ್ದಲ್ಲ. “ಪ್ರಜಾಸಂತಾಪಜೋ ವಹ್ನಿಃ ವಜ್ರಾಗ್ನೇರಪಿ ದಾರುಣಃ |
ದ್ವಿತ್ರಿರ್ದಹತಿ ವಜ್ರಾಗ್ನಿಃ ಪೂರ್ವೋರಾಜ್ಯಂ ನಿಜಂತನುಃ ||” ಅಂದರೆ ಪ್ರಜಾಸಂತಾಪದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಅಗ್ನಿಯು ಸಿಡಿಲಿಗಿಂತಲೂ ಕ್ರೂರವಾದದ್ದು; ಯಾಕಂದರೆ ಸಿಡಿಲು ತನ್ನ ಅಳವಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಇಬ್ಬರು ಮೂವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸುಡುವದು; ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಜಾಸಂತಾಪಜನಿತ ಅಗ್ನಿಯು ರಾಜ್ಯವನ್ನೂ, ತನ್ನವರನ್ನೂ, ತನ್ನನ್ನೂ ಸುಡುವದು ಎಂದು ನಮ್ಮ ಸ್ಕಂದಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದೆಂದು ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುವು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಈಗ ಹೇಳುವೆನು. ನನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನು ಈಗ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಪಾಶದಿಂದ ಬಿಗಿದು ನಿಮ್ಮ ದುರ್ವರ್ತನಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಬಾರದಂತೆ ನೀವು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೂ, ಕೊಬ್ಬಟ್ಟಿನ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಒಳಗಿಂದೊಳಗೆ ಹೊತ್ತುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭಜನಿತ ಅಗ್ನಿಯು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಸೂರೆ ಮಾಡದೆ ಬಿಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಬೋಧಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಅಸತ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಲಾರೆನು. ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕವು ನಿಮ್ಮ ಅತ್ಯಾಚಾರದಿಂದ ಮೊದಲೇ ಸಂತ್ರಸ್ತವಾಗಿರುವದು. ಆದರಲ್ಲಿ ನೀವು ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯವರನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಹೋಗಿ ಉರಿಯುವದರಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲು ಹಾಕಿದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೀರಿ! ಇದು ನಿಮಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಹಿತವಲ್ಲ. ನೀವು ಈಗಲೇ ಪದ್ಮಿನೀ-ದೇವಿಯವರನ್ನು ಅವರ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿಬಿಡಿರಿ; ಹಾಗೆ ಕಳಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವನ್ನನುಸರಿಸಿ ನಡೆದು, ಅವರ ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆ ಪಡೆದು, ನಾನು ಹೇಳುವ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಾರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಸಾಧಿಸಿರಿ. ಇಲ್ಲಿಗೆ ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಮುಗಿ-ಯಿತು.”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತಿರಲು, ಕಾಸೀ-ಮನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು— “ಬೈರಾಗಿಣಿ, ನಿನ್ನ ಬೋಧವು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು; ಆದರಂತೆ ನಾನು ನಡೆಯಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನು; ಆದರೆ ಹೀಗೆ ನೀನು ನಿಷ್ಠುರಳಾಗಿ ತಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಹೋಗುವದು ನಿನ್ನ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುತ್ತದೆಯೋ ಹೇಗೆ, ನೀನೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡು. ನಿನ್ನಿನಿಂದ ಒಂದರಹಿಂದೊಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಒದಗ

ಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ಚಂಚಲವಾಗಿ ಏನೂ ತೋಚದೆ ಹೋಗಲು, ಒಂದುಬಗೆಯ ಸಥಿಯಿಂದ ನಿನ್ನ ಸಂಗಡ ನಾನು ಆಣೆ-ಚೂರಿಯ ಮಾತಾಡಿದೆನಿಷ್ಟೆ ! ಆದರೆ ನಿನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಅವಿಶ್ವಾಸಪಡುವದಿಲ್ಲ. ಬೈರಾಗಿಣೀ, ನಾನು ಅಷ್ಟು ಕೃತಘ್ನನಲ್ಲ. ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನೀನು ಪಟ್ಟಿರುವ ಶ್ರಮದ ಪರಿಚಯವು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೋಗು ಈಗಲೇ ನೀನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಾನು ಬಂದೆನೆಂದು ಹೇಳು. ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಇಸ್ಲಾಮೀ ಧರ್ಮದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಲು ಕಾಜಿಗೆ ಅಜ್ಞಾಪಿಸಿ ಬರುವೆನು. ನೀನು ಯಾವ ಮಾತೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳಬೇಡ, ನಾನೂ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಇವೆಲ್ಲ ನನ್ನನಿನ್ನೊಳಗಿನ ಮಾತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮುಂದೆ ಈ ಯಾವ ಮಾತೂ ತೆಗೆಯಬೇಡ. ಬೈರಾಗಿಣೀ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವದೇನು ? ನೀನು ನಮ್ಮವಳೇ ಇರುತ್ತೀ. ಹೋಗು, ನಿನ್ನ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇ ನಾನು ಬಂದೆನು; ಆದರೆ ಬೈರಾಗಿಣಿ, ಸ್ವಲ್ಪ ನಿಲ್ಲು, ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿರುವ ನಿನ್ನನ್ನು ಬರಿ ಮಾತಾಡಿ ಬರಿಗೈಯಿಂದ ಕಳಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ; ಇಗೋ, ಈ ವಜ್ರದ ಉಂಗುರವನ್ನು ಹಿಡಿ. ಇದನ್ನು ನಿನಗೇ ನಾನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದೆನು ! ಆದರೆ ನಿನ್ನಂಥ ನಿಸ್ಪೃಹರು ಅದನ್ನೇನು ಬೆಂಕಿಹಚ್ಚುವಿರಿ ? ಆದ್ದರಿಂದ ಇದನ್ನು ನನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಕುರುಹೆಂದು ತಿಳಿದು ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಕೊಡು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ಬೆರಳೊಳಗಿನ ಉಂಗುರವನ್ನು ಉಚ್ಚಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಪಾಪ ! ಈ ಉಂಗುರವೇ ಮುಂದೆ ತಮ್ಮ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಕರ್ನಾಟಕ ಅಧಿಕಾರದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಗೂ. ಕನ್ನಡಿಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಗೂ ಕಾರಣವಾಗುವದೆಂಬುದು ಕಾಮರಾಜನ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿರುವ ಮರುಳ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು ?

೨೩. ಮೋಸದ ಡಂಗುರ

ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಕಾಸೀಮನ ಬಳಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ನೆಟ್ಟಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಳು. ಆಗ ಆ ಇಬ್ಬರು ತೇಜಸ್ವಿನಿಯರಾದ ಪ್ರಮದೆಯರ ಗುಪ್ತಾಲೋಚನೆಗಳು ನಡೆದವು. ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೇ ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಸೀಮನ ಚಿತ್ತಹರಣೋಪಾಯಗಳ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಇತ್ತ ಕಾಸೀಮನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—"ಈ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ನೆಲೆಯೇ ನನಗೆ ಹತ್ತಲೊಲ್ಲದು ! ಒಮ್ಮೆ ಆಕೆಯು ನನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವಂತೆ ನಟಿಸುವಳು, ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರಿಸುವಳು, ಒಮ್ಮೆ ಅತ್ಯಂತ ನಿಸ್ಪೃಹಳಂತೆ ಇದ್ದದನ್ನು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಬಿಡುವಳು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಾನು ಕುರುಬರ ಮಲ್ಲನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ ತಂದು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆನಲ್ಲ, ಆಕೆಯೇ ಈ ಬೈರಾಗಿಣಿಯಾಗಿರಬಹುದೇನು ? ನನಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿ ಹಚ್ಚಿ ಓಡಿಹೋದ ಬಳಿಕ ಆಕೆಯು ಹೀಗೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯಾಗಿರಬಹುದೆ ? ರೂಪವಂತೂ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಹೋಲುತ್ತಿರುವದು, ದನಿಯು ಅದೇ ದನಿಯು, ಮುಖ ವರ್ಚಸ್ಸು ಮಾತ್ರ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವದು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವ ಆ ದಿವ್ಯ ಸಾತ್ವಿಕ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ನೋಡುವವರಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯಭಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದರಿಂದ ಆಕೆಯ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊರತೆ ಬಾರದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕಳೆಯೇರಿದಂತಾಗಿದೆ ! ಶಾಬಾಸ, ಬೈರಾಗಿಣಿ ! ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಾದರೂ ನನ್ನ ಚಿತ್ತಹರಣ ಮಾಡುವೆಯಲ್ಲ ! ಆ ಕುರುಬರ ತರುಣಿಯು ಇಷ್ಟು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಲು ಧೈರ್ಯಗೊಳ್ಳಬಹುದೆ? ಏನೇ ಇರಲಿ, ಇದ್ದದ್ದು ಹೊರಬೀಳದೇ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ನನಗಂತೂ ಸಂಶಯ ಉಂಟಾಗಿರುವದು. ಆಕೆಯು ಆ ಕುರುಬರ ತರುಣಿಯೇ ಇರಬೇಕು."

ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತ ಬಳಿಯ ನಿಲುವುಗನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವನ್ನು ನೋಡಿ, ತನ್ನ ತಾರುಣ್ಯದ ಭರದ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಭಿಮಾನ ಪಡುತ್ತ ಮತ್ತೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—"ಇಂಥ ಸುಂದರ ರೂಪಕ್ಕೆ ಆ ಇಬ್ಬರು ತರುಣಿಯರು ಮೋಹಿಸದೆ ಇರಬಹುದೆ ? ತರುಣಿಯರ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗುವ ದೇನು ತಡವೆ ? ಆ ಕುರುಬರ ಸುಂದರಿಯ ಮನಸ್ಸೇ ತಿರುಗಿ ಈ ಬೈರಾಗಿ-ಣಿಯ ವೇಷದಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ನೆವಮಾಡಿ ಪುನಃಪುನಃ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಆಕೆಯು ಬರುತ್ತಿರಬಾರದೇಕೆ ? ಇಂಥ ಎಷ್ಟೋ ಕಾಫಿರ ಸುಂದರ ತರುಣಿ ಯರು ನನ್ನ ರೂಪಕ್ಕೆ ಮೋಹಿತರಾಗಬಹುದಾಗಿರಲು, ಈ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಪಾಡೇನು ! ಆಕೆಯು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿಸುವ ಸಂಭವವೂ ಇರು ತ್ತದೆ; ಯಾಕಂದರೆ ಏನಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಉಪಕಾರ ಮಾಡಿದ ಹೊರತು ನಾನು ತನ್ನನ್ನು ಆದರಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಯವು ಬೈರಾಗಿಣಿಗೆ ಉಂಟಾಗಿರ ಬಹುದು ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆಕೆಯು ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಪೇಚಾಡುವ ಕಾರಣವೇನು ? ಆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು, ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಸೇರದೆಯಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಈಗ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯಾಗ ಮಾಡತೊಡಗಿರುವಳು; ತಾನಾ ಗಿಯೇ ಮೇಲುಬಿದ್ದು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರುವಳು; ಪರಮ ಆಪ್ತಳಂತೆ ಹಿತೋಪದೇಶ ಮಾಡುವಳು. ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಆಕೆಯ ತಂದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಕಳಿಸಿ ತಾನೇ ನನ್ನ ಕೊರಳಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕೆಂದು ಆ ಧೂರ್ತ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಬೇಕು ? ಎಲ ಎಲಾ ! ಇವೆಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನೋರಾಜ್ಯಗಳಾಗಿರಬಹುದೆ? ಅಥವಾ ಕಾಮುಕರ ಬಯಲ ಕಲ್ಪನೆ ಗಳಾಗಿರಬಹುದೆ ? ದಿಟ್ಟ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಬೋಧಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೆನಸಿದರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಬಯಲ ಕಲ್ಪನೆಗಳಾಗಿಯೇ ತೋರು ವವು. ಏನೇ ಇರಲಿ, ಸುಮ್ಮನೆ ತರ್ಕಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಿನಿಯು ನನ್ನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಬಹುದು ! ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಇಷ್ಟು ತಡವೇಕೆ ಆಯಿತೆಂದು ಗಡಬಡಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಪೂರಾ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕುಹೋಗಿರುವ ಇಬ್ಬರು ಅಬಲೆಯರ ಸಲುವಾಗಿ ನಾನು ಹೀಗೆ ತರ್ಕಿಸುತ್ತ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡುವದೇಕೆ ?" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ "ಬೈರಾಗಿ-

ಣಿಯು ಹೀಗೆ ಹೊತ್ತಿಲ್ಲದ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಟ್ಟನೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವಳಲ್ಲ, ಈಕೆಯನ್ನು ಕಾವಲುಗಾರರು ಒಳಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಿಡುತ್ತಿರಬಹುದು ? ದ್ವಾರರಕ್ಷಕರು ಈಕೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ; ನಿನ್ನೆ ಅಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಬಂದಳು. ಇಂದು ಹೀಗೆ ಬಂದಳು. ಆಕೆಯೇನು ಮುಗಿಲಿನಿಂದ ಇಳಿದು ಬರುವಳೋ, ಅಥವಾ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಎದ್ದು ಬರುವಳೋ; ಬರುವಳಾದರೂ ಎಲ್ಲಿಂದ ? ಇದರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡೋಣ. " ಬೇಕಾದಾಗ ಒಳಗೆ ಬಿಡಲು ನೀವು ಸೇವಕರನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಇಷ್ಟು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತೆಂ "ದು ಆಕೆಯು ಮುಂಗಾಲು ಪುಟಿಗೆಯು ಮಾತಾಡಿದಳು. ಆದರೆ ನಾನೆಲ್ಲಿ ಸೇವಕರಿಗೆ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ? ಇದರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡೋಣ " ಎಂದು ದ್ವಾರರಕ್ಷಕರನ್ನು ಕರೆಸಿ ಕ್ರೂರ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ—

ಕಾಸೀಮ— ಅಬ್ದುಲ್ ಕಾದಿರ, ಇಂದು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಬಂದಿದ್ದಳೆ ?

ಅಬ್ದುಲ್ ಕಾದಿರ— ಜೀ ಸರಕಾರ ಬಂದಿದ್ದಳು.

ಕಾಸೀಮ— ಆಕೆಯು ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಳು ?

ಅಬ್ದುಲ್ ಕಾದಿರ— ಒಳಗೆ ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಳು.

ಕಾಸೀಮ— ಆಕೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಲ್ಲದೆ ಒಳಗ ಯಾಕೆ ಬಿಟ್ಟಿ?

ಅಬ್ದುಲ್ ಕಾದಿರ— ಖಾವಿಂದ, ಈ ಗುಲಾಮನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಇಂದಿನ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಗೂಢ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ನನ್ನ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಖಾವಿಂದರ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದ ಪರವಾನಿಗೆಯನ್ನು ನನಗೆ ತೋರಿಸಿದಳು. ಆ ಪರವಾನಿಗೆಯಲ್ಲಿ— " ಇವರು ಯಾವಾಗ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಯಾರೂ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲಾಗದು " ಎಂದು ಬರೆದಿತ್ತು— ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಷ್ಟು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ನಾವೇಕೆ ಆಕೆಯನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದೆವು ? ಆಕೆಯು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಖಾವಿಂದರವರು ನಮಗೆ ದೋಷ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಈ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಹೊರಗೆ ಹೋದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಆ ಬಗ್ಗೆ ಯಾರೂ ವಿಚಾರಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯು ಒಳಗೆ ಹೋದದ್ದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದೇ ನಾವು ತಿಳಿದು ಆಕೆಯನ್ನು

ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗಗೊಟ್ಟೆವು. ಮೇಲಾಗಿ ತಾವು ಒಳಗೆ ಬಂದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸದೆ ಆಕೆಯೊಡನೆ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಮಾತಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ನಾವು ನೋಡಿದೆವು. ಅಂದಬಳಿಕ ನಮಗೆ ಯಾವ ಮಾತಿನ ಸಂಶಯ ಬರಬೇಕು ? ಆದರೂ ಖಾವಿಂದರವರು ಈ ಗುಲಾಮನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನು ವಿನಯದಿಂದ ವಂದಿಸಲು, ಕಾಸೀಮನು ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನನಾದನು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— “ಇದೇ ಹಂಚಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಆಕೆಯು ನಿನ್ನೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಅಂತರ್ಗೃಹದಲ್ಲಿಯೂ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ನಾನು ಎಂಥ ಮೂರ್ಖನು ! ವಿಲಕ್ಷಣ ಸ್ತ್ರೀಯ ಆಶ್ಚರ್ಯಕಾರಕ ಕೃತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ದಂಗುಬಡಿದು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಆಕೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಂದಳೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುವ ಎಚ್ಚರವೇ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ ! ಆಗಲಿ, ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಬಳಿಕ ಇದರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡೋಣ. ನಾನು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ಅತಿ ಗೂಢವಾದ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಶಬ್ದಗಳು ಹೀಗೆ ಬೈಲಿಗೆ ಬೀಳಹತ್ತಿದ ಬಳಿಕ ಉಳಿಯಿತೇನು ? ನನ್ನ ಹಸ್ತಾಕ್ಷರದ ಪರವಾನಿಗೆಯೂ ಆಕೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವದಂತೆ ? ಇದೊಳ್ಳೆಯ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯು ! ಈ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಪರವಾನಿಗೆ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೆಂದು ? ನಾನು ಆಕೆಗೆ ಪರವಾನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದೆಂದು ? ಇದರಲ್ಲೇನೋ ಮೋಸವಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಬಿಟ್ಟು ಮೊದಲು ಅದರ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಕಾಸೀಮನು ಅವಸರದಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಅಂತಃಪುರದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದನು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ಕಾಸೀಮನು ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ಒಂದು ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿತ್ತು. ಸೂರ್ಯನು ಆದೇ ಮೇಲಕ್ಕೇರತೊಡಗಿ ತನ್ನ ಹೊಂಬಣ್ಣದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಪಸರಿಸತೊಡಗಿದ್ದನು. ನಸುಗಾಳಿಯು ಸುಗಂಧವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಸುಳ್ಳನೇ ಸುಳಿಯಹತ್ತಿತ್ತು. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಉಡ್ಡಾಣ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ದೇವಾಲಯದ ವಾದ್ಯಗಳು ಮೊಳಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಉದ್ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಆತುರ

ದಿಂದ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಇದಾವದರ ಕಡೆಗೂ ಕಾಸೀಮನ ಲಕ್ಷವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಇಬ್ಬರು ಸುಂದರ ತರುಣಿಯರನ್ನು ಬೇಗನೆ ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ ಆತುರ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮೋಸವನ್ನು ಬೈಲಿಗೆಳೆಯಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಕಟೇಚ್ಛೆ ಇವುಗಳ ಸರಿಬೆರಿಕೆಯಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿತ್ತು; ಅಂದರೆ, ಶೃಂಗಾರ-ಭಯಾನಕ ರಸಗಳ ತೆರೆಗಳ ಹೊಯ್ತದಿಂದ ಅವನು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಅವನ ಈ ಚಂಚಲವೃತ್ತಿಯು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಅಂತಃಪುರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲೇ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಮಹಾ ಚತುರಳು, ಅದರಲ್ಲಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯಂಥ ಚಾಣಾಕ್ಷಳ ಸಹವಾಸ! ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು? ಕಾಸೀಮನು ಅಂತರ್ಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಚಿತ್ತಹರಣವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದ ಸುಂದರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಪರಮಾವಧಿಯ ಪ್ರೇಮದರ್ಶಕ ವಿನಯ ಇವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನು ಮೆತ್ತಗಾಗಿಹೋದನು. ಅಂತರ್ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ ಮೊದಲು ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದ ಆತನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿ ಇಷ್ಟು ವಿನಯದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ, ಮೇಲಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿಸಿರುವ ಈ ಚತುರ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಯಾಕೆ ನೋಯಿಸಬೇಕು? ಹಿಂದುಗಡೆ ಕೇಳೋಣವಂತೆ ಇಷ್ಟು ಅವಸರವೇಕೆ? ನನ್ನಂಥ ಬಲಿಷ್ಠನ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಈ ಅಬಲೆಯರು ಹೋಗುವದಾದರೂ ಎತ್ತ? ನಮ್ಮ ಕಾವಲುಗಾರರಿಗೆ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಾವಲಿಡಲು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ನಾನು ಎಚ್ಚರದಿಂದಿದ್ದರಾಯಿತು. ಈ ತರುಣಿಯರ ಮರೆ-ಮೋಸಗಳು ಹ್ಯಾಗೆ ನಡೆಯುವವು? ಏನೇ ಇರಲಿ, ಮೊದಲು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ, ಆಮೇಲೆ ಮರೆ-ಮೋಸದ ವಿಚಾರ. ಭರತಭೂಮಿಯ ಈ ಪೊಳ್ಳೆದೆಯ ವೀರರನ್ನೂ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವು ಇಲ್ಲದ ಸೋಗಿನ ಈ ಹೆಂಗಳೆಯರನ್ನೂ ಯಾರು ಕೇಳಬೇಕು? ನಮ್ಮ ವಿಲಕ್ಷಣ ಬಾಹುಬಲಕ್ಕೆ ಇಡಿಯ ಭರತಭೂಮಿಯೇ ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಸೊಟ್ಟ ಕನ್ನಡಿಗರ ಪಾಡೇನು? ಈಗ ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ

ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದರೆ, ಈ ಹಟಮಾರಿ ಹೆಂಗಸರ ದಡ್ಡತನದಿಂದ ಕೆಲಸವು ಕೆಟ್ಟು ಹೋದೀತು ?

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಆಲೋಚಿಸಿ ಕಾಸೀಮನು ಬೈರಾಗಿಣಿಗೆ ಏನೋ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರಲು, ಧೂರ್ತಳಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಬಳಿಯ ತನ್ನ ವೀಣೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಎದ್ದು ನಿಂತು ವಿನಯದಿಂದ ಖಾನಸಿಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ ಮಂಜುಲ ಸ್ವರದಿಂದ ಸರಸ ಗಾಯನ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಬೈರಾಗಿಣಿಗೆ ಗಾಯನವು ಜನರ ಚಿತ್ತಹರಣ ಮಾಡುವದೊಂದು ಅಮೋಘ ಸಾಧನವಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಗಾಯನದ ವರ್ಚಸ್ಸು ಕಾಸೀಮನ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುಳಿತುಹೋದದ್ದರಿಂದ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಏನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೂ ಆತನು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಸ್ತ್ರೀ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವು ಹ್ಯಾಗಿದೆ ನೋಡಿರಿ ! ಅವರ ಮೋಹಪಾಶದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಕಾಸೀಮನಂಥ ದುರ್ಲಭ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ. ಆ ಯುವನ ವೀರನ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ತುಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿಕೋಯಿತು. ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಮೋಹಕವಾದ ಗಾಯನದಲ್ಲಿ ಆತನು ಪರವಶನಾದನು. ಪರಮೇಶ್ವರನು ಜನ್ಮತಃ ಬೈರಾಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಅಲೌಕಿಕ ಗುಣಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷದ ಜೋಡು ಒದಗಿತ್ತು. ಅಂದಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು ? ಆ ಗುರುಭಕ್ತಳ ಮನೋದಯಗಳೆಲ್ಲ ಸಿದ್ಧಿಷ್ಟವಾಗಿ ಕೈಗೂಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕಾಸೀಮನ ಚಿತ್ತಹರಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆ ಕೆಲಸವು ತನ್ನ ಗಾಯನದಿಂದ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಕೆಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು. ಆಕೆಯು ತಟ್ಟನೇ ಗಾಯನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ವೀಣೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು, ಹರಿಸಿಯು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— "ರಾಜಪುತ್ರೀ, ಸುಮಂಗಲೀ, ಖಾನಸಾಹೇಬರು ನಿನ್ನ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿರುವರು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ರತ್ನ ಕಂಕಣಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಮನಮೋಹಕ ಹಸ್ತವೊಳಗಿದ್ದ ಹೂಮಾಲೆಯು ಸುವರ್ಣದ ತಬಕವೊಂದು ಹೊರಗೆ ಬಂದಿತು. ಕೂಡಲೇ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು

ಎದ್ದು ಹೋಗಿ ಅರಳುಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಸುಂದರ ಹೂವಾಲೆಯಿಂದ ತುಂಬಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಪ್ರಶಸ್ತ ತಬಕವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ—“ಖಾನಸಾಹೇಬರು ಬಹು ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳು; ಯಾಕಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯವಾಗಿರುವ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಿಂಹಾಸನಸ್ಥ ದೇವರಾಜರ ಪುತ್ರಿಯ ಪ್ರೇಮದ ಪುಷ್ಪಹಾರವು ಈಗ ಅವರ ಕೊರಳಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರುವದು! ಖಾವಿಂದ ಎಷ್ಟೆಷ್ಟೋ ರಾಜಪುತ್ರರು ಈ ದುರ್ಲಭ ಹಾರವು ತಮ್ಮ ಕೊರಳಿಗೆ ಬಿದ್ದು ತಾವು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವರು; ಆದರೆ ಅವರ ಆ ಯತ್ನವೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ ಹೋಗಿ, ಹಾರವು ಖಾವಂದರ ಕೊರಳಿಗೆ ತಾನಾಗಿ ನಡೆದು ಬಂದಿರುವದು! ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಯಾರು ತಪ್ಪಿಸುವರು?” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ಹಾರವನ್ನು ಕಾಸೀಮನ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿದಳು. ಮೊದಲು ಆ ದಿವ್ಯ ಹಾರವನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಕಾಸೀಮನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ಕಟ್ಟುವುದರಲ್ಲಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ವಿಲಕ್ಷಣ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಹಾರವನ್ನು ಕಾಸೀಮನ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತುರಾಯಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಲು, ಅತ್ಯಂತ ಸಮ್ರನಾಗಿದ್ದ ಕಾಸೀಮನು ಪರಮೋಪಕಾರ ಹೊಂದಿದವನಂತೆ ಸಂಕೋಚಪಡುತ್ತ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚಡಪಡಿಸಹತ್ತಿದನು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಹೊರಗೆ ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಈ ಉಪಚಾರವೆಲ್ಲ ಶುಷ್ಕವಾಗಿ ತೋರಿತು; ಆದರೆ ಆ ಬಗ್ಗೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾಯಿ ಏಳದೇ ಆತನು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಇಂಗಿತಜ್ಞಳಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು—“ಖಾವಿಂದ, ಪದ್ಮಿನಿದೇವಿಯವರನ್ನು ತಾವು ಲಗ್ನವಾಗುವದು ಎಂದು? ಲಗ್ನವಾಗುವ ಮೊದಲು ಆಕೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ದೀಕ್ಷೆ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದಷ್ಟೇ? ಕಾಜೀಸಾಹೇಬರು ಎಲ್ಲಿರುವರು?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲು ಕಾಸೀಮನು—

ಕಾಸೀಮ—ಪ್ರಿಯ ಬೈರಾಗಿಣಿ, ನಿನ್ನ ಉಪಕಾರವು ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಬಹಳ ಆಯಿತು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಹೀಗೆ ವಿವೇಕಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಹಿತ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಳೆಂದು ನನಗೆ ತೋರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇದೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯವು. ಆಗಲಿ, ನೀನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದರೆ ಈಗಲೇ ಕಾಜಿಯನ್ನು ಕರೆಸುವೆನು; ಮೊದಲು

ಧರ್ಮದ ದೀಕ್ಷೆಯು ಕೆಲಸವು ತೀರಿಹೋಗಲಿ.

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಖಾವಿಂದ, ಅನುಕೂಲ ಕಾಲ ಒದಗಿತೆಂದರೆ, ಹೀಗೆ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನಂಥ ಬಡ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದೇನು ? ನೀವು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾದರೆ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಿಂಹಾಸನವೂ ನಿಮ್ಮದೇ ಆಗುವದು. ವೃದ್ಧ ದೇವರಾಜನಿಗಾದರೂ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹೊರತು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ? ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸತ್ತಳೆಂದು ತಿಳಿದು ದೇವರಾಜರು ಅತ್ಯಂತ ಶೋಕಾಕುಲರಾಗಿರುವರು. ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವಳು ಪದ್ಮಿನಿಯಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರಿಗಳು ಆಕೆಯ ಶೋಧವನ್ನು ನಡೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಯಾರು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬರುವರೋ, ಅವರಿಗೇ ಆಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನ ಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸುವೆನೆಂದು ದೇವರಾಜರು ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಬಂದವರು ಹಿಂದುಗಳಿರಲಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನರಿರಲಿ ಅದನ್ನಾವದನ್ನೂ ಅವರು ನೋಡುವದಿಲ್ಲವಂತೆ ! ಯಾಕಂದರೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮೇಲೆ ಅವರ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಪ್ರೇಮವಿದ್ದು, ಆಕೆಯು ಬದುಕಿ ಉಳಿದಿರುವದು ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ಅವರು ಆಶೆದೊರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ನೋಡಿರಿ, ನಿಮಗೆ ಅನುಕೂಲ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಒಂದರಹಿಂದೊಂದು ಒದಗುತ್ತ ಬಂದಿರುವವೋ ಇಲ್ಲವೋ ? ನೀವು ಮೊದಲು ಪದ್ಮಿನಿಯ ನಿಕಾ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಆಮೇಲೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ನಮ್ಮಲ್ಲಿರುವಳೆಂದು ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿದರೆ, ಆತನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಸಿಂಹಾಸನಾಧಿಷ್ಠಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವನು.

ಕಾಸೀಮ— ಅಂದಬಳಿಕ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ವಿಲಂಬವೇಕೆ ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ನಾನಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ ವಿಲಂಬ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇನೆ ಸರಕಾರ ! ಪದ್ಮಿನಿಯಂತೂ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾಗಿರುವಳು. ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿ ಎಂದು ಕೃತಾರ್ಥಳಾದೇನೆಂದು ಆಕೆಯು ದಾರಿಯನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿರುವಳು.

ಕಾಸೀಮ— ಅಷ್ಟು ಆತುರಳಾದವಳು ನಮಗೆ ಕೈಸುಟ್ಟು ಮಾಲೆ

ಯನ್ನೂ ಹಾಕಬಾರದೇನು ? ನಾನು ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಆಕೆಯ ಮೋರೆ ಕೂಡ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಬೈರಾಗಿಣಿ, ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡ, ಸುಮ್ಮನೆ ವಿನೋದ ಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ನುತ್ತೇನೆ. ನೀನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಕೀಲಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಭರ ದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬದಲು ನೀನೆಲ್ಲಿ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೀಯೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ನನಗೆ ಬರಹತ್ತಿದೆ.

ಕಾಸೀಮನ ಈ ಲಘುತ್ವದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೇಸಿಕೊಂಡಳು. ಇದರಿಂದ ಆಕೆಗೆ ಸಂತಾಪವೂ ಆಯಿತು; ಆದರೂ ಆ ಧೂರ್ತಳು ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷಕೊಟ್ಟು, ವಿನೋದಭಾವ ದಿಂದ ಆ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡದೆ ನಸುನಗುತ್ತ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಕುರಿತು—“ಖಾವಿಂದ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕಂತಹದೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅಮೃತ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿರಲು, ಮುಂದಿರುತ್ತದೆಂದು ಹಳಸಿದ ಅಂಬಲಿಯನ್ನು ಯಾರು ಬಯಸುವರು ? ಅದರಂತೆ ಪದ್ಮಿನೀ ದೇವಿಯವರಂಥವರು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿರಲು, ಹೇಳಿಕೇಳಿ ವಿರಕ್ತ ರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮಂಥ ಬೈರಾಗಿಣಿಯರನ್ನು ತಾವು ಲಗ್ನವಾಗಬಹುದೇ ? ಹಾಗೆ ಲಗ್ನವಾದರೆ ಬೀದಿಯ ***ನಾಯಿಗಿಂತಲೂ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದಲ್ಲವೇ ? ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿನೋದದ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಏನೂ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ.

ಕಾಸೀಮ— ಬೈರಾಗಿಣೀ, ನೀನು ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೇ ಚತುರೆಯು ! ನಿನ್ನ ಈ ಚಾತುರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಲಿಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರದಿರುವದು ಕೊರತೆಯಲ್ಲವೆ ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಹೌದು, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕೊರತೆಯು.

ಕಾಸೀಮ— ಆ ಕೊರತೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿಲ್ಲ ವೇನು ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಅದಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆ ಇರುವದು.

ಕಾಸೀಮ— ಅದೇನು ತೊಂದರೆ ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ತಮ್ಮನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗಬೇಕಾಗಿರುವದೆಂಬುದು.

ಕಾಸೀಮ— ಇದೊಳ್ಳೆಯ ತೊಂದರೆಯು ! ಬೈರಾಗಿಣಿ, ಲಗ್ನವಾಗ

ಬೇಕಾಗಿದೆ ಎಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ಆಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಲಗ್ನವಾಗುವ ಬಗೆಯೆಂತು? ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಗಿ ಕಡೆಗೆ ಕಾಸೀಮನು ನಿರಾಸೆಪಡಬೇಕಾಗುವದೋ ಏನು ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಹಾಗಲ್ಲ ಸರಕಾರ, ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಈಗ ಪ್ರೇಮಯುಕ್ತ ಲಜ್ಜಾ-ಭಯಗಳು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವವು. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಆಕೆಯು ತಂದೆಯ ಸಮಾನವೆಂದು ತಿಳಿದಾಗ, ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಿದಳು. ಆದರೆ ಪಿತೃಭಾವನೆಯ ಬದಲು ಈಗ ಪತಿಭಾವನೆಯುಂಟಾಗಿರುವದರಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಆಕೆಯು ಸಂಕೋಚಪಡುತ್ತಿರುವಳು. ಹೀಗೆ ನಾಚುವದು ಹಿಂದೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಶೀಲವಾಗಿರುವದು.

ಕಾಸೀಮ— ಸರಿ ಸರಿ ! ಲಗ್ನವಾಗುವವರು ಹೀಗೆ ನಾಚುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಬೇಗನೇ ವಿಧಿಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಬಿಡೋಣ. ಈಗ ಕಾಜಿಯನ್ನು ಕರಿಸಲಷ್ಟೆ ?

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಕಾಸೀಮನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದಂತೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಸುಳ್ಳುಸುಳ್ಳೇ ಆಕಳಿಸಿ “ ಮುರಲೀಧರ ! ಮುರಲೀ-ಧರ ” ಎಂದು ದೇವರನ್ನು ನೆನೆಸುತ್ತ ಚುಟಿಕಿಬಾರಿಸಲು, ಒಬ್ಬ ದಾಸಿಯು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಒಂದು ಚೀಟಿಯನ್ನು ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಒಳಗೆ ಹೋದಳು. ಆಗ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಅದನ್ನು ಓದಿದಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಸಣ್ಣ ಮೋರೆಯಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ —

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಗಳು ಬಹಳವೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ತನ್ನ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಾಗತಕ್ಕದೊಂದು ವಿಘ್ನವನ್ನು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೂಚಿಸಿರುವಳು. ಆ ಸುಂದರಿಯು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಅಕೃತ್ರಿಮ ಪ್ರೇಮವಾದರೂ ಎಷ್ಟದು ? ಲಗ್ನವಾಗುವ ಮೊದಲು ನೀವು ನಿಷ್ಕಂಟಕರಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಇಚ್ಛಿಸುವಳು.

ಕಾಸೀಮ— ನನಗಿರುವ ಅಂಥ ಪ್ರಬಲ ಕಂಟಕವಾದರೂ ಯಾವದು ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಜಗ್ಗನೆಂಬ ವೀರನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮ

ಣನ ಆಧಿಪತ್ಯದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವದು ನಿಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ಕಂಟಕವೆಂದು ಚತುರ ಪದ್ಮಿನಿಯು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾಳೆ. ಖಾನ ಸಾಹೇಬ, ಎಷ್ಟು ಬೇಗನೇ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿತು ನೋಡಿದಿರಾ ? ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತಳಾದ ಆಕೆಯು ನಮ್ಮ ಹಿಂದೂಜನರ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಳೆಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅವರ ನಾಶವನ್ನು ಸಹ ಚಿಂತಿಸುವಳು ! ಈಗ ಆಕೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕರೆದಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ, ಎಂದು ಹೇಳಿದವಳೇ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಒಳಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋದಳು.

ಹೀಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಕಾಗದ ಕಳಿಸಿದ್ದನ್ನೂ, ಅದನ್ನು ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಓದಿ ಸಣ್ಣಮೋರೆ ಮಾಡಿ ಆಡಿದ ಮಾತನ್ನೂ, ಮಾತಾಡು ತ್ತಾಡುತ್ತ ಆಕೆಯು ಏನೋ ಆಲೋಚಿಸಿ ಬರುವವಳಂತೆ ತಟ್ಟನೇ ಒಳಗೆ ಎದ್ದು ಹೋದದ್ದನ್ನೂ ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನು ಬೆರಗಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಈ ಹೊಯ್ಮಾಲಿಯರು ಏನೇನು ತಂತ್ರವನ್ನು ಒಡ್ಡುವರೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ನಡುವೇ ಆ ದುಷ್ಟ ಹುಕ್ಕನ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಇವರು ಏಕೆ ತೆಗೆದಿರಬಹುದು, ಅವನ ನಾಶಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಲಗ್ನಕ್ಕೂ ಸಂಬಂಧವೇನಿರ ಬಹುದು ಎಂಬ ಗೂಢದ ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಣವು ಆತನಿಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಆಗಲೊಲ್ಲದು. ಇವರು ಈ ತಂತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಒಡ್ಡುತ್ತಿರುವರೋ, ಅಥವಾ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನರೂಪವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಚಾಚುತ್ತಿರುವರೋ ಎಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಅವನು ಹೀಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಆಲೋಚಿಸು ರಲು, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಉಸುರ್ಗರೆದು ಸುಮ್ಮನೆ ಮೋರೆ ತಗ್ಗಿಸಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನು ಆತುರದಿಂದ—

ಕಾಸೀಮ— ಏಕೆ ಬೈರಾಗಿಣಿ, ಪದ್ಮಿನಿಯು ಏನು ಹೇಳಿದಳು ? ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಹೊಸ ವಿಘ್ನವೇನೂ ಉಂಟಾಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಖಾವಿಂದ, ಹೊಸ ವಿಘ್ನವೇನು ಉಂಟಾಗಬೇಕು ? ಹುಕ್ಕನ ನಾಶವಾಗದೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಹಟ ಹಿಡಿದಿದ್ದಾಳೆ. ಹುಕ್ಕನ ಸಂಹಾರವಾದ ದಿನವೇ ಆ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿಯು ತಮ್ಮ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವಳಂತೆ, ಆ ರಜಪೂತ ವೀರನ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ

ಪದ್ಮಿನಿಯು ಒಂದು ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನೂ ಸೂಚಿಸಿರುವಳು. ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಬುದ್ಧಿ ವೈಭವಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು.

ಕಾಸೀಮ—(ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ) ಜೈರಾಗಿಣೀ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಗುಣ ವರ್ಣನವು ಸಾಕು. ಆಕೆ ಹಂಚಿಕೆಯೇನು ಸೂಚಿಸಿರುವಳು ಮೊದಲು ಹೇಳು. ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಇಲ್ಲದ ವಿಘ್ನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ಬಲಿಗೆ ಕಾಸೀಮನು ಬೀಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದರ ನಿಶ್ಚಯವು ನಿನಗಿರಲಿ.

ಜೈರಾಗಿಣಿ— ಹಿತದ ಮಾತನ್ನು ವಿಘ್ನವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದರೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲ. ಇದ್ದ ಮಾತನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದೆನು. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನನ್ನಿಂದೇನು ಆಗುವಹಾಗಿದೆ? ನಿಮ್ಮ ಲಗ್ನದ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ನಾನು ಮನಸ್ಸು ಹಾಕುವದಿಲ್ಲೆಂಬುದರ ನಿಶ್ಚಯವಾದರೂ ನಿಮಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಇಬ್ಬರೂ ಹಟಗಾರಿಗಳಾದರೆ ಮಾಡುವದೇನು? ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಿದರೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸಿಟ್ಟಿಗೆ ಬರುವಿರಿ.

ಕಾಸೀಮ—(ಸೌಮ್ಯದಿಂದ) ಹಟವಲ್ಲ ಜೈರಾಗಿಣೀ, ನಿನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಸಿಟ್ಟಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಏನು ಹಂಚಿಕೆ ಹೇಳಿರುವಳು ಬೇಗನೆ ಹೇಳು.

ಜೈರಾಗಿಣಿ— ಹುಕ್ಕನ ತಂದೆಯಾದ ಸಂಗಮರಾಜರವರು ನಿಮ್ಮ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವರಷ್ಟೇ?

ಕಾಸೀಮ— ಅರಿಯು ಸಂಗಮರಾಜನೊಬ್ಬನೇ ಏಕೆ, ಮುದ್ದ, ಮಾರ ಎಂಬ ಆತನ ಇಬ್ಬರು ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳೂ ನನ್ನ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರುವರು.

ಜೈರಾಗಿಣಿ— ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಚತುರ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಹಂಚಿಕೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕೈಗೂಡುವದು. ನೀವು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಡಂಗುರ ಮಾತ್ರ ಹೊಡೆಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಕಾಸೀಮ— ಏನೆಂದು ಡಂಗುರ ಹೊಡೆಯಿಸಬೇಕು?

ಜೈರಾಗಿಣಿ— ನಮ್ಮ ಯವನ ವೀರರ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಹುಕ್ಕನು ಇನ್ನು ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳೊಳಗೆ ನಮಗೆ ಶರಣು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಸಹಿತವಾಗಿ ಸಂಗಮರಾಜನನ್ನು ಶೂಲಕ್ಕೆ

ಏರಿಸುವದೆಂದು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ನೀವು ಡಂಗುರ ಹೊಡೆಯಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಕಾಸೀಮ— ಇದರಿಂದೇನು ಪ್ರಯೋಜನವಾದೀತು ?

ಬೈರಾಗಿಣಿ— ಹುಕ್ಕನ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯೂ, ಬಂಧುಪ್ರೇಮವೂ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ಆತನು ನಿಮ್ಮ ಡಂಗುರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಇರಲಾರನು. ಇದ್ದಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವನು, ಅಥವಾ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವನು. ನಿಮ್ಮ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತರೂ ಸುಲಭವಾಗಿ ಕಾರ್ಯವು ಕೈಗೂಡಿದಂತಾಗುವದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಹುಕ್ಕನು ತಂದೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಿದರೆ ಆತನು ನಿಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗುವನೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಆತನ ನಾಶವಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಯವು, ಸುಮ್ಮನೆ ನೀವು ಆತನ ಗುಪ್ತ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಡೆಯಗೊಟ್ಟು ಆತನನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠನಾಗ ಮಾಡುವದು ನೆಟ್ಟಗಲ್ಲೆಂದು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಹೇಳುವಳು. ಖಾವಿಂದ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಈ ವಿಚಾರವು ವಿಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೆ ? ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಆಕೆಯೇನು ಬಯಸಬೇಕು ? ಹುಕ್ಕನು ಕುರುಬರ ಹೆಗ್ಗನ ವೇಷದಿಂದಿರುವಾಗ ಒಮ್ಮೆ ನಿಮ್ಮ ಜನರ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಡಿಸಿಕೊಂಡದ್ದರ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಕೂಡ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಈಗ ಮರತೇಬಿಟ್ಟಿರುವಳು. ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸ್ವಭಾವವು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪದ್ಮಿನಿಯಂಥ ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿಯ ತರುಣಿಯರ ಸ್ವಭಾವವು ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲವೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೂಡ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಈಗ ಕೇಳಲೊಲ್ಲಳು. ಖಾನಸಾಹೇಬರೊಡನೆ ಚಿರಕಾಲ ಸುಖಪಡಬೇಕಾದರೆ ಹುಕ್ಕನ ನಾಶವಾಗಲೇಬೇಕೆಂದು ಆಕೆಯು ಹಟ ಹಿಡಿದಿರುವಳು. ಆಕೆಯು ತನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ಬಿಡುವಹಾಗೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ತಾವಾದರೂ ಆಕೆಯ ಹಿತದ ಮಾತನ್ನು ಯಾಕೆ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಬೇಕು ?

ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾಸೀಮನು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಪದ್ಮಿನಿಯು ಹುಕ್ಕನ ನಾಶವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವದು ಆತನಿಗೊಂದು ವಿಧದಿಂದ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಪ್ರೀತಿಸದಿರುವದು ಸುಚಿಹ್ನವೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದನು. ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಸಂಗರಾಜನನ್ನೂ, ಆತನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಿಸುವದು ಆತನಿಗೆ

ಅಷ್ಟೊಂದು ದುಸ್ತರವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯಾದ ಕಾಂಚನಗಡದ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಕೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಆ ತರುಣನು ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಮಕ್ಕಳೊಡನೆ ಸಂಗರಾಜನನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಲೂಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಸುವಿಚಾರಿಯೂ ದೂರದರ್ಶಿಯೂ, ದಯಾವಂತನೂ ಆದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಈ ಅನ್ಯಾಯದ ಕೊಲೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಾರನೆಂಬುದು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಆಲೋಚನೆಯಂತೆಯೇ ಮಹಮ್ಮದ ತಗಲಖನು ನಡೆಯುವನೆಂಬುದನ್ನು ಕಾಸೀಮನು ಅರಿತಿದ್ದನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮನು ರಾಜಪರಿವಾರದ ಕೊಲೆಗೆ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡತೊಡಗಿದನು.

ಹೀಗೆ ಕಾಸೀಮನು ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಉದಾಸೀನನಾದದ್ದನ್ನು ಧೂರ್ತಳಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ತಿಳಿದು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು— “ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭಕರವಾದ ಈ ರಾಜಪರಿವಾರದ ಕೊಲೆಯನ್ನು ನೀವು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಮಟ್ಟಿಗಾದರೂ ತಾವು ಈ ಹಂಚಿಕೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ನೀವು ನಿಷ್ಕಂಟಕರಾಗುವಿರಿ. ಆಮೇಲೆ ಪದ್ಮಿನಿಯೊಡನೆ ಚಿರಕಾಲ ಸುಖಪಡುವಿರಂತೆ; ಇದು ಪುಂಡ ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದೊಂದು ಯುಕ್ತಿಯೆಂದು ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಆತನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆಯಿರಿ. ಆತನಿಗೆ ಏನು ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಸಹ ಚತುರ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬರೆದುಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾಳೆ, ನೀವು ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿರಿ ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟದ್ದೊಂದು ಕಾಗದವನ್ನು ಕಾಸೀಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟಳು. ಕಾಸೀಮನು ಆತುರದಿಂದ ಅದನ್ನು ತೆರೆದು ಓದಹತ್ತಿದನು. ಓದುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಕಾಸೀಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಆತನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಚಾತುರ್ಯದ ಬಗ್ಗೆ ಕ್ಕಾಗಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಕಲ್ಪವಿಲ್ಲೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಹತ್ತಿದನು. ಕಾಗದ ಓದಿ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು, ಆತನು ಬೈರಾಗಿಣಿಗೆ— “ಬೈರಾಗಿಣೀ, ನೀನು ಆಗಲಿ ಅಂದಂತೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಚಾತುರ್ಯಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಲ್ಲ

ಬಿಡು. ಇದರಂತೆ ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದರೆ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ನಾಳಿಗೆ ಡಂಗುರ ಹೊಡೆಯಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನುಡಿದು. ಭೈರಾಗಿಣಿಯ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಂದ ಕಾಸೀಮನು ಹೊರಟುಹೋದನು.

ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಿವಾಹದ ವಿಚಾರದಿಂದ ವಿವೇಕಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದ್ದ ಕಾಸೀಮನು ಮರುದಿನವೇ ಮಲಿಕನಾಯಬನಿಗೊಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಕಳಿಸಿದನು. ಕಾಸೀಮನ ಈ ವಿಚಾರದ ಬರಹವು ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರಾಜವಂಶದವರ ಕೊಲೆಯಿಂದ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭವಾಗುವ ಸಂಭವವು ವಿಶೇಷವಾಗಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೂ, ಈ ಕೃತಿಯು ರಾಜನೀತಿಗೂ-ಪ್ರಜಾನುರಾಗಕ್ಕೂ ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ಅದಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡುವದು ತನ್ನ ಶೀಲಕ್ಕೆ ಭೂಷಣವಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆತನು ವಿಚಾರಿಯೂ, ದೂರದರ್ಶಿಯೂ, ದಯಾವಂತನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಈಗ ಸದ್ಗುಣಗಳ ವರ್ಚಸ್ಸು ತಗಲಖಮಹಮ್ಮದನ ಮೇಲೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಈತನ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದಲೇ ತಗಲಖನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಪಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ದೇವರಾಜನನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ ಹಿಂದೂ ಜನರನ್ನು ಕೆಲಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದ್ದನು. ತಗಲಖನು ದಕ್ಷಿಣದ ಅಧಿರಾಜನಾಗಿದ್ದು, ಮಲಿಕ-ನಾಯಬನು ಆನೆಗುಂದಿಯ ರಾಜ್ಯದ ಅಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಬರಬರುತ್ತ ಕರ್ನಾಟಕವು ಜಾಗ್ರತವಾಗಹತ್ತಿ, ಅದರ ಸ್ಥಿತಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗತೊಡಗಿರುವದು ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಹೆಗ್ಗನು ತನ್ನ ಹೆಸರನ್ನೂ, ಕುರುಬನ ವೇಷವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ಹುಕ್ಕರಾಜನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಆಧಿಪತ್ಯದ ಕೆಳಗೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರೀತಿಯಿಂದ ಸಾಗಿಸಹತ್ತಿದನು. ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಕೋಟೆಗಳು ಆತನ ಕೈಸೇರಿ ಆತನ ಸೇನಾಬಲವು ಭರದಿಂದ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿತ್ತು. ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ದೀರ್ಘವಾದ ದೈವೀ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜಾಗ್ರತೆಯಾಗತೊಡಗಿ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ವ್ಯಾಪಾರವು ಒತ್ತರದಿಂದ ಸಾಗಿತ್ತು. ಇದಕ್ಕೆ ತೀರ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯು ಮುಸಲ್ಮಾನರದಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ತಗಲಖಮಹಮ್ಮದನು

ಆಸುರೀ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಆಸುರೀ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರಜಾ ಜನರನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಲೆ ಎತ್ತದಂತೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಮಾನುಷ ಕ್ರೂರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಒಂದೇಸವನೆ ನಡೆಸಹತ್ತಿದನು; ಇದರಿಂದ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯುನ್ನುವ ಸಿದ್ಧಾಂತದಂತೆ ನಾಲ್ಕೂಕಡೆ ಯಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯುಗಳೇಳತೊಡಗಿ ತಗಲಖನ ಮುಂಗೈಜೋರಿನಿಂದ ಸಂಪಾ- ದನೆಯು ಬಿಗುವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತಿತು. ಇದನ್ನರಿತು ಆತನು ತ್ವೇಷದಿಂದ ಒಂದು ಕಡೆಯ ಬಂಡಾಯುವನ್ನು ಮುರಿಯುವದರೊಳಗೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬಂಡಾಯುಗಳು ಏಳುತ್ತಲಿದ್ದವು. ಆತನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರ-ಸ್ಥಾವರತೆಗಳು ಸರ್ವಥಾ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಜಾನುರಾಗವಿಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯತ್ನಿಸದೆ ಕೇವಲ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಕೇವಲ ಮುಂಗೈಜೋರಿನ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯವಾಳುವ ಅರಸರ ಗತಿಯು ಹೀಗೆಯೇ ಸರಿ. ಇಂಥವರು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ರಾಷ್ಟ್ರಭ್ರಷ್ಟ ರಾಗಿ ನಾಶ ಹೊಂದುವರೆಂಬುದನ್ನು ಇತಿಹಾಸವು ಸಾರಿಸಾರಿ ಹೇಳುತ್ತಿರು ವದು; ಆದರೂ ರಾಜ್ಯಮದದಿಂದ ಅಂಧರಾಗಿ ಹೋಗಿರುವವರ ಕಣ್ಣುಗಳು ತೆರೆಯುವದಿಲ್ಲ; ಅಂಥವರು ಆಗಿನಿಂದ ಈಗಿನ ವರೆಗೂ ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವರು; ಮುಂದೆಯೂ ನಾಶಹೊಂದುವರು.

ವಿಚಾರವಂತನಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮೇಲಿನ ವಿಚಾರ ಗಳೆಲ್ಲ ಬಂದುಹೋಗಿದ್ದವು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— "ಈಗ ನಮ್ಮ ಸೆರೆ ಯಲ್ಲಿರುವ ಸಂಗಮರಾಜನನ್ನೂ, ಆತನ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ ಕೊಲ್ಲಿಸ ಬಹುದಲ್ಲದೆ, ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಬೇರೆ ಹಲವು ಮುಂದಾ ಳುಗಳನ್ನೂ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡಬಹುದು, ಆದರೆ ಇದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಾಗು ವದು ? ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲುಂಟಾಗಿರುವ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜಾಗೃತಿಯು ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠವಾಗಿರದೆ, ಒಬ್ಬನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಹತ್ತುಜನರು ಎದ್ದುಕೂಡ್ರುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಕಾಸೀಮನೇನೋ ಒಳ್ಳೇ ಜಾಣತನದಿಂದ ಪತ್ರ ಬರೆ ದಿರುವನು. ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಾಟವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೆಂದು ಆತನು ಬರೆಯುವದೂ ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕೇವಲ ಹುಕ್ಕನಂಥ ಕೆಲವರ ಕಿಲ್ಮೆಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು

ಕಾಡುವರೋ, ಅಥವಾ ನಮ್ಮನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಕಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಹೊರ ಗಟ್ಟಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಓಜಸ್ವಿತೆಯು ಅವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಜನ ರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಓಜಸ್ವಿತೆಯು ತಾನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ಬರಿಯ ಹುಕ್ಕನಂಥ ಮುಂದಾಳುಗಳನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸುವದರಿಂದ, ಅಥವಾ ಕೊಲ್ಲಿಸುವದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಾಗುವದು? ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜನತಾರೂಪ ವೃಕ್ಷಕ್ಕೆ ಸಂತಾಪರೂಪೀ ಸಾಧನದ ಗೆಯ್ತದಿಂದ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿರೂಪೀ ಕಸ ತೆಗೆದು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗರೂಪಿ ಕಸುವಿನ ಗೊಬ್ಬರ ಹಾಕಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಟೊಂಗೆಗಳ ಕಸಿ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವದು. ಇದರಿಂದ ಆ ಮುಂದಾಳುಗಳ ಓಜಸ್ವಿತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಲ್ಲಿಯೂ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿ ಜನತೆಯ ಉತ್ಸಾಹ ಬಲಗಳು ತಟ್ಟನೇ ಹೆಚ್ಚುವವು! ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಧಿರಾಜ್ಯವು ಕೆಲ ದಿನಗಳಾದರೂ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ನಾವು ಪ್ರಜಾನುರಂಜನವನ್ನೇ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭವುಂಟಾಗುವಂಥ ಕ್ರೂರೋಪಾಯಗಳನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಯೋಚಿಸಲಾಗದು" ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಆತನು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ನಿಷೇಧಿಸಿ ಪತ್ರ ಬರೆಯಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರಲು, ಸ್ವತಃ ಕಾಸೀಮನೇ ಮಲಿಕನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದನು. ಐಶ್ವರ್ಯಾದಿಗಳ ದುರಾಸೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಬೇಕಾದಂಥ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಸದಂಥ ನೀಚ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳಂತೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ದುರಾಸೆಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕಾಸೀಮ ನಂಥ ನೀಚಾಧಿಕಾರಿಯು ಎಂಥ ಅವಿಚಾರದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದು-ಮುಂದು ನೋಡುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪತ್ರವನ್ನು ಮಲಿಕನು ಮನ್ನಿಸ ಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂತಲೇ ಆ ದುಷ್ಟನು ಪತ್ರದ ಹಿಂದೆಯೇ ಧಾವಿಸಿ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆಗ ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡುವೆ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಅರೆದಾಟವಾಯಿತು. ತನ್ನ ವಿಚಾರ ದಂತೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿರುವ ನಮ್ಮ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪರಿಣಾಮವು ನೆಟ್ಟಗಾಗದೆಂತಲೂ, ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಒಗರು ಉಳಿಯದೆಂತಲೂ, ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯ ಬಗ್ಗೆ ತಾನು ಜವಾಬದಾರನಲ್ಲೆಂತಲೂ ಆತನು ಸ್ಪಷ್ಟ ವಾಗಿ ಹೇಳಿದನು. ಆಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸ್ಥಿತಿಯು, ಕಾಸೀಮನಂಥ ವೀರ ರನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದರೆ ಹಿತವಾಗುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀತಿಗೂ-

ನ್ಯಾಯಕ್ಕೂ ಒಪ್ಪದ ಕಾಸೀಮನ ವಿಚಾರವನ್ನು “ **ವಿನಾಶಕಾಲೇ ವಿಪರೀತ ಬುದ್ಧಿಃ** ” ಎಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ, ಮಲಿಕನಾಯಬನಂಥ ನೀತಿಜ್ಞನೂ ಕೂಡ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು— “ ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಹಾಗೆ ಡಂಗುರ ಹೊಯಿಸಬಹುದು ” ಎಂದು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟನು !!

೨೪. ಸೌಜನ್ಯದ ಸುಲಿಗೆ !

ದೇವಿಯ ಕೊಳ್ಳದ ನೆರೆಯ ಅರಣ್ಯವು. ಐದು ತಾಸು ತುಂಬಿ ಆರರ ಅಮಲು ಆಗಿರಬಹುದು. ಬೇಸಿಗೆಯ ಕಾಲವಾದದ್ದರಿಂದ ಬಿಸಿಲು ರಣಗುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಟ್ಟವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಬಿಸಿಲಿನ ತಾಪದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳು ಜರ್ಜರವಾಗುತ್ತಿದ್ದವೆಂದಬಳಿಕ, ಬೈಲುಸೀಮೆಯ ಬೇಸಿಗೆಯ ಪ್ರಖರತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆಯೇನು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು ? ಬಿಸಿಲ ತಾಪವು ಹೆಚ್ಚಾದದ್ದರಿಂದ ಆ ಅರಣ್ಯದೊಳಗಿನ ಗಿಡಗಳ ನೆರಳು ತಾಪದಾಯಕವಾಗಿಹೋಗಿ, ಆ ನೆರಳಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಕರಿಯ ಬಿಸಿಲು, ನೆರಳಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಹೋದರೆ ಬಿಳಿಯ ಬಿಸಿಲು ಎಂಬಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಬಿಸಿಲೇಬಿಸಿಲಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಪಶು-ಮೃಗಗಳು ಗವಿ-ಹೊದರುಗಳಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಉಬ್ಬಸಪಡುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಬರಲಾರದೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದವು; ಆಹಾರದ ಪರಿವೆಯೂ ಅವಕ್ಕಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹಕ್ಕಿ-ಪಕ್ಕಿಗಳು ತಮ್ಮ ಗೂಡುಗಳಲ್ಲಿರಲಾರದೆ ಚಿಗುರೆಲೆಗಳ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಸದ್ದು ಮಾಡದೆ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುತ್ತ ತೆರೆಯುತ್ತ ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಹೊರಬಿದ್ದರೆ ಹುರಕಳಿಸಿ ಹೋದೇವೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಹುಳ-ಹುಪ್ಪಡಿಗಳೂ ಸುಳಿಯದಂತಾಗಿದ್ದವು. ಹಾದಿಕಾರರು ಜೋರನೆ ಜೀವತು ಬಾಯಾರಿ ಬಸವಳಿದು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡಲಾಗದೆ ಗಾಳಿ ಬೀಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಜಲಾಶಯದ ದಂಡೆಯ ಗಿಡದ ನೆರಳು ಹಿಡಿದು, ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ನೀರು ಕುಡಿದು

ಕುಡಿದು ಹೊಟ್ಟೆಯುಬ್ಬಿದರೂ ನೀರಡಿಕೆ ಹೋಗದಾಗಲು ಉಬ್ಬಸಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಿಂತ ನೀರು ಬೆಚ್ಚಗೆ, ಬೀಸುವ ಗಾಳಿಯು ಬೆಚ್ಚಗೆ, ಹಾಯುವ ಹಾದಿ ಬೆಚ್ಚಗೆ, ಹೊದ್ದ ಆಕಾಶ ಬೆಚ್ಚಗೆ— ಹೀಗಾಗಿ ತಂಪು ಎಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕೀತೆಂಬುದನ್ನರಿಯದೆ ಆ ಹಾದಿಕಾರರು ಊದಿಯಾದರೂ ತಂಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಸಂತಾಪದ ತಮ್ಮ ಸುಯ್ಯಲರೂ ಬಿಸಿ ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟು ಊದಿಯೂದಿಕೊಂಡು ಆಯಾಸಪಡುತ್ತಿದ್ದರು! ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯದೊಳಗಿರುವ ಜಲಾಶಯಗಳ ನೀರೆಲ್ಲಿ ಕಾದು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳೊಳಗಿನ ಮೀನುಗಳು ಪುಟನೆಗೆದು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರಲಾರದೆ ಜಲಾಶಯದ ಬುಡಬುಡಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದವು. ದಂಡೆಯ ಮೇಲಿನ ಸುರಗಿ ಹೊನ್ನೆ ಮೊದಲಾದ ಹೂಗಿಡಗಳು ತಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಬಿಡಬಾರದೆಂದು ಅರ್ಕನನ್ನು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ಭಯದಿಂದ ಅರ್ಚಿಸುವಂತೆ ಪುಷ್ಪಪರಾಗವನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ವಸಂತಸಮಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅರಣ್ಯದೊಳಗೆ ಅರಳಿರುವ ಹೂವುಗಳ ಮಕರಂದ ರಸವು ಸುಯ್ಯನೆ ಸುಟ್ಟುಹೋಗಿರಲು, ತುಂಬಿಗಳು ತಂಡತಂಡದಿಂದ ಹೂಗೊಂಚಲುಗಳಿಗೆ ಅಂಡಲೆಯುವಾಗ ಹತ್ತಿದ ಕಾದ ಪುಷ್ಪಪರಾಗದ ಬಿಸಿಯನ್ನು ತಡೆಯಲಾರದೆ ಭಯಗುಟ್ಟುತ್ತ ಹಿಂದಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದವು. ಬಿಸಿಲ ತಾಪವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಕೆರೆ-ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ನುಗ್ಗಿದ್ದ ಕಾಡುಕೋಣಗಳು ಕಾದ ನೀರಿನಿಂದ ತಾಪವು ಶಾಂತವಾಗದಿರಲು, ತಳದ ತಂಪು ಕೆಸರನ್ನು ಮೈಗೆ ಮೆತ್ತಿಕೊಳ್ಳುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಕೆರೆಗಳನ್ನು ಕಲಕಿಸಿ ರಾಡಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ತನ್ನ ಉದಯಾಸ್ತಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ದಿನಕರನು, ತನ್ನ ಚಂಡಕಿರಣಗಳ ತೀವ್ರತೆಯಿಂದ ದಯಾಶೂನ್ಯನೆಂದು ಈಗ ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳಿಂದ ದೂಷಿಸಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದನು.

ಇಂಥ ರಣಗುಟ್ಟುವ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ತರುಣ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತನು ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ದೇವಿಯಕೊಳ್ಳದ ಅರಣ್ಯದೊಳಗಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದನು. ವಾಯು ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದ ಆತನನ್ನೂ, ಆತನ ಬೆಟ್ಟದಂಥ ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಹೊರಹೊರಗಿನಿಂದ ನೋಡಿದರೂ ಆತನ ಘನವಂತಿಕೆಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ನೋಡುವವರ ಚಿತ್ತಹರಣವಾಗಿ

ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನು ಸಾಗಿರುವ ಆ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅವನು ಸಾಗಿದ್ದನೆನ್ನುವದಕ್ಕಿಂತ, ಅವನ ಕುದುರೆಯು ಕೈಮೀರಿ ಅವನನ್ನು ಎತ್ತೋ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವದು ಸಯುಕ್ತಿಕವಾಗ ಬಹುದು; ಯಾಕಂದರೆ ಆ ಯುವಕ ವೀರನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಯತ್ನವೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಫಲವಾಗಿ, ಅವನು ಯತ್ನ ಮಾಡಿಮಾಡಿ ದಂತೆ ಅವನ ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಕುದುರೆಯು ಆವೇಶಗೊಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ವೇಗದಿಂದ ಓಡತೊಡಗಿತ್ತು. ಇದು ತಗ್ಗು ಇದು ದಿನ್ನೆ, ಇದು ಏರಿ ಇದು ಇಳಕಲು, ಇದು ಗಿಡ, ಇದು ನೀರು ಎಂಬುದರ ಅರಿವು ಅದಕ್ಕೆ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ಪರಿವೆ ಯಂತೂ ಅದಕ್ಕೆ ಇದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಬಹಳ ಹೇಳುವದೇನು ? ಹೀಗೆ ಓಡಿದರೆ ತನ್ನ ಗತಿಯೇನಾದೀತೆಂಬುದರ ವಿಚಾರವೂ ಅದಕ್ಕಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆವೇ ಶಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮೂಕ ಪ್ರಾಣಿಯು ಕೇವಲ ಪರಾಧೀನವಾಗಿ ಯಾವ ಉದ್ದೇಶವೂ ಇಲ್ಲದೆ ಬಿರುಗಾಳಿಯ ಸೆಳೆತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕ ರವದೆಯು ದೆಸೆಗೆಟ್ಟು ಹಾರಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಂತೆ ಎತ್ತೋ ಹೋಗಿಬಿಡುತ್ತಲಿತ್ತು ! ದಣಿದು ಜೋರೆಂದು ಜಿವತಿದ್ದ ಆ ಪಶುವಿನ ಬಾಯೊಳಗಿಂದ ಒಂದೇಸವನೆ ಬುರುಗು ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಮೂಗಿನ ಹೊರಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸದೆ ಶ್ವಾಸವು ಅತಿ ವೇಗದಿಂದ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿರುವಾಗ ಭುರುಭುರು ಶಬ್ದವಾಗು ತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಗಂಡು ಕಪಡವು ಭರದಿಂದ ಓಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದರ ಹೊಟ್ಟೆ ಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ಆಗುತ್ತಿದ್ದ ಘುಳುಘುಳು ಶಬ್ದದ ಗುರುತಂತೂ ಯಾರಿಗೆ ಹತ್ತಬೇಕು ? ತನ್ನ ಈ ಪೊಟ್ಟ ಕುದುರೆಯನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿ ತಾನು ಈ ಗಂಡಾಂತರದಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕೆಂದು ಆ ಯುವಕವೀರನು ಬೇಸರಿಯದೆ ಬಗೆಬಗೆಯ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಬಹಳ ಸಾರೆ ಮಾಡಿಮಾಡಿ ನೋಡಿದನು. ಅವನು ಹಲವು ಸಾರೆ ಸಪ್ಪುಹಾಕಿ ರಮಿಸಿದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಚಪ್ಪರಿಸಿ ಚೀತರಿಸಿದ್ದು ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಹೋಯಿತು. ತೊಡೆಯಲ್ಲಿ ಔಕಿ ತಡೆಯು ಹೋದದ್ದು ಕಡೆಗಾಣದಾಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಅವನ ಕ್ರೋಧವು ಹೆಚ್ಚಿ ಅದರ ಸೊಂಟೆ ಹರಿದರೂ ಹರಿಯಲೆಂದು ಕಡಿವಾಣವನ್ನು ಜಗ್ಗಿ ಜಗ್ಗಿ ಜಾಡಣಿ ಹೊಡೆದನು; ಆದರೆ ಅದರ ಸೊಂಟೆಯಿಂದ ರಕ್ತವು ಸೋರಿತಲ್ಲದೆ ಆ ಪ್ರಾಣಿ

ಯೇನು ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ಗಟ್ಟಿಗತನವೂ, ವೀರಾವೇಶವೂ ಆ ವೀರನ ಪ್ರೇಮ ಸಂಪಾದನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿದ್ದರೂ, ವಿಪರೀತ ಕಾಲ ಒದಗಿ ಆ ಖೊಟ್ಟಿ ಕುದುರೆಯು ಅಂಕಿತಕ್ಕೆ ಬಾರದೆಹೋಗಲು, ಅದರ ಅವೇ ಗುಣ ಗಳು ಆ ಯವನ ವೀರನ ಪ್ರಾಣಾಪತ್ತಿಗೆ ಈಗ ಕಾರಣವಾಗಿ ಕುಳಿತವು. ಕಡೆಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಿಷ್ಠನಾದ ಆ ಯವನನು ಉಪಾಯ ಕುಗ್ಗಿ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಅವಡುಗಚ್ಚಿ ಕಡಿವಾಣ ಜಗ್ಗಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಕಸಾವಿನಿಂದ ಕೊಸೆಯಲಿಕ್ಕೂ, ಮುಂದುಗಡೆಯ ಪೆಳೆಯೊಳಗಿನದೊಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ಹುಲಿಯು ಆರ್ಭಟಿಸಿ ಪುಟನೆಗೆದು ಅದರ ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೂ ಗಂಟೇ ಬಿದ್ದಿತು; ಆಗ ಓಡುತ್ತಿದ್ದ ಕುದುರೆಯು ಬೆದರಿ ಗಕ್ಕನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಾರಲು, ಎಂದೂ ಕುದುರೆಯ ಮೇಲಿಂದ ಬೀಳದೆಯಿದ್ದ ಆ ಯವನವೀರನು ಲಾಗ ತಪ್ಪಿ ದೊಪ್ಪನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದನು !

ಹೀಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಒದಗಿದ ಪ್ರಸಂಗವು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದೇ ಸರಿ. ಆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಆ ಮೂರೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರ ದಪ್ಪಿದ್ದವು. ಯವನ ರಾವುತನು ತನ್ನ ಎಟ್ಟಿ ಕುದುರೆಯ ಹಟಮಾರಿತನ ಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಾಪಗೊಂಡು ಎಚ್ಚರದಪ್ಪಿದನು. ಕುದುರೆಯು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬೆದರಿ ಪ್ರಾಣ ಭಯದಿಂದ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದಷ್ಟು ಎಚ್ಚರ ದಪ್ಪಿತ್ತು. ಅತ್ತ ಪೆಳೆಯೊಳಗಿನ ಭಯಂಕರವಾದ ಹುಲಿಯು ಯಾರಿಂದಲೋ ಆರೆಗಾಯಹೊಂದಿ ಗಾಯದ ವ್ಯಥೆಯಿಂದ ಸಂತಾಪಗೊಂಡು ಎಚ್ಚರ ದಪ್ಪಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈ ಮೂರೂ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಈ ಎಚ್ಚರಗೇಡಿತನವನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ದೂರ ಮಾಡುವಂತಹದೊಂದು ಯವನ ಪತನರೂಪೀ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಂಗವು ಆಗಲು ಎಚ್ಚತ್ತು ಭಯಗ್ರಸ್ತವಾದವು. ಕುದುರೆಯು ಪ್ರಾಣ ಭಯದಿಂದ ತನ್ನ ಯಜಮಾನನ ಲಕ್ಷವಿಲ್ಲದೆ ಭರ್ರನೆ ಎತ್ತೋ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಿತು, ರಾವುತನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ರಭಸಕ್ಕೆ ಹುಲಿಯು ಮೆಟ್ಟಿಬಿದ್ದು ಸರ ಕ್ಕನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಪೆಳೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಿತು; ತಾನು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲಾರ ದಂತೆ ಪೆಟ್ಟುತಿಂದು ಅಸಹಾಯನಾಗಿ ಹುಲಿಯ ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದೆನಲ್ಲ, ಎಂಬ ಭಯದಿಂದ ಯವನ ರಾವುತನ ಕೆಚ್ಚೆದೆಯೂ ಕಂಪಿಸಿತು. ಈ ಭಯಗ್ರಸ್ತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕ್ಷಣವು ಕ್ರಮಿಸುತ್ತಿರಲು, ಯವನವೀರನು ಸಾವಕಾ

ಕೊಂಡು ಮೇಲಕ್ಕೇಳತೊಡಗಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಪೆಳೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದ ಭಯಂಕರವಾದ ಹುಲಿಯು ಆರ್ಭಟಿಸಿ, ರಾವುತನ ಮೇಲೆ ಹಾರಲು, ಅಂಥ ವಿಪನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಯುವನವೀರನು ಅದರ ಹಾರಿಕೆಯನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕೈ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಆತನಿಗೆ ತಾನು ಹುಲಿಯ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾದೇನೆಂಬ ಆಸೆಯು ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಮನೋರಾಜ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಲಯವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದ್ದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಆತನು ದುಃಖಿತನಾದನು. ಆತನಿಗಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರ-ವೈಭವಗಳಲ್ಲಿ ಈಗ ಒಂದೂ ಆತನ ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಬಿದ್ದ ಪೆಟ್ಟಿನಿಂದ ಗಾಸಿಯಾಗಿರದಿದ್ದರೆ ಹುಲಿಯನ್ನು ಹಿಚುಕಿ ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವವನಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮಾಡುವದೇನು ಈಗ ಪೆಟ್ಟುಪತ್ತಿ ಪರಾಧೀನನಾಗಿ ಆತನು ಪೇಚಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಈ ಹುಲಿಯ ದವಡೆಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದರೆ, ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ತಾನು ಅವರ ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ನೆನಿಸಿದನು. ಅಂಥ ಸಂಯೋಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸತೊಡಗಿದನು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಿಂಚಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಭಯಂಕರವಾದ ಹುಲಿಯು ಗಾಯ ಹೊಂದಿದ ರೊಚ್ಚಿನಿಂದ ಅರ್ಭಟಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಆ ಯುವನವೀರನ ಮೇಲೆ ದುಮುಕಿತು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಯುವನ ವೀರನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆ ಕ್ರೂರ ಮೃಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ತುತ್ತಾಗುವುದು ದೇವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ; ಅದ್ದರಿಂದ ಆ ಹುಲಿಯು ಅಮೋಘವಾದ ಹಾರಿಕೆಗೆ ಫಲವು ದೊರೆಯದೆ ಅದು ಹಾರಹಾರುವುದರೊಳಗಾಗಿ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಹಿಂದೂ ವೀರನು ತನ್ನ ಬರ್ಚಿಯಿಂದ ಹುಲಿಯ ಎಡೆಗೆ ಇರಿದು ಅದನ್ನು ಒಂದಕ್ಕೆ ಕೆಡಹಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಹಿಂದೂ ವೀರನು ತನ್ನ ಕೈಖಡ್ಗದಿಂದ ಹುಲಿಯ ಮರ್ಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಹೊಡೆದು ಆ ಹಿಂಸಕ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದನು.

ಇತ್ತ ಮರಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಾನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಯವನ ವೀರನು, ಹುಲಿಯು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳುವಾಗ ಅರ್ಭ

ಟಿಸಿದ ಅಬ್ಬರಕ್ಕೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಲು, ಅಶ್ವಾರೂಢರಾಗಿದ್ದ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ಹಿಂದೂ ವೀರರು ಆತನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಹಿಂದೂಜನರ ವಿಷಯ ವಾಗಿ ಆ ಯವನ ವೀರನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ದ್ವೇಷಭಾವವು ಎಷ್ಟು ಬಲವಾದದ್ದೋ ತಿಳಿಯದು. ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಕೃತಜ್ಞತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾ ಗುವ ಬದಲು “ಇವರು ಹಿಂದುಗಳೆಂ”ಬ ದ್ವೇಷಭಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾ ಯಿತು; ಆದರೂ ಆತನು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತನಗೊದಗಿರುವ ವಿಪತ್ತನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಸೌಜನ್ಯದ ಸೋಗಿನಿಂದ ಆ ತರುಣ ರಾವುತರನ್ನು ಕುರಿತು— “ವೀರರೇ, ನಿಮ್ಮಿಂದ ನನ್ನ ಪ್ರಾಣರಕ್ಷಣವಾದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾನು ಎಂದೂ ಮರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ನಾನು ಯಾವಾಗೋ ಹುಲಿಗೆ ತುತ್ತಾಗುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಈಗ ನಿಮಗೆ ನಾನೊಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಯವನ ದಂಡಾಳುವಾಗಿ ತೋರಬಹುದು; ಆದರೆ ನೀವು ಹಾಗೆ ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿಯಬಾರದು. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಸುರ ಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಂಪಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದರೆ, ಸದ್ಯದ ದಕ್ಷಿಣದ ಸುಭೇದಾರನಂತೆ ಇದ್ದ ಕಾಸೀಮನ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಉಪಕಾರದ ಹೊರೆಯನ್ನು ನಾನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಇಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವೆನು” ಅನ್ನಲು ಆ ಹಿಂದೂ ರಾವುತ ರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— “ಖಾನಸಾಹೇಬ, ತಾವು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಚಿಂತಿಸಲಾಗದು. ನಮ್ಮ ಉಪಕಾರದ ಹೊರೆಯು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆಗಲಿಕ್ಕೆ ನಾವೇನು ನಿಮಗೆ ಮಾಡಬಾರದ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡಿ ರುವದಿಲ್ಲ; ದೇವರ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಆಗುವದು ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಯೋಗ ದಿಂದ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಹಿತ ಸಾಧಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ; ನಾವು ಕಂಪಲಿಗೆ ಬರುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರ ಟಿರುವೆವು. ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಈ ಹುಲಿಯು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಬೇಟೆಯ ಹಂಬಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು, ಅದನ್ನು ಗಾಯಗೊಳಿಸಿದೆವು; ಆದರೆ ಆ ಭಯಂಕರ ಪ್ರಾಣಿಯು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಮರೆಯಾಗಿ ಓಡಿದ್ದು ಎಷ್ಟು ಹುಡು ಕಿದರೂ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ನಾವು ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಹುಡುಕಿ ಹುಡುಕಿ ಬೇಸತ್ತು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಜಲಾಶಯದ ದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಮಿಸು.

ತ್ತಿದ್ದೆವು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕುದುರೆಯು ಬೆದರಿ ನಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿ ಬರಲು, ನಮಗೆ ಅತ್ತ ಹುಲಿಯಿದ್ದ ಸಂಶಯ ಬಂದ ಕೂಡಲೇ ಅಶ್ವಾರೂಢ ರಾಗಿ ಇತ್ತಕಡೆಗೆ ಬಂದೆವು. ಈಶ್ವರೀ ಸಂಕೇತವು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವ ದಿಲ್ಲ. ನಾವೇನು ನಿಮಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಬಂದವರಲ್ಲ; ಆದರೂ ಪ್ರಾಣಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ವೀರರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದು ವೀರರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅಂಥ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೇಯಸ್ಸು ಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಉಪಕಾರ-ಗಿಪಕಾರದ ಮಾತು ಇದರಲ್ಲೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಅನ್ಯರ ಉಪಕಾರದ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಲಿ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರದ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಲಿ ಸದ್ಯಕ್ಕಂತೂ ನಮಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಉಪಕಾರಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುಪಕಾರವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವ ಹೀನ ಪ್ರಸಂಗವು ನಮಗೆ ಬರಲೇಬೇಡವೆಂದು ನಾವು ದೇವರನ್ನು ಅನನ್ಯಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆವು. ವೀರ ಯವನ ಬಂಧುವೇ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಯಾರೂ ಗೆದ್ದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವಿಪತ್ತಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಹಾಯ ದೊರೆದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗಿರುವಂತೆ, ನಿಮ್ಮ ಸಂತೋಷಕ್ಕೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಾವು ಕಾರಣವಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಮಗೂ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಉಭಯರ ಈ ಸಂತೋಷ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರರು ಅಕೃತ್ರಿಮ ಬಂಧುಭಾವವನ್ನು ಬೆಳೆಸೋಣವೆಂದರಾಯಿತು. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಾವುದಿರುವುದು ? ಯಾವದಕ್ಕೂ ಚಿಂತೆ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ಆ ಓಡಿಹೋದ ಕುದುರೆಯು ನಿಮ್ಮದೇ ಆಗಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಅದು ಹೋದರೆ ಹೋಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ. ನಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಕಂಪಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವೆವು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಎರಡನೆಯ ರಾವುತನು ಚಟ್ಟನೇ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಆ ಯವನ ರಾವುತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ—"ಏಳಬೇಕು ಖಾನಸಾಹೇಬ. ಈ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಬೇಕು. ತಮಗೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಹಳ ಹತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದಾದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸುವೆನು. ತಾವು ಸರ್ವಥಾ ಸಂಕೋಚ ಪಡಬಾರದು. ಇಲ್ಲಿಯೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಜಲಾಶಯವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಶ್ರಾಂತಿ

ಹೊಂದಿರಿ; ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯ ಆಹಾರದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕ್ಷುಧಾಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿರಿ: ಹೊತ್ತು ಬಹಳವಾಗಿದೆ. ಬಿಸಿಲು ರಣಗುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಸ್ವಲ್ಪ ಬಿಸಿಲು ಇಳಿದಬಳಿಕ ಕಂಪಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣವಂತೆ! ನಮ್ಮನ್ನು ಪರಕೀಯರೆಂದು ಭಾವಿಸದೆ ಬಂಧುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಯಾವ ಸೇವೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ನಿಮ್ಮ ಈ ಬಂಧುವು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಲಾರನು. ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಸೇವೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಹಿಂದೂ ತರುಣರು ಆಡಿದ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತನ್ನ ಕುಭಾವನೆಗಾಗಿ ಆ ಯವನವೀರನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಚಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಮಿತಿಮೀರಿ ಆಯಾಸವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ, ಕಡಿಕಡಿ ಹಸಿವೆಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಅನ್ಯರ ಸಹಾಯವು ಒದಗುವ ಸಂಭವವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಇವರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದಿದ್ದರೆ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ತಾನು ಕಂಪಲಿಗೆ ಮುಟ್ಟುವ ಆಶೆಯೂ ಆತನಿಗೆ ತೋರದಾಯಿತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಯವನ ವೀರನು ನಿರ್ವಾಹವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ನೋವನ್ನೆಲ್ಲ ನುಂಗಿಕೊಂಡು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಲೊಪ್ಪದೆ ಜಲಾಶಯದ ವರೆಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಲೇ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಕಷ್ಟದಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗತೊಡಗಿದನು. ಕೂಡಲೇ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಹಿಂದೂ ರಾವುತನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯಿಂದ ಇಳಿದು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು. ಜಲಾಶಯವು ಅಲ್ಲಿಂದ ಬಹಳ ದೂರವಿದ್ದಿಲ್ಲ ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಹೋದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜಲಾಶಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದರು. ಬಿಸಿಲ ತಾಪದಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಯವನ ವೀರನು ಜಲಾಶಯದಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟನು. ಹಿಂದೂ ಜನರಿಂದ ಉಪಕೃತನಾಗುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾವಧಿಯಾಗಿ ಸಂಕೋಚವಾಯಿತು; ಆದರೂ ಆತನು ಗತಿಗಾಣದೆ ಆ ಹಿಂದೂ ರಾವುತರು ಕೊಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕ್ಷುಧಾಶಾಂತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನ ಹೃದಯದೊಳಗಿನ ದ್ವೇಷಾಗ್ನಿಯು ಶಾಂತವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞತಾಭಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗತೊಡಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಆ ಹಿಂದೂ ರಾವುತರೊಡನೆ ಪ್ರವಹಿಸುವಾಗ ಆ ಯವನ ರಾವುತನಿಗೆ ಒಂದೊಂದೇ ಸಂಶಯಗಳು ಬರ

ತೊಡಗಿದ್ದವು. ಮೊದಲು ಮಾತಾಡಿದ ರಾವುತನನ್ನು ತಾನು ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡಿದಂತೆ ಆತನು ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದನು; ಆತನ ದನಿಯು ಗುರುತೂ ಹತ್ತಿದಹಾಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಯಾರು ಎಂಬುದು ಗೊತ್ತಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಅವನು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾಗಿ ಕೆದರಿ ಕೆದರಿ ನೆನಪು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳ ತೊಡಗಿದನು. ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನೆನಪಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ "ನಾವು ಕಂಪಲಿಗೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರಟಿದ್ದೆವು" ಎಂದು ಆ ತರುಣ ಹಿಂದೂ ರಾವುತನು ಹೇಳಿದ್ದು ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದು, ಬಲವಾದ ಶಂಕೆಯು ಆ ಯುವನ ವೀರನನ್ನು ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿತ್ತು. ಆ ಹಿಂದೂ ರಾವುತರ ಮುಖ ಲಕ್ಷಣಾದಿಗಳು ಪರಸ್ಪರ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಹೋಲುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಯಂತೂ ಅವನ ಸಂಶಯವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಬಲಪಟ್ಟಿತು; ಆದರೆ ತನ್ನ ಆ ಸಂಶಯದ ಭಾವವನ್ನೇನು ಹೊರಗೆಡವದೆ ಆತನು ವಿಶ್ರಾಂತಿಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಸಹಜವಾಗಿ ಕೇಳುವವನಂತೆ ಮೊದಲು ಮಾತಾಡಿದ ಹಿಂದು ರಾವುತನನ್ನು ಕುರಿತು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ—

ಯುವನ ರಾವುತ— ಮಿತ್ರರೇ, ನೀವು ಕಂಪಲಿಗೆ ಹೋಗುವವರಿರುವೆವೆಂದು ಹೇಳುವಿರಲ್ಲ, ಇಂಥ ಕೆಟ್ಟ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕಾರಣವೇನು ? ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೇಳಿರಿ, ನನ್ನ ಆಗ್ರಹವಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳುವ ಹಾಗಾದದ್ದರಿಂದ ಕೇಳಿದೆನು. ಅದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೂ ಇಲ್ಲ.

ಹಿಂದೂ ರಾವುತ— ವಿಶೇಷವಿರಲಿ-ಇರದಿರಲಿ, ಶಿಷ್ಟಾಚಾರದಂತೆ ಕೇಳತಕ್ಕ ಮಾತಾದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಕೇಳಿರುವಿರೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ನೀವು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾವು ಸಂಕೋಚಪಡುವ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ನಾವು ಕಂಪಲಿಗೆ ಹೋಗುವ ಕಾರಣವು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ.

ಯುವನ ವೀರ— ಅದಾವ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಕಾರಣವು ?

ಹಿಂದೂ ವೀರ— ಕಾಸೀಮಖಾನರು ಸಾರಿಸಿದ ಡಂಗುರವು.

ಈ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೇಳಿ ಯುವನ ವೀರನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಯಿತು. ಇವನ ಈ ಉತ್ತರವು ನಿಜವಾಗಿರಬಹುದೇ ? ಎಂದು ಆತನು

ಶಂಕಿಸಿದನು. ಈ ಕಾಫರರಿಬ್ಬರು ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರೇ ಇರಬಹುದೆ ? ಇವರು ಎಂಥ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳು ! ಇವರ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯು ಎಷ್ಟು ಬಲವತ್ತರವಾದದ್ದು ! ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಜವಿರಬಹುದೇನು ? ಇವರೇ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರಾಗಿದ್ದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಿವಾಹಕ್ಕೆ ಇಂದೇ ನನಗೆ ಆಸ್ಪದವು ದೊರೆತಂತಾಗುವದಲ್ಲ ! ಎಂಥ ಆನಂದದ ಪ್ರಸಂಗವಿದು ! ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮೈನೋವು ಮರೆತು ಹೋದಂತಾಯಿತು ! ಶಾಬಾಸ ! ತಕ್ಕ ಹಂಚಿಕೆಯನ್ನು ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊಗಳಿದರೂ ಸ್ವಲ್ಪವು. ಕಾಸೀಮಾ, ನೀನೇ ಧನ್ಯನು. ಕಡೆಗೆ ನಿಷ್ಕಂಟಕನಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದೆ. ಇರಲಿ, ಇವರನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿಬಿಡೋಣ, ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವಾಗ ಆ ಹಿಂದೂ ವೀರರು, ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅವರಿಗೂ ಆ ಯುವನ ವೀರನ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗಿತ್ತು. ಇವನು ಕಾಸೀಮನಿರಬಹುದೇ ? ಇದ್ದರೆ ವಿಲಕ್ಷಣಯೋಗವು ಒದಗಿದಂತಾಯಿತೆಂದು ಅವರು ಸಂಶಯಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಕರ್ಮ-ಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಅವನು ನಿಜವಾಗಿ ಕಾಸೀಮನೇ ಆಗಿದ್ದನು. ಆಗ ಕಾಸೀಮನು ಆ ಹಿಂದೂ ವೀರರಿಗೆ—

ಕಾಸೀಮ— ಏನು ? ನೀವು ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರೇ ? ಕಾಸೀಮನ ಡಂಗುರದಂತೆ ಅವನ ಸೆರೆಯುವರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೊರಟಿರುವಿರಾ ?

ಹಿಂದೂ ವೀರ— ಹೌದು, ತಂದೆಯನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಲು ನಾವು ಹೊರಟಿರುವೆವು !

ಕಾಸೀಮ— (ತಾನು ಒಬ್ಬನೇ ಇದ್ದೇನೆಂಬ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಆನಂದದಲ್ಲಿ) ನಾನೇ ಕಾಸೀಮನಾಗಿದ್ದರೆ ?

ಹುಕ್ಕ— ಮತ್ತಿಷ್ಟು ನೆಟ್ಟಗಾಯಿತು, ಕಾಸೀಮನಾದ ನೀನು ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ನಮ್ಮ ತಂದೆಯನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತನಾಗಿ ಮಾಡಿಬಿಡು.

ಕಾಸೀಮ— ಅದಕ್ಕಿಂತ ಕಾಸೀಮನಾದ ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ತುಂಡರಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ನೀವೂ ನಿಷ್ಕಂಟಕರಾಗಬಹುದಲ್ಲವೆ ? ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ಮಾರ್ಗವೂ ಸರಳವಾಗುವದು.

ಹುಕ್ಕ— ಅದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಇದು ನಮ್ಮ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಶೀಲವಲ್ಲ. ಇಂಥ ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಗುರುವು ಮೆಚ್ಚನು. ಇಂಥ ಅನ್ಯಾಯದ ಆಚರಣೆಯಿಂದ ನಾನು ಮುಂದೆ ಅರಸನಾದರೆ ಪ್ರಜಾನುರಾಗಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಲಾರೆನು. ಈಗ ನಿನ್ನನ್ನು ನಾವು ಪ್ರಾಣಸಂಕಟದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿಮಾಡಿ ಬಂಧುವೆಂದು ಭಾವಿಸಿರುವೆವಲ್ಲವೆ ? ಅಂದಬಳಿಕ ಸೂಕ್ತಾಸೂಕ್ತ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾವೇನು ಕ್ರೂರ ವ್ಯಾಘ್ರವೇ ?

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಕಾಸೀಮನ ಅಂಗರಕ್ಷಕರು ಆತನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಧಾವಿಸಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಕಾಸೀಮನು ಶೂರನಿದ್ದರೂ ಸರಳ ಹೃದಯದವನಿದ್ದಿಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರು ಬಲ್ಲರು. ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯದ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ನಿಂದ್ಯನಾಗಿದ್ದನು. ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಸ್ವಾರ್ಥ ಪರಾಯಣನಾದ ನೀಚನು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಹಂಬಲದಿಂದ ಸೌಜನ್ಯಕ್ಕೆ ಶರಣುಹೊಡೆದು ಕಂಪಲಿಗೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರನ್ನು ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟನು; ಅಂದಬಳಿಕ ಇದು ಸೌಜನ್ಯದ ಸುಳಿಗೆಯಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೇನು ?

೨೫. ಸೇರಿಗೆ ಸವ್ವಾಸೇರು

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತನ್ನ ಸೆರೆಯಾಳಾದದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವು ಮೂರೇ ಗೇಣು ಉಳಿದಂತಾಗಿ, ಆತನು ಆನಂದಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಹೋದನು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಿಬ್ಬರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರರೂಪವಾದ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯದ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ತಾವಾಗಿಯೇ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದವರಾಗಿದ್ದರು. ತಾನು ಕಡಿ

ನಿಯ ಬಳಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಹೋದೇನು. ಆಕೆಯ ನಿಕಾ ಯಾವಾಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇನು ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಆಯಿತು. ತನ್ನ ಮನೋದಯವು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದನ್ನು ನೆನಿಸಿ ನೆನಿಸಿ ಆತನು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನನಾದನು. ತಾನು ಎಂಥ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು, ಪದ್ಮಿನಿಯೊಡನೆ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಿಂಹಾಸನವೂ ತನಗೆ ತಾನಾಗಿ ಸಿಗುವ ಯೋಗ ಒದಗಿತಲ್ಲ! ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ತಗಲಖಮಹಮ್ಮದನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಒದಿಗೊತ್ತಿ ತಾನು ದಕ್ಷಿಣದ ಬಾದಶಹನೂ ಆಗಬಹುದು! ಇವೆಲ್ಲ ವಿಚಾರಗಳು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಮತ್ತೆ ಆತನು—ಅತ್ತ ಅಂತರ್ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯೂ ಆನಂದಮಗ್ನಳಾಗಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಆ ಸುಂದರಿಯು ಎಂಥ ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯು! ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಆಕೆಯು ದೈವಶಾಲಿಯೂ ಇರುವಳು. ಅಂತೇ ಶತ್ರುವು ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಕೈಸೇರಿದನು. ಶಾಬಾಸ! ಬಹಳ ನೆಟ್ಟಗಾಯಿತು, ನಾನು ನಿಶ್ಚಿಂತನಾದೆನು! ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಿಸದಿದ್ದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಶಂಕಿಸಿದಂತೆ ಆತನು ನನ್ನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಮುಳುವಾಗುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು. ಹಿಂದೂ ಜನರ ಮರುಳುತನದ ಪಿತೃಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣವಾದಂತಾಯಿತು. ಶಾಬಾಸ ಪದ್ಮಿನಿ, ನಿನ್ನ ಹಂಚಿಕೆಗೆ ಜೋಡಿಲ್ಲ! ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಕಸರತ್ತೂ ಬಹಳ ಇರುವದು. ಆಕೆಯಂಥ ಮೋಹಕ ತರುಣಿಯರು ದೊರೆಯುವದೂ ದುರ್ಲಭವೇ. ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಉಕ್ಕಿಬರುವ ಸೌಂದರ್ಯದ ಸೊಬಗು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಆ ಬಿಕ್ಕೆಯ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಕಳಚಿ ಚೆಲ್ಲಿಸಿ ಸೊಬಗಿನ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಜನಾನಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡುಬಿಡೋಣ! ಆದರೆ ನನ್ನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಆಕೆಯು ತಾಳಿದ ಉಗ್ರರೂಪವನ್ನು ನೆನಿಸಿದರೆ ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸುತ್ತದಲ್ಲ! ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ಒಬ್ಬ ವೀಣಾಧಾರಿಯಾದ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅವನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಆ ಪ್ರಮದೆಯು ಒಳಗೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ, ವೀಣೆಯ ತಂತಿಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಸುಂದರ ಬೆರಳು ಆಡಿಸುತ್ತ ಮಂಜುಲ ಸ್ವರದಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಕೀರ್ತಿಯ ಗಾಯನ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು.

ಆದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನು ಬೆರಗಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತಳಾದ ಆ ಸುಂದರಿಯು ದರ್ಶನದಿಂದ ಕಾಸೀಮನು ಮರುಳಾಗಿಹೋಗಿದ್ದನು. ಆ ಸುಂದರಿಯು ಒಳಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ ಆ ಗಾಯನವನ್ನೇ ಆರಂಭಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು—“ ನೀನು ಯಾರು ” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ, “ ಬಾ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳು ” ಎಂದು ಆದರಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಅವನಿಗೆ ಅವಸರವು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಆಕೆಯ ಗುರುತು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಹತ್ತದಿದ್ದರೂ ಆಕೆಯ ದನಿಯ ಗುರುತಿನ ಮೇಲಿಂದ ಈಕೆಯು ಬೈರಾಗಿಣಿ ಇರಬಹುದೇ ಎಂಬ ಸಂಶಯವು ಆತನಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮೋಹಿತನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಆ ತರುಣಿಯು ತನ್ನ ಮಂಜುಲ ಗಾಯನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಮತ್ತೆ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ ವೀಣೆಯನ್ನು ಬಗಲಿಗೆ ಹಾಕಿ ಕೈಜೋಡಿಸುತ್ತ—

ತರುಣಿ— (ನಗುತ್ತ) ಖಾನಸಾಹೇಬರಿಗೆ ನನ್ನ ಗುರುತು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲೆಂಬಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಕಾಸೀಮ— (ಆನಂದದಿಂದ) ಓಹೋ ! ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ! ಬೈರಾಗಿಣಿ, ಗುರುತು ಹತ್ತದೇನು ಮಾಡೀತು ! ನಿನ್ನ ಗುರುತು ಮರೆಯುವಂಥ ಅಧನ್ಯನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರಬಹುದೆಯೆ ? ನಿನ್ನ ಆ ಬಿಕ್ಕೆಯ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ವೇಷವನ್ನು ಕಳಚಿ ಚೆಲ್ಲಿಸಿ ಉತ್ತಮ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಇದೇ ಈಗ ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ನೀನೇ ಹಾಗೆ ಅಲಂಕೃತಳಾಗಿ ಚಿನ್ನದ ಪುತ್ಥಳಿಯಂತೆ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಬಂದು ನಿಂತೆಯಲ್ಲ ! ಬೈರಾಗಿಣಿ, ನೀನೇ ನನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಬೈರಾಗಿಣಿಯಲ್ಲವೆ ?

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಕಾಸೀಮನು ಮೋಹಪರವಶನಾಗಿ ಆ ತರುಣಿಯ ಕೈ ಹಿಡಿಯ ಹೋಗಲು, ಆಕೆಯು ತಟ್ಟನೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ.......

ತರುಣಿ— ಯುವನಪೀರ, ಇಷ್ಟೇಕೆ ಅವಸರವು ? ನಿನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಬೈರಾಗಿಣಿಯೇ ನಾನು ! ನೀನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನಿನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೋ ನೋಡೋಣ ! ಇನ್ನು ನಿನ್ನ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿಗೂ

ಎಲ್ಲಿಗೂ ಹೋಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅಂತೇ ಆಕೆಯು ತನ್ನ ವೈರಾಗ್ಯದ ಉಡುಪು-ತೊಡುಪುಗಳನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟು ನಿನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ತಾನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ನಡೆದುಬಂದಿರುವಳು.

ಕಾಸೀಮ (ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು) ನೂರಜಹಾನ, ಹಾಗಾದರೆ ನೀನೂ ಇತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ತರುಣಿ—(ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತ) ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಮೀರೇನು? ಆದರೆ ನನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲೇ ನನಗೆ "ನೂರಜಹಾನ" ಎಂದು ಹೆಸರು ಇಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರಲ್ಲ!

ಕಾಸೀಮ— (ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ) ಏನು? ನೀನು ನಿಜವಾಗಿಯೈ ನನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವೆಯಾ?

ತರುಣಿ— ಆ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಬೇಕೆಂತಲೇ ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಿದ್ದು! ಇಂದಿಗೆ ನನ್ನ ವೈರಾಗ್ಯದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಾದಂತಾಯಿತು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದ ತರುಣಿಯ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾಸೀಮನು ಬೆರಗಾದನು. ಆತನ ಆನಂದವು ಉಕ್ಕೇರಿತು. ತನ್ನ ಮನೋದಯಗಳು ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೈಗೂಡಹತ್ತಿದವೆಂದು ಆತನು ಹಿರಿಹಿರಿ ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಆ ಸ್ತ್ರೀಲಂಪಟನಿಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಗಿಂತಲೂ ಈ ತರುಣಿಯು ಸುಂದರಿಯಾಗಿ ತೋರಿದಳು. ಆಗ ಆತನು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ—

ಕಾಸೀಮ— ಹಾಗಾದರೆ ಇಂದೇ ನಿನ್ನ ನಿಕಾ ಆಗಿಹೋಗಲಿ!

ತರುಣಿ— ನಾನೆಲ್ಲಿ ಬೇಡವೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಇಂದು ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆಯಲ್ಲವೆ? ಅಂದಬಳಿಕ ನನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣದ ಮಾತೇಕೆ?

ಕಾಸೀಮ— ಆಕೆಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವು ನಾಳೆ. ನಿನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವಾದ ಬಳಿಕ ಆಕೆಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣವು.

ತರುಣಿ— ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು. ಈ ಸಂತೋಷಕ್ಕಾಗಿ ಇಂದು ಈ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯೆಲ್ಲ ಉತ್ಸವಮಯವಾಗಲಿ. ಈ ಎಲ್ಲ ಸೈನಿಕರು

ಚಕ್ಕಂದದ ಊಟ-ಉಡಿಗೆ, ಆಟ-ನೋಟ, ಗಾಯನ-ವಾದ್ಯ, ನಾಚು-ರಂಗು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿಹೋಗಲಿ! ಖಾವಂದರಿಗೆ ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಮದ್ಯಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಿಸಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಖಾವಂದರವರ ಉಚ್ಛಿಷ್ಟ ಮದ್ಯಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಿ ನಾನು ಧನ್ಯಳಾಗಬೇಕಾಗುವದರಿಂದಲೂ ಯಾವತ್ತೂ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಯಥೇಚ್ಛ ಮದ್ಯಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಲು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಬೇಕು. ಇಂದು ನನ್ನ ವೈರಾಗ್ಯದ ಪರಿತ್ಯಾಗವಾಗುವದರಿಂದ ಇಂದಿನ ಯಾವತ್ತೂ ಸಮಾರಂಭದ ವೆಚ್ಚವು ಸರಕಾರದಿಂದಲೇ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು. ಉತ್ಸವದಲ್ಲಿ ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಕೊರತೆಯಾಗಬಾರದು. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾದರೆ ಹೀಗೆ ಸರ್ವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವುಂಟು ಮಾಡುವೆನೆಂದು ನಾನು ದೇವರಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತಿದ್ದೇನೆ.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದ ತರುಣಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಕಾಮಾಂಧನಾಗಿ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರು ಅನಾಯಾಸ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಹೇಗೂ ಇಂದು ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಮಾಡತಕ್ಕವನೇ ಇದ್ದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆ ತರುಣಿಯು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ತೂಕಡಿಸುವವನಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆ ಹಾಸಿಕೊಟ್ಟಹಾಗಾಯಿತು. ಆಕೆಯ ಮಾತು ನಡಿಸಿ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವ ಸುಸಂಧಿಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಒದಗಿದಂತಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಆ ತರುಣಿಯ ಮಾತಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಸಮಾರಂಭಗಳು ನಡೆಯುವಂತೆ ಡಂಗುರ ಹೊಯಿಸಲು ಆಜ್ಞೆಯಿತ್ತು, ಸಮಾರಂಭಕ್ಕಾಗಿ ಸರಕಾರದ ವೆಚ್ಚದ ಅನುಕೂಲತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟನು. ತರುಣಿಯು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದು ಸಲಾಮು ಮಾಡಲು, ಕಾಸೀಮನು—“ನೂರಜಹಾನ, ಇಂದು ರಾತ್ರಿ ನಿನ್ನ ನಿಕಾ ಆಗತಕ್ಕದ್ದಷ್ಟೇ? ಆ ಮೊದಲು ನಿನಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನೀ ಧರ್ಮದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮೊದಲು ನಿನ್ನ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡುವದರಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಗೆ ಅಸಧಾನವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಆಗಲಿ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಆಕೆಯ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡೋಣವಂತೆ” ಅನ್ನಲು, ತರುಣಿಯು ನಗುತ್ತ ಕಾಸೀಮನ ಕೊರಳಿಗೊಂದು ಮಾಲೆಯನ್ನು ಹಾಕಿ, ತನ್ನ ಮೋಹದ ಬಲೆಗೆ ಮೃಗವು ಪೂರಾ ಸಿಕ್ಕಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು

ಮುಂದೆ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಸವಿಸವಿ ಮಾಡಿ ಹೇಳ ತೊಡಗಿದಳು!

ತರುಣಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕಾಸೀಮನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಆಗಿನ ಕಾಲವು ಚಕ್ಕಂದದಿಂದ ಸಮಾರಂಭಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಪುಣ್ಯಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿರಲು, ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಎಚ್ಚರದಿಂದಿರದಿದ್ದರೆ ಅವರ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಿನಿಯ ಅಪಹರಣದ ಸಂಶಯದಿಂದ ದೇವರಾಜನು ಕಾಸೀಮನ ಪಾತುಪತ್ಯದ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕಾಸೀಮನು ಅರಿತಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಸ್ತ್ರೀ ವ್ಯಾಮೋಹಿತನಾಗಿ ಹುಚ್ಚೆದ್ದು ಹರಿಯುವವನಂತೆ ಆಚರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಮೇಲಾಗಿ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರು ತನ್ನ ಸೆರೆಯಾಳಾದದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೂ ಜನರ ಮುಗದಾಣವೇ ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಹಾಗಿರುವದೆಂದು ಆತನು ಹಿಗ್ಗಿದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ವಿಷಯದ ನಂಜು ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಅವನ ಮೈಯುರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಹರಿದು ಹೊರಬೀಳಲಾರದಂಥ ಪದ್ಮಿನಿ-ಬೈರಾಗಿಣಿಯರ ಬಲವಾದ ಮೋಹದ ಬಲೆಯು ಅವನನ್ನು ಬಿಗಿದು ಕೆಡವಿಹಾಕಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಆ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣನು ವಿವೇಕಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಹೊಲ್ಲದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದನು. ಹೆಂಗುಸರ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದ ಹುಲುಮನುಜರ ಮತಿಯು ಹೀಗಾಗುವದೇ ಸರಿ! ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಾರಂಭದ ಕಾರ್ಯಗಳು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಸೈನಿಕರು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಸೆರೆ ಕುಡಿದು ಎಚ್ಚರತಪ್ಪಿ ಬಿದ್ದರು. ಕೋಟೆಯ ಕಾವಲಿನ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಅಂದಿನ ಮದ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಮದ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅಮಲೇರುವ ಗುಣವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಅದನ್ನು ಕುಡಿದವರು ಬರಬರುತ್ತ ತೀರ ನಿಶ್ಚೇಷ್ಟವಾಗಿ ಬಿದ್ದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಸೈನಿಕರಲ್ಲಿ ಬಖತ್ಯಾರನ ಸೈನಿಕರು ಮಾತ್ರ, ಕುರಾಣದ ಪವಿತ್ರ ವಾಕ್ಯವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೋ, ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಮದ್ಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರೇ ಅಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಕೋಟೆಯ ಆಯಕಟ್ಟಿನ ಕಾವಲಿನ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದರು.

ಆದರೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಆತುರನಾಗಿದ್ದ ಕಾಸೀಮನು ಇದರ ವಿಚಾರವನ್ನೇನೂ ಮಾಡದೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯ ಸುಮಾರಿನಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಭೂಷಿತನಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮಹಲಿನ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದನು.

ಕಾಸೀಮನು ಅಂತರ್ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಟ್ಟಾಗ ಐದು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಆತನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಅತ್ಯಾತುರದಿಂದ ಹೋಗಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವಂಥ ಸಂಗತಿಯೊಂದೂ ತೋರಲೊಲ್ಲದು. ಅಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯಿಲ್ಲ-ಬೈರಾಗಿಣಿಯಿಲ್ಲ; ತನ್ನನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಬೇರೆ ಜನರೂ ಇಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಜನರ ಸುಳಿವೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಂತರ್ಗೃಹದ ಕಾವಲುಗಾರರೂ ಆತನಿಗೆ ಹೊಸಬರಾಗಿ ತೋರಿದರು. ಅವರು ತಮಗೆ ವಿನಯದಿಂದ ಸಲಾಮು ಕೂಡ ಮಾಡದಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಯವನ ವೀರನ ಸರ್ವಾಂಗವು ತಪ್ತವಾಯಿತು. ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಒಬ್ಬ ಕಾವಲುಗಾರನನ್ನು ಗದ್ದರಿಸಿ—"ಬದಮಾಷ, ಯಾರು ಬಂದಿರುವರೆಂಬುದರ ಎಚ್ಚರವು ಕೂಡ ನಿನಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲವೇ? ಸೆರೆಕುಡಿದು ಅರವುಗೆಟ್ಟಿರುವೆಯೋ ಏನು?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಆ ಕಾವಲುಗಾರನು ನಗುತ್ತ—"ಕಾಸೀಮ. ನಾನಂತೂ ಸೆರೆ ಕುಡಿದಿಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಅವಿಚಾರದ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಿನ್ನ ಸೈನಿಕರು ಸೆರೆ ಕುಡಿದು ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು; ನೀನು ರಾಜಪುತ್ರಿಯು ಹಾಗು ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಹುಚ್ಚಿನಿಂದ ಎಂದೋ ಅರವುಗೆಟ್ಟಿರುತ್ತೀ. ಅಂದಬಳಿಕ ನಮ್ಮಂಥ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರನ್ನು ಗದ್ದರಿಸುವ ಅಧಿಕಾರವು ನಿನಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು?

ಈ ಮೇರಿಗೆ ನುಡಿದವನ ದನಿಯಮೇಲಿಂದ ಆತನು ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜಿಯೆಂಬುದು ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಲು, ಆವನ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ತೆರೆದವು. ತನ್ನೊಡನೆ ಮಿತ್ರತ್ವ ಬಳಸಿದ್ದ ಬಖತ್ಯಾರನು ಹೀಗೆ ನಿಷ್ಠುರ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಆಗ ಆತನು ಮಿತ್ರಗಾಗಿ ಬಖತ್ಯಾರನನ್ನು ಕುರಿತು—

ಕಾಸೀಮ— ಪ್ರಿಯ ದೋಸ್ತ. ನನ್ನ ಸಂಗಡ ಇಂಥ ನಿಷ್ಠುರ ಮಾತುಗಳೇಕೆ? ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ನನ್ನ ಮಾತು ಮೀರದೆ ಕೇವಲ ವಿನಯ

ಭಾವದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ ನೀನು, ಹೀಗೆ ನನ್ನನ್ನು ನಿಷ್ಕಾರಣ ನಿರಾಕರಿಸಿ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಬಹುದೇ ? ನೀನು ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ನಾನು ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿಯಾದೆನಲ್ಲ !

ಬಖತ್ಯಾರ— ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂದೇಹವೇನು ? ಅಧಿಕಾರದ ಮದದಿಂದ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೆ ಹರಿದುಬಿದ್ದು ಸ್ವಾಮಿಯ ನಿಜವಾದ ಹಿತಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸೇವಕರು ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿಗಳೇ ಸರಿ

ಕಾಸೀಮ— ಅಂಥ ದ್ರೋಹವನ್ನು ನೀನು ನನ್ನಲ್ಲೇನು ಕಂಡೆ ?

ಬಖತ್ಯಾರ— ಈಗ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಸೇರುವದಲ್ಲ. ಇದಕ್ಕೆ ಹೆಂಗಸರ ಹುಚ್ಚುಹಿಡಿದ ನಿನ್ನ ಅವಿಚಾರದ ಸ್ವಾರ್ಥದ ನಡತೆಯಲ್ಲದೆ, ಬೇರೆ ಕಾರಣವೇನಿರಬಹುದು ? ಇದು ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯ ಲಕ್ಷಣವೋ-ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹದ ಲಕ್ಷಣವೋ ನೀನೇ ತಿಳಿದು ನೋಡು. ರಾಜನ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವೂ, ಆತನ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಹಿತದ ಸಾಧನವೂ, ಆತನ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯ ಭದ್ರವಾದ ಕವಚವೂ ಆದ ಪ್ರಜಾರಂಜನದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಗೊಡದೆ, ಅಧಿಕಾರ-ಬಲಗಳ ಅಹಂಭಾವದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ ತನ್ನ ದುರಾಶೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿನ್ನಂಥ ಕೃತಘ್ನ ರಾಜಾಧಿಕಾರಿಯು ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ?

ಕಾಸೀಮ— ಇರಲಿ, ರಾಜದ್ರೋಹದ ಮಾತು ಹಿಂದುಗಡೆ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳೋಣವಂತೆ; ಆದರೆ ಕಂಪಲಿಯು ಕಾಸೀಮನ ಕೈಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವನೇನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಳೆಯಿಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲ.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದ ಕಾಸೀಮನು ಸಂತಾಪಗೊಂಡು ಅಂತರ್ಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಆಗ ಬಖತ್ಯಾರನು ಉಪಹಾಸದಿಂದ ಆತನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದನಲ್ಲದೆ, ಹೋಗುವವನನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ತಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಕಾಸೀಮನು ಹೋಗಿ ನೋಡಿದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಬಖತ್ಯಾರನ ಜನರು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದು, ಅವನವರು ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಬಿದ್ದಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನು ಗಾಬರಿಯಾದನು. ಇದೇನೋ ಬಖತ್ಯಾರನ ದ್ರೋಹವಿರಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಯೋಚಿಸಿ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಹಲ್ಲುಕಡಿಯಹತ್ತಿದನು. ಆದರೆ ಮುಂದೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ಆತನಿಗೆ ತೋಚದಾಯಿತು.

ಆತನು ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಸ್ವಲ್ಪ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರನ್ನು ಸೆರೆಯಿಟ್ಟಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟನು. ಹೋಗಹೋಗುತ್ತ ಆತನಿಗೆ ವೈರಾಗಿಣಿಯು ಗಾಯನ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳತೊಡಗಿತು. ಈ ಎಲ್ಲ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಈ ಹೊಯ್ಮಾಲಿಯೇ ಕಾರಣಳಾದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲು ಈಕೆಯ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಗಾಯನ ಧ್ವನಿಯು ಕೇಳಿಬರುವ ದಿಕ್ಕಿನ ಕಡೆಗೆ ಆತನು ಸಾಗಿದನು. ಆತನು ಭರದಿಂದ ಸಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಆತನ ಮೈಗಾವಲಿನ ಇಬ್ಬರು ಸರದಾರರು ವಿನಯದಿಂದ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ— “ಖಾವಿಂದ, ಘಾತವಾಯಿತು ! ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡಬೇಡಿರೆಂದು ನಾವು ತಮಗೆ ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ತಾವು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಆ ದುಷ್ಟನು ಕಾಫರರಿಗೆ ಅನುಕೂಲನಾಗಿ ಸ್ವಜನದ್ರೋಹವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದನು ! ಇಂದಿನ ಸಮಾರಂಭದ ಯಾವತ್ತೂ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಆತನ ಕಡೆಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಆ ದ್ರೋಹಿಯು ವಿಲಕ್ಷಣ ಮಾದಕ ಗುಣವುಳ್ಳ ಮದ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರಿಗೆಲ್ಲ ಕುಡಿಸಿ ಘಾತ ಮಾಡಿದನು. ಆವನ ಸೈನಿಕರೊಬ್ಬರೂ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕಾವಲಿನ ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವರು. ಹುಕ್ಕನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕನೆಂದು ತಾವು ಉಬ್ಬಿದಿರಿ; ಆದರೆ ಹುಕ್ಕನ ಸೈನಿಕರು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಜನರು ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಬಂದಿರುವರು. ಈ ಎಲ್ಲ ತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಮಾಧವನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕಾರಣನಂತೆ. ಕಾಫರನಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಬಖತ್ಯಾರನು ಕೇವಲ ಅಂಕಿತನಾಗಿ ಆತನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿರುವನು ! ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಒಂದು ರಕ್ತದ ಹನಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಕೆಡವಲಾಗದೆಂದು ಕುರಾಣದ ಆಜ್ಞೆಯಿದ್ದು ಈ ನೀಚ ಬಖತ್ಯಾರನು ಮುಸಲ್ಮಾನನೆನಿಸಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತಿರುವನು ! ಖಾವಿಂದ, ನಾವೂ, ನಮ್ಮ ಇನ್ನೂರಾಐವತ್ತು ಜನರೂ ಸಂಶಯದಿಂದ ಇಂದಿನ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಸೇರದೆ ಮದ್ಯವನ್ನು ಮುಟ್ಟದೆ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರುವೆವು. ಇನ್ನು ಕೋಟೆಯು ಕಾಫರರ ಕೈಸೇರುವದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ನಾವು ಈಗಲೇ ಬಖತ್ಯಾರನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಮೊದಲು ಆ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹಿಯನ್ನು ತುಂಡರಿಸೋಣ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ

ತಾವು ವ್ಯರ್ಥ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಿದರೆ, ಹಾಗೂ ನಿಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯ ಪರಿವೆಯಿಲ್ಲದೆ "ನನ್ನ ಸ್ವಾಧೀನದಲ್ಲಿರುವ ಕೋಟೆ, ನನ್ನಂಥ ಬಲಾಢ್ಯನ ಗೊಡವೆಗೆ ಬರುವವರಾರು" ಎಂಬ ಮಬ್ಬಿನಿಂದ ಒಬ್ಬರೇ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ತಿರುಗಾಡಿದರೆ, ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಾಫರರ ಸೆರೆಯಾಳಾಗುವಿರಿ. ಆ ದುಷ್ಟ ಬಖತ್ಯಾರನು ಈಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಬಿಟ್ಟಿರುವದೇ ಆಶ್ಚರ್ಯವು. ಎರಡನೆಯ ವಿಚಾರ ಮಾಡಬೇಡಿರಿ, ತಿರುಗಿರಿ; ಹೀಗೆಯೇ ಹೋಗಿ ಬಖತ್ಯಾರನ ನಾಶ ಮಾಡಿ ಆ ಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ಇಸ್ಲಾಮಿ ಜನರ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಕಾಫರರಿಗೆ ತೋರಿಸೋಣ. ಆ ದುಷ್ಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಮಾಧವನೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವನಂತೆ. ಆ ತುಕಡಿಮುರುಕ ಹಾರವನು ಎಂಥ ಕಾರಸ್ಥಾನಿಯವನು ! ಈಗಾಗಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾಗೃತಿಗೆ ಅವನೇ ಕಾರಣನೆಂಬುದನ್ನು ತಾವು ಕೇಳಿರುವಿರಿ. ನಾವು ಬಖತ್ಯಾರನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡ ಕೂಡಲೆ ಆ ಮಾಧವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸೋಣ ! ಖಾವಿಂದ, ನಾವು ಇನ್ನೂರಾಐವತ್ತೇ ಜನರಿರುವೆವೆಂದು ಸಂದೇಹಪಡುವಂಥ ಅವಸಾನ ಘಾತಕಿಗಳು ತಾವು ಅಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಸೇವಕರಾದ ನಾವು ಬಲ್ಲೆವು. ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಎದುರಿಸುವಂಥ ವೀರನು ಅದಾವನಿರುವನು ? ಎಂದು ನುಡಿದು ಸಾಂಕೇತಿಕ ಕೊಂಬನ್ನು ಊದಿದ ಕೂಡಲೆ ಇನ್ನೂರಾಐವತ್ತು ಜನ ವೀರರು ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿದು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಬಖತ್ಯಾರನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳತೊಡಗಿದರು.

ಈ ಆಕಸ್ಮಿಕ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನು ಚಕಿತನಾದನು; ಆದರೆ ಆ ಮಹಾ ಬಲಶಾಲಿಯು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕೈಕಾಲುಗೆಡುವಂಥ ರಣಹೇಡಿಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಹೆಸರಾದ ರಣಪಂಡಿತನು. ಆತನು ತನ್ನ ಸರದಾರರ ಮಾತನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಬಖತ್ಯಾರನ ರಕ್ತವನ್ನು ಹಿಂಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಆವೇಶದಿಂದ ಸಾಗಿದನು. ಅವರು ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು ಇನ್ನೂರಾಐವತ್ತೇ ಜನ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರು ಆ ಯವನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿದರು. ಆ ಕನ್ನಡ ವೀರರ ಮುಖ್ಯರು ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರಾಗಿದ್ದರು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಬೇರೊಂದು ದೊಡ

ಸೈನ್ಯವು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಸೈನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬಖತ್ಯಾರನ ಕೆಲವು ಸೈನ್ಯವು ಕಾವಲಿನ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಲಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಆತನ ಸೈನ್ಯವು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ತಟಸ್ಥವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ಎಲ್ಲ ವ್ಯೂಹರಚನೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನೂ ಅವನ ಎಲ್ಲ ಸೈನಿಕರೂ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಸೈನ್ಯದ ಯಾವ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಬಖತ್ಯಾರನಿರುವನೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುದಾಯಿತು. ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮೊದಲು ಬಖತ್ಯಾರನ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕೆಲಸವಾದ ಬಳಿಕ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದುತ್ತ ಸಮರ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನು ಎದುರಿನ ಸೈನ್ಯದವರನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ—" ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ವೀರ ಮಹಮ್ಮದೀಯರು ನಾವು ಸಮರಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಬಂದಿರುವದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ತೋಳು ತಿಂಡೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಡಿರಿ. ನಾವು ಇನ್ನೂರಾಐವತ್ತು ಜನರೇ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರೊಡನೆ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕಾಗಿರುವೆವು. ಆದರೆ ಮೊದಲು ಬಖತ್ಯಾರನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಬರಲಿ. ಆಮೇಲೆ ಸರ್ವಸೂತ್ರ ಚಾಲಕನಾದ ಮಾಧವನ ಮಹಿಮೆಯು ಪಡಿಕಟ್ಟನ್ನು ನೋಡಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬಖತ್ಯಾರನು ಬಕ್ಕಬೋರಲು ಬಿದ್ದನಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬರಲಿ. ಇವರಿಬ್ಬರಾದ ಬಳಿಕ ಯಾರು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸೈನ್ಯ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲಿ ? ಬಖತ್ಯಾರನು ಎಲ್ಲಿರುವನು ? ಮೊದಲು ಆ ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಿಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೂಕಿರಿ. " ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಮುಂದುವರಿದು ಒಂದು ಗಂಭೀರ ವಾಣಿಯಿಂದ—" ಯವನ ವೀರಾ, ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ಬಖತ್ಯಾರನನ್ನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಕಳಿಸುವದು ನಿಮ್ಮ ಇಸ್ಲಾಮೀ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿರುವದರಿಂದ ನಾನು ಧರ್ಮ ವಿರುದ್ಧ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆನು. ಪವಿತ್ರ ಕುರಾಣದ ವಾಕ್ಯದ ಆಧಾರವನ್ನು ಈಗ ನೀನೇ ಹೇಳಿರುವಿಯಲ್ಲವೆ ? ಆದಬಳಿಕ ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದ ಬಖತ್ಯಾರನು ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದ

ನಿಮ್ಮ ರಕ್ತವನ್ನು ಸುರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಮುಂದುವರಿದಾನು ? ಹಾಗೆ ರಕ್ತ ಸುರಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನು ನಿನ್ನನ್ನು ಅಂತರ್ಗೃಹದಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಹೋಗ ಗೊಡುತ್ತಿದ್ದನೇ ? ಅದರಂತೆ, ಮದ್ಯಪಾನದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಬಿದ್ದಿರುವ ನಿನ್ನ ಸೈನಿಕರ ಸಂಹಾರದ ಅಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆತನಿಗೆ ಬರು ತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆ ? ಈಗ ಕಾದುವ ರಭಸದಿಂದ ಸಾಗಿಬಂದಿರುವ ನಿನಗೆ ಎದುರಾಗ ಲಿಕ್ಕೆ ಆ ಧರ್ಮತತ್ಪರವೀರನು ಅಂಜುತ್ತಿರುವನೆ ? ಹೀಗಿದ್ದು, ಮುಸಲ್ಮಾ ನರ ಒಂದು ರಕ್ತದ ಹನಿಯನ್ನೂ ಕೂಡ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕೆಡವುವ ಪ್ರಸಂಗ ವನ್ನು ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಬಖತ್ಯಾರನು ತಂದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮುಂದೆಯಾದರೂ ಅಂಥ ಹೀನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯು ಬಖತ್ಯಾರನಿಗಾಗಲಿ, ನನಗಾಗಲಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪೈಗಂಬರರ ವಾಕ್ಯವು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ. ಪೈಗಂಬರರ ದೃಷ್ಟಿಯ ಮುಸ- ಲ್ಮಾನರೇ ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ನಿಜವಾದ ಮುಸ ಲ್ಮಾನರ ರಕ್ತವನ್ನು ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸುರಿಸಬಾರದೆಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿ ಸಿರುವರು. ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರೆಂದರೆ ತಮ್ಮಂತೆ ಪರರನ್ನು ಬಗೆಯು ವವರು; ತಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮಂದಿಯ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಬಾಧೆತಾರದವರು; ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನರು; ಸದ್ಗುರುಗಳಾದ ಪೈಗಂಬರರ ಆಜ್ಞೆ ಯನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸುವವರು. ಇಂಥ ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೂ, ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ನಿಜವಾದ ಕ್ರಿಶ್ಚಿಯನ್ನರಿಗೂ, ನಿಜವಾದ ಯಾವ ಧರ್ಮದವರಿಗೂ ಭೇದವಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಿರ್ಬಾಧವಾಗಿ ತಿಳಿಯ ತಕ್ಕದ್ದು. ಯುವನವೀರಾ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಅಂಥ ಮುಸಲ್ಮಾನರೆಂದು ನಾವು ತಿಳಿದಿರುವುದರಿಂದ ಬಖತ್ಯಾರನಂತೂ ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಹೊರತು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕೈಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳವರು ನೀವಾ ದರೆ, ಅಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೃತ್ತಿಯವರಾದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನಾನೂ ನಿಮ್ಮನ್ನು ವೃತ್ತಿಬಾಂಧವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂಧುದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಮುಂದುವರಿಯಲಾರೆನು. ಪ್ರಿಯಬಂಧು ಕಾಸೀಮಖಾನ. ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡು. ಪವಿತ್ರ ಕುರಾಣವು ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವದಿಲ್ಲವೆ ? ಪರರ ಸೊತ್ತನ್ನೂ ಬಾಧ್ಯತೆಯನ್ನೂ, ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಲು ಮಹಾ

ತ್ಮರಾದ ಪೈಗಂಬರರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಬಹುದೆ? ಪರಸ್ತ್ರೀಗಮನವನ್ನೂ, ಚೌರ್ಯಾದಿ ನೀಚ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಪರರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹರಣರೂಪ ಮಹಾಪಾತಕವನ್ನೂ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಮ್ಮತಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೆ? ಇಂಥ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಅನ್ಯಾಯಗಳು, ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದಿರುವ ಅಹಂಭಾವದ ನಿಮ್ಮಂಥ ಮದಾಂಧರಾದ ರಾಜಕೀಯ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಘಟಿಸುತ್ತಿರುವದ ರಿಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹಾದಿಗೆ ತಂದು ನಮ್ಮದನ್ನು ನಾವು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ "ಶಠಸ್ಯ ಶಾಠ್ಯಂ" ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತದಂತೆ ನಾವು ಹೆಣಗುವದು ಅನ್ಯಾಯ ವಾಗಬಹುದೆ? ನಿಮ್ಮ ಅನ್ಯಾಯದ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಉಪಾಯಾಂತರ ದಿಂದ ನಾವು ಮಾಡೇವಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಪರಮ ಸಾಧನವೆಂದು ಸರ್ವಥಾ ಆಚರಿಸೆವು! ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹರಣ ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಮನುಷ್ಯಕೋಟಿಯಿಂದ ಪಶುಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ದಬ್ಬಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮಗೇನು ಬಾಧ್ಯತೆಯಿದೆ? ವೀರಪುಂಗವ, ಈಗಾದರೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಅಹಂಕಾರದ ಸಾಧನಗಳು ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹೀನಬಲನಾಗಿರುವ ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅಂಜನ ಹಚ್ಚಿದ ಹಾಗಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲು ತಕ್ಕ ಅಧಿಕಾರವು ಈಗ ನಿನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತ ವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ನೀನು ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನನಾಗಿದ್ದರೆ, ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದ ಬಖತ್ಯಾರನ ಕೊಲೆಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಡ. ಇದರ ಮೇಲೆಯೂ ನನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳದೇ ಮುಂದುವರಿದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನನಿರದೇ ಕಾಫರ ನಿರುವೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಖತ್ಯಾರನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಶಾಸನ ಮಾಡುವನು, ಈ ಮಾಧವನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಶಾಸನ ಮಾಡುವನು. ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮ ಯಾವ ವೀರನಾದರೂ ನಿನ್ನ ಶಾಸನ ಮಾಡುವರು! ಕಾಫರರೆಂದರೆ ತನ್ನಂತೆ ಪರ ರನ್ನು ತಿಳಿಯದವರು, ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಮಂದಿಯ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಬಾಧೆ ತರುವ ವರು, ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯಹೀನರು, ಧರ್ಮದ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನುಲ್ಲಂಘಿಸು ವವರು, ಅರ್ಥಾತ್ ನಾಸ್ತಿಕರು. ಇಂಥವರು ನಿಜವಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲ, ನಾಮಧಾರಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು. ಇಂಥವರು ದುರ್ವೃತ್ತದ ಪರಪೀಡೆಗಾಗಿ, ಅನ ರನ್ನು ಶಸ್ತ್ರ ಭಯದಿಂದಲಾದರೂ ದಾರಿಗೆ ತರುವದು ಮಹಾತ್ಮರಾದ

ಪೈಗಂಬರರಿಗೆ ಅಸಮ್ಮತವಾಗಲಾರದು. ಯುವನ ವೀರ, ನಮ್ಮ ದ್ವೇಷವು ಮನುಷ್ಯರ ಸಂಗಡವಲ್ಲ. ಅವರ ಸೈತಾನೀ ಗುಣಗಳ ಸಂಗಡ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡು. ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು, ಅವರ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಕಾಸೀಮನೊಬ್ಬನೇ ಅಲ್ಲ. ಅವನ ಸೈನಿಕರೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡತೊಡಗಿದರು. ಮಹಾತ್ಮರ ವರ್ಚಸ್ಸೇ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದು! ಅವರ ಬೋಧಶಕ್ತಿಯು ಅಮೋಘವಾದದ್ದು! ಆಚಾರ್ಯರ ಆ ಪರಿಣಾಮಕಾರಕ ಬೋಧದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತ ಆ ಯುವನವೀರರು, ತಮ್ಮ ಸುತ್ತಮುತ್ತಲಿನ ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದ ವ್ಯೂಹರಚನೆಯು ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಆದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಆವೇಶವು ಉಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಅಡ್ಡದಾರಿಯನ್ನು ತುಳಿದರೆ ಈ ನಿಶ್ಚಯಬುದ್ಧಿಯ ಮಾಧವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಾಶಮಾಡುವನೆಂಬ ಭಯವು ಅವರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಕಿಂಕರ್ತವ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿರಲು, ಮತ್ತೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು--“ಯುವನ ವೀರನೇ, ಈಗ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ನೀವು ಯುದ್ಧ ಮಾಡದೆ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಡಲಾರಿರೆಂಬ ಮಾತು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವದು; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೊಂದು ಧರ್ಮಸಮ್ಮತವಾದ ಉಪಾಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೇಳಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಈ ಇನ್ನೂರಾಐವತ್ತು ಜನರೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಈ ಸಾವಿರಾರು ಜನ ಸೈನಿಕರು ಕಾದುವದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸೈನ್ಯ ಭಾಗವನ್ನು ಮುಂದೇ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ಜನರು ಪರಸ್ಪರ ಕೊಲೆಗೆ ಎದುರಾಗುವದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಈಗ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವದು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ವ್ಯರ್ಥವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಹಾರಕ್ಕಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದಿನ ಜಯಾಪಜಯದ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಈಗ ಉಭಯಪಕ್ಷದ ಮುಖ್ಯ ಮನುಷ್ಯರ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಿಂದ ಮಾಡೋಣ! ನೀವು ಸ್ವಲ್ಪ ಜನರಿರುವಿರೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿಮ್ಮ ತೇಜೋಭಂಗ ಮಾಡುವ ಪಶುವೃತ್ತಿಗೆ ನಾನು ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಆಗಲೀ ನೀನು-- ‘ ಮೊದಲು ಬಳಿ

ತ್ಯಾರನು, ಆನೋಲಿ ನಾನು; ಅವರ ತರುವಾಯ ಬೇಕಾದವರು ’ ಮುಂದೆ ಬರಲು ಸೂಚಿಸಿದೆಯಲ್ಲವೇ ? ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮೂವರೊಡನೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಕಾದುವಷ್ಟು ಬಲವು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಈಗ ಇಲ್ಲದಿರುವದರಿಂದ, ನಿನಗೆ ಹಿತವಾದ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ ಕೇಳು ಈಗ ನೀನು ಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬನೇ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾ ನಿನ್ನೊಡನೆ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಕ್ಕಾಗಿ ಬಖತ್ಯಾರನು ಬರಬೇಕೋ, ನಾನು ಬರಬೇಕೋ, ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಬರಬೇಕೋ ಹೇಳು. ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಕಾಸೀಮ, ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುವ ದೆಂದರೆ, ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸತ್ಯದ ಶೋಧ ಮಾಡಿ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಜೋಧಿಸುವದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವೃತ್ತಿಯ ಅನಾದಿ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ನಮ್ಮ ಪೌರುಷವು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿರುವದು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಯ ನಿಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ತೋಳಿನಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರು ವದು; ಆದರೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನನಗೆ ಶಸ್ತ್ರ ಹಿಡಿಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದೇನೆ. ಆಪದ್ಧರ್ಮವೆಂದು ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ನಮಗೆ ಕ್ಷಾತ್ರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಧರ್ಮಾಜ್ಞೆಯಿರುವದು. ಇರಲಿ, ಈಗ ಬಾಹ್ಯ ಪೌರುಷದ ಜಾತಿಯ ಮಾಧವನ ಯುದ್ಧ ಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಇಚ್ಛೆ ನಿನಗಿದ್ದರೆ, ಈಗ ನನ್ನೊಡನೆಯೇ ನೀನು ಯುದ್ಧವನ್ನು ಆರಂಭಿಸು. ನೀನೇನು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧದವನೋ, ಶಸ್ತ್ರ ಯುದ್ಧದವನೋ, ಅಸ್ತ್ರ ಯುದ್ಧ ದವನೋ ಯಾವ ಯುದ್ಧದವನು ಹೇಳು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಯುದ್ಧದ ನಿರ್ಣ ಯವೇ ಇಂದಿನ ಯುದ್ಧದ ನಿರ್ಣಯವು ! ಮುಂದೆ ಆ ನಿರ್ಣಯದಂತೆ ನಡೆಯದವರನ್ನು ದಂಡಿಸಲು ರಣದೇವತೆಯು ಸಮರ್ಥಳಿರುವಳು. ಸುಮ್ಮನೆ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಹಾರದಂಥ ಕ್ರೂರತನದ ಪಶುವೃತ್ತಿಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಮುಂದು ವರಿಯುವದು ಹಿತಕರವಲ್ಲ. ಸುಂಬಕನ ಬೇಡ, ಜಾಣತನದಿಂದ ಯುದ್ಧದ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡೋಣ. ಕಾಸೀಮ. ಈಗ ನೀನು ಬಲಿಷ್ಠನಾಗಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗವು ನನಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಹೇಳಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನಂಥ ಮದಾಂಧರು ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವ ಸಂಭವವು ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಿನ್ನ ವಿಚಾರ-ಅಜಾಗ್ರತೆ

ಗಳಿಂದ ಈಗ ನೀನು ಹೀನಬಲನಾಗಿರುತ್ತೀ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇದು ನ್ಯಾಯತಃ ಹೇಳತಕ್ಕ ಸಮಯವೆಂದು ನಾಲ್ಕುಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ; ಮತ್ತು ಸೂಚಿಸ ತಕ್ಕ ಸಮಯವೆಂದು ಯುದ್ಧ-ಧರ್ಮೋಚಿತವಾದ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸೂಚಿ ಸಿರುತ್ತೇನೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ". ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು ಸೇರಿಗೆ ಸವ್ವಾಸೇರು ಗಂಟುಬಿದ್ದಂತೆ ತನಗೆ ಮಾಧವನು ಗಂಟುಬಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮನು ಮೆತ್ತಗಾಗಿ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಿಂದಲೇ ಜಯಾಪಜಯಗಳ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದನು.

೨೬. ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು

ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮಾತುಗಳ ಪರಿಣಾಮವು ಕಾಸೀಮನ ಮೇಲೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಆಯಿತು. ಮುಸಲ್ಮಾನರೇನು—ಹಿಂದುಗಳೇನು—ಯಾವ ಜಾತಿಯವರೇನು, ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ದೈವೀತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾತ್ಮರ ವೈಭವವೇ ಅಂತಹದು ! ಆ ದೈವೀ ಸಾತ್ವಿಕ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಲೀನರಾದವರ ಅಪರೂಪ. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಕಾಸೀಮನು ಮೆತ್ತಗಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೂ ಆ ಪ್ರತಾಪಿಯು ಯುದ್ಧಮಾಡದೆ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಡುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ತನ್ನೊಡನೆ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಯವನವೀರ, ಯಾರನ್ನು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಕರೆಯಲೆಂದು ಇಷ್ಟು ಆಲೋಚಿಸುವದೇಕೆ ? ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡ ತಕ್ಕವರ ಹೆಸರನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನ ಮುಂದೆ ಆಗಲೇ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯ ಹೆಸರು ಹೇಳುವದು ಪ್ರಮಾದದಿಂದ ಉಳಿದು ಹೋಯಿತು. ಆ ವೀರನು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಈಗ ಎರಡು-ಮೂರು ಸಾರೆ ನೋಡಿ

ದ್ದರ ಭಾವದ ಮೇಲಿಂದ ಆತನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕಾದಲು ಅತ್ಯುತ್ಸುಕನಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆ ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ನೀನು ಬಲ್ಲೆಯಷ್ಟೇ? ಆತನು ವರಂಗಳದ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವನ ಮಗನು. ಮಲಿಕಕಾಫರನು ವರಂಗಳವನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ತಲೆದೂಗಿರುವನು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ಸರಿಗಟ್ಟುವ ವೀರರು ದುರ್ಲಭವು. ಆತನೊಡನೆ ದ್ವಂದ್ವ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ನೀನೇ ತಕ್ಕವನು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ—"ಗುರುವರ, ಈ ಪಾಮರ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಈ ಯವನ ವೀರನೊಡನೆ ಕಾದುವ ಸುಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಪರಮಾನಂದವು! ಈಗ ಈ ವೀರ ಕಾಸೀಮನೊಡನೆ ಕಾದಲು ನಾನೇ ತಕ್ಕವನೆಂಬುದನ್ನು ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಹೇಳಿ, ಖಾನನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಡಂಬಡಿಸುವದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಬೇಕು. ಖಾನನಂಥ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯು ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಲಭಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಪುಣ್ಯ ಬೇಕಾಗುವದು" ಅನ್ನಲು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ "ಆಗಲಿ" ಎಂದು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು.

ಆಗ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಕಾಸೀಮಖಾನನಿಗೆ— "ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಗುರುವರ್ಯರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ನನ್ನ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿರುವರು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಗುರುತನ್ನು ನೀವಾದರೂ ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ವರಂಗಳ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಿತೂರಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ನೀವು ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರಷ್ಟೇ? ಆಗಿನ ಘೋರವಾದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರಾದ ಪ್ರತಾಪರುದ್ರದೇವರ ಸಂಹಾರವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಮೋಸದ ಯುಕ್ತಿಯೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು. ಹೀಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡುವದು ನಿಮ್ಮಂಥ ವೀರರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಆಗುವದು ಆಗಿಹೋಗಿದೆ; ಅದೇನು ತಿರುಗಿ ಬರುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಅದೇಕಾಲಕ್ಕೆ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಎದುರಾಗಿ ನಮ್ಮ ತಂದೆಯವರ ಮರಣದ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನು. ಆದರೆ ಕ್ರೂರ ಮೃಗದಂತೆ, ಅಥವಾ ದುಷ್ಟ ಸರ್ಪದಂತೆ ಬರಿಯ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮಹಾಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣಕ್ಕೆ ಬದ್ಧಕಂಕಣರಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಮುಗ್ಗಲು ಮುರಿದು, ಸಮಯನೋಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಿರಗೊಳಿಸದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಂಥ ವೀರರ ಹೆಸರಿಗೆ ಕಲಂಕ ಉಂಟಾಗುವದೇ ಸರಿ! ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ವರಂಗಳ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸಮರಭೂಮಿಯಿಂದ ಜಾರಿಹೋಗಿ ಈಗ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕಾದಲು ಜೀವದಿಂದ ಉಳಿದಿದ್ದೇನೆ. ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತಪಃಪ್ರಭಾವವು ನಮ್ಮ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸಿಗೆ ಉತ್ತೇಜಕವಾದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಪುನರ್ಘಟನೆಯಾಗುವ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿಬಂದಿರುತ್ತದೆ! ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನದಂಥ ಮಹಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜ- ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಗಳ ಸಂಗಮವಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜವೆಂದರೆ, ಲೋಕಹಿತಯುತ ರೂಪವಾದ ಘೋರ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಲೋಕಹಿತದ ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯು! ಇಂಥ ಸಾತ್ವಿಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮಹಾತ್ಮರು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಭಕ್ತಿಯುತವಾಗಿ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯಿಂದ ಲೋಕ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡದಂಥ ರಾಜರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವು. ಕಾಸೀಮಖಾನ, ವೀರರ ತೋಳತಿಂಡಿಯನ್ನು ವೀರರಲ್ಲದೆ ರಣಹೇಡಿಗಳು ಪೂರಯಿಸಬಹುದೆಯೇ? ಬಖತ್ಯಾರರು ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಬಂಧುಗಳಾದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷಬಿಟ್ಟಿದ ಅವರೊಡನೆ ಕಾದಿ ನೀವು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಯಾಕೆ ನಡೆಸುಕೊಳ್ಳಬೇಕು? ತಪಶ್ಶಕ್ತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಡನೆ ಶರೀರಶಕ್ತಿಯ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮಿಗಳು ಕಾದುವದು ವಿಷಮಯುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕಾದಲು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸರಿಕರಲ್ಲ. ಹುಕ್ಕದೊರೆಯೊಡನೆ ನೀವು ಒಂದೆರಡುಸಾರೆ ಕಾದಿರುವುದರಿಂದ ಆತನು ನಿಮಗೆ ಹಳಬನಾಗಿರುವನು. ಬುಕ್ಕದೊರೆಯು ಚಿಕ್ಕವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಕಾದಲು ನಾನೇ ಯೋಗ್ಯನು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಮರ ಪಾಂಡಿತ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಉಭಯ ಸೈನಿಕರು ಸಂತೋಷಪಡಲಿ. ಪರಸ್ಪರರ ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷದ ಅನುಭವದಿಂದ ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆನಂದಪಡೋಣ. ಇಗೋ, ಇದೇ ನೋಡು ಆ ವರಂಗಳದ ಘೋರ ಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿ

ನಾನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡ ಖಡ್ಗವು! ಇದನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ತಿರುಗಿ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿದ್ದರೆ ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಈಗ ಸಮರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಈ ಉಭಯ ಪಕ್ಷದ ವೀರರ ಸಮಕ್ಷಮದಲ್ಲಿ ನೀನು ನನ್ನೊಡನೆ ಕಾದಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂಜರಿದೆಯೆಂದು ಸಪ್ರಮಾಣ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಗುವದು"

ವೀರ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾಸೀಮನು ಸ್ತಂಭಿತನಾದನು. ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಮಾತು ಒಂದೂ ಅಸತ್ಯವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಆತನು ತನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಅಪಹರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಯುವನವೀರನ ಶೌರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಲಂಕ ಉಂಟಾದಂತಾಗಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಕಲಂಕವನ್ನು ಈಗ ದೂರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಅವಸವರೇ ಅವನಿಗೆ ಹೆಸರಿಡದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ವೀರ ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನೊಡನೆಯೇ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಕೃಷ್ಣ-ನಾಯಕನಿಗೆ— "ವೀರ ಶಿರೋಮಣಿ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ, ನಿನ್ನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿದ್ದ ಕುಂದನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಧಿಯನ್ನು ಈಗ ನೀನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿದೆ. ನಿಮ್ಮ ಮಾಧವಾ-ಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀನು ಸಾಮಾನ್ಯ ವೀರನಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ. ನಮ್ಮ ವೀರಾಗ್ರಣಿಗಳಾದ ಮಲಿಕಕಾಫರನಿಂದ ನೀನು ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ನಿಜವು! ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು. ಈ ವೀರರ ಸಂಘದ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಸಮರ ಸಾಹಸದ ಪರೀಕ್ಷೆಯು ಆಗಿಹೋಗಲಿ; ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತು ನಾನು ನಿನಗೆ ಮೊದಲಿಗೇ ಹೇಳುವೆನು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನೀನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ನಾನು ನಿನಗೆ ಸೋತಹಾಗೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ನನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವದು ನನ್ನ ಮೊದಲನೆಯ ಕೆಲಸವು. ಹಾಗೆ ನನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ನಾನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ವರೆಗೆ ನಿನ್ನಂಥ ಅಪ್ರತಿಮ ವೀರನೊಡನೆ ಕಾದಲು ನಾನು ಯೋಗ್ಯನೇ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ವೀರರ ಸಮಕ್ಷಮ ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡು

ತ್ತೇನೆ. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವೈರಿ ಬೆವರೊಡೆಯುವುದರೊಳಗಾಗಿ ನಾನು ನನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ನಿನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು, ಸರ್ವ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ನೀನು ಅದನ್ನು ಕಾದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಆ ರಣಪಂಡಿತನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ನೂಕಿದನು. ಅತ್ತಲಿಂದ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನೂ ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಕೂಡಲೆ ಉಭಯಪಕ್ಷದ ವೀರರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು, ಆ ವೀರರಿಬ್ಬರ ಯುದ್ಧ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ರಣಮಂಡಲವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಸರಾದ ವೀರರು; ಅಂಥವರು ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡುವ ಉತ್ಸುಕತೆಯು ಯಾರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಉಭಯಪಕ್ಷದ ವೀರರೂ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಭಾವವನ್ನು ಮರೆತವರಂತೆ, ಆ ಇಬ್ಬರ ಯುದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು; ಯಾಕಂದರೆ ಆ ತಪೋಧನರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಹಿಂಸೆಗೆ ಹೇಸುವವರಾಗಿದ್ದರು. ಬಹು ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಅಲ್ಪ ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಕಾದು ಕೊಲೆ ಮಾಡುವದು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಮಾನವಪ್ರಾಣಿಯು ಈಶ್ವರದತ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಬೇಕಾಗಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಕ್ರೂರತನದಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡುವದು ಬೇಕಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರೊಚ್ಚಿನಿಂದ ಒಬ್ಬರುಳಿಯದಂತೆ ಕಾಸೀಮನ ಜನರನ್ನು ತುಂಡರಿಸುವಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗಿದ್ದರೂ ಅವರು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ್ದು ಅವರ ಶಮಪ್ರಧಾನತೆಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದು.

ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಜಯ ಬರಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವದು ಉಭಯ ಪಕ್ಷದವರಿಗೂ ಸಾಧಾರಣವಾದ ಮಾತೇ ಸರಿ; ಆದರೆ ಇಬ್ಬರೂ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ವೀರರಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷದ ಸಹಾಯಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದುವರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಯಾವ ಪಕ್ಷದವರಿಗೂ ಅಸ್ಪದವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ಗೆಲವು ತಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೇ ಬಂದೀತೆಂದು ಯಾವ ಪಕ್ಷದವರೂ ವಿಶ್ವಾಸಪಡುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೇಳಿಕೇಳಿ ತಾವು ಬಲಹೀನರಾಗಿರಲು, ಈ ದ್ವಂದಯುದ್ಧದ

ಯೋಗದಿಂದ ತಾವು ಸಮಾನ ಬಲಿಷ್ಠರಾದೆವೆಂದು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು; ಆದರೆ ಅಧಿಕ ಬಲರಾದ ಹಿಂದೂ ಜನರು ಹೀಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಪಡುವ ಸಂಭವವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕೆಲವು ದುಡುಕಿನ ಸ್ವಭಾವದ ಹಿಂದೂ ವೀರರಂತೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ - "ಆಚಾರ್ಯರು ಇದೆಲ್ಲಿಯ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದ ಗೊಂದಲವನ್ನು ಹೂಡಿದರು ! ಕಂಪಲಿಯು ಕೋಟೆಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿಹೋಗಿ ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತಾವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಆಚಾರ್ಯರು ತಾವೇ ಬಲೆಯ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಹರಿಯತೊಡಗಿರುವದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೆ ? ಈ ವರೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಮಾಡಿರುವ ಹಿಂದೂ ಜನರ ಕೊಲೆಯ ಸೇಡನ್ನು ಈಗ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತಲ್ಲ ! ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಇಚ್ಛೆಯ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರ ಇಚ್ಛೆಯು ಪಾಡೇನು ? ಮಹಾತ್ಮರ ಉಪಾಯ ಯೋಜನೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಮಹಾತ್ಮರೇ ಬಲ್ಲರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಯೋಜಿಸುವ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಿಶ್ವಾಸಪಡದೆ ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಗುವಂತೆ ನಾವು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಂಡರಾಯಿತು ! ಆಚಾರ್ಯರು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದ ಈ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧದಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ಹಿತವಾಗುತ್ತಿರಬಹುದು" ಎಂಬಿವೇ ಮೊದಲಾದ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನೆ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧವನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಮುಂದೆ ಬರಬರುತ್ತ ಆ ಇಬ್ಬರು ವೀರರ ರಣಕೌಶಲ್ಯವು ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಆ ಉಭಯ ಪಕ್ಷದ ವೀರರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಾಂಜಲತ್ವವು ಉಂಟಾಗಲು, ಅವರ ಪಕ್ಷಾಭಿಮಾನವು ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಇಬ್ಬರು ವೀರರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೂ ಆ ಉಭಯಪಕ್ಷದ ವೀರರ ಮುಖದಿಂದ ಧನ್ಯೋದ್ಗಾರಗಳು ಹೊರಡಹತ್ತಿದವು. ಆ ಇಬ್ಬರು ವೀರರೂ ಮೇಲೆಮೇಲೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಆ ಇಬ್ಬರು ವೀರರೂ ಸಮಾನವಾಗಿಯೇ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದರು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ದ್ವೈಧೀಭಾವದ ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯಾದಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಗುಣಗಳು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು ? ಅವರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆ ಇಬ್ಬರು ವೀರರನ್ನು ಹೆಸ-

ಗೊಂಡು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. "ತನ್ನ ಒಬ್ಬನ ಪರಾಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು, ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ತಮಗಾಗಿದ್ದ ಜಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವಕೊಡದೆ ನಾನು ಜಯ ಸಂಪಾದಿಸುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವರಲ್ಲ" ಎಂಬುದರ ಸ್ಮರಣವಾದ ಕೂಡಲೆ ವೀರ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಶಕ್ತಿಯು ದ್ವಿಗುಣಿತವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅತ್ತ ಕಾಸೀ ಮನು— "ನಾನು ಶತ್ರುವಾದರೂ ನನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಾಂಜಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಶ್ಲಾಘಿಸುವರಲ್ಲದೆ, ಪೂರಾ ಸೋತುಹೋಗಿದ್ದ ನಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟರಲ್ಲ" ಎಂದು ಆಗಾಗ್ಗೆ ನೆನಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪೂಜ್ಯಭಾವವನ್ನು ತಾಳುತ್ತ. "ಇಂಥವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಸಿಗುವದುಂಟೇ" ಎಂಬ ಪರಮೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಪರಾಕ್ರಮ ಪರಿಪುಷ್ಟನಾಗಿ ಕಾದುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾ-ರ್ಯರ ಧನ್ಯೋದ್ಗಾರಗಳಿಂದ ಆ ಇಬ್ಬರು ವೀರರ ಮೈಗಳೂ ಉಬ್ಬಿ, ಅವರ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಗಾಯಗಳಾದವು, ಇಬ್ಬರ ಮೈಯೊಳಗಿಂದಲೂ ರಕ್ತವು ಸುರಿಯಹತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಜಯಾಪ-ಜಯಗಳ ನಿರ್ಣಯವಾಗಲೊಲ್ಲದು!

ಹೀಗೆ ಸಮಬಲದ ಆ ವೀರರ ಸಮ ಕುಸ್ತಿಯಾದಂತಾಗಿರಲು, ಬಲಾಢ್ಯನಾದ ಖಾನನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕುದುರೆಯಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ದುಮುಕಿ ಆವೇಶ ದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಮೇಲೆ ಏರಿಹೋಗಿ ಆತನ ಕುದುರೆಯ ಮುಂಗಾಲಿಗೆ ಕಸುವಿನಿಂದ ಖಡ್ಗ ಪ್ರಹಾರ ಮಾಡಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಕುದುರೆಯ ಮುಂಗಾಲುಗಳು ತುಂಡರಿಸಿ ಹೋಗಿ ಅದು ಮುಗ್ಗರಿಸಿ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಉರು ಳಲು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಪಲನಾದ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯಿಂದ ನೆಲಕ್ಕೆ ದುಮುಕಿ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಎದುರಾಗಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಈ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನು ಏನು ಕೈಚಮತ ಮಾಡಿದನೋ ಅವನಿಗೇ ಗೊತ್ತು, ಕೃಷ್ಣ-ನಾಯಕನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಕಾಸೀಮನ ಖಡ್ಗವು ಕಾಸೀಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿ ರಲು, ಕಾಸೀಮನು ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡುವದು ಮಾತ್ರ ಜನರ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಉಭಯಪಕ್ಷದ ಸೈನಿಕರೂ ಕಾಸೀಮನ ಪರಾ

ಕ್ರಮವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಹತ್ತಿದರು; ಆದರೆ ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಕಾಸೀಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸರ್ವಥಾ ಮಾತ್ಸರ್ಯಪಡಲಿಲ್ಲ! ನಿಜವಾದ ವೀರರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯಾದಿ ಹೇಯ ಗುಣಗಳು ಇರುವದುಂಟೆ? ತನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ನಿಜವಾದ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾಸೀಮನು ಕಸಿದುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಖಾನನಿಗೆ— "ವೀರಬಂಧುವೇ, ನೀನು ಪರಮ ಧನ್ಯನು! ನಿನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವು ಹೊಗಳತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ. ನಿನ್ನ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆ ನೀನು ನನ್ನ ಮೈಗೆ ಬೆವರೊಡೆಯುವದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ನಿನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ನನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿಂದ ಕಸಿದುಕೊಂಡಿರುತ್ತೀ! ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೀನು ಜಯಶಾಲಿಯಾದೆ!" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಸಜ್ಜನರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಸುಜನನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ ಕಾಸೀಮನು ನಡುವೇ ಬಾಯಿಹಾಕಿ— "ಪ್ರಿಯಮಿತ್ರ ವೀರ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದ ನನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ನಾನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಾನೇನು ಮಹಾ ಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದಹಾಗಾಯಿತು? ಇಂದಿನ ಯುದ್ಧದ ಆರಂಭದಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಈಗ ಪಡೆದೆನು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ಜಯಾಪಜಯಗಳ ನಿರ್ಣಯದ ನಿಜವಾದ ಯುದ್ಧವು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಆಗತಕ್ಕದ್ದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಬೇರೆ ಖಡ್ಗವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗು. ನಮ್ಮ ಜಯಾಪ-ಜಯಗಳ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕಾಗಿ ಆತುರಪಡುತ್ತಿರುವ ಈ ವೀರರ ಮನಸ್ಸುಗಳ ಸಮಾಧಾನಪಡಲಿ" ಅನ್ನಲು, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು— "ಮಿತ್ರನೇ, ಬೇರೆ ಖಡ್ಗನೇತಕ್ಕೆ? ನನ್ನ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡಿದ್ದು ನನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದರಿಂದ, ನಾನು ಬೇರೆ ಖಡ್ಗವನ್ನು ತರುವ ಲಜ್ಜಾಸ್ಪದವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡೆನು. ಇದ್ದ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾನು ನಿನ್ನೊಡನೆ ಕಾದತಕ್ಕವನು" ಎಂದು ಸಮುದ್ರೋತ್ಸಾಹದಿಂದ ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದನು.

ತನ್ನ ಹೀನಬಲದ ಅಗೌರವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಬಲವು ದ್ವಿಗುಣವಾಯಿತು. ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಮಾಧವಾ

ಚಾರ್ಯರ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಲು, ಆತನ ಸರ್ವಾಂಗದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಬಲದ ಸಂಚಾರವಾಯಿತು. ಸಮರಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಆ ವೀರನ ಮೈಮೇಲಿನ ಎಚ್ಚರವು ತಪ್ಪಿತು. ಆತನು ಕೆರಳಿದ ಕೇಸರಿಯಂತೆ ಕಾಸೀಮನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಹೋದನು. ಮತ್ತೊಬ್ಬ ವೀರನಾಗಿದ್ದರೆ, ಆತನ ಆ ಆವೇಶದ ಸಾಗುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಯು ಗತಪ್ರಾಣನಾಗಿ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಕಾಸೀಮನು ಅದಕ್ಕೆ ಸೊಪ್ಪುಹಾಕದೆ ತನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಂಡರೂ, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ದೈವೀ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಆ ಯವನವೀರನ ಆಸುರೀ ಆವೇಶವು ತಡೆಯದೆ ಆತನ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸಿತು. ಆ ಯವನ ವೀರನ ಹೃದಯಕಂಪನವು ಅಡಗುವದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಆತನ ಮೇಲೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಸಾಗಿಹೋಗಿ ಆತನನ್ನು ಮಹಾಬಲದಿಂದ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಲು, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಉತ್ಸಾಹವು ಕುಗ್ಗಿ ಅವರು ಅಪಮಾನಹೊಂದಿ ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಅವರು ಯುದ್ಧದ ನಿಯಮವನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದ್ದು ಅಪರಾಧವೇ ಸರಿ. ಹೀಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕ್ರೋಧಾವೇಶದಲ್ಲಿ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು, ಹಿಂದೂ ಜನರು ಕಾದಲನುವಾಗಿ ಕೈಗೆ ಕೈಹತ್ತಿ ಕಾಳಗವು ಆರಂಭವಾಯಿತು. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಎಷ್ಟು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾದಿದರೂ ಏನಾಗಬೇಕು? ಹಿಂದೂ ಜನರ ಪ್ರಚಂಡ ಬಲಕ್ಕೆ ಅವರು ಈಡಾಗಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಹಣ್ಣಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಡಬೇಕಾಯಿತು. ಪ್ರಾಣಹಿಂಸೆಗೆ ಹೇಸುತ್ತಿದ್ದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಆದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಜನರು ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಹಿಂಸೆಗೆ ಕಾರಣರಾದದ್ದು ಕಾಸೀಮನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮಾರ್ಗದರ್ಶಿಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅವರವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತಪ್ಪದೆ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಮಾನದಿಂದ ಅವರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಬೇಗನೆ ಸಾಧಿಸುತ್ತದೆ. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಮಾತನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟು ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆದುಕೊಂಡ ಮಾನದಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಹಾನಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ದುಃಖಪಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರು ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗ

ದರ್ಶಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಹೀನಬಲರಾದರೂ ಅವರು ಹಲವು ವಿಪತ್ತುಗಳೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರು. ಈ ಬಿಗುವು ಕೌರವರಲ್ಲಿಲ್ಲದಿರಲು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಂದಿತೋ ಹಾಗೆ ಅವರು ನಡೆದದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠರಾದರೂ ಕಡೆಗೆ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಅದರಂತೆ ಶಿವಾಜಿ ಮಹಾರಾಜರ ಕಾಲದಲ್ಲಿದ್ದ ಆತನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕತ್ವದ ಬಿಗುವು ಮುಂದೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಹಿಂದೂ ರಾಜ್ಯದ ಕೀಲಗಳು ಸಡಿಲುತ್ತಹೋಗಿ ೨ನೇ ಬಾಜೀ-ರಾಯನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಜೀವನ್ಮೃತವಾಗಲು, ಕಡೆಗೆ ಹಿಂದುಗಳು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಪಂಕದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಬೀಳಬೇಕಾಯಿತು! ಇರಲಿ.

ಮುಂದೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಕೋಟೆಯ ಕಾವಲಿನ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ತನ್ನವರ ಕಾವಲಿಡಿಸಿ ಕಾಸೀಮನನ್ನೂ, ಶರಣುಬಂದ ಅವರ ಜನರನ್ನೂ ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಹಿಂಸಿಸದೆ, ಅವರಿಂದ ತಮಗೆ ಉಪಹತಿಯಾಗದಂತೆ ಮಾತ್ರ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಇರಗೊಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೂಜನರ ಬಲವೂ, ಒಗರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿದವು; ಆದರೆ ತಗಲಖಮಹಮ್ಮದನ ದಕ್ಷಿಣದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನೆಂಬ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯನ್ನು ಜಯಿಸದೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯು ಅನಾಯಾಸ ಸಿಕ್ಕದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ತೃಪ್ತರಾಗದೆ, ಆದಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ ಉಪಾಯವನ್ನು ಯೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ಯಾವಾಗಲೂ ಕೊಲೆಯಾಗದೆ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದರ ಕಡೆಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಲಕ್ಷವಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ತಪೋಧನರು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರ ಜನ್ಮಸಿದ್ಧ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು, ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣದ ಭದ್ರವಾದ ಕೋಟೆಯೆನಿಸುವ ಸ್ವಧರ್ಮರಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸುವ ಪವಿತ್ರವಾದ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮವರ ಸುಖಲೋಲುಪತೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅನ್ಯರ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರದ ದರ್ಪವನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಸೆ

ಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ಸೇರಲಿಕ್ಕೆ ಅವರೇನು ಐಶ್ವರ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಮದದಿಂದ ಅಂಧರಾದವರೆ? ಅವರು, ಸಾತ್ವಿಕವೃತ್ತಿಯ ಘೋರ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನೂ, ದೈವೀ ಸಹಾಯವನ್ನೂ ಪಡೆದು, ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಗಳೂ, ಭೂತದಯಾಪರರೂ, ಪರ ಧರ್ಮ ಮರ್ಮಜ್ಞರೂ ಆಗಿ, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಐಹಿಕ-ಪಾರತ್ರಿಕ ಹಿತದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರು! ಅವರ "ಆಚಾರ್ಯ"ವೆಂಬ ಉಪಪದವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿರುವದು. ಯಾಕಂದರೆ "ಆಚಿನೋತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥಂ ಆಚಾರೇ ಸ್ಥಾಪಯತ್ಯಪಿ। ಸ್ವಯಮಾಚರೇದ್ಯಸ್ತು ಸ ಆಚಾರ್ಯ ಇತಿಸ್ಮೃತಃ" ಅಂದರೆ ಶಾಸ್ತ್ರಾರ್ಥವನ್ನು ಪರ್ಯಾಲೋಚಿಸಿ ಆ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದು ತಾನೂ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸುವವನೇ ಆಚಾರ್ಯನು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಅಕ್ಷರಶಃ ವರ್ತಿಸಿ ಅದ್ವಿತೀಯ ಮಹಾಪುರುಷರಾಗಿಹೋಗಿರುವರು. ಇವರ ತಪಃಪೂರಿತವಾದ ದಿವ್ಯ ಬ್ರಹ್ಮ-ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರು ಲೀನವಾಗುವದಂತೂ ಇರಲಿ, ಕಾಸೀಮನಂಥ ಯವನ ವೀರನೂ ಲೀನನಾದನು! ಪರಿಪಕ್ವಕಾಲವು ಒದಗಿತೆಂದರೆ ಕಡ್ಡಿಯಿಂದ ಗುಡ್ಡದಂಥ ಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಕಾಸೀಮನು ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠನೂ, ಅದ್ವಿತೀಯ ವೀರನೂ ಆಗಿದ್ದರೂ, ಆತನು ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಭಿಲಾಷೆಯಿಂದಲೂ, ಅಧಿಕಾರ-ಬಲಗಳ ಗರ್ವದಿಂದಲೂ ದೂಷಿತಮನಸ್ಕನಾಗಿ ಪರಮಾರ್ಥ ಸಾಧನದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ತೀರ ಕ್ಷುದ್ರನಾಗಿದ್ದನು. ಅಂಥವನ ಮಲಿನ ಹೃದಯವು ಮಾಧವಾಚಾ-ರ್ಯರ ದರ್ಶನ ಭಾಷಣಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಪವಿತ್ರವಾಗತೊಡಗಿ, ಆ ಯವನ ವೀರನಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯರಾದರು. ಆತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭೂತದಯೆ-ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗಳ ಮೊಳಕೆಗಳು ಒಡೆದವು. ಆತನು ತನ್ನ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ಹೇಸಿ, ಈ ಮಹಾತ್ಮರಿಂದ ಶಾಂತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಮಹಾ ಮಹಾ ಸಾಧಕರಿಗೂ ಸಾಧಿಸದ ಮಾತು ಈಗ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಸಾಧಿಸಿದ್ದು ಆತನ ಪೂರ್ವಾರ್ಜಿತ ಪುಣ್ಯದ ಪರಿಪಾಕವೇ ಸರಿ. ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾ-

ಚಾರ್ಯರ ಮೂರ್ತಿಯು ನೆಲಿಸಿಹೋಯಿತು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಆತುರಪಡತೊಡಗಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂಬ ಮಾತು ಕಾಸೀಮನ ಭಕ್ತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಅಡ್ಡ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಪವಿತ್ರವಾಗತೊಡಗಿದ್ದ ಕಾಸೀಮನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು, ಪರಿಶುದ್ಧ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆಕರ್ಷಿತವಾಯಿತು. ಇದರಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸತ್ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ಶಿಷ್ಯತ್ವ ವಹಿಸಿದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಹಲವು ಇರುವವು. ಹೀಗಾಗುವದರಲ್ಲಿ ವೈಲಕ್ಷಣ್ಯವೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ದೇವರಿಗೂ, ಸತ್ಪುರುಷರಿಗೂ, ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲನಾದ ಅರಸನಿಗೂ ಅವರ ಅಂತಃಕರುಣ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅವರ ಜಾತಿಮತಾದಿಗಳ ಆರೋಪವು ಕೇವಲ ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದು. ಆದರಂತೆ, ಕಾಸೀಮನ ಭಕ್ತಿಯು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಜಾತಿ-ಮತಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಂಧವಾಗಿ, ಅವರ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಅದು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗಲು, ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕರುಣಾಶಾಲಿತ್ವದ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಕಾಸೀಮನು ಸ್ಥಾನವಾದನು! ಆ ಯವನ ವೀರನ ಮೇಲೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಲೋಭವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತು!

೨೪. ಕಾಸೀಮನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ

ಕಾಸಲಿಯ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನದೊಂದು ಮನೋಹರವಾದ ಉದ್ಯಾನವು. ಎರಡು ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಹಗಲಿನಿಂದ ಹೂಳಿಸಲು ಎಳೆಬಿಸಿಲರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಬಲಿಯುವ ರುಚಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದೆ. ತೋಟಗಳ ಎಡೆ ಬಿಡದೆ ಹಾಯಿಸಿಬಿಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಗಿಡ-ಬಳ್ಳಿ-ಸಸ್ಯ-ಮಡಿ-ಗಳ್ಳುಗಳು ಹಸನಾಗಿ ಶೋಭೆಗಳನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಿವೆ. ಹೂವು-ಬಳ್ಳಿಗಳು ಬಗೆ

ಬಗೆಯ ಪುಷ್ಪಗಳ ಸಮ್ಮಿಶ್ರ ಸುಗಂಧದ ಸೇವನದಿಂದ ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿ ಉದ್ಯಾನದೊಳಗಿನ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಉಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಮಾಡ ತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗಿನ ಎರಡು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಿಂದ ನೀರು ಹಾಯಿಸಿ ಹಾಯಿಸಿ ದಣಿದು ಹಸಿದಿದ್ದ ಎತ್ತುಗಳು ಎಳೆ ಹುಲ್ಲು ಮೇಯುತೊಡಗಿವೆ. ಅವುಗಳ ನಿಯಾಮಕನು ಬಾವಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಬೆಳಗಿನ ನ್ಯಾರಿಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ಹೂ-ತುಲಸಿ-ಬಿಲ್ವ-ಕರಿಕೆ ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ತಂಬಿಗೆ-ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಭಾವಿಕ ಜನರು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಮನೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿಯೇ ಬಾವಿಯ ಜಳಕಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದ ತರುಣರು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಈಸಿ ವ್ಯಾಯಾಮಹೊಂದಿ ಒಗೆದ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಮಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ತೋಟದಿಂದ ಹೊರಡತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವು ಸೊಗಸುಗಾರರು ತಾಸೆರಡು ತಾಸು ಆಡಿ-ಓಡಿ ದಣಿದು ಬಂದು ಉದ್ಯಾನದ ಸುಗಂಧಯುಕ್ತ ತಂಗಾಳಿಯಿಂದ ತಂಪುವಡೆದು ಮೋದಪಡುತ್ತ ಚಕ್ಕಂದದಿಂದ ಹರಟುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಉದ್ಯಾನದೊಳಗಿನ ಎಷ್ಟು ಜನರು ಎಷ್ಟು ಹರಟಿದರೂ, ಎಷ್ಟು ಜನರು ಎಷ್ಟು ವ್ಯವಸಾಯ ಮಾಡಿದರೂ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಗದ್ದಲವಾಗದಂತೆ ಬಲು ಎಚ್ಚರಪಡುತ್ತಿದ್ದರು! ಯಾಕೆಂದರೆ, ತಪೋಧನರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಉದ್ಯಾನವನದಲ್ಲಿಯದೊಂದು ಪರ್ಣಕುಟೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಉದ್ಯಾನದ ಪ್ರಶಾಂತವಾದದ್ದೊಂದು ನಿಟ್ಟಸಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಒಂದು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಗಿಡಗಳು ದಟ್ಟವಾಗಿ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಆಶ್ರಮದ ಹೊರಗೆ ಬೈಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರೂ ಬಿಸಿಲ ಬಾಧೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ನಾನ-ಸಂಧ್ಯಾದಿ ನಿತ್ಯಕರ್ಮಗಳಿಗೂ, ಜಪತಪಾನುಷ್ಠಾನಗಳಿಗೂ ಬಾಧೆ ಬಾರದಂತೆ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನಿಡುವದು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಬೇಡಾಗಿದ್ದರೂ ರಾಜಕೀಯ ಗೌರವಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಇಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ಮಹಾ ಮಹಿಮರಿರುವ ನಿಟ್ಟನಲ್ಲಿ ಹದ್ದುಮೀರಿ ಜನರು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ, ಹಾಗು ಗದ್ದಲವಾಗದಂತೆ ಸೈನಿಕರು

ಸನ್ನಾಹಗೊಂಡು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಶುದ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಸತ್ವಯುಕ್ತ ರಾಜಸವೆನಿಸುವ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸು ಕಾಯುವ ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ಅಭಿಮಾನಪಡುತ್ತಿದ್ದರು! ಅವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ— "ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸಿರುವರು! ಇವರು ಕಾಸೀಮನಂಥ ಯವನ ವೀರನ ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳಿಗೂ ಪಾತ್ರರಾಗುವಂಥ ಮಹಿಮಾಶಾಲಿಗಳು" ಎಂದು ಮೆಲ್ಲನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ, ಆಚಾರ್ಯರ ಕುಟೀರವನ್ನು ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ, ಅರಿಯದವರಿಗೆ ಅದನ್ನು ಬೆರಳು ಮಾಡಿಮಾಡಿ ತೋರಿಸುತ್ತ, ಅನುಷ್ಠಾನವಾದಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೊರಗೆ ಬಂದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು-ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕ ಸ್ಥಳವು ಅದೇ ಎಂದು ಕೈ ಮಾಡಿಮಾಡಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಆಚಾರ್ಯರು ಹೊರಗೆ ಬರುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಅತ್ಯುತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಅನುಷ್ಠಾನವು ಬೆಳಗಿನ ಮೂರು ತಾಸಿಗೆ ಮುಗಿದ ಬಳಿಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪರ್ಣಕುಟೀರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಚಾರವಿತ್ತು. ಅವರು ಹೊರಗೆ ಬರುವ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ರಾಜಕಾರಣ ಪುರುಷರು ಬಂದು ಕುಟೀರದ ಹೊರಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಪರ್ಣಕುಟೀರದ ಮುಂದಿನ ಪ್ರಶಸ್ತ ಪ್ರದೇಶವನ್ನು ಸಾರಿಸಿ ರಂಗವಲ್ಲಿಯನ್ನು ಹಾಕಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಉಳಿದ ಕರ್ಮನಿಷ್ಠ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದವು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಾಜಿನ ದರ್ಭಾಸನಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ, ಬೇರೆ ರಾಜಕೀಯ ಪುರುಷರು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕೆ ಜಾಜಮು, ಜಮಖಾನೆ ಮೊದಲಾದವುಗಳನ್ನು ಹಾಸಿದ್ದರು. ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಲೋಕಸಂಗೃತಿಗಳಿಗಾಗಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಪ್ರವಚನಗಳು ಬಹುತರ ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಇದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆರಂಭವಾಗಿ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸಂಧ್ಯಾ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮುಗಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಚಾರ್ಯರು ಆಹಿತಾಗ್ನಿಗಳು, ಅವರ ನಿತ್ಯ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಬಾಧೆ ಬರುವಂತೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಎಂಥ ರಾಜಕಾರಣವಿದ್ದರೂ ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತಂದುಕೊಳ್ಳು

ತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲೆಯೂ ಕೈಮೀರಿ ಭಂಗವುಂಟಾದರೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾತ್ಮರ ಈ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನಂಥ ಯವನ ವೀರನೂ ಲೀನನಾಗಿದ್ದನು. ಆಚಾರ್ಯರ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾದ ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪರಿಶುದ್ಧಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನ ಆದರ ಬಹಳ; ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಚಾರಪೂರ್ವಕವಾದ ಪರಿಶುದ್ಧ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನ ವಿಶ್ವಾಸವು ಹೆಚ್ಚು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನು ದಿನಾಲು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರವಚನಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಈ ಮಾತು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಕೌತುಕದ್ದಾಗಿ ತೋರಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಕಾಸೀಮನ ಭಕ್ತಿಯು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತದ್ದು, ಆತನ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಭಕ್ತಿಯು ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಯಿತು. ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರವಚನಗಳಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಸಂಶಯಗಳ ಪರಾಭವವಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಅವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮನ ಭಕ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಹೋಯಿತು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ವಿವಿಧ ಗೂಢತತ್ವಗಳ ವಿವೇಚನವಾಗದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರಿಂದ ಆಗಬೇಕು ? ಇಂದಿನ ಪ್ರವಚನದ ಶ್ರವಣಕ್ಕಾಗಿ ಬರುವ ರಾಜಕೀಯ ಪುರುಷರು ಬಡಬಡ ಬಂದು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು. ಕಡೆಗೆ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರೂ, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನೂ, ಬಖತ್ಯಾರಖಾನ-ಕಾಸೀಮಖಾನರೂ, ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖ ಸರದಾರರೂ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಉಳಿದ ಜನರು, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಅನುವು ನೋಡಿ ಕೆಲವರು ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು— ಕೆಲವರು ನಿಂತುಕೊಂಡರು — ಕೆಲವರು ಆತುರ ಸ್ವಭಾವದವರು ಮರವೇರಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ದುಸ್ಸಹವಾದ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸಿಗೆ, ಶಾಂತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನ ಮಿಲನವಾದದ್ದರಿಂದ ಆ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸು ಲೋಕತಾಪಹಾರಕವೂ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವೂ ಆಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ನಿಸ್ಪೃಹರಾದ ತಪೋನಿಷ್ಠ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ರಾಜ್ಯಸೂತ್ರ ಚಾಲಕರಾದದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ರಾಜನೂ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಸಲಿಗೆಯ ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳಂತೆ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರಯಿಸುವ ದೇವ

ರಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರು! ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಯಾರ ಉಪಮರ್ದವಾಗಲಿ, ಅಪಮಾನವಾಗಲಿ ಆಗುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವರ ಆಚರಣೆಯು ಉದಾತ್ತತೆಯೇ ಅಂಥಹದು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು ಆಗಿದ್ದರು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವೈದಿಕರೆನಿಸಿ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಏಕದೇಶೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದಂತೆ, ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣಪಟುಗಳೆನಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಜನರ ಪರವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೊಡನೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಹಿತದ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿಯೇ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಜನಸಮೂಹವು ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮೂರ್ತಿಯು ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಂತೆ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನವಾಗಿ ಜನರ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತ ಪರ್ಣಕುಟಿಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬಂದಿತು. ಕೂಡಲೇ ಎಲ್ಲರೂ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಆಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಮುಗುಳುನಗೆಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಸಭಿಕರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತ ಆದರದಿಂದ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ—'ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು' ಎಂಬ ವಿನಯೋಕ್ತಿಯ ಕರಸಂಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸರ್ವರನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೇ ಸಭಿಕರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ಉಲ್ಲಸಿತವಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಶಾಂತವೃತ್ತಿಯ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದಲೇ ಸಭಿಕರಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿಯು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ರಾಜಶಾಸನದ ಭಯದ ಕೃತ್ರಿಮ ಉಪಾಯದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೇ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆಂಬ ಭಾವನೆಯುಂಟಾಯಿತು. ಈ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕಾಸೀಮಖಾನನು ತನ್ನನ್ನು ಧನ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿಯೇ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದವು. ಎಂದಿನಂತೆ ಅಂದಾದರೂ

ಅವರ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳಲ್ಲಿ ಆಡಂಬರದ ಗಂಧವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಶುಭ್ರ ವಸ್ತ್ರವನ್ನುಟ್ಟು, ಶುಭ್ರ ವಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ಹೊದ್ದು, ತಲೆಗೊಂದು ಶುಭ್ರ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಭಸ್ಮೋದ್ಧೂಲಿತ ಗಾತ್ರವನ್ನು ರುದ್ರಾಕ್ಷ ಮಾಲೆಗಳು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವರ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಜಪದ ಗೋಮುಖಿ, ಕಾಲೊಳಗಿಂದ ಕಳಚಿಟ್ಟಿದ್ದ ಕಡಾವಿಗೆಗಳು, ಕಂಕುಳೊಳಗಿನ ಯೋಗದಂಡ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಲಸಾಧ್ಯವಾದ ಮುಖಕಾಂತಿ ಇವು ತಪಸ್ವಿತೆಯ ಕುರುಹು ಗಳಾಗಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಆಚಾರ್ಯರ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರವೂ, ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದವೂ ಯಾರು ಆಸನದ ಮೇಲೆ, ಯಾರು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರೀತಿಯ ಎರಳೆಯು, ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ನಡುವಿನಿಂದ ಹಾದು ಬಂದು ಆಚಾರ್ಯರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮೆಲುಕಾಡಿಸುತ್ತ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿತು. ಆಚಾರ್ಯರ ನಿತ್ಯ ಪೂಜೆಯ ಪವಿತ್ರ ಗೋವು, ಕುಳಿತ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದದಾಚೆಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ಮೋರೆ ಮಾಡಿ ಮೆಲುಕುಹಾಕುತ್ತ, ನಡುನಡುವೆ ಚಿನ್ನಾಟದಿಂದ ಬಾಲವೆತ್ತಿ ಜಿಗಿದಾಡುವ ತನ್ನ ಕರುವನ್ನು ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಪೂಜೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಹಚ್ಚಿದ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆ ಹರಿದ್ರಾಕುಂಕುಮಗಳು ಅದರ ಹಣೆ ಬಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಅಚ್ಚಳಿಯದೆ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದರ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ವಿವಿಧ ಸುಗಂಧಪುಷ್ಪಗಳ ಮಿಶ್ರ ಮಕರಂದವು ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ಇಡಿಗಿತ್ತು! ಈ ಪವಿತ್ರ ಗೋವು ಆಚಾರ್ಯರ ಅಭೀಷ್ಟವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ಆಶ್ರಮಸ್ಥ ಕಾಮಧೇನುವೇ ಸರಿಯೆಂದು ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಹೊಳೆದು, ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ವಶಿಷ್ಠ-ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಾದಿ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮದ ಕಲ್ಪನೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು! ಆ ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ತಪೋಧನರು ಅದೇ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವ ಸಾತ್ವಿಕ ಭಾವವು ಹಾಗೆಯೇ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು! ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸಿದ್ದ ಆ ಸತ್ವಮೂರ್ತಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರ ಹೃದಯಗಳೆಲ್ಲ ತಟ್ಟನೇ ಸತ್ವಮಯವಾಗಿ ಹೋದವು! ಹಿಂದುಗಳ ಕಟ್ಟಾ ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಕಾಸೀಮಖಾನನೂ ಸಾತ್ವಿಕನಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಂಕಿತನಾಗಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಸತ್ವಸ್ಥರ ಮಹಿಮೆಯು

ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ಗೊತ್ತಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಖಾನನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸತ್ಪುರುಷರಂತೆಯೂ, ಸಾಧುಗಳಂತೆಯೂ ತೋರುತ್ತಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರ ಭಾವ ಸಾತ್ವಿಕ, ಇರವು ಸಾತ್ವಿಕ, ಕರ್ಮ ಸಾತ್ವಿಕ, ನಡಿಯು ಸಾತ್ವಿಕ, ಪರಿವಾರವು ಸಾತ್ವಿಕ; ಹೀಗಿದ್ದು, ಅವರು ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನದಂಥ ಹಿಂಸಾಮಯ ರಾಜಸ-ತಾಮಸ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿ, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸುವ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗೆ ತಂದಿಟ್ಟಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು! ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯ ಸಾತ್ವಿಕ ಭಾವದ ಮಹಾತ್ಮರು, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಬಾಧೆಯುಂಟಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಬಾಂಧವರನ್ನು ಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಪನೆಯ, ಹಾಗು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣದ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧವಾಗಬೇಕೆಂದು ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಉಪದೇಶಿಸುವಂತೆ, ಈ ಆಚಾರ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ದೇಶಬಾಂಧವರ ಧರ್ಮದ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರಪೂರ್ವಕವಾದ ಉಪದೇಶ ಕಾಯಕವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಿರಬಹುದಲ್ಲವೆ? ಅಂದಬಳಿಕ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮವರಿಗೂ ಇವರಿಗೂ ಏನು ಭೇದವಿದ್ದಂತಾಯಿತು? ಆಹಹ! ಆಚಾರ್ಯರು ಅತ್ಯಂತ ಮಾನ್ಯರು; ಅತ್ಯಂತ ತಾರಕರು; ಅತ್ಯಂತ ಪೂಜ್ಯರು! ಇಂಥವರಿಗೆ ನಾನು ಶರಣು ಹೋಗಲೇಬೇಕು!

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಏನೋ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತಿರಲು, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಅಂತರ್ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆತನ ಮನೋಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿದು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ—"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಏನು ಕೇಳುವದನ್ನು ಕುಳಿತುಕೊಂಡೇ ಕೇಳಿರಿ. ಇನ್ನು ನೀವು ನಮಗೆ ಹೊರಗಿನವರಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಸಂಕೋಚಪಡಬಾರದು. ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ಬಾಹ್ಯಾಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಭೇದವು ತೋರಿದರೂ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲವು. ದೇವರಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಯು ನಮಗೂ ಬೇಕು; ನಿಮಗೂ ಬೇಕು. ಸತ್ಯಜ್ಞಾನದ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ನಾವೂ ಮಾಡುವೆವು, ನೀವೂ ಮಾಡುವಿರಿ; ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಗೌರವವುಂಟು, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ

ಗೌರವವುಂಟು. ಈ ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನತೆಯಿಂದ ನಮಗೆ ಆನಂದಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ನಿಮಗೂ ಆನಂದಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ನಾವಾಗಲಿ-ನೀವಾಗಲಿ ಆಚರಿಸುವ ಧರ್ಮದ ಬಾಹ್ಯಾಚರಣೆಗಳು, ಈ ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯದ್ವಾರಾ ಆನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕೆಂತಲೇ ಆಚರಿಸತಕ್ಕವಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಈ ಬಾಹ್ಯಾಚರಣರೂಪವಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಬಾಹ್ಯಾಂಗಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲ. ಸರ್ವ ಧರ್ಮಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಧರ್ಮದ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಯಗೊಡದೆ, ಈ ಬಾಹ್ಯಾಚರಣರೂಪವಾದ ಧರ್ಮದ ಬಹಿರಂಗದ ಭಿನ್ನತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷೋಭಿಸಿ ಈ ವರೆಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ರಕ್ತದ ಕಾಲುವೆಗಳು ಹರಿಯುತ್ತ ಬಂದಿರುವವು. ಅದು ಧರ್ಮದ ನಿಜವಾದ ಅಂತರಂಗದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಆಗುವ ಘೋರ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತೇ ಅನುಭವಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮಖಾನ, ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳ ನಿಜವಾದ ತತ್ವಗಳು ಒಂದೇ ಇರುವದರಿಂದ ತಾತ್ವಿಕವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ನಾವೂ ನಮಗೆ ನೀವೂ ಪರಕೀಯರೆಂದು ಭಾವಿಸಲಾಗದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಸಂಕೋಚವಿಲ್ಲದೆ ಕೇಳಬೇಕು" ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಎದ್ದುನಿಂತು ವಿನಯದಿಂದ—"ಮಹಾಪುರುಷರೇ, ನಿಮ್ಮ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಮಾತಾಡುವ ಧೈರ್ಯವು ನನಗೆ ಆಗಲೊಲ್ಲದು, ಆದ್ದರಿಂದ ಆಜ್ಞೆಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಎದ್ದುನಿಂತು ಮಾತಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ನನಗೆ ನನ್ನ ಪಾಪಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಮಾವಧಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿದೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಬಂದಬಳಿಕ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಬಹುತರ ಕನ್ನಡಿಗರೆಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು; ಅದರಲ್ಲಿ ಈ ಸಭಿಕರಂತೂ ಒಂದೂ ಬಿಡದಂತೆ ಅವನ್ನು ಅರಿತಿರುವರು. ಇಂದಬಳಿಕ ಈಗ ಅವನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಅನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಅಂಜಬೇಕು ? ಸತ್ಪುರುಷರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ಅವನ್ನು ಈಗ ಒಡನುಡಿದು ಅವಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ನಾನು ಮಾಡಿದ ಮುಖ್ಯ ಪಾಪವೆಂದರೆ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಪಹಾ

ರವು. ಈ ಪಾಪವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಹಿಂದೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪವಿತ್ರ ಪಾತಿ ವ್ರತ್ಯದ ಉಜ್ವಲ ತೇಜವು ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಂದಿತು! ಕೆಲ ಪತಿವ್ರತೆಯರು ನನ್ನ ಪಾಪದ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಆಗಲೇ ಭೋಗಿಸಹಚ್ಚಿ ತಾವು ಪವಿತ್ರರಾಗಿ ಉಳಿದರು; ಕೆಲವರು ನನಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿಯನ್ನು ಹಚ್ಚಿ ತಮ್ಮ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಪಾರಾಗಿ ಹೋದರು; ಕೆಲವರು ಮೂಗಿಗೆ ತುಪ್ಪ ಹಚ್ಚಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಮರುಳು ಮಾಡಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಬಿಟ್ಟರು! ಅವರ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯ ಸದ್ಗುಣವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಅವರ ಮುಂದೆ ನನ್ನ ಬೆಲೆಯು ಒಂದು ಕವಡಿ ಕೂಡ ಬಾಳದು. ನಿಮ್ಮ ಈ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ನಾನು ಅಪಹರಿಸಿ, ಮಲ್ಲ ಸರ್ಜನನ ದ್ವೇಷವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದೆನು; ಆದರೆ ಆ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋ ಮಣಿಯು ತನ್ನ ಸತ್ವಾತಿಶಯದಿಂದ ನನ್ನಂಥ ವೀರನನ್ನು ಅಂಜಿಸಿ ಯಾವ ನಾಯದಿಂದಲೋ ಪಾರಾಗಿ ಎತ್ತೋ ಹೋದಳು. ಆದರ ತರುವಾಯ, ಒಬ್ಬ ಯಃಕಶ್ಚಿತ ಬೈರಾಗಿಣಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಹೆಣಗಿದೆನು; ಆದರೆ ಆ ತೇಜಸ್ವಿನಿಯು ನನ್ನನ್ನು ಹುಚ್ಚ ಮಂಗನಂತೆ ಕುಣಿಸಿ ಕೈಸೇರದೇ ಹೋದಳು! ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನೀ ದೇವಿಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೂ ನಾನೇನು ವರ್ಣಿಸಲಿ? ವಿಶ್ವಾಸಪಟ್ಟು ಆಕೆಯನ್ನು ನಾನು ಅಪಹರಿಸಿದರೂ, ಗಡಿಗೆ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಗುದ್ದಿ ಮೈ ನೋವು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ನನ್ನ ಗತಿಯಾಯಿತು! ಈ ಸಾಧ್ವಿಯರ ಚಾತುರ್ಯ-ಸಾಹಸ-ಸ್ವದೇಶಪ್ರೀತಿ-ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯಗಳನ್ನು ನೆನಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಹಡೆದ ತಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವಷ್ಟು ಭಕ್ತಿಯು ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುತ್ತದೆ! ಮಹಾತ್ಮನ್, ಐಹಿಕ ಸುಖೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ನಾನು ಮಿತ್ರದ್ರೋಹ ಮಾಡಿ ಬಹಾಲುದ್ದೀನನ ಮೈದೊಗಲು ಸುಲಿಸಿದೆನು; ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಬಹುಜನ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಅಧಿಕಾರ-ಬಲಗಳ ದುರುಪ ಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೊಲೆ ಪಾತಕಿ ಎನಿಸಿಕೊಂಡೆನು. ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿದೆ. ನಾನು ಹೀಗೆಯೇ ಮಕ್ಕೆಯ ಯಾತ್ರೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು. ಸ್ತ್ರೀ ವಿಷಯವು ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದದ್ದರಿಂದ, ಪ್ರಸಂಗ ವಶಾತ್ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯರ ಬಾಳುವೆಗೆ ಬಾಧಕವಾಗಬಾರದೆಂದು

ನಿರ್ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಈ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಇಂಥ ಪಾಪಗಳನ್ನು ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ವರೆಗೆ ನನ್ನಿಂದ ಒದಗಿದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ತಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಾನು ಕ್ಷಮಿಸಬಹುದು; ಕ್ಷಮಿಸದಿದ್ದರೆ ಆತನು ವಿಧಿಸಿದ ಶಾಸನವನ್ನು ಅನುಭೋಗಿಸಲು ಸಿದ್ಧನೇ ಇರುವೆನು. ಈ ಮರೆಮೋಸದ ಹಾಗೂ ಕೊಲೆಪಾತಕದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದ ಹೇಸಿಗೆಯು ನನಗೆ ಈಗ ಬಂದಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಮಕ್ಕೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ನನ್ನ ಈ ಉಪರತಿಗೆ ತಾವೇ ಕಾರಣರಾದ್ದರಿಂದ ತಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ಗುರುಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುವೆನು. ಮಹಾತ್ಮನ್, ಕೊಡಬೇಕು, ಈ ಅಧಮ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಮಕ್ಕೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಬೇಕು ! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ನುಡಿದ ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಕಾಸೀಮಖಾನನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅವನ ಸಹೃದಯತೆ-ಸರಳತನಗಳಿಗಾಗಿ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ತಲೆದೂಗುತ್ತ “ಶಾಬಾಸ ! ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಧನ್ಯನು, ನೀನು ಪರಮ ಧನ್ಯನು ! ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಈ ದಿವ್ಯವಾದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ವೃತ್ತಿಯು ಹಿಂದು-ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ಬಾಂಧವ್ಯ ಬೆಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾದದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ ! ಹೀಗೆ ಕಾಸೀಮನ ಹಾಗೆ ತಟ್ಟನೆ ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯದವರಾಗುವ ಪುಣ್ಯವು ಎಷ್ಟು ಜನ ಹಿಂದೂ-ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಆವರೇ ಬಲ್ಲರು ! ಇರಲಿ, ಗೌರವಸಂಪನ್ನನಾದ ಕಾಸೀಮಖಾನ, ನೀನು ಬರಬರುತ್ತ ನಮಗೆ ಹೆಚ್ಚು-ಹೆಚ್ಚು ಆಪ್ತನಾಗತೊಡಗಿರುವದು ಸಂತೋಷದ ಸಂಗತಿಯು ! ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ನಿನಗೂ ನಮಾಜಿನ ಹೊತ್ತು ಆದದ್ದರಿಂದಲೂ ನಿನಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಾಳೆ ಹೇಳುವೆನು; ಆದರೆ ನೀನು ಮಕ್ಕೆಗೆ ಹೋಗದೆ ನಿನ್ನ ದೇಶಬಾಂಧವರ ನಿಜವಾದ ಹಿತ ಸಾಧನದಲ್ಲಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಆಯುಷ್ಯ ಕಳೆಯಬೇಕಾಗುವದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ. ನಿನ್ನ ಈ ಆಗಂತುಕ ವೈರಾಗ್ಯಕ್ಕೂ,

ಪವಿತ್ರ ಮಕ್ಕಾ ಯಾತ್ರೆಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ, ಇವುಗಳ ನಡುವೆ ಅಂತರವು ಬಹಳ ಇರುವದು. ಅಪ್ಪಾ, ನೀನು ವೀರನಿರುತ್ತೀ, ಧೀರನಿರುತ್ತೀ. ಸರಳ ಹೃದಯದವನಿರುತ್ತೀ, ಚಿತ್ತಾಕರ್ಷಣದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತದ್ರೂಪವಾಗಿ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಹೃದಯತೆಯೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಶುದ್ಧ ಮಾಡದ ಬಂಗಾರವನ್ನು ದುಡ್ಡಿನ ಆಚಿನಿಂದ ಮಾರಾಟಕ್ಕಾಗಿ ಚಿನಿವಾಲಗಟ್ಟಿಗೆ ಒಯ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಚೊಕ್ಕ ಬಂಗಾರದ ಬೆಲೆಯು ಬರಬಹುದೋ? ಅದರಂತೆ, ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯೊಳಗಿನ ದೋಷವನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕದೆ, ಸದ್ಗತಿಯ ಆಶೆಯಿಂದ ನೀನು ಮಕ್ಕೆಗೆ ಹೋದರೆ ಏನಾಗುವದು? ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಚಿನಿವಾಲನು ಹೀನ ಬಂಗಾರವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಕಳಿಸುವಂತೆ, ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿ ಪಡೆಯದ ನಿನ್ನನ್ನು ಪವಿತ್ರ ಮಕ್ಕಾಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥ ದೈವೀಭೂತಿಯು ನಿರಾಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟೀತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವ ನೀನು ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಮೊದಲು ಹೃದಯವನ್ನು ಶುದ್ಧ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು, ಆಮೇಲೆ ಮಕ್ಕೆಗೆ ಹೋದರೆ ಬೆಲೆ ಬಾಳೀ. ತಪಶ್ಚರ್ಯವೆಂದರೆ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಗುರುಗಳು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಜಾರಿಹೋಗುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿಯುವುದು. ಈ ತಪಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನು ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ರಾಜಕಾರಣವು ಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ನೀನು ತಗಲಖಮಹಮ್ಮದನ ಸರದಾರನಾಗಿಯೇ ಈ ತಪಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾಳೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ಶಾಂತನಾಗು. ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬೇಡ. ದೇಶಬಾಂಧವರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ನೀನೊಬ್ಬನು ವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿ ಮಕ್ಕೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುವದು ದೊಡ್ಡ ಮಾತೋ? ತನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತಾನು ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವವನು ದೊಡ್ಡವನಲ್ಲ, ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನರಿ-ನಾಯಿಗಳೂ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಹಸಿದ ಅನಾಥರ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ತುಂಬುವವನೇ ದೊಡ್ಡವನು! ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ಕಾಸೀಮ, ತನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ತಾನು ಬದುಕಿದವನು ಬದುಕಿದ್ದೂ ಸತ್ತಂತೆಯೇ, ಮಂದಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಸಾಯುವವನು ಸತ್ತರೂ ಬದುಕಿದಂತೆಯೇ, ಎಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಂದಿಯ

ಸಲುವಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವದೆಂದರೆ, ತನ್ನಲ್ಲಿಯ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಂದಿಯ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಹೆಣಗುವದು. ಈ ಹೊತ್ತು ನಿನ್ನಲ್ಲುಂಟಾಗಿರುವ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ, ನಿನ್ನ ಒಂದು ದುರ್ಗುಣ ವನ್ನು ಸುಟ್ಟುಬಿಡು ! ಒಂದು ಹಲ್ಲು ಬೀಳುವದರಿಂದ ಉಳಿದ ಹಲ್ಲುಗಳು ಸಡಿಲಾಗುವಂತೆ. ಒಂದು ದುರ್ಗುಣವನ್ನು ಬಿಡುವುದರಿಂದ ಉಳಿದ ದುರ್ಗುಣಗಳೂ ಸಡಿಲುವವು. ಮದ್ಯಪಾನವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಕುರಾ ಣವು ನಿಷೇಧಿಸುವದಷ್ಟೇ ? ಮೇಲಾಗಿ ಮದ್ಯಪಾನದ ಹಾನಿಯನ್ನು ಇಂದು ನೀನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅನುಭೋಗಿಸಿರುತ್ತೀ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದಿನಿಂದ ನೀನು ಸ್ವತಃ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ನಿಮ್ಮವರ ಈ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧ ದುಷ್ಟ ಚಟವನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವೆ ನೆಂತಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆಚಾರ್ಯರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲು ಅನುಜ್ಞೆಯಿತ್ತು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನಿಕಕ್ಕಾಗಿ ಪರ್ಣಕುಟೀರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು !

೨೮. ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಯೋಗತ್ರಯಗಳು !

ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಮಹಿಮೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅದರ ಯೋಗವು ಒದಗಿದವನ ಕಲ್ಯಾಣವು ಅವನ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯ ಮಾನದಿಂದ ಆಗಿಯೇತೀರುವದು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಸೀಮನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯ ರೂಪಾಂತರವು ಸತ್ಸಮಾಗಮದಿಂದಲೇ ಆಯಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ದೌರ್ಜನ್ಯದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸೌಜನ್ಯದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಇನ್ನು ತಾನು ಕುರಾಣದ ಆಜ್ಞೆಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ತನ್ನ ಧರ್ಮ ಬಾಂಧವರನ್ನು ಆ ದುಷ್ಟ ವ್ಯಸನದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡುವದು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯ ವೆಂತಲೂ ತಿಳಿದು ಹಾಗೆ ನಡೆಯಲು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದನು ! ದುರ್ಗುಣ

ಗಳೇನು ಸದ್ಗುಣಗಳೇನು, ಸಹವಾಸದ ಯೋಗದಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಳಚಿಹೋದರೆ ಇಡಿಯ ದುರ್ವೃತ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಸದ್ವೃತ್ತಿಯ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ಸಮಾಗಮವು ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿದ್ದ ಮಾನದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಕ್ರಮವಾಗಿ ದುರ್ಜನನಾಗಲಿ—ಸಜ್ಜನನಾಗಲಿ ಆಗಹತ್ತುವನು ! ಈ ನಿಯಮದಂತೆ ಈಗ ಕಾಸೀಮನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬಹು ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಯೋಗದಿಂದ ಒಡಒಡ ಸಜ್ಜನನಾಗಹತ್ತಿದನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಆತನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹರಣ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು; ಆದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಸನ್ನಿಧಿಗೆ ಯಾವಾಗ ಹೋದೇನು, ಅವರ ಸದ್ಬೋಧದ ಶ್ರವಣವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಮಾಡೇನು ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ಆಗಿತ್ತು. ಮರುದಿನ ಪುನಃ ಆಚಾರ್ಯರ ಪರ್ಣಕುಟಿಯ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೋತೃವರ್ಗವು ನೆರೆಯಿತು. ಕಾಸೀಮನಂಥ ವೈಭವಸಂಪನ್ನನಾದ ಯುವನ ವೀರನು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನನಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಕಂಪಲಿಯ ಆಬಾಲವೃದ್ಧರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಆತನಿಗೆ ಏನು ಹೇಳುವರೋ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಜನರು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಈ ಮೊದಲೇ ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ತಿರಸ್ಕರಣೀಯರಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಫರರಾದ ಹಿಂದುಗಳು ಈಗ ಅತ್ಯಂತ ಆದರಣೀಯರಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮನೂ ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಆದರಣೀಯನಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿದನು; ಹೀಗೆ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪ್ರೇಮಭಾವದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದೇ ಸತ್ಸಮಾಗಮವಾದದ್ದರ ಲಕ್ಷಣವು ! ಯಾರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪರಧರ್ಮದ್ವೇಷ–ಪರಜಾತಿದ್ವೇಷ ಮೊದಲಾದ ದ್ವೇಷಗುಚ್ಛದ ವಾಸ್ತವ್ಯವಿದ್ದು, ಅದರಿಂದ ಮಾತ್ಸರ್ಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ, ಆ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಪರೋಪಕಾರಗುಣವು ನಷ್ಟವಾಗಲು, ಬಲವಾದ ಪರಪೀಡೆಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುವದೋ ಅವನಿಗೆ ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಗಂಧವು ಕೂಡ ತಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು! ಯಾರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಭೂತದಯಾ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಗಳಿಲ್ಲವೋ, ಯಾರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರ ವಿಷಯದ ಸ್ವಕೀಯ ಭಾವವು ಸಂಕೋಚವಾಗುತ್ತಿರುವದೋ ಅವನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಸತ್ಸಮಾಗಮವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಯಾರ ನಡತೆಯಲ್ಲಿ ಅಹಂಭಾವ ಮೂಲವಾದ ದ್ವೈತವು ಒಡೆದು

ಕಾಣುವದೋ, ಯಾರಿಗೆ ತಾನೂ ತನ್ನವರೂ ಮಾತ್ರ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿಯೂ, ಇತರರು ಕನಿಷ್ಠರಾಗಿಯೂ ತೋರುವದೋ; ಯಾರ ಮನಸ್ಸು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಪಾಪ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ, ಅನ್ಯರ ಪಾಪಾಚರಣೆಗಳನ್ನು ಹಿತಭಾವವಿಲ್ಲದೆ ದೂರಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ, ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆ-ಸ್ವಾರ್ಥಗಳಕಾಂಕ್ಷೆಯಿಂದ ಆಡಂಬರ ತೋರಿಸ ಲಿಕ್ಕೂ ಎಳಿಸುವದೋ ಅವರಿಗೆ ಸುತರಾಂ ಸತ್ಸಮಾಗಮವಾಗಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇಂಥ ಸತ್ಸಮಾಗಮ ಹೀನರಾದವರು ಎಂಥ ತ್ಯಾಗಿಗಳಿ ದ್ದರೂ-ಯೋಗಿಗಳಿದ್ದರೂ - ಭೋಗಿಗಳಿದ್ದರೂ-ರಾಗಿಗಳಿದ್ದರೂ - ವಿರಾಗಿ ಗಳಿದ್ದರೂ - ಕರ್ಮಶೀಲರಿದ್ದರೂ - ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸ್ಥಾನಾಪನ್ನರಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತೆ ಏನೇ ಇದ್ದರೂ ಪ್ರಾಣ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ. ಅರ್ಥಾತ್ ಜೀವಾತ್ಮನು ಹೊರಟುಹೋಗಿದ್ದ ದೇಹದಂತೆ ನಿರರ್ಥಕವೇ ಸರಿ! ಆದ್ದರಿಂದ ಸತ್ಸಮಾಗಮಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದದ್ದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲವು; ಅದನ್ನು ಪಡೆದ ಸದಾಚಾರಿಗಳು ಸಮಾನಸ್ಕಂಧರಾಗುವರೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಆದರಂತೆ ಕಾಸೀಮನೂ ಈ ಮೊದಲು ಎಂಥ ದುರಾ ಚಾರಿ ಇದ್ದರೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯಪ್ರಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಸಜ್ಜನರ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಕೂಡಲೇ ಕಾಸೀಮ ನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಮಕ್ಕೆಯ ಯಾತ್ರೆಯ ವಿಚಾರವೇ ನಾಯಿತು? ನಿನ್ನೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನ ಗುರುಗಳ ದರ್ಶನವಾಯಿತಷ್ಟೇ? ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನೀನು ನಡೆಯುವಿಯಾ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಭಕ್ತಿ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಕಾಸೀಮನ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸಿ ಮೈಮೇಲಿನ ಕೂದಲುಗಳು ನೆಟ್ಟಗಾದವು. ತನಗೆ ಬಿದ್ದ ಸ್ವಪ್ನದ ವೃತ್ತಾಂತವು ಇವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದದ್ದ ರಿಂದ ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಅಲೌಕಿಕವಾದದ್ದೆಂದು ಆತನ ಮನ ವರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಭಕ್ತಿವಿಶೇಷದಿಂದ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ನೀರುಗಳು ಸುರಿಯುತ್ತಿರಲು, ಆತನು ಎದ್ದುನಿಂತು ಕೈಜೋಡಿಸಿ— "ಮಹಾತ್ಮನ್, ತಮಗೆ ಅರಿಯದ್ದು ಯಾವದಿದೆ? ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಗೂ ನಿಮಗೂ ಭೇದ ವಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾತನ್ನು ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳೇ ನಿನ್ನೆ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು! ಈ ಪಾಮರನಾದ ಕಾಸೀಮನು ಚರಣ ಕೃಪೆಯಿಂದ

ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಧನ್ಯನಾದನು. ಸದ್ಗುರುವೇ ನಿನ್ನ ಬೋಧದಂತೆ ಆಚರಿಸಲು ನಮ್ಮ ಪೈಗಂಬರರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿರುವದು. ನಿನ್ನೆ ನನ್ನ ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸತ್ಪುರುಷನು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಕಾಸೀಮ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನನ್ನಿಂದ ಬೇರೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡ. ಅವರ ಯೋಗದಿಂದಲೇ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ದರ್ಶನವಾಗಿದೆ. ಅವರು ಹೇಳಿದಂತೆ ನೀನು ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿ ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಅದೃಶ್ಯರಾದರು ! ಆಹಹ ! ಎಂಥ ದಿವ್ಯ ರೂಪವದು ! ಆ ದೈವೀತೇಜಸ್ಸು ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದೆ. ಭಗವಾನ್, ನೀವು ಈ ಪಾಮರನಿಗೆ ಪೈಗಂಬರರ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಸಿ ಧನ್ಯನಾಗಮಾಡಿದಿರಿ. ಅವರು ಪೈಗಂಬರರೇ ನಿಶ್ಚಯವು ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಇದ್ದೀತು ? ಆದರೆ ಈಗ ಪಾಮರನಿಗೆ ಏನು ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗುವುದು ಭಗವಾನ್ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ವರೆಗೆ ನಿನ್ನ ದೇಶಬಾಂಧವರ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಒಡೆಯನಾದ ಮಹಮ್ಮದ ತಗಲಖನ ನೌಕರನಾಗಿ ನೀನು ಇರತಕ್ಕದ್ದು.

ಕಾಸೀಮ— ನನಗೆ ಈ ರಾಜಕಾರಣದ ಹೊಡೆದಾಟದ ತಿರಸ್ಕಾರ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ನನಗೆ ಯಾತರ ಮೇಲೆಯೂ ಆಶೆಯಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ನನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಇನ್ನೇನು ಉಂಟಾಗಬೇಕು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮ, ನೀನು ಮರುಳನಿರುವೆ. ನನ್ನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮೀರುವುದರ ಮೇಲಿಂದಲೇ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ವೈರಾಗ್ಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತದೆ.

ಕಾಸೀಮ— ಹಾಗಾದರೆ ನಾನು ಹೀಗೆಯೇ ಕೊಲೆ-ಸುಲಿಗೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಅನ್ಯರ ಹಕ್ಕು-ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ-ಸೊತ್ತು ಇವುಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸುತ್ತ ಅಧಮನಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯಲೆ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಹಾಗೂ ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ವಿಶ್ವಾಸವಿದ್ದರೆ ಉಳಿಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವೈರಾಗ್ಯದೊಡನೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಜ್ಞಾನೋದಯವು ಆಯಿತೆಂದು ತಿಳಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ

ನೀನು ನಡೆಯಬೇಕು. ಕಾಸೀಮ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನು ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರೆಂದರೂ ನೀನು ಹಾರಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಿರಬೇಕು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನೀನು ನನ್ನ ಅನುಯಾಯಿ ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುವೆನು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಪ್ರತಿಬಂಧವೇನೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ!

ಕಾಸೀಮ— ಆಚಾರ್ಯವರ, ನನ್ನ ತಪ್ಪು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ನನ್ನ ಹೃದಯವು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಅಪಕ್ವವಾದದ್ದಿರುವದು. ನನ್ನ ಸ್ವಪ್ನದಲ್ಲಿ ಪೈಗಂಬರರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವಂತೆ ನಿಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆ ಪಾಲಿಸುವುದು ನನ್ನ ಕೆಲಸವಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈಗ ಮಾತಾಡಿದ್ದು ನನ್ನ ಅಪರಾಧವು! ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಇಂಥ ತಪ್ಪುಗಳಾಗದಂತೆ ಎಚ್ಚರಪಡುವೆನು. ಆದರೆ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕನಾದ ನಾನು ಮನಸ್ಸಿನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇನೆ, ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಯಿರಬೇಕು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳು; ನೀನು ಏನು ಅಪರಾಧ ಮಾಡಿದರೂ ಕ್ಷಮಿಸುವೆವು.

ಕಾಸೀಮ— ನಮ್ಮ ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜಿಯವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರಭಾವವುಂಟಾಗಿದೆ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಅದೇಕೆ ?

ಕಾಸೀಮ— ಅವರು ನಟರಂತೆ ಬಹುರೂಪ ತಾಳಿ ನನಗೆ ಮೋಸ ಮಾಡಿದರೆಂದು!

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಅದು ಹೇಗೆ ಹೇಳು ನೋಡುವಾ!

ಕಾಸೀಮ— ಅವರು ಮೊದಲು ನನಗೆ ಕೇವಲ ಅನುಕೂಲರಾಗಿ, ಅಂದರೆ ನನ್ನೊಡನೆ ಸಹಕಾರದಿಂದ ನಡೆದು ನನ್ನವರೆನಿಸಿಕೊಂಡು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನೊಲಿಸಿಕೊಂಡರು. ಮುಂದೆ ನಿಮ್ಮವರ ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅವರನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲು, ನನ್ನ ಆ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಅಸಹಕಾರದಿಂದ ನಡೆದು ನನ್ನ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿದರು. ಇಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ ಆದಬಳಿಕ ನನ್ನೊಡನೆ ದ್ವಂದ್ವಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಲು, ನಿಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದ್ದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಟೊಂಕಟ್ಟಲು ಸಿದ್ಧ

ವಾಗಿದ್ದರು. ಅಂದಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮಂಥ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದವರಿಗೆ ಈ ಬಹುರೂಪವೇಕೆ? ಇದರಲ್ಲಿ ಮೋಸವಿರುವದಿಲ್ಲವೆ? ಮೊದಲು ನನಗೆ ಕೇವಲ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿ ನನ್ನವರೆನಿಸಿಕೊಂಡು, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನೊಡನೆ ಅಸಹಕಾರ ಪ್ರತೀಕಾರ ಬೆಳೆಸಲು ಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು ಇವರ ಕೃತಘ್ನತೆಯ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೇ? ಕೃತಘ್ನತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಪವಾವುದಿರುವದು?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಕೃತಘ್ನತೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಪವಿಲ್ಲೆಂಬುದು ನಿಜವು; ಬಖತ್ಯಾರರು ಆ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದರೆಂದು ತೋರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣುವುದು ಸತ್ಯವು; ಆದರೆ ಮಾನವಜಾತಿಯ ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧವಾದ ಹಕ್ಕಿಗೆ ಬಾಧೆ ತರುತ್ತಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಶಾಸನಮಾಡಿ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಸ್ವತಃ ಕೃತಘ್ನತೆಯ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದದ್ದು ಅವರ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದು. ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾದ ನಿಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇರುವುದರಿಂದ ಅವು ಅಕ್ಷಮ್ಯವಾಗಿರುವವು. ಆದರೆ ಬಖತ್ಯಾರರ ಕೃತಿಗಳು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಅವು ಅಪರಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವುದರಿಂದ ಕ್ಷಮ್ಯವಾಗಿರುವವು. ನೀವು ಮೂಲತಃ ಮಾನವ ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಮ್ಮ—ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣವನ್ನು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಮಾಡುವ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸದಿದ್ದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜೀಯವರು ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಆಚರಿಸಿದ ಅಪವಾದಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸುವದು ಸಜ್ಜನ ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದು, ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜೀಯವರು ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ನಿರಪೇಕ್ಷ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಆಪದ್ಧರ್ಮವೆಂದು ಕೃತಘ್ನತೆಯಿಂದ ವರ್ತಿಸಿದರೆ ಅವರು ಪಾಪಕ್ಕೆ ಹೇಗೆ ಗುರಿಯಾದಾರು? ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗುರಿಯಾದರೂ ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕಷ್ಟಪಡುವ ಮಹಾತ್ಮರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅವರು ಪಾಲಿಸಿದಹಾಗಾದ್ದರಿಂದ ಅವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಲೋಕವಂದ್ಯರಾಗಿರುವರು. ಕಾಸೀಮ, ಮನುಷ್ಯರು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಪಶುಪಕ್ಷಿಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡುವದು ಪಾತಕವಾಗಿರಲು, ಮನುಷ್ಯರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡುವದು ಮಹಾಪಾತಕವಲ್ಲವೆ?

ಅಂದಬಳಿಕ ಕಾಲವಶದಿಂದ ಅಧಃಪತನದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಲಿಸಿಂದ ಮೆಟ್ಟುವ ಅಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತರಾಗುವ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹಾದಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅಂದರೆ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ, ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜೀಯವರು ಪ್ರಸಂಗ ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಸಹಕಾರವನ್ನೂ ಆಚರಿಸಬಹುದು. ಪ್ರಸಂಗ ನೋಡಿ ಅಸಹಕಾರ-ಪ್ರತಿ ಕಾರಗಳನ್ನೂ ಆಚರಿಸಿರಬಹುದು. ಅವರಿಗೆ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದು, ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನದ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಈ ಮೂರು ಯೋಗಗಳನ್ನು, ಅಂದರೆ ಸಹಯೋಗ, ಅಸಹಯೋಗ. ಪ್ರತಿ ಯೋಗಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸಿ ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ಅಧರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತರಾದ ರೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ ಕಾಸೀಮ, ಧರ್ಮಪರಾಙ್ಮುಖರನ್ನು ಉಪಾ ಯಾಂತರದಿಂದ ದಂಡಿಸಿ ಮಾಡುವ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣವು ಅಧರ್ಮವಾಗಬ-ಹುದೋ ? ಕಾರ್ಯತಃ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ವಿಚಾರಮಾಡುವದು ತತ್ತ್ವಜ್ಞಾನದ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಮಾರ್ಗವಾಗಿರುವದು ! ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತು ನಿಂತಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನು ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದೇ ಆಗಲಿ, ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯಿಂದ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂಥವರಿಗೆ ಕಟ್ಟಕಡೆ ಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ದರ್ಶನವಾಗುವದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಯಾವ ಘೋರ ಪಾಪವೂ ತಗಲಲಾರದು.

ಕಾಸೀಮ— ಹಾಗಾದರೆ ಕರ್ಮಾಕರ್ಮದ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲಿ ಉಳಿಯಿತು? ಭಗವಾನ್, ನಾವು ಮಾಡುವದೆಲ್ಲ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡುಬಿಟ್ಟರಾಯಿತಲ್ಲವೇ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಬರಿಯ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಏನೂ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತೆ ನಡೆದರೆ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವದು. ಜಗತ್ತಿನ ಒಲವು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಕಡೆಗೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ತಿಂದುಂಡು ಸತ್ತುಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿದ್ದ ಪಶ್ವಾದಿಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೊಳಗಾದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ; “ಜೀವೋ ಜೀವಸ್ಯ ಜೀವನಂ” ಎಂಬ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅವು ನಡೆಯತಕ್ಕವಾಗಿರುವವು. ಕರ್ತವ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ಅವಕ್ಕಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಬೇರೆ ವಿಶೇಷ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳ ವಿಚಾರವೂ ಅವಕ್ಕಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವು

ಗಳ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಅವು ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ, ಅಪಕರ್ಷವನ್ನೂ ಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ! ಅವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ಜನ್ಮಾಂತರದಿಂದ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನಾಗಲಿ-ಅಪಕರ್ಷವನ್ನಾಗಲಿ ಹೊಂದುವದು ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಯಮದಂತೆ ಅಬಾಧಿತವಾಗಿರುವದು; ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೇವರಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬಂದ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಯ ಮಾತು ಹಾಗಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ದೇವರಾಗಬಹುದು, ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಅಂದರೆ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾದರೆ ಪಶುಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆಯಾಗಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯರಾದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳಂತೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಬೇಕಾದ ಉಪಾಯದಿಂದ ಧರ್ಮವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕು. "ಅಲ್ಪಮಪ್ಯಸ್ಯ ಧರ್ಮಸ್ಯ ತ್ರಾಯತೇ ಮಹತೋ ಭಯಾತ್" ಎಂಬ ಭಗವದುಕ್ತಿಯಂತೆ, ಧರ್ಮದ ಅಲ್ಪಾಂಶವಾದರೂ ದೊಡ್ಡ ಭಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲ ಧರ್ಮದವಾಗಿರಬೇಕು. ಧರ್ಮಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಇರಬೇಕು.

ಕಾಶೀಮ—ಭಗವನ್. ತಮ್ಮ ದಿವ್ಯ ಬೋಧದಿಂದ ನನ್ನ ಸಂಶಯದ ಸೋಪಾನವು ಸಡಿಲತೊಡಗಿರುವದು. ನಾನು ಈವರೆಗೆ ಮಾಡುತ್ತಬಂದ ವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲದೆ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವೆನು. ನಾನು ಮಾಡುವ ತಗಲಖಮಹಮ್ಮದನ ಚಾಕರಿಯು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ, ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಗುಲಾಮರಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುವದು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ, ಪರಸ್ತ್ರೀಯರ ಹಂಬಲ ಹಿಡಿಯುವದೂ, ಮದ್ಯಪಾನ ಮಾಡುವದೂ ನಿಜ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿಯೇ! ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಅಹಂಕಾರಿಯು, ದುರಭಿಮಾನಿಯು, ವಿಷಯಲೋಲುಪನು; ಆತ್ಮಘಾತಕ ನನ್ನ ಈ ದುಷ್ಟ ನಡತೆಗಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಈಗ ಭಯವುಂಟಾಗಿದೆ. ಸದ್ಗುರೋ, ಇನ್ನು ನಾನು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವೆನು; ಆದರೆ ಧರ್ಮಗಳಾದರೂ ಎಷ್ಟವು? ನಾನು ಯಾವ ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆಯಲಿ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ವಿವೇಕಿಯಾದ ಸರಳ ಹೃದಯದ ಕಾಶೀಮ ಖಾನ, ಧರ್ಮಗಳು ಹಲವು ಇರುವವು; ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರು ಈಶ್ವರದತ್ತ

ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಬಾಧ್ಯತೆಗೆ ಬಾಧೆ ಬಾರದಂತೆ ದೇಶ-ಕಾಲ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗನು ಸರಿಸಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ನಡವಳಿಕೆಯ ಮಾರ್ಗಗಳು ಧರ್ಮಗಳೆ ನಿಸುವವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವು ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮಗಳೆನಿಸು ವವು. ಪಿತೃಧರ್ಮ, ಪುತ್ರಧರ್ಮ, ಪತ್ನೀಧರ್ಮ, ಪತಿಧರ್ಮ, ಗುರು ಧರ್ಮ, ಶಿಷ್ಯಧರ್ಮ, ಪ್ರಜಾಧರ್ಮ ಮುಂತಾದವು ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮಗಳಾ ಗಿರುವವು. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಧರ್ಮ, ಸಾಮಾಜಿಕಧರ್ಮ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯಧರ್ಮ ಮುಂತಾದವು ಸಮಷ್ಟಿ ಧರ್ಮಗಳಾಗಿರುವವು. ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಅದು ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗು ವದು; ಪರಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಅದು ಮೋಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ವದು; ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಧರ್ಮಗಳು ಅನಂತವಾಗಿದ್ದರೂ " **ತನ್ನಂತೆ ಪರರನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕೆ** "ಂಬುದು ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ರಹಸ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಇದೇ ರಹಸ್ಯವನ್ನು " **ಆತ್ಮವತ್ಸರ್ವ ಭೂತಾನಿ ಯಃಪಶ್ಯತಿ ಸಪಶ್ಯತಿ** " ಎಂಬ ಭಗವದುಕ್ತಿಯು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತದೆ. ತನ್ನಂತೆ ಪರರನ್ನು ತಿಳಿದು ಪರರ ಹಿತಸಾಧನದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಮಾಡುವವನೇ ಮುಕ್ತನಾಗುವನು ! ಧರ್ಮನಾಶದಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ನಾಶವಾಗುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣವು ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವದು.

ಕಾಸೀಮ— ವಿಪ್ರವರ, ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮ-ಸಮಷ್ಟಿಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾದದ್ದು ಯಾವದು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ—ಧರ್ಮವು ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಾದದ್ದರಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಕಲ್ಯಾಣವೂ, ಸಮಷ್ಟಿ ಧರ್ಮದಿಂದ ಸಮಾಜದ ಕಲ್ಯಾಣವೂ ಸಾಧಿಸುವದಷ್ಟೆ ? ಹಿಂದಬಳಿಕ ಒಬ್ಬನ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿ ಸುವ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಬಹುಜನರ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಧರ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದಲ್ಲವೆ ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವ್ಯಷ್ಟಿ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಸಮಷ್ಟಿ ಧರ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುವದು ! ವ್ಯಷ್ಟಿ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಸಮಷ್ಟಿ ಧರ್ಮ ಪಾಲನದಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯವೂ, ಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದಲ್ಲದೆ, ಅದರಿಂದ ಮೋಕ್ಷವು ಬಹು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಾಧಿಸುವದು ! ಯಾಕೆಂದರೆ ಧರ್ಮಪಾಲನ ರೂಪವಾದ ತಪಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತಲೂ ಸಮಷ್ಟಿ ಧರ್ಮ

ದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಕಠಿಣತರವಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲ, ಉಗ್ರತರವಾಗಿಯೂ ಆಚರಿಸ ಬೇಕಾಗುವದು. ಕಾಸೀಮ, ಅಬಲೆಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧರ್ಮರೂಪವಾದ ಸಮಷ್ಟಿ ಧರ್ಮಪಾಲನದಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಉಗ್ರ ತಪಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿದೆಯಾ? ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣ ಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತೆಳು ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ಆಕೆಯು ಪಡೆದ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯು ಅಗಾಧವಾದದ್ದಿರುವದು! ಆ ತೇಜಸ್ವಿನಿಯು ತಗಲಖಮಹಮ್ಮದನಂಥ ಅಲೌಕಿಕ ಪುರುಷನನ್ನೂ ಮೆತ್ತಗೆ ಮಾಡಿದಳೆಂದ ಬಳಿಕ, ಆಕೆಯ ಆತ್ಮಬಲದ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು? ಇಂಥ ಒಬ್ಬ ಸಾಧ್ವಿಯು ಪುರುಷರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಮ್ಮಂಥ ಸಹಸ್ರಾವಧಿ ಜನರ ಜಾಗೃತಿಗೂ, ಪೌರುಷೋತ್ಪತ್ತಿಗೂ ಕಾರಣ ವಾಗುವಳು! ಇಂಥ ಪತಿವ್ರತೆಯರು ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸೆರಗು ಬಿಗಿದು ನಿಂತ ದಿವಸವೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸೂರ್ಯನ ಉದಯವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯ ಬೇಕು.

ಕಾಸೀಮ — ಹೌದು ಭಗವನ್, ಆ ಸತ್ವಶಾಲಿನಿಯಾದ ಬೈರಾಗಿ ಣಿಯ ಆತ್ಮಬಲದ ಅನುಭವವು ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗಿದೆ; ಆದರೆ ಆ ದೇಶ ಭಕ್ತೆಳು ಅಂಥ ಆತ್ಮಬಲವನ್ನು ಹೇಗೆ ಪಡೆದಳು?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯಂಥ ಸಾಧ್ವಿಯರು ಹೀಗೆ ಬೈಲಿಗೆ ನಿಂತು ನಮ್ಮನಿಮ್ಮಂಥ ಮೀಸೆಹೊತ್ತ ಗಂಡಸರನ್ನೂ ನಾಚಿಸು ವಂಥ ಸಾಹಸ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನೀವು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡಿಸಿರುವ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ಹಿಂಸೆಯೇ ಕಾರಣವು. ಸ್ವಭಾವತಃ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಬಲೆಯರು—ಭೀರುಗಳು, ಲಜ್ಜೆಯು ಅವರ ಅಲಂಕಾರವು; ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ಡೊಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಕ್ರೂರ ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪದ ಹೆಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಲಿಟ್ಟಹಾಗೆ! ಇಂಥ ಸುಕುಮಾರಿಯರಾದ ಸೌಜನ್ಯದ ಆರ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರು, ನಿಮ್ಮಂಥ ಬಲಿಷ್ಠರಿಗಿಂತಲೂ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿ, ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಧೈರ್ಯಶಾಲಿ ಗಳಾಗಿ, ನಿರ್ಲಜ್ಜರಿಗಿಂತಲೂ ನಿರ್ಲಜ್ಜರಾಗಿ, ನೆರೆಮನೆಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸೆರೆ ಮನೆಗೂ, ಯಮನ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮ ಅನ್ಯಾಯದ ಪರಮಾವಧಿಯು ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಯಿತೆಂಬುದರ ಅರಿವು

ನಿಮಗೆ ಆಗಬಾರದೇನು ? ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಹೀಗೆ ಪತಿವ್ರತೆಯರು ಜೈಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ತಮ್ಮ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಮಹಾತೇಜಸ್ಸಿನ ತ್ವೇಷದಿಂದ ಕರಕರ ಹಲ್ಲು ಕಡಿದು ಲಟಲಟ ಬೆರಳು ಮುರಿಯುತ್ತ, ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಕಿಡಿ ಸುರಿಸಿ, ಸಂತಾಪದ ಬಿಸಿಯುಸಿರುಬಿಟ್ಟು ಆ ಕಿಡಿಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದಾಗಲೇ ದುಷ್ಟರ ದಹನವಾಗಿರುವದು ! ಯವನವೀರ, ಶ್ರೀ ಸೀತಾಮಾತೆಯು ಇಂಥ ಉಗ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ಶಾಪದಿಂದಲೇ ಲಂಕೇಶ್ವರನ ಅಗಾಧವಾದ ವೈಭವವು ಧಗಧಗನೆ ದಹಿಸಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಸಿದು ಬೂದಿಯಾಯಿತು ! ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿನಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯ ಇಂಥ ಉಗ್ರ ವ್ಯವಹಾರದ ಶಾಪದಿಂದಲೇ ದುರ್ಯೋಧನನ ಅದ್ವಿತೀಯ ಬಲ ವೈಭವಗಳ ಲಯವಾಯಿತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮಖಾನ, ನಿಮ್ಮ ದುಷ್ಪರ್ಯಾಕ್ಷದ ದರ್ಪವೂ, ದರ್ಯಾಶೂನ್ಯತೆಯೂ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜಾಗೃತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಬೈರಾಗಿಣಿಯಂಥ ಒಲೆಯ ಮುಂದಿನ ಹೆಂಗಸರು ಜೈಲಿಗೆ ಬಂದು ಸಬಲೆಯರಾಗಹತ್ತಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ. ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಶಾಪದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆಯೋ ? ಸೀತಾಮಾತೆಯ ಶಾಪದಿಂದ ರಾವಣನ ಸತ್ವವೂ, ದ್ರೌಪದಿಯ ಶಾಪದಿಂದ ದುರ್ಯೋಧನನ ಸತ್ವವೂ ಬೆಂದು ಬೆಂಡಾಗಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀರಾಮನ ಬಾಣದ ಅಮೋಘತೆಯೂ, ಪಾಂಡವರ ಪೌರುಷವೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಸುಲಭವಾಯಿತು !

ಕಾಸೀಮ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ತಮ್ಮ ಮಾತುಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಹೃದಯಸ್ಥ ದೌರ್ಜನ್ಯದ ಉಚ್ಚಾಟನವಾಗಿ ಅದು ಮೂರ್ತಿಗೊಂಡು ನನ್ನಮುಂದೆ ನಿಂತದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಭಯದಿಂದ ಕಂಪಿಸಹತ್ತಿದೆ ! ನಾನು ಕೇವಲ ಪರಾಧೀನನಾದೆನು; ಮಾತಾಡುವ ನನ್ನ ನಾಲಿಗೆಯು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿರುವದು; ಮಾತು ಕೇಳುವ ನನ್ನ ಕಿವಿಗಳು ಕಿವುಡಾಗುತ್ತಿರುವವು. ನಿಮ್ಮ ತೇಜೋಮಯ ರೂಪವನ್ನು ನೋಡುವ ಪಾಪಿಯಾದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಕತ್ತಲು ಗೂಡಿಸುತ್ತಿರುವವು. ಸದ್ಗುರೋ, ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸು ರಕ್ಷಿಸು !

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಕಾಸೀಮನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಪರಾಧೀನನಾಗಲು, ಕರುಣಾಳುಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಟ್ಟನೆ ಆಸನದಿಂದ ಎದ್ದುಬಂದು ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಸಂತಯಿಸಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯ

ದಿಂದ— ಯುವನವೀರ, ಕಾಸೀಮ, ಏಳು ಏಳು ಎಚ್ಚರಾಗು! ಇನ್ನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ನೀನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದೆ! ಇಂದಿನಿಂದ ನಿನಗೆ ಹೀಗೆ ಪರಿತಾಪವಾಗುತ್ತ ಹೋದಾಗೆಲ್ಲ ನೀನು ಸಹಿಸುತ್ತಾ ಶಾಂತನಾಗುತ್ತ ಹೋಗು; ಕಬ್ಬಿಣವು ಕಾದು ಕಾದು ತನಗಾಗುವ ತಾಪವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಸಹಿಸಿ ಶೀತಜಲಸೇಚನದಿಂದ ಶಾಂತವಾಗುತ್ತಾ ಹೋದಂತೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಉಕ್ಕು ಆಗಿ ಉನ್ನತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಹೋಗು. ನಮ್ಮ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಸಹಿಷ್ಣುವಾಗಿ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವಳು. ಮೊದಲಿಗೆ ಆಕೆ ಯೊಬ್ಬ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯು! ಅಂಥವಳು ಕಾರಣ ವಿಶೇಷದಿಂದ ದೇಶ ಹಿತ ತತ್ಪರಳಾಗಿ ಸ್ವಹಿತ-ನಿರಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ದೇಶಬಾಂಧವರ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಾಗ ಬಂದ ಎಡರುಗಳಿಗೆ ಎದೆಗುಂದದೆ, ತನ್ನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನ ಏಕನಿಷ್ಠ ಸೇವಕಳಾಗಿ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಹಯೋಗವನ್ನೂ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನೂ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಯೋಗವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳೊಡನೆ ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ಭಂಗುತಂದುಕೊಳ್ಳದೆ ಆಚರಿಸಿ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಳು! ಇರಲಿ, ಇಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಸಾಕು! ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ಈ ಸಹಯೋಗ ಅಸಹಯೋಗ-ಪ್ರತಿಯೋಗಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಯೋಗಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದೊಂದರ ದ್ವಾರದಿಂದಲೇ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಈ ಯೋಗಗಳ ಲ್ಲದೆ ವ್ಯವಹಾರವು ನಡೆಯಲಾರದು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅವನ್ನು ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಯೋಗತ್ರಯುಗಳೆಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕದ್ದು! ಕಾಸೀಮ, ಏಳು! ಅಲ್ಲಾನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ಶಾಂತಿಯು ದೊರೆಯುವದು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ನಮಾಜಿನ ಸಮಯವಾದದ್ದರಿಂದ ನಮಾಜು ಮಾಡು ಏಳು! ನಾನೂ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಸಂಧ್ಯೆಗೆ ಹೋಗುವೆನು." ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಪರ್ಣಕುಟೀರದ ನೆರೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಂದು ನಮಾಜು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಿ ತಾವು ಕುಟೀರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು.

೨೯. ಧರ್ಮದ ದುರಭಿಮಾನ!

ಸೆಟ್ಟಿ ಇಳಿದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಣವೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ; ಪೂರ್ಣಿಮೆಯ ದಿವಸವು. ಆಹಿತಾಗ್ನಿಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಂದು ಇಷ್ಟಿಯ ನಿಮಿತ್ತವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮೂಹವು ನೆರೆದಿತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಘನ ಪಂಡಿತರು; ಮೇಲೆ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮತತ್ಪರರು; ಇವೆರಡಕ್ಕೂ ಜೀವ ಕಳೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂಥ ತಪೋಬಲವೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಅತರ್ಕ್ಯವಾಗಿ ಇತ್ತು. ಆ ತಪೋಧನರು ತಮ್ಮ ಅಗಾಧವಾದ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ವಾಚಕರು ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯು, ಹಾಗು ಅಲೌಕಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಕೊಂಕು ಕೊರತೆಗಳಾದದ್ದು ಕಂಡುಬಂದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕೇಳುವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾರಿಗೆ ಆಗಬೇಕು? ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಆಚಾರ್ಯರು ಕಾಸೀಮನಂಥ ಯವನನನ್ನು ತಮ್ಮ ಪರ್ಣಕುಟೀರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದದ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಬಲವಾದ ಶಂಕೆಯು ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಮುಂದೆ ಒಡನುಡಿಯುವ ಧೈರ್ಯವು ಯಾರಿಗೂ ಆಗಲೊಲ್ಲದು. ಮುನ್ನಾದಿನ ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಮೈಮರೆತಾಗಿನಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ಆ ಯವನವೀರನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಕರುಣಾಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಆತನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವರು ಆತನನ್ನು ತಮ್ಮ ಪರ್ಣಕುಟೀರದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ವೇದಘೋಷವು ಸಹಜವಾಗಿ ಆತನ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿತ್ತು; ಎಷ್ಟೋ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳು ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ

ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದವು; ಹೀಗೆ ವೇದಬಾಹಿರರ ಕಿವಿಗೆ ವೇದವು ಬೀಳುವದೂ, ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಗಳು ಕಾಣುವದೂ ಅಧರ್ಮವೆಂದು ಕೇವಲ ಧಾರ್ಮಿಕವೃತ್ತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಭಾವನೆಯಾಯಿತು.

ಆಚಾರ್ಯರು ತಾವು ಅಹಿತಾಗ್ನಿಗಳಿದ್ದು ಮೂರ್ಛಿತನಾದ ಕಾಸೀಮನನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಎಬ್ಬಿಸಿದ್ದು ತೀಕ್ಷ್ಣಮತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಸರಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೌತಿಗಳಿಗೆ ಶೂದ್ರಸ್ಪರ್ಶವೇ ನಿಷೇಧವಾಗಿರಲು, ಆಚಾರ್ಯರು ಯವನಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿದರಲ್ಲ, ಎಂಬ ವೈಷಮ್ಯವು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಇದರಂತೆಯೇ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತರಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ಆಚರಣೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹಲವು ಶಂಕೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದ್ದವು.

ದ್ರವ್ಯಲೋಭದಿಂದ ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಲೋಕಾನುವರ್ತನ ಮಾಡುವರೆನ್ನಬೇಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ನಿಸ್ಪೃಹರು ! ಅಥವಾ ಯವನ ಬಾಧೆಗೆ ಅಂಜಿ ಹೀಗೆ ನಡೆಯುವರೆನ್ನಬೇಕೆಂದರೆ, ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನೂ ತೃಣೀಕರಿಸಿ ಜೈಲಿಗೆ ನಿಂತವರು, ಮೇಲಾಗಿ ಕಾಸೀಮನಂಥ ವೀರರನ್ನು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಸೋಲಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಚಂಡ ಸೇನಾಬಲದ ಪ್ರದರ್ಶನದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಅಂಕಿತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ! ಇಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠಪುರುಷರ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಎಣಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ಆಸ್ಪದವು ದೊರೆಯಬೇಕು ? ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಸನಾತನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಹಾದಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಇಂಥ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಪುರುಷರೇ ಬೇಕಾಗುವರೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರವಂತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅರಿತಿದ್ದರು; ಆದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗಿನ ಸಂಶಯದ ನಿವಾರಣವಾಗದಿರಲು ಗದ್ದಲವಾಗದಂತೆ ಅವರು ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು.

ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದದ ಚರ್ಚೆಯು ಪರ್ಣಕುಟೀರದ ಮುಂದುಗಡೆಯ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವಾಗದಂತೆ ನಡೆದಿರಲು, ಪರ್ಣಕುಟೀರದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಭೋಜನಾನಂತರದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಸೃಷ್ಟಿಯ ಅನುವರ್ತನ ಧುರೀಣಗಳೂ, ಸ್ವಸ್ವಧರ್ಮರತಗಳೂ ಆದ ಮನುಷ್ಯೇತರ ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗಳು ವಿಶ್ರಮಿಸದಂತೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಬಿಸಿಲ

ಮರೆ ನೋಡಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚುತ್ತ ತೆರೆಯುತ್ತ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿವೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಅರುಂಧತಿಯಂತೆ ಮಂಗಲ ಸ್ವರೂಪಳೂ, ಆಚಾರ್ಯರ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯೂ ಆದ ದೇವೀ ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯು. ಸುವಾಸಿನೀಗಣವನ್ನು ಹರಿದ್ರಾ–ಕುಂಕುಮ–ತಾಂಬೂಲ–ಫಲ–ಪುಷ್ಪಾದಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ಅಭಿವಂದಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು– "ಸುಮಂಗಲೆಯರೇ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆಗಮನದಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಮ್ಮ ಆಶ್ರಮವು ಅಲಂಕೃತವೂ ಪುನೀತವೂ ಆಯಿತು" ಎಂದು ಉಪಚರಿಸುತ್ತ ಅವರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಆಚಾರ್ಯ ಪತ್ನಿಯಾದರೂ ಆಕೆಯ ವಿನಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಸಂತೋಷಪಟ್ಟರು. ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಯವನ ವಸತಿಯಾದದ್ದು ಅಸಹ್ಯವಾಗಿತ್ತು.

ಅವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹಿರಿಯ ಮುತ್ತೈದೆಯು ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂಜುತ್ತಂಜುತ್ತ— "ಅಮ್ಮಾ ವೈತಿಹೋತ್ರಿ, ನಾನೇನು ಶಾಸ್ತ್ರ ಬಲ್ಲವಳಲ್ಲ, ಪುರಾಣ ಬಲ್ಲವಳಲ್ಲ; ನಿನ್ನಂಥ ಈಗಿನ ಜಾಣೆಯರ ಮುಂದೆ ನನಗೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಬರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಜೀವ ನಿಲ್ಲಲಾರದೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ; ಆಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಹವಾಸವು ನಿನಗಿರುವುದರಿಂದ ನೀನು ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬಲ್ಲೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಕೇಳುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ವಿಕಲ್ಪವನ್ನು ಭಾವಿಸದೇ ನನಗೆ ತಕ್ಕಹಾಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳು! ಆಶ್ರಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮ್ಲೇಂಛರು ವಾಸಿಸಬಹುದೇ? ಯವನ ಸಂಪರ್ಕವಾದಷ್ಟು ದೇಹವನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಚಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರು ಯವನರಿಗೆ ಆಶ್ರಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯವಿತ್ತಿರುವರಲ್ಲ! ನೀವಾದರೂ ಹೇಗೆ ಸುಮ್ಮನಿರುವಿರಿ? ಆಶ್ರಮ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಅವಿಂಥರ ನೆರಳು ಬೀಳುವದು ಅಪವಿತ್ರವಲ್ಲವೆ? ವೇದಘೋಷವು ಯವನರ ಕಿವಿಗೆ ಬೀಳಬಹುದೆ? ಅಮ್ಮಾ, ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೆಸರಿಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಮ್ಮದಲ್ಲ. ನೀನು ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯು. ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ಅರುಂಧತಿಯು, ಅಗಸ್ತ್ಯರಿಗೆ ಲೋಪಾಮುದ್ರೆಯು, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕರಿಗೆ ಮೈತ್ರೇಯಿಯು ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ನೀನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಪತ್ನಿಯಾಗಿರುತ್ತೀ! ನೀನು ಅತ್ಯಂತ ನಿಸ್ಪೃಹ

ಹತೆಯಿಂದ ಪತಿಯು ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲೆಯಾಗಿ ಅವರ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟು ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆಯೆಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲರು. ನಿನ್ನಂಥ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮಳಿಂದ ಸಂಶಯ ನಿವಾರಣೆಯಾದೀತೆಂದು ನಾನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿರುವೆನು, ಕೋಪಿಸದೆ ಕರುಣಿಸವ್ವಾ ! ನಮ್ಮ ಪಾಮರರ ಸಂಶಯವನ್ನು ದೂರಮಾಡು," ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಉಳಿದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಘದಿಂದ— " ಹೌದವ್ವಾ ! ಇದು ಕೇಳತಕ್ಕ ಮಾತೇ ಸರಿ ! ನಾವೇ ಕೇಳಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯ ಮನುಷ್ಯರು ನೀವು ಕೇಳಿದ್ದು ನೆಟ್ಟಗಾಯಿತು ! " ಎಂಬರ್ಥದ ಸಂಕಲಿತ ಮಂದ ಧ್ವನಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೈತ್ರಿಹೋತ್ರಿದೇವಿಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು.

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ತನ್ನನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ವರೆಗೆ ತಾನೂ ಇಂಥ ಸಂಕುಚಿತ ವಿಚಾರದವಳಾಗಿದ್ದುದರ ಸ್ಮರಣವು ಆಕೆಗೆ ಆಯಿತು. ಆಕೆಯು ವಿನಯದ ಹಾಸ್ಯಮುಖದಿಂದ ಸುವಾಸಿನಿಯರನ್ನು ಕುರಿತು— " ಪೂಜ್ಯರಾದ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಗಳೇ, ಪತಿಸೇವಾತತ್ಪರರಾಗಿರುವ ನಿಮ್ಮಂಥ ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಶಂಕೆಗಳು ನಿರರ್ಥಕವಾದವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದೆಯೇ ? ನೀವಾಯಿತು, ನಿಮ್ಮ ಪತಿಸೇವೆಯಾಯಿತು, ಅನ್ಯವಿಷಯಗಳ ಗೊಡವೆಯರಿಯದ ನಿಮ್ಮಂಥ ಸಾಧ್ವಿಯರ ಪಾಪಭೀರು ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳು ಬಹಳವಾಗಿ ಒಪ್ಪುವವು. ಆಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳುವ ವರೆಗೆ ನನಗೂ ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆಯೇ ಸಂಶಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆಚಾರ್ಯರವರು ಇಸ್ಲಾಮ ಮೊದಲಾದ ಪರಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿರುವ ಧರ್ಮದ ಸನಾತನತ್ವವನ್ನು ಕುರಿತು ನನ್ನನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ದೂರವಾಗಿರುವದು. ಯವನರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಗೆ ವಿವೇಕಿಗಳಲ್ಲದ ಯವನರ ಕ್ರೂರ ಕೃತಿಗಳು ಕಾರಣವಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಧರ್ಮವಾಗಲಿ, ನಿಜವಾದ ಇಸ್ಲಾಮ ಧರ್ಮದವರಾಗಲಿ ಕಾರಣವಲ್ಲವೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ನನಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅಮ್ಮಾ, ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದ್ವೇಷಾಸೂಯೆಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗರೆಂಬುದನ್ನು ನಾವು ಚನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

" ಜಾತಿಗೆ ಭೇದವಾದರೂ ನೀತಿಗೆ ಭೇದವಿಲ್ಲೆಂಬ " ನಿಯಮದಂತೆ, ಜಾತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದ ಕಂಡು ದೂರದೂರ ಸರಿಯುವವರು ಭಿನ್ನಜಾತಿಯವರ ನೀತಿಯು ಒಂದೇ ಆದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರರು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಹತ್ತರ ಒಬ್ಬರು ಬರಬೇಕಾಗುವದು; ಯಾಕಂದರೆ, ಜಾತಿಗಿಂತಲೂ ನೀತಿಯು ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುವದು. ನೀತಿ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿಯೇ ಮಹಾತ್ಮರು ಜಾತಿ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ, ನೀತಿವಂತರು ಯಾವ ಜಾತಿಯವರಿದ್ದರೂ ಅವರ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಡದೆ ಅವರ ನೀತಿಮತ್ತೆಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಆದರಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆಯಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ನನಗೆ ಚನ್ನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜಾತಿಯು ಹಣ್ಣಿನ ಸಿಪ್ಪೆಯಿದ್ದ ಹಾಗೆಯಂತೆ, ನೀತಿಯು ಹಣ್ಣಿನ ತಿಳಲು ಇದ್ದ ಹಾಗೆಯಂತೆ. ನೀತಿಯೆಂಬ ತಿಳಲಿನ ಸಂರಕ್ಷಣವೂ, ಸಂವರ್ಧನವೂ ಆಗಬೇಕೆಂತಲೇ ಅದರ ಸುತ್ತಲೂ ಜಾತಿಯೆಂಬ ಸಿಪ್ಪೆಯು ಆವರಣವಿರುತ್ತದಂತೆ. ತಿಳಲಿಲ್ಲದ ಸಿಪ್ಪೆಯು ತಿಪ್ಪೆಯ ಪಾಲಾಗುವಂತೆ, ನೀತಿಯಿಲ್ಲದ ಜಾತಿಯು ಯಾವದಿದ್ದರೂ ಅದು ಹೋತಿನ ಮಲಿಗೆ ಸಮಾನವಾಗಿರುವದು ! ನೀತಿಯು ಕಂಡುಬಂದಲ್ಲೆಲ್ಲ ನಾವು ಜಾತಿಯನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ಯಾವ ಜಾತಿಯವರಿದ್ದರೂ ನೀತಿವಂತರನ್ನು ಆದರಿಸಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲವೆ ? ಅದರಂತೆ ಕಾಸೀಮಖಾನರನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಈಗ ಆದರಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದಿರುವದು, ಖಾನಸಾಹೇಬರವರ ಜಾತಿಗಾಗಿಯಲ್ಲ, ಅವರ ನೀತಿಗಾಗಿ ! ಅಮ್ಮಾ, ನನಗಾದರೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನು ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ ? ಹಿರಿಯರಾದ ನಿಮಗಿಂತಲೂ ನಾನೇನು ಬಲ್ಲವಳೆಯೆ ? ಹಿರಿಯರ ಅಪ್ಪಣೆ ಮೀರಬಾರದೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರವರಿಂದ ಕೇಳಿದ ಎರಡು ಮಾತು ಹೇಳಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು; ಈಗ ಆಚಾರ್ಯರು ವಿಶ್ರಮಿಸಿ ಏಳುವ ಹೊತ್ತಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಕ್ಕೂ, ಆಚಮನಕ್ಕೂ ನೀರು ಕೊಟ್ಟು ಬರುವೆನು, ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿರಿ. "

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ವಿನಯಶಾಲಿನಿಯಾದ ವೈಶಿಕೋತ್ತಮೆಯು ಪರ್ಣಕುಟೀರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕಳು. ಇತ್ತ ಸುವಾಸಿನಿಯರು ಆ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನಳ ಮಾತಿಗೆ ಅಚ್ಚಿಮೆಚ್ಚಿ ಅಚ್ಚರಿಗೊಳ್ಳುತ್ತ ಆಚಾರ್ಯರ ಬರವನ್ನು ಎದುರು

ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ದಿನಾಲು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಒಂಬತ್ತು ತಾಸಿನಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಚನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ವಿಶೇಷತರದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ಪ್ರವಚನವು ಆಚಾರ್ಯರಿದ್ದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವಿಚಾರದ ತೊಡಕು ಬಿಡುವ ಕಾಲವು ಇದೇ ಆದ್ದರಿಂದ, ಆಗ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದವು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕೂಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅನ್ಯವರ್ಣದವರಿಗೆ ಆಗ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಕೆಲವರು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ತೊಡಕಿನ ವಿಚಾರಗಳು ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ, ಕೆಲವರು ಅದನ್ನು ಕೇಳುವದು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವಲ್ಲವೆಂಬ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಕೆಲವರು ಆ ವಿಷಯವು ತಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದಾಗಲಿ, ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ಕೂಡದ್ದರಿಂದಾಗಲಿ, ಕೆಲವರು ಆಚಾರ್ಯರ ಆಜ್ಞೆಗಿಂತಲೂ ತಮಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲೆಂಬ ನಂಬುಗೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಪ್ರವಚನಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರುವುದರಿಂದ ಬೆಳಗಿನ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರವಚನಕ್ಕಿಂತ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಚನಕ್ಕೆ ಜನಸಮ್ಮರ್ದನವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ರಕ್ಷಣಬದ್ಧರಾದ್ದರಿಂದ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ-ಕೃಷ್ಣನಾಯಕರಂಥ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರೂ, ಧರ್ಮಾತ್ಮರಾದ ವೈಶ್ಯರೂ, ಭಾವಿಕರಾದ ಶೂದ್ರರೂ, ಬೇರೆ ಉದಾರಭಾವದ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರೂ ಪ್ರವಚನಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಅಂತ್ಯಜರವರೆಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದವರು ಪ್ರವಚನಕ್ಕೆ ಒದಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಹೋಮಶಾಲೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನ ಮಾಡಿ ಬರುವಷ್ಟರೊಳಗೆ ಆರತಕ್ಕ ಜನರು ಒತ್ತರ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯೆಂದರೆ ಹಗಲನಿದ್ದೆಯಲ್ಲ. ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಚಡಪಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡದ ಆಚಾರ್ಯರವರಿಗೆ ಹಗಲು ನಿದ್ದೆ ಬರುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ? ಹೀಗಾಗಿ ಹಗಲು ನಿದ್ದೆಯು ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ನಿಷೇಧವು, ಭೋಜನಾನಂತರ ವಿಶ್ರಮಿಸಿ, "ಭೋಜನಾನಂತರ ಪದ ವಿಶ್ರಾಂತಿಃ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ನಿಯಮಿತ ಕಾಲ ಗ್ರಂಥಾವಲೋಕನದಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲವೆ ರಾಜಕಾರಣದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವದು ಆಚಾರ್ಯರ ನಿತ್ಯಕ್ರಮವಾಗಿತ್ತು. ಅದರಂತೆ ಅವರು ಹಾಡು ವಿಶ್ರಾಂತಿ

ಹೊಂದಿ ಪಾದಪ್ರಕ್ಷಾಲನಾನಂತರ ಶುದ್ಧಾಚಮನ ಮಾಡಿ ಹೊರಗೆ ಬರಲು, ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರೂ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನ ಮಾಡಿದರು. ಆಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಮುಗುಳು ನಗೆಯು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ನೋಡಿ ನಮ್ರಭಾವದಿಂದ— "ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು ! ಲೌಕಿಕ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಹಾಜನಸಂಘವು ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಬಹುಮಾನದ ಭಾರವು ನನಗೆ ದುಸ್ಸಹವಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೂ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಲೇಬೇಕಾಗುವದು" ಎಂದು ಸಭಿಕರನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸಂಭಾವಿಸುತ್ತ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು.

ಆಚಾರ್ಯರ ಯೋಗದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಅದೇ ಜಾಗೃತಿಯಾಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ತೀಕ್ಷ್ಣವಾದ ಉದ್ಯೋಗದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ತೊಡಗಿದವರಾದದ್ದರಿಂದಲೂ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರವಚನದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ, ಅವರ ದರ್ಶನದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಜನರಲ್ಲಿ ವಿಲಕ್ಷಣವಾದ ಆಸ್ಥೆಯು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯರ ಮುಂಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಪುರುಷವರ್ಗವೂ, ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀವರ್ಗವೂ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಈ ದಿನ ತಮ್ಮ ಶಂಕೆಯ ವಿಷಯವನ್ನೇ ಆಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದೆಂದು ಯಾವತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸೂಚಿಸುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡಬೇಕು ? ಸ್ವಭಾವತಃ ಆಚಾರ್ಯರು ಅತ್ಯಂತ ಸಾತ್ವಿಕರು, ಶಮಪ್ರಧಾನರು, ಹಿಂಸೆಗೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಸುವವರು; ಆದರೆ ಆ ತಪೋಧನರ ದಾಹಾತ್ಮಕವಾದ ಗೂಢಶಕ್ತಿಯ ದರ್ಪದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಅವರೊಡನೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದರು ! ಕೆಲಕಾಲ ಆಚಾರ್ಯರು ಏನೋ ಯೋಚಿಸುವವರಂತೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು; ಅವರ ಆ ಮೌನವನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸುವ ಧೈರ್ಯವು ಆ ಸಭಿಕರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ಆಗಲೊಲ್ಲದು. ಕೆಲಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಸಭಿಕರನ್ನು ವಿನಯದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಸಭೆಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟನು. ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ

ಸರಳ ಹೃದಯದ ಕರ್ಮಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ಚಂಚಲವಾದವು. ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಪರಸ್ಪರ ಗುಜುಗುಟ್ಟತೊಡಗಲು, ಆಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡುವಾಗ ಖಾನನು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದನು.

ಖಾನನು ಹೀಗೆ ಸಭೆಗೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಮುಖಮುದ್ರೆಯು ಆನಂದದಿಂದ ಪ್ರಫುಲ್ಲಿತವಾದಂತೆ ತೋರಿತು. ಅವರು ನಗೆಮೊಗದಿಂದ ಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು ಅತ್ಯಾನಂದದಿಂದ— "ಬರಬೇಕು, ಖಾನಸಾಹೇಬರು ಬರಬೇಕು; ಹೀಗೆ ಹುಕ್ಕರಾಜನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬರಬೇಕು" ಎಂದು ಕರೆಯಲು, ಕೂಡಲೆ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕಾಶೀಮುಖಾನನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಭಟ್ಟನೆಂಬ ಶುದ್ಧ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಭ್ರಷ್ಟಾಕಾರವಾಗುವದೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತು ವಿಷಾದಜನಿತ ಸಂತಾಪದಿಂದ ಕಾಶೀಮುಖಾನನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ— "ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು! ಅಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯವು!! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಇದು ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಚನದ ಸಮಯವು; ತಾವು ಇದನ್ನು ಕೇಳಲು ಅನರ್ಹರಾದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನೀವು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೂ ತಾವು ಪ್ರವಚನಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನ ಮಾಡದೆ ಈಗ ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟುಹೋಗುವದು ಯೋಗ್ಯ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪಾಪ! ಆಚಾರ್ಯರು ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಏನು ಹೇಳುವರು? ಅವರು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರಾದ್ದರಿಂದ, ರಾಜಕೀಯ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳ ನಿಮ್ಮಂಥ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಪುರುಷರಿಗೆ ನಿಷ್ಠುರವಾಗಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಸಂಕೋಚವಾಗುತ್ತಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ಕೇವಲ ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳ ನನಗೆ ಬಹಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವೂ ಆಚಾರ್ಯರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ." ಎಂದು ನುಡಿದು, ಒಂದು ಮಹಾ ಕುತ್ತಿನೊಳಗಿಂದ ಪಾರಾದವನಂತೆ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. "ತಾನು ಚಳಜಳ ಹೇಳಿಬಿಡುವೆನು." ಎಂದು ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನದ ಆವೇಶದಿಂದ ಎದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ಸರಳಹೃದಯದ ಭಟ್ಟರ ಆವೇಶವು ಅವರು ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದಂತೆ ಕಡಿಮೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತಿತು. ಅವರ ಮೈ ಬೆವತಿತು, ಧನಿಯು ನಡುಗ

ಹತ್ತಿತು. ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಅವರು ಮಾತಾಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದರೊಳಗೆ, ತಾವು ಔದ್ಧತ್ಯದಿಂದ ಮಹಾಪುರುಷರ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ಅವರಿಗೆ ಪೂರಾ ಆಗಿಹೋಯಿತು. ಶುದ್ಧ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದವರ ಸ್ವಭಾವದ ಸ್ವರೂಪವೇ ಹೀಗೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಶೀಘ್ರಕೋಪಿಗಳೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಅವರು ದೀರ್ಘದ್ವೇಷಿಗಳಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವು ಕೂಡಲೇ ಆಗುವದು. ತಾವು ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಸಮಕ್ಷಮ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಖಾನಸಂಥ ಸನ್ಮಾನನೀಯ ಗೃಹಸ್ಥನ ಅವಮಾನಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಅಯೋಗ್ಯವಾಯಿತೆಂಬ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಅವರು ಹಣ್ಣುಹಣ್ಣಾಗಿ ತಣ್ಣಗೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು. ಅವರು ತಗ್ಗಿಸಿದ ಮೋರೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸದಾದರು. ಆಗ ಸಭೆಯು ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ಕೆಲವರು ಭಟ್ಟರ ಸರಳತನದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಗಳಿದರು. ಕೆಲವರು ಅವರ ವ್ಯವಹಾರಜ್ಞಾನದ ಶೂನ್ಯತೆಗಾಗಿ ಬೊಗಳಿದರು. ಭಟ್ಟರ ಗುಟ್ಟು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಹೊಳೆದುಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಗಂಭೀರ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಮುಗುಳುನಗೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅವರು ತಮ್ಮನ್ನು ಆದರದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಖಾನನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಮೃದುಹಾಸದ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— “ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ದುಡುಕಿನ ಮಾತನ್ನು ನೀವು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಠತನಕ್ಕೂ, ಸರಳ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಆಡಿಬಿಟ್ಟದ್ದರಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರದ ಭಂಗವಾದರೂ, ಅವರ ಉದ್ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಭ್ರಷ್ಟತೆಯುಂಟಾಗಬಾರದೆಂದು ಅವರ ಉದ್ದೇಶವು ಅತ್ಯಂತ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಹೇಳಿರಿ ಅಲ್ಲಾನು ಪ್ರೇರಿಸಿದ ಉತ್ತರವನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ನೀವು ಹೇಳಿರಿ; ಯಾಕೆಂದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಮಾತಾಡಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರಿಗೆ ನೀವು ಏನಾದರೂ ಉತ್ತರ ಹೇಳುವದು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ ಪ್ರಾಪ್ತವಿರುತ್ತದೆ. ಸಭಾಪತಿಯೆಂದು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಂದ ತಿಳಿಯಲ್ಪಟ್ಟಿರುವ ನಾನು, ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಮಗೆ ಅನುಮತಿಯನ್ನಿತ್ತಿರುವೆನು. ಮಾತಾಡಿರಿ, ಏನೂ

ಸಂಕೋಚಪಡಬೇಡಿರಿ!

ಸ್ವಭಾವತಃ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶಪ್ತರು. ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳು. ಅವರಿಗೆ ಅಪಮಾನವು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ ಸಹನವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕಡಿತ ಎರಡು ತುಂಡೆಂಬ ಖಂಡತುಂಡ ಸ್ವಭಾವದ ಜನರವರು. ಅವರ ಧರ್ಮಶ್ರದ್ಧೆಯ ದೃಢತೆಯು ಬಲು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳದ್ದು. ಇಂಥವರಲ್ಲಿ ಅಗ್ರೇಸರನಾಗಿರುವ ಕಾಸೀಮನ ಸ್ವಭಾವವು ಯಾವ ಪಡಿಕಟ್ಟಿನದಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ನಾವೇನು ಹೇಳೋಣ ? ಆದರೆ ಅಂಥ ಪ್ರಖರ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಖಾನನು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿಯ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಸಹವಾಸದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ತಾನೂ ಶಾಂತ ಸ್ವಭಾವದವನಾಗಿದ್ದುದು ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವೇ ಸರಿ! ಹೀಗೆ ಕಾಸೀಮನ ಸ್ವಭಾವದ ರೂಪಾಂತರವಾಗುವದು ಯಾರಿಗೂ ಶಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಖಾನನು ಆಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮಸಭೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ವಿನಯದಿಂದ— ಸನ್ಮಾನ್ಯರೇ, ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ; ಅಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ದ್ರೋಹ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಉಪಮರ್ದ ಮಾಡಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ನಾನು ಸಭೆಗೆ ಬಂದವನಲ್ಲ. ನನಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಆಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನ-ಅವರ ಸದ್ಬೋಧ ಶ್ರವಣ, ಅವುಗಳಲ್ಲಷ್ಟು ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಾನು ಸಭೆಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆನು. ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಚನ ವಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನಾಗಲಿ ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಅರಿತವನಲ್ಲ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ, ನಾನು ನೆಟ್ಟನ್ನ ಹಾದಿಯವನು, ನನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನು. ಅವರು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗ ಹೇಳದಿದ್ದರೆ, ನೀವು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಾನು ಹೋಗತಕ್ಕವನಲ್ಲ. ಮಹಾತ್ಮರ ಆಜ್ಞೆ ಪಾಲಿಸುವದಷ್ಟು ನನ್ನ ಕೆಲಸವು. ಅವರು ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರೆಂದರೆ ನಾನು ಹಾರುವೆನು! ನನಗೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ಮಾತು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಮುಂದೆ ಅವುಗಳಿಗೆ ನಾನು ಮಹತ್ವ ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರ ನುಡಿಯೇ ನನಗೆ ಧರ್ಮವು. ಅವರ ನಡೆಯೇ ನನಗೆ ದಾರಿಯು! ಎಂದು ನುಡಿದು ಕಾಸೀಮನು ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯದ

ಆತನ ಈ ಅತ್ಯಂತವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ನೋಡಿ—"ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರು ದೊಡ್ಡವರು, ಪೂಜ್ಯರು, ಧರ್ಮೋದ್ಧಾರಕರು" ಎಂದು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತ ಸವಿೀಚೀನವಾಗಿ ಇಷ್ಟಿಯ ಮಿಷ್ಟಾನ್ನ ಭೋಜನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಚಿರಬಹುದು. ತಟ್ಟನೆ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮುರಿದ ಹಾಗೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿದ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಭಟ್ಟರಂತೂ ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕಾಸೀಮುಖಾನನು ಮಾತಾಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ಆಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯನಾದ ಕಾಶೀನಾಥ ಶರ್ಮನೆಂಬವನು ಎದ್ದುನಿಂತು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು— ಭಗವನ್, ನಮ್ಮ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಭಟ್ಟರ ಮಾತು ಅವರೊಬ್ಬರ ಮಾತೇ ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮಾತೂ ಇರುವದು. ಬರಬರುತ್ತ ನಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಉದಾತ್ತ ಭಾವವು ಕಡಿಮೆ-ಯಾಗಹತ್ತಿ ಧರ್ಮದ ದುರಭಿಮಾನದ ಗಾಳಿಯು ಬಲವಾಗಿ ಬೀಸತೊಡಗಿರುವದು. ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮಶಿಕ್ಷಣವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ದೊರೆಯುವದು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ವಿವೇಕವು ಕುಗ್ಗಿಹೋಗಿ ಅಂಧ ಪರಂಪರೆಯ ಆಧ್ಯತೆಯು ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಗಳ ಆಧಾರಕ್ಕಿಂತ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗತೊಡಗಿರುತ್ತದೆ. ಶುದ್ಧಭಾವದ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತಾಚರಣಶೀಲತ್ವವೇ ಶಿಷ್ಟರ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದರೂ, ಬಹುತರ ಈಗಿನ ಶಿಷ್ಟರು ಸದ್ಭಾವಕ್ಕಿಂತ ರುಕ್ಷಶಾಬ್ದಿಕ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ, ರುಕ್ಷಶಾಬ್ದಿಕ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವಾರ್ಥಪ್ರೇರಿತ ಕರ್ಮಕಲಾಪಕ್ಕೆ, ಅಂಥ ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರಕ್ಕಿಂತ ಶ್ವವೃತ್ತಿಯ ಲೋಕರಂಜನಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ನಡೆಯತೊಡಗಿರುವರು! ಸದಭಿಮಾನದಿಂದಲೋ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದಲೋ ಅವರ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಸಮತೆಗಿಂತ ವಿಷಮತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಬಲಿಯಹತ್ತಿ ಅವರವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಆರೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ಅನ್ಯ ಜಾತಿಯವರಿಂದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾತಿಯಿಂದಲೂ ಏನೊಂದು ಕ್ಷುದ್ರ ಕಾರಣವನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಸಿಡಿದು ಆಚರಿಸತೊಡಗಿರುವರು! ಹೀಗೆ ನಡೆಯುವದೇ ಶಿಷ್ಟಸಂಪ್ರದಾಯವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮಂಥ ಅನುಕರಣಶೀಲರಾದ ಮಂದಮತಿಗಳ ವಿಚಾರಗಳು ಸಂಕುಚಿತವಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು?

ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಋಷಿಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಪರೋಪಕಾರದಲ್ಲಿಯೇ ಆನಂದಬಡುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಲೋಕವು ಅಂಥವರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಮೊದಲಿನಿಂದಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ಕೊಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವದು. ಇಂಥ ಪರೋಪಕಾರನಿರತರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಗಳು ಹೊಗಳಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ನಾವು ಲೋಕಹಿತದ ಮಾತನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ಜಗತ್ತಿನ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ, ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು— "ನಾವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ವರ್ಣದವರು, ದೇವರ ಮುಖದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವರು, ಯಾವತ್ತು ವರ್ಣಗಳ ಗುರುಗಳು" ಎಂದು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ವೇದಾದಿಗಳ ಆಧಾರ ಕೊಟ್ಟು ಕಲಹ ಬೆಳೆಸುತ್ತ ಲೋಕದ ವಿತುಷ್ಟತೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗತೊಡಗಿರುವೆವು. ನಮಗೆ ಅಂಜಿಕೆ ಬಹಳ; ಲೋಕದ ಜನರ ಸಂಬಂಧವನ್ನರಿತುಕೊಂಡು ಅವರೊಡನೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ನಮಗೆ ಧರ್ಮದ ಹಾನಿಯಾದೀತೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆ, ಲೋಕದ ಜನರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿದುಕೊಂಡು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆಯಾಗಿಬಿಡೋಣವೆಂದರೆ ಧರ್ಮದ ಆಧಿಪತ್ಯವು ಹೋಗುವದೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆ; ಹೀಗಾಗಿ ನಾವು ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲದ ಅಂಜುಬುರುಕರಾಗಿ ಹೋಗಿರುವೆವು! ಇಂಥ ಅತಂತ್ರರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂಶಯವು ಆವರಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಮುಂದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಶಯ, ಮುಂದಿಯು ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳುವಂತೆ ವೇದವನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಶಯ, ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಹರಿಬಿದ್ದು ಪಾಠ-ಪ್ರವಚನ ನಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಂಶಯ, ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಸಂಶಯವಾಗಿ ಹೋಗಿ, "ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ" ಎಂಬಂತೆ ನಾವು ನಾಶದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುತ್ತೇವೆ! ಸದ್ಗುರೋ, ನಮ್ಮ ಈ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಚ್ಚಯವಾಗಿ ಕಾಲತೊಡರಾಗುವದು. ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮ ಜಾಗೃತಿಗಾಗಿಯೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಜಾಗೃತಿಗಾಗಿಯೂ ನಿಮ್ಮ ಅವತಾರವಾಗಿರುವುದೆಂದು ನಾವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುವೆವು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಅಜ್ಞಾನಮೂಲವಾದ ದುರಭಿಮಾನ

ವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ನಮಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸೋಣವಾಗ ಬೇಕು, ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರು— ಕಾಶೀನಾಥ. ನಿನ್ನ ಮಾತುಗಳು ನಿರರ್ಥಕವಾದವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ. ಈಗ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು, ಅವರು ಯಾವ ಜಾತಿಯವರಿರಲಿ, ಯಾವ ಧರ್ಮದವರಿರಲಿ, ಯಾವ ಪಂಥದವರಿರಲಿ, ಜಾಗರೂಕರಾಗಿ ಉದ್ದೇಶವರಿತು ವಿವೇಕದಿಂದ ಆಚರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ: ಹೀಗೆ ಆಚರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಈಗ ಅನುಕೂಲಕಾಲವೂ ಒದಗಿ ಬಂದಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಎಲ್ಲ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಜಾಗೃತಿ ಪಡೆದು ತಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪದ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ ಅದಿರಲಿ, ಕಾಶೀನಾಥ. ಈಗ ಒಬ್ಬ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಸಮೇತರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಈ ಮಹಾ ಸಭೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸುವರು, ಅವರ ಸಲುವಾಗಿ ಬೇಗನೆ ಆಸನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡು, ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಭಿಕರು ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾಗಿ, ಈಗ ಯಾವ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಗಮನವಾಗುತ್ತಿರಬಹುದೆಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ, ಆಚಾರ್ಯರ ಭವಿಷ್ಯವಾದಕ್ಕಾಗಿ ಭಕ್ತಿಯುತರಾಗುತ್ತ ಮಹಾತ್ಮರ ಬರವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶಾಂತಿಯು ಸಂಪತ್ತೇ ಸಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಒಬ್ಬ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ-ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಆ ಮಹಾಸಭೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು !!

೩೦. ಸಜ್ಜನ ಸಮುಚ್ಚಯ ಸಂಭ್ರಮ

ಆಚಾರ್ಯರ ಆಗಮನದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ, ಅವರ ಭವಿಷ್ಯವಾದನದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರು ಆ ಮಹಾನುಭಾವರ ಬರವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶಾಂತಿಯು ಸಂಪತ್ತೇ ಸಾಗಿ ಬರುವಂತೆ ಒಬ್ಬ ವೀರಶೈವ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಆ

ಮಹಾ ಸಭೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರೆಂಬ ವಿಷಯವು ಈ ಮೊದಲಿನ ಪ್ರಕರಣವನ್ನು ಓದುವವರಿಗೆ ಈ ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಭಕ್ತ ಮಾಹೇಶ್ವರ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹಂಪೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಠದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಸಭೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದಾಗ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಆದರದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನ ಮಾಡಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು—“ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು, ಆರ್ಯವರ್ಯರು ಇತ್ತ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು” ಎಂದು ಹಸ್ತಲಾಘವದಿಂದ ಪೀಠದ ಕಡೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುತ್ತಿರಲು, ಸಭೆಯೊಳಗಿನ ಯಾವತ್ತು ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಎದ್ದು ನಿಂತು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸಿದರು. ಆಗ ಆ ಮಹಾಸಭಾರೂಪವಾದ ಆಕಾಶಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಇಬ್ಬರು ಸೂರ್ಯರ ಉದಯವಾದಂತಾಗಿ ಅದು ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಯಿತು! ಈ ಮೊದಲೇ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಶೆಟ್ಟರೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರಶೈವ ಭಕ್ತಪರಿವಾರವು ಆರ್ಯವರ್ಯರ ಪಾದವಂದನಕ್ಕಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲು, ವಿನಯ-ಸೌಜನ್ಯಗಳೇ ರೂಪುಗೊಂಡಂತೆ ಇದ್ದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷವರ್ಯರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು—“ಶೆಟ್ಟರು, ಮಹಾಜನರು, ಬಣಕಾರರು, ಸಾವುಕಾರರು ಸರ್ವರೂ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಬಂದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರಿಂದ ಬೇರೆಯೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ನಾವು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಲಿಂಗಪೂಜಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಾರ್ಯಗಳು; ಅದರಂತೆ, ಆಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಗಳು! ಈ ಮಾತನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿಮಗೂ ಈ ಮಹಾಸಭೆಗೂ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಶಿವನು ಪ್ರೇರಿಸಲು ನಾವು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹಂಪೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವೆವು. ಆಚಾರ್ಯರು ಆರಂಭಿಸಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಾಣಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಾಗುವದು! ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಜೀವದ ಜೀವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜೀವಾತ್ಮನು ದೇಹ

ದಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದರೆ ದೇಹಕ್ಕೆ ಶವತ್ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದಷ್ಟೆ? ಅದರಂತೆ ಜೀವಾತ್ಮನ ಈಶ್ವರದತ್ತ ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ನಷ್ಟವಾದರೆ ಜೀವಾತ್ಮನಿಗೆ ಶವತ್ವವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತದೆ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಹೀನವಾದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ-ರಾಷ್ಟ್ರವೂ ಜೀವವಿದ್ದು ಮೃತಪ್ರಾಯಗಳೇ ಸರಿ! ಅಂಥ ವ್ಯಕ್ತಿ-ರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಜೀವನ್ಮೃತವೆಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕದ್ದು! ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರಂತೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬೈಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವದು, ಆದರಲ್ಲೂ ಮುಂದಾಳುಗಳಾಗಿ ಬೈಲಿಗೆ ನಿಲ್ಲುವದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲ. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಯಾರು ಎಣಿಸಬೇಕು? ಮಹಾಪಂಡಿತನಾದವನು, ಸ್ವಮತವನ್ನು ಸರಸವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿ ಅದನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಿಸಬಹುದು; ಅದರಂತೆ ಘೋರ ತಪಸ್ವಿಯು ತನ್ನ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಣಿಮಾಡಿ ಅಷ್ಟಸಿದ್ಧಿಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು, ಬೇಕಾದರೆ ಆತನು ಈಶ್ವರನನ್ನೂ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಹಾಗೆಯೇ ಉಜ್ವಲ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ವಿಯು ತನ್ನ ಪ್ರಖರ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಶತ್ರು ದಮನಮಾಡಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು; ಇದೇ ಮೇರೆಗೆ ಸದ್ಗುರು ಸೇವಾಧುರಂಧರನು ಸದ್ಗುರುವಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗಿ ತನ್ನ ದಿವ್ಯವಾದ ಸೇವಾಸಂಭ್ರಮದಿಂದ ಸದ್ಗುರುವನ್ನು ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡು ತನ್ನಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೋಕ್ಷ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು: ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರಂತೆ ತಮ್ಮ ಅಗಾಧ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಸರ್ವಮತಗಳ ಅವಲೋಕನ ಮಾಡಿ, ಸರ್ವಮತಗಳ ಸನಾತನ ತತ್ವವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ತದ್ವಾರಾ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡುವದೂ, ತಮ್ಮ ಅತ್ಯುಗ್ರದ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ಒಲಿಸಿಕೊಂಡು ಆ ಭಗವತಿಯಿಂದ ಗುಪ್ತನಿಧಿ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಹಾಗು ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯ ಅಭಿವಚನವನ್ನು ಪಡೆದು ತದ್ವಾರಾ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವದೂ ತಮ್ಮ ಉಜ್ವಲ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಕ್ಕಬುಕ್ಕರಂಥ ಪ್ರತಾಪಿಯ ಕ್ಷಾತ್ರ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವದೂ ಸರ್ವಜ್ಞ ವಿಷ್ಣುಶರ್ಮರಂಥ ತಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತಾವು ಮೋಕ್ಷ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡದೆ, ಪತಿತ ಕರ್ನಾಟ

ಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ತಾವೂ ಪತಿತರಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ ತಮ್ಮ ಅಗಾಧವಾದ ಕರುಣಾಶಾಲಿತ್ವವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರಿಸುವದೂ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಈ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿಯಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಕಂಡು ಬಂದೀತು ? ಹೀಗೆ ಮಾಧವಕರುಣಾವಿಲಾಸವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತಿರುವದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಭಾಗ್ಯವೇ ಸರಿ ! ಇದರ ಅಭಿಮಾನವು ಕರ್ನಾಟಕಸ್ಥ ವೈದಿಕರೆನಿಸುವ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇದ್ದೇ ತೀರಬೇಕು ! ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಇಂಥ ವಿಭೂತಿಗಳ ಉದಯವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಆಗುತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ " ಗಾಳಿಬಿಟ್ಟ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೂರಿಕೊಳ್ಳಿಂ "ಬ ಬೋಧದಂತೆ, ಈಗ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನಡೆದು ನಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನೀವೂ ನಾವೂ ಜಾತಿಯಿಂದ, ಧರ್ಮದಿಂದ, ಪಂಥದಿಂದ ಯಾರೇ ಇರಲಿ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಆ ಜಾತಿ-ಧರ್ಮ-ಪಂಥಾದಿಗಳ ರಹಸ್ಯವು ಒಂದೇ ಇದ್ದು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ಉದರದಿಂದ ಜನಿಸಿ, ಆಕೆ ಕೊಡುತ್ತಿರುವ ಅನ್ನ-ನೀರುಗಳಿಂದ ಪೋಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವವರಾಗಿ, ಕರ್ನಾಟಕವೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪರಸ್ಪರ ಬಂಧುಗಳಾಗಿರುವೆವು. ನಾವು ವಿಭಕ್ತರಾಗಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅವಿಭಕ್ತರಾಗಿರುವದು ನಮ್ಮ ತೇಜೋಭಿವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಲ್ಲವೇ ? ಒಂದು ವಿಧದಿಂದ ಜಾತಿ-ಧರ್ಮ-ಪಂಥಾದಿಗಳ ಭಿನ್ನತ್ವದಿಂದ ನಾವು ಈ ಕೈಬೆರಳುಗಳಂತೆ ವಿಭಕ್ತರಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದ ಬೆರಳಿನ ಹಸ್ತದಂತೆ ಬಹು ಬಲಶಾಲಿಗಳಾಗತಕ್ಕದ್ದು ! ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ದೇಶಬಾಂಧವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನಗೂ ನಿಮಗೂ ಎಂದಿಗೂ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಆ ಸಂಬಂಧ ಲಿಂಗಕ್ಕೂ ವಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಗಂಟು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ ಇರುತ್ತದೆ ! ಈ ದೇಶಬಾಂಧವ್ಯವು ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೂ ವ್ಯಾಪಕವೂ ಅಪರಿಹಾರ್ಯವೂ ಆಗಿದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಇದರೊಳಗೆ ಧರ್ಮಬಾಂಧವ್ಯ, ವ್ಯವಸಾಯ ಬಾಂಧವ್ಯ, ರಕ್ತಬಾಂಧವ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಗೌಣ

ಬಾಂಧವ್ಯಗಳು ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗುತ್ತವೆ! ದೇಶಬಾಂಧವ್ಯವು ಮನೆಯಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಉಳಿದ ಬಾಂಧವ್ಯಗಳು ಆ ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಒಡವೆಗಳಿದ್ದ ಹಾಗೆ! ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಾಂಧವ್ಯವನ್ನು ಮರೆತು ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತತತ್ಪರತೆಯನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳುವವರ ಉಳಿದ ಗೌಣಬಾಂಧವ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಶಿಥಿಲವಾಗುವವು. ಪ್ರಿಯ ಬಂಧುಗಳೇ, ಮನೆಗೆ ಬೆಂಕಿ ಹತ್ತಿ ಮನೆಗೆ ಮನೆಯೇ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮನೆಯೊಳಗಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಯಾಗದೇ ಉಳಿಯಬಹುದೇ? ಅದರಂತೆ, ನಮ್ಮ ದೇಶಬಾಂಧವ್ಯವು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಪ್ರಖರವಾದ ಅಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಡುತ್ತಿರುವಾಗ "ನಾವು ಈ ಜಾತಿಯವರು—ಅವರು ಆ ಜಾತಿಯವರು, ನಾವು ಈ ಪಂಥದವರು—ಅವರು ಆ ಪಂಥದವರು, ನಾವು ವೈದಿಕರು— ಅವರು ಅವೈದಿಕರು, ನಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು— ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು, ನಾವು ಈ ಪಕ್ಷದವರು—ಅವರು ಆ ಪಕ್ಷದವರು" ಇತ್ಯಾದಿ ಏಕದೇಶಿಯ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಅವಿವೇಕಿಗಳಾಗಿ ಬಡಿದಾಡುತ್ತ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಸಿಡಿದು ಹೋದರೆ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಸುಟ್ಟು ಹೋಗದೇ ಬಿಟ್ಟೇವೆ? ಸಾಕು ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚು ನಾವು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ; ಹೇಳುವದು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವೂ ಅಲ್ಲ; ಹೆಚ್ಚು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವದೂ ಇಲ್ಲ. ನಾವು ಬಂದದ್ದು ದೇಶೋದ್ಧಾರಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹಾಗು ಅವರ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹದ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಪಡುವದಕ್ಕೆ! ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯರು ನಮ್ಮ ಸರಳ ಮನಸ್ಸಿನ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಭಟ್ಟರ ಅಸಮಾಧಾನವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿ, ಕಾಶೀಮುಖಾನರಂಥ ಯವನ ವೀರನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿ, ಕಾಶೀನಾಥ ಶರ್ಮರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ ಸಮತೆಯ ಸೊಗಸಿನಿಂದ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಮಾಡುವರೆಂಬುದನ್ನು ನಾವೂ ನೀವೂ ನೋಡಿ, ಅವರು ಆರಂಭಿಸಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಡೋಣ; ಅಂದರೆ ಶಿವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡಿಸಿ ಕೊಡುವನು!"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರುಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಅಸ್ಖಲಿತ ಭಾಷಣ ಮಾಡುವಾಗ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ಆನಂದ

ಬಾಷ್ಪಗಳು ಉದುರುತ್ತಿರಲು, ಅವರು ಆನಂದಾತಿಶಯದಿಂದ ತಲೆದೂಗುತ್ತ, ಆಗಾಗ್ಗೆ ಆರ್ಯವರ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ವಿನಯದಿಂದ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅತ್ತ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತವರು ಉಲುಕಾಡದೆ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು; ಕುಳಿತವರು ಕದಲದೆ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಉಕ್ಕಿಬಂದಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಸೊಬಗನ್ನಂತು ಬಣ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಅವರು ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯ ಆದರದಿಂದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು! ಆಗ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಭಾವನೆಯ ಉಜ್ವಲ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ದೇದೀಪ್ಯಮಾನರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ದರ್ಶನೀಯವಾಗಿತ್ತು. ಆರ್ಯವರ್ಯರು ಈ ಮೊದಲೇ ಜರುಗಿಹೋಗಿದ್ದ ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿ ಭಟ್ಟರ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಕಾಸೀಮಖಾನರ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಕಾಶೀನಾಥಶರ್ಮರ ಶಂಕೆಗಳನ್ನೂ ಕಣ್ಮುಟ್ಟ ನೋಡಿ ಕಿವಿಮುಟ್ಟ ಕೇಳಿದವರಂತೆ ಒಡನುಡಿದದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿಯಂತೂ ಸಭೆಗೆ ಸಭೆಯೇ ದಂಗುಬಡೆದು ಹೋಯಿತು. ಹೀಗೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದವರ ಭವಿಷ್ಯವಾದನಾದಿ ಅಲೌಕಿಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹವು ತಟ್ಟನೆ ಆಗಿಹೋಗುತ್ತದೆ! ಯಾವ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇನು, ಯಾವ ಜಾತಿಯಲ್ಲೇನು, ಯಾವ ಪಂಥದಲ್ಲಿಯೇನು ಮಹಾಪುರುಷರು ಇದ್ದೇ ಇರುವರೆಂತಲೂ, ಆಯಾ ಧರ್ಮ ಮಹಾಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷಾಸೂಯಾದಿಗಳು ಸರ್ವಥಾ ಇರುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ಜನರು ಅನುಭವದಿಂದ ಕಂಡುಕೊಂಡರು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಗೌರವದ ನಿರೂಪಣದಿಂದ ಸಭಿಕರ ಧರ್ಮದ ದುರಭಿಮಾನವು ದೂರವಾಯಿತು; ಸ್ವಾರ್ಥದ ಸವಿಯು ಕೆಟ್ಟಿತು; ಸೌಜನ್ಯದ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಸೂರೆಯಾಯಿತು! ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದವರಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ-ಪರಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಅವರು ನಿಜವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆದರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸತ್ಸಮಾಗಮದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಸದ್ಬೋಧದ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯಾಗಲು ಎಲ್ಲರೂ ಸುಗುಣ ಸುವರ್ಣಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಿತರಾದರು! ಈ ಚಂದವನ್ನು ನೋಡಿ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರೂ, ಆರ್ಯವರ್ಯರೂ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟು ಈ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನ

ಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಅಭಿಸಂದಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಸುಪ್ರಸಂಗಗಳ ಸುಳಿಗಾಳಿಯು ಸೊಗಸಿನಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಮೌನವಾಗಿರಲು, ಆ ಮಹಾಸಭೆಯು ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮುಂದಿನ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿಯುತ್ತಿರುವಂತೆ ತೋರಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ಆರ್ಯವರ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೇಲೆ ಇಂದು ಪರಮಾನುಗ್ರಹವಾಯಿತಲ್ಲ!

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ ನಿಮ್ಮಂಥ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕರಾದ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿ ಮಹಾತ್ಮರ ಉದಯವು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಆದ ದಿವಸವೇ ಕರ್ನಾಟಕವು ಅನುಗ್ರಹೀತವಾಗಿರುವದು! ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ, ಇದಕ್ಕಿಂತ ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳಲಾರೆನು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವೇ ಕುಲವ್ರತವಾಗಿರುವ ಮಹಾಪುರುಷರನ್ನು ಗೌರವೋಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಗೌರವಪಡಿಸುವದು ಯಾರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು! ನಿರಿಚ್ಛರಾಗಿದ್ದ ಅಂಥ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಅಂಥ ಶಾಬ್ದಿಕ ಗೌರವದಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಾದರೂ ಏನಾಗುವದು? ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಸಭಾಸದರೇ, ಈಶ್ವರನಂತೆ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧುಗಳಾಗಿ ಹಂಪೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಠದಿಂದ ಕಂಪಲಿಯ ಈ ಪರ್ಣಕುಟೀರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗ ಮಾಡಿದ್ದರ ಭಾರವು ಆ ಬೋಧದಂತೆ ನಾವೂ ನೀವೂ ಆಚರಿಸುವ ವರೆಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಇಳಿಯುವದು ಹೇಳಿರಿ? ಆದ್ದರಿಂದ ದೊಡ್ಡವರ ಬೋಧದಂತೆ ಆಚರಿಸಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗತಕ್ಕದ್ದು. ದೊಡ್ಡವರ ಬೋಧದ ಶ್ರವಣಕ್ಕಿಂತಲೂ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯುವದು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿರುವದು. ನಡೆಯುವ ನಿಶ್ಚಯವಿರದೆ ಬರಿಯ ಸದ್ಬೋಧ ಶ್ರವಣ ಮಾಡುವದು ವೃಥಾಯಾಸವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮೃತಾಶೌಚದಲ್ಲಿರುವೆವೆಂಬುದನ್ನು ಆರ್ಯರು ಸೂಚಿಸಿದರಷ್ಟೇ? ಮೃತಾಶೌಚವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪಾಲಿಸುವ ದ್ವಿಜರೆನಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯರಂತೂ ಪೂರಾ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಹೀಗೆ ಮೃತಾಶೌಚದಲ್ಲಿರುವ ನಮಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವೇ ಇಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳಾದ ನಾವು ಮಾಡುವ ಯಾವ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮವೂ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಒಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದು ! ಸಜ್ಜನರೇ, ಇಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ದಲ್ಲಿಯೂ ಅಬಾಧಿತರಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿಯೇ ಇರುವ ಶೋಕವಿದೂರರೂ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ಮಹಾತ್ಮರ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮದ ಸಫಲತೆಯ ಮಾತು ನಾನು ಇದರಲ್ಲಿ ಬೆರೆಸಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರುವವರೆಲ್ಲರೂ— ಅವರು ದ್ವಿಜರೇ ಇರಲಿ— ಬೇರೆಯವರೇ ಇರಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ದೇಶಬಾಂಧವ್ಯದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವಾದ ಈ ಮೃತಾಶೌಚವು ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರದು; ಯಾಕಂದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹಾನಿಯ ದುಃಖವು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮನಾಗಿಯೇ ಲಾಂಛನಾಸ್ಪದವಾಗಿರು ತ್ತದೆ. ಪ್ರಿಯ ಬಂಧುಗಳೇ, ಈ ದುಃಖವೇ ಅಶೌಚವೆಂಬುದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಿರಿ. ಹೀಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಶೋಕರೂಪ ಅಶೌಚಗ್ರಸ್ತರಾಗಿ ರುವ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಯಾವ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾದಾವು ನೀವೇ ಹೇಳಿರಿ ? ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರದಿಂದ ಇದ್ದೇವೆಂದರೆ ರಾಜಕೀಯ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ತಾಪವು ಇರಗೊಡದಂಥ ಕಾಲವು ಒದಗಿರು ವಾಗ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ದೇಶಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೆಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರುವದು ? ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಧರ್ಮ ಸಾಧನಕ್ಕೆ ಐಹಿಕ ವ್ಯವಹಾರದ ತೃಪ್ತಿಯು ಬೇಕು. ಐಹಿಕ ವ್ಯವಹಾರದ ತೃಪ್ತಿಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಮಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮೊದಲು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದರೆ— ಸ್ವಧರ್ಮತಃ ತಾನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಆಳಿದು ತನ್ನ ವಿತ್ತಜೀವಿತಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣ ವಿನಿಯೋಗ ಗಳು ತನ್ನ ಧರ್ಮದ ಸನಾತನತ್ವವನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುವವೆಂಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾವನೆಯು ದೇಶದೊಳಗಿನ ಜನರಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವದು ! ಇಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ದೇಶದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲನಾದ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ರಾಜ

ನಿಂದಾಗಲಿ, ಧರ್ಮಮೂಲ ವಿವೇಕದ ಲೋಕಸತ್ತೆಯಿಂದಾಗಲಿ ಉಂಟಾಗುವದು. ಪ್ರಜಾವತ್ಸಲ ರಾಜರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ್ದರಿಂದ ರಾಮರಾಜ್ಯದ ಉಲ್ಲೇಖವು, ಮಾತು-ಮಾತಿಗೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈಗಲೂ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯವೆಂದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ರಂಜನಕ್ಕಾಗಿಯೂ ರಾಜನು ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವದು ! ಶ್ರೀರಾಮನು ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಅಗಸನ ಮನೋರಂಜನಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಅರ್ಧಾಂಗಿಯೂ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯೂ ಆದ ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಆಕೆಯ ಗರ್ಭಭಾರವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಅಡವಿಗಟ್ಟಿದ್ದರ ರಹಸ್ಯವು ವಿಚಾರ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ! ಶ್ರೀರಾಮನು ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಲುವಾಗಿಯೂ, ಪ್ರಜೆಗಳು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸಲುವಾಗಿಯೂ ತಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅಂದರೆ, ಶ್ರೀರಾಮನೇ ಪ್ರಜಾರೂಪನು, ಪ್ರಜೆಗಳೇ ಶ್ರೀರಾಮರೂಪರು ಆಗುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನ ವ್ಯಕ್ತಿನಿಷ್ಠ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಆತನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಲೋಕನಿಷ್ಠ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಂಥ ಅರಸರೂ, ರಾಮರಾಜ್ಯದಂಥ ರಾಜ್ಯವೂ ಅಪರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದು; ಆದರೆ ಧರ್ಮವಿಹೀನವಾದ ಈಗಿನ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಪ್ರಜೆಗಳ ವಿತ್ತಜೀವಿತಗಳ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯು ನಂಬಗೆಯು ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿದದೆ ಹೇಳಿರಿ. ನಮ್ಮವರೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೇಚ್ಛುಗಳಾದ ವರಂಗಳದ ಪ್ರತಾಪ ರುದ್ರದೇವನಂಥ ಹಲವು ಜನ ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಜರು ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೊಬ್ಬರು ಧಾರಾತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಪತನಹೊಂದಹತ್ತಿ, ಅವರ ರಾಜ್ಯಗಳು ಯವನರ ಪಾಲಾಗುತ್ತಿರುವವು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ಆನೆಗುಂದಿಯ ವೃದ್ಧ ದೇವರಾಜನಂಥ ಅರಸರು ತಾವೇ ಯವನರಾಧೀನರಾಗಿರುವಾಗ ಅವರ ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ನಮಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು ? ಹೀಗೆ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಹೀನರಾಗಿರುವ ನಮಗೆ ಧರ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಲ್ಲಿ? ಧರ್ಮವೇ ಜೀವವಾಗಿವುಳ್ಳ ನಮಗೆ ಧರ್ಮಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವದು ಜೀವನ್ಮೃತತ್ವದ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲದೆ

ಮತ್ತೇನು ? ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ದೇಶವೇ ಮೃತಶೌಚದಲ್ಲಿರುವ
ದೆಂದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು ನಿರೂಪಿಸಿರುವರೆಂದು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುವೆನು.
ನಾವು ಧರ್ಮದಿಂದ ಕೂಡ್ರುವವರು, ಧರ್ಮದಿಂದ ಏಳುವವರು ! ನಮ್ಮ
ವ್ಯವಹಾರಗಳೆಲ್ಲ ಧರ್ಮಮಯವಾಗಿಯೂ, ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಇರುವವು !
ಆದ್ದರಿಂದ ಮೊದಲು ಧರ್ಮಮೂಲವಾದ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ
ತನ್ನ ಹಾಗೂ ತನ್ನ ವಿತ್ತದ ಸುರಕ್ಷಿತತೆ, ಆಮೇಲೆ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ
ಪರಿಪೋಷಿತ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ತನ್ನ ಉದ್ಧಾರ ! ಆದ್ದರಿಂದ
ನಾನು ನಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದವನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೇಳುವೆನು—"ಒಬ್ಬ ಯವನನು
ಆದರಲ್ಲಿಯೂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧನಾದ ನಮ್ಮ ಕಾಸೀಮುಖಾನ
ರಂಥ ಯವನರು ನಮ್ಮ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವದು ನಿಮಗೆ ಸಹನವಾಗ
ದಿರುವಾಗ, ಅಧಿಕಾರ-ಬಲಗಳಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತರಾದ ಈಗಿನ ರಾಜಕೀಯ
ಪುರುಷರ ಹಿಂಡಿಗೆ ಹಿಂಡು, ನಮ್ಮ ಈ ಕ್ಷುದ್ರ ಆಶ್ರಮಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಆಧಾರ
ಭೂತಳಾಗಿರುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಹೀನಳಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯನ್ನು
ಕಾಲಿನಿಂದ ಒದೆಯುವರಲ್ಲ; ಆಕೆಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ನಮ್ಮ ವಿತ್ತ-ಜೀವಿತ
ಗಳನ್ನು ಪರಿಪರಿಯಾಗಿ ಹಿಂಡುವರಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಮಾತೃ-ಭಗಿನಿ-ಪತ್ನಿಯರ
ಮಾನಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯುವರಲ್ಲ; ಇದು ನಿಮಗೆ ಸಹನವಾಗು
ವದೋ ? ನಿಮ್ಮಂಥ ಹೇಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬಹುತರ ರಾಜಕೀಯ ಸೂತಕ
ದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಿರಲು, ನಿಮ್ಮ ಆಶ್ರಮವು, ನಿಮ್ಮ ಹೋಮಶಾಲೆ,
ನಿಮ್ಮ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರ, ನಿಮ್ಮ ವೇದಾಧ್ಯಯನ, ನಿಮ್ಮ ವ್ರತಾನುಷ್ಠಾನ
ನಿಮ್ಮ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರ ಇವು ಹೇಗೆ ಸಫಲವಾಗುವವೆಂದು ನಮ್ಮ
ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಏನು ಉತ್ತರ ಹೇಳುವಿರಿ ?
ಇಂಥ ವಿಪತ್ತಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ
ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜಾತಿ-ಕುಲ-ಧರ್ಮ-ಮತ-
ಪಂಥ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ನೆವದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹ ಬೆಳಿಸಿ
ದೇಶದ್ರೋಹವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೇ ? ಈಗ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಧರ್ಮ
ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿ ನಮ್ಮನ್ನೇ ನಾವು
ಮರೆಯಬೇಕಾಗಿರಲು, ಜಾತಿ-ಕುಲ ಮುಂತಾದವುಗಳ ಗೊಂದಲ ಕಟ್ಟಿ

ಕೊಂಡು ಮಾಡುವದೇನು ? ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಭೇದ ಭಾವದ ಕಾರಣಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳಚಿ ಚೆಲ್ಲಿ, ದೇಶಬಾಂಧವರೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಧರ್ಮ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸ ತಕ್ಕವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡ ತರತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಕಾಸೀಮ ಖಾನರವರು ದೇಹದಿಂದ ಯುವಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಮ್ಮಪರಾಗಿರು ತ್ತಾರೆ. ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ಮನಸ್ಸು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಾವು ಮನ್ನಿಸಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದು ನಾವೇ ಅವರಾಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು. ”

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು—ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ, ಬಹು ಯೋಗ್ಯ ವಿಚಾರ ಗಳು ! ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳು ಬಹಳವಾಗಿ ಒಪ್ಪು ತ್ತವೆ. ನಿಮ್ಮಂಥ ಸಮಭಾವದ ಸಜ್ಜನರೇ ಔದಾರ್ಯದಿಂದ ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರು. ನೀವು ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯು ಸನಾತನತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಧರ್ಮಗಳ ಮರ್ಮವನ್ನು ಹೊರಗಿಟ್ಟು ಜನರ ಧರ್ಮದ ದುರಭಿಮಾನವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಬಲ್ಲಿರಿ; ಅದರಂತೆ ಸದ್ಬೋಧ ದಿಂದ ಜನರ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಸದಮಲ ಜ್ಞಾನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ ಅವರ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣತೆಯನ್ನು ಸಡಲಿಸಲು ಬಲ್ಲಿರಿ; ಹಾಗೆಯೇ ಸ್ವಂತದ ಧರ್ಮವಿಶುದ್ಧವಾದ ಕಾರ್ಯತತ್ಪರತೆಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೃತಿಯಿಂದ ಜನರ ಆಲಸ್ಯಾದಿ ದೋಷಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕಾರ್ಯೋನ್ಮುಖ ರಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲಿರಿ ! ಮಹಾತ್ಮನ್, ಆಚಾರ್ಯವರ, ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯ ಗಳು ಧರ್ಮಮೂಲವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ನೀವು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದು ಯಥಾಯೋ ಗ್ಯವು. ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣವೇ ಧರ್ಮಮೂಲವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುವೆನು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಕುರಿತು – “ ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ನಾಸಿ ಯಜ್ಜುಹೋಷಿ ದದಾಸಿಯತ್ । ಯತ್ತಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಂ ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನಲ್ಲವೆ ! ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾದರೂ ಶಿವಾರ್ಪಿತ ವಲ್ಲದ್ದು ತ್ಯಾಜ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಏನು ಮಾಡ ಬೇಕಾದರೂ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡ

ಬೇಕು; ಅಂದರೆ ಕರ್ತವ್ಯಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದು. “ ಕರ್ಮಣ್ಯೇ ವ್ಯಾಧಿಕಾರಸ್ತೇ ಮಾಫಲೇಷು ಕದಾಚನ ” ಎಂದು ಅದೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದಲ್ಲವೆ ? ಆದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದ ಅಂತಿಮ ಸಾಧ್ಯವು ಈಶ್ವರ ಪ್ರೀತಿಯಿರಬೇಕು, ನಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರದೂಷಿತ ಫಲವಿರಬಾರದು ! ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ, ನಿಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ವ್ಯಾಖ್ಯೆಯಂತೆ ನಮಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಬೇಕಾದರೆ, ಮೊದಲು ನಾವು ನೈತಿಕ ಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಯಾಕಂದರೆ ನೀತಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ವಿವೇಕವಿರುವದು, ವಿವೇಕವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವೂ ಇರುವದು. ನೀತಿಗೆ ಸಮ್ಮತವಲ್ಲದ, ಹಾಗು ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಕಾರ್ಯವು ದೈವೀ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ; ಅದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆಸುರೀ ಕಾರ್ಯವು. ಅದಕ್ಕೆ ಅಧಃಪತನ ಹೇತುವಾದ ಆಸುರೀ ಫಲವು ದೊರೆಯುವುದೇ ನಿಶ್ಚಯವು ! ವಿಪ್ರಶ್ರೇಷ್ಠಾ, ಈವೊತ್ತಿನ ಸಮಾಗಮದ ಆನಂದವನ್ನೇನು ವರ್ಣಿಸಲಿ ? ನಿನ್ನ ಯೋಗದಿಂದ, ಎಂದೂ ಸೂಚಿಸದೆ ಇದ್ದ ಸದ್ವಿಚಾರಗಳು ಇಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ಫುರಿಸಿದವು. “ ಜತಿಯಂತೆ ಮತಿ ” ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ; ನೀನು ಘನ ವಿದ್ವಾಂಸನು; ನಿನ್ನ ಆ ಘನವಿದ್ವತ್ತೆಯನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸುವಂಥ ನೀತಿಯೂ, ಆ ನೀತಿಯನ್ನು ಸಫಲಗೊಳಿಸುವ ವಿವೇಕವೂ, ಆ ವಿವೇಕವನ್ನು ಸಾರ್ಥಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಸದ್ಭಾವವೂ ನಿನ್ನಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ನೀನು ಅಲೌಕಿಕಪುರುಷನಾಗಿರುತ್ತೀ, ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು! ನಾನು ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸನ್ನಿಧಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದದ್ದರ ಸಾರ್ಥಕವಾಯಿತು ! ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನು ನಿನ್ನ ಮುಖಾಂತರ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವನೆಂದು ಆ ಪರಶಿವನೇ ನನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಈಗ ಒಡಂಬಡಿಸುವನು ! ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಸಭಾಸದರೇ, ಈ ಮಹಾತ್ಮನ ಹೆಜ್ಜೆಯ ಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಡೆಯಿರಿ ಕಂಡಿರಾ ! ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಲಿ; ಬಹುಮುಖವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅದರ ಬಲವನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಬೇಡಿರಿ ! ಮಹಾತ್ಮರ [illegible] ಯೋಜನೆಯ ಗೌರವವೂ, ಅವರ ರಹಸ್ಯವೂ ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ

ತೀಯುದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಇಲ್ಲದ ಊಹಾಪೋಹದ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗದೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿರಿ; ಅವರ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕರಾಗಿರಿ; ಅವರ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಸ್ವದ ನಾಶವಾದರೂ, ಆತ್ಮಾರ್ಪಣದ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿದರೂ ಅಂಜಬೇಡಿರಿ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನದ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಅಂಥವರನ್ನು ಸಂತಯಿಸಲು ಸಜ್ಜಾಗಿರುವನು. ಎಂದಿಲ್ಲೊಂದು ದಿನ ನಾವು ಈ ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗತಕ್ಕವರೇ; ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಹೋಗುವಾಗ ಈ ಲೋಕವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದರಿಂದ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಅಂಥವರ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವುದು."

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಮುಖ ತಗ್ಗಿಸಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಆ ಇರವು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರೇ ನಾನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವರು ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನನ್ನ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲವೆನ್ನುವದನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿತ್ತು! ಆಗ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲ ಸದ್ಭಾವದಿಂದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಗೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಗ ಕಾಶೀನಾಥಶರ್ಮನು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕೈಜೋಡಿಸಿ—"ಸಭಾಸದರೇ, ಈಗಿನಂತೆ ಸಜ್ಜನ–ಸಜ್ಜನರು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡುವದೇ ದುರ್ಲಭವು. ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿದರೂ ಈಗಿನಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಭಾಷಣ ಜರುಗುವದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಲಭವು. ಅಂಥ ದುರ್ಲಭ ಸಂಭಾಷಣಯೋಗವು ಒದಗಿದಾಗ ಯಾವ ಆನಂದವುಂಟಾಗುವದೆಂಬುದರ ಅನುಭವವು ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಇಂದು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವದು! ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಾವು ಇಂದು ಸದ್ಬೋಧಶ್ರವಣದಿಂದ ಅನುಗ್ರಹೀತರಾದೆವು; ಆದರೆ ಆ ಅನುಗ್ರಹವು ಸಫಲವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಾವು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದಂತೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ನಡೆಯಬೇಕು. ಇಂದಿನ ಸಜ್ಜನಸಮುಚ್ಚಯದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಿಲ್ಮಿಷವೆಲ್ಲ ತೊಳೆದು ಹೋದಂತೆ ನನಗೆ ಭಾಸವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ನಾನು ಉಭಯ ಮಹಾತ್ಮರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿ ಅವರ ಚರಣಕ್ಕೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು."

೩೧. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳು

ಹೀಗೆ ಸತ್ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಸಭಾಸದರ ಒಂದೊಂದೇ ಸಂಶಯದ ಗಂಟುಗಳು ಸಡಿಲುತ್ತಿರಲು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು— “ಆಚಾರ್ಯವರ, ಈಗಿನ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಜನರ ಪ್ರೇಮವಿಘಾತಕ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವು. ನಿಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಕಾಶೀನಾಥಶರ್ಮರ ಸಂಶಯಗಳ ನಿವಾರಣವಾದರೆ ಬಹಳ ಹಿತವಾಗುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಿಮ್ಮ ಕಾಶೀನಾಥಶರ್ಮರೇ ನಾವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವೆವು. ಅದಕ್ಕೆ ನೀವು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕು. ಮಹಾತ್ಮನ್, ಹಿಂದುಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ವೈದಿಕರು ಯಾರು, ಅವೈದಿಕರು ಯಾರು ಇದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಬೇಕು.”

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆರ್ಯವರ, ತಮ್ಮಂಥ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕುಳಿತು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡುವದು ಕಠಿಣವೇ ಸರಿ; ಯಾಕಂದರೆ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದ ಧರ್ಮದ ಮರ್ಮವು ಯಾವದಿರುವದು ? ಆದರೂ ಲೋಕಾನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಕಾಶೀನಾಥರೇ ತಾವಾಗಿ ಆತನನ್ನೂ, ಆತನ ನೆವದಿಂದ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜವನ್ನೂ ಕೃತಾರ್ಥವಾಗಮಾಡುವಾಗ ನಾನು ಯಥಾಮತಿ ಉತ್ತರ ಹೇಳದೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಇರಲಿ ? ಮಹಾತ್ಮನ್, ಯಾವತ್ತು ಹಿಂದುಗಳು ವೇದವನ್ನು, ಮತ್ತು ಆ ವೇದವನ್ನೇ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಆಗಮ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾದವುಗಳನ್ನು ಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಎಣಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಆ ಪ್ರಮಾಣ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವದರಿಂದಲೂ ಹಿಂದುಗಳೆನಿಸುವ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ವೈದಿಕರೇ ಆಗಿರುವೆವು; ಮತ್ತು ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಅವಾಂತರ ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗಗಳು ಎಷ್ಟು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಅವೆಲ್ಲವೂ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳೇ ಆಗಿರುವವು !

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಬಹು ಸಮರ್ಪಕವಾದ ಉತ್ತರವು; ಆದರೆ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮ, ಹಿಂದುಗಳೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಅವಾಂತರ ಧರ್ಮಗಳೂ ವೈದಿಕ ವಾದರೂ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮಪಾಲನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವುಗಳನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸ ಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲವೆ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಹೌದು; ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಅವನ್ನು ವರ್ಗೀಕರಿಸ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ನನ್ನ ಅಲ್ಪಮತಿಗೆ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ವರ್ಣಾ ತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳೆಂತಲೂ, ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮ ಗಳೆಂತಲೂ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳಾಗಬಹುದಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— (ಕಾಶೀನಾಥನನ್ನು ಕುರಿತು) ಕಾಶೀನಾಥ ಶರ್ಮನ್, ನಿಮ್ಮ ಗುರುಗಳು ಹೇಳಿದ್ದು ತಿಳಿಯಿತೇ ? ಇದೊಂದು ಮಾತು ತಿಳಿದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹಲವು ಸಂಶಯಗಳ ನಿವಾರಣವಾಗುವ ಹಾಗಿದೆ.

ಕಾಶೀನಾಥ— (ಎದ್ದುನಿಂತು) ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ಮಹಾತ್ಮನ್, ವಿವರಿ ಸಿದ ಹೊರತು ನಮ್ಮಂಥ ಮಂದಮತಿಗಳಿಗೂ, ಮತದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಅಂಧರಾದವರಿಗೂ ಹ್ಯಾಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಶೀನಾಥ, ಹಾಗಾದರೆ ಲಕ್ಷವಿಟ್ಟು ಕೇಳು. ವರ್ಣಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ ಎಂದು ನಾಲ್ಕು ಇರುತ್ತ ವೆಂಬ ಮಾತು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವದಷ್ಟೆ ? ವಿರಾಟಪುರುಷನ ಮುಖಸ್ಥಾನ ದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಬಾಹುಸ್ಥಾನದಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ, ತೊಡೆಗಳಿಂದ ವೈಶ್ಯರೂ, ಪಾದಗಳಿಂದ ಶೂದ್ರರೂ ಹುಟ್ಟಿದರೆಂಬುದನ್ನು ಪುರುಷಸೂಕ್ತ ದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವದು; ಅದರಂತೆ, ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಾದಿಗ ಳಲ್ಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕೂ ವರ್ಣದವರ ಅಧಿಕಾರಗಳೂ ಕರ್ತವ್ಯಗಳೂ ಉಲ್ಲೇಖಿಸ ಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವು. ಈ ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣಗಳು ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರಿಗೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುತ್ತವೆಂದು, ಅಥವಾ ಚತುರ್ವ- ರ್ಣದವರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಇವು ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದವರು ಯಜನ-ಯಾಜನ-ಅಧ್ಯಯನ-ಅಧ್ಯಾಪನ- ದಾನ-ಪ್ರತಿಗ್ರಹಗಳೆಂಬ ಷಟ್ಕರ್ಮಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿ, ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಅದನ್ನು

ಉಳಿದ ಮೂರು ವರ್ಣದವರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಅವರ ದ್ವಾರದಿಂದ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡದವರು ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲ. ಜಾತಿ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು! ಕ್ಷತ್ರಿಯರಾದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಯಜನ-ಅಧ್ಯಯನ-ದಾನಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಕರ್ಮಗಳ ಅಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ, ಬೇರೆ ಆಯಾ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅನುಸರಿಸಿ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ರಾಜೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಹೀಗೆ ಮಾಡದವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯವೃತ್ತಿಯ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲ. ಜಾತಿ ಮಾತ್ರ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು! ವೈಶ್ಯರಾದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡು, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಂತೆ ತ್ರಿಕರ್ಮಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರಾಗಿ ಕೃಷಿ-ಗೋರಕ್ಷಣ-ವಾಣಿಜ್ಯಗಳಿಂದ ಧನಸಂಚಯ ಮಾಡಿ ತದ್ವಾರಾ ಜಗತ್ತನ್ನು ಪೋಷಿಸುತ್ತ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಭೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡದವರು ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯ ವೈಶ್ಯರಲ್ಲ, ಜಾತಿಮಾತ್ರ ವೈಶ್ಯರು! ಶೂದ್ರರಾದವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗುರುತ್ವವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು, ಮೇಲಿನ ಮೂರು ವರ್ಣದವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ದಾಸಭಾವವನ್ನು ವಹಿಸಿ ತದ್ವಾರಾ ಲೋಕಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಹೀಗೆ ಮಾಡದವರು ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯ ಶೂದ್ರರಲ್ಲ, ಜಾತಿಮಾತ್ರ ಶೂದ್ರರು! ಈ ನಾಲ್ಕೂ ವರ್ಣದವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೇ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರೂ, ಗುರು-ಶಿಷ್ಯಭಾವದಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ತಿಳಿದು "ವರ್ಣಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋಗುರುಃ" ಎಂಬ ವಚನವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ತಾವು ವೇದೋಕ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ವೇದಾಜ್ಞೆಗೆ ವಿರೋಧವಾಗಿ ಮನಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುವವರು ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಚ್ಯುತಿ ಹೊಂದಿದವರೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ನಾಶವಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥವು ಹೆಚ್ಚುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಧರ್ಮದಿಂದ ಚ್ಯುತಿಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಲಾರದು; ಮತ್ತು ಅಹಂಭಾವದ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಕನಿಷ್ಠ ಭಾವಗಳು ಅಳಿದು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಗಳೊಳಗಿನ ಪವಿತ್ರ

ವಾದ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರಿತೆಯು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರರು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗುವರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮರೆತು ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣತೆಯಿಂದ ತಾವು ತೇಜೋಹೀನರಾದರೂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯ ವರ್ಣಗಳು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಎಲ್ಲವೂ ನಮಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಆಶಾಪಾಶದಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟು "ವರ್ಣಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಗುರುಃ" ಎಂದು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ನಡೆಸಹೋಗುವರು! ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಲ್ಲ-ವೈಶ್ಯರಿಲ್ಲ ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವದ ಭಾವವು ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಶೂದ್ರರೆಂದರೆ ಸಿಟ್ಟುಬರುವದರಿಂದ ಶೂದ್ರರಂತೂ ಮೊದಲಿಗೇ ಇಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಾವ ವರ್ಣಗಳ ಗುರುಗಳಾಗಬೇಕು ? ಅದರಂತೆ, ನಾವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಶೂದ್ರರು ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಒಡಿಗೊತ್ತಿ– "ಬ್ರಾಹ್ಮಣರದೇನು ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ? ಅವರ ಗುರುತ್ವವನ್ನೇಕೆ ನಾವು ಮನ್ನಿಸಬೇಕು ? ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಗುರುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡರಾಯಿತು. ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ – ಪುರಾಣಾದಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಬರೆದಿರುವದರಿಂದ ತಮಗೆ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಬರೆದಿರುವರು" ಇತ್ಯಾದಿ ಉದ್ಗಾರಗಳಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವರು.

ಇಂಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ–ಕ್ಷತ್ರಿಯ–ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರರನ್ನು ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಗಳಿಂದ ಚ್ಯುತಿಹೊಂದಿದವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಇವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ– ಕ್ಷತ್ರಿಯ–ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರರು ಉದಾಸೀನ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲದೆ ವೃಥಾ ಕಲಹವನ್ನು ಬೆಳಿಸಬಾರದು. ಇಂಥ ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನರಾದ ಧರ್ಮಲಂಡರು ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವರು; ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವರು. ಇಂಥವರ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಯಾವದೊಂದು ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಹೋದ ಮಾನದಿಂದ ಆ ಧರ್ಮದ ಅವನತಿಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ನಾರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ – ಆಚಾರ್ಯವರ, ತಾವು ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಮೇಲಿಂದ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ – ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೈಶ್ಯ – ಶೂದ್ರರು ಅಪರೂಪವಾಗುತ್ತಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನು ? ಕೇವಲ ಜಾತ್ಯಾಭಿಮಾನದಿಂದ ಬಡಿದಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ - ಶೂದ್ರರು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುವರಲ್ಲದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರಾಗಿ ಧರ್ಮಪಾಲೋಪಾದ ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರತೆಯಿಂದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿ, ತದ್ವಾರಾ ತಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ- ಕ್ಷತ್ರಿಯ- ವೈಶ್ಯ- ಶೂದ್ರರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವದು ! ಹೀಗಾಗುತ್ತಾಗುತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ವರ್ಣಸಂಕರದ ಅನರ್ಥಕ್ಕೆ ಲೋಕವು ಗುರಿಯಾಗುವದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ. ನಿಮ್ಮ ಯಥಾರ್ಥವಾದ ನಿರೂಪಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನೀವು ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರೇ ಸರಿ; ಆದರೆ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ವಿವರಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ವರ್ಣಸಂಕರವೆಂದು ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳು ಭಾವಿಸಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನಿಷ್ಟು ವಿವರಿಸಿರಿ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಇದು ಬಹು ಯೋಗ್ಯ ಸೂಚನೆಯು ಆರ್ಯವರ, ತಮ್ಮಂಥ ಸಜ್ಜನರ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಸತ್ಯದ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನನ್ನ ಆತ್ಮವು ಶಾಂತಿಗೊಳ್ಳುವದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗುತ್ತದೆ. ವರ್ಣಸಂಕರಕ್ಕೂ, ಮಹಾತ್ಮರ ಏಕವರ್ಣ ಘಟನೆಗೂ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಸ್ವಚ್ಛಂದಾಚರಣೆಯೇ ಮೂಲವಾಗಿರುವ ವರ್ಣಸಂಕರವು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಮಾರಕವಾಗಿದ್ದರೆ, ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರು ಶಾಸನಪ್ರಣೀತವಾದ ಏಕವರ್ಣ ಘಟನೆಯು ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಾರಕವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಸದ್ಗುರುರೂಪ ದಿವ್ಯ ವಿಭೂತಿಯೇ ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತಂದಿರುವದು. ವಿರಾಟ್ಪುರುಷನ ಮುಖ-ಬಾಹು-ತೊಡೆ-ಪಾದಗಳಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ ವರ್ಣಗಳು ಜಾತಿನಿಷ್ಠವೆಂತಲೂ ಗುಣಕರ್ಮನಿಷ್ಠವೆಂತಲೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಾತಿನಿಷ್ಠವೆಂಬ ನಿರ್ಣಯವು ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೂ, ಗುಣಕರ್ಮನಿಷ್ಠವೆಂಬ ನಿರ್ಣಯವು ಏಕವರ್ಣಾ

ತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವವು. ಗುಣಕರ್ಮ ನಿಷ್ಠವೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ ಮಹಾತ್ಮರು ಚಾತುರ್ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡದೆ ಅವನ್ನು ಮುರಿಬಡಿದು ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪ್ರಚಾರಗೊಳಿಸಿದರು. ಆ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಗುಣ-ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ ಶೂದ್ರರು ಇರಬಹುದು; ಆದರೆ ಇಂಥವರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರರೆಂತಲೂ, ಆವರವರ ವಂಶದವರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರರಾಗಿ ಉಳಿಯಬೇಕೆಂತಲೂ ನಿರ್ಬಂಧವಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಮತ್ತು ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರಿಗೆ ವಿಧಿಸಿರುವ ವೇದೋಕ್ತ ಯಜ್ಞ-ಯಾಗಾದಿ ಕರ್ಮಗಳೂ, ಬೇರೆ ವರ್ಣೋಕ್ತ ಆಚರಣೆಗಳೂ ಈ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದೊಳಗಿನ ಗುಣ - ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ತೋರಿಬರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ, ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವೇ ಆಗಲಿ, ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವೇ ಆಗಲಿ, ಅವು ಗುರುಶಾಸನದಿಂದ ಶಾಸಿತವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಧರ್ಮಗಳೆನಿಸುವವು. ಅವು ಗುರುಶಾಸನವಿಹೀನವಾಗಿ ಸ್ವಚ್ಛಂದಾಚರಣೀಯವಾದರೆ ಅವೆರಡಕ್ಕೂ ಧರ್ಮ ಸಂಜ್ಞೆಯು ಬರಲಾರದು. ಅವನ್ನು ಕಲಹಲಂಪಟ ಪಂಗಡಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಯಾಕಂದರೆ ಆ ಪಂಗಡಗಳೊಳಗಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ಆಚರಿಸಿ ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಹೋಗಿ ಕಲಹ ಬೆಳೆಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಬಹಳ ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯು! ಆರ್ಯವರ್ಯ, ನಾನು ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವನಿದ್ದು, ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ವಿಚಾರ ಹೇಳುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದರೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು!

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಶ್ರೇಷ್ಠ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಗಳೆನಿಸುವ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತತ್ವನಿರೂಪಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿರಬಹುದೆಯೇ? ಆಚಾರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ತತ್ವವಿವೇಚನವು ಸಮಾಧಾನಕರವಾದದ್ದು. ಚಾತುರ್ವರ್ಣಗಳ ಯಥಾರ್ಥಪಾಲನವೂ, ಆಯಾಸಕರವಾದ ಕರ್ಮಕಲಾಪವೂ ಸರ್ವರಿಗೂ ಸಾಧ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬ ಕನಿಕರದಿಂದ ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ

ಅಗಾಧವಾದ ದಿವ್ಯಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ, ಅಲ್ಪಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಮಹತ್ಫಲವು ಸಿಗುವಂಥ, ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯು ತೊಡಕಿಲ್ಲದಂಥ. ಜ್ಞಾನಪ್ರಧಾನವಾದಂಥ, ಸರ್ವಜನ ಸುಲಭವಾದಂಥ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿದರು. ಯಾವ ಧರ್ಮಗಳಾದರೂ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರುವದರಿಂದ ಅವರವರ ಧರ್ಮಗಳು ಅವರವರಿಗೆ ತಾರಕವಾಗಿಯೇ ಇರುವವು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆರ್ಯವರ, ಈ ಸಾರಭೂತ ಬೋಧವನ್ನು ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು; ಸದ್ಗುರುವು ಕೊಡುವ ಆಯಾಸ-ನಿರಾಯಾಸಗಳೆರಡೂ ತಾರಕಗಳೇ! ಇದನ್ನರಿಯದೆ, ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮವು ಆಯಾಸದ ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಮಯವಾದದ್ದು; ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮವು ವೈದಿಕ ಕರ್ಮಹೀನವಾದದ್ದು ಎಂದು ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಬಡಿದಾಡುವವರು ಹಾನಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗದೆ ಇರದು.

ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಭಟ್ಟ— ಈ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು ಯಾವದು?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ವಿಪ್ರವರ್ಯ, ನನ್ನ ನಿರೂಪಣದ ತಾತ್ಪರ್ಯವು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದಹಾಗಾಯಿತು. ಅವರವರ ಧರ್ಮಗಳು ಮಾತ್ರ ಅವರವರಿಗೆ ತಾರಕವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವರವರ ಧರ್ಮಗಳು ಅವರವರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುವವು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಮಾಧವಪಂಡಿತ, ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಇದಕ್ಕೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸುವದು ನನಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಯಾಕೆಂದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನಿಗೆ ತನ್ನ ಧರ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬ ಇಚ್ಛೆಯು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಬಹುಜನರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವು ಅನ್ಯಧರ್ಮಗಳಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಹೋಗಿ ಪರಧರ್ಮವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ ದ್ರೋಹ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವರು; ಇದು ಬಹಳ ಅನ್ಯಾಯವು! ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆಚರಿಸತಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳೆಂತಲೂ, ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳೆಂತಲೂ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿರುವವು. ಆಚರಿಸತಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳು ಸ್ವಧರ್ಮ ಮಾತ್ರ! ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳು ಎಲ್ಲ ಪರಧರ್ಮಗಳು! ಅಂದಬಳಿಕ ಸನಾತನತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳು ಸಜಾ

ತೀಯವಾದರೂ, ಆಚರಿಸತಕ್ಕವು-ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕವು ಎಂಬ ಭೇದದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವು ವಿಜಾತೀಯವಾಗುವವು. ಅಂದಬಳಿಕ ವಿಜಾತೀಯ ವಾದವನ್ನು ಪರಸ್ಪರ ಹೋಲಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವ ಕನಿಷ್ಠತ್ವಗಳನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವದು ಹ್ಯಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಾದೀತು ? ಇದಕ್ಕೊಂದು ಉದಾಹರಣವನ್ನು ಕೊಡೋಣ. ಹಣ್ಣುಗಳೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾವಿನಹಣ್ಣು, ಬಾಳೆಯಹಣ್ಣು ದ್ರಾಕ್ಷಿಯಹಣ್ಣು ಮುಂತಾದವು ಸಜಾತೀಯವಾದರೂ, ರುಚಿ-ಆಕಾರ-ಬಣ್ಣ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವು ವಿಜಾತೀಯವಾಗಿರುವವು. ಅಂದಬಳಿಕ ಮಾವಿನಹಣ್ಣಿಗಿಂತ ಬಾಳೆಯಹಣ್ಣು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸುವದು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯವಾಗಬಹುದೋ ? ಅಭಿರುಚಿಯ ಮೂಲಕ ಯಾವ ಯಾವ ಹಣ್ಣು ಯಾರು ಯಾರಿಂದ ಸೇವ್ಯವಾಗಿರುವವೋ ಅವರವರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಯಾ ಹಣ್ಣುಗಳು ಅವರವರಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುವವು. ಅದರಂತೆ ನಮಗೆ ಸೇವ್ಯವಾದದ್ದೆಂಬ ಕಾರಣದಿಂದ ಆಚರಿಸತಕ್ಕ ಸ್ವಧರ್ಮವು ಸ್ವಭಾವತಃ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿರುವದು; ಆದರೆ ವಿಚಾರಿಸತಕ್ಕ ಪರಧರ್ಮಗಳು ಆಚರಿಸತಕ್ಕವೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಯಾವಹಗಳಾದದ್ದರಿಂದ ಅವು ಸ್ವಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಗೌಣವಾಗಿರುವವು !

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಪಥಿ— ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಗಳು ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಇದನ್ನು ಆರ್ಯವರ್ಯರು ನಿರೂಪಿಸಿದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಆಚಾರ್ಯವರ, ಯಾರು ನಿರೂಪಿಸಿದರೇನು ? ನಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಿದ್ದರೆ ತಿಳಿದಷ್ಟುಗೆ ನಾನೇ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು. ನಮ್ಮ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತರಲ್ಲಿ ವರ್ಣತಃ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ, ಅಥವಾ ಗುಣ-ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರುವರು-ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿರುವರು - ವೈಶ್ಯರಿರುವರು-ಶೂದ್ರರಿರುವರು; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಗುಣಕರ್ಮಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಜಾತಿಗೆ ಮಹತ್ವವಿರುವದರಿಂದ ಆಯಾ ಜಾತಿಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಜಾತಿವಿಭೇದಕ ಸಂಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಒಂದರಿಂದೊಂದನ್ನು ವಿಂಗಡಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ವಿಂಗಡಿಸುವದು ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ

ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ಯಾವ ಸಂಜ್ಞೆಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವುದಿಲ್ಲ. ವೈದಿಕರೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ವರ್ಣವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಭೇದವಿರುತ್ತದೆ ಈ ಭೇದಲಕ್ಷಣವು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಾದ ನಿಮಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಭೇದದ್ಯೋತಕ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿರುವದೂ, ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಾದ ನಮಗೆ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿ ವರ್ಣಭೇದದ್ಯೋತಕ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿರದಿರುವದೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಅದರಿಂದಲೇ ನಮಗೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ 'ಲಿಂಗಾಯತ' ವೆಂದು ಸಂಜ್ಞೆಯು ಇರುವದು; ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಭೇದವು ಹ್ಯಾಗೆ ಒಡೆದು ಕಂಡೀತು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಬಹು ಯೋಗ್ಯ ವಿಚಾರವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಲಿಂಗಾಯತ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದಗಳು ಸಂಜ್ಞಾರೂಪವಾಗಿರುವವಲ್ಲದೆ ವಸ್ತುತಃ ಈ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಸಂಜ್ಞಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಗೌರವಶಾಲಿಯಾದರೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಸಂಜ್ಞೆಯ ಶಬ್ದಗಳಿಗೆ ಗೌರವ ಬರುತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆರ್ಯವರ್ಯರ ನಿರೂಪಣವು ಎಲ್ಲರೂ ನೆನಪಿಡತಕ್ಕದ್ದಾಗಿದೆ.

ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಭಟ್ಟ— ಹಾಗಾದರೆ ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಿರಲಿ, ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಿರಲಿ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ವೈದಿಕರಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವೇದಾಧ್ಯಯನದ ಅಧಿಕಾರವಿರುವದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲವೆ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನದ ಉತ್ತರವು ಬಹು ತೊಡಕಿನದಾಗಿರುವದು. ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವು ಅವಶ್ಯವಾದದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನವು ಐಹಿಕವಾಗಿರದೆ ಪಾರತ್ರಿಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವೂ, ಉಪನಯನವೂ. ಗುರುಕುಲವಾಸವೂ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವವು; ಆದರೆ ಇಂಥ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವೂ, ಉಪನಯನಸಂಸ್ಕಾರವೂ, ಗುರುಕುಲ ವಾಸಾನುಕೂಲತೆಯೂ ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಿಗೂ, ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಿಗೂ

ಪರಸ್ಪರ ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳಾಗಲಾರರು. ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ "ವರ್ಣಾನಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಗುರುಃ" ಎಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಗುರುಗಳಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಚಾತುರ್ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪನ್ನರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿರುವದು. ಈ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪನ್ನರ ಹೊರತು ಅನ್ಯರಿಗೆ, ಅಂದರೆ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರಿಗಾಗಲಿ, ಬೇರೆ ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರಿಗಾಗಲಿ ಉಪದೇಶರೂಪವಾಗಿರುವ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ.

ದಕ್ಷಿಣಾಮೂರ್ತಿಭಟ್ಟ— ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರ ವಿರುವದೋ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆ ಮಾತು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದದ್ದು. ಅದರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಾಗಿರುವ ನಮಗೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಅದರ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಆಯಾ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿರುವಂತೆ ಆಯಾ ವರ್ಣದವರು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವರು. ಆ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಚಾತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರು ಮನಸ್ಸು ಹಾಕುವದು ಅನುಚಿತವು; ಯಾಕಂದರೆ, ಇವೆರಡೂ ಬಗೆಯ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಒಬ್ಬರ ಧರ್ಮ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಕೈಹಾಕುವ ಕಾರಣ ವೇನು ? ನಿಷ್ಕಾರಣ ಕೈಹಾಕಿದರೆ ಕಾಲುಕೆದರಿ ಜಗಳ ತೆಗೆದ ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ !

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಸರಿ ಸರಿ ! ಆಚಾರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ನಿರ್ಣಯವು ನಿರ್ವಿವಾದವಾದದ್ದು. ಪರಸ್ಪರರು ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿರಲು, ಒಬ್ಬರ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ನಿಷ್ಕಾರಣ ಕೈಹಾಕುವದು ಅಪ್ರಾಸಂಗಿಕವೇ ಸರಿ. ಯೋಗ್ಯ ನಿರ್ಣಯವಿದು.

ತಿರುಮಲಯ್ಯಂಗಾರ— ಚಾತುರ್ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿರುವದು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಕ್ಷತ್ರಿಯ - ವೈಶ್ಯ ಈ ಮೂರು ವರ್ಣದವರಿಗೆ ಉಪನಯನದಿಂದ ದ್ವಿಜತ್ವ ಬರುವುದರಿಂದ ಈ ಮೂರು ವರ್ಣದವರಿಗೂ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿರುವದು. ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಉಪನಯನಾಧಿಕಾರ ವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ದ್ವಿಜರು ಅಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ- ಕ್ಷತ್ರಿಯ- ವೈಶ್ಯರು ಆಚಾರ ಹೀನರಾಗಿ ಅಧಮ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದರೆ— "ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರದ್ವಿಜಬಂಧೂನಾಂತ್ರಯೀನಶ್ರುತಿ ಗೋಚರಃ" ಎಂಬ ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯದಂತೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೂ, ಶೂದ್ರರಿಗೂ ದ್ವಿಜ ಬಂಧುವೆಂದರೆ ದ್ವಿಜಾಧಮರಿಗೂ (ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರಬಹುದು, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಿರಬಹುದು) ವೇದಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅಧಿಕಾರ ಎಲ್ಲವು. ಅಧಮರಲ್ಲದೆ ದ್ವಿಜ ರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರಲಿ- ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿರಲಿ- ವೈಶ್ಯರಿರಲಿ ಅರ್ವಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಬಹುದು.

ತಿರುಮಲಯ್ಯಂಗಾರ— ಆಚಾರ್ಯವರ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ "ಕಲಾವಾದ್ಯಂತಯೋಃ ಸ್ಥಿತಿಃ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದಲ್ಲ? ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ-ಕಡೆಯ ವರ್ಣಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಶೂದ್ರವರ್ಣಗಳೆರಡೇ ಇರುವವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತವಾದ್ದರಿಂದ ನಡುವಿನ ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ ವರ್ಣಗಳೆರಡು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತವೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ಈಗ ಆ ಎರಡು ವರ್ಣಗಳಿಗೆ ವೇದಾಧಿ ಕಾರವು ಹ್ಯಾಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ವಿಪ್ರೋತ್ತಮಾ, ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನವು ವಿಚಾರಣೀಯವಾಗಿರುವದು. "ಕಲಾವಾದ್ಯಂತಯೋಃ ಸ್ಥಿತಿಃ" ಎಂದು ಪುರಾಣವಚನವಿರುವದೇನೋ ನಿಜವು; ಆದರೆ ಪರಾಶರ ಸ್ಮೃತಿಯು ಕಲಿ ಯುಗದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗದೊಳಗಿನ ಕ್ಷತ್ರಿಯ- ವೈಶ್ಯ ವರ್ಣದವರ ಸಲುವಾಗಿ ಹಲವು ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿಯೇ ಧರ್ಮರಾಜನೇ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜರೂ, ಚಾಲುಕ್ಯ ಗುಪ್ತರೇ ಮೊದಲಾದ ಅರ್ವಾಚೀನ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜರೂ ಅಶ್ವಮೇಧ ಯಜ್ಞ ಮಾಡಿರುವರೆಂದು ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಇದರ ಸಮಾಧಾನವೇನು? "ಕ್ಷತ್ರಿಯೋಪಿ

ಕೃಷಿಂಕೃತ್ವಾ ದೇವಾನ್ ವಿಪ್ರಾಶ್ಚ ಪೂಜಯೇತ್ | ವೈಶ್ಯಃ ಶೂದ್ರಸ್ತಥಾ ಕುರ್ಯಾತ್ ಕೃಷಿವಾಣಿಜ್ಯ ಶಿಲ್ಪಕಂ ||" ಎಂಬ ವಚನವು ಪರಾಶರ ಸ್ಮೃತಿ ಯೊಳಗಿನದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಮೇಲಿನ ಪುರಾಣ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಈ ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯವೂ, ಇತಿಹಾಸವೂ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿರುವವೆಂದಹಾಗಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ— "ಶೃತಿ-ಸ್ಮೃತಿ ಪುರಾಣಾನಾಂ ವಿರೋಧೋ ಯತ್ರ ದೃಶ್ಯತೇ | ತತ್ರ ಶ್ರೌತಂಪ್ರಮಾಣಂತು ತಯೋರ್ದ್ವೈಧೇಸ್ಮೃತಿರ್ವರಾ ||" ಎಂಬ ವ್ಯಾಸಸ್ಮೃತಿ ವಚನದಂತೆ ಶೃತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣ ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ವಿರೋಧ ಬಂದಾಗ ಸ್ಮೃತಿವಚನವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುವದು; ಆದ್ದ ರಿಂದ ಮೇಲಿನ ಪುರಾಣದ ವಾಕ್ಯಕ್ಕೆ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಉದಾಹರಣಗಳೂ ಅನು ಕೂಲವಾಗಿರುವವು. ಇದಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿ ದ್ದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಭರತಭೂಮಿಗೆ ಅಂಥ ವಿಪನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒದಗಿದ್ದು, ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ ವರ್ಣಗಳು ಲುಪ್ತಪ್ರಾಯವಾದಂತೆ ಆದ್ದರಿಂದ ಪುರಾಣವಾಕ್ಯದಂತೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿರಬಹುದು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಉದ್ವೇಗದಿಂದ— "ಊರು ಹಾಳಾಗಿ ಹೋಯಿತು; ಧರ್ಮವು ಮುಣುಗಿ ಹೋಯಿತು" ಇತ್ಯಾದಿ ವಿಧಾನದ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಆಡುವದುಂಟು; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಆಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವುಗಳು ಮುಣುಗಿ ಹೋಗುವವೋ? ಬೀಜರೂಪ ದಿಂದಾದರೂ ಅವು ಇರಲೇಬೇಕು. ಇದೇ ಮಾತು ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ- ವರ್ಣಗಳಿಗೂ ಹತ್ತುವದೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಶುರಾಮನು ೨೧ ಸಾರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವಂಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿ "ನಿಃಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ಪೃಥ್ವಿ" ಯಾಗಮಾಡಹೋದರೂ, ಕಡೆಗೆ ಶ್ರೀರಾಮನಂಥ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜನಿಂದಲೇ ಆತನು ಸೋತು ತನ್ನ ಅವತಾರ ಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಬೇಕಾಯಿತು; ಅಂದಬಳಿಕ ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯವರ್ಣಗಳಂಥ ವೇದೋಕ್ತ ವರ್ಣಗಳನ್ನು ನಿರ್ಬೀಜ ಮಾಡಲು ಅನ್ಯರ ಪಾಡೇನು? ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ ವರ್ಣದವರಿಗೆ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಾಧಿಕಾರವೂ, ವೈದಿಕ ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೂ ಇದ್ದೇ ಇರುವವು; ಆದರೆ ನಡುವೆ ಬೌದ್ಧ-ಜೈನ-ಧರ್ಮಗಳ ಗದ್ದಲವೆದ್ದದ್ದರಿಂದಲೂ ಮುಸ- ಲ್ಮಾನರ ಹಾವಳಿಯ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೂ ಅವರ ವೈದಿಕಾಚಾರಗಳೂ

ಸಂಸ್ಕಾರಗಳೂ ನಷ್ಟವಾದವು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದ್ವಿಜರ ಮುಖ್ಯ ಸಂಸ್ಕಾರವಾದ ಮೌಂಜೀಬಂಧನವೂ ಅವರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತ ನಡೆದ ಹಾಗಾಯಿತು. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಅವರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಅವಸರವೆಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬೇಕು? ಈ ವಿಪತ್ತು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಬಿಡದಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಮೌಂಜಿ ಬಂಧನವನ್ನೂ, ಯಜ್ಞ - ಯಾಗಾದಿಗಳನ್ನೂ ಶಕ್ಯವಿದ್ದಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಗಿಸುತ್ತ ಬಂದರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಪರದೇಶದವರ ಹಾವಳಿಯ ಮೂಲಕ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಅರಸೊತ್ತಿಗೆಯೂ ವೈಶ್ಯರ ಐಶ್ವರ್ಯವೂ ಕಡಿಮೆಯಾದವು; ಆದರೆ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ—"ನಾವು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ನಾವು ವೈಶ್ಯರು ನಮಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವು ಯಾಕೆ ಇಲ್ಲ?" ಎಂದು ಕೇಳುವದು ಸ್ಪೃಹಣೀಯವಾಗಿರುವದು. ಇಂಥ ಜಾಗೃತಿಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದೂರದರ್ಶಿಗಳಾದ ಪರಾಶರ ಸ್ಮೃತಿಯ ಆಧಾರದಿಂದ ದೇಶ - ಕಾಲ - ಸ್ಥಿತಿಗನುಸರಿಸಿ ಚತುರ್ವರ್ಣಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ದೇಶದ ಹಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ ಗುರುತ್ವ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ತತ್ವತಃ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ವರ್ಣವಿಭಾಗದಂತೆ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ, ಹಾಗು ಗುಣಕರ್ಮವಿಭಾಗದಂತೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳು ಉಳಿಯದೆ, ಬರಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಶೂದ್ರ ವರ್ಣಗಳೆರಡೇ ಉಳಿದರೆ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹಾನಿಯಾಗಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನು? ನಿಮ್ಮ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ, ನಮ್ಮ ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದವರು ಶಾಪಾನುಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯುಳ್ಳವರು, ಅರ್ಥಾತ್ ಬಾಯಿಪೌರುಷದವರು, ಇನ್ನು ಶೂದ್ರರು ಭಾರವಾಹಕರು, ಅರ್ಥಾತ್ ಪರಾಧೀನರು! ಹೀಗೆ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಬಾಯಿ ಪೌರುಷದವರೂ, ಪರಾಧೀನರೂ ಮಾತ್ರ ಆಗಿ, ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ಧನಿಕರಾದ ವೈಶ್ಯರೂ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಆ ದೇಶವು ಎಂದೂ ತಲೆ ಎತ್ತಲಾರದು. ವೇದದಲ್ಲಿ - "ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋ ಬ್ರಹ್ಮವರ್ಚಸಿ ಜಾಯತಾಮಾ-

ರಷ್ಟ್ರೇ" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವಂತೆ "ರಾಜನ್ಯಃ ಶೂರಇಷವ್ಯಃ, ಮಹಾರಥಃ, ಶೂರಃ ಜಾಯತಾಂ" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ ವರ್ಣಗಳನ್ನೂ, ನೀವು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯವರನ್ನೂ ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಇಡಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಚತುರ್ವರ್ಣಗಳಿಂದು ತೇಜಸ್ವಿಯಾಗಿಯೂ, ಬಲಿಷ್ಠವಾಗಿಯೂ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು !

ಚನ್ನಬಸವಾರ್ಯ—ಆಚಾರ್ಯವರ, ಇಂದಿನ ಸರಸವಾದ ನಿರೂಪಣವು ಎಲ್ಲ ವೈದಿಕರ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದು ! ಆದರೆ ಒಂದೆರಡು ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಬೇನ್ನುತ್ತೇನೆ, ಕೇಳಬಹುದೋ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆರ್ಯರು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕು. ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯವು ಹ್ಯಾಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕು ? ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಂಥ ಧರ್ಮಾತ್ಮರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ ಸಂಶಯಗಳ ನಿವಾರಣವು ಮತ್ತೆಲ್ಲಿ ಆಗಬೇಕು ?

ಚನ್ನಬಸವಾರ್ಯ— ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಗಳಂತೆ ಆಗಮಗಳು ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆಯೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳೋಣವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಶ್ರುತಿಗಳು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಶ್ವಾಸದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವಂತೆ ಆಗಮಗಳು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮುಖದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುತ್ತವೆಯೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಶ್ರುತಿಗಳಂತೆ ಆಗಮಗಳು ಅಪೌರುಷೇಯಗಳೇ ಆದವು. ಹೀಗಿರಲು ಆಗಮಗಳಿಗೆ ಶ್ರುತಿಗಳ ಅನುಸರಣವು ಹ್ಯಾಗೆ ಸಂಭವಿಸುವದು ? ಮೇಲಾಗಿ ಸ್ಮೃತಿಗಳು ಮನ್ವಾದಿಕರಿಂದಲೂ, ಪುರಾಣಗಳು ವ್ಯಾಸರಿಂದಲೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವು ಪೌರುಷೇಯವಾದವು. ಮಹಾತ್ಮನ್, ಸಂಶಯ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ, ಕ್ಷಮಿಸೋಣವಾಗಬೇಕು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆರ್ಯೋತ್ತಮ, ನಿಮ್ಮ ಶಂಕೆಯು ಬಹು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು. ತತ್ವತಃ ನೋಡಿದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಜ್ಞಾನವು ಒಂದೇ ಒಂದಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನೇ ನಿಗಮಾಗಮ ಶ್ರುತಿ-ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಗಳೂ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತದ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಅನುಸರಿಸುತ್ತವೆಯೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆಗಮವು ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುತ್ತದೆಯೆಂದು ಮಾತ್ರದಿಂದ

ಆದರ ಅಪೌರುಷೇಯತ್ವಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೊಂದು ಗ್ರಂಥವು ಪೌರುಷೇಯವಿರಲಿ, ಅಪೌರುಷೇಯವಿರಲಿ ಅದು ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿಗ ಮಾನದಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರುತಿಗಳಂತೆ ಆಗಮಗಳೂ ಅಪೌರುಷೇಯಗಳೆಂಬ ಮಾತು ಎಲ್ಲ ವೈದಿಕರು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುವದು. ಕೆಲವು ವೈದಿಕರು ಕೇವಲ ಶ್ರುತಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವರು, ಕೆಲವರು ಕೇವಲ ಆಗಮವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವರು, ಕೆಲವರು ಶ್ರುತ್ಯಾಗಮಗಳೆರಡನ್ನೂ, ಕೆಲವರು ಆಗಮ ಶ್ರುತಿಗಳೆರಡನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸುವದು ! ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ವೈದಿಕ, ತಾಂತ್ರಿಕ, ವೈದಿಕ ತಾಂತ್ರಿಕ, ತಾಂತ್ರಿಕ ವೈದಿಕ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಭೇದಗಳುಂಟಾಗುವವು ನಿಮ್ಮ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆಗಮವನ್ನೂ, ಅಮುಖ್ಯತ್ವೇನ ವೇದವನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸುವುದರಿಂದ ಅದು ತಾಂತ್ರಿಕ ವೈದಿಕವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮ, ನಿಮ್ಮ ನಿರೂಪಣವು ಸತ್ಯವಾದದ್ದು. ಧರ್ಮದ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗ ಜ್ಞಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವುದರಿಂದ ವೈದಿಕರಾದವರಲ್ಲಿ ಶಂಕಾ-ಕುಶಂಕಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಕಲಹಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುತ್ತವೆ! ವೇದವಲ್ಲಿಯ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಮಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸುವದು; ಆದರೆ ಶಿವೋಪಾಸನರೂಪ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ದೇವತಾಕವಾದ ಯಜ್ಞಗಳು ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗಿ ಹೋಗುವವೆಂದು ನಮ್ಮ ಮತದ ಸಿದ್ಧಾಂತವಿರುವುದರಿಂದ, ರುದ್ರೋಪಾಸನಾತ್ಮಕವಾದ ಶ್ರೀ ರುದ್ರದ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಕರ್ಮಕಾಂಡದ ವೇದಾಧ್ಯಯನವು ನಮಗೆ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜಕವೂ, ವ್ಯಥಾಯಾಸಕವೂ ಆಗಿರುವದು. ಆದರೆ ಯಾವತ್ತೂ ಶೈವಾಗಮಗಳು ನಮಗೆ ಗ್ರಾಹ್ಯವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ತಂತ್ರಾತ್ಮಕವಾದ ಆ ಆಗಮಗಳು ನಮ್ಮ ಮತಕ್ಕೆ ಮೂಲಾಧಾರಗಳು ಅವು ಪರಮೇಶ್ವರನ ಮುಖದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟ ಉಕ್ತಿಗಳಾದದ್ದರಿಂದ. ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರುತಿಗಿಂತಲೂ ಅವಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವ ಕೊಡುವೆವು.

ಚನ್ನಬಸವಾರ್ಯ— ಹಾಗಾದ ಬಳಿಕ ವೇದಾಧ್ಯಯನಾಧಿಕಾರವು ನಮಗಿರುವದಷ್ಟೇ ?

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ನಾವು ಅವಶ್ಯಕ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಲ್ಲಿ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಾದ ನಾವು ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗದು; ಯಾಕಂದರೆ ನಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಸಂಬಂಧವೂ, ಉಪನಯನ ಸಂಸ್ಕಾರವೂ, ಗುರುಕುಲವಾಸಾನುಕೂಲತೆಯೂ ಸರ್ವಥಾ ಇರುವದಿಲ್ಲ.

ಚನ್ನಬಸವಾರ್ಯ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ಆರ್ಯವರ, ಇಂದಿನ ಸಜ್ಜನ ಸಮಾಗಮದ ಸುಯೋಗದಿಂದ ನನ್ನ ಸಂಶಯದ ನಿವಾರಣೆಯಾಯಿತು! ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಏಕವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಿಗೆ ತಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ “ ವೀರಶೈವ ಲಿಂಗಾಯತ ” “ ಲಿಂಗಾಯತ ” ಎಂಬ ಪ್ರಭೇದಕ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿರುವಂತೆ, ಅಪ್ರಾಕೃತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಲಿಂಗೀಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ವೀರಶೈವಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಗಳಿರುವವೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ; ಇದರ ವಿಚಾರವೇನು ?

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಚನ್ನಬಸವಾರ್ಯ, ಜಾತಿಭೇದವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ್ದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟ ತೋರಿಸಬೇಕಾದದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಮಗೆ “ಲಿಂಗಾಯತ” ಎಂಬ ಸಂಜ್ಞೆಯಿರುವದೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದಾಯಿತು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಜಾತಿಭೇದವಿರದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಉಪಾಸ್ಯ ದೈವತವಾದ ವೇದಾತೀತನೆನಿಸುವ ಪರಶಿವನು ಅಪ್ರಾಕೃತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆಂದು ಪುರಾಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದರಿಂದ, ಕೇವಲ ಆತನನ್ನು ಅಭೇದದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಉಪಾಸಿಸುವ ನಾವು ಅಪ್ರಾಕೃತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಸರಿ! ಅದರಂತೆ, ನಾವು ಶಿವನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ವೀರಭಕ್ತಿಯಿಂದ ವೀರಶೈವರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಿಂದಲೂ, ಜನ್ಮದಾರಭ್ಯ ಮರಣಪರ್ಯಂತ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ ನಾವು ಲಿಂಗವನ್ನು ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ಲಿಂಗಾಂಗಿಗಳೆನಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ನಾವು ವೀರಶೈವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂತಲೂ ಲಿಂಗೀ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂತಲೂ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಉಪನಯನದಿಂದ ದ್ವಿಜತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು, ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿ ಚತುರ್ವರ್ಣಗಳ ಗುರುಗಳೆನಿಸುವ, ಷಟ್ಕರ್ಮಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳ, ಕೇವಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದು ಶಬ್ದದಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾತ್ರ ನಾವು ಅಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ—ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇಂದಿನ ದಿನವೇ ಸುದಿನವು; ಇಂದಿನ ಬೋಧಪ್ರಸಂಗವೇ ಸುಪ್ರಸಂಗವು! ಹಲವು ದೀಪಗಳ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಆಯಾ ದೀಪಗಳ ಬುಡದಲ್ಲಿರುವ ಕತ್ತಲೆಗಳ ಪರಸ್ಪರ ನಿವಾರಣವಾಗು ವಂತೆ, ಇಂದಿನ ಸಜ್ಜನ ಸಮುಚ್ಚಯದ ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವೈದಿಕರ ಸಂಶಯಗಳ ನಿವಾರಣವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರರ ಪ್ರೇಮವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು! ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಆರ್ಯವರ್ಯರ ನಿರೂಪಣವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಟ್ಟು "ಬ್ರಾಹ್ಮಣ" ಶಬ್ದದಿಂದ ಗೊಂಡಲವಾಗದಂತೆ ಬೇಕಾದ ಜಾತಿಯವರು ತಮ್ಮ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿ "ವಿಶ್ವಕರ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ" "ದೈವಜ್ಞ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ" "ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ" ಇತ್ಯಾದಿ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಕರೆಯಲ್ಪಟ್ಟರೆ ಯಾರು ಯಾಕೆ ಅಸೂಯೆಪಡಬೇಕು? ಅದರಿಂದಾಗುವ ಬಾಧೆಯಾದರೂ ಏನು?

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನಡೆದ ಧರ್ಮ ಚರ್ಚೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ವೈದಿಕ ವರ್ಣದವರು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಬದ್ಧರಾಗುತ್ತಿರಲು, ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಕುತೂಹಲದಿಂದ—"ವಿಪ್ರೋತ್ತಮ, ತಾವು ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ತಮಗೆ ತಿಳಿಯದ್ದು ಒಂದೂ ಇಲ್ಲ, ವಜ್ರಕ್ಕೆ ಕುಂದಣ ಹಾಕಿದಂತೆ ನಮ್ಮ ಆರ್ಯ ವರ್ಯರೂ ಇಂದು ದಯಮಾಡಿಸಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಇಸ್ಲಾಮಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ, ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕೂ ಏನಾದರೂ ಸಂಬಂಧವಿರುವದೂ ಇಲ್ಲವೊ? ನಾವು ವೇದವನ್ನು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವೆಂದು ಮನ್ನಿಸುವದಿಲ್ಲ ವಾದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವು ಅವೈದಿಕವಾಯಿತು. ಅಂದ ಬಳಿಕ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂಧವು ಹ್ಯಾಗಾಗುವುದು? ಧರ್ಮಗಳ ಭಿನ್ನತ್ವದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಭಾವಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಬರುವದೋ ಹೇಗೆ? ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿಸುವ ಕೃಪೆಯಾಗಬೇಕು."

೩೨. ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳು

ಕಾಸೀಮಖಾನನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವರೆಂದು ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಕೌತುಕದಿಂದ ಮಾರ್ಗಪ್ರತೀಕ್ಷೆ ಮಾಡಹತ್ತಿದರು. ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆ-ಪರಧರ್ಮ ಸಹಿಷ್ಣುತೆಗಳು ಜಗತ್ತಿನ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ್ದರಿಂದ ಈ ಪ್ರಶ್ನಗಳ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರ ಹಿತವಾಗುವದೆಂದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಭಾವಿಸಿದರು. ಆಗ ಅವರು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ-- ಆಚಾರ್ಯವರ, ಖಾನರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಮಹತ್ವದ ವಾಗಿರುವವು. ಈಗಿನ ಭಯಂಕರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಧರ್ಮದ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನಡೆಸಿರುವ ಅನಾಹುತದಿಂದ ಅವರು ಹಿಂದೂ ಜನರಿಗೆ ತೀರ ಬೇಡಾಗಿರುವರು. ಪರಸ್ಪರದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಾಗ್ನಿಯು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಿಂದ ರಕ್ತದ ಕಾವಲಿಗಳು ಹರಿಯುವದೊಂದು ಧರ್ಮದ ಅಪಮಾನವೇ ಸರಿ! ಕಾಸೀಮಖಾನರಂಥ ಪ್ರಮುಖ ಯವನರು ಧರ್ಮಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತುಕೊಂಡು ವಿವೇಕದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ಲೋಕದ ದುಃಖದ ವಾಸವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಪ್ರೇಮಭಾವಕ್ಕಿಂತ ಪವಿತ್ರವಾದದ್ದು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾವದಿರುವದು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ—ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನು ? ಸ್ವಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು ಪರರಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ತಾಪ ಕೊಡರು; ಅವರಿಗೆ ಜಗತ್ತೇ ಪ್ರೇಮಮಯವಾಗಿ ತೋರುವದು. ಆದರೆ ಧರ್ಮದ ದುರಭಿಮಾನವುಳ್ಳವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವೇ

ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮದವರನ್ನು ಮತ್ಸರಿಸಿ ತಾಪ ಕೊಡುವರು! ಅಂಥವರಿಗೆ ಸ್ವಧರ್ಮದ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವೇ ತಿಳಿಯದಿರುವಾಗ ಪರ-ಧರ್ಮದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅನರ್ಥಗಳೊದಗಿದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ?

ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ— ನಮ್ಮ ವೇದವು ಈಶ್ವರ ಪ್ರಣೀತವಾದ್ದರಿಂದ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠವೇ ಸರಿ. ಅದನ್ನು ಅನ್ಯ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳು ಕೃತಕಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಸರಿಗಟ್ಟಲಾರವು !

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೆ, ನಿಮ್ಮ ದುಡುಕಿನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತದೆ. ವೇದದಂತೆ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮದವರ ಕುರಾಣ, ಝಂದಾವೆಸ್ತ, ಬಾಯಬಲ್ ಮೊದಲಾದವರೂ ಈಶ್ವರ ಪ್ರಣೀತಗಳೇ ಎಂದು ನಿಮ್ಮಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಬಾರದ್ದು ದುಃಖದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ.

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾವಧಾನಿ— ಛಿ ಛಿ ! ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ ಶಾಂತಂ ಪಾಪಂ ! ಈ ಮಾತು ಸರ್ವಥಾ ಶಕ್ಯವಲ್ಲ ! ಆಚಾರ್ಯರವರ, ನನ್ನನ್ನು ನೀವು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ವೇದೇತರ ಗ್ರಂಥಗಳು ಕೃತಕಗಳೇ ಸರಿ. ಅವು ಅಪೌರುಷೇಯಗಳು ಹ್ಯಾಗಾದಾವು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಅವಧಾನಿಗಳೇ, ವೇದದ ವಿಷಯದ ನಿಮ್ಮ ಆತ್ಯಂತಿಕವಾದ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವಂತೆ, ಸುತರಾಂ ನೋಡದೆ ಇದ್ದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯಕ್ಕೆ ನೀವು— " ಅವು ಕೃತಕಗಳೇ " ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿಯುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ದುಃಖವೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ನೀವು ವೇದದ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಅರ್ಥವರಿತು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಮಾಡಿರುವಿರೋ ?

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾವಧಾನಿ— ಇಲ್ಲ ಮಹಾತ್ಮನ್, ದೊಡ್ಡವರ ಮುಂದೆ ನಾನು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲಾರೆನು. ನಮ್ಮ ವೇದವನ್ನೇ ಅರ್ಥವರಿತು ನಾನು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡದಿರುವಾಗ ನನಗೆ ಉಳಿದ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಸುದ್ದಿ ಏಕೆ ? ನೀವು ಹೇಳುವದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಆ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಹೆಸರೂ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಋಗ್ವೇದದ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಘನಾಂತವಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಸ್ವರಗಳ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಾದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ನಾಲಿಗ

ಕೊಳ್ಳಬೇಕು ! ಆದರೆ ವೇದಾರ್ಥದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಕೇಳಿದರೆ, ನನಗೆ ರಾಮಶಬ್ದದ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲ. ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಲಾರೆನು !

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ನಿಮ್ಮಂಥಾ ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯ ಕರ್ಮಶೀಲರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಹೀಗೆ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ವೇದಮಾತೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸದಿದ್ದರೆ ಆಕೆಯು ಎಂದೋ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು ! ವೇದದ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಪೂರ್ವವಾದ ಅಧ್ಯಯನವು ಇನ್ನೂ ವರೆಗೆ ಉಳಿದಿರುವದು ನಿಮ್ಮಂಥ ವೈದಿಕರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ! ಆದರೆ ಅವಧಾನಿಗಳೇ, ವೇದದ ವಿಷಯದ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಸಂಗಡ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿರುವ ಅನ್ಯಮತಗ್ರಂಥದ ವಿಷಯದ ಅನುದಾರವಾದ ವಿಚಾರವು ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಮಹಾತ್ಮರೆ. ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ಎಲ್ಲ ಮತಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ಶಕ್ಯವಿರುವದು ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ವೇದದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಮತಗ್ರಂಥಗಳೂ ಅಪೌರುಷೇಯವೆಂದು ಹೇಳುವದನ್ನಾದರೂ ಹ್ಯಾಗೆ ನಂಬಬೇಕು ? ನನ್ನ ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ; ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನ ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಕೇಳಿರುವೆನು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗವಿದ್ದರಲ್ಲವೆ ಕ್ಷಮಿಸುವದು ? ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಸಮಂಜಸ ಪ್ರಶ್ನಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ನನ್ನದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನವದೆ, ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಿರಿ. ನಮಗೆ ಸುತರಾಂ ಪರಿಚಯವಿಲ್ಲದ, ಅಥವಾ ನಾವು ಎಂದೂ ನೋಡದೆ ಇದ್ದ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಅಂಥವನನ್ನು ಸಜ್ಜನನೆಂದು ಭಾವಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಜ್ಜನತೆಯೋ, ಅಥವಾ ದುರ್ಜನನೆಂದು ಭಾವಿಸುವಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸಜ್ಜನತೆಯೋ ?

ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ (ತಟ್ಟನೇ)— ತಾನು ಸಜ್ಜನನಿದ್ದರೆ ತನಗೆ ಜಗತ್ತೇ ಸಜ್ಜನವಾಗಿ ತೋರುವದೆಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ, ನಾನು ಸಜ್ಜನನಾಗಿದ್ದರೇ, ನನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಆ ಅಪರಿಚಿತ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ನಾನು ಸಜ್ಜನನೆಂತಲೇ ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು !

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು, ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ

ಮಾತು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು! ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಆದಿಗ್ರಂಥವೆನಿಸುವ ವೇದವನ್ನು ಅಪೌರುಷೇಯವೆಂದು ನಂಬಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಾನು— "ಇವು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕುರಾಣವನ್ನು, ಬಾಯಿಬಲ್ಲನ್ನು, ಝುಂದಾವೆಸ್ತವನ್ನೂ, ಬೇರೆ ಧರ್ಮದ ಆದಿಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಭಕ್ತಿಪುರಸ್ಸರ ಇಟ್ಟು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು— "ಈ ಪರಕೀಯ ಪೂಜ್ಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಅಪೌರುಷೇಯಗಳೋ, ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವಿರಿ ?

ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ (ತಲೆ ತುರಿಸುತ್ತ)— ಆಚಾರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಿ ಯಾರು ಗೆಲ್ಲುವರು ? ನಮ್ಮ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವು ಅಪೌರುಷೇಯವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇದ್ದದ್ದಾದರೆ, ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವೆಂದ ಕೂಡಲೇ " ಧರ್ಮ " ಎಂಬ ಶ್ರವಣಮಾತ್ರದಿಂದ ಆ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಪೌರುಷೇಯವೆಂದು ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು! ಮಹಾತ್ಮನ್, ಬೇರೆಯವರ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೂ ಅರಿಯದ ನಾನು ಆ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ದೋಷಾರೋಪಣೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಗುಣಾರೋಪಣೆ ಮಾಡುವದು, ಅರ್ಥಾತ್ ಅವು ಅಪೌರುಷೇಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುವದು ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೂ, ಶಾಂತಿಗೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು, ಆಚಾರ್ಯವರ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದಾದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕ್ಷಮೆಯ ಮಾತು ಬೇಡ; ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ಖಂಡ-ತುಂಡ ಮಾತಾಡಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಿರುತ್ತರ ಮಾಡಹೋದ ನನ್ನ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ನೀವೇ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ಸತ್ಪಾತ್ರಗಳ ಅಪಮಾನವೇ ಹಾನಿಕರವಾಗಿರಲು, ನಿಮ್ಮಂಥ ವಿದ್ವಾಂಸರ ಅಪಮಾನವು ಕ್ಷೇಮಕರವಾಗಬಹುದೇ ?

ನಾರಾಯಣಶಾಸ್ತ್ರಿ (ಕೈಜೋಡಿಸಿ)— ಛೀ ! ಛೀ ! ತಮ್ಮ ಅಪರಾಧವೇ ? ಆಚಾರ್ಯವರ, ನಮ್ಮನ್ನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ಅಗಾಧ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿ ಬಂದ ನೀವು, ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಅಪರಾಧಿಗಳಾಗುವಿರಾ ? ನನಗೆ ಅವ

ಮಾನವಾಗಿದ್ದರಷ್ಟೇ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅವಮಾನಿಸಿದರೆಂದು ಹೇಳುವದು ! ನಿಮ್ಮ ಬೋಧದಿಂದ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವು ದೂರವಾಗತೊಡಗಿದೆ. ನಾನು ನನ್ನ ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯೆನಿಸುವ ತಮ್ಮ ಚರಣಗಳಿಗೆ ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸುವೆನು. ಭಗವನ್, ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಅಪೌರುಷೇಯಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಆಧಾರಗಳಿದ್ದರೆ ಹೇಳೋಣವಾಗಬೇಕು, ಅಂದರೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಗುವದು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ವಿಪ್ರವರ, ಸದ್ಭಾವದಿಂದ ಅನ್ಯ ಮತಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಅಪೌರುಷೇಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಈಗ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣವು. ಅದಕ್ಕಿಂತ ಗೌಣವಾದ ಎರಡನೆಯ ಕಾರಣವೆಂದರೆ, ನಿಮ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಜನರು ಹೇಳುವದನ್ನು ಆಪ್ತಾಲೋಚನೆಯೆಂದು ಸದ್ಭಾವದಿಂದ ನಂಬುವದು. ಇದಕ್ಕೂ ಗೌಣವಾದ ಮೂರನೇ ಕಾರಣವು ಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ, ಆಪ್ತರು ಮಾಡುವ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ವಿವೇಕದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನಪಡುವದು. ನನ್ನಲ್ಲಿ ನೀವು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಟ್ಟಿರುವದು ಕಂಡುಬರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಈಗ ಮಾಡುವ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ವಿವೇಕದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡು ಸಮಾಧಾನಪಡುವದು. ನಾನು ಈಗ ಮಾಡುವ ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತ ವಿವರಣೆಯನ್ನು ಕೇಳಿರಿ. ವೇದವು ಅನಂತವೆಂದು ನಾವು ಹೇಳುವೆವಲ್ಲವೆ ? ಅದರಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ ಅನಂತವೆಂತಲೂ ನಾವು ಹೇಳುವೆವು. ಅನಂತವಾದ ವೇದವು ಅನಂತವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಚಿಹೋಗಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ? ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಿಗೆ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಜನರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಬಂಧಿಕರಲ್ಲವೆ ? ನ್ಯಾಯಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅವರವರ ಅಧಿಕಾರದ ತಾರತಮ್ಯದಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸುಖೋಪಭೋಗಗಳನ್ನು ಅವರವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವಂತೆ, ಜ್ಞಾನರಾಶಿಯಾದ ವೇದವನ್ನು ಆತನು ಅವರವರಿಗೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವದು ನ್ಯಾಯಪ್ರಾಪ್ತವಲ್ಲವೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ಕರುಣಾಳುವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ತನ್ನ ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಂಡ, ಅಂದರೆ ತನ್ನನ್ನು ಅರಿತ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಜ್ಞಾನರಾಶಿಯನ್ನು ಹಂಚಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವನು. ಈ ಜ್ಞಾನರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಜರಾದ

ತಪ್ರೋನಿಷ್ಠ ಋಷಿಗಳು ದೇವರ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳಿ ಪ್ರಕಟಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವು ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ವೇದವೆಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆಯಿತು; ಅದರಂತೆ ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರರೇ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಮುಖಾಂತರ ಈಶ್ವರನಿಂದ ಕರುಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಜ್ಞಾನವು ಕುರಾಣ, ಝುಂದಾವೆಸ್ತ, ಬಾಯಬಲ್ ಮೊದಲಾದ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಆಯಾ ಭಾಷೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಯಿತು. ಇವರೆಲ್ಲರ ಜ್ಞಾನರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಥಾ ಭೇದವಿರಲಾರದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ವೈದಿಕರು ನಾವು ಭಕ್ತಿ—ಜ್ಞಾನ—ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಆದರಿಸುವಂತೆ ಉಳಿದವರೂ ಆದರಿಸುವರು. ವೈದಿಕರು ನಾವು ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವಂತೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮದವರೂ ಸಾಧಿಸುವರು. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರಾದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಹಾಪುರುಷರು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂತೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮದವರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವರು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದಿನ ಮಹಾಪುರುಷರ ಮಹಿಮೆಗಳಿರುವವು, ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವವು. ಅಂದಬಳಿಕ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚೇನು ಅವರಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯೇನು? ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯವು ನಿಜವಿದ್ದರೆ ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಜವಿರಬಹುದು, ಅವರಲ್ಲಿಯವು ಸುಳ್ಳಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯವೂ ಸುಳ್ಳು ಇರಬಹುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳಲವಶ್ಯವಿಲ್ಲ, ಇಷ್ಟರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗದಿದ್ದರೆ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಗೊಡವಿಗೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನೀವು ಹೋಗಬೇಡಿರಿ. ಸಮಾಧಾನವಾಗತಕ್ಕ ಕಾಲವು ಒದಗಿ ಬಂತೆಂದರೆ ತಾನೇ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವದು!

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ವಿವರಣೆಯು ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತಿನ ಸಂಶಯು ಬರುವ ಸಂಭವವಿದೆ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನ ಮಾಡುವೆನು. ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಬೇಕು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ದೊಡ್ಡವರು ಮಾಡುವ ಪ್ರಶ್ನಕ್ಕೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟೇ ತೀರಬೇಕಾಗುವದು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಮೂಲ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಈಶ್ವರ ಪ್ರಣೀತಗಳೇ ಆಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಪುಸ್ತಕ

ಗಳಷ್ಟೇ ಈಶ್ವರಪ್ರಣೀತಗಳೆಂತಲೂ, ಅನ್ಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಕೃತಕ ಗಳೆಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವರೇ ಕುರಿತು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ ಕಾರಣವೇನು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆಯಾ ಧರ್ಮದ ಮಹಾತ್ಮರು ಆಯಾ ಧರ್ಮ ದವರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿರುವರು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರು ಹೇಳಿದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಟ್ಟು ಆಯಾ ಧರ್ಮದವರು ಏಕನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಹಾದಿ ನಡೆದರೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ಆನಂದದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಅವರು ಮುಟ್ಟಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಆ ಹಾದಿ ನಡೆಯುವ ನಡೆಯುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಹಾದಿಗಳ ಊಹಾಪೋಹ ಮಾಡುತ್ತ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರೆ ಸಂಶಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ “ ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ ” ಎಂಬಂತೆ ಕಡೆಗೆ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಫಲವೇನು ಆಗು ವದು ? ಆಯಾ ಧರ್ಮದವರಿಗೆ ಆಯಾ ಧರ್ಮದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪೂರ್ವಿ ಕರು ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ತೋರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟಿರುವರು, ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಅಬಾಧಿತವಾದ ಆ ನಿರ್ಮಲ ಮಾರ್ಗಗಳು ಆಯಾ ಧರ್ಮದವರಿಗಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಇಟ್ಟಿರುವ ದಿವ್ಯವಾದ ಗುಪ್ತ ನಿಧಿಗಳಂತೆ ಇರುವವು ! ನಮ್ಮವರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸೊತ್ತು ನಮಗಾದೀತಲ್ಲದೆ ಪರರು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸೊತ್ತು ನಮಗಾದೀತೆ ? ಹಾಗೆ ಪರರ ಸೊತ್ತನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವುದು, ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡು ವದು, ಅಥವಾ ನಿರರ್ಥಕವಾಗಿ ಅದರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಊಹಾಪೋಹ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ನ್ಯಾಯವಾದೀತೆ ? ಪರದ್ರವ್ಯವು ವಮನ ಸಮಾನವೆಂದು ಹೇಳಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಪರದ್ರವ್ಯವು ವಸ್ತುತಃ ವಮನವಾ ದೀತೇ ? ಪರದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಆಶಿಸಬಾರದೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಬೇ ಕೆಂದು ಹಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೆ ? ಪರಸೊತ್ತು ನಮಗೆ ವಮನಸಮಾ ನವು; ನಮ್ಮ ಸೊತ್ತು ಪರರಿಗೆ ವಮನಸಮಾನವು; ಆದರೆ ವಸ್ತುತಃ ನಮ್ಮ ಸೊತ್ತು ವಮನವಲ್ಲ, ಪರರ ಸೊತ್ತೂ ವಮನವಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ ವಸ್ತುತಃ ಯಾವ ಧರ್ಮವೂ ತಿರಸ್ಕರಣೀಯವಾದದ್ದಲ್ಲ; ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತೊ ಬ್ಬರ ಧರ್ಮದ ಗೊಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯವಾದ ಅಶ್ರದ್ಧೆ ಯನ್ನಾಗಲಿ, ಪರಧರ್ಮದ ವಿಷಯದ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯನ್ನಾಗಲಿ ತಾಳಬಾರ

ದೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದ ಮಹಾತ್ಮರೂ ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. "ಸ್ವಧರ್ಮೇ ನಿಧನಂ ಶ್ರೇಯಃ ಪರಧರ್ಮೋ ಭಯಾವಹಃ" ಎಂಬ ಭಗವದುಕ್ತಿಯಾದರೂ ಇದೇ ಮಾತನ್ನು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಹೀಗೆ ನಿರ್ಬಂಧಿಸದೆ ಬೇಕಾದವರು ಬೇಕಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರೆ, ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಯಾರೂ ಯಾವ ಧರ್ಮವನ್ನೂ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾವ ಧರ್ಮವೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆನಂದ ಸ್ಥಾನವೂ ಯಾರಿಗೂ ಸಿಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ!

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ— ಸರಿ ಸರಿ! ಸಮರ್ಪಕ ಉತ್ತರವು; ಆದರೆ ದೊಡ್ಡವರ ಈ ನಿರ್ಬಂಧವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ? ಆಗಾಗ್ಗೆ ಧರ್ಮ ಸುಧಾರಣೆಯಾಗುತ್ತ ಬಂದಿರುವದು; ಹೊಸ ಧರ್ಮಗಳು ಉದಯವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿರುವವು; ಒಂದು ಧರ್ಮದವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನ್ಯ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ ಬಂದಿರುವರು; ಹೀಗೇಕೆ ಆಗಬೇಕು? "ಧರ್ಮಕೀರ್ತಿದ್ವಯಂ ಸ್ಥಿರಂ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಧರ್ಮವು ಸ್ಥಿರವಾದದ್ದಿದ್ದು ಹೀಗೆ ಅದರ ಅಸ್ಥಿರತೆಯು ಕಂಡುಬರುತ್ತದಲ್ಲ, ಇದರ ಕಾರಣ ವೇನು?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಮಾಡುವ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳಂತೆ ನಟಿಸುವ ಕೌತುಕವನ್ನು ನಾನು ಇಂದು ಕಂಡೆನು! ಆರ್ಯವರ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗೆ ಯಥಾಮತಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಂತೋಷಪಡುತ್ತದೆ. "ದೊಡ್ಡವರ ನಿರ್ಬಂಧವಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿದೆ" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿರುವಿರಲ್ಲವೆ? ಮಹಾತ್ಮನ್, ಇಲ್ಲ, ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಲೋಕವು ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು ಸ್ವಧರ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ದೊಡ್ಡವರ ನಿರ್ಬಂಧವನ್ನು ಮೀರಿ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟವಾಗಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಧರ್ಮ ಸುಧಾರಣೆಯು. ಅಥವಾ ಹೊಸ ಧರ್ಮದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಆಗಬೇಕಾಯಿತು! ಇಂಥ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಲೋಕವೇ ನಾಶದ ಪಂಥವನ್ನು ಹಿಡಿದಾಗ ದೊಡ್ಡವರು ಕನಿಕರಪಟ್ಟು ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಧರ್ಮದ

ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಹೊಸ ಧರ್ಮದ ಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನಾಗಲಿ, ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವರು, ಇದರಂತೆಯೇ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಮಾಡುತ್ತಲೂ ಹೋಗುವರು ! ಮಹಾತ್ಮನ್, ಧರ್ಮವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದರೂ ಆದರಂತೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಸ್ಥೈರ್ಯವೆಲ್ಲಿ ಇರುವದು ? ಜನರ ಚಾಂಚಲ್ಯದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಧರ್ಮವೂ ಚಂಚಲವಾಗಿರುವಂತೆ ತೋರುವದು.

ಧರ್ಮದ ಅಂತರಂಗ ಬೇರೆ. ಬಹಿರಂಗ ಬೇರೆ. ಅಂತರಂಗವು ಅವಿನಾಶಿಯಾದ ಸನಾತನವೆನಿಸುವ ಆತ್ಮದರ್ಶಕ ತತ್ವಮಯವಾದದ್ದು; ಬಹಿರಂಗವು ವಿನಾಶಿಯಾದ ಜೀವನಾನುಕೂಲವೆನಿಸುವ ಕರ್ಮಮಯವಾದದ್ದು. ಕರ್ಮಮಯವಾದ ಬಹಿರಂಗವನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ ಹೊರತು ಧರ್ಮದ ಅಂತರಂಗದ ತತ್ವಮಯ ಸ್ವರೂಪವು ಸಾಧ್ಯವಾಗಿ ಆತ್ಮದರ್ಶನ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ ಸದಾನಂದ ರೂಪ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಲಾಗುವದಿಲ್ಲ.

ಲೋಕವು ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನವಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು ನೀತಿಭ್ರಷ್ಟವಾಗಿ ಧರ್ಮದ ಬಹಿರಂಗವೆನಿಸುವ ಕರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ದಾಂಭಿಕತನದಿಂದಾದರೂ ಮಾಡುವದು, ಇಲ್ಲವೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದದಿಂದಾದರೂ ವರ್ತಿಸುವದು; ಇದೇ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟತೆಯ ಲಕ್ಷಣವು ! ಇದಕ್ಕೇ ಧರ್ಮಗ್ಲಾನಿಯೆನ್ನುವರು. ಭಗವಂತನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ— "ಯದಾಯದಾಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿರ್ಭವತಿ ಭಾರತ ! ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಮಧರ್ಮಸ್ಯ ತದಾತ್ಮಾನಂ ಸೃಜಾಮ್ಯಹಂ" ಎಂದು ಹೇಳುವಂತೆ, ಇಂಥವರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಧರ್ಮಸುಧಾರಣೆಯು ಅಥವಾ ಹೊಸ ಧರ್ಮದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ! ಇಂಥವರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರ ಅವತಾರವು ! ಯಾವಾಗಾದರೂ ಇಂಥವರೇ, ಅಂದರೆ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರೇ ಬಹುತರ ಧರ್ಮಾಂತರ ಮಾಡುವರಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳವರು ಎಂದೂ ಧರ್ಮಾಂತರ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರೆ ಧರ್ಮಾಂತರ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದರೂ ಆಯಾ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯ ಶ್ರದ್ಧಾಳುಗಳ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಆಯಾ ಧರ್ಮಗಳು ಈವೊತ್ತಿಗೂ ಉಳಿದಿರುತ್ತವೆ ! ಧರ್ಮದ ಗ್ಲಾನಿಯೆಂದರೆ ಅದರ ನಾಶವಲ್ಲ. ಅದರ ಬಹಿರಂಗವೆನಿಸುವ ವಿನಾಶಿಯಾದ ಕರ್ಮರೂಪ ಕವಚದ ರೂಪಾಂತರವು ! ಅಂದಬಳಿಕ ಅಂತರಂಗದ ಸನಾತನತ್ವದ ನಾಶವಂತೂ

ಅಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ.

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಧರ್ಮಸುಧಾರಣೆಯನ್ನೇ ಮಾಡಲಿ, ಹೊಸ ಧರ್ಮವನ್ನೇ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ತರಲಿ ಅವರು ದೇಶ-ಕಾಲ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಸರಿಸಿ ಧರ್ಮದ ಬಹಿರಂಗರೂಪ ಕರ್ಮಕಲಾಪದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವರಲ್ಲದೆ, ಧರ್ಮದ ಅಂತರಂಗದ ಸನಾತನತತ್ವಗಳಿಗೆ ಬಾಧೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ.

ಧರ್ಮವು ಸ್ಥಿರವಾದರೂ, ಮತ್ತು ಅದು ದ್ವೈತ-ಅದ್ವೈತ-ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಲವು ಪಂಥರೂಪದಿಂದಿದ್ದರೂ, ಅದು ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಸದಾನಂದ ರೂಪಮೋಕ್ಷದ ಮಾರ್ಗವಲ್ಲದೆ, ಅದು ಸ್ವತಃ ಆನಂದ ರೂಪವಲ್ಲವು! ಜನರ ತುಳಿತವು ಹೆಚ್ಚಾದಹಾಗೆ ಮಾರ್ಗವು ಕೆಡುವಂತೆ, ಯಾವದೊಂದು ಧರ್ಮಪಂಥದವರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥವು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದ ಬಹಿರಂಗವು ಕೆಟ್ಟು ಅದರ ಅಂತರಂಗದ ಸಂಬಂಧವಾಗದೆ ಹೋಗುವದು.

ಇದರಿಂದ ಸದಾನಂದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯು ಬದಲು ಲೋಕಕ್ಕೆ ದುಃಖಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವದು! ಹೀಗೆ ಲೋಕವು ದುಃಖಪೀಡಿತವಾಗಲು ಪುನಃ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗದ ಸುಧಾರಣೆಯು, ಅಥವಾ ಹೊಸ ಧರ್ಮದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯು ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಆನಂದದಿಂದ ಇಚ್ಛಿಸುವವರಿರುವ ವರೆಗೆ ಆನಂದಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವಾದ ಧರ್ಮದ ಸನಾತನತತ್ವವು ಸ್ಥಿರವಾಗಿಯೇ ಇರುವದು; ಆದರೆ ಧರ್ಮದ ಬಹಿರಂಗವು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಾದ ಹಾಗೆ ತೋರುವುದರಿಂದ ಮಾತ್ರ ಧರ್ಮವು ಅಸ್ಥಿರವಿದ್ದಂತೆ ಕಂಡುಬರುವದು.

ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಈಗ ಹಲವು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳೂ, ಹಲವು ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮಗಳೂ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮನುಷ್ಯನ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟತೆಯೇ ಕಾರಣವು. ಧರ್ಮಗಳು ಎಷ್ಟು ಇದ್ದರೂ "ನಾಸತ್ಯಾತ್ ಪರತೋ ಧರ್ಮಃ" "ಆತ್ಮವತ್ಸರ್ವಭೂತಾನಿ ಯಃ ಪಶ್ಯತಿ ಸಪಶ್ಯತಿ" ಅಂದರೆ "ಸತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಧರ್ಮವಿಲ್ಲ" "ತನ್ನಂತೆ ಪರರ ಬಗೆದೊಡೆ ಕೈಲಾಸ ಬಿನ್ನಣವಕ್ಕು" ಇತ್ಯಾದಿ ಸನಾತನ ತತ್ವಗಳು ಸರ್ವಧರ್ಮಸಾಧಾರಣವಾಗಿಯೇ ಇರುವವು; ಮತ್ತು ಯಾವ ಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ

ಆನಂದಸ್ಥಾನವನ್ನು ಮುಟ್ಟಿದವರಿಗೆ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗಗಳೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಆನಂದ ಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ಬರುವ ಮಾರ್ಗಗಳೇ ಇರುವವೆಂಬುದರ ಅನುಭವವಾಗದೆ ಇರದು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯ, ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು ಹೇಳಿರುವದು ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಒಳಿತಾಗಿ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆ ಮಹನೀಯರು ತಮ್ಮ ಪರ ಮಾರ್ಥಗೀತೆಯ ೬ನೇ ಗತಿಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನಂದರೆ— " ಸರ್ವ ಭೂತಗಳ ಒಳಹೊರಗೆ ತುಂಬಿತುಳುಕಿಯಾಡಿ ವಿವಿಧವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುವ ಚೈತನ್ಯವನ್ನು ವೇದಾಂತಿಗಳು ಶುದ್ಧಾದ್ವೈತ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂತಲೂ, ತಾಂತ್ರಿಕರು ಪರಶಿವ ನೆಂತಲೂ, ಆರಾಧ್ಯರು ನಿಜಲಿಂಗವೆಂತಲೂ, ವೈಷ್ಣವರು ನಾರಾಯಣ ನೆಂತಲೂ, ಸಾಂಖ್ಯರು ಪುರುಷನೆಂತಲೂ, ವೈಶೇಷಿಕರು ಈಶ್ವರನೆಂತಲೂ, ಬೌದ್ಧರು ಶೂನ್ಯವೆಂತಲೂ, ಕ್ಷಪಣಕರು ವಿಜ್ಞಾನವೆಂತಲೂ. ಇದರಂತೆಯೇ ವೈಯಾಕರಣರು ಸ್ಫೋಟವೆಂತಲೂ, ಶಾಕ್ತರು ಶಕ್ತಿಯೆಂತಲೂ, ನಾಸ್ತಿಕರು ಇಲ್ಲವೆಂತಲೂ, ಆಸ್ತಿಕರು ಉಂಟೆಂತಲೂ ತಮತಮಗೆ ಅನುಭವ ಬಂದಂತೆ ಸಂಶಯರಹಿತರಾಗಿ ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟಿರುವರು ! ಆದರೆ ಈ ವಿವಿಧೋಕ್ತಿಗಾಗಿ ಕಂಗೆಡುವದು ವಿವೇಕವಲ್ಲ.

ಯಾರು ಏನೆಂದು ಹೇಳಿದರೂ, ಅವರು ಅದನ್ನು ಕಂಡೇ ಹೇಳಿರುವದ ರಿಂದ ಕಾಣೋಣವು ಅಂದರೆ ಜ್ಞಾನವು, ಅಥವಾ ಆ ಚೈತನ್ಯ ವಸ್ತುವಿನ ಚಿತ್ ಸ್ವರೂಪವು ಸರ್ವಸಮ್ಮತವಾದಂತಾಯಿತು. ಅದರಂತೆ ಆ ಚೈತನ್ಯ ವಸ್ತುವು ಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದು ಸದ್ರೂಪವೂ ಆಗಿರಬೇಕು. ಆ ಸಚ್ಚಿದ್ರೂಪ ವಸ್ತುವನ್ನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಯಾವುದೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಕಂಡವರಿಗೆ ಆನಂದವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರಲೇಬೇಕಾದದ್ದರಿಂದ ಆ ವಸ್ತುವು ಆನಂದರೂಪವೂ ಇದ್ದಹಾಗಾಯಿತು ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆ ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿಯಾದ ಚೈತನ್ಯವಸ್ತುವನ್ನು ಯಾರು ಏನೆಂದು ಕರೆದರೂ ಅದು ಎಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪವಿರುತ್ತದೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಮಾತು ಸಿದ್ಧವಾಗು ತ್ತದೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠ, ನಿಮ್ಮ ನಿರೂಪಣವು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ

ಸಮ್ಮತವಾದದ್ದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಈ ಇಸ್ಲಾಮಿಗಳು 'ಅಲ್ಲಾ' ಎಂದು ಕರೆಯುವದೂ ಆ ಚೈತನ್ಯವಸ್ತುವನ್ನೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮದವರೂ, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಮತದವರೂ ಶಬ್ದಭೇದಕ್ಕಾಗಿ ಕಲಹ ಬೆಳಿಸಿ ಪ್ರೇಮಭಂಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಅಜ್ಞಾನವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ?

ಕಾಸೀಮಖಾನ—ಉಭಯಮಹಾತ್ಮರ ವಿವರಣದಿಂದ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಧರ್ಮದ ಅಂತರಂಗವು ಸಾಧಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ದೇಶ ಕಾಲ ಪರಿಸ್ಥಿತ್ಯನುರೂಪವಾಗಿ ಈ ಲೋಕದ ಜೀವನಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕ ಕರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಆಯಾ ಧರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕರು ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟರೆಂದಹಾಗಾಯಿತು. ಅದನ್ನೇ ಧರ್ಮದ ಬಹಿರಂಗವೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕಾದೀತೆಂಬ ಹಾಗೆ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಮತ್ತು ಈ ಬಹಿರಂಗದ ಆಚರಣೆಗಳು ಎಷ್ಟು ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮದ ಅಂತರಂಗವು ಸರ್ವಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಒಂದೇ ಇರುವ್ದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ವೈದಿಕರೂ ಅವೈದಿಕರೂ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಈಶ್ವರನ ಸಂಬಂಧಿಕರೆಂದು ತಿಳಿದು ಪರಸ್ಪರ ಬಂಧುಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂತಲೂ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಲೇಸವಾಯಿತು ! ನಾವೂ ನೀವೂ ಹೀಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬಂಧುಗಳಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕೆಂತಲೇ ನಮ್ಮ ಉಪದೇಶವಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಿಂದ ನಮ್ಮ ಉದ್ದೇಶವು ಸಫಲವಾದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು.

೩೬. ಶಾಂತಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾರಣವು ಅಧ್ಯಯನವಲ್ಲ ಗುರುಕೃಪೆಯು

ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೂ, ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರೂ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದನ್ನು ಮನನ ಮಾಡಲು, ಕಾಸೀಮನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ, ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮ

ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಶಾಂತಿಯು ಸಹಜವಾಗಿ ದೊರೆಯಬಹುದೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಆತನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು! ಆಗ ಆತನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ಕಾಶೀಮುಖಾನ— ವೈದಿಕರೂ, ಅವೈದಿಕರೂ ಪರಸ್ಪರರ ಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲವೆ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಈ ಮಾತಿನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಆಗಲೆ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಹೇಳುವಾಗ ಕೊಟ್ಟಂತೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಉಪದೇಶರೂಪವಾದ ಅಧ್ಯಯನಾಧ್ಯಾಪನಗಳಿಗೆ ಸ್ವಮತದ ಗ್ರಂಥಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಅಧಿಕಾರವಿರುವದರಿಂದ, ಒಂದು ಮತದವರು ತಮ್ಮ ಮತದ ಮೂಲ ಮಂತ್ರರೂಪ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಪರಮತದವರಿಗೆ ಉಪದೇಶ್ಯೋಪದೇಶಕ ಭಾವದಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಿಸಲಾಗದು. ಇಂಥ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕೆ ಸ್ವಮತದ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಶಿಷ್ಯನೇ ಇರಬೇಕಾಗುವದೆಂಬದು ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವು. ಈ ನಿಯಮಕ್ಕೆ ಹೊರಗಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಕಂಡು ಬಂದರೆ ಅವು ಕೇವಲ ಅಪವಾದವೆಂದಾಗಲಿ, ಧರ್ಮಬಾಹಿರವೆಂದಾಗಲಿ ತಿಳಿಯಬೇಕು; ಯಾಕಂದರೆ ತಮ್ಮ ಮತದ ಗೂಢತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಅನ್ಯ ಮತದವರಿಗೂ, ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ ಸ್ವಮತದವರಿಗೂ ಉಪದೇಶಿಸಲಾಗದೆಂದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಿರ್ಬಂಧವಿರುವದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಸತತವಾದ ಗುರುಸೇವಾರೂಪ ತಪಶ್ಚರ್ಯವು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರೂ, ಅವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರೂ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿರಲೇಬೇಕು.

ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನಕ್ಕಿಂತ ಈ ತಪಶ್ಚರ್ಯವು ಕೃತಾರ್ಥತೆಗೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಯಾವ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನವನ್ನೂ ಮಾಡದ ಇಂಥ ತಪಸ್ವಿಯು ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಗುರುಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರನಲ್ಲದ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವೀಣನು ಅನುಭವ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಶಬ್ದ ಪಾಂಡಿತ್ಯದಿಂದ ಬಾಯ್ಬಡಕನು ಮಾತ್ರ ಆಗಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾವ ಧರ್ಮದವರಿಗೇ ಆಗಲಿ, ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನ

ಕ್ಕಿಂತ ಸದ್ಗುರು ಸೇವೆಯೇ ಶಾಂತಿಗೆ ಸಾಧನವಾದದ್ದು.

ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸರ್ವ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾರವಾದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವು ಸಾಧಿಸಿ ಹೋಗುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಹಲವು ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಆಯಾಸದಲ್ಲಿ ವ್ಯರ್ಥ ದಣಿಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೀ ಸದ್ಗುರು ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನು ಸವೆಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವದು ಹಿತಕರವು.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಸದ್ಗುರು ಸೇವೆಯೆಂದರೇನು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಸದ್ಗುರುಗಳ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನವು; ಅವನ್ನೇ ಶ್ರದ್ಧಾಯುಕ್ತವಾದ ತಪಸ್ಸು— ಎಂದು ಕರೆಯುವರು.

ಕಾಸೀಮ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ಗೌರವದ ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾದ ಉಪದೇಶದಿಂದ ನಾನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ದೊಡ್ಡವರಿಂದ ಕೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಈಗ ನನಗೆ ನೆನಪಾಗಹತ್ತಿವೆ; ಆದರೆ ಸದ್ಗುರೋ, ಸಚ್ಛಿಷ್ಯನು ಸದ್ಗುರುವಿನ ಸೇವೆಮಾಡಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾದ ನಿಮ್ಮೊಳಗಿನದೊಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಕೃಪೆಯಾಗಬೇಕು; ಅಂದರೆ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕೆ ಅದನ್ನು ಹೋಲಿಸಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಇಂಥ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಉಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಹೇಳಿರುವವಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಇಂದಿನ ವರೆಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಸಚ್ಛಿಷ್ಯರು ಹಾಗೆ ಸದ್ಗುರು ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುತ್ತ ಬಂದಿರುವದು. ಅಂಥವರ ಸೇವೆಯಿಂದುಂಟಾದ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯೇ ಜನ ಶರಣಕ್ಕಾಗಿ ಗ್ರಂಥಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಹಾಗು ಪರರ ಧರ್ಮಗಳ ರೂಕ್ಷವಾದ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಬರಿಯ ಶಬ್ದಪಾಂಡಿತ್ಯ ಸಂಪಾದಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾದ ಒಂದಾದರೂ ಉದಾಹರಣದ ಉಲ್ಲೇಖವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಗುರುಸೇವೆಯಿಲ್ಲದ ಬರಿಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಮಹತ್ತ್ವಾಕಾಂಕ್ಷೆಯು ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವಾಗಲಾರದು. "ಓದಿ ಮರುಳಾದನೋ ಕೂಚಿಭಟ್ಟ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯೊಳಗಿನ ಗ್ರಾಹ್ಯಾಂಶವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಇರಲಿ, ಸದ್ಗುರು ಸೇವೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಉಪನಿಷತ್ತಿನೊಳಗಿನದೊಂದು ಉದಾಹರಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಛಾಂದೋಗ್ಯೋಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಕಥೆಯೇನೆಂದರೆ— ಸತ್ಯಕಾಮನೆಂಬವನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ 'ಜಬಲಾ' ಎಂಬವಳನ್ನು ಕುರಿತು— "ಪೂಜ್ಯಮಾತೆಯೇ, ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯಕುಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವಾಸಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಯಾವ ಗೋತ್ರವದನು? ಕುಲಗೋತ್ರಗಳು ಗೊತ್ತಾದ ವಟುವಿನ ಉಪನಯನವನ್ನೇ ಆಚಾರ್ಯರು ಮಾಡುವರಾದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ನನ್ನ ಗೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳು" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಜಬಲೆಯು— "ಅಪ್ಪಾ, ನೀನು ಯಾವ ಗೋತ್ರದವನೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವು. ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅತಿಥಿ ಅಭ್ಯಾಗತರ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತತ್ಪರಳಾಗಿದ್ದ ನಾನು ಗೋತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ: ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವುದರ ಕಡೆಗೆ ಆಗ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಸೇವಾತತ್ಪರಳಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀನು ಪ್ರಾಪ್ತನಾದೆ; ಕೂಡಲೆ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಪರಲೋಕವಾಸಿಯಾದನು. ಮೊದಲು ಲಜ್ಜೆಯಿಂದಲೂ, ಕಾರ್ಯವ್ಯಗ್ರತೆಯಿಂದಲೂ ಗೋತ್ರಾದಿಗಳನ್ನು ನಾನು ಕೇಳಲಿಲ್ಲ; ಮುಂದೆ ನೀನು ಹುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ನಿನ್ನ ತಂದೆಯು ಮರಣ ಹೊಂದಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವುಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಎರಡನೆಯವರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ದುಃಖದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಕೇಳುವ ಮನಸ್ಸಾಗಲಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ಹಲವು ತೊಂದರೆಗಳಿಗೊಳಗಾದ ನನಗೆ ನಿನ್ನ ಗೋತ್ರವು ಗೊತ್ತಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಜಬಲಾ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನವಳಿದ್ದೇನೆ, ನೀನು ಸತ್ಯಕಾಮನೆಂಬ ಹೆಸರಿನವನಿರುತ್ತೀ. ಇಷ್ಟೇ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ನಾನು 'ಜಬಲಾ ಪುತ್ರನಾದ ಸತ್ಯಕಾಮನಿರುತ್ತೇನೆಂ'ದು ಅಥವಾ 'ಜಾಬಾಲ ಸತ್ಯಕಾಮನಿರುತ್ತೇನೆ'ಂದು ಹೇಳು."

ಹೀಗೆ ತಾಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಜಾಬಾಲ ಸತ್ಯಕಾಮನು ಗೌತಮಗೋತ್ರದವನಾದ ಹರಿದ್ರುಮತನೆಂಬ ಆಚಾರ್ಯನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ—"ಭಗವಾನ್, ಪೂಜ್ಯನಾದ ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಾನು ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ-ವಾಸಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸುವೆನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಶಿಷ್ಯತ್ವದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತೇನೆ"

ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಾರಿದ್ರುಮತನು— "ಸೌಮ್ಯನೇ, ನೀನು ಯಾವ ಗೋತ್ರದವನಿರುವೆ? ಕುಲಗೋತ್ರಗಳು ಗೊತ್ತಾಗಿರುವ ಶಿಷ್ಯನ ಉಪನಯನ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ವಿಧಿಯಿರುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಗೋತ್ರವನ್ನು ಹೇಳು" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಸತ್ಯಕಾಮನು— 'ಭೋ ಆಚಾರ್ಯ, ನಾನು ಯಾವ ಗೋತ್ರದವನೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ. ನಾನು ಸತ್ಯಕಾಮ ಜಾಬಾಲನಿರುತ್ತೇನೆ.' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಅದಕ್ಕೆ ಹಾರಿದ್ರುಮತನು—"ಸರಳ ಅರ್ಥದಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಇಂಥ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಲ್ಲದವನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಡಲು ಸಮರ್ಥನಾಗಲಾರನು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸ್ವಭಾವತಃ ಸರಳರಿರುವಂತೆ ಬೇರೆಯವರು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ನೀನು 'ಸತ್ಯ' ಎಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಜಾತಿಯ ಧರ್ಮದಿಂದ ಭ್ರಷ್ಟನಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನಿನ್ನ ಉಪನಯನ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಎಲೈ ಸೌಮ್ಯನೇ, ಹೋಮಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಿತ್ತುಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಾ" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆತನ ಉಪನಯನ ಮಾಡಿ ಆತನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಸೇವೆಯನ್ನು ನೇಮಿಸಿಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಆಕಳ ಹಿಂಡಿನೊಳಗಿನ ಸೊರಗಿದ ಬಲಹೀನವಾದ ನಾನೂರು ಆಕಳುಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿ ತೆಗೆದು ಅವನ್ನು ಸತ್ಯಕಾಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು.

ಆಮೇಲೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಸೌಮ್ಯನೆ, ನೀನು ಇವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗು" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲು. ಆಗ ಸತ್ಯಕಾಮನು ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಶಿರಸಾವಹಿಸಿ ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ನಾನೂರು ಆಕಳು ಸಹಸ್ರವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಗುರುಗೃಹಕ್ಕೆ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಹುಲ್ಲು ನೀರು ಇದ್ದ ನಿರುಪದ್ರವದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಗುರುಸೇವಾರೂಪ ಗೋಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದನು.

ಹೀಗೆ ಸತ್ಯಕಾಮನು ಹಲವು ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಗೋಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು, ಸಹಸ್ರ ಗೋವುಗಳಾದವು. ಆಗ ಶ್ರದ್ಧಾ ತಪಸ್ಸುಗಳಿಂದ ಸಿದ್ಧನಾದ ಸತ್ಯಕಾಮನನ್ನು ನೋಡಿ ದಿಕ್ಸಂಬಂಧಿಯಾದ ವಾಯು ದೇವತೆಯು

ಸಂತುಷ್ಟವಾಗಿ ಆತಳ ಹಿಂಡಿನೊಳಗಿನದೊಂದು ಗೂಳಿಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು, ಆ ಗೂಳಿಯು ಸತ್ಯಕಾಮನನ್ನು ಕುರಿತು— 'ಎಲೈ ಸೌಮ್ಯನೆ, ನಾವು ಈಗ ಸಹಸ್ರ ಸಂಖ್ಯಾಕರಾಗಿರುವೆವು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಗುರುಗೃಹಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗು; ಹಾಗು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುವ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಒಂದು ಪಾದವನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡು' ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಬ್ರಹ್ಮದ "ಪ್ರಕಾಶವಾನ್" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಒಂದು ಪಾದವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿತು.

ಅದರಂತೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಉಳಿದ ಮೂರು ಪಾದಗಳಲ್ಲಿ "ಅನಂತವಾನ್" ಎಂಬ ಎರಡನೆಯ ಪಾದವನ್ನು ಅಗ್ನಿಯೂ, "ಜ್ಯೋತಿಷ್ಮಾನ್" ಎಂಬ ಮೂರನೇ ಪಾದವನ್ನು ಸೂರ್ಯದೇವತಾಪ್ರೇರಿತ ಹಂಸವೂ, "ಆಯತನವಾನ್" ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೇ ಪಾದವನ್ನು ಪ್ರಾಣದೇವತಾ ಪ್ರೇರಿತವಾದ ಜಲಸಂಚಾರ ಮದ್ಗು ಎಂಬ ಪಕ್ಷಿಯೂ ಉಪದೇಶಿಸಿದವು.

ಈ ಪ್ರಕಾರ ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಪ್ರಾಣ ಈ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೃಷಭ, ಅಗ್ನಿ, ಹಂಸ, ಮದ್ಗು ಇವುಗಳಿಂದ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳು ಉಪದೇಶಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸತ್ಯಕಾಮನು ಗುರುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಗೋಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು, ಗುರುಗಳು ಆತನ ಬ್ರಹ್ಮತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ— 'ಎಲೈ ಪ್ರಿಯದರ್ಶನನೇ, ನೀನು ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞನಂತೆ ತೋರುತ್ತಿ; ಯಾಕಂದರೆ ನಿನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಪ್ರಸನ್ನವಾಗಿರುವವು, ನಿನ್ನ ಮುಖವು ಪ್ರಹಸಿತವೂ ಆನಂದಯುಕ್ತವೂ ಆಗಿರುವದು. ನೀನು ನಿಶ್ಚಿಂತನೂ ಕೃತಾರ್ಥನೂ ಆಗಿರುತ್ತಿ; ಈ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞನ ಲಕ್ಷಣಗಳು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಬ್ರಹ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡಿದರು ಹೇಳು ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲು ಸತ್ಯಕಾಮನು— ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಅನ್ಯರಾದ ದೇವತೆಗಳು ನನಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿರುವರು. ನಿನ್ನ ಶಿಷ್ಯನಾದ ನಾನು ಬೇರೆ ಮನುಷ್ಯರಿಂದ ಉಪದೇಶಹೊಂದಲು ಇಚ್ಛಿಸಬಹುದೆಯೇ ? ಆದರೆ ಭಗವಾನ್ ದೇವತೆಗಳು ಉಪದೇಶಿಸಿದರೂ ನನಗೆ ಅದರ ಮಹತ್ವವಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಆಚಾರ್ಯಮುಖದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಜ್ಞಾನವೇ ಸಫಲವಾಗುವದೆಂದು ತಮ್ಮಂಥ ಬೇರೆ ಋಷಿಗಳಿಂದ ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಬೋಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು.

ಎಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಶಿಷ್ಯನ ಈ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ಹಾರಿದ್ರುಮತನು ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ನಾಲ್ಕು ಪಾದಗಳನ್ನು ವಾಯು, ಅಗ್ನಿ, ಸೂರ್ಯ, ಪ್ರಾಣ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರೇರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ವೃಷಭ, ಅಗ್ನಿ, ಹಂಸ, ಮದ್ಗುಗಳು ಈ ಮೊದಲೇ ಬೋಧಿಸಿದಂತೆಯೇ ಪುನಃ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಬೋಧಿಸಲು, ಸತ್ಯಕಾಮನು ಕೃತಾರ್ಥನಾದನು !

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಕಥೆ ಹೇಳಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಈ ಕಥೆಯ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ನಿನಗೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪರಧರ್ಮ ಗ್ರಂಥಗಳ ಅಧ್ಯಯನದ ಹುಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು. ಸತ್ಯಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಗುರುಸೇವಾರೂಪ ತಪಶ್ಚರ್ಯವು ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾಗಿರುವದೆಂಬುದು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಡಬಹುದು.

ಆಚಾರ್ಯರ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಕಾಸೀಮಖಾನನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾದ ಹಾಗೆ ತೋರಿತು. ಆತನು ನಗೆಮೊಗದ ಪ್ರಪುಲ್ಲಿತಾಂತಃ-ಕರಣದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು— ಭಗವನ್, ನಾನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಒಬ್ಬ ಸತ್ಪುರುಷರ ಮುಖದಿಂದ ಇಂಥದೇ ಒಂದು ಗುರುಸೇವೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಐಶ್ವರ್ಯ ಮದದಿಂದ ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದ ನನಗೆ ಆಗ ಆ ಕಥೆಯ ಮಹತ್ವವು ತೋರಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈಗಿನ ತಮ್ಮ ಕಥಾಶ್ರವಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮ ರಹಸ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಿದ್ದಂತೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದರೆ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಈ ಸಭೆಯ ಮುಂದೆ ಹೇಳುವೆನು ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸಂತೋಷದ, ಆದರದಿಂದ— ವಿವೇಕಿಯಾದ ಖಾನನೇ, ಹೇಳು ಹೇಳು, ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳು. ಶಾಶ್ವತವಾದ ಎಲ್ಲರ ಧರ್ಮತತ್ವಗಳು ಒಂದೇ ಇರುವವೆಂಬ ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಉಂಟಾದ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವು ಸ್ಥಿರವಾದ ಹಾಗೆ, ಸ್ವರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಐಹಿಕ ಸುಖದ ಆಸೆಯಿಂದ ಬೆಳಸಲ್ಪಟ್ಟ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮವು ಸ್ಥಿರವಾಗಲಾರದು; ಯಾಕಂದರೆ ಧರ್ಮವು ಸ್ಥಿರವಿದ್ದಂತೆ ಐಹಿಕ ಸುಖಸಾಧನಗಳು ಸ್ಥಿರವಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅಸ್ಥಿರ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಉಂಟಾದ ಪ್ರೇಮವು ಸ್ಥಿರವಾಗಲಾರದು. ಆದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನ್ನ ಇಸ್ಲಾಮಿ ಮತದಲ್ಲಿಯ ಗುರುಸೇವೆಯ ಕಥೆಯನ್ನು ಈಗ ನೀನು

ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ಅದರಿಂದ ಹಿಂದೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪ್ರೇಮದ ಸ್ಥಿರತೆಗೆ ಸಹಾಯವಾಗಬಹುದು.

ಹೀಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸಮ್ಮತಿಸಲು, ಕಾಸೀಮಸಾಹೇಬನು ಉತ್ತೇಜಿತನಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು— ಭಗವನ್, ನಾನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಥೆಯನ್ನು ಅನಾದರದಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆಹ್ಯಾಗೋ ಕೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅದರೊಳಗಿನ ಪಾತ್ರಗಳ ಹೆಸರು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ, ಕಥೆಯ ವಿವರಣದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಲ್ಪ-ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆಯಾಗಬಹುದು; ಆದರೂ ತಾತ್ಪರ್ಯವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟೀಕರಿಸುವಂತೆ ಕಥೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ಧೈರ್ಯಗೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ; ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಮಹಾತ್ಮರೂ, ಈ ಸಭೆಯೂ ಕ್ಷಮಾವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಬೇಕು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಕಾಸೀಮನು ಕಥೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದನು— “ಒಂದು ಊರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ತಾಯಿಯೂ, ಮಗನೂ ಇದ್ದರು. ತಾಯಿಯು ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಯಿದ್ದಳು. ಆಕೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮಗನು— ಅವ್ವಾ, ನನಗೆ ಶಾಂತಿಯು ಹ್ಯಾಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕು? ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಆಕೆಯು—ಮಗನೇ; ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಂಡುಟ್ಟು ಸುಖದಿಂದಿದ್ದರೆ ಶಾಂತಿಯು ಹ್ಯಾಗೆ ದೊರೆತೀತು? ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನೀನು ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಹಿಂಸಾ ವ್ರತದಿಂದ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕು, ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು. ಅದರಂತೆ ಮಗನು ಅಡವಿಗೆ ಹೋಗಿ ಗಡ್ಡೆ-ಬೇರು ತಿನ್ನುತ್ತ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಿದನು; ಆದರೂ ಶಾಂತಿಯು ದೊರೆಯದ್ದನ್ನು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಶಾಂತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡನು. ಅದಕ್ಕೆ ತಾಯಿಯು ಮಿಡುಕಿ ಮಗನನ್ನು ಸಂತಯಿಸಿ ಆತನ ಜಡೆಗಟ್ಟಿದ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹಿಕ್ಕಹತ್ತಿದಳು. ಆಗ ಕೂದಲುಗಳು ಕೀಳಹತ್ತಲು, ಆತನು ಹಾಯ್ಗುಡಹತ್ತಿದನು, ಆಗ ತಾಯಿಯು—ಮಗನೇ, ಹೀಗೇಕೆ ಹಾಯ್ಗುಡುತ್ತೀ? ಎಂದು ಕೇಳಲು— ಅವ್ವಾ. ಕೂದಲುಗಳು ಕೀಳುವವು, ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟನು. ಅದಕ್ಕೆ ತಾಯಿಯು—ಮಗನೇ, ಕೂದಲು ಕೀಳಿದರೆಯೇ ನೀನು ಇಷ್ಟು ಹಾಯ್ಗುಡುತ್ತಿ; ಆದರೆ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಗಡ್ಡೆ-ಬೇರುಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಿನ್ನುವಾಗ ಅವು ಎಷ್ಟು ವ್ಯಥೆಪಟ್ಟಿರಬಹುದು! ಇಂಥ ಹಿಂಸಾಕರ್ಮಪ್ರವರ್ತಕನಾದ ನಿನಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಶಾಂತಿಯು ದೊರೆತೀತು? ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಅದಕ್ಕೆ

ಮಗನು— ಅವ್ವಾ, ಗಡ್ಡೆ-ಬೇರುಗಳನ್ನೂ ತಿನ್ನದಿದ್ದರೆ ದೇಹಧಾರಣವು ಹ್ಯಾಗಾದೀತು ? ಎಂದು ಕೇಳಲು ತಾಯಿಯು - ಮಗನೇ, ನಾನು ನಿನಗೆ ಒಂದು ಮಂತ್ರೋಪದೇಶ ಮಾಡುವೆನು, ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಹಸಿವೆ-ನೀರಡಿಕೆಗಳ ಬಾಧೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲ; ನೀನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಶಾಂತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಶೋಧಿಸಬಹುದು, ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಪುನಃ ಅಡವಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದಳು. ಮಗನು ಪುನಃ ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಶಾಂತಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಶೋಧಿಸಿದನು; ಆದರೂ ಶಾಂತಿಯು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆತನು ಅಸಮಾಧಾನದಿಂದ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲು. ಆಕೆಯು— "ಮಗನೇ, ಇಂಥಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿರುವರು, ಅವರ ಲಕ್ಷಣವು ಹೀಗೆ ಹೀಗೆ ಇರುವದು. ಅವರು ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಿರುವರು. ಹೋಗು. ಅವರನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಅವರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸು" ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು ! ತಾಯಿಯ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಶ್ರದ್ಧೆಯುಳ್ಳ ಮಗನು ಸತ್ಪುರುಷರನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಹೋದನು. ತಾಯಿಯು ಹೇಳಿದ ಲಕ್ಷಣಗಳುಳ್ಳ ಸತ್ಪುರುಷರು ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಹುಡುಗರೊಡನೆ ಚೆಂಡು ಆಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಅವರು ಚೆಂಡಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸುವದು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು ಆಗ ಆ ಸತ್ಪುರುಷನು ಇವರೇ ಆ ಸತ್ಪುರುಷರೆಂದು ಗೊತ್ತುಹಿಡಿದು ಅವರ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ನಡೆದನು. ಅವರು ತಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಒಂದು ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಡವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದ ಆ ಸತ್ಪುತ್ರನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು— "ಹೋಗು, ದಿನಾಲು ಈ ಕೊಡದಿಂದ ನೀರು ತಂದು ಹಾಕು" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು ! ಅದರಂತೆ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಗುರುಗಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನೀರು ಹೊತ್ತನು. ಆದರೂ ಶಾಂತಿಯು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಆತನು ತನ್ನ ಮೂವತ್ತಾರು ವರ್ಷಗಳ ಆಯುಷ್ಯವು ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟನು. ಒಂದು ದಿನ ಆತನು ನೀರು ತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಜಲಾಶಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಕೊಡದಿಂದ ನೀರು [illegible] ಮಾಡಿ ನೀರು ತುಂಬುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕೊಡವು ಕೈಜಾರಿ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಲು, ಆಗ ಸೇವೆ ಮಾಡಿ ಬೇಸತ್ತು

ಹೋಗಿದ್ದ ಆ ಸತ್ಪುತ್ರನು— " ಕೊಡವು ತಾನಾಗಿ ಹೋಯಿತು. ಹೋಗಿ ಬಿಡಲಿ, ನೀರು ಹೊರುವದು ಸಾಕು " ಎಂದು ಕೊಡವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದನು ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಮಣ್ಣಿನ ಕೊಡವು ಗಹಗಹಿಸಿ ನಗತೊಡಗಿತು. ಹೀಗೆ ಅಚೇತನ ಪದಾರ್ಥವು ನಗುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯು ಬೆರಗಾಗಿ ಕೊಡದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ— " ಹೀಗೆ ಯಾಕೆ ನಗುವೆ ? " ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಅದು—" ಅಪ್ಪಾ ಕೈಗೆ ಬಂದ ತುತ್ತು ಬಾಯಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂಬಂತೆ, ಮೂವತ್ತಾರು ವರ್ಷ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟಿದ್ದ ನೀನು, ಗುರುವು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿರಲು ಸದ್ಗುರು ಸೇವೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಿಯಲ್ಲ, ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ನಗೆಯು ಬಂದಿತು. ಆದರೆ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ತಪಸ್ವಿಯೇ, ಸತ್ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯಿಂದ ಕಷ್ಟಬಟ್ಟ ನೀನು, ನನ್ನ ಕಷ್ಟವನ್ನಷ್ಟು ಕೇಳುವಿಯಾ ? " ಅನ್ನಲು ಆತನು, ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು ಕೊಡವು ತನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿತು—" ಅಪ್ಪಾ, ನಾನು ಮೊದಲು ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಒಂದು ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಕಲ್ಲು ಬಂಡೆಯ ರೂಪದಿಂದ ಇದ್ದೆನು. ಆ ಬಂಡೆಯು ಬಿಸಿಲು, ಛಳಿ, ಮಳೆಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಹುಡಿಯಾಗಲು, ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷ ನಾನು ಹುಡಿಯ ರೂಪದಿಂದ ಗುಡ್ಡದಲ್ಲಿಯೇ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸರವು ನೋಡಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡೆನು. ಮುಂದೆ ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಮಳೆಯ ನೀರಿನ ಸೆಳೆತದಿಂದ ನಾನು ಗುಡ್ಡದಿಂದ ಜಾರುತ್ತ ಸರವು ಹಿಡಿದು ಗುಡ್ಡದ ಕಂದರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡೆನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಪುನಃ ನೀರಿನ ಸರವು ಹಿಡಿದು ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ, ಹಳ್ಳದಿಂದ ದೊಡ್ಡದೊಂದು ಕೆರೆಗೆ, ಸಾಗಿ ಹೋಗಿ ಕೆರೆಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡೆನು. ಇಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಸಮಾಧಾನದಿಂದ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿರಬಹುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದೆನು, ಆದರೆ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕೆರೆಯ ನೀರೆಲ್ಲ ಆಟ್ಟಿಸಿ ಕೆರೆಯು ಬತ್ತಲು, ಕುಂಬಾರನು ನನ್ನನ್ನು ಚೀಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಕತ್ತೆಯ ಮೇಲೆ ಹೇರಿ ಊರೊಳಗಿನ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಮೆರೆಸುತ್ತ ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋದನು. ಇಷ್ಟರಿಂದ ಆತನು ಸಮಾಧಾನಪಡದೆ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಬೂದಿ ಉಸುಕು ಕೂಡಿಸಿ ನೀರುಹಾಕಿ ಕಲಿಸಿ ಕಾಲಿನಿಂದ ತುಳಿತುಳಿದು ನನ್ನನ್ನು ವ್ಯಥೆಗೊಳಿಸಿದನು.

ತರುವಾಯ ಆತನು ಒಂದು ಗಾಲಿಯಮೇಲೆ ನನ್ನನ್ನು ಹಾಕಿ ಗರಗರ ತಿರುಗಿಸಿದಾಗ ನನ್ನ ಭವಣೆಯನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ? ನನ್ನ ತಲೆ ತಿರುಗಿ ಕತ್ತಲುಗೂಡಿಸಲು ನಾನು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡೆನು. ನನಗೆ ಭೂಮಿಯೂ ಆಕಾಶವೂ ಒಂದೇ ಆಯಿತು! ಆಮೇಲೆ ಆ ಕುಂಬಾರನು ಗಾಲಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಸ್ವಲ್ಪ ಒಣಗಿಸಿ ತನ್ನ ಬಡಿಮಣೆಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಬಡಿಬಡಿದು ಹಣ್ಣುಮಾಡಿ ಬಿಸಿಲಲ್ಲಿ ಒಣಗ ಇಟ್ಟನು. ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಕಷ್ಟವು ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆ ಕಠಿಣಹೃದಯದ ಕುಂಬಾರನು ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಭಯಂಕರವಾದ ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟು ಬೆಂಕಿ ಇಕ್ಕಿ ಸುಡಹತ್ತಿದನು! ಆಗಿನ ನನ್ನ ತಾಪವನ್ನು ನಾನೇನು ವರ್ಣಿಸಲಿ? ಆದರೂ ಅದನ್ನೆಲ್ಲ ನಾನು ತಾಳಿಕೊಂಡೆನು. ಮುಂದೆ ಆ ಕುಂಬಾರನು ಒಲೆಯೊಳಗಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು ಹಲವು ಪಾತ್ರೆಗಳೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ಪೇಟೆಯಲ್ಲಿ ಮಾರಲಿಟ್ಟನು. ಆಗ ನಾನು ಅನುಭವಿಸಿದ ಅಪಮಾನವನ್ನು ಕೇಳು. ಜನರು ಬರಬೇಕು, ನನ್ನನ್ನು ಬಾರಿಸಿ ಇಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕು. ಹೀಗಾಗುತ್ತಾಗುತ್ತ ನಿನ್ನ ಗುರುವು ನನ್ನನ್ನು ಬಾರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಂಡು ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯಾದ ನಿನ್ನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಏರುವ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟನು; ಆದರೆ ಭಾಗ್ಯಶಾಲಿಯೇ ಇಂಥ ಸುಯೋಗವು ಹಲವು ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ನಾನು ಸಹಿಸಿದ್ದರಿಂದಲೇ ಒದಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲವೇ? ಅದರಂತೆ ತಪಸ್ವಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಈಗ ಅನುಗ್ರಹದ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿರಲು, ಗುರುಸೇವೆಯನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವೆಯಲ್ಲ! ಇದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ದಿನದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಗುರುಗೃಹಕ್ಕೆ ನೀರು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗು" ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಆ ಸತ್ಪುತ್ರನು ತನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟು ನೀರು ತಕ್ಕೊಂಡು ಗುರುವಿನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಜ್ಞಾನದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಗುರುಗಳು ಕನಿಕರಪಟ್ಟು, ಶಿಷ್ಯನು ಬಂದಕೂಡಲೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಆತನಿಗೆ ಶಾಂತಿದಾಯಕವಾದ ಸತ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸ್ಫೂರ್ತಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಕಾಶೀಮನು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು— "ನೋಡಿದಿರಾ ಹಿಂದು-ಮುಸಲ್ಮಾನ

ಧರ್ಮಗಳ ರಹಸ್ಯವು ಒಂದಿರುವ ಸೊಬಗನ್ನು ! ಅದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಜ್ಞಾನಮೂಲವಾದ ಧರ್ಮದ್ವೇಷವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಪ್ರೇಮಭಾವವನ್ನು ತಾಳತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಯಾವತ್ತೂ ಧರ್ಮಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿ ವಿವೇಕದಿಂದ ಆಚರಿಸಹತ್ತಿದರೆ ಧರ್ಮದ್ವೇಷದ ಗಂಧವು ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರೇಮವು ಮಾತ್ರ ಶಾಶ್ವತವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು !"

ತಿರುಮಲಯ್ಯಂಗಾರ— ಜಗತ್ತಿನ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೆ ? ಹೀಗೆ ಹಲವು ಧರ್ಮಗಳುಂಟಾದದ್ದು ಕಲಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಧರ್ಮವು ಕಲಹದ ಕಾರಣವು ಸರ್ವಥಾ ಆಗಲಾರದು ಅದು ಉದ್ಧಾರದ ಕಾರಣವು ! ಕಲಹದ ನಿಜವಾದ ಕಾರಣವು ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದ ಮಾತ್ಸರ್ಯವಾಗಿರುವದು. ವಿಪ್ರವರ, ಧರ್ಮದ ಬಹಿರಂಗಗಳು ದೇಶ-ಕಾಲ-ಪರತ್ವದಿಂದ ಭಿನ್ನಭಿನ್ನವಾಗಿರುವದರಿಂದ ತೋರಿಕೆಗೆ ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ಧರ್ಮಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಇರುವಂತೆ ತೋರಿದರೂ, ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಅಂತರಂಗಗಳು ಒಂದೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಸಾರವಾಗಿದೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು; ಯಾಕಂದರೆ ಧರ್ಮವು ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಸತ್ಯವು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಒಂದೇ ಇರುವದು ! ಸತ್ಯವಲ್ಲದ್ದು, ಅಂದರೆ ಅಂತರಂಗವು ಅನೇಕವಾಗಿ ಕಾಣುವುದು ಧರ್ಮವೇ ಅಲ್ಲ. ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹ ಬೆಳಿಸಲಾರರು; ಯಾಕಂದರೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಮೂಲವಾದ ಕಲಹವನ್ನು ಬಿಡುವದೂ, ತನ್ನಂತೆ ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುವದೂ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳೊಳಗಿನ ಮಹಾತ್ಮರ ನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಇದರ ಸತ್ಯತೆಯು ಕಂಡುಬಂದೀತು. ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳಿಲ್ಲದ ಕಲಹ ಲಂಪಟರನ್ನು ಧರ್ಮದ್ರೋಹಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಇವರು ಆತ್ಮಘಾತಕಿಗಳಾಗಿರುವರಲ್ಲದೆ, ಇವರ ಅನುಕರಣ ಮಾಡುವವರ ಘಾತವೂ ಆಗುವದು. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮರೂಪವಾದ ದಿವ್ಯ ಸಾಧನವನ್ನು ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ತನ್ನ ಘಾತಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಅದರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ದೋಷವೂ

ಇಲ್ಲ, ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಜಗಳಗಂಟರು ಯಾವ ಧರ್ಮದವರಿದ್ದರೂ ಅವರು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. "ಹುಟ್ಟುತ್ತ ಬಂಧು, ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಭಾಗಾದಿ" ಎಂದು ಲೋಕೋಕ್ತಿಯಿರುವದಷ್ಟೆ? ಭಾಗಾದಿತನಕ್ಕೆ ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದ ಮಾತ್ಸರ್ಯವು ಕಾರಣವಲ್ಲವೆ ಬಂಧುತ್ವವು ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಇದೇ ಮಾತು ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಲಹಕ್ಕೂ ಹತ್ತುವದು. ಹುಟ್ಟುತ್ತಲೇ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದವರು ಪರಸ್ಪರ ಬಂಧುಗಳು, ಮುಂದೆ ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲಕ ಮಾತ್ಸರ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿದಂತೆ ಪರಸ್ಪರ ಶತ್ರುಗಳಾಗುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೊರಗೆ ಕಾಣುವ ಧರ್ಮದ ಅನೇಕತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಕಾಣುವ ಧರ್ಮದ ಏಕತ್ವವನ್ನು ನೋಡಿ, ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದವರೊಡನೆ ಬಾಂಧವ್ಯ ಬಳಿಸುವವನೇ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠನು!

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ— ಶಾಬಾಸ! ಆರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ನಿರೂಪಣವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಾಗಿರುವದು. ನಿಮ್ಮ ಹಾಗು ಕಾಶೀಮಖಾನರ ಕಥೆಗಳೂ ರಹಸ್ಯಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವದು. ಒಂದು ಇದ್ದದ್ದನ್ನು ಒಂದಾಗಿ ನೋಡುವದು ದೊಡ್ಡದಲ್ಲ; ಬಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಹಲವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವ ಗೂಢತ್ವವನ್ನು ನೋಡುವವನೇ ಜ್ಞಾನಿಯು! ವಿಪ್ರೋತ್ತಮ. ಬಾಹ್ಯವು ಎಂದಾದರೂ ಒಂದಾಗಬಹುದೆ? ಪಿಂಡಗಳವು ಪ್ರಕೃತಿಗಳು! ಪಿಂಡಗಳ ರೂಪ-ಗುಣ-ಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಾಮ್ಯವಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ಬಹುರೂಪ, ಬಹುಗುಣ, ಬಹು ಕ್ರಿಯಾತ್ಮಕತ್ವವೇ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಧರ್ಮವಾಗಿರಲು, ಧರ್ಮದ್ದಂತೂ ಇರಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಯಾತರ ಬಹಿರಂಗವು ಒಂದಾಗಿರಬಹುದು? ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಕಡೆಗೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸುವ ನಿಮ್ಮ ಬೋಧವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ತಾರಕವಾದದ್ದು. ಸಾಧನಗಳಾದ ದ್ವೈತಾದ್ವೈತಾದಿ ಧರ್ಮದ ಪಂಥಗಳು ಎಷ್ಟಿದ್ದರೇನು? ಸದಾನಂದ ರೂಪವಾದ ಸಾಧ್ಯವು ಒಂದೇ ಆಗುವದಷ್ಟೆ? ಶ್ರೀಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಸಾಧ್ಯವು ಸಾಧಿಸಿದಾಗ ದ್ವೈತವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಅದ್ವೈತವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತವೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಸಾಧನಗಳೆಲ್ಲ ಸಾಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಲಯಹೊಂದುವವು!

ಈ ನುಡಿಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸುತ್ತ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ

ರಿಗೆ—"ನಿಮಗೆ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವಾಯಿತಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಅವರು—"ಹೌದು, ತಮಗೂ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಸಮಯವಾಯಿತು. ಕಾಶೀಮಖಾನರೂ ನಮಾಜಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗಿರಬಹುದು." ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಅತ್ತ ಅಂತ್ಯಜ ವರ್ಗದೊಳಗಿನ ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಧರ್ಮಬಾಂಧವನನ್ನು ಕುರಿತು ಮಹಾತ್ಮರು—"ಏನಯ್ಯಾ, ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪಾ, ನಿಮ್ಮ ಅಂತ್ಯಜರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ವಿಚಾರವಾಗುವದೊಂದು ಉಳಿಯಿತು! ಕಡೆಹುಟ್ಟಿದ ಮಗನು ತಾಯಿಗೆ ಪ್ರಿಯನಾಗಿರುವಂತೆ, ನಮ್ಮ ಭೂಮಾತೆಗೆ ಅಂತ್ಯಜರಾಗಿರುವ ನೀವು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯರಾಗಿರುವಿರಿ! ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯ ಬಂಧುವೇ, ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಮಾರಾಧನೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಈಗಿನ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲದ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯದ ಮಹತ್ವದ ವಿಚಾರವು ಬೇಡ; ನಾಳೆ ಅದನ್ನು ಮಾಡೋಣ. ಅಂತ್ಯಜರಿರಲಿ ಆದಿಜರಿರಲಿ ಭೂಮಾತೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಮಕ್ಕಳಾದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬಂಧುಗಳೇ ಸರಿ" ಅನ್ನಲು, ದುರಗಪ್ಪನು—"ಆಗಲಿ ಬುದ್ಧಿ! ಎಷ್ಟು ಸನಿಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡೆಯಲ್ಲ! ನಮ್ಮಪ್ಪಾ! ದೂರಿದ್ದರೂ ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು, ಹತ್ತಿರವಿದ್ದರೂ ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು, ತಂದೆ-ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಬಿಡುವದೆಲ್ಲಿ? ನೀನೆಲ್ಲ ಹತ್ತರ ಬಾ ಅಂದೀ! ಆದರೆ ಬರುವಾಗ ಬಂದೇನು! ಸಿಕ್ಕಾಗ ಬಂದರೆ ಸುಟ್ಟುಹೋದೇನು! ದೇವರು, ಕೆಳಗೆ ಹರಿಯುವ ನೀರು ಕೆಳಗೇ ಹರಿಯಬೇಕು; ಮೇಲೆ ಹರಿಯುವ ನೀರು ಮೇಲೇ ಹರಿಯಬೇಕು. ಮಾನೆಯ ದೀಪವೆಂದು ಮುದ್ದು ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತೆ? ಅದರಂತೆ, ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪನೆಂದು ಲೆಕ್ಕತಪ್ಪಿ ಅಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದೀತೆ?" ಎಂದು ಮುಜುಗರೆಮಾಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ದುರುಗಪ್ಪನ ಸಮರ್ಪಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಶ್ಲಾಘಿಸುತ್ತ ಸಂಧ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದರು.

೩೪. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯೂ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರವೂ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮುನ್ನಾದಿನ ಸಭಾ ವಿಸರ್ಜನೆಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆದ ಮಾದಿಗರ ದುರುಗಪ್ಪನ, ಹಾಗು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರೂ ಕೌತುಕಭರಿತರಾಗಿದ್ದರು ಜನರಲ್ಲಿ ತರ್ಕವಿತರ್ಕಗಳು ನಡೆದವು. ಮಾದಿಗರ ನೆರಳು ಬಿದ್ದರೆ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ ಜಾತಿಯವರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನೊಡನೆ ಬಾಂಧವ್ಯ ಬೆಳಿಸಿದ್ದು ಕೆಲವರಿಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಭಾನಸ್ವಭಾವದ ಕೆಲವರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂತು “ ಶಿವ ಶಿವ! ಎಂಥ ಭ್ರಷ್ಟಾಕಾರದ ಕಾಲವು ಒದಗಿತಲ್ಲ! ” ಎಂದು ಮರಮರನೆ ಮರುಗಿದರು. ನಾಳೆ ಈ ವಿಷಯದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಏನು ನಿರ್ಣಯವಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಆತುರ ಪಡತೊಡಗಿದರು. ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾಲಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನೆಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸುವರೋ ಎಂಬ ಶಂಕೆಯೂ ಆ ದೂರದರ್ಶಿಗಳಾದ ಬಹುಜನ ಶ್ರದ್ಧಾಲುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ! ಪಾಪ! ಬಹುದಿನದ ಸಂಸ್ಕಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕಿತ್ತುಹೋದರೆ ಯಾರಿಗೆ ತಾನೆ ವ್ಯಥೆಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ಜನರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ಚಂಚಲವಾಗಿರುವಾಗ ಮುಂದಿನ ಪ್ರವಚನದ ಸಮಯವಾಯಿತು. ಜನರು ಆತುರದಿಂದ ಸಭೆಗೆ ಬಂದರು. ಅಂತ್ಯಜ ವರ್ಗದವರ ಸಮ್ಮರ್ದನವು ಆ ದಿನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಆಯಿತು. ಅವರು ಸಭಾಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದೆಯೂ ಅಂದಿನ ವಿಷಯವು ಬಹು ಮಹತ್ವದ್ದಾಗಿತ್ತು. ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿದ್ದು ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ

ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಬ್ಬರ ಗೊಡವೆಗೆ ಒಬ್ಬರು ಹೋಗುವ ಕಾರಣವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಚೀನ ಮನುಪ್ರಣೀತ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯೇ ಮೂಲವಾಗಿ ನಡೆದ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳ ವಿಷಯದ ವಿತುಷ್ಟತೆಗೆ ಕಾರಣಗಳಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರಂಥ ವಿಧರ್ಮೀಯ ರಾದ ಪ್ರಬಲ ಶತ್ರುಗಳು ಸಮಾಜದ ಈ ಸುವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಮಡಿಕೆಯನ್ನು ಕೆಡಿಸಿ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹರಣ ಮಾಡಹತ್ತಿದ್ದ ರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ದೇಶದೊಳಗಿನವರೆಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಹೆಣಗದಿದ್ದರೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ದಲ್ಲಿ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ತೊಡಕಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು! ಇತ್ತ ಧರ್ಮದ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಅತ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪಕ್ಷವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂಥ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೆ ಯಾರು ಕೈಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥರಾದಾರು? ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪ್ರವಚನಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕುಟೀರದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಪೂಜ್ಯಭಾವದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ವೈರಾಗ್ಯದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳೂ, ಅವರ ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ದೈವೀತೇಜಸ್ಸೂ ಜನರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಹರಣ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟವು. ಆಚಾರ್ಯರು ಪ್ರವಚನಕ್ಕಾಗಿ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊ ಳ್ಳುತ್ತ ಅಂತ್ಯಜವರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ—"ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನು ಬಂದಿರುವನೋ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡಲು, ದುರಗಪ್ಪನು ಎದ್ದುನಿಂತು ನೆಲ ಮುಟ್ಟಿ ಮುಜುರೆ ಮಾಡಿ—"ಬಂದಿರುವೆವು ಬುದ್ಧೀ, ಮಾದಿಗರು ಬಂದಿರುವೆವು, ಹೊಲೆಯರು ಬಂದಿರುವೆವು, ಮೋಚಿಗಾರರು ಬಂದಿರುವೆವು, ಚಲವಾದಿಗಳು ಬಂದಿರುವೆವು, ಮಹಾರಾಳರು ಬಂದಿರುವೆವು; ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಎಲ್ಲರೂ ಬಂದಿರುವೆವು" ಎಂದು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ನೆಲ ಮುಟ್ಟಿ ಮುಜುರೆ ಮಾಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು.

ಕೆಲವು ಹೊತ್ತು ಸಭೆಯು ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಕೇಳ ಬೇಕೆಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು. ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬಹುಜನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿರುವ ಅಂಥ ಅಕೃತ್ರಿಮವಾದ ಭಕ್ತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳು!

ಇಂದಬಳಿಕ ಯಾರು ಬಾಯಿಬಿಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ? ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ ಹಿರಿಯ ಮಠದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೇ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಬಗೆದು ಒಮ್ಮೆ ಆರ್ಯರ ಕಡೆಗೆ, ಒಮ್ಮೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ಸಭಿಕರು ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು— ಆರ್ಯವರ್ಯ, ಇಂದಿನ ವಿಷಯವು ಬಹು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದದ್ದು. ಈಗ ಜಾತಿ-ಕುಲ-ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯಾದಿ ಗೌಣಸಂಗತಿಗಳಿಗೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟು, ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಸಿಡಿದುಹೋಗದೆ, ದೇಶಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹಾಗೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವದು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗುವ ಹಾಗೆ ತೋರಿದರೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿರುವ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬಂಧನಗಳನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ಸಡಿಲಿಸಬೇಕಾದರೂ ಹಿಂದುಮುಂದೆ ನೋಡಲಾಗದು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನಡೆಯುವದು ದೇಶಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸ್ವಾರ್ಥ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಹೌದು, ಹಾಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಈಗ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಒದಗಿರುವದು; ಆದರೂ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಕಾದುಕೊಂಡರೆ, ಯಾವ ಬಾಬಿಗೂ ಬಾಧೆ ಬಾರದೆ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹದ ಕಾರ್ಯವು ಜರಗಬಹುದು. ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳಂತೆ ಪಂಗಡವಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು; ಅಲ್ಲಿ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯಾದಿ ನಿರ್ಬಂಧಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರವು ಸರ್ವರಿಗೂ ಒಂದೇ ಆಗಿರುವದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯಾದಿ ಭೇದವೆಣಿಸದೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರ ಮಾಡಿದವರು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವಾಗ ಆಯಾ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಸ್ನಾನಾದಿ ಶುದ್ಧೀಕರಣದ ಉಪಾಯಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಕಾರ್ಯದ ತಾರತಮ್ಯವರಿತು ನಡೆಯದೆ ಕೇವಲ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರ

ಮಗ್ನತೆಯಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮರೆಯುವುದೂ, ಕೇವಲ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಮಗ್ನತೆಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಮರೆಯುವದೂ ಸರ್ವಥಾ ಹಿತಕರವಲ್ಲ; ಇವೆರಡೂ ವ್ಯವಹಾರಗಳೂ ಮನುಷ್ಯನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೇ ಕಾರಣಗಳಾದದ್ದರಿಂದ ಅವು ಪರಸ್ಪರ ಸಹಕಾರಿತೆಯಿಂದ ನಡೆಯಬೇಕಾಗುವದು. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತ್ಮಿಕೋನ್ನತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ನಿತ್ಯವೂ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಐಹಿಕೋನ್ನತಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅದು ನೈಮಿತ್ತಿಕವೂ ಆಗಿರುವವು. ಆದರೂ ದೇಹಾತ್ಮಗಳ ಸಂಬಂಧದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಸಂಬಂಧವೂ ಕಾರಣಪರತ್ವದಿಂದ ಪರಸ್ಪರ ಸಾಪೇಕ್ಷವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ನೈಮಿತ್ತಿಕ ಸ್ವರೂಪದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಧಾರ್ಮಿಕೌದಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಲೇ ಬೇಕು !

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಉಭಯ ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಯು. ಯಾವ ದೇಶದಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲದ ಈ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ವಿಚಾರವು ಹಿಂದುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಯಾಕೆ ಇರಬೇಕು ? ಹೀಗೆ ಒಂದು ವರ್ಗದವರನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡದೆ ಇರುವದು ನಿರ್ದಯದ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲವೇ ? ಮಹಾತ್ಮರ ಮುಂದೆ ನಿಜವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವರ್ಣದವರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ದ್ವೇಷಭಾವವು ಇರುವಂತೆ ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಈ ಅಧಿಕ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮೆ ಇರಬೇಕು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಹೀಗೆ ನೀವು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವದನ್ನು ನಾವು ಅಪರಾಧವೆಂದು ಭಾವಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ವಿಶಿಷ್ಟತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯದ ನೀವು ಹೀಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡುವದು ಸೋಜಿಗದ ಮಾತಲ್ಲ; ಆದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ವಿಚಾರವು ಸಮಾಜದ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯ ರಕ್ಷಣದ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ಜಾತಿಯ ಹೀನತ್ವದ ದರ್ಶಕವಾಗಲಿ, ಅದರ ವಿಷಯದ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯ ಅಥವಾ ನಿರ್ದಯತ್ವದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಲಿ ಸರ್ವಥಾ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ— ವರ್ಣಭೇದಗಳು, ಜಾತಿಭೇದಗಳು, ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯ

ವಿಚಾರವು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯಾಗಿ ಇರಲೇ ಬೇಕು; ಯಾಕಂದರೆ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವು ಒಂದೇ ಇರುವದು. ತಮಗೆ ಸೇರಿಕೆ ಬಾರದ ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ದೂರವಾಗಿರುವದು, ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡದೆ ಇರುವದು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುವದು. ತಮ್ಮವರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳು ಬೇರೆಯವರ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಲಿನರಾಗಿರುವವರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿರುವಂತೆಯೂ, ಅಂಥವರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ತಮ್ಮವರ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳು ದೂಷಿತವಾಗದಂತೆಯೂ ಎಚ್ಚರಪಡುವದು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯ ವಿಚಾರವು ಕೇವಲ ಪವಿತ್ರಾಚರಣೆಯನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುವದಲ್ಲದೆ, ವ್ಯಕ್ತಿದ್ವೇಷವನ್ನವಲಂಬಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ. ಮನುವು ತನ್ನ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಆರ್ಯರು ಅನಾರ್ಯರಿಂದ ದೂರ ಇರಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ—" ಆರ್ಯರೂಪಮಿವಾನಾರ್ಯಂ ಕರ್ಮಭಿಃಸ್ವೈರ್ವಿಭಾವಯೇತ್ " ಅಂದರೆ, ಆರ್ಯನ ಹಾಗೆ ಕಾಣುವ ಅನಾರ್ಯನನ್ನು ಅವನ ಕೃತಿಯಿಂದ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆರ್ಯ ಮತ್ತು ಅನಾರ್ಯರೊಳಗಿನ ಭೇದವನ್ನು ಅವರ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಮನುವು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅನಾರ್ಯರಂತೆ ಆಚರಿಸುವವರು, ಅಂದರೆ ನಿಷಿದ್ಧ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುವವರು, ಹೊಲಸು ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಬಳಸುವವರು, ನಿಂದ್ಯವಾದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವವರು, ಊರಿಂದ ದೂರ ಇರುವವರು, ಹೆಣದ ಮೇಲಿನ ಅರಿವೆಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವವರು, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ವಿಚಾರದಿಂದ ದೂರವಾದವರು.—ಇಂಥವರನ್ನು ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಯೋಗ್ಯರೆಂದು ಮನುವು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದರೆ ಅಪರಾಧವಾಗಬಹುದೋ? ತಾವು ತಿದ್ದುಪಡೆ ಹೊಂದಿದವರೂ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ವಿಚಾರಪ್ರಜ್ಞರೂ ಎಂದು ಅಭಿಮಾನಪಡುವ ಯಾವ ದೇಶದವರಾಗಲಿ, ಯಾವ ಧರ್ಮದವರಾಗಲಿ ಇಂಥವರೊಡನೆ ಸರಿಬೆರಿಕೆಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರಬಹುದೋ? ಇನ್ನದ ಮಾತು ಹ್ಯಾಗೆ ಇರಲಿ, ಆರ್ಯರೆನಿಸುವ ನಾವಂತು ಹಾಗೆ ವ್ಯವಹರಿಸಬಾರದ್ದು. ಇಷ್ಟರ ಮೇಲಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವಾಗಲಿ, ದ್ವೇಷವಾಗಲಿ ಇರುತ್ತದೆಂದು ಸರ್ವಥಾ

ತಿಳಿಯಕೂಡದು; ಯಾಕಂದರೆ ಈ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯ ವಿಚಾರವು ಕೇವಲ ಅಂತ್ಯಜರ ಮಟ್ಟಿಗೇ ಇರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗದು, ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ನಮ್ಮನವರೊಳಗೂ ಅದು ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣವು ಮಡಿ-ಮೈಲಿಗೆಯ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಯು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯೇ ಸ್ನಾನಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸ್ನಾನ ಮಾಡದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ; ಸ್ನಾನಮಾಡದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಹಿರ್ದೆಶೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಮುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲ. ಮುಟ್ಟಾದ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಚಾಂಡಾಲರಿಗೆ ಸಮಾನರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವರ ಮುಖಾವಲೋಕನವೂ ನಿಷೇಧವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ದೂರದಲ್ಲಿಡುವರು; ಅಂದಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ತಾಯಿ, ಗುರುಪತ್ನಿ, ಅಕ್ಕ-ತಂಗಿಯರು, ಹೆಂಡಿರು ಮುಂತಾದವರ ಮೇಲಿನ ದ್ವೇಷ-ನಿರ್ದಯಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ಹೀಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ! ಈ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವಿಚಾರವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯಷ್ಟು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಇರದಿದ್ದರೂ "ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈ ವಿಚಾರವು ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲವೆಂ"ದು ಒಬ್ಬನಾದರೂ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವನು ಕೈ ಎತ್ತಿ ಹೇಳಬಹುದೋ? ಅದೂ ಹೋಗಲಿ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈ ಮಾದಿಗರು, ಹೊಲೆಯರು, ಮಚ್ಚಿಗಾರರು, ಮಾಸಾಳರು ಮುಂತಾದವರು ಪರಸ್ಪರ ಸಮಾನಸ್ಕಂಧತ್ವದಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಸಂಬೆಂಕೆಯಾಗಿ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡುವರೋ? ಕಾಸೀಮಖಾನ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯದೇ ಒಂದು ಉದಾಹರಣವನ್ನು ಹೇಳುವೆನು. ನೀವು ಕಾಫರರನ್ನು ಪವಿತ್ರರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಅವರೊಡನೆ ಸಹಾನುಭೂತಿಯ ಸಂಬೆಂಕೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡುವಿರಾ? ನಿಮ್ಮ ಪವಿತ್ರವಾದ ಕುತಬಿಯ ಹಬ್ಬದ ದಿವಸ ಮಲಿನ ವಸ್ತ್ರ ಧಾರಣಮಾಡಿ ನಮಾಜಿಗೆ ಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪುವದೋ? ಅಯೋಗ್ಯಾಚರಣೆಯು ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ನಾವಾಗಲಿ, ನೀವಾಗಲಿ, ಆಯಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವದು, ಅವರ ಅಯೋಗ್ಯ ಆಚರಣೆಗಾಗಿಯಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ವಿಷಯದ ಅಥವಾ ಜಾತಿ-ವಿಷಯದ ದ್ವೇಷಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ! ಇದನ್ನರಿಯದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನಾಗಲಿ, ಜಾತಿಯನ್ನಾಗಲಿ ದ್ವೇಷಿಸಿದರೆ ಅದು ಅಜ್ಞಾನತನದ ತಪ್ಪು! ಕಾಸೀಮಖಾನ,

ಹಾಗೇ ಇರಲಿ, ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯದ ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಚಾರವು ವೈದಿಕಧರ್ಮದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ, ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ಧರ್ಮದ ಆಜ್ಞೆಯಿರುತ್ತದೆ. ವೈದಿಕರಲ್ಲದವರೂ, ವೈದಿಕರಾಗಿಯೂ ಧರ್ಮದ ಔದಾಸೀನ್ಯವುಳ್ಳವರೂ "ನಮಗೆ ಅಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವುದರಿಂದ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂ"ದಾಗಲಿ, "ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇದನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕುವೆವೆಂ"ದಾಗಲಿ ಹೇಳಿದರೆ ನಿಜವಾದ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಿಯು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಲಾರನು. ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಪ್ಪಿದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲಾರದು. ಬಹಳ ಹೇಳುವದೇನು ? ದೇವರ ಒಂಭತ್ತನೇ ಅವತಾರವೆಂದು ನಾವು ಭಾವಿಸುವ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಬುದ್ಧದೇವನೂ, ಈ ಏಕಬಳಿಕೆಯ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕೈಯೂರಿರುವನು, ಅಂದಬಳಿಕ ವರ್ಣಸಂಕರದ ಕಾಲವು ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಒದಗುವ ವರೆಗೆ ವೈದಿಕ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಲು ಅಸ್ವರ ಪಡೇನು ? ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯ ವಿಚಾರವು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ, ಅಥವಾ ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದು, ಈ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಳಿದುಹೋದ ದಿವಸದೇ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕಧರ್ಮವು ಅಳಿದುಹೋಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು.

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾವಧಾನಿ— ಈ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯ ವಿಚಾರದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮಕ್ಕೇ ಯಾಕಿರಬೇಕು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ—ಅವಧಾನಿಗಳೇ, ಇದು ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾಕಿರಬೇಕು, ಇದು ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಯಾಕಿರಬಾರದು ಎಂದು ಆಕ್ಷೇಪಿಸುವದೂ, ಇದ್ದದ್ದರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಹೋಗುವದೂ ಧರ್ಮದ್ರೋಹವೇ ಸರಿ. ಧರ್ಮದ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂತಲೇ ಆಯಾ ಧರ್ಮದವರು ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗುವದು ! ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಧರ್ಮದವರ ಆಚರಣೆಗಳ ಭಿನ್ನತ್ವದ ಉಪಹಾಸ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರವು ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಬರಲಾರದು. ಧರ್ಮಚಲನೆಗಳ ವಿಚಾರವನ್ನು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಆಯಾ ಧರ್ಮದ ಆಪ್ತ

ಕಿಕ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಮಹಾತ್ಮರೇ ಆಗಾಗ್ಗೆ ಹುಟ್ಟಿ ಒಂದುಮಾಡಿ, ದೇಶ-ಕಾಲ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಸರಿಸಿ ತಿದ್ದುವದನ್ನು ತಿದ್ದಬೇಕಾಗುವದು.

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾವಧಾನಿ— ಆಗಲಿ, ಮಹಾತ್ಮನ್, ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶದ ಗೂಢ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ತಿಳಿದಷ್ಟು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು. ದುಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದೊಂದು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಸಾಮಾನ್ಯ ನಿಯಮವು. “ ಆಹಾರಶುಧ್ಯಾ ಚಿತ್ತಶುದ್ಧಿಃ ” ಎಂಬ ನಿಯಮ ದಂತೆ ಚಿತ್ತ ಶುಧ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಶುದ್ಧವಾದ ಆಹಾರವನ್ನು ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡಬೇಕಾಗುವದು. ಈ ನಿಯಮವೇ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯದ ಮೂಲ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ದುಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥವು ಸ್ವತಃ ತಾನು ಇರಲಿ, ತನ್ನವರಿರಲಿ, ಅನ್ಯರಿರಲಿ, ಜಡವಿರಲಿ, ಚೇತನವಿರಲಿ ಅವುಗಳಲ್ಲಿಯ ದುಷ್ಟತನವು ಹೋಗುವ ವರೆಗೆ ಅವುಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಬೇಕೆಂಬುದು, ಅರ್ಥಾತ್ ಅವುಗಳನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂಬುದು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಸಾಮಾನ್ಯನಿಯಮವು. ಸ್ವತಃ ತಾನೇ ಮಹಾಪಾತಕದಿಂದ ಜಾತಿಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಪತಿತರಾದರೆ ತನ್ನವರಿಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯನಾಗುವನು. ತನ್ನವರು ಹಾಗೆ ಪತಿತರಾದರೆ ತನಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗುವರು! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯು ಪಾಪಕ್ಕಲ್ಲದೆ ವ್ಯಕ್ತಿಗಲ್ಲ.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಇದು ಸತ್ಯವಾದ ಬಹು ಗಂಭೀರ ವಿಚಾರವು! ಆಚಾರ್ಯವರ, ಅಂತ್ಯಜರಿಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ದೋಷವು ಯಾಕೆ? ಅವರನ್ನು ದುಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಬಹುದೋ? ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ವಿವರಿಸುವದು ಹಿತಕರವು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು! ಅಂತ್ಯಜರು ವಸ್ತುತಃ ದುಷ್ಟರಲ್ಲ! ಗುಣದಿಂದಲೂ ಅವರು ದುಷ್ಟರಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ದುಷ್ಟಪದಾರ್ಥಗಳ ಸೇವನದಿಂದಲೂ, ಸಂಸರ್ಗದಿಂದಲೂ ದೇಹದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾತ್ರ ಅವರು ದುಷ್ಟರಾಗಿರುವರೆಂದು ಶಪ್ಪಿಂದ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದು. ಶವಸ್ಪರ್ಶ ಮಾಡಿದವರನ್ನು ಅವರು ಶುದ್ಧರಾಗುವ ವರೆಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೆಂದು ಒಂದೂಜನಗು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಭಾವಿಸುವಾಗ, ಸದಾ ಶವದ

ಮೈಮೇಲಿನ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವವರೂ, ಸದಾ ಸ್ಮಶಾನದ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರೂ, ಗೋಮಾಂಸಾದಿ ನಿಷಿದ್ಧ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುವವರೂ ಆದ ಪಂಚಮರು ಅಥವಾ ಅಂತ್ಯಜರು ವೈದಿಕರಿಗೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಚತುರ್ವರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕರಿಗೆ ಪ್ರಾಚೀನ ಋಷಿ ಸಮ್ಮತವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಪರ್ಶರು ಹ್ಯಾಗಾದಾರು ?

ನಾರಾಯಣಾಚಾರ್ಯ— ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ವೈದಿಕರೋ ಅವೈದಿಕರೊ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಇವರು ವೈದಿಕರು; ಯಾಕಂದರೆ ಇವರು ವೈದಿಕರಿಗೆ ಮಾನ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದು ವೈದಿಕ ದೇವತೆಗಳನ್ನೇ ಪೂಜಿಸುವರು; ಮತ್ತು ವೈದಿಕರ ಕೆಲವು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಇವರ ಅಂಗವಿರುತ್ತದೆ; ಇವರಲ್ಲಿಯು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೋಗುವದುಂಟು. ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಆರ್ಯರು ತಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯರನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಪರಮೌದಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿರುವರು. ದಸ್ಯುಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ಅವರು ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಿಲ್ಲ. ದಸ್ಯುಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾಡುತನವನ್ನೂ, ಕ್ರೂರತನವನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು ನಾಗರಿಕತ್ವವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡ ಮಾನದಂತೆ ಅವರನ್ನು ತಮ್ಮವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಸನಿಯಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ತಿದ್ದುಪಡೆ ಹೊಂದಿ ಸ್ಪರ್ಶಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯರಾದವರನ್ನು ಅವರೊಂದು ಸ್ವತಂತ್ರ ಜಾತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ತಕ್ಕಷ್ಟು ತಿದ್ದುಪಡೆ ಹೊಂದದವರನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೆಂದು ತಿಳಿದರೂ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಊರ ಹೊರಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡರು. ಅಂಥವರಿಗೆ ಅತಿ ಶೂದ್ರರು, ಅಥವಾ ಪಂಚಮರು ಎಂದು ಹೆಸರು ಕೊಟ್ಟರು. ಅಂತ್ಯಜರೆಂತಲೂ ಇವರಿಗೆ ಅನ್ನುವರು. ಈ ಅತಿ ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಪಂಚಮರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಚಾಂಡಾಲರಲ್ಲಿಯೂ ಹಲವು ಒಳಜಾತಿಗಳಿರುವವು ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆರ್ಯರು ತಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ಗುಂಪಿಗೆ ಗುಂಪನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರು. ಅದನ್ನು ಸೇರಿಸತಕ್ಕ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪಂಗಡವನ್ನು ಅಥವಾ ಜಾತಿಯನ್ನಾಗ ಮಾಡಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಇದಲ್ಲದೆ ಯಾವ ದೇಶದ ಜಾತಿಯೊಳಗಿನ ಜನರು ಕಾರಣಾಂತರದಿಂದ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯೊಳ

ಗಿನ ಒಳಭೇದದ ಜಾತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವದೂ ವೈದಿಕರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯ ವಾಗಿರುವದು. ಹೀಗೆ ಆರ್ಯರು ಧರ್ಮೌದಾರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದ ರಿಂದಲೇ ತಾವು ಸ್ವತಃ ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾಕರಾಗಿದ್ದರೂ, ಭರತಖಂಡವನ್ನೆಲ್ಲ ವೈದಿಕರಿಂದ ಅಥವಾ ಹಿಂದುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದರು; ಆದರೂ ಅಧಿಕಾರದ ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕೆ ಭಂಗ ತರಲಿಲ್ಲ; ಜಾತಿಸಂಕರಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ! ಈಗಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಕ್ಷತ್ರಿಯ - ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ-ಅತಿ ಶೂದ್ರರೊಳಗಿನ ಒಳಭೇದ ಗಳನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಕರ್ತುಮಕರ್ತುಮನ್ಯಥಾ ಕರ್ತುಂ ಸಮರ್ಥ ರಾದ ಮಹಾತ್ಮರ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೂ, ಗಹನವಾದ ಕಾಲಪುರುಷನ ಮಹಿಮೆ ಯಿಂದಲೂ ಆಗಬಹುದಾಗಿರುವ ರೂಪಾಂತರದ ನೆಲೆಯು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿ ಯದೆ ಹೋಗುವದು!

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಭಗವನ್, ಹೀಗೆ ಒಂದೊಂದು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಂಗಡಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡದೆ, ಎಲ್ಲ ಪಂಗಡದವರನ್ನೂ ಒಂದೇ ಮುಖ್ಯ ಜಾತಿಯವರಾಗಮಾಡಿದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೇ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಹೀಗೆ ಮಾಡುವದು ಅಶಕ್ಯ ವೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಹೀಗಾಗುವದು ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ಹೇಳುವದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ, ಯಾವದೊಂದು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದ ಲಿಗೇ ಇದ್ದವರು ಹೊಸದಾಗಿ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದವರನ್ನು ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹೀನರನ್ನಾಗಿ ನೋಡುವ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ದೇಶ-ಕಾಲ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಸರಿಸಿ ಒಂದೇ ಜಾತಿಯು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಯವರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿ ಅದರಿಂದಲೂ ಒಳಜಾತಿಗಳು ಆಗುವವು. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸೇಖ - ಸೈಯದ - ಮೊಗಲ-ಪಠಾಣಾದಿ ವರ್ಗಗಳಾಗಲಿಕ್ಕೂ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಅಚ್ಚ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಕುಲಗೆಟ್ಟ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಭಿನ್ನ ವರ್ಗ ದವರೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಇದೇ ಕಾರಣವು. ಇದೇ ಮಾತು ನಮ್ಮ ಪಂಚ ವರ್ಣಗಳೊಳಗಿನ ಒಳಭೇದಗಳಿಗೆ ವೈದಿಕ ಶೀಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಒಳಜಾತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚಾಗುವುದರಿಂದ ಜಾತಿಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವದ ವಿಷಯದ ಕಲಹವು ಹೆಚ್ಚಾಗುವದಲ್ಲವೇ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ—ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಗಳು ತಮತಮಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಾಗಿರಲು, ಜಾತಿಗಳ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕಲಹ ಬೆಳಿಸುವದು ಮೂರ್ಖತನವೇ ಸರಿ ! ಈ ಮೂರ್ಖತನಕ್ಕೆ ದುರಭಿಮಾನದ ಅಹಂಕಾರದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣೋಚಿತ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿಷ್ಠಾವೃತ್ತಿ ಯಿಂದ ಆಚರಿಸುತ್ತ, ತಮ್ಮ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣದಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಂಡರೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣದಲ್ಲಿಯೇ ತಾವು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗು ವರು. ಹೀಗೆ ಆಚರಿಸಿದ ಎಷ್ಟು ಜನ ಅಂತ್ಯಜರು ಈಶ್ವರಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರ ರಾಗಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾಗಿಲ್ಲ ? ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಆಚರಿಸದೆ ಇದ್ದ ಶ್ರೇಷ್ಠವರ್ಣದ ವರೆಂದು ಅಭಿಮಾನಪಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದಿಕರೆಷ್ಟು ಜನರು ಅಧಃಪತನವನ್ನು ಹೊಂದಲಿಲ್ಲ? ಕಾಶೀಮುಖಾನ ದೇಹವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನದಾದರೇನು ? ಅಂತ್ಯ ಜನದಾದರೇನು ? ಇದು ನಾಶವಂತವಾಗಿದ್ದು ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ಸಾಧನವು ಮಾತ್ರ ಆಗಿರುವದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೇಹವು ಎಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವೋ, ಅಷ್ಟೇ ಅಂತ್ಯಜನು ಕೃತಾರ್ಥನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಅಂತ್ಯಜದೇಹವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವದು: ಆದರೆ ಯಾವ ದೇಹವಿದ್ದರೂ ದೇಹಧಾರಣ ಮಾಡುವವನ ಅಂತಃಕರಣವು ಶುದ್ಧವಾಗಿದ್ದು, ಅದರಲ್ಲಿ ಸದ್ಭಾವದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಾಗಿರಬೇಕು ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದೇಹರಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಧರ್ಮಗಳು ಹೇಳಿರುವವು ! ಅಂತ್ಯಜನ ದೇಹರಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅಂತ್ಯಜ ಧರ್ಮಗಳು ಹೇಳಿರುವವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಯಾಜ್ಞಿಕ ಪಶು ಹಿಂಸೆಯೂ. ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ಆಚರಿಸುವದರಿಂದ ಹಿಂಸೆಯು ದೋಷವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಆಯಾ ವೈದಿಕ ವರ್ಣದವರ ಆಚರಣೆಗಳ ಯುಕ್ತತೆಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಂತಾ ಯಿತು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಯಾಜ್ಞಿಕ ಪಶುಹಿಂಸೆಯು ಅಧರ್ಮವಾಗದಂತೆ, ಬೇರೆ ಕೆಲವು ವೈದಿಕ ವರ್ಣದವರು ಕೇವಲ ಧರ್ಮವೆಂದು ದೇವರಿಗೆ ಕೊಡುವ ಬಲಿಯೂ ಅಧರ್ಮವಾಗದು; ಆದರೆ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಆಗ್ರಹವಿಲ್ಲ; ಇತರ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರಿಗೂ ಆಗ್ರಹವಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡದೆ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂದಾಗಲಿ,

ದೇಹರಕ್ಷಣವಾಗುವದಿಲ್ಲೆಂದಾಗಲಿ ಅನ್ನುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಹಿಂಸಾಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಅಹಿಂಸಾಧರ್ಮವು ಶ್ರೇಷ್ಠತರವೂ, ಸಾತ್ವಿಕಫಲದಾತ್ರಿಯೂ, ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥ ಸಾಧನವೂ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಯಾವ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವನೂ ಮರೆಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಜಗತ್ತು ತತ್ವತಃ ಹಿಂಸಾಮಯವಾಗಿರುವಾಗ ಪ್ರಾಣಹಿಂಸೆ ಬಿಡುವದು ಅವಶ್ಯಕವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಕೇವಲ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ "ಯತ್ಕರೋಷಿ ಯದಶ್ನಾಸಿ ಯಜ್ಜುಹೋಷಿ ದದಾಸಿಯತ್ | ಯತ್ತಪಸ್ಯಸಿ ಕೌಂತೇಯ ತತ್ಕುರುಷ್ವ ಮದರ್ಪಣಂ" ಎಂಬ ಭಗವದ್ವಚನದಂತೆ ಈಶ್ವರಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಮಾಡುವದು ಕ್ಷಮ್ಯವಾಗಿರುವದಲ್ಲದೆ ಹಿಂಸೆಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೂ ಆಗಿರುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹಿಂದಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಧರ್ಮದ ಕರ್ಮಮಯ ಬಹಿರಂಗವು ದೇಹರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿದ್ದು. ಅದರ ಜ್ಞಾನಮಯವಾದ ಅಂತರಂಗವು ಆತ್ಮದರ್ಶಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಆಯಾ ಜಾತಿಯವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಗಳಿಗನುಸರಿಸಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ದೇಹವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಂಡು ಸದ್ಗುರುಕೃಪೆಯಿಂದ ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯಮಯವಾದ ಅಂತರಂಗದಿಂದ ಆತ್ಮದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರಾಯಿತು! ಹೀಗೆ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಜಾತಿ-ಧರ್ಮಗಳು ಅಡ್ಡಬಾರದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಜಾತ್ಯಂತರ ಧರ್ಮಾಂತರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಹುತರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲ. ಆಯಾ ಜಾತಿ-ಧರ್ಮದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ-ಜಾತಿಗಳಂತೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರಾಯಿತು. ಇದೇ ಮಾತನ್ನೇ—"ಸ್ವಧರ್ಮೇ ನಿಧನಂ ಶ್ರೇಯಃ ಪರಧರ್ಮೋ ಭಯಾವಹಃ ||" ಎಂಬ ಭಗವದುಕ್ತಿಯು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ.

ತಿರುಮಲಯ್ಯಂಗಾರ—ಭಗವಾನ್, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿದ್ದು ಅದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಲಿಲ್ಲವೆ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ—ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ, ಪುರಾಣದ ಯಾವದೊಂದು ಕಥೆಯ ಮೇಲ್ಮೈಯಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಿಯಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅದರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಆ ಕಥೆಯ ಮರ್ಮವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮಹರ್ಷಿಗಳ ಉದಾ

ಹರಣವನ್ನೂ, ಅದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾಗುವದಕ್ಕೆ, ಅಥವಾ ಜಾತ್ಯಂತರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಧಕವಾಗಿ ಕೊಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಬಾಧಕವಾಗಿ ಕೊಡುವದು ಯೋಗ್ಯವು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಜನ್ಮದ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಂಗ ವನ್ನೂ, ಆತನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ ವಿಶ್ವಸಾಹಸವನ್ನೂ, ಕಡೆಗೆ ಆತನು ವಶಿಷ್ಠರ ಮತದಂತೆ ಹೃದಯದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೆನಿಸಿದರೂ ದೇಹ ದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾಗದಿರುವುದರಿಂದ ಆತನು ತನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಶ್ರೀ ಸೂರ್ಯನಾರಾಯಣನ ಸಹಸ್ರ ಕಿರಣಗಳಿಂದ ತನ್ನ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಶುದ್ಧೀಕರಿಸಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಚತುರ್ವ ರ್ಣಾತ್ಮಕ ವೈದಿಕ ಮತದಂತೆ ಒಂದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಜಾತ್ಯಂತರ ಮಾಡುವದು ಅಶಕ್ಯವೆಂತಲೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವದು ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವಲ್ಲ! ಯಾವುದೊಂದು ಜಾತಿಯವರಾಗುವದು ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವಲ್ಲ! ಕೇವಲ ಜಾತಿ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವರೆಂದು ಯಾವ ಜಾತಿ ಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ಅಂದಬಳಿಕ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಗಳೇ ಉದ್ಧಾ ರಕ್ಕೆ ಸಾಧನವಾಗಿರುವಾಗ ಬೇರೆ ಜಾತಿಯವರಾಗುವ ಭಯಪ್ರದ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗಬೇಕು.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ನಮ್ಮವರು ನಿಮ್ಮ ಹಿಂದುಗಳೊಳಗಿನ ಬೇಕಾದ ಜಾತಿಯವರನ್ನು ಸುನತಿಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವರಲ್ಲ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಹಾಗೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ನಿಮ್ಮ ಮಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರರ ಅಪ್ಪಣೆಯಿರುವುದರಿಂದ ನೀವು ಹಾಗೆ ಮಾಡ ಬಹುದು; ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಆಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಹಾಗೆ ಮಾಡ ಲಾಗದು. ದೊಡ್ಡವರ ಆಜ್ಞೆಗೆ ಹೊರಗಾಗುವದು ಹ್ಯಾಗೆ? ಈಗ ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದೊಳಗಿನದೇ ಒಂದು ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ. ನಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಋಷಿಗಳು ಸೂತಕಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವದರಿಂದ "ಜಾತಾಶೌಚ, ಮೃತಾಶೌಚ, ರಜಸ್ವಲಾದೋಷ" ಮೊದಲಾದವನ್ನು ನಾವು ಪಾಲಿಸುವೆವು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ವೀರಶೈವ ಬಾಂಧ ವರ ಪೂರ್ವಾಚಾರ್ಯರವರು ಲಿಂಗ ಧರಿಸಿದವರನ್ನು ಸೂತಕಗಳು ಬಾಧಿಸ ಲಾರವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಸೂತಕಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅದೇ ಲಿಂಗಾಯತರಿಗೆ ಲಿಂಗಧಾರಣವಿಲ್ಲದ ಭವಿಗಳೊಡನೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ

ವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಜ್ಞೆಯಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಪಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ವಚನವೇ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಾಶೀಮುಖಾನ— ಹಾಗಾದರೆ ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುತ್ತೇವೆನ್ನು ವವರ ಕಥೆಯೇನು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಹಾಗೆ ಅನ್ನುವವರ ಕೃತಿಯು ಸಶಾಸ್ತ್ರವಾಗದ್ದಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಉದ್ದೇಶವೇನು ಕೆಡಕಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ, ಒಬ್ಬರ ಉದ್ಧಾರವನ್ನು ಒಬ್ಬರು ಮಾಡಲಾರರು. “ ಆತ್ಮೈವಾತ್ಮನೋ ಬಂಧು ರಾತ್ಮೈವ ರಿಪುರಾತ್ಮನಃ ” ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ತನ್ನ ಉದ್ಧಾರ ವನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಬಂಧುವು ತಾನೇ ಆಗಲಿಕ್ಕೂ ತನ್ನ ಶತ್ರುವು ತಾನೇ ಆಗಲಿಕ್ಕೂ ಆತ್ಮನು ಸ್ವತಂತ್ರನಿರು-ತ್ತಾನೆ! ಉದ್ಧಾರವೆಂದರೆ ವಿಷಯ ವಾಸನೆಯಿಲ್ಲದ ಮನಸ್ಸಿನವನಾಗು ವದು; ಅಧಃಪತನವೆಂದರೆ, ವಿಷಯವಾಸನೆಯುಳ್ಳ, ಮನಸ್ಸಿನವನಾಗು ವದು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುಕ್ತಿಬಿಂದೂಪನಿಷತ್ತಿನಲ್ಲಿ—“ ಮನಏವ ಮನು ಷ್ಯಾಣಾಂ ಕಾರಣಂ ಬಂಧಮೋಕ್ಷಯೋಃ | ಬಂಧಂಚ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಂ ಮೋಕ್ಷಂ ನಿರ್ವಿಷಯಂ ಸ್ಮೃತಂ ” ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದು. “ ಜತಿಯಂತೆ ಮತಿ ” ಎಂಬ ಕನ್ನಡ ನುಡಿಯಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನ ಘಟನೆಯು ಸಹವಾಸದಂತೆ ಆಗುವದರಿಂದ ಅನ್ಯರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಹೋಗುವವರು ಆ ಉದ್ಧೃತರಾಗುವ ವರಿಗೆ ಸತ್ಸಮಾಗಮನವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಬಹುದು. ಸತ್ಸಮಾಗಮವು ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂತಲೂ, ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಂತಲೂ ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿರುವದು. ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಸತ್ಸಹವಾಸವೆಂದರೆ ಅಂತಃಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಸದಾತ್ಮನ ಸಹವಾಸವು; ಬಹಿರಂಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿ ಸಿದ ಸತ್ಸಹವಾಸವೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮ ವಾಗಿ ಸದ್ವಿಷಯ ಸತ್ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಹವಾಸವನ್ನೊದಗಿಸಿ ಕೊಡುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅಂತಃಕರಣ ಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಹಾಗು ಸದ್ವಿಷಯ— ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಮಹಾತ್ಮನ ಸಹವಾಸವು ಮಾತ್ರ ಅನ್ಯರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು; ಯಾಕಂದರೆ ಅಂಥ ಸತ್ಪುರುಷನ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನರೂಪವಾದ, ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯ ತಪಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಆಚರಿಸಿದ ಹೊರತು ಸತ್ಸಮಾಗಮ ಪಡೆವವನ ಉದ್ಧಾರವು ಆಗಲಾರದು;

ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಸಜ್ಜನರು ಆಗಾಗ್ಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ಅಂಥವರ ಸಹವಾಸವು ಔಪಚಾರಿಕವಾಗಿ ಹಲವರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೂ ತತ್ಸಿದ್ಧತೆಯ ಅಭಾವದ ಮೂಲಕ ಸಹವಾಸದವರು ಉದ್ಧಾರವಾಗದೆ ಹೋಗಲು ಸಜ್ಜನರು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತ ಬಂದಹಾಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಂದಿಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತೇನೆನ್ನುವದು ಅತ್ತವರ ಕಣ್ಣು ಒರಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ! ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಅನ್ಯರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರು ಹೀಗೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಮೇಲುಪಚಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವದಿಲ್ಲ.

ಕಾಶೀಮುಖಾನ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಾವು ಹೀನರಾಗಲಿಕ್ಕೂ, ಉಚ್ಚರಾಗಲಿಕ್ಕೂ ಸನಾತನವಾಗಿ ಮೂಲವಾದ ಕರ್ಮಗಳೇ ಕಾರಣವು. ಆದ್ದರಿಂದ ದುಷ್ಟ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಪಾಪದ ಪರಮಾವಧಿಯಿಂದ ಚಾಂಡಾಲರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದವರು, ಸತ್ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ಚಾಂಡಾಲತ್ವವನ್ನು ನೀಗಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಮಂದಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದರೆ ಉದ್ಧೃತರಾಗಲಾರರು. ಈಗ ಚಾಂಡಾಲರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿರುವವರೇ ಪುನಃ ಚಾಂಡಾಲರಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವರೆಂತಲ್ಲ: ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ— ಬೇರೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವರ್ಣದವರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ದುಷ್ಕರ್ಮದ ಪರಿಪಾಕದಿಂದ ಚಾಂಡಾಲರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಬಹುದು. ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬನು ತಾನು ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮದ ಫಲವನ್ನು ತಾನು ಉಣ್ಣುವನು; ಅಂದಬಳಿಕ ಅನ್ಯರ ಚಾಂಡಾಲ ಜನ್ಮಕ್ಕೆ ಕಾರಣರಲ್ಲದ ನಾವು, ಅನ್ಯರ ಚಾಂಡಾಲಜನ್ಮವನ್ನು ನೀಗಲಿಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಸಮರ್ಥರಾದೇವು? ಅಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ಕರುಣಾಶಾಲಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ಅಗಾಧವಾದ ದೈವೀ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಹೊಸ ಪಂಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಅಂತ್ಯಜ ಜಾತಿಯವರನ್ನು ತಾವು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿದ ಹೊಸ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಅಂತ್ಯಜರು ನ್ಯಾಯತಃ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ತಾವಿರಬೇಕಾಗುವದು! ಆತ್ಮವಸ್ತುವು ಸ್ವತಂತ್ರವಿದ್ದು, ಅದು ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನದಿಂದಲುಂಟಾಗುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅಖಂಡಾನಂದವನ್ನಾದರೂ ಭೋಗಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತನಗಿಂತಲು ಗೌಣವಾಗಿರುವ ತನ್ನ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯ ಫಲದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಪರಾಧೀನತೆಯ ಖಂಡಾನಂದವನ್ನಾದರೂ ಭೋಗಿಸಬಹುದು. ಈ ಖಂಡಾನಂದವೇ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವದು.

ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನ ನೀಚೋಚ್ಚಾವಸ್ಥೆಗಳು ಅವನ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನನು ಸರಿಸಿರುವವಲ್ಲದೆ, ಅವನ ಬಾಹ್ಯಾಡಂಬರವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿರುವದಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನರಿಯದೇ ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರಕರು ಒಳಗೆ ಹೆಗ್ಗಣಪಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಗಿಲಾಯು ಮಾಡುವ ಚಂದದಿಂದ ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸ, ದ್ರವ್ಯೋತ್ಪಾದನ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ನಿವಾರಣ ಮುಂತಾದ ಬಾಹ್ಯೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಅಂತ್ಯಜರ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅಂತ್ಯಜರ ನಿಜವಾದ ಉದ್ಧಾರವಾಗ ಲಾರದು. ಕೊಳಕ ಅವಯವದ ಸಂಸರ್ಗದಿಂದ ದೇಹದ ಉಳಿದ ಅವಯವ ಗಳು ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಹೋಗುವಂತೆ, ಸಮಾಜದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಸೇರಿಕೆಯು ಬಳಿಕೆಯಿಂದ ವೈದಿಕ ಸದ್ಭಾವನೆಯು ನಾಶವಾಗಿ ಸಮಾಜದ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಹಾನಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಕೆಲಸ ಗಳಂತು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರತಕ್ಕವಾದ್ದರಿಂದ, ಈಗಿನ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ತಮ್ಮ ಹೀನ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗುವುದರೊಳಗೆ ಸೇರಿಯುವರು ಆ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಬೇಕಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ಆರ್ಯಭಾವನೆಯು ಸಮಾಜಘಟನೆಯು ವಿಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವದು ಧಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸರ್ವಥಾ ಹಿತಕರವಲ್ಲ; ಅದು ನಡೆಯುವ ಮಾತೂ ಅಲ್ಲ; ಅದು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಡೆದ ದಿವಸ ಆಮೂಲಾಗ್ರ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯು ನಾಶ ವಾಗಿ, ಆರ್ಯಸಂಸ್ಕೃತಿಯು, ಹಾಗು ಆರ್ಯರ ಉದಾತ್ತವಾದ ಭಾವನೆಯು ಲೋಪವು ಆಗದೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಹೀಗಾಗುವ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ದುಃಖದಿಂದ ಬರೆದು ಇಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಆವರ ಆ ದುಃಖದ ದಿವಸ ಗಳನ್ನು ಬೇಗನೆ ಬರಮಾಡುವದು ವೈದಿಕರಲ್ಲಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವ ವರಿಗೆ ಭೂಷಣವಲ್ಲ.

ಕಾಸೀಮಖಾನ, ನಾವು ಯಾವದೊಂದು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಚಾಂಡಾಲತ್ವದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಲಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಚಾಂಡಾಲರು ಚಾಂಡಾಲ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದಮಾತ್ರದಿಂದ ಚಾಂಡಾಲರಾಗಿ ಹೋದ ರೆಂತಲೂ ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜಾತಿಯವರು ತಮ್ಮ ದುಷ್ಟಭಾವದ ಬರಿಯ ಆಡಂಬರದ ಬಾಹ್ಯ ಸತ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಚಾಂಡಾಲರಿಗಿಂತಲೂ ಕಡೆ ಯಾಗಿರಬಹುದು; ಮತ್ತು ಚಾಂಡಾಲರು ಸದ್ಭಾವದ ಬರಿಯ ಕರ್ತವ್ಯ

ರೂಪ ಬಾಹ್ಯ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವರ್ಣದವರಿಗೂ ಗುರುಗಳಾಗುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುವರಿರಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಶ್ರೀಮಚ್ಛಂಕರಾಚಾರ್ಯರು— “ ಚಾಂಡಾಲೋಸ್ತು ಸತುದ್ವಿಜೋಸ್ತು ಗುರುರಿತ್ಯೇಷಾ ಮನೀಷಾ ಮಮ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಪುನಃ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆವು ! ಇದನ್ನರಿತು ಅಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಚಾಂಡಾಲರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಹೋಗುವವರು, ತಾವು ಮೊದಲು ಚಾಂಡಾಲತ್ವದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗಿರುವೆವೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬುದನ್ನು ವಿವೇಕ ದಿಂದ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಚಾಂಡಾಲರು ಸತ್ತ ದನಗಳನ್ನು ತಿಂದರೆ, ಎಷ್ಟೋ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವರ್ಣದವರು ಮನುಷ್ಯರ ಬಹಿಃಪ್ರಾಣವೆನಿಸುವ ಪರದ್ರವ್ಯ ಶೋಷಣ ಮಾಡಿ ಜೀವಂತ ಮನುಷ್ಯರ ರಕ್ತ ಶೋಷಣ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು; ಅದರಂತೆ, ಅಂತ್ಯಜರು ದೇಹ ವಸ್ತ್ರಾದಿಗಳ ಮಾಲಿನ್ಯದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ವರ್ಣದವರೆನಿಸುವವರು ಅಸತ್ಯ ಭಾಷಣ, ಪರನಿಂದೆ, ಪರವಧೂಸಂಗ, ಕುಟಿಲ ಕುಯುಕ್ತಿ, ಕಪಟ, ನಿರ್ದಯ, ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಪ್ರೀತಿ, ಮೊದಲಾದ ಆತ್ಮಘಾತಕ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಿಗೂ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಚಾಂಡಾಲ ತ್ವವು ಯಾವನೊಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿರದೆ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನೋವೃತ್ತಿ ಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಚಾಂಡಾಲರ ಉದ್ಧಾರ ಮಾಡುವೆವೆನ್ನುವವರು ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯದ ತೋರಿಕೆಯ ಕ್ಷುದ್ರ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಸೇರದೆ, ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮನೋವೃತ್ತಿಯು ತಿದ್ದುಪಡೆಗಾಗಿ ಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಕಾಸೀಮಖಾನ, “ ಶಾಸ್ತ್ರಾದ್ರೂಢಿರ್ಬಲೀಯಸಿ ” ಎಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ ಕಾಲ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಗನುಸರಿಸಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯವಿಚಾರವು ತಾನಾಗಿ ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತದೆನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವತಃ ಮುಸಲ್ಮಾನರಾದ ನೀವು ಈಗ ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿ ತದ್ದು, ನಮ್ಮ ಅಂತ್ಯಜ ವರ್ಗವು ಈಗ ಇಷ್ಟು ಸನಿಯದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿ ತದ್ದೂ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವದು ! ಸಣ್ಣ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಇಲ್ಲದ ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟು ಸಮಾಜವನ್ನು ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯಗ್ರಗೊಳಿಸುವುದು ದೂರದರ್ಶಿಗಳ ಕೆಲಸವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತರಬೇಕ ಲ್ಲದೆ ಮುಂದೆ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವದೆಂದು ಈಗಲೇ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಹೋಗ ಬಾರದು; ಕೂಡಿ ಇರುವದು ಅಗಲಿ ಇರುವದು ಪ್ರಸಂಗದ ಮೇಲಿರುವುದ

ರಿಂದ ಅವನ್ನು ಪ್ರಧಾನ ವಿಷಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ದೀರ್ಘ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವದು ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಕಾಸೀಮಖಾನ, ನಿಜವಾದ ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರಕರು ಅಂತ್ಯಜರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕಾದ ಯತ್ನಗಳನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಸಮಾಜದ ಹೀನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಸಮಾಜವನ್ನು ಋಣಿಯಾಗಮಾಡುವ ಅಂತ್ಯಜರು ಪರಮೋದಾರರೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಯು ತಿದ್ದುಪಡೆಗಾಗಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವರ್ಣದವರು, ತತ್ರಾಪಿ ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರರೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರು ಧನ ತ್ಯಾಗರೂಪವಾದ ಔದಾರ್ಯವನ್ನು ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಸ್ವತಃ ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಬೇಕು. ಆ ಮೇಲೆ ಅಂತ್ಯಜರು ನೀತಿವಂತರೂ, ಆರೋಗ್ಯವಂತರೂ ವಿದ್ಯಾವಂತರೂ ಆಗುವಂತೆಯೂ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಜೀವನಕ್ರಮವನ್ನು ಹತ್ತು ಜನರಂತೆ ಸಮಾಧಾನಕರವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಯೋಗ್ಯರಾಗುವಂತೆಯೂ ಯತ್ನಿಸುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಆ ಉದ್ಧಾರಕರು ದೇಹದಂಡನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಅಂತ್ಯಜರ ಸಲುವಾಗಿ ತಾವು ಬಡವರಾಗುವದರಲ್ಲಿಯೂ, ಕಷ್ಟಪಡುವದರಲ್ಲಿಯೂ ಅವರ ಉದ್ಧಾರದ ಬೀಜವಿರುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಅವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ಅವರೊಡನೆ ಊಟ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ, ಇಲ್ಲವೆ ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಕೆರೆ - ಕಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಆರ್ಯಭಾವನೆಯ ವಿಧ್ವಂಸ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲ! ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ ಬಡವರಾಗಿ ಪರಿಪರಿಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವವರು, ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಜನರಿರುವರು? ಕೆರೆಯ ನೀರು ಕೆರೆಗೆ ಹಾಕಿ ವರವ ಪಡೆಯ ಹೋಗುವ ನಿರರ್ಥಕ ಜನರಂತೆ, ಕೈಯಿಂದ ಕಾಸು ವೆಚ್ಚ ಮಾಡದೆ ಮೊದಲು ತಮ್ಮ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಮಲಿನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಂದಿಯ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಹಾಗೆ ಮಾಡಹೋಗುವವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು. ನಮ್ಮ ಸನ್ಮಾನ್ಯರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ತತ್ವವನ್ನು ಅಂದರೆ— "ಬಹಿರಂಗದ ಬಹುತ್ವದಲ್ಲಿ ಅಂತರಂಗದ ಏಕತ್ವವನ್ನು ಕಾಣಬೇಕೆಂಬ" ಅಬಾಧಿತ ತತ್ವವನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಆರ್ಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಗೆ ಬಾಧೆ ಬಾರದಂತೆ

ಬೇಕಾದ ಸುಧಾರಣೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಹುದು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಬಹಿರಂಗದ ಏಕತ್ವ ಘಟನೆಯ ಅಶಕ್ಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗಿದರೆ, ಬಹುತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚಿಸಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಅನುಭವವೂ—ಇತಿಹಾಸವೂ ಹೇಳುತ್ತಿರುವದನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ. ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡು ಏನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೂ ಅದು ನಿರರ್ಥಕವೇ ಸರಿ! ಯಾಕಂದರೆ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರದ ಸಾಧನವು ಮತ್ತೊಂದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ವಿಶಿಷ್ಟ ಲಕ್ಷಣವಾದ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಪಾಲಿಸಬೇಕು.

೩೫. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯೂ, ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರವೂ

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಈ ನಿರೂಪಣದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟರು. ಅವರ ಮಾತಿನಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಅವರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾದ ದುರಗಪ್ಪನು ಎದ್ದು ನಿಂತು— “ಯಪ್ಪಾ, ನೀವು ಹೇಳಿದ್ದು ಬರಾಬರಿ! ದೇವರು - ದಿಂಡರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ನಾವು ಯಾವ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣ? ನೀವು ನಿಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ - ನಾವು ನಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ; ನಿಮ್ಮ ದೇವರು ನಿಮಗೆ-ನಮ್ಮ ದೇವರು ನಮಗೆ; ನಮ್ಮ ಪೂಜೆಯ ದೇವರು ದುರಗವ್ವ-ಕಾಳವ್ವ-ದೇಮವ್ವ! ಅವರ ಪೂಜೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ಕೇರಿಯಲ್ಲಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡೇಮಾಡುವೆವು, ನಿಮಗೂ - ನಿಮ್ಮ ದೇವರಿಗೂ ನಾವು ದೂರದಿಂದ ಶರಣು ಮಾಡಿದರಾಯಿತು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಹಾಗಿರಬೇಕು-ನಾವು ನಮ್ಮ ಹಾಗಿರಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ನೀವು ಹ್ಯಾಗಾದೀರಿ; ನಿಮ್ಮ ಹಾಗೆ ನಾವು ಹ್ಯಾಗಾದೇವು? ನಮ್ಮೊಡೆಯಾ, ನಮಗೂ-ನಿಮಗೂ ಎಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿರುವದು? ಊರು ಇದ್ದಲ್ಲಿ ಹೊಲಿಗೇರಿ ಇರತಕ್ಕದ್ದೇ. ನಮ್ಮ ಹೊಲಿಯತನದಿಂದ ಊರ

ಮರ್ಯಾದೆ-ಊರತನದಿಂದ ಹೊಲೆಯರ ಮರ್ಯಾದೆ. ಹೊಲಿಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿ ಕೂಡಿದರೆ ದೈವವಾಗುವದು ! ನಾವಿಲ್ಲದೆ ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ, ನೀವಿಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸ ನಡೆಯುವದಿಲ್ಲ. ನಾವಿಬ್ಬರಿದ್ದರೆಯೇ ಊರ ಪಂಚಾಯತಿ, ನಾವಿಬ್ಬರಿದ್ದರೆಯೇ ಊರ ಆಡಳಿತ, ನಾವಿಬ್ಬರಿದ್ದರೆಯೇ ಊರ ಒಗರು ! ಊರಸುತ್ತು ಬಂದರ್ಕೆ ಊರೂ ಹೊಲಿಗೇರಿಯೂ ಒಂದೇ ! ಅಂದ ಬಳಿಕ ಊರತನದಲ್ಲಿ ನಾವು ಹೆಚ್ಚೇನು ನೀವು ಕಡಿಮೆಯೇನು ? ನೀವು ಹೆಚ್ಚೇನು ನಾವು ಕಡಿಮೆಯೇನು ? ಯಪ್ಪಾ, ಹೊತ್ತು ಬಂದರೆ ನಮ್ಮ ಜೀವಕ್ಕೆ ನೀವು ಜೀವಾ ಕೊಟ್ಟೇರಿ, ನಿಮ್ಮ ಜೀವಕ್ಕೆ ನಾವು ಜೀವಾ ಕೊಟ್ಟೇವು. ಅದೂ ಇರಲಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಊರ ಕೆಲಸವು ಯಾವದು ಆಗುವದು ? ಜಾತರಿ ಬಂದರೆ ನಾವು ಬೇಕು; ತೇರು ಬಂದರೆ ನಾವು ಬೇಕು; ಸುಖ-ಸೋಬನಕ್ಕೆ ನಾವು ಬೇಕು; ಸತ್ತರೆ-ಕೆಟ್ಟರೆ ನಾವು ಬೇಕು; ನಾವು ನಿಮಗೆ ಯಾತಕ್ಕೆ ಬೇಡ ! ಬರೇ ಮುಟ್ಟಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಡ ! ಬಿಡಯಪ್ಪಾ ಅದಾವ ದೊಡ್ಡ ಮಾತು. ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲರೂ ಮುಟ್ಟಿಕೊಂಡೇ ಇರುತ್ತಾರೋ ? ಮುಟ್ಟುವ ಹೊತ್ತು ಬಂದರೆ ಮುಟ್ಟೇ ಮುಟ್ಟುವೆವು. ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಒಳಜಾತಿಗಳ ಶೀಲಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು - ಕಡಿಮೆ ಇರುವಾಗ, ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಶೀಲದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಯಾಕಿರಬಾರದು ? ಶಿವ ಮಾಡಿದ ಹಾಗೆ ನಾವೂ-ನೀವೂ ಇದ್ದರಾಯಿತು. ಹೊಲೆಯನಾದರೇನು, ಹಾರುವನಾದರೇನು ? ತಾವಿರುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಚಂದ. ಹಾರುವನು ಹೊಲೆಯನಾದರೆ-ಹೊಲೆಯರು ಹಾರುವನಾದರೆ ದೇವರು ಮೆಚ್ಚಿಯಾನೆ ? ಪಾಪ ! ನಮ್ಮ ಖಾನಸಾಹೇಬರಿಗೆ ನಮ್ಮದೇನು ಗೊತ್ತು ! ಅವರು ಪರನಾಡ ಪಕ್ಷಿ ! ಅವರ ನಡತೆ ಬೇರೆ-ನಮ್ಮ ನಡತೆ ಬೇರೆ, ನಮ್ಮ ದೇವರು ಬೇರೆ-ಅವರ ದೇವರು ಬೇರೆ. ಅವರದು ಅವರಿಗೇ ಚಸನ-ನಮ್ಮದು ನಮಗೇ ಚಸನ; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಕಾನಸಾಹೇಬರು ಬಲು ದೊಡ್ಡ ಮಂದಿ ! ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಬಲು ಒಳ್ಳೆಯದು. ಹೊಲಿಯರ ಮೇಗೆ ನಮ್ಮಪ್ಪನು ಎಷ್ಟು ಜೀವಾಮಾಡುವನು ! ಆಗಲಿ ನನ್ನೊಡೆಯಾ, ಎಲ್ಲರೂ ಕೂಡಿ ಹೊಲಿಯರ ಹೊಲಸು ತೊಳೆಯಬೇಕೆನ್ನುವಿರಿ, ತೊಳೆಯಿರಿ ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಮುಜರೆ ಮಾಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ಸಭಿಕ

ರೆಲ್ಲರೂ ಆತನ ಮಾತಿಗೆ ಅಚ್ಚಿಮೆಚ್ಚಿ ತಲೆದೂಗಿದರು! ಆತನ ಮಾತಿನ ಯಥಾರ್ಥತೆಯು ಅಭಿನಂದನ ಮಾಡುವಾಗ ಸಭಾಸ್ಥಾನವು ಗುಜುಗುಟ್ಟ ತೊಡಗಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಏನೋ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಎದ್ದು ನಿಲ್ಲಲು, ಸಭಾಮಂಡಲವು ಮತ್ತೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು.

ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಪರಿಚಯವನ್ನು ನಾವು ವಾಚಕರಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಆತನು ಸದ್ಗುರು ಸೇವೆಯಿಂದ ಧನ್ಯನಾದವನು. ಇತ್ತಿತ್ತಲಾಗಿ ಶ್ರೀ ಸಮರ್ಥ ರಾಮದಾಸ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಶಿಷ್ಯತ್ವದಿಂದ ಶಿವಾಜಿಯು ಧನ್ಯನಾಗಿ ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿದಂತೆ, ಆತನಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ೩೦೦ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಹುಕ್ಕ ದೊರೆಯು ಧನ್ಯನಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಧರ್ಮರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿದನು. ಆ ಪುಣ್ಯವಂತನಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಆಜ್ಞೆಯೇ ವೇದವಾಕ್ಯವು. ತನ್ನ ಗುರುವಿನ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡುವದು ಮಹಾಪರಾಧವೆಂದು ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರನು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ವಶಿಷ್ಠರಿಗೆ ಶ್ರೀ ರಾಮನಂತೆ. ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರಿಗೆ ಹುಕ್ಕ ದೊರೆಯಾಗಿದ್ದನೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಇಂಥ ಗುರುಭಕ್ತನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗುರುವಿಗೆ ಸನ್ಮುಖನಾಗಿ ಎದ್ದು ನಿಂತದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಭೆಯು ಬೆರಗಾಯಿತು. ಈ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯು ಏನು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವನೋ ಎಂದು ಜನರು ಕೌತುಕದಿಂದ ಎದುರು ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಹೀಗೆ ಸಭೆಯು ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ಹುಕ್ಕ ದೊರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ—"ಹುಕ್ಕರಾಯಾ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಯ್ಯಾ! ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದದ್ದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಪಾಲನವು ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ನೀನು ಅನ್ನುವೆಯಲ್ಲವೆ? ಹೌದು, ನೀನು ಅನ್ನುವದು ಯಥಾರ್ಥವಾದದ್ದು. ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಪಾಲನವು ನಡೆಯದು. ನಾನು ಈ ವರೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ. ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ನಿರ್ಬಂಧವು ಕೆಲಸದ್ದಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಲೇಬೇಕೆಂತಲೂ, ಆ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ

ಅಸ್ಪೃಶ್ಯದ ಬಂಧನವನ್ನು ಮುರಿದವರು ಪುನಃ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರುವಾಗ ಧರ್ಮಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ನಾವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಬಾಂಧವ್ಯದ ಆಚರಣೆಯು, ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯದ ಆಚರಣೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಿಂತ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರವು ಉಚ್ಚವಾದದ್ದೂ, ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕ ಸಾಧನವಾದದ್ದೂ ಇದ್ದರೂ, ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಿಂದ ಪೋಷಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರವು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ದೇಹರಕ್ಷಣದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರವು ಆತ್ಮದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆತ್ಮದರ್ಶನವೇ ಮಾನವಪ್ರಾಣಿಯ ಉಚ್ಚತರ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವೈಭವದ ಸಂಪಾದನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವೈಭವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡಬೇಕು. ಕೇವಲ ಐಹಿಕ ಸುಖಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವೈಭವವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು ಪಾಪವು ! “ ಶರೀರ ಮಾದ್ಯಂ ಖಲುಧರ್ಮಸಾಧನಂ ” ಎಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ ಶಾರೀರಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರಕ್ಷಣದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವೈಭವದ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವ ಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗವು, ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯವೂ—ತಾರಕವೂ ಆಗಬೇಕಾದರೆ, ಅದು ಸ್ವಾರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯದಾಗಿರದೆ ಆತ್ಮದರ್ಶನ ದೃಷ್ಟಿಯದು, ಅಂದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯದು ಆಗಿರಬೇಕು. ಹುಕ್ಕೇರಾಯಾ, ನೀನು ಮಹಾಭಾರತ-ರಾಮಾಯಣಗಳೆಂಬ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪವಿತ್ರ ಗ್ರಂಥಗಳ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿರುವೆಯಷ್ಟೇ ? ಆ ಗ್ರಂಥಗಳ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುತ್ತ ಹೋದರೆ ಆರ್ಯರಾದ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳೂ ಆತ್ಮದರ್ಶನಕ್ಕೋಸ್ಕರವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತವೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಪಿತೃಧರ್ಮ - ಪುತ್ರಧರ್ಮ, ಪತಿಧರ್ಮ-ಪತ್ನಿಧರ್ಮ, ಗುರುಧರ್ಮ-ಶಿಷ್ಯಧರ್ಮ, ರಾಜಧರ್ಮ-ಪ್ರಜಾಧರ್ಮ, ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಗಳ ಗುರಿಯು ಆತ್ಮದರ್ಶನವೇ ಆಗಿರುವದು. ಹೀಗೆ ಆತ್ಮದರ್ಶನ-ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಡುವ ವ್ಯವಹಾರಗಳೇ ದೈವೀ ವ್ಯವಹಾರಗಳು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ, ಅಂದರೆ ಆತ್ಮವಿಸ್ಮೃತಿಕಾರಕವಾಗಿ ನೀಚ

ಸ್ವಾರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮಾಡುವ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಹಾರಗಳು—ಅವು ರಾಜಕೀಯ ವಿರಲಿ-ಸಾಮಾಜಿಕವಿರಲಿ-ಧಾರ್ಮಿಕವೇ ಇರಲಿ-ಮತ್ತೆ ಯಾವವೇ ಇರಲಿ ಅವು ಆಸುರೀ ವ್ಯವಹಾರಗಳೆನಿಸುವವು. ಅಂಥ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಸರ್ವಥಾ ಅಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕಗಳು ! ಆದ್ದರಿಂದ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಆಶೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮ ದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸ ತಕ್ಕದ್ದು; ಹೀಗೆ ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವಾಗ—“ ಸರ್ವನಾಶೇ ಸಮು ತ್ಪನ್ನೇ ಅರ್ಧಂ ತ್ಯಜತಿ ಪಂಡಿತಃ ” ಎಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿರಲು, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತ್ವದ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನು ?

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಆರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ವಿವರಣೆಯು ಬಹು ಗಂಭೀರವಾದದ್ದೂ, ಸತ್ಯವಾದದ್ದೂ ಇರುವದು. ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮನುಷ್ಯನು ಎರಡು ಬಗೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯದು, ವಿತ್ತಜೀವಿಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯ ಸ್ವಪೌರುಷ ಪ್ರಾಪ್ತ ಸ್ವಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವದು ! ಎರಡನೆಯದು ಆತ್ಮದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯ ಗುರುಕೃಪಾಪ್ರಾಪ್ತ ಪರಸತ್ತಾತ್ಮಕವಾಗಿರುವದು ! ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದ ಲನೆಯದಾದ ಸ್ವಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರೂಪ ವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾದ ಸ್ವಪೌರುಷದಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಎರಡನೆಯ ಪರಸತ್ತಾತ್ಮಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಸರ್ವಸಂಗಪರಿ ತ್ಯಾಗ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಸದ್ಗುರು ಸೇವೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ನಮ್ಮ ವೈದಿಕರ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧ್ಯವು ಎರಡನೆಯ ಬಗೆಯ ಆತ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾದ ಮೊದಲನೆಯ ಬಗೆಯ ಐಹಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಪಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅದರ ಸಂಪಾದನದಲ್ಲಿ ದೇಹಪಾತದ ವರೆಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೂ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗುವದು; ಅಂದ ಬಳಿಕ ಕೇವಲ ದೇಹಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯದ ಪರಿತ್ಯಾಗವನ್ನು ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಮಾಡಬೇ ಕೆಂದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಸ್ವತ್ಯಾಗವೇನಿರುವದು ? ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯವರ,

ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರವು ಬಹು ಸಮಂಜಸವಾದದ್ದು.

ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಾವಧಾನಿ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ಯಾರಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಧರ್ಮ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರೋ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ ಸದಾ ಪುರಾಣಶ್ರವಣ ಮಾಡುವ ನೀವು ಹೀಗೆ ಲೋಕ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಜಮ-ದಗ್ನಿ ಪುತ್ರನಾದ ಪರಶುರಾಮನ ವೃತ್ತಾಂತವು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೋ? ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾದಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜರು ಮದಾಂಧರಾಗಿ ಸಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಪೀಡಿಸಹತ್ತಲು, ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಪೀಡೆಯ ನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ಪರಶುರಾಮನು ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮದಿಂದ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂದು ಸಾರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲವನ್ನು ನಷ್ಟಪಡಿಸಿದನೆಂದು ಪುರಾಣವು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲವೋ? ಅದರಂತೆ ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ದ್ರುಪದರಾಜನು ಮದಾಂಧನಾದ ತನ್ನ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ತನ್ನ ಮಿತ್ರನಾದ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಗುರುತು ಹತ್ತದವನಂತೆ ನಟಿಸಿ ವಚನಭ್ರಷ್ಟನಾಗಲು, ಆ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ದ್ರುಪದನ ಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ದುರ್ಯೋಧನನಂಥ ನೀತಿಭ್ರಷ್ಟನ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯನ್ನಾದರೂ ಕೈಕೊಂಡು ಕ್ಷಾತ್ರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, " ಶಾಪಾದಪಿ ಶರಾದಪಿ " ಎಂಬ ಅಪೂರ್ವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಶತ್ರುದಮನ ಮಾಡಿದ ಸಂಗತಿಯು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಪೀಡೆಯೊದಗಿದಾಗ, ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ನಷ್ಟವಾದಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಈ ಯುಗಾಂತರದ ಮಾತು ಹೋಗಲಿ, ಇದೇ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದು ಚಾಣಕ್ಯ ನೀತಿಯ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತದೆ. ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಆಪತ್ತು ಒದಗದೆಯಿದ್ದಾಗ, ಅಂದರೆ ಅದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಇದ್ದಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳಂತೆ ನಡೆದು ಇಹಪರಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ವಿಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ಕೂಡಲೆ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರದ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು. ಬ್ರಹ್ಮಕ್ಷೇತ್ರವಾದ ಗಿರಿಕಂದರಗಳ ಏಕಾಂತ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕಂದಮೂಲ ಭಕ್ಷಣಮಾಡಿ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಸಮರಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಎದುರಾದವರನ್ನು ಸವರಿ ಚಲ್ಲಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಾಮ್ಯವಿರಬಹುದೆಂಬುದರ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೀವೇ ಮಾಡಿರಿ.

ಕಾಸೀಮುಖಾನ—ತಾಪದಾಯಕರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಪರಶುರಾಮಾದಿಕರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ದಂಡಿಸಿದರೆಂದ ಬಳಿಕ, ರಾಷ್ಟ್ರಪೀಡಾಕಾರಕವಾದ ಕ್ಷಾತ್ರ ವೃತ್ತಿಯ ಲೋಪವಾಗಿ ಬರಿಯ ಶಾಂತವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೃತ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವದು ನೆಟ್ಟಗಿಲ್ಲವೋ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮುಖಾನ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರವು ಬರಿಯ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನಡೆಯದು, ಬರಿಯ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೂ ನಡೆಯದು; ಮೇಲಾಗಿ ಶುದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಯೂ ಶುದ್ಧ ಕ್ಷಾತ್ರ ವೃತ್ತಿಯೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವದು ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಘಟವು. ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಇವೆರಡು ವೃತ್ತಿಗಳ ವಿವಿಧ ಮಿಶ್ರವೃತ್ತಿಗಳೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವವು; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಇವೆರಡು ವೃತ್ತಿಗಳ ಸಹಕಾರತೆಯ ಸಂಗಮದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಶಾಂತವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಬರ್ಫಕ್ಕೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು; ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಯು ಅತ್ಯಂತ ತಾಪದಾಯಕವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಕುದಿಯುವ ನೀರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಬಹುದು. ಬರ್ಫವಾಗಲಿ—ಕುದಿಯುವ ನೀರಾಗಲಿ ಬಳಕೆಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗಬಲ್ಲದೋ ? ಬಳಕೆಗೆ ಉಪಯೋಗ್ಯವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಕುದಿಯುವ ನೀರಿನಂತೆ ಇದ್ದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯ ತಾಪದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶೀತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿರೂಪ ಬರ್ಫವನ್ನು ತಕ್ಕಷ್ಟು ಬೆರಸಿ [illegible] ನೀರಿನಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಮಿಶ್ರಣ ಮಾಡಿದರೆ ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು. ಇಷ್ಟಾದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯದ ಕೊರತೆಯು ತಪ್ಪುವದಿಲ್ಲ; ಆ ದಿವ್ಯ ಮಿಶ್ರಣಕ್ಕೆ ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ ವೃತ್ತಿಗಳ ಸಹಾಯವು ಅವಶ್ಯವಲ್ಲ. ಈ ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯ ಸಹಾಯವೂ

ಬೇಕಾಗುವದು ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರವು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಸಾಗ ಬೇಕಾದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮ-ಕ್ಷಾತ್ರ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ-ಅತಿಶೂದ್ರ ವೃತಿಗಳು ಬೇಕೇ ಬೇಕು. ಅಂತೇ ಪ್ರಾಚೀನ ಋಷಿಗಳು ಆಯಾ ವೃತ್ತಿಗೊಂದು ಜಾತಿಯಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ-ಅತಿಶೂದ್ರ ಎಂಬ ಐದು ಜಾತಿಗಳನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ನಷ್ಟವಾಗದಂಥ ಸಹಕಾರತೆಯ ನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರು.

ವಿರುಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಕ್ಷತ್ರಿಯ - ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರ-ಅತಿ ಶೂದ್ರ (ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ) ವೃತ್ತಿಯವರೆಲ್ಲರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಕ್ಕವರಾಗ ಬೇಕಾದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ದೊರೆಯು ಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲವೆ ? ಆ ಶಿಕ್ಷಣವು ಯಾವದು ? ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವ ರೀತಿ ಯಾವುದು ? ಇದನ್ನು ಹೇಳಲು, ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಧುರೀಣರಾದ ತಮ್ಮ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಾರೂ ಸಮರ್ಥರಾಗಲಾರರು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆಗಲಿ ಮಹಾತ್ಮನ್, ಅದನ್ನು ನನ್ನ ತಿಳುವ ಳಿಕೆಯಂತೆ ತತ್ವತಃ ನಿರೂಪಿಸುವೆನು; ಯಾಕಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ವಿವರಿಸಲು ಇದು ಸಮಯವಲ್ಲ, ಈಗ ಹಾಗೆ ವಿವರಿಸುವದಶಕ್ಯವೂ ಅಲ್ಲ. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸಾಮಾನ್ಯ ಶಿಕ್ಷಣವು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆತ್ಮದ್ವೇಷಣ-ಆತ್ಮರಕ್ಷಣ ಸಮರ್ಥವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ಸ್ವಲ್ಪದ ರಲ್ಲಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಆತ್ಮಪೋಷಣಕ್ಕೆ ಅನ್ನ-ವಸ್ತ್ರ-ಆಯುದ್ಧನಗಳ ಆವಶ್ಯಕತೆ ಯಿರುವದು. ಆತ್ಮರಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಅಂತಶ್ಯತ್ರು ಬಹಿಃಶತ್ರು ನಿವಾರಣದ ಸಾಮ ರ್ಥ್ಯವು ಅವಶ್ಯಕತೆ ಇರುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ತನ್ನ ಪೋಷಣಕ್ಕಾಗಿ ತನಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಅನ್ನ-ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಾನೇ ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ, ತನಗೊದಗಿದ ಶತ್ರುಬಾಧೆಯನ್ನು ತಾನೇ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಪಡೆಯುವದೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿರುವದು. ಈ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದೆಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಬಾಬು ಗಳು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿ ಅದು ಅಧಃಪತನದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಪೌಷ್ಟಿಕಾನ್ನವು ಜನರ ಅಜ್ಞಾನ-ದಾರಿದ್ರ್ಯ-

ಪರಾಧೀನತೆಗಳ ಮೂಲಕ ಪರದೇಶವನ್ನು ಸೇರಿ ಕದನ್ನವು ಮಾತ್ರ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪಾಲಿಗೆ ಉಳಿಯುವದೋ, ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬಟ್ಟೆಬರೆಗಾಗಿ ಪರದೇಶದ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕೈ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದೋ, ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಉದರ ಪೋಷಣದ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಆರೋಗ್ಯವರ್ಧಕವಾದ ವಿರಾಮವನ್ನು ಮರೆಯುವದೋ, ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿಯುವದೋ, ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಶಸ್ತ್ರ ಧರಿಸಲಾರದೆ ಹೇಡಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಅಂತಃಶತ್ರುಗಳೆನಿಸುವ ಅನೀತಿಯ ಜನರ ಉಪಟಲವನ್ನು, ಹಾಗೂ ಕ್ರೂರ ಮೃಗಗಳ ಉಪದ್ರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ ಗದಗದ ನಡುಗುತ್ತ ಪರರನ್ನು ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವದೊ, ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬಹಿಃಶತ್ರುಗಳ ಭಯದಿಂದ ಗತಿಗೆಟ್ಟು ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರರ ವಿಮರ್ಶೆಗೂ ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲದ ಅಂಧವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪರರ ಪದರನ್ನು ಸೇರುವದೋ, ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಸ್ಫುರಣದಿಂದ ಕೈಕಾಲುಗೆಡುವದೋ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದದ್ದೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳುವರು ? ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವವರೂ, ಇದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿಚ್ಛಿಸುವವರೂ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿರೂಪ ಘನಕ್ಕೆ, ಅದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೃತ್ತಿಯದಿರಲಿ, ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯದಿರಲಿ, ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯದಿರಲಿ, ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯದಿರಲಿ, ಅತಿಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದಿರಲಿ ಅಥವಾ ಯಾವ ಜಾತಿಯದೆ ಇರಲಿ, ಅವಕ್ಕೆ ಒಕ್ಕಲತನ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಯುದ್ಧ ಈ ವಿಷಯಗಳ ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಕೊಡಬೇಕು; ಮತ್ತು ಆಯಾ ವಿಷಯಗಳ ಉಚ್ಚ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಒಲವಿಗನುಸರಿಸಿ ಅವರವರಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಕೊಡ-ತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಕೊರತೆಯಿದ್ದ ಮಾನದಿಂದ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಪರತಂತ್ರವಾಗುವದು. ಈ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಘಟಕಗಳೆನಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾ - ಸ್ಪೃಶ್ಯಾದಿಭೇದವ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಭುಜಕ್ಕೆ ಭುಜವಾನಿಸಿ ಹೊಂದಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕು. ರಾಷ್ಟ್ರೀಯತ್ವದ ರಕ್ಷಕವಾದ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯ ಜಾತಿ-ಕುಲಗಳ ವಿಚಾರ; ಎಲ್ಲಿಯ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯದ ವಿಚಾರ; ಎಲ್ಲಿಯ ಧನಿಕ-ದರಿದ್ರರ ವಿಚಾರ ? ತಾವೆಲ್ಲರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು; ಅಥವಾ ದೇಶಬಾಂಧವರು; ಎಂಬ

ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಭಾವದಿಂದಲೂ, ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಭೂಷಿತವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಹೊಂದಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಬೇಕು.

ಕಾಶೀನಾಥಶರ್ಮ— ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಂದುವಾಗ ಆದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ದೋಷವು ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಬಾಧಕವಾಗುತ್ತದಲ್ಲ! ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಗಲೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಲಿಲ್ಲವೆ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಹೌದು, ಕಾಶೀನಾಥ, ಈಗಾದರೂ ನಾನು ಪಾಲಿಸಬಾರದೆಂದು ಎಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆನು? ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣಾನಂತರ ಆಯಾ ವರ್ಣೋಕ್ತವಾದ ಸ್ನಾನಾದಿ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿದರಾಯಿತು.

ಕಾಶೀನಾಥಶರ್ಮ— ಪ್ರತಿನಿತ್ಯವೂ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ!

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಹೌದು, ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು! ತಪ್ಪಿಗೆ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವು ಇರಲೇಬೇಕು. ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ನಿತ್ಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನೀವು, ಯಾವ ಮಹಾಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಾದೀರಿ? ದಿನಾಲು ಹಸಿವೆಯಾಗುವದರಿಂದ ದಿನಾಲು ನೀವು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟು, ಮಾಡಬಾರದ್ದು ಮಾಡಿ ಉಣ್ಣುವದಿಲ್ಲವೆ? ಇದರಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಹಸಿವೆಯು ನಿಮಗೆ ಆದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ಹಾಗು ಧರ್ಮವು ಬೇಕಾದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನೀವು ದಿನಾಲು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಂಡೀರಿ. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ತಾಪವನ್ನಾದರೂ ಅನುಭವಿಸೀರಿ! ಮೇಲಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯವರು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತೇ ಹೊಂದಬೇಕೆಂದು ಆಗ್ರಹಪಡುವ ಕಾರಣವೂ ಇಲ್ಲ; ಬೇಕಾದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಂಗಡದವರು ತಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಶಾಲೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲರೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕೂಡಿ ಇರಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಲ್ಲರೂ ಆಗಲಿ ಇರಬೇಕೆಂದಾಗಲಿ ಹೇಳುವ ಉದ್ದೇಶವು ನಮ್ಮದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಲಿಕ್ಕೂ, ಆಗಲಿ ಇರುವ ಪ್ರಸಂಗ

ದಲ್ಲಿ ಆಗಲಿ ಇರಲಿಕ್ಕೂ ಮೂಗು ಮುರಿಯಬಾರದೆಂದು ನಾವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವೆವು. ಹೀಗೆ ಹೊತ್ತು ಬಂದ ಹಾಗೆ ವಿವೇಕದಿಂದ ನಡೆಯುವ ಅಭ್ಯಾಸವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣದವರೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಹೇಳುವದು ನಮ್ಮ ತಾತ್ಪರ್ಯವು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪಂಗಡದ ಶಾಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಪಡುವಷ್ಟು ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೇ ಎಲ್ಲ ಪಂಗಡದವರ ಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲ ಪಂಗಡದವರೂ ಪಡಬೇಕೆಂಬುದು ನಮ್ಮ ಬೋಧದ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿರುವದು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತು ಶಿಕ್ಷಣ ಹೊಂದಬೇಕಾದರೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ವರ್ಗದವರ ಇರುವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತಿದ್ದುಪಡೆಯಾಗಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೆ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಹೌದು, ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಆಗಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಕುರಿತು ಆಗಲೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಹೇಳಿರುವೆನು; ಆದರೂ ಮಹತ್ವದ ವಿಷಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಮತ್ತೂ ಹೇಳುವೆನು. ಸ್ಪೃಶ್ಯರೆನಿಸುವವರ ತಿದ್ದುಪಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಗು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೆನಿಸುವವರ ತಿದ್ದುಪಡೆಯಲ್ಲಿ, ಈ ಇರುವವರ ಮಹದಂತರವೇ ಹಾಗು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯು ಕಸುವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿರುವದಲ್ಲದೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕಸುವು ಕುಗ್ಗಲಿಕ್ಕೂ ಅದು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಉದಾತ್ತತೆಗನುಸರಿಸಿ ಎಷ್ಟೋ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ವರ್ಗಗಳು ತಿದ್ದುಪಡೆ ಹೊಂದುತ್ತ ಹೊಂದುತ್ತ ಸ್ಪೃಶ್ಯ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿರಬಹುದು. ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಈಗ ಇಷ್ಟು ಅಲ್ಪವಾಗಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಉಳಿದಿರುವ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಕೆಲವರು ಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಿಸಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತ್ವದ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ಅರಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದೆ. ಹೀಗೆ ಅತಿಶೂದ್ರರು ತಿದ್ದುಪಡೆ ಹೊಂದುತ್ತ ಹೊಂದುತ್ತ ತಮ್ಮದೊಂದು ಜಾತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶೂದ್ರ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಭವವು ಇರುವದು. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಾದವರು ತಾವು ಸ್ಪೃಶ್ಯರಾಗಬೇಕೆಂಬ ಸದ್ಭಾವನೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ದೈಹಿಕ-ಮಾನಸಿಕ-ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಪಾವಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಲಸು ಉದ್ಯೋಗ ಮಾಡುವವರು ತಮ್ಮ ಮನೆಯೊಳಗೆ, ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ, ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ

ಯಾವಾಗಲೂ ಹೊಲಸು ಇರತಕ್ಕವರೇ! ಅಂಥವರ ಇರವು, ಅರಿವೆ ಅಂಚಡಿ. ತಿಂಬುಂಬುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಆಡುವ ಮಾತು, ಸ್ವಭಾವ, ವಿಚಾರಗಳು ಅವರ ಉದ್ಯೋಗದ ಮೂಲಕವಾಗಿ ದೂಷಿತವಾಗಿರತಕ್ಕವೇ. ಇಂಥವರ ಸ್ಪರ್ಶವನ್ನು ಅವರ ಹೀನತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಸಮಾಜದ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯ ರಕ್ಷಣೆಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲೆಂದು ನಾನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಮರೆಯಬಾರದು, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯು ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮದ ಕಲಂಕವಾಗಿರದೆ ಸಮಾಜದ ಸ್ವಚ್ಛತೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣದ ಉಪಾಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದ ಹೊಲಸುತನವನ್ನು ಕೆಲಸದಮಟ್ಟಿಗೆ ಅಂಗೀಕರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಕೇರಿ, ತಮ್ಮ ಓಣಿ, ತಮ್ಮ ಮನೆ ಇವನ್ನು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ತಾವು ಸ್ವಚ್ಛವಾಗಿ ಇರತೊಡಗಿದ ಮಾನದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತ್ವದ ದೋಷವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಧರ್ಮಾಜ್ಞೆಗಳೂ, ರೂಢಿಗಳೂ ಬಿಕ್ಕಟ್ಟಿನವಾಗಿದ್ದರೂ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಅವು ಸಡಿಲೂ ಆಗುವವು. ದೇವಯಾತ್ರಾ ವಿವಾಹೇಷು ಯಜ್ಞಪ್ರಕರಣೇಷು ಚ ಉತ್ಸವೇಷು ಚ | ಸರ್ವೇಷು ಸ್ಪೃಷ್ಟಾಸ್ಪೃಷ್ಟಿರ್ನವಿದ್ಯತೇ" ಅಂದರೆ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಯಾತ್ರೆ, ವಿವಾಹ, ಯಜ್ಞಸಮಾರಂಭ, ಉತ್ಸವಗಳು ಮೊದಲಾದ ಜನಸಮ್ಮರ್ದದ ಹಲವು ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಪೃಷ್ಟಾಸ್ಪೃಷ್ಟತೆಯ ನಿಯಮವು ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತಿಯು, ಅಂತ್ಯಜರಿಗೆ ಸಮ್ಮಂಧಿಸಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳುವದು ವಾದಗ್ರಸ್ತವಿಷಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಸರಿಸಿ ಈ ನಿಯಮದ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿದರೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯಬಾಧೆಯು ತಟ್ಟಲಾರದು; ಆದರೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರಲ್ಲಿಸ್ಪೃಶ್ಯ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡದೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ದೋಷವನ್ನು ತೆಗೆಯಹೋದರೆ ಕಾರ್ಯವು ಸುಖಕರವಾಗದು. ಹಿಂಸಾಕರ್ಮವ ತ್ಯಜಿಸಿದ ಅಂತ್ಯಜ ಸಾಧುಸಂತರನ್ನು ದೇವರೇ ಹತ್ತರ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜವು ಅಂಥವರನ್ನು ಆ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹತ್ತರ ಕರೆದುಕೊಳ್ಳುವಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅಂತ್ಯಜರು ಶಿಕ್ಷಣ ಸ್ವಚ್ಛತೆ, ಸ್ವಾಭಿಮಾನ, ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸ್ಪೃಶ್ಯ ಯೋಗ್ಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸತಕ್ಕದ್ದು: ಮತ್ತು ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರಕರು ತನುಮನೋಧನಗಳಿಂದ ಅವರ ಆ ಯತ್ನಕ್ಕೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಸಹಾಯ

ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹಾಗೇನೂ ಮಾಡದೆ ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರಕರು ಅಂತ್ಯಜರೊಡನೆ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡಿ, ಅಥವಾ ಅವರೊಡನೆ ಊಟ-ಉಡಿಗೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಇವರು ಧರ್ಮಲಂಡರೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಮಾಜವು ಅವರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸುವದೇ ನಿಶ್ಚಯವು. ಅಂತ್ಯಜರು ತಾವೇನು ತಿದ್ದಿಕೊಳ್ಳದೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರದ ನೆವದಿಂದ ಮೊದಲು ತಮ್ಮನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಿರೆಂದು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೇಳುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಅಥವಾ ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರಕರು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ದೋಷವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದರೆಂದು ಹಾದಿಯ ಬಿಟ್ಟು ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೇಳುವ ಸಾಹಸ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯಪರಿತ್ಯಾಗವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ಮೇಲಾಟದಿಂದ ಮುಂದುವರಿದರೆ, ಹಾಗು ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರಕರು ಅವರು ಮುಂದುವರಿಯುವಂತೆ ಯತ್ನಿಸಿದರೆ ತಕ್ಕ ಸಮಯವು ಒದಗಿದ ಕೂಡಲೆ ತಾನೇ ಕಾರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಧರ್ಮ, ಜಾತಿ, ವಿದ್ಯೆ, ಸಂಸ್ಕಾರ ಮುಂತಾದವುಗಳೆಲ್ಲ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಭೂತವಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ರಾಷ್ಟ್ರಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಅವು ಪರಿಪೋಷಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವಾದ್ದರಿಂದ, ಅವುಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಅಲ್ಪ-ಸ್ವಲ್ಪ ಹಾನಿಯಾದರೂ ಸೋಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗುವದು.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ನಿರ್ಬಂಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದರೂ ಅವರು ಕ್ಷಮ್ಯರಲ್ಲವೋ? ಅವರು ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರೊಡನೆ ಯಾಕೆ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡಬಾರದು?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಇಂಥ ಔಪಚಾರಿಕವಾದ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯನ್ನು ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮವೇ ಏಕೆ, ಯಾವ ಧರ್ಮವೂ ಮನ್ನಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮದ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕೊಳಗಾಗದೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವಾಗಿ ನಡೆದು ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುವವರೂ, ನಾವು ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರ ಮಾಡುವೆವೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ಯಾವದೊಂದು ಬಗೆ [illegible]ತಿಫಲವನ್ನು ಬಯಸುವವರೂ ನಿಜವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕರಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ! ಆತ್ಮಕ್ಕೆ ದೇಹವು ಆವರಣವಾಗಿರುವಂತೆ, ಆತ್ಮೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ದೈಹಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು

ಆವರಣರಾಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿರುವೆನು. ಸಂರಕ್ಷಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆವರಣಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವವಿದ್ದರೂ, ಆತ್ಮವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆವರಣವು ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಅದರಂತೆ ಆತ್ಮೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ, ಅಂದರೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದೆ ಬರಿಯ ದೈಹಿಕಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಅಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸ್ವಚ್ಛಂದಾಚರಣವು ನಿರರ್ಥಕವೇ ಸರಿ! ನಮ್ಮಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರವಾಗುವುದರಿಂದ ನಾವು ಹೇಗೆ ನಡೆದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರೆಂದು ತಿಳಿಯಿರೆಂದು ಹೇಳುವದು, ಅಥವಾ ಧರ್ಮಶೀಲರೊಡನೆ ಒತ್ತಾಯ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸ ಹೋಗುವದು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಸರ್ವಜನದ ಒಪ್ಪಿಗೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರತೆಯನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದಂತಾಗುವದಿಲ್ಲವೋ? ಅಂದಬಳಿಕ ಇಂಥವರು ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಿಗಳು ಹ್ಯಾಗೆ? ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರವೇ ಇರಲಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರವೇ ಇರಲಿ ಅದರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯವೂ, ಸರಳತನವೂ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿರಬೇಕು: ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಮುರವಶ್ಶಿನಿಂದ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಿಂತ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರ ಭ್ರಷ್ಟತೆಯನ್ನು ಸರಳತನದಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವವೂ, ಪೂಜ್ಯತೆಯೂ ಇರುವವು ಇದು ನಿಷ್ಕಾಮದ ಉಚ್ಚತರ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವದು! ಇನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕನು ಅನಿವಾರ್ಯ ಕಾರಣದ ಮೂಲಕ ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿದ್ದು, ನಿಜವಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮೋಕ್ತ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತಗಳು ಅಂಥವರ ಶುದ್ಧೀಕರಣಕ್ಕಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇರುವವು. ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಧರ್ಮದ ಪತಿತನಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗುವ ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಾದಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಗಳು ಬಲವತ್ತರವಿದ್ದ ಮಾನದಿಂದ ಆತನು ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗಬಹುದು; ಹಾಗಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆತನು ಪತಿತನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ದೇಹ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪತಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ಆತ್ಮದ ಉಚ್ಚತರ ಪಾವಿತ್ರ್ಯದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಲೋಕವಂದ್ಯನೂ, ಭಗವತ್ಪ್ರೀತಿ ಪಾತ್ರನೂ ಆಗಿರುವನು! ಇದನ್ನು ಮರೆತು “ನನ್ನ ಜೋಡಿಗೊಂದು

ಗಡರಗಪ್ಪ” ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕನೂ ಧಾರ್ಮಿಕ-ನೈತಿಕ ವಿಷಯದಲ್ಲಂತು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿಯಲು, ಅವರ ಮಾತಿನಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಆಗ ದುರಗಪ್ಪನು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕೈಜೋಡಿಸಿ— “ ನಮ್ಮೊಡೆಯಾ, ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಎಷ್ಟು ದಯಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲ! ರಾಷ್ಟ್ರವೋ ಪಾಷ್ಟ್ರವೋ ಅದೇನು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಈಗ ನೀನು ದಡ್ಡರಾಗಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಜಾಣರಾಗಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೀಯಾ-ಹತ್ತರ ಕರಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ಮಾಡು, ಜಾಣರನ್ನೂ ಮಾಡು, ಹತ್ತರವೂ ಕರಕೋ. ನಿನ್ನ ಈ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನಾವು ಎಂದೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ಬಿಡು. ನಿನ್ನ ಪಾದವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ತಲೆ! ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರೆಂದರೆ ನಾವು ಹಾರತಕ್ಕವರು! ನಮ್ಮೊಡೆಯಾ, ನಮ್ಮನ್ನು ಯಾವ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುತ್ತೀ ಹಚ್ಚು; ಹಚ್ಚಿಯಾದರೂ ನೋಡು. ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಹೊಲೆಯರು ನಾವು ಕೈ ಅನಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಆಯಿತೋ ಇಲ್ಲವೋ? ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಹೊರಗಿಟ್ಟದ್ದಿ, ಹೊರಗಿದ್ದು ದೇಶದ ಹಾಗು ನಿಮ್ಮ ಚಾಕರಿ ಮಾಡಿದೆವು. ಈಗ ಹತ್ತರ ಕರೆದರೆ ಹತ್ತರ ಬಂದು ಚಾಕರಿ ಮಾಡುವೆವು. ನೀನು ಮನುಷ್ಯನಲ್ಲ, ದೇವರು; ನೀನು ಮನುಷ್ಯನೆನ್ನುವವನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಣ್ಣೇ ಸರಿ. ನಮ್ಮಪ್ಪಾ, ನಮ್ಮೊಡೆಯಾ! ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ನಮ್ಮ ಹೊಲೆಯತನವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕಳೆಯಬೇಡ! ನಾನು ಆಗಲೆ ಹೇಳಿರುವೆನಲ್ಲವೇ? ಹೊಲೆಯನು ಹೊಲೆಯನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು; ಹಾರುವನು ಹಾರುವನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು; ಹೊಲೆಯನು ಹಾರುವನಾದರೆ ಹಾರುವನು ಹೊಲೆಯನಾದರೆ ದೇವರು ಮೆಚ್ಚನೆಂದು! ಯಪ್ಪಾ. ಇದ್ದದ್ದು ಆದೀತು ಇಲ್ಲದ್ದು ಹ್ಯಾಗಾದೀತು? ಆಗಬಾರದ್ದು ಆದರೆ ಸೋಗುಮಾತ್ರ ಆದೀತು! ಹಾರುವನು ಕೆಟ್ಟು ಹೊಲೆಯನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಯಪ್ಪಾ ಹೊಲೆಯನು ಹೋಗಿ ಹಾರುವನಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಏಸು ಜನ್ಮಬೇಕೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ! ಹೊಲೆಯನಾದರೇನು, ಹಾರುವನಾದರೇನು ಅವರು ಇರುವಹಾಗೆ ಒಬ್ಬರ ಮೇಲೊಬ್ಬರು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಇದ್ದರೆ ಇಬ್ಬರೂ ದೇವರಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವರು. ದೇವರೂ, ಇಗೋ ನನಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳಿರುವರು. ಇವನ ಹೆಸರು ಸಿದ್ಧ, ಇವನ ಹೆಸರು

ಗೋಣ್ಯಾ. ಸಿದ್ಲನು ದಿನದಿಂದ ಹಿರಿಯನು, ಗುಣದಿಂದ ಕಿರಿಯನು. ಗೋಣ್ಯಾ ಗುಣದಿಂದ ಹಿರಿಯನು, ದಿನದಿಂದ ಕಿರಿಯನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಇವರಿಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಹಿರಿಯ-ಕಿರಿಯತನದ ಸಲುವಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೇಕಿಚ್ಚುಪಡದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಸನಾದೀತು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ "ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿನವ, ನಾನು ಹೆಚ್ಚಿನವ" ಎಂದು ಹೊಲೆಯರಿಗಿಂತಲೂ ಹೊಲೆಯರಾಗಿ ಬಡಿದಾಡಹತ್ತಿದರೆ ನನಗೆ ಹಸನಾದೀತೇ? ಹಾಗೆಯೇ ದೇವರ ಮಾತು ಯಪ್ಪಾ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ದೇವರ ಮಕ್ಕಳು. ಒಬ್ಬರು ಒಂದರಿಂದ ಹಿರಿಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬರು ಒಂದರಿಂದ ಹಿರಿಯರಾಗಿರುವೆವು. ಒಬ್ಬರು ಒಂದರಿಂದ ಕಿರಿಯರಾಗಿದ್ದರೆ, ಒಬ್ಬರು ಒಂದರಿಂದ ಕಿರಿಯರಾಗಿರುವೆವು. ಇದನ್ನು ಮರೆತು ಹಿರಿಯ-ಕಿರಿಯತನನ ಸಲುವಾಗಿ, ಅಥವಾ ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಕಡಿಮೆಯವರೆನ್ನುವದರ ಸಲುವಾಗಿ ತಿಳಿಗೇಡಿತನದಿಂದ ಬಡಿದಾಡಿದರೆ ಶಿವನು ಮೆಚ್ಚಿಯಾನೆಯೆ? ಶಿವನು ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತನ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸು ನೋಡುವನು, ಶಿವನು ನಮ್ಮ ಮೈ-ಅರಿವೆ-ಅಂಚಡಿ-ಮನೆ-ಮಾರಿನ ಜಳಜಳ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಜಳಜಳ ನೋಡುವದು! ಯಪ್ಪಾ, ದೇವರು ನೋಡುವದು ಒಳಗಿನ ಜಳಜಳ, ಮನುಷ್ಯರು ನೋಡುವವದೂ ಹೊರಗಿನ ಜಳಜಳ! ದೇವರೂ, ಮನಶಾ ಮೆಚ್ಚಿ ಮಾಡುವದೇನು? ದೇವರು ಮೆಚ್ಚಿದರೆ ಪಾರಾದೇವು, ಆಗಲಿ ನಮ್ಮೊಡೆಯಾ! ನಮ್ಮನ್ನು ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವ ಹಾಗೂ ಮಾಡು, ಮನುಷ್ಯರು ಮೆಚ್ಚುವ ಹಾಗೂ ಮಾಡು. ಬರೆ ಮನುಷ್ಯರು ಮೆಚ್ಚುವಹಾಗೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಡಬೇಡ. ಬೇಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ಮೆಚ್ಚದಿದ್ದರೂ ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವಹಾಗೆ ಮಾಡು. ಇಬ್ಬರೂ ಮೆಚ್ಚಿದರೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ನೆಟ್ಟಗಲ್ಲವೆ?" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಮುಜುರೆಮಾಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೊಲೆಯನ ಮಾತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ, "ಈ ಹೊಲೆಯನ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಯೋಗ್ಯತೆಯು" ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಎದ್ದುನಿಂತು— "ಭಗವನ್, ದಿವ್ಯವಾದ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಬೋಧಗಳಿಂದ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವು ದೂರವಾಯಿತು; ಆದರೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಯೋಗತ್ರಯಗಳು-ಸಹಕಾರ, ಅಸಹಕಾರ, ಪ್ರತಿಕಾರ ಎಂದು

ಮೂರು ಇರುತ್ತವೆಂದು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸೋಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವನ್ನಷ್ಟು ವಿವರಿಸಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು " ಅನ್ನಲು, ಆಚಾರ್ಯರು—" ನಾಳೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಅವುಗಳ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ " ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವಾದದ್ದರಿಂದ ಅಂದಿನ ಪ್ರವಚನವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು.

೩೬. ಸಹಯೋಗ

ಕಂಪಲಿಯ ಹಿರಿಯ ಮಠದ ಮುಂದಿನ ವಿಶಾಲವಾದ ಅಂಗಳವು. ಆ ಅಂಗಳದಿಂದ ಮಠವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿಗೊಂದು ಭವ್ಯವೂ, ಸುಂದರವೂ ಆದ ಮಹಾದ್ವಾರವಿತ್ತು. ಆ ಮಹಾದ್ವಾರದ ಮೇಲಿನ ನಗಾರಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಮಂಗಲವಾದ್ಯಗಳು ತ್ರಿಕಾಲದ ಶಿವಪೂಜೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಬಾರಿಸುತ್ತಲಿರುವವು. ಇಂದು ಹೊರಗೆ ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿರಲು, ಆ ವಾದ್ಯಗಳು ಗಂಭೀರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಬಾರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಠದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದ ಶಿವಮೂರ್ತಿಗಳು ಲಿಂಗಪೂಜಾತತ್ಪರರಾಗಿದ್ದರು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು ಲಿಂಗಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಬಲ್ಲಿದರು. ಆ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಹಾ ಮಹಿಮರ ತಪಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದದ್ದು. ಅವರ ವಾಕ್‌ಸಿದ್ಧಿ-ಹಸ್ತಸಿದ್ಧಿ-ಕ್ರಿಯಾಸಿದ್ಧಿಗಳ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಬಹುದೂರದ ಸರ್ವವರ್ಣದವರೂ ಅವರಿಂದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಪಡೆದು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಅವರ ಭೂತದಯೆ - ದೀನವಾತ್ಸಲ್ಯ - ಸಜ್ಜನಾನುರಾಗ - ವಾಜ್ಞಾಧುರ್ಯ - ಸರ್ವತ್ರಸಮಭಾವ ಮುಂತಾದ ದಿವ್ಯಗುಣಗಳ ಮೂಲಕ ನಾಸ್ತಿಕರ ಹೃದಯವೂ ಕರಗಿ, ಅದರಲ್ಲಿ ಆಸ್ತಿಕಭಾವದ ಉದಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ಕಂಪಲಿಯ ಹಿರಿಯ ಮಠಕ್ಕೆ ಅಪರೂಪದ ಹಾಗೆ ಅತಿಥಿಗಳಾಗಿ ದಯಮಾಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಕಂಪಲಿಗೆ ಕಂಪ

ಲಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹಪಡುತ್ತಲಿತ್ತು. ಮಠದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಮಾಹೇಶ್ವರರ ಸಮ್ಮರ್ದವು ವಿಶೇಷವಾದದ್ದರಿಂದ, ಸತ್ಕಾರದ ಸಂಭ್ರಮಕ್ಕೆ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಳೆಯೇರಿ, ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಲಿಂಗಾಂಗಸಾಮರಸ್ಯದ ಸೌಭಾಗ್ಯವು ಸೂರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವದು! ಹಿರಿಯಮಠದ ಪಾಠಶಾಲೆಯ ವಟುಗಳು ತಮ್ಮ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು, ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ವಿಭೂತಿಯೂ-ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಲಿಂಗವೂ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರಲು, ಯಾರು ಕಫನಿ-ಕಿವಿಟೊಪ್ಪಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು, ಯಾರು ಬರಿಯ ಕೌಪೀನವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಅತಿಥಿಗಳ ಸತ್ಕಾರದ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಚಟುವಟಿಕೆಯಿಂದ ಓಡಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಿರಿಯಮಠದ ವ್ಯವಹಾರವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಾದದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿ ಯತ್ಯಾಶ್ರಮ ವ್ಯವಹಾರದ ರುಕ್ಷತೆಯು ಸರ್ವಥಾ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳೂ, ಹುಡುಗರೂ ದಿವ್ಯವಾದ ದೈವೀ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಮಠಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಭೂಷಿತರಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ದಿವಸವು ಮಠದವರಿಗೆಲ್ಲ ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹಜನಕವಾಗಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಮಠದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾತಃಕಾಲದ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮೋಚಿತಾಚರಣೆಗಳು ಜರುಗುತ್ತಿರಲು, ಹೊರಗೆ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವಾದಂತೆ ಜನಸಮ್ಮರ್ದವು ಕೂಡುತ್ತಲಿತ್ತು.

ಮುಂಜಾವಿನ ಎಳೆಬಿಸಿಲು ಏರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮಠದ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಾಲವಾದ ಮಂಟಪವನ್ನು ಹಾಕಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದರಿಂದ ಬಿಸಿಲ ಬಾಧೆಯಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಂಗಳವನ್ನು ಸಾರಿಸಿ ಪ್ರಶಸ್ತವಾಗಿ ಗುಡಾರವನ್ನು ಹಾಸಿದ್ದರು. ತೋರಣ ಪತಾಕಾದಿಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿದ್ದ ಆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸಹಸ್ರಾವಧಿ ಜನರು ಸುಖದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಇಂದು ಆ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯವಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ಜಾತಿಭೇದ—ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯಾದಿ ಭೇದಗಳನ್ನೆಣಿಸದೆ ತಾವೆಲ್ಲರೂ ದೇಶಬಾಂಧವರೆಂಬ ಉದಾತ್ತ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಕೂಡತಕ್ಕವರಿದ್ದರು. ಹೊತ್ತು ಏರುತ್ತ ಬಂದಂತೆ ಮಂಟಪವು ಜನರಿಂದ ತುಂಬತೊಡಗಿತು. ಅಂದು ಯಾವ ಭೇದವನ್ನೂ ಎಣಿಸದು ಬೇಕಾದವರು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದಾಗಿದ್ದರೂ, ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ತಾವು ಸಂಬೆರಿಕೆಯಾಗಿ ಜನರಲ್ಲಿ ಬೆರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದೆ, ಮುಟ್ಟಿ ಕುಳಿತರೂ ತಾವು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಅದರಂತೆ ಒತ್ತ

ಟ್ಟಿಗೆ ಗುಡಾರದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಉಳಿದ ಜನರೂ ಅನುವು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಅಂದು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ವಚ್ಛತೆಗೂ ಆಸ್ಪದವುಂಟಾಯಿತು. ಮಲಿನ ವ್ಯವಹಾರವು ತಮ್ಮ ಹೊಲೆಯತನದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ತಮ್ಮ ಹೊಲೆಯತನದ ವ್ಯವಹಾರದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಳಿದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾಗರಿಕಾಚರಣೆಯನ್ನು ತಾವು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳದಿದ್ದರೆ, ಹೀಗೆ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತನದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಾವು ನಾಲ್ವರೊಳಗೆ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದು ಸಮಾಧಾನಕರವಲ್ಲವೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸಹತ್ತಿದರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿದರೂ, ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಕೋಚವೃತ್ತಿಯು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹಿಡಿದುಬಿಟ್ಟಹಾಗಾಗಿತ್ತು; ಆದರೂ ದೇಶ-ಕಾಲ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಸರಿಸಿ, ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವತರಿಸುವ ಮಹಾತ್ಮರ ಮಾತು ನಡೆಸುವದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ತಾವು ಹಾಗೆ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಜ್ಞೆ ಪಾಲಿಸಹತ್ತಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಾನಪಡುತ್ತ ಮಹಾತ್ಮರ ಬರವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು! ಹಿಂದಿನ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಯೋಗತ್ರಯಗಳಾದ ಸಹಯೋಗ-ಅಸಹಯೋಗ— ಪ್ರತಿಯೋಗಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಅಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳತಕ್ಕವರಿದ್ದರು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಪ್ರವಚನ ಪದ್ಧತಿಗಿಂತ ಪ್ರಶ್ನೋತ್ತರ ಪದ್ಧತಿಯೇ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಆಚಾರ್ಯರು ಬಹುತರ ಅದೇ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಉಪದೇಶ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಮೇಲಾಗಿ ಪುರಾಣಪ್ರಿಯರಾದ ನಮಗೆ ಆ ಸಂಭಾಷಣದ ಪದ್ಧತಿಯು ಅಪ್ರಿಯವಾದದ್ದಲ್ಲ!

ಸರ್ವರಿಗೂ ಸರ್ವ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸುವ ಈ ಯೋಗತ್ರಯಗಳ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗ ವಿವರಣವನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಊರ ಮುಖ್ಯರೆಲ್ಲರೂ, ಹಾಗು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಇಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಹಿರಿಯಮಠದ ವಿಶಾಲವಾದ ಅಂಗಳವೇ ಯೋಗ್ಯವಾದ

ಸ್ಥಳವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರವಚನವಾಗತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ತಾವು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸತ್ಕರಿಸಿದಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯರ ಲೋಕಸಮ್ಮತವಾದ ಪ್ರವಚನಗಳ ಕೀರ್ತಿಯು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಬ್ಬಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಕಂಪಲಿಯ ಬಾಲವೃದ್ಧ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರು ಪ್ರವಚನವನ್ನು ಕೇಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತುರಪಟ್ಟರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಂಗಳವು ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರವಚನ ಶ್ರವಣಕ್ಕಿಂತ ಅವರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಜನರು ಮುಗಿಬೀಳುವದು ಹೆಚ್ಚು. ಅದರಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರುಷರ ಸಂದರ್ಶನದ ಲಾಭವು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಆಗುವ ಯೋಗವು ಒದಗಿಬಂದದ್ದರಿಂದ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಬರುವದರೊಳಗಾಗಿ ಅಂಗಳವು ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿಹೋಯಿತು. ಮೂರು ತಾಸಾಗುತ್ತಿರಲು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಕಂಪಲಿಯ ಹಿರಿಯ ಮಠದ ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರೊಡನೆ ಮಠದ ಮಹಾದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಬರಲು, ಶಿವನಾಮ ಘೋಷಮಾಡಲು ಸಭೆಗೆ ಸಭೆಯೇ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನ ಮಾಡಿತು ! ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರೂ ಸತ್ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಗಣ್ಯರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರು ಈಗ ಎಂಟು ದಿನ ಕಾರಣವಶದಿಂದ ಗ್ರಾಮಾಂತರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರಾದ್ದರಿಂದ, ಇಷ್ಟು ದಿನ ಉಪವನದಲ್ಲಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವಚನಗಳಿಗಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಬರುವದಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ ! ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಪಲಿಯ ಸರ್ವಜನರೂ ಪೂಜ್ಯಭಾವದಿಂದ ಮನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಾನ್ಯರಾದ ಇಬ್ಬರು ಆರ್ಯರೂ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ಜನರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು, ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಲವರು ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವರನ್ನು ಅಭಿವಂದಿಸಿದರು; ಕೆಲವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅವರಿಗೆ ತಲೆಬಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದರು.

ಇಂದಿನ ಸಭೆಯ ಯಾವತ್ತು ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ವೀರಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಆಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಕೈಜೋಡಿಸಿಕೊಂಡು ಆರ್ಯರ ಪೀಠದ ಕೆಳ

ಯಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಆಗ ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರು— “ ವೀರಕೃಷ್ಣ ದೊರೆಗಳು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ನಿಂತುಕೊಳ್ಳುವ ಆಯಾಸವೇಕೆ ? ವೀರಶ್ರೇಷ್ಠ, ಆಚಾರ್ಯರು ಬರುವ ಹೊತ್ತಾಯಿತಲ್ಲವೆ ? ಅವರು ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಇಷ್ಟುಹೊತ್ತಿಗೆ ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು ” ಎನ್ನುತ್ತಿರಲು, ರಾಜದೂತನು ಧಾವಿಸುತ್ತ ಬಂದು ವಂದಿಸಿ—“ ಮಹಾತ್ಮರ ಆಗಮನವಾಯಿತು ” ಎಂದು ಸೂಚಿಸಿದನು. ಆಗ ಸಭಿಕರು ಒಮ್ಮೆ ಆರ್ಯದ್ವಯರ ಕಡೆಗೆ, ಒಮ್ಮೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಬರುವ ಮಾರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ವೀರಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಆರ್ಯದ್ವಯರ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರೆತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಜನಸಮ್ಮರ್ದವನ್ನು ದಾಟಿ ಹೋಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ರಾಜಕೀಯ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಸವಾರಿಯು ಸಭೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿತು. ಆಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ಕುರಿತು— “ ನಾಯಕ, ಆರ್ಯರ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯಾಗಿದೆಯೋ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ನಾಯಕನು ಕೈಜೋಡಿಸಿ— “ಭಗವಾನ್, ಗುರುವರ. ಆರ್ಯವರ್ಯರು ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಇದೇ ಸಭಾಸ್ಥಾನಕ್ಕೆ ದಯಮಾಡಿಸಿ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಸಿರುವರು ” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಬರಲು, ಆಚಾರ್ಯರು ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹಿರಿಯ ಮಠದ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಉಟ್ಟ ಧೋತರ, ಹೊತ್ತ ಧೋತರಗಳ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಬಂದಿದ್ದ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಮೂರ್ತಿವಂತ ವೈರಾಗ್ಯದಂತೆ ಕಾಲುನಡಿಗೆಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿರಲು, ದರ್ಬಾರದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಯಿಂದೊಪ್ಪುವ ಯಾವತ್ತು ರಾಜಪುರುಷರು ಅವರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಕಾಲನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಯಾವತ್ತು ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಸಭಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವಾಗ ಆರ್ಯವರ್ಯರಿಬ್ಬರೊಡನೆ ಯಾವತ್ತು ಸಭಿಕರು ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನ ಮಾಡಿ—“ ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸಂಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯರ ಜಯ ಜಯಕಾರವು ” ಎಂದು ಆನಂದದಿಂದ ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದರು. ಆಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಬಹುಮಾನದಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು— “ ಬರಬೇಕು, ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರು ಇತ್ತ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು ”

ಎಂದು ಹಸ್ತಲಾಘವದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಹಸನ್ಮುಖರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಬಹುಮಾನದಿಂದ ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ಆರ್ಯವರ್ಯರನ್ನು ಅಭಿವಂದಿಸುತ್ತ ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರ ಪರಿಚಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಆಗ ಯಾವತ್ತೂ ರಾಜಪರಿವಾರವೂ, ಆಚಾರ್ಯರ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಆಗ ಪುಣ್ಯಪುರುಷರ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಸುಖಸ್ಪರ್ಶದ ಸುಳಿಗಾಳಿಯು ಬೀಸುತ್ತಿದ್ದುದರಿಂದ ಸಭೆಯೊಳಗಿನ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ಉಲ್ಲಸಿತವಾಯಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಕೂಡಿದ ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಸಭೆಯನ್ನು ಹಸನ್ಮುಖರಾಗಿ ಬಹುಮಾನದಿಂದ ನೋಡಿ ತಲೆಯಲ್ಲಾಡಿಸಿ ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತ— "ನಮ್ಮ ಅಂತ್ಯಜ ಬಾಂಧವರು ಬಂದಿರುವರೆಯೆ ? ನಮ್ಮ ದುರಗಪ್ಪನು ಬಂದಿದ್ದಾನೆಯೇ ? ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವರು ? ಇಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿಲ್ಲ ? " ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು, ಆನಂದಾತಿಶಯದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಅಂತ್ಯಜ ಬಾಂಧವರ ಮೈಗಳುಬ್ಬಿ ಮೈಯಲ್ಲಿ ಬಟ್ಟು ಮಾಂಸ ಬಂದಂತಾಯಿತು ! ಆಗ ದುರಗಪ್ಪನು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕೈಜೋಡಿಸಿ—"ಗುರುಮೂರ್ತಿಯೇ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕನೇ, ಪಾಮರರಾದ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳು ಇಗೋ, ಇದೇ ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕುಳಿತಿದ್ದೇವೆ, ಬುದ್ಧೀ, ಮುಕ್ಕಣ್ಣನೇ ಮೂರು ರೂಪ ತಾಳಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ನೀವು ಮೂವರು ಮಹಾಪುರುಷರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮೂಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವಾಗ ನಮ್ಮ ಅಪವಿತ್ರತೆಯು ಹ್ಯಾಗೆ ಉಳಿಯುವದು ? ಇಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಉದ್ಧಾರವಾಯಿತು. ಅಪ್ಪಾ, ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ನಮ್ಮನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ನಾವು ಹತ್ತರ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಒಲ್ಲೆವು; ಆದರೆ ಬರುವೆವು, ನಿನ್ನ ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ನಾವು ಅಂತಶ್ಶುದ್ಧರೂ—ಬಹಿಶ್ಶುದ್ಧರೂ ಆಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರವೂ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವೆವು ! ಸಾಕು, ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕನಿಕರದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಕರೆದದ್ದೇ ಸಾಕು. " ಎಂದು ನುಡಿದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಯಾವತ್ತು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯ ವರ್ಗದವರು ಆಚಾರ್ಯರ ಹಾಗೂ ಆರ್ಯರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜಯಘೋಷ ಮಾಡಿದರು! ಆಗ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯದ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಮೊದಲಾದ

ಸ್ಪೃಶ್ಯ ವರ್ಗದವರ ವೈ ಜುಮ್ಮೆಂದು ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಯಿತು. ಚಿರ ಕಾಲದ ಸಂಸ್ಕಾರವು ಎಷ್ಟು ಬಲವಾದದ್ದೋ ತಿಳಿಯದು. "ಏಕಾಕಾರವಾಯಿ ತಲ್ಲ" ಎಂದು ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಶಿಷ್ಟ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಯೇ ವೈ ಮುದುಡಿ ಕೊಂಡರು ! ಆದರೂ ಮಹಾತ್ಮರ ಬೋಧದಂತೆ ನಾವು ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವ ಹಾರದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯದ ಆತಂಕವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇವೆಂಬ ಸಮಾ ಧಾನವು ಬೇಗನೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಯಿತು ! ಆಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ವಿಪ್ರೋತ್ತಮ, ಕಾಸೀಮಖಾನರ ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಇನ್ನು ನಿರೂಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ನಿಮ್ಮಂಥ ಲೋಕ ಸಂಗ್ರಹ ಧುರೀಣರಿಗೆ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಎಲ್ಲಿಂದ ದೊರೆಯಬೇಕು ? ಯಾವಾಗಲೂ ನಿಮ್ಮ ಸುತ್ತ ಜನರ ಹರತವಿರತಕ್ಕದ್ದೇ ! ಲೋಕವಾದರೂ ನಿಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು ? ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇಡಿಯ ಲೋಕಕ್ಕೇ ಪ್ರಶಸ್ತವಾದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಯೋಗ್ಯ ತೆಯು ಅನ್ಯರಲ್ಲಿರುವ ಸಂಭವವುಂಟೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಪ್ರವಚನದಿಂದ ತಮಗಾದ ಆಯಾಸವನ್ನು ತಾಳಿಕೊಂಡು. ನಮ್ಮ ಈ ಹಿರಿಯಮಠವು ನಿಮ್ಮ ದಿವ್ಯಾಗಮನದಿಂದ ಧನ್ಯವಾದಂತೆ, ನಿಮ್ಮ ಈ ವಿಶ್ರ ವಾಣಿಯಿಂದ ಈ ಮಠದ ವಾತಾವರಣವೂ, ತದ್ವಾರಾ ಶ್ರೋತೃಗಳ ಕರ್ಣ- ಹೃದಯಗಳೂ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಜನರಿಗೆ ಸನ್ಮಾರ್ಗದ ಸಂದರ್ಶನವಾಗುವಂತೆ ನಮ್ಮನ್ನು ನೀವು ಬೋಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಆರ್ಯರ ಸೂಚನೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕಲ್ಯಾಣ ಕರವಾದದ್ದು ಭಗವನ್, ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಯೋಗತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಮೊದಲು ಸಹಯೋಗವನ್ನು ಕುರಿತು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೃಪೆಯಾಗಬೇಕು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆಗಲಿ, ಅದನ್ನೇ ಮೊದಲು ಹೇಳುವೆವು, ಲಕ್ಷ್ಯವಿಟ್ಟು ಕೇಳತಕ್ಕದ್ದು. ವ್ಯವಹಾರಿಕವಾದ ಆ ಮೂರು ಯೋಗ ಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಯೋಗವೇ ಅತ್ಯಂತ ಗೌರವದ್ದಾದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅದೇ ಮೊದಲ ನೆಯ ಯೋಗವಾದದ್ದರಿಂದಲೂ ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಅಕ್ರಮವಾದದ್ದೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಆ "ಸಹಯೋಗ" ಎಂಬ ಸಮಸ್ತಪದದ ಅರ್ಥವು ಸಾಧಾ

ರಣ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದು ಅದನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವದು. ‘ ಸಹ ’ ಮತ್ತು “ ಯೋಗ ” ಎಂಬ ಈ ಎರಡು ಸಂಸ್ಕೃತ ಶಬ್ದಗಳು ಕೂಡಿ “ ಸಹಯೋಗ ” ಎಂಬ ಪದವಾಗಿರುತ್ತದೆ. “ ಸಹ ” ಎಂಬುದು ಅವ್ಯಯವಿದ್ದು. ಅದು ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತದೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಅದರ ಅರ್ಥವನ್ನು ಕೂಡಿ ಎಂದು ಮಾಡಬಹುದು. ಇನ್ನು “ ಯೋಗ ” ಎಂಬ ನಾಮಪದಕ್ಕೆ-ಹಲವು ಅರ್ಥಗಳಿರುವವು. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಯೋಗಶಬ್ದಾರ್ಥವನ್ನು ಇರುವದು ಮಾಡೋಣ. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಸಹಯೋಗವೆಂದರೆ ಕೂಡಿರೋಣ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುವದು. “ ಪತ್ಯಾ ಸಹಗಮನ ” ಅಂದರೆ “ ಪತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿ ಹೋಗೋಣ ” ಎಂಬ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಶಬ್ದದ ಸಾಮ್ಯದಿಂದ “ ಗುರುಣಾ ಸಹ ಯೋಗ ” ಅಂದರೆ “ ಗುರುವಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಇರೋಣ ” ಆದರಂತೆ “ ರಾಜ್ಞಾ ಸಹಯೋಗ ” ಅಂದರೆ “ ಅರಸನಿಂದ ಕೂಡಿ ಇರೋಣ ” ಎಂದು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಂತೆ ಸಹ ಎಂಬ ಅವ್ಯಯದ ಹಿಂದೆ, ಬೇಕಾದ ತೃತೀಯಾ ವಿಭಕ್ತ್ಯಂತ ಪದವನ್ನಿಟ್ಟು ಅದರ ಮುಂದೆ ಯೋಗ ಶಬ್ದವನ್ನು ಇಡಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿ ಹಿಂದೆ ಯಾವ ಪದವನ್ನೂ ಇಡದೆ, ಬರಿಯ “ ಸಹಗಮನ ” ಎಂಬ ಒಂದೇ ಪದವನ್ನು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವರು. ಈ ಜಗತ್ತು ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಸ್ತುವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಒಂದುಗೂಡಿ ಇರುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಂದರೆ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಜವಾದ ಶಾಂತಿಯು ಇರುವದು. ಕಾಸೀಮಖಾನ, ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವವನ್ನೇ ಈಗ ನೀವು ನೆನಪಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನೀವು ನಮ್ಮ ಹಿಂದೂ ಜನರಿಂದ ಅಗಲಿಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಪರಿಪರಿಯ ತಾಪಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದೀರಿ. ಈಗ ನೀವು ಅದೇ ಹಿಂದೂ ಜನರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿ ಅವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವಿರಿ. ಈ ಮಾತು ನಮ್ಮವರಿಗೂ ಸಂಬಂಧಿಸುವದು. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವುದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಗುರುತ್ವವು ಸಮಾಧಾನಕ್ಕೂ, ಅಗಲಿ ಇರುವದರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಲಘುತ್ವವು ತಾಪಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಜಡ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಪ್ರವಾಹರೂಪನಾಗಿರುವ ಸಮುದ್ರನಾಥನ ವೈಭವವನ್ನೂ, ಆತನಿಂದ ಅಗಲಿ ಬೇರೆ

ಯಾಗಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತೂರುವ ತುಂತುರ್ವನಿಗಳ ಅಂತ್ರಕೆಯನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಅದರಂತೆ ಘನರೂಪಳಾದ ಭೂಮಾತೆಯ ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನೂ, ಆಕೆಯಿಂದ ಅಗಲಿ ಹೋಗಿ ಗಾಳಿಯ ಬಳಿವಿಡಿದು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವ ಧೂಳಿಯ ಕಣಗಳ ದೆಸೆಗೇಡಿತನವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತೂಗಿ ನೋಡಿರಿ. ಅದರಂತೆ, ಅಗ್ನಿ ಹಾಗು ಅದರ ಕಿಡಿಗಳು ಹೀಗೆ ಬೇಕಾದಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದರೂ ಒಂದುಗೂಡಿ, ಅಂದರೆ ಪ್ರತೀಕೂಲಿಸಿ ಇರುವದರಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವೂ-ಸಮಾಧಾನವೂ, ಆಗಲಿ ಅಂದರೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಿಸಿ ಇರುವದರಲ್ಲಿ ಲಘುತ್ವವೂ - ತಾಪವೂ ಇರುವವೆಂಬುದು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು. ಸಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಪ್ರೇಮವೆಂತಲೂ, ಅಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಒಂದುಗೂಡುವಿಕೆಯ ಕಾರಣವನ್ನು ಆಕರ್ಷಣ ಶಕ್ತಿಯೆಂತಲೂ ಕರೆಯುವರು. ಹ್ಯಾಗೆ ಕರೆದರೂ ಎಲ್ಲದರ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ಭಾವವು ಒಂದೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಸಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಒಂದುಗೂಡುವ ಪರಮ ಸಾಧನವಾದ ಪ್ರೇಮವು ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ತುಂಬಿರುವದರಿಂದ. ಆ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಪ್ರಥಮ ಯೋಗವನ್ನು ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅದನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರು ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಪ್ರೇಮ ವಿಘಾತಕವಾದ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಸಹಯೋಗವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಅಸಹಯೋಗದಿಂದ ನಾವು ತಾಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುವ ಸಂಭವವು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ನಾವು ಶಾಂತಿದಾಯಕವಾದ ಪ್ರೇಮಭಾವವನ್ನು ತಾಳುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾಪದಾಯಕವಾದ ದ್ವೇಷಭಾವವನ್ನು ಯಾಕೆ ತಾಳಬೇಕು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಕಾರ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನಾವು ಪ್ರೇಮಭಾವ ತಾಳಲಿಕ್ಕೂ ಕಾರಣವುಂಟು. ದ್ವೇಷಭಾವ ತಾಳಲಿಕ್ಕೂ ಕಾರಣವುಂಟು. ದೇವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಚ್ಛಾಶಕ್ತಿಯೆಂಬ ಪ್ರಬಲ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಇಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ಅದರ ಯೋಗದಿಂದ ನಾವು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನೊಳಗೆ ಅಡಗಿರುವ ದೇವರನ್ನಾದರೂ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಬಹುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಆತನ ಕಾರ್ಯವಾದ ಹೊರಗೆ ಕಾಣುವ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನಾದರೂ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಇಚ್ಛಿಸಬಹುದು. ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತೃವಾದ ದೇವರ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ,

ದೇವರ ಕಾರ್ಯವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯಿರು ವದು. ದೇವರು ಪ್ರೇಮಮಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೂಪನಾಗಿರುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಆತನು ಅದೃಶ್ಯನೂ-ಏಕರೂಪನೂ-ಅಂತರ್ಮುಖಗಮ್ಯನೂ ಆಗಿರುವನು; ಆದರೆ ಆತನ ಕಾರ್ಯವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಯು ವಿಕಾರಮಯ ಸ್ಥೂಲರೂಪವಾಗಿರು ವದರಿಂದ ಅದು ದೃಶ್ಯವೂ-ಬಹುರೂಪವೂ-ಬಹಿರ್ಮುಖಗಮ್ಯವೂ ಆಗಿರು ವದು. ದೇವರು ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿರಹಂಕಾರವಾಗಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಶಾಂತ ಗೊಳಿಸುವವನಾಗಿದ್ದರೆ, ಆತನ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಹಂಕಾರಿಯಾಗ ಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ರಂಜಿಸುವದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿ ಸಿದ ಜೀವತ್ವವು ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಶದಿಂದಲೂ, ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಜಡ ದೇಹವು ಬಹ್ವಂಶದಿಂದಲೂ ಇರುವದರಿಂದ ನಾವು ಮನಶ್ಶಾಂತಿಗಿಂತ ಮನೋರಂಜನಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ, ಈಶ್ವರನೊಡನೆ ನಿರಹಂಕಾರದಿಂದ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಸೃಷ್ಟಿಯೊಡನೆ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿದವರಾಗಿರುವೆವು; ಯಾಕಂದರೆ, ದಶೇಂದ್ರಿಯಾತ್ಮಕ ವಾದ ಈ ಸ್ಥೂಲ ದೇಹರಚನೆಯನ್ನು ಬಹಿರ್ಮುಖನಾಗಿ ಸ್ಥೂಲ ಸೃಷ್ಟಿ ಯಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸುವಂತೆಯೇ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತಾರನು ಮಾಡಿರುವನು! "ಪರಾಂಚಿಖಾನಿವ್ಯತೃಣತ್ ಸ್ವಯಂಭೂಸ್ತಸ್ಮಾತ್ಪರಾಙ್ಪಶ್ಯತಿ ನಾಂತ ರಾತ್ಮನ್" ಎಂಬ ಶ್ರುತಿವಚನವು ಇದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವದು. "ಸೃಷ್ಟಿ ಕರ್ತೃವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿಯೇ ನಿರ್ಮಿ ಸಿರುವುದರಿಂದ ಜೀವನು ಇಂದ್ರಿಯ ದ್ವಾರಾ ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಯನ್ನೇ ನೋಡುವನಲ್ಲದೆ, ಅಂತರ್ಮುಖವಾಗಿ ಆತ್ಮನನ್ನು ನೋಡುವದಿಲ್ಲ" ಎಂಬುದು ಈ ಶ್ರುತಿವಚನದ ತಾತ್ಪರ್ಯವಾಗಿರುವದು. ನಾವು ಇಂದ್ರಿಯ ಗಳನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಹಂಕಾರ ರಹಿತರಾಗಿ ಅಂತರ್ಮುಖ ದಿಂದ ಆತ್ಮಪರೀಕ್ಷಣ ಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಪ್ರೇಮರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನ ದರ್ಶನವಾಗಿ ಜಗತ್ತೇ ನಮಗೆ ಪ್ರೇಮಮಯವಾಗಿ ತೋರಲು, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಅಖಂಡವಾದ ಸಮಯೋಗವುಂಟಾಗುವದು; ಆದರೆ ಇದು ಸರ್ವರಿಗೂ ಸುಲಭವಾದದ್ದಲ್ಲ. ನಾವು ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಅಧೀನರಾಗಿ ನೆಲೆಗಾಣದ ವಿಕೃತವಾದ ವಿಷಯ ಸುಖಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ

ಮೋಸಾಟಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಪ್ರೇಮಭಾವವು ವಿಕಾರಹೊಂದಿ ಅದರ ರೂಪಾಂತರವು ದ್ವೇಷಭಾವದಲ್ಲಿ ಆಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಹಯೋಗದ ಬದಲು ಅಸಹಯೋಗವುಂಟಾಗುವದು! ಸಹಯೋಗಕ್ಕೆ ಶಾಂತಿಯೂ, ಅಸಹಯೋಗಕ್ಕೆ ತಾಪವೂ ಫಲಗಳಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಆತ್ಮದೃಷ್ಟಿಯ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಹಯೋಗದಿಂದ ಶಾಂತರೂ, ವಿಷಯ ದೃಷ್ಟಿಯ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಸಹಯೋಗದಿಂದ ತಾಪಗ್ರಸ್ತರೂ ಆಗುವರು!

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ—ಆಚಾರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಸುಬೋಧವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ಬೋಧವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಮಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಆನಂದವಾಯಿತು; ಆದರೆ ಬಹಿರ್ಮುಖವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ಶಕ್ಯವಿದ್ದಮಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಇಂದ್ರಿಯವಾದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅಂತರ್ಮುಖದ ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವಿಲ್ಲವೋ? ದೇಹವಿರುವ ವರೆಗೆ ಹೊರಗಿನ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಂಬಂಧವು ನಮಗೆ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ಒಳಗಿನ ಆತ್ಮನ ಸಂಬಂಧವೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ. ಅಂದಬಳಿಕ ದೇಹಧಾರಿಗಳಾಗಿರುವ ನಮಗೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬಹಿಃಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕಡಿಯಹೇಳುವದಕ್ಕಿಂತ, ಅದರ ಸಂಬಂಧವು ಸಡಿಲಾಗುವಂತೆ ಉಪಾಯ ಮಾಡಹೇಳುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಹೌದು ಮಹಾತ್ಮರೇ, ತಮ್ಮ ಸೂಚನೆಯು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು, ತಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಸಡಿಲಿಸುತ್ತ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಾಧಿಪತಿಯೆನಿಸುವ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು ಸಾಧನವಾಗಿರುವದು! "ಧರ್ಮಸ್ಯ ಪ್ರಭುರಚ್ಯುತಃ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ, ನಾಶರಹಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಾದದ್ದರಿಂದ, ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಅವನು ಸಂತುಷ್ಟನಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವನು. ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತು ನಿಂತಿರುವದರಿಂದ ಪ್ರತಿಬ್ಬನು ಧರ್ಮದಂತೆ ಆಚರಿಸಬೇಕು. ಧರ್ಮಗಳು ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮ-ಸಮಷ್ಟಿಧರ್ಮ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧಗಳಾಗಿರುವವೆಂತಲೂ, ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪಿತೃಧರ್ಮ-ಪುತ್ರಧರ್ಮ, ಪತಿಧರ್ಮ-ಪತ್ನೀಧರ್ಮ, ಗುರುಧರ್ಮ-ಶಿಷ್ಯಧರ್ಮ. ರಾಜಧರ್ಮ-ಪ್ರಜಾಧರ್ಮ ಮುಂತಾದವು. ಸಮಷ್ಟಿಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಧರ್ಮ, ಸಾಮಾಜಿಕ ಧರ್ಮ,

ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಧರ್ಮ ಮುಂತಾದವೂ ಬರುತ್ತವೆಂತಲೂ. ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮ ಪಾಲನಕ್ಕಿಂತ ಸಮಷ್ಟಿಧರ್ಮಪಾಲನದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥ ತ್ಯಾಗವೂ, ತಪಸ್ಸೂ ಉಗ್ರತರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಮಷ್ಟಿಧರ್ಮಪಾಲನವು ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮಪಾಲನ ಕ್ಕಿಂತ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೂ, ಈಶ್ವರಾನುಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸಾಧನವಾಗಿರು ತ್ತದೆಂತಲೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಈ ಮೊದಲೆ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಕಾಸೀಮು ಖಾನರಿಗೆ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಧಾರಣೆಗೂ, ಈಶ್ವರಾನು ಗ್ರಹಕ್ಕೂ ಧರ್ಮಪಾಲನವು ಕಾರಣವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆದರೆ ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಸಹ ಯೋಗವು ಉಂಟಾಗಿ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ದೇವರ ಅನು ಗ್ರಹಕ್ಕೂ ನಾವು ಪಾತ್ರರಾಗಬಹುದಾಗಿರುವದು !

ಕಾಸೀಮುಖಾನ— ಹೌದು ಮಹಾತ್ಮನ್, ಈ ಮೊದಲು ತಾವು ಮಾಡಿದ ನಿರೂಪಣವು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿರುವದು; ಆದರೆ ವ್ಯಷ್ಟಿಧರ್ಮಗಳ ಪಾಲನದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ಒಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಪಾಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು. ಉದಾ ಹರಣಾರ್ಥ, ಪಿತೃವು ತನ್ನ ಪಿತೃಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರೆ ಪುತ್ರನು ತನ್ನ ಪುತ್ರ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರರಲ್ಲಿ ಸಹ ಯೋಗವು ಉಂಟಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯವಾಗುವದು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಹೌದು. ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ. ಪಿತೃವು ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪುತ್ರನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವ ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದರಿಂದಲೂ, ಅದರಂತೆ ಪುತ್ರನು ಪಿತೃಪ್ರಜ್ಞಾಪಾಲನರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಪಿತಾ-ಪುತ್ರರಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರ ರಲ್ಲಿ ಸಹಯೋಗವುಂಟಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬರು ಮತ್ತೊಬ್ಬರ ಧರ್ಮ ಪಾಲನದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆಯುವದ ರಿಂದುಂಟಾಗುವ ಸಹಯೋಗಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವೆನ್ನುವರು. ಯಾವದೊಂದು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹ ಯೋಗದ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾದ ಮಾನದಿಂದ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಗಳು ನೆಲೆಗೊಳ್ಳು

ವವು; ಇದರ ಹ್ರಾಸವಾದ ಮಾನದಿಂದ ದುಃಖತಾಪಗಳು ಹೆಚ್ಚುವವು. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ನಾಲ್ಕು ಕಾಲುಗಳೂರಿ ನಿಂತದ್ದರಿಂದ ಆಗ ಜನರಲ್ಲಿ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಗಳು ನೆಲೆಗೊಂಡಿದ್ದವೆಂದು ಹೇಳುವರಷ್ಟೆ; ಅದಕ್ಕೆ ಪರಸ್ಪರರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದೇ ಕಾರಣವು. ಮುಂದೆ ಯುಗಾಂತರದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಸ್ಪರ ಧರ್ಮಪಾಲನವು ಅಂದರೆ ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವು ಕುಗ್ಗುತ್ತ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮವು ಕಾಲೂರಿ ನಿಲ್ಲದಂತಾಗುತ್ತ ಬಂದು ಕಡೆಗೆ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮವು ಒಂದು ಕಾಲಿನಿಂದ ನಿಂತರೂ ಆ ಕಾಲೂ ಕುಂಟು ಬಿದ್ದಿರುವದಂತೆ! ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಈ ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವು ಯಾವ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸದಿದ್ದರೆ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಒಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸದೆ ಇದ್ದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾಗುವದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಅನ್ಯರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಾಗಿ ನಾವು ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರದೆ, ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ಇಂಥ ಪ್ರತಿಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದ ಸ್ವಾರ್ಥ ರಹಿತವಾದ ಪವಿತ್ರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯೇ ಈಶ್ವರಪ್ರೀತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವದು. ಒಬ್ಬರ ಧರ್ಮಪಾಲನಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದು, ಒಬ್ಬರು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸದಿದ್ದರೆ ತಾನು ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸದಿರುವದು, ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಅಥವಾ ಫಲಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಫಲರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿ ದೇವರಿಗೆ ಅರಿಕೆಯಾಗುವಂಥ ಮಹತ್ವವೇನು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮವನ್ನು, ಅಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಅಧರ್ಮವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಪಾಲಿಸುವ ಸಹಯೋಗಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯೋಗ ಸಹಯೋಗವೆನ್ನುವರು. ಇದು ಅಹಂಕಾರದ ಗೊಂದಲವಾಗುವದು. ಇಂಥ ಅಹಂಕಾರದ ಗೊಂದಲದಲ್ಲಿ ದೇವರು ಕೈಹಾಕದಿರುವುದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರಿಗಳೇ ಪರಸ್ಪರ ಹೊಡೆದಾಡಿ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವದು!

ಇದು ಲೌಕಿಕರಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಾದರೂ ದೇವರಿಗೆ ಮಾನ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಧರ್ಮಗಳುಂಟಾಗುವವು. ಸಂಬಂಧಗಳು ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದಂತೆ ಧರ್ಮಗಳೂ ಭಿನ್ನವಾಗುವವು. ತನಗೆ ಜನಕನೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟಿದ್ದ ಪಿತೃವು ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಿ-ಪಾಲಿಸದಿರಲಿ ಆತನ ಧರ್ಮಪಾಲನದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಡದೆ ತನ್ನೊಡನೆಯಿದ್ದ ಆತನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಪುತ್ರನು ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಉದಾತ್ತತೆಯಿದ್ದು, ಅದೇ ಈಶ್ವರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ಸಂಬಂಧಿಕರ ಧರ್ಮಪಾಲನದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಡದೆ, ಕೇವಲ ಅದರ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಕರ್ತವ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ಸಂಬಂಧಿಕರೊಡನೆ ಬಳಿಸುವ ಸಹಯೋಗಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಾತ್ಮಕ ಯೋಗವೆನ್ನುವರು. ಇದು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗಕ್ಕಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಯಾಕೆಂದರೆ ಈಶ್ವರಪ್ರೀತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯು ಇದರಲ್ಲಿ ಗರ್ಭಿತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ದಶರಥನು ತನ್ನ ನಡುವಿನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಕೈಕೆಯಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಅಡವಿಗಟ್ಟಿದರೂ. ಶ್ರೀರಾಮನು ರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಪಿತ್ರಾಜ್ಞಾಪಾಲನ ರೂಪವಾದ ತನ್ನ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಿದ್ದು, ಅದರಂತೆ, ಶಂತನುರಾಜನು ಮತ್ಸ್ಯಗಂಧಿಯ ಮೇಲಿನ ಮೋಹದಿಂದ ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಭೀಷ್ಮನ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ವ್ರತ ಪಾಲನ ಪೂರ್ವಕ ರಾಜ್ಯಪರಿತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದರೂ, ಭೀಷ್ಮನು ಪಿತ್ರಾಜ್ಞಾಪಾಲನರೂಪ ಧರ್ಮದಿಂದ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದು ಸಂಬಂಧಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗದ ಉದಾಹರಣಗಳಾಗಿರುವವು. ಇದರಂತೆ ಲೋಕಮಾತೆಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯು ನಿರಪರಾಧಿಯಾದ ತನ್ನನ್ನು ಪ್ರಜಾರಂಜನಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಡವಿಗಟ್ಟಿದರೂ ಪತಿಯೇ ದೈವವೆಂದು ತಿಳಿದು ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೊಡನೆ ಸಹಯೋಗವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡದ್ದು ಸಂಬಂಧಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವೇ ಆಗಿರುವದು. ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಹಲವು ಉದಾಹರಣಗಳು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಕೂಡ ಇರುವವು. ಈ ಉದಾತ್ತ ಧರ್ಮಪಾಲನದಿಂದ ಶ್ರೀರಾಮನು

ಲೋಕಪೂಜ್ಯನೂ, ಭೀಷ್ಮನು ಇಚ್ಛಾಮರಣಿಯೂ ಆದಂತೆ, ಶ್ರೀ ಸೀತಾದೇವಿಯು ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿರೋಮಣಿಯೆನಿಸಿ ಲೋಕಮಾತೆಯ ಪದವಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದಳು !

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಭಗವನ್, ಹೊಸ ಹೊಸ ಸಂಗತಿಗಳ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಆನಂದದ ತೆರೆಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿರುವವು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವೆಂತಲೂ, ಸಂಬಂಧಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವೆಂತಲೂ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿದ್ದು, ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗಕ್ಕಿಂತ ಸಂಬಂಧಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವು ಹೆಚ್ಚು ಉದಾತ್ತವೆಂದು ಹೇಳಿದಹಾಗಾಯಿತು; ಆದರೆ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಧರ್ಮಗಳುಂಟಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಧರ್ಮಪಾಲನದಿಂದ ಸಹಯೋಗವುಂಟಾಗುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯೊಳಗಿನ ಮನುಷ್ಯಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಪರಸ್ಪರ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗುವ ಈ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಕೋಟಿಯಲ್ಲಿ ಸಹಯೋಗವುಂಟಾಗುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲವೆಂದಹಾಗಾಯಿತು. ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನೇ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವಾ. ಕರ್ನಾಟಕರೆನಿಸುವ ನಿಮಗೂ, ಪರದೇಶದ ಪಠಾಣರೆನಿಸುವ ನಮಗೂ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಂಬಂಧವುಂಟಾಗಬೇಕು ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸಹಯೋಗದ ಬಳಿಕೆಗೆ ಆಸ್ಪದವೇ ಇಲ್ಲವಾಯಿತಲ್ಲ !

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ನಿಮ್ಮ ಮಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಉತ್ತೇಜನವಾಗುತ್ತದೆ. ನನ್ನ ಮಾತುಗಳ ಕಡೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲಕ್ಷವಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ— ೧. ರಕ್ತಸಂಬಂಧ, ೨. ವೃತ್ತಿಸಂಬಂಧ, ೩. ಭಾವಸಂಬಂಧ ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಸಂಬಂಧಗಳಿರುವವು. ಪಿತೃ-ಪುತ್ರಾದಿ ಬಂಧು-ಬಾಂಧವರೊಳಗಿನ ಸಂಬಂಧವು ರಕ್ತ ಸಂಬಂಧವೆನಿಸುವದು; ಗುರು-ಶಿಷ್ಯಾದಿ ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರೊಳಗಿನ ಸಂಬಂಧವು ವೃತ್ತಿ ಸಂಬಂಧವೆನಿಸುವದು; ಬರಿಯ ಮನುಷ್ಯಕೋಟಿಯೇ ಏಕೆ, ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆತ್ಮರೂಪವಾಗಿರುವದರಿಂದ. ಅಥವಾ ಒಬ್ಬ ದೇವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟವರಿರುವದರಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ಆತ್ಮಭಾವವನ್ನು ಅಥವಾ ದೈವೀಸಂಬಂಧದ ಭಾವವನ್ನು ವಹಿಸುವದು ಭಾವಸಂಬಂಧವಾಗಿರುವದು. ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಈ ಆತ್ಮ

ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಅಥವಾ ದೈವೀಸಂಬಂಧದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬರಿಯ ನಾವೂ-ನೀವೂ ಸಂಬಂಧಿಕರಾಗುವದಂತು ಇರಲಿ. ಮನುಷ್ಯಕೋಟಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಾಣಿಕೋಟಿಯೂ ಸಂಬಂಧಿಕವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ? ಇಂಥ ಈ ಭಾವಸಂಬಂಧವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವೆಂಬುದೊಂದು ಮೂರನೆಯ ಸಹಯೋಗವುಂಟಾಗುವದು ! ಆದರೆ ಈ ಉಚ್ಚತರ ಸಹಯೋಗವು ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬರತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಲೌಕಿಕರ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕದ್ದಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲ.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಸದ್ಗುರೋ, ಕೇಳುವ ಪಾತ್ರತೆಯಿದ್ದರೆ ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠತರ ಸಹಯೋಗವನ್ನು ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುವ ಕೃಪೆಯಾಗಬೇಕು. ವ್ಯಕ್ತಿಶಃ ನಾನು ಅದನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಪಾತ್ರನಿದ್ದರೂ ಈ ಮಹಾಸಭೆಗೆ ಶ್ರವಣದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪಾತ್ರತೆಯಿರುವದೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಶ್ರವಣಕ್ಕೆ ಮುಮುಕ್ಷುತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಮಹಾಸಭೆಯಂತು ಇರಲಿ, ನೀವೂ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿರುತ್ತೀರಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾನು ಹೇಳುವುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೇಳಬೇಕು. ಮಹಾತ್ಮರು ಜಗತ್ತನ್ನು ಆತ್ಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳ ಗುಣಾವಗುಣಗಳನ್ನೂ, ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಸಂಬಂಧಾದಿಗಳನ್ನೂ ನೋಡದೆ ಕೇವಲ ಆತ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿನೊಡನೆಯೇ ಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸಿ ಸದಾನಂದದಲ್ಲಿರುವರು !! ಇಂಥ ದುರ್ಲಭವಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠತಮ ಸಹಯೋಗವನ್ನೇ ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವೆಂದು ಕರೆಯತಕ್ಕದ್ದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಹ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ— ೧. ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗ, ೨. ಸಂಬಂಧಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗ, ೩. ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧಗಳಿರುವವು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವು ಕ್ರಿಯೆಯಂತೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಎಂಬ ನಿಯಮದಂತೆ, ಒಬ್ಬರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು ಸಹಯೋಗದಿಂದ ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು ಸಹಯೋಗದ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ಅದು ಜಗತ್ತಿನ ಸಂರಕ್ಷಿತತೆಗೆ ಪರಮ ಸಾಧನವಾಗಿರುವದು. “ ಧರ್ಮೋ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಜಗತಃ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ ” ಎಂಬ ಶ್ರುತಿಯು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವದು. ಆದರೆ ಸಂಬಂಧಾತ್ಮಕ-ಭಾವನಾತ್ಮಕ ಸಹ

ಯೋಗಗಳ ಮಾತು ಹಾಗಲ್ಲ. ಅವು ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯ ತಪೋಮೂಲವಾದ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನಿಂದ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದ್ದು, ಅವು ಕೃತ್ರಿಮಗಳೂ, ಕೇವಲ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದವೂ ಆಗಿರುವವು! ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಗೆ ಅವುಗಳಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾಮಾನ್ಯ ಹಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಧರ್ಮಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗವು ಉಳಿದ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಸಹಯೋಗಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯವಹಾರ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಗಳಿಗೆ ಸಹಯೋಗವೇ ಅತ್ಯಂತಿಕ ಸಾಧನವಾದದ್ದರಿಂದ ಆವಾವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ಸಹಯೋಗಿಗಳಾಗತಕ್ಕದ್ದು.

ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪ—ಬುದ್ಧೀ, ನಮ್ಮಪ್ಪನ ಮಾತು ಹಸಿಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹರಳು ಇಟ್ಟಿಹಾಗೆ! ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಒಬ್ಬ ದೇವರ ಮಕ್ಕಳಾದ್ದರಿಂದ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮಂದಿರಾದೆವ; ಅಂದ ಬಳಿಕ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹಾಲು - ಹಣ್ಣಿನಂತೆ ಒಂದುಗೂಡಿ ಇರದಿದ್ದರೆ ತಂದೆಯನ್ನು ಮರೆತಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ! ಅದರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಂಥ ತಿಳಿಗೇಡಿಗಳಾದ ಕಗ್ಗಜನರು ಒಂದುಗೂಡಿ ಇರದೆ, ಎಟ್ಟತನದಿಂದ ಸಿಡಿದು ಅಡ್ಡ ದಾರಿಯು ಹಿಡಿದು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವು ಕೆಟ್ಟರೆ ಜಾಣರಾದವರು ಹಾಗೆ ಯಾಕೆ ಮಾಡಬೇಕು? ಅವರ ಪಾಪ ಅವರಸುತ್ತ, ಅವರ ಕರ್ಮ ಅವರನ್ನು ತಿನ್ನುವದು! ತಿಳಿದವರು ದೇವರು ಮೆಚ್ಚುವ ಹಾಗೆ ಒಂದುಗೂಡಿದ್ದರೆ ಆಯಿತು! ಸರಿ ಸರಿ! ಬಹಳ ಸಂತೋಷ! ದೇವರೂ, ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳು ಹೊಲೆಮಾದಿಗರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಿನ್ನ ಮಾತು ಒಳಿತಾಗಿ ಬಂತು ಬಿಡು! ಆದರೆ, ಯಪ್ಪಾ, ಒಂದು ಸವಾಲು ಹಾಕಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇನೆ—ಕೆಲವು ಮೂಳಗಳು ಅಡವಿ ಬಿದ್ದು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವು ಕೆಟ್ಟು ಬಾಳಿಗೆ ಹೋಗದೆ ತಮ್ಮ ರಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಸುಬಿಸಿ ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವವಲ್ಲ. ಬುದ್ಧಿನ ಮಬ್ಬಿನ ಹಮ್ಮಿನಿಂದಲೂ ಜಾಡಜನರ ಗಂಗೆಡಿಸಿ, ಅವರ ಕಣ್ಣು-ಬಾಯಿಗಳನ್ನು ನುಂಗಿ ಸೀರು ಹಿಡಿಯುವವರಲ್ಲ; ಅಂಥ ನೊಕ್ಕಿನ ಮುಕ್ಕಮೂಳಗಳು ಇಸ ಇದ್ದ ಹಾಗೆ! ಯಪ್ಪಾ, ಆ ಇಸಮೂಳಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದುಗೂಡಿ ಇರುವದು ಹ್ಯಾಗಾದೀತು? ಗುರುದೇವಾ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿರುವ ಈ ಕಗ್ಗಂಟನ್ನಿಷ್ಟು

ಬಿಡಿಸಬಾರದೆ ? ನಿನಗೆ ಬಾರದ್ದು ಯಾವದಿರುವದು ?

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ದುರಗಪ್ಪನು ನೆಲಮುಟ್ಟಿ ಮುಜರೆ ಮಾಡಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು— “ ಶಾಬಾಸ ! ದುರಗಪ್ಪಾ, ನೀನು ನಮಗೆ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹಾದಿಯು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟೆ ಬಿಡು; ನಿನ್ನ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದೆವು ! ಆದರೆ ನಮಗೆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವಾಯಿತು; ಆರ್ಯರೂ ಲಿಂಗಪೂಜೆಗೆ ಹೋಗಲಿ; ಕಾಸೀಮಖಾನರೂ ನಮಾಜಿಗಾಗಿ ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಸರಿಹೊತ್ತಾದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಗೆಗಳು ಆಡುತ್ತಿರುವವಲ್ಲವೆ ? ದುರಗಪ್ಪಾ, ಮೊದಲು ಹೊಟ್ಟೆಪ್ಪ, ಆ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟಪ್ಪ ! ನಿನ್ನ ಸಮಂಜಸ ಪ್ರಶ್ನದ ಉತ್ತರವನ್ನು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಮೇಲೆ ಹೇಳುವೆನು. ಇಂದಿಗೆ ಈ ಧರ್ಮೋಪದೇಶವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಬಿಡೋಣ. ಉಪದೇಶದಂತೆ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ, ಬರಿಯ ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವವರ ನಾಲಿಗೆಯೂ, ಕೇಳುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವವರು ಕಿವಿಗಳೂ ಮಾತ್ರ ಉದ್ದವಾಗುವ ಸಂಭವವಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಅನಿಷ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒದಗದಂತೆ ಹೇಳುವ ನಾವೂ, ಕೇಳುವ ನೀವೂ ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯರೂಪ ಕಠಿಣ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಲು ಇನ್ನು ಉದ್ಯುಕ್ತರಾಗೋಣ. ಈಗ ಹೀಗೆ ನಾವು ಒಂದೇಸವನೆ ಧರ್ಮೋಪದೇಶ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರ ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಬೇಗನೆ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾದೀತು; ಆದರೂ “ ಜಾನಾತಿ, ಇಚ್ಛತಿ, ಯತತೆ ” ಎಂಬ ಶ್ರುತ್ಯುಕ್ತ ಕ್ರಮದಂತೆ, ಮೊದಲು ತಿಳಕೊಳ್ಳುವದು, ಆ ಮೇಲೆ ಇಚ್ಛಿಸುವದು, ಬಳಿಕ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಯತ್ನಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ, ಈಗ ತಿಳಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಹೀಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು ! ಇಂದಿನ ಉಪನ್ಯಾಸವೇ ಕಡೆಯದು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಹಾಗು ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಲು, ಆ ಆರ್ಯಶ್ರೇಷ್ಠರೊಡನೆ ಸಭೆಗೆ ಸಭೆಯೇ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮನೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಿತು.

೩೭. ಅಸಹಯೋಗದ ಪ್ರಭೇದಗಳು

೧) ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗ ಅಥವಾ ಪ್ರತಿಯೋಗ ೨) ಪ್ರತಿಯೋಗ ಸಹಯೋಗ

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸರಸವಾದ ತಾತ್ವಿಕ ನಿರೂಪಣದಿಂದ ಜನರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದವು; ಅವರ ಉಪನ್ಯಾಸಗಳೆಂದರೆ ಜನರು ಮುಗಿಬೀಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಇಂದಿನ ಅಸಹಯೋಗವೆಂಬ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯದ ನಿರೂಪಣವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಕೇಳೇವೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯು ಜನರಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿತ್ತು. ಊಟವಾದ ಕೂಡಲೆ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಹರಿಯುಮಠದ ಭವ್ಯ ಮಂಟಪದಲ್ಲಿ ಸಭೆಯು ನೆರೆಯಿತು. ಇಂದಿನ ಉಪನ್ಯಾಸವೇ ಕಡೆಯದೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಇಂದು ಅಸಹಯೋಗದಂಥ ತ್ರಾಸದಾಯಕ ವಿಷಯದ ವಿವೇಚನವಾಗತಕ್ಕದ್ದಿರುವದರಿಂದಲೂ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಜನರ ಸಮ್ಮರ್ದವು ವಿಶೇಷವಾಯಿತು. ಸಭಾಮಂಟಪವು ಕಾಲಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಂತೆ ತುಂಬಹೋಗಿ, ಜನರು ಮಂಟಪದ ಹೊರಗೆ ಬಿಸಿಲು – ನೆರಳು ನೋಡದೆ ಸಂದಣಿತವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರ ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನವಾದ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಜನರು ಪುನಃ ಪುನಃ ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ, ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಯೋಗವಾದದ್ದರಿಂದಂತೂ, ಜನರ ಉತ್ಸುಕತೆಗೆ ವಿಶೇಷ ಕಳೆಯೇರಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಸಭೆಯು ಸಂಘಟಿತವಾಗಿ ನೆರೆದು ಆರ್ಯರ ಹಾಗು ಆಚಾರ್ಯರ ಬರವನ್ನು ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಆರ್ಯಾಚಾರ್ಯರಿಬ್ಬರೂ ಬಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಆಸನಗಳನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಆರ್ಯರನ್ನು ಸಂಭಾವಿಸುತ್ತ, ಪೀಠದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಮಾವಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನನ್ನು ಕುರಿತು— "ದುರಗಪ್ಪಾ, ಇಂದಿನ ನಮ್ಮ

ಭಾಷಣಕ್ಕೆ ನೀನೆ ದಾರಿ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಹಾಗಾಗಿದೆ. “ದುಷ್ಟರು ತಾವು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಬಿಟ್ಟು ನಡೆಯುವದಲ್ಲದೆ. ತಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರಬಲ-ಶರೀರ ಬಲ-ದ್ರವ್ಯಬಲಗಳಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತರಾಗಿ ಅನ್ಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ಅಂಕಿತರಾಗುವಂತೆ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಿದರೆ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆ”ಂದು ನೀನು ಕೇಳಿದ್ದು ಬಹು ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿರುವದು. ಹೀಗೆ ಅನ್ಯರನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸುವ ದುಷ್ಟರು, ಅಧಾರ್ಮಿಕ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣರಾದದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಧರ್ಮವಿಘಾತಕರಾಗುವರು. ಧರ್ಮದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತು ನಿಂತಿರುವದರಿಂದ, ಅವರ ಧರ್ಮವಿಘಾತಕ ದುಷ್ಟ ಕೃತಿಯು ಜಗತ್ತಿನ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಗೆ ಬಾಧಕವಾಗಿರುವದು. ಜಗತ್ತು ಈಶ್ವರ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದ್ದು, ಈಶ್ವರನು ಆಜಗದ್ರೂಪ ಕುಟುಂಬದ ಯಜಮಾನನೂ, ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳು ಆ ಯಜಮಾನನ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪರಿವಾರವೂ, ವಿವಿಧ ಸೃಷ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಆ ಕುಟುಂಬದ ಪೋಷಕ ಸಾಮುಗ್ರಿಗಳೂ ಆಗಿರುವವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಕುಟುಂಬದ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಗಾಗಿ ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ವಿವೇಕಿಗಳು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳಂತೆ ನಡೆದು ಯಜಮಾನನಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಜಗದ್ರೂಪ ಕುಟುಂಬದ ಈಶ್ವರರೂಪ ಯಜಮಾನನು, ತನ್ನ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆದು ಉನ್ನತಿ ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ, ಅಥವಾ ಅಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆದು ಪತಿತರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು, ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವ, ಹಾಗು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಶಿಷ್ಟರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ, ಅದರಂತೆ ಕುಟುಂಬವು ಪೂರ್ಣ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠವಾದಾಗ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ಅದನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ಸಂಪೂರ್ಣ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮದಂತೆ ನಡೆದು ಜಗತ್ಕುಟುಂಬವನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಜವಾಬುದಾರಿಯೂ, ಅಧರ್ಮದಿಂದ ನಡೆದು ಆ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ನಾಶಕ್ಕೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವ ಜವಾಬುದಾರಿಯೂ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪರಿವಾರದ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿರುವದು, ಇದನ್ನರಿತು ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ಪರಿಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ, ಹಾಗು ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕುಟುಂಬದ ಪರಿವಾರದೊಳಗಿನವರಾದ ಮನುಷ್ಯರು ನಾವು, ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಒಂದು

ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಥವಾ ಕೆಲವು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿತಕ್ಕಿಂತ ಇಡಿಯ ಕುಟುಂಬದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿತವು ಮಹತ್ವದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಕುಟುಂಬವಿಘಾತಕ, ಅಂದರೆ, ಈಶ್ವರದತ್ತವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಘಾತಕ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಅಥವಾ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗುವದು. ದುರಗಪ್ಪಾ, ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಜ್ಞನಾದ ವಿದುರನು ಧೃತರಾಷ್ಟ್ರನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಭೂಪತೇ, ನೀನು ಕುರುಕುಲ ವಿನಾಶಕನಾದ ದುರ್ಯೋಧನನನ್ನು ಮಗನೆಂದು ನೋಡದೆ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡೆಂ"ದು ಬೋಧಿಸುವಾಗ— "ರಾಜಾ, ಕುಲನಾಶವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಊರ ನಾಶವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಕುಟುಂಬವನ್ನೂ, ದೇಶದ ನಾಶವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಊರನ್ನೂ ನಾಶಮಾಡಬಹುದು" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ದುರಗಪ್ಪಾ, ಜಗದ್ರೂಪ ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹರಣಮಾಡುವ ದುಷ್ಟರೊಡನೆ, ಅವರ ಸಂಬಂಧ, ಯೋಗ್ಯತೆ, ಕಾಲ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಔದಾಸೀನ್ಯದಿಂದಾಗಲಿ, ಅಸಹಯೋಗದಿಂದಾಗಲಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅವರೊಡನೆ ಅಸಹಕಾರಿತೆಯನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಬಳಿಸಬಾರದು. ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಡತಕ್ಕ ವಿಚಾರಗಳು ಹಲವು ಇರುವವು. ಈಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತಾವು ಭರತಭೂಮಿಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದವರಾಗಬೇಕೆಂದಲ್ಲ; ಆ ಪಟ್ಟಣದವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹರಣ ಮಾಡಿ, ಆ ಪಟ್ಟಣವನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ತಾವು ಆಕ್ರಮಿಸಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದ, ಕರ್ನಾಟಕರೂಪ ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಜನರೆಲ್ಲರೂ, ತಾವು ಯಾವ ಜಾತಿಯವರೇ ಇರಲಿ, ಯಾವ ಧರ್ಮದವರೇ ಇರಲಿ, ಯಾವ ಪಂಥದವರೇ ಇರಲಿ, ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಕ್ಕಾಗಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರೊಡನೆ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ನಮ್ಮ ಭರತಭೂಮಿಯೆಂಬ ರಾಷ್ಟ್ರರೂಪ ಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ, ಮಹಾರಾಷ್ಟ್ರ, ಗುರ್ಜರ, ಬಂಗಾಲ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಾಂತರೂಪ ಕುಟುಂಬಗಳು ಹಲವು ಇರುವವು. ಆ ಎಲ್ಲ ಕುಟುಂಬದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಇದರಂತೆ ಒಕ್ಕಟ್ಟ

ನಿಂದ ಯತ್ನಿಸಿದರೆ ಇಡಿಯು ಭರತಭೂಮಿಯೆಂಬ ಪಟ್ಟಣದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ಯತ್ನಿಸಿದ ಹಾಗಾಗುವದು; ಇದಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಕುಟುಂಬದವರು ತಮ್ಮ ನೆರೆಯ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಒದಗಿದ ಸಂಕಟದ ನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಆ ಸಂಕಟವು ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ಬರತಕ್ಕದ್ದೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಇಡಿಯ ಪಟ್ಟಣದ ಹಿತದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೆರೆಯ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೆ ಬೇರೆ ಕುಟುಂಬದವರು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗುವದು; ಹಾಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ, ಇಂದು ಈ ಕುಟುಂಬವು ಹಾಳಾಯಿತು, ನಾಳೆ ಆ ಕುಟುಂಬವು ಹಾಳಾಯಿತು ಎಂದು, ಇಡಿಯ ಭಾರತ ರಾಷ್ಟ್ರರೂಪ ಪಟ್ಟಣವೇ ಹಾಳಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವದು! ನನ್ನ ಈ ಮಾತು, ನಮ್ಮ ಕಾಸೀಮಖಾನನ ಜ್ಞಾತಿಗಳಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ನಾಶಕಾರಕ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿದ್ದರೂ, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಅಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮತಃ ನಮ್ಮ ಅಧಃಪತನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ನಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯತ್ವದ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲದ್ದರಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಯತ್ನಿಸಲೇಬೇಕಾಗುವದು. ದುರಗಪ್ಪಾ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆಂದರೆ, ಸ್ವಚ್ಛಂದಾಚರಣೆಗೆ ಆಸ್ಪದವಲ್ಲ; ಅವರವರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ಆಸ್ಪದವೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡು."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕಾಸೀಮಖಾನನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ ವಿನಯದಿಂದ— "ಆಚಾರ್ಯವರ, ಅಷ್ಟಮದಗಳಿಂದ ಮೈಮರೆತವರ ಹಾಗೆ ಪರದೇಶಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದವರಿಗೆ ಈ ವಿವೇಕದ ವಿಚಾರವೆಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಈ ಹುಂಬತನದ ಔದ್ಧತ್ಯವು ಮಿತಿಮೀರಿ, ಅದು ಜಗತ್ತನ್ನೆಲ್ಲ ವ್ಯಾಪಿಸಿದರೆ, ಕಡೆಗೆ ಅದು ನಮ್ಮ ನಾಶಕ್ಕಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಜಗತ್ತಿನ ನಾಶಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗುವದೆಂಬುದರ ಅರಿವು ನಮಗಿರುವದಿಲ್ಲ! ಸುಖಲೋಲುಪರಾದ ನಾವು ಮಂದಿಯನ್ನು ಸುಲಿದು ನಮ್ಮ ಸುಖವನ್ನಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನೋಡುತ್ತೇವಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮನ್ನು ಒಳಕೊಂಡಿರುವ ಜಗತ್ತಿನ ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡುವದಿಲ್ಲ! ಅಂತ್ಯಜನಾದ ಈ ಮಾದರ ದುರಗಪ್ಪನಿಗಿರುಷಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯೂ

ನವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ಈತನ ತಾತ್ವಿಕ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ವಿಚಾರಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಬೆರಗು ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟವೆ! ದೇಶ-ಕಾಲ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಸರಿಸಿ ಆಗಿರುವ ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದ ಗೌರವದ ಘಟನೆಯನ್ನರಿಯದ ನಾವು, ಅಂತ್ಯಜರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೇನೋ ತಿಳಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೇಷ್ಠ ತತ್ವಜ್ಞಾನಿಯಂತೆ ಇರುವ ಈ ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯದ ದುರಗಪ್ಪನ ಮಲಿನ ವಸ್ತ್ರಪ್ರಾವರಣಗಳ ಮುಂದೆ, ಮಂದಿಯನ್ನು ಬರಿಯ ಒತ್ತಲೆ ಮಾಡಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಂತೆ ಇರುವ ಮಲಿನ ಹೃದಯದ ನಮ್ಮ ಈ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಸ್ವಚ್ಛ ವಸ್ತ್ರ ಪ್ರಾವರಣಗಳು ಅತಿ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿ, ಅದನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಈಗ ನಾಚಿಕೆ ಬರತೊಡಗಿದೆ; ಅದರಂತೆ ಮಂದಿಯ ರಕ್ತ ಆಟ್ಟಿಸಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಇದ್ದ ನಮ್ಮ ಬಗೆಬಗೆಯ ಮಿಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರಗಳು ನಮ್ಮ ಈ ಸಾತ್ವಿಕ ವೃತ್ತಿಯ ದುರಗಪ್ಪನ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಹಿಂಸಾಶೂನ್ಯವಾದ ಪವಿತ್ರ ಹಿಂಡಿ ರೊಟ್ಟಿಯ ಮುಂದೆ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿ, ನಾವು ಮಿಷ್ಟಾನ್ನಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ದೇವರ ಮುಂದೆ ಏನು ಜವಾಬು ಕೊಡಬೇಕಾದೀತೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಿಸಿ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸಹತ್ತಿದೆ; ಹಾಗೆಯೇ ಮಂದಿಯನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸಂಪಾದಿಸಿದಂತೆ ಆಗಿದ್ದ ತಪೋಹೀನವಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಕೃತ್ರಿಮ ಜ್ಞಾನವು, ಪುಣ್ಯವಂತನಾದ ದುರಗಪ್ಪನ ದಯಾಯುಕ್ತ ಸತ್ಯಾಚರಣೆಯಿಂದುಂಟಾದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವೆನಿಸುವ ಅಂತಃಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜ್ಞಾನದ ಮುಂದೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ್ದಾಗಿ ತೋರಿ, ನಮ್ಮ ಆ ಘಾತಕ ಜ್ಞಾನವು, ನಮ್ಮನ್ನು ನರಕದಲ್ಲಿ ಕೆಡವಲು ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯು ಈಗ ನನಗೆ ಬರತೊಡಗಿದೆ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ನಮ್ಮ ಈ ಸುಂದರ ವಸ್ತ್ರಪ್ರಾವರಣಗಳ, ನಮ್ಮ ಆ ಸ್ವಾದಿಷ್ಟವಾದ ಆಹಾರ, ಮಂದಿಯ ಕಣ್ಣು ಕುಕ್ಕಿ ಅವರು ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಅವರ ರಕ್ತ ಶೋಷಣ ಮಾಡಲು ಉಪಯುಕ್ತವಾದ ನಮ್ಮ ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಈ ತಾಮಸ ಸಾಧನಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ಸಾತ್ವಿಕ ಧನವು ಊನವಾಗಿ ತೊಳಲುತ್ತಿರುವದು! ನಮ್ಮಂಥ ಮೋಸಗಾರರಾದ ಉನ್ಮತ್ತರಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತು ಸುಲಿಗೆ ಸೂರೆ ಮಾಡಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವದು! ಇಂಥ ನಾವು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವೆವೆಂಬುದು ಕೇವಲ ದಾಂಭಿಕ-ವಾಗ್ಜಾ

ಲವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು? ಮಹಾತ್ಮನ್. ಈ ದುರಗಪ್ಪನನ್ನು ನೋಡುವ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಚರಣಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು. ಈ ದುರಗಪ್ಪನ ಸಾತ್ವಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯು ನನಗೆ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಗುವದೇ ಅವಶ್ಯವಾಗಿರಲಿ, ನಾನು ಈತನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದೆನು! ಈ ಸಾತ್ವಿಕನಿಗೆ ತನ್ನ ಜಾತಿಯೇ ತನಗೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಿ ತೋರುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ, ಮಾನ್ಯರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯ ಈತನ ಭಯಭಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಅನ್ಯರ ಗುಣಗಳ ವಿಷಯದ ಈತನ ನಿರ್ಮಾತ್ಸರ್ಯ-ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ಅನ್ಯರ ದೋಷಗಳ ವಿಷಯದ ಈತನ ಅನುಕಂಪಾಯುಕ್ತ ದ್ವೇಷವನ್ನೂ ನೋಡುವ ನನಗೆ ಈತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಆದರವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವದು. ಇಂಥ ಉದಾರಮತವಾದಿಗಳು ಹೊಲೆಯರಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ, ಅವರ ಹೊಲೆತನವನ್ನು ನಾವು ನಿರಾಕರಿಸುವದೇಕೆ? ಜಾತಿಭೇದ-ಉದ್ಯೋಗಭೇದಗಳು ಮನುಷ್ಯರ ಯೋಗ್ಯತೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಸಾಧನಗಳಾಗಿರದೆ, ಅವರವರ ಜಾತಿ ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ, ಕೇವಲ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಎಂದು ಅವರವರು ಮಾಡುವ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಿರ್ಣಯವಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಇಂದು ಮನಗಂಡೆನು! ಧರ್ಮಜ್ಞಾನಯುಕ್ತ, ಹಾಗು ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಚರಿಸುವ ಉದಾತ್ತ ಆಚಾರ-ವಿಚಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಬಳಿಭಾಯದ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ವಿದ್ಯೆಯ ಸ್ವಾರ್ಥಮಗ್ನ ಬಾಯ್ಬಡಕರು ನಾವು "ಅಂತ್ಯಜೋದ್ಧಾರ ಮಾಡಬೇಕೆ"ಂದು ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ದುರಗಪ್ಪನು ಕಿವಿ ಹಿಂಡಿ ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಂದುಕೊಟ್ಟನು! ಇರಲಿ, ಮಹಾತ್ಮನ್ ಇನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಾಗಿರುವ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನು ದುಷ್ಟರು ಯಾವದೊಂದು ಪ್ರಾಂತದ ಅಥವಾ ಇಡಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡಬಂದರೆ, ಅವರೊಡನೆ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಅಸಹಯೋಗ ಬಳಸಬೇಕೆಂದು ಅಷ್ಟೇ ಕೇಳಿಸೋಣವಾಯಿತು; ಆದರಂತೆ ಅಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವೆಂತಲೂ, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕವೆಂತಲೂ ಎರಡು ವಿಧವಿರುತ್ತಿದ್ದು, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀಕಾರ, ಪ್ರತಿಯೋಗಿ ಸಹಕಾರ ಎಂಬ ಬೇರೆ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿರುತ್ತವೆಂತಲೂ ಈ ಮೊದಲೇ ನಿರೂಪಿಸೋಣವಾಗಿರುವದು. ಆದರೆ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿನಾಶಕ ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರು ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬಳಿಸಬೇಕು ? ಪ್ರತಿಯೋಗಿ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬಳಸಬೇಕು ? ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರವನ್ನು ಯಾವಾಗ ಬಳಿಸಬೇಕು ? ಎಂಬುದನ್ನಿಷ್ಟು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೃಪೆಯಾಗಬೇಕು. ”

ಕಾಸೀಮುಖಾನನ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಯಾವತ್ತೂ ಕನಡಿಗರನ್ನು ಕುರಿತು— “ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಕಾಸೀಮಖಾನರ ಸಮರ್ಪಕ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಿಗಾಗಿ ನಾನು ಕೊಡುವ ಉತ್ತರವನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ. ಹೇಳುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಹೇಳಿಬಿಡುವದು ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ತಾತ್ವಿಕಗಳೂ, ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕಗಳೂ ಆಗಿರುವ ನನ್ನ ಉತ್ತರಗಳನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುವದು ಹಿತಕರವಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಘಾತಕರಾದ ದುಷ್ಟರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇಲ್ಲದಂತೆ ಆಗುವದು ಅಸಂಭವವೇ ಇರುವದು. ಯಾಕಂದರೆ, ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ಕ್ರೀಡೆಗಾಗಿ ರಚಿಸಿರುವ ಈ ಭುವನದಲ್ಲಿ ಸುಷ್ಟ-ದುಷ್ಟ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಕೂಡಿಯೇ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ, ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕ್ರೀಡೆಗೆ ಕಳೆಯೇರದು. ಆದ್ದರಿಂದ ದುಷ್ಟರೂ, ಸುಷ್ಟರೂ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಆದಿಯಿಂದಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಅಂತ್ಯದ ವರೆಗೆ ಅವರು ಈಶ್ವರ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಇದ್ದೇ ಇರುವರು. ದೇಹದೊಳಗಿನ ಹೇಯಾವಯವಗಳು ದೇಹವಿರುವತನಕ ಇರುವಂತೆ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ಹೇಯಾವಯವವೆನಿಸುವ ದುಷ್ಟರು ಸೃಷ್ಟಿಯು ಇರುವತನಕ ಇರತಕ್ಕವರೆ; ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವೃತ್ತಿಯು ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣತೆಯ ಹೆಚ್ಚಳದಿಂದ ಹೀನವಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ, ಇಂಥ ದುಷ್ಟರ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯೂ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುತ್ತವೆ. ರಾಷ್ಟ್ರವು— ೧ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿ, ೨. ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿ, ೩. ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿ. ೪. ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿ, ೫. ಶ್ವವೃತ್ತಿ ಎಂಬ ಐದು ವೃತ್ತಿಗಳೊಳಗೆ ಯಾವದೊಂದು ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಇರುವದು. ಈ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು; ಮುಂದಿನ ವೃತ್ತಿಗಳು ಒಂದಕ್ಕಿಂತೊಂದು ಹೀನವಾಗಿರುವವು. ಈ ವೃತ್ತಿಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಯು ನಾಶವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಮೇಲಿನ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ವೃತ್ತಿಗೆ ಅಧಃಪತನ ಹೊಂದುತ್ತಲೇ,

ಮತ್ತೆ ಪುನಃ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ವವೃತ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಒಂದು ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಮತ್ತೊಂದು ವೃತ್ತಿಗೆ ಉತ್ಕರ್ಷ ಹೊಂದುತ್ತಲೂ ಹೋಗುವವು; ಅಂದರೆ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟಿಯೂ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ವೃತ್ತಿಗಳೂ ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವವು! ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಈ ಐದೂ ವೃತ್ತಿಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನೂ, ಅವು ರೂಪಾಂತರ ಹೊಂದುತ್ತಿರುವ ಬಗೆಯನ್ನೂ, ಯಾವ ಯಾವ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರವು ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಯಾವ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಆಚರಿಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನೂ ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ.

೧) ರಾಷ್ಟ್ರದ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು— ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯ ದಿವ್ಯ ತಪಃಸಂಪಾದಿತವಾದ ಆತ್ಮಬಲವು ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವದು. ಶಮಪ್ರಧಾನತೆಯೇ ಈ ವೃತ್ತಿಯ ಧರ್ಮವಾಗಿರುವದು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಪ್ರಗತಿಯೇ ಈ ವೃತ್ತಿಯ ಧ್ಯೇಯವಾಗಿರುವದು. ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ತಪಸ್ವಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮಬಲಸಂಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೃತಯುಗವೆಂತಲೂ, ಸತ್ಯಯುಗವೆಂತಲೂ ಅನ್ನುವರು. ಈ ಯುಗದ ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥ ತಪಃಸಂಪಾದಿತ ಆತ್ಮಬಲದ ಮೂಲಕ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಶಾಪಾನುಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯುಂಟಾಗಿರುವದು ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಘಾತಕ ದುಷ್ಟರು. ಅಂದರೆ ಅಹಂಕಾರಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯರು ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇವರ ಕಾಟವು. ಅಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ವ್ಯಾಪಾರವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೇಲೆ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕೇವಲ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿರುವುದರಿಂದ; ಈ ದೇಹಾತ್ಮವಾದಿ ದುಷ್ಟರ ಕಾಟವನ್ನು ಅದು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡುವದು; ಇದರ ಮೇಲೆಯೂ ದುಷ್ಟರ ಕಾಟವು ಹೆಚ್ಚಿದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ತನ್ನ ದಿವ್ಯ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆತ್ಮಬಲದಿಂದ ದುಷ್ಟಸಂಹಾರಕ ದೈವೀ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿಯಾಗಲಿ, ಸ್ವಂತದ ಶಾಪಾನುಗ್ರಹ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ದುಷ್ಟರ ನಿವಾರಣ ಮಾಡುವದು ಇವರ ಡಕ್ಕೂ, ಪುರಾಣಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಉದಾಹರಣಗಳಿರುವವು ಭಗವಂತನು ಸಜ್ಜನರ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ ವರಾಹ ನರಸಿಂಹಾದಿ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ತಾಳಿ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ್ದು ಮೊದಲನೆಯ ಪ್ರಸಂಗದ ಉದಾಹರಣವು; ತಪೋಧನರಾದ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಆತ್ಮಬಲದಿಂದ ಸ್ವತಃ ವೇನನಂಥ ದುಷ್ಟ ರಾಜನ ಶಾಸನ ಮಾಡಿ, ಪೃಥುರಾಜನಂಥ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜನನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿದ್ದು ಎರಡನೆಯ ಪ್ರಸಂಗದ ಉದಾಹರಣವು. ಒಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ದುಷ್ಟರ ನಾಶವನ್ನು ಭಗವದವತಾರದ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶಾಪ ಕೊಡುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಆತ್ಮಬಲದ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರವನ್ನು, ಅಂದರೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಬಳಸಿ, ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಆತ್ಮಬಲದ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ **ಆತ್ಮಬಲದ ಹಿಂಸೆಯು ಪ್ರತೀಕಾರವೇ** ದುಷ್ಟರ ನಾಶದ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಆತ್ಮಬಲದಲ್ಲಿ ದೈವೀ ಅವತಾರವನ್ನು ಮಾಡಿಸುವ, ಅಥವಾ ಶಾಪದಿಂದ ಶಾಸನ ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿರುತ್ತದೆ!

೨) **ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕ್ಷಾತ್ರ ವೃತ್ತಿಯು**— ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಕ್ರೀಡೆಗಾಗಿ ರಚಿಸಿರುವ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯು, ಆತನು ಅದನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವ ವರೆಗೆ, ಆತನ ಕ್ರೀಡಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ವಿಹಾರ ಹೊಂದುವದಾದ್ದರಿಂದ, ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದದ್ದು ಕೆಡವದೂ, ಕೆಟ್ಟದ್ದು ಪುನಃ ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದೂ ಅದರ ಸ್ವಭಾವವಾಗಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದರೆ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಅದೇ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಅಪಕರ್ಷವನ್ನು ಹೊಂದುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು ಕಡೆತನಕ ಉಳಿಯುವದು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲದಿರಲು, ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಕೆಡುತ್ತ, ಅಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಯ ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿ, ಕಾಲಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆ ಸಾತ್ವಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ರೂಪಾಂತರವು ರಾಜಸ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವದು; ಅಂದರೆ ದಿವ್ಯವಾದ ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯು ತಪಃಸಂಪಾದಿತ ಆತ್ಮಬಲದಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರವು, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಾಳಿ ಆತ್ಮಬಲವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಶಾರೀರಬಲವನ್ನು ತಾಳುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಶಾಪಾನುಗ್ರಹ ಸಮರ್ಥವಾದ, ಅಥವಾ ಬೇಕಾದಾಗ ದೇವರನ್ನು ಅವತಾರ ತಾಳಲು ಹಚ್ಚುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆತ್ಮಬಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು ಹೋಗಿ,

ಶಾರೀರಿಕ ಬಲದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವದು. ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಂದನೆಯ ಅಧಃಪತನವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯದಾಗಿ, ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಹೆಣಗತೊಡಗಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಈಶ್ವರೀ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥವೂ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಹೋಗುವದು. ಅಂದ ಬಳಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸುಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ "ದುಷ್ಟಶಾಸನ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನ" ಎಂಬ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮದ ಬಳಿಕೆಯು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಆಗ ಹತ್ತಿ, ಧರ್ಮಿಷ್ಟರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಶರೀರಬಲದ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರವನ್ನು. ಅಂದರೆ ಶಾರೀರಬಲ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ಬಳಸಿ, ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಅವರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ ಶಿಷ್ಟರನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸತೊಡಗುವರು. ದೇಶಬಾಂಧವರೆ, ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ಆಧಿಪತ್ಯವು ಹೋಗಿ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖಂಡರಾಗುವರು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ದುಷ್ಟ ಶಾಸನ-ಶಿಷ್ಟ ಪರಿಪಾಲನ ಮಾಡುತ್ತ, ಧರ್ಮದಿಂದ ರಾಜ್ಯೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವಾಗ, ನಿಸ್ಪೃಹ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಮಂತ್ರಾಲೋಚಕವಾಗುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಶಾರೀರಬಲದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಗೆ, ಅದು ಧಾರ್ಮಿಕವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಆತ್ಮಬಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ಸಹಾಯವು ಅದಕ್ಕೆ ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕೇ ಬೇಕಾಗುವದು. ಈ ಶಾರೀರಬಲ-ಆತ್ಮಬಲಗಳ ಬಳಿಕಿಲ್ಲದೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವೂ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಗದು. ಹೀಗೆ ಸಾತ್ವಿಕವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮತೇಜಸ್ಸಿನ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ರಾಜಸವಾದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯ ತೀವ್ರತೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಅದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥವಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಜನರು ಧನಕ್ಕಿಂತ ಕೀರ್ತಿಗೆ, ಧನಸಂಚಯಕ್ಕಿಂತ ಸುಖವರ್ಧಕ ಹಾಗು ಕೀರ್ತಿಕಾರಕವಾದ ತ್ಯಾಗಕ್ಕೆ, ಪರಪೀಡೆಗಿಂತ ಪರೋಪಕಾರಕ್ಕೆ, ದುಷ್ಕೃತ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಸತ್ಕೃತ್ಯಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡುವರು. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕದ ಉದಾತ್ತತೆಯು ಕಂಡುಬರುವಂತೆ, ಈ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಲೌಕಿಕದ ಉದಾತ್ತತೆಯು ಕಂಡುಬರುವದು. ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ,

ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೃತಯುಗವೆಂತಲೂ, ಸತ್ಯಯುಗವೆಂತಲೂ ಅನ್ನುವರೆಂದು ಈ ಮೊದಲಿ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿರುವದಷ್ಟೆ ? ಅದರಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕಾಲಕ್ಕೆ ತ್ರೇತಾಯುಗವೆನ್ನುವರು. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಬಲರಾಗಿದ್ದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಐಶ್ವರ್ಯಮದಾಂಧರಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಗೆ ಕೇಡುಬಗೆಯ ಹೋಗಿ ಪೆಟ್ಟು ತಿನ್ನುವ ಪ್ರಸಂಗವೂ ಬರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ, ಈ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ಆಧಿಪತ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಅದರ ತೇಜಸ್ಸು ಜಾಗೃತವಾಗಿರುವದು. ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನೂ, ಅವನ ಮಕ್ಕಳೂ ಕಾಮಧೇನುವಿಗಾಗಿ ಜಮದಗ್ನಿಯೊಡನೆ ಉದ್ಧಾಮತನದಿಂದ ನಡೆದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಜಮದಗ್ನಿಯ ಮಗ ಪರಶುರಾಮನು ೨೧ ಸಾರೆ ನಿಃಕ್ಷತ್ರಿಯಾ-ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದು ಪುರಾಣ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವದು; ಆದರೂ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಈ ತ್ರೇತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮ - ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯವರಲ್ಲಿ ಕಲಹವಾಗದೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ರಾಜೈಶ್ವರ್ಯೋಪಭೋಗದಿಂದ ನಿರ್ಮಲ ಕ್ಷತ್ರಿಯವೃತ್ತಿಯೂ, ಅಂಥ ಐಶ್ವರ್ಯಭೋಗಾಸಕ್ತ ಮಲಿನ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯ ನಿಕಟ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನಿರ್ಮಲ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯೂ ಅಭಿಮಾನಪೀಡಿತವಾಗ ತೊಡಗಿದವು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರರ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ವೃತ್ತಿಯ ನಿವಾರಣದ ನೆವದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ಕಲಹಗಳುಂಟಾಗಿ ಶರೀರಬಲದ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರವು, ಅಂದರೆ ಶರೀರ ಬಲದ ಪ್ರತೀಕಾರದ ಕಲಹದ ನಿರ್ಣಯದ ಸಾಧನವಾಗುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಶಾರೀರಕಬಲದ ಪ್ರತೀಕಾರವೇ ದಂಡ, ಶಾಸನದ, ಹಾಗು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪೂರ್ತಿಯ ಸಾಧನವಾಗಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

೩) ರಾಷ್ಟ್ರದ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯು— ಪುಣ್ಯವಂತರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಯಮವನ್ನು, ಅಂದರೆ ಈಶ್ವರೀ ಸಂಕೇತವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಈ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಐಶ್ವರ್ಯಭೋಗದ ಸವಿಗೊಂಡು ಐಶ್ವರ್ಯವೇ ಸುಖದ ಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತ, ಅದು ಕೇವಲ ಐಶ್ವರ್ಯವೃದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ತೊಡ

ಗುತ್ತ ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿ-ಮಿಶ್ರಿತ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಾಳುವದು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪರಶುರಾಮನು ನಿಃಕ್ಷತ್ರಿಯಾ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಮಿಶ್ರ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಂದು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣನವಿರಲಿಕ್ಕೆ, ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯ-ವೃತ್ತಿಯ ಧರ್ಮವಾದ ಐಶ್ವರ್ಯಲಾಲಸವು ಉಂಟಾದದ್ದೊಂದು ಕಾರಣವಾಗಿರುವದೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ತನ್ನ ಶುದ್ಧ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ಮಲಿನ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು, ಅಥವಾ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯನ್ನು ತಾಳಿದ್ದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಎರಡನೆಯ ಅಧಃಪತನವಾಗಿರುವದು. ಈ ಮೊದಲು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಅದರ ಒಂದನೆಯ ಅಧಃಪತನವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯವರಾಗಲು, ಅವರ ಮಂತ್ರಾಲೋಚಕರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯೂ ಒಂದು ಬಗೆಯ ವೈಶ್ಯ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ. ಅರಸರು ತಮ್ಮ ಶರೀರ ಬಲವನ್ನೂ, ಮಂತ್ರಾಲೋಚಕರು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಬಲವನ್ನೂ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾರಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಲು. ಇಡಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರವೇ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯದಾಗಿ, ಅದು ದ್ರವ್ಯಬಲವುಳ್ಳದ್ದಾಗುವದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯಗಳು ದ್ರವ್ಯಬಲದಿಂದಲೇ ಆಗತೊಡಗುವವು. ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ. ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆತ್ಮಬಲಕ್ಕಿಂತ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಶಾರೀರಿ ಬಲವು ಜಡವೂ, ಹೀನವೂ ಆಗಿರುವದು; ಅದರಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಶಾರೀರ ಬಲಕ್ಕಿಂತ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ದ್ರವ್ಯಬಲವು ಜಡವೂ, ಹೀನವೂ ಆಗಿರುವದು; ಈ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ದ್ವಾಪರಯುಗವೆಂದು ಕರೆಯಬಹುದು. ಕುಟಿಲತನವು ಸಂಪತ್ತಿನ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ದ್ವಾಪರಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೌಟಿಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕಳೆ ಏರುವದು. ಈ ಯುಗದ ಜನರು ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಎಂಥ ಕುಟಿಲತನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದಕ್ಕೆ ದುರ್ಯೋಧನಾದಿಕರ ಆಚರಣೆಯೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವದು. ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ದ್ರವ್ಯವೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪೂರ್ತಿಯ ಮುಖ್ಯ ಸಾಧನವಾಗಿರುವದು. ಆಗ ರಾಷ್ಟ್ರವು ದುಷ್ಟ ಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ, ಅಥವಾ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ದ್ರವ್ಯ ಬಲದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ. ವಿವಿಧ ಘಾತಕ

ಯುದ್ಧೋಪಕರಣಗಳನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತ, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಆಗ ಲೊಲ್ಲದೇಕೆ, ಧರ್ಮಹೀನವಾದ ಮಾಯಾವೀ ಯುದ್ಧಕ್ರಮವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಶಾರೀರ ಬಲವನ್ನು ಕಳಕೊಳ್ಳುವದು. ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯಲ್ಲ, ಕೇವಲ ಲಾಭದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಮುಯ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಯ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅನ್ಯರು ತನ್ನನ್ನು ಸಹಕರಿಸಿದಾಗ ತಾನು ಅವರೊಡನೆ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಲೂ, ಅನ್ಯರು ತನ್ನನ್ನು ಅಸಹಕರಿಸಿದಾಗ ತಾನೂ ಅವರೊಡನೆ ಅಸಹಕರಿಸುತ್ತಲೂ ಅಂದರೆ ಪ್ರಯೋಗಿ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತ ರಾಷ್ಟ್ರವು ತನ್ನ ಇಷ್ಟಾರ್ಥವನ್ನು ಪೂರಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಈ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕ್ಕಿಂತ ಲಾಭಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವವಿರುವುದರಿಂದ, ಧರ್ಮ ಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ, ಅರ್ಥಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿ ಸಹಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬಳಸುವದು! ಹೀಗೆ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರವು ತನ್ನ ದ್ರವ್ಯಬಲದಿಂದ ಉನ್ಮತ್ತವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯಗಳನ್ನೂ, ಪ್ರಾಣವಿಘಾತಕ ಯುದ್ಧೋಪಕರಣಗಳನ್ನೂ ಕೂಡಿಸಿ, ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಕೈಗೆ ಬಂದಂತೆ ಪರರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತ, ತಾನು ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವದು. ಹೀಗೆ ಸಂಪತ್ತು ಬಂದಬಂದಂತೆ ಸಂಪತ್ತೇ ಸರ್ವ ಸಾಧನವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಂಪತ್ತಿನ ಅಮಲೇರಿ ಮತ್ತೂ ಮಾಡಬಾರದ ಯುಕ್ತಿ-ಪ್ರಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸಂಪತ್ತನ್ನೇ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳತೊಡಗಲು, ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಪತ್ತಿನ ಅಜೀರ್ಣವಾಗಿ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಹೊಟ್ಟೆ ಜಾಡಿಸುವ ರೋಗವಾದಂತೆ ದುರಾಚಾರ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವದು! ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಸಂಪತ್ತಿನ ಮಿತಿಯು ಮೀರಿದರೆ ಆಗುವ ದುಷ್ಟ ಪರಿಣಾಮವೇ ಇದು; ಅದ್ದರಿಂದಲೇ "ಅತಿ ಸರ್ವತ್ರ ವರ್ಜಯೇತ್" ಎಂಬ ನೀತಿಯನ್ನು ವಿವೇಕಿಗಳು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ನಮ್ಮ ಭರತಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಆಗಿರುವ ಈಗಿನ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದಾಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರವು ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯದಾಗಿ, ಆತ್ಮಬಲ-ಶರೀರಬಲಗಳನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿದ್ದೇ ಕಾರಣವು; ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ನಮ್ಮಂಥ ಮನುಷ್ಯರಂತು ಇರಲಿ, ಬಂಗಾರದ ಗಂಟೆ, ಬಂಗಾರದ ಮನೆ, ಬಂಗಾರದ ಸರಪಳಿ, ಬಂಗಾರದ ಬಾಗಿಲು ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಬಂಗಾರವೇ ಬಂಗಾರವಾಗಿ ಮುತ್ತು-ರತ್ನಗಳ ಹೊಳಪಿನಿಂದ ಝಗಝಗಿಸಿ

ಗುಡಿ ತುಂಬ ಹೊನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಜುಪ್ಪರ ಬಾಯಲ್ಲಿ ನೀರೊಡಿಸಿದ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರದ ಸೋಮನಾಥನು ಗಝನಿಯ ಮಹಮ್ಮದನಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತಿನ್ನಬೇಕಾಯಿತು! ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸತ್ವಹಾರಕವಾದ ಕೆಟ್ಟ ಐಶ್ವರ್ಯವು ಯಾರಿಗೆ ಏನು ಮಾಡೀತು, ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಭರತ ಭೂಮಿಯು ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಸಿರಿವಂತರಾದದ್ದೇ ಅದರ ಅಧಃಪತನಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಟ್ಟು ಕೇಳಿರಿ; ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ದ್ರವ್ಯ, ಬಲದ ಪ್ರತಿಯೋಗಿ ಸಹಕಾರವನ್ನು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪೂರ್ತಿಗಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುವದೆಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡಿರಿ."

೩೮. ಅಸಹಯೋಗದ ಪ್ರಭೇದಗಳು

೧. ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗ.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸಭಿಕರಿಗೆ— "ಆತ್ಮಬಲದ ಅಹಿಂಸೆಯ ಅಸಹಕಾರವನ್ನು, ಅಂದರೆ ಸಾತ್ವಿಕ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗೂ, ಶಾರೀರ ಬಲದ ಹಿಂಸೆಯ ಅಸಹಕಾರವನ್ನು, ಅಂದರೆ ರಾಜಸ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗೂ, ತಾಮಸವಾದ ದ್ರವ್ಯಬಲಸಾಧಿತ ಪ್ರತಿಯೋಗಿ ಸಹಕಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರವು ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗೋಸ್ಕರ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಲಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಿದ ಬಳಿಕ ಮಾತ್ರೆ ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು— "ಸಭಿಕರೇ, ಹೀಗೆ ಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ತುಂಬಿತುಳುಕುವ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ಉಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಅಜೀರ್ಣವಿಕಾರದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ದುರ್ವ್ಯಸನಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳತೊಡಗುವದು. ಮೊದಲೇ ಆತ್ಮಬಲ-ಶಾರೀರಬಲಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಸತ್ವಹೀನವಾಗಿದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ದ್ರವ್ಯ

ಬಲವೂ ಹೀಗೆ ನಷ್ಟವಾಗಲು, ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಬಲಹೀನವಾಗಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಅಂತಃ ಕಲಹಗಳು ಅದರಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರುವವು! ವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ದ್ರವ್ಯವಂತು ಬೇಕು, ಹೊಸ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡುವ ಯಾವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೂ ಅದರಲ್ಲಿಲ್ಲ, ಹೀಗಾಗಿ ತಿನಸುಬಕ್ಕ ದರಿದ್ರ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿಯ ಅಂತಃಕಲಹದ ಮೂಲಕ ಕುಟುಂಬದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಒಡೆದು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ, ಕುಟುಂಬವು ಕಸುವುಗೆಡುವಂತೆ, ವಿಲಾಸಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದ ರಾಷ್ಟ್ರವು, ತನ್ನಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬನ ಧನವನ್ನು ಮತ್ತೊಬ್ಬನು ಆಶಿಸಹತ್ತಿ ಅಂತಃಕಲಹದಿಂದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಂಗಡಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲವಾಗುವದು! ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿರುವ ಬಲಿಷ್ಟ-ಪರರಾಷ್ಟ್ರಗಳು, ಆ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯ ದುರ್ಬಲ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಗೆದ್ದುಕೊಳ್ಳಲಾಗಿ ಆ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಅಧಃಪತನ ಹೊಂದಿ ಅದು ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯದಾಗುವದು. ಇದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮೂರನೆಯ ಅಧಃಪತನವು! ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಶೂದ್ರ ವೃತ್ತಿಯ ಧರ್ಮವು ಸೇವೆಯಷ್ಟೇ? ಅದರಂತೆ ಆ ಗೆಲ್ಲಲ್ಪಟ್ಟ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಗೆದ್ದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಒಂಬರುತ್ತ ಸೇವಾಧರ್ಮವೇ ತನ್ನ ತರಣೋಪಾಯವೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದು. ಹೀಗೆ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಲಿಯುಗವೆನ್ನುವರು. ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಭಗವಾನ್ ವೇದವ್ಯಾಸರು ಭಾಗವತ ಪುರಾಣದ ೧೨ನೆಯ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುಗದ ಧರ್ಮವನ್ನು ಭವಿಷ್ಯರೂಪದಿಂದ ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರು, ಅದನ್ನು ನಿಮಗೋಸ್ಕರ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತೋಕ್ತ ಕಲಿಯುಗದ ಧರ್ಮವು-ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ದಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಧರ್ಮ, ಸತ್ಯ, ಶುದ್ಧಿ, ಕ್ಷಮಾ, ದಯಾ, ಆಯುಷ್ಯ, ಬಲ, ವಿವೇಕ ಇವೆಲ್ಲ ನಷ್ಟವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವವು. ದುಡ್ಡಿದ್ದವನೇ ಕುಲೀನನೂ, ಸಜ್ಜನನೂ, ಗುಣವಂತನೂ ಎನಿಸುವನು, ಧರ್ಮನ್ಯಾಯಗಳು ಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸುವವಾಗಿವೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಸತ್ಯದ ವಿಚಾರವು ತಲೆದೋರದು. ವಧೂ-ವರರ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತು ಕೊಳ್ಳದೆ, ಪರಸ್ಪರರ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡುವುದರಿಂದಲೇ ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷ ಯೋಗವು ಉಂಟಾಗುವದು. ಕ್ರಯ-ವಿಕ್ರಯಾದಿ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ

ಕಪಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವುಂಟಾಗುವದು. ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ರತಿಕೌಶಲ್ಯದ ಚಾತುರ್ಯ ಮಾತ್ರ ಕಂಡುಬಂದೀತಲ್ಲದೆ ಶಾಂತಿ, ತಿತಿಕ್ಷಾ, ದಾತೃತ್ವ ಮೊದಲಾದ ಗುಣಗಳು ಕಂಡುಬರಲಾರವು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನ ವಿಲ್ಲದೆ ಅವರನ್ನು ಬರಿಯ ಯಜ್ಞೋಪವೀತದಿಂದ ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ದಂಡ, ಚರ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿ ಚಿಹ್ನಗಳಿಂದ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ಗುರುತಿಸಬೇಕಾಗು ವದು; ಮತ್ತು, ಆಶ್ರಮಾಂತರವೆಂದರೆ ವೇಷಾಂತರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಅರ್ಥವೇನೂ ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. " ದುಡ್ಡಿದ್ದವನಿಗೆ ನ್ಯಾಯವು " ಎಂಬ ಅನರ್ಥ ಉಂಟಾಗಿ ನ್ಯಾಯ ನಿರ್ಣಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಸತ್ಯವು ಕಂಡುಬರು ವದು. ಸಿಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಬೊಗಳುವದೇ ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವಾಗುವದು. ದಾಂಭಿಕರು ಸಾಧುಗಳಾಗುವರು. ವಿವಾಹವಿಧಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಆವಶ್ಯ ಕತೆಯು ಇಲ್ಲದಾಗುವದು. ಗುರು ಮೊದಲಾದ ಸತ್ಪಾತ್ರ ಪುರುಷರ ಪ್ರತಿ ಷ್ಠೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ತೀರ್ಥಗಳು ಪುಣ್ಯಕಾರಕ ಗಳಾಗಿ ತೋರುವವು. ಕೂದಲು ಬಿಡಿಸುವದೇ ಸೌಂದರ್ಯದ ಲಕ್ಷಣವಾ ಗುವದು. ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡು ವದು. ಸ್ತ್ರೀ-ಪುತ್ರಾದಿಗಳ ಪೋಷಣವೇ ಜಾಣತನವೂ, ಧರ್ಮಾಚರಣೆ ಯಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯೇ ಉದ್ದಿಷ್ಟ ಹೇತುವೂ ಆಗುವವು ! ಹೀಗೆ ಭೂತಳದಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರಲು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ - ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ - ಶೂದ್ರರಲ್ಲಿ ಬಲಿಷ್ಠರಾದವರು ಅರಸರಾಗಿ ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಅಧಿಕಾರ ನಡಿಸುವರು. ಆ ಮೇಲೆ ಅವರ ಸೇವಕರೂ, ಆಪ್ತಜನರೂ ಕಳ್ಳರಂತೆ ಆಚರಿಸುವರು. ಇಂದ್ರಿಯ ತೃಪ್ತಿಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಯಾವ ವಿಷಯಗಳಿಗೂ ಅವರು ಮಹತ್ವ ಕೊಡರು. ಅವರು ಲೋಭಾವಿಷ್ಟರಾಗಿ ನಿರ್ದಯದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ ಅಪಹರಿಸುವರು. ಆಗ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಮಹಾ ವಿಪತ್ತು ಉಂಟಾಗಿ ಅವರು ಕಂಗೆಡುವರು. ಅವರು ಗುಡ್ಡ, ಗವಿಗಳನ್ನು ಸೇರಿ ಕಂದ, ಮೂಲ, ಮಾಂಸ, ಜೇನತುಪ್ಪ, ಫಲಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಜೀವಿಸ ಬೇಕಾಗುವದು. ಮಳೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವು; ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಬರ ಬೀಳುವವು; ಕರಗಳ ಭಾರದಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಜರ್ಜರರಾಗುವರು. ಶೀತೋಷ್ಣ, ಗಾಳಿ- ಮಳೆ, ಒಳಜಗಳ-ಹೊಡೆದಾಟ, ಇವುಗಳಿಂದ ಪ್ರಜಾಜನರ ದುರ್ದೆಶೆಯಾಗಿ,

ಅದು ಬಹುತರ ಕ್ಷೀಣವಾಗುವದು. ಉಳಿದದ್ದು ದುರ್ಬಲವಾಗುವದು. ಮನುಷ್ಯರ ಆಯುರ್ಮರ್ಯಾದೆಯು ಇಪ್ಪತ್ತು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಮೂವತ್ತು ವರ್ಷಗಳ ಮನೆಗೆ ಬರುವದು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ದೇಹಗಳು ಸಣ್ಣವಾಗುವವು. ದರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಪಾಖಂಡ ಧರ್ಮದ ವರ್ಚಸ್ಸು ಹೆಚ್ಚುವದು; ಅರಸರು-ಕಳ್ಳರು ಇವರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು - ಕಡಿಮೆಯು ಉಳಿಯಲಾರದು. ಪ್ರಜೆಗಳೂ ರಾಜರಂತೆ ನೀತಿಹೀನರಾಗುವರು. ಜನರು ಅಕರ್ಮ, ಹಿಂಸೆ ಇವುಗಳಿಂದ ಜೀವಿಸುವರು. ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳೂ ಶೂದ್ರಪ್ರಾಯವಾಗುವವು. ನಾಲ್ಕೂ ಆಶ್ರಮಗಳ ಜನರು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಂತೆ ಆಚರಿಸುವರು. ಆಕಳು ಆಡಿನ ಹಾಗೆ ಕ್ಷುದ್ರವಾಗುವವು. ಆಪ್ತೇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬೀಗರ ಪ್ರತಿಷ್ಠೆ ಹೆಚ್ಚುವದು. ವನಸ್ಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಸತ್ವವು ಉಳಿಯಲಾರದು. ವೃಕ್ಷಗಳು ಶಮೀ ವೃಕ್ಷದಂತೆ ಛಾಯಾಹೀನವಾಗುವವು. ಮೇಘಗಳು ಬರಿಯ ಮಿಂಚು ಸುರಿಸುವವು. ಮನೆ-ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯು ಲೋಪವಾಗುವದು.

" ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಈಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಇರುತ್ತಿದ್ದು, ಭಾಗವತದೊಳಗಿನ ಈ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯು ಇರುತ್ತದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ನೋಡಿರಿ; ಇನ್ನೂ ಬರಬರುತ್ತ ಸಂಪೂರ್ಣ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಯುಂಟಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಯು ನಮ್ಮದಾಗುವದು ! ಮುಂದಿನ ಭಯಂಕರ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯೇ ನಡುಗುವಾಗ, ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಕಃಪದಾರ್ಥಗಳು ನಾವು ನಡಗುವದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು ? ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜನರು, ಬರಬರುತ್ತ ತುಣುಕು ರೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ನಾಯಿಯಂತೆ ಬಾಲಬಡಿಯುತ್ತ, ಮಂದಿಯ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕಂಗಾಲ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಇದನ್ನೇ ಶ್ವವೃತ್ತಿಯೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕು. ಶ್ವವೃತ್ತಿಯ ಈ ಯುಗಕ್ಕೆ ನಾಯಿಯುಗವೆಂಬ ಹೆಸರು; ಕಲಿಯುಗದ ಕಟ್ಟಕಡೆಯ ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮದ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ, ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯ ವಿಚಾರವಾಗಲಿ ಲೇಶವಾದರೂ ಉಳಿಯದೆ, ಬಲಿಷ್ಠರು ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಹಿಂಡಿ ಹಿಪ್ಪಿ ಮಾಡುವದೂ, ದುರ್ಬಲರು ವಿಧಿನಿಷೇಧವಿಲ್ಲದೆ ದೈನ್ಯದಿಂದ ತುಣುಕು ರೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠರ ಮುಂದೆ ಬಾಲ ಗುಂಡಾಡಿಸುವುದೂ ಧರ್ಮವಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವವು ! ಹೀಗೆ ಬಲಿಷ್ಠ

ರಲ್ಲಿಯೂ, ದುರ್ಬಲರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಶ್ಶೇಷ ಧರ್ಮಹ್ರಾಸವಾಗಿ ನೋಡಿದತ್ತ ಮಾತ್ಸರ್ಯ, ದ್ವೇಷ, ಸ್ಪರ್ಧೆಯು, ನೀಚಸ್ವಾರ್ಥ ಇವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವವು! ಈ ಸ್ಥಿತಿಯೇ ಪರಮಾವಧಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದರೆ, ಧರ್ಮಲೋಪವಾಗಿ ಜಗತ್ತು ನಾಶ ಹೊಂದುವದು; ಆದರೆ ಧರ್ಮ ಜಾಗ್ರತಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಾಶವಾಗದಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವವರು, ಅಧರ್ಮದ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರೊಡನೆ, ಅವರಲ್ಲಿಯ ಅಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸಬೇಕು; ಯಾಕಂದರೆ ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯ ಅಥವಾ ಶ್ವವೃತ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು ಆತ್ಮಬಲವಾಗಲಿ, ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯು ಶಾರೀರ ಬಲವಾಗಲಿ, ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯು ದ್ರವ್ಯಬಲವಾಗಲಿ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ಪರತಂತ್ರವೃತ್ತಿಯು, ಅಥವಾ ಶ್ವವೃತ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವೇ ತರುಣೋಪಾಯವಾಗಿರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಬಲಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಟರಾದ ದುರ್ಬಲರು— "ನಾವು ನಿಮ್ಮ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲಾರೆವು; ಬೇಕಾದದ್ದು ಮಾಡಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಾವು ಸ್ವತಃ ಧರ್ಮದಿಂದ ಆಚರಿಸಿ ಅವರೊಡನೆ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸದಿದ್ದರೆ ಗತ್ಯಂತರವೇ ಇಲ್ಲವು! ಯಾಕೆ ಕಾಸೀಮುಖಾನ, ನಾನು ಹೇಳಿದ ವಿಷಯವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿತಷ್ಟೇ?"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಲು, ಕಾಸೀಮುಖಾನನು— "ಮಹಾತ್ಮನ್, ತಮ್ಮ ಗಂಭೀರವಾದ ನಿರೂಪಣವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಗೂ, ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಗೂ, ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಗೂ, ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಶ್ವವೃತ್ತಿಗೂ ಹ್ಯಾಗೆ ಪತನ ಹೊಂದುತ್ತ ಬರುವದೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅದರಂತೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಆಮೂ ವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿರುವಾಗ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಧರ್ಮಯುಕ್ತ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮಹೀನರಾದ ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ, ಆತ್ಮಬಲದ ಹಿಂಸೆಯು ಸಾತ್ವಿಕ ಪ್ರತೀಕಾರ, ಶಾರೀರಬಲದ ಹಿಂಸೆಯು ರಾಜಸ ಪ್ರತೀಕಾರ, ದ್ರವ್ಯಬಲದ ಹಿಂಸೆಯು ಪ್ರತಿಯೋಗಿ ಸಹಕಾರ, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರಗಳನ್ನು ಬಳಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ತಾವು ಮಾಡಿದ ನಿರೂಪಣವೂ ಸರಸವಾಗಿ ತಿಳಿಯಿತು; ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರವೇ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿ-ಕ್ಷಾತ್ರ

ವೃತ್ತಿ-ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿ-ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿ-ಶ್ವವೃತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವದು ನನಗೆ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ಕಾಲಕ್ಕಾದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಅಲ್ಪ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದಲೇ ಆಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ, ಈ ಐದೂ ವೃತ್ತಿಯ ಜನರು ಇರುತ್ತಿರಬಹುದು. ಯಾಕಂದರೆ ಈಗಿನ ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮಂಥ ಹಾಗು ಆರ್ಯದ್ವಯರಂಥ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯವರೂ, ಹಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ-ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ-ಮಲ್ಲಸರ್ಜರಂಥ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯವರೂ ಇರುತ್ತಿರಲು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಯಾವಾಗಾದರೂ ಒಂದೇ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳುವದು ನನಗೆ ಶಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾತ್ಮರ್, ಕರುಣಿಸಿ ನನ್ನ ಈ ಸಂಶಯವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವದಾಗಬೇಕು."

ಕಾಸೀಮುಖಾನನ ಈ ಶಂಕೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು—"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನವು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದೇ ಸರಿ; ಯಾಕಂದರೆ, ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಒಂದೇ ವೃತ್ತಿಯದಾಗಿ ಇರಲಾರದು; ಆದರೆ ಇಡಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಯಾವ ವೃತ್ತಿಯ ಜನರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದೋ, ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಯಾವ ವೃತ್ತಿಯು ತನ್ನ ತರಣೋಪಾಯವೆಂದು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ತಿಳಿಯುವದೋ ಆ ವೃತ್ತಿಯದೇ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಇರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಬಹುತರ ಎಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಾದಿಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಹತ್ತಿಯು ಬಹಳ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸೀಮೆಗೆ ಹತ್ತಿಯ ಸೀಮೆಯೆಂತಲೂ, ಬತ್ತವು ಬಹಳ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಸೀಮೆಗೆ ಬತ್ತದ ಸೀಮೆಯೆಂತಲೂ ಅನ್ನುವದಿಲ್ಲವೆ? ಹಾಗೆಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವೃತ್ತಿಗಳ ಸಂಬಂಧದಿಂದಲೂ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕವು ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿ - ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವು ಇನ್ನು ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಈಗಿನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ಸಾಧ್ಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಹಕಾರವನ್ನೂ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನೂ, ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅಸಹಕಾರವನ್ನೂ ಧರ್ಮದಿಂದಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಟ್ಟು ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಘಾತಕ ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಬಳಸಿ, ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರಕ್ಷಣ

ರೂಪ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾಗಿರುವದು. ಕಾಸೀಮುಖಾನ, ಹ್ಯಾಗೆ ಸಾಧಿಸಿದರೂ ಈಗಿನ ಹೀನಕಾಲದ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಅದು ಕೃತಯುಗದ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಸತ್ವಗುಣಯುಕ್ತ ಶಾಂತಿಮಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಂತೆ, ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಆತ್ಮಬಲ— ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದದ್ದೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ತ್ರೇತಾಯುಗದ ರಾಜಸಗುಣದೂಷಿತ ಸುಖಮಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಂತೆ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥದ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸಿದ್ಧವಾದ ಪೌರುಷ - ಬಲಪ್ರಕಾಶಿತವಾದದ್ದಾದರೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಹಾಗೆಯೇ ದ್ವಾಪರಯುಗದ ತಾಮಸಗುಣದೂಷಿತ ಅತೃಪ್ತಿಮಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದಂತೆ ಕುಟಿಲತಂತ್ರ ಸಿದ್ಧವಾದ ಕೌಟಿಲ್ಯಪ್ರಕಾಶಿತವಾದದ್ದಾದರೂ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ವಿಕಾರವಶವಾದ ಸಂಘಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಾಧಿತವಾದದ್ದಿರುವದರಿಂದ ತಾಪಮಯವೂ, ಕ್ಷಣಭಂಗುರವೂ ಆಗಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಕಾಸೀಮುಖಾನ, ಈಗಿನ ರಾಜ್ಯಸುಖಾದಿ ವಿಷಯಸುಖಶರಣ್ಯವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ತತ್ವತಃ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಲ್ಲವೇ ಅಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿದೆನು. ನಾವು ಸ್ವತಂತ್ರರೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಈಗಿನ ರಾಷ್ಟ್ರದವರ ಅಧಿದೈವತಗಳಾದ ವಿಷಯಗಳೇ ನಾಶವಂತವಾದವುಗಳು; ಅಂದಬಳಿಕ ಆ ಅಶಾಶ್ವತ ವಿಷಯಗಳಿಗಾಗಿ ಬಡಿದಾಡುವವರು ಸ್ವತಂತ್ರರು ಹೇಗೆ? ಈಗಿನ ವಿಷಯದಾಸರಲ್ಲಿ, ಅಶಾಶ್ವತ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಭೋಗಿಸಲು ಅನುಕೂಲತೆಯುಳ್ಳವರು ಸ್ವತಂತ್ರರೆಂತಲೂ, ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಪರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಭೋಗಿಸುವಾಗ ಕಂಡುಬರುವ ಕೊರತೆಯಿಂದ ದುಃಖಪಡುವವರು ಪರತಂತ್ರರೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವರು!

"ಕಾಸೀಮುಖಾನ, ಇನ್ನು ಮಾಡುವ ನನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮನಿರೂಪಣದ ಕಡೆಗೆ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಲಕ್ಷವಿರಲಿ. ದೇಹಾತ್ಮವಾದಿಗಳಿಗೆ ಸಲ್ಲತಕ್ಕ ಈ ವೈಷಯಿಕ ... ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು, ಆತ್ಮದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವರು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯವೆಂತಲೇ ಎಣಿಸುವರು. ವಿಷಯಗಳ ವಿನಾಶಿತ್ವವನ್ನೂ, ಆತ್ಮದ ಅವಿನಾಶಿತ್ವವನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠರು ಸ್ವತಂತ್ರರೆಂತಲೂ, ವಿಷಯನಿಷ್ಠರು ಪರತಂತ್ರರೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯಬೇಕಾಗುವದು. ಆತ್ಮನಿಷ್ಠರ

ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಶಾಶ್ವತವೂ, ಶಾಂತಿರೂಪವೂ ಆದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆನಿಸುವದು. ವಿಷಯನಿಷ್ಠರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಅಶಾಶ್ವತವೂ, ಅಶಾಂತಿರೂಪವೂ ಆದ ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆನಿಸುವದು. ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ನಿಜವಾದ ಅರ್ಥದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ, ಕೃತಯುಗದ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿದ್ದು, ಮುಂದೆ ಯುಗಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ವಿಷಯನಿಷ್ಠೆಯು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋಗಿ, ಈಗಿನ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ವಿಷಯನಿಷ್ಠೆಯೇ ಪ್ರಧಾನವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಕೇವಲ ವಿಷಯಾಧೀನರಾದ ಈಗಿನವರನ್ನು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಪರಾಧೀನರೆಂದು ಕರೆಯಬೇಕಾಗುವದು; ಆದರೆ ಕಾಸೀಮ್ಸಾಹೇನ, ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಾನುಭವದ ಗಂಧವೂ ಇಲ್ಲ; ಅದು ವಿಷಯಾನುಭವವನ್ನಾದರೂ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಹೊಂದೇನೆಂದರೆ, ಅದಕ್ಕೂ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಬಾಧೆ ಬರತೊಡಗಿದೆ! ನಿಜವಾಗಿಯೆಂದರೆ, ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನು ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ಬಹಿರ್ಮುಖವಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿರುವದರಿಂದ, ಜಗತ್ತು ವೈಷಯಿಕ-ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿಯುವದೇ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ಇದಕ್ಕೆ ನಾನು ಶ್ರುತಿಯ ಆಧಾರ ಕೊಟ್ಟು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಮ್ಮ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಅಂದ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಒಲವಿನಂತೆ ನಮಗೆ ವೈಷಯಿಕ-ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಇರಬಾರದೆಂಬುದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲವೆ? ಇದ್ದರೆ ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿರಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ವೈಷಯಿಕ-ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಾದರೂ ಇರಬೇಕು. ಈ ವೈಷಯಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಮನುಷ್ಯರ ಸಹವಾಸವಿಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯೇತರ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸಹ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರಲು, ಮನುಷ್ಯರೆನಿಸುವ ನಮಗೆ ಅದು ಇರದಿರುವದು ಲಾಂಛನವಲ್ಲವೆ? ಇಂಥ ನಾವು ಬದುಕಿಯಾದರೂ ಇರುತ್ತೇವೆಂದು ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಇಂಥ ನಮ್ಮ ಜೀವನ್ಮೃತ ಸ್ಥಿತಿಯು ಹೋಗಿ ನಾವೂ ಮನುಷ್ಯರ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಸೇರಬೇಕೆಂತಲೇ ನಾವು ಸುಖ-ಭೋಗ್ಯಗಳನ್ನು ನಮಗೆ ಅನ್ಯರಿಂದ ಆತಂಕವಾಗಬಾರದೆಂದು ವೈಷಯಿಕ, ಅಂದರೆ ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಂಪಾದನಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ನಾವು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆವೆಂದು ಹೀಗೆ ಹಲವು ವಿಷಯನಿಷ್ಠರನ್ನು ನಾನಾ ಧರ್ಮದ ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಸ್ವತಂತ್ರ

ರೆಂದು ಹೇಳಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ವಿಷಯಸುಖಗಳನ್ನು ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಭೋಗಿಸಲನುಕೂಲತೆಯುಳ್ಳವರಿಗೆ ವಿಷಯಗಳೊಳಗಿನ ಹೇಯಗುಣಗಳ ಅನುಭವವು ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆಯಾದರೂ ಆಗಿ, ಅವರು ಆ ವಿಷಯಸುಖದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಔದಾಶೀನ್ಯ ತಾಳಿ, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನದ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂಪಾದನದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯುವ ಸಂಭವವಿರುವದರಿಂದ, ಅಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ವೈದಿಕರು ನಾವು ಆಗಿನ ದೈಹಿಕ ಅಂದರೆ ಲೌಕಿಕ ಅಥವಾ ವೈಷಯಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವೆವಲ್ಲದೆ, ಇದು ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ನಾವು ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ! ಚೇಳಿನ ಮಂತ್ರ ಬಾರದವನು ಹಾವಿನ ಮಂತ್ರಕ್ಕೆ ಕೈಹಾಕಿದಂತೆ, ವೈಷಯಿಕ ಅಥವಾ ದೈಹಿಕ ಅರ್ಥಾತ್ ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದವನು, ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನದ ಅಂದರೆ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠೆಯ ಅರ್ಥಾತ್ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವದು ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ನಾವು ಈ ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲೇ ಬೇಕಾಗಿರುವದು. ವಿಷಯಸುಖವಿಮುಕ್ತನೇ ಮುಕ್ತನು, ಅವನೇ ನಿಜವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ತ್ರಿಕಾಲಬಾಧಿತವಾಗಿರುವದು. ಕೃತಯುಗದ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಕ್ತರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಇದ್ದು, ವಿಷಯಸುಖ ಮಗ್ನ ದೇಹಾತ್ಮವಾದಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಕಡಿಮೆಯಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈಶ್ವರೀತಂತ್ರದಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮವಾದಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದು, ಈಗಿನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವರಿಂದಲೇ ಜಗತ್ತು ತುಂಬಿ ಹೋಗಿ, ಆತ್ಮನಿಷ್ಠರು ಎಲ್ಲಿಯೋ ಅಲ್ಲಿಯೊಬ್ಬರು ಇಲ್ಲಿಯೊಬ್ಬರು ಮರೆಯಾಗಿ ಇರುವರು! ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಯಮದಂತೆ ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾದದ್ದಿರುವದರಿಂದ ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಲ್ಲದ ರಾಷ್ಟ್ರವು, ತಾನು ವಿಷಯೋಪಭೋಗದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಧಃಪತನ ಹೊಂದುತ್ತ ಹೋಗುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಈಗಿನ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮವೃತ್ತಿಯವರೂ, ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯವರೂ! ವೈಭವನಿಷ್ಠರಾದ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಯವರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ. ವಿಷಯಸುಖದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕೂಡ ಇಲ್ಲದ

ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಯ ಪರಾಧೀನರು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಈಗಿನ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಶೂದ್ರ ವೃತ್ತಿಗಳೆಂದು ನಾನು ಹೇಳಿರುವೆನು ! ”

ಆಚಾರ್ಯರ ಈ ಗಂಭೀರ ನಿರೂಪಣವನ್ನು ಕೇಳಿ, ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು — “ ಭಗವನ್, ನಿಮ್ಮ ತಾತ್ವಿಕ ಬೋಧಶ್ರವಣದಿಂದ ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನು; ಈಗಿನವರು ಹೊತ್ತು ಬಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದು ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸುವರೆಂಬುದನ್ನು, ನಮ್ಮ ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜಿಯವರು ನನ್ನೊಡನೆ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಸಹಕಾರ, ಪ್ರತೀಕಾರ, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರಗಳ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡಿದ್ದರ ಮೇಲಿಂದ ನಾನು ಮನಗಂಡಿರುವೆನು; ಆದರೆ ಗುರುದೇವರೇ, ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕೇವಲ ಶ್ವವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅಂದರೆ ತುಣುಕು ರೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಸೇವಿಸುವ ಸವಿಗಂಡಾಗ, ಅದು ಬಲಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಅವರ ಕ್ಷೋಭಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಲು ಹ್ಯಾಗೆ ಸಮರ್ಥವಾದೀತು ! ಅಂಥ ದುರ್ಬಲರು ಅಸಹಯೋಗದಿಂದ ನಡೆದು ಸೇವೆಯನ್ನು ಸೇರುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಾದೀತು ? ಬಲಿಷ್ಠರ ಮುಂದೆ ಇಂಥ ದುರ್ಬಲರ ನಿರುಪದ್ರವಿಯಾದ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗದ ಉಪಾಯವು ನಡೆಯಬಹುದೆ? ಕ್ಷೋಭಿಸಿದರೆ ಬಲಿಷ್ಠರು ಅಂಥ ದುರ್ಬಲ-ಅಸಹಯೋಗಿಗಳನ್ನು ತಗಣಿ ಒರೆದಂತೆ ಕಾಲಿನಿಂದ ಒರಿಸಿ ಬಿಡಬಹುದಲ್ಲ ! ”

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಮನುಷ್ಯ ವಿಚಾರದಿಂದ ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನವು ಯೋಗ್ಯವಿರುವದು. “ ನಾಯಿಯ ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಣ್ಣದ ಕೋಲೇಕೆ ” ಅನ್ನುವಂತೆ ಶ್ವವೃತ್ತಿಯ ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಬಲಿಷ್ಠರು ಕಾಲಿನಿಂದ ತಿಕ್ಕಿ ಒರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ತಡವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅದರಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಕಾಲವಹಿಸಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಸಂಹಾರಕ ಭಯಂಕರ ಸಾಧನಗಳು ಶೋಧವಾಗಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ, ಇಂಥ ದುರ್ಬಲರ ನಾಶವನ್ನು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ಮಾಡಬಹುದೆಂಬುದು ನಿಜ; ಆದರೆ ಬಲಿಷ್ಠರಿಗೂ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೊಳಿರುವ ದ್ವೇಷ ಬಲವೂ, ಶತ್ರುಗಳಿಗೂ ತಂತ್ರನಿಸ್ಸೀಮರ ದ್ವೇಷ ತಂತ್ರವು ಜಾಗೃತ ನಿದ್ರಿಸವಿಡೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡ. ಮುಸಲ್ಮಾನರು ನೀವು ಮಾಡಿದ

ಗಳಲ್ಲಿ ಯಾರನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವಿರೋ, ವೈದಿಕರು ನಾವು ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಘಂಟಾನಾದದಿಂದ ಯಾರನ್ನು ಪೂಜಿಸುವೆವೋ, ಅದರಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಧರ್ಮದವರು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಧದಿಂದ ಯಾರನ್ನು ಆರಾಧಿಸುವರೋ ಆ ಸರ್ವತಂತ್ರ-ಸ್ವತಂತ್ರನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ದೈವೀ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು. ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನೇ ರಚಿಸಿ-ಪೋಷಿಸಿ-ಸಂಹರಿಸುವ ಆ ಅಚಿಂತ್ಯನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಮುಂದೆ ನಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಷ್ಟಿದ್ದರೂ ಅದರ ಪಾಡೇನು ? ಆ ನರನೊರಜುಗಳು ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನ ಒಂದೆ ಕಣಪದಾರ್ಥವಲ್ಲವೆ ? ಆ ಅಗಾಧ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಾವು ಮರೆತಿರುವುದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಭುಜಗಳನ್ನು ನಾವು ನೋಡಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮೊಳಗೆ ನಾವು ಉಬ್ಬಿ, ನಮ್ಮ ಬೆನ್ನು ನಾವು ಚಪ್ಪರಿಸಿಕೊಂಡು ನಾವು ಮಹಾ ಬಲಾಢ್ಯರೆಂದು ನಾವೇ ಉಬ್ಬುತ್ತೇವೆ; ಅಥವಾ ನಾವು ದುರ್ಬಲರೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅನ್ಯರ ಬಲವು ಅಗಾಧವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅಂಜಿ ನಡಗುತ್ತೇವೆ. ಮತ್ತು ಆ ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ ಪರಮಾತ್ಮನ ತಂತ್ರಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಕೆಡುತ್ತ-ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತ, ಮತ್ತೆ ಕೆಡುತ್ತ-ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತ ನಡೆದಿರಲು, ಅದಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಕಾರಣವೆಂತಲೂ, ನಾವು ದೇಶೋದ್ಧಾರಕರೂ ಅನ್ಯರು ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು ಎಂತಲೂ ಅಭಿಮಾನಪಡುತ್ತೇವೆ. ಪರಮಾತ್ಮನ ಇಚ್ಛೆಯ ಹೊರತು ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗಿನ ಒಂದು ಕಡ್ಡಿಯು ಕೂಡ ಅಲ್ಲಾಡಲು ಅಸಮರ್ಥವಾಗಿರಲು, ನಮ್ಮ ಈ ಬಯಲುನುಡಿಯು ಅಹಂಕಾರವಲ್ಲವೆ ಮತ್ತೇನು ? ಕಾಶೀಮಹಾಶಾನ, ಹೀಗೆ ನಾವು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಮರೆತು, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ನಡೆದರೆ, "ಮಾಡಿದವನು ಉಂಡಾನು ಮಣಿಯುಂತಹ ಕಡಬು" ಎಂದು ತಿಳಿದು ಆತ್ಮನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡಲಾರದೆ ಆ ದೇವರು ನಾವು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ನಡೆಯಗೊಡುವನು. ಆದ್ದರಿಂದ ದೇವರು ನಮಗೆ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿ ನಾವು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ, ಸತ್ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡುತ್ತ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಪ್ರವಾಹದಲ್ಲಿಯೇ ನಾವು ಅಳುತ್ತ, ನಗುತ್ತ ತೇಲಿಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅದಕ್ಕೆ ದೇವರೇನು ಮಾಡಬೇಕು ? ಆದರೆ ನಾವು ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ಅಹಂಕಾರ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಅಂದರೆ

ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆತನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದರೆ ಆತನು ನಮ್ಮ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ನೋಡುವವನು! ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಭಗವಂತನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ "ಅನನ್ಯಾಶ್ಚಿಂತಯಂತೋ ಮಾಂ ಯೇ ಜನಾಃ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ| ತೇಷಾಂ ನಿತ್ಯಾಭಿಯುಕ್ತಾನಾಂ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಂ ವಹಾಮ್ಯಹಂ ||" ಎಂದು ಕಂಠರವದಿಂದ ಹೇಳಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಿ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡದೆ ನಾವು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿ, ಸೊಟ್ಟಗಾಗಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರಲು, ನಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರದ ಮೂಲಕ ಆ ಲೀಲಾ ಮೂರ್ತಿಯ ವಕ್ರದೃಷ್ಟಿಯಾದರೆ, ನಮ್ಮ ಬಲವು ಎಷ್ಟಿದ್ದರೂ, ಮತ್ತು ನಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರದ ಸತ್ಕೃಯೆ-ದುಷ್ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಎಂತಹವಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಹೋಗುವವು. ಕಾಸೀಮಖಾನ, ದೇವತೆಗಳನ್ನೂ ಬಗ್ಗುಬಡೆದ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥನೆನಿಸಿದ ರಾವಣನ ವೈಭವವನ್ನು ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಅವನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದೆಯೇ ಮಂಗಗಳು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಲಿಲ್ಲವೆ? ತಾನು ಲೋಕ ವಿಜಯಿಯೆಂದು ಅಹಂಕಾರಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಗ್ರೀಕ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ ಅಲೆಕ್ಸಾಂಡರನು ಸತ್ತುಬೀಳಲು, ಅವನ ಶವವನ್ನು ಕೇಳುವವರೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲವಂತಲ್ಲ! ಅದರಂತೆ ಅಶೋಕನ ಅಖಂಡ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ, ಚಾಲುಕ್ಯ ಎರಡನೇ ಪುಲಕೇಶಿಯ ಪರಮೇಶ್ವರನೆಂಬ ಬಿರುದು ಎತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಹೋದವು? ಆದ್ದರಿಂದ ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಈ ನಾಶವಂತ ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರವೆಲ್ಲ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ನಡೆದಿರುವದೆಂಬ ಎಚ್ಚರದಿಂದ ನಾವು ಅಹಂಕಾರ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ, ಅಂದರೆ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಆತನು ಸಂಕಟಮುಕ್ತ ಮಾಡಿಯೇ ಮಾಡುವನು; ಇದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿ-ಗಜೇಂದ್ರ ಮೊದಲಾದವರ ಹಲವು ಉದಾಹರಣೆಗಳಿರುವವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅಹಂಕಾರಿಗಳಾದ ಕ್ಷುದ್ರ ನರರು ಎಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೂ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳು ಅವರನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಿ, ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಸಿದ್ಧರಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ದೇಹತ್ಯಾಗವಾದರೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮದಿಂದ ದೇವರಿಗೆ ದಾಡಿ ಹಚ್ಚಿಯೇ ತೀರನೆಂಬ ಜಿಗೀಭಾವನವರು, ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸಿದರೆ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಏನಾದೀತು, ಏನಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಮುಖ್ಯ ಮಾತು, ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿ

ಯೆಂದು ಅಂದರೆ, ಅಹಂಕಾರತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ದೇವರಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ಕಾರ್ಯವಾಗದಿದ್ದರೆ ದೇವರು ಸತ್ತಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾದೀತು; ಆದರೆ ಆತನ ಆಧಾರದಿಂದಲೇ ನಿಂತಿರುವ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಇನ್ನೂ ಇರುತ್ತಿರಲು ಅವನು ಸತ್ತಿರುವದು ಹ್ಯಾಗೆ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅಹಂಕಾರ ತ್ಯಾಗವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಸೆರೆಮನೆಗಾದರೂ ಹೋಗಬೇಕು; ಸತ್ತಾದರೂ ಸಾಯಬೇಕು.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ತಮ್ಮ ಚರಣಕ್ಕೆ ಅನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳು! ಗುರುದೇವಾ, ಮದಾಂಧನಾದ ನನ್ನ ಕಣ್ಣುಗಳು ಈಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತೆರೆದವು! ಹೌದು, ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಒಡೆಯನ -ಸಾರ್ವಭೌಮರ ಸಾರ್ವಭೌಮನು ಒಬ್ಬನಿರುವನು ಹೌದು. ಆತನನ್ನೇ ನಾವು ' ಅಲ್ಲಾ ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆವು. ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಆ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನ ಆಟಕ್ಕಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಆಟಿಕೆಗಳೇ ಸರಿ! ಅಂದಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ಆಗುಹೋಗುಗಳು ಆತನನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರನ್ನು ಕೂಡಿರುವವು? ಆದರೆ ಗುರುದೇವಾ, ನೀನು ಕನಿಕರದಿಂದ ಬೋಧ ಮಾಡಿದೆ, ನಿನ್ನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದ ಬೋಧವನ್ನು ನಾವು ಪರವಶರಾಗಿ ಕೇಳಿಯೂ ಕೇಳಿದೆವು; ಆದರೆ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅಂದರೆ ಅಹಂಕಾರ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ನಾವು ದೇವರಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಬೇಕು? ದೇವರಿಗೆ ದಾದು ಹತ್ತುವಷ್ಟು ಆತ್ಮಬಲವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಉಂಟಾದೀತು?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗ ಮಾಡುವದು ಹಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಹದಿನೆಂಟು ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವಶ್ರುತನಾದ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗಿಯೆಂದರೆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು! ಆ ಸತ್ವಶಾಲಿಯು ಕೇವಲ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದವನಾದ್ದರಿಂದ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲನಾಗಿದ್ದನು. ಆತನ ಹೊರತು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗ ಬಳಸಿದವರು ಅಪರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಅಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸಿದವರಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲ ಪುರಾಣಗಳೂ, ಮಹಾಭಾರತ-ರಾಮಾಯಣಗಳೂ, ಆಧುನಿಕ ಇತಿಹಾಸಗಳೂ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ

ತುಂಬಿರುತ್ತವೆ. ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಸಹಯೋಗ-ಪ್ರತಿಯೋಗ ಮುಂತಾದವುಗಳೇ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಬಳಕೆಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವವು; ಅವುಗಳಂತೆ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸುವದು ಸರ್ವರಿಗೆ ಶಕ್ಯವಲ್ಲ. ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂತೆ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ದೇವಭಕ್ತನು ಮಾತ್ರ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು; ಅಥವಾ ಅಸಹಯೋಗದ ವ್ರತವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ದೀಕ್ಷಿತನಾದ ಬಳಿಕ, ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾಚರಿಸುತ್ತ ಅದೇ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವವನೊಬ್ಬನು ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಆಚರಿಸಬಹುದು. ಹ್ಯಾಗಂದರೆ, ಹೃದಯವು ಸನ್ಯಸ್ತವಾದ ಬಳಿಕ ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾವಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದು, ಜುಟ್ಟು-ಜನಿವಾರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಮೊದಲೇ ತಲೆ ಬೋಳಿಸಿಕೊಂಡು ಕಾವಿಯ ಬಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಹೊದ್ದು, ಜುಟ್ಟು-ಜನಿವಾರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತೊಗೆದು ಸನ್ಯಾಸಿಯ ಸೋಗು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಸನ್ಯಾಸಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚರಿಸಿ ಸನ್ಯಸ್ತಹೃದಯನಾಗಬಹುದು. ಅದರಂತೆಯೇ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವನೂ, ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವವನೂ ಮಾತ್ರ, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರವನ್ನು ಬಳಸಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ಕುಣಿಯುವವರನ್ನು ನೋಡಿ, ಕುಣಿಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳ ಸೋಗು ಹಾಕಿ ಅಸಹಯೋಗವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸಲಾಗದ ಡಾಂಭಿಕ ಸ್ವರೂಪ ನಿರ್ಣಯವು ಬೇಗನೆ ಆಗದೆ ಇರದು! ಅಂಥವರ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾದೀತು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ದೇವರಿಗೆ ದಾಡು ಹಚ್ಚಿಯೇಹೋಗುವೆನು, ಈ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ದೇಹಪಾತವಾದರೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಹೊಂದಿಯಾದರೂ ದೇವರಿಗೆ ದಾಡು ಹಚ್ಚೇನು, ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳು ದೇವರಿಗೆ ಮೊರೆಯಿಡುತ್ತ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತ ಹೋದರೆ ಅಂಥ ಮಹಾತ್ಮರಿಂದ ಇತರ ಸಹವಾಸಿಗಳಾದ ದುರ್ಬಲರ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯಾಗುವಂತಾಗಲಿ, [illegible], ಅವರೂ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಪುನಃ ಕೃತಯುಗಕ್ಕೆ ಅಥವಾ ಸತ್ಯಯುಗಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾದೀತು!

ಅನಾಥರಿಗೆ ದೇವರೇ ರಕ್ಷಕನಲ್ಲವೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ಪವೃತ್ತಿಯು ಅನಾಥ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯಿಂದ ದೇವರಿಗೇ ಮೊರೆಯಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ಕಾಸೀಮ ಖಾನ, ಜಗತ್ತು ಈಗ ನಾಶದ ಪಂಥವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣಗಳ ಮತದಂತೆ ಅದರ ನಾಶಕಾಲವು ಇನ್ನೂ ಒದಗಿ ಬಂದಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾಲವು ಒದಗಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಚತುರ್ಯುಗಗಳು ಹಲವು ಸಾರೆ ಸುತ್ತಬೇಕಾಗಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣ ಮತದಂತೆ ಈ ಕಲಿಯುಗವು ಹೋಗಿ ಪುನಃ ಕೃತಯುಗವು ಬರಬೇಕಾಗಿರುವದು. ಆ ಸತ್ಯಯುಗದ ಬರುವಿಕೆಗೆ ಸಹಾಯವಾದರೆ, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗದಿಂದಲೇ ಸಹಾಯವಾದೀತಲ್ಲದೆ, ಒಳಗೆ ಹೆಗ್ಗಣವಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ ಗಿಲಾಯಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಇರುವ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಸಹಯೋಗ, ಪ್ರತಿಯೋಗ, ಪ್ರತಿಯೋಗಿ ಸಹಯೋಗ ಮುಂತಾದ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಸಹಾಯವಾಗುವ ಸಂಭವವು ತೀರ ಕಡಿಮೆ ಇನ್ನು ಶ್ರೀ ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅವತಾರ ತಾಳಿದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೈಮೇಲಿನ ಗಾಳಿ ತಾಕಿ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯು ಆದರೆ ಆಗಬೇಕು.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಭಗವನ್, ಈಶ್ವರಾವತಾರದ ಮಾತು ಹ್ಯಾಗೇ ಇರಲಿ; ಅದು ನಮ್ಮ ಕೈಯೊಳಗಿನದಲ್ಲ; ಮನುಷ್ಯ ವಿಚಾರದಂತೆ ಎಂದಾದರೂ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಜಗತ್ತಿನ ಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸುವದೇ ತಿಳಿಬೀಜದಂತೆ ಶುದ್ಧಿಕಾರಕವಾದದ್ದಾಗುವದರಿಂದ, ಇದರ ಜ್ಞಾನವಿರುವದು ಅವಶ್ಯವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಈಶ್ವರನಿಷ್ಠ ಅಸಹಯೋಗಿಯು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಸಾಧಿಸಬೇಕು ? ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ವಿಷಯನಿಷ್ಠ ಅಸಹಯೋಗಿಯು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು, ಎಂಬುದನ್ನು ನಿರೂಪಿಸುವ ಕೃಪೆಯಾಗಬೇಕು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಈಶ್ವರನಿಷ್ಠ ಅಸಹಯೋಗಗಳು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಆಗಿಹೋದ ಮಹಾ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಉದಾಹರಣವಾಗಿರುವನು. ಆತನ ತಂದೆಯಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ, ತ್ರಿಲೋಕಗಳಿಗೂ ಕಂಟಕಪ್ರಾಯನಾಗಿರಲು,

ತನ್ನ ಆ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನೊಬ್ಬನೇ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಿ ಈಶ್ವರನ ಸಹಾಯದಿಂದ ತ್ರಿಲೋಕಗಳನ್ನು ಸಂಕಟಮುಕ್ತ ಮಾಡಿದನು. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗಿಯಾದ ತನ್ನ ಮಗ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಘೋರತರದ ಉಪಾಯಗಳು ಒಂದೆರಡಲ್ಲ. ಆ ದುಷ್ಟ ತಂದೆಯು ಸಾತ್ವಿಕನಾದ ಮಗನನ್ನು ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿಂದ ಕೆಳಕ್ಕೆ ದೂಡಿಸಿದನು, ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿಸಿದನು, ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಒಗಿಸಿದನು, ತನ್ನ ಮುದ್ದು ಮಗನಿಗೆ ತಾಯಿಯ ಕೈಯಿಂದ ವಿಷ ಕುಡಿಸಿದನು; ಆದರೆ ಅವುಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಈಡಾಗುತ್ತಿರಲು, ಅಷ್ಟು ಸಾರೆ ದೇಹಪಾತವಾಗಿ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ಹೊಂದಿದವನನ್ನಂತೆ, ಈಶ್ವರನೇ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಅವನನ್ನು ಸಂಕಟದಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡುತ್ತ ಬಂದನು. ಇಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೂ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ತಂದೆಗೆ ಕೇಡು ಬಗೆಯಲಿಲ್ಲ; ತಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಲಿಲ್ಲ; ತಂದೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಪೂಜ್ಯ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಾಳಲಿಲ್ಲ; ತನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ತಂದೆಯು ವಿಧಿಸಿದ ಶಿಕ್ಷೆಗಳನ್ನು ಅವಮಾನ್ಯ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ! ಆ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಯು, ತಂದೆಯೊಡನೆ ಸಹಯೋಗ ಬಳಿಸಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗತಕ್ಕ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾಧಿಪತ್ಯದ ಆಸೆಯನ್ನಂತು ಎಂದೋ ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿದ್ದನು! ಹೀಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠತರ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಿಯಾದ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನು ಅನನ್ಯಗತಿಕನಾಗಿ ಈಶ್ವರನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋದದ್ದರಿಂದ, ಈಶ್ವರನೇ ಆತನನ್ನು ಎಲ್ಲ ಸಂಕಟಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತಮಾಡಿದನು. ಕಡೆಗೆ ಆತನ ತಂದೆಯು ಸಂತಾಪದ ಭರದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಮಗನಿಗೆ—"ನಿನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ದೇವರೆಲ್ಲಿ? ತೋರಿಸು!" ಎಂದು ಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಧುಮುಕಿ ಮಗನನ್ನು ಹಿರಿದ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಸಂಹರಿಸ ಹೋಗಲು, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಶಾಂತವೃತ್ತಿಯಿಂದ—"ತಂದೆಯೇ, ದೇವರು ನಿನ್ನಲ್ಲಿ, ನನ್ನಲ್ಲಿ, ಸರ್ವತ್ರದಲ್ಲಿ ಇರುವನೆ"ಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು—"ನಿನ್ನ ದೇವರು ಈ ಕಂಬದಲ್ಲಿರುವನೇನೋ" ಎಂದು ಕೇಳಲು, "ಇಗೋ, ಈ ಕಂಬದಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವನು" ಎಂದು ಆ ಮಹಾತ್ಮನು ಬೆರಳು ಮಾಡಿ ತೋರಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಭಕ್ತಾಧೀನನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕಂಬದಿಂದ ಹೊರ

ಹೊರಟು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದ ಸಂಕಟವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿದಲ್ಲದೆ, ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಅಭೇದ್ಯ ಅಹಂಕಾರವನ್ನು ಶಿಥಿಲ ಮಾಡಿದನು! ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಈವೊತ್ತಿಗೂ ಮನುಷ್ಯರಂತು ಇರಲಿ, ದೇವತೆಗಳು ಕೂಡ ಪ್ರಹ್ಲಾದನದಲ್ಲಿ. ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಾಳಿ ಆತನ ಸ್ಮರಣದಿಂದ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿರುವರು! ಇಂಥ ಘನವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯುವರೇ ಬಲಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಿ, ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಂಕಟಮುಕ್ತ ಮಾಡುವರಲ್ಲದೆ, ಜಗತ್ತನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವರು. ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರೇ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಂದಾಳುವಾಗಿರಲು ತಕ್ಕವರು.

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ಇದು ಯುಗಾಂತರದ ಮಾತಾಯಿತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಈ ಸಂಗತಿಯು ಸತ್ಯಯುಗದಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ್ದೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸೋಣವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಶುದ್ಧಾಂತಕರಣದ ಆತ್ಮಬಲವುಳ್ಳ ಅಲೌಕಿಕ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ವಿರಲ; ತನಗೆ ಬರುವ ಸಂಕಟಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ದೇವರು ನಿವಾರಣ ಮಾಡುವನೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಿದ್ದರೆ, ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಬಲಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಆ ನಂಬಿಗೆಯು ಹ್ಯಾಗೆ ದೊರೆಯಬೇಕು?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಇಂಥ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಇರಬಹುದು, ಇಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರೆಲ್ಲ ಅಸಹಕಾರ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ನಿಯಮವಿಲ್ಲ. ನಿಜವಾಗಿಯೆಂದರೆ ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ಸಹಕಾರಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ–ಅಸಹಕಾರಿಗಳೂ ಅಲ್ಲ, ಜಗದ್ಧಿತಕಾರಿಗಳು; ಅರ್ಥಾತ್ ಪ್ರೇಮಕಾರಿಗಳು! ಅವರು ಜಗತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಪ್ರೇಮ ಮಾಡುತ್ತ ಸದಾನಂದದಲ್ಲಿರತಕ್ಕವರು; ಆದರೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಜನಪೀಡೆಯು ಹೆಚ್ಚಿದರೆ, ಅವರು ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಲೇ ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಹಕಾರವನ್ನಾಗಲಿ, ಅಸಹಕಾರವನ್ನಾಗಲಿ ಬಳಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು. ಇವರು ಯುಗಧರ್ಮದಂತೆ ಆಚರಿಸುವವರಾದದ್ದರಿಂದ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನು ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ದೇವರೊಡನೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧರೀತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಹರಿಸಿದಂತೆ ಈಗ ಅವರು

ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಕಾಶೀನಾಥ, ದೇವರು ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ— "ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ನಿವಾರಣ ಮಾಡುವೆ" ನೆಂದು ವಚನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಾದರೂ ತಾನು ದೇವರಿಂದ ಸಂಕಟ ಮುಕ್ತನಾಗುವೆನೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಬದುಕಲಿ-ಸಾಯಲಿ, ತನ್ನ ತಂದೆಯು ಅಹಂಕಾರದ ಪರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಪಹಾರಕ ಆಚರಣೆಯು ಧರ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತನಗೆ ಸರಿ ಬೀಳದ್ದರಿಂದ, ಆತನೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸುವದು ಈಶ್ವರನಿಷ್ಠನಾದ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆತನು ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಿದನು. ವಿಷಯನಿಷ್ಠ ಅಹಂಕಾರಿಗಳಂತೆ ಆತನು, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾನು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದಾಗಲಿ ತನಗೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯಿಂದಾಗಲಿ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗ ಬಳಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ತಂದೆಯೊಡನೆ ಸಹಯೋಗ ಬಳಿಸಿದಿದ್ದರೆ, ಅಂದರೆ ಆತನಿಗೆ ಅನುಕೂಲಿಸಿ ನಡೆದಿದ್ದರೆ ತಂದೆಯು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದ ಆಧಿಪತ್ಯವು ಅವನಿಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ದೊರೆತು, ಆತನ ಕೀರ್ತಿಯು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬುತ್ತಿತ್ತು; ಆದರೆ ನಿರಿಚ್ಛನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಚರಣಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದವೆಲ್ಲ ತುಚ್ಛವಾಗಿ ತೋರಿ ಅವುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅವನು ಪೂರ್ಣ ವೈರಾಗ್ಯ ತಾಳಿದ್ದನು. ತನಗೆ ಶರಣಬಂದ ಇಂಥ ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳಿಗಲ್ಲದೆ, ಯಾವ ಆಸೆಯಿಂದ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸುವವನಿಗೆ ದೇವನು ಕೈವಾರಿಯಾಗಲಾರನು. ಕಾಶೀನಾಥ, ಸ್ವರಾಜ್ಯಾದಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ದೇವರನ್ನೇ ಕೈವಾರಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಭಗವದನುಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ? ಹೀಗೆ ಭಗವದನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾದ ರಾಜನೇ ರಾಜನು; ಆತನೇ ಪುಣ್ಯವಂತನು. ಆತನ ಶಾಸನವೇ ಜಗತ್ಕಲ್ಯಾಣಕಾರಕವಾದದ್ದು.

ಕಾಶೀನಾಥ— ಆಚಾರ್ಯವರ, ಹಾಗಾದರೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂಥ ನಿಷ್ಠ ಈಶ್ವರ ಭಕ್ತರೇ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳಾಗಬೇಕು, ಉಳಿದವರು ಆಗ ಬಾರದೆಂದ ಹಾಗಾಯಿತಲ್ಲ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಶೀನಾಥ, ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು

ಅಲೌಕಿಕವಾದದ್ದರಿಂದ ಅಂಥ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತ್ರಿವಿಧವಾಗಿರತಕ್ಕ ಇಡಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರವೇ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಮಾತು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗ ತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಆದರೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದಂತೆ ದೇವರು ತಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸ ಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುವವರು ಅಂದರೆ, ತಾವು ಕರೆದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ದೇವರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಿಚ್ಛಿಸುವವರು ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನೇ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುವದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರು, ಅಂದರೆ ಕೇವಲ ವಿಷಯನಿಷ್ಠ ಜನರು ಸ್ವರಾಜ್ಯದಂಥ ಲೌಕಿಕ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಹ ಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಬೇಕಾದರೆ, ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಿಯಾದ ಈಶ್ವರ ನಿಷ್ಠನಾದ ಒಬ್ಬ ಲೌಕಿಕ ಮಹಾತ್ಮನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ, ಅವನ ಆಜ್ಞೆಯು ವೇದಾಜ್ಞೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು; ಅಂದರೆ ಇಂಥ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನದ ಪ್ರಭಾವ ದಿಂದ ವಿಷಯನಿಷ್ಠರ ವಿಷಯತೃಷ್ಣೆಯು ಶಿಥಿಲವಾಗುತ್ತ, ಅವರ ವೃತ್ತಿಯು ನಿಸ್ಪೃಹವಾಗುತ್ತ ಹೋಗುವದು! ಹೀಗೆ ಒಬ್ಬ ನಿಸ್ಪೃಹಿಯಾದ ಲೋಕ ಹಿತದಕ್ಷ - ಈಶ್ವರ-ನಿಷ್ಠ-ಮಹಾತ್ಮನ ಯೋಗದಿಂದ ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯು, “ಕಸ್ತೂರಿಯ ವಾಸನೆಯು ಸುತ್ತು-ಮುತ್ತು ಪಸರಿಸುವಂತೆ” ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಪಸರಿಸಲು, ರಾಷ್ಟ್ರೈಕ್ಯವು ಹೆಚ್ಚಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಾತ್ವಿಕಬಲವು ಹೆಚ್ಚುವದು! ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯೂ, ತದ್ವಾರಾ ರಾಷ್ಟ್ರೈ ಕ್ಯವೂ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಹೋಗಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಅಸಹಯೋಗವು ಬಲಿಷ್ಠವಾದರೆ, ಅಧರ್ಮದ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳದೇ ರಾಜ್ಯವಾಗುವದು. ಹೀಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಾದಬಳಿಕ ಅಸಹಯೋಗದ ಪ್ರಯೋಜನವೇ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ಸಹಯೋಗವು ಬಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಯುಕ್ತ ಶಾಂತಿಯು ಉಂಟಾ ಗುವದು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯು ಒದಗುವ ವರೆಗೆ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರ ಗುರುವಿನ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ದೇಹಪಾತದ ವರೆಗೂ ಸ್ವಾರ್ಥ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ ಪಾಲಿಸಿ, ತಾವು ಅಧರ್ಮದ ನೆರಳಿಗೆ ನಿಲ್ಲದೆ, ದೇವರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು, ಬಲಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಅಲ್ಲ, ಅವರಲ್ಲಿಯ ಅಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಹಕಾರ ಬಳಿಸಬೇಕು; ಅಂದರೆ ದೇವರ ಸಹಾಯವು ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ದೊರೆಯದಿ

ದ್ದರೂ, ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಅಸಹಯೋಗದ ಕಸುವು ಇದ್ದ ಮೂಲದಿಂದ ಪರರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಹಾನುಭೂತಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯಾದರೂ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ದೇವರ ಸಹಾಯವು ದೊರೆಯುವ ಸಂಭವವಿರುವದು. ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂತೆ ಒಬ್ಬನೇ ಒಬ್ಬ ಪಾರಮಾರ್ಥಿಕ ಅಲೌಕಿಕ ಪುರುಷನು ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವೆಂಬ ಅಪೂರ್ವ ಶಸ್ತ್ರದಿಂದ ಅಧರ್ಮದ ಬೊಡ್ಡೆಯನ್ನೇ ಛೇದಿಸಿ ತ್ರೈಲೋಕ್ಯವನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕ ಮಾಡಿದಂತೆ, ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಿಗಳಾದ ಹಲವು ಜನ ಲೌಕಿಕ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳು ಸಂಘಶಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಪರರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದಲೂ ಅಧರ್ಮದ ಟೊಂಗೆ ಹರಿ-ಬೇರು ಮೊದಲಾದ ಚಿಕ್ಕ ಅವಯವಗಳನ್ನು ಚಿಕ್ಕಲ್ಲಿ ತುಂಡರಿಸುತ್ತ ಅಧರ್ಮದ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ನಿಃಸಂಶಯವಾಗಿ ಸಮರ್ಥರಾಗಬಹುದು. ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬ ಅಸಹಯೋಗಿಯು " ತನ್ನ ಜೋಡಿಗೊಂದು ಗಡರಗಪ್ಪೆ " ಎಂಬ ಹಾಗೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಾದಂತೆ, ತಾನು ಅಸಹಯೋಗದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಬಳಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರ ಗುರುವಿನ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿ ತನ್ನ ದುರ್ಗುಣಗಳನ್ನೂ, ದುರಾಚಾರಗಳನ್ನೂ ಕಳಚಿ ಚೆಲ್ಲಿ, ಹಿಂಸೆಯ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಪ್ರೇಮಭಾವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ಶಾಂತ ರೀತಿಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಿಯೊಡನೆಯಲ್ಲ, ಅವನಲ್ಲಿಯ ಅಧರ್ಮದೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆಗಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಇಂಥ ಪವಿತ್ರಾಂತಃಕರಣದ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಿಗಳೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ತುಂಬ ಆಗುವದು ಶಕ್ಯವಲ್ಲದ್ದರೂ, ಅಸಹಯೋಗದ ತತ್ವಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಅಸಹಯೋಗವನ್ನೇ ತೀರ ಒತ್ತಿದರೆ ಸಾಕು ! ಈ ಕಠಿಣ ಯೋಗವನ್ನು ಕೈಕೊಳ್ಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವರು ಕೈಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಆಚರಿಸಬೇಕು; ಅಂಥ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳದವರೂ, ಪುಕ್ಕರೂ ಆದವರು ಅಸಹಯೋಗವು ಹಿತಕಾರಿಯಾದದ್ದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಸಾಂಗೋಪಾಂಗದಿಂದಲ್ಲದ್ದರೂ ಅಂಗದಿಂದಾಗಲಿ, ಉಪಾಂಗದಿಂದಾಗಲಿ ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಒಮ್ಮತವಾಗದೆ " ಕೈಲಾಗದ್ದರಿಂದ ಕಾಯಕ್ಕೆ " ಯೆಂಬಂತೆ ಅಸಹಯೋಗದ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬ ಸಾಧಕರು ಒಂದೊಂದು

ವಿಚಾರವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿ ತಮ್ಮದೊಂದು ಪಂಗಡ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬಹುಮುಖವಾದರೆ, ಉದ್ದೇಶವು ಬೇಗನೆ ಸಾಧಿಸದು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಮುಖಂಡರು, ಬಹುಮತವುಳ್ಳ ಜನ ರಾಷ್ಟ್ರ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಸಾಧನವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಮಾರ್ಗವೊಂದನ್ನು ವಿವೇಕದಿಂದ ಕಂಡುಹಿಡಿದು, ಆ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ತಾವು ಹಿಡಿಯಬೇಕು. ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ವಿಚಾರಗಳು ತಮಗೆ ಸಯುಕ್ತಿಕವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಯಾರ ವಿಚಾರಗಳೇ ಆಗಲಿ, ಗುಣದೋಷ ಮಿಶ್ರವಾದವುಗಳೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ವಿವಿಧ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರೈಕ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಲಕ್ಷಗೊಡತಕ್ಕದ್ದು. ವಿಚಾರಗಳ ಬಹುತ್ವದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕಸುವು ಹೆಚ್ಚದೆ, ಆಚಾರದ ಏಕತ್ವದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕಸುವು ಹೆಚ್ಚುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ತಾವು ಹಿಡಿದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ಪಂಗಂತ ತಮ್ಮಿಂದ ಹೊರಗಾದ ತಟಸ್ಥ ಪರ-ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿಚಾರವಂತರು ಏನೆನ್ನುವರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡಬೇಕು. ಕಾಶೀಮಖಾನ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಯಾರು ಏನೇ ಅನ್ನಲಿ, ಯಾರು ಏನೇ ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಿ, ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿ, ಕ್ಷತ್ರವೃತ್ತಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರವೇ ಕಾರ್ಯಕಾರಿ ಸಾಧನವೆಂದು ನಿಃಸಂಶಯವಾಗಿ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು; ಮತ್ತು ಅಸಹಯೋಗಿಯಾಗಿರುವಾಗ ಬರುವ ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಅವೆಲ್ಲಾ ತಪಶ್ಚರ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅಸಹಯೋಗಿಯು ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ಭೋಗಿಸಬೇಕು; ಅವನು ಸಂಕಟಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವಾಗ ದೇಹಪಾತವಾದರೆ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ದೇಹಪಾತ ಮಾಡುವ ಸುಯೋಗವು ತನಗೆ ಒದಗಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನನ್ನು ಧನ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಬಹು ಜನರು ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಈಶ್ವರ ಸ್ಮರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಬಲಿ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಮಾತ್ರ ದೇವರಿಗೆ ಆಕೆಯಾಗಿ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಕಾಶೀಮಖಾನ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿ, ಆಸ್ತಿಕ್ಯಬುದ್ಧಿ, ದೇಶಬಾಂಧವರಿಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವ ಶಿಕ್ಷಣ ಇವು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ, ಅಂಥವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋದ ಮಾನದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿ

ಸುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಕಾಸೀಮುಖಾನ—ಭಗವನ್, ಈ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಂಥ ಅಲೌಕಿಕ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳು ವಿರಳವಾದದ್ದರಿಂದ, ದೇವರು ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ಉಳಿದ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ದುರ್ಬಲರು ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಬಲಿಷ್ಠರೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಪರಿಪರಿಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ, ಪ್ರಾಣ ಕೊಡುತ್ತ ಹೋದರೆ ಆ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠ-ಬಲಿಷ್ಠರು ಹಣ್ಣಿಗೆಬಂದು ಅವರಿಂದ ಲೌಕಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರೂಪ ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ಹ್ಯಾಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದೀತೆಂಬ ಶಂಕೆಯು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸದೆ ಬಿಡಲೊಲ್ಲದು; ಅದ್ದರಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿರಿ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮುಖಾನ, ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಒಬ್ಬರು ಕೊಟ್ಟರೆ ದೊರೆಯುತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ತನ್ನ ಸತ್ವದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬೇಕಾಗುವದು. ದುಷ್ಟರು ಎಷ್ಟು ಬಲಿಷ್ಠರಿದ್ದರೂ ಜಗತ್ತಿನ ಸೂತ್ರಚಾಲಕ ಮಹಾಸಮರ್ಥನಾದ ದೇವರೊಬ್ಬನು ಇರುವನೆಂದು ಅಗಲೆ ನಿನಗೆ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ವಿಶೇಷವಾಗಿ ದುರ್ಬಲ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಈಶ್ವರನಿಷ್ಠವಾಗಿ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಈಗ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಬಳಿಸಿ ಪರಿಪರಿಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಸಹಿಸುತ್ತ ಮಹಾತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ, ಈಶ್ವರನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ನಾಲ್ಕು ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಅಂಥ ಅಸಹಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವನೆಂಬುದನ್ನು ನಂಬು. ಆ ಮಾರ್ಗಗಳು ಯಾವವೆಂದರೆ—೧ನೆಯ ಮಾರ್ಗವು-ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹಾರಕ ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯುಂಟಾಗುವದು; ೨ನೆಯ ಮಾರ್ಗವು-ಅಸಹಯೋಗಿಗಳೇ ಈಶ್ವರಕೃಪೆಯಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗುವದು; ೩ನೆಯ ಮಾರ್ಗವು-ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹಾರಕ ದುಷ್ಟರೆ ಈಶ್ವರೀ ಕ್ಷೋಭದಿಂದ ದುರ್ಬಲರಾಗುವದು; ೪ನೆಯ ಮಾರ್ಗವು-ಅಸಹಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪರರಾಷ್ಟ್ರಗಳ ಸಹಾಯ ದೊರೆತು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹಾರಕ ದುಷ್ಟರ ನಾಶವಾಗುವದು. ಕಾಸೀಮುಖಾನ, ಈಶ್ವರನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಿಗಳಾಗಿ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದರೆ, ಈಶ್ವರಕೃಪೆಯಿಂದ ಏನಾದೀತು ಏನಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಹಾಗೆ ತಪಸ್ಸು

ಮಾಡದೆ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯವರು ಅಸಹಯೋಗಿಗಳ ಸೋಗುಹಾಕಿ ಸ್ವಾರ್ಥ ಸಾಧಿಸಹೋದರೆ, ಸ್ವಾರ್ಥಸಾಧಕರಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಪಹಾರಕ ಒಲಿಷ್ಠ ರಿಂದಲೇ ಅವರ ನಾಶವಾಗುವದು ! ಇಬ್ಬರ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನೂ ನೋಡಿ ದೇವರು ಹೇಸಿ, ಯಾರ ಪಕ್ಷವನ್ನೂ ಕಟ್ಟದೆ, ಪರಸ್ಪರ ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ತಾಪಪಡುವದನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರುವನು ! ಯಾಕೆಂದರೆ ಧರ್ಮವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ದೇವರ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿರುವದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರೇ ಆದಬಳಿಕ, ಅಂಥ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರ ಸಹಯೋಗವು ದೇವರಿಗೆ ಗಣ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಅಸಹಯೋಗವೂ ಗಣ್ಯವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ದೇವರನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ದುರ್ಬಲರೂ; ದೇವರನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಪರರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಪಹಾರ ಮಾಡಿದ ಆ ಸಬಲರೂ ಇಬ್ಬರೂ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ದೇವರಿಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಆಗಿರಲು, ಪರಿಪಕ್ವಕಾಲವು ಬರುವ ವರೆಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಹೊಡೆದಾಡುತ್ತಲಿರಬೇಕಾಗುವದು !

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಗುರುವರ, ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಆಚರಿಸುವ ಮಾರ್ಗವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಯಿತು; ಅದರ ರಹಸ್ಯವೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು; ಆದರೆ ಮಗನು ತಂದೆಯಲ್ಲಿ, ಹೆಂಡತಿಯು ಗಂಡನಲ್ಲಿ, ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಪೂಜಕರು ಪೂಜ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅವರ ಅಧರ್ಮಾಚರಣೆಗಾಗಿ ಅವರೊಡನೆಯೂ ಅಸಹಕಾರವನ್ನು ಬಳಿಸಬಹುದೋ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಕಾಸೀಮಖಾನ, ನೀನು ಕೇಳುವದು ವ್ಯಷ್ಟಿಯ ಅಂದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಧರ್ಮವಾಯಿತು. ವ್ಯಷ್ಟಿಯ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಂದರೆ ಮಗ, ಹೆಂಡತಿ, ಶಿಷ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪೂಜಕ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಹಿತದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರವರು ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಡನೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಸಹಯೋಗವನ್ನೇ ಬಳಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅವರೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಬಳಸಬಾರದು. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸಹಯೋಗವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುವಾಗ ಸಂಬಂಧಾತ್ಮಕ ಸಹಯೋಗದಲ್ಲಿ “ ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ಸಂಬಂಧಿಕರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಿ ಪಾಲಿಸದಿರಲಿ, ಪೂಜಕರು ತಮ್ಮ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದರೇ

ಕರ್ತವ್ಯ ಪಾಲಿಸಿದಂತಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಈಶ್ವರಪ್ರೀತಿಯಾಗುತ್ತದೆ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿರಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪೂಜ್ಯರೊಡನೆ ಪೂಜಕರು ಎಂದೂ ಅಸಹಕಾರವನ್ನು ಬಳಿಸಬಾರದು; ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರದಂಥ ಮಹಾ ಸಮಷ್ಟಿ-ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಅನಿವಾರ್ಯ ಪ್ರಸಂಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ, ಅದೊಂದು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗವೆಂದು ತಿಳಿದು ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಇಂಥ ಪೂಜ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಡನೆಯೂ ಅಸಹಯೋಗ ಪೂಜಕರೂ ಬಳಿಸಬಹುದು; ಯಾಕಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದು ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪವಿತ್ರ ಕರ್ತವ್ಯವಿರುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಹಯೋಗವೇ ಸರ್ವ ಕಲ್ಯಾಣದ ಸಾಧನವಾಗಿದ್ದರೂ, ಬೇನೆ ಬಂದಾಗ ಔಷಧ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಲೋಪರೂಪ ಮಹಾ ಸಂಕಟ ಒದಗಿದಾಗ, ಆ ಸಂಕಟ ನಿವಾರಣದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಔಷಧವೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯರು ಬೇಕಾದಂತಹ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯೂ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಉಳಿದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಎಂಥಾ ಹಾನಿಯಾದರೂ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರು ತಮ್ಮ ಪೂಜ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೊಡನೆಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಸಾಧಿಸಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲರೊಡನೆಯೂ ಸಹಕಾರವನ್ನೇ ಬಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು ! ಅಂಥ ಭಗವದ್ಭಕ್ತ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೂ ಪಿತ್ರಾಜ್ಞಾಭಂಗಕ್ಕಾಗಿ, ಅಂದರೆ ತಂದೆಯೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನರಕವನ್ನು ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಭಗವಂತನು ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಕುರಿತು—“ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠ, ನಾನು ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿರುವೆನು, ಏನು ಬೇಡುವೆ ಬೇಡು” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಆ ಮಹಾತ್ಮನು—“ದೇವಾ, ತಂದೆಯ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸದೆ ಇದ್ದ ನನಗೆ ನರಕವನ್ನು ಕೊಡು” ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಭಗವಂತನು—“ಸತ್ವಶಾಲಿಯೇ, ನೀನು ಕೇಳಿಕೊಂಡಂತೆ ಪಿತೃದ್ರೋಹಿಯಾದ ನಿನಗೆ ನರಕವಾಗತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ; ಆದರೆ ನಿನಗೆ ನನ್ನ ದರ್ಶನವಾಗಿರುವದರಿಂದ ನರಕವಾಗಲಾರದು” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತು ಮಹಾ ಸಮಷ್ಟಿ ಹಿತ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದಾಗ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಪೂಜ್ಯರೊಡನೆ ಬಳಿಸುವವರು, ಈಶ್ವರ ಪ್ರೀತಿಯಾಗುವಂತೆ ಧರ್ಮಾಚರಣ ನಡೆಸಿ, ನರಕ ಭಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತುಪ್ಪವೂ ಇಲ್ಲ, ಎಣ್ಣೆಯೂ

ಇಲ್ಲ ಎಂಬಂತೆ ಇತ್ತ ತನ್ನ ಧರ್ಮಪಾಲನೆ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ, ಅತ್ತ ಈಶ್ವರ ಪ್ರೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ ಎಂಬಂತಾಗಿ ಅಂಥವರು ಇಹದಲ್ಲಿ ತಾಪ-ದುಷ್ಕೀರ್ತಿಗಳನ್ನೂ, ಪರದಲ್ಲಿ ನರಕವನ್ನೂ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾದೀತು ! ಈ ಮಾತನ್ನು ಕಲಿಯುಗದೊಳಗೆ ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿಯ ಜನರು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಕ್ಕ-ಯಾವ ದಂಡಿಗಾದರೂ ಹತ್ತಬೇಕಲ್ಲದೆ ನಡುವೇ ಪಾರಾಗಬಾರದು !

೩. ಅಹಿಂಸಾತತ್ವವೂ, ರಾಜಕೀಯ ಅಹಿಂಸೆಯೂ

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಭಾಷಣವು ನಡೆದಿರಲು, ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನು ಎದ್ದುನಿಂತು— “ ಯಪ್ಪಾ, ನೀನು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ನಮ್ಮಂಥ ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿಗಳು ಮತ್ತೂ ಕೇಳುವುದೇ ಸರಿ ! ನೀನು ದುರುಳರ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಬಾರದೆನ್ನುತ್ತೀ. ಆದರೆ ಏನೂ ತಪ್ಪು ಮಾಡದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ನಾವು ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ದಿನಾಲು ಕೊಲ್ಲುತ್ತೇವೆ. ಇಂಥ ಕೊಲೆಗಡಕರು ನಾವು ದುರುಳರನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸದೆ ಅವರಿಗೆ ಬಗ್ಗಿ ನಡೆದರೆ ಹೇಡಿಗಳಾಗುವೆವಲ್ಲವೆ ? ಅವರೆ ಹೊಡೆಯುವ ಸಂಗತಿಯಿದ್ದರೂ ಹೇಡಿತನವನ್ನು ನಾವು ಯಾಕೆ ತೋರಿಸಬೇಕು ? ಹಾಹಾ ! ನೆನಪಿಗೆ ಬಂದಿತು; ಈಗ ನಮಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಿರೆಂದು ನೀನು ಹೇಳಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ದೇಶವು ಪರರಾಜರ ಸೆರೆ ಸೂರೆಯ ಸುಲಿಗೆಯಿಂದ ತೀರಾ ಕೈಸೋತು ಕಂಗಾಲಾಗಿ ತುಣುಕು ರೊಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಎರಡನೆಯವರಿಗೆ ಬಾಲಾ ಗುಂಡಾಡಿಸುವ ಗತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದಾಗ, ಹೀಗೆ ಮಾಡೆಂದು ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಹೇಳಿರುವೆ ! ಹೌದು, ಕೈ ಸಾಗದಹಾಗಾದ ಬಳಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದು ಕೊಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸರಿ ! ಆದರೆ ನನ್ನ ಗುರುವೇ, ನಾವು ಕುರಿ-ಕೋಳಿಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು ಪಾಪವಲ್ಲವೆ ? ನಮ್ಮ ಹಾಗೆ ಅವು ಜೀವಿಗಳು; ಅವನ್ನು ಕೊಂದ ಮರಗು ನಮಗೆ ಹತ್ತಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ—

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ದುರಗಪ್ಪಾ, ಸೂಕ್ಷ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದರೆ ನೀನು ನಿನ್ನ ಹಿಂಸಾವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವದು ಯೋಗ್ಯವು; ಹಿಂಸೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುತ್ತ ಮನುಷ್ಯರು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹಿಂಸಾ ಪರಾಙ್ಮುಖರಾದರೆ ಈಗಿನದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಜಗತ್ತಿನ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಬಹುದೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಈಗಿನ ಜಗತ್ತಿನ ಅನುಭವವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಮಾಂಸ ಬಿಟ್ಟವರಿಗಿಂತ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯೇ ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದು. ಅಹಿಂಸಾತತ್ವವು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಬಾಯಿಯಿಂದ ಒಡಂಬಡುವವರೂ, ಮಂದಿ ಮಾಡುವ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಲ್ಪಹಿಂಸೆಗೆ ನಗುವವರೂ ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧರೀತಿಯಿಂದ ಹೊಟ್ಟೆಗಾಗಿ ನೇರ್ಯಿಲ್ಲದೆ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರುವರು; ಅಂದಬಳಿಕ ಮನುಷಮಾತ್ರರೆಲ್ಲ ಹಿಂಸಾ ಪರಾಙ್ಮುಖರಾಗುವದು ಶಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ವಸ್ತುತಃ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಆತ್ಮನು ವಿಷಯವಾಸನೆಯಿಂದ ಜೀವಭಾವವನ್ನು ಹೊಂದಿ ದೇಹಧಾರಣ ಮಾಡಿ ಸುಖ-ದುಃಖಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಗಾಣಗಳ ಕಣಿಗಳ ನಡುವೆ ಸಿಕ್ಕು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವದು ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಹಿಂಸೆಯೇ ಆಗಿರುವದರಿಂದಲೂ, ಹೀಗೆ ದೇಹಧಾರಣ ಮಾಡಿದ ಜೀವರ “ಜೀವೋ ಜೀವಸ್ಯ ಜೀವನಂ” ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತದಂತೆ ಪರಸ್ಪರರ ಜೀವಹಿಂಸೆಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜೀವನ ಸಾಗಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವದರಿಂದಲೂ ಈ ಜಗತ್ತು ಹಿಂಸಾಮಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಶತ್ರುತಃ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಅಡಗಿಸುವದು ಶಕ್ಯವೇ ಇಲ್ಲವು. ನಮ್ಮ ವೇದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಭಕ್ಷ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಓಷಧಿಗಳು, ಲತೆಗಳು, ಪಶುಗಳು, ಮೃಗಗಳು, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಇವೇ ಆಗಿರುವವೆಂದು ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಇವೆಲ್ಲ ಸಜೀವ ವಸ್ತುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದು, ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನೂ ಉಪಯೋಗಿಸದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಜೀವನವೇ ಆಗದಾದ್ದರಿಂದ ಅಹಿಂಸಾತತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವದು ನೀಗ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವದು. ದುರಗಪ್ಪಾ, ಇಂದು ಯೋಗಾದಿ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಒಬ್ಬರು ಜೀವನ್ಮುಕ್ತರಾದರು [illegible]. ಅಥವಾ ಪರಮಹಂಸರಾಗಿ [illegible] ಜೀವಿಸುವವರಾದರೂ; ಆದರೆ [illegible] ಪಾಲಿಸುವವರಲ್ಲಿಯೂ ಅನಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿರುವವು, ಹಾಗೆ ಮಾಡುವದೂ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಬರುವದು ಇದಲ್ಲದೆ [illegible],

ಅಡಿಗೆ ಮಾಡುವಾಗ, ಹೊಲಗೈಯುವಾಗ, ಬಿಸಿಲಿಗೆ ಕಾಳು-ಕಡಿ ಒಣಗ ಹಾಕುವಾಗ ಹೀಗೆಯೇ ನಾವು ಮಾಡುವ ಬಗೆಬಗೆಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಕ್ಷಣಶಃ ನಮ್ಮಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯು ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿರುವ ವೆಂಬುದು ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರಬಹುದು; ಆದರೆ ಈ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಹಿಂಸೆಯು ಅಪರಿಹಾರ್ಯವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಿದ್ದರೂ, ನಾಲಿಗೆಯ ಸವಿಗಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಮಾಡುವ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮನುಷ್ಯನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವ್ಯವಹಾರವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ಅದೂ ಶಕ್ಯವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ದುರಗಪ್ಪಾ, ತತ್ವತಃ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ಹಿಂಸೆಯ ಮಾತು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದು. ನಾವೂ ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜಂತುರೂಪವಾದ ರೋಗಾದಿಗಳಿಂದ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅನ್ಯರಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೇ ಆಗಿರಲು, ಅನ್ಯರನ್ನು ಕೊಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಥ ನಾವು ಎಷ್ಟರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿರಬಹುದು ? ನಾವೂ, ಅನ್ಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳೂ ಕಾಲರೂಪ ಪರಮಾತ್ಮನಿಂದ ಮೊದಲೇ ಕೊಡಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದು, ಆ ಮೇಲೆ ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಿರುವೆವು ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಕಾಲಾಧೀನವಾಗಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಅಷ್ಟು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಬರುವ ವರೆಗೆ ನಾವು ಒಣ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ನಮ್ಮ ಸ್ಥಿತಿಗತಿಗನುಸರಿಸಿ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗಗಳಂತೆ ಹೋಗುವದು ನಿರ್ಭಯವು ! ಯಾಕಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಆಯಾ ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಧರ್ಮ ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಅಂದಬಳಿಕ ದುರಗಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವೇ ಆಗಿರುವ ಹಿಂಸೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವದೇಕೆ ? ಇನ್ನು ಹಿಂಸೆಯು ನಿನ್ನ ಧರ್ಮವಾಗಿದ್ದೂ ನೀನು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ; ಇದ್ದರೆ ಅದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಲಾಭವೇ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಿನ್ನ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ನೀನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದೇನೆಂದರೆ, ಯಾರಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯು ಉಕ್ತವೋ ಅವರು ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿದರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲವು; ಯಾರಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯು ಉಕ್ತವಲ್ಲವೋ

ಅವರು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿದರೆ ದೋಷವು; "ಅಹಿಂಸಾಪರಮೋಧರ್ಮಃ" ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಧರ್ಮವೆಂದು ಬಹುತರ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದವರಿಗೂ ಮಾನ್ಯವಾಗಿದ್ದರೂ, ಕೆಲವರು ಈ ತತ್ವಕ್ಕೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯ ಕೊಟ್ಟು, ಅವರು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಡುವದಲ್ಲದೆ, ಬಗೆಬಗೆಯ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಅಂದರೆ ಅಪರಿಹಾರ್ಯ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸುವರು. ಜೈನರಲ್ಲಿ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠರಾದವರು ರಾತ್ರಿ ಅಡಿಗೆ ಮಾಡದಿರುವದೂ, ರಾತ್ರಿ ಓಡಾಡದಿರುವದೂ, ಹಗಲು ಓಡಾಡುವಾಗಲೂ ನವಿಲು ಗರಿಗಳಿಂದ ಮೆಲ್ಲನೆ ದಾರಿಯುಡಿಗಿ ನಡೆಯುವದೂ, ಬಾಯಿಗೆ ಅರಿವೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವದೂ ಸೋಸಿ ನೀರು ಕುಡಿಯುವದೂ ಇತ್ಯಾದಿ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವದು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿರುವವು.

ದುರಗಪ್ಪ— ನನ್ನೊಡೆಯಾ, ಏನಾದರೂ ಹೇಳಬೇಕು ನೀನೆ! ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ಇಲ್ಲ ಬಿಡು! ನಮ್ಮ ಮುಡ್ಡ ಮಂದಿಗೂ ತಟ್ಟನೆ ಹೊಳೆಯುವಂತೆ ಆಟರಲ್ಲಿಯೇ ಎಂತಹ ಪಾಡಾಗಿ ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ!! ಆದರೆ ಕೊಲ್ಲು ಎಂದು ಹೇಳುವ ಧರ್ಮವೇ ಕೊಲ್ಲಬೇಡೆಂದು ಹೇಳುವದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೆ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ- ಇದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು ? ಮಾಂಸ ತಿನ್ನಬೇಡಿರೆಂದು ತಲೆ ಒಡಕೊಂಡರೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚುವವರಿಗೆ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನೆಂದು ಧರ್ಮವು ಮತ್ತೆ ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವವೇನು ? ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಧರ್ಮವು ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಹಾಕಿ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಮಾಡಿರುತ್ತದೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟಳೆಗನುಸರಿಸಿ ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವದರಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣದ ಪ್ರತಿಬಂಧಕತೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಇರುವದಲ್ಲವೆ? ಈಗ ನಮ್ಮ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಯಜ್ಞದ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೇ ತಕ್ಕೊಳ್ಳೋಣ! ದುರಗಪ್ಪಾ, ಹಾರುವರು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಕುರಿ ಕೊಲ್ಲುವರೆಂದೂ, ಮಾಂಸ ತಿನ್ನುವರೆಂದೂ ತಿಳಿದು ಜನರು ಅವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವದನ್ನು ನೀನು ಕೇಳಿರಬಹುದಷ್ಟೆ ? ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮ

ಗ್ರಂಥವಾದ ವೇದವು ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪಶು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಲು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಾವು ಆಗ ಪಶು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವದು ನಿಜವು; ಆದರೆ ಒಂದು ಪಶು ಹಿಂಸೆಗಾಗಿ ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದನ್ನೂ, ಆ ಪಶುವಿನ ಮಾಂಸವು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿ ಅವರು ತೃಪ್ತರಾಗಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಪಡುವ ಆಯಾಸವನ್ನೂ, ಇಷ್ಟು ವೆಚ್ಚಮಾಡಿ, ಇಷ್ಟು ಆಯಾಸಪಟ್ಟರೂ ಯಜಮಾನನ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತೋ ಬೀಳಲಿಲ್ಲವೋ ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಬೀಳುವ ರವಷ್ಟು ಯಜ್ಞಶೇಷ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಮಾಡಿದರೆ, ವೇದವು ಮನುಷ್ಯನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಹಿಂಸಾಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಕರ್ಮಠರು ಮಾಡುವ ಈ ಹಿಂಸಾಯಜ್ಞವು ಗೌಣವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಮಾಡುವ ಹಿಂಸೆಯಿಲ್ಲದ ಯೌಗಿಕ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ವೇದವೇ ಹೊಗಳುತ್ತಿದೆ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಪಶು ಹಿಂಸೆಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಗೆ ಉಕ್ತವಾದ್ದರಿಂದ ಅಧಿಕಾರ ಸಂಪನ್ನನಾದ ಯಜಮಾನನು ಅದನ್ನು ಮಾಡುವದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ದೋಷಬರದೆ, ಆತನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಾದಿ ಪುರುಷಾರ್ಥಗಳು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕೊಡುವ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ವೇದ ಮತದಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ತಿಳಿಯುವರು ! ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿಯಂತು, ಯಜಮಾನನ ಹಾಗು ಋತ್ವಿಜರ ದುಡ್ಡಿನ ಆಶೆಬುರುಕತನ, ಕೀರ್ತಿಯ ಇಚ್ಛೆ, ಅವರ ಸದ್ಭಾವ ಹೀನತೆ, ಸದೋಷ ಪದ್ಧತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿಸಿದ ಅವರ ಯಜ್ಞದ ಸಾಮುಗ್ರಿಗಳು, ಸಮಾಜದ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ಒಲವು ಇವನ್ನೆಲ್ಲ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದರೆ, ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯು ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಹೋದ ಈಗಿನ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ಯಾಜ್ಞಿಕ ಹಿಂಸೆಗೂ ಕೂಡ ಹಿಂಜರಿದು, ಹಿಂಸೆಯಿಲ್ಲದ ಅನ್ಯೋಪಾಯಗಳಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಕೃತಾರ್ಥತೆ ಪಡೆಯುವದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಹಿಂಸೆ ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳುವ ವೇದವೇ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬೇಡೆಂತಲೂ ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅದರಂತೆ ಈ ಕಾಸೀಮುಖಾನನ ಗುರುಗಳಾದ ಮಹಮ್ಮದಪೈಗಂಬರರು ಹಿಂಸೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಪಟ್ಟಿದ್ದರೂ, ಅವರೇ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬೇಡೆಂತಲೂ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ದುರಗಪ್ಪಾ, ನಾನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಮುಸ

ಲ್ಮಾನ ಸತ್ಪುರುಷರ ಕೊಡವು ನಕ್ಕ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣದಲ್ಲಿರಬಹುದು! ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದವರೂ ಹಿಂಸೆಯು ಹೇಸಿ ಕೆಲಸವೆಂದು ಹೇಳಿರಲೇಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆಲೆ ಬೇಡೆಂಡರೆ ಹುಟ್ಟು ಗುಣವನ್ನು ಯಾರು ಬಿಡುವರು ? ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಧರ್ಮವು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತ, ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಹಿಂಸೆ ಬಿಡುವದು ಉತ್ತಮವೆಂದು ಹೇಳಿ ಅದನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಧರ್ಮದ ಅಂತಿಮ ಸಾಧ್ಯವು ಜಗತ್ತನ್ನು ಹಿಂಸಾಮುಕ್ತ ಮಾಡುವದಿರುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಜಗತ್ತನ್ನು ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳಪಡಿಸುವದಿರುವದಿಲ್ಲೆಂದು ಗಟ್ಟಿಮುಟ್ಟಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದು, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಪರಿಹಾರ್ಯ-ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಬೇಕು! ಅದರಿಂದ ದೇವರೂ ಮೆಚ್ಚುವನು; ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸೂ ಶಾಂತವಾಗುವದು.

ದುರಗಪ್ಪ— ಗುರುದೇವಾ. ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಯು ಈಗ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾದ ಹಿಂಸೆಯಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸುತ್ತಿರುವದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ಅಂದ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರೆ ಆ ಜಾತಿಯು ಬದುಕುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ ? ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಕೊಂದರೆ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಹಿಂಸೆಯಾಗುವಂತೆ, ಸಸ್ಯ-ಲತೆಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತಿ ಹೆಚ್ಚಿ ತಿಂದರೆ, ಮತ್ತು ಕಾಳು-ಕಡಿಗಳನ್ನು ಬೇಯಿಸಿ ಹುರಿದು ತಿಂದರೆ ಅದೂ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ಹಿಂಸೆಯೇ ಆಗುವದಲ್ಲವೆ ? ಕೋಳಿಯ ತತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತ ಜೀವತತ್ವವು ಇರುವಂತೆ, ಕಾಳಿನಲ್ಲಿಯೂ ಜಾಗ್ರತ ಜೀವತತ್ವವು ಇರುವದರಿಂದ ಕೋಳಿಯ ತತ್ತಿಗೂ ಕಾಳಿಗೂ, “ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಗಿಡ-ಗಂಟಿಗಳು ” ಎಂಬ ತೋರಿಕೆಯ ಭೇದವಲ್ಲದೆ ಸಚೇತನಗಳೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವೇನಿರುವದು ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ಕಾಳು-ಕಡಿ, ಗಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು ಸೊಪ್ಪು-ಸದೆ ಇವನ್ನು ತಿನ್ನುವದೂ ಹಿಂಸೆಯೇ ಆಯಿತು! ಕಾಳು ತಿನ್ನುವದೆಂದರೆ ಕೋಳಿಯ ತತ್ತಿಯನ್ನು ತಿಂದಹಾಗೆ; ಮತ್ತು ಸೊಪ್ಪು-ಸದೆಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಕಿತ್ತಿ ತಿನ್ನುವದೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನೇ ಹರಿದು-ಸೆಳೆದು ತಿಂದಹಾಗೆ ಆಗುವದಿಲ್ಲವೆ ? ಅಂದ ಬಳಿಕ ಗುರುದೇವಾ, ಇದಕ್ಕೇನು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುತ್ತೀ ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ದುರಗಪ್ಪಾ, ನಿನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಿಚಾರಕ್ಕಾಗಿ

ನನಗೆ ಬಹು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ನಿನ್ನ ಪ್ರಶ್ನಕ್ಕೆ ಪುರಾತನರ ಮತದಂತೆ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು— ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಅಪರಿಹಾರ್ಯ-ಹಿಂಸೆಯೆಂತಲೂ, ಪರಿಹಾರ್ಯ ಹಿಂಸೆಯೆಂತಲೂ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿರುವವೆಂದು ಆಗಲೇ ನಿನಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆನಷ್ಟೆ ? ಆದರಂತೆ ಆಹಾರದಲ್ಲಿ ಸಸ್ಯಜಾಹಾರವೆಂತಲೂ, ಪ್ರಾಣಿಜಾಹಾರವೆಂತಲೂ ಎರಡು ವಿಧಗಳಿರುವವೆಂದು ಈಗ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಹೇಳುವೆನು, ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡು. ತನ್ನ ನೆರಳಿಗೆ ತಾನು ಅಂಜುವಂತೆ ಹಿಂಸೆಗಾಗಿ ಅಂಜಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ದೇಹರಕ್ಷಣದ ಹಾಗು ದೇಹವ್ಯಾಪಾರ ಸಾಗುವುದರ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗಿಗಿರುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಜಂತುಗಳ ಹಾಗು ಸಸ್ಯಗಳ ಅದರಂತೆ ಧರ್ಮೋಕ್ತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯು ಅಪರಿಹಾರ್ಯ ಹಿಂಸೆಯು; ಇನ್ನು ಮಾಡದಿದ್ದರೂ ನಡೆಯುವಹಾಗಿದ್ದು ನಾಲಿಗೆಯ ಸವಿಗೋಸ್ಕರ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಮಾಡುವ ಕುರಿ-ಕೋಳಿ-ಆಕಳುಗಳಂಥ ಸ್ಥೂಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸ್ವಚ್ಛಂದದ ಹಿಂಸೆಯು ಪರಿಹಾರ್ಯ ಹಿಂಸೆಯು. ಉಸುರಾಡಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಸೋಸಿ ನೀರು ಕುಡಿಯುವುದರಿಂದಲೂ, ಓಡಾಡುವದೇ ಮೊದಲಾದ ದೈಹಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ತಾವಾಗಿ ಉದುರಿಬಿದ್ದ ಅಥವಾ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಸಸ್ಯಜಾಹಾರಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಆಕಳ ಹಾಲಿನಂಥ ಅಹಿಂಸೆಯ ಪ್ರಾಣಿಜಾಹಾರವನ್ನು ದೇಹರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದಲೂ, ಮಾಂಸಾಹಾರವನ್ನು ಬಿಡಲಾರದೆ ಹಿಂಸೆಗಾಗಿ ಹೇಸುತ್ತ, ಕೇವಲ ಧರ್ಮವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಸದಾಚಾರಸಂಪನ್ನನಾದ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನು, ತನ್ನ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಉಕ್ತವಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪೂರ್ವಕ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕೊಲ್ಲುವುದರಿಂದಲೂ ಆಗುವ ಹಿಂಸೆಯು ಅಪರಿಹಾರ್ಯ ಹಿಂಸೆಯು; ಯಾಕಂದರೆ ಇಂಥ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ದೇಹರಕ್ಷಣ ಮಾಡುವದು ಆಗದು. "ಶರೀರ ರಕ್ಷಿತೋ ಧರ್ಮಃ" ಎಂಬಂತೆ, ಧರ್ಮವು ಶರೀರರಕ್ಷಿತವಾಗಿರಲು, ಧರ್ಮದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಶರೀರ ರಕ್ಷಣ ಮಾಡಲೇಬೇಕು. ಹೀಗೆ ದೇಹವನ್ನು ಧರ್ಮ ಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗುವಂತೆ, ಹಿಂಸಾದಿ ದೈಹಿಕ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನಾದರೂ ಧರ್ಮ ಸಾಧನವಾಗುವಂತೆ ಧರ್ಮಕ್ಕನು

ಸರಿಸಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕು. ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಮನುಷ್ಯನು ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ, ದೇಹವಿರುವತನಕ ಧರ್ಮಬಾಹಿರ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದು. ಹೀಗೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಅಬಾಧಿತವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಆಸ್ಪದವಿರುವದು ಮೋಕ್ಷ ಸಾಧನವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಮಾತ್ರ ದೈಹಿಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆನಿಸುವದಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ನರಕ ಸಾಧನವಾದ ಚಕ್ಕಂದದ ಸ್ವಚ್ಛಂದವೃತ್ತಿಗೆ ಆಸ್ಪದವಿರುವದು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೆನಿಸುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಈ ಮೊದಲೇ ಹೇಳಿದ್ದು ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿರಬಹುದು. ದುರಗಪ್ಪಾ, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತ್ರೇತ-ದ್ವಾಪರ ಯುಗಗಳ ಸಂಧಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧೨ ವರ್ಷ ಬರ ಬಿದ್ದು, ಮಹಾತ್ಮನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿಗೆ ಏನೂ ಆಹಾರ ದೊರೆಯದ್ದರಿಂದ, ದೇಹಪಾತವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಲು. ಆತನು ಚಾಂಡಾಲನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಯಿಯ ತೊಡೆಯ ಮಾಂಸವನ್ನು ಕಳವು ಮಾಡಹೋಗಿ, ಚಾಂಡಾಲನಿಂದ ಅದನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ಅದರಿಂದಲೇ ದೇವಪಿತೃಗಳ ಆರಾಧನೆ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು. ಆ ಋಷಿವರ್ಯನು ಆ ಶೇಷ ಮಾಂಸದ ಆಸ್ವಾದ ನೋಡುವುದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಇಂದ್ರನು ಮಳೆಗರೆದನೆಂದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಇದರ ರಹಸ್ಯವು— "ಧರ್ಮಸಾಧಕವಾದದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಯತ್ನಪೂರ್ವಕ ದೇಹರಕ್ಷಣ ಮಾಡಲೇಬೇಕೆಂ"ಬುದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ದುರಗಪ್ಪಾ, ಧರ್ಮಕ್ಕೋಸ್ಕರ ದೇಹರಕ್ಷಣ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸಸ್ಯಜಾಹಾರ ಮಾಡಿದರೆ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ಜಾತಿಗೇ ಸಾಲುವಷ್ಟು ಸಸ್ಯಜಾಹಾರಗಳನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲು, ಸರ್ವಾಧಾರಳಾದ ಭೂದೇವಿಯು ನಿಃಸಂಶಯ ಸಮರ್ಥಳಿರುವಳು. ಇದಲ್ಲದೆ ಗೋಗಳಂಥ ಹಾಲು ಕರೆಯುವ ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಸಾತ್ವಿಕ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ವಧಮಾಡಿ ಅವುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡದೆ, ಅವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಅವುಗಳ ಹಾಲಿನಿಂದಲೇ ಜೀವಿಸಹತ್ತಿದರೆ, ಆ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಹಾಲಿನಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯರ ಜಾತಿಗೆ ಜಾತಿಯನ್ನೇ ರಕ್ಷಿಸುವಷ್ಟು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗಬಹುದು! ಆದ್ದರಿಂದ ದಯಾಪಂತರ ಮೈಮೇಲೆ ಮುಳ್ಳು ಬರುವಂಥ ಅಸಹ್ಯವಾದ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡದೆ, ಸಸ್ಯಜಾಹಾರ; ಹಾಲಿನಂಥ ಅಹಿಂಸೆಯ ಪ್ರಾಣಿಜಾಹಾರಗಳಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಜೀವಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಬೇಕು; ಆದರೆ

ಆಯಾ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರ ಅಂತಿಮ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಧರ್ಮವಾದ ಅಹಿಂಸಾವ್ರತವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿದಂತಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ಮಾನವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ಆ ಮಾನದಿಂದ ನಿರ್ಭಯವು ಉಂಟಾಗಲು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚಬಹುದಾಗಿದೆ! ದುರಗಪ್ಪಾ, ನಿರ್ದಯದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವ, ಹಾಗು ಮಾಂಸ ತಿಂದು ಹಿಂಸೆಗೆ ಉತ್ತೇಜನ ಕೊಡುವ ಜನರಲ್ಲಿ ಭೂತದಯೆಯು ಇರುವದೆಂದೂ ಅವರಿಂದ ದಯಾಗುಣದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗುವವೆಂದೂ ನಿಃಸಂಶಯದಿಂದ ಹೇಗೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕೊಚ್ಚುವದೆಂದರೆ, ರೂಢಿಯ ಮೂಲಕ ಸವಿಯುಕಾಯು ಹೆಚ್ಚಿದ ಹಾಗಾಗುತ್ತಿರಬಹುದು; ಇದು ಭೂತದಯದ ಕಾರ್ಯವೇ? ಆದ್ದರಿಂದ ಭೂತದಯಾದರರಾಗಬೇಕೆನ್ನುವವರು ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಿಡಬೇಕು. ದೇಹಧಾರಣಕ್ಕೆ ಊಟಮಾಡುವದು ಅವಶ್ಯವಿದ್ದರೂ, ಧಾರ್ಮಿಕ ಉಪೋಷಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವಿಶೇಷ ಪುಣ್ಯ ಬರುವಂತೆ, ಯಾವದೊಂದು ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯು ಉಕ್ತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಅದೇ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬೇಡೆಂತಲೂ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ವಿಶೇಷ ಪುಣ್ಯವು ಬರಲೇಬೇಕು. ಈಗಿನ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಜನರ ಧರ್ಮಬುದ್ಧಿಯು ನಷ್ಟವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ನಡೆಯದೆ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಡೆಯುವವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಜನರು ಈಗ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹೇಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಕೆಲಸ-ಬೊಗಸೆ ಮಾಡದ ಹಾಗಾಗಲು ಭಾರದಾಗಿದ್ದ ಮುದುಕ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳ ಮಾಂಸವು ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬಹು ರುಚಿಯಾಗಿ, ಆ ಮಾತು ಜನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದರೆ ಚಟುಕ ನಾಲಿಗೆಯ ಈ ಕೆಟ್ಟ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳನ್ನು ಹರಿದು ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಮೂಲತಃ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ ಜೀವಿಸುವದೇ ಯುಕ್ತವು; ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯರಿಗೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಭಕ್ಷಣವು ನಿಷೇಧವೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರಿಗೂ ಯುಗಾಂತರದಲ್ಲಿ ಮಾಂಸಾಶನವನ್ನು ಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು.

ದುರಗಪ್ಪ— ನನ್ನ ಗುರುವೇ, ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ಧರ್ಮವು ಹೇಳುವದು ಯಾಕೆ ? ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ವ್ಯಥೆಯಾಗುತ್ತದೆಂದೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ಅಂದಬಳಿಕ ಗಿಡಗಳೇನು ಪ್ರಾಣಿಗಳೇನು ? ಅವು ಸಚೇತನಗಳಾದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಸರಿಯಾಗಿಯೆ ಪೀಡೆಯಾಗುತ್ತಿರಬಹುದು ! ಯಪ್ಪಾ, ಮೊಳಕೆ ಹಾದ ಕಾಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮೊಳಕೆ ಹಾಯದ ಕಾಳನ್ನು ಗುಗ್ಗರಿಗಾಗಿ ನಾವು ಒಗ್ಗರಣೆ ಹಾಕುವೆವಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ಮೊಳೆತು ಮಲಮಲ ಅನ್ನುವ ಎಳೆಯ ಮೆಂತೆಯ ಸೊಪ್ಪನ್ನು ಪಚಡಿಗಾಗಿ ಚರಚರ ಕೊಚ್ಚುವೆವಲ್ಲ; ಹಾಗೆಯೇ ಬೆಳೆದುನಿಂತ ಬೆಳೆಯನ್ನು ಕನಿಕರವಿಲ್ಲದೆ ಕರಕರ ಕೊಯ್ದು ಗೂಡು ಹಾಕುವೆವಲ್ಲ; ಅದೇ ರೀತಿಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು ನಾವು ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರದ ಅಚಿಗಾಗಿ ಹೇಚು-ಪೇಚಿಲ್ಲದೆ ಗಿಡ-ಗಂಟಿ-ಮರಗಳನ್ನು ಕಟುಕತನದಿಂದ ಕಡಿಯುವೆವಲ್ಲ; ಆಗ ಅವುಗಳಿಗೆ ನೋವಾಗುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ ? ಯಪ್ಪಾ, ಸುಖದಿಂದ ಯಾರು ಸಾಯುತ್ತಿರಬಹುದು ? ತಮಗಾದ ನೋವನ್ನು ಕುರಿ-ಆಕಳುಗಳಂತೆ ಒದರಿ ಒದ್ದಾಡಿ ಮುಂದಿಗೆ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದ್ದೇ ಸಸ್ಯಗಳ ತಪ್ಪೇನು ? ಆದ್ದರಿಂದು ಗುರುದೇವಾ, ಸಸ್ಯಗಳಿಗಿಂತ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದರೆ, ದೊಡ್ಡವರು, ಅಥವಾ ಧರ್ಮವು ಹೇಳುವದೆಂಬ ಮೂಢಭಾವದಿಂದ ಮಾತ್ರ ನಾವು ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಸ್ಯಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು !

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಶಾಬಾಸ, ದುರಗಪ್ಪಾ, ಕಾಸೀಮಖಾನರು ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಗಳುವದು ಚಂದಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ. ನೀನು ಅಂಥ ಗೌರವಶಾಲಿಯೇ ಇರುತ್ತೀ ! ನಿನ್ನ ಭೂತದಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಕಟುಕರ ಕಲ್ಲೆದೆಯೂ ಕರಗಬಹುದು. ನಿನ್ನ ವಿಚಾರವು ಬಹು ಯೋಗ್ಯವಾದದ್ದು. ಧರ್ಮಾಜ್ಞಾಪಾಲನದಲ್ಲಿ ಮೂಢಭಾವವಂತೂ ಬೇಕೇಬೇಕು; ಅಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಗಳಂತಲೇ ನಿಸ್ಪೃಹದಿಂದ ಅವನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವುಗಳಿಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕಾರಣ ವಿಚಾರವು ಬೇಡ; ಆದರೂ ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿರಲಿ. ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಾಗುವುದು ನಿಜವು. ವಾನಪ್ರಸ್ಥರೂ-ಯತಿಗಳಿಗೂ ಸಸ್ಯಗಳ ಈ ಹಿಂಸೆಗೆ ಅಂಜಿಯೇ ತಾವಾಗಿ ಉದುರಿಬಿದ್ದ ಎಲೆ-ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಶರೀರಧಾರ

ಣದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರಬೇಕಾಗುವುದು; ಆದರೆ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳಿಗೆ ಇಷ್ಟು ಸೂಕ್ಷ್ಮಧರ್ಮವು ನಡೆಯದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಅವರು ಅನುಸರಿಸದಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮತಃ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ತಪಸ್ವಿದ್ದರೂ, ತ್ರಿಕಾಲಜ್ಞರೂ, ಜಗತ್ತಿನ ಆಗು-ಹೋಗುಗಳ ಮಟ್ಟನ್ನು ಬಲ್ಲವರೂ ಆದ ಜ್ಞಾನಿಗಳೇ ಆಯಾ ವರ್ಣದವರಿಗೆ ಹಾಗು ಆಶ್ರಮದವರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೇಳಿರುವರು. ಆದರಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಸಸ್ಯಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ನೋವು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದಲೇ ಅವರು ಪ್ರಾಣಿಜಾಹಾರಕ್ಕಿಂತ ಸಸ್ಯಜಾಹಾರವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು ಇನ್ನು ಆ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳ ಹೇಳಿಕೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಮಾಡುವ ನಿರೂಪಣವನ್ನು ಕೇಳು; ಆದರೆ ಈಗಾಡುವ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳು ನಿನ್ನ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ಹೊರಟವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವುಗಳ ಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ನನಗೂ ಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾದ ಆನಂದವಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಿನಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು ! ದುರಗಪ್ಪಾ, "ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಮಯಂ ಜಗತ್" ಎಂಬ ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಶ್ರೇಷ್ಠ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ. ಹಾಗು "ಈ ಜಗತ್ತು ಆತ್ಮಮಯ (ಬ್ರಹ್ಮಮಯ)" ವೆಂಬರ್ಥದ ಶ್ರುತಿವಚನದಂತೆ, ಈ ಜಗತ್ತು ಆತ್ಮಮಯವಾಗಿರುವದು. ಹೀಗೆ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಅದೃಶ್ಯನಾದ ಆತ್ಮನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಜಾಗ್ರತಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗು ಅಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಎರಡು ಸ್ಥಿತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬೀಳುವನು. ವೃಕ್ಷಾಧಿ ಸಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳ ರೂಪದಿಂದ ತೋರುವ ಆತ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಜಾಗ್ರತವು, ಪಾಷಾಣಾದಿ ಅಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳ ರೂಪದಿಂದ ತೋರುವ ಆತ್ಮನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಅಜಾಗ್ರತವು. ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ, ಅಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಸಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಹುಟ್ಟುವದನ್ನೂ, ಸಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಅಚೇತನ ಪದಾರ್ಥಗಳಾಗುವದನ್ನೂ ನೋಡಿದರೆ, ಈ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಿ ಆತ್ಮವು ಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಅಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ, ಅಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಜಾಗ್ರತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೂ ಹೊಂದುವದೆಂದು ವ್ಯವಹಾರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಾದರು ಹೇಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ ! ಆತ್ಮನ ಈ ತೋರಿಕೆಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹಾಗು ವ್ಯಾಪಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ನಾವು ಒಮ್ಮೆ ಉಸುರು ಎಳೆಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಕಾಲದಲ್ಲಿ

ವಿಶ್ವದೊಳಗೆ ಕೋಟ್ಯಂತರವೆನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರಬಹುದು; ಅದರಂತೆ ನಾವು ಒಮ್ಮೆ ಉಸಿರು ಬಿಡುವಷ್ಟು ಕಾಲದೊಳಗೆ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಸಾಯುತ್ತಿರಬಹುದು! ಅಂದಬಳಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೀರ ಅಲ್ಪವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮ ಮನುಷ್ಯಜಾತಿಯ ಹುಟ್ಟು - ಸಾವುಗಳೂ, ಆ ಜಾತಿಯು ಮಾಡುವ ಹಿಂಸೆಯೂ ನಮ್ಮ ಮಾನವೀ ಕ್ಷುದ್ರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಗಣ್ಯವಲ್ಲದೆ, ವಿಶ್ವದ ಈ ಅಗಾಧವಾದ ಹುಟ್ಟು - ಸಾವುಗಳ ಅಂದರೆ, ರೂಪಾಂತರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅದು ಯಾವ ಗಿಡದ ತೊಪ್ಪಲು? ತತ್ವತಃ ಎಲ್ಲವುಗಳ ಹುಟ್ಟು-ಸಾವುಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ; ಹೀಗಿರಲು, ನಾವು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲು ಒಡೆಯುವಾಗ ಹಾಗು ಒಣ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಕಡಿಯುವಾಗ "ಅವಕ್ಕೆ ವ್ಯಥೆಯಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ"ಂತಲೂ ಹಸಿ ಗಿಡವನ್ನು ಕಡಿಯುವಾಗ 'ಅದಕ್ಕೆ ವ್ಯಥೆಯಾಗುತ್ತಿರಬಹುದೆ'ಂತಲೂ, ನುಸಿ-ತಗಣಿ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷುದ್ರ ದುಷ್ಟ ಕೀಟಕಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಾಗ "ಎಲ್ಲಿಯ ವ್ಯಥೆ "ಯೆಂತಲೂ, ದನ-ಕರುಗಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಾಗ "ಪಾಪ, ಕೊಲ್ಲಬಾರದೆ "ಂತಲೂ, ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವಾಗ "ಯಾವ ನರಕಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆವೋ" ಎಂತಲೂ ಅನ್ನುತ್ತಿರುವೆವಷ್ಟೆ? ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವಿದ್ದು, ಅದರ ನಾಶವನ್ನು ಅಂದರೆ ಸ್ಥಿತ್ಯಂತರವನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಅದರ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ಹೀಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಉದ್ಗಾರಗಳು ನಮ್ಮಿಂದ ಯಾಕೆ ಹೊರಡಬೇಕು? ಅದರ ಕಾರಣವು ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಯ ಸಂವೇದನಾ ಶಕ್ತಿಯು ಸ್ಥೂಲ - ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಾನದಿಂದಿರುವದೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಪಕೃತಿ-ಅಪಕೃತಿಗಳು ಸ್ಥೂಲ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಾನದಿಂದಾಗುವುದೂ ಕಾರಣವಾಗಿರುವವು. ಜಗತ್ತಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿ-ವ್ಯಾಪಾರಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತ್ವವಿರಲು, ಅವುಗಳ ಸಂವೇದನಾಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಭೇದವು ಯಾಕಿರಬಾರದು? ಈ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಮನುವು ತನ್ನ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ —"ಭೂತಾನಾಂ ಪ್ರಾಣಿನಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಾಃ ಪ್ರಾಣಿನಾಂ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿನಃ। ಬುದ್ಧಿಮತ್ಸು ನರಾಃ ಶ್ರೇಷ್ಠಾ ನರಾಣಾಂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಃ ಸ್ಮೃತಾಃ॥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇಷು ಚ ವಿದ್ವಾಂಸೋ ವಿದ್ವತ್ಸು ಕೃತ ಬುದ್ಧಯಃ। ಕೃತ ಬುದ್ಧಿಷು ಕರ್ತಾರಃ ಕರ್ತೃಷು ಬ್ರಹ್ಮವೇದಿನಃ॥" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ಅಂದರೆ

ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರು, ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ವಿದ್ವಾಂಸರು, ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರು, ಸುಸಂಸ್ಕೃತ ಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಶಾಲಿಗಳು, ಕರ್ತವ್ಯಶಾಲಿಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರು ಶ್ರೇಷ್ಠರೆಂದು ಹೇಳಿರುವನು. "ಕತ್ತಿಗೆ ಲತ್ತೆಯಪೆಟ್ಟು, ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಮಾತಿನಪೆಟ್ಟು" ಎಂಬ ಲೋಕೋಕ್ತಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಸೂಕ್ಷ್ಮರೀತಿಯಿಂದ ಹಿಂಸೆಯ ಸಂವೇದನದ ತಾರತಮ್ಯವೇ ಇರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಉದ್ಭಿಜ್ಜ ಹಿಂಸೆಗಿಂತ ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟಕಾದಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಜೀವಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯೂ, ಕ್ರಿಮಿ-ಕೀಟಕಗಳಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯೂ. ಆ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಹಿಂಸೆಗಿಂತ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ-ರಜ್ಜುಬದ್ಧನಾದ ಮನುಷ್ಯ ಹಿಂಸೆಯೂ, ಆ ರಜ್ಜುಬದ್ಧ-ಮನುಷ್ಯ ಹಿಂಸೆಗಿಂತ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಿಂದ ಆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ರಜ್ಜುವಿನಿಂದ ಮುಕ್ತರಾದ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯೂ ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಪಾಪಕಾರಕಗಳಾಗಿರುವವು. ದುರಗಪ್ಪಾ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯಮಾನದ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ, ಹಿಂಸೆಯು ಕಾಯಿಕ-ವಾಚಿಕ-ಮಾನಸಿಕ ಎಂದು ಮೂರು ಪ್ರಕಾರದ್ದಾಗಿದ್ದು, ಉದ್ಭಿಜ್ಜದ ಹಾಗು ಉದ್ಭಿಜ್ಜದ ಸ್ಥಿತಿಯ ಕ್ಷುದ್ರ ಕೀಟಕಗಳ ಹಿಂಸೆಯು ಕೇವಲ ಕಾಯಿಕವೆಂಬ ಒಂದೇ ವಿಧವಾಗಿರುವದು; ಪಶ್ವಾದಿ ಮನುಷ್ಯೇತರ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯು ಕಾಯಿಕ-ವಾಚಿಕ ಎಂದು ಎರಡು ವಿಧವಾಗಿರುವದು; ಮನುಷ್ಯ ಹಿಂಸೆಯು ಕಾಯಿಕ-ವಾಚಿಕ-ಮಾನಸಿಕ ಎಂದು ಮೂರು ವಿಧವಾಗಿರುವದು. ಈ ತಾರತಮ್ಯದಿಂದಲೂ ಪ್ರಾಣಿಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಸಸ್ಯ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಯಾಕೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು !

ದುರಗಪ್ಪ— ಗುರುದೇವಾ, ನಿನ್ನ ಹೇಳಿಕೆಯು ಎಷ್ಟು ಹೊಂದಿಕೆಯುಳ್ಳದ್ದು ! ಆಹಹ !! ನಿನ್ನ ಮಾತಿನ ಮೇಲಿಂದ ಸಸ್ಯ-ಕ್ಷುದ್ರ ಕೀಟಕಗಳಿಗಿಂತ ಬುದ್ಧಿ-ಜೀವಿಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳಾದ ಬೇರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗಿಂತ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ವ್ಯಥೆಯಾಗುತ್ತದೆಂತಲೂ, ಆ ಮೂರು ವರ್ಗದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಹಿಂಸೆಯು ಉತ್ತರೋತ್ತರ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚು ಪಾಪಕರವೆಂತಲೂ ನಮ್ಮಂಥ ಮೂಢರಿಗೂ ತಿಳಿಯುತಲ್ಲ;

ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮಾ, ಕಾಯಿಕ-ವಾಚಿಕ-ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳೆಂದರೇನೆಂಬುದನ್ನು ದಯಮಾಡಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ—ಶರೀರ ದ್ವಾರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದು ಶಾರೀರಿಕ ಅಥವಾ ಕಾಯಿಕ ಹಿಂಸೆಯು. ಇದು ಉದ್ಭಿಜ್ಜಗಳಿಗೂ ಬುದ್ಧಿಯ ಉದ್ಗಮವೇ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿ ಆಗದಿರುವ ಕ್ಷುದ್ರ ಜಂತುಗಳಿಗೂ ಆಗುವದು. ಬುದ್ಧಿಯ ಅಭಾವದ ಅಥವಾ ಅಂಕುರಿತ ಭಾವದ ಮೂಲಕ ಇವುಗಳಿಗೆ ವಾಚಿಕ-ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ವಾಣಿಯ ದ್ವಾರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಹಿಂಸೆಯು ವಾಚಿಕ ಹಿಂಸೆಯು. ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತುವಂತೆ ಅಥವಾ ಭಯವು ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ಬಿರುಬು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡುವದರಿಂದ ಅಥವಾ ಜಬರಿಸುವದರಿಂದ ಈ ಹಿಂಸೆಯು ಆಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಪಶ್ವಾದಿ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವದು. ಈ ಪಶ್ವಾದಿ ಬುದ್ಧಿಜೀವಿಗಳ ಬುದ್ಧಿಯು ವಿವೇಕ ಶಕ್ತಿಯುಕ್ತವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಅಂತು, ಬುದ್ಧಿಜೀವಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಕಾಯಿಕ-ವಾಚಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳೆರಡೂ ಆಗುವದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಹಿಂಸಿಸುವದಾದರೆ ಆದಷ್ಟು ಮಟ್ಟಿಗೆ ಬಾಯಿಬೆದರಿಕೆಯಿಂದಲೇ ಅವನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಬೇಕು; ಕೈಮೀರಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಮಾಡಬಹುದು. ಇನ್ನು ವಿವೇಕಯುಕ್ತ-ಮನಸ್ಸಿನ ದ್ವಾರದಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಆಗುವ ಹಿಂಸೆಯು ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯು. ಈ ಹಿಂಸೆಯು ವಿವೇಕಶಕ್ತಿಯಿರುವ ಮನುಷ್ಯಪ್ರಾಣಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಆಗುವದು. ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವಿನಂತೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ, ಮನೋದ್ವಾರದಿಂದ ಜೀವನಿಗೆ ಈ ಹಿಂಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಾಯಿಕ-ವಾಚಿಕ-ಮಾನಸಿಕ ಎಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಹಿಂಸೆಗಳಾಗುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನೋದ್ವಾರದಿಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಹಿಂಸೆಮಾಡುವದು ಉತ್ತಮ ಪಕ್ಷವು, ವಾಣಿಯ ದ್ವಾರದಿಂದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು ಮಧ್ಯಮ ಪಕ್ಷವು; ಶರೀರದ್ವಾರದಿಂದ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡುವದು ಅಧಮ ಪಕ್ಷವು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ "ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವಿಗೆ ನಾನು ವಿರುದ್ಧವಿರುವೆನು" ಎಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಚಕಾರ ಶಬ್ದ ತಾರದೆ ಆಜ್ಞಾಭಂಗದಂಥ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೃತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಒಂದೇ

ಹಿಂಸೆಯಿರುತ್ತವೆ; ಆದರೆ ವಾಚಿಕ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯಿರುವ ದಲ್ಲದೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ಆ ಒಲವಿಗಾಗಿ ಮರ್ಮಭೇದಕ ವಾಣಿಯಿಂದ ಜೀವನನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸುವ ಎರಡನೆಯದೊಂದು ಹಿಂಸೆಯಾಗುತ್ತದೆ; ಅದರಂತೆ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಯಲ್ಲಿ ಈ ವಾಚಿಕ ಹಿಂಸೆಯೊಳಗಿನ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರದ ಹಿಂಸೆಗಳಿರುವ ವಲ್ಲದೆ, ಜೀವನ ಸರ್ವಸಾಧನವಾದ ದೇಹದ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ವ್ಯತ್ಯಾಸವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಮೂರನೆಯದೊಂದು ಹಿಂಸೆಯಿರುತ್ತದೆ. ದುರ್ಗಾಪ್ಪಾ, ಜ್ಞಾನಿ ಗಳಾದವರು ತಮ್ಮಷ್ಟಕ್ಕೆ ತಾವು ಇದ್ದು, ಅನ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅನು ಕೂಲತೆ-ಪ್ರತಿಕೂಲತೆಗಳೆರಡನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಅಭಿ ನಂದಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಿಂಸಿಸುವ ಅಥವಾ ಹಿಂಸಿಸುವ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕೇವಲ ಔದಾಸೀನ್ಯದಿಂದಿರುವರು; ಯಾಕಂದರೆ ಜಗತ್ತಿ ನೊಳಗಿನ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ತಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ತಾವು ಹುಟ್ಟುವವಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರ ಸಲುವಾಗಿ ಹುಟ್ಟುವದಿಲ್ಲೆಂಬುದು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತದೆ. ಈಶ್ವರ ನೊಡನೆ ಸಂಬಂಧಮಾಡಿ ತನ್ನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವನ್ನು ತಾನು ನೋಡಿ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ತಾನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ, ಜೀವನು ದೇವರನ್ನು ಮರೆತು ಎರಡನೆಯವರ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಅವನು ವಿವಿಧ ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಬರಬೇಕಾಗುದೆಂಬುದು ಆ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಒಡೆದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಮತ್ತು “ಆತ್ಮೈವಹ್ಯಾತ್ಮನೋ ಬಂಧುರಾತ್ಮೈವರಿಪುರಾ- ತ್ಮನಃ” ಎಂಬ ಸಿದ್ಧಾಂತವು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಅನುಭವತಃ ಪರಿಚಯದ್ದಾಗಿರು ವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು— ತಮ್ಮ ಪಾಪಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಮನುಷ್ಯ ಯೋನಿ ಗಿಂತ ಹೀನಗಳೆನಿಸುವ ಭೋಗ್ಯಗಳಾದ ಬಗೆಬಗೆಯ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಗಳಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಆ ಭೋಗ್ಯ ಶರೀರಗಳಿಂದ ಈಶ್ವರನು ತಮಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟುಗುಣದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಪತಿತ ಜೀವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಭಂಗ ತರುವದಿಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ಪುಣ್ಯಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಜೀವರು ಭೋಗ್ಯಗಳೆನಿಸುವ ದೇವಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ಪುಣ್ಯ ತೀರುವ ವರೆಗೆ ಅಮೃತಪಾನಾದಿ ಅಲಭ್ಯ ಸುಖಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಉದ್ಧೃತ ಜೀವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಭಂಗ ತರುವುದಿಲ್ಲ; ಹಾಗೆಯೇ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಗಳೆರಡೂ ಸರಿಯಾಗಿರಲು, ಕರ್ತವ್ಯಯೋನಿಯ ಮನುಷ್ಯರಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿ, ಅಹಂಕಾರ

ದಿಂದ ಅನ್ಯರ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಗುತ್ತ, ಪ್ರತಿಕೂಲವಾಗಿರುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅಳುತ್ತ ಬಗೆಬಗೆಯ ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪಕಾರಕ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ, ಪಾಪಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಅವರ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ತಿರ್ಯಗ್ಯೋನಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ ಹಾಗು ಪುಣ್ಯಾಧಿಕ್ಯದಿಂದ ಅದರ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ದೇವಯೋನಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವ, ಅದರಂತೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಪಡೆದು ಪುಣ್ಯ-ಪಾಪ-ವಿಮುಕ್ತತೆಯಿಂದ ಮೋಕ್ಷ ಪಡೆಯುವ ಕರ್ತೃತ್ವ ಜೀವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೂ ಭಂಗ ತರುವದಿಲ್ಲ; ಹೀಗಿರಲು, ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಜೀವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಭಂಗ ಮಾಡುವವರು ದೇವರು ಹಂಗು ಇಲ್ಲದ ಶಬ್ದಗಳಿಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಕೃತಿಯಿಂದ ದೇಹಾತ್ಮ ವಾದಿಗಳೆನಿಸಿದ ಅಹಂಕಾರಿ ದುಷ್ಟರೇ ಸರಿ! ಈ ದುಷ್ಟರು ಸ್ವತಃ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಹಿಂಸಾ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಪತಿತರಾಗಿದ್ದು, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಸೋಗಿನಿಂದಲೂ, ಪರೋಪಕಾರದ ನೆವದಿಂದಲೂ, ಧರ್ಮದ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಮಂದಿಯನ್ನು ಅಹಿಂಸಕರನ್ನು ಮಾಡಿ ಉದ್ಧರಿಸಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ವಿಧವಿಧದ ಹಿಂಸೆಗೆ ಗುರಿ ಮಾಡುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ದುರಗಪ್ಪಾ, ಇಂಥವರ ಅಹಿಂಸೆಯ ಬಣ್ಣದ ಮಾತುಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗದೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳುವ ಅಹಿಂಸಾಚರಣೆಯನ್ನು ಶಕ್ಯವಿದ್ದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅನುಸರಿಸುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಆ ಆಚರಣೆಯನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು.

ದುರಗಪ್ಪಾ, ಜ್ಞಾನಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಂಸೆಯು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾದದ್ದೆಂಬುದನ್ನಷ್ಟು ನಿನಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ಆತ್ಮ-ಮನಸ್ಸು-ದೇಹ ಈ ಮೂರು ಘಟಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿರುವವು. ಪ್ರಾಣಿ ವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ಈ ಮೂರು ಘಟಕಗಳು ಸ್ಥೂಲ-ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಮಾನಗಳಲ್ಲಿರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಇವೇ ಮೂರು ಘಟಕಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾಗಿರುವದು ನಿಜವು. ಈ ಘಟಕಗಳು ಒಂದೊಂದೇ ಬೇರೆಯಾದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಹಿಂಸೆಯು ಸಂಬಂಧವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಅಂದರೆ ಕೇವಲ ಮುಕ್ತಸ್ಥಿತಿಯ ಆತ್ಮನು ಆನಂದರೂಪನಿರುವದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಿಲ್ಲ; ವಾಸನಾರೂಪವಾದ ಮನಸ್ಸು ಕಾಲ್ಪನಿಕವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದಕ್ಕಂತೂ ಹಿಂಸೆಯು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ; ದೇಹವಂತೂ ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಜಡವು. ಅಂದಬಳಿಕ ಇದೇ ಹಿಂಸೆಯು ಅನುಭವವು ಯಾಕಾಗಬೇಕು ? ಹೀಗೆ ಏಕಾಕಿ

ಯಾದ ಪ್ರಾಣಿಘಟಕಗಳಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯಿಲ್ಲದಿರಲು, ಲೀಲಾ ನಾಟಕಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ಮೂರರ ಸಂಬಂಧವನ್ನಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ತಾನು ಅವುಗಳಿಂದ ಬೇರೆಯಾದಂತೆ ನಟಿಸಿ ಜಗದ್ರೂಪದಿಂದ ತಾನೇ ಬದ್ಧನೂ-ಮುಕ್ತನೂ ಆಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸತೊಡಗಲು, ಹಿಂಸೆ-ಅಹಿಂಸೆಯೆಂಬ ದ್ವಂದ್ವಕ್ಕೆ ಜಗತ್ತು ಒಳಗಾಯಿತು! ಈ ಜಗದ್ರೂಪ ಲೀಲಾನಾಟಕದಲ್ಲಿಯ ಲೀಲಾನಾಟಕಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಗುರುತು ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ, ಗಾರುಡಿಗನ ಗುರುತಿನಿಂದ ಅವನ ವಿದ್ಯೆಯು ಗುರುತಾಗಿ ಮೋಹವು ಬಯಲಾಗುವಂತೆ. ಹಿಂಸಾಬಾಧೆಯು ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಇಲ್ಲದಂತಾಗಿ, ಹಿಂಸೆ-ಅಹಿಂಸೆಯೆಂಬ ದ್ವಂದ್ವವೇ ಅಳಿದುಹೋಗುವುದು! ದುರಗಪ್ಪಾ, ಇನ್ನು ನೀನು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕ್ರೀಡಾನಂದದ ಇಚ್ಛೆಯೇಕೆಂದು ಕೇಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರನೂ, ಕರ್ತುಮಕರ್ತುಮನ್ಯಥಾ ಕರ್ತುಂ ಸಮರ್ಥನೂ ಆದ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಕ್ರೀಡಿಸಲೂಬಹುದು; ಬಿಡಲೂಬಹುದು. ಕೇವಲ ಕ್ರೀಡಿಸುವದಷ್ಟೇ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದವನೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲ; ಕ್ರೀಡಿಸದೆ ಇರುವದಷ್ಟೇ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವವನೂ ಸ್ವತಂತ್ರನಲ್ಲ; ಕ್ರೀಡಿಸುವದೂ-ಬಿಡುವದೂ ಎರಡೂ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವವನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನು! ದುರಗಪ್ಪಾ, ಪೂರ್ಣವಸ್ತುವಿನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದರೂ, ಕಳೆದರೂ ಆ ಕೂಡುವಿಕೆ-ಕಳೆಯುವಿಕೆಗಳ ಪರಿಣಾಮಗಳೆರಡೂ ಪೂರ್ಣವಸ್ತುಗಳೇ ಆಗುವಂತೆ ಆನಂದರೂಪನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕ್ರೀಡಾಸ್ಥಿತಿಯೂ, ಕ್ರೀಡಾವಿಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಯೂ ಎರಡೂ ಆನಂದರೂಪವೇ ಇರುವವು, ಇರಲಿ: ಹೇಳುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆನು. ಹಿಂಸೆಯು ಈ ಸ್ವರೂಪ ವಸ್ತುರತ ಜ್ಞಾನಿಗಳು "ಲೋಕದೊಳಗವರವರಂತೆ ನಡೆವವ ಜಾಣ" ಎಂಬಂತೆ, ಅವರವರಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ನಡೆಯುವರಲ್ಲದೆ ನಡೆಯುವವರ ನಡಿಗೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಅವರು ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆ ಬಂದರೆ ಜಗತ್ತಿನ ಭ್ರಾಂತಿಮಯ ದುಃಖಕ್ಕಾಗಿ ಮರುಗಿ ಕನಿಕರಪಟ್ಟು ಆ ದುಃಖವನ್ನು ನಿವಾರಣಮಾಡಲು ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಜಗದ್ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ತಾವು ನಡೆದು ತೋರಿಸುವರು. ಹಿಂಸೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿರುವ ಧರ್ಮದೊಳಗಿನ ಸತ್ಪುರುಷರು, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮೋಕ್ತ

ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸದೆ; ಶ್ರೇಷ್ಠ ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿದು ತಾವು ಅಹಿಂಸಾ ವ್ರತವನ್ನು ಆಚರಿಸುವರು. ಇನ್ನು ಹಿಂಸೆಯು ಸಲ್ಲದ್ದರಿಂದ "ಅಹಿಂಸಾ ಪರಮೋಧರ್ಮಃ" ಎಂದು ಹೇಳುವ ಅಹಿಂಸಾ ಧರ್ಮದೊಳಗಿನ ಸತ್ಪುರುಷರು, ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಅಂದರೆ ಪರಿಹಾರ್ಯ ಹಿಂಸೆಯನ್ನಂತೂ ಮಾಡದೆ, ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಅಂದರೆ ಅಪರಿಹಾರ್ಯ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೂ ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಅದನ್ನು ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುವರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಯಾವ ಧರ್ಮದೊಳಗಿನ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಉದ್ದೇಶವಾದರೂ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವದೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಅವರು ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಸಮರ್ಥಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಅಂದರೆ ಅವರು ಕಾಯಿಕ-ವಾಚಿಕ - ಮಾನಸಿಕಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಬಗೆಯ ಹಿಂಸೆಗಳಿಗೂ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ. ತಾವು ಅನ್ಯರ ಅಯೋಗ್ಯವಾದ ಆಚರಣೆಗೆ ಅಸಮ್ಮತಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸು ನೊಂದು ಸುಮ್ಮನೆ ತಮ್ಮಿಂದ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯು ಘಟಿಸುವದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವರು ಉದಾಸೀನಭಾವದಿಂದ ಅವರವರಿಗೆ ಅವರವರ ಹಾಗೇ ಇದ್ದುಬಿಡುವರು. ಹೀಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಗೇ ಹೇಸುವ ಅವರು ಅನ್ಯರ ದೋಷಗಳಿಗಾಗಿ ಕಠೋರ ಭಾಷಣ ಮಾಡಿ, ವಾಚಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಯಾಗ ಮಾಡುವರು ? ಇನ್ನು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನಂತೂ ಮಹಾಪಾತಕವೆಂದು ತಿಳಿಯುವರು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಜೀವನು ಪುಣ್ಯರೂಪ ದೊಡ್ಡ ಬೆಲೆ ಕೊಟ್ಟು ಸರ್ವಸಾಧನವೆನಿಸುವ ಅತಿ ದುರ್ಬಲವಾದ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವನ್ನು ಪರಮೇಶ್ವರನಿಂದ ಕೊಂಡುಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವನು. ಆಗಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ಜೀವನು ಈ ಶರೀರದಿಂದಲೇ ಪಾಪಾಧಿಕ್ಯದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಶ್ವಾದಿ ತಿರ್ಯಗ್ ಯೋನಿಗಳನ್ನೂ, ಪುಣ್ಯಾಧಿಕ್ಯದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವಯೋನಿಗಳನ್ನೂ, ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮೋಕ್ಷವನ್ನೂ ಪಡೆಯಬೇಕಾಗುವದು ! ಇದೇ ಕಾರಣದಿಂದ ಈ ಮನುಷ್ಯಯೋನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಕರ್ಮಯೋನಿಯೆಂತಲೂ, ಉಳಿದ ತಿರ್ಯಕ್-ದೇವಯೋನಿಗಳಿಗೆ ಭೋಗ್ಯಯೋನಿಗಳೆಂತಲೂ ಅನ್ನುವರು. ಇಂಥ ಅಲಭ್ಯ ಮನುಷ್ಯ ಶರೀರವು ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವಾಗ ಊನವಾದರೆ, ಅಥವಾ ಶರೀರವೇ ಪತನಗೊಂಡಿದರೆ, ಜೀವನವನ್ನು ಸಾಧನಹೀನವಾಗಿ ಮಾಡಿದ

ಘೋರ ಪಾಪ ಬಾರದೇನು ಮಾಡೀತು? ಇನ್ನು ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಮಾಡಿದರೂ ಮನಸ್ಸು ನಾಶಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ, ಸದ್ಗುರು ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತು ವಾಸನಾಕ್ಷಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದ, ವಾಸನಾರೂಪವಾದ ಮನಸ್ಸು ನಾಶಹೊಂದುವದಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಅನ್ಯರು ನಾಶಗೊಳಿಸಲಾರರು! ಅನ್ಯರು ಮಾಡುವ ಹಿಂಸಾದಿ ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಅದು ಸುಮಾರ್ಗಗಾಮಿಯಾಗಲಿ, ಅಮಾರ್ಗಗಾಮಿಯಾಗಲಿ ಆದೀತಲ್ಲದೆ ನಾಶಹೊಂದುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅನ್ಯರ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸಿದರೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಮ್ಮ ಕೃತಿಯಿಂದಲೂ ಸದ್ಬೋಧದಿಂದಲೂ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಗಾಮಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಜ್ಜನರು ಅನ್ಯರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವದು ಅವಶ್ಯವಾದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವರಲ್ಲದೆ, ವಾಚಿಕ-ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದಿಲ್ಲ; ಅದ್ದರಿಂದ ಸಾತ್ವಿಕರಾದವರು ಸಜ್ಜನರ ಈ ಹಾದಿಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದು, ವಾಚಿಕ-ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು; ಅದರಲ್ಲಿ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನಂತು ಸರ್ವಥಾ ತ್ಯಜಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ದುರ್ಬಲ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಅಸಹಯೋಗಿಯಾಗಿರುವಾಗ ದುಷ್ಟರಿಗೆ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಉಂಟುಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು; ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಅದು ವಾಚಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ "ಬೈದ ಬಾಯಿಗೆ ಹೊಯ್ದು ಪೆಟ್ಟು"ನ್ನುವಂತೆ, ದುಷ್ಟರಿಂದ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದೆ ಪೆಟ್ಟು ತಿನ್ನಬೇಕಾಗುವದು; ಮತ್ತು ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ದುಷ್ಟರು ತಮ್ಮವರ ಒಬ್ಬರ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಹಲವು ಅಸಹಯೋಗಿಗಳ ಬಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಅನರ್ಥ ಮಾಡುವರು!

ದುರಗಪ್ಪ — ಯಪ್ಪಾ, ಎಷ್ಟು ತಾಯಿಬೇರು ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದೆಯಲ್ಲ! ಹಿಂಸೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ತಳ ಬುಡ ಹಿಡಿದು ಹೇಳಿದವರನ್ನು ನಾನು ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ನೋಡಲಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಗುರುದೇವಾ, ಅಸಹಯೋಗಿಗಳು ಕಾಯಿಕವಾಗಲಿ, ವಾಚಿಕವಾಗಲಿ, ಮಾನಸಿಕವಾಗಲಿ ಯಾವ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅಸಹಯೋಗವೆಂಬುದು ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವೇ ಆಯಿತು; ಆದರೆ ನೀನು ಶೂದ್ರಶ್ವವೃತ್ತಿಯ ರಾಷ್ಟ್ರವು ರಾಜಕೀಯ ದುಷ್ಟರೊಡನೆ ಅಹಿಂಸಾ

ತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಕೂಡುವದು ? ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ದುಷ್ಟರ ವ್ಯಸನಪಟ್ಟಿದೆ, ಅವರಿಂದ ಬಾಯಿಂದ ಕೆಟ್ಟ ಮಾತು ಆಡದೆ ಅವರ ಅಪರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನಷ್ಟು ಮೀರಿದರೆ, ಅದು ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವಾದೀತಲ್ಲದೆ, ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವಾಗಲಾರದೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ನನ್ನೊಡೆಯಾ, ಮಡ್ಡನ ತಲೆಯೊಳಗಿನ ಈ ಮಡ್ಡನ್ನಷ್ಟು ಒಡಿಸಿ ಪುಣ್ಯ ಕಟ್ಟಿಕೊ !

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಶಾಬಾಸ ದುರಗಪ್ಪಾ, ಬೋಧ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನಂಥ ಅಧಿಕಾರಸಂಪನ್ನನಿಗೇ ಬೋಧ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಅಧಿಕಾರಿಗಳಲ್ಲದವರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಬೋಧವು ಬೋರ್ಗಲ್ಲ ಮೇಲೆ ಮಳೆಗರೆದ ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ. ನಿನ್ನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅಸಹಯೋಗವೆಂದಬಳಿಕ ಅದು ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವೇ ಆಗಿರುವದು; ಹಿಂಸೆಯಿಲ್ಲದ ಅಸಹಯೋಗವು ಇರಲಾರದೆಂಬುದು ಸತ್ಯವು; ಹಿಂಸೆಯೆಂದರೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವದೆಂದು ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವಿಗನುಕೂಲಿಸಿ ನಡೆಯುವದರಿಂದ, ಅಂದರೆ ಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸುವದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೆ ಸುಖವಾಗುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಒಲವಿಗೆ ಪ್ರತಿಕೂಲಿಸಿ ನಡೆಯುವದರಿಂದ, ಅಂದರೆ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಬಳಿಸುವದರಿಂದ ಸುಖವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅಸಹಯೋಗಿಯು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಮನೋದ್ವಾರದಿಂದಾಗಲಿ, ಸ್ಥೂಲವಾದ ವಾಣಿಯ ದ್ವಾರದಿಂದಾಗಲಿ, ಸ್ಥೂಲತರವಾದ ಶರೀರದ್ವಾರದಿಂದಾಗಲಿ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಸ್ಥೂಲತರ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಯೆಂದರೆ ಹೊಡೆಯುವದು, ಸ್ಥೂಲವಾಚಿಕ ಹಿಂಸೆಯೆಂದರೆ ಬೈಯುವದು; ಸೂಕ್ಷ್ಮಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯೆಂದರೆ— “ಆಜ್ಞಾಭಂಗೋ ನರೇಂದ್ರಾಣಾಂ ವಿಪ್ರಾಣಾಂ ಮಾನಖಂಡನಂ। ಪೃಥಕ್ ಶಯ್ಯಾ ಚ ನಾರೀಣಾಂ ಅಶಸ್ತ್ರವಧ ಮುಚ್ಯತೆ॥” ಎಂಬ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸುವದಾಗಿರುವದು, ಅರಸನ ಆಜ್ಞಾಭಂಗ ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಾನಖಂಡನ ಮಾಡುವದರಿಂದಲೂ, ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನಗಲಿ ಶಯನ

ಮಾಡುತ್ತದರಿಂದಲೂ ಅವರವರ ಅಶಕ್ತ್ಯವಾಗುವದೆಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಹೇಳುತ್ತದೆ, ಅದರಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹಾರಕವಾದ ದುಷ್ಟ ರಾಜಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಆಜ್ಞಾಭಂಗ ಮಾಡಿದರೆ, ಅಂದರೆ ಅವರೊಡನೆ ಅಸಹಯೋಗ ಬಳಿಸಿದರೆ, ನೀನು ಹೇಳಿದಂತೆ ಅದು ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯು ಅಸಹಯೋಗವೆಂದು ಅನ್ನುವದೇಕೆ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ದುರಗಪ್ಪಾ, ಜೀವಸಿಗೆ ಹಿಂಸೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಸಾಧನಗಳು-ಮನಸ್ಸು, ವಾಣಿ, ಶರೀರ ಈ ಮೂರೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವದಷ್ಟೇ? ಅದರಂತೆ ಮನಸ್ಸಿನ ದ್ವಾರದಿಂದ ಜೀವಸಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿದರೂ ಮನಸ್ಸಿನ ನಾಶವಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂಬ ಮಾತಾದರೂ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ; ಇನ್ನು ವಾಣಿಯು ಶರೀರ ದ್ವಾರದಿಂದ ಜೀವನು ಮಾಡುವದೊಂದು ವ್ಯಾಪಾರವಾದ್ದರಿಂದ ಆ ವಾಣಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇಲ್ಲದಿರಲು, ಅದರ ನಾಶವಾಗುವದೆಂದು ಹೇಗೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಇನ್ನು ಶರೀರ ದ್ವಾರದಿಂದ ಆತ್ಮನನ್ನು ನೋಯಿಸುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಶರೀರವು ಊನವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು, ಅದರ ನಾಶವಾದರೂ ಆಗಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಣಿಮಾತ್ರಗಳಿಗೆಲ್ಲ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವ ಈ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಯನ್ನೇ ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಹಿಂಸೆಯೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯು ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ ಹಿಂಸೆಯೆನಿಸುವದಿಲ್ಲ. ಅದು ಕೇವಲ ಮನುಷ್ಯಮಾತ್ರರಿಗೇ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಂತೂ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆಯು ಹಿಂಸೆಯೆನಿಸುವದೇ ಇಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಆ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಶಾಸನಕ್ಕೆಂದು ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಯೇ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುವದು; ಹ್ಯಾಗೆಂದರೆ ಯುದ್ಧ, ಮರಣಶಿಕ್ಷೆ, ಛಟಿಕೆ ಹೊಡೆಯುವದು, ಕಾರಾಗೃಹವಾಸ ಮುಂತಾದವುಗಳು ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸೆಗಳೇ ಆಗಿರುವವು. ಹೀಗೆ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಸ್ಥೂಲತರವಾದ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವು, ಅಂದರೆ ಪ್ರತಿಯೋಗವು ಧಾರಾಳವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿರುವದರಿಂದ, ಅಲ್ಲಿ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವು ಹಿಂಸಾತ್ಮಕವೆನಿಸುವದೇ ಇಲ್ಲ. ಹೊಟ್ಟೆ

ಹರಿಯುವಹಾಗೆ ಉಣ್ಣುವ ಪರಿಪಾಠವುಳ್ಳವನು ಒಂದೆರಡು ಉತ್ತತ್ತಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಅಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪ ಹಾಲು-ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿಂದು ಇದ್ದರೆ ನಿರಾಹಾರವೆನಿಸುವಂತೆ, ಕಠಿಣ ಹೃದಯರಾಗಿ ಎಗ್ಗಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ನಿಃಶಸ್ತ್ರ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಾ ನಮ್ಮ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನು ಬೇಟೆಯಾಡಿದಂತೆ ಕೊಲ್ಲುವ ಘೋರ ನರಕ ಸಾಧನವಾದ ದುಷ್ಟ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಅಹಿಂಸೆಯೇ ಸರಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವೆಂದು ಕರೆದಿರುವೆವು.

ದುರಗಪ್ಪ— ಸರಿ ಸರಿ! ಯಪ್ಪಾ, ಒಪ್ಪತಕ್ಕ ಮಾತು; ಸಮಾಧಾನವಾಯಿತು. ಒಟ್ಟಿನಿಂದ ರಾಜಕೀಯ ದುಷ್ಟರ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ನೀನು ಮಾಡ ಹೇಳಿರುವ ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ, ೧. ಪ್ರತೀಕಾರ, ೨. ಪ್ರತಿಯೋಗಿ ಸಹಕಾರ, ೩. ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರ ಎಂಬ ಈ ಮೂರು ಉಪಾಯಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವದು ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಈ ಮೂರು ಸಾಧನಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕವಾದ್ದರಿಂದ ಆಯಾ ಅಧಿಕಾರದ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಉಪಯುಕ್ತವಾಗಿರುವ ಆಯಾ ಸಾಧನಗಳೇ ಆ ಆ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು! ಪ್ರತೀಕಾರದಿಂದ ಅಂದರೆ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರದಿಂದ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠ ದುಷ್ಟರ ನಾಶವೂ, ಶಿಷ್ಟರ ಪಾಲನವೂ, ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಯೂ ತತ್ ಕ್ಷಣವಾಗುವದರಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬ್ರಾಹ್ಮ-ಕ್ಷಾತ್ರ-ವೈಶ್ಯ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅಂದರೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಆತ್ಮಬಲ-ದ್ರವ್ಯಬಲಗಳುಳ್ಳದ್ದಾಗಿರುವಾಗ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರವನ್ನು ಅಂದರೆ ಪ್ರತೀಕಾರವನ್ನೇ ದುಷ್ಟರ ಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಸಮರ್ಥರಿಗೂ ಸಮರ್ಥನಾದ ಭಗವಂತನು ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ— "ಪರಿತ್ರಾಣಾಯ ಸಾಧೂನಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ಚ ದುಷ್ಕೃತಾಂ | ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥಾಯ ಸಂಭವಾಮಿ ಯುಗೇ ಯುಗೇ ||" ಎಂದು ಹೇಳುವಾಗ "ದುಷ್ಕೃತಾಂ ವಿನಾಶಾಯ" ಎಂದು ಹೇಳಿರುವದರ ಮೇಲಿಂದ, ಸಮರ್ಥರು ದುಷ್ಟರನ್ನು

ಪ್ರತಿಕಾರದಿಂದಲೇ, ಅಂದರೆ ಶಾರೀರಿಕ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಕಾರದಿಂದಲೇ ದಂಡಿಸಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾಯಬೇಕೆಂದು ನಾವು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದು; ಆದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಶೂದ್ರ-ಕ್ಷತ್ರಿಯದಿರುವಾಗ ಅದರಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಬಲ-ಶಾರೀರ ಬಲ, ದ್ರವ್ಯಬಲಗಳಾವವೂ ಇಲ್ಲದಿರಲು ಆ ಅತ್ಯಂತ ದುರ್ಬಲ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಕೈ ಸಾಗದ್ದಕ್ಕಾಗಿ, ಹಾಗು ಆತ್ಮಶುದ್ಧ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಒಹು ಸಾವಕಾಶ ಕಾರ್ಯ ವಾಗುವ ತ್ರಾಸದಾಯಕವಾದ ಮಾನಸಿಕ ಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಅಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಅಹಿಂಸಾತ್ಮಕ ಅಸಹಯೋಗವನ್ನು ಧ್ವ ರೊಡನೆ ಗತ್ಯಂತರವಿಲ್ಲದೆ ಬಲಿಸಬೇಕಾಗುವದು !

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಮಾಡಿದ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಸರ್ವರ ಸರ್ವ ಸಂಶಯಗಳ ಉಚ್ಛೇದವಾಗಿ, ಎಲ್ಲರೂ ಸಮಾಧಾನಪಡುತ್ತಿರಲು, ಶತ್ರುಗಳ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ಕಂಪಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿರುವದೆಂದು ಚಾರರು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಂದರು !!

೪೦. ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿವೇಕೋದಯ

(ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ವಿವೇಕ)

ನೆರೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಚಾರನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಭೆಯು ಚಿಂತೆ ಗಾಗಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡಹತ್ತಿತು. ಆಗ ಮಾಧವಾ ಚಾರ್ಯರು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಕ್ಕು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಸಭಿಕರಾದ ತೆಲಗ ರನ್ನೂ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನೂ ಕುರಿತು—“ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಈಗ ಒಂದೇಸವನೆ ನಾಲ್ಕೆಂಟುದಿನ ಉಪನ್ಯಾಸ ನಡೆದದ್ದನ್ನು ನೀವು ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೇಳಿರು ವಿರಿ; ನಾವೂ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತತ್ವವಿವೇಚನವನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆವು; ಆದರೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ನಾವೂ ಆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೇಳಿದ ನೀವೂ ಆ ಉಪನ್ಯಾಸದಂತೆ ನಡೆಯುವುದು ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿದೆ. ನಾನು

ನಿನ್ನಿನ ದಿವಸ— " ಬರಿಯ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡುವವರ ನಾಲಿಗೆಯೂ, ಅದನ್ನು ಸುಮ್ಮನೆ ಈ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳಿ ಆ ಕಿವಿಯಿಂದ ಬಿಡುವವರ ಕಿವಿಗಳೂ ಮಾತ್ರ ಉದ್ದವಾಗುವವೆಂದು" ಹೇಳಿದ್ದು ನಿಮ್ಮ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿರಬಹುದು. ಅದರಂತೆ— " ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ಬರಿಯ ಉಪನ್ಯಾಸದ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದರಿಂದ ಲಾಭವಾಗದು" ಎಂದೂ, " ಅದರ ದುಷ್ಪರಿಣಾಮ ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವದು" ಎಂದೂ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನಾದರೂ ನೀವು ಮರೆತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆ ನನ್ನ ಭವಿಷ್ಯವು ಈಗ ಸತ್ಯವಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡಿರಿ. ಮುಸಲ್ಮಾನರಂಥ ಬಲಿಷ್ಠರಿಂದ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದು ಸುಲಭವಲ್ಲ; ಕಂಪನಿಯು ಕೋಟೆಯು ನಮ್ಮ ಕೈ ಸೇರಿ ನಮಗೆ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ಜಯವು ಒದಗಿರುವದು ತೀರ ಕ್ಷುಲ್ಲಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ನೀವು ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವ ಕಾಲವು ಒದಗಿರುತ್ತದೆ. ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳತಕ್ಕದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಹೇಳಿರುವೆನು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನೀವು ಅದರಂತೆ ನಡೆದು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನಾದರೂ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಿರಿ; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನಷ್ಟು ನೀವು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ, ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ಕಳ್ಳಬೆಕ್ಕಿನಂತೆ ಲತ್ತೆ ತಿಂದು ಸ್ಥಾನಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ (ದೇಶಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ) ಓಡಿಯಾದರೂ ಹೋಗಿರಿ. ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನಿಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನಷ್ಟು ನೀವು ನೋಡಿಕೊಂಡು, ನಿಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವ ಅನ್ಯರನ್ನು ಆತ್ಮನ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಹೊರಗಾಗಿ ಇರುವದಕ್ಕಿಂತ ಸ್ವರಾಷ್ಟ್ರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸಿ ಇಡೀ ರಾಷ್ಟ್ರವೇ ನಿಮ್ಮ ಹಿತ ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಘಟಕವಾಗಿರುವದು ನಿರ್ಭಯವಲ್ಲವೆ ?

ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ನಾನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು; ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು: ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಶಾಪಾನುಗ್ರಹ ಗರ್ಭಿತವಾದ ತನ್ನ ವಾಕ್ಪೌರುಷವನ್ನು ತೋರಿಸಬಹುದು; ನಾಮಧಾರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಇಂಥ ಗೌರವದ ಪೌರುಷ ತೋರಿಸಲಸಮರ್ಥನಾದರೂ; ಬಂಜೆಯಾದ ಬರಿಯ ವಾಕ್ಪೌರುಷ ತೋರಿಸದೆ ಬಿಡನು! ಅಂತು

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ! ಅದರಂತೆ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವ ಉಪದೇಶರೂಪ ರಾಷ್ಟ್ರಸೇವೆಯನ್ನು ನಾನು ಯಥಾಶಕ್ತಿ ಮಾಡಿದೆನು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಭುಜಬಲ-ದ್ರವ್ಯಬಲ-ಉತ್ಸಾಹ ಬಲಗಳುಳ್ಳ ಪೌರುಷಸಂಪನ್ನರು ನೀವು ನನ್ನ ಉಪದೇಶದಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೃತಿ ಮಾಡುವ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಗೌರವ ಬರುವದು. ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುವುದು ಬಲು ಸುಲಭ; ಅದನ್ನು ಕೆಲವು ತಾಸುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ ಮುಗಿಸಿಬಿಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನೂರು ವರ್ಷಗಳಾದರೂ ಸಾಲಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಪಿಲ ಮುನಿಗಳು ಅಂಶುಮಾನನಿಗೆ— "ಗಂಗೆಯನ್ನು ಸ್ವರ್ಗದಿಂದ ತಂದರೆ ನಿನ್ನ ಪಿತೃಗಳ ಉದ್ಧಾರವಾಗುವದೆಂದು" ಒಂದು ಮಾತಿನಲಿ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟರು; ಆದರೆ ಗಂಗೆಯನ್ನು ತರಲು ಅಂಶುಮಾನ-ದಿಲೀಪರೆಂಬುವರಿಬ್ಬರು ರಾಜರು ಘೋರತರ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿರಲು, ಭಗೀರಥನು ಮಹಾ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಭೂ-ಲೋಕಕ್ಕೆ ತಂದು ಆಕೆಗೆ ಭಾಗೀರಥಿಯೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟು ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಪಿತೃಗಳ ಉದ್ಧಾರದ ನೆವದಿಂದ ಈಗಲೂ ಜಗತ್ತನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಿರುವನು! ಈ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಹಿಂದೆಯೂ ಹೇಳಿರಬಹುದು; ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಮಹತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಈಗಲೂ ಹೇಳುವೆನು. ಇಂಥ ಪೌರಾಣಿಕ, ಐತಿಹಾಸಿಕ, ವ್ಯಾವಹಾರಿಕ ಉದಾಹರಣಗಳನ್ನು ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕೊಡಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಯವರ ಬರಿಯ ಬಾಯಿಮಾತಿನಿಂದ ಕೆಲಸವಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಅವರ ಬಾಯಿಯಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಕೈಯಾಡಿ ಅವರು ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ ತಮ್ಮ ಮೈ ಬೆವರನ್ನು, ಅಥವಾ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ತಮ್ಮ ಮೈ ರಕ್ತವನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ಸುರಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತಿನಂತೆ ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗುತ್ತವೆ. ಈ ವರೆಗೆ ಈ ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಹಾ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಪೌರುಷಸಂಪನ್ನರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ನೀವೇ ಮಾಡಿರುವಿರಿ; ರಾಷ್ಟ್ರ ರಕ್ಷಣದ ಕಠಿಣತರ ಕಾರ್ಯವು ನಿಮ್ಮ ಬಾಹುಬಲದಿಂದಲೇ ಸಾಧಿಸುತ್ತ

ಬಂದಿರುತ್ತದೆ; ಆದರಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಪೋಷಣದ ಯಾವತ್ತು ಸಾಧನ-ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಉತ್ಪಾದನವು, ಹಾಗು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆಲ್ಲ ಅವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ ವ್ಯವಸಾಯವು ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಕೂಡಿರುತ್ತದೆ! ಒಟ್ಟಿಗೆ, ರಾಷ್ಟ್ರರಕ್ಷಣದ ಹಾಗು ಪೋಷಣದ ಜವಾಬದಾರರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ನೀವು! ಈ ಮಾತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಇದ್ದರೆ ಅವು ಕೇವಲ ಅಪವಾದವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಮಾತಿಗೆ ಜೀವಕಳೆ ಒರುವದು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಪೌರುಷದಿಂದ! ಹಾಗೆ ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ನೀವು ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದಿಂದ ಮಹಾ ಪೌರುಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿ ನನ್ನ ಮಾತಿಗೆ ಜೀವಕಳೆ ತಾರದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಮಾತು ಹಾಳುಹರಟೆಯಾಗಬಹುದಾಗಿದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡವೀರರು ನೀವು ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವತ್ತು ಮೋಹಪಾಶಗಳನ್ನು ಹರಿದು ಚೆಲ್ಲಿರಿ. ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದ ಕ್ಷುದ್ರ ಮನಸ್ತಾಪಗಳನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡಿರಿ; ಬಲಿಷ್ಠ ಶತ್ರುವು ನಿಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಹರಣ ಮಾಡುವದಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವದರಿಂದ, ನಿಮ್ಮ ಆ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಶತ್ರುವಿನ ನಿವಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನೀವಾಗಿ ವಿನಿಯೋಗಿಸಿ, ಪುನಃ ಪೌರುಷದಿಂದ ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಸರ್ವಸುಖ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿ ಧರ್ಮದಂತೆ ಅವನ್ನು ಉಪಭೋಗಿಸುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಿರಿ. ಹೀಗೆ ನಿಮ್ಮ ಸುಖಸಾಧನಗಳಿಗೆ ಆಗಾಗ್ಗೆ ನವೀನತ್ವವು ಬಾರದಿದ್ದರೆ, ಅವು ಕೊಳೆತು ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗುವವು! ಯಾಕೆಂದರೆ ಆ ವೈಷಯಿಕ ಸುಖಸಾಧನಗಳು ಸುಖತೃಷ್ಣಾಮೂಲಕವಾದ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥರೂಪ ವಿಷದಿಂದ ಆಗಾಗ್ಗೆ ದೂಷಿತವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತವೆ! ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಬಹುಪೌರುಷದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ನಾವು ಕೈಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲಾರದವರಾದದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣದ ಭಾರವು ನಿಮ್ಮನ್ನೇ ಕೂಡಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ನಿಮಗೆ ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪ್ರತಿಪಾಲಕರೆಂಬ ಗೌರವದ ಬಿರುದು ಬಂದಿರುತ್ತದೆ; ಆ ಬಿರುದು ಸತ್ಯವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಈಗ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದಿಂದ ಮಹಾ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪೋಷ್ಯರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು, ಅಶಕ್ತರನ್ನು, ಅನಾಥರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ, ಕೀರ್ತಿಯನ್ನೂ ಪುಣ್ಯವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿರಿ. ನನ್ನ ಈ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಗೆ ಈ ಆರ್ಯದ್ವಯರೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವರು!"

ಈ ವೇಳೆಗೆ ನುಡಿದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖವೆತ್ತಿ— "ಭೋ ಉಮಾಪತೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾ, ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಜಾಗ್ರತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು, "ಸಭಿಕರೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಗೌರವವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಸತ್ಯವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ನುಡಿಯರು; ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಸತ್ಯ ಮಾತಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಸತ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೆಲಸವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ, ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಸತ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಣುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬಹುಕಾಲ ಘೋರ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತಲ್ಲದೆ ಆ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವು ದೂಷಿತವಾಗದಂತೆ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸದಾ ತಪಸ್ವಿಗಳೇ ಆಗಿರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶಮಪ್ರಧಾನರಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸದಾ ತಪಸ್ತಪ್ತರಾಗಿರುವರು. ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಕಪಿಲ ಮಹಾಮುನಿಗಳ ಉದಾಹರಣೆಯನ್ನೇ ನೋಡಿರಿ. ಸಾಂಖ್ಯ ಮತಪ್ರವರ್ತಕರಾದ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಸದಾ ತಪಸ್ತಪ್ತರಾಗಿದ್ದರು. ಕ್ಷತ್ರಿಯೋತ್ತಮ ಅಸಮಂಜಸನ ಮಗನಾದ ಅಂಶುಮಾನನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರನು ಪಿತೃಗಳ ಉದ್ಧಾರದ ಸತ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಭಯಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಪಿಲರಿಗೆ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿ ಕೈ ಜೋಡಿಸಿ ನಿಂತುಕೊಂಡದ್ದರಲ್ಲಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಗೌರವವನ್ನು ಮರೆಯಬೇಡಿರಿ! ಭಗೀರಥನು ಮಹಾ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಭೂಮಿಗೆ ತಂದದ್ದು ಮಹಾ ಕಾರ್ಯವೇನೋ ಸರಿ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ಅಂಶುಮಾನನನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಕಪಿಲರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವೇ? ಸತ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಪಡೆದ ಕಪಿಲರೂ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಗಳೇ; ಅದರಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಿದ ಭಗೀರಥನೂ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಯೇ; ಇಂದಬಳಿಕ ಇವರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಹೆಚ್ಚು ಯಾರು ಕಡಿಮೆ ಯೆಂದು ನಾವು ಹೇಳೋಣ? ಕಪಿಲರು ಮೊದಲೇ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಸದಾ ತಪಸ್ವಿಗಳಾಗಿರುವವರು. ಭಗೀರಥನು ಗಂಗಾ ಪ್ರಾಪ್ತಿರೂಪ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಹಾ

ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದಂತೆ ರಾಜ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಭೋಗಿಸುವಾಗ ಸದಾ ತಪಸ್ವಿಯಂತೆ ಆಚರಿಸುವನು; ಅಂದಬಳಿಕ ಇದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆ ತೋರಿದರೆ ಯಾರು ಶ್ರೇಷ್ಠರು ಯಾರು ಕನಿಷ್ಠರು ಎಂಬುದನ್ನು ನೀವೇ ನಿರ್ಣಯಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ; ನಾವಂತೂ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಸಮಾನ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವರೆಂದು ನಿಃಸಂಶಯವಾಗಿ ಹೇಳುವೆವು. ಯಾಕಂದರೆ ತಪಸ್ವಿದ್ಧರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸತ್ಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದರಿಂದ ದೊಡ್ಡವರು; ಅವರು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದಂತೆ ಹೋಗುವಾಗ ಮೈಬೆವರು ಸುರಿಯಲಿ, ವೈರಕ್ತದಿಂದ ಭೂಮಿಯು ತೋಯಲಿ. ದೇಹಪಾತದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದ್ವಾರವು ತೆರೆಯಲಿ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸುವುದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ದೊಡ್ಡವರು. ಒಬ್ಬರ ತಪಸ್ಸು ಸತ್ಯಮಾರ್ಗ ಶೋಧನಕ್ಕಾಗಿ, ಒಬ್ಬರ ತಪಸ್ಸು ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ; ಅಥವಾ ಒಬ್ಬರ ತಪಸ್ಸು ಮೊದಲೇ ಆಗಿರುವದು, ಒಬ್ಬರ ತಪಸ್ಸು ಹಿಂದುಗಡೆ ಆಗಬೇಕಾಗುವದು; ಅಂದಬಳಿಕ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು-ಕಡಿಮೆಯೇನು ? ಪೌರುಷಿಗಳಾದ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಋಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮದ ಭಾರವನ್ನು ಕೂಡ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿ, ಕೇವಲ ಜಗತ್ತಿನ ಸುಖವೃದ್ಧಿಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಗೊತ್ತು ಹಚ್ಚುವದಕ್ಕಾಗಿ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಘೋರ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡಿದರು; ಸದಾ ಮಾಡುತ್ತಲಿರುವರು; ಆದರೆ ಅವರ ತಪೋಮೂಲವಾದ ಶೋಧದ ಫಲವನ್ನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಉಣ್ಣುವವರಾರು ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ನೀವೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ದೀರ್ಘಕಾಲದ ವಿಚಾರರೂಪ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದಾದ ವಿವಿಧ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಹಾಗು ಆಧಿಭೌತಿಕ ಶೋಧಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಕೊಟ್ಟು, ತಾವು ಅಡವಿಯ ಗಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸು ತಿಂದು ಜೀವಿಸುವವರು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಋಷಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾತ್ತಾರಿರುವರು ಹೇಳಿರಿ ! ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ರಾಜ್ಯೈಶ್ವರ್ಯಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತ ಬಂದವರು ಯಾವ ತರದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು; ಅದರಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಗೊತ್ತುಹಚ್ಚಿದ ಶಾಸ್ತ್ರತತ್ವಗಳಿಗನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯುವ ಕೃಷಿ, ಕೈಗಾರಿಕೆ, ವ್ಯಾಪಾರೋದ್ಯೋಗ ಇವುಗಳ ಕೀಲಿಯಾಕೈಯು ದೊಡ್ಡ

ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಕಡೆಗೇ ಇರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ದರಿದ್ರರೂ, ಭಿಕ್ಷುಕರೂ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಈಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಹಾಗು ನಿಮ್ಮ ಇಗವಿನಲ್ಲಿರುವ ಅಂತರವನ್ನು ಕುರಿತು ನೀವು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯು ತೋರುವುದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಗಳು, ಲೋಕಹಿತ ದಕ್ಷರು, ಷಟ್ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪಂಡಿತರು, ರಾಜಕಾರಣ ಧುರೀಣರು, ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುವಷ್ಟು ಸಮರ್ಥರು; ಇಂಥ ಅದ್ವಿತೀಯ ಪುರುಷರ ಇರವನ್ನು ನೀವು ನೋಡಿದಿರಾ? ಈ ಮಹಾತ್ಮರ ಉಟ್ಟದ್ದೊಂದು ದೋತರ. ಹೊತ್ತದ್ದೊಂದು ದೋತರ, ತಲೆಗೆ ಸುತ್ತಿದ್ದೊಂದು ಪಂಜೆ, ಇವುಗಳಿಂದ ಹೊರತಾದ ಅವರ ಸೊತ್ತೆಂದರೆ, ಮೈತುಂಬ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡ ಭಸ್ಮ, ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆ! ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ರಾಜಕಾರಣ ಧುರೀಣರ ಈ ವೈರಾಗ್ಯದ ವಿಲಕ್ಷಣ ಇರವು, ನಮ್ಮ ಈ ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಲ್ಲದೆ, ಅನ್ಯತ್ರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರರಂತೆ ಇವರು ಒಕ್ಕಲಿಯೋಗಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರು! ಇಂಥ ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನರಾದದರಿಂದಲೇ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರು ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಲೋಕಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಸಂಗ ಪರಿತ್ಯಾಗ ಮಾಡಲು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಬೋಧಿಸುವರು! ಧನ್ಯರು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠರಾದ ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಧನ್ಯರು, ಅವರ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗದರ್ಶನವೂ ಧನ್ಯವು, ಆ ಮಾರ್ಗದಂತೆ ನಡೆಯುವ ಮಹಾ ಪೌರುಷಸಂಪನ್ನರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಬಂಧುಗಳು ನೀವೂ ಧನ್ಯರೇ! ಆದ್ದರಿಂದ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೆ. ಅವರವರ ಕರ್ತವ್ಯವು ಅವರವರಿಗೆ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವು! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಆಟ ನಡೆಯದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಲ್ಲದೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಟ ನಡೆಯದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದರೆ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರೆಂತಲೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೆಂದರೆ ಶರೀರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರೆಂತಲೂ ತಿಳಿದರೆ, ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ-ಶರೀರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳು ಜೋಡಾಗಿದ್ದರೆ ಯಾವ ಕಾರ್ಯವಾದೀತೆಂಬುವದನ್ನು ನೀವೇ ತಿಳಿದು ನೋಡಿರಿ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೂ, ಅಂದರೆ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೂ ಬಲವಂತರಿಗೂ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಿಡುವದು?

ಅವರಿಬ್ಬರ ಸಂಬಂಧವು ಲಿಂಗಕ್ಕೂ ವಸ್ತ್ರಕ್ಕೂ ಗಂಟು ಇದ್ದ ಹಾಗೆ! ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂಬಂಧ ಕಡಿಸುವ ವಿಚಾರವು ದುರ್ದೈವದಿಂದ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೇ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಲಿ, ಅಥವಾ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತಶತ್ರುಗಳು ಆ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಮ್ಮ ಕುಟಿಲ ತಂತ್ರದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಲಿ, ಅದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರವಿಘಾತಕವು, ಅರ್ಥಾತ್ ಆತ್ಮಘಾತಕವು ಎಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪರೀಕ್ಷಾಕಾಲವು ಒದಗಿರುವ ಈಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀವು ಈ ಸರ್ವನಾಶಕಾರವಾದ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯದೆ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಉಪನ್ಯಾಸ ಮಾಡಿ ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸಿರುವ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೋಗಿರಿ. ನಿಮಗೆ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ವಿಘ್ನಗಳೊದಗಿದರೂ ಹಿಡಿದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತಬೇಡಿರಿ. ದಾರಿಯನ್ನು ನಡೆಯುವಾಗ ದೇಹವು ಬಿದ್ದರೆ ಹಿಡಿದ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಳಲಿ. ಮಹಾ ರಾಜಕಾರಣ ಧುರೀಣರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಶತ್ರುಗಳ ತಂತ್ರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಅಗಾಧ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಮುಂಗಡವಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದಿರುವರು. ಹಾಗೆ ಮುಂಗಡವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುವದು ಅವರ ಕೆಲಸ; ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಜೀವದ ಹಂಗು ದೊರೆದು ನಡೆಯುವದು ನಿಮ್ಮ ಕೆಲಸ! ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಪ್ರತಿಪಿಗಳಿಂದಲೇ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಪ್ರತಿಪಾಲಿತರಾದದ್ದರಿಂದ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಪ್ರತಿಪಾಲಕರ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯೇ ಅವರ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯು, ನಿಮ್ಮ ನಾಶದೊಡನೆಯೇ ಅವರ ನಾಶವು! ಅಂದ ಬಳಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಐಕ್ಯವು ಅವಶ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಜ್ಞಾನಸಂಪನ್ನರಾದ ತರುಣ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ಅಥವಾ [illegible]ಯವರಲ್ಲಿ, ಹಾಗು ಪೌರುಷಸಂಪನ್ನರಾದ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಲ್ಲಿ [illegible]ವದು ಮಹಾಪಾಪವು! ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ಆಚಾರ್ಯರು [illegible]ರುವ ರಾಜಕಾರಣದ ಬಲೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ [illegible]; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ನೀವು [illegible], ಆಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸರ್ವಸ್ವದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಿ, ಸರ್ವ [illegible] ಬಿಟ್ಟು, ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣರಾದ ಕ್ಷುದ್ರ [illegible] ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿರಿ" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು—

" [illegible] [illegible] [illegible] ಅನಂತ

ಪ್ರಣಾಮಗಳು " ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮಹಾ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಮಿತಭಾಷಿ ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರು ದೈವೀ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಮತ್ತೆ ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು—

ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರೂ, ಆರ್ಯವರ್ಯರೂ ಬೋಧಿಸಿದ್ದರ ಗೌರವವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದು ನೀವು ಮತ್ತೂ ವಿವೇಕಿಗಳಾಗಿರಿ. ವಿವೇಕಿಯಾಗುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಪಾಂಡಿತ್ಯವಿಲ್ಲೆಂದು ಪಂಚತಂತ್ರಗಾರನು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಬಲು ಗೌರವದ್ದಾಗಿದೆ. ವಿವೇಕಶೂನ್ಯರಾದ ದುರಭಿಮಾನಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಲ್ಲಿಯೂ ಉಂಟು. ಅದರಂತೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದವರಂತೆ ಹೀನವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಆಚರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಸಮಾಜಗಳಿಗೆ ಕಲಂಕವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ಕುಲಕಲಂಕರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯೂ ಇರಬಹುದು; ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರಲ್ಲಿಯೂ ಇರಬಹುದು, ಆದರೆ ಅಂಥ ಧರ್ಮಹೀನರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರನ್ನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತ ಪರಸ್ಪರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲದ ದುರ್ಭಾವನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಒಬ್ಬರಿಂದೊಬ್ಬರು ಸಿಡಿದುಹೋಗಿ ಒಬ್ಬರ ಅಹಿತವನ್ನೊಬ್ಬರು ಬಗೆಯುತ್ತ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಹಿತವನ್ನು ಮಾಡುವ ನಾಶದ ಪಂಥವನ್ನು ನೀವು ಸರ್ವಥಾ ಹಿಡಿಯಬೇಡಿರಿ. ಧಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯ ಜೊಳ್ಳು-ಪೊಳ್ಳು ಧಾನ್ಯಗಳು ಚೆಲ್ಲಿಬಿಡತಕ್ಕವಾಗಿರುವಂತೆ, ಇಂಥ ಅಯೋಗ್ಯ ಜನರು ಆಯಾ ಸಮಾಜಗಳಿಂದ ಹೊರಪಡಿಸತಕ್ಕವರೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ! ಆಯಾ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿಯ ಜೊಳ್ಳು-ಪೊಳ್ಳು ಮಂದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಸಮಾಜವನ್ನೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ, ಧಾನ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಜೊಳ್ಳುಪೊಳ್ಳುಗಳಿರುವವೆಂದು ತಿಳಿದು ಇಡಿಯ ಧಾನ್ಯ ರಾಶಿಯನ್ನೇ ಚೆಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟ ಹಾಗಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆ ಧಾನ್ಯರಾಶಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲುವವರು ಹೊಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಸತ್ತುಹೋಗುವಂತೆ, ಆಯಾ ಸಮಾಜದೊಳಗಿನ ಈ ಜೊಳ್ಳು-ಪೊಳ್ಳು ಮಂದಿಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಸಮಾಜವನ್ನೇ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವವರು ತಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಜೀವನ್ಮೃತರಾಗುವದು ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ನೀವು ಸೆರಗಿಗೆ ಗಂಟು ಹೊಡೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ! ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಳಗಿನ ವಸಿಷ್ಠ, ವಾಮದೇವ, ವ್ಯಾಸ, ಯಾಜ್ಞವಲ್ಕ್ಯ ಪ್ರಭೃತಿಗಳಾದ ಅಪರೂಪದ

ಋಷಿವರ್ಯರನ್ನು ನೋಡುವಿರೋ, ಅಥವಾ ಆ ಸಮಾಜದೊಳಗಿನ ಹಿಂಡಿಗೆ ಹಿಂಡು ಒಟ್ಟಿರುವ ಅಜಾಮಿಳನಂಥ ಪತಿತರನ್ನು ನೋಡುವಿರೋ? ಅದರಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೊಳಗಿನ ಸ್ವಾಯಂಭುವಮನು, ಭರತ, ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ವಿದುರರಂಥ ಅವತಾರಿಕರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಬಂದಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿರೋ, ಅಥವಾ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಹಿಂಡಿಗೆ ಹಿಂಡು ಒಟ್ಟಿರುವ ವೇನರಾಜನಂಥ ನೀಚರಿಂದ ಆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಬಂದಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಿರೋ? ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನೀವು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಿಂದ ಉದ್ಧೃತರಾಗಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಸಮಾಜದೊಳಗಿನ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ನೋಡಿ ಆಯಾ ಸಮಾಜಗಳನ್ನು ಗೌರವಿಸುತ್ತ, ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಜದೊಳಗಿನ ಮಹಾತ್ಮರ ಅನುಕರಣ ಮಾಡುತ್ತ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಜದವರೂ ಒಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಭೂಷಿಸುವವರಾಗಿರಿ! ಅಥವಾ ನೀವು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯರೂಪವಾದ ಮಹಾ ನರಕದಲ್ಲಿಯೇ ಚಿರಕಾಲ ಕೊಳೆಯುತ್ತ ಬಿದ್ದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಆಯಾ ಸಮಾಜದೊಳಗಿನ ಅಧಮಾಧಮರನ್ನು ನೋಡಿ ಆಯಾ ಸಮಾಜಗಳನ್ನು ಮನಸೋಕ್ತವಾಗಿ ಜರೆಯುತ್ತ, ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಜದೊಳಗಿನ ಅಧಮಾಧಮರ ಅನುಕರಣ ಮಾಡುತ್ತ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಜದವರೂ ಪರಸ್ಪರ ದ್ವೇಷ ಬಳಸಿ ಬಡಿದಾಡುತ್ತ ನಿಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ದೂಷಿಸುವವರಾದರೂ ಆಗಿರಿ. ಛಿ ಛಿ! ಹಿರಿಯರು ಗಳಿಸಿಟ್ಟದ್ದನ್ನು ತಿಂದುತಿಂದು ಗೂಳಿಯಂತೆ ಸೊಕ್ಕಿ ಡುರಿಕೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತ ನಿಮ್ಮನಿಮ್ಮೊಳಗೆ ಕಾದಾಡಿ ಪರಸ್ಪರ ಸೋಲು-ಗೆಲವುಗಳಿಂದ ವಿಷಾದ-ಉತ್ಸಾಹಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಪಶುವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ನೀವು ಸಾಕು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು! ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ಇಂಥ ಪಶುವೃತ್ತಿಯುವರನ್ನು "ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ" ಎಂದು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರುತ್ತದೆ! ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರಂತೂ ಈ ಪಶುವೃತ್ತಿಗಿಂತಲೂ ಹೀನವಾದ ವೃತ್ತಿಯುವರಿರುವರೆಂದು ನಾನು ಬಹು ಕಷ್ಟದಿಂದ ಹೇಳುವೆನು; ಯಾಕಂದರೆ ಎರಡು ಸೊಕ್ಕಿದ ಗೂಳಿಗಳು ಕಾದಾಡುವಾಗ, ಬೇರೊಂದು ಗೂಳಿಯು ಅವುಗಳ ನಡುವೆ ಹೋಗಿ ಆ ಕಾದಾಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ತನ್ನ ಕ್ಷುದ್ರ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಒಂದು ಗೂಳಿಯ ಪಕ್ಷಗಟ್ಟಿ ಹಿತಶತ್ರುವಿನಂಥ ಸಗಣಿ ತಿನ್ನುವ ಕೆಲಸ

ವನ್ನು ಅದು ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರೊಳಗಿನ ಎಷ್ಟು ಜನ ಕುಲಕಂಟಕರು ತಮ್ಮ ಲಾಭಕ್ಕೋಸ್ಕರ "ಇವರು ಸ್ವಜನರು, ಇವರು ಸ್ವದೇಶ ಬಾಂಧವರು" ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡದೆ ಶತ್ರುಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕದ್ದುಮುಚ್ಚಿಯಾಗಲಿ, ಡಾಣಡಂಗುರವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ದ್ರೋಹಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಹೋಳಿಗೆಯನ್ನು ತುಪ್ಪದಲ್ಲಿ ಕೆಡವಿಕೊಂಡಿರುವರಲ್ಲ! ಈ ಸಗಣೆಗಳ್ಳರಿಗೆ, ತಾವು ತಮ್ಮ ಒಬ್ಬರ ಹಿತವನ್ನು ನೀಚತನದಿಂದ ಸಾಧಿಸಿ ನರಕಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯ ರಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ದೇಶಕ್ಕೆ ದೇಶವನ್ನು ಮುಣುಗಿಸಿದ ಅಘೋರ ಪಾಪದ ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವೆವೆಂಬ ಎಚ್ಚರವಿರುವದಿಲ್ಲ. ಶತ್ರುಗಳು ಇಂಥ ಅಧ ಮಾಧಮರಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಆಸೆಯೂ ಕೊಲೆಗಡಕರಾದ ಮೀನು ಒಲೆಗಾರರು ಮೀನುಗಳಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಮಳೆಹುಳದ ಆಸೆಯಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಮಳೆಹುಳ ವನ್ನು ತಿನ್ನಹೋದ ಮೀನವು ಗಂಟಲಿಗೆ ಗಾಣ ಸಿಕ್ಕು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರು ವಂತೆ, ಈ ಘಂಥ ಫಿತೂರಿಯ ನೀಚರು, ಮುಂದೆ ತಮಗೆ ಸಗಣೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ತಮ್ಮ ಹಿತಶತ್ರುಗಳಿಂದ, ಹಾಗು ಸ್ವದೇಶ ದ್ರೋಹರೂಪ ಪಾಪ ದಿಂದ ವಿವಿಧ ಸಂಕಟಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುವದೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥದ ಗುಂಗಿನಲ್ಲಿ ಮರೆತವರಾಗಿರುವರು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇಂಥ ದುಷ್ಟ ರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಗೆ ಅನರ್ಥ ಪರಂಪರೆಗಳು ಒದಗುತ್ತಲೇ ಬಂದಿರುವವು. ತೆಲಗು ದೇಶದ ಪ್ರತಾಪ ರುದ್ರದೇವನಂಥ ಪ್ರತಾಪಿಯ ರಾಜ್ಯವು ಮಣ್ಣು ಗೂಡಿದ್ದು ಈ ದುಷ್ಟ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳಿಂದಲೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ವಿವೇಕಿ ಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಪೂರಾ ವಿವೇಕದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ. ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಪರದೇಶಿಯನ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಂದ ಸ್ವಜನದ್ರೋಹ ಬಳಸಿ ಸುಖಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ವನ್ನು ಗಳಿಸೇನೆಂಬ ಅನ್ಯಾಯದ ಹಾಳು ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿರಿ. ಅಂಥ ಮಹಾ ಪಾಪಿಗಳ ಗತಿಯು ಏನಾಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದನ್ನು ನೀವು ನಾಚದೆ ಕೇಳಿರಿ! ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಈಗ ನಮಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿದೆ; ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವು ಆಗುವುದು; ಇಂಥ ಸುಯೋಗದಲ್ಲಿ "ಕೆರೆಯ ನೀರು ಕೆರೆಗೆ ಹಾಕಿ ವರವು ಪಡೆಯುವಂತೆ" ದೈವೀಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖಂಡರಾಗಿರುವ

ಆಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆದು ಕೀರ್ತಿ ಪಡೆಯಿರಿ ! ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಈಶ್ವರ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ದೊರೆಯಲು, ರಾಷ್ಟ್ರದ್ರೋಹಿಗಳು ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯೋಪಭೋಗದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳರಾಗಬೇಕಾಗುವದು; ಯಾಕಂದರೆ, ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವರು ಪಾಲುಗಾರರಾಗದ್ದರಿಂದ, ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ದೇಶಭಕ್ತರ ಕೇವಲ ಕಷ್ಟಾರ್ಜಿತ ಸೊತ್ತಾಗಿರುವದು ! ಅಂದಬಳಿಕ ಪರರ ಸೊತ್ತನ್ನು ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಉಪಭೋಗಿಸುವವರು ಕಳ್ಳರಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಲೋಕದ ನೀಚಜನವನ್ನು ನೋಡಿ ಕಳವಳಗೊಂಡು "ಇವರು ಹ್ಯಾಗೆ ಹಾದಿಗೆ ಹತ್ತಿಯಾರೆ"ಂಬ ತಳಮಳದಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕಾವೇಶ ಪರವಶನಾಗಿ ಮಾತಾಡುವ ಈ ಬಡ ಜಂಗಮನ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಡಿರಿ. ಜನಿವಾರ-ಲಿಂಗಾದಿ ಹಲವು ಲಾಂಛನಗಳಿಂದ ಒಪ್ಪುವ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಬಡಿದಾಡುವ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಸತ್ವಸ್ಥ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರಾಗಲಿ. ಅವರ ಆ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಂಥ ಆರ್ಯವರ್ಯರಾಗಲಿ, ಅಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ಧನ್ಯನಾಗಿರುವ ನನ್ನಂಥ ಮಠಸ್ಥ ಜಂಗಮನಾಗಲಿ, ನಿಮ್ಮಿಂದ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಪಾಲನವನ್ನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಏನನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸಬೇಕು ? ಆಚಾರ್ಯರ ಈ ರಾಷ್ಟ್ರ ಮುಖಂಡತ್ವದ ತರಲಿ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಈ ಕಂಪಲಿಗೆ ಬರುವ ಆಯಾಸ ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯನ ಈ ಮಾತಾಡುವ ಹಾಳು ಉಸಾಬರಿ ಇವಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲದೆ, ಸ್ವಂತಕ್ಕಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿಸಲ್ಲಿಡಿರಿ; ಯಾಕಂದರೆ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರಂಥ ಧರ್ಮಾಧೀನರ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಹಿಸಲು ಸರ್ವೇಶ್ವರನು ಸಮರ್ಥನಿರುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಭಾರತೀಯಾಂತರ್ಗತ ಕನ್ನಡಿಗರೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ವ್ಯಾಪಕ ದೃಢ ಭಾವನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದ ಸಂಕುಚಿತ ಭಾವನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಡಗಿಸಿಬಿಟ್ಟು, ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರಿ. ಈ ಬಡ ಜಂಗಮನು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಮಾತಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಇದು ಓದಿದ್ದಲ್ಲ-ಒರೆದಿದ್ದಲ್ಲ; ತಿರುಗಿ ಹೇಳಿದರೆ ಇದು ಜಗತ್ತಿನ ದಾಸವು. ಹೀಗಿದ್ದು, ಇಷ್ಟುದ್ದ ಮಾತಾಡಿದ್ದಕ್ಕೆಲ್ಲ ಶಿವನೇ ಪ್ರೇರಣೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಆ ಸದಾಶಿವನೇ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ, ವಿವೇಕ

ವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿ !

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಧರ್ಮಾವೇಶದಿಂದ ಮಾತಾಡಿದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಭಿಕರಿಗೆ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಕಂಪಲಿಯವರಿಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ನಿಜವಾಗಿಯೆಂದರೆ ಆ ಸತ್ಪುರುಷರು ಜಗತ್ತೇ ಲಿಂಗ ಸ್ವರೂಪವೆಂದು ತಿಳಿದು ತಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಜಗತ್ತಿನೊಡನೆ ದಾಸ ಭಾವದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರು; ಅವರು ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಎಂದೂ ಮಾತಾಡಿದವರಲ್ಲ. ಇಂಥವರು ಹೀಗೆ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಿಸ್ಖಲಿತವಾಗಿ ಮರ್ಮವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವಂತೆ ಮಾತಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಜನರು ಬಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸಿದಂತೆ ಎಚ್ಚತ್ತರು. ನಮ್ಮ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದ ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನಂತು ಆನಂದಪರವಶನಾಗಿದ್ದನು. ಆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನು ಅದೇ ಆನಂದದ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಎದ್ದುನಿಂತು—“ ನನ್ನೊಡೆಯಾ, ಬೇಕು, ಹೀಗೆ ನಮಗೆ ನಿನ್ನಂಥ ಕಿವಿ ಹಿಂಡಿ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳುವವರೇ ಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಮೂಳಗಳಿಗೆ ಒಬ್ಬ ಮಾಡಿದ್ದು ಒಬ್ಬನಿಗೆ ಸೈರಣೆಯಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆ ಮುಂದೆ ಹಾಕಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಾರಲ್ಲವೆ, ನಿಮ್ಮ ಮೂವರ ಹಾಗೆ ಬಡಬಗ್ಗರ ಕುದುರೆ ಹೇಗೆ ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದೀತೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಳು-ನೀರಿನ ಪರಿವೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರು ಯಾರಿರುವರೋ ದೇವರೇ ಬಲ್ಲ! ನನ್ನೊಡೆಯಾ, ಈ ಭೂಮಿತಾಯಿಯು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ; ನೀವು ಪಾದವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮಾದಿಗರ ತಲೆ ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು, “ ಶಾಬಾಸ ದುರಗಪ್ಪಾ ” ಎಂದು ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಸಭೆಗೆ ಸಭೆಯೇ ಉಚ್ಚರಿಸಿದ ಧ್ವನಿಯು ಮಂಟಪವನ್ನು ತುಂಬಿ ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಕ್ಷಾತ್ರವೃತ್ತಿಯ ವೀರರ ಮೈಯುಬ್ಬಿ, ಅವರ ಮುಷ್ಟಿಗಳು ಖಡ್ಗದ ಹಿಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಒತ್ತಿದವು. ಸಭಿಕರಲ್ಲಿ—“ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರ, ಹಾಗು ಆರ್ಯವರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆದು ಅವರನ್ನು ಯಾವಾಗ ಸಂತೋಷಪಡಿಸೇವೆಂ ”ಬ ಆತುರತೆಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಆಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಮಿತಭಾಷಿಗಳಾದ ಸತ್ಪುರುಷ ಶಿರೋಮಣಿ-ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರು, ಇಂದು ದೈವಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಬಳಿಕ, ಇನ್ನು ಲೌಕಿಕವಾದ

ಬೋಧ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಸಾಕು; ಇಂದಿಗೆ ಉಪದೇಶದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಮುಗಿದ ವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಇನ್ನು ದೃಢಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಉಪದೇಶದಂತೆ ನಡೆಯುವ ದೊಂದೇ ಕೆಲಸವು ಉಳಿದಿರುವುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಾದ ನನ್ನ ಕೆಲಸವು ಇಂದಿಗೆ ಮುಗಿದಹಾಗಾದದ್ದರಿಂದ, ಇನ್ನು ನನಗೆ ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎರಡ ನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರಬಹುದೆನ್ನುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಚಿತ್ತ ಚಾಂಚಲ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಆರ್ಯದ್ವಯರು, ಹಾಗು ನಾನು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆದು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಲು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು— "ಆಚಾರ್ಯವರ, ಶ್ರದ್ಧಾವಂತರಿಗೆ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನರಾದ ಕುತರ್ಕದವರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಹಲವರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಕಲುಷಿತಚಿತ್ತರಾದ ಆ ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನರಿಗೆ ಅದರಿಂದ ಹಿತವಾಗದೆ, ಆ ಉಪದೇಶಗಳೇ ಅವರ ಚಿತ್ತ ಚಾಂಚಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿ, ಅದರಿಂದ ಭಿನ್ನ ಭಿನ್ನ ಮತಗಳು ಉಂಟಾಗಿ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಲು, ಕಾರ್ಯಘಾತವಾಗುತ್ತದೆ; ಒಬ್ಬರಿಗೆ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವು ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರಿದರೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬರಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಮಾರ್ಗವು ಸರಿಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅವರವರು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗ ಗಳನ್ನೇ ಸಮರ್ಥಿಸುವುದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಮಾರ್ಗವು ಗುಣದೋಷಯುಕ್ತವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನರ ಚಿತ್ತಗಳು ಚಂಚಲವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಮಾರ್ಗಗಳು ಬಹಳವಾಗುವವಲ್ಲದೆ, ಆ ಮಾರ್ಗ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹಂಚಿಹೋಗುವುದರಿಂದ ಒಂದೂ ಮಾರ್ಗವು ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ನೀವು ಒಮ್ಮೆ—"ವಿಚಾರಗಳ ಬಹುತ್ವವಲ್ಲ, ಆಚಾರದ ಏಕತ್ವವು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಬಲವೃದ್ಧಿಗೆ ಕಾರಣವೆಂ"ದು ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಸಭಿಕರು ಮರೆಯಲಾಗದು. ವಿಚಾರವಂತರು, ಸ್ವಸುಖನಿರಭಿಲಾಷಿಗಳಾದ ತಪಸ್ವಿಸದೃಶಭಾವದ ಒಬ್ಬ ಮಹಾತ್ಮನ ಬಹುಜನ ಸಮ್ಮತ ವಿಚಾರಗಳಂತೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ನಡೆದು, ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಕಾರ್ಯನಿರ್ವಾಹಕದಲ್ಲಿ ಏಕಮುಖವಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ, ಆ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿಯ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ದೋಷಗಳೂ ಗುಣವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ,

ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸಂಘಶಕ್ತಿಯು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ದುಃಸಹವಾಗಲು. ಅವರು ಹಣ್ಣಾಗುವರು. ಅದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ, ಅದರ ಬಲದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ತರತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗಾದರೆ ಮಾತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿವೇಕೋದಯವಾಯಿತೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು."

೪೧. ದೇಶದ್ರೋಹವೂ ರಾಜದ್ರೋಹವೂ

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಾದ ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಮುತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕೆಚ್ಚಿನ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಮಾಡದೆ, ಶಾಂತರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನವರಿಗೆಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳು ಕಳೆದುಹೋದವು. ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದ ಶತ್ರುಗಳೂ ಸ್ವಸ್ಥ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಈ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪರ್ಣಕುಟೀರದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ, ಹುಕ್ಕ, ಬುಕ್ಕ, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ, ಮಲ್ಲಸರ್ಜ, ಬಖತ್ಯಾರ ಖಿಲಜಿ, ಕಾಸೀಮಖಾನ ಮೊದಲಾದವರೊಡನೆ ದಿನಾಲು ಆಪ್ತಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ಸಾರೆ ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನೂ ಸೇರಿದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಇದರ ಹೊರತು ಅತ್ತ ಶತ್ರುಗಳ ಗದ್ದಲವೂ ಇಲ್ಲ, ಇತ್ತ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಗದ್ದಲವೂ ಇಲ್ಲ! ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನವರಿಗೆ ದಿಗಿಲು ಬಿದ್ದಿತು. ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಸೈನಿಕರು ಯುದ್ಧಾತುರರಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಂದು ದಿನ ಸುಮಾರು ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿದೆ; ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಪರ್ಣ

ಕುಟೀರದ ಹೊರಗೆ ಆದೇ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಅವರ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ-ಕಾಶೀವಿಲಾಸನ ಮೊದಲಾದ ನಿಯುಕ್ತ ಪರಿವಾರವು ಕುಳಿತಿದೆ. ಆಗ ಒಬ್ಬ ತರುಣ ಕನ್ನಡ ಸರದಾರನೂ, ಒಬ್ಬ ಶಾಲು ಸುತ್ತಿದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿಕೊಂಡು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಂದ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಪರ್ಣಕುಟೀರದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿ ಬರತೊಡಗಿದರು ಅವರ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಾದ ನಾಲ್ವರು ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ಮಾತ್ರ ಅವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದರು. ಆ ಕನ್ನಡ ಸರದಾರನು ಬಹು ಜನರ ಪರಿಚಯದವನಾಗಿದ್ದನು. ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಗುರುತಿದ್ದವರಿದ್ದರೂ ಆ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಬಹು ಜನರಿದ್ದರು. ಇವರು ಈ ಬಗೆಯಿಂದ ಬರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನವರಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಇವರು ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯಿಂದ ಬಂದಿರುವರೋ, ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದಾದರೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುವರೋ ಎಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾಗದಾಯಿತು ಬೇರೆ ಯಾವ ಕಡೆಯಿಂದಾದರೂ ಬಂದಿರಬಹುದೆನ್ನಬೇಕೆಂದರೆ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಶತ್ರುಗಳು ಹಿಂದುಗಳಾದ ಇವರನ್ನು ಹೀಗೆ ಕೋಟೆಯೊಳಗೆ ಬರಲು ಯಾಕೆ ಬಿಟ್ಟರೆಂಬ ತರ್ಕವು ಜನರಿಗೆ ಆಗಲೊಲ್ಲದು; ಇದಲ್ಲದೆ ಅವರ ಅಂಗರಕ್ಷಕರು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿರುವುದೂ ಅವರಿಗೆ ಕೌತುಕದ್ದಾಗಿ ತೋರಿತು. ಇನ್ನು ಇವರು ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯಿಂದಲೇ ಬಂದವರೆನ್ನಬೇಕೆಂದರೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಇವರು ಶತ್ರುಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕೂಡುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆಂಬ ವಿಚಾರವೂ ಅವರಿಗೆ ಬಗೆಹರಿಯದಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಜನರು ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಅಂಗರಕ್ಷಕರೊಡನೆ ಅವರಿಬ್ಬರು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಯೋಗ್ಯ ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಆ ಬಂದವರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಆ ಬಂದ ಸರದಾರನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ವಿನಯದಿಂದ ನಮಸ್ಕರಿಸಿದನು. ಆಚಾರ್ಯರ ಹಾಗು ಬಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಪರಸ್ಪರ ಸಮಾನಸ್ಕಂಧತ್ವದ ನಮಸ್ಕಾರ ಚಮತ್ಕಾರಗಳಾದವು. ಬಳಿಕ ಮೊದಲೇ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿದ್ದ ಆಸನಗಳ ಮೇಲೆ ಅವರು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆ

ಯಂತೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಪರಸ್ಪರ ಸಂದರ್ಶನ-ಸತ್ಕಾರಾದಿಗಳೆಲ್ಲ ನೋಡುವವರಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರಭಾವದವಾಗಿ ತೋರಿದರೂ, ಪರಸ್ಪರರ ದರ್ಶನದ ಉದ್ದೇಶವು, ವಿಚಿತ್ರಭಾವದ್ದಾಗಿ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಗಂಭೀರಮುದ್ರೆಯು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಅಂತರಂಗವು ನೋಡುವವರಿಗೆ ತಿಳಿಯುವಹಾಗಿಲ್ಲ ದಿದ್ದರೂ, ಬಂದಿದ್ದ ತರುಣ ಸರದಾರನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ಹತನಾಗಿ ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನೂ, ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೋ ಉಂಟಾದ ತನ್ನ ನಾಚಿಕೆಯನ್ನೂ ಮುಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವಂತೆ ಅವನ ಮುಖಚರ್ಯ ದಿಂದ ಹಾಗು ಅವನು ಹುದುಗಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿರುವುದರ ಮೇಲಿಂದ ನೋಡು ವವರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಗೊತ್ತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ಎಲ್ಲರೂ ಸ್ತಬ್ಧ ವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಕಾಲಹರಣವಾದದ್ದರಿಂದ ಆ ತರುಣ ಸರದಾರನು ತನ್ನ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಗಾಂಭೀರ್ಯಭಾವವನ್ನು ತಾಳ ತೊಡಗಿದ್ದನು. ಆತನು ಒಂದು ಮೊಹರು ಮಾಡಿದ ಲಕ್ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮುಂದಿಟ್ಟನು. ಆಗ ಆತನು ಎಷ್ಟು ದಿಟ್ಟತನವನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದರೂ ಲಕ್ಕೋಟೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಮುಂದೆ ಇಡುವಾಗ ಅವನ ಕೈ ನಡುಗದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ; ಇದರಿಂದ ಆ ತರುಣ ಸರದಾರನು ಬಹಳ ವಾಗಿ ನಾಚಿಕೊಂಡು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಬಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ— " ಈ ಲಕ್ಕೋಟೆಯು ಮಹ ಮ್ಮದ ತಗಲಖ ಬಾದಶಹರ ದಕ್ಷಿಣ ಸುಭೇದಾರರಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬರಿಂದ ತಮಗೆ ಕಳಿಸಲ್ಪಟ್ಟದ್ದಾಗಿರುವದು. ಈಗ ಬಾದಶಹರ ಸೈನ್ಯವು ಕೋಟೆ ಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ನಾಲ್ಕು ದಿವಸಗಳಾಗಿದ್ದರೂ. ಈ ಲಕ್ಕೋಟೆಗೆ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಉತ್ತರ ಬರುವ ವರೆಗೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವು ದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ಕೆಲಸವನ್ನೇನು ನಾವು ಮಾಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ನಾಯಬರ ಕಟ್ಟಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ. ಈಗಲೆ ಇದರ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಬ ಹುದು; ಅಥವಾ ನಾಳೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ಉತ್ತರ ಕಳಿಸಬಹುದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಉತ್ತರವು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ ನಾಯಬರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾವು ಯುದ್ಧವನ್ನಾರಂಭಿಸಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ನಾಯಬರ ಮನೋದಯವನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ತಮ್ಮ

ಪ್ರಧಾನರಾದ ನೀವು ಒಂದು ರಕ್ತದ ಹನಿಯೂ ಬೀಳದಂತೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಾಯಕರು ಈಗಾದರೂ ನೀವು ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಒಂದು ರಕ್ತದ ಹನಿ ಕೆಡವದೆ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ! ಯಾಕೆ ತಿರುವೆಂಕಟ ಸರದಾರರೇ, ಹೀಗೆಯೇ ಅಲ್ಲವೆ ನಾಯಕರು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ್ದು" ಎಂದು ಕೇಳಲು ತಿರುವೆಂಕಟನು-- "ಆಹುದಹುದು. ಆಚಾರ್ಯರು ನಾಯಕರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡೆಸಿಕೊಡದಿದ್ದರೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು; ನಡೆಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಯಾರ ಕೂದಲವನ್ನೂ ಕೂಡ ಕೊಂಕಿಸದೆ. ಸೈನ್ಯವು ಬಂದ ಹಾಗೆ ತಿರುಗಿ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು" ಎಂದು ನುಡಿದು ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಕೆಂಪೇರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಕ್ಕನ ಬಾಹುಗಳು ಕ್ಷಾತ್ರ ತೇಜದಿಂದ ಸ್ಫುರಿಸತೊಡಗಿದವು!

ಆಚಾರ್ಯರು ಪತ್ರವನ್ನು ಒಂದು ಸಾರೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಓದಿದರು; ಮತ್ತೊ ಒಮ್ಮೆ ಲಕ್ಷಪೂರ್ವಕ ಓದಿದರು. ಪತ್ರವನ್ನು ಯಾವನೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವತಃ ಮಾಲಿಕನಾಯಕನೇ ಬರೆದಿದ್ದ. ಅದರ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಅದಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಯಾವನೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಣತರಾಗಿದ್ದ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಂಸ್ಕೃತ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಓದುವ ಪ್ರಯೋಜನವಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಶ್ರಮವು ಫಲವಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅದನ್ನೂ ಓದಿದರು. ಪತ್ರ ಓದುವದಾದ ಮೇಲೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಿರುವೆಂಕಟನನ್ನುದ್ದೇಶಿ— "ನಾಳೆ ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿನೊಳಗಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಇದರ ಉತ್ತರ ಬರುವದು" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಕೂಡಲೆ ತಿರುವೆಂಕಟನು ಚಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಬಂದ ಆವರಿಬ್ಬರು ಕನ್ನಡಿಗರು ಅಂಗರಕ್ಷಕರೊಡನೆ ಬಂದ ಹಾದಿಯಿಂದ ಕುದುರೆ ಓಡಿಸುತ್ತ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು.

ರಾಜಕಾರಣದ ಗೂಢ ತಂತ್ರಗಳು ರಾಜಕಾರ್ಯ ಧುರಂಧರರಿಗಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು? ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಮಿಂಚು ಹೊಳೆದು ಅಡಗಿದಂತೆ ಒದಗಿದ ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಹುಕ್ಕನು ಮೊದಲಿಂದ ಆಚಾ

ರ್ಯರ ಪಟ್ಟ ಶಿಷ್ಯರೂ ಬೆರಗಾಗಿ ಕುಳಿತಿರಲು, ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಉಳಿದ ಜನರ ಪಾಡೇನು? ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಜನರೆಲ್ಲ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನೆರೆದು ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕುರಿತು ತಮ್ಮ ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಹೊಳೆದಂತೆ ತರ್ಕಿಸಹತ್ತಿದರು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಇದೇ ಸುದ್ದಿ; ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಇದೇ ಮಾತು! ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯವು ಮುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಆಶ್ಚರ್ಯಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದ ಜನರಿಗೆ, ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಬಿಗಿಯು ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕುಳಿತ ಸೈನ್ಯದೊಳಗಿಂದ ಇಬ್ಬರು, ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ಮಕ್ಕಳೆನಿಸುವವರು ಶತ್ರುಪಕ್ಷದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ಅರ್ಧ ತಾಸಿನೊಳಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದದ್ದರಿಂದಂತು ಜನರ ಆಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಕಳೆಯೇರಿತು. ಹೀಗೆ ಜನರು ಅತ್ತ ಏನೇನೋ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ಇತ್ತ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಹುಕ್ಕನಿಗೆ— "ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಒಂಭತ್ತು ತಾಸಿಗೆ ದರ್ಬಾರವು ನೆರೆಯಲಿ" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿ, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಹೋಗಲಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾವು ಪರ್ಣಕುಟೀರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕರು.

ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಪರ್ಣಕುಟೀರದ ಒಳಗೆ ಇದ್ದ ಆಚಾರ್ಯಪತ್ನಿಯಾದ ವೈತಿಹೋತ್ರೀದೇವಿಯು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಚಾರ್ಯರು ಒಳಗೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ, ಆಕೆಯು ಕೌತುಕ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಆಚಾರ್ಯರು ಪತ್ರದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಅರ್ಧಾಂಗಿಗೆ ಹೇಳಿ, ಆ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕಳಿಸುವದನ್ನು ಕುರಿತು ಆ ಅಮಾತ್ಯ ಪ್ರಿಯೆಯೊಡನೆ ಗೂಢ ರೀತಿಯಿಂದ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಹೀಗೆಯೇ ಉತ್ತರ ಕಳಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಪತ್ನಿಯ ಸಮ್ಮತಿಯಿಂದ ನಿಷ್ಕರ್ಷ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ತಕ್ಕ ಪತ್ನಿಯೆಂಬುದನ್ನ ವಾಚಕರು ಈ ಮೊದಲೇ ಅರಿತಿರುವರು ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ಪತಿಯ ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಲ್ತೊಡರು ಮಾಡುವಾಕೆಯಲ್ಲ; ಪತಿಯ ಒಲವು ನೋಡಿ ಆತನ ಹೆಜ್ಜೆಯಮೇಲೆ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ನಡೆಯತಕ್ಕವಳು. ತೊಡಕಿನ ರಾಜಕಾರಣದ ವಿಚಾರಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ವೈತಿಹೋತ್ರೀದೇವಿಯು ಒಳ್ಳೇ ಸಹಾಯಕಳಾಗಿದ್ದಳು. ಅಂಥ ಆ ಅಕೃತ್ರಿಮ ಪ್ರೇಮದ ಪತಿ-ಪತ್ನಿಯರು ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಗೂಢವಾದ ವಿಚಾರವು ಯಾರಿಗೆ

ಗೊತ್ತಾಗಬೇಕು ? ಆಚಾರ್ಯರು ಭೋಜನೋತ್ತರ ವಿಶ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿ ಒಂಬತ್ತು ತಾಸಿನ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಪರ್ಣಕುಟೀರದ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ಶಿಷ್ಯರು ಆಚಾರ್ಯರ ಮಾರ್ಗ ಪ್ರತೀಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತ ಹೊರಗೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು— " ಇನ್ನು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗೋಣವೇ ? " ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದವರು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನಿತ್ತರು. ಕಂಪಲೀಯ ಅರಮನೆಯ ದರ್ಬಾರದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿಯೇ ರಾಜಕಾರಣ ಪುರುಷರೂ, ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಗಳೂ, ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಸರದಾರರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆರ್ಯಾಧ್ಯಕ್ಷರೂ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರದೊಡನೆ ದರ್ಬಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು, ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದು ನಿಂತು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಅಂದಿನ ದರ್ಬಾರ ಮಂದಿರದ ಹೊರಗೆ ನಾಗರಿಕರು ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದೆ ನೆರೆದಿದ್ದರು. ಅಂದಿನ ದರ್ಬಾರವೇ ಅಂತಹ ಮಹತ್ವದ್ದು. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಏನು ಪತ್ರ ಬಂದಿರುವದೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರು ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡುವರೆಂಬುದನ್ನೂ ತಿಳಿಯಲು ಜನರು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸುಕರಾಗಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತ ಬಳಿಕ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆರ್ಯವರ, ಕಂಪಲೀಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಈ ಮಹತ್ವದ ಪತ್ರವು ಬಂದಿದ್ದು, ನಾಳೆ ಮೂರು ತಾಸಿನೊಳಗಾಗಿ ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕಳಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಏನೂ ಉತ್ತರ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಉತ್ತರ ಹೋಗದಿದ್ದರೆ ತಾವು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೆಂದು ತಿರುವೆಂಕಟನು ಹೇಳಿದನು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ — ತಿರುವೆಂಕಟನೆಂದರೆ ಯಾರು ? ಆನೆಗೊಂದಿಯ ಅರಸನ ವ್ಯಾಘ್ರವಾಲಿಕ ಮುಖ್ಯ ಸರದಾರನೋ ಏನು ? ಛೆ ! ಆ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಆನೆಗೊಂದಿಯ ಸಿಂಹಾಸನದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭದಂತೆ ಇದ್ದ ಕುಲೀನರು ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಕೂಡುವದು ಅಶಕ್ಯ

ವಾಗಿರುವುದು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ—ಆರ್ಯವರ, ಆದೇ ತಿರುವೆಂಕಟನೇ ಶತ್ರುಪಕ್ಷವನ್ನು ಕೂಡಿರುವನು. ಆ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯ ದುರಾಲೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವವು. ಆರ್ಯರು ಹೇಳಿದಂತೆ ತಿರುವೆಂಕಟನು ಶೂರನು, ಕುಲೀನನು, ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಧಾರಸ್ತಂಭನು ಎಂಬುದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಲೋಭದಿಂದ ಅವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಕೂಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣದ ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿ, ಅವರಿಂದ ಆನೆಗೊಂದಿಯ ಒಡೆತನವನ್ನೂ, ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನೂ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಿದ್ದಾನೆ. ವೃದ್ಧ ದೇವರಾಜನು ತಿರುವೆಂಕಟನ ಭಯದಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ವರ್ಚಸ್ಸಿನಿಂದ ಮನೋದಯವು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿದ ಹಾಗಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಮೇಲೆ ಆ ತಿರುವೆಂಕಟನ ಸಿಟ್ಟು ಬಹಳ; ತನ್ನ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೆ ಈತನೇ ಅಡ್ಡಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ದುಷ್ಟನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವನು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಈತನೇ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನೆಂಬ ಸರದಾರನ ಆಧಿಪತ್ಯದ ಕೆಳಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣನು ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹೇಸುವಹಾಗಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಲಿ ಕಳ್ಳತನದಿಂದಾಗಲೀ ದೇಶದ್ರೋಹ ಮಾಡುವ ನೀಚರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಹಲವರಿರುವರು. ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದ ಈ ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯು ದೇಶದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ಬಂದಂತೆ, ದೇಶವು ಅವನತಿಯನ್ನು ಹೊಂದತೊಡಗುವದು. ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕ ರಾಜನಿಷ್ಠರಿಗೆ ಇಂಥ ದ್ರೋಹಿಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಇವರೇ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರ, ಅಥವಾ ರಾಜಭಕ್ತರ ಶುದ್ಧವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಚಟುವಟಿಕೆಯನ್ನೂ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕಾರಿಗಳಾಗುವರೆಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದು. ಶರೀರದೊಳಗಿನ ಮಾಲಿನ್ಯವನ್ನು ಹೊರಗೆಡವಲಿಕ್ಕೆ ಗುದದ್ವಾರಾದಿ ದ್ವಾರಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಮಲಸಂಚಯವಾಗಿ ಶರೀರವು ರೋಗಬಾಧೆಯಿಂದ ನಾಶವಾಗ

ಬಹುದಾಗಿರುವಂತೆ, ಇಂಥ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ದುಷ್ಟರು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿಜವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರಲ್ಲಿ, ಅಥವಾ ರಾಜಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಅವರೂ ಮನುಷ್ಯರೇ ಆದದ್ದರಿಂದ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲವಾದ ದುರ್ಗುಣಗಳೂ-ದುರಾಚಾರಗಳೂ ಸೇರಿ ಅವರ ಪವಿತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತಿಯು ಅಳಿದುಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಶುದ್ಧೀಕರಣದ ದ್ವಾರಗಳಂತೆ ಇವರು ಇರಬೇಕು! ಇವರ ಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಹೇಸಿ ದುರ್ಗುಣಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸಹಾಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂಥ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಇಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅಥವಾ ಇವರ ಅನುಕೂಲವನ್ನು ಪಡೆದು, ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರ ಮಾಡೋಣ ವೆನ್ನುವವರ ಕೈಯಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವು ಆಗದು; ಯಾಕಂದರೆ ಈ ದುಷ್ಟರು ಉಪದೇಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಣಿಯದವರಾದ್ದರಿಂದ, ಇವರು ತಾವಾಗಿ ಬಗ್ಗಿ ಬರುವಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರ ಸಂಪಾದನಕ್ಕಾಗಿ ತಾವಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಇವರು ಮುತ್ತುವರು; ಎಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಇವರು ಮಾಡಬಾರದ್ದು ಮಾಡಿ ದುಡಿ ಯದೆ ಉಣ್ಣಬೇಕೆನ್ನುವವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು ಇವರ ಸೇವದಿಂದ ಮೈತುಂಬ ಎಚ್ಚರುಳ್ಳವರಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ದುಷ್ಟ ದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನಾದರೂ ದೇವರು ಸದುದ್ದೇಶದಿಂದಲೇ ಉತ್ಪನ್ನ ಮಾಡಿರುವನೆಂದು ಸುಜನರಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರ ಈ ಸತ್ಯ ವಿಚಾರವನ್ನು ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು ಲಕ್ಷ್ಯದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು; ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ತಿರುವೆಂಕಟನಂಥ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯೂ, ಕುಲೀನನೂ, ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಯೂ, ಕನ್ನಡಮಾತೆಯ ಸತ್ಪುತ್ರನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನೂ ಹೀಗೆ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಒಳಗೆ ಬಿದ್ದು ದೇಶ ದ್ರೋಹದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ ಬಳಿಕ ಮಾತಾಡುವದೇನು? ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯ ವರ, ನೀವು ಆಗಲೆ— " ಹೀಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರೀತಿಯಿಂದಾಗಲಿ, ಕಳ್ಳತನದಿಂದಾ ಗಲಿ ದೇಶದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡುವ ನೀಚರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಜನ ರಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಿದಿರಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು ಎಷ್ಟು ವರ್ಗ ದವರಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ತತ್ವಜ್ಞರಾದ ತಮ್ಮ ಮುಖದಿಂದ ಕೇಳುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನನಗಾಗಿದೆ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಆರ್ಯವರ, ಕರ್ನಾಟಕದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆ

ಲ್ಲರೂ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ತಾವು ಮಾಡಿರುವ ಪ್ರಶ್ನೆಯು ಲೋಕಹಿತಕಾರವೇ ಇರುವುದು. ಮಹಾತ್ಮರೇ, ದೇಶದ್ರೋಹವು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ತಿರಸ್ಕರಣೀಯವಾಗಿರಲು, ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅದು ನರಕ ಸಾಧಕವೆಂದು ಯಾಕೆ ಹೇಳಬೇಕು ? ನಮ್ಮ ಹಡೆದ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳಿಗೂ ತಾಯಿಯಾಗಿರುವ ಭೂಮಾತೆಯ ದ್ರೋಹವು ಪರಾತ್ಪರ ಮಾತೃವಿನ ದ್ರೋಹವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಭೂಮಾತೆಯ ದ್ರೋಹವೆಂದರೆ ಆಕೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ, ಹಾಗು ಆಕೆಯು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ತಿರುಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗದಂತೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವದು ! ಹೀಗೆ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವ ದ್ರೋಹಿಗಳಲ್ಲಿ—೧. ನಿರ್ಲಜ್ಜರು, ೨. ಮರುಳರು, ೩. ದುರುಳರು, ೪. ಕೊಳಕರು ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಗದ ದ್ರೋಹಿಗಳಿರುವರು. ತಿರುವೆಂಕಟನಂಥ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳೇ ನಿರ್ಲಜ್ಜರು; ಯಾಕಂದರೆ ಇವರು ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಮಾತೃದ್ರೋಹ ಮಾಡುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿ, ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರೀತಿಯಿಂದ ದೇಶದ್ರೋಹದ ಅಥವಾ ರಾಜದ್ರೋಹದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವರು. ತಿರುವೆಂಕಟನು ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾದುದರಿಂದಲೇ ಯವನ ಸೈನ್ಯದ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾದ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ತಾನು ಯಾರೆಂಬ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ದ್ರೋಹಚಿಂತನಕ್ಕಾಗಿ ತಾನು ಸ್ವತಃ ಒಬ್ಬ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯೊಡನೆ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಪತ್ರ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಸಗಣಿಯ ಆಸೆಯಿಂದ ಪರಕೀಯ ಶತ್ರುಗಳ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಸ್ವಕೀಯರ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಅಹಿತದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ನಿರ್ಲಜ್ಜರು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೇರೆ ಯಾರಿರುವರು ? ಇನ್ನು ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹಾರಕ ಶತ್ರುಗಳ ಬಲ-ವೈಭವಗಳಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ—" ಇಂಥ ಬಲಿಷ್ಠರಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ ನಾವು ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿರುವೆವು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪರದೇಶದ ಶತ್ರುಗಳಿಂದಂತೂ ಇರಲಿ, ನಮ್ಮನಮ್ಮೊಳಗೆ ಬಡಿದಾಡಿ ನಿರ್ನಾಮವಾಗುತ್ತಿದ್ದೆವು; [illegible] ಇವರಿಂದ ರಕ್ಷಿತರಾಗಿ ಅವರ ಅನ್ನವನ್ನು ಉಣ್ಣುತ್ತಿದ್ದ ನಾವು, ಅವರಮೇಲೆ ತಿರುಗಿ ಬೀಳುವದು ಪಾಪವೆ. [illegible] " ಎಂಬವೇ ಮೊದಲಾದ ಮರುಳತನದ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯ [illegible] ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲಿಸಿ

ನಡೆಯುವವರು ಮರುಳ ದ್ರೋಹಿಗಳು. ಈ ಮರುಳರಿಗೆ, ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂ-ತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡಿರುವ ಶತ್ರುಗಳು, ಪ್ರಜೆಗಳಾದ ತಮ್ಮ ಬಲದ ಅಥವಾ ಮರುಳುತನದ, ಅದರಂತೆಯೇ ತಮ್ಮ ದೇಶದ ದುಡ್ಡಿನ ಸಹಾಯದಿಂದ, ಕುರುಬನು "ಕುರಿಯ ಹಿಂಡನ್ನು ಕಾಯುವಂ"ತೆ ಅತ್ತಿತ್ತ ಮಿಸುಕಾಡ ಗೊಡದೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಯುವರೆಂಬುದೂ, ತಮ್ಮ ಹಣದೊಳಗಿನ ಅತ್ಯಲ್ಪ ಭಾಗವನ್ನು ಮಾತ್ರ ತಮ್ಮ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದಂತೆ ಮಾಡಿ, ಉಳಿದದ್ದನ್ನು ತಮ್ಮ ಚಕ್ಕಂಡಕ್ಕೆ ಹಾಳು ಮಾಡುವರೆಂಬುದೂ ಈ ಮರುಳರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವದಿಲ್ಲ! ಇನ್ನು ಇತ್ತ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತ್ಮಭೂಮಿಯ ವಿಷಯ ವಾಗಿಯೂ ಪ್ರೇಮವಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಸ್ವೋದರಂಭರಣದಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ದೇಶಭಕ್ತರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಪಹಾರಕರನ್ನೂ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಾಪಹಾರ ಕರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ದೇಶಭಕ್ತರನ್ನೂ ನಿಂದಿಸುತ್ತ, ಗೊತ್ತು ಬಂದ ಹಾಗೆ ಕೊಡೆ ಹಿಡಿದು ಎರಡೂ ಕಡೆಗೆ ದ್ರೋಹಿಗಳಾಗಿ ನಡೆಯುವ ಮೋಸಗಾರರು ದುರುಳ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು. ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಅತ್ಯಂತ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಯನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತ ಒಳಗಿಂದೊಳಗೇ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶದ್ರೋಹ ಮಾಡುವ ಕಳ್ಳರು ಕೌಳಿಕ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು. ಆಯ್ಯಾವರ, ಈ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಪರತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಇದ್ದೇ ಇರು ವರು. ಇಂಥ ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯ ಲೇಶವೂ ಇಲ್ಲದ ಶುದ್ಧವೃತ್ತಿಯ, ಅಂದರೆ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವದ ತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾದ ಜನರು ಅತಿ ವಿರಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಸ್ವಾರ್ಥವು ಬಹುತರ ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿ ದ್ದಿಲ್ಲ. ಸ್ವಾರ್ಥವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಭಂಗ ಬಂದೀತೆಂಬ ಭಯವು; ಆ ಭಯ ವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗುಪ್ತವಾದದ್ದಾಗಲಿ, ವ್ಯಕ್ತ ವಾದದ್ದಾಗಲಿ ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯು; ಹೀಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥ ಬುದ್ಧಿಯ ಸರ್ವಥಾ ಅಂತಃಕರಣವುಳ್ಳ ದೇಶಭಕ್ತರು ಉದಯವಾಗುವದೇ ವಿರಲ; ಅಂಥವರು ಉದಯವಾದರೆ ಅಚ್ಚ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಸುವಾಸನೆ ಯಂತೆ ... ಕಸ್ತೂರಿಯ ಸುವಾಸನೆ ಹರಡುವಂತೆ, ಇಂಥ ಅಚ್ಚ ದೇಶಭಕ್ತರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಬಹು ಜನರು ದೇಶಭಕ್ತಿಯು ಳ್ಳವರಾಗುವರು; ಇಂಥ ಅಚ್ಚ ದೇಶಭಕ್ತರಿಂದ ಉದಯಿಸಲಾಗುವವರು ಅಪರೂಪ ವಾಗಿದ್ದರೂ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅಭ್ಯುದಯದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈಶ್ವರಸಂಕೇತದಿಂದ

ಇಂಥವರು ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾಗುವರು. ಇಂಥ ಪವಿತ್ರ ಜನರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ದೇಶದ ಜನರ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ತಟ್ಟನೆ ಬದಲಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವು ಆಗಿಹೋಗುತ್ತದೆ! ಆರ್ಯವರ್ಯರೇ, ಮುಂದೆ ಕಲಿಯುಗದ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕಲ್ಕಿಯು ಅವತಾರವಾಗತಕ್ಕದ್ದಿದ್ದು. ಆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಕಲ್ಕಿಯ ಮೈಮೇಲಿನ ಗಾಳಿ ತಗಲಿಯೇ ಜನರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳು ಸನ್ಮಾರ್ಗಪ್ರವೃತ್ತವಾಗುವವೆಂದು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ, ಆದ್ದರಿಂದ ಸತ್ಪುರುಷರಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರ ಸಹವಾಸದ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲ. ಕುಗುಡಿಯು ಕುಂಬಾರ ಹುಳವು ಅನ್ಯಜಾತಿಯ ಹುಳವನ್ನು ತಂದಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಕುಕ್ಕಿಕುಕ್ಕಿ ತನ್ನಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ, ಸತ್ಪುರುಷರಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು ಸುಡಿಯಂತೆ ನಡೆದು ಜನರನ್ನು ತಮ್ಮಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು; ಇಂಥ ಅದ್ಭುತ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಆ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಮಹಾ ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಅವರ ಸಹವಾಸದ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದೆ ಆ ಪತಿತರು ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುವರು. ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಉಣ್ಣಿಯು ಗೋಮಾತೆಯ ಕೆಚ್ಚಲದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅದು ಸೇವೆಯಿಂದ ಗೋಮಾತೆಯನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ, ಆಕೆಯ ಮೊಲೆಯೊಳಗಿನ ಅಮೃತ ಪಾನಮಾಡಿ, ಅಮರವಾಗದೆ ಗೋಮಾತೆಯನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿ, ಅಗಯ ಮೊಲೆಯ ರಕ್ತ ಹೀರಿ ಉಬ್ಬಿ ಉರುಳಿಬಿದ್ದು ನಾಶಹೊಂದುವದು; ಅದರಂತೆ ದೈವಹೀನರಾದ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು ತಮ್ಮ ಮಾತೃಭೂಮಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರೂಪವಾದ ಆಕೆಯ ಮೊಲೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛ ಕುಡಿದು ಕೃತಾರ್ಥರಾಗದೆ, ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಘಾತಕ ಕೃತಿರೂಪ ಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯರೂಪವಾದ ತಾಯಿಯ ಮೊಲೆಯೊಳಗಿನ ರಕ್ತವನ್ನು ಯಥೇಚ್ಛ ಕುಡಿದು ಉಬ್ಬಿ ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದು ಕಡೆಗೆ ನಾಶಹೊಂದಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಉಣ್ಣಿಯಂತೆ ಗೋಮಾತೆಯನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ ಆಕೆಯ ಸೇವೆ ಮಾಡದೆ ಬರಿಯ ರಕ್ತವನ್ನು ಹೀರಿದರೆ, ಗೋಮಾತೆಯು ವ್ಯಾಧಿಹೊಂದಿ ಉಣ್ಣಿಗಳೂ ದೆಸೆಗೇಡಿಗಳಾಗಿ ಕಡೆಗೆ ಮರಣ ಹೊಂದುವಂತೆ, ಭೂಮಾತೆಯೊಡನೆ ದ್ರೋಹ ಬಳಿಸುವ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳ ಕೃತಿಯಿಂದ ಭೂಮಾತೆಯ ಗತಿಯೂ, ಆ ದ್ರೋಹಿಗಳ ಗತಿಯೂ ಆಗಬಹುದು; ಆದರೆ ದೇಶಭಕ್ತ

ರೆಂಬ ಪುಣ್ಯವಂತರು ತಮ್ಮ ದೇಹ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ಭೂಮಾತೆಯ ರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿ ಆಕೆಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದ, ಅವರ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೇ ಭೂಮಾತೆಯ ಜೀವನವಾಗಿ, ಉಣ್ಣೆಯಂತೆ ಇದ್ದ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳೂ ಬದುಕಿ ಉಳಿಯುತ್ತಿರುವರು! ಒಟ್ಟಿಗೆ ದೇಶೋದ್ಧಾರಕರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಬಹು ಘನವಾದದ್ದು. ಅವರಿಗೆ ಭೂಮಾತೆಯ ಆಶೀರ್ವಾದದಿಂದ ಇಹದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸುಖವು ದೊರೆಯುವದಲ್ಲದೆ, ಪರದಲ್ಲಿ ಸದ್ಗತಿಯು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗುವದು! ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇಹದಲ್ಲಿ ಲೋಕ ತಿರಸ್ಕರಣವೂ, ಪರದಲ್ಲಿ ನರಕವೂ ತಪ್ಪದು! ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಮೂರು ದಿನ ಬಾಳುವ ಈ ದೇಹದ್ದೇ ನಂಬಿಗೆಯಿಲ್ಲದಿರುವಾಗ, ಆ ದೇಹದಿಂದ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ಕ್ಷುದ್ರ ವಿಷಯಗಳ ಪಾಡೇನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪರಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂಥ ಪರಲೋಕ ಸಾಧನವಾದ ಧರ್ಮದಲ್ಲಿಯೂ, ಅಂಥ ಧರ್ಮದ ಪ್ರಭುವಾದ ಪರಮೇಶ್ವರನಲ್ಲಿಯೂ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು, ಆ ಪರಮೇಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಶಾಶ್ವತ ಪರಲೋಕವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಮಾತೆಯ ಸೇವೆಯಿಂದ ಆ ಮಾತೃರೂಪ ದೈವತದ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆಯಿರಿ. ಎಂದಾದರೊಂದು ದಿನ ಬಿದ್ದು ಹೋಗತಕ್ಕ ಈ ದೇಹವು ದೇಶಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವ ಸುಯೋಗ ಒದಗಿದಾಗ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಧನ್ಯರೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ! ದೇಶಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸಿ ನೀವು ಉಳಿದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರೂಪ ಅಮೃತವನ್ನು ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೇ ಪಾನಮಾಡಿ ಅಮರರಾಗಿರಿ; ಉಳಿಯದಿದ್ದರೆ ನಿಮ್ಮ ಶ್ರಮದ ಫಲವನ್ನು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಬಡಿಸಿ ಇಟ್ಟು, ನೀವು ಅದರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಲಿಯಿರಿ! ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸುಭೇದಾರನಾದ ಮಲಿಕನಾಯಿಬನು ಈ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಏನು ಬರೆದಿರುವನೆಂಬುದನ್ನು ಇನ್ನು ಹೇಳಬೇಕೇ? ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾಯಿಬನಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಕೈ ತೋರಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ನಿಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯವು ದೇಶಭಕ್ತಿಪೂರಿತವಾಗಿದೆಯೇ? ಹಾಗೆ ಪೂರಿತವಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಸ್ಮರಣಮಾಡಿ, ಈ ದೇಹವು ದೇಶಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದೇವೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಆ ಪೃಥ್ವೀರಾಜನ ಸಿಂಹಘೋಷ ಮಾಡಿರಿ, ಎಂದಕೂಡಲೆ ಆ

ಪ್ರಚಂಡ ಸಭೆಯು “ ಹರಹರ ಮಹಾದೇವ ” ಎಂದು ನಾಮಘೋಷ ಮಾಡಲು, ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದವಾದ ಆ ಶಿವನಾಮ ಘೋಷವು ಸಭಾಸ್ಥಾನವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಹೊರಬಿದ್ದು ದಿಕ್ತಟವನ್ನು ತುಂಬಿತು !

ಹೀಗೆ ಶಿವನಾಮ ಘೋಷವಾದ ನಂತರ ಸಭೆಯು ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ಈ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಪತ್ರವನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಆರ್ಯರು ಪತ್ರವನ್ನು ಪಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಪೆಟ್ಟು ಎರಡು ಸಾರೆ ಓದಿ ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡಲು, ಅವರು ಅದನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಡುವಾಗ—“ ಆಚಾರ್ಯವರ, ನನ್ನಂಥ ಮಠಸ್ಥರಿಗೆ ಈ ರಾಜಕಾರಣದ ತೊಡಕು ಹ್ಯಾಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ? ಆದರೆ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಬೇಡಿಕೆಯು ತೀರ ಅಶಕ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ, ಹುಕ್ಕ, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ, ಬುಕ್ಕ, ಮಲ್ಲಸರ್ಜ ಇವರಂಥ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರು ಆ ನಾಯಬನ ಬೇಡಿಕೆಗೆ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕಬಹುದೆ? ಕನ್ನಡಿಗರು ಅಂಥ ಹತವೀರ್ಯರಾಗಿರುವರೆಯೇ ? ಅವರು ತಮ್ಮ ಮೂಲಾಧಾರವನ್ನು ಕಳಕೊಂಡು ನಿರಾಶ್ರಿತರಾಗಿ ಉಳಿಯಬಹುದೇ ? ಮಲಿಕನಾಯಬನು ನ್ಯಾಯಪಕ್ಷಪಾತಿಯೂ, ರಾಜಕಾರ್ಯಕುಶಲನೂ, ಶೂರನೂ ಎಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿರುವುದು. ಇಂಥವನು ಇಂಥ ಅಶಕ್ಯ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಬೇಡಿರಬಹುದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಲು, ಅವರು ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರಿಗೆ—“ ಈ ಪತ್ರದ ಮರ್ಮವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರೇ ಬಲ್ಲರು. ಅದಕ್ಕೆ ಏನು ಉತ್ತರ ಬರೆಯಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಅವರದೇ; ಆದರೆ ಆರ್ಯರು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದಂತೆ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಬೇಡಿಕೆಯು ನಮಗೂ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ ” ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರೂ, ಉಳಿದ ಯುದ್ಧೋತ್ಸುಕರಾದ ಸಭಾಸದರೂ ಪತ್ರದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಆತುರಪಡತೊಡಗಿದರು. ಅದರಲ್ಲಿ ಆರ್ಯದ್ವಯರ ಸಂದಿಗ್ಧ ಮಾತುಗಳಿಂದಂತು ಸಭಿಕರ ಆತುರತೆಯು ಹೆಚ್ಚಯಿತು. ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸಂಬೋಧಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಯಾರಿಗಾಗಬೇಕು ? ಪತ್ರದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ

ಹೇಳುವ ಔದ್ಧತ್ಯವನ್ನು ಯಾರು ಮಾಡಬೇಕು ? ಈ ಅಧಿಕಾರವು ಆರ್ಯದ್ವಯರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಇತ್ತು. ಅಧಿಕಾರಾತಿಕ್ರಮ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಅವಿವೇಕಿಗಳು ಆ ಸಭಿಕರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಕೇವಲ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿರಲು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು— ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಪತ್ರವನ್ನು ಇದ್ದಕ್ಕಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಓದಿದರೆ ಸಭಿಕರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಅದು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಸ್ವತಃ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಯಾವನೀ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದು, ಅದರ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಪಂಡಿತ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳವರು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಬಹುತರ ಇಲ್ಲಿರುವ ಕನ್ನಡ-ತೆಲಗು ಭಾಷೆಗಳನ್ನಾಡುವವರಿಗೆ ಅದು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ: ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಪತ್ರದ ಭಾಷಾಂತರವನ್ನು ಕನ್ನಡದಿಂದ ಮಾಡಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳಿರಿ. ಸುಜನನಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ನನ್ನನ್ನು ಕುರಿತು ಅನ್ನುವದೇನಂದರೆ—

“ ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಸಂಪನ್ನರಾದ ರಾಜಕಾರಣಪಟು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ—ನಿಮ್ಮ ಮಿತ್ರ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದೇನಂದರೆ— ನಮ್ಮ ಒಡೆಯರಾದ ಬಾದಶಹ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದರವರು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಶೂರ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ ರಾಜರನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಜಯಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಅದರ ಮೇಲೆ ಮಂತ್ರಿ ದೇವರಾಜರನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಾಂಡಲಿಕ ರಾಜರನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆನೆಗುಂದಿಯು ತಗಲಖ ಬಾದಶಹರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೊಳಪಟ್ಟ ರಾಜ್ಯವಾಗಿದೆ. ದೇವರಾಜರು ನಮ್ಮ ಅಂಕಿತರಾಗಿದ್ದು. ಅವರ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀವು ಹುಕ್ಕನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಪುಂಡ ಕುರುಬನನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಬಾದಶಹರ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಕಾರಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿ ಕ್ಯಾಗೆಹಳ್ಳಿಗೋ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡಿರುವಿರಿ. ನಮ್ಮ ಸರದಾರನಾದ ಕಾಶೀಮುಖಾನನು ನಿಮ್ಮ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ, ಬೇರೆ ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೂ ತಿಳಿಸಿದ ನಾವು ವಿಚಾರಿಸುವೆವು. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮಾಂಡಲಿಕ ರಾಜ್ಯದೊಳಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೀವು ದುರ್ಬೋಧದಿಂದ ಕೆಡಿಸುತ್ತಿರುವದು ನ್ಯಾಯವಲ್ಲ.

ನಿಮ್ಮನ್ನು ತತ್ ಕ್ಷಣ ದಂಡಿಸಲು ನಾವು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೂ, ಶಮಪ್ರಧಾನ ರೆಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿ ನೀವು ಜನ್ಮತಾಳಿದವರಾದದ್ದ ರಿಂದಲೂ, ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಯುದ್ಧ ಮಾಡದೆ ಚಾತುರ್ಯದಿಂದ ನೀವು ತಕ್ಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದಲೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಿಂಸೆಗೆ ಹೇಸುವ ನಾವು ಈಗ ನಿಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವೆವೇನೆಂದರೆ— ಎಲ್ಲ ಚಳವಳಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣ ರಾದ ನೀವು ಕೂಡಲೆ, ನಮ್ಮ ಸೈನಾಧಿಪತಿಯಾಗಿ ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ಕಂಪ ಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿರುವ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನಖಾನರ ವಶವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಬರಬೇಕು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಬಾದಶಹರ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಸೈನ್ಯವು ತನಗೆ ಸರಿದೋರುವ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಪಾರುಪತ್ಯ ಮಾಡಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ತರುವುದು; ಆದರೆ ವ್ಯರ್ಥ ಹಿಂಸಾ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆವು, ನೀವು ಕೂಡಲೆ ನಮ್ಮ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿ- ಮಾನಖಾನರಿಗೆ ಶರಣು ಬರಬೇಕು. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಬರೆಯಲವಶ್ಯವಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ಪತ್ರದಂತೆ ನಡೆಯದಿದ್ದರೆ ನಾವು ಕಲಿಸತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಯುದ್ಧ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಕಲಿಸುವೆವು.

ಇತಿ ಸಲಾಂ ”

೪೨. ಪರತಂತ್ರರಿಗೆ ಸೆರೆಮನೆಯೇ ಸ್ವರಾಜ್ಯವು

ಪತ್ರವು ಸಂಕ್ಷೇಪರೂಪವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದರ ಮರ್ಮಭೇದಕತೆಯಿಂದ, ಹಾಗು ವಿಶೇಷವಾಗಿ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರಾಣವಾಗಿರುವ ಮಾಧವಾ ಚಾರ್ಯರು ತಾವಾಗಿ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಬರೆದಿದ್ದರಿಂದ ಸಭೆಗೆ ಸಭೆಯೇ ಸಂತಾಪಗೊಂಡಿತು. ತನ್ನದೊಂದು ಪತ್ರದಿಂದ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಬರುವಷ್ಟು ಆಚಾರ್ಯರೂ, ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿ

ಗರೂ ತೇಜೋಹೀನರಾಗಿರುವರೆಂಬ ಆರೋಪ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಕ್ಕ-ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ-ಬುಕ್ಕ ಮೊದಲಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರ ವೀರವೃತ್ತಿಯು ಅನಿವಾರವಾಯಿತು. ಆಚಾರ್ಯರೆದುರಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಲಾರದ ಆ ಗುರುಭಕ್ತರು ಆವೇಶದಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಎದ್ದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ— "ಭಗವನ್, ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಬೇಕು; ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಂದ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮ ವೀರ ಸೈನಿಕರ ಖಡ್ಗಗಳು ಇನ್ನು ಒರೆಗಳಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರವು" ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆ ವೀರರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಒರೆಗಳಿಂದ ಹಿರಿದ ಕೂಡಲೆ, ಆ ವೀರರ ಸಭೆಗೆ ಸಭೆಯೇ ವೀರಾವೇಶಗೊಂಡು ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯಿತು! ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗುವದು ನಿಶ್ಚಯವೆಂದು ಸಾಣೆ ಹಿಡಿದು ಸಜ್ಜು ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದ ಆ ವೀರರ ನಿಶ್ಶಿತ ಖಡ್ಗಗಳು ಲಕಲಕನೆ ಹೊಳೆದು, ವೀರರ ಅಂತಸ್ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಅಭಿವೃದ್ಧಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದವು. ಹೀಗೆ ನಿಶ್ಶಬ್ದವಾದ ಆ ಸಭಾಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಖಡ್ಗ ಹಿರಿದ ವೀರರ ವೀರಾವೇಶದಿಂದ ಅವರ ಮೈ ಉಬ್ಬಿ ಅಂಗಿಯ ಕಸಿಗಳು ಹರಿಯುತ್ತಿರಲು, ಅತ್ಯಂತ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಉಚ್ಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ— "ಹಾಗಲ್ಲದೇನು?" ಎಂಬ ತ್ರಿಪದ ಉದ್ಗಾರವು ಸಹಜವಾಗಿ ಸಭಿಕರ ಕರ್ಣರಂಧ್ರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿತು. ಆಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು— "ಯಾರಿಗಾದರೂ ತ್ವೇಷ ಉಂಟಾಗುವುದೇ ಸರಿ" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ಆಚಾರ್ಯರು ವಿನಯದಿಂದ— "ಆರ್ಯವರ, ತಮ್ಮಂಥ ಸತ್ವಸ್ಥರ ಚಿತ್ತವೂ ಕ್ಷೋಭಿಸುವಷ್ಟು ಅಪಮಾನವು ನಾಯಬನ ಪತ್ರದಲ್ಲಿರುವುದು ನಿಜವು. ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮನ್, ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದ ನಾವು ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ನಡೆಯಬೇಕಾಗಿರುವುದು" ಎಂದು ನುಡಿದು ಸಭೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— "ವೀರರೇ, ಮೊದಲು ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿರಿ; ಇದು ಖಡ್ಗ ಹಿರಿಯುವ ಸಮಯವಲ್ಲ" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ, ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರು ತಲೆಬಾಗಿ ತಮ್ಮ ರಾಷ್ಟ್ರಗುರುವಿನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಮನ್ನಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿದರು. ಆಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ನಗೆಮೊಗದಿಂದ ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು— "ವೀರರೇ, ನಿಮ್ಮ ಈ ವೀರಾವೇಶವು

ಅಯೋಗ್ಯವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ತಪ್ಪು ತಿಳುವಳಿಕೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಗೌರವವು ಬರುತ್ತಿರುವದು; ಯಾಕೆಂದರೆ ನಾಯಬನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—“ಕರ್ನಾಟಕದ ಜಾಗೃತಿಯು ಯುವನರಾದ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಾಚರಣೆಯ ಮೂಲಕ ತಾನಾಗಿ ಉಂಟಾಗಿರುವದೆಂತಲೂ, ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರು ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಯಂಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವರೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯದೆ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯನೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಾನು ಎಲ್ಲ ಜಾಗೃತಿಯ ಮೂಲವೆಂದೂ, ನನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನು ದೇಶ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಡಿಸಿಬಿಟ್ಟರೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಿರ್ಜೀವರಾಗುವರೆಂದೂ ತಿಳಿದಿರುವನು; ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡ ವೀರರು ನೀವೆಲ್ಲರು ಕೇವಲ ಎರವಿನ ಆವೇಶದವರಾದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವ ಜಾಗೃತಿಯು ನಿಜವಾದ ಜಾಗೃತಿಯಲ್ಲವೆಂದು ನಾಯಬನು ತಿಳಿದಿರುವನು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕಾರ್ಯದ ಭಾರವನ್ನು ಸ್ವಯಂಸ್ಫೂರ್ತಿಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ವಹಿಸಿ ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ನಾಯಬನ ಗ್ರಹಿಕೆಯು! ಅಂತೇ ಆತನು ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪತ್ರ ಬರೆದು ಕರ್ನಾಟಕವು ಸತ್ವಹೀನವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ನಾಯಬನ ಈ ಭಾವನೆಯು ಸತ್ಯವಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಸತ್ವಹೀನರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾಗಲು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಹಿಂಜರಿಯುತ್ತದೆ! ಆದರೆ ಶೂರರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನೀವು ಹಾಗೆ ಪರಪ್ರತ್ಯಯನೇಯ ಬುದ್ಧಿಯವರೂ, ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಕುರಿಗಳಂತೆ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಹೋಗುವವರೂ ಎಂದು ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ತಿಳಿದಿರುವುದಿಲ್ಲ; ನಿಜವಾಗಿ ನೀವು ಅಂಥವರು ಇರುವದೂ ಇಲ್ಲ; ಆದರೆ ನನ್ನ ಈ ಭಾವನೆಯ ಸತ್ಯತೆಯ ಅನುಭವವನ್ನು ನೀವು ಈಗ ನನ್ನ ಮುಂದೆ ಕತ್ತಿ ಹಿಡಿದು ನನಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವದಕ್ಕಿಂತ ನನ್ನ ಪಶ್ಚಾತ್ ನಾಯಬನಿಗೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವದರಲ್ಲಿಯೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ನಿಜವಾದ ಪೌರುಷವೂ, ಹಿತವೂ ಇರುತ್ತದೆ! ಬರಿಯ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಅಲೌಕಿಕ ಮಹಾತೇಜಸ್ವಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಯಾವುದೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರ ಹೊಳೆದುಹೋದ ಮಾತ್ರದಿಂದ, ಆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ನಿಜವಾದ

ಶಾಶ್ವತ ಉತ್ಕರ್ಷವಾಗಲಾರದು; ಹಾಗಾಗಬೇಕಾದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಜನರು ಧರ್ಮಪ್ರೇರಿತ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿರಬೇಕಾಗುವದು. ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ಕುರಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣೆಕ್ಕಾಗಿ ಏಕೋಭಾವದಿಂದ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ದೈವೀ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಹೊಳೆದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಾನು ನಿಮಗೆ ತೋರಿಸಲು, ನಾನು ತೋರಿಸುವ ಆ ಮಾರ್ಗಕ್ಕಿಂತ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನಾದ ನನಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಮಹತ್ವಕೊಟ್ಟು ನೀವಾದರೂ ದೈವೀಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದಲೇ ಸದ್ಭಾವದಿಂದ ನನ್ನ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಿರಿ; ಇದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಬೆಳೆಯಹತ್ತಿ, ಅದರಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬನಂಥ ವಿವೇಕಿಯಾದ ಸುಭೇದಾರನನ್ನೂ ಅವಿವೇಕಿಯಾಗಿ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಕರ್ನಾಟಕವು ಬಲಿಷ್ಠವಾಗುತ್ತಿರುವುದು! ವೀರರೇ, ನಿಮ್ಮ ಕೃತಿಗಳಿಂದ ಶತ್ರುಗಳು ಕ್ಷೋಭಿಸಿ ವಿಕಾರವಶವಾಗಿ ಅಸನ್ವಿತ ಕೃತ್ಯ ಮಾಡಹತ್ತಿದ ಮಾನದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ! ದುಷ್ಟ ಸರ್ಪವು ಕೋಲಿನ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಾಗಲೇ ಭುಸುಗುಟ್ಟುವದಲ್ಲವೆ? ಆದ್ದರಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಇಷ್ಟು ಅಟ್ಟಹಾಸದಿಂದ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳಿಸಿ, ಮೂಗು ಕೊಯ್ದು ಅಪಮಾನ ಮಾಡುವಂತೆ, ನನ್ನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಅಪಮಾನಗೊಳಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವನು; ಆದರೆ ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಮೂಗು ಕೊಯ್ಯಹೋಗಿ ನಾಯಬನು ತನ್ನ ಮೂಗನ್ನು ತಾನೇ ಕೊಯ್ದುಕೊಂಡು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡುವಂತೆ ನನ್ನ ಪಶ್ಚಾತ್ ನೀವು ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ನೀವು ನನ್ನ ನಿಜವಾದ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ, ಈ ಆರ್ಯದ್ವಯರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾದವರೂ ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿಯುವೆನು. ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು, ನನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆನಿಸುವ ನೀವು ನಾಯಬನ ಭಾವನೆಯಂತೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲದವರಿದ್ದರೆ, ಬಂಗಾರವೆಂದು ನಂಬಿ ಹೊಂಬ ಹಿತ್ತಾಳೆಯನ್ನು, ಅಥವಾ ರತ್ನವೆಂದು ತಿಳಿದು ಕಾಜನ್ನು, ಅಥವಾ ಸಿಂಹವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸಿಂಹದ ತೊಗಲು ಹೊದ್ದ ನರಿಯನ್ನು ನಾನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದಂತಾದೀತು! ಈಗ ಒಂದೇಸವನೆ ನಾನು ಉಪದೇಶಿಸಿರುವಂತೆ ನನ್ನ ಪಶ್ಚಾತ್ ನಡೆಯುವವರು ನೀವು ಎಷ್ಟು ಜನರಿರುವಿರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು

ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಯೇ ತೀರುವೆನು. ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಸ್ವಂತದ ರೆಕ್ಕೆಯ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಉಡ್ಡಾಣ ಮಾಡಲಾರದ ಕ್ಷುದ್ರ ಗಪಡಿಯನ್ನು ಗರುಡಪಕ್ಷಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಊದಿ ಊದಿ ಅದನ್ನು ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಹಾರಿಸಿದರೆ ಅದು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಹಾರೀತು? ಹಾಗೆ ಹಾರಿಸುವವರಾದರೂ ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಹಾರಿಸಿಯಾರು? ಆದ್ದರಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬನಂಥ ಯೋಗ್ಯ ಒರೆಗಾರನು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆನಿಸುವ ನಿಮ್ಮ ಒರೆಪಚ್ಚಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈವರೆಗೆ ಪಟ್ಟ ನನ್ನ ಶ್ರಮವು ಗಾಳಿಯನ್ನು ಗುದ್ದಿ ನೋವು ಮಾಡಿಕೊಂಡಂತೆ ವ್ಯರ್ಥವಾದದ್ದೋ, ಅಥವಾ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಸತ್ಪರಿಣಾಮಕಾರಿಯಾದದ್ದೋ ಎಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಯೇಬಿಡುವೆನು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವನ ಪತ್ರದ ಉತ್ತರವಾಗಿ ನಾಳೆ ಬೆಳಗಿನ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಸೇರಿಬಿಡುತ್ತೇನೆ; ಇದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಥಾ ಅಂತರವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಯಾಕೆ, ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ನನ್ನ ವಿಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿರುವುದೋ? ನಾನು ಹೋದರೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನೀವು ಶಂಕಿಸುತ್ತಿರುವಿರೋ? ಹಾಗೆ ನೀವು ಕಂಪಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ-ಶಂಕಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಸತ್ವಹಾರಕವಾದ ನಿಮ್ಮ ಆ ಭಯ-ಶಂಕಗಳನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಾಳೆಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಸೇರುವುದು ನಿಶ್ಚಯವು!"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕ್ಷಣ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದು ಮತ್ತೆ ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು— "ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಸ್ವತಃ ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನೀವು ಸರ್ವಥಾ ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿರಿ; ನನ್ನಂಥ ಒಬ್ಬ ಕರ್ಮಠ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ವಿವೇಕಿಯಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ತನ್ನ ಪದರಿನಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಪಂಡಿತನಂತೆ ನಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಎರಡನೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಾನು ಹೋಗದಂತೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಗಿಯಾದ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿಯಾನಲ್ಲದೆ, ನನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಹಿಂಸಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ಒಂದಿಲ್ಲ ಒಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದರೆ, ಅಥವಾ ನನ್ನನ್ನು ತೋಫು ತುಬಾಕಿಗಳ ಬಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಆಗುವ ಹಾನಿಯೇನು? ಈಶ್ವರಸಂಕೇತದಂತೆ ಈಗ

ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರದ ಕಾಲವೇ ಒದಗಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ಹೋದರೆ ನನ್ನ ತಲೆ ಮೆಟ್ಟಿ ಹಾರುವಂಥವರು ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಜೈಲಿಗೆ ಬರುವರೆಂದು ನಾನು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ಇಂಥ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರನ್ನು ಹಡೆಯಲಾರದಷ್ಟು ಅಧಮಸ್ಥಿತಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯು ಇನ್ನೂ ಹೋಗಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದಿರುವೆನು! ದೇಶಭಕ್ತರೇ, ಬೇರೆ ಯಾವ ಮುಂದಾಳುಗಳೂ ನಿಮಗೆ ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ, ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ಇಲ್ಲಿಯವರೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿರುವ ಈ ಆಚಾರ್ಯದ್ವಯರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮತ್ತೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಿರುವರಲ್ಲ! ನಾನು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಪರದೇಶಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಈ ಮಹಾತ್ಮರಿಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಲಿಂಗಾರಾಧನರೂಪವಾದ ಸಾತ್ವಿಕ ತಪಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ರಾಜಸವಾದ ನಿಮ್ಮ ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಿಮಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸುವರು! ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ ಕರ್ನಾಟಕವು ನಮಗೆಷ್ಟು ಪ್ರಿಯವೋ, ಅಷ್ಟೇ ಈ ಆರ್ಯರಿಗೂ ಪ್ರಿಯವಾಗಿರುವದು. ನಿಜವಾಗಿ ನೋಡಿದರೆ ಬಾಯಿ ಶೌರ್ಯದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಿಂತ ಬಾಹುಬಲದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರ ಸುಖದ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ಈ ಕರ್ನಾಟಕವು ಇರುತ್ತದೆಂತಲೂ, ಸಂಖ್ಯಾಬಾಹುಲ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರದೇ ಈ ಕರ್ನಾಟಕವು ಇರುತ್ತದೆಂತಲೂ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು! ನಾನು ಸ್ಮಾರ್ತ ವೈದಿಕನು, ಆಚಾರ್ಯರು ವೀರಶೈವ ವೈದಿಕರು, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ವೈದಿಕರೇ ಆಗಿರುವಿರಿ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಯಾರು ವೈದಿಕ ಧರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಕೇವಲ ವೈದಿಕರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಕನ್ನಡಿಗರೆನಿಸುವ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮದವರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸುವಿರೋ ಅವರಿಗೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ಅಗ್ರಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುವದು; ಅವರಿಗೇ ಅದು ಕೃತಜ್ಞವಾಗುವದು; ಅವರೇ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತಮ್ಮವರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡರೆಂದು ಅದು ಸನ್ಮಾನಿಸುವುದು! ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಈ ನೆರೆದ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತರೆನಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರುವಿರಿ; ಬಲವಂತರೆನಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೂ ಇರುವಿರಿ! ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ನಡೆದಿರುವ ಉಪನ್ಯಾಸದ

ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ವ್ಯವಹರಿಸಿರುವಿರಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಯಾರು ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯುವಿರಿ, ಯಾರು ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿ ಲೋಕಮಾನ್ಯರಾಗುವಿರಿ, ಯಾರು ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ಯರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹ ಮಾಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಬೆಳಿಸುವಿರಿ ಎಂಬುದನ್ನು ನೋಡುವಂತೆ, ಯಾರು ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು, ಇಲ್ಲದ ಯಾವದೊಂದು ಕುಂಟನೆವ ಹೇಳಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಹಾಲು ಕುಡಿಯುವ ಕಳ್ಳ ಬೆಕ್ಕಿನಂತೆ ಸಂಪನ್ನಗಿರಿಯ ಸೋಗಿನಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯದಿಂದ ಅಂಗವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವಿರಿ; ಯಾರು ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಮೋಸದ ರಾಜಭಕ್ತಿಯ ನೆವದಿಂದ ಹಣ-ಕಾಸುಗಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ತಥ್ಯವಿಲ್ಲದ ಅಧಿಕಾರ-ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳಿಂದ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮೆರೆಯುವಿರಿ, ಯಾರು ಬೋಧ್ಯರ ಹಿತ ಸಾಧಿಸುವವರಂತೆ ನಟಿಸಿ ಪರ್ಯಾಯದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ್ರೋಹಕ್ಕಾಗಿ ಅನ್ಯರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಒಡಕು ಹೆಚ್ಚಿಸುವಿರಿ, ಎಂಬುದನ್ನು ನನ್ನೊಡನೆ ಕರ್ನಾಟಕವು, ಬೇರೆ ನೆರೆಯ ಸ್ವತಂತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳೂ ನೋಡುವವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಈ ಆರ್ಯದ್ವಯರಿಗೆ ಬಿನ್ನಯಿಸಿಕೊಂಡು ಮಲಿಕ ನಾಯಬನ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಸ್ವರಾಜ್ಯವೆಂದು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆನು; ಯಾಕಂದರೆ ಪರತಂತ್ರರಿಗೆ ಸೆರೆಮನೆಯೇ ಸ್ವರಾಜ್ಯವು! ಮರುಳರಾದ ಎಷ್ಟೋ ಪರತಂತ್ರರಿಗೆ ಕುಟಿಲ ರಾಜತಂತ್ರದ ಒನಪು-ಒಯ್ಯಾರಗಳಿಂದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಭಾಸವಾಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಭಾಸವಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಪರಿಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿ ಆಸ್ಪದ ದೊರೆತು, ಪರತಂತ್ರರಾದ ನಮಗೆ ಸೆರೆಮನೆಯ ವಾಸವೂ ಅಷ್ಟೇ, ಸ್ವಕೀಯ ಮನೆಯ ವಾಸವೂ ಅಷ್ಟೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪರತಂತ್ರರ ಸ್ವರಾಜ್ಯವು ಸೆರೆಮನೆಯೇ ಸರಿಯೆಂಬ ಜ್ಞಾನವಾಗುತ್ತದೆ!"

ಆಚಾರ್ಯರ ಈ ನಿರ್ಧಾರದ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರದ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಭೆಯು ಸ್ತಬ್ಧವಾಯಿತು. ವೇಗದಿಂದ ಓಡುವ ಕುದುರೆಯು ಗಕ್ಕನೆ

ನಿಂತರೆ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತವನ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗುವಂತೆ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿ ಯಾಯಿತು. "ಇಂದು ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡೆವು; ನಾಳೆ ಕಾಂಚನಗಡವನ್ನು ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದಿಂದ ಹೊರಗೆ ಓಡಿಸುವೆವು" ಎಂಬ ಉತ್ಸಾಹಜನಕ ವಿಚಾರಗಳಿಂದ ಉಬ್ಬುತ್ತಿರುವಾಗ, ಹೀಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ತಾವಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈ ಸೇರುವೆವೆಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಜನರನ್ನು ಒಮ್ಮೆಲೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಕುಕ್ಕರಬಡಿದಂತಾಯಿತು! "ಇದ್ದೇನೆಂದರೆ ಆನೆಯಷ್ಟು ಬಲ" ಎಂಬ ಲೋಕೋಕ್ತಿಯಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಎಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಅವರು ಇರುವರೆಂಬ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡು ದೇಶಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರಂಥ ಘನವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೇ ಹೋಗುವದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಕಣ್ಣುಕಟ್ಟಿ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಹಾಗೆ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಉತ್ಸಾಹಹೀನರಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರಿಗೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಬೇಕು? ಎಲ್ಲ ಜನರು ಒಮ್ಮೆ ಆರ್ಯದ್ವಯರನ್ನು: ಒಮ್ಮೆ ಹುಕ್ಕ, ಕಾಸೀಮಖಾನ, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ ಮೊದಲಾದ ವೀರರನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಅಂಥ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಆಚಾರ್ಯರ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತಾಡುವ ಧೈರ್ಯವು ಆಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಹಾಗೆ ಶಿಷ್ಟಾಚಾರ ಬಿಟ್ಟು ಸಿಕ್ಕವರು ಸಿಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುವ ಪ್ರಕಾರವೂ, ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವಸರವೂ ಆಗಿನ ಸೌಜನ್ಯದ ನಯ-ಭಯ-ಭಕ್ತಿಯುಕ್ತ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದ ಮಹಾಜನರ ಮುಂದೆ ಕಂಡ ಕಂಡವರು ಕಂಡ ಕಂಡ ಹಾಗೆ ಮಾತಾಡುವದು ಆಗ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ನಿಯಮ್ಯರು-ನಿಯಾಮಕರು ಎಂಬ ತಾರತಮ್ಯವು ಕಾಯಲ್ಪಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ನಿಯಾಮಕ ವರ್ಗದವರು ತಮಗೆ ಸಂದೇಹಾಸ್ಪದ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಹೇಳಬಹುದಾಗುತ್ತಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಮರ್ಯಾದೆಯ ಉಲ್ಲಂಘನ ಮಾಡಲವಕಾಶವಿರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಿಯಮ್ಯರು ನಿಯಾಮಕರ ಸೂಚನೆಯಾದ ಹೊರತು ಮಾತ

ಮಾಡುವದು ಅಪರಾಧವೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆರ್ಯದ್ವಯರು, ಹಕ್ಕ, ಬುಕ್ಕ, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ, ಕಾಸೀಮಖಾನ ಮೊದಲಾದ ನಿಯಾಮಕ ವರ್ಗದವರು ಕೂಡ ಆಚಾರ್ಯರ ಗಂಭೀರ ಭಾಷಣದಿಂದ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡಲಾರದಾಗಿದ್ದರು; ಆದರೂ ಹೇಳುವ ನಾಲ್ಕು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಈಗ ಹೇಳದೆ ಇರಬಾರದೆಂದು ಅವರು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದು, "ನಾನು ಬೇಡ, ಆತನು ಹೇಳಲೆಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಇದನ್ನರಿತು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ವೀರವರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ— "ಯಾಕೆ? ಹುಕ್ಕದೊರೆಗಳು, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕರು, ಕಾಸೀಮಖಾನರು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರಲ್ಲ! ಅಥವಾ ಆಚಾರ್ಯರ ಭಾಷಣವು ನಿರ್ವಿವಾದವಾಗಿರಲು, ಅನ್ಯರು ಮಾತಾಡುವದಾದರೂ ಏನು? ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಭಾಷಣವು ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೇ ಭೂಷಣ ತರುವಂತಹದಾಗಿದೆಯೆಂಬುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರವು ಒಬ್ಬ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರಿಂದಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಅದರಂತೆ, ಆಚಾರ್ಯರು ಬರಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತ, ನಾವು ಬರಿಯ ಕಿವಿಯಿಂದ ಕೇಳುತ್ತ ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಕುಳಿತರೂ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರವೆಂದರೆ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಜನರ ಉದ್ಧಾರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಕರ್ನಾಟಕಸ್ಥರೆಲ್ಲರೂ ಆತ್ಮತೇಜದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕು! ಆಚಾರ್ಯರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಆಚಾರ್ಯರ ಮೇಲಿನ ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಗಿಂತ, ಆಚಾರ್ಯರ ಹಿಂದೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಅವರು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಆಚಾರ್ಯರ ಮೇಲಿನ ನಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಯು ಶ್ರೇಷ್ಠತರವಾಗಿರುವದೆಂದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಆಚಾರ್ಯರಿರುವಾಗ ನಾವು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆ, ಆಚಾರ್ಯರಿಲ್ಲದಾಗ ಆ ನಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಾವು ಆಚಾರ್ಯರಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಅಂದ ಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃಪಾ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರಾಗಿಯೇ ತೋರಿಸುವುದಲ್ಲ ವ್ಯಕ್ತಿದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ, ಕಾರ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ,

ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರದ ಆಚಾರ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಗೌರವವಿರುವದಲ್ಲವೆ ? ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖಂಡನಿಗೂ, ಅವನ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೂ ಬಿಂಬ-ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಭಾವವಿರುವುದರಿಂದ, ಬಿಂಬದ ಸರ್ವ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಲ್ಲಿ ತೋರುತ್ತಿರಬೇಕಾಗುವದು; ಆಚಾರ್ಯರ ದೇಹಕ್ಕಿಂತ ಅವರ ವೃತ್ತಿಗೂ, ಬೋಧಕ್ಕೂ ಮಹತ್ವವಿರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ನಾವು ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಗುವಾಗ ಆಚಾರ್ಯರ ಉಜ್ವಲ ವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ, ಗೌರವದ ಬೋಧವನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಅವರ ವೈರಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನವಾದ ದೇಹವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಅಂದರೆ ಅವರ ದೇಹವು ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠರಿಗೆ ಮನಶ್ಶುದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ ಧ್ಯಾನಯೋಗ್ಯವಾಗಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಅದು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕವಾಗಲಾರದು ! ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ನಾಶವಂತ ದೇಹದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮಗೂ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೂ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಅಂತರವಿಲ್ಲ. ಅಂತರವಿದ್ದರೆ, ಅವರ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯ ತಪಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ಅವರ ಅಗಾಧ ಜ್ಞಾನದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಮಗೂ ಅವರಿಗೂ ಅಜಗಜ ನ್ಯಾಯದಂತೆ ಅಂತರವಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಅಗಾಧ ತಪಸ್ವಿಗಳೂ, ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನ ಸಂಪನ್ನರೂ, ಲೋಕಹಿತೈಕನಿಷ್ಠರೂ ಆದ ಆಚಾರ್ಯರ ಸದ್ವೃತ್ತಿ-ಸದ್ಬೋಧಗಳನ್ನಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಎದುರಿನಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅದರಂತೆ ನಡೆಯಬೇಕಾದರೆ ಆಚಾರ್ಯರು ನಮ್ಮ ಬೆನ್ನ ಮೇಲೆ ಇರುವದಕ್ಕಿಂತ ಅವರು ಕಾರಾಗೃಹದಲ್ಲಿರುವದು ಹೆಚ್ಚು ಕಾರ್ಯಕಾರಿಯಾಗುವದು ! ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಪ್ರಕಾಶವು ಅಡಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಆ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು ಬೇರೆಯಾಗಿ ತೋರದೆ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿ ಹೋಗಿ, ಪ್ರಕಾಶ ಹೀನವಾದ ಕಲ್ಲು-ಮಣ್ಣು ಮೊದಲಾದ ಸ್ವಯಂಪ್ರಕಾಶ ಹೀನ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಮಾತ್ರ ನೋಡುವವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತೋರುತ್ತವೆ. ಅದೇ ಬಗೆಯಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರಂತೆ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶಕರಾದ ನಕ್ಷತ್ರರೂಪ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು ಆಚಾರ್ಯರಿರುವಾಗ ಆಚಾರ್ಯರ ತೇಜಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಗತರಾಗುವದರಿಂದ, ಅಂದರೆ ಆಚಾರ್ಯರ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನ ಧುರೀಣತೆಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರೇ ಆಗಿ ಹೋಗುವುದರಿಂದ, ಉಳಿದ ಪರಪ್ರಕಾಶಕರಾದ ದಾಂಭಿಕ ಜನರೇ ಬಹು ಆರ್ಭಟದಿಂದ ಮೆರೆಯತೊಡಗುವರು ! ಆದರೆ

ಅದೇ ಆಚಾರ್ಯರೂಪ ದಿನಮಣಿಯು ಮರೆಯಾಗಲು, ಆಚಾರ್ಯರಂತೆ ಸ್ವಪ್ರಕಾಶದವರಾದ ನಕ್ಷತ್ರಪ್ರಾಯದ ನಿಜವಾದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು ಮಾತ್ರ ಆಚಾರ್ಯರಂತೆ ಲಕಲಕನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತ, ಪರಪ್ರಕಾಶಕರಾದ್ದರಿಂದ ಕೇವಲ ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರಕಾಶದಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಲ್ಲು-ಮಣ್ಣುಗಳಂತೆ ಜಡರಾದವರು ಗಾಢಾಂಧಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿ ದಿಕ್ಕು ತೋರದೆ ಸಿಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕ ಹಾದಿಯಿಂದ ಅಲೆದಾಡತೊಡಗುವರು! ಆದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ಆಚಾರ್ಯರು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಒರೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಸೇರುತ್ತಿರುವದು, ಅವರ ಘನವಾದ ತಪಸ್ಸಿದ್ಧಿಗೂ ನಿಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಗೂ ದೇಶಹಿತ ತತ್ಪರತೆಗೂ, ಅಗಾಧ ಜ್ಞಾನಕ್ಕೂ, ವಿಲಕ್ಷಣ ಧೈರ್ಯಕ್ಕೂ ಪರಮ ಭೂಷಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಗೊಟ್ಟು, ನಾವೂ ಆಚಾರ್ಯರೇ ಆಗಿ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದಾಗ ಆಚಾರ್ಯರ ಸೆರೆಮನೆಯು ತಾನೇ ದೂರವಾಗಲು, ನಾವೂ ಅವರೊಡನೆ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವೆವು: ನಮ್ಮ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿರುವತನಕ ನಾವಿರುವ ಸ್ಥಳಗಳೆಲ್ಲ, ಅಂದರೆ ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕವೇ ಸೆರೆಮನೆಯಾಗಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ ಅಂದಬಳಿಕ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಆಲೋಚಿಸುವದೇಕೆ? ಅವರ ಸೆರೆಮನೆಯ ಸೋಬತಿಯಿಂದ ನಮಗೇನಾದರೂ ಸಂತಾಪವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಕಾರ್ಯತಃ ನಾವು ತೋರಿಸೋಣ. ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ನಮ್ಮ ದೇಶಬಾಂಧವರೂ ಆತಏವ ನಮ್ಮಿಂದ ಅಭಿನ್ನರಾಗಿರುವ ಆಚಾರ್ಯರು ಕಾರಾಗೃಹವಾಸದಿಂದ ಮುಕ್ತರಾಗುವ ತನಕ ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಹಚರನೆನಿಸುವ ಈ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯನು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವ ಕಾರ್ಯಗಳೇ ನನ್ನ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವನು; ಯಾಕಂದರೆ, ಪೃಥ್ವೀ, ಅಪ್, ತೇಜ, ವಾಯು, ಆಕಾಶ, ಸೂರ್ಯ, ಚಂದ್ರ, ಆತ್ಮಾ ಎಂಬವು ಶಿವನ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀರೂಪ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯು ಶಿವಲಿಂಗ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಬರುವಳಲ್ಲದೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಪಂಚಭೂತಾತ್ಮಕ ದೇಹಗಳೂ ಅವರ ಆತ್ಮಗಳೂ ಶಿವರೂಪಗಳೇ ಆಗಿರು

ವುದರಿಂದ, ಅರ್ಥಾತ್ ಜಗತ್ತೇ ಲಿಂಗರೂಪವಾಗಿರುವ್ಪದರಿಂದ ಇನ್ನು ನಾನು ಲೋಕಾರಾಧನೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆನು ! ಆಚಾ-ರ್ಯವರ್ಯರೇ, ನಿಮ್ಮ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸವು ಪರಮ ಧನ್ಯವಾದದ್ದು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದರಿಂದಲೇ ಅಲಭ್ಯವಾದ ಲೋಕಾರಾಧನಾರೂಪವಾದ ಲಿಂಗ ಪೂಜೆಯು ನನಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು ! ಸದ್ಧರ್ಮಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ನಮ್ಮ ಭಗವಾನ್ ಸದಾಶಿವನ ಲಿಂಗರೂಪವು ಅಗಾಧವಾ ದದ್ದು. ಆ ಲಿಂಗದ ಸ್ವರೂಪವು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ತಿಳಿದಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವರವರ ಇಷ್ಟವೇ ಅವರವರ ಲಿಂಗರೂಪವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುವ ದೊಂದು ನಮ್ಮ ಶಿವನ ಧರ್ಮವಿರುವದು. ಅಂತೇ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀ ನಿಜಗುಣ ಶಿವಯೋಗಿಗಳು ತಮ್ಮ ವಿವೇಕ ಚಿಂತಾಮಣಿಯೆಂಬ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಅವರವರಿಗೆ ಇಷ್ಟವಾದವುಗಳೇ ಲಿಂಗವೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ— " ಪತಿಯು ಲಿಂಗವನ್ನು ಅರುಂಧತಿ-ಅನುಸೂಯಾ-ಸಾವಿತ್ರಿ ಮೊದಲಾದ ಪತಿವ್ರತೆಯರು, ಅಗ್ನಿ ಲಿಂಗವನ್ನು ದ್ವಿಜನು, ಖಡ್ಗಲಿಂಗವನ್ನು ಅರಸನು, ಧನಲಿಂಗವನ್ನು ವರ್ತ ಕನು, ಧ್ಯಾನಲಿಂಗವನ್ನು ಶೂದ್ರನು ಪೂಜಿಸುವರೆ "ಂದು ಹಲವು ವಿಧದ ಲಿಂಗಗಳನ್ನು ಹೇಳಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಶಿವಭಕ್ತರಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರರೂಪ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಭಗವಾನ್ ಸದಾಶಿವನ ಕೃಪಾ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆ ಯನ್ನು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯ ಪಂಕದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸಿ, ತದ್ವಾರಾ ಆಚಾರ್ಯ ವರ್ಯರು ಬಂಧಮುಕ್ತರಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಾವೂ ಬಂಧಮುಕ್ತರಾ ಗೋಣ ! ಹಾಗೆ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದ ಆಚಾ ರ್ಯರ ದಿವ್ಯ ವಾಣಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ವಚನಖಂಡನ ಮಾಡಿ ನಾವು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಯ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾದೀತಲ್ಲ ! ಯಾಕೆಂದರೆ ಈ ಮೊದಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಪಸ್ರುರ ವಚನಖಂಡನ ಮಾಡಿದರೆ ಅವರ ಶಸ್ತ್ರ ವಧ ಮಾಡಿದಂತಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ನಿಮ್ಮ ಸ್ಮರಣೆಯಲ್ಲಿಯಬಹುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಈಗ ಮಾಡುವ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕೇಳಿರಿ. " ಇಂದಿನಿಂದ ಲೋಕಾರಾಧನೆಯೆ ನಮ್ಮ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯು " ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರು ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತ

ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದ— “ಇಂದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ನಮ್ಮ ವೀರಶೈವ ವೀರ್ಯವನ್ನೂ, ಉದಾತ್ತತೆಯನ್ನೂ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಾಶಗೊಳಿಸಿದರು ! ವೀರಶೈವರು ಶಿವನ ಹೊರತು ವಿಷ್ಣ್ವಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಕಃಪದಾರ್ಥವಾಗಿ ಎಣಿಸುವರಾದ್ದರಿಂದ, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ವೀರಶೈವರಾದವರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ವಿಚಾರದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರರೂಪ ಇಷ್ಟಲಿಂಗವನ್ನು ಪೂಜಿಸುವಾಗ ಲೋಕಾರಾಧನೆಯ ಹೊರತು ಅನ್ಯೋಪಾಸನೆಗಳು ಕಃಪದಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದು ಯುಕ್ತವು” ಎಂದು ನುಡಿದು ಆನಂದಪರವಶತೆಯಿಂದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಹಸ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು, ಉಭಯ ಆರ್ಯರೂ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಆಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದ— “ಪರಮ ಧನ್ಯಳು, ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯು ಇಂಥ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರದ ವೀರಪುತ್ರರ ಯೋಗದಿಂದ ಪರಮ ಧನ್ಯಳು” ಎಂಬ ಶಬ್ದಗಳು ಗದ್ಗದ ಕಂಠದಿಂದ ಪಕ್ಕನೆ ಹೊರಬಿದ್ದವು ! ಇಂಥ ದಿವ್ಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಆ ಪವಿತ್ರ ಸಭೆಯೊಳಗಿನ ವೀರರು, “ನಾವು ಇನ್ನು ಲೋಕಾರಾಧನಾರೂಪ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯನ್ನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ”ವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುವಾಗ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಒರೆಗಳಿಂದ ಹಿರಿದು ಮತ್ತೆ ಅವನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು !

೪೩. ವೀರರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ

ಹೀಗೆ ಶೂರ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ, ನಮ್ಮ ತೇಜಸ್ವಿನಿಯಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಎದ್ದು ಕೈಜೋಡಿಸಿ ತಲೆಬಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಆ ಸಚ್ಛೀಲಳೂ ಏನೋ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಯೇ ಎದ್ದು ನಿಂತುಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ಆಗ ಆಕೆಯ ಗೌರವರ್ಣದ ಸುಂದರ ಮುಖವು ಕೆಂಪೇ-

ರಿದ್ದು, ಯಾವ ಉದ್ರೇಕದಿಂದಲೋ ಆಕೆಯ ನೇತ್ರಗಳು ಅಶ್ರುಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದವು. ಆ ಗುರುಭಕ್ತಳು ಮುಖವೆತ್ತಿ ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನೋಡಲು, ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳೊಳಗಿಂದ ಬಳಬಳ ನೀರುಗಳು ಸುರಿಯಹತ್ತಿದವು! ನಮ್ಮ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಸರ್ವಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ವಾಚಕರು ಬಲ್ಲರು; ಅಂಥ ಗಂಭೀರವೃತ್ತಿಯು ದಿಟ್ಟಳು ಹೀಗೆ ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸುವದು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ, ಸಭಿಕರ ದೃಷ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲ ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳಿದವು. ಆಗ ಆ ಸತ್ವಶಾಲಿನಿಯ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಯೂ ಸದ್ಗುರುಮೂರ್ತಿಯು, ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೂ ಸದ್ಗುರುಮೂರ್ತಿಯು ಆಗಿ ಗುರುವಿನಿಂದ ತನಗಾದ ಉಪಕೃತಿಯ ಒಂದೊಂದೇ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಆಕೆಗೆ ನೆನಪಾಗಲು, ಒಂದೇಸವನೆ ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣೀರುಗಳು ಹೋಗಹತ್ತಿದವು! “ಅತ್ಯಂತ ಹೀನಸ್ಥಿತಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಸದ್ಗುರುನಾಥನು ತನ್ನ ಕೃಪಾ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಿದನಲ್ಲ! ಇಂಥ ಕರುಣಾಘನರಾದ ಮಹಾತ್ಮರು ಕಾರಾಗೃಹವಾಸಿಯಾಗಲು, ನಾನು ತಿಂದುಂಡು ಸುಖದಿಂದಿರಬೇಕಾಯಿತೇ?” ಎಂದು ಆ ಭಕ್ತಿಮೂಢಳು ಏನೇನೋ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸಭಾಸದರು ಆಕೆಯ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ, ಅಗ್ರಪೀಠಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಪೂಜ್ಯ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ಕಡೆಗೊಮ್ಮೆ ನೋಡತೊಡಗಿದರು! ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯಳ ಈ ಕರುಣಾಸ್ಪದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಹೃದಯವೂ ಕರಗಿತು; ಯಾಕಂದರೆ ಗುರುಭಕ್ತಳಾದ ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯಳ ಮನೋದಯವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಶಿಷ್ಯವಾತ್ಸಲ್ಯಮಯರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ವಿಲಂಬವಾಗಲಿಲ್ಲ; ಆ ಪುಣ್ಯತಮಳಾದ ಶಿಷ್ಯಳೂ, ಧನ್ಯತಮನಾದ ಸದ್ಗುರುನಾಥನೂ ದೇಹಮಾತ್ರದಿಂದ ಭಿನ್ನರಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಪವಿತ್ರಾತ್ಮರ ಮೂಲಕ ಏಕರೂಪವಾಗಿಯೇ ಇದ್ದರು! ಶಿಷ್ಯೋತ್ತಮಳಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ತನ್ನ ಗುರುವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯ ಬಲದಿಂದ ತನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಂತೆ, ಗುರುಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯಳನ್ನು ವಾತ್ಸಲ್ಯಬಾಧಿತರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು, ಬೈರಾಗಿಣಿಯೇ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಆಗಿ ಅವರಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ತತ್ವತಃ ಭೇದವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಧನ್ಯರಾದ ಈ ಗುರು-ಶಿಷ್ಯರ ಈ ಇರವನ್ನು ಮಹಾ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷ-

ಯರ್ಯರೂ, ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರೂ ನೋಡಿ ಪರಮಾನಂದಪಟ್ಟರು. ಆಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಭೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಕರೆದು—"ಎಲೌ ಭದ್ರೇ, ನನ್ನ ಹಡೆದವ್ವನು ನೀನು, ಯಾವ ಉದ್ರೇಕದಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತೆ? ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತಳೇ, ನಿನ್ನ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲವಮ್ಮಾ! ಘನವಂತನಾದ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದ ಬಾದಶಹನನ್ನೂ ದಂಗುಬಡಿಸಿದ ಸತ್ವಶಾಲಿನಿಯು ನೀನು! ಇಂಥ ನೀನು ಈ ನಿನ್ನ ಬಂಧುಗಳಿಗೆ ಏನು ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಎದ್ದು ನಿಂತಿರುವೆ? ತಂಗೀ, ನಿನ್ನ ಈ ಧನ್ಯನಾದ ಸದ್ಗುರುನಾಥನು ನಿನ್ನ ನುಡಿಗಳನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವನು ಹೇಳವಮ್ಮಾ! ನಿನ್ನಂಥ ಗುರುಭಕ್ತಳ ನುಡಿಯೇ ಲೋಕದ ಹಿತಕಾರಕ ನಡೆಯಾಗಿರುವುದು" ಅನ್ನಲು, ಭೈರಾಗಿಣಿಯು—"ಸದ್ಗುರು ಆರ್ಯವರಾ, ನೀನರಿಯದುದ್ದು ಯಾವದಿರುವುದು? ನನ್ನ ಗುರುವರನು ಕೈಲಾಗದವನಂತೆ ನಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಕಾರಾಗೃಹಕ್ಕೆ ತೆರಳುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಆತನ ಕರುಣಾಶಾಲಿತ್ವಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸುತ್ತದೆ; ನನ್ನ ಸಮರ್ಥ ಸದ್ಗುರುವು ತನ್ನ ತಪಸ್ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಬೇಕಾದದ್ದು ಮಾಡಬಲ್ಲನು. ಆ ನಿಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹ ಸಮರ್ಥನಿಗೆ ಯಾವದು ತಾನೆ ಅಸಾಧ್ಯವು! ಆದರೆ ತನ್ನ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನಷ್ಟು ತೋರಿಸಿ ತಾನು ಬಹು ಸಮರ್ಥನೆಂದು ಲೋಕದಿಂದ ಹೊಗಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಆತನಿಗೆ ಬೇಡವೇ ಬೇಡಾಗಿದ್ದು, ನಮ್ಮಂಥ ಅಸಮರ್ಥರನ್ನು ಸಮರ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ತಾನು ಅಸಮರ್ಥನಂತೆಯೇ ನಟಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ಹುಡುಗರ ಕೈಹಿಡಿದು ನಡೆಸುವಾಗ ದೊಡ್ಡವರೂ ಹುಡುಗರೇ ಆಗಬೇಕಾಗುವಂತೆ, ಅಸಮರ್ಥರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಮರ್ಥರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಸಮರ್ಥರಿಗಿಂತಲೂ ಅಸಮರ್ಥನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥ ಸದ್ಗುರುವು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ತೆರಳುತ್ತಿರುವನು! ಇವೇ ನಮ್ಮ ಗುರುವೇ ಭಗವತೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಪ್ರಸನ್ನೀಕರಿಸಿಕೊಂಡನು; ಇವೇ ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುವೇ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪಂಪಾಪತಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿರುವನು; ಇವೇ ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುವೇ ಕಾಸೀಮಖಾನರಂಥ ಯವನ ವೀರರೊಬ್ಬರ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತಿಯನ್ನಲ್ಲ, ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳನ್ನೂ ತಿಲ್ಲಾಡಿಸಿ, ಆ ಚಂಚಲ ಮನೋರೂಪೀ ವೇಗಶಾಲಿ ವಿವಿಧಾಶ್ವಗಳಿಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸರಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ಆ ಖೊಟ್ಟ

ಕುದುರೆಗಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಅನ್ಯ ವಿಷಯಗಳು ತೋರದಂತೆ ತನ್ನ ಅಮೋಘ ಬೋಧರೂಪ ಘನತರ ಪಟ್ಟಿಯಿಂದ ಮರೆಮಾಡಿರುವನು! ಆರ್ಯವರ, ಬಹಳ ದೂರವೇಕೆ? ನನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನೇ ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುನಾಥನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯು ವ್ಯಕ್ತವಾಗಬಹುದು. ನಾನೊಬ್ಬ ಹೀನಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು; ವಿದ್ಯೆ-ಬುದ್ಧಿಗಳಿಲ್ಲದವಳು; ಒಬ್ಬಾನೊಬ್ಬ ಯವನನ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದುಗಾಣದೆ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದವಳು; ಇಂಥ ನನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುನಾಥನು ಎಷ್ಟು ಸುಖದಿಂದ ಮಾಡಿರುವನಲ್ಲ! ಆರ್ಯವರಾ, ಅಬಲೆಯಾದ ನಾನೆತ್ತ, ಮಹಾಬಲ ಸಂಪನ್ನನಾದ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನೆತ್ತ? ಒಲೆಯ ಮುಂದೆ ರೊಟ್ಟಿ ಸುಡುವ ನನ್ನ ಹಿಟ್ಟು ಮೆಣಗಿದ ಕೈಯೆತ್ತ, ಈ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯವೆತ್ತ? ಮಂದಿಯ ಮುಂದೆ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಡೆಯಲಾರದ ನನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಲಜ್ಜೆಯೆತ್ತ? ಆ ಲಜ್ಜೆಯೇ ಪವಿತ್ರ ಸತ್ವವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಲು, ತಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು, ಹಾಗು ಇಂಥ ವೀರಾಧಿವೀರರ ಶ್ಲಾಘನೆಗೆ ನಾನು ಪಾತ್ರಳಾಗುವದೆತ್ತ? ಮಹಾತ್ಮರೇ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುವು ತನ್ನ ಯೌಗಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ತಾನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಎಳೆದು ತರಿಸಬಹುದು; ಅದರಂತೆ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನ ಕಿವಿಹಿಂಡಿ ಅವನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಗಲಿಸಬಹುದು; ಇಂಥ ಮಹಾ ಮಹಿಮನು, ನಾವು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳವರಾಗಬೇಕೆಂದು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ನನಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗಬೇಕು? ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುನಾಥನಿಗೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡೆಂದು ಹೇಳುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನನ್ನದಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನೇನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳುವ ಕೃಪೆ ಮಾಡಬೇಕು. ರಾಜನ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾಗದ ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುವನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡಲು ನಾನೆಷ್ಟರವಳು? ಆದರೆ ಅಳಿಲೊಂದು ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟುವದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಬಾಲವನ್ನು ಹುಡಿಯಲ್ಲಿ ಎದ್ದಿ ಜಾಡಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಂತೆ, ಸಾಮಾನ್ಯಳಾದ ನಾನು ಶ್ರೀಗುರುವು ಕೊಟ್ಟ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಆತನು ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ತಾನಾಗಿ ಹೊರಟು ಬರುವಂತೆ ಮಾಡಬಾರದ ಸಾಹಸವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು; ಮತ್ತು ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುವು ಬರುವತನಕ ಅನ್ನಗ್ರಹಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ನನ್ನ ಈ

ಉಪವಾಸಕ್ಕೂ, ಹಾಗೆ ಉಪವಾಸವಿದ್ದಾಗ ನಾನು ಮಾಡುವ ದೇಹದಂಡನೆಗೂ ಮರುಗಿ ನನ್ನ ಸದ್ಗುರುನಾಥನು ಬರದೆ ಇದ್ದರೆ, ಇನ್ನು ಎಂಟು ದಿನ ಹಾದಿಯು ನೋಡಿ, ಇಗೋ ಇದೇ ಈ ಅಸ್ತ್ರದಿಂದ ಇರಿದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವೆನು ! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಶಿಷ್ಯೋತ್ತಮಳು ಶಿಷ್ಯವತ್ಸಲನಾದ ಮಾಧವ ಗುರುವಿನ ಕರುಣಾಶಾಲಿತ್ವವನ್ನೂ, ಆತನಿಂದ ತನಗಾದ ಉಪಕೃತಿಯನ್ನೂ ನೆನಿಸುವಾಗ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಆಕೆಯ ದುಃಖವು ಒತ್ತರಿಸಲು, ಅದನ್ನು ಬಿಗಿ ಹಿಡಿಯಲಾರದೆ ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತ ಆಕೆಯು ಮರೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಳು ! ಪಾಪ ! ಸ್ತ್ರೀ ಸ್ವಭಾವದ ಕೋಮಲತ್ವವು ಏನು ಮಾಡಿದರೆ ಹೋದೀತು ? ಎಂಥ ಕಷ್ಟ-ನಷ್ಟಗಳಿಗೂ ಸೊಪ್ಪು ಹಾಕದ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯು ತನ್ನ ಗುರುವು ಬಂಧನರಹಿತನೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೂ “ ನನ್ನ ಗುರುವು ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋಗುವವನಲ್ಲ ” ಎಂಬದೊಂದು ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದ, ಇಷ್ಟು ಹಣ್ಣಾದ ಬಳಿಕ, ಭಕ್ತಿಯು ಅಂಥವಾದದ್ದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನು ? ಆ ಸತ್ವಸಂಪನ್ನಳ ಈ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಕೇಳಿ ದರ್ಬಾರದೊಳಗಿನ ಪುರುಷರ ಹೃದಯ ಗಳು ಕಂಪಿಸಿ, ಅವರ ಪೌರುಷವು ಅತ್ಯಂತ ಜಾಜ್ವಲ್ಯವಾಯಿತು ! ಹೀಗೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಕುಳಿತ ಕೂಡಲೆ ದೇವರಾಜ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಎದ್ದು ನಿಂತು ತಲೆಬಾಗಿಸಿ ಗುರು ವೃಂದಕ್ಕೆ ವಂದಿಸಿ ನುಡಿದಳೇನಂದರೆ— “ ಪೂಜ್ಯ ಪಾದರು ಚಿತ್ತಯಿಸಬೇಕು. ಶ್ರೀ ಮಾಧವ ಸದ್ಗುರುವಿನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೂ, ಈ ಗುರುಭಕ್ತಳಾದ ನಮ್ಮ ಸನ್ಮಾನನೀಯ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಸಾತ್ವಿಕ ಸಾಹಸ ದಿಂದಲೂ ಈ ದೇವರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯು ಆರ್ಯಕನ್ನಿಕೆಯಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ನಿಂತಿರುವಳು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಆ ದೇವರಾಜ ಪುತ್ರಿಯಾದ ನಾನು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಈ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ದೇಹವನ್ನು ಯವನ ದೂಷಿತವಾಗಮಾಡ ಲಾರದೆ ಅದನ್ನು ಯಾವಾಗೋ ಈ ಗುಪ್ತ ಶಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಕೃತಕ್ಕೆ ನನ್ನ ತಂದೆಯು ಶ್ರೀ ಮಾಧವ ಸದ್ಗುರುವು; ತಾಯಿಯು ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯಾದ ನನ್ನ ಸಖಿ ಈ ಗುರುಪುತ್ರಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು! ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಹೇಳಿದಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರ ಗುರುಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಾವು ಯಾವ ಬಂಧನಕ್ಕೂ ಒಳಗಾಗದವರಿದ್ದರೂ ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕಸ್ಥರ

ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ತಾವಾಗಿ ಬಂಧನಕ್ಕೊಳಗಾಗುತ್ತಿರಲು, ಅವರ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಆರ್ಯರು ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಿರುವದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರೊಡನೆ ಈ ದೇವರಾಜ ಪುತ್ರಿಯೂ ಈ ಚರಣಕ್ಕೆ ಅಂಕಿತಳಾಗಿರುವಳು. ಸದ್ಗುರುನಾಥಾ, ಆರ್ಯವರಾ, ವಿವೇಕದಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ, ನೀನಾರು, ಈ ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರು ನಾಥ ಆಚಾರ್ಯವರನಾರು ? ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಭೇದವು ಕಾಣಲೊಲ್ಲದು. ದೇಹದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಜಾತಿ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ, ಧರ್ಮಮಾರ್ಗ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಔಪಚಾರಿಕ ಭೇದವು ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ತಪಸ್ಸಿದ್ಧ ಸತ್ವವುಳ್ಳ ಗುರುತ್ವದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲವು ! ಆರ್ಯವರ್ಯರೇ, ಇಂದಿನಿಂದ ನೀವೇ ನಮಗೆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು; ನೀವೇ ರಾಷ್ಟ್ರ ಗುರುಗಳು; ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಅನಾಥರಾದ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವವರು ನೀವೆಯೇ ! ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ, ಸದ್ಗುರು ಮಾಧವನೇ ನಿನ್ನ ರೂಪದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ರಾಜಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಧರಿಸುವುದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯು ನಮಗೆ ಶಿರಸಾ ಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವುದು. ಗುರುದೇವಾ, ಅಬಲೆಯರಾದ ನಾವು ಯಾವಾಗಲೂ ಅಸ್ವತಂತ್ರರೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ನನ್ನಂಥ ಅಬಲೆಯಿಂದ ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರ ಕಾರ್ಯವಾದೀತು ? ನಾನು ನಮ್ಮ ಜೈರಾಗಿಣಿಯಂತೆ ತಪಸ್ವಿನಿಯೂ, ಸತ್ವಶಾಲಿನಿಯೂ ಆಗಿರದೆ, ವಿಲಾಸದ ರಾಜಗೃಹದಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಪಾಮರಳಾಗಿರುವೆನು ! ಆದಗೂ ನಿನ್ನ ಚರಣ ಸಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ಹಾಗು ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ಸಾಕ್ಷಿಯಿಂದ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು; ಜೈರಾಗಿಣಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು; ಜೈರಾಗಿಣಿಯು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಪದ್ಮಿನಿಯು ಮಾಡುವಳು; ಒಟ್ಟಿಗೆ ನನ್ನ ಸಂಕಟಹಾರಕಳಾದ ನನ್ನ ಮಾತೃಸ್ಥಾನಾಪನ್ನ ಜೈರಾಗಿಣಿಯ ನೆರಳಾಗಿ ನಾನು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವಳು ! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಜೈರಾಗಿಣಿ - ಪದ್ಮಿನಿಯರು ಅಂತಃಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ದಡದಡಿಸಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರುತ್ತಿರುವ ಕೋಮಲ ಹೃದಯದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಸಭೆಯನ್ನುದ್ದೇಶಿಸಿ—‘ ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ಇನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರವಾದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾವು ಶಂಕಿಸುವದೇಕೆ ? ಜೈರಾಗಿಣಿಯಂಥ ಗುರುಸೇವಾ ಧುರಂಧರಳಾದ ತೇಜಸ್ವಿ

ನಿಯೂ, ಪದ್ಮಿನಿ ದೇವಿಯಂಥ ಸತ್ವಶಾಲಿನಿಯಾದ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೂ ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ನುಡಿದ ನುಡಿಯು ಸಟೆಯಾಗಲಾರದು! ಇಂಥ ಪವಿತ್ರ ಹೃದಯದ ಸ್ತ್ರೀ ರತ್ನಗಳಿಗೆ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗುವ ಸಂಭವವೇ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ, ಆಚಾರ್ಯರು ಇನ್ನು ಎಂಟು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಾಯಕನ ಮೂಗು ಕೊಯ್ದು ಅವನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿ ವೈಭವವನ್ನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವರು! ಬ್ರಹ್ಮನಿಷ್ಠ ಮಾಧವ ಮಹಾ ಮುನಿಯನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧದಲ್ಲಿರಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಯಾರದಿರುವುದು? ಇದೊಂದು ಮಹಾತ್ಮರ ಲೋಕಹಿತಕಾರಕ ಕೌತುಕದ ಕ್ರೀಡೆಯಾಗಿರುವದು! ಆದರೂ ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ವಿಷಯದ ಸೆರೆಮನೆಯು ವೃಥಾರೋಪವೂ ನಿಜವಾದ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ವೀರ ಪುತ್ರರಿಗೆ ದುಸ್ಸಹವಾದದ್ದರಿಂದ, ಆ ಆರೋಪವನ್ನು ದೂರ ಮಾಡುವ ನೆವದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಾವೂ, ನೀವೂ, ಬೇರೆಯವರೂ ನಮ್ಮ ಶಕ್ತಿ-ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಉಂಟಾಗುವ "ಮಹಾಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಲಿಕ ನಾಯಬನಿಗೆ ಮಂಕುಬೂದಿ ಒಡಿದಂತೆ ಮಾಡಿಬಿಡೋಣ. ಆಗುವದೆಲ್ಲ ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ಆಗುತ್ತಿರಲು ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆಯಿಂದಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮುಖಂಡರಾಗಿರುವ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವು ಈಶ್ವರನು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಅದೇ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗೋಣ" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರು ತಲೆದೂಗುತ್ತ— "ಬಂಗಾರದಂಥ ಮಾತು; ಶಿವನು ಮೆಚ್ಚುವ ಮಾತು! ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅವರ ಇಚ್ಛೆಯ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಯ ಹೇಳುವುದು ಯಾರ ಯೋಗ್ಯತೆಯೂ ಅಲ್ಲ. ಹಿತಕರವೂ ಅಲ್ಲ! ಜ್ಞಾನಿಗಳ ವಿಚಾರಗಳ ಯುಕ್ತಾಯುಕ್ತತೆಯ ಊಹಾಪೋಹ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯರಿಗೆ ಸಲ್ಲದು. ಆದರೆ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣೇಚ್ಛುಗಳಾದ ಆ ಮಹಾತ್ಮರಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯಿಟ್ಟು ಅವರು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗದಂತೆ ಹೋಗುವುದು ಎಲ್ಲರ ಕೆಲಸವು; ಹೀಗೆ ಯಾವದೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಎಲ್ಲರೂ ಒಂದು ಹಾದಿಯ ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವುದೇ ರಾಷ್ಟ್ರೈಕ್ಯದ ಗುಟ್ಟು; ಅದೇ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಗುರುಮಂತ್ರವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಾವು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ—

" ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯೇ ನಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯು. ತಾವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ, ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲಿ ದೇಹಪಾತವಾದರೂ ತಾವು ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿರುವ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗುವದಷ್ಟು ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವು. ತಪಸ್ಸಿದ್ಧರೂ, ಲೋಕಹಿತ ತತ್ಪರರೂ ಆದ ನಿಮ್ಮ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನು ಜಾಗ್ರತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ನೀವು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವೆಂದರೆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಪರಮಾತ್ಮನು ತೋರಿಸಿದ ಮಾರ್ಗವೇ ಸರಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ನಡೆಯುವ ನಮಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಯಶಸ್ಸು ದೊರೆಯುವದು—ಎಂದು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬಿಡೋಣ. "

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಗನಬಸವಾರ್ಯರು ನುಡಿದದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು— " ಆರ್ಯವರ, ತಾವು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡಿಸಿದಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕನೆಂಬ ಆರೋಪವು ನನಗೆ ಬಂದಿರುವದೇನೋ ನಿಜ; ಆದರೆ ಆ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಇರಲಿ, ಇಲ್ಲದಿರಲಿ, ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆ ಮೀರಿ ಹೆಣಗಲು ಬದ್ಧರಿರುವದರಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಆಜ್ಞೆ ಪಾಲಿಸುವದು ಎಲ್ಲರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ನಾವು ಬದ್ಧರೆಂಬುದನ್ನು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಿ, ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆ ಮೀರಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲೇ ಬೇಕು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ತೀರ ಅಲ್ಪನಾಗಿರುವ ನನ್ನ ಮಾತುಗಳ ಗೌರವವನ್ನು ತಮ್ಮಂಥವರು ಈ ಪರಿ ಮಾಡುವದು, ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಅನೇಕತ್ವವನ್ನು ಮುರಿದು ಐಕ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಸರಿ. ಆರ್ಯವರ ನಾನೊಬ್ಬನೇ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಅಶಕ್ತನಾಗಿದ್ದರೂ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಾಗಿರುವೆನು. ಇದೇ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಈಗ ಶತ್ರುಗಳ ಸೆರೆಯಾಳಾಗುವೆನು. ಈ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣವೇ ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರದ ಮೂಲವಾಗಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆರ್ಯವರ, ತಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸೂತ್ರಗಳನ್ನು ಆಲ್ಲಾಡಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿ ಬಂದಿರಲು. ಹಾಗು ತಮ್ಮ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆ

ಯಲು ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯರಂಥ ಅಬಲೆಯರೂ, ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠ ರಾದ ಈ ದೇಶಬಾಂಧವರೂ ಕಂಕಣಬದ್ಧರಾಗಿರಲು, ನಾನು ಸೆರೆಮನೆ ಯನ್ನು ಸೇರುವ ನೆವದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸತ್ವಶಾಲಿತ್ವವು ಪ್ರಕಟವಾಗುವ ಸುಯೋಗವನ್ನು ಯಾಕೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಹೋಗಲಾಡಿಸಲಿ ? ನಾಳೆ ಬೆಳಗಿನ ಅನುಷ್ಠಾನವನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಶತ್ರುಗಳ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ಅವರ ಪಾಳಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವೆನು ನನ್ನೊಬ್ಬನ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನವಜೀವನವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಾನು ಧನ್ಯನೇ ಸರಿ ! ”

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾಗುತ್ತಿರಲು, ಕೃಷ್ಣ ನಾಯಕನು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಕೈಜೋಡಿಸಿ— “ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುದೇವ ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದು ಮಾತಾಡಲು ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರರ ಯೋಗ್ಯತೆ ಯಲ್ಲ; ಧರ್ಮವೂ ಅಲ್ಲ. ತಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ಮಾಡುವ ಆಜ್ಞೆಗಳನ್ನು ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸುವಷ್ಟೇ ನಮ್ಮ ಕೆಲಸವು. ಆದರೂ ನನ್ನ ಪರಮ ಮಿತ್ರ ರಾದ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ-ಕಾಶೀಮಖಾನ-ಮಾಲಸರ್ಜರಂಥ ಏಕನಿಷ್ಠ ಭಕ್ತರು, ಮಹಾ ಸಮರ್ಥರಾದ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯೇ ಪ್ರಮಾಣವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನಡಿಸುವ ನಿಶ್ಚಯದಿಂದ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತಿರಲು, ಸುಮ್ಮ ನಿರಲಾರದ ಪಾಮರನು ನಾನು ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿಯೇ ಆಡು ವೆನು ! ಆಚಾರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆನಿಸುವ ನಮಗೆ ಈಗ ಬಹು ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿರುವದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ ತಮ್ಮ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ನಾವು ಏನೂ ಮಾತಾಡದೆ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಂಡರೆ, ತಮ್ಮನ್ನು ಅನಾದರಿಸಿದ ಆರೋಪಕ್ಕೆ ನಾವು ಒಳಗಾಗಬೇಕಾ ಗುವದಲ್ಲದೆ, ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲ ವೆಂಬ ಆರೋಪಕ್ಕೂ ನಾವು ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇನ್ನು ತಾವು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಸೇರಲಾಗದೆಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿದರೆ, ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆ ಯನ್ನುಲ್ಲಂಘಿಸಿದ ಔದ್ಧತ್ಯದ ಆರೋಪವು ನಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಬರುವದಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ಅಗಾಧ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾವು ಅವಿಶ್ವಾಸಪಟ್ಟಂತೆ ಆಗುವದು. ಭಗವನ್, ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾತಾಡುವದಾದರೂ

ಹ್ಯಾಗೆ ? ಹ್ಯಾಗೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅಪರಾಧವೇ ಆಗುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸಲಾರದೆ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಲಿರುವ ಎರಡು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಆಡಿಬಿಟ್ಟರೆ ನನಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾದರೂ ಆಗುತ್ತದೆ. ಗುರುವರ, ತಮ್ಮಂಥವರ ಮಾತುಗಳು ಈಗ ರಾಷ್ಟ್ರದ ದೃಷ್ಟಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ತಮ್ಮಂಥವರನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿರಗೊಟ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಕುರುಡಾಗಿ ಮಾಡುವದು ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತೈಷಿಗಳ ಧರ್ಮವಲ್ಲ; ಆದರೂ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥರಾದ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಲಾರದ ನಾವು, ಈಗಿನ ತಮ್ಮ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಾಲಿಸಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಅಜ್ಞಾನಜನಿತ ಮೋಹದಿಂದ ಈಗ ತಮ್ಮನ್ನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುವದೇನಂದರೆ— ನಮ್ಮ ಸತ್ವಶೀಲ ಭಗಿನಿಯರಾದ ವೈರಾಗಿಣಿ-ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯರೇ ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆ ಎಂಟು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಸತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿ, ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಜಾಗ್ರತಿಯುಂಟಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ತದ್ವಾರಾ ತಮ್ಮನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿಯೇತೀರುವೆವು ! ತಮ್ಮ ಕೃಪೆಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಹೆಣಗಿ ಕೀರ್ತಿಭಾಜನರಾಗದೆ ಯಾಕೆ ಇದ್ದೇವು ? ಆದರೆ ಗುರುವರ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ತಾವು ಹೀಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ಸ್ವತಃ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತರಬಾರದೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ತಮ್ಮಂಥ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಿಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮಂಥ ಲಕ್ಷಾವಧಿ ಜನರೂ ಕೂಡಿ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಾರೆವು. ರಾಷ್ಟ್ರದ ಮಹತ್ಪುಣ್ಯಫಲವಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಈಶ್ವರೀ ಪ್ರಸಾದದಿಂದಾಗಲಿ ತಮ್ಮಂಥ ವಿಭೂತಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ಲಭಿಸುತ್ತಿರುವವು; ಅಂದಬಳಿಕ ರಾಷ್ಟ್ರವು ತಮ್ಮಂಥವರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಧನ್ಯವಾಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಬಹುದೆಂದೇ ? ಭಗವನ್, ಕ್ಷುದ್ರ ಶತ್ರುಗಳ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಾವು ಮಾಡುವದೇನು ? ಅವರು ಸ್ವಯಂಸ್ಫೂರ್ತಿಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವು ಜಾಗ್ರತವಾಗಿರುವದೆಂದೂ ಅಪ್ಪೆಯೆ, ತಮ್ಮಂಥ ಮಹಾ ವಿಭೂತಿಯ ಪ್ರೇರಣೆಯಿಂದ ಜಾಗ್ರತವಾಗಿರುವದೆಂದರೂ ಅಪ್ಪೆಯೆ. ನಮ್ಮ ಜಾಗ್ರತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸೂಯೆಪಟ್ಟು ಅದನ್ನು ಕುಗ್ಗುಒಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಬಾರದ ಯತ್ನಮಾಡುವ ಆ

ನೀಚ ಶತ್ರುಗಳ ಮುಗ್ಗಲು ಮೊರೆಯಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಅವರಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಒಡಂಬಡಿಸುವುದರಿಂದಾಗಲಿ, ಅವರನ್ನು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರಿಂದಾಗಲಿ ಪ್ರಯೋಜನವೇನಾಗುವದು? ಅವರಿಗೆ ತಮ್ಮ ಜಾಗ್ರತಿಯೇ ಬೇಡಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಎಷ್ಟು ಒಡಂಬಡಿಸಿದರೂ ಅವರು ಏನಾದರೂ ಹೆಸಟಟ್ಟು ನಮ್ಮನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವುದೇ ಸರಿ; ಮತ್ತು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರೆ, ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಬೇಡುವ ನಮಗೆ ಅದನ್ನು ಕೊಡಲು ಅವರು ಅಸಮರ್ಥರಾದದ್ದರಿಂದ ಆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ನಿಷ್ಪ್ರಯೋಜನವಾಗುವದು! ಗುರುವರ, ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಮಾತಾಡುವದು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದ ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗವಾಗಿದ್ದರೂ, ನನ್ನ ಸಮಾಧಾನಕ್ಕಾಗಿ ಆಡುವದನ್ನು ಆಡಿಬಿಡುವೆನು. ಶತ್ರುಗಳಿಂದ ಬೇಡಿಕೊಂಡು ನಾವು ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು ತೀರ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿರುವುದು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಬೇಡುವವರಿಗೆ ಕೊಡುವವರು ತಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದದ್ದರ ಕಾಲು ಪಾಲು ಕೊಟ್ಟಾರಲ್ಲದೆ, ಇದ್ದದ್ದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೊಡಲಾರರೆಂಬುದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವು. ಅಂದಬಳಿಕ ಯಾವ ರೀತಿಯಿಂದಾದರೂ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಯಿಂದ ನಾವು ಕಸಿದುಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ ನಮಗೆ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಸಿಕ್ಕೀತಲ್ಲದೆ, ಬೇಡಿಕೊಂಡರೆ ಸಿಗಲಾರದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವಾಗಿರುವ ತಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆ ಹರಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ಯತ್ನಿಸುವ ಶತ್ರುಗಳ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ನಮ್ಮ ಅಗತ್ಯದ ಕೆಲಸವಾಗಿರುವದು. ತಾನು ಬಲಾಢ್ಯನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ಹೀಗೆ ಲೀಲಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಪ್ರಾಣಹರಣ ಮಾಡಿ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಹತವೀರ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಡಂಗುರ ಹೊಡೆದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಇನ್ನು ಎಂಟು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಸೆರೆ ಹಿಡಿಯದಿದ್ದರೆ ಈ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರಲಾರದು! ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮನ್, ಇನ್ನು ಹೀಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರವನ್ನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಚಿಂತಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಕೆಡವಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ನಮಗೆ ಅಭಯವಚನವೀಯಬೇಕು; ಹಾಗೆ ವಚನ ಕೊಡುವ ವರೆಗೆ ಈ ಸೇವಕನು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಲಾರನು, ಎಂದು ನುಡಿದು ವೀರಾಗ್ರಣಿ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ದಂಡಸಹಾಗೆ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟನು!

ಆಗ ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರು ಉತ್ಸಾಹಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು, ಅವರಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕನು— “ಬಹು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು, ಬಹು ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯು! ನಮ್ಮಂಥ ಪಾಮರ ಶಿಷ್ಯರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನರಿತು ಮಹಾತ್ಮರು ನಮಗೆ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮಿಂದಲೇ ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿಸಿ, “ಕಡ್ಡಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಗುಡ್ಡದಂಥ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿಸುವ ಅಘಟನಾ ಘಟನ ಸಮರ್ಥರೆ” ನಿಸಿಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥರನ್ನು ಮಾಡಿದ ಹಾಗಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಮಹಾ ಸಮರ್ಥರಾದವರು ತಮ್ಮ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿ ಮತ್ತೂ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ಕರುಣಾಶಾಲಿತ್ವದ ಅಂಶವು ಕಡಿಮೆಯಿರುವುದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ! ಗುರುವರ, ವೀರ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ನಮಗೆ ವಚನ ಕೊಡಲೇಬೇಕು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಸತ್ವ ಹೊಯ್ದು ಮೂರ್ತಿ ಮಾಡಿದಂತೆ ಇದ್ದ ಭೈರಾಗಿಣಿಯೂ, ಪದ್ಮಿನಿದೇವಿಯೂ ತಮ್ಮ ಘೋರ ಕೃತಿಯಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಋಣಿಯಾಗ ಮಾಡಿರುವಾಗಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗೌರವವು ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು. ಭಗವನ್, ಆ ತೇಜಸ್ವಿಯರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಕುರಿತು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಮಾಡಿದ ಆಜ್ಞೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದನ್ನು ಪಾಲಿಸುವಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ದೇಹವನ್ನಾದರೂ ಅರ್ಪಿಸುವೆವು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಮೇಲಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನಮ್ಮ ಆ ಸತ್ವಶಾಲಿನಿಗಳಾದ ಭಗಿನಿಯರ ಮೇಲಿನ ವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ, ಅವರ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ವ್ಯಾಕುಲಗೊಳ್ಳದಂತೆ ನಡೆಯುವೆವೆಂದು ತಾವು ನಮಗೆ ವಚನ ಕೊಡಲೇಬೇಕು” ಎಂದು ನುಡಿದು, ಆತನೂ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನಂತೆ ಗುರುವರನ ಮುಂದೆ ಅಡ್ಡಬಿದ್ದನು! ಆಗ ಶಿಷ್ಯವತ್ಸಲರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಪರಮವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು— “ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಸತ್ವಸ್ಥರ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರುವ ಈ ಮಾಧವನು ನಿಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ವಚನ ಕೊಡುವನು ಕೇಳಿರಿ. ನಮ್ಮ ಭೈರಾಗಿಣಿ-ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯರಂಥ ಸತ್ವಸ್ಥ ಅಬಲೆಯರ ಸತ್ವರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹಪಾತ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡದ ನಿಮ್ಮಂಥ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರ ಸಾತ್ವಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಪಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನನ್ನನ್ನು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಕೆಡಹಿಕೊಳ್ಳಲಿ? ಈಗ ನಾನು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಸೇರುವುದ

ರಲ್ಲಿಯೂ ಗೂಢ ರಾಜತಂತ್ರವಿರುವದೆಂಬುದರ ಅನುಭವವು ಮುಂದೆ ನಿಮಗೆ ಆಗುವುದು. ನಿಮ್ಮಂಥ ತೇಜಸ್ವಿಗಳ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ನನ್ನನ್ನು ಅದಾವ ಮಹಾ ಶತ್ರುವು ಅಳುಕಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಾಗುವನು ? ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ನಿಮಗೆ ವಚನ ಕೊಡುವೆನು, ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ರಾಷ್ಟ್ರಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಯಾವ ಸಂಕಟದಲ್ಲಿಯೂ ಬೀಳುವದಿಲ್ಲ; ಮೇಲಕ್ಕೇಳಿರಿ " ಎಂದು ನುಡಿಯಲು ಎಲ್ಲರೂ ಆನಂದಭರಿತರಾಗಿ ಜಯ ಘೋಷ ಮಾಡಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು !

೪೪. ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳ ಹೇಸಿತನವು

ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಈ ಮೇರೆಗೆ ದೇಶಭಕ್ತರು ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅತ್ತ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪಾಳಯದಲ್ಲಿದ್ದ ತಿರುವೇಂಕಟನಂಥ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು ನೀಚಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದು, ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನೊಡನೆ ಏನು ಆಲೋಚನೆ ಮಾಡು ತ್ತಿದ್ದರೆಂಬುದನ್ನು ನೋಡೋಣ. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಮಲಿಕನಾಯ ಬನ ಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ತಿರುಗಿ ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ಬಂದಬಳಿಕ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು--

ತಿರುವೇಂಕಟ—ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ನೀವು ಏನು ತರ್ಕಿಸುವಿರಿ ? ಮಾಧವಾ ಚಾರ್ಯರು ತಾವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರುವ ಸಂಭವವಿರುವದೋ ಹೇಗೆ? ಆ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಹೃದ್ಗತವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವದಂತು ಇರಲಿ, ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪತ್ರ ಕೊಡುವಾಗ ನನ್ನ ಕೈಗಳು ನಡುಗಹತ್ತಿದವು! ನೀವು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿದು ಮಾತಾಡದಿದ್ದರೆ, ನನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ನಿರ್ಣಯವು

ಇನ್ನೂ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸಮರದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಶತ್ರುವಿನೊಡನೆಯಾದರೂ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ ರಂಥ ತೇಜಸ್ವಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವದು ಬಲು ಕಷ್ಟವು!

ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವೇನು? ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಯೋಗ್ಯತೆಯೇ ಅಂತಹದು! ಅವರು ಸ್ವಾರ್ಥರಹಿತರು, ನಾವು ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಬಲಿಗೆ ಬಿದ್ದವರು; ಅವರು ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿ ಸುವವರು, ನಾವು ದೇಶದ್ರೋಹ ಮಾಡಿಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಹೆಣಗುವವರು; ಅಂದಬಳಿಕ ಅವರ ಅಂಜಿಕೆಯು ನಮಗೆ ಬಾರ ದೇನು ಮಾಡೀತು? ಆದರೆ ತಿರುವೇಂಕಟ, ಈಗ ಈ ವಿಚಾರವೇಕೆ? ಇದು ನಮ್ಮನಮ್ಮೊಳಗೆ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವ ಮಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲದೆ ನಮ್ಮ ಆಚರಣೆಯ ಮೇಲೆ ಈ ವಿಚಾರದ ಪರಿಣಾಮವಾಗಗೊಡುವದು ಹಿತಕರವಲ್ಲ. ಏನೇ ಆಗಲಿ, ಆ ಉದ್ದಟ ಮಾಧವನ ಪಾರುಪತ್ಯ ಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇಬೇಕು. ಮಾಧವನು ನನ್ನನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ವಿದ್ವತ್ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿರುವುದರಿಂದ ಅದರ ಸೇಡನ್ನು ನಾನು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲೇ ಬೇಕಾಗಿರುವದು. ಆನೆಗುಂದಿಯ ವಿಷಯದ ನಿಮ್ಮ ಆಸೆಯು ಅಳಿದು ಹೋಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಮಾಧವನು ವಿದ್ವಾಂಸನಿರುವನು, ತಪಸ್ವಿಯಿರುವನು, ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುವೂ ಇರುವನು; ಆದರೆ ಅವನು ನಮ್ಮವನೆಲ್ಲಿರುವನು? ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾಡಬಾರದ್ದು ಮಾಡಿ, ಮಾಧವನ ಹಾಗು ಅವನ ಅನು ಯಾಯಿಗಳ ಸೊಕ್ಕನ್ನು ಮುರಿಯಲೇಬೇಕು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ದಯಾ-ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ನೀತಿ-ನ್ಯಾಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ ನೋಡುವ ಕಾರಣ ವಿಲ್ಲ.

ತಿರುವೇಂಕಟ — ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ನನಗೆ ಯಾತರ ಅಭಿ ಮಾನವೂ ಇಲ್ಲ; ನಾನು ಕೇವಲ ಸ್ವಹಿತದಕ್ಷನು! ಸ್ವಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸು ವಾಗ ನಾನು ನ್ಯಾಯಾನ್ಯಾಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ದಯಾ-ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಮಾನಾಪಮಾನಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಧರ್ಮ-ನೀತಿಗಳನ್ನಾಗಲಿ ನೋಡುವವನಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹೀಗೆ ಮಾತಾಡಿದೆನು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಮವಿರುವ

ದೆಂಬ ಸಂಶಯವು ನನಗೆ ಬಂದಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಗುಣ-ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನರಿತೂ ನೀವು ಅವರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ನನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಸಲು ಭೀತಿಯಿಲ್ಲ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ತಿರುವೇಂಕಟ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸಿರಿ ಅಥವಾ ತಿಳಿಸದೆ ಇರ್ರಿ. ನೀವು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಯಾವ ಭೀತಿಯನ್ನೂ ಹಿಡಿಯಬೇಡಿರಿ. ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ವರ್ಚಸ್ಸಿಗೆ ನೀವು ಒಳಗಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಈ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆ ನನ್ನ ಶತ್ರುವಿನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸದೆ ಬಿಡುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ! ನನ್ನಂಥ ವಿದ್ವಾಂಸನಿರುತ್ತ ಆ ಮಾಧವನಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಅಗ್ರಮಾನವೇ? ನಾನೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಇರುತ್ತೇನೆ; ನನ್ನ ರಾಜಕಾರಣದ ಪಡಿಕಟ್ಟನ್ನು ಅವನು ಬೇಗನೆ ನೋಡುವನು. ಕರ್ನಾಟಕವು ಯವನಮಯವಾದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ; ನಾನು ಆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯನ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬಿಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ.

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಶಾಬಾಸ! ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ; ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾನು ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎಣಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಹೀಗಿರಲು, ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ಶಂಕಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿರಿ. ಇಂದಿನಿಂದ ನಾನು ಯಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ನಿಮ್ಮಿಂದ ಬಚ್ಚಿ ಇಡುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪಕ್ಷದ ಜನರು ಗುಪ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿರುವರು; ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಹೆಂಗಸರೂ ಇರುವರು. ಅವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಎರಡು ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ.

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಅದಾವ ಕಾರ್ಯಗಳು?

ತಿರುವೇಂಕಟ— ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಹರಣಮಾಡುವದು ಒಂದನೆಯದು! ಪದ್ಮಿನಿಯಂಥ ಕನ್ಯಾರತ್ನವು ದೊರೆಯುವುದು ದೊಡ್ಡ ಲಾಭವಲ್ಲವೆ? ಆ ರಾಜಪುತ್ರಿಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗಲು ಮೊದಲಿನಿಂದ ನಾನು ಹೊಂಚುಹಾಕಿರುವೆನು. ಇದರ ಹೊರತು ನಾನು

ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿರುವ ಎರಡನೆಯ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸವೆಂದರೆ, ಅಲ್ಪ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಕ್ಕ ಮೊದಲಾದ ಪ್ರಮುಖರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ನಾಯಕನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸುವದು ! ಯಾಕೆ? ಇವೆರಡೂ ಕೆಲಸಗಳು ಮಹತ್ವದ ವಲ್ಲವೆ ?

ಶಾಸ್ತ್ರಿ— ಹೌದು, ಮಹತ್ವದವೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ; ಈ ಎರಡೂ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೀವು ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಮಲಿಕನಾಯಕನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದಹಾಗಾಗಿ, ನಿಮಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತ್ಯವೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ದೊರೆಯುವದು; ಆದರೆ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಗಳಾದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನರು ಇದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಬಹುದೋ ? ಅವರು ಮಲಿಕನಾಯಕನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಅತಿಕ್ರಮಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ನಾಯಕನ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿರುವದು; ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸಾಮೋಪಾಯದಿಂದ ಹೊರವಾರದೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನಾಯಕನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವನಲ್ಲವೆ ?

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ನೀವು ಎಷ್ಟಾದರೂ ವೈದಿಕರು; ರಾಜಕಾರಣದ ಸೂಕ್ಷ್ಮಹಿತಗಳು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯವು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದೊಯ್ದರೆ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ಬೇಡಾದೀತೇ ? ಮತ್ತು ಮಲಿಕನಾಯಕನಿಗೆ ಬೇಡಾದೀತೇ ? ಈ ಕಾರ್ಯವು ನನ್ನ ಸಹಾಯದಿಂದಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರಿಂದ ಸಾಧಿಸುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಗುಪ್ತದ್ವಾರಗಳು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವವು; ನಮ್ಮ ಜನರ ಯುಕ್ತಿಗಳು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ ಹೊರಗಿನವರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಾರವು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳೆಂದು ಜರಿದಾಡುವ ಹುಕ್ಕ ಮೊದಲಾದವರ ಶಾಸನವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಉಪಾಯದಿಂದ ನಾವು ಹೊರಗಿನ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದು ! ಈ ಮಾತು, ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯುಕ್ತಿಸುತ್ತಿರುವ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಬೇಡಾದೀತು ?

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಸಂಭಾಷಣವು ನಡೆಯುವಾಗ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ

ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಈ ದಿನ ನಾಲ್ಕು ತಾಸಿನೊಳಗಾಗಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ ರಿಂದ ಏನಾದರೂ ಉತ್ತರ ಬರಬೇಕಾದದ್ದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದರು. ತಾವು ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಒದಗಬೇಕಾ ಗಿತ್ತು; ಯಾಕಂದರೆ ಅವರು ಹೊನ್ನು-ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಸೂರೆಗೆಂದು ಸಪಿಗೊಂಡವ ರಿದ್ದರು. ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗದೆ ಕಾರ್ಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ಮಲಿಕ ನಾಯಬನು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಬಹುಜನ ಸೈನಿಕರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ತಿರುವೇಂಕಟನೂ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಹೋದರು; ಆಗ ಎರಡು ತಾಸು ಹೊತ್ತು ಏರಿರಬಹುದು. ಮಾಧವಾ-ಚಾರ್ಯರಿಂದ ಉತ್ತರ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಇನ್ನೂ ಎರಡು ತಾಸಿನ ಅವಕಾಶವಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನೂ. ಶ್ರೀಕಂಠ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನೂ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸತೊಡ ದನು. ಆತನು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕುರಿತು—

ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನ— ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ಹಾಗಾದರೆ ಮಾಧವಾ ಚಾರ್ಯರು ತಾವಾಗಿ ನಮ್ಮ ವಶವಾಗುವರೆಂದು ಹೇಳುತ್ತೀರಾ ? ಆ ತೇಜ ಸ್ವಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಶತ್ರುಗಳ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಂಥ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿ ತನ್ನ ಸ್ವರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತಾನಾಗಿ ವಿಘ್ನ ವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆ ?

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಆಚಾರ್ಯರು ಹೀಗೆ ತಾವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರದಿದ್ದರೆ ಗತಿಯೇ ಇಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದ ಬಲಕ್ಕೆ ಅವರ ಅಲ್ಪ ಸೈನ್ಯದ ಬಲವು ಸರ್ವಥಾ ಈಡಾಗುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಇಂದಿನಸಾವು ನಾಳಿಗೆ ಬರಲೆಂದು ಆ ಧೂರ್ತ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತಾನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯನು ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದರೂ ನಾವು ಮಾತ್ರ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ ಮೊದ ಲಾದ ಪುಂಡರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಈ ರಾಜದ್ರೋಹದ ಸಸಿಯನ್ನು ಬೇರು ಸಹಿತವಾಗಿ ಕಿತ್ತಿ ಒಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಬಾರದು. ನಾಯ

ಬರು ಒಂದು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಹೇಳಿದ್ದರೆ ನಾವು ಎರಡು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಅವರ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗೋಣ !

ಅಬ್ದುಲ್‍ರಹಿಮಾನ—ನಾಯಕರಿಂದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತ್ಯ ಪಡೆಯಲು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದ ನಿಮಗೆ ಕಂಪಲಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಸುಲಭವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿರಬಹುದು; ಆದರೆ ರಾಜಕಾರ್ಯ ಕುಶಲರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಪ್ರೇರಿತ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ತರುವುದು ಅಷ್ಟು ಸುಲಭವಾದದ್ದೆಂದು ನನಗೇನು ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಮಲಿಕನಾಯಬರಂಥ ಚತುರ ಮುತ್ಸದ್ದಿಗಳು ಈಗಿನ ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ವಿರಳ. ಅಂಥವರು ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವುದನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವುದಷ್ಟೇ ಮಹತ್ವದ್ದೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಅರ್ಥವಿರಬಹುದು; ಮೇಲಾಗಿ ಮಲಿಕನಾಯಬರು ಕೈಮುಟ್ಟಿ ಬರಕೊಟ್ಟಿರುವ ಪತ್ರದ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಾವು ನಡೆದರೆ, ಮೋಸಗಾರರೆಂಬ ಆರೋಪವು ಮಲಿಕನಾಯಬರಿಗೆ ಬರುವದು. ಆದರೆ, ಆ ನೀತಿಸಂಪನ್ನ ನಾಯಬರಿಗೆ ಇಂಥ ಪರಿಮೋಸಗಳು ಸಹನವಾಗದೆ, ನಾವು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾದೀತು, ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಾವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದರೆ ನಾಯಬರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾವು ಅವರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ಆಮೇಲೆ ಘನ ನಾಯಬನ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆದು ರಾಜದ್ರೋಹಿಗಳಾದ ಪುಂಡರ ಬಂಡು ಮುರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈಗ ನಾವು ಹೆಚ್ಚಿನ ಅನ್ಯ ಯಾವ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ನಾಯಬರಿಗೆ ಅಪರಾಧಿಗಳಾಗುವದು ಯೋಗವಲ್ಲ; ಇರಲಿ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಆ ಮಾತು ಬೇಡ, ಆಚಾರ್ಯರು ತಾವಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರೆಂದು ನೀವು ಹ್ಯಾಗೆ ನಿಶ್ಚಯಿಸಿರುವಿರಿ ?

ತಿರುವೇಂಕಟ—ಈ ಮಾತಿನ ನಿಶ್ಚಯವನ್ನು ನಾನು ನಿನ್ನೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೇ ಮಾಡಿರುವೆನು. ಕಂಪಲಿಯು ಕೋಟೆಯು ವಶವಾದ ಬಳಿಕ ಆ ಕೋಟೆಯು ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಗೊಡದೆ ಬಾಯಬಡಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಒಂದೇಸಮನೆ ಜನರನ್ನು ಬೋಧಿಸುವಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡಿರುವರು. ಇದಲ್ಲ ಕಂಪಲಿಯಲ್ಲಿರುವ ನನ್ನ ಪಕ್ಷದ

ಜನರು ತಿಳಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೀಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ನಾನೇ ನಾಯಕರಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದೆನು. ಮತ್ತು ಹಾಗೆ ಸೂಚಿಸುವಾಗ ನಾನು ಕಂಪಿಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಈಗಲೇ ಉಧ್ವಸ್ತ ಮಾಡಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂತಲೂ ನಾಯಕರಿಗೆ ಹೇಳಿದೆನು; ಆದರೆ ನನ್ನ ಮಾತು ನಾಯಕರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೂ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನಷ್ಟು ಸೆರೆಹಿಡಿತರುವದು ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವೆಂದು ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಆಚಾರ್ಯರು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಕೈಸೇರಿದರೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲಾಗದೆಂದು ಅವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದರು; ಆದರೂ ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯ ಎಲ್ಲ ಹುಳಕುಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲ ನಾನು ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಇದೇ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ನಾವು ಕೋಟೆಗೆ ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಿದರೆ, ಅದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ ಯುದ್ಧ ಆರಂಭವಾದ ಕೂಡಲೆ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿದ್ದ ನನ್ನ ಪಕ್ಷದ ಜನರಿಂದ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ಸಹಾಯವಾಗುವಹಾಗಿರುವುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಖಾವಿಂದರವರು ಈ ಸಂಧಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥ ಹೋಗಗೊಡಬಾರದು. ನಾವು ಈ ಮಹಾ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋದಬಳಿಕ ನಾಯಕರು ಸರ್ವಥಾ ಕ್ಷೋಭಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಯಾಕಂದರೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧನವು ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿರಲು, ಅದನ್ನು ನ್ಯಾಯದಿಂದಾಗಲಿ, ಅನ್ಯಾಯದಿಂದಾಗಲಿ ಸಾಧಿಸಿದರಾಯಿತು.

ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನ—ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದ ಬಾದಶಹರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ ರಾಜನನ್ನು ಗೆದ್ದು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಆಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದರು; ಆದರೆ ರಾಜಕಾರಭಾರದಲ್ಲಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ತೊಂದರೆಗಳು ಬಂದದ್ದರಿಂದಲೇ ದೇವರಾಜರನ್ನು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ, ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ತಮ್ಮ ಮಾಂಡಲಿಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು; ಈಗಂತೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮಹಾ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವು ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಾವು ಪ್ರಜಾ ಕ್ಷೋಭಕ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ, ನಮಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಹಿತವಾದೀತು ? ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿಯೇ ಮಹಾ ಮುತ್ಸದ್ದಿಗ

ಳಾದ ಮಾಲಿಕನಾಯಕರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹೀಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿರುವರು. ಸರದಾರ ಸಾಹೇಬ, ನಾವು ಹಿಂದೂಜನರ ಶತ್ರುಗಳಾಗಿದ್ದರೂ, ಹಿಂದೂಗಳಾದ ನೀವು ಕೇವಲ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಮೋರೆಗಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಮ್ಮ ಮೋರೆಗೂ ಮಸಿ ಹತ್ತುವಂಥ ದೇಶದ್ರೋಹದ ಹೇಸಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ದುಃಖವಾಗುತ್ತದೆ. ಸ್ವಾರ್ಥಮೂಲಕವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಸ್ವದೇಶ ದ್ರೋಹ ಮಾಡುವ ನೀವು, ಅದೇ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಆಸೆಯಿಂದ ಪರಕೀಯರಾದ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ದ್ವೇಷ ಬಳಸಿ ದ್ರೋಹ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಸೀರಿ! ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರಾದ ನಾಯಕರ ಆಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಲು ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಬೇಡಿರಿ. ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹತ್ತಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವದಿಲ್ಲ; ನನಗೆ ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಇಷ್ಟು ನಿಷ್ಠುರನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ನಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಮೇಲುಬಿದ್ದು ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ಆತುರಪಟ್ಟದ್ದನ್ನು ನಾನು ನಾಯಕರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಹಾಗು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಯೋಗ್ಯ ಸಂಭಾವನೆಯಾಗುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಬೇಗನೆ ನಿಮ್ಮ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬರುವದು. ಇನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗದಿದ್ದರೆ, ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದಾಗ ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯವನ್ನು ಆತ್ಮಾದರದಿಂದ ನಾವು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ನಿಮ್ಮ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಕಂಪನಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಖ್ಯರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ನುಡಿದರೂ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಾಭಿಲಾಷೆಯಿಂದ ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೂ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಖಾನಿಂದ, ತಾವು ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಿದರೆ ನಮಗೆ ಸಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ನೀವು ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಾಧ್ಯಸ್ಥರೇ ಇರುವಿರಿ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಲಿಕನಾಯಕರು ನಮಗೆ ಸುಪ್ರಸನ್ನರಾಗಿ ಮಾತು ಆಗಿರುವಂತೆ ಆನೆಗೊಂದಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತ್ಯವು ನಮಗೆ ದೊರೆತರೆ ಆಯಿತು! ನಿಮ್ಮ ಅಪೇಕ್ಷೆಗೆ ನಾನು ಹೊರಗಾಗುವವನಲ್ಲ. ನಿನ್ನೆ ನಾನು ಇತ್ತ ಬಂದ

ಬಳಿಕ ಅತ್ತ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿರುವ ಪ್ರಸಕ್ತಿಯನ್ನು ನಾನು ನನ್ನ ಜನರಿಂದ ಅರಿತಿರುವೆನು; ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರುವರೆಂದು ನೀವು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಿರಿ" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಬಂದು-ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸಪತ್ನೀಕರಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವರು.— ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನೂ, ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನೂ ಕರಕೊಂಡು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ನಮಗೆ ಉತ್ತರ ಕಳಿಸಿಕೊಡುವದರ ಬದಲು ಆಚಾರ್ಯರು ತಾವೇ ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ, ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾದದ್ದಲ್ಲದೆ, ಇದರಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಗೂಢ ರಾಜಕಾರಣವೇನಾದರೂ ಇರಲೇಬೇಕೆಂದು ಆತನು ತರ್ಕಿಸಿದನು; ಆದರೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಬಹುಮಾನದಿಂದ ಕರೆತರುವದಕ್ಕಾಗಿ ಒಬ್ಬ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರನೊಡನೆ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನೂ, ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನೂ ಕಳಿಸಿದನು ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನಿಂದ ಮೊದಲಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಮುಸಲ್ಮಾನ ದಂಡಾಳುಗಳೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕೀರ್ತಿಯು ಶತ್ರು - ಮಿತ್ರರಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಕೌತುಕವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವಂತಹದಾಗಿತ್ತು; ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ದರ್ಶನೋತ್ಕಂಠಿತರಾಗಿರಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ಅವರನ್ನು ಅವರ ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಾದ ಭಗವತೀ ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯೂ, ಕಾಸೀಮಖಾನನೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದಂಪತಿಗಳು ನಿರ್ವಿಕಾರಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ದರ್ಬಾರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಲು, ಅವರ ತೇಜೋವಿಶೇಷದಿಂದ ದರ್ಬಾರದ ಜನರಲ್ಲಿ ಅವರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಬಹುಮಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಆಸನದ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು, "ಖಾನಸಾಹೇಬರು ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ

ತಮ್ಮ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಭಗವತೀ ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯು ಪತಿಯ ಹಿಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ, ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಆಚಾರ್ಯರ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಕಾಸೀಮಖಾನನ ವಿನಯವನ್ನೂ, ಆತನ ಸೌಮ್ಯ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನೂ, ಸಾತ್ವಿಕ ತೇಜಸ್ಸನ್ನೂ ನೋಡಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಬೆರಗಾದರು. ಶತ್ರುಗಳಾದ ಯವನರು ಈಪರಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಮನ್ನಣೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಾಚಿದನು; ಆದರೂ ಆ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಒಂದುಬಗೆಯ ಅಪಮಾನವಾದಂತಾಗಿ ಆತನು ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗಾದ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯವನ್ನು ತಾಳಿದನು. "ವಿದ್ವಾನ್ ಸರ್ವತ್ರ ಪೂಜ್ಯತೇ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯು ಯಥಾರ್ಥವಾದದ್ದು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಬರಿಯ ವಿದ್ವಾಂಸರೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರ ಅಗಾಧವಾದ ವಿದ್ವತ್ತೆಯು ಅವರ ತಪಸ್ತೇಜದಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿತವಾಗಿತ್ತು. ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಮರರಿಗಿಂತಲೂ ಪಾಮರರಾಗಿ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಅಂದಬಳಿಕ ದೇಶದ್ರೋಹದಂಥ ಮಹಾಪಾಪದಿಂದ ಕಲುಷಿತರಾಗಿದ್ದ ತಿರುವೇಂಕಟನಂಥ ಅಧಮಾಧಮರಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯವರು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಮನ್ನಿಸದೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಇದ್ದಾರು? ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯೂ, ಕಾಸೀಮಖಾನನೂ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಬಂದದ್ದರ ಗೂಢವು ಒಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿಯದಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ದರ್ಬಾರವೇ ಅದ್ಭುತರಸದಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನರೂಪವನ್ನು ಎವೆಯಿಕ್ಕದೆ ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನ್— ಆಚಾರ್ಯರವರ, ತಮ್ಮೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಕರತರಲು ನಮ್ಮ ನಾಯಕಸಾಹೇಬರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿರುವಾಗ, ಇವರಿಬ್ಬರು ತಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಬಂದದ್ದೇಕೆ? ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಸಂಬಂಧವಂತೂ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ; ನಾಯಕಸಾಹೇಬರ ಅಪ್ಪಣೆ ಹೊರತಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ನಮಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ಹ್ಯಾಗೆ ಬಂದೀತು?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಾವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ

ವಿರುವದು ಧರ್ಮವಾಗಿರುತ್ತದೆ: ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದ್ದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು ! ಪತ್ನಿಯು ಪತಿಯ ಅರ್ಧಾಂಗವೆಂದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮಶಾಸ್ತ್ರವು ಹೇಳುತ್ತದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಸಪತ್ನೀಕನಲ್ಲದ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಿಯು ನಾನು ಪೂರ್ಣನು ಹ್ಯಾಗೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದೊಯ್ಯುವದರಲ್ಲಿ ಸರ್ವಥಾ ನಾಯಬರ ಆಜ್ಞಾಭಂಗವಾಗುವದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕಾಸೀಮಖಾನರಂತು ನಿಮ್ಮವರೇ ಇರುವರು. ನಿಮ್ಮವರನ್ನು ನೀವು ಕರೆದೊಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆ ನಾಯಬರ ಅಪ್ಪಣೆಯೇಕೆ ? ಕೆಲವೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಖಾನಸಾಹೇಬರು ತಾವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅವರನ್ನು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದೆವು. ಇಂದಿಲ್ಲ ನಾಳೆ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನಾಯಬರ ಬಳಿಗೆ ಬರತಕ್ಕವರೇ ಇದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಾವೇ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಂದ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ಸಲುವಾಗಿ ಕಂಪಲಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಸೀಮಖಾನರವರು ಇನ್ನು ಕಂಪಲಿಯಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಉಳಿಯುವರು ? ಅವರು ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಮಲಿಕನಾಯಬರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನ— ಕಾಸೀಮಖಾನರವರನ್ನು ನಾವು ಸ್ವಜನ ದ್ರೋಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಿರುವೆವಾದ್ದರಿಂದ, ಅವರು ಶಿಕ್ಷೆಗೆ ಪಾತ್ರರಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಅವರು ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಬರಲಾಗದು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಕಾಸೀಮಖಾನರು ಸ್ವಜನ ದ್ರೋಹಿಗಳಿದ್ದರೆ ಅವರನ್ನು ನೀವು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಶಿಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ದ್ರೋಹಿಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸುವಾಗ ಅವರು ನಿಮ್ಮ ಕೈವಶವಾಗಿರಬೇಕಾಗಿರುವದಷ್ಟೆ ? ಈಗ ಕಾಸೀಮಖಾನರು ತಾವು ಸ್ವಜನದ್ರೋಹಿಗಳಲ್ಲವೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವರು. ನೀವು ಅವರನ್ನು ಸ್ವಜನದ್ರೋಹಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಅವರನ್ನು ಶಿಕ್ಷಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅನಾಯಾಸ ಅನುಕೂಲಿಸಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ ! ಈಗ ನೀವು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಾಸೀಮಖಾನರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಒಯ್ಯಬೇಕೆಂದು ತಿಳಿದು, ನಮ್ಮೊಡನೆ ಅವರನ್ನೂ, ಅವರ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ಸೆರೆಹಿಡಿದೊಯ್ದು ನಾಯಬಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರಾಯಿತು. ಸ್ವಜನ ದ್ರೋಹಿಯನ್ನು ಯಾವಾಗಾದರೂ ದಂಡಿಸಲೇ

ಬೇಕಾಗಿರುವದು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ನುಡಿದದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನು ನಿರುತ್ತರನಾಗಿ ಕಾಸೀಮಖಾನನ ಮುಖವನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ದರ್ಬಾರದ ಜನರೂ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಒಂದೊಂದು ಕೃತಿಗಳು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದವುಗಳೇ ಎಂದು ಆ ಶೂರರಾದ ಯವನರು ಅಂದುಕೊಂಡು ಅವರನ್ನು ಆದರದಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಹೀಗೆ ಸಭೆಯು ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತವಾಗಿರುವಾಗ ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಎದ್ದು ನಿಂತು ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನನ್ನು ಕುರಿತು ವಿನಯದಿಂದ—

ಕಾಸೀಮಖಾನ— ಖಾನಸಾಹೇಬ, ತಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾನು ಸ್ವಜನದ್ರೋಹಿಯೇ ಆಗಿದ್ದರೆ ನಾನು ಈಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬಸಾಹೇಬರಿಂದ ಶಿಕ್ಷೆ ಹೊಂದುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಆಧೀನನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ! ಈಗ ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಮಲಿಕಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದು. ಅಥವಾ ಇಲ್ಲಿಯೇ ತಮಗೆ ಸರಿದೋರಿದಂತೆ ನನ್ನನ್ನೂ, ನನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನೂ ಶಿಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಸ್ವಜನದ್ರೋಹ-ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹ-ಸ್ವಧರ್ಮದ್ರೋಹಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿನ ದ್ರೋಹಗಳು ಯಾವವಿರುವವು? ಈ ಎಲ್ಲ ದ್ರೋಹಗಳ ಆರೋಪಗಳೂ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಹೊರಿಸಿರುವುದರಿಂದ ನಾನು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ದಂಡ್ಯನಾಗಿರುವೆನು.

ಹೀಗೆ ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಗಂಭೀರಮುದ್ರೆಯಿಂದ ನುಡಿದು ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಾಯಿತು. ಇದು ಈ ಮಾಧವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಕವಡಿಗಂಟಿಕತನವಾಗಿರಬಹುದೇ ಎಂದು ಆತನು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— "ಹೀಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕಾಸೀಮಖಾನನೊಡನೆ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಏನು ಗೂಢವಿರಬಹುದು? ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಸಸೈನ್ಯ ಸೇರಿಕೊಂಡು, ಒಳಗಿನಿಂದ ಆತನು, ಹೊರಗಿನಿಂದ ತಮ್ಮ ಹಿಂದೂ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ ಮೊದಲಾದವರು ನಮ್ಮನ್ನು ಹಣಿಯಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿರಬಹುದೋ? ಹೀಗೆ ಏನಾದರೂ ಗೂಢತಂತ್ರವಿಲ್ಲದೆ

ಚಾತುರ್ಯ-ಬಲಸಂಪನ್ನನಾದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತಾನಾಗಿ ನಮ್ಮ ಸೆರೆ ಯಾಳಾಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಅನಾಯಾಸ ವಾಗಿ ಆಯಿತೆಂತಲೂ, ಕಾಸೀಮುಖಾನನಂಥ ಸ್ವಜನದ್ರೋಹಿಯು ಅನಾ ಯಾಸವಾಗಿ ಕೈಸೇರಿದನೆಂತಲೂ ನಾವು ನಿಶ್ಚಿಂತರಾಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಸದ್ಯ ಕ್ಕಂತು ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಬಿಗಿಯಾದ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಕಾಸೀಮುಖಾನ ನನ್ನೂ, ಅವನ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿ, ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಜಾಗ ರೂಕವಾಗಿರುವಂತೆ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸೋಣ; ಈ ಗೂಢತಂತ್ರಗಾರನಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ತಂತ್ರದಿಂದಲೇ ತಿರುವೇಂಕಟನೂ, ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷದವರಂತೆ ನಟಿಸುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದಾದರೂ ಯಾರು ಹೇಳಬೇಕು? ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಎಚ್ಚತ್ತಿರುವ ಕನ್ನಡಿಗ ರೊಡನೆ ನಾವು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ನಡೆದು, ಅವರು ಪ್ರಬಲರಾಗುವದ ರೊಳಗೆ ಪುನಃ ತಲೆ ಎತ್ತದಂತೆ ಅವರನ್ನು ನಾವು ಪೂರಾ ಬಗ್ಗುಬಡಿಯು ತಕ್ಕದ್ದು. ಈಗ ನಾವು ಮುತ್ತಿಗೆ ಎಬ್ಬಿಸಿ ಹೋದರೆ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನವ ರಿಗೆ ಹೊಸ ಸೈನ್ಯ ಕೂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಅಥವಾ ಯುದ್ಧದ ಬೇರೆ ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆಸ್ಪದ ದೊರೆತು ಅವರು ಬಲಿಷ್ಠರಾಗುವರು. ಅವರು ಹೀಗೆ ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಬೇಕೆಂತಲೇ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ನಮ್ಮ ಕೈ ಸೇರಿರುವನು; ಹಾಗಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡುವ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟ ಕದ ಪಂಚಪ್ರಾಣದಂತೆ ಇದ್ದ ಈ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರು ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇವರ ಈ ದೌರ್ಬಲ್ಯದ ಲಾಭ ವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಇವರಿಗೆ ಕೈ-ಕಾಲು ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಾಗ ದಂತೆ ಇದೇ ಕೈಯಿಂದ ನಾವು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿ ಕೊಂಡುಬಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಹೇಳಿದ ಆಲೋಚನೆಯು ಯೋಗ್ಯವಿರುವದು; ಆ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣನು ನಮ್ಮೊ ಡನೆ ದ್ರೋಹ ಬಳಿಸಿ ತನ್ನ ಸರ್ವಸ್ವದ ನಾಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಶಕ್ಯ ವಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ, ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ನಾನು ಇಲ್ಲದ ಸಂಶಯ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ.

ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಹಾಯ ಪಡೆಯತಕ್ಕದ್ದು, ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನೂ ಅವರ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಪ್ರತಿಬಂಧದಲ್ಲಿಡಿಸಿ, ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನೂ, ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನೂ ಕರೆಸಿ ಅವರಿಗೆ ತನ್ನ ಬದಲಿಸಿದ ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಖಾನನು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಖಾನನಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಆ ದೇಶದ್ರೋಹಿಯು ತನ್ನ ಗುಪ್ತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಖಾನನು ತಾನು ಸ್ವತಃ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಕಂಪಲಿಯ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ದುಷ್ಟನು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನ ಆ ಎಣಿಕೆಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿಯೇ ಸಾಧಿಸಿತು. ಖಾನನು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕುರಿತು—“ತಿರುವೇಕಂಟ, ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂತು ನಿರಾಯಾಸದಿಂದ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದರು. ಈಗ ನಾವು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯ ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರೆ, ಈ ಕಾಫರರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಕೈಕಾಲು ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಟ್ಟಹಾಗಾಗುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಯಂತೆ ಕೆಲವು ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಉಳಿದ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಮುತ್ತಿ ಒಳಗಿನವರನ್ನು ಹಣ್ಣಿಗೆ ತರುವದು ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರು ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿರುವದರಿಂದ ಹಿಂದೂಜನರ ಜೀವವೇ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದ ಹಾಗಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಾನು ಅಲ್ಪ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನು; ಯಾಕಂದರೆ ನಾನು ಸ್ವತಃ ಮಲಿಕಸಾಹೇಬರನ್ನು ಕಂಡು ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಇದಲ್ಲದೆ ಮಹಾ ತಂತ್ರಗಾರನಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ನೆರೆಹಿಡಿದು ಒಯ್ಯುವ ಕಠಿಣ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾನೇ ಮಾಡುವದು ನೆಟ್ಟಗೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಉಳಿದ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ನಿಮ್ಮ ತಂತ್ರದಿಂದ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಜನರನ್ನು ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಒಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ. ನಾನು ಹೋದ ಕೂಡಲೆ

ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಬೇಗನೆ ಬರುವೆನು. ಆಮೇಲೆ ಕಾಫರನನ್ನು ಬಗ್ಗು ಬಡಿದು ಇಸ್ಲಾಮಿ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸೋಣ. ಹೀಗಾಯಿತೆಂದರೆ ನಿಮಗೂ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಧಿಪತ್ಯವು ದೊರೆಯುವದು. ತಿರುವೇಂಕಟ, ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಹಾಗು ತೆಲಗರನ್ನು ಕುಕ್ಕರುಬಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವದು. ಈ ಸುಸಂಧಿಯನ್ನು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಸಹಾಯವಂತು ನಿಮಗೆ ಆಗೇ ಆಗುವದು. ಅವರ ಶ್ರಮವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ನಾಯಬಸಾಹೇಬರು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಗೊಡರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕೈಕೊಂಡಿರುವ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಸಿದ್ಧಿಗೊಯ್ಯೋಣ. ”

೪೫. ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳೂ ಸ್ವಕೀಯರೇ

ಖಾನನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೊಡನೆ ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಸಾಗಿಹೋದದ್ದರಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ತನ್ನ ಗುಪ್ತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ತನಗೆ ಯಾರ ಆತಂಕವೂ ಇಲ್ಲವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಆತನು ತನ್ನ ನಂಬಿಗೆಯ ಜನರೊಡನೆ ದುರಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ನಡಿಸಿದನು. ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಪರದೇಶಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದರು; ತಮ್ಮ ಸತ್ಯಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವದೊಂದು ಅವರ ಈ ವಿಜಯ ಯಾತ್ರೆಯ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು. ಪರದೇಶಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿಯ ಜನರನ್ನು ಅವರು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದಾದರೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರದ ನೆವದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ರಾಜ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗಹತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಬೇರೆ–ಬೇರೆ ಕುಲಗಳು ಈ ಭರತ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ದಂಡೆತ್ತಿ ಬಂದು ರಾಜ್ಯವಾಳಿ ಅಳಿದವು. ವಿಜಯೋಚ್ಛು

ಗಳಾದ ಈ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ತಮ್ಮ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ಸುಲಿಗೆಗೆ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಹೊನ್ನು-ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಆಸೆಯಿಂದ ಸೈನಿಕರು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದುತ್ತಿದ್ದರು. ಸೇನಾಪತಿಗೆ ಸುಲಿಗೆಯೊಳಗಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ವಸ್ತುಗಳ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಖಾನನನ್ನು ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿ, ತನ್ನ ಆಧಿಪತ್ಯವಿದ್ದಾಗ ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ತನಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯಂಥ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಗಳ, ಹಾಗು ವಿಪುಲ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುವುದೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಸಂಧಿಯು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ತಾನು ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದರೆ, ತನಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯಂತಹದೊಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತ್ಯವು ದೊರೆಯುವುದಲ್ಲದೆ, ಅವಿವಾಹಿತಳಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಲಕ್ಷಣ ಶೋಭೆಯೂ, ಅನುಪಮೇಯ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೂ ಉಂಟಾಗುವುದೆಂದು ಅತನು ತಿಳಿದಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ತಾನು ಮೊದಲು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದು, ಪ್ರಬಲನಾಗುತ್ತಾಗುತ್ತ ಕಡೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನು ಒದಿಗೊತ್ತಿ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಬೇಕೆಂದು ಅತನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣನಾದ ನೀಚನಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರದ ಕಲ್ಪನೆಯು ಹ್ಯಾಗೆ ಬರಬೇಕು? ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳಾಗಿ ವಿವಿಧ ಆತ್ಮಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಸಹಿಸಿ, ಲೋಕಹಿತದ ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಬೇಕೆನ್ನುವವರು; ಆದರೆ ತಿರುವೇಂಕಟನಂಥ ನೀಚಾತ್ಮರು ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣರಾಗಿ ತಾವು ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರಾಜ್ಯವೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರುವದೆಂಬ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಲೋಕಕಂಟಕ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವವರು. ಇಂಥ ದುಷ್ಟರು ತಮ್ಮ ಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಾಗ ಯಾವ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹೇಸುವದಿಲ್ಲ. ಇವರು ಸ್ವಹಿತ ಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಾಮಿದ್ರೋಹ, ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹ ಮೊದಲಾದ ನಾನಾ ದ್ರೋಹವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡುವರು. ಈ ಸ್ವಹಿತತತ್ಪರರು ಇಂದು ಒಬ್ಬರ ಮಿತ್ರರಾಗಿದ್ದರೆ, ಸ್ವಹಿತ ಸಾಧಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗಬಿದ್ದಲ್ಲಿ ನಾಳೆ

ಆ ಮಿತ್ರರ ಶತ್ರುಗಳಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಶತ್ರುಗಳಿದ್ದವರು ಮಿತ್ರರಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡುವದಿಲ್ಲ. ಇಂಥವರ ಸಹಾಯವನ್ನು ಧೂರ್ತರಾದ ಕಾರ್ಯಸಾಧಕರು, ಮುಳ್ಳನ್ನು ತೆಗೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಮುಳ್ಳನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸುವಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಾರ್ಯಸಾಧನೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಇವರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡುವರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇಂಥ ದ್ರೋಹಿಗಳು ಸರ್ವಥಾ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಸರ್ವತ್ರ ಇವರು ತಿರಸ್ಕರಣೀಯರಾಗಿರುವರು.

ಇಂಥ ತಿರಸ್ಕರಣೀಯ ನೀಚನಾದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಬೇಗನೆ ಕಂಪಲಿಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ತನ್ನ ದುಷ್ಟ ಹೇತುವನ್ನು ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಹತ್ತಿದನು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ರಾಜಕಾರಣಪಟುಗಳು ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯಿಂದ ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದ ಗುಪ್ತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗಂಧವು ಕೂಡ ಅವನಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆನೆಗುಂದಿಯ ದೇವರಾಜನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಭಯದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ತೋರಿಕೆಗಾದರೂ ಅಂಕಿತನಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಂದ ತನಗೆ ಸಹಾಯವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಅವನು ತನ್ನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಯುದ್ಧವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿರುವೇಂಕಟನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು; ಅವನ ಈ ತಿಳುವಳಿಕೆಯು ಕೇವಲ ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ವೃದ್ಧ ದೇವರಾಜನು ಪ್ರಸಿದ್ಧರೀತಿಯಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ವಿರುದ್ಧ ನಿಲ್ಲಲು ಸಮರ್ಥನಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನು ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವರನ್ನು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರೀತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಅವನು ಮನೋಧೈರ್ಯವುಳ್ಳವನಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಾದರೆ ಅವನು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಾದರೂ ಆ ವೃದ್ಧರಾಜನ ಸಹಾಯವನ್ನು ಅವನ ಒಲವಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಪಡೆಯಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ದೇವರಾಜನ ಭಯವು ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲದೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಸೈನ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಗೂಢಚಾರರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಆತನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಇದಲ್ಲದೆ ತಾನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣ

ಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ ಸ್ವತಃ ಮನಗಂಡಿದ್ದನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವನಿಗೆ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ದುರಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಚಾಣಾಕ್ಷರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು, ತಮ್ಮ ಗೂಢಚಾರರ ಮುಖದಿಂದ ಯಾವಾಗಲೋ ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದನ್ನು ಅವನು ಸರ್ವಥಾ ಅರಿತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರು ತಾವಾಗಿ ಸೆರೆಯಾಳಾದದ್ದರಲ್ಲಿಯೂ ಗೂಢ ರಾಜಕಾರಣವಿರುವುದನ್ನು ಸ್ಥೂಲದೃಷ್ಟಿಯ ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಆಚಾರ್ಯರು ತಾವು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪಾಳಯವನ್ನು ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಸೇರಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ; ಮುಂದೆ ಏನೇನು ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಸಮಕ್ಷ ಹುಕ್ಕ – ಬುಕ್ಕ – ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ ಮೊದಲಾದ ವೀರರಿಗೆ ಹೇಳಿ. ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರೇ ಸೂತ್ರಚಾಲನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸಬೇಕೆಂಬ ತಮ್ಮ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅದಕ್ಕೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಆತ್ಮಾದರದಿಂದ—"ಆಚಾರ್ಯವರ, ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶತ್ರುಗಳ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಿಮ್ಮ ಸೂಚನೆಯನ್ನು ಅಜ್ಞೆಯೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾನು ಅದನ್ನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಪಾಲಿಸಲಿಕ್ಕಾಗಿ ಇರುವೆನು! ನಾನು ರಾಜಕಾರಣಗಳನ್ನು ಅರಿಯದವನಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿಮ್ಮಂಥ ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಸೂತ್ರಚಾಲಕನನ್ನಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿರುವುದರಿಂದ, ನಿಮ್ಮ ನಿಯಮವು ನಿರರ್ಥಕವಾದದ್ದೆಂತಲೂ ನಾನು ತಿಳಿಯುವದಿಲ್ಲ. ಹುಕ್ಕ ಬುಕ್ಕರಿರುವರು ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನಿರುವನು, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನರಂಥ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರು ಇರುವರು; ಇಂದಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ನಾನು ಏಕೆ ಅಲ್ಲಗಳೆಯಲಿ? ನಿಮ್ಮ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತ್ರಿಕರಣಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲು ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು. ಆಚಾರ್ಯವರ, ನೀವು ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು, ನಾನೂ ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಯೇ. ಗೃಹಸ್ಥಾಶ್ರಮಿಗಳು ಸ್ವದೇಶ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನೀವು ಆದರ್ಶದಿಂದ ತಿಳಿಸಿರುತ್ತೀರಿ. ಅದರಂತೆಯೇ ದೇಶಭಕ್ತಿ [illegible] ಸರ್ವರಿಗೂ ಪ್ರೇರಕನು

ಶಿವನೇ ಇರುವನು. ಸರ್ವರೀತಿಯಿಂದ ಶಿವನಿಗೆ ಶರಣು ಹೋಗಿರುವ ನನಗೆ ಶಿವನೇ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿರಲು, ನಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನಾವು ವಿಚಾರಿಸುವದೇಕೆ? ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ನೀವು ನಿಯಮಿಸಿದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇಶಕಾರ್ಯದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ತೋರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಇದನ್ನಾವದನ್ನೂ ಅರಿಯದೆ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಅಭಾವದಲ್ಲಿ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅನಾಯಕತ್ವವುಂಟಾಗಿರುವದೆಂತಲೂ, ತಾನು ಕೋಟೆಗೆ ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತುವದೊಂದೇ ತಡ, ಕೂಡಲೆ ಅದು ತನ್ನ ಕೈಸೇರುವದೆಂತಲೂ, ಸ್ವಾರ್ಥ ಮೂಢ ತಿರುವೇಂಕಟನು ನಂಬಿದ್ದನು!

ತಿರುವೇಂಕಟನು ರಣಶೂರನೇನೋ ಇದ್ದನು; ಆದರೆ ರಾಜಕಾರಣದ ಜ್ಞಾನವು ಅವನಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ರಾಜಕಾರಣದ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳುವ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರೊಳಗಿನವರೊಬ್ಬರಾಗಿದ್ದು, ಅವರ ಗುಪ್ತಚಾರರಾದದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಅಜ್ಞಾನವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಲಿತ್ತು; ಹೀಗಾದ್ದರಿಂದಲೇ ಆ ಸ್ವಾರ್ಥೈಕದೃಷ್ಟಿಯು ಮೂಢನು ಮಲಿಕನಾಯಬನಿಗೆ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿ ಹಿಂದುಮುಂದಿನ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಲಿಕ್ಕೂ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲಿಕ್ಕೂ ಆ ನಾಯಬನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನೂ, ಪತ್ರವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಿದನು. ಆ ವಿವೇಕಶೂನ್ಯನು ತನ್ನೊಬ್ಬನನ್ನೇ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಕಾರ್ಯಸಾಧಕನಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು, ಯಾವಾಗಾದರೂ ದ್ರೋಹಿಗಳು ದ್ರೋಹಿಗಳೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ತಿರುವೇಂಕಟನಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವಿಡದೆ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನನ್ನು ಅವನ ಮೇಲಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿ ಕಳಿಸಿದನು. ಮಲಿಕನಾಯಬನು ನೀತಿವಂತನೂ, ಶೂರನೂ, ರಾಜಕಾರಣಪಟುವೂ ಆಗಿದ್ದನು; ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನೂ, ಅವರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತೃತ್ವಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ್ದ ಲೋಕಜಾಗೃತಿಯನ್ನೂ, ಒಳ್ಳೆಯ ಮುತ್ಸದ್ದಿತನದಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸ್ಥಾಪನೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಮಾಡಲು ಅವರು ಸಮರ್ಥರಿರುವ

ರೆಂಬುದನ್ನು ಆ ನಾಯಬನು ಅರಿತಿದ್ದರೂ, "ವಿನಾಶಕಾಲೇ ವಿಪರೀತ ಬುದ್ಧಿಃ" ಯೆಂಬಂತೆ, ಅಂಥ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮನುಷ್ಯನೂ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು! ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಹಾಗೆ ಆಲೋಚನೆ ಹೇಳ ಬೇಕೆಂದು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೇ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸಿದ್ದರು; ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಈ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ತಿರುವೇಂಕಟನು ನಾಯಬನ ಒಪ್ಪಿಗೆ ಪಡೆದು ಕಂಪಲಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದಾಗ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ ಅದರಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅವರು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅವಸಾನಘಾತವನ್ನು ಹೆಜ್ಜೆ ಹೆಜ್ಜೆಗೆ ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಗೂಢಶಕ್ತಿಯ ದರ್ಪದಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದರು; ಈಶ್ವರೀಸಂಕೇತದಂತೆ ಅವರ ಮನೋರಥ ಗಳು ನೆರವೇರಲು ತಕ್ಕ ಅನುಕೂಲತೆಗಳೂ ಉಂಟಾಗುತ್ತ ಬಂದವು. ಇದಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರ ನಿರ್ಮಲ ತಪಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವವೇ ಕಾರಣವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಯಂತೆ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಕಂಪಲಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ದ್ದರಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು; ತಾನು ರಚಿ ಸಿರುವ ವ್ಯೂಹದಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳು ಸಿಗಿಬಿದ್ದು, ಸತ್ವಹೀನರಾಗುವ ಕಾಲವು ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿದರು; ಆದರೆ ಅವರ ಈ ಆಲೋಚನೆಯ ಗಂಧವು ಕೂಡ ಯಾರಿಗೂ ಹತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಮಾಡತಕ್ಕ ಬಾಹ್ಯಾಲೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಬಹುಜನರ ಆಲೋಚನೆಯಂತೆ ಅವರು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಆ ಆಲೋಚನೆಯ ಗೂಢತತ್ವವನ್ನೂ, ಆ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುವದ ಕ್ಕಾಗಿ ಪಸರಿಸುವ ಕಾರ್ಯಜಾಲದ ಹಗ್ಗವನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಗೂಢ ವಾಗಿಯೇ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯಭಕ್ತರೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದಲೇ ಆಚಾರ್ಯರು ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುವರೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಪಡುವರಲ್ಲದೆ, ಅವರ ಅಗಾಧ ಗೂಢತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ, ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆ ಯನ್ನು ಪಾಲಿಸುವದಷ್ಟು ತಮ್ಮ ಕೆಲಸವೆಂದು ಅವರು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಳ್ಳು ತ್ತಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಆಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ಗುರ್ವಾಜ್ಞೆಯೆಂದು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ ರಾಜಾಜ್ಞೆ ಯೆಂದು ಭಯದಿಂದ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಮತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರ ಆಜ್ಞಾ ಪಾಲನದಿಂದ ಐಹಿಕವಾದ ಸ್ವರಾಜ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ತಮಗೆ

ಪಾರತ್ರಿಕ ಲಾಭವೂ ಆಗುವುದೆಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಉದಾತ್ತ ಭಾವನೆಯಿರುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನದಲ್ಲಿ ದೇಹವನ್ನರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ!

ತಿರುವೇಂಕಟನು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಎಂದು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ತನ್ನೊಳಗೆ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ತನ್ನ ಏಕಾಂತಗೃಹದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಹೋಗಿ ಎರಡು ದಿವಸಗಳಾದರೂ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವಿಲ್ಲದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನವರು ತನಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಂಜಿರುವರೆಂದು ಆತನು ತಿಳಿದನು. ಈ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿಸಿದನು; ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಆಲೋಚನೆಯಂತೆ ತಿರುವೇಂಕಟನ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ ಮಾಡುವುದು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವಾಗಿತ್ತು. ಕೇವಲ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಶಾಸನ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದಿಲ್ಲ; ತಿರುವೇಂಕಟನಂಥ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣರಾದ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು ತೀರ ಕ್ಷುಲ್ಲಕರೆಂತಲೂ, ಅವರ ಸದ್ದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅಡಗಿದ ಬಳಿಕ ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನುವದು ಕೇವಲ ಅಶಕ್ಯವೆಂತಲೂ ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು; ಯಾಕಂದರೆ, ದೇಹದಲ್ಲಿ ಹೇಯಾವಯವಗಳಿರುವಂತೆ ದೇಶವಿದ್ದಲ್ಲಿ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳು ಇರತಕ್ಕವರೇ; ಆದರೆ ಆ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳ ಶಾಸನವನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ, ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳ ಶಾಸನದೊಡನೆ ಆ ದೇಶದ್ರೋಹಿಗಳಿಗೆ ಆಶ್ರಯ ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಶತ್ರುಗಳ ಹೃದಯವನ್ನು ನಡುಗಿಸುವುದೂ ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅವರು ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಉದಾತ್ತ ಭಾವನೆಯಿಂದಲೇ ಆಚಾರ್ಯರು ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವ ಕೊಟ್ಟು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳಂಥ ರಾಜಕಾರ್ಯಜ್ಞರನ್ನು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಾವು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಪಾಂಡಿತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯಪಟ್ಟು ಅವರೊಡನೆ ದ್ವೇಷಬಳಸಿ ಅವರ ಶಾಸನ ಮಾಡುವ ನೆವದಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಆಶ್ರಯ ಮಾಡಿದಂತೆ ನಟಿಸಿದ್ದರು.

ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮುಖಾಂತರ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಒಳಸಂಚುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಕೊಂಡು ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ತಿಳಿಸುವದೂ, ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮುಖಾಂತರ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಗೂಢಶಕ್ತಿಯು ಅಂತವು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೆ ಹತ್ತದಂತೆ ಮಾಡುವುದೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕೆಲಸಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಗುಪ್ತ ಕರ್ತೃತ್ವವು ರಾಜಕಾರಣದ ಗುರುಮಂತ್ರವೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬೋಧಿಸಿ, ಹಾಗೆ ನಡೆಯುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವನ್ನು ಅವರಲ್ಲಿ ಉಂಟು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಶತ್ರುಗಳು ಬಲಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದಷ್ಟು ಆ ಮಂತ್ರವು ಹೆಚ್ಚು ಗೂಢವಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದೆಂಬುದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅಗಾಧವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಳಕೆಯಲ್ಲಿ ತಂದಿದ್ದರು. ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿಯ ಬಬ್ಬಾಟವು, ಎಬ್ಬಿಸಿ ಹುಲಿ ಹೊಡೆದಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಶೌರ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹುಲಿಯನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಹೊಡೆದರೂ, ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದೇ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಾಗಿರುವಾಗ ಗುಪ್ತ ತಂತ್ರದಿಂದ ಹುಲಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯುವುದೇ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉಪಾಯವಾಗಿರುವುದು. ಶೂರರೂ ಹೇಡಿಗಳೂ ಕೂಡಿಯೇ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಯಂತೆ ಹೆಣಗಿದಾಗ ರಾಜಕಾರಣವು ಸಾಧಿಸತಕ್ಕದ್ದಾದ್ದರಿಂದ, ರಾಷ್ಟ್ರೋದ್ಧಾರಕರು ಕೇವಲ ತಮ್ಮ ಬಾಹುಷಿಯನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗದ್ದಲ ಮಾಡಿ ಅಳ್ಳೆದೆಯ ಜನರನ್ನು ಮೂಲೆಗುಂಪು ಮಾಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಆಚಾರ್ಯ ಶಿಷ್ಯರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತಿದ್ದರು. ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಬಾಯಿ ಹಿಂದಾಗಿ ಕೈ ಮುಂದಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಲೋಕಜಾಗ್ರತಿಯನ್ನು ಮಾಡುವಾಗ ಕೈಗೆ ಮಹತ್ವವಿರಬೇಕಲ್ಲದೆ ಬಾಯಿಗೆ ಮಹತ್ವವಿರಲಾಗದು; ಯಾಕಂದರೆ ಬಾಯಬಡಕರ ಆಡಂಬರವು ಹಾಲು ಉಕ್ಕಿದಂತೆ ಉಕ್ಕಿ ಬಂದದ್ದಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಊದಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಉಕ್ಕು ಇಳಿದು ಹಾಲು ಪಾತ್ರೆಯ ತಳಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವಂತೆ, ಹೊಯ್ದು ಪಟ್ಟಿಸಿಂದ ಬಾಯ್ಬಡಕರ ಬಾಯಿ ಬಂದಾಗಿ ರಾಜಕಾರಣವು [illegible] ತಳಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಹಾಗೆ ತೋರಿ ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರುತ್ಸಾಹವು ಉಂಟಾಗುವದು. ನಿರುತ್ಸಾಹವು ಕಾರ್ಯವಿಘಾತಕ ಮಹಾ ರೋಗವಾದದ್ದರಿಂದ ರಾಜಕಾರಣಪಟುಗಳು ದೇಶದಲ್ಲಿ ನಿರುತ್ಸಾಹವುಂಟಾಗುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡುತ

ಬಾರದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ, ದೇಶ-ಕಾಲ-ಪರಿಸ್ಥಿತಿಗನುಸರಿಸಿ ರಾಜಕಾರಣವನ್ನು ಕರ್ತವ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಕಾರ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಜರುಗಿಸಬೇಕಲ್ಲದೆ, ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಕೀರ್ತಿಯ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ವಾಗ್ರೂಪವಾಗಿ ಜರುಗಿಸಬಾರದು !

ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಲಿಸಿ, ಅದರಂತೆ ಅವರನ್ನು ವ್ಯವಹರಿಸ ಹಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಬಹು ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನಡಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಗುಪ್ತಕಾರ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬನಂಥ ಘನವಂತನೇ ಮೋಸಹೋಗಿರುವಾಗ ತಿರುವೇಂಕಟನಂಥ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನು ಮೋಸ ಹೋದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ನಾಯಬನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಘನತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರಿತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಜಾಗ್ರತಗೊಳಿಸಿ ಅವರ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಎಷ್ಟು ಬೆಳಸಿರುವರೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅರಿತಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಇರುತ್ತಿದ್ದ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವ ಸಾಹಸವನ್ನು ಅವನು ಮಾಡಿದನು ! ಇರಲಿ, ತಿರುವೇಂಕಟನು ಕರೆಸಿದಂತೆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಬಂದರು. ಕೂಡಲೆ ಉತಾವಳಿಯ ಸ್ವಭಾವದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು— " ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಹೋದಂದಿನಿಂದ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಗದ್ದಲವಿಲ್ಲವಲ್ಲ ! ಒಳಗಿನವರು ನಮ್ಮ ಮುತ್ತಿಗೆಗಾಗಿ ಅಂಜಿ ಹೋಗಿರಬಹುದಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಅಂಜಿರುವಾಗಲೇ ನಾವು ಕೋಟೆಗೆ ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆ? ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಯಂತೆಯೇ ಈ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಈ ಮೊದಲೇ ನಾನು ಮುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಈಗಾದರೂ ನಿಮ್ಮ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದಲೇ ಕೋಟೆಗೆ ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೇನೆ " ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಗ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವವರಂತೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತರು. ಕೆಲ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅವರು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕುರಿತು— " ವೀರವರ, ನಿನ್ನಂಥ ಪ್ರತಾಪಿಗೆ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅಶಕ್ಯವಲ್ಲ; ಸಹಜವಾಗಿ ನೀನು ವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಇನ್ನು ಎರಡು ದಿನ ಕೈ ಕಾಯಬೇಕು. ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯವರು ಈಗ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿದ್ದರೂ,

ಅವರಾಗಿ ಒಡಂಬಡಿಕೆಗೆ ಬರುವತನಕ ನಾವು ಏರಿಹೋಗುವುದು ಯೋಗ್ಯ ವಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಾದುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಹಿಂದೂ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಸರ್ವಥಾ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ನೀವಾಗಿ ಕೋಟೆಗೆ ಲಗ್ಗೆ ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ನಿಮಗೆ ಅಷ್ಟು ಅವಸರವಾದರೂ ಯಾಕೆ ? ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯು ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮದೇ ಆದಂತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನರು ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಸಂಪೂರ್ಣ ಯಶಸ್ಸು ನಿಮ್ಮ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು, ನೀವು ಯಥೇಚ್ಛವಾಗಿ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸುಲಿದು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಬಹುದು ! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ತಿರುವೇಂಕಟ ನೊಡನೆ ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ಆಡಿ ಆತನ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋಗಲು, ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಮೇಲೆ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು— “ ಒಬ್ಬ ತೇಜಃಪುಂಜನಾದ ಜಂಗಮನು ನಾಲ್ಕು ಜನ ಅನು ಯಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿಂದ ಬಂದಿದ್ದು, ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಲು ಅಪ್ಪಣೆ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವನೆ ”ಂದು ಹೇಳಿದನು. ಸೇವಕನ ಈ ಮಾತು ಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು ಕೋಟೆಯಿಂದ ಜಂಗಮನು ಇಷ್ಟು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಬರುತ್ತಿರ ಬಹುದೆಂದು ಅವನು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ತಾನು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಲವಾಗಿ ಮುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ಆ ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಶಿವೋಪಾಸಕರು ನನ್ನಿಂದ ಏನಾದರೂ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬರುತ್ತಿರಬಹುದೆಂತಲೂ ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು; ಆದರೆ ವಿಚಾರಾಂತದಲ್ಲಿ ಆ ಭಾವನೆಯು ಆತನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನೇ ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವಂಥ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಯೋಗ ದಿಂದ ಗುರುಸ್ಥಳದ ಜಂಗಮರಂಥ ನಿರುಪದ್ರವಿಗಳಾದ ಜನರೂ ರಾಜ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಸೇರಿರಬಹುದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಏನಿದ್ದರೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಲ್ಲದ ಯಾವ ದೇಶಾಭಿಮಾನಿ ಕನ್ನಡಿಗನಾ ದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಅಳುಕಿಸಲು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿ, ಆ ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು, ಸಾಧಿಸಿದರೆ ಅವರ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಭೇದೋಪಾಯದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿಸ

ಬೇಕೆಂಬ ನೀಚ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗನೇ ಆದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಮಾಡಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ತಿರಸ್ಕರಣೀಯವಾದದ್ದು. ಕೊಡಲಿಯ ಕಾವು ಕುಲಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾದಂತೆ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಈ ವಿಚಾರವು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸ್ವರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಮೂಲವಾದದ್ದೇ ಸರಿ! ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಭೇದೋಪಾಯದ ಯೋಜನೆಯು ಹೊಳೆದಕೂಡಲೆ ಆತನು ಆ ಜಂಗಮನನ್ನು ಕರೆತಾರೆಂದು ತನ್ನ ಸೇವಕನಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಸೇವಕನು ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಆ ಜಂಗಮನನ್ನು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಬಳಿಗೆ ಕರೆತರಲು, ಆ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಜಂಗಮನ ತೇಜಃಪುಂಜ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಥಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ನಿಂತನು. ಹೀಗೆ ತಾನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನ ಮಾಡಿದ್ದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ಹಿಂದಿನಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತೋರಿದರೂ, ಆದದ್ದನ್ನು ಆತನು ಅಳಿಸುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಆ ಬಂದ ಜಂಗಮರು ಅನ್ಯರಾರೂ ಇರದೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೇ ಇದ್ದರೆಂದಿಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೆ, ಅವರ ದೈವೀ ತೇಜಸ್ಸು ತಿರುವೇಂಕಟನಂತಹ ಲೌಕಿಕ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪ್ರತ್ಯುತ್ಥಾನಗೊಳಿಸಿದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲವೆಂದು ನಿಮಗೆ ತೋರಬಹುದು. ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಲೌಕಿಕ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಈ ಮೊದಲೆ ಚಂಚಲ ಮಾಡಿದಂತೆ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾದರೂ ಆ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಈಗ ಚಂಚಲವಾಗಮಾಡಿತು. ಮಹಾತ್ಮರ ತಪಸ್ತೇಜದ ಪ್ರಭಾವವೇ ಅಂತಹದು. ತಪೋಧನರು ಯಾವ ಧರ್ಮದವರಾದರೇನು, ಯಾವ ಪಂಥದವರಾದರೇನು? ಅವರ ದಿವ್ಯಪ್ರಭೆಯು ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಚಿತ್ತಹರಣವನ್ನು ಥಟ್ಟನೆ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೇ, ಅವರು ಲೋಕಶಿಕ್ಷಣದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವರು. ನೂರಾರು ಪ್ರವಚನಗಳಿಂದಾದಷ್ಟು ಚಿತ್ತದ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯು ಮಹಾತ್ಮರ ದರ್ಶನದಿಂದಾಗುವುದನ್ನು ಅನುಭವದಿಂದ ಮನಗಾಣಬಹುದು! ತಿರುವೇಂಕಟನು ಪ್ರಸನ್ನಚಿತ್ತನಾಗಿ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಉಚ್ಚಾಸನವನ್ನು ತೋರಿಸಿ "ಇತ್ತ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು, ಇತ್ತ ದಯಮಾಡಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಆ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು

ಗೌರವದಿಂದ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ ಮೂವರು ಅವರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿ ವಿನಯದಿಂದ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು; ಉಳಿದ ಒಬ್ಬನು ಬಹು ದೂರ ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಂಡನು.

ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ಯಾರೆಂಬುದನ್ನು ನಿಮಗೆ ಹೇಳಿಬಿಡುವೆನು. ಆರ್ಯವರ್ಯರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಮೂವರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನು ವೀರನಾದ ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು, ಮೂರನೆಯವನು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ನಿಪುಣನಾದ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನು, ದೂರದಲ್ಲಿ ನೆಲದಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಂಡವನು ಮಹಾ ಸಮರ್ಥನಾದ ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನು; ಆದರೆ ದುರಗಪ್ಪನ ಹೊರತು ಉಳಿದ ಮೂವರು ವೀರರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಒಕ್ಕಲಿಗರ ವೇಷವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ತಿರುವೇಂಕಟನು ಒಮ್ಮೆ ಕೌತುಕದಿಂದ ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ತನ್ನ ಆಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಮೂವರು ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮ ನಿಪುಣರು ತಮ್ಮ ವೇಷವನ್ನು ಆಚ್ಛಾದಿಸಿದ್ದರೂ ಅವರ ಕ್ಷಾತ್ರ ತೇಜಸ್ಸು ಬೂದಿ ಮುಚ್ಚಿದ ಕೆಂಡದಂತೆ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಂತು ಗುರುಸ್ಥಳದ ಜಂಗಮರಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ತೀರ ಸಾಧಾರಣತರದ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಹೊರತು ಉಳಿದ ನಾಲ್ವರ ಪೋಷಾಕು ತೀರ ಸಾಧಾರಣತರದ್ದಾಗಿದ್ದರೂ, ಅವರು ಗುಪ್ತರೀತಿಯಿಂದ ಧರಿಸಿದ್ದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವೀರರ ಗುಂಪಿಗೆ ಗುಂಪನ್ನು ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅದರ ಗಂಧವು ಕೂಡ ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಹತ್ತದೆ, ಇವರು ಮೂವರು ಆರ್ಯರ ಮಹಾ ಸಮರ್ಥರಾದ ಭಕ್ತರೆಂತಲೂ, ಇದ್ದರೆ ನಾಲ್ಕನೆಯವನು ಗುರುಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಬಲಿಷ್ಠ ಚಲವಾದಿಯು ಇರಬಹುದೆಂತಲೂ ತರ್ಕಿಸಿದನು; ಆದರೂ ಆ ವಿಲಕ್ಷಣ ನೋಟವು ಅವರನ್ನು ವಿಚಾರಮಗ್ನರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿತು. ತಿರುವೇಂಕಟನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಿಲ್ಲದವನಾಗಿದ್ದನು; ತಾನು ಏಕಾಕಿಯಾಗಿ ಈ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದ ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠರಾದ ನಾಲ್ವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬಹುದೇ ಎಂದು ಆತನು ಶಂಕಿಸತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಸಾತ್ವಿಕ ಶಾಂತಮೂರ್ತಿ

ಯನ್ನು ನೋಡಿ, ಇಂಥವರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಮರೆಮೋಸಗಳಾಗುವ ಸಂಭವವು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರವೂ ಇಲ್ಲೆಂದು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು; ಆದರೂ ಈ ಅನುಯಾಯಿಗಳನ್ನು ಹೊರಗೆ ಕಳಿಸಿ, ಮಾತಾಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಈ ಸಾತ್ವಿಕ ಜಂಗಮರೊಡನೆ ಮಾತಾಡತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ, ಆ ಜಂಗಮ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—

ತಿರುವೇಂಕಟ—ಇತ್ತ ಅಪರೂಪವಾಗಿ ದಯಮಾಡಿಸಿದಂತಾಯಿತಲ್ಲ!

ವಿರುಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ–ತಿರುವೇಂಕಟರಾಯಾ, ನಾವೂ ನೀವೂ ಸ್ವದೇಶ ಬಾಂಧವ್ಯದಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿರಲು, ನೀವು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ, ನಾವು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಬರುವುದರಲ್ಲಿ ಅಪರೂಪವೇನು? ಕರ್ನಾಟಕದ ಈಗಿನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಘಾತಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಾದವರು ಮಾತೃಭೂಮಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಯಾರು ಯಾವಾಗ ಕೂಡಿ ಆಲೋಚಿಸಬೇಕಾದೀತೆಂಬುದರ ನಿಯಮವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವದಿಲ್ಲ. ವೇಂಕಟರಾಯಾ, ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರ ಸಮಭಾವವುಳ್ಳ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂತು ಕನ್ನಡಿಗರಾದ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಮಟ್ಟನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಶತ್ರುವಿನ ಮನೆಯನ್ನು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಹೊಕ್ಕರು; ಅಂದಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ದೇಶದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದು ನಮ್ಮೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬರ ಕರ್ತವ್ಯವಾದದ್ದರಿಂದ, ನಮ್ಮವರಾದ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಆ ಸಂಬಂಧದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುವುದು ಅವಶ್ಯತೋರಿದ್ದರಿಂದ, ಲಿಂಗಪೂಜೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಹೊರಟು ಬಂದು ಬಿಟ್ಟೆವು. ನಾವು ಹೊರಟದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ಈ ಭಕ್ತರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು ತಿರುವೇಂಕಟಕನ ಮುಖಚರ್ಯದಲ್ಲಿ ಏನು ಬದಲಾವಣೆಯಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಭೇದಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದರು. ಆರ್ಯವರ್ಯರ ಈ ಸರಳ ಮಾತುಗಳು ತೀಕ್ಷ್ಣ ಬಾಣದಂತೆ ದೇಶದ್ರೋಹಿಯಾದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಹೊಟ್ಟೆಯಲ್ಲಿ ನಟ್ಟು ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಪಾರಾದವು; ಆದರೂ ನಿಷ್ಕಪಟ ಹೃದಯದ ಆ ನಿರ್ಮಲ ಆರ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಸೊಟ್ಟಪಟ್ಟ ಮಾತಾಡಲಾರದೆ, ತಾನೂ ಸರಳ ಹೃದಯುದವನಾಗಿ ಬದಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಆ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಕುರಿತು—

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಆರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅಯಥಾರ್ಥತ್ವವೇನೂ ಇಲ್ಲ; ಇದ್ದರೆ ನಮ್ಮಂಥ ಅಡ್ಡಹಾದಿಗೆ ಬೀಳುವ ಲೌಕಿಕರನ್ನು ಹಾದಿಗೆ ಹಚ್ಚುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವೇ ಆ ಮಾತಿನಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ, ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಚರ್ಚಿಸುವಾಗ ಏಕಾಂತವಿರುವದು ನೆಟ್ಟಗೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ !

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರ, ನಮ್ಮ ಹೃದಯವೇ ಹೃದಯವಾಗಿ ಉಳ್ಳವರು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರೂ ಅನುಯಾಯಿಗಳೂ ಆಗಬಹುದಾದ್ದರಿಂದ, ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮವರಲ್ಲಿ ಪರಕೀಯತ್ವ ಭಾವನೆಯಿಡುವ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ; ಆದರೂ ನೀವು ಏಕಾಕಿಗಳಾಗಿ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾವು ದೇಹದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಬಹುರೂಪಿಗಳಾಗಿ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮ ವಿಚಾರದಂತೆ ನಾವು ಕುಳಿತಿರುವ ಈ ಸ್ಥಳವನ್ನೇ ಏಕಾಂತವಾಗಿ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಕಡೆಗೆ ಸಾಂಕೇತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಲು, ಅವರು ನಾಲ್ವರೂ ತಟ್ಟನೆ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟರು. “ ವಸುಧೈವಕುಟುಂಬಕಂ ” ಎಂಬ ತತ್ವದ ಮೂರ್ತಿಯೇ ಆಗಿರುವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೆ ಪರಕೀಯತ್ವವು ಎಲ್ಲಿ ತೋರಬೇಕು ? ಶತ್ರುಪಕ್ಷದ ತಿರುವೇಂಕಟನೂ, ಈಗ ಆರ್ಯವರ್ಯರಿಗೆ ಸ್ವಪಕ್ಷೀಯನೇ ಆದನು.

೪೬. ದೇಶವಿಘಾತಕ ಭೇದಭಾವ ನಿರಸನ

(ಪುನಶ್ಚ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೂ)

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಆರ್ಯವರ್ಯರ ದೃಷ್ಟಿಪಾತ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತಟ್ಟನೆ ಹೊರಹೊರಟು ಹೋದದ್ದರ ಪರಿಣಾಮವು ತಿರು-

ವೇಂಕಟನ ಮೇಲೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ಆಯಿತು. ಆರ್ಯರ ಸರಳ ಹೃದಯ ವನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ದೇಶದ್ರೋಹಿಯ ಕುಟಿಲ ಹೃದಯವೂ ಸರಳವಾಗಹತ್ತಿ, ಆತನು ಆರ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಸತ್ಸ ಮಾಗಮದ ಮಹಿಮೆಯೇ ಅಂತಹದು! ಸಜ್ಜನರು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ದುರ್ಜನ ನನ್ನೂ ಸಜ್ಜನನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುವರೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ತಿರುವೇಂಕಟನ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದೂಷಿತ ಹೃದಯವು ಸತ್ಸಮಾ ಗಮದ ಯೋಗದಿಂದ ಶುದ್ಧವಾಗಹತ್ತಿದ್ದಕ್ಕೆ ಆ ದೇಶದ್ರೋಹಿಯ ಹೃದಯ ದಲ್ಲಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಅಂಕುರವು ತೋರಿದ್ದೇ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರುವದು. ಆತನು ವಿನಯದಿಂದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ತಿರುವೇಂಕಟ ಮಹಾತ್ಮನ್ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಈ ಲೌಕಿಕನು ತನ್ನ ಹೃದಯಸ್ಥ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಅಪರಿಚಿತರ ಮುಂದೆ ಇಡಲು ಸಂಕೋಚಪಡು ತ್ತಿರುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ದೊಡ್ಡವರ ಹೆಸರು ಮುಂತಾದವುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅವರನ್ನೇ ಕೇಳುವದು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಈಗ ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳ ಲಿಕ್ಕೆ ಅನ್ಯಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿರುಪಾಯನಾಗಿ ಶಿಷ್ಟಸಮ್ಮತವಲ್ಲ ದ್ದನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರುವುದು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಕ್ಷತ್ರಿಯಶ್ರೇಷ್ಠಾ, ನಮ್ಮ ಹೆಸರು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಇಷ್ಟು ಸಂಕೋಚವೇಕೆ? ಅಂಥ ಮಹತ್ವವಾದದೂ ನಮ್ಮಲ್ಲೇನಿರುತ್ತದೆ? ಈ ದೇಹವನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯನೆಂದು ಕರೆಯುವರು. ಹಂಪೆಯ ಹಿರಿಯ ಮಠವೇ ಇದರ ವಾಸಸ್ಥಾನವು. ತಿರುವೇಂಕಟ, ಇನ್ನು ಕೇಳುವುದನ್ನು ನೀವು ನಿಶ್ಶಂಕೆಯಿಂದ ಕೇಳಿರಿ. ಕೇವಲ ನಮ್ಮವರಾದ ನೀವು ಯಾವ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಅಡ್ಡಹಾದಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಕೆಡಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ನಾವು ನಾಲ್ಕು ಹಿತದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಬಂದಿದ್ದೇವೆ; ಶಿವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದು ನೀವು ನಮ್ಮ ಮಾತು ಕೇಳಿದರಂತು ಸರಿಯೆ; ಕೇಳದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲವನ್ನು ನಡಿಸಿ ಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಶಿವನೇ ಸಮರ್ಥನಿರುವನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರನೇ, ಕರ್ನಾಟ ಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಶಿವನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿರುವ ನೆಂದು ನಾವು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿ, ನಾವೆಲ್ಲರು ಆ ಮಹಾತ್ಮನ ತಂತ್ರದಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವೆವು. ನಾವು ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯವೆಲ್ಲ ಆ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರ

ತಂತ್ರಾನುಸರಣವೆಂತಲೇ ನೀನು ತಿಳಿದುಕೋ. ಶಮಪ್ರಧಾನರಾದ ಆ ತಪೋಧನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರು ಆದಷ್ಟು ಹಿಂಸೆಯಾಗದೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಕಾಯಲ್ಪಡಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾಗಿ ಕೇಳಿದರೆ, ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹದಿಂದ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ ನಿನ್ನನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ನಿಃಸಂಶಯ ಆಚಾರ್ಯರ ತಂತ್ರದಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನಾಲ್ಕು ಹಿತದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಬೇಕೆಂದು ಆಚಾರ್ಯರ ಮನೋದಯವಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಯೋಜನೆಯಂತೆಯೇ ನಾವು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ಲೋಕಹಿತದಕ್ಷರಾದ ನಿಸ್ಪೃಹಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಮೋಘ ಗೂಢತಂತ್ರವು ನಿನ್ನಂಥ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಾರದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ವಿವೇಕಿಯಾಗಿ ದೇಶದ್ರೋಹಕ್ಕೆ ಹೇಸಿ ಆಚಾರ್ಯರ ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಹಾಯಕನಾಗು. ತಿರುವೇಂಕಟ, ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ನೀನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯನು. ಗುರುಗಳು ಆರಂಭಿಸಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರರೂಪವಾದ ಮಹಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀನು ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಅರ್ಪಿಸತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಅವರ ಲೋಕಹಿತದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಮಾಡಿ ಗುರುದ್ರೋಹದೊಡನೆ ದೇಶದ್ರೋಹವನ್ನೂ ನೀನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವೆಯಲ್ಲ ?

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೆಂಬ ಹೆಸರು ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೆ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಚಕಿತನಾದನು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪಶ್ಚಾತ್ ರಾಜಕಾರಣದ ಸೂತ್ರಚಾಲನದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿರುವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಘನವಂತರು ಕೇವಲ ಸಾಮಾನ್ಯರಂತೆ ತಾವಾಗಿ ತನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೆನಿಸಿ ಅವರ ವಿಲಕ್ಷಣ ಧೈರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವನ ಹೃದಯವು ಕಂಪಿಸಿತು; ಆತನು ವಿನಯದಿಂದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಆರ್ಯವರ, ಅಲೌಕಿಕ ಪುರುಷರಾದ ತಮ್ಮಂಥವರ ಮಾತು ಹ್ಯಾಗೇ ಇರಲಿ, ತಾವು ಹೀಗೆ ಶತ್ರುಗಳ ಸ್ಥಳವನ್ನು ತಟ್ಟನೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಪ್ರಾಣಭಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ನನಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ! ಯವನ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಾದ ಮತ್ತೊಬ್ಬನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ

ತಾವು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅವನು ಕೂಡಲೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾಯಕನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಅನ್ಯರ ಮಾತು ಹೇಗೆ ಇರಲಿ, ನಿನ್ನಲ್ಲೇನು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಪಕ್ಷಪಾತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯಿರುತ್ತದೆ? ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅದರ ಕೊರತೆ ಯಿರುತ್ತದೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾವು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವದೂ ಇಲ್ಲ. ಇನ್ನು ನಮ್ಮನ್ನು ನೀನು ಮಲಿಕನಾಯಕನ ಬಳಿಗೆ ಹಿಡಿದು ಕಳಿಸುವ ಬಿಡುವ ಮಾತು ಸ್ವತಂತ್ರವಾದದ್ದು; ಇಷ್ಟು ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಬರುವವರು. ಮುಂದಿನ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳದೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೆಂದಾದರೂ ನೀನು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿರತಕ್ಕದ್ದು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈಗ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ ರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕವು ಈಗ ಹತವೀರ್ಯ ವಾಗಿರುವಷ್ಟೇ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ವಿರುಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರನ್ನಾಗಲಿ, ಮತ್ತೆ ಯಾರನ್ನಾಗಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋದರೂ ಆಗುವದು. ತಿರುವೇಂಕಟ, ರಾಷ್ಟ್ರವು ಜಾಗ್ರತವಾಗುವುದೇ ಕಷ್ಟ, ಒಮ್ಮೆ ಅದು ಜಾಗ್ರತವಾದರೆ ಯಾವ ದೊಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಯನ್ನು ಹತವೀರ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಹತವೀರ್ಯವಾಗಲಾರದು. ಒಮ್ಮೆ ಆದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಜಾಗ್ರತಿಯು ಪ್ರಸಂಗ ವಶಾತ್ ನಿಗಿ ನಿಗಿ ಕೆಂಡದಂತೆ ಪ್ರಖರ ರೀತಿಯಿಂದ ದೃಗ್ಗೋಚರವಾಗಬ ಹುದು; ಅಥವಾ ಕೊಬ್ಬಟ್ಟನೊಳಗಿನ ಬೆಂಕಿಯಂತೆ ಒಳಗಿಂದೊಳಗೇ ಹೊತ್ತುತ್ತಿರಬಹುದು; ಈ ಎರಡೂ ಬಗೆಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಜಾಗ್ರತ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತ ಪರಿಪಕ್ವ ಕಾಲವು ಒದಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಆ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವೀರ್ಯವಿಘಾತಕ ಕಾರಣಗಳೆಲ್ಲ ದಗ್ಧವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಾಗುವದು; ಆದರೆ ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಹೀಗೆ ಜಾಗ್ರತ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಸ್ವತಂತ್ರ ವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಕ್ರಮಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರ ಹಿತೈಷಿಯು ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಿತ ಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಬೇಕೋ ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳು ನೋಡೋಣ?

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತೈ ಷಿಯು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡಬೇಕಾಗುವುದು; ಯಾಕಂದರೆ, ನಿಜವಾದ ತೇಜಸ್ವಿ ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತೈಷಿಗಳು ಅಪರೂಪವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅಂಥವರ

ತೇಜಸ್ಸಿನ ಉಪಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆಗುತ್ತಿರುತ್ತದೆ; ಅಂಥವರ ಯೋಗವು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ತಪ್ಪುವದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಗತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಾವಧಿಯಾಗುವದು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಕ್ಷತ್ರಿಯವೀರ, ನಿನ್ನ ಮಾತು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ. ನೀನು " ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡಬಹುದೆಂ "ದು ಹೇಳುವುದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿರುವದು. ಈಗ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ನಾವು ಬಂದಿರುವುದು ನೀನು ಹೇಲಿದ ಆ " ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ " ಎಂಬ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಆಗಿರುವುದು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ರಾಷ್ಟ್ರ ಪ್ರಗತಿಯು ರೀತಿಯು ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವುದು. ಕಡಿದ ಗಿಡವು ಒಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತಾಗಿ ಟಿಸಿಲು ಒಡೆದು ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯಾಗುದಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರು ಒಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತರಂತೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಪ್ರಗತಿಯು ಅಭಿವೃದ್ಧವಾಗುತ್ತಿರುವದು. ಒಂದು ಮನೆತನದ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕೇ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ತಲಾಂತರಗಳು ಬೇಕಾಗುತ್ತಿರಲು, ರಾಷ್ಟ್ರದ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಒಂದೇ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಆದೀತು? ಹಾಗೆ ನಾಯಿಯ ಚತ್ತರಿಗೆಯಂತೆ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಹಾತ್ಮೆಯಿಂದ ಒಂದೇ ತಲೆಯಲ್ಲಾದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಉತ್ಕರ್ಷವು ನಾಯಿಯ ಚತ್ತರಿಗೆಯಂತೆ ಅಲ್ಪ ಕಾಲ ಬಾಳುವದಾಗಿರುವುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಔನ್ನತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಅದರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ರಾಷ್ಟ್ರಭಕ್ತರ ಬಲಿ ಬೀಳಬೇಕಾಗುವದರಲ್ಲ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು?

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಆರ್ಯವರ. ಹೇಗೇ ಇರಲಿ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ವಿಘ್ನ ಮಾಡುವುದೇ ಸರಿ! ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದರೆ ನನ್ನ ಮೈ ಉರಿಯುತ್ತದೆ.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ—ತಿರುವೇಂಕಟ. ಆರ್ಯಭೂಮಿಯ ಆ ಅನಾದಿ ವರ್ಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ನೀವು ಇಷ್ಟು ದ್ವೇಷಭಾವ ತಾಳುವ ಕಾರಣವೇನು? ಆ ವರ್ಣವು ಚತುರ್ವರ್ಣಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೊದಲು ಉತ್ಪನ್ನವಾದದ್ದೆಂತಲೂ ಎಲ್ಲ ವರ್ಣಗಳ ಮೂಲವು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಣವೆಂತಲೂ ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವವಲ್ಲವೆ? ತಿರುವೇಂಕಟ, ಲಿಂಗ ಧರಿಸುವವರೆಲ್ಲರು ಒಂದೇ ವರ್ಣದವರೆಂದು ಹೇಳುವ ನಾವು ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಜ್ಞಾನ

ದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ವರ್ಣವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದರೆ ಕ್ಷಮ್ಯವಾಗಬಹುದು; ಆದರೆ ಚಾತುರ್ವರ್ಣೀಯರಾದ ನೀವು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಗುರುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಲು ಶ್ರುತಿಯ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ಬದ್ಧರಾದ ನೀವು ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವುದು ಅಕರ್ಮವಲ್ಲವೆ ?

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಶ್ರುತಿ-ಸ್ಮೃತಿ-ಪುರಾಣಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಬರೆದುಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ, ಅವನ್ನು ನಂಬುವದು ನನ್ನಿಂದಾಗದು. ಅನುಭವದಿಂದ ನೋಡಲು, ಪ್ರತಿ ಒಂದರಲ್ಲಿ ತಾವೇ ಮುಂದುವರಿದು, ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠತ್ವವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇತರರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ದೂಡುವ ನೀಚತನವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಈ ದುರ್ಗುಣದ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಇಡಿಯ ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ- ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರವೆಂಬ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರವೆಂಬ ದೊಡ್ಡ ಪಂಗಡದವರು ನಾವು, ಅಲ್ಪಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಹಲವು ಉಪಾಯಗಳಿಂದ ಬಗ್ಗುಬಡಿಯಲೇಬೇಕು.

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ತಿರುವೇಂಕಟ, ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಬಹು ಜನರು ಯತ್ನಿಸಿದರೂ, ಈ ವರೆಗೂ ಆ ಜಾತಿಯು ಮಂದಿಯ ಅಸೂಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಅವರ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಒತ್ತುತ್ತಲೇ ಇರುವದು; ಆ ಮಾತು ಇರಲಿ, ಈಗ ನಿನ್ನ ಅಸಂಬದ್ಧ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ನಿನ್ನ ಅಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ವಿಷಾದವಾಗುತ್ತದೆ; ಶ್ರುತಿಗಳು ಅಪೌರುಷೇಯವೆಂದು ವೈದಿಕರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಲ್ಲರು ನಂಬುತ್ತಿರಲು, ವೈದಿಕನೇ ಆದ ನೀನು ವೇದಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಡಿದವೆಂದು ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲ! ಅದರಂತೆ, ಸ್ಮೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಮಹತ್ವದ್ದೂ, ಆದಿಸ್ಮೃತಿಯೆಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತವಾದದ್ದೂ, ಎಲ್ಲ ಸ್ಮೃತಿಗಳ ಮೂಲಾಧಾರವೂ ಆದ ಮನುಸ್ಮೃತಿಯು, ಸ್ವಾಯಂಭವ ಮನುವೆಂಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ರಚಿಸಿದ್ದೆಂಬ ಮಾತೂ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿರಬಾರದೆ? ಪುರಾಣೇತಿಹಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ-ವೇದವ್ಯಾಸರು ರಚಿಸಿದ್ದರೂ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಿಂತ ರಾಮ, ಕೃಷ್ಣ, ಮನ್ವಾದಿರಾಜರು ಮೊದಲಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಮಹಾತ್ಮರ ಗೌರವ

ವನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವರೆಂಬುದು ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಋಷಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೆ ನಿಸ್ಸಂಶಯ ಪೂಜ್ಯರಾಗಿರುವಂತೆ, ಶ್ರೀರಾಮ-ಕೃಷ್ಣಾದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಅವತಾರಿಕರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ನಿಸ್ಸಂಶಯ ಪೂಜ್ಯರಾಗಿರುವರು. ಇದನ್ನು ಅರಿಯದೆ ನೀನು ಮೂರ್ಖನಂತೆ ಏನೇನೋ ಮಾತಾಡುವೆಯಲ್ಲ! ವಿವೇಕದಿಂದ ಪೂರ್ಣ ವಿಚಾರ ಮಾಡುವ ನಿನ್ನಂಥವರಿಂದ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷಭಾವವು ಹೆಚ್ಚಿ ಅನರ್ಥ ಮಾತ್ರ ಉಂಟಾಗುವದು. ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರೂ ವಿವೇಕಿಗಳಾದವರಿಗೆ ಸರಿಯಾಗಿಯೇ ಹಿಂದಕ್ಕೂ ಪೂಜ್ಯರಾಗಿರುವರು, ಈಗಲೂ ಪೂಜ್ಯರಾಗುತ್ತಿರುವರು, ಮುಂದೆಯೂ ಪೂಜ್ಯರಾಗುವರು! ಕ್ಷತ್ರಿಯವೀರಾ, ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಋಷಿಗಳ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀನು ಏನು ಕಂಡಿರುವೆ? ಪುರಾತನ ಕಾಲದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಭರತಭೂಮಿಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೆಂದು ಸ್ವದೇಶ-ಪರದೇಶದವರು ತಿಳಿಯುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ; ಅದರಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾಗುತ್ತಲೂ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರಾದರೆ ಯಾರು ಬೇಡೆನ್ನುವರು? ನಿನ್ನ ಮತದಂತೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಂಥ ಕುದುರಿಗೇಡಿ ಬುದ್ಧಿಯವರು ಬೇಡೆಂದರೆ ನೀವು ಯಾಕೆ ಕೇಳಬೇಕು? ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ತಪೋಬಲದಿಂದ ಅಂಥ ಯೋಗ್ಯತೆ ಪಡೆಯುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಾಶಿಯಿಂದ ರಾಮೇಶ್ವರದ ವರೆಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರು ಒಕ್ಕಟ್ಟಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಬಗ್ಗುಬಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಜಗತ್ತೇನು ರಂಡೆಮುಂಡೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ! ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ ಭಗವಾನ್ ಶಂಕರನು ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿದ್ದು ತನ್ನ ಅಮೋಘ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ದುಷ್ಟಶಾಸನ-ಶಿಷ್ಟಪಾಲನಗಳನ್ನು ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿ ಈಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ ಮುಂದೆಯೂ ಮಾಡುವನು. ಆ ಭಗವಂತನ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದ ದುರಹಂಕಾರಿ ದೇಹಾತ್ಮವಾದಿಗಳಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಬಹುದಾದ ಅನರ್ಥಕಾರಕ ವಿಚಾರವನ್ನು ನೀನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುವೆಯಲ್ಲ! ಕನ್ನಡ ವೀರಾ, ಚಾತುರ್ವರ್ಣ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದರಿಂದ, ಪುರಾತನದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯದಂತೆ ತಪಸ್ವಿ

ಗಳೂ, ಜ್ಞಾನಧನರೂ ಆಗಿ ನಿಃಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಶೋಧ ಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಶೋಧಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ತಾವು ಉಣ್ಣದೆ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಉಣ್ಣಗೊಟ್ಟು ತಾವು ಕಂದಮೂಲ ಭಕ್ಷಣ ಮಾಡುತ್ತ; ವಲ್ಕಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದರು. ಇಂಥ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ಅನ್ಯದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ದೊರೆಯಬಹುದೋ ? ತಮ್ಮ ಶ್ರಮದ ಫಲಗಳನ್ನು ಅನ್ಯರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ತಾವು ಬಡವರಾಗಿಯೇ ಇದ್ದ ವರ್ಗವೆಂದರೆ, ಪ್ರಾಚೀನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣಋಷಿವರ್ಗ ವೆಂದೇ ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳಾದ ವಿಚಾರವಂತರು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವರು.

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಆರ್ಯವರ, ಇದಕ್ಕೆ ಉದಾಹರಣೆಗಳೇನು ?

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರನೇ, ಇಂಥ ಉದಾಹರಣೆಗಳು ನಿನಗೆ ಎಷ್ಟು ಬೇಕು ? ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಹಾಗು ಎಲ್ಲ ಕಲೆಗಳ, ಅದರಂತೆ ಎಲ್ಲ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ಉತ್ಪಾದಕರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಋಷಿಗಳಿರುವರು ! ಹೀಗಿದ್ದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿ ಭರತಭೂಮಿಯ ಅವನತಿಗೆ ಅವರೇ ಕಾರಣರಾದರೆಂದು ಕರ್ಣಕಠೋರವಾಗಿ ನೀನು ಹೇಳುವೆಯಲ್ಲ ! ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಗಳ ಅಧಃಪತನಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಕಾರಣರೆಂದು ವಾದಿಸುವೆಯಲ್ಲ! ಇದು ಕೇವಲ ನಿನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವು. "ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಂ ಮಯಾಸೃಷ್ಟಂ ಗುಣ ಕರ್ಮ ವಿಭಾಗಶಃ " ಎಂಬ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಈ ಭರತವರ್ಷ ದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ, ಶೂದ್ರ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳೂ, ಹಲವು ಜಾತಿಗಳೂ, ನಾನಾವಿಧ ಕರ್ಮಗಳೂ ಅವರವರ ಜಾತಿ ನಿಯ ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತ ಬಂದಿದೆ. ಅವು ಈಗಲೂ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವವು. ಈ ಪರಂಪರೆಯು ಇಷ್ಟು ದಿನ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ವಾಗಿ ಸಾಗಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಯಾ ವರ್ಣದವರು ಆಯಾ ಜಾತಿಯವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣಜಾತಿಗಳ ನಿರ್ಬಂಧಗಳಿಗೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಒಳಗಾಗಿ ಪರರೊಡನೆ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕವಾದ ಸಹಾನುಭೂತಿಯಿಂದ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದೇ ಕಾರಣವಲ್ಲವೆ ? ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಯಾವ ವರ್ಣದವರೇ ಇರಲಿ, ಯಾವ ಪಂಥದವರೇ ಇರಲಿ ಒಂದೇ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದವರೆನಿಸಿ ಅವರವರ ಆಚಾರ ಅವರವರಿಗೆ ಎಂಬ ಉದಾರತ್ವದಿಂದ ಪರಸ್ಪರರು ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವೆವು; ಆದರೆ, ನಮ್ಮ ವೈದಿಕ ಧರ್ಮದ ಸರ್ವ

ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಗೂಢತತ್ತ್ವದ ಮರ್ಮವರಿಯದ ಪರದೇಶದ ಜನರು, ತಮ್ಮ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಭೇದವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರ ಎಂಬ ಎರಡು ಪಂಗಡಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅನಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸಮರ್ಥರಾದ ತತ್ತ್ವಜ್ಞ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಅನಾದಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಶರೀರದಿಂದ ಸಮರ್ಥರಾದ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗೂ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಆ ಬುದ್ಧಿ ವೈಭವ-ಶರೀರ ವೈಭವಗಳ ಕೀಲಿಯಕೈಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸೂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕುಣಿಸುತ್ತ ಇಡಿಯ ಭರತಭೂಮಿಯನ್ನೇ ಪರಾಧೀನ ಮಾಡಲು ಯತ್ನಿಸುವರು. ಇದಕ್ಕೆ ನಿನ್ನಂಥ ವಿವೇಕಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ಕಿವಿಗೊಡಬಹುದೇ? ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ನಿನ್ನ ಆಯುಷ್ಯವೆಲ್ಲ ಯವನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೋಗಿರುವುದರಿಂದ ಆರ್ಯವಿದ್ಯೆಯ ಪರಿಚಯವೇ ನಿನಗೆ ಇಲ್ಲದಾಗಿದೆ. ಅಂದಬಳಿಕ ಇಂಥ ಅಜ್ಞಾನದ ಉದ್ಗಾರಗಳು ನಿನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ಹೊರಟರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೇನು? ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಒಂದು ಮನೆತನದಲ್ಲಿ ಒಡಕುಹುಟ್ಟಿ ಆ ಮನೆತನದೊಳಗಿನ ಜನರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತ ಪರಸ್ಪರರ ಅಹಿತ ಚಿಂತನ ಮಾಡತೊಡಗಿದರೆ ಆ ಮನೆತನವೇ ಹಾಳಾಗುವಂತೆ, ಒಂದು ದೇಶದೊಳಗಿನ ಜನರಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಹುಟ್ಟಿ ಆ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಜನರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುತ್ತ ಪರಸ್ಪರರ ಅಹಿತ ಚಿಂತನ ಮಾಡತೊಡಗಿದರೆ ಆ ದೇಶವೇ ಹಾಳಾಗುವದೆಂಬ ಮಾತೂ ನಿನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಾರದೇ? ಮನೆತನವಾಗಲಿ, ದೇಶವಾಗಲಿ ಹಾಳಾದಬಳಿಕ ಅಂದರೆ ಅವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವಿಹೀನವಾದ ಬಳಿಕ ಆ ಮನೆತನದೊಳಗಿನ ಅಥವಾ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಅದರ ಪರಾಧೀನತೆಯ ಮೂಲಕ ಗೌರವ ಬಂದೀತು! ದೇಶಕ್ಕೆ ದೇಶವೇ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಬೇಕಾದರೆ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಯಾವ ಪಂಗಡವಂತೂ ಇರಲಿ, ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಪರತಂತ್ರವಾಗಿ ಇರಲಾಗದು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ನೀನು ಈಗ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಂದ ಸ್ವತಂತ್ರನಾದೆನೆಂಬ ಮೂರ್ಖತನದಿಂದಲೇ ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ.

ಆದರೆ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಂದ ಯಾರಾದರೂ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಬಹುದೇ ? ಒಬ್ಬರ ಆಸರದಿಂದ ನಿಲ್ಲುವವನನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲಿನಿಂದ ನಿಂತವನೆಂದು ಯಾರಾದರೂ ಕರೆಯಬಹುದೇ ? ಆದ್ದರಿಂದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ಎರಡನೆಯವರ ಆಸರವಿಲ್ಲದೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ತನ್ನ ಕಾಲಿನಿಂದ ತಾನು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಯತ್ನಿಸುವಾಗ, ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆಸರದಿಂದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸುವಾಗ ಸ್ವಾರ್ಥೈಕ ದೃಷ್ಟಿಯ ನೀನು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೆಂದು ಅವರನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿ ಅವರ ಪವಿತ್ರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ವಿಘ್ನಮಾಡಿ ದೇಶದ್ರೋಹವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಹಾ ಮೂರ್ಖತನವಲ್ಲವ ? ಮುಸಲ್ಮಾನರು ನಿನಗೆ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುವದು, ನಿನ್ನ ಆ ಸಂಸ್ಥಾನದಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನೇ ನುಂಗಿ ನೀರುಕುಡಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅಲ್ಲವೆ ? ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪ್ರಖರ ಜಠರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕವೇ ಪಚನವಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ, ಕ್ಷುಪದಾರ್ಥವಾದ ಒಂದು ಕ್ಷುದ್ರ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಒಡೆಯನು ನೀನು ಪಚನವಾಗದೆ ಹೇಗೆ ಉಳಿಯುವೆ ? ಆದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ದ್ವೇಷವೆಂಬ ನೆವದಿಂದ ನಿನ್ನ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥವನ್ನು ನೀನು ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರೆ, ನಿನ್ನ ಆ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಆಸೆಯು ಎರಡನೆಯವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣದೆ ಹೋಗದು ! ಹುಚ್ಚ ಗೃಹಸ್ಥಾ, ಕೆಲ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ದೋಷದಿಂದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸುವುದು ಮಹತ್ಪಾಪವಾಗಿರುವಾಗ, ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಭರತಭೂಮಿಯದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ ಇಡಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾಜವನ್ನೇ ನಾಮಧಾರಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಾದ ಕೆಲ ನೀಚರ ಕಡೆಗೆ ಬೆರಳುಮಾಡಿ ನಿಂದಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಿನಗೆ ನಾಚಿಕೆಯು ಹ್ಯಾಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಾಗಲಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ಸಜ್ಜನರೂ ಇರುವರು, ದುರ್ಜನರೂ ಇರುವರು; ಅಂದಬಳಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಶಃ ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸಜ್ಜನರೆಂತಲೂ, ದುರ್ಜನರಿಗೆ ದುರ್ಜನರೆಂತಲೂ ಅಂದು, ಸಜ್ಜನರ ಸದ್ವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಅವರ ಅಭಿನಂದನವನ್ನೂ, ದುರ್ಜನರ ದುರ್ವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಅವರ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನೂ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲದೆ,

ಇಡಿಯ ಸಮಾಜವನ್ನು ನಿಂದಿಸಿ ಅದರೊಡನೆ ದ್ವೇಷ ಬಳಿಸುವದು ಸರ್ವಥಾ ಹಿತಕರವಲ್ಲ. ಇರಲಿ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೇತರರಿಗಾದ ಉಪಕೃತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು.

ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಈಗಿನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿರಲಿ, ಹಿಂದಿನ ಋಷಿಸಂಜ್ಞಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಕುರಿತು ವಿಚಾರಿಸುವಾ; ಯಾಕಂದರೆ ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಮಾಜಗಳು ಸ್ವಾರ್ಥದ ಸೆಳವಿನಿಂದ ಕೆಡುತ್ತ ಬಂದಿರುವಂತೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೂ ಕೆಡುತ್ತ ಬಂತಿರುವರು; ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರೆನಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸಮಾಜವು ಮೊದಲು ಕೆಟ್ಟದ್ದರಿಂದ, ಆ ವಿಷಯವಾಗಿ ಆ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚು ದೋಷವನ್ನಾದರೂ ಕೊಡಬಹುದು; ಅದಿರಲಿ, ಪ್ರಾಚೀನ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಅನ್ಯ ಸಮಾಜಗಳಿಗಾದ ಉಪಕೃತಿಯನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಈ ಋಷಿಕಾಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶಾಂತರೂ, ದಯಾಶೀಲರೂ, ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೂ, ಸರಳ ಸ್ವಭಾವದವರೂ ಆಗಿದ್ದರು. ಇವರ ವಟುಗಳು ಜನ್ಮಪತ್ರಿದಂದಿನಿಂದ ೫ನೆಯ ವರ್ಷ ಯಥಾವಿಧಿ ಅಕ್ಷರ ಗ್ರಹಣವಾದ ಮೇಲೆ ಎಂಟನೆಯ ವರ್ಷ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸೂತ್ರೋಕ್ತ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಉಪನೀತರಾಗಿ ಒಂದಾಗಲಿ, ಎರಡಾಗಲಿ, ಮೂರಾಗಲಿ, ನಾಲ್ಕಾಗಲಿ ವೇದಗಳನ್ನು ಸಾಂಗೋಪಾಂಗವಾಗಿ ಕಲಿಯುವರು. ನ್ಯಾಯ ವೇದಾಂತಾದಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪರಿಚಯವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು. ಪ್ರತಿನಿತ್ಯ ಗುರುಕುಲದಲ್ಲಿಯೇ ವಾಸಿಸಿ ವಿದ್ಯಾಗುರುಗಳನ್ನು ಪಿತೃಸಮಾನರನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು ಅವರ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ವರ್ತಿಸುವರು. ಹೀಗೆ ನೈಷ್ಠಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯದಿಂದ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಪೂರಯಿಸಿ ಗುರ್ವಾಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸಮಾವೃತರಾದ ಮೇಲೆ ಸಮಾನ ವರ್ಣದ ಯೋಗ್ಯ ವಧುವನ್ನು ಮದುವೆಯಾಗಿ ಗಾರ್ಹಸ್ಥ ಧರ್ಮದಂತೆ ಆಚರಿಸುವರು; ಆ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವರು ಅತಿಥಿಸೇವೆ, ಗೋಸೇವೆ, ಅಗ್ನಿಸೇವೆ, ಅನಾಥತೃಪ್ತಿ, ಪಶು-ಪಕ್ಷಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ತೃಪ್ತಿ ಇವುಗಳಿಂದ ಸುಕೃತ ಸಂಪಾದಿಸಿದವರಾಗಿ ಭೂತದಯೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾದ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವರು. ಪರಲೋಕದ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಐಹಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿ, ಕೇವಲ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥ ಪರಾಯಣರಾಗಿಯೇ

ಜೀವಿಸುವರು. ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿರುವ ಇವರು ಲೋಕೋತ್ತರ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದರು. ಪರೋಪಕಾರವು ಇವರ ಕುಲವ್ರತವಾಗಿರುವದು. ಪರರಿಂದ ಸನ್ಮಾನಹೊಂದುವುದು ಇವರಿಗೆ ವಿಷಪ್ರಾಯವಾಗಿರುವುದು. ಈ ಗಾರ್ಹಸ್ಥಾಶ್ರಮದ ಮುಂದಿನ ಆಶ್ರಮವು ವಾನಪ್ರಸ್ಥವು ಈ ಆಶ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಧರ್ಮಪತ್ನಿಯಿಂದಲೂ, ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರದಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಪುಣ್ಯಾರಣ್ಯವನ್ನು ಸೇರುವರು. ಅಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಗಡ್ಡೆ-ಗೆಣಸುಗಳ ಯುಕ್ತಾಹಾರದಿಂದ ಪರ್ಣಕುಟೀರದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿ, ದಿನಾಲು ಬ್ರಹ್ಮಚಿಂತನೆಯಿಂದಲೂ, ವಿದ್ಯಾದಾನದಿಂದಲೂ, ವೇದಾರ್ಥ ವಿವೇಚನೆಯಿಂದಲೂ, ಗೋಸೇವೆಯಿಂದಲೂ ಶೇಷಾಯುಷ್ಯವನ್ನು ಕಳೆಯುವರು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಾವು ಜ್ಞಾನಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದರೂ ಲೋಕೋಪಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆರೋಗ್ಯ, ನೀತಿ, ಭೂಗೋಲ, ಖಗೋಲ ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ ಮುಖಾಂತರ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಅವುಗಳ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದರು. ಪ್ರಚಂಡವಾದ ತಮ್ಮ ಯೋಗ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಭೂತ-ಭವಿಷ್ಯ - ವರ್ತಮಾನಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕರಿಸಿಕೊಂಡು, ಆ ಆ ಕಾಲಗಳ ಸಂಕೇತಕ್ಕೆ ವಿರೋಧವಾಗದಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸಿ ಸುಖಿಗಳಾದರು. ಹೀಗೆ ನಿರುಪದ್ರವಿಗಳಾಗಿ ವರ್ತಿಸಿದ ಪ್ರಾಚೀನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಮಾಡಿರುವ ಅಂಥ ಅಪರಾಧವೇನು?

ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಇಂಥ ನಿರುಪದ್ರವಿಗಳೂ, ಪರೋಪಕಾರಿಗಳೂ ಆದ ಋಷಿ ಕಾಲದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮವಿದ್ಯಾ ಪ್ರತಿಪಾದಕವಾದ ಅನೇಕ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಅವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರೆಂಬುದೇನೋ ನಿಜ; ಅದರಂತೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಮೊದಲಾದ ವರ್ಣದವರ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯಾದರೂ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟಿರುವರು. ಇವರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸಲುವಾಗಿ ದಂಡನೀತಿಯೆಂಬ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಬಂಧವನ್ನು ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವರಷ್ಟೆ? ಈ ಪ್ರಬಂಧದ ನೂರರಲ್ಲಿಯ ಒಂದು ಭಾಗವನ್ನಾದರೂ ಪರದೇಶದವರ ನೀತಿ ಗ್ರಂಥಗಳು ಸರಿಗಟ್ಟಲಾರವು. ಹೀಗೆ ಉಭಯ ಲೋಕಸಮ್ಮತವಾಗಿ ನೀತಿಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿದ ಭಗವಾನ್ ವ್ಯಾಸ-

ನಾರದ-ಘಟಕರ್ಪರ-ಕಾಮಂದಕ-ಶುಕ್ರ-ಚಾಣಕ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮಹಾತ್ಮರು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಅಲ್ಲವೆ? ಹೀಗೆಯೇ ಯುದ್ಧದ ಕೌಶಲ್ಯವನ್ನೂ, ತೋಪು - ತುಬಾಕಿಗಳ ರಚನಾತ್ಮಕ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನೂ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪ್ರಯೋಗವನ್ನೂ, ಮದ್ದು - ಬಾಣಗಳ ವಿನಿಯೋಗವನ್ನೂ ಸಪ್ರಮಾಣವಾಗಿ ಕಲ್ಪಿಸಿ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವನ್ನು ಬೆಳಗಿದ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ತೇಜಸ್ವಿಗಳು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಅಲ್ಲವೆ?

ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಇದರಂತೆ ವೈಶ್ಯರಿಗಾದರೂ ಅವರ ಧರ್ಮೋಚಿತವಾದ ಪ್ರಬಂಧಗಳನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ರಚಿಸಿಯೇ ಇಟ್ಟಿರುವರು. ಬೃಹದ್ರಥನೆಂಬ ರಾಜನಿಗೆ ದನ-ಕರುಗಳ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಹೇಳಿ, ಅವುಗಳ ವಿಷಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಭಗವಾನ್ ಪರಾಶರನೂ, ಅಶ್ವಲಕ್ಷಣ ಶಾಸ್ತ್ರೋತ್ಪಾದಕನಾದ ಶಾಲಿಹೋತ್ರನೂ, ಗಜಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ, ಆಯುರ್ವೇದವನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ ಪಾಲಕಾಪ್ಯ ಮುನಿಯೂ, ಕೃಷಿಕರ್ಮೋಪಯೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಭೂಪರೀಕ್ಷಾ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ಭೂಗರ್ಭ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವ ಸಾಹಿತ್ಯಕರೂ ಇವರೆಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜಾತಿಯವರೇ ಎಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡು. ಇದರಂತೆ ವೃಕ್ಷಾಯುರ್ವೇದವನ್ನಾದರೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ರಚಿಸಿರುವರು. ಇವರ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೇ ಪರದೇಶದವರು ಅನುಸರಿಸಿರುವರು.

ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಇನ್ನು ಶೂದ್ರಜಾತಿಯವರ ಸಲುವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಯಾವ ಯಾವ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರೆಂಬುದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಗಾನ-ನರ್ತನಾದಿಗಳಿಂದ ಉಪಜೀವಿಸುವ ವೇಶ್ಯಾಂಗನೆಯರ ಸಲುವಾಗಿ ನೃತ್ಯಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ, ತೈಲವಿಕ್ರಯಿಗಳಾದ ಗಾಣಿಗ ಮೊದಲಾದ ಜಾತಿಯವರಿಗಾಗಿ ಕುಸುಬೆ ಮೊದಲಾದ ಧಾನ್ಯಗಳಿಂದ ಹಾಗು ಜಾಜಿಮಲ್ಲಿಗೆ-ಗುಲಾಬಿ ಮೊದಲಾದ ಹೂಗಳಿಂದ ಎಣ್ಣೆ ತೆಗೆಯುವ ಕ್ರಮವನ್ನೂ, ನೇಕಾರರ ಸಲುವಾಗಿ ನೇಗಿಯ ಕ್ರಮವನ್ನೂ, ಬಡಿಗತನದ ವಿವಿಧಾಯುಧಗಳನ್ನೂ, ಅವುಗಳ ಉಪಯೋಗವನ್ನೂ, ಚಿತ್ರ-ಗಾಯನಾದಿ ಉಳಿದ ಎಷ್ಟೋ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು, ಆಲೇಖಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನೂ ಪರೋಪಕಾರಿಗಳಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ ತಮ್ಮ ಅಸಾಧಾರಣವಾದ ಬುದ್ಧಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ರಚಿಸಿದರು. ಬಹಳ ಹೇಳುವದೇನು? ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸರ್ವೋಪ

ಯೋಗವಾಗುವಂತೆ ರಚಿಸದೆಯಿದ್ದ ಅಂಥ ಶಾಸ್ತ್ರವೇ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ !!

ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಹೀಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರಕರ್ತಾರರಾಗಿದ್ದರೂ ಇವರು "ಸ್ವಧರ್ಮೇ ನಿಧನಂ ಶ್ರೇಯಃ" ಎಂಬ ಭಗವದುಕ್ತಿಯಂತೆ, ಪವಿತ್ರವಾದ ವೇದೋಕ್ತ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಅಧಿಕೃತರಾಗಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಹೀನ ವರ್ಣದವರ ವೃತ್ತಿಯು ಎಷ್ಟು ಉಜ್ವಲವಾಗಿದ್ದರೂ, ಎಷ್ಟು ಸಂಪದುತ್ಪಾದಕವಾಗಿದ್ದರೂ ಅದನ್ನು ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಾವು ವಿದಥ ಉದ್ಯೋಗಪ್ರವರ್ತಕರಾಗಿದ್ದರೂ ಅನ್ಯವರ್ಣದವರ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ತಾವು ಕೈಕೊಂಡು ಅವರ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಕಂಡುಬರಲಾರದು. "ಉದಾರಚರಿತಾನಾಂತು ವಸುಧೈವ ಕುಟುಂಬಕಂ" ಎಂಬಂತೆ ಸಚ್ಚರಿತ್ರರಾದ ಇವರಿಗೆ ಸಕಲ ಜಗತ್ತೇ ಆತ್ಮರೂಪಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವುದರಿಂದ. ಅವರು ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬದವರನ್ನಾಗಿಯೇ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ದ್ವೇಷ-ಮಾತ್ಸರ್ಯಗಳಿಗೆ ಆಸ್ಪದವು ದೊರೆಯುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ? ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಜನರ ಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ವಾಸ್ತುಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ರಚಿಸಿ ತಾವು ಹುಲ್ಲು ಗುಡಿಸಲಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಿದರು; ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳ ವಿಷಯದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಯುಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಂಗರಾಗವು ಮಂತ್ರಪೂರಿತವಾದ ಬಿಳಿಯ ಬೂದಿಯಾಗಿತ್ತು; ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗರ ಜೀವನವೃತ್ತಿಗಾಗಿ ಬಗೆಬಗೆಯ ಅಲಂಕಾರ ರಚನೆಯ ಕ್ರಮವನ್ನರುಹಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಅಲಂಕಾರಗಳು ರುದ್ರಾಕ್ಷಮಾಲೆಗಳಾಗಿರುವವು. ಬಗೆಬಗೆಯ ಸುಂದರ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸುವ ಯುಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ವಸ್ತ್ರಗಳು ಉಳುಟಾದ ಒಟ್ಟೆಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲ ಉದ್ಯೋಗಗಳ ತಾಯಿಯೆನಿಸುವ ಒಕ್ಕಲುತನದ ಶೋಧ ಮಾಡಿದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಆಹಾರಗಳು ಅಡವಿಯ ರಾಗಿ ಮೊದಲಾದ ತೃಣಧಾನ್ಯಗಳೂ, ಗಡ್ಡೆ-ಬೇರುಗಳೂ ಆಗಿದ್ದವು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಇದರ ಮೇಲಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಋಷಿಗಳು ಎಂಥ ನಿಸ್ಪೃಹರೆಂಬುದನ್ನು ನೀನೇ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೋ. ಬಹಳ ದೂರವೇಕೆ, ಅಲ್ಪ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನವನಂದರ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಿ, ಚಂದ್ರಗುಪ್ತನೆಂಬ ಅನಾಥ ಹುಡುಗನಿಗೆ ರಾಜ್ಯಪದವಿಯನ್ನೊದಗಿಸಿಕೊಟ್ಟ

ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಯಾದ ಚಾಣಿಕ್ಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಗುಡಿಸಲಿನಲ್ಲಿ ಏನಿದ್ದವು? ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ಸಮಿಧದ ಪೆಂಡೆ. ಸಗಣಿಯ ಉಂಡೆ, ನಾರಬಟ್ಟೆ, ಇವೇ ಮೊದಲಾದವು; ಆದರೆ ರಾಜ್ಯಭೋಗವನ್ನು ಭೋಗಿಸಲು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮನಿಗೆ ಅಸಾಧ್ಯವಿತ್ತೇ? ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಧರ್ಮವೇ ವಿಲಾಸ ಭೋಗಿಸುವದಲ್ಲ; ಹಾಗೆ ವಿಲಾಸಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವವನು ನಿಜವಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಅಲ್ಲ; ಅಂಥ ವಿಲಾಸಭೋಗಿಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರ ಆಚರಣೆಯ ಹುಳುಕು ಹೊರಡಿಸಿ ಇಡಿಯ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸಮಾಜವನ್ನೇ ದ್ವೇಷಿಸಿದರೆ ಎಂಥ ಎಂಥ ವಿಭೂತಿಗಳನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಿದ ಮಹಾ ಪಾತಕಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದುಕೊಂಡು ಎಚ್ಚರಾಗು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ದೂರವೇಕೆ, ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನೀನು ದ್ವೇಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯನ್ನೇ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿದರೆ ನಿಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವಹಾಗಿದೆ!

ತಿರುವೇಂಕಟ— ಆರ್ಯವರ, ತಮ್ಮ ಸದ್ಬೋಧದಿಂದ ನನ್ನ ಅಜ್ಞಾನವು ದೂರವಾಗುತ್ತಿರುವುದು; ಆದರೂ ನನಗಿರುವ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳದೆ ಇರಲಾರೆನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಯಾ ವರ್ಣಗಳ ಹಿತ ಮಾಡಿದರೆಂಬುದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿನಿಂದ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೂ, ಶೂದ್ರರಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲೆಂತಲೂ, ಶೂದ್ರರು ಮೇಲಿನ ಮೂರು ವರ್ಣದವರ ಸೇವಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಬೇಕೆಂತಲೂ ಹೇಳಿದ ಹಾಗಾಗುವದಿಲ್ಲವೆ?

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ— ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಶ್ರುತಿಯೇ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಉಪನಯನಾಧಿಕಾರವೂ, ವೇದಾಧಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳುವಾಗ ಕೇವಲ ಶ್ರುತಿಯ ಅನುಸರಣ ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಏನು ಮಾಡಬೇಕು? ಈಶ್ವರವಾಣಿಯೆನಿಸುವ ಶ್ರುತಿಯ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಬ್ರಾಹ್ಮಣ-ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ ಎಂಬ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಶೂದ್ರರು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿರುವುದರಿಂದ ಶೂದ್ರರ ಹಿಂದುಳಿಯೋಣಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಕಾರಣರಾಗಿರದೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ, ವೈಶ್ಯರೂ ಕಾರಣರಾಗಿರುವರೆಂದು ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು; ಅಂದಬಳಿಕ ಈ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೊಬ್ಬರನ್ನೇ ಗುರಿಮಾಡುವದೇಕೆ? ಇನ್ನು ಸೇವಾ

ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅಂಥ ಅಧಃಪತನವೇನಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರ ಮಾಡೋಣ. ಸಾತ್ವಿಕರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಸೇವಕರಾದ ಶೂದ್ರರೂ ಸಾತ್ವಿಕ ವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಆತ್ಮೋನ್ನತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವರೆಂಬುದಕ್ಕೆ ನಾರದರೇ ಉದಾಹರಣವಾಗಿರುವರು. ನಾರದರು ಜನ್ಮಾಂತರದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರಿದ್ದು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಋಷಿಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಜನ್ಮವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತೆಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಶೂದ್ರರಿಂದ ಸೇವೆಯನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರಂತಲ್ಲ, ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷದಿಂದ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಸೇವೆ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಶೂದ್ರರೂ ತಕ್ಕ ವೇತನವನ್ನು ಪಡೆದು ದಂಡಾಳುಗಳೂ, ಸೇನಾಧಿಕಾರಿಗಳೂ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದರಂತೆ ವೈಶ್ಯರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಶೂದ್ರರೂ ತಕ್ಕ ವೇತನವನ್ನು ಪಡೆದು ಒಕ್ಕಲುತನ, ವ್ಯಾಪಾರ, ಬಡ್ಡಿಯ ವ್ಯವಹಾರ, ಗೋರಕ್ಷಣ ಮುಂತಾದ ವೈಶ್ಯರ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಾಯಕರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ತ್ರೈವರ್ಣಿಕರು ಶೂದ್ರರನ್ನು ಕೇವಲ ಕಸ-ಮುಸರೆಗಾಗಿಯೇ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದರಂತಲ್ಲ; ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಗೌರವದ ಕೆಲಸಗಳನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಮಾಡಗೊಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಈಗ ನೀನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸೇನಾಪತಿಗನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸೇವಕನಾಗ ಹಾಗಾಯಿತು; ಇದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಅಧಃಪತನವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆಯೋ? ಹಾಗೆ ತಿಳಿದಿದ್ದರೆ ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹ ಮಾಡಿ ಯವನರ ಸೇವೆಯಿಂದ ಒಂದು ಸಂಸ್ಥಾನದ ಅಧಿಪತಿಯಾಗಲು ಯತ್ನಿಸುವೆಯಾಕೆ? ಆ ಆಧಿಪತ್ಯವು ಸೇವೆಯಿಂದಲೇ ಸಂಪಾದಿತವಾದದ್ದಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆ? ಸೈನ್ಯದ ಸಣ್ಣ-ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರೂ; ರಾಜಕಾರಣದ ಸಣ್ಣ-ದೊಡ್ಡ ಉದ್ಯೋಗಸ್ಥರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರತಿಫಲವನ್ನು ಪಡೆದು ಸ್ವಸಂತೋಷದಿಂದ ಸೇವೆ ಮಾಡುವವರಾಗಿರುವರಲ್ಲವೆ? ಎಷ್ಟೋ ಶೂದ್ರ ಜಾತಿಯ ರಾಜರೂ ಆಗಿರುವುದನ್ನು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತಿರುವಾಗ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಸೇವಾಧರ್ಮವನ್ನು ವಿಧಿಸಿ ಅಧಃಪತನವನ್ನೇನು ಮಾಡಿರುವರು? ಎಲ್ಲರೂ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ್ರುವವರಾದರೆ ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ ಹೊರುವವರಾರೆಂಬಂತೆ, ಈ

ಜಗತ್ತು ನಿಚೋಚ್ಚವಾದ ವಿವಿಧ ತರಗತಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ್ದಾಗಿರುವುದು; ಅಂದಬಳಿಕ ಅವರವರ ಸ್ಥಿತಿ-ಗತಿಗನುಸರಿಸಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ಉಚ್ಚರೂ ಕೆಲವರು ನೀಚರೂ ಆಗುವುದುಂಟು. ಆ ತಪ್ಪಿಗೆಲ್ಲ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ತಪ್ಪುಗಾರರೋ ? ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಶೂದ್ರರ ಅಧಃಪತನವಾಯಿತೆಂಬ ನಿನ್ನ ಮಾತಾದರೂ ನನಗೆ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಸರ್ವಸಂಗಪರಿತ್ಯಾಗಪೂರ್ವಕ ಗುರುಸೇವೆಯಿಂದ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲದೆ, ಚಕ್ಕಂದದ ಊಟ-ಉಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಲೋಲಾಡುತ್ತ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ವೈರಾಗ್ಯದಿಂದ ಮಾಡುವ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ವೈರಾಗ್ಯವು ದೃಢವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಐಶ್ವರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಜೋತುಕುಳಿತವರಿಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ವೇದತ್ರಯಿಯು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಯಾವ ಉದ್ಯೋಗವನ್ನೂ ಕಲಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವ ಯಾವ ಉಪಾಯವನ್ನೂ ಸೂಚಿಸುವದಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸುವ ನಿಮ್ಮಂಥವರು, ನಿವೃತ್ತಿಪ್ರಧಾನವೆನಿಸುವ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಡಿ, ಅದರ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಶೂದ್ರರು ಹಿಂದೆ ಬಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳುವದು ನಗೆಬರುವ ಮಾತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನಿಜವಾಗಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಡವನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಬಡವನಾಗಿಯೇ ಇರಬೇಕು. ಐಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬ್ರಹ್ಮವೃತ್ತಿಯು, ಕ್ಷಾತ್ರ-ವೈಶ್ಯ-ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಗಳಿಂದ ಕಲುಷಿತವಾಗಿರುವ ಸಂಭವವು ವಿಶೇಷವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ದರಿದ್ರನಾಗಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ತನ್ನ ದಾರಿದ್ರ್ಯವನ್ನು, ಅಂದರೆ ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಆಚಾರಪೂರ್ವಕ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿರಲು, ಇಂಥ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ತಾವು ಮಾಡದೆ ಶೂದ್ರಜಾತಿಯ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿ ತಾವು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಉದ್ಯೋಗಗಳನ್ನು ಕೈಕೊಂಡು ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಿದ್ದರೆ, ಒಂದು ವಿಧದಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನ ಪ್ರಚಾರವನ್ನಿಟ್ಟು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅನವಸ್ಥೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದರೆಂದು ಹೇಳ

ಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಈ ಭರತಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಗ್ರೀಕ, ಶಕ, ಯವನಾದಿ ಪರದೇಶದ ಭಯಂಕರ ದಾಳಿಗಳು ಎಷ್ಟು ಬಂದವೆಂಬುದನ್ನೂ, ಒಂದೊಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭಾರತೀಯರು ಜೀವದಿಂದಿರುವುದೇ ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬುದನ್ನೂ, ಭಾರತದ ಗ್ರಂಥ ಭಾಂಡಾರವು ಎಷ್ಟು ನಾಶವಾಯಿತೆಂಬುದನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಅಂಥ ಕಷ್ಟಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮ ವೇದಾದಿ ಗೌರವದ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಬಾಯಿಪಾಠ ಮಾಡಿ ಈವೊತ್ತಿಗೂ ಅವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬ ಭರತಖಂಡದ ನಿವಾಸಿಯು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಶ್ರುತ್ಯಭಿಮಾನಕ್ಕಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಗೌರವಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಇದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಕ್ಷತ್ರಿಯರೂ, ವೈಶ್ಯರೂ ವೇದಾಧಿಕಾರವುಳ್ಳವರಾದ್ದರಿಂದ ಮಾಡಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಈ ತ್ರಾಸದಾಯಕ ಕಾರ್ಯವು ಅವರಿಂದ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನೀಗಿರುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಈಗಿನ ಕ್ಷತ್ರಿಯ-ವೈಶ್ಯ ವರ್ಣದವರ ನಿಜವಾದ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ವಿಚಾರಿಸಿದರೆ ನಿನಗೇ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ವೇದಾಧಿಕಾರವಿದ್ದವರೇ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲದವರೆಂದು ಅನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿರುವಾಗ, ಶ್ರುತಿಯೇ ಕೊಡದ್ದರಿಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಶೂದ್ರರಿಗೆ ವೇದಾಧಿಕಾರವಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಯಾಕೆ ದೋಷ ಕೊಡುವೆ? ನಿಜವಾಗಿ ವೇದವು ವಿರಾಗಿಗಳ ಸಲುವಾಗಿ; ಆದರೆ ಜಗತ್ತೇ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವದು ರಾಗಕ್ಕಾಗಿ! ಅಂದಬಳಿಕ ವೇದಾಧಿಕಾರಕ್ಕೂ, ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಚಾರಿಸುವ ಐಹಿಕ ಪ್ರಗತಿಗೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ. ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಗತಿಯು ಪಾರತ್ರಿಕವಾದದ್ದು; ಅಂಥ ಪಾರತ್ರಿಕ ಪ್ರಗತಿಯೂ, ಧರ್ಮವಿಘಾತಕವಲ್ಲದ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಐಹಿಕ ಪ್ರಗತಿಯೂ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಸುಲಭ ರೀತಿಯಿಂದ ಉಂಟಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಭಾರತಾದಿ ಐತಿಹಾಸಿಕ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ಪುರಾಣಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿರುವರು. ಪುರಾಣಶ್ರವಣದಿಂದಲೇ ಚರಿತಾರ್ಥವಾಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಕಷ್ಟಸಾಧ್ಯವಾದ ವೇದಾಧ್ಯಯನದಿಂದಾದರೂ ಆಗುವ ವಿಶೇಷ ಪ್ರಯೋಜನವೇನು? ಅಧಿಕಾರವಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರೇ ಐಹಿಕ ಸುಖಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ವೇದಾಧ್ಯಯನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಶೂದ್ರಪ್ರಾಯರಾಗುವಾಗ, ಶೂದ್ರರನ್ನು ವೇದ ಪಾಠಶಾಲೆಗೆ ಹಾಕಿಸಿದರೆ ಆಗುವ

ಪ್ರಯೋಜನವೇನು ? ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ವೇದದ ಯಾವ ಸುಖ-ದುಃಖ ವನ್ನೂ ಕಾಣದ ನಿನ್ನಮಾತು ಕೇವಲ ಜಗಳ ಹಚ್ಚುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿ, ದೇಶದಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಒಡಕು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚುವದಲ್ಲದೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಏನೂ ಅರ್ಥವಿರುವುದಿಲ್ಲ! ಶಿವ! ಶಿವ! ದೇಶಕ್ಕೆ ವಿನಾಶಕಾಲ ಒದಗಿದಾಗ ಎಂಥ ಎಂಥ ಅಸಂಬದ್ಧವಾದ ನಾಶಕಾರಕ ವಿಚಾರಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವಲ್ಲ!

ಈ ಮೇರೆಗೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು— "ಆರ್ಯವರಾ, ನಿಮ್ಮ ಉಪದೇಶದಿಂದ ನನ್ನ ಮೌಢ್ಯವು ದೂರವಾಯಿತು; ಆದರೆ ವ್ಯವಹಾರದ ಅನುಭವವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವರ್ಣದವರೂ, ಬೇರೆಬೇರೆ ಪಂಥದವರೂ ಪರಸ್ಪರ ಜಗಳಾಡುವುದೇ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತದಲ್ಲ? ಇದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು— "ಆಯಾ ವರ್ಣದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣವೇ ತಮಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂಬ ಭಾವನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಗುರೂಪದಿಷ್ಟ ಪಂಥಗಳಂತೆ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಡೆಯದೆ, ಅನ್ಯರ ವರ್ಣಗಳ, ಹಾಗು ಪಂಥಗಳ ಉಸಾಬರಿ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತದ್ದೇ ಕಾರಣವು. ಒಂದು ಮನೆಯೊಳಗಿನವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹ ಬೆಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೇ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ; ಹಾಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕೆಲಸ ಮಾಡದೆ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಗಳಾಗಿ ಕುಹಕತನದಿಂದ ಮಂದಿಯ ಕೆಲಸದ ಉಸಾಬರಿಯನ್ನು ಮಾಡಹತ್ತಿದರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಲಹಗಳು ಉಂಟಾಗುವವು. ಕುಟುಂಬದ ಕಲಹಕ್ಕೆ ಕುಟುಂಬದವರಲ್ಲಿಯ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆಯ ಅಭಾವವು ಕಾರಣವಾಗಿರುವಂತೆ, ದೇಶದೊಳಗಿನ ಆಯಾ ವರ್ಣದವರು, ಆಯಾ ಪಂಥದವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣ-ಪಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಗೌರವಭಾವ ತಾಳಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತತ್ಪರರಾಗದಿರುವದೇ ದೇಶದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಲಹಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಗಿರುವದು. ಕೌಟುಂಬಿಕ ಕಲಹದಿಂದ ಕುಟುಂಬದ ಹಾನಿಯಾಗುವಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಲಹದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಹಾನಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಜನರು ಪರಸ್ಪರ-ಇವನು ಗಿಡ್ಡನು ಇವನು ಮೂಗು ಸೊಟ್ಟವನು, ಇವನು ಕರಿಯನು ಎಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಇವನಿಗೆ ಸೀ ಸೇರುತ್ತದೆ, ಇವನಿಗೆ ಹುಳಿ ಸೇರುತ್ತದೆ

ಎಂದಾಗಲಿ, ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತ ಕಲಹ ಬೆಳಿಸದೆ, ನಾವೆಲ್ಲರು ರಕ್ತಸಂಬಂಧಿಕರೆಂಬ ಒಂದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿ ಕುಟುಂಬದ ಒಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ಕೌಟುಂಬಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಕೌಟುಂಬಿಕ ಪ್ರಗತಿಯಾಗುವುದು; ಅದರಂತೆ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನವರು ಪರಸ್ಪರ-ಇವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು, ಇವನು ಲಿಂಗವಂತನು, ಇವನು ಕ್ಷತ್ರಿಯನು, ಇವನು ಹೊಲೆಯನು, ಇವನು ಮುಸಲ್ಮಾನನು, ಇವನು ಕ್ರಿಶ್ಚನ್ನನು ಎಂದಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಇವನು ದ್ವೈತಿಯು, ಇವನು ಅದ್ವೈತಿಯು, ಇವನು ವಿಶಿಷ್ಟಾದ್ವೈತಿಯು, ಇವನು ನಾನಕ ಪಂಥಿಯು, ಇವನು ಮುಹಮ್ಮದ ಪಂಥಿಯು ಎಂದಾಗಲಿ ಹೀಯಾಳಿಸುತ್ತ ಕಲಹ ಬಳಿಸದೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ದೇಶಸಂಬಂಧಿಗಳೆಂಬ ಒಂದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಬದ್ಧರಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಒಕ್ಕಟ್ಟು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸಾಗಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪ್ರಗತಿಯು, ಅಂದರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ರಕ್ಷಣವು ಆಗುವುದು. ಯಾವದೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ಕುಟುಂಬದಲ್ಲಿ ಕಲಹದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವವನನ್ನು ಕುಟುಂಬಿಕರು ಸ್ವಾರ್ಥಪರನಾದ ನೀಚತಮನೆಂದು ತಿಳಿದು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರದೂಡುವಂತೆ, ಯಾವುದೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರದಲ್ಲಿ ಕಲಹದ ಬೀಜ ಬಿತ್ತುವವನನ್ನು ಆತನು ಎಂಥ ಸಂಭಾವಿತನೂ-ದೊಡ್ಡ ಮನುಷ್ಯನೂ-ವಿದ್ವಾಂಸನೂ ಇದ್ದರೂ ಆವನನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರನಾದ ನೀಚತಮನೆಂದು ತಿಳಿದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯರು ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ ಹೊರದೂಡತಕ್ಕದ್ದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಂಗಡಗಳೊಳಗಿನ ಕಲಹಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವಿಘಾತಕವೆಂದು ತಿಳಿದು ಅದಕ್ಕೆ ವಿವೇಕಿಗಳು ಸರ್ವಥಾ ಆಸ್ಪದ ಕೊಡಬಾರದು. ಕುಟುಂಬದೊಳಗಿನ ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಮಹತ್ವ ಬರುವಂತೆ, ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಒಂದು ಪಂಗಡಕ್ಕೆ ಒಮ್ಮೆ ಮಹತ್ವ ಬರುತ್ತದೆ. ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೃತ್ತಿಗೂ, ತ್ರೈತಾಯುಗದಲ್ಲಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೃತ್ತಿಗೂ, ದ್ವಾಪರದಲ್ಲಿ ವೈಶ್ಯವೃತ್ತಿಗೂ, ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರವೃತ್ತಿಗೂ ಮಹತ್ವ ಬರುವುದೆಂಬ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಹೇಳಬಹುದು. ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಶೂದ್ರರು ಪ್ರಬಲರಾಗುವರೆಂದು ಭಾಗವತದ ೧೨ನೇ ಸ್ಕಂದದಲ್ಲಿಯ ಕಲಿಯುಗದ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕಾಲ

ಕ್ಷಮಿಸಿ ರಾಷ್ಟ್ರದೊಳಗಿನ ಯಾವ ಪಂಗಡವು ಪ್ರಬಲವಾದರೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಉಳಿದ ಪಂಗಡದವರು ಅಸೂಯೆಪಟ್ಟು ಕಲಹ ಬಳಿಸದೆ, ಆ ಪಂಗಡವೂ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವೇ ಎಂಬ ವಿವೇಕದಿಂದ ಅದೇ ಪ್ರಬಲ ಪಂಗಡದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು."

೪೭. ರಾಜದ್ರೋಹದ ಸ್ವರೂಪವು

ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರ ಈ ಗಂಭೀರವಾದ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮನಸ್ಸು ಕೃತಕರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟಿತು. ತಾನು ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹ ಮಾಡುವುದು ಮಹತ್ಪಾಪವೆಂತಲೂ, ಅಜ್ಞಾನದ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ಸ್ವದೇಶ ಬಾಂಧವರಲ್ಲಿ ಭೇದಭಾವವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವುದು ಅಕ್ಷಮ್ಯ ಅಪರಾಧವೆಂತಲೂ ತಿಳಿದು ಆತನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—"ಪೂಜ್ಯರೇ, ನನ್ನ ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನನ್ನ ಬಾಯಿಂದ ಹೇಳಿಬಿಡುವೆನು; ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಈಗ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಿಂದ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದೇಸವನೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ನಡಿಸಿದ್ದರಷ್ಟೆ? ರಾಜಕಾರಣವರಿಯದ ಆ ವೈದಿಕ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಜಾತಿಸ್ವಭಾವದ ಬಾಯಬಡುಕತನ ನಡಿಸಿರುವಾಗಲೇ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಅದನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ನಾನೇ ಮಲಿಕನಾಯಬನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ಅಧಿಪತ್ಯದ ಕೆಳಗೆ ದಂಡನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕೋಟೆಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿರುವೆನು; ಆದರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬಾಯುಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿ ಅದನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹಚ್ಚುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ಎಷ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ಇಂದು ನಿಮ್ಮ ಉಪನ್ಯಾಸದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತುಕೊಂಡೆನು ಭಗವನ್, ಸ್ವಾರ್ಥದ ಕೊಳಚಿಯೊಳಗಿನ ಹುಳುವಾದ ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕೆಂದು

ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನುಮೇಲೆ ನಾನು ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ದೇಶ ದ್ರೋಹಿಯಾಗದೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇಹವನ್ನು ಸವೆಸುವೆನು; ಆದರೆ ಈವರೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಬಾದಶಹನಾದ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನ ಪಕ್ಷ ದವನೆನಿಸುವ ನಾನು, ಈಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಪಕ್ಷದವನಾಗಿ ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದನ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ನಡೆದರೆ ರಾಜದ್ರೋಹವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆ ? ಮಹಾತ್ಮರೇ, ದೇಶದ್ರೋಹದ ಪಾತಕದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಹೋದ ನಾನು, ರಾಜದ್ರೋಹದ ಪಾತಕದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದೇನೆಂದು ಭಯಪಡುತ್ತೇನೆ. "ನಾವಿಷ್ಣುಃ ಪೃಥ್ವಿವೀಪತಿಃ" ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿವಾಕ್ಯವಿರುವುದರಿಂದ, ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪನಾದ ರಾಜನ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಬಯಸುವುದು ದೈವದ್ರೋಹ ಮಾಡಿದಂತೆ ಆಗುವ ದಿಲ್ಲವೆ ? ತಮ್ಮ ಸದ್ಬೋಧದಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪವಿತ್ರವಾಗಲು, ಪಾಪ ಪುಣ್ಯದ ಭಯದಿಂದ ಈಗ ಅದು ನಡುಗುಹತ್ತಿದೆ! ಗುರುದೇವಾ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಹವಾಸದ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂತ ಹೇಳಲಿ ? ಕೇವಲ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ತಟ್ಟನೆ ನಿಸ್ವಾರ್ಥವಾದದ್ದು ಎಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯವು ? ವೈದಿಕರಾದ ತಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಬೋಧದಿಂದ ವೈದಿಕ ನಾದ ನಾನು ಹಾದಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಅವೈದಿಕ ನಾದ ಕಾಶೀಮುಖಾನನೂ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬೋಧ ದಿಂದ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಅವರ ಪ್ರಿಯ ಶಿಷ್ಯನಾಗಿರುವನು ! ಕರ್ನಾಟಕದ ಉತ್ಕರ್ಷಕಾಲವು ಒದಗಿರುವುದರಿಂದಲೇ ತಮ್ಮಂಥ ಮಹಾ ತ್ಮರು ಉದಯವಾಗಿರುವಿರಿ. ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲು ಸ್ವಕೀಯರಾಜನ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಬಗೆದು, ತದ್ವಾರಾ ಸ್ವದೇಶ ದ್ರೋಹಿಯಾದ ನಾನು, ಈಗ ಪುನಃ ಮಹಮ್ಮದ ತಗಲಖರ ದ್ರೋಹ ಬಗೆದು ಪುನಃ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯೂ, ವಿಶ್ವಾಸಘಾತಕಿಯೂ ಆಗಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲ, ಹ್ಯಾಗೆ ಮಾಡಲಿ ? ಆರ್ಯ ವರಾ, ದುಷ್ಕರ್ಮದಿಂದ ಪತಿತನಾಗಿ ಏನೂ ತೋಚದೆ ಅನುತಾಪಪಡು ತ್ತಿರುವ ನನಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸು" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ತಿರುವೇಂಕಟಪ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದಕೂಡಲೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾ ಯರು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರಾ, ಒಮ್ಮೆ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಮೂಲಕ ದ್ರೋಹಚಿಂತನದ ಚಟ ಹತ್ತಿದರೆ, ಮುಂದೆ ಅದೇ

ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಪುನಃಪುನಃ ದ್ರೋಹಿಯಾಗುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಧರ್ಮವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಆಚರಿಸದಂತೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಎಚ್ಚರಪಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ನೀನು ಈಗ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯಾಗೆಂದು ನಾನು ಸರ್ವಥಾ ಬೋಧಿಸುವದಿಲ್ಲವು; ಯಾಕೆಂದರೆ ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯೇ ಅನರ್ಥಕಾರಕವಾಗಿರಲು, ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪನಾದ ರಾಜನದ್ರೋಹವು ಸರ್ವಾನರ್ಥಕರವೆಂದು ಯಾಕೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಜನ ದ್ರೋಹವು ಘೋರ ನರಕಸಾಧನವೆಂಬುದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು! ಇನ್ನು ಕೆಲವು ರಾಜರು ಧರ್ಮ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ; ಸ್ವಸುಖಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿರುವರು. ಅಂಥವರನ್ನು ಮಾತ್ರ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಅಂಥವರು ಮದಾಂಧರಾಗಿ ಅಮಾರ್ಗಗಾಮಿಗಳಾದರೆ, ಪ್ರಾಚೀನಕಾಲದ ವೇನರಾಜನಂತೆ ಅವರು ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದ ದಂಡ್ಯರಾಗುವರು! ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ರಾಜನು ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೇ ಇರಲಿ, ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠನೇ ಇರಲಿ ತತ್ವತಃ ಅವನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾದವನೇ ಸರಿ. ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜನು ಕೇವಲ ಪ್ರಜಾರಂಜನತತ್ಪರನಾಗಿರಬೇಕಾದ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿರುವನು; ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜನು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ಅಡ್ಡಹಾದಿಗೆ ಹೋದಾಗೆಲ್ಲ ತನ್ನ ರಾಜಧರ್ಮದಿಂದ ಚ್ಯುತನಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಜವಾಬುದಾರನಾಗುವ ನೆವದಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಅಧೀನನಾಗಿರುವನು. ಕ್ಷತ್ರಿಯವೀರಾ, ಪ್ರಜೆಗಳಿಗಾಗಿ ರಾಜನಿರುವನಲ್ಲದೆ, ರಾಜನಿಗಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದಲೇ ರಾಜನ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗಿರಲು, ರಾಜದ್ರೋಹಕ್ಕಿಂತ ಪ್ರಜಾದ್ರೋಹವು, ಅಂದರೆ ದೇಶದ್ರೋಹವು ಹೆಚ್ಚು ಪಾಪಕರವಾದದ್ದೆಂದು ತತ್ವತಃ ಹೇಳುವೆನು. ದೇಶದ, ಅರ್ಥಾತ್ ದೇಶದೊಳಗಿನ ಪ್ರಜೆಗಳ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜನಿರುವನಲ್ಲದೆ. ಕೇವಲ ರಾಜನ ಸುಖೋಪಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಜೆಗಳು ಇರುವದಿಲ್ಲ. ರಾಜನಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ಅರಾಜಕರಾಗಿ ಕಾದಾಡುತ್ತ ಒಡೆದಾಡುತ್ತ ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಇರಬಹುದು; ಆದರೆ ಪ್ರಜೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ರಾಜನ ಅಸ್ತಿತ್ವವೇ ಇರುವದಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ರಾಜನ ಪಿತೃಸ್ಥಾನಾಪನ್ನವಾದ ಪ್ರಜೆಗಳ, ಅರ್ಥಾತ್ ದೇಶದ ದ್ರೋಹವು ಹೆಚ್ಚು ಪಾಪ

ಕರವೆಂದು ಪುನಃ ಹೇಳುವೆನು. ಇನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಉದಾತ್ತವಾದ ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣಗಳಿಂದ ಋಣಿಯಾಗಮಾಡುವ ರಾಜನು, ಅಂಥ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಪಿತೃಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅಂಥ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ, ಅಂತೇ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪನಾದ ರಾಜನ ದ್ರೋಹವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ದೈವ ದ್ರೋಹವಾಗಿರುವುದು. ಅಂಥ ಪ್ರಜಾಹಿತತತ್ಪರನಾದ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಆತ್ಮವಾಗಿರುವುದರಿಂದ "ಸರ್ವಂ ವಿಷ್ಣುಮಯಂ ಜಗತ್" ಎಂಬಂತೆ, ಆ ವಿಷ್ಣುಸ್ವರೂಪ ರಾಜನು ಪ್ರಜಾರೂಪನೇ ಆಗಿರಲು, ಅಂಥವನ ದ್ರೋಹವು ಕೇವಲ ರಾಜದ್ರೋಹವೇ ಅಲ್ಲ, ಪ್ರಜಾದ್ರೋಹವು ಅರ್ಥಾತ್ ದೇಶದ್ರೋಹವು ಅಂದರೆ ಆತ್ಮದ್ರೋಹವು ಆಗಿರುವುದು; ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಜನ ದ್ರೋಹವನ್ನು ಮಹತ್ಪಾಪವೆಂದು ಎಣಿಸುವರು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಶ್ರೀರಾಮನಂಥ ರಾಜರ ದ್ರೋಹವು ದ್ರೋಹಿಗಾಗಲಿ, ಜಗತ್ತಿಗಾಗಲಿ ಕ್ಷೇಮಕರವಾಗಬಹುದೆ? ಒಬ್ಬ ಯಃಕಶ್ಚಿತನಾದ ಅಗಸನು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಸುಳ್ಳೇ ಶ್ರೀ ಸೀತಾಮಾತೆಗೆ ಅಪವಾದ ಹೊರಿಸಿ ಸಂತಾಪಪಟ್ಟದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಪ್ರಜಾರಂಜನವು ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಆ ಅಗಸನನ್ನು ರಂಜಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪತಿವ್ರತಾ ಶಿಖಾಮಣಿಯಾದ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಸೀತಾಮಾತೆಯನ್ನು ಅಡವಿಗಟ್ಟಿದನು! ಇಂಥ ಪ್ರಜಾರಂಜಕ ರಾಜರು ವಿಷ್ಣ್ವಂಶವೇ ಏಕೆ? ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವಿಷ್ಣುವೇ ಆಗಿರುವರು. ಇಂಥ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜರನ್ನೇ "ನಾ ವಿಷ್ಣುಃ ಪೃಥಿವೀಪತಿಃ" ಎಂದು ಸ್ಮೃತಿಯು ಹೇಳುವುದು! ಹುಡುಗರನ್ನು ರಂಜಿಸಿ ರಮಿಸುವಂತೆ, ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೊರಟ ಅಜ್ಞಾನಿ ಪ್ರಜೆಗಳ ಅಯೋಗ್ಯ ವಾಣಿಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕೂಡ ಮನ್ನಿಸಿ, ಅಂಥ ಪ್ರಜೆಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಮಿಸ ಹೋದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಂಥ ಅರಸರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನೇನು ಹೇಳಬೇಕು? ನಿಜವಾದ ಪೃಥ್ವೀಪತಿತ್ವವು ಬರಬೇಕಾದರೆ ರಾಜನು ಶ್ರೀರಾಮನಂತೆ ವಿಷ್ಣ್ವಂಶನು, ಅಂದರೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೇ ಆಗಿರಬೇಕು. ಹೀಗಿರದೆ, ಮಹಾ ಪತಿವ್ರತೆಯಾದ ಭೂಮಾತೆಯನ್ನು ನೀಚ ವಿಟಪುರುಷನಂತೆ ಬಲಾತ್ಕರಿಸಹೋಗಿ ಪ್ರಜಾರೂಪ ಭೂಮಾತೆಯ ತಾಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವ ರಾಜರು, ಪ್ರಜಾಕ್ಷೋಭರೂಪವಾದ ಭೂಮಾತೆಯ

ಶಾಪದಿಂದ ದಗ್ಧರಾಗದೆ ಹೋಗರು. ಅಂದಬಳಿಕ ಶಾಪದಗ್ಧರು ವಿಷ್ಣ್ವಂಶರು ಹ್ಯಾಗಾದಾರು ?

ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣ್ವಂಶದ ಪೃಥ್ವೀಪತಿಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದರ ಬದಲು, ಪೃಥ್ವಿಯ ಅಪಹಾರಕ ಅಂದರೆ ಪ್ರಜಾಪೀಡಕ ದುಷ್ಟ ರಾಜರೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವುದರಿಂದ ವಿಷ್ಣುಪತ್ನಿಯಾದ ಭೂಮಾತೆಯು ಶಾಪದಿಂದ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ರಾಜಸತ್ತೆಯು ಲೋಪವಾಗುತ್ತ ಲೋಪವಾಗುತ್ತ, ಲೋಕಸತ್ತೆಯು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬರತೊಡಗುವದು; ಅಂದರೆ ಭೂಮಾತೆಯು ವೈಧವ್ಯದ ಔಪಚಾರಿಕ ಆರೋಪದಿಂದ ತನ್ನ ಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಆಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಹರಣ ಮಾಡತೊಡಗುವಳು! ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಕೇವಲ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಆಧೀನಳಾಗಿರುವ ಭೂಮಾತೆಯು ಮೇಲೆ, ಬರಬರುತ್ತ ಸರ್ವತ್ರ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಅಧರ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿರುವ ಈ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತರದ ಸತ್ತೆಯೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಲಾರದು. ರಾಜರು ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ವ್ಯಷ್ಟಿನಿಷ್ಠವೆನಿಸುವ ರಾಜಸತ್ತಾತ್ಮಕ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು ಲುಪ್ತವಾಗುವಂತೆ, ಸಮಷ್ಟಿನಿಷ್ಠವೆನಿಸುವ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯು, ಅಂದರೆ ಲೋಕಸತ್ತಾತ್ಮಕ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯಾದರೂ ಲೋಕವು ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠವಾಗುವುದರಿಂದ ಕ್ಷಣಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಲುಪ್ತವಾಗುತ್ತಿರುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಪೃಥ್ವಿಯು ಧರ್ಮದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪಾಲಿಸಲ್ಪಡತಕ್ಕವಳು; ಅಂತೇ ಆಕೆಯು ಧರ್ಮಪ್ರಭುವಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪತ್ನಿಯೆನಿಸುವಳು. ಅಂದಬಳಿಕ ಪ್ರಜೆಗಳ ಬೇಟೆಯಾಡುವಂಥ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತಕ್ಕನ ಮಗನ ಪ್ರೈದೋಗಲು ಸಾಲಿಸುವಂಥ, ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಷ್ಟವನ್ನು ನೋಡದೆ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಉಕ್ಕಿಗಾಗಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗುವಂಥ ಈಗಿನ ತಗಲಬಿ ಮಹಮ್ಮದನಂಥ ನರರಾಕ್ಷಸರು ವಿಷ್ಣ್ವಂಶರಾಗಬಹುದೋ ? ಇಂಥ ರಾಕ್ಷಸಸದೃಶ ರಾಜರ ಸಂಹಾರದಿಂದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ ರಾಕ್ಷಸಾಂತಕನೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ, ಇಂಥ ಪ್ರಜಾಪೀಡಕ ದುಷ್ಟ ರಾಜರು ಪೃಥ್ವಿಯ ಅಪಹಾರಕರಲ್ಲದೆ ಪತಿಗಳು ಹ್ಯಾಗಾದಾರು ? ವಿಷ್ಣುವಿನ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಇವರು ವಿಷ್ಣ್ವಂಶರೇ ? ದುಷ್ಟನಾದ ನರಕಾಸುರನು ತನ್ನ ಮಗನಾದರೂ ಅವನಲ್ಲಿ ಪೃಥ್ವೀಪತಿತ್ವವು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸದ್ದ

ರಿಂದ ಭೂಮಾತೆಯು ಧರ್ಮಪ್ರಭುವಾದ ತನ್ನ ಪತಿ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದಳು! ಆದ್ದರಿಂದ ವೇನರಾಜನಂಥ ಇಂಥ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರ ದ್ರೋಹವು, ಅಂದರೆ ಅಂಥವರ ನಾಶವು, ಅಥವಾ ಅವರ ಆಜ್ಞಾಭಂಗವು ಪೃಥ್ವಿಯ ಅರ್ಥಾತ್ ಪ್ರಜೆಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅದು ರಾಜದ್ರೋಹವೆನಿಸದೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಆರಾಧನೆಯೆನಿಸುವುದು! ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿ ರಾಜ-ಪ್ರಜೆಗಳಿಬ್ಬರಲ್ಲಿಯೂ ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚುವುದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಪೃಥ್ವಿಯ ಆಧಿಪತ್ಯವು ಯಾರಿಗೂ ದೊರೆಯದೆ ಹೋಗಲು, ರಾಜರಾಗಲಿ-ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಲಿ ಪೃಥ್ವಿಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕರಿಸಹೋಗಿ ಪರಸ್ಪರ ಕಲಹ ಬಳಿಸಿ ಆಗಾಗ್ಗೆ ನಾಶವನ್ನು ಹೊಂದುವರು! ಜಗತ್ತಿನ ಸ್ಥಿರತ್ವವು ಧರ್ಮಮೂಲವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಶ್ವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಪ್ರಸಾರವಾಗುವ ವರೆಗೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಆಧಿಪತ್ಯವು ಯಾರಿಗೂ ದೊರೆಯಲಾರದು. ಪೃಥ್ವಿಯ ನಿಜವಾದ ಆಧಿಪತ್ಯವು ಶಾಂತಿರೂಪವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಅಶಾಂತವಾದ ಕಲಿಯುಗದ ರಾಜಸತ್ತೆಯಾಗಲಿ, ಲೋಕಸತ್ತೆಯಾಗಲಿ ನಿಜವಾದ ಸತ್ತೆಗಳೇ ಅಲ್ಲವು! ಧರ್ಮಿಷ್ಠವಾದ ರಾಜಸತ್ತೆಯೂ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮಕರವು; ಧರ್ಮಿಷ್ಠವಾದ ಲೋಕಸತ್ತೆಯೂ ಪ್ರಜಾಕ್ಷೇಮಕರವು. ಹಾಗೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠವಲ್ಲದ ರಾಜಸತ್ತೆಯು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಮುರಿದು ತಿನ್ನುವದಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠವಾದ ಲೋಕಸತ್ತೆಯು ಬಡೆದಾಡುತ್ತ ಬಡೆದಾಡುತ್ತ ಧರ್ಮಬಲದಿಂದಲ್ಲ, ಬಹುಮತದ ಬಲದಿಂದ ಬಲಿಷ್ಠರು ಹೆಚ್ಚು, ದುರ್ಬಲರು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ ಅಥವಾ ಬಲಿಷ್ಠರು ಮೊದಲು, ಬಲಹೀನರು ಹಿಂದುಗಡೆಗೆ ಹರಿದು ಹಂಚಿಕೊಂಡು ತಿನ್ನುವದಾಗಿರುವದು. ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜ್ಯಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರ ಮೂಲಕ ಶಾಂತಿಯ ಪ್ರಸ್ಥಾಪನೆಯ ತತ್ವವು ಇರದೆ ಬಲಿಷ್ಠರು ದುರ್ಬಲರನ್ನು ಮುರಿದು ತಿನ್ನುವ ತತ್ವವೇ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿರುವದು! ಇಂಥ ಪರರನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಪದ್ಧತಿಗಳು ನಿಸ್ಪೃಹತ್ವದ ದ್ಯೋತಕವಾಗಿರದೆ, ಎಂದೂ ತುಂಬದ ಆಶಾರೂಪವಾದ ತಗ್ಗನ್ನು ತುಂಬುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇರುವುದರಿಂದ, ಇವು ತಾಪದಾಯಕಗಳಲ್ಲದೆ ಶಾಂತಿಕರವಾಗಲಾರವು; ಆದ್ದರಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ರಾಜಸತ್ತೆಯಾಗಲಿ, ಮಹಾಜನ ಸತ್ತೆಯಾಗಲಿ, ಲೋಕಸತ್ತೆಯಾಗಲಿ, ಇವುಗಳ ಮಿಶ್ರ ಸತ್ತೆಯಾಗಲಿ ನಿಜವಾದ ಅಂದರೆ,

ಶಾಂತಿದಾಯಕ ಸತ್ತೆಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳು ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾಗಬೇಕೆಂದು ಮಹಾತ್ಮರು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತ ಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಮರೆಯತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ! ಪ್ರಜೆಗಳ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯಾದ ಹೊರತು ನಿಜವಾದ ಯಾವ ಸತ್ತೆಯೂ ಉಂಟಾಗುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ, ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾಪವು ತಪ್ಪದು! ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಸತ್ತೆಯು; ಅದು ರಾಜಸತ್ತಾತ್ಮಕವೇ ಇರಲಿ, ಲೋಕಸತ್ತಾತ್ಮಕವೇ ಇರಲಿ, ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಸತ್ತಾತ್ಮಕವೇ ಇರಲಿ ಶಾಂತಿದಾಯಕ ನಿಜವಾದ ಸತ್ತೆಯಾದೀತಲ್ಲದೆ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಂದುಂಟಾದ ಸತ್ತೆಯು ನೀಚಸ್ವಾರ್ಥಮಯವಾದದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಯಾವದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಸುಖಕರವೂ, ಶಾಂತಿಮಯವೂ ಆಗಲಾರದು; ಆದ್ದರಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ತಗಲಖ ಮಹಮ್ಮದರಂಥ ಪ್ರಜಾಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹಾರಕ ದುಷ್ಟ ರಾಜರು ಪ್ರಜಾರಂಜಕರಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ರಾಜರೇ ಆಗದಿರಲು, ಅವರ ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಉಪಾಯವು ಅಥವಾ ಅಂಥವರ ಆಜ್ಞಾಭಂಗವು ರಾಜದ್ರೋಹವಾಗಬಹುದೋ? ಪ್ರಜೆಗಳ ಪ್ರತಿನಿಧಿ ಸ್ವರೂಪದ ರಾಜನು ಯಾವಾಗಲೂ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಜವಾಬುದಾರನೇ ಆಗಿರುವನು; ಆದರೆ ಕೇವಲ ಧರ್ಮದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯು ಸ್ವರೂಪದವನಾಗಿದ್ದ ರಾಜನು ಮಾತ್ರ ವಿಷ್ಣ್ವಂಶನಾಗಿ ಪ್ರಜಾಶಾಸಕನಾಗಿರುವನು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ನಾನು ಹೇಳುವ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರಹಸ್ಯದ ಕಡೆಗೆ ನಿನ್ನ ಲಕ್ಷವಿರಲಿ. "ಯೇ ಯಥಾಮಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ತಾಂಸ್ತಥೈವ ಭಜಾಮ್ಯಹಂ" ಎಂಬ ಉಕ್ತಿಯಂತೆ ಅಂದರೆ "ಯಾರು ಹ್ಯಾಗೋ, ಅವರಿಗೆ ನಾನು ಹಾಗೆ" ಎಂಬಂತೆ, ದೇವರು ಜನರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ಬಾರದಂತೆ ಅವರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವನು; ಆದ್ದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ಶಾಸನದಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ಯರು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರೆ, ಅವರು ಭಗವಂತನಿಂದ ಪಾಲನವನ್ನೂ, ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಗಿದ್ದರೆ ಭಗವಂತನಿಂದ ಶಾಸನವನ್ನೂ ಹೊಂದುವರು. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮಗಳೆರಡನ್ನೂ ಮಾಡಿ, ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪಾಲನ-ಶಾಸನಗಳನ್ನು ಹೊಂದುವ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬ ಜೀವನಿಗೆ ಇರುವುದರಿಂದಲೇ ಈ ಜಗತ್ತು ಒದ್ಧರಿಂದಲೂ, ಮುಕ್ತರಿಂದಲೂ ಕೂಡಿದ್ದಾಗಿರುವುದು. ಹಾಗಲ್ಲದೆ, ಧರ್ಮಮೂರ್ತಿಯಾದ ಭಗವಂತನು ಜೀವರ

ಈ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಹರಣಮಾಡಿ, ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಮುಕ್ತರೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರು; ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ಅಧರ್ಮಪ್ರಸಾರವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರೂ ಬದ್ಧರೇ ಆಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಈಗಿನ ಬದ್ಧ-ಮುಕ್ತಯುಕ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಅಸ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ಧರ್ಮಾಧರ್ಮ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಈಶ್ವರದತ್ತ ಅಥವಾ ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ಜೀವರಿಗೆ ಇರುವದೇ ಕಾರಣವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಜೀವರ ಈ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಮೂಲಕವಾಗಿಯೇ ವಿಷ್ಣುವು, ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣ್ವಂಶದ ರಾಜನು ಪಾಲನ-ಶಾಸನ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಜಗತ್ತಿನ ಅಥವಾ ತನ್ನ ರಾಜ್ಯದ ರಕ್ಷಣ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನಾದ ಭಗವಂತನೇ, ಜೀವಾತ್ಮನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರಲು, ಜೀವಾತ್ಮನ ಅಂಥ ಸ್ವಯಂಸಿದ್ಧವಾದ ಅಥವಾ ಈಶ್ವರದತ್ತವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಶ್ವರರಾದ ಪೃಥ್ವಿಯ ಅಪಹಾರಕರಾದ ದುಷ್ಟ ರಾಜರು ಎಷ್ಟರವರು ?

ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜರು ಹ್ಯಾಗೆ ರಾಜ್ಯವಾಳುತ್ತಿರುವರೆಂಬದನ್ನು ಕುರಿತು ಕವಿಕುಲ ಗುರುವಾದ ಕಾಲಿದಾಸನು ದಿಲೀಪನ ರಾಜ್ಯಪಾಲನದ ಕ್ರಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವಾಗ ಹೇಳಿರುವುದನ್ನು ಕೇಳು. ಆ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠನು ತನ್ನ ರಘುವಂಶ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ— " ಪ್ರಜಾನಾಂ ವಿನಯಾಧಾನಾದ್ರಕ್ಷಣಾದ್ಭರಣಾದಪಿ | ಸಪಿತಾ ಪಿತರಸ್ತಾಸಾಂ ಕೇವಲಂ ಜನ್ಮಹೇತವಃ || " ಎಂದು ಅಂದರೆ— " ದಿಲೀಪನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಅವರ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ಕೇವಲ ಜನ್ಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡತಕ್ಕವರಾಗಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣದಿಂದ ಅಂದರೆ ಅವರನ್ನು ಸನ್ಮಾರ್ಗ ಪ್ರವರ್ತಕರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ರಕ್ಷಣದಿಂದ ಅಂದರೆ ಅವರ ಆಪನ್ನಿವಾರಣ ಮಾಡುವುದರಿಂದಲೂ, ಭರಣದಿಂದ ಅಂದರೆ ಅವರ ಅನ್ನಪಾನಾದಿ ಸಾಧನಗಳಿಂದ ಪೋಷಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ದಿಲೀಪನೇ ಪ್ರಜೆಗಳ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದನು " ಎಂದು ಹೇಳಿರುವನು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಈ ಗಂಭೀರವಾದ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅರಸರ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಬಹು ಸರಸವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿ. ಬರಿಯ ಜನ್ಮ ಕೊಡುವವರೂ ಪೂರಾ ತಂದೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ; ಬರಿಯ ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರೂ ಪೂರಾ ತಂದೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ;

ಆದರೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟು ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಮಾತ್ರ ಪೂರಾ ತಂದೆಯೆನಿಸುವುದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುವುದು. ಅಂದಬಳಿಕ ದಿಲೀಪನ ಪ್ರಜೆಗಳ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳು ತಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದಕೊಡಲಿ ಚೆಲ್ಲಿಕೊಡತಕ್ಕವರಾಗಿರದೆ. ಅವರ ಶಿಕ್ಷಣ - ರಕ್ಷಣ - ಪೋಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡುವವರು ಆಗಿದ್ದರೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಹೀಗಿದ್ದು ತಾನು ಜನ್ಮ ಕೊಡದಿದ್ದರೂ ಪ್ರಜೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರದಿಂದ ದಿಲೀಪನು ಪ್ರಜೆಗಳ ತಂದೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡಬಳಿಕ. ಆತನ ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಮಹತ್ವವೇನಾದರೂ ಇರಲೇಬೇಕು; ಆದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಮಹತ್ವವೇನಿರುವದೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸೋಣ ! ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ದನ ಕಟ್ಟಿದವರೂ ಅವುಗಳ ಶಿಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಂದರೆ ಅವು ಸಭ್ಯವಾಗುವಂತೆ ತಿದ್ದುವ ಕೆಲಸವನ್ನು, ರಕ್ಷಣವನ್ನು ಅಂದರೆ ಕ್ರೂರ ಶ್ವಾಪದಾದಿಗಳಿಂದ ಅವನ್ನು ಕಾಯುವ ಕೆಲಸವನ್ನು, ಪೋಷಣವನ್ನು ಅಂದರೆ ಹೊಟ್ಟು-ಮೇವು-ಕಾಳು ಮೊದಲಾದವನ್ನು ಹಾಕಿ ಅವುಗಳ ದೇಹ ಪುಷ್ಟಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಪಶುಗಳಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇದರಂತೆಯೇ ದಿಲೀಪನಾದರೂ ತನ್ನ ಪ್ರಜೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರಿಂದಾಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಿದ್ದನೆಂದು ತಿಳಿಯುವೆಯೋ ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ದಿಲೀಪನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯ ದನಗಳಿಗೂ, ಆತನ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ ಏನೂ ಭೇದವಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಿ, ದಿಲೀಪನನ್ನು ಪಶುಪಾಲಕರಲ್ಲಿ ಎಣಿಸಬೇಕಾದೀತು; ಆದರೆ ಅಂಥ ದನಕಾಯುವ ದಿಲೀಪನನ್ನು ಪ್ರಜೆಗಳ ತಂದೆಯೆಂದು ಕರೆಯುವಷ್ಟು ಮೂಢನು ಕಾಲಿದಾಸನಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಅಂದಬಳಿಕ ದಿಲೀಪನು ಈ ಪಾಶವೀ ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಉಚ್ಚತರಗಳಾದ ಶಿಕ್ಷಣ - ರಕ್ಷಣ - ಪೋಷಣಗಳನ್ನೇನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವುದೇ ಸಮಂಜಸತನವಾಗಿರುವದು. ಪಶ್ವಾದಿಗಳು ಬುದ್ಧಿಹೀನವಾಗಿರುವದರಿಂದ ಅವು ಕೇವಲ ಭೋಗ್ಯಯೋನಿಗಳೆನಿಸುವವು; ಮನುಷ್ಯನು ಬುದ್ಧಿವಂತನಾದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಕರ್ತವ್ಯಯೋನಿಯವನೆನಿಸುವನು. ಈ ಭಿನ್ನಯೋನಿಯ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ - ಪೋಷಣಗಳಲ್ಲಿಯಾದರೂ

ಭೇದವಿದ್ದೇ ತೀರಬೇಕು. ಅನ್ಯರ ಭಯದಿಂದ, ಅಂದರೆ ಅನ್ಯರ ದೇಹದಂಡನದ ಭಯದಿಂದ ಅನ್ಯರ ಉನ್ನತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಸಭ್ಯತನವನ್ನು ಅಂದರೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ತಾಳುವುದು ಪಾಶವೀಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶವು; ತನ್ನ ಭಯದಿಂದ, ಅಂದರೆ ತಾನು ಪಾಪ ಮಾಡಿ ಅಧಃಪತನ ಹೊಂದೇನೆಂಬ ಭಯದಿಂದ ತನ್ನ ಉನ್ನತಿಯ ಸಲುವಾಗಿ ಸಭ್ಯತನವನ್ನು ಅಂದರೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳನ್ನು ತಾಳುವುದು ಮಾನವೀಶಿಕ್ಷಣದ ಉದ್ದೇಶವು. ಅದರಂತೆ, ಇವು ಕೇವಲ ತನ್ನ ಸುಖದ ಸಾಧನಗಳೆಂದು ಅವುಗಳ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವನ್ನು ಪಡೆದು, ಇವು ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವೆಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಅವುಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡಿ ಇತರ ಉಪಭೋಗ್ಯ ಜಡವಸ್ತುಗಳಂತೆ ಅವುಗಳ ರಕ್ಷಣ ಮಾಡುವದು ಪಾಶವೀರಕ್ಷಣವು; ಆದರೆ ತನ್ನಷ್ಟೇ ಇವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿದ್ದು, ಇವರು ತಮ್ಮ ಉನ್ನತಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ವ್ಯವಹರಿಸತಕ್ಕವರಾಗಿರುವರೆಂತಲೂ, ಇವರೇ ತನಗೆ ದಯಪಾಲಿಸಿದಂತೆ ಆಗಿದ್ದ ನ್ಯಾಯದ ನಿಯಾಮಕ ಸಂಬಂಧದ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಸ್ವಾಮಿತ್ವವು ಇವರ ಮೇಲೆ ತನ್ನದಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂತಲೂ ತಿಳಿದು, ಅವರವರ ಧರ್ಮಕ್ಕನುಸರಿಸಿದ ಅವರವರ ಆಚರಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಬಾರದಂತೆ, ರಕ್ಷಿಸುವುದು ಮಾನವೀರಕ್ಷಣವು. ಅದರಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಯೋಜನಕ್ಕಾಗಿ ಕೇವಲ ದೇಹಪುಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ದೃಷ್ಟಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಅವಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ತಿನಸುಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅನುಕೂಲತೆಯಂತೆ ಒದಗಿಸಿ ಕೊಡುವುದು ಪಾಶವೀ ಪೋಷಣವು; ಆದರೆ ಅವರವರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಅವರವರು ತಮ್ಮ ದೇಹಪುಷ್ಟಿಯನ್ನೂ, ಪ್ರಾಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜ್ಞಾನಪುಷ್ಟಿಯನ್ನೂ ಒದಗಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅನೂನವಾದ ಅನುಕೂಲತೆಯಿರುವ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಮಾನವೀ ಪೋಷಣವು. ಹೀಗೆ ಪಾಶವೀ-ಮಾನವೀ-ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣಗಳಲ್ಲಿಯ ಮಹದಂತರವನ್ನು ತಿಳಿದು, ಪಾಶವೀ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಪಶುಗಳಿಗಾಗಿಯೂ, ಮಾನವೀ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನು ಮನುಷ್ಯರಿಗಾಗಿಯೂ ಉಪಯೋಗಿಸುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೇ ಮಹಾತ್ಮನಾದ ದಿಲೀಪರಾಜನು ತಾನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಜನ್ಮದಾತೃವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಅವರ ತಂದೆಯೆನಿಸಿಕೊಂಡನು! ತನಗೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟದ್ದರಿಂದ ಅರಸನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳು

ಪಿತೃಗಳೆನಿಸುವರು, ಆದರೆ ಕೇವಲ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟವನ ಪಿತೃತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಶಿಕ್ಷಣ-ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣಗಳ ತನ್ನ ಅನುಕೂಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವವನ ಪಿತೃತ್ವವು ಪ್ರಜೆಗಳ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ವಿಶೇಷ ಗೌರವದ್ದಾಗಿರುವ ಕಾರಣ, ಅರಸನಿಗೆ ಪ್ರಜೆಗಳು ತಂದೆಯೆನ್ನುವದು ವಾಡಿಕೆಯಾಗಿರುವದು; ಆದಗೂ ತನಗೆ ಜನ್ಮಕೊಟ್ಟವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಅರಸನು ಪ್ರಜೆಗಳ ಶಿಕ್ಷಣ - ರಕ್ಷಣ-ಪೋಷಣರೂಪವಾದ ಅವರ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ನೋಡುವ ಭರದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಮರೆಯಬೇಕು; ಆದರಂತೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಪುತ್ರವತ್ ಪಾಲಿಸುವವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಪ್ರಜೆಗಳು ಅತ್ಯಂತ ನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ರಾಜನ ಆಜ್ಞಾಪಾಲನರೂಪವಾದ ಅವನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವ ಭರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಮರೆಯಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಅಕೃತ್ರಿಮವಾದ ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗದ ಸಂಬಂಧವುಳ್ಳವರೇ ರಾಜ-ಪ್ರಜರು. ಇಂಥ ರಾಜರ ಅಂದರೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಜರ ದ್ರೋಹವು ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೂ, ಇಂಥ ಪ್ರಜೆಗಳ ಅಂದರೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಪ್ರಜೆಗಳ ದ್ರೋಹವು ರಾಜನಿಗೂ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ದುಃಖಕ್ಕೂ, ಪಾರತ್ರದಲ್ಲಿ ನರಕಕ್ಕೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಸಾಧನವಾಗುವವೆಂಬುದನ್ನು ರಾಜ-ಪ್ರಜೆಗಳಿಬ್ಬರೂ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ಹೀಗೆ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾಗಿರದ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣರಾದ ರಾಜ-ಪ್ರಜೆಗಳಿಬ್ಬರೂ ಪರಸ್ಪರರ ರಕ್ತ ಶೋಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ ನರರಾಕ್ಷಸರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು; ಅಂದಬಳಿಕ ಅಂಥವರ ದ್ರೋಹವು ಹ್ಯಾಗೆ ಬಾಧಕವಾದೀತು!

ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಇನ್ನು ರಾಜದ್ರೋಹದ ಸ್ಪಷ್ಟಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ರಾಜನ ದ್ರೋಹವೆಂದರೆ ರಾಜನ ಪವಿತ್ರವಾದ ಆಜ್ಞೆಗಳ, ಅಂದರೆ ಅಹಿಂಸೆ, ಸತ್ಯ, ಸಮತೆಗಳನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಆಜ್ಞೆಗಳ ಭಂಗವೆಂದು ತಿಳಿ; ಯಾಕಂದರೆ, ಅರಸನ ಆಜ್ಞಾಭಂಗವು ಅತನ ಅಶಸ್ತ್ರವಧವೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಹೇಳಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜನ ಶಾಸನ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ರಾಷ್ಟ್ರವು ರಾಜನ ಮಾನಸಿಕ ಈ ಅಶಸ್ತ್ರವಧ ಮಾಡಬೇಕಲ್ಲದೆ. ಶಾರೀರಿಕ ಸಶಸ್ತ್ರ ವಧವನ್ನು ಸರ್ವಥಾ ಮಾಡಬಾರದು; ಯಾಕಂದರೆ ಅಭಿಷಿಕ್ತ ರಾಜನ ವಧೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ಘೋರ ಪಾಪಕರವೆಂದು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ನವಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಜಮದಗ್ನಿಯು

ತನ್ನ ಮಗ ಪರಶುರಾಮನಿಗೆ ಹೇಳಿರುವನು. ಏನೆಂದರೆ-ತಮ್ಮಾ. ನೀನು ಒಳ್ಳೇ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಸರ್ವದೇವತಾರೂಪನಾದ ರಾಜನನ್ನು ಕೊಂದದ್ದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ರಾಮಾ, ನಾವು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಇಷ್ಟು ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಕೇವಲ ನಮ್ಮ ಕ್ಷಮಾಗುಣದಿಂದ! ಅಪ್ಪಾ. ಕ್ಷಮಾಗುಣವೇ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೂಷಣವು. ಈ ಗುಣಕ್ಕೆ ಲುಬ್ಧನಾಗಿ ಪರಮೇಶ್ವರನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಬೇಗನೆ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗುವನು. ನೀನು ಹತ್ಯಾರೂಪ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದದ್ದಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅಭಿಷಿಕ್ತ ರಾಜನ ಹತ್ಯೆಯು ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯೆಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನದಾದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಮಹಾ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಧ್ಯಾನಮಾಡುತ್ತ ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡುಬಿಡು, ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಹೇಳುವೆನು ಕೇಳು. ಯೋಗ್ಯ ರಾಜ್ಯನೆಂದರೆ, ಅವರವರ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಗೆ ಬಾಧೆ ಬಾರದಂತೆ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಇದೇ ಭಾಗವತದ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಿಯು ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಕೊರಳಿಗೆ ಹಾವು ಸುತ್ತಿದ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿತ ರಾಜನಿಗೆ "ನೀನು ಏಳನೆಯ ದಿವಸ ಹಾವು ಕಡಿದು ಸಾಯಿ" ಎಂದು ಶಾಪ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಶೃಂಗಿಯ ತಂದೆಯಾದ ಶಮೀಕ ಋಷಿಯು ಮಗನನ್ನು ಗೌರವಿಸುವದೊತ್ತಟ್ಟಿಗುಳಿದು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಎಲೈ ಮೂರ್ಖ ಶಿರೋಮಣಿಯೇ, ನೀನು ಇದೇನು ಮಾಡಿಟ್ಟೆ! ಎಲಾ, ಸಣ್ಣ ತಪ್ಪಿಗಾಗಿ ಇಷ್ಟು ದೊಡ್ಡ ಶಿಕ್ಷೆಯು! ಮೂರ್ಖಾ, ಯಾವನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಯಾವತ್ತು ಪ್ರಜಾಜನವು ಸುಖದಿಂದಿದ್ದು, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಮಾಡುತ್ತಿರುವದೋ, ಆ ಧರ್ಮನಿಷ್ಠ ರಾಜನನ್ನು ನೀನು ಯಃಕಶ್ಚಿತ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ತಿಳಿದೆಯೇನು? ಎಲಾ, ರಾಜನೆಂದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಚಕ್ರಪಾಣಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವು. ರಾಜನಿಲ್ಲದ ಪ್ರಜೆಗಳು ರಕ್ಷಕನಿಲ್ಲದ ಕುರಿಗಳ ಹಿಂಡಿನಂತೆಯೇ ಸರಿ. ನಿನ್ನ ಶಾಪದಿಂದ ರಾಜನು ನಷ್ಟವಾದದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಪೃಥ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಪಾಪಗಳೆಲ್ಲ ನಿಷ್ಕಾರಣ ನಮ್ಮ ತಲೆಯಮೇಲೆ ಬೀಳುವವು; ಯಾಕಂದರೆ

ಅಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಾವೇ ಕಾರಣರಾದೆವು. ಪೃಥ್ವಿಯು ಅರಾಜಕವಾದರೆ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಕೊಲೆ-ಸುಲಿಗೆಗಳಾಗಿ ಸಜ್ಜನರು ವಿಪತ್ತುಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಇಂಥ ಕಾಲವು ಒದಗಿತೆಂದರೆ ಜನರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳಂತೆ ನಡೆಯದಾಗುವರು. ಎಲ್ಲ ಜನರು ಆಹಾರ, ನಿದ್ರಾ, ಮೈಥುನ ಇವುಗಳ ವ್ಯಾಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗುವರು. ಜಾತಿ-ರೀತಿಗಳ ವಿಚಾರವು ಉಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಎಲೈ ಮತಿಮಂದನೇ, ಪರೀಕ್ಷಿತನೆಂದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯನಲ್ಲ; ಆತನು ಸೂರ್ಯನಂತೆ ತೇಜಸ್ವಿಯೂ, ಕೀರ್ತಿಶಾಲಿಯೂ, ಮಹಾ ಭಗವದ್ಭಕ್ತನೂ ಇದ್ದು, ಆತನು ಅಶ್ವಮೇಧವನ್ನು ಮಾಡುವವನಾದ್ದರಿಂದ ರಾಜರ್ಷಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಿರುವನು. ಹಸಿವೆ, ನೀರಡಿಕೆ, ಶ್ರಮ ಇವುಗಳಿಂದ ಪೀಡಿತನಾದದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಕೈಯಿಂದ ಒಂದು ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅಪರಾಧವು ಘಟಿಸಿದ್ದರೂ ಆತನು ನಮ್ಮ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಲ್ಲವು. ”

“ ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಯೋಗ್ಯ ರಾಜರ ಹತ್ಯೆಯು ಮಹಾ ಪಾತಕವನ್ನು ಅರಿತುಕೊಂಡೆಯಾ ? ಇನ್ನು ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರಾದ ಪೃಥ್ವಿಯು ಅಪಹಾರಕ ದುಷ್ಟ ರಾಜರ ಅಪವಿತ್ರ ಆಜ್ಞೆಗಳು, ಅಂದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಅಹಿಂಸೆ ಸತ್ಯ, ಸಮತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಉದ್ದೇಶವಿಲ್ಲದಂಥ, ಅಥವಾ ತೋರಿಕೆಗಾಗಿ ಮಾತ್ರ ಅಂಥ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿ ಕಾರ್ಯತಃ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡುವಂಥ ಆಜ್ಞೆಗಳು ನಿಜವಾದ ರಾಜಾಜ್ಞೆಗಳೇ ಅಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವುಗಳ ಭಂಗವು ರಾಜದ್ರೋಹವಾಗುವುದಿಲ್ಲ! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು— “ ಮಹಾತ್ಮರ್, ಇಂದಿನ ದಿನವೇ ಸುದಿನವು. ನಿಮ್ಮ ಬೋಧದಿಂದ ನನ್ನ ಭ್ರಾಂತಿಯು ನಿವಾರಣವಾಗಿ ನಾನು ಧನ್ಯನಾದೆನು. ಯೋಗ್ಯ ರಾಜನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೂ ದೇಹವನ್ನು ಸವೆಸುವವರು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಧನ್ಯರೇ ಸರಿ! ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗವುಳ್ಳ ರಾಜಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಭೇದವೇ ಇಲ್ಲದಿರಲು, ರಾಜಭಕ್ತಿಯೇ ದೇಶಭಕ್ತಿಯಾಗಿಯೂ, ದೇಶಭಕ್ತಿಯೇ ರಾಜಭಕ್ತಿಯಾಗಿಯೂ ಪರಿಣಮಿಸುವುದರಿಂದ ಯಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರೂ ಅದು ಲೋಕಹಿತಕ್ಕೇ ಕಾರಣವಾಗುವುದು. ಈಗ ನಾನು ಅಯೋಗ್ಯ ರಾಜನಾದ

ತಗಲಬ ಮಠಸಮ್ಮರ್ದನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಧರ್ಮವೃದ್ಧಿಗಾಗಿ ಲೋಕಾರಾಧನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿದೆ; ಆದರೆ ಗುರುದೇವಾ, ಆ ಲೋಕಾರಾಧನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಇನ್ನಿಷ್ಟು ಹೇಳಿಬಿಡು" ಎಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು— "ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಲೋಕಾರಾಧನೆಯ ಮಹತ್ವವನ್ನು ಎಷ್ಟೆಂದು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು ? "ಲೋಕಾರಾಧನೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಈಶ್ವರಾರಾಧನೆ" ಯೆಂಬ ಗುಟ್ಟಿನ ಮಾತನ್ನು ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡು. ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಲಿಂಗಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವುದೇನಂದರೆ— ಶಿವನ ಅಷ್ಟ ಮೂರ್ತಿಗಳು—೧ ಪೃಥ್ವೀ, ೨. ಜಲ, ೩. ಅಗ್ನಿ, ೪. ವಾಯು, ೫. ಆಕಾಶ, ೬. ಸೂರ್ಯ, ೭. ಚಂದ್ರ, ೮. ಆತ್ಮಾ ಎಂಬವುಗಳಾಗಿದ್ದು, ಇವುಗಳಿಗೆ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಶರ್ವ, ಭವ, ಪಶುಪತಿ, ಈಶಾನ, ಭೀಮ, ರುದ್ರ, ಮಹಾದೇವ, ಉಗ್ರ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿರುವವು. ದೇಹಧಾರಿಗಳಾದ ಯಾವತ್ತು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಕಠಿಣ ಭಾಗವೆಂದರೆ ಪೃಥ್ವಿಯ ಭಾಗವು ಶರ್ವನ ಅಂಶವಿರುತ್ತದೆಂತಲೂ, ಶರೀರದೊಳಗಿನ ವಾಯುವಿನ ಪರಿಣಾಮಗಳು ಈಶಾನನ ಅಂಶವೆಂತಲೂ, ಶರೀರದೊಳಗಿನ ಪೊಳ್ಳು ಅಥವಾ ಛಿದ್ರಗಳು ಭೀಮಾಂಶವೆಂತಲೂ, ಕಣ್ಣೊಳಗಿನ ತೇಜಸ್ಸು ರುದ್ರಾಂಶವೆಂತಲೂ, ಎಲ್ಲರ ಶರೀರದೊಳಗಿನ ಮನಸ್ಸು ಮಹಾದೇವನ ಅಂಶವೆಂತಲೂ, ಎಲ್ಲ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿರುವ ಆತ್ಮನು ರುದ್ರಾಂಶವೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಈ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಪರಮಾರ್ಥಿಗಳು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದೇನಂದರೆ— ಪ್ರಾಣಿಯು ಯಾವ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಹುಟ್ಟಿರಲಿ, ಆದರ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಯ ಹೊರತು ಬೇರೆ ಅಂಶವೇ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಯಾವತ್ತು ಶರೀರದ ಭಾಗಗಳು ಶಿವನ ಏಳು ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿದ್ದು, ಶಿವನ ಎಂಟನೆಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಆತ್ಮವು ಯಾವತ್ತು ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿರುವದು. ಶ್ರೇಯಸ್ಸನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಲಿಚ್ಛಿಸುವವರು ಈ ಸರ್ವಲೋಕಾತ್ಮಕ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಭಜಿಸಬೇಕು. ಒಂದಾನೊಂದು ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರೆ ಅಷ್ಟಮೂರ್ತಿ ಶಂಕರನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಿದಂತಾಗುವದು. ಯಾರದಾದರೂ ಅವಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ನಿಗ್ರಹಿಸಿದರೆ ಅದೆಲ್ಲ ಶಿವನ ಕಡೆಗೇ ಹೋಗುವುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಲೋಕದ ಮೇಲೆ ಉಪಕಾರ ಮಾಡುವದು,

ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವದು, ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಭಯವೀಯುವದು, ಶಂಕರನ ಉತ್ತಮ ಪೂಜೆಯಾಗಿರುವುದು. ಶಿವಭಕ್ತರಾದವರು ಇಂಥ ಲೋಕಾರಾಧನರೂಪ ಶಿವಪೂಜೆಯನ್ನೇ ಮಾಡುತ್ತಿರಬೇಕು. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ಭಗವಾನ್ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದ ನಂತರ ತನ್ನ ವಿರಾಡ್ರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ್ದು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಿರುವದಷ್ಟೆ? ಆ ವಿರಾಡ್ರೂಪದ ಆರಾಧನೆಯೆಂದರೆಯೇ ಲೋಕಾರಾಧನೆಯೆಂದು ತಿಳಿ. ವಿವೇಕಿಯಾದ ನಿನಗೆ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಹೇಳಲವಶ್ಯವಿಲ್ಲ."

ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಈ ಸುಂದರವಾದ ಸತ್ಯಪೂರ್ಣ ತಾತ್ವಿಕ ವಿವೇಚನವನ್ನು ಕೇಳಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಧನ್ಯನಾಗಿ, ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣದಿಂದ ದೇಶೋದ್ಧಾರದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ತೊಡಗಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದ ಸದ್ಗುರುನಾಥನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ತನ್ನ ವರದ ಹಸ್ತವನ್ನು ಶಿಷ್ಯನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಇಟ್ಟ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಆ ಶಿಷ್ಯನ ಉದ್ಧಾರವಾಗುತ್ತಿರಲು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಂತಹ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಲದ ಮಹಾತ್ಮರು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ದೇಶದ್ರೋಹದ ಮಹಾ ಪಾತಕದಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುವ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿ, ತಮ್ಮ ಸತ್ಯಮಾರ್ಗ ಬೋಧದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದೇನಾಶ್ಚರ್ಯವು? ಮಹಾತ್ಮರ ಶಕ್ತಿಯು ಪ್ರಭಾವವೇ ಅಷ್ಟು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದು! ಹೀಗೆ ಸತ್ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಶುದ್ಧಾಂತಃಕರಣವುಳ್ಳವನಾದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಮಾಗಮವಾಗುವ ಪೂರ್ವಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ದುರಾಲೋಚನೆಯಿಂದ ಮಾಡಹೋದ ಒಂದು ಮಹತ್ಪಾಪದ ಕೃತಿಗಾಗಿ ಈಗ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡತೊಡಗಿದನು. ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ತಿರುವೇಂಕಟನ ಈ ಪಾಪದ ಕೃತಿ ಯಾವದು? ಆ ಪಾಪದ ಕೃತಿಯೇ ಕನ್ನಡಿಗರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪೂರ್ತಿಗೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು ಎಂಬುದು ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಬಹುದು!

೪೮. ಮಹಾತ್ಮರ ಕಾರಾಗೃಹ ವಾಸವು!

ಕಾಂಚನಗಡದ ಅರಮನೆಯದೊಂದು ಏಕಾಂತದ ಕೋಣೆಯು; ಎಂಟು ತಾಸಿನ ಇಳಿಯಹೊತ್ತಾಗಿದೆ; ಆಗ ಅಲ್ಲಿ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ; ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನೂ, ಕಾಸೀಮಖಾನನನ್ನೂ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತಂದ ವಿಷಯವೊಂದೇ ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಆ ಕಾಲದ ರಾಜಕಾರಣಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಹೆಸರು ತಕ್ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವನಾದ ಆ ಯವನ ಮುತ್ಸದ್ದಿಗೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತಂತ್ರವು ತಿಳಿಯದಾಗಿದೆ. ಆತನು ಹಾಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ, ಹ್ಯಾಗೆ ವಿಚಾರಿಸಿದರೂ ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮರ್ಪಕವಾಗದಾಗಿದೆ. ಆಗ ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—ಅಹಹ! ಏನು ವಿಚಿತ್ರವಿದು! ಮಹಾ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥವರು ಒಂದು ಪತ್ರದ ಮೇಲಿಂದ ತಾವಾಗಿ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಬರುವದೆಂದರೆ, ಜಗತ್ತಿನೊಳಗಿನ ಅತಿ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿರುವದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ! ಕಾಸೀಮಖಾನನಂಥ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಸ್ವಚ್ಛಂದ ಪುರುಷನನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ತಾವು ಸ್ವತಃ ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಹೋಗಲಿ; ಆದರೆ ಅವರ ಶಿಷ್ಯಳೆನಿಸುವ ಬೈರಾಗಿಣಿಯೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಸರ್ವಸಾಧಾರಣ ಹೆಂಗಸು, ಮಹಮ್ಮದ ತಗಲಖನಂಥ ಘನವಂತನನ್ನು ದಂಗುಬಡಿಸಿದ್ದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಕೆಲಸವೆ? ಹೀಗೆ ಪರಧರ್ಮದವರ, ಹಾಗು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಇಂಥ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪರಿವರ್ತನವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಯಾದ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಜಾಗ್ರತಿಯಾಗಿರಬಹುದು? ಹೀಗೆ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಕರ್ನಾಟಕವೇ ಎಚ್ಚತ್ತಿ

ರುವಾಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕೈಲಾಗದವರಂತೆ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಹ್ಯಾಗೆ ಬಂದಿದ್ದಾರು ? ಮತ್ತು ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ-ಕೃಷ್ಣ ನಾಯಕ - ಮಲ್ಲಸರ್ಜನರಂಥ ವೀರ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರವು ಅವರನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಬರಗೊಟ್ಟಿರಬಹುದು ? ನಿಷ್ಕಾರಣ ಯುದ್ಧ ಹೂಡಿದ ಆರೋಪಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಬಾರದೆಂದು ನಾನು ಒಂದು ಅಶಕ್ಯ ಪತ್ರವನ್ನು ಬರೆದಿದ್ದೆನು; ಆದರೆ ಮಹಾ ಧೂರ್ತರಾದ ಆಚಾರ್ಯರು ಆ ನನ್ನ ಅಶಕ್ಯ ಪತ್ರವನ್ನೇ ಶಕ್ಯವಾಗಿ ಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ಅಗಾಧ ಬುದ್ಧಿ ವೈಭವವನ್ನು ತೋರಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾದರಲ್ಲ! ನನ್ನ ತಂತ್ರಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ತಂತ್ರ ಹೂಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಉಂಟು; ಅದರಂತೆ, ನಮ್ಮ ಯವನ ಸೈನ್ಯದ ತೋಳತಿಂಡೆಯನ್ನು ಕಳೆಯುವಷ್ಟು ಬಲವು ಆ ಆಚಾರ್ಯರ ಆಜ್ಞಾಧಾರಕ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ಕನ್ನಡ ವೀರರಲ್ಲಿ ಉಂಟು. ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಮಾಧವಾಚಾ-ರ್ಯರು ನಿಶ್ಚಿಂತರಂತೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಉಪನ್ಯಾಸದ ಮೇಲೆ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೊಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೆ ? ಆಚಾರ್ಯರ ತಂತ್ರವು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಮಹಾ ಗೂಢವಾದದ್ದು. ನಾನು ಇದನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾರದೆ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮಾತಿನಂತೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯ ಮೇಲೆ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕದಾಚಿತ್ ತಿರುವೇಂಕಟನಾಗಲಿ, ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಇಬ್ಬರೂ ಆಗಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಪಕ್ಷದವರಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಚಾರದಂತೆ ನನಗೆ ಈ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನು ಹೇಳಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾರು ಹೇಳಬೇಕು ? ಒಟ್ಟಿಗೆ ಈಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಜಾಗರೂಕನಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಾಸೀಮಖಾನನಂತೆ ನಾನು ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕು ಉಪಹಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರನಾಗಬೇಕಾದೀತು. ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಈಗ ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಕೋಟೆಯ ಮುತ್ತಿಗೆಯ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕರತಂದದ್ದರಲ್ಲಿ ಸುಖವಾಗುವಂತೆ ನನಗೆ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರು ದೇಹದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದರೂ, ಅವರ ಅಗಾಧವಾದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೂ, ಉತ್ಕಟ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಿಯವಾದ ಅವರ ಮನೋವೃತ್ತಿಯನ್ನೂ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡುವುದು ಯಾರ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ? ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಅತಏವ ಸ್ವತಂತ್ರ

ರಾದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮಹಾ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಲು ನಿಸ್ಪೃಹವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಪಾಮರರಿಗಿಂತಲೂ ಪಾಮರ ರಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಯುಂಟುಮಾಡುವುದು ಅಶಕ್ಯವೇ ಸರಿ. ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸುತ್ತಲಿದ್ದ ಇಸ್ಲಾಮಿಯ ವರ್ಚಸ್ಸು ಅಲ್ಲಾನ ಮನ ಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ ? ಧರ್ಮದ ನೆವದಿಂದ ನಾವು ನಡೆಸಿರುವ ಕ್ರೂರ ತನವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಅಲ್ಲಾನ ಕ್ಷೋಭವು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಆಗುವ ಸಂಭವವಿರುವುದು ! ಅಥವಾ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ವಿಚಾರಿಸಿ ನೋಡಿದರೆ, ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಗಳಂತೆ ಫಲ ದೊರೆಯುವುದು ಸೃಷ್ಟಿಯ ನಿಯಮವಿರುತ್ತಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಕ್ರೂರ ಕರ್ಮಗಳೇ ನಮಗೆ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಫಲ ಕೊಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಕರ್ಮಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷೋಭಿಸಿದ ಅಪವಾದವನ್ನು ಅಲ್ಲಾನಿಗೆ ಕೊಡುವದು ಗೌಣ ಪಕ್ಷವೇ ಸರಿ ! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಧರ್ಮಮೂಲ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಅಂಜಿಕೆ ಬರತೊಡಗಿದೆ. ಕಾಸೀಮಖಾನನು ಮಹಾ ವೀರನೆಂದು ಆತ ನನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಿದರೆ, ಆತನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯನಾದನು ! ನಮ್ಮವರ ಗತಿಯೇ ಹೀಗಾದಬಳಿಕ, ಈಗ ತಿರುವೇಂಕಟನಂಥ ಸ್ವಾರ್ಥ ಪರಾಯಣನ ನಿಯಮವನ್ನಾದರೂ ಏನು ಹೇಳಬೇಕು ? ಆ ಧರ್ಮಹೀನನು ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾರ್ಥಪರನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಹಚ್ಚಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮೇದು ಬೆಚ್ಚಗಿದ್ದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವವನಾಗಿರುವನು !

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನಾಯಬನು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಸೇವಕನು ಬಂದು—“ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನಖಾನರು ಬಂದಿರುವರೆಂ ”ದು ಅರಿಕೆ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡನು. ಆಗ ನಾಯಬನು ಖಾನನನ್ನು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು— “ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಆಚಾರ್ಯರ ಯೋಗ- ಕ್ಷೇಮವು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಗಿದೆಯೆ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು— “ ಅಪ್ಪಣೆ ಯಂತೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಸರಿಯಾಗಿ ಸಾಗಿದೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಅವರ ದಾನಧರ್ಮಗಳಿಗಾಗಲಿ ಯಾವ ತರದ ಅನನು ಕೂಲತೆಯನ್ನೂ ಮಾಡಿರುವದಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರು ಬೇಡಿದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಗಂಗಾಧರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವರು; ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರು ತೀರ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಂತೆ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದು, ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥ

ಗಳನ್ನೂ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಖಾವಿಂದ, ಸೆರೆಯಾಳುಗಳ ವಿಷಯ ವಾಗಿ ಇಷ್ಟು ಅನುಕೂಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಕಾರಣವೇನು?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಸುಜನನಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು—"ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನ, ನಾನು ಇಷ್ಟು ಅನುಕೂಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಡುವ ಕಾರಣವು ಆಚಾರ್ಯರ ಘನ ತರವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ನೀತಿಯನ್ನೂ, ನ್ಯಾಯದ ಕಾಯದೆ ಗಳನ್ನೂ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ ಜನಪೀಡೆಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಅಪರಾಧಿಗಳಾದ ದುಷ್ಟ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳಿಗೆ, ಆಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಹೋಲಿಸುವುದು ಮಹತ್ಪಾಪವಾಗಿರುವುದು. ಆಚಾರ್ಯರು ಸ್ವತಃ ನೀತಿ ಯನ್ನೂ, ನ್ಯಾಯದ ಕಾಯದೆಗಳನ್ನೂ ಮೀರುವವರಲ್ಲ; ರಾಜರು ನೀತಿ ತಪ್ಪಿ ನಡೆಯಹತ್ತಿ ಅನ್ಯಾಯದ ಕಾಯದೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಹರಣ ಮಾಡಿ ಪ್ರಜಾಪೀಡೆಯನ್ನುಂಟು ಮಾಡಹತ್ತಿದರೆ ಅಂಥ ರಾಜರನ್ನು ಹಾದಿಗೆ ತರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅಥವಾ ಅಂಥ ರಾಜರ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರವನ್ನು ನಷ್ಟ ಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನೇ ಬಲಿಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಅವರು ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡರು ! ಅಂತೇ ವೈರಾಗ್ಯಶೀಲರಾದ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಸ್ವತಃ ಸ್ವಾನಂದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಹೊರತು ಏನೂ ಬೇಡಾಗಿದ್ದರೂ, ಈಗ ಅನ್ಯರ ಸುಖ-ಶಾಂತಿ ಗಳಿಗಾಗಿ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತಿರುವರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ದೇವರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಿನವರಂತೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗುವುದು; ಯಾಕಂದರೆ ದೇವರು ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೊಡುತ್ತ ಆಗುವುದನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುವವನಾಗಿ ದ್ದರೆ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು, ಅವರು ನಮ್ಮ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮದವರೇ ಇರಲಿ. ಪರಧರ್ಮದವರೇ ಇರಲಿ ಲೋಕದ ದುಃಖವನ್ನು ನೋಡಿ ಮರುಗಿ ಲೋಕವನ್ನು ದುಃಖಮುಕ್ತ ಮಾಡಲು ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಮಾಡುವರು; ಆದ್ದರಿಂದ ರಾಜ್ಯ ಸುಖಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದ ನಮ್ಮಂಥ ಅಹಂಕಾರಿ ಗಳು ಇಂಥವರ ಉದಾತ್ತವಾದ ಆಚರಣೆಗೆ ನಾಚಿದರೂ, ಇವರು ನಮ್ಮ ರಾಜ್ಯ ಸುಖಭೋಗಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಾಗುವರೆಂದು ತಿಳಿದು ಇಂಥವರನ್ನು ನಾವು ಅನಿವಾರ್ಯಕ ಪಕ್ಷ ಹಿಡಿದು ಅನ್ಯಾಯದಿಂದ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿ ಇಡುವೆವು. ಹೀಗೆ ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದ್ದು ಸಾಲದೆ. ದುಷ್ಟ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳಂತೆ ಇಂಥ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ನಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದೆಂದರೆ, ನಾವು ಮನುಷ್ಯತ್ವದಿಂದ

ಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿ ಕ್ರೂರ ಶ್ವಾಪದ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸೇರಿದೆವೆಂದು ಜಗತ್ತಿಗೆ ತೋರಿಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ ! ಆದ್ದರಿಂದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನ, ಪರಿಶುದ್ಧ ರಾಜಕೀಯ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವ ಇಂಥ ಲೋಕಹಿತ ತತ್ಪರ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳನ್ನು ರಾಜಕೀಯ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳೆಂದು ತಿಳಿದು ಅವರನ್ನು ಬಹು ಉದಾತ್ತ ರೀತಿಯಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಇಂದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಒಂಬತ್ತು ತಾಸಿನ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಮಾಧವಾ ಚಾರ್ಯರನ್ನು, ಅವರ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ಕಾಣುವನಿದ್ದೇನೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು; ಆದರೆ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ದುಷ್ಟ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ವರ್ಗಕ್ಕೇ ಸೇರಿದವನಾದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ನಾಯಬನ ಈ ಸೌಜನ್ಯವು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಪಾಶವೀ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಣ್ಣುಮಾಡಿ ಕುರಿಗಳಂತೆ ಅವರನ್ನು ನಡೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಆತನಿಗೆ ತೋರುತ್ತಿತ್ತು. ವ್ಯಕ್ತವಾದ ಪಾಶವೀ ಶಕ್ತಿಯ ಲ್ಲಿಯೇ ಅವನ ದೃಷ್ಟಿಯಿತ್ತಲ್ಲದೆ, ಗೂಢವಾದ ದೈವೀ ಶಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಆತನ ದೃಷ್ಟಿಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾಯಬನ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ವಿಚಾರಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡಲು ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದ್ದರಿಂದ ಆತನು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡನು. ಬಳಿಕ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳ ಸಲುವಾಗಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಆಲೋ ಚನೆಯು ನಡೆದು, ನಾಳೆ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿಯೇ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಗೆ ಹೊರಡಬೇಕೆಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು.

ದೊಡ್ಡವರ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ದೊಡ್ಡವರೇ ತಿಳಿಯುವರೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕರ್ಣೋಪಕರ್ಣವಾಗಿ ಕೇಳಿದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದನು; ಆದರೆ ರಾಜ್ಯದ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಯೆನಿಸುವ ಆತನು ರಾಜನೀತಿಗೆ ವಿರೋಧ ವಾಗಿ ಸಿಕ್ಕಹಾಗೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಂದಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಬಂದು ಎರಡು ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅಂಥ ಘನವಂತರ ಯೋಗ-ಕ್ಷೇಮವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸುವದು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರಕ್ಕೂ ಚಾತುರ್ಯದ ರಾಜನೀತಿಗೂ ವಿರೋಧವಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕಾಣುವು ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಯಬನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿದ್ದ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. ಆತನ

ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣುವ ಸ್ಥಳವು ಮೊದಲೇ ಗೊತ್ತಾಗಿದ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯು ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವದೊಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಯಾವ ತರದ ಪ್ರತಿಬಂಧವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವರ ಅಗ್ನಿಹೋತ್ರಾದಿ ವೈದಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗಾಗಲಿ, ಅವರ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಂದಾನೊಂದು ರಾಜ್ಯದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮಂತ್ರಿಗೆ ಇರುವಷ್ಟು ಇತಮಾಮು ಆಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕಾಯಲ್ಪಟ್ಟಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಎಂದಿನಂತೆ ಶಾಷ್ಟ ಋಷಿ ವೃತ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ಹೆಚ್ಚಿನ ಯಾವ ಅನುಕೂಲತೆಗೂ ಒಳಗಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಲಿಕನಾಯಬನು ತನ್ನ ದೊಡ್ಡಸ್ತನಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಇಡುವ ಹಾಗೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ತಪೋವೃತ್ತಿಗನುಸರಿಸಿ ಇರುವ ಹಾಗೆ ತೀರ ಸಾದಾ ವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಂದಿನ ಮಧ್ಯಾಹದ ಒಂಭತ್ತು ತಾಸಿನ ಸುಮಾರಕ್ಕೆ ಸೇವಕರು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ— "ಮಲಿಕನಾಯಬರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಲಿಚ್ಛಿಸಿ ತಮ್ಮ ಮಾರ್ಗ ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತಿರುವರೆ"ಂದು ಹೇಳಿದರು, ಕೂಡಲೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಪಾದ ಪ್ರಕ್ಷಾಲನ ಮಾಡಿ ಆಚಮನಾನಂತರ ಪಕ್ಷಿಯಾದ ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯ ಅನುಮತಿಯಿಂದ ನಾಯಬನನ್ನು ಕಾಣುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಗೆ ಸೇವಕನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋದರು. ಆಚಾರ್ಯರ ತೇಜಃಪುಂಜವಾದ ತಪೋಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಎದ್ದುನಿಂತು ಆದರದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತನು. ಇತ್ತ ಆಚಾರ್ಯರೂ ಬಹುಮಾನದಿಂದ ನಾಯಬನನ್ನು ಅಭಿವಂದಿಸಿ ಆತನು ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲು ತಾವೂ ತಮ್ಮ ಆಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು! ನಾಯಬನ ಪೋಷಾಕು ಅವನ ಯಾವನೀ ವೈಭವಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ಇತ್ತು. ಆತನು ತಾನು ಕೇಳಿದ್ದಕ್ಕಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಕೌತುಕಪಡುಗಿರುವ ಆಚಾರ್ಯರ ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅತ್ಯಂತ ಆದರ ಭಾವವನ್ನು ತಾಳಿದನು. ಶ್ರೇಷ್ಠ

ಮಂತ್ರಿಪದವಿಗೇ ಏಕೆ, ಕರ್ನಾಟಕದ, ಕಿಂಬಹುನಾ ಭರತಭೂಮಿಯ ರಾಜಗುರು-ಲೋಕಗುರು ಪದವಿಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಮಾಧವ ಮುನಿಯ ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನ ದಿವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಸಜ್ಜನನಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಧನ್ಯನಾದಂತೆ ಆನಂದಬಟ್ಟನು ! ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬಹುಭಾಷಾಭಿಜ್ಞತೆಯ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದ ಆ ನಾಯಬನು ಯಾವನೇ ಭಾಷೆಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು—

ನಾಯಬ— ಆಚಾರ್ಯರವರ, ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಕರ್ಮಗಳು ಯಥಾಸಾಂಗವಾಗಿ ಸಾಗಿರುವವೆ ? ತಮ್ಮಂಥ ತಪೋಧನರು ಗಿರಿಗಹ್ವರ ಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಾಜೈಶ್ವರ್ಯದಲ್ಲಿಲ್ಲದ ಆನಂದವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರಲು, ಇಲ್ಲಿಯ ಅನುಕೂಲತೆ-ಅನನುಕೂಲತೆಗಳ ಪರಿಣಾಮವು ತಮ್ಮಮೇಲೆ ಏನು ಆಗಬೇಕಾಗಿದೆ ? ಆದರೂ ನಮ್ಮ ಬಾದಶಹ ತಗಲಖ ಮುಹಮ್ಮದರವರ ಸಾಂಪ್ರದಾಯವು ತಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ನಿತ್ಯಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ಬಾರದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದಾಗಿರುತ್ತದೆ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ತಮ್ಮ ಸೌಜನ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗಿರುವದು. ನಾಯಬಸಾಹೇಬ, ನನಗೆ ಬೇಕಾದದ್ದು ಸೌಜನ್ಯವಲ್ಲದೆ ಉತ್ತಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲ; ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿರುವ ಸೌಜನ್ಯವನ್ನು ದೊಡ್ಡದೊಡ್ಡ ರಾಜಕಾರಣ ಪುರುಷರೂ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದು. ತಮ್ಮಂಥ ಉದಾತ್ತ ವಿಚಾರದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳಿಂದ ಮುಹಮ್ಮದ ಬಾದಶಹರೂ, ಅವರ ವೈಭವವೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಅಲಂಕೃತವಾಗಿರುವವು.

ನಾಯಬ— ದೊಡ್ಡವರ ಮಾತನ್ನು ನಾನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳದಿರುವದಾ ದರೂ ಹ್ಯಾಗೆ? ಆದರೆ ಆಚಾರ್ಯರವರ, ನಮ್ಮ ಬಾದಶಹರ ಬಾಹುಬಲ ಸಂಪಾದಿತವಾದ ರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನವಸ್ಥೆಯುಂಟುಮಾಡಿದ ಅಪವಾದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮಂಥ ತಪೋಧನರನ್ನು ಲೌಕಿಕರನ್ನಂತೆ ನಾವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಕರತರಬೇಕಾ ಯಿತು ! ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಉದಾರಧೀಗಳಾದ ತಾವು ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸದೆ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ—ನಾಯಬಸಾಹೇಬ, ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ತಾವು ಮಾಡಿದಾಗ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತಿಳಿದವರು ಆನಂದ-ವಿಷಾದ

ಗಳನ್ನಾಗಲಿ, ಅಭಿನಂದನ-ತಿರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನಾಗಲಿ ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುವದೇಕೆ? ಬಾಹುಬಲದಿಂದ ಅನ್ಯರನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸುವುದನ್ನು ಬಾದಶಹರು ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವಂತೆ, ಆ ಬಾದಶಹರ ಬಾಹುಬಲಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವುದು ನಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕರೇ ಮೊದಲಾದ ಆ ಅನ್ಯರ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುತ್ತದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅನ್ಯರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಹರಣ ಮಾಡುವ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನೀವು ಮಾಡುವಾಗ, ಅಥವಾ ಆ ಅನ್ಯರು, ತಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವು ನಷ್ಟವಾಗದಂತೆ ಯತ್ನಿಸುವಾಗ ಪರಸ್ಪರರು ಪರಸ್ಪರರ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಬೇಕಾಗುವದಲ್ಲದೆ ವಿಷಾದಪಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ನಾವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸೇವು, ತಿರಸ್ಕರಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ!

ನಾಯಬ— ಆಚಾರ್ಯವರ, ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಒಂದು ರಾಷ್ಟ್ರವು ಒಮ್ಮೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗುವುದು; ಒಮ್ಮೆ ಪರತಂತ್ರವಾಗುವದು; ಒಮ್ಮೆ ತಾನು ಅನ್ಯರಾಷ್ಟ್ರಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವುದು; ಒಮ್ಮೆ ಅನ್ಯ ರಾಷ್ಟ್ರಗಳಿಂದ ಗೆಲ್ಲಲ್ಪಡುವದು. ಅಂದಬಳಿಕ ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಈಶ್ವರೀ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಆಗುವ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಮಾಡುವದು ಜ್ಞಾನಿಗಳ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಆಯೋಗ್ಯವಲ್ಲವೆ? ಕರ್ನಾಟಕವು ಈಗ ವಿಷಯಾಸಕ್ತವಾಗಿ ಅಂತಃಕಲಹಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಧರ್ಮಹೀನವಾಗಿರುವ ಅದು ಈಗ ಅಧಃಪತನ ಹೊಂದುವದೇ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿರುವುದು; ಅಂದಬಳಿಕ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಕುಳಿತು ನೀವು ಕಾಲಸಂಕೇತಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಅದರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಯತ್ನಿಸುವಿರಲ್ಲ?

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ— ನಾಯಬಸಾಹೇಬ, ನೀವು ಹೇಳುವದು ಅಯುಕ್ತವೆಂದು ನಾನು ಅನ್ನುವದಿಲ್ಲ. ಉದ್ಧೃತ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಬರಬರುತ್ತ ತನ್ನ ದುಷ್ಕರ್ಮದಿಂದ ಪತಿತವಾಗುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿರುವಂತೆ, ಪತಿತ ರಾಷ್ಟ್ರವು ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವದೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕಾದರೂ ಚಕ್ರನೇಮಿ ಕ್ರಮದಂತೆ ಈ ಉತ್ಕರ್ಷಾಪಕರ್ಷಗಳು ತಪ್ಪಿರುವದಿಲ್ಲ. ಧರ್ಮಜಾಗ್ರತಿಯೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಉತ್ಕರ್ಷವು, ಧರ್ಮ

ಹ್ರಾಸವೇ ರಾಷ್ಟ್ರದ ಅವನತಿಯು. ನಿಮ್ಮ ಹಜರತ್ ಮೊಹಮ್ಮದ ಪೈಗಂಬರರಿಂದ ಧರ್ಮಜಾಗ್ರತಿಯಾದಾಗಿನಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಾದ ನಿಮ್ಮ ಉತ್ಕರ್ಷವಾಗುತ್ತಾಗುತ್ತ, ನೀವು ಈ ಪವಿತ್ರ ಕುರಾನವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವ ನೆವದಿಂದ ದೇಶಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತ ಹೋಗುವಾಗ ರಾಜ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಭೋಗದ ಸವಿಯು ನಿಮಗೆ ಹತ್ತಲು, ಆ ಸವಿ ಹತ್ತಿದ ಮಾನದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗಹತ್ತಿ ಆ ಮಾನದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅಧಃಪತನವಾಗತೊಡಗಿತು. ಇದರಿಂದ ತಾರಕವಾದ ನಿಮ್ಮ ಆ ಕುರಾಣ ಧರ್ಮವೇ, ಅದನ್ನು ನೀವು ಸ್ವಸುಖದ ಸಾಧನವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಹತ್ತಲು, ಆ ಮಾನದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಅಧಃಪತನಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಾಯಿತು. ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವು ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಹಿತದ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವದು. ಹೀಗೆ ಪರಸ್ಪರರು ಸ್ವಹಿತದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವುದೇ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುವ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದು. ಇಂಥ ಪರಹಿತದಕ್ಷರ, ಅಂದರೆ ಪ್ರೇಮಮಯರಾದವರ ಪರಲೋಕದ ಶಾಶ್ವತ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡುವ ಭಾರವು ದೇವರ ಕಡೆಗಿರುವದರಿಂದ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠರು ಧರ್ಮಪ್ರಭಾವದ ದೇವರ ಪ್ರೀತಿ ಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ಐಹಿಕ ಸುಖದ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸುವರು. ಈ ನಿಯಮದಂತೆ ನೀವು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಈಗ ಪರಹಿತ ಮಾಡುವುದರ ಬದಲು ಪರಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ-ಹರಣರೂಪ-ಪರಪೀಡೆ ಮಾಡತೊಡಗಿರುವುದರಿಂದ ತೋರಿಕೆಯು ನಿಮ್ಮ ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಅರ್ಥಾತ್ ಸೈತಾನೀ ಉತ್ಕರ್ಷವು ಅಪಕರ್ಷದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದು. ಹೀಗಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮಂಥ ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಸಜ್ಜನರು ನಿಮ್ಮವರ ಆ ಹೀನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಮರುಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರದ ನಿಜವಾದ ಉತ್ಕರ್ಷಕ್ಕಾಗಿ ಶಕ್ತ್ಯಾನುಸಾರ ಯತ್ನಿಸುವಿರಲ್ಲವೆ? ರೋಗಿಯು ಸಾಯುವನೆಂದು ತಿಳಿದಿದ್ದರೂ ಸಾಯುವತನಕ ಬದುಕುವ ಉಪಾಯ ಮಾಡುವ, ಅಥವಾ ರೋಗವ್ಯಥೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡುವುದೊಂದು ವೈದ್ಯರ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವದಲ್ಲವೇ ? ಮಲಿಕನಾಯಬಸಾಹೇಬ, ನನ್ನಂಥ ಶತ್ರುವನ್ನು ಕೂಡ ಈ ಪರಿ ದೊಡ್ಡಿಸ್ತನದಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನೀವು, ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಹೀನ ರೋಗಪೀಡಿತನ ಸಮಾಜಕ್ಕೆ ಅದರ ರೋಗವ್ಯಥೆಯು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಧರ್ಮಾಚರಣೆಯ ಪ್ರದರ್ಶನರೂಪ ಔಷಧವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವಿರೆಂಬು

ದನ್ನು ನಾನು ಹ್ಯಾಗೆ ಮರೆಯಲಿ? ರಾಷ್ಟ್ರವು ಧರ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿರಲಿ, ಅಧರ್ಮನಿಷ್ಠವಾಗಿರಲಿ ಅವರವರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲೇ ಇರಬೇಕಾಗುವದು. ಆ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಸಜ್ಜನರಾದ ನೀವು ಮಾಡುತ್ತಿರುವಂತೆ, ನನ್ನ ರಾಷ್ಟ್ರದ ವಿಷಯದ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವೆನು. ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡುವದು ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವು, ಫಲ ಕೊಡುವದು ಈಶ್ವರನ ಅಧಿಕಾರವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ನಾನು ರಾಷ್ಟ್ರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು, ಅದರ ಪರಿಣಾಮವು ಈಶ್ವರೇಚ್ಛೆ ಇದ್ದಂತೆ ಆಗಲೊಲ್ಲದೇಕೆ ?

ಮಲಿಕನಾಯಬ— ಮಹಾತ್ಮನ್, ಈಶ್ವರೀ ಸಂಕೇತದಿಂದಲೇ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಖಂಡತ್ವವು ನಿಮಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿರುವದೆಂಬುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ! ಈಗ ಕರ್ನಾಟಕದ ಉತ್ಕರ್ಷದ ಕಾಲವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಒದಗಿರುತ್ತದೆ. ತಮ್ಮಂಥ ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಜ್ಞಾನಜ್ಯೋತಿಗಳು ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ತೋರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅದು ಯಾಕೆ ಜಾಗ್ರತವಾಗಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ಆಚಾರ್ಯವರ, ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು. ಧರ್ಮವು ಪವಿತ್ರವಾಗಿದ್ದರೂ, ನಮ್ಮಂಥ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರು, ಅಂದರೆ ಸೈತಾನನ (ಮಾಯೆಯ) ಪ್ರೇರಣೆಗೆ ಒಳಗಾದ ರಾಜಸೇವಕರು ಶಾಬ್ದಿಕ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನವುಳ್ಳವರಾಗಿದ್ದರೂ ಗಹನವಾದ ಸೇವಾಧರ್ಮದ ಮೂಲಕ ನಾವು ಅಪವಿತ್ರರೇ ಆಗಿರುವೆವು; ಯಾಕಂದರೆ, ನಮ್ಮ ಸ್ವಾರ್ಥದೂಷಿತ ಧರ್ಮಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ ಮಾರಿಕೊಂಡಿರುವದರಿಂದ ನಮಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಜ್ಞಾನವಿದ್ದರೂ ಸೈತಾನನ (ಮಾಯೆಯ) ಎಳೆತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ ನಾವು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ದುಃಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಿರುವೆವು. ಒಳ್ಳೇದು, ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠರಾದ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರೇ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಪವಿತ್ರರಾದ ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠರ ಭಯಕ್ಕಾದರೂ ನಾವು ಕರ್ತವ್ಯನಿಷ್ಠರಾಗಿರಬೇಕಾಗಿರುವದಲ್ಲವೇ ? ನಮ್ಮ ಬಾದಶಹರ ಹಿತ ಮಾಡುವದು ಅವರ ಸೇವಕನಾದ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವದರಿಂದ, ಕರ್ತವ್ಯಮೂಢನಾದ ನಾನು ಧರ್ಮದಿಂದಾಗಲಿ, ಅಧರ್ಮದಿಂದಾಗಲಿ ನನ್ನ ಒಡೆಯನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವದು ಮುಖ್ಯ ಕೆಲಸವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವೆನು. ಆಚಾರ್ಯವರ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಜಗತ್ತಿನೊ

ಳಗೆ ಸೈತಾನನ (ಮಾಯೆಯ) ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವವರೇ ಬಹು ಜನರಲ್ಲದೆ, ಧರ್ಮಪ್ರಭುವಾದ ದೇವರ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿರುವವರು ಅಪರೂಪವು! ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮನ್, ಅಲ್ಲಾನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ವ್ಯವಹಾರಗಳು ನಡೆಯುವ ಹಾಗೆಯೆ ನಡೆಯುತ್ತವೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಆ ಭಗವಂತನ ಆಜ್ಞೆಯಾದ ಧರ್ಮವನ್ನು ನಾವು ತಿಳಿದೂ ತಿಳಿದೂ ಯಾಕೆ ಆಚರಿಸದೆ ಇರಬೇಕು? ಧರ್ಮದಂತೆ ಆಚರಿಸುವದೇ ಐಹಿಕ ಮುಖ್ಯ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವದು ಈಶ್ವರನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನಾವು ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ವರೆಗೂ, ಮತ್ತು ಅಸತ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದಬಳಿಕೂ ಈಶ್ವರಾಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮೀರಿಯದಿರುವುದೇ ಶ್ರೇಯಸ್ಕರವೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ನೀಚ ಸ್ವಾರ್ಥಬುದ್ಧಿಯ ಮೂಲಕ ಈ ವಿಚಾರವು ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಹೋಗಿ ನಾವು ಸೈತಾನನ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಸಜ್ಜನನಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಆಚಾರ್ಯರ ಅನುಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಸಜ್ಜನರ ಈ ಸಂಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಾಯಬನ ಸಂಗಡ ಬಂದಿದ್ದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಬೆರಗಾಗಿದ್ದನು. ನಾಯಬನು ಏಕಾಂತಗೃಹಕ್ಕೆ ಅವನನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದು— "ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಇನ್ನು ನೀವು ಹೊರಡುವ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀವು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾದಿ, ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಲ್ಲಿಯ ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯ ಜನರನ್ನು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಹುಕ್ಕನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತರತಕ್ಕದ್ದು. ತಿರುವೇಂಕಟನು ಇರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅವನು ಕೇವಲ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಆಸೆಯಿಂದ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡತಕ್ಕವನು; ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಹಾಗಲ್ಲ. ನೀವು ಧರ್ಮದಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿರುವುದರಿಂದ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಹೆಣಗುವದು ನಿಮ್ಮ ಕರ್ತವ್ಯವಾಗಿರುವದು. ಪವಿತ್ರ ಕುರಾಣದ ಪ್ರಸಾರವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಾಡುವುದು ಮಹತ್ಪುಣ್ಯವಾಗಿರುವದು. ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಬಾದಶಹರ ನಂಬಿಗೆಯ ಸೇವಕರಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಬಾದಶಹರ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನರಿತು, ಸ್ವಾರ್ಥವೇನೂ ಇಲ್ಲದೆ, ಕೇವಲ ಅವರ ಇಚ್ಛಾತೃಪ್ತಿಯಾಗುವಂತೆ ನಡೆಯುವದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವಾಗಿರುವುದು. ಇನ್ನು ಬಾದಶಹರ ಹಾದಿಯು

ನಮಗೆ ನ್ಯಾಯದ್ದಾಗಿ ತೋರದಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಸೇವೆಯನ್ನು ಬಿಡಬಹುದು; ಆದರೆ ಅವರ ಸೇವಕರಾಗಿ, ಅವರ ಒಲವಿನ ವಿರುದ್ಧ ನಡೆಯುವದು ಧರ್ಮ ವಲ್ಲ. ಸೇವಕರು ತಾವು ತೇಲಲಿ - ಮುಣುಗಲಿ ತಮ್ಮ ಸೇವ್ಯರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವದು ತಮ್ಮ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಧರ್ಮವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಈಗ ಬಾದಶಹನು ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡರೆ ಮಾತ್ರ ಸಂತೋಷವಾಗುವುದರಿಂದ, ಆ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಾವು ವಿಶ್ವಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿ ಸಾಧಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈಗ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಷ್ಟು ಸೈನ್ಯ ವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಹಾಗು ಬೇಕಾದ ಸಾಧನ ಸಾಮುಗ್ರಿಗಳ ಅನುಕೂ ಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ಆದರೆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸದೆ ಮಾತ್ರ ಬರಬಾರದು" ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಅವನನ್ನು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಲು, ಮರುದಿವಸವೇ ಆತನು ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸರ್ವಸನ್ನಾಹದಿಂದ ಕಂಪಲಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಹೋದನು.

೪೯. ಅಂತಃಕಲಹವು ಅಳಿಗಾಲದ ಲಕ್ಷಣವು!

ಹೀಗೆ ನಾಯಬನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನಖಾನನು ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದನು. ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾ ಯಣನಾದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಕಣ್ಣು ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುವದು ಖಾನನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು; ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯು ಕೈಸೇರಬಾರದೆಂದು, ಖಾನನು ಬಹು ಒತ್ತರದಿಂದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಾಗಿಸಿ ಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದನು. ಆತನು ಎರಡು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಸೈನ್ಯವಾಗಿ ಕಂಪಲಿಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿ, ಕೂಡಲೆ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕರೆಸಿದನು. ಇತ್ತ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮನಸ್ಸು ತಿರುಗಿ ದ್ದನ್ನು ವಾಚಕರು ಬಲ್ಲರಷ್ಟೆ? ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಸದ್ಬೋಧದಿಂದ

ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಆತನಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಗುಪ್ತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಸ್ವರೂಪದ ದಿಗ್ದರ್ಶನ ಮಾಡಿ, ಆ ದೇಶದ್ರೋಹಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಭಯವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವಂತೆಯೂ ಮಾಡಿದ್ದರು; ಆದ್ದರಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನು, ತಮಗೆ ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಜಯ ಬರುವದು ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಸ್ವದೇಶದ್ರೋಹ ಮಾಡಲಿಚ್ಛಿಸದೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ತಂತ್ರದಂತೆ ನಡೆಯಲು ಒಪ್ಪಿ ಕೇವಲ ಔದಾಸೀನ್ಯದಿಂದ ಖಾನನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಯಾವದೊಂದು ಕಾರಣದಿಂದ ತಾನು ಖಾನನೊಡನೆ ವೈಮನಸ್ಸು ಉಂಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಾನು ಮೊದಲು ಮುತ್ತಿಗೆಯನ್ನೆಬ್ಬಿಸಿ ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಮಾಡಿದ್ದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಖಾನನ ಕಡೆಯಿಂದ ಇಷ್ಟು ಅವಸರದಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕರೆಯ ಬಂದದ್ದೊಂದು ಅವನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತು. ಆ ಕರೆಯು ಬಂದ ಕಾಲವು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಾಗಿತ್ತು. ಜೇಗನೆ ತನ್ನ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಪಲಿಯು ತನ್ನ ಕೈಸೇರಬೇಕೆಂದು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಖಾನನು ಹಗಲು-ರಾತ್ರಿಯೆನ್ನದೆ ಹಾದಿಯನ್ನು ನಡೆಸಬಂದಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಕರಿಯಬಂದಿದ್ದ ಸೇವಕನನ್ನು ಕುರಿತು ತಿರುವೇಂಕಟನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ— " ಇಷ್ಟು ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕರೆಸುವ ಅವಶ್ಯವೇನು ? ನಾಳೆ ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಬರುವಂತೆ, ಖಾನರನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವೆನು; ಇಂದು ನನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಸ್ವಸ್ಥವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಈಗ ರಾತ್ರಿ ಬರಲಾರೆನು " ಎಂದು ಹೇಳಿ ಸೇವಕನನ್ನು ಹಾಗೇ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಕಳಿಸಿದನು.

ತಿರುವೇಂಕಟನ ಈ ಔದ್ಧತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಸಿಟ್ಟಿಗೆಬೆಂಕಿಯಾದನು. ತನ್ನಂಥ ಸೇನಾಧ್ಯಕ್ಷನು ಕರೆಸಿದರೆ, ಅದರಲ್ಲಿ ಊರಿಂದ ದಣಿದು ಬಂದಾಗ ಕರೆಸಿದರೆ ಬಾರದಿರುವ ಎಟ್ಟೆತನಕ್ಕಾಗಿ ಈಗಲೇ ಆ ಕಾಫರನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಲಾ, ಅನ್ನುವಹಾಗೆ ಆತನಿಗೆ ಆಯಿತು; ಆ ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರದಲ್ಲಿ ಆತನು "ನೀನು ಈಗಲೇ ಹೊರಟು ಬರಲೇಬೇಕು" ಎಂದು ಮತ್ತೆ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕರೆಸಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದನು. ಆದರೆ ಕಾರ್ಯಗೌರವದಿಂದಲೂ, ತಿರುವೇಂಕಟನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಆತನು ಅರಿತವನಾದ್ದರಿಂದಲೂ ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ, ಸಂತಾಪದಿಂದ ತಳಮಳಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತು-

ಕೊಂಡನು. ಸಂತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸವು ತೋರದಾಯಿತು; ನಿದ್ದೆ ಹಾರಿ ಆತನ ಕಣ್ಣುಗಳು ನಿಚ್ಚಳವಾದವು. ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಏನೇನೋ ಮನೋರಾಜ್ಯವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದ ಆ ಖಾನನು ತಿರು-ವೇಂಕಟನ ಈ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ದೀರ್ಘ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದನು. ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಸಂಶಯಗಳು ಬರತೊಡಗಿದವು, ಆತನು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ— ನಾನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋದಬಳಿಕ ಏನೋ ವಿಪರೀತ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಹೀಗೆ ಏನಾದರೂ ನೆವ ಹೇಳಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಬಾರದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೇನು? ಹಿಂದು-ಹಿಂದುಗಳು ಒಂದಾಗಿರಬಹುದೋ, ಅಥವಾ ತಿರುವೇಂಕಟನು ತಾನೇ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಸುಲಿದು ಲಾಭ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ನಾನು ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಅವನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿರಬಹುದೋ? ಅಥವಾ ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಅವನ ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿರಬಹುದೊ? ಏನಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಹೇಳಿಕಳಿಸುವಾಗ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಬಾರದಿರುವದು ಒಳ್ಳೆಯ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ. ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರೀತಿಯಿಂದಲೆ- ನಮ್ಮನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದಷ್ಟು ಅವನು ಎಟ್ಟೆಯಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿಯುತಕ್ಕದ್ದು. ಆದರೆ ಅವನ ಈ ಔದ್ಧತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಈಗ ಮಾಡುವದೇನು? ನಾನಂತೂ ಮಲಿಕನಾಯಬರ ಮುಂದೆ ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದೇ ತರುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಇಲ್ಲದ್ದೊಂದು ಹೇಳಿಬಂದಿದ್ದೇನೆ; ಆದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೋಡಿದರೆ ನಮ್ಮವನೇ ನಮ್ಮ ಮಾತು ಕೇಳದ ಹಾಗಾಗಿದ್ದಾನೆ! ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವು! ಇನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಉಪಾಯವೇನು ಮಾಡಬೇಕು? ಇಂಥ ಇಕ್ಕಟ್ಟಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಅಂದು ಆಡಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನೋಯಿಸಿ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಮನಸ್ತಾಪ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದು ಹಿತವಲ್ಲ; ಇನ್ನು ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಉದಾಸೀನ ಮಾಡಿ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಒಳಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಬೇಕೆಂದರೆ, ತಿರುವೇಂಕಟನು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ದ್ರೋಹಚಿಂತನೆಗೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಅವನು ಒಳ್ಳೆಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಗಾಲು ಹೊಡೆದು ನನ್ನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಲಿಕ್ಕೆ ನಿಂತರೆ

ಅದೂ ಕಷ್ಟ; ಅಂದಬಳಿಕ ನಾನು ಈಗ ಹೇಗೆ ಮಾಡಲಿ? ಅಥವಾ ಹೀಗೆಯೇ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಛಾವಣಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಬಿಡಲಾ? ಅದಾದರೂ ಸಾಧಿಸೀತೆಂದು ಹ್ಯಾಗೆ ಹೇಳಬೇಕು? ಇಷ್ಟು ಔದ್ಧತ್ಯದ ಉತ್ತರ ಹೇಳಿ ಕಳಿಸಿದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಅಷ್ಟು ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಬಹುದೆ? ಸುಮ್ಮನೆ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ ಹುಂಬತನದಿಂದ ಹೋಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗಬೇಕಾದೀತು, ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿರಲು, ಅವನ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾಸದ ಒಬ್ಬ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು, ಒಬ್ಬ ಜಂಗಮನು ತಿರುವೇಂಕಟನೊಡನೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಹೊತ್ತು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಆ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿದ ಬಳಿಕಂತು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ಸಂಶಯವು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು; ಆವನು ದೀರ್ಘಕಾಲದ ಆಲೋಚನೆಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಅವನ ಆಲೋಚನೆಯು ಬಗೆಹರಿದಂತಾಯಿತು.

ಮನುಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಯಿತೆಂದರೆ, ಆ ಚಂಚಲ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಚಾರಗಳು ಮೇಲೆ ಮೇಲೆ ಬದಲಾಗುತ್ತಿರುವದು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವು. ಹೀಗೆ ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾದ ಶೂರ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ತನ್ನ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ—“ಹೀಗೆ ನಾಮರ್ದನಂತೆ ನಾನೇನು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವೆನು? ಆ ಕಾಫರನಾದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಬಿಸಾತಾದರೂ ಏನು? ಅವನಲ್ಲಿ ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯು ಕಂಡುಬಂದರೆ, ಅವನನ್ನು ಕೂಡಲೆ ತುಂಡರಿಸಿ ಚಲ್ಲಿದರಾಯಿತು. ನಮ್ಮ ಅಚ್ಚ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ತಿರುವೇಂಕಟನ, ಹಾಗು ಕಂಪಲಿಯವರ ಪಾರುಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಾತು ಇನ್ನೂ ಉಳಿಯುವಹಾಗಿದೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ನಾನು ಇಷ್ಟು ಚಿಂತಿಸುವದೇಕೆ? ನಾಳೆ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೆ ಮೊದಲು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೇ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು; ಅದರಲ್ಲಿ ಈಗ ರಾತ್ರಿಯು ಬಹಳವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸ್ವಲ್ಪ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿ ಏಳೋಣ!” ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡನು; ಆದರೆ ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಇನ್ನು ನಿದ್ದೆ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರುವೆನೆಂದು ಆ ಯವನ

ವೀರನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಮೂರ್ತಿಯು ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಚಂಚಲವಾಯಿತು. ಅವನು ಭಯಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— "ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ನೆಲೆ ಹತ್ತುವದು ಮಾತ್ರ ಬಲು ಕಠಿಣ! ಆತನು ತಾನಾಗಿ ಸೆರೆಯಾಳಾದದ್ದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಮೋಸವಿರುವದು. ತಾನು ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬರುವಾಗ ನಮಗಾಗಿ ಏನಾದರೂ ಬಲೆಯನ್ನು ಒಡ್ಡಿರಲೇಬೇಕು! ಎಲ ಎಲಾ! ಒಬ್ಬ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದರೆ, ಆ ಹುಂಬನನ್ನು ಈಗಲೇ ತುಂಡರಿಸಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಗೂಢ ತಂತ್ರದ ಭಯವು ನನಗೆ ಬಹಳವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನಮ್ಮ ಕಾಸೀಮಖಾನರಂಥ ವೀರಾಧಿವೀರ ಅಚ್ಚ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸರದಾರರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದ ಆ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿಯಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಏನು ಮಾಡಿಯಾನು ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಅಂದಬಳಿಕ ಈಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಲಿ?" ಎಂದು ತಳಮಳಿಸುತ್ತ ಏನೇನೋ ಆಲೋಚನೆ ಹಾಕುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಅವನು ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿರಲು, ಬೆಳಗೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು!

ಬೇಗನೆ ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಧಾವಿಸಿ ಬಂದದ್ದರಿಂದಾದ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸ, ವಿವಿಧ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲ ಆದ ನಿದ್ದೆಗೇಡಿನ ತ್ರಾಸು ಇವುಗಳ ಯೋಗದಿಂದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯು ಬಹಳ ಉದಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಆಕಳಿಸುತ್ತ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೆದ್ದು ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿಗಳನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಔದಾಸೀನ್ಯದಿಂದ ಬೆಳಗಿನ ನಮಾಜು ಮಾಡಿ ಸದರಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕರು ತಿರುವೇಂಕಟನು ಬಂದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನ ಸಿಟ್ಟು ಮಸ್ತಕಕ್ಕೇರಿ ಆ ಕಾಫರನನ್ನು ಬಂದಹಾಗೆಯೇ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಕಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನಿಗೆ— "ಈಗ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಲು ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲ, ಬೇಕಾದಾಗ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವೆವೆಂದು ಆತನಿಗೆ ಹೇಳು" ಎಂದು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲು, ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನು ಹೋಗುತ್ತಿರುವಾಗ ಮತ್ತೆ ಏನೋ ವಿಚಾರ ಬಂದು ಅವನನ್ನು ಕರೆದು—"ಇರಲಿ, ಹಾಗೇನು ಹೇಳದೆ ಆತನನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬಾ" ಎಂದು ಮತ್ತೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಈಗ ಆ ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನು,

"ಮಹದಾಜ್ಞೆ" ಎಂದು ಹೋಗಲು, ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು— "ಛೀ, ಛೀ! ನನ್ನ ಮೊದಲಿನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಬದಲಿಸಶಕ್ಯದ್ದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಅವನನ್ನು ಹಾಗೇ ಕಳಿಸಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಒಗರು ಉಳಿಯುತ್ತಿತ್ತು" ಎಂದು ಅಸಮಾಧಾನಪಡುತ್ತಿರಲು, ತಿರುವೇಂಕಟನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ಬಗ್ಗಿ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವನ್ನು ಮೀರಲಾರದೆ ತೋರಿಕೆಯ ಮುಗುಳುನಗೆಯಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಬರಬೇಕು. ತಿರುವೇಂಕಟ ಸರದಾರರು ಬರಬೇಕು; ಪ್ರಕೃತಿಯು ಅಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿದ್ದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ತಡೆದು ಬರಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಇಷ್ಟು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ಯಾಕೆ ಬರಬೇಕು ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ತಿರುವೇಂಕಟನು— "ನಿನ್ನೆಯೇ ನಾನು ಬರತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ಅನಿವಾರ್ಹಪಕ್ಷ ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಹಳ ಅಸಮಾಧಾನವಾಗಿರಲು, ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಲೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟೆನು. ಖಾವಿಂದ, ಅತ್ತಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಸ್ವಸ್ಥವೇ ? ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಲಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ ? ನಾಯಬಸಾಹೇಬರ ಆಜ್ಞೆಯೇನಾಗಿರುವದು ? ನನ್ನ ಆಲೋಚನೆಯು ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಿತೋ ?" ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಮೊದಲೇ ರೋಸಿಹೋಗಿದ್ದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಅಸಹ್ಯಪಟ್ಟು ಹುಬ್ಬಗಂಟಿಕ್ಕಿ— "ತಿರುವೇಂಕಟ. ನಿಮ್ಮ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿರಿ; ಅದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಇಚ್ಛೆಯು ನನಗಿಲ್ಲ. ನಾನು ಹೋದಬಳಿಕ ಇಲ್ಲಿ ನೀವು ಮಾಡಿದ್ದೇನೆಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ಹೇಳಿರಿ. ಯಾರೋ ಒಬ್ಬ ಜಂಗಮರೊಡನೆ ನಿಮ್ಮ ಏಕಾಂತವು ನಡೆದಿತ್ತೆಂದು ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ; ಅದರ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನನಗೆ ತಿಳಿಸುವ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೇನು ನೀವು ಮಾಡಿರುವಿರಿ ? ಹಿಂದು - ಹಿಂದುಗಳು ನಿಮ್ಮೊಳಗೆ ನೀವು ಏನೋ ಗೇಣು ಹಾಕಿಕೊಂಡಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನೆ ನಾನು ನಮ್ಮವರೆಂದು ತಿಳಿದು ನನ್ನ ಮಾರ್ಗಾಯಾಸವನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಸಿದಾಗ ನೀವು ಬಾರದೆ ಯಾಕೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿರಿ ? ನಿಮ್ಮ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾನು ನಾಯಬರ ಮುಂದೆ ಮಾಡಿದ ಶಿಫಾರಸಿನ ಉಪಕಾರವನ್ನು ನೀವು ತೀರಿಸಿದಂತಾ

ಯಿತು. ಏನೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಕಾಫರರಾದ ಹಿಂದುಗಳೊಡನೆ ಗುಪ್ತಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ ಹಿಂದುಗಳಾದ ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೂ ತಕ್ಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವು ನನ್ನಲ್ಲಿರುವದು. ನಿಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ ಆರೋಗ್ಯವಾಗುವ ವರೆಗೆ ನೀವು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ; ಆ ನಿಮ್ಮ ತುಂಟ ಶಾಸ್ತ್ರಿ ಎಲ್ಲಿರುವನು? ಇದೆಲ್ಲ ಅವನ ಕುಂಟಚೇಷ್ಟೆಯೆಂದೇ ನನಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ! ನೀವೇನು ಮಾಡೀರಿ. ನಮ್ಮ ಬಾದಶಹರ ಅನ್ನವು ಹೀಗೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತದೆ!"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಮೈಮರೆತು ಹಿಂದು-ಮುಂದಿನ ವಿಚಾರವಿಲ್ಲದೆ, ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ತಾನು ಎಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿರುವೆನೆಂಬುದರ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ, ಬಾಯಿಗೆ ಬಂದಹಾಗೆ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದನು. ಆಗ ತಿರುವೇಂಕಟನು ನಡುವೇ ಬಾಯಿಹಾಕಿ—"ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಈಗ ನಿಮಗೆ ಬಹಳ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಹೋಗುವೆನು. ನಿಮ್ಮ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೆಂತಲ್ಲ; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ವ್ಯರ್ಥ ಮಾತಾಡುವುದು ಶಿಷ್ಟಾಚಾರವಲ್ಲ. ನಿಮಗೆ ನಮ್ಮ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮ ಹಂಗು ಇಲ್ಲದೆ ನೀವೇ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀವಾಗಿ ಕರೆಯುವ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಒರೆಯೊಳಗಿನ ಖಡ್ಗವು ಅಲ್ಲಾಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ನಮ್ಮ ಸದಸದ್ವಿವೇಕ ಬುದ್ಧಿಗೆ ತೋಚಿದಂತೆ ನಾವು ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವೆವಲ್ಲದೆ, ನಿಮ್ಮಂಥವರ ನಿಷ್ಠುರತನಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ, ನಿಷ್ಠುರ ಮಾತುಗಳಿಗಾಗಿಯಾಗಲಿ ಅಂಜಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಜಂಗಮರು ಬಂದಿರಬಹುದು, ಜೋಗಿಗಳು ಬಂದಿರಬಹುದು; ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಪ್ರಸಂಗ ಬಂದರೆ ಫಕೀರರೂ ಬರಬಹುದು! ಯಾರು ಬಂದರೂ ನಾವು ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಸಾಧಿಸುವ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವರೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುವೆವಲ್ಲದೆ, ಕಾರ್ಯವಿಘಾತಕ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ವ್ಯವಹರಿಸಲಾರೆವು. ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಒಬ್ಬರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದು, ಅಥವಾ ನಾವಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಒಬ್ಬರನ್ನು ಕರೆಸಬಹುದು; ಆದರೆ ಈ ಹೋಗಬರುವ ವ್ಯವಹಾರದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಕುಭಾವವನ್ನು ತಾಳುವುದು ಮುತ್ಸದ್ದಿತನವಲ್ಲ. ಹೌದು,

ಒಬ್ಬ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಜಂಗಮರು ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು; ಮತ್ತು ನೀನು ಹೀಗೆ ದೇಶದ್ರೋಹಿಯಾಗಿ ಪರದೇಶದ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವದು ಧರ್ಮವಲ್ಲೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದರು; ಅವರ ಆ ಬೋಧವು ನ್ಯಾಯ-ನೀತಿ ಸಮ್ಮತವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದರಂತೆ ನಾನು ಸ್ವದೇಶದ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಯತ್ನಿಸುವೆನು, ಇನ್ನು ನೀವು ಅನ್ನುವುದೇನು? ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲೆ ಇಂಥ ನ್ಯಾಯಸಮ್ಮತ ವಿಚಾರವು ಬಂದಿರಲಿ, ಬಂದಿರದಿರಲಿ ಈಗ ನೀವು ನನ್ನಮೇಲೆ ಎಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ನಂಬಿಗೆಯಿಟ್ಟಿರುವಿರೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ಮಾತ್ರ ನಾನು ಆ ವಿಚಾರದಂತೆಯೇ ನಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಬೇಕಾಗುವುದು. ಯಾಕಂದರೆ ನಾವು ಹೇಗಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ಪಾಲಿಗೆ ಕಳ್ಳರೇ ಆದೆವು. ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಹಣೆ ಕೊಯ್ದು ಮಣೆ ಮಾಡಿದರೂ ನಮ್ಮ ನಂಬಿಗೆಯು ನಿಮಗೆ ಆಗದು. ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸ ತೋರಿಸುವವರೂ, ನಮ್ಮ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳನ್ನು ಕಾಯುವವರೂ ಆದಿರಿ; ಅಂದಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನಾವಾದರೂ ಯಾಕೆ ನಡೆಯಬೇಕು? ಏನೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ, ಕಂಪಲಿಯವರೊಡನೆ ನನ್ನ ಶಾಸನವನ್ನೂ ನೀವು ಮಾಡಿರಿ; ಹಾಗೆ ನೀವು ನನ್ನ ಶಾಸನ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಶರಣಾಗತನಾಗುವೆನು, ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ಇಗೋ ಈ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಖಡ್ಗವನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟನು! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನೀವು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಸಂಶಯಪಟ್ಟರೂ ನಾನು ಮಾತ್ರ ಬಾದಶಾಹಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಬೇಇಮಾನನಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಶತ್ರು ಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದೇನೆಂಬ ವಿಚಾರವನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತರಬೇಡಿರಿ. ನಾನು ಹಿಂದುವಾದರೂ ಹಿಂದೂ ಪಕ್ಷೀಯನಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದುಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ನಾನು ಮುಸಲ್ಮಾನ ಪಕ್ಷೀಯನಾದರೂ, ಪರಕೀಯರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ನೀವು ನನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸ್ವಕೀಯತ್ವವನ್ನು ವಹಿಸದೆಯಿರುವುದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸ್ವರೂಪ ನಿರ್ಣಯವಾಗುವ ವರೆಗೆ ನಿಮಗೂ ನಾನು ಸಹಾಯ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ನಾನು ತಟಸ್ಥನಾಗಿದ್ದುಕೊಂಡು, ನೀವು ಜಯಶಾಲಿ

ಗಳಾದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮಿಂದ ದಂಡ್ಯನಾಗಿ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರುವೆನು. ನೀವು ಸೋತ ಪಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿ ಯವನಸೈನ್ಯದ ಮುಖ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗಿ ಹಿಂದುಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸಿ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹುಕ್ಕ ಮೊದಲಾದವರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ನಾಯಿಬರ ಬಳಿಗೆ ಒಯ್ಯುವೆನು; ಅದು ಸಾಧಿಸದಿದ್ದರೆ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಡುವೆನು" ಎಂದು ನುಡಿದು ಆತನು ಚಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಹೊರಟು ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ತನ್ನ ಅಂಗರಕ್ಷಕರಿಗೆ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಶಾಸನಕ್ಕಾಗಿ ಸನ್ನೆ ಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಅಂಗರಕ್ಷಕರು ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯಲು, ತಿರುವೇಂಕಟನೂ ಶಸ್ತ್ರ ಹಿರಿಯುವಾಗ ಆವನ ಅಂಗರಕ್ಷಕರೂ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಹಿರಿದರು. ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಕಲಹವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ, ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಯಾವನೋ ಒಬ್ಬ ಫಕೀರನು ನಡುವೆಯಾಗಿ— "ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ಈ ಅಂತಃಕಲಹವು ಹಿತಕರವಲ್ಲ! ದಯಮಾಡಿ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅತ್ತ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ಕೈಖಡ್ಗವನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಂಡು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಈ ವಿಪರೀತ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ, ನೀವು ಬಾದಶಹರ ಹಿತ ಮಾಡುವವರಂತೆ ತೋರದೆ ಸ್ವಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಾಗಿ ಬಾದಶಹಿಯ ಅಹಿತವನ್ನು ಚಿಂತಿಸುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಇದು ನಿಮಗೆ ಭೂಷಣವಲ್ಲ; ಇದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಹಿತವೂ ಆಗದು! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಮಾಧವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಗುಪ್ತ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ಗಂಧವೂ ನಿಮಗೆ ಹತ್ತಿರುವುದಿಲ್ಲ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿರುವ ನಿಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಿಂದೂಜನರ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಲು ಹೊರಟಿರುವದಲ್ಲದೆ, ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ವೀರರ ತಂಡವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹಣಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ಅಂತಃಕಲಹದಿಂದ ಹಿತವಾಗಬಹುದೆ? ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮದೇ ಅಪರಾಧವಿರುವದು, ನೀವು ಹೀಗೆ ತಿರುವೇಂಕಟ ಸರದಾರರನ್ನು ನಿಷೇಧಿಸಿ ಕಠೋರ ಭಾಷಣ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ; ಅಂತಃಕಲಹವು ನಾಶದ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು ತಿರುವೇಂಕಟನು ಆ ಫಕೀರನನ್ನು ಕುರಿತು— "ಫಕೀರಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮಂಥ

ವಿವೇಕಿಗಳಿರುವದರಿಂದಲೇ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಗೌರವವು ಉಳಿದಿರುವುದು. ಖಾನಸಾಹೇಬರು ಏನಂದರೂ ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಮುಖ್ಯ ನಾವು ಬಾದಶಹರ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷಗೊಡತಕ್ಕದ್ದು; ಆದರೆ ಈ ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಶಸ್ತ್ರ ಹಿಡಿದದ್ದರಿಂದ, ಇತ್ತ ಕಡೆಯವರು ಹೆಂಗಸರಿರುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೂ ಶಸ್ತ್ರ ಹಿಡಿಯಬೇಕಾಯಿತು. ಏನೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರಿಯನಾದ ನಾನು ಆಡಿದ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪುವವನಲ್ಲ; ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಸೋಕ್ಷಮೋಕ್ಷವಾಗುವ ವರೆಗೆ ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದುಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ನಾನು ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವೆನು.”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ತಿರುವೇಂಕಟನು ತನ್ನ ಅಂಗರಕ್ಷಕರೊಡನೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ತಮ್ಮ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು ಯೋಚಿಸಿದಂತೆ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದಹಾಗೆ ಮಾಡಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಹೊರಟುಹೋದ ಸುದ್ದಿಯು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪಸರಿಸಿ, ಯಾರು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನನ್ನು ದೂಷಿಸತೊಡಗಿದರು; ಯಾರು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ದೂಷಿಸತೊಡಗಿದರು. ಯಾರು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಪಾರುಪತ್ಯವನ್ನು ಮೊದಲು ಮಾಡಿ, ಆಮೇಲೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನತೊಡಗಿದರು, ಯಾರು ಮೊದಲು ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಪಾರುಪತ್ಯ ಮಾಡಬೇಕೆನ್ನತೊಡಗಿದರು. ನಿಜವಾಗಿಯೆಂದರೆ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಕಂಪಲಿಗೆ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ನಿರ್ಭಯರಾಗಿದ್ದರು. ತಾವು ಸಹಜವಾಗಿ ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ವಶ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಶಾಸನ ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ನಂಬಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಒಬ್ಬ ಅಪರಿಚಿತನಾದ ತರುಣ ಫಕೀರನು ತನ್ನ ತೇಜೋವಿಶೇಷದಿಂದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನೇ ಮೊದಲಾದವರ ಚಿತ್ತಹರಣ ಮಾಡುತ್ತ, ಹಿಂದೂ ಜನರು ತಮ್ಮನ್ನು ಮುತ್ತುವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಅದರ ನಿಜತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯಲು ಆತುರಪಡತೊಡಗಿದರು. ತಿರುವೇಂಕಟನು ಅತ್ತ ಹೊರಟು ಹೋಗಲು ಅದಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವ ಕೊಡದೆ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು

ಫಕೀರನನ್ನು ಕುರಿತು— “ ಫಕೀರಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಸತ್ಯವೆಂದು ನಾವು ಹ್ಯಾಗೆ ನಂಬಬೇಕು ? ನೀವು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸ ದಿದ್ದರೆ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ನಾನು ಮೊದಲು ತುಂಡರಿಸಿ, ಹಿಂದಿನಿಂದ ಆದ ದ್ದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆನು; ಇರಲಿ, ಹ್ಯಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಕಾಫರನು ನಮ್ಮ ಪಕ್ಷದವನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಆನಕಾ ಬದುಕಿಕೊಂಡಿರಲಿ ! ಆದರೆ ನೀವು ಎಲ್ಲಿ ಯವರು ? ಹಿಂದೂಜನರ ಸೈನ್ಯವು ನಮ್ಮನ್ನು ಮುತ್ತುವುದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವೇನು ?

೫೦. ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ಫಕೀರರು

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಆ ತರುಣ ಫಕೀರನ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಫಕೀರನು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ—“ಪರವರದಿಗಾರ ಅಲ್ಲಾ ! ನನ್ನ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಗೆ ಬೇರೆ ಆಧಾರ ವೇಕೆ ? ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ಮೂರು ಹರದಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಹಿಂದೂ ಜನರ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ಪಾಳಯ ಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಈಗಲೇ ಒಬ್ಬ ರಾವುತನನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಮನಗಾಣಬಹುದು. ಫಕೀರನಾದ ನಾನು ಹಿಂದುಗಳ ವೇಷದಿಂದ ಈಗ ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಆ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆನು. ಪವಿತ್ರ ಕುರಾಣ ಧರ್ಮವನ್ನು ಹಬ್ಬಿಸುವುದು ಮಹಮ್ಮದೀಯರ ಕರ್ತವ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದಾದ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಆ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಒಬ್ಬ ಸೈನಿಕನಾಗಿ ಇದ್ದೆನು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತಂತ್ರದಿಂದ ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ಬುಕ್ಕನ ಅಧಿಪತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಸಿದ್ಧವಾದದ್ದಿರುತ್ತದೆ. ಅದರ ಸೂತ್ರಚಾಲಕರು ಒಂದು ಗುಹೆಯಲ್ಲಿರುವರು. ಆ ದಂಡಿನ ಶಿಕ್ಷಣವೆಲ್ಲ ಗುಪ್ತ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಆಗಿರುವದು. ನೀವು ಕಂಪಿಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಮುತ್ತಿರಲು, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಸಂಗ ನೋಡಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮುತ್ತುವಂತೆ

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿರುವರು. ಇಗೋ, ಈಗ ಆಚಾರ್ಯರ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರುವ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರೆಂಬುವರು ತಮ್ಮ ಸಿಕ್ಕಾ ಮೋರ್ತಬು ಮಾಡಿ ಕಳಿಸಿದ ಪತ್ರವಿದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಇಡುವೆನು! ಅಥವಾ ಪತ್ರವಾದರೂ ಏತಕ್ಕೆ? ನಾವು ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿರುವಾಗಲೇ ನೀವು ಕಳಿಸಿರುವ ಸವಾರನು ಹಿಂದೂ ಜನರ ಸೈನ್ಯವು ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಬಂದು ಹೇಳುವನು; ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮಂಥ ಸರಳ ಮಾರ್ಗದ ಶೂರರಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮುತ್ಸದ್ದಿಯ ಹಿಡತಗಳು ಗೊತ್ತಾಗವು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಈ ಮುಖ್ಯ ಸೈನ್ಯದ ಸುಳುವು ನಮ್ಮ ಯವನರಿಗಂತು ಇರಲಿ, ಹಿಂದುಗಳಿಗೂ ಹತ್ತಿರುವದಿಲ್ಲ! ಇಷ್ಟರಿಂದಲೇ ಮಾಧವನ ಮಂತ್ರಾಲೋಚನೆಯು ಮುಟ್ಟಿ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಡಿರಿ. ನಮ್ಮ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ತರುಣ ಫಕೀರನು ಇನ್ನೊಂದು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತರತಕ್ಕವನಿರುವನು; ಅವನೂ ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದು ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೋ ತಿಳಿಯದು. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಫಕೀರರು ಈಗ ಫಕೀರರೇ ಆಗಿದ್ದರೂ, ನಾವು ಮೂರು-ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹಿಂದೂಜನರಾಗಿ ಅವರ ಸೈನಿಕರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ನಡೆದಿರುವೆವು; ಆದರಿಂದ ನಾವು ಆ ಸೈನ್ಯದ ಮಟ್ಟನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಾವು ಮೂಲತಃ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು, ಕುಲಗೆಟ್ಟು ಮುಸಲ್ಮಾನರಾಗಿರುವೆವು; ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಇನ್ನು ನಾವು ನಮ್ಮ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರಾದ ನಿಮ್ಮ ಉತ್ಕರ್ಷದಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಉತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿರುವುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನೀವು ಅಂತಃಕಲಹಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡದೆ ಒಕ್ಕಟ್ಟಿನಿಂದ ಶಕ್ತಿ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿರಿ. ಹಿಂದೂ ಜನರೊಡನೆ ಕಾದಿದರೆ ಅವರ ಆ ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಸೈನ್ಯವು ಶೂರರಾದ ನಮ್ಮ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನ್ಯದ ಮುಂದೆ ಧೂಳಿಪಟಲವಾಗಿ ಹಾರಿಹೋಗಬಹುದಾಗಿದೆ! ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನ್ಯವು ಕಾದುವಾಗ ಇಗೋ ಈ ನನ್ನ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಖಡ್ಗವು ಕಾಫರರಾದ ಹಿಂದುಗಳ ರಕ್ತವನ್ನು ಗಟಗಟ ಕುಡಿಯದೆ ಇರದು" ಎಂದು ಗುಪ್ತವಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಒರೆಯಿಂದ ಹಿರಿದನು. ಅದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ತರುಣ ಫಕೀರನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ

ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು—“ ಇಗೋ, ನಿನ್ನ ಖಡ್ಗವಿದ್ದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಈ ಖಡ್ಗವು ಝಳಪಿಸುತ್ತಿರುವದು ” ಎಂದು ನುಡಿದು ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಒರೆಯಿಂದ ಹಿರಿದನು. ಫಕೀರರ ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ರೀತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದವರೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡರು! ಅದೇ ಮಕವೀಸೆ ಬಂದಿರುವ ಈ ತರುಣ ಫಕೀರರು ಎಲ್ಲಿಯವರು, ಇವರು ಹೀಗೆ ಆಕಸ್ಮಾತ್ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದರು ಎಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಚಕಿತರಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಿರಲು, ಹೋದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತನು ತಿರುಗಿ ಬಂದು, ಹಿಂದೂಜನರ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವು ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿರುವುದು ನಿಜವೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು.

ಹೀಗೆ ಫಕೀರನು ಹೇಳಿದ ಸುದ್ದಿಯು ನಿಜವಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನೇ ಮೊದಲಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರಿಗೆ ಯುದ್ಧೋತ್ಸಾಹವು ಉತ್ಪನ್ನವಾದರೂ, ಇಂಥ ಗುಪ್ತ ಸೈನ್ಯವು ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮುತ್ತಲು, ಕೋಟೆಯ ಒಳಗಿನವರಿಗೂ, ಈ ಹೊರಗಿನವರಿಗೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ತಾವು ಕೈಕೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಸಹಾಯಕನಾಗಿ ಇರುವದು ಅವಶ್ಯವೆಂದು ಅವರು ನೆನಿಸಹತ್ತಿದರು. ಮೇಲಾಗಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಶತ್ರುಗಳ ಹುಳುಕುಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲವನಾಗಿದ್ದನು. ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಗುಪ್ತದ್ವಾರ ಮೊದಲಾದ ಗೂಢ ಸಂಗತಿಗಳು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರುವವೆಂಬುದನ್ನು ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಅರಿತಿದ್ದರು. ಇಂಥವನ ಮನಸ್ಸು ಅಯುತ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನೋಯಿಸಿದ್ದು ಒಳಿತಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ವಿವೇಕಿಗಳು ಎಣಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಸ್ವತಃ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಗೂ ತನ್ನ ಸಂತಾಪದ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕಾಗಿ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಯಿತು; ಆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಬೇಕೆಂತಲೂ ಆತನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ತರುಣ ಫಕೀರನು ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳುವನೋ ಕೇಳಬೇಕೆಂದು ಆತನು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಕೇಳಿಕೊಂಡು ಆಮೇಲೆ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಬೇಕೆಂದು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಯೋಚಿಸಿ ಮೊದಲು ಬಂದಿದ್ದ ಫಕೀರನನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಫಕೀರವೇಷಧಾರಿಯಾದ ತರುಣ ವೀರನೇ, ಮುಸಲ್ಮಾನನಾದ ನೀನು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಪಕ್ಷದಿಂದ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿರುವೆನು.

ನೀನು ಹೇಳಿದ ಸುದ್ದಿಯು ನಿಜವಾಗಿದ್ದು ಅದನ್ನು ನೀನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರಲಿಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಯಿತು; ಅದರಂತೆ ಈಗ ನಾನು ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೂ ಮಾಡುವೆನು. ಅಳ್ಳೆದೆಯ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೈನ್ಯವು ಎಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಿದ್ದರೇನು ? ನೀನು ಆಗಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ನಮ್ಮ ವೀರ ಯವನ ಸೈನ್ಯದ ಮುಂದೆ ಅದು ಗಾಳಿಯ ಪಟವಾಗಿ ಹಾರಿಹೋಗುವುದು. ಈ ಮಾತಿನ ಅನುಭವವು, ಹಿಂದಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ವೀರವರ ಮಲಿಕ ಕಾಫರರವರು ಒಂದೇ ಉಸಲಿನಿಂದ ದಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಗೆಲ್ಲುತ್ತ ರಾಮೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಮಸೀದೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದಾಗಲೇ ಬಂದಿರುವುದು. ಆದರೆ ನಿನ್ನ ಜತೆಗಾರನು ಏನು ಸುದ್ದಿ ಹೇಳುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಂಡರೆ ತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ನೆಟ್ಟಗಾಗುತ್ತದೆ" ಎಂದು ನುಡಿದು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಒಮ್ಮೆ ಮೊದಲು ಬಂದ ಫಕೀರನ ಕಡೆಗೆ, ಒಮ್ಮೆ ಹಿಂದುಗಡೆ ಬಂದ ಫಕೀರನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡತೊಡಗಿದನು !

ಆ ಇಬ್ಬರು ಫಕೀರರೂ ಅತ್ಯಂತ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲಿನ ಫಕೀರನ ವಯಸ್ಸು ೩೫ ವರ್ಷಗಳ ಹೊರಗೊಳಗೆ; ಎರಡನೆಯವನು ಅವನಿಗಿಂತ ಚಿಕ್ಕವನಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವರ ಪ್ರಸನ್ನ ಮುಖಮುದ್ರೆಯನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಎಂಥವರ ಮನಸ್ಸಾದರೂ ರಮಿಸದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ಫಕೀರರಿಗೆ ಒಪ್ಪುವ ಪೋಷಾಕುಗಳನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರ ಮೋಹಕ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ಚಿತ್ತಹರಣವಾಗಿ ಹೋದದ್ದರಿಂದಲೂ, ಅವನು ಒಂದೂಜನರ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತದೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದಲೂ, ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಫಕೀರನ ಮಹತ್ವದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವನು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದದ್ದರಿಂದಲೂ, ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಬಿಟ್ಟನಿಂದ ಹೊರಟುಹೋದದ್ದರಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ವ್ಯಗ್ರವಾದದ್ದರಿಂದಲೂ ಆ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ಫಕೀರರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚು ವಿಚಾರ ಮಾಡಲಿಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅವರು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಮುಸಲ್ಮಾನರಾದರೂ ಇರುವರೆಯೋ ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿಯಾಗಲಿ ಆ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ಅವಸರವೇ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟೇ ಈಗ ಬಂದಿರುವ ಈ ತರುಣ ಫಕೀರನು ಏನು ಸುದ್ದಿ

ಯನ್ನು ಹೇಳುವನೆಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವನು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸುಕನಾಗಿದ್ದನು. ಒಬ್ಬ ಫಕೀರನು ಹೇಳಿದ ಸುದ್ದಿಯು ನಿಜವಾದದ್ದರಿಂದ, ಈ ಫಕೀರರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿರುವದೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು ಅವನಿಗಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಮೊದಲನೆಯ ಫಕೀರನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಮತ್ತೇನು ಸುದ್ದಿಯೆಂ"ದು ಕೇಳಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರಲು, ಮೊದಲನೆಯ ಫಕೀರನು ಎರಡನೆಯವನನ್ನು ಕುರಿತು—

೧ನೆಯ ಫಕೀರ— ಯಾಕೆ? ಇಂದು ಸಾಯಂಕಾಲವಾದ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಹೊರಬಿದ್ದು ಬರುವದು ನಿಶ್ಚಯವಷ್ಟೆ? ಸಂಗಡ ಎಷ್ಟು ಜನರಿರಬಹುದು?

೨ನೆಯ ಫಕೀರ— ಹೌದು ನಿಶ್ಚಯವು. ೨೦೦ ಜನರ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿ ಅವರು ಕೋಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದು ಬರುವರು; ಆರಿಸಿದ ವೀರರೇ ಕಾವಲುಗಾರರಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯೇ ತನ್ನ ವೀರ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಸಾಂಕೇತಿಕ ಸ್ಥಳದ ವರೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಲು ಬರತಕ್ಕವನಿರುತ್ತಾನಂತೆ; ಯಾಕಂದರೆ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೇ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಹೊಗಡಿಸಿ ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕಾಗುವ್ರದರಿಂದ ಹಿಂದುಗಳು ಇಷ್ಟು ಎಚ್ಚರಪಡಬೇಕಾಗಿದೆ.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಮೊದಲನೇ ಫಕೀರನು ಆಕಾಶದ ಕಡೆಗೆ ಮುಖಮೆತ್ತಿ— "ಯಾ ಅಲ್ಲಾ! ಯಾ ರಹಿಮಾನ! ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಾನ ಕೃಪೆಯು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಇರುವದು" ಎಂದು ನುಡಿದು ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ—"ಖಾವಿಂದ, ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀವು ನನ್ನ ವಿನಂತಿಗೆ ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ನಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಿದರೆ, ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಆಗಿ, ನಾವು ಈ ಕಾಫರ ಹಿಂದುಗಳ ಪಾರುಪತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಇಷ್ಟು ದಿನ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಯುತ್ನಿಸಿದ್ದು ಸಫಲವಾಗುವದು: ಯಾಕಂದರೆ ಕೋಟೆಯ ಅಧಿದೈವತದಂತೆ ಇರುವ ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಸಕಲೈಶ್ವರ್ಯವೂ ಹಿಂದುಗಳ ಎಲ್ಲ ಯುತ್ನದ ಮೂಲಾಧಾರವಾದ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ನಮ್ಮ ಕೈ ಸೇರುವರು! ಖಾವಿಂದ, ಎಲ್ಲವನ್ನು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು

ರವನ ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ದೇವೀಕೊಳ್ಳಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಈ ಚಾಣಾಕ್ಷ ತರುಣ ದೋಸ್ತನು, ಕೋಟೆಯ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಲಿರುವ ಇವನು ನಿಜವಾಗಿ ಜೋಗಿಯಾಗಿರದೆ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು. ಕೂಡಲೆ ಅವನ ಮೇಲೆ ದುಮುಕಿ ಖಡ್ಗದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದನು. ಆಗ ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಪತ್ರವು ದೊರೆಯಿತು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಪತ್ರವನ್ನು ಖಾನನ ಮುಂದಿಟ್ಟನು. ಆ ಇಬ್ಬರು ಫಕೀರರು ತಂದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಬೆರಗಾಗಿ ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಪತ್ರವನ್ನು ಓದಹೋದನು; ಆದರೆ ಅದು ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಬರೆದದ್ದರಿಂದ ಖಾನನು ತನ್ನ ದುಭಾಷಿಯನ್ನು ಕರೆಸಿ ಓದಿಸಲು, ಆ ತರುಣ ಫಕೀರರ ಮೇಲಿನ ಖಾನನ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ಆ ಪತ್ರವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿಸಿತು! ಆಗ ಖಾನನು ಕೌತುಕದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಮೊದಲನೆಯ ಫಕೀರನನ್ನು. ಒಮ್ಮೆ ಎರಡನೆಯ ಫಕೀರನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕುರಿತು— "ದೋಸ್ತ! ನೀವು ಒಳ್ಳೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನನಗೆ ಮಾಡಿದ ಈ ಸಹಾಯವನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ನೀವು ಯಾರು? ನೀವು ಮುಸಲ್ಮಾನರಾಗುವ ಕಾರಣವೇನು? ಫಕೀರರಿಗೆ ನಮ್ಮ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿ ಹೋದರೂ ಸಾಧಾರಣವಾಗಿ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ನನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವುದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಇಷ್ಟು ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಕೀರರಾಗಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ! ನೀವು ಈ ಪತ್ರ ಒಯ್ಯುತ್ತಿರುವ ಜೋಗಿಯನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿದ್ದರ ಮೇಲಿಂದ ನೀವು ಶೂರರೂ ಇರುವಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನನಗೆ ಹೇಳಿ ನನ್ನ ಕುತೂಹಲವನ್ನಷ್ಟು ಪೂರ್ಣ ಮಾಡಿರಿ" ಅನ್ನಲು, ಆ ಮೊದಲಿನ ಫಕೀರನು ಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— 'ಖಾವಿಂದ, ಈಗ ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಂತೆ ನಿಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಲಾಭವುಂಟು; ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವು ವಿಲಕ್ಷಣ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದಿರುತ್ತದಲ್ಲದೆ, ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ನೀವು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನಾವು ಹೇಳಿದ ಹಾಗೆ ಕೇಳುವ ನೆವದಿಂದ ಕೇವಲ ನಮ್ಮ

ಅಧೀನವಾಗುವ ಸಂಭವವದೆ; ಆದರೆ ಹೀಗೆ ನೀವು ಹೊಸಬರಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು ನಡೆಯುವದು ಹಿತಕರವಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೂ ನೀವೂ ಮೊದಲು ಪವಿತ್ರ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರ ಮಾಡುವ ಅಲ್ಲಾನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡೋಣ; ಆಮೇಲೆ ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನಾವು ಸಂತೋಷದಿಂದ ನಿಮಗೆ ಹೇಳುವೆವು. ಖಾವಿಂದ, ಈ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಿಂದ ಇನ್ನೂ ಬಹಳ ಸಹಾಯವಾಗತಕ್ಕದ್ದಿರುವದು. ಕಾರ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ನಿಮ್ಮ ಸಹಾಯದಿಂದ ನಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳ ಸೇಡು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ನಾವು ಕೃತಕೃತ್ಯರಾಗಬೇಕಾಗಿರುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ವೃತ್ತಾಂತವನ್ನು ನೀವು ಕೇಳುವ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ನಾವು ಫಕೀರರಿರಲಿ-ಸರದಾರರಿರಲಿ, ಹಿಂದುಗಳಿರಲಿ-ಮುಸಲ್ಮಾನರಿರಲಿ ಆದನ್ನಾವುದನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಾರದೆ ನಾವು ಹೇಳುವ ಮಾತಿನ ಸತ್ಯತೆಯನ್ನು ನೀವು ಮೊದಲು ಮನಗಂಡು ಆಮೇಲೆ ಅದರಂತೆ ಆಚರಿಸಿರಿ! ಖಾವಿಂದ ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ನೀವು ಕೇವಲ ಹೊಸಬರಾದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟು ವಿಶ್ವಾಸವಿಡುವದು ಒಳಿತಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ಯಾರೋ ಇವರು ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯ ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದೇ ಕೇವಲ ಅವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ನಡಿಸಿಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮಾತಿನಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿರಿ; ಇಲ್ಲದ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನು ತೋರಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಘಾತಮಾಡುವ ಮನಸ್ಸು ನಮಗಿರುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಾನನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತೇವೆ, ನಾವು ಹೇಳುವ ಸುದ್ದಿಯು ಒಂದೂ ಅಸತ್ಯವಿರಲಾರದು. ಮುಖ್ಯ ಮಾತು ನಿಮಗೆ ಜಯವಾಗಬೇಕೆಂದು ನಾವು ತುಂಬಾ ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತೇವೆ; ಯಾಕಂದರೆ ಅದರಲ್ಲಿಯೇ ನಮ್ಮ ಹಿತವದೆ!"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಫಕೀರನಾಡಿದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಬಹಳ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಫಕೀರನ ಈ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಅವನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವೂ ಆಯಿತು. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ—'ಎಂಥ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜನಗಳಿವರು! ಇವರ ಈ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸು, ಇವರ ಈ ತೇಜಸ್ಸು, ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯ ಇವರ ಈ ನಿರ್ಭಯತೆ ಇವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಗುಂಗಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಹ್ಯಾಗೂ ಇರಲಿ, ಈಗ ದೀರ್ಘಕಾಲ ವಿಚಾರ

ತೋರಿದರೆ ಅದರಂತೆ ನಡೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಿಯಿಲ್ಲ; ಆದರೆ. ನೀವು ಮಾತ್ರ ನಮ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗುವ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣು ಮರೆಯಾಗದೆ ನಮ್ಮ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಬೇಕಾಗುವದು ” ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲನೆಯ ಫಕೀರನು ತತ್‌ಕ್ಷಣ— “ ಅಲಬತ್, ಅಲಬತ್ ! ಬಹು ಯೋಗ್ಯ ವಿಚಾರವು. ರಾಜಕಾರಣದ ಮರ್ಮವನ್ನು ನಾವು ಅಷ್ಟು ಬಲ್ಲವರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಈಗಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನೀವು ಹೀಗೆ ಹೇಳುವುದು ನ್ಯಾಯವೇ ಸರಿ ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಎರಡನೆಯ ಫಕೀರನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ಅವನು— “ ನ್ಯಾಯವಲ್ಲದೆ ಮತ್ತೇನು ? ಅವರ ನಂಬಿಗೆಯಾಗುವ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟರೂ ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲ. ನಾವು ಸ್ವಕೀಯರಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ನಿಸ್ಪೃಹರಾಗಿ ಸಹಾಯ ಮಾಡತಕ್ಕವರು. ನಮ್ಮ ಸಹಾಯವನ್ನು ನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಪಡೆಯುವದು, ಅಥವಾ ಅಪನಂಬಿಗೆಯಿಂದ ಪಡೆಯದಿರುವದು ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಇಚ್ಛೆಯು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ನಾವು ಹೇಳಿದ ಸುದ್ದಿಯ ನಿಜತ್ವವನ್ನಂತು ಖಾನಸಾಹೇಬರು ಮೊದಲು ಕಂಡುಕೊಳ್ಳಲಿ. ಎಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಡೆದರೂ ಆ ಗುಪ್ತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನಡೆದು ಹೋಗಲಿಕ್ಕೆ ಅರ್ಧತಾಸಾದರೂ ಬೇಕಾಗಬಹುದು ” ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಆ ಎರಡನೆಯ ಫಕೀರನೊಡನೆ ಹತ್ತು ಜನ ಶೂರ ಸಿಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಶಸ್ತ್ರವಾಗಿ ಕಳಿಸಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ನಮ್ಮವರಿಂದ ಸೂಚನೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ರಾಣೀವಾಸದ ಆ ಜನರನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ನಿಮ್ಮೊಳಗಿನ ಒಬ್ಬನು ನಮಗೆ ತತ್‌ಕ್ಷಣ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ, ಖಾನನು ಮತ್ತೆ ಇನ್ನೂ ಐವತ್ತು ಜನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಅರ್ಧ ಹಾದಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾದಿರುವಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು ಸಂಧ್ಯಾಕಾಲವಾಯಿತು. ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನು ನಮಾಜು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೋದನು. ಮೊದಲನೆಯ ಫಕೀರನನ್ನು ದಕ್ಷತೆಯಿಂದ ಕಾಯಬೇಕೆಂದು ತನ್ನ ಸಿಪಾಯಿಗಳಿಗೆ ಸೂಚಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಅವನು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಖಾನನ ಅಂದಿನ ನಮಾಜು ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ಆಗಲೊಲ್ಲದು. ಆತನು ಮನಸ್ಸನ್ನು ಎಷ್ಟು ಶಾಂತ ಮಾಡಹೋದರೂ, ಈ ಮೊದಲೇ ಒಂದರಹಿಂದೆ ಒಂದು ಒದಗಿದ ಮಹತ್ವದ ಅನುಕೂಲ-ಪ್ರತಿಕೂಲ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಂದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಗುತ್ತ

ಲಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಾನು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಉಪಮರ್ದಮಾಡಿ ಅವನ ಸಹಾಯವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಲ್ಲೆಂದು ಅವನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡತೊಡಗಿದನು. ಈಗಲೇ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿ, ಆತನ ಕ್ಷಮೆಯನ್ನಾದರೂ ಬೇಡಿ ಆತನನ್ನು ತನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಸೇನಕನನ್ನು ಕರೆದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಬಂದು— "ತಿರುವೇಂಕಟ ಸರದಾರರು ತಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವರೆಂ"ದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಖಾನನಿಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೆ ಆತನು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು, ಆ ರಜಪೂತ ಸರದಾರನು— ಖಾನನನ್ನು ಕಂಡಕೂಡಲೆ ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ— "ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಸಿಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ನಾನು ಉದ್ಧಟತನದಿಂದ ನಡೆದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು. ಯಾವಾಗಲೂ ನನ್ನನ್ನು ಗೌರವದಿಂದ ನಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ನೀವು, ಇಂದು ಈಪರಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ನನಗೂ ತಡೆಯದಾಯಿತು. ವಿಷವೇಳೆಯು. ನಿಮ್ಮ ಈ ದೋಸ್ತನ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಯಬಾರದೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನು. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ತಗಲಖ ಬಾದಶಹರ ಕೆಲಸ ಮಾಡತಕ್ಕ ಅವರ ನಂಬಿಗೆಯ ಸೇವಕರಾದದ್ದರಿಂದ ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ನಮ್ಮೊಳಗೆ ಕಲಹ ಬೆಳಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ. ಸಿಟ್ಟಿನ ಭರ ತಗ್ಗಿದ ಬಳಿಕ ಈ ಮಾತು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ನನಗೆ ಬಹಳ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಲು, ಕೂಡಲೆ ಹೊರಟು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಶತ್ರುಗಳ ಗುಪ್ತವಾದ ಸಿದ್ಧತೆಯು ನಮಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದ್ದರಿಂದ ನಾವು ಮೋಸಹೋಗುವ ಸಂಭವವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಮೂರು ಹರದಾರಿಯ ಮೇಲೆ ಶತ್ರುಗಳ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯವು ಬೀಡುಬಿಟ್ಟಿರುವದೆಂತಲೂ, ಈ ಕೋಟೆಯ ಪಶ್ಚಿಮಭಾಗದ ಗುಪ್ತದ್ವಾರದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳು ತಮ್ಮ ಪದ್ಮಿನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಜನಾನಖಾನೆಯನ್ನೂ, ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಅಪಾರ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವರೆಂತಲೂ ನಮ್ಮ ಗುಪ್ತಚಾರರು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ ಆ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ತಮಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಕೂಡಲೆ ಹೊರಟು ಬಂದೆನು..." ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಖಾನನು ನಡುವೇ ಬಾಯಿಹಾಕಿ ಸಲಿಗೆಯಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಕೈ ಹಿಡಿದು—"ದೋಸ್ತ. ನಿನ್ನಿಂದ ಇಂದು ದೊಡ್ಡ ಅಪ

ರಾಧವಾಯಿತು. ಅದನ್ನು ನೀವು ಕ್ಷಮಿಸಲೇಬೇಕು. ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ವಿಷ ವೇಳೆಯಿಂದಲೇ ಹಾಗೆ ಆಗಿರಬಹುದು. ನೀವು ಹೋದಾಗಿನಿಂದ ನನಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾಗಹತ್ತಿದ್ದು, ಇಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನವಿಲ್ಲವು. ಈಗಿನ ನನ್ನ ನವಾಜು ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದ ಆಗಲಿಲ್ಲವು: ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಕಳುಹಿ ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಬೇಕೆಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಸೇವಕನನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕೆನ್ನುತ್ತಿರುವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ನೀವು ಬಂದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ನನ್ನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ ಬಾದಶಹರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಸಹಾಯ ಮಾಡಿರಿ. ಈಗಲೇ ನೀವು ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಣಿದು ಅವರು ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಜನಾನಖಾನೆಯನ್ನು ಹಿಡಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು, ಈ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನಾನೇ ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದ್ದೆನು, ಆದರೆ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗಲು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿರುವ ನೀವೇ ಈ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರುವದು ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಳಲು, ತಿರುವೇಂಕಟನು ಮುಗುಳುನಗೆ ನಗುತ್ತ— ಖಾವಿಂದ, ನೀವು ಹೇಳುವುದು ಬಹು ಯೋಗ್ಯ ವಿಚಾರವು. ಪದ್ಮಿನಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ ನನ್ನ ಜೀವಿತವು ಇರುತ್ತದೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು; ನಾನು ದೇಶದ್ರೋಹದ ಆರೋಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದದ್ದಾದರೂ ಆ ಸುಂದರಿಯ ಸಲುವಾಗಿಯೇ; ಈಗ ಹೀಗೆ ನಾನು ಒರಿಯ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದೆ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಜನಾನಖಾನೆಯನ್ನೇ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತರತಕ್ಕವನು, ಆದರೆ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ರಜಪೂತರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ವ್ಯರ್ಥವಾಗಲಾರದು, ಶಸ್ತ್ರ ಹಿಡಿಯದೆ ಮಾಡತಕ್ಕ ಸಹಾಯವನ್ನು ಮಾಡಿ ನಿಮಗೆ ಜಯ ಉಂಟಾಗುವಂತೆ ನಾನು ಮಾಡೇನಲ್ಲದೆ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಯುದ್ಧ ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರಲಾರೆನು. ಅಂದಬಳಿಕ ನಾನು ಹೋಗಿ ಏನು ಮಾಡಲಿ? ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವದನ್ನೊಂದು ಬಿಟ್ಟು ಉಳಿದ ಯಾವ ಸಹಾಯ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ನಾನು ಹಿಂದೆ- ಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗೂಢಚಾರರನ್ನು ಕಳಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಅವರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಅವರು ತಂದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಸ್ಥಳ

ದಲ್ಲಿ ನಾನು ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈಗಾದರೂ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸರಳವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಮಟ್ಟಿಗೇ ನಾನು ಬಂದದ್ದು; ಇನ್ನುಮೇಲೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಬರುವ ಪ್ರಸಂಗವಿದ್ದರೆ ನಾನೇ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಬರುವೆನು. ಸೇವಕರ ಮುಖಾಂತರ ತಿಳಿಸತಕ್ಕ ಸಂಗತಿಗಳಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಹಾಯವು ತಮಗಿರುತ್ತದೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಈಗಿನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕ್ಷಣವು ಬಹು ಮಹತ್ವದ್ದಾದ್ದರಿಂದ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕಾಲ ಹರಣ ಮಾಡುವಹಾಗಿಲ್ಲ." ಎಂದು ಹೇಳಿದವನೇ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಬಹು ವಿನಯದಿಂದ ಸಲಾಮು ಮಾಡಿ ಹೊರಟು ಹೋದನು!

ಹೀಗೆ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾದಂತಾದರೂ, ಆ ರಜಪೂತನು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಲ್ಲದೆ ತಟ್ಟನೆ ಹೊರಟು ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಖಾನನ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಶಯವು ಪೂರಾ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— ಈ ಉದ್ಧಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ತಾನಾಗಿ ಬಂದು ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿದ್ದರಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಮೋಸವಿರಬಹುದೋ? ನಾನು ಇಷ್ಟುದಿವಸ ತಿರುವೇಂಕಟನೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸಿದ್ದರ ಮೇಲಿಂದ ಅವನು ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯವನಾಗಿದ್ದರೂ 'ಒಂದು ಹೊಡೆತ ಎರಡು ತುಂಡು' ಎಂಬ ತರಹದ ಮನುಷ್ಯನಾಗಿರುವನೆಂದು ನಾನು ಮನಗಂಡಿದ್ದೇನೆ; ಅಂದಬಳಿಕ ಹೀಗೆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೊಂದು ಬುದ್ಧಿ ಮಾಡುವದು ಆತನಿಂದ ಹ್ಯಾಗಾದೀತು? ಅವನ ಸ್ವಭಾವದಂತೆ ನೋಡಿದರೆ, ಅವನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ ನನ್ನ ಬಳಿಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದವನು ಹೀಗೆ ತಿರುಗಿ ಬರಬಾರದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಇಂದಿನ ಅವನ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ತಂದರೆ, ಇದೆಲ್ಲ ಆ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ತಂತ್ರವಿರಬಹುದೆನ್ನುವ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ! ತಿರುವೇಂಕಟನು ಎಂಥ ಶೂರನಾದರೂ ಆತನು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ತಂತ್ರದಂತೆ ನಡೆಯುವನೆಂಬುದೇನು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ. ಆತನು ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ತಂತ್ರದಿಂದ; ಈಗಲೇ ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಕೋಟೆಯೊಳಗಿದ್ದವರನ್ನೆಲ್ಲ ಸೆರೆಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದು ಆಲೋಚಿಸಿದ್ದು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ತಂತ್ರದಿಂದಲೇ; ಅದರಂತೆ ತಿರುವೇಂಕಟನು ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ನಾನು ಕರೆದಾಗ ಬಾರದೆ ಇದ್ದದ್ದೂ, ಮರುದಿನ ಬಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದ್ದೂ, ಈಗ ಪುನಃ ಇವನು

ಬಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿಕೊಂಡದ್ದು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ತಂತ್ರದಿಂದಲೇ ಎಂದು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತೇನೆ! ಎಲ ಎಲಾ! ಆ ಕುಂಕಡಿಮುಂಡಕ ಹಾರವನ ಕುಟಿಲತನವೆಷ್ಟರು! ಈಗ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದರೆ, ನಾನು ಇರುವತನಕ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಧರಿಸದೆ ತಟಸ್ಥನಾಗಿರುವೆನೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡುವ ಆತನು ನನ್ನ ಮಿತ್ರನು ಹ್ಯಾಗೆ? ಶತ್ರುವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕೆಂದರೆ, ಕೇವಲ ಹಿತಚಿಂತಕನಂತೆ "ಹಿಂದೂ ಸೈನ್ಯವು ನಮ್ಮನ್ನು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮುತ್ತುತ್ತಿರುವದೆಂ"ಬುದನ್ನೂ, "ಕೋಟೆಯ ಪಶ್ಚಿಮ ಬಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಈ ರಾತ್ರಿ ರಾಣೀವಾಸವೂ, ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತೂ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೋಗುವದೆಂ"ಬುದನ್ನೂ ಆ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ಫಕೀರನಂತೆ ಇವನೂ ಬಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ, ಈ ಎರಡು ಸುದ್ದಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸುದ್ದಿಯು ನಿಜವಾಗಿರುವದೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿ, ಇನ್ನೊಂದರ ನಿಜತ್ವವನ್ನು ಮನಗಾಣಬೇಕಾಗಿದೆ! "ಯಾ ಅಲ್ಲಾ, ಯಾ ರಹಿಮಾನ" ಆ ತರುಣ ಫಕೀರರು ಯಾರೆಂಬುದರ ನೆಲೆಯೂ ನನಗೆ ಹತ್ತಲೊಲ್ಲದು. ಅವರ ಗಂಭೀರ ಸ್ವರ, ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸು ಇವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಅವರು ರಾಜವಂಶೀಯರೆಂಬ ಸಂಶಯವು ನನಗೆ ಬರತೊಡಗಿದೆ. ಇವರು ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರಾಗಿರಬಹುದೋ? ಅವರು ಹೀಗೆ ಶತ್ರುಗಳಾದ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬರುವ ಸಂಭವವು ಇಲ್ಲ, ಅಂದಬಳಿಕ ಇವರು ಯಾರಾಗಿರಬಹುದು? ಈಗ ಬಿಟ್ಟದ್ದು ಬಿಟ್ಟು ಏನೆಂಬುದರ ನಿರ್ಣಯ ಮಾಡಿ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಬಿಟ್ಟೇನೆಂದರೆ, ಗಳಿಗೆ ಗಂಡಾಂತರಗಳಂತೆ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಒದಗಿ ಬರತೊಡಗಿವೆ. ಅತ್ತ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿರುವ ಹಿಂದೂ ಸೈನ್ಯದ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳಲಾ? ಇತ್ತ ರಾಣೀವಾಸದ ಜನರನ್ನೂ, ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನ ಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾ? ಅಥವಾ ಇವೆರಡೂ ಕೆಲಸಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತರುಣ ಫಕೀರರಿಬ್ಬರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊರಗೆಡಹಲಾ? ನಾನು ಮಾಡಲಾದರೂ ಏನು? ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಂಚಲವಾಗಿ ಮಾಡಿ ನನಗೆ ಏನೂ ತೋಚದಂತೆ ಮಾಡಿದ ಇಷ್ಟು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೇಗೆ ಒದಗಿರಬಹುದು? ನಾನು ಆ ಮಹಾ ತಂತ್ರಗಾರನಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯನ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವಷ್ಟೆ? ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು

ಯಾವ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೋಗಲಿ, ಯಾರನ್ನು ನಂಬಲಿ, ನನಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶಕರು ಹ್ಯಾಗೆ ದೊರೆತಾರು ? ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತಿರಲು, ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನು ಬಂದು ವಿನಯದಿಂದ— " ಖಾವಿಂದ, ತರುಣ ಫಕೀರನು ಹೇಳಿದ ಸುದ್ದಿಯು ಅಕ್ಷರಶಃ ನಿಜವಿರುವುದು. ಎಷ್ಟೋ ಬುರುಕಿ ಹಾಕಿದ ಮೇಣೆಗಳೂ, ಸಂಪತ್ತು ತುಂಬಿದ ಆನೆ-ಒಂಟೆ - ಬಂಡಿಗಳೂ ಹಿಂದೂ ಸೈನ್ಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಡುತ್ತ ಸಪ್ಪಳಿಲ್ಲದೆ ಸಾಗುತ್ತಿರಲು, ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಅವರನ್ನು ಮುತ್ತಿ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿರುವರು. ಇನ್ನೂ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಓಡಿಸುತ್ತ ಬಂದೆನು " ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಸೇವಕನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಸಂಶಯದಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದನು. 'ಆ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ಫಕೀರರೂ, ತಿರುವೇಂಕಟನೂ ನನಗೆ ಶತ್ರುಗಳೇ ಆಗಿದ್ದರೆ, ಇಂಥ ಮಹತ್ವದ ಸುದ್ದಿಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಬಂದು ಯಾಕೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು ? ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪದ್ಮಿನಿಯಂಥ ರಾಜಪುತ್ರಿಯೂ, ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಸರ್ವಸಂಪತ್ತೂ ಹೊರಬಿದ್ದು ಹೋಗುವುದನ್ನು ನನಗೆ ಮಿತ್ರರಲ್ಲದವರು ಹೇಳಬಹುದೆ ? ಇಂಥ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾನು ಇಲ್ಲದ ಸಂಶಯಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಚಂಚಲವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ ! ಇನ್ನು ನನ್ನ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ತಿರುವೇಂಕಟನೂ, ಆ ತರುಣ ಫಕೀರರಿಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ಮಿತ್ರರೇ ಇರುವರು. ಆ ಫಕೀರರಿಬ್ಬರು ರಾಜಪುತ್ರರಿರಲಿ-ಬಿಕ್ಕೆ ಬೇಡುವವರಿರಲಿ ಕಾರ್ಯವಾಗುವ ವರೆಗೆ ನನಗೆ ಈ ಸಂಶಯ ಬಂದಿರುವದೆಂಬುದರ ಗಂಧವನ್ನೂ ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಗೊಡದೆ ಅವರೊಡನೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೇಮದಿಂದ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮೇಲಾದರೂ ನಾನು ಇಲ್ಲದ ಆರೋಪವನ್ನು ಯಾಕೆ ಹೊರಿಸಬೇಕು ? ನಾನು ಒಳ್ಳೇ ದೃಢನಿಶ್ಚಯನೆಂದು ಅಭಿಮಾನಪಡುತ್ತಿರುವ ನನ್ನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯೇ ಈಗ ಅತ್ಯಂತ ಚಂಚಲವಾಗಿರುವುದಿಲ್ಲವೆ ? ಪ್ರಸಂಗವೇ ಹಾಗಿರುವುದರಿಂದ [illegible] ತಿರುವೇಂಕಟನ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಾದರೂ ಚಂಚಲವಾಗಿರಬಹುದು. ಆ ಹೊಟ್ಟೆ [illegible] ಅಷ್ಟು ಮಹತ್ವವೇಕೆ ಕೊಡಬೇಕು ?'

—ಎಂದು ಆಲೋಚಿಸುತ್ತ ಒಬ್ಬ ಸೇವಕನನ್ನು ಕುರಿತು—“ಹೋಗು, ಬೇಗನೆ ಆ ತರುಣ ಫಕೀರನನ್ನು ಕರೆದು ತಾ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನಿಗಾಗಿ ಒಂದು ಕುದುರೆಯನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಸಿ, ತಾನು ತನ್ನ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಅವನ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಮೊದಲಿನ ತರುಣ ಫಕೀರನು ಬರಲು, ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—“ದೋಸ್ತ, ಬಾ, ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತು. ನೀವು ಹೇಳಿದ ಸುದ್ದಿಗಳೆರಡೂ ನಿಜವಾದವು. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಪದ್ಮಿನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೂ, ಸಕಲ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರೋಣ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಮತ್ತೆ ಇನ್ನೂರಾಐವತ್ತು ಜನ ಶೂರ ದಂಡಾಳುಗಳನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡು ಸುದ್ದಿ ಹೇಳಬಂದ ಸೇವಕನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದನು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಮೋರೆಯು ಯಾವಾಗ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದೀತೆಂದು ಆ ಯವನ ಸೇನಾಪತಿಯು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿದ್ದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಲೋಕವಿಖ್ಯಾತ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವನ ಏಕನಿಷ್ಠೆಯ ಚಿಂತನಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾದ ಆ ಚಪಲಾಕ್ಷಿಯ ನೇತ್ರಕಟಾಕ್ಷದ ಹೊಳಪುಗಳೋ ಅನ್ನುವ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿಯಂತೆ ದೀಪಜ್ಯೋತಿಗಳು ದೂರದಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣಹತ್ತಿದವು! ಆಗ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ತರುಣ ಫಕೀರನನ್ನು ಕುರಿತು—“ದೋಸ್ತ, ಆ ದೀಪಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿರುವುದೇ ನೀನು ಹೇಳಿದ ಸ್ಥಳವೇನು?” ಎಂದು ಕೇಳಲು, ಫಕೀರನು—“ಅಹುದಹುದು, ಅದೇ ಸ್ಥಳವು. ಶತ್ರುಗಳು ತಮ್ಮ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಕತ್ತಲಲ್ಲಿಯೇ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗತಕ್ಕವರು; ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಯವನ ಸೈನ್ಯವು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ದೀವಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಹಚ್ಚಿದಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ; ಆದರೆ ಖಾವಿಂದ, ನಾವು ಬೇಗನೆ ಹೋಗಬೇಕು; ಇಲ್ಲವಿದ್ದರೆ ಯುದ್ಧದ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಎರವಾದಾಳು! ಯುದ್ಧಾವೇಶವು ಯಾರನ್ನು ಕೇಳೀತು! ಪದ್ಮಿನಿಯು ಸ್ತ್ರೀಯಾದರೂ ಯುದ್ಧಕಲೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಅರಿತವಳಿರುವಳು; ಆಕೆಯ ರೂಪದಂತೆ ಆಕೆಯ ದೇಶಾಭಿಮಾನವೂ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಾಭಿಮಾನವೂ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿರುವವು. ಆ

ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುವರಿಯು ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜದಿಂದ ಪ್ರದೀಪ್ತಳಾಗಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದರೆ ದೈತ್ಯಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮುಂದುವರಿದ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಚಂಡಿಯೇ ಸರಿ; ಆದ್ದರಿಂದ ಆ ವೀರ ವನಿತೆಯು ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಯವನವೀರರ ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ಆಹುತಿಯಾದಾಳು ! ಹಾಗಾಯಿತೆಂದರೆ ಖಾವಿಂದ, ನೀವು ವಿಜಯವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯವೇನು ಉಳಿಯುವದು ? ಆದರೆ ಬೇಗನೆ ನಡೆಯಿರಿ, ನಾವು ಹೋಗಿ ಯುದ್ಧ ಮಾಡದೆ ಆದಷ್ಟು ಸೌಮ್ಯೋಪಾಯದಿಂದ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಕೈವಶ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ!" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ತರುಣ ಫಕೀರನ ಮಾತು ಸಯುಕ್ತವಾಗಿ ತೋರಿ ಆತನು ಕುದುರೆಯನ್ನು ವೇಗದಿಂದ ಸಾಗಿಸಿದನು; ಕೂಡಲೇ ಫಕೀರನೂ ಯವನ ರಾವುತರೂ ತಮ್ಮ ಕುದುರೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರು. ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನು ತರುಣ ಫಕೀರನ ಅಶ್ವಾರೋಹಣ ನೈಪುಣ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ, "ಇವನು ರಾಜಪುತ್ರನೇ ಸರಿ" ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅವನ ಸೈನ್ಯವು, ಈ ಮೊದಲೇ ಹೋಗಿ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದ ಯವನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತು !

ಈ ವೇರೆಗೆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ಪೆಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಪೆಟ್ಟು ಬಂದು ತಮ್ಮನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದರಿಂದ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರು ಯುದ್ಧಾವೇಶಗೊಂಡು ಕೂಡಲೆ ದೀವಟಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ಗೂಡಿಯ ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಹಚ್ಚಿ ರಾಣೀವಾಸದ ಮೇಣೆಗಳನ್ನೂ, ತುಂಬಿದ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ನಡುವೆ ಹಾಕಿ ರಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆಗ ಆ ರಜಪೂತ ವೀರರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥನು ತನ್ನವರನ್ನು ಕುರಿತು— "ವೀರರೇ, ನಿಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದ ಪರೀಕ್ಷಾ ಕಾಲವು ಬಂದಿರುವದು. ನಿಮ್ಮ ಇಮ್ಮಡಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾದ ಸೈನ್ಯವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮುತ್ತಿದ್ದರೂ, ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪುರಾತನರಾದ ಸತ್ಯಾಶ್ರಯ ಪುಲಿಕೇಶಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರಾಧಿವೀರರ ವಂಶದವರೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಸಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಸ್ವಾಮಿಗಳ ಅನುಯಾಯಿಗಳೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತಹ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿರಿ. ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಈಗಿನ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿರುತ್ತದೆ. ರಣಪಂಡಿತರಾದ ನೀವು ಈ ಸನ್ಯಾಸಿನೀ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನೂ, ಸರ್ವಸಾಧನವಾದ ರಾಜ್ಯದ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿರಿ! ಮೋಹಿನಿಯ

ಮುಸುಕಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಸತ್ವಸ್ಥರಾದ ರಾಜಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರಾದ ಅವರ ದಾಸೀಜನವೂ ನಿಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಹರಸುವಂತೆ ಸಾಹಸ ಮಾಡಿರಿ " ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಮೊದಲೇ ಬಂದು ಮುತ್ತಿದ್ದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ರಾವುತರು ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರ ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳತಕ್ಕವರು; ಆದರೆ ತರುಣ ಫಕೀರನ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ—" ನಾನು ಬರುವ ವರೆಗೆ ಆದಷ್ಟುಮಟ್ಟಿಗೆ ಮೇಲುಬಿದ್ದು ಯುದ್ಧದ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಅವರು ಏರಿಬಂದರೆ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಸುತ್ತ, ಮುಂದಕ್ಕೆ ಹೋಗಹತ್ತಿದರೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸುತ್ತ ಮಾತ್ರ ಇರಬೇಕೆ"ಂದು ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರು, ತಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಏರಿಬಾರದೆ ತಮ್ಮ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡುವಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ಹಿಂದೂ ಜನರ ಮೇಲೆ ತಾವೂ ಏರಿಹೋಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನೂ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆದೇ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಸೇನಾಪತಿಯು ತನ್ನ ವೀರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಉಪದೇಶಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಆ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—" ಎಲೈ ಬಾಯ್ಬಡಕನಾದ ಕನ್ನಡಿಗನೇ, ಹೀಗೆ ವೀರಾಧಿವೀರನಂತೆ ನಿನ್ನ ಕನ್ನಡ ವೀರರನ್ನು ಬೋಧಿಸುವ ನೀನು, ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೆಂಗಸಿನಂತೆ ಹೀಗೆ ಕಳುವಿನಿಂದ ಯಾಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ ? ಅದೇನೇ ಇರಲಿ, ಈಗ ಕಳ್ಳರಾದ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನಾವು ಹಿಡಿದಿರುವದಂತೂ ನಿಜವು; ಆದರೆ ಹೆಂಗಸರೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡುವದು ನಮ್ಮ ಯವನ ವೀರರ ಕೆಲಸವಲ್ಲ; ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ಶರಣುಬಂದು ರಾಣೀವಾಸದ ಜನರನ್ನೂ, ಸರ್ವಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ನಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯಾವ ಬಗೆಯಿಂದಲೂ ಹಿಂಸಿಸದೆ ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರನ್ನು ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದೊಯ್ಯುವೆವು; ನಮ್ಮ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಕಾರ್ಯವಾದ ಬಳಿಕ ನೀವು ಬೇಕಾದಲ್ಲಿಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಬಹುದು. ನಿಜವಾಗಿಯೆಂದರೆ ಕರ್ನಾಟಕವು ನಮ್ಮ ತಗಲಖ ಬಾದಶಹರ ಅಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದದ್ದಾಗಿರುವದರಿಂದ, ನೀವು ನಮ್ಮ ಪ್ರಜೆಗಳಾಗಿರುವಿರಿ. ನಿಷ್ಕಾರಣ ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮವಲ್ಲ. ಇದರಮೇಲೆಯೂ ನೀವು ನಮ್ಮ ಮಾತು ಮೀರಿ ಕಡಡಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಡಿದಾಡಿದರೆ, ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಪೆಟ್ಟು

ಬಿದ್ದು ವೇಳೆ ಆಗುವಂತೆ ನೀವು ನಮ್ಮ ಸೆರೆಯಾಳೂ ಆಗಬೇಕಾಗುವದು. ಬಡಿದಾಟವೇ ಆರಂಭವಾದ ಬಳಿಕ ನಿಯಮವೇನು ಉಳಿಯುವದು ? ಪಾಪ! ನಿರಪರಾಧಿಗಳಾದ ಹೆಂಗಸರಿಗೂ ಕೈತಪ್ಪಿ ಪೆಟ್ಟು ಬಿದ್ದಾವು. ಹೀಗೆ ಸ್ತ್ರೀ-ಜನಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಕಾರಣ ತಾಪಕೊಡುವುದು ಸ್ವಲ್ಪವೂ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಲ್ಲ; ಇದರ ಮೇಲೆಯೂ ನೀವು ತಾಪಕೊಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ತಂದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ಹೊಣೆಯು ನಾವಲ್ಲ; ಆದರೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ, ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯಂಥ ಲೋಕಸುಂದರಿಯನ್ನು ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಗುದ್ದಾಟದಲ್ಲಿ ಗಾಸಿಗೊಳಿಸುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಆ ಕನ್ನಡ ವೀರರ ಮುಖ್ಯನು ಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು— "ನಿರ್ಲಜ್ಜನಾದ ಖಾನಾ, ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ನೀನು ಸಂಭಾವಿತನೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡು ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಕಳವಿನ ಆರೋಪವನ್ನು ಯಾಕೆ ಹೊರಿಸುತ್ತೀ ? ಕಳವು-ಕೊಲೆ-ಸುಲಿಗೆಗಳನ್ನು ರಾಜ್ಯಸಂಪಾದನದ, ಹಾಗು ರಾಜ್ಯದಾಡಳಿತದ ಪ್ರಧಾನ ಸಾಧನಗಳೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ನಿಮಗೆ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿಯ ವಿಧಿ-ನಿಷೇಧವೆಲ್ಲಿರುವದು ? ರಾಜ್ಯಲೋಭದಿಂದ ನೀವು ಏನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ ಹೇಸುವದಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ನಿಮ್ಮ ವೀರಾಧಿವೀರರೆನಿಸುವ ಮಲಿಕಕಾಫರ, ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ ಮೊದಲಾದವರ ಚರಿತ್ರದಿಂದ ಜಗತ್ತೇ ಅರಿತಿರುವದು. ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ತಗಲುಖ ಮಹಮ್ಮದ ಬಾದಶಹನ ದಯಾಗುಣವೂ, ಪ್ರಜಾವಾತ್ಸಲ್ಯವೂ ಜಗತ್ಪ್ರಸಿದ್ಧವೇ ಇರುವವು. ಇಂಥ ಧರ್ಮಹೀನರಾದ ನಿಮ್ಮೊಡನೆ ಧರ್ಮಯುದ್ಧವನ್ನು ಮಾಡುವದೆಂದರೆ, ಧರ್ಮದ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿ ಹಾವಿಗೆ ಹಾಲೆರೆದಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ! ಮುಳ್ಳಿನಿಂದ ಮುಳ್ಳನ್ನು ತೆಗೆಯುವಂತೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ಕಳ್ಳರಾದ ಕೊಲೆಗಡಕರನ್ನು ಕಳವು-ಕೊಲೆಗಳಿಂದಲೇ ಶಾಸನ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಧರ್ಮಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನೀವು ಅಧಿಕಾರಿಗಳೇ ಅಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಶಾಸನವನ್ನು ಅಧರ್ಮದಿಂದ ಮಾಡುವದೇ ಯೋಗ್ಯವು. ಹುಚ್ಚನಾಯಿಯನ್ನು ಹೊಡೆಯಲಿಕ್ಕೇಕೆ ಬಣ್ಣದ ಕೋಲು ? ಮರೆಗೆ ನಿಂತಾಗಲಿ, ಮುಂದೆ ನಿಂತಾಗಲಿ ಅದನ್ನು ಬಡಿಗೆಯಿಂದ ಬಡಿದುಕೊಂಡು ಜನತೆಗೆ ನಿರ್ಭಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವದಷ್ಟೇ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವು; ಅದರಂತೆ ಐಶ್ವರ್ಯದ ಮದದಿಂದ ಹುಚ್ಚರಾಗಿದ್ದ ನಿಮಗೆ ಧರ್ಮದ

ಸಂಬಂಧವೇನು ? ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಿಗಾಗಿ ಧರ್ಮವಿರುವಂತೆ. ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರಿಗಾಗಿ ಅಧರ್ಮವೇ ಎದುರಾದರೆ ಜೋಡಿಯು ಒಪ್ಪುವದು. ವಿವೇಕಹೀನನಾದ ಖಾನಾ, ಸಮುಸುದ್ದರಿಯ ಕುಸ್ತಿಯೇ ಜನರು ಮೆಚ್ಚುವಂತಹ ಕುಸ್ತಿಯಲ್ಲವೆ ? ವಿಧಿನಿಷೇಧವಿಲ್ಲದೆ ಎಂಜಲ ಪತ್ರಾವಳಿಯನ್ನು ನೆಕ್ಕುತ್ತ, ನಾಚಿಕೆ-ಹೇಸಿಗೆಗಳಿಲ್ಲದೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಹಂಬಲದಿಂದ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಓಡುತ್ತ ಬಾಳುವ ನಾಯಿಯಂತೆ, ಹೊನ್ನು-ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಸುಲಿಗೆಯ ಆಸೆಯಿಂದ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ, ಮತ್ತು ಅದೇ ಆಸೆಯಿಂದ ಈಗ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಧರ್ಮಲಂಡನಾದ ನಿನಗೆ ಸ್ತ್ರೀಜನದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಈ ಪರಿ ಆದರ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾಚಿಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೇ ? ಈ ಹೆಂಗಸರ ಮೇಲೆ ಕೈ ಎತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಸುವ ಖಾನಾ, ಗಂಡಸರನ್ನು ನೋಡಿ ಯುದ್ಧಮಾಡಿ ನಿನ್ನ ಪೌರುಷವನ್ನು ಪ್ರಕಟ ಮಾಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಿಮ್ಮಂಥ ನರರಾಕ್ಷಸರ ಅನೀತಿಯ ಆಚರಣೆಯ ಭಯದಿಂದ ಯಾವ ಉಪಾಯದಿಂದಾದರೂ ತಮ್ಮ ಮರ್ಯಾದೆ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪಾರಾಗುವವರ ಮೇಲೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಯಾಕೆ ಓಡಿಬಂದೆ ! ಯಾವ ನೀಚ ದೇಶದ್ರೋಹಿಯು ನಿನಗೆ ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದನು ? ಆದರೂ ನಾನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳು. ನೀನು ಧರ್ಮಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಿದ್ದರೆ, ಇಗೋ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಯಾರನ್ನು ಕಳಿಸುವೆ ಹೇಳು; ಅಥವಾ ಮಂದಿಯನ್ನೇಕೆ ಕಳಿಸುವೆ, ನೀನೇ ಬಾ. ಅಬಲೆಯರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವದು ಪುರುಷರ ಧರ್ಮವಿದ್ದು, ಹಾಗೆ ನೀನು ಇವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಸುರಕ್ಷಿತ ಇವರನ್ನು ಹೋಗಗೊಟ್ಟು ಪುರುಷನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳು; ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಧರ್ಮಯುದ್ಧವನ್ನಾದರೂ ಮಾಡು, ಇದಾವದೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಾರದೆ " ಇವರೇನು ಹೆಂಗಸರು " ಎಂದು ಉದ್ದಾಮತನದಿಂದ ನಮ್ಮೊಡನೆ ಜಗಳಿದರೆ ನಾವು ಗಂಡಸರಂತೂ ಇರಲಿ, ಇಗೋ ಇಲ್ಲಿರುವ ವೀರಪುತ್ರಿಯರೂ, ವೀರಪತ್ನಿಯರೂ ಆದ ಈ ಸ್ತ್ರೀಜನರು ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಜನ ಸಂಬಂಧಿಕರೂ ಆತನ ಕೂಡ ಪ್ರಜೆಗಳೂ ಆಗಿರುವದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಅಗಾಧ ಸತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಇರರು ! ಖಾನಾ, ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಡು, ಈ ಕನ್ನಡ ವೀರಪರಿವಾರವಂತೂ ಇರಲಿ, ಸ್ತ್ರೀ ಪರಿವಾರದ ಒಂದು

ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ನಿನ್ನ ಗಂಟಲಲ್ಲಿ ಇಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಒಮ್ಮೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೈಯನ್ನಾದರೂ ನೋಡಿಬಿಡು."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಆ ಕನ್ನಡ ಸೇನಾನಾಯಕನು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ಒಂದು ಮೇಣೆಯ ಬಾಗಿಲು ಪಕ್ಕನೆ ತೆರೆದು ಮೇಣೆಗೆ ಹಾಕಿದ ಬುರುಕೆಯು ಓರೆಯಾಗಲು, ಮೇಲುವಸ್ತ್ರದ ಮುಸುಕಿನಿಂದ ಒಪ್ಪುತ್ತಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಸೇನಾಪತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— "ವೀರ ನರಸಿಂಗ, ಸ್ವಲ್ಪ ತಾಳು, ಹಾಗೆ ಮುಂದುವರಿದು ಹೋಗಬೇಡ. ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷರು ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಒದಗಿದಾಗ ಸತ್ವರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಹೋಗುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಸತ್ವದ ಬಲದಿಂದ ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಿರುವದಲ್ಲದೆ, ನಾವು ಸತ್ವಸ್ಥರೆಂದು ತೋರಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ತ್ಯಾಗಮಾಡುವದು ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯೋದ್ದೇಶವಲ್ಲ; ರಾಷ್ಟ್ರದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಸರ್ವಸ್ವದ ತ್ಯಾಗ ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದರಿಂದ, ತನ್ನ ಸತ್ವಹಾನಿಯಾಗುವುದರಿಂದ ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರೆ ಸತ್ವಹಾನಿಯನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಆದರೆ ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ದೊರೆತರೂ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಾನಿಯನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾಗದು. ಆತ್ಮನ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೇ ಆತ್ಮನ ಸರ್ವಸ್ವದ ಪೋಷಕವಾದದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಏನನ್ನಾದರೂ ಬಿಡಬೇಕು; ಆದ್ದರಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಹೆಣಗುವ ನಾವು ಈಗ ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಮಾತಿನಂತೆ ಅವರ ಅಧೀನರಾಗೋಣ; ಆದರೆ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೆಳಗಿಡಲಾರೆವೆಂಬುದನ್ನು ಖಾನರವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳು. ಅದಕ್ಕೆ ಅವರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಖಾನರ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗೋಣ; ಅವರು ಯಾವ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ, ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಸೌಜನ್ಯವನ್ನು ತೋರುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ, ಕಾರ್ಯಾರ್ಥಿಗಳಾದ ನಾವು ಅದರ ಉಪಯೋಗವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳತಕ್ಕದ್ದು. ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಬಾಧೆ ಬಂದರೆ ಇಂದೇ ತೋರಿಸುವ ಶೌರ್ಯ-ಸಾಹಸಗಳನ್ನು ಅಂದು ತೋರಿಸಿದರಾಯಿತು" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, "ಮಹದಾಜ್ಞೆಯೆಂ"ದು

ವೀರನರಸಿಂಗನು ಸಮ್ಮತಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಆ ವಸ್ತ್ರಾಚ್ಛಾದಿತ ಸ್ತ್ರೀಯು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಮಾತಾಡಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಬ್ದುಲ್‍ರಹಿಮಾನನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಪಟ್ಟು ತನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಆ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ಫಕೀರರ ಕಡೆಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ನೋಡಲು, ಅವರಲ್ಲಿ ಮೊದಲನೆಯ ಫಕೀರನು ಖಾನನಿಗೆ— "ಆ ಮಾತು ಹಾಗೆಯೇ ಸರಿ. ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದರೆ ಈ ಈ ರಾಣೀವಾಸದ ಜನರು ವೀರಾಧಿವೀರರಾದ ಪುರುಷರ ಮಾಗ್ಗಲು ಮಡಚಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ-ಮುಂದೆ ನೋಡರು; ಆದ್ದರಿಂದ ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಇವರನ್ನು ಸೆರೆ ಹಿಡಿದು ಛಾವಣಿಗಂತು ಒಯ್ಯೋಣ" ಎಂದು ಹೇಳಲು ಅಬ್ದುಲ್‍ರಹಿಮಾನನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— 'ಈ ಜನರನ್ನು ಹೀಗೆಯೇ ನಮ್ಮ ಪಾಳಯಕ್ಕೆ ಹಿಡಿದೊಯ್ದು ಇವರ ವಿಚಾರವನ್ನು ನಾಳೆಗೆ ಮಾಡೋಣ, ಈಗಲೇ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಡಿಸುವ ಆಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದು ಸರಿಯಲ್ಲ. ಇಂದು ಮಾಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾಳೆಗೆ ಮಾಡಿದರಾಯಿತು; ಇಷ್ಟು ಉದಾತ್ತವಿಚಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನವನ್ನು ನಾನು ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಮಾಡಿ ಸಂಪಾದಿಸಲೇಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಸಂಪಾದಿಸುವಾಗ ಪ್ರಾಣ ಹಾನಿಯಾದರೂ ನಾನು ಲೆಕ್ಕಿಸೆನು' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ, "ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಸಶಸ್ತ್ರವಾಗಿಯೇ ನಮ್ಮ ಸ್ವಾಧೀನವಾಗಬೇಕೆಂ"ದು ಹೇಳಲು, ಅವರು ಕೂಡಲೇ ಅವನ ಸ್ವಾಧೀನವಾದರು! ಸೇರಿಗೆ ಸವ್ವಾಸೇರು ಗಂಟುಬಿದ್ದರೆ ಹೀಗಾಗುವದೇ ಸರಿ!

೫೨. ಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಪಜಯ!

ಅಬ್ದುಲ್‍ರಹಿಮಾನನ ದಂಡಿನ ಛಾವಣಿಯ ಭವ್ಯವಾದ ದರ್ಬಾರದ ಡೇರೆಯು; ಬೆಳಗಿನ ಎಂಟು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯವಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಹಿಡಿದು ತಂದಿದ್ದ ರಾಣೀವಾಸದ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಖಾನನು

ಆತುರಪಡುತ್ತಲಿದ್ದಾನೆ. ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಆತನ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದೊಳಗಿನ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಸರದಾರರೂ ಶೂರ ದಂಡಾಳುಗಳೂ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಡೇರೆಯು ಜನರಿಂದ ಕಿಕ್ಕಿರಿದು ತುಂಬಿಹೋಗಿದೆ. ಮುಸಲ್ಮಾನ ದಂಡಾಳುಗಳು ಡೇರೆಯ ಹೊರಗೆ ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಅವರ ಜತೆಯಲ್ಲಿಯೇ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಶೂರ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೈನ್ಯವೂ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಾಗಿ ತನ್ನ ಒಡೆಯನ ಸಂಕೇತದಂತೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಲು ಸಜ್ಜಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದೆ. ಖಾನನು ಕರೆಕಳುಹಿದ್ದರಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನೂ, ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ತಮ್ಮ ಶೂರ ಸರದಾರರೊಡನೆ ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬಂದು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ನಿನ್ನೆ ಬಂದಿದ್ದ ಆ ತೇಜಸ್ವಿಗಳಾದ ತರುಣ ಫಕೀರರಿಬ್ಬರೂ ಖಾನನ ಎಡ-ಬಲಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಸಭಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು—“ವೀರರೇ, ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಹಿಡಿದು ತಂದಿದ್ದ ರಾಣೀವಾಸದ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಕುರಿತು ಈಗ ವಿಚಾರಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನೆ ನಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ ಈ ತರುಣ ಫಕೀರರು, ಹಾಗು ನಮ್ಮ ದೋಸ್ತ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಸರದಾರರು ಹೇಳಿದ ಸುದ್ದಿಗಳಿಂದಲೇ ಈ ಸುಯೋಗವು ಬಂದೊದಗಿರುವದು. ಈಗಿನ ನಮ್ಮ ವಿಚಾರಣೆಯ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಮ್ಮ ಆ ಸರದಾರರೂ, ತರುಣ ಫಕೀರರೂ ಯೋಗ್ಯ ಸಹಾಯ ಮಾಡುವರೆಂದು ನಂಬಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಿಂದೂಜನರ ಗುಪ್ತ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ತಿರುವೇಂಕಟ ಸರದಾರರ ಸೈನ್ಯವು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಹೊರಗೇ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದ್ದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷದ ಮಾತು! ನಮ್ಮ ತಿರುವೇಂಕಟ ಸರದಾರರು ದೊಡ್ಡ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಈ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಕೃತಜ್ಞನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಸಂಪತ್ತೆಲ್ಲ ರಾಣೀವಾಸದೊಡನೆ ಈಗ ಕೊಂಬಿದ್ದು ಬಂದಿರುವದರಿಂದ, ಈಗ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯೆಂದರೆ ಒಳಗೆಲ್ಲ ಹೊರಟು ಹೋಗಿ ಬರಿಯ ಸಿಪ್ಪೆಯು ಟೊಂಕಳಿ ಉಳಿದಂತಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ನಮ್ಮ ಬಾದಶಹರ ಪರಾಕ್ರಮಿಯಾದ ಸೈನ್ಯವು ಸಹಜವಾಗಿ ಊದಿ ಹಾರಿಸಬಹುದು; ಇದೆಲ್ಲ ಸರಿ; ಆದರೆ

ಮಹಾ ತಂತ್ರಗಾರನಾದ ಮಾಧವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ತಂತ್ರದ ನೆಲೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವದು ಬಹು ಕಷ್ಟವಾದದ್ದರಿಂದ, ರಾಣೀವಾಸವೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ಗೋಷೆಯ ನೆವದಿಂದ ನಮಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಮರೆಯಾಗಿರುವ ಈ ಜನರು ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಾದರೂ ಇರುವರೋ ಇಲ್ಲವೋ, ಎಂಬುದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಗಿದೆ. ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಮೇಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೇ ಮಾತಾಡಿದ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ಗಂಭೀರ ಭಾಷಣವನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗಿನಿಂದ ನನ್ನ ಮತಿಯು ಗುಂಗಾಗಿ ಹೋಗಿದೆ. ದನಿಯೇನೋ ಸ್ತ್ರೀಯರದು; ಆದರೆ ಮಾತುಗಳು ವೀರಾಗ್ರಣೀ ಪುರುಷರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಒಪ್ಪಬಹುದಾದ ಮುತ್ಸದ್ದೀತನದವಾಗಿದ್ದವು, ದನಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಅವಳೊಬ್ಬಳು ಮಾತ್ರ ಸ್ತ್ರೀಯಿರುವಳೆಂಬುದು ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ, ಆದರೆ ಉಳಿದ ಈ ಸ್ತ್ರೀಯರೆನಿಸುವ ಮೇಣೆಯೊಳಗಿನ ಜನರೂ, ಅವರ ದಾಸಿಯರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಬುರುಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಜನರೂ ನಿಜವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರೆ ಇರಬಹುದೇ? ಮಾತಾಡಿದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ದನಿಯ ಮೇಲಿಂದ ಸ್ತ್ರೀಯಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೂ, ಅದರ ಧೈರ್ಯವು ಎಷ್ಟು ವಿಲಕ್ಷಣವಾದದ್ದು! ಈಗ ನಾವು ಮಾಡಿರುವ ದಂಡಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕಿಂತ ಒಂದು ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಸಂಗಗಳೇ ಒದಗುತ್ತಲಿರುವವು. ಇವೆಲ್ಲ ಶತ್ರುಗಳ ಗೂಢ ತಂತ್ರಗಳಾಗಿರಬಹುದೋ? ಅಥವಾ ನಾವು ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ದುರ್ಬಲರಾಗಿರುವ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಮ್ಮಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕೈಲಾಗದೆ ಹೀಗೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರಬಹುದೋ? ಹಾಗೆ ಅವರು ದುರ್ಬಲರಾಗಿದ್ದರೆ, ಅಥವಾ ಒದ್ದಾಡುವವರಾಗಿದ್ದರೆ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕೂಡ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪದಿರುವ ಕಾರಣವೇನು? ನನಗಂತೂ ಇವರ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವು ತಿಳಿಯಲೊಲ್ಲದು" ಎಂದು ನುಡಿದು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ಈ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ನೀವೇನು ತರ್ಕಿಸುವಿರಿ?" ಎಂದು ಕೇಳಲು, ತಿರುವೇಂಕಟನು—"ಖಾವಿಂದ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತಂತ್ರದಿಂದ ನಾನೂ ಮೂಢನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದೇನೆ. ಇಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಬಲವು ಹೆಚ್ಚಿರಬಹುದೆಂಬುದರ ಗಂಧವು ಕೂಡ ನನಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗ ಎತ್ತ ನೋಡಿದರೂ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಒಡ್ಡಿದ ಬಲೆಯೇ ಕಾಣುತ್ತದೆ; ಆದರೂ ಈಗ ಕೋಟೆಯ ಗುಪ್ತದ್ವಾರದಿಂದ ಹೊರ

ಬಿದ್ದು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಇದು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ರಾಣೀವಾಸವಿರಬಹುದಾಗಿ ತೋರುತ್ತದೆ. ಅಷ್ಟು ಧಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಮಾತಾಡಿದ ತರುಣಿಯು ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯೇ ಇರಬಹುದು. ಅಂಥ ವೀರಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುತ್ರಿಯಿಂದಲ್ಲದೆ ಉಳಿದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಂದ ಅಂಥ ಪೌರುಷದ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಡಲಾರವು. ಒಬ್ಬ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಇಡಿಯ ಕರ್ನಾಟಕದ ಗಂಡು-ಹೆಣ್ಣು ಬಡಿದು ಎಬ್ಬಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪದಂತೆ ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದ ಹಾಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಯಾಗುವ ವರೆಗೆ ಆ ಕರ್ನಾಟಕರೂಪ ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪವು ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ವಿಷ ಕಾರದೆ ಬಿಡದು. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಹೊರಟು ಹೋಗಿರುವ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕವು ಜೀವದ ಹಂಗುದೊರೆದು ನಿಂತಂತೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಪ್ರಾಣಭಯವನ್ನು ಬಿಟ್ಟವರು ಯಾವ ಭಯಕ್ಕೆ ಭೀತರಾದಾರು? ಆದರೂ ಬಾದಶಾಹಿಯ ಹಿತಚಿಂತಕರಾದ ನಾವು ಭಯಪಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪವು ಎಷ್ಟು ಭಯಂಕರವಾದರೂ ಗರುಡನ ಮುಂದೆ ಅದರ ಆಟ ದಿರುವ ಹಾಗೆ, ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಆಟವು ನಡೆಯ ನಡೆಯಲಾರದು. ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿರುವಂತೆ ನಾನು ಈಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಯುದ್ಧವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ಸೇರದ ಹಾಗಿದ್ದರೂ, ತಮಗೆ ನನ್ನ ಸೈನ್ಯದ ಸಹಾಯವು ತಪ್ಪದೆ ಒದಗುವದು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಶೂರ ದಂಡಾಳುಗಳು ಅತ್ತಿಂಪಕ್ಕೇ ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿದಂತೆ, ಈಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ಘಾತಪಾತಗಳು ಒದಗಿದರೆ ಅವನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೆಲವು ಶೂರ ದಂಡಾಳುಗಳು ಹೊರಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ಆದರೆ ಖಾವಿಂದ, ಈಗ ನಾವು ರಾಣೀವಾಸದ ವಿಚಾರಕ್ಕೆ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ಅದನ್ನು ಬಲವಾದ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಮೊದಲು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಯತ್ನ ಮಾಡಬೇಕು. ಹೊರಗಿನಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ನುಗ್ಗುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ಸೈನ್ಯವು ಅತ್ತಿಂದಕ್ಕೇ ಓಡಿ ಹೋದದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ವಿಲಂಬವಾಗದು. ಈಗ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿರುವ

ರಾಣೀವಾಸದಲ್ಲಿ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಮುಖ್ಯಮುಖ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ ಇರುವರು. ಅವರನ್ನು ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಹುಕ್ಕನು ಸ್ವತಃ ಬಂದಿರಲೇಬೇಕು. ಈಗ ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಕೈ ಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಅವರ ಚಿಕಿತ್ಸೆಗೆ ಬೀಳದೆ ಮೊದಲು ಕೋಟೆ ಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಹುಕ್ಕನೂ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿರುವುದರಿಂದ ಕೋಟೆಯು ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಆಗಿರುವದು; ಅದನ್ನಷ್ಟು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಖ್ಯರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದರೆ ಬಂದ ಕೆಲಸವಾದಂತಾಯಿತು ”

ಈ ನೋರೆಗೆ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಹೇಳಿದ್ದು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ಮನ ಸ್ಸಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ; ಯಾಕಂದರೆ ಮೆಚ್ಚಿದವರಿಗೆ ಹೆಗ್ಗಣವೇ ಮುದ್ದೆನ್ನುವಂತೆ, ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ಕಣ್ಣುಮುಟ್ಟಿ ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಅವನ ಕ್ಷುದ್ರ ವಿಚಾ ರವೇ ಅವನಿಗೆ ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಒಮ್ಮೆ ತಿರುವೇಂಕಟನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಂಶಯಪಟ್ಟಿದ್ದ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಂಶಯಗ್ರಸ್ತವಾಗುತ್ತಲಿತ್ತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ— ' ಈ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಹಿಂದುವಾಗಿರುವುದರಿಂದ, ಕೂಡಿದ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಕುಲೀನ ಹಿಂದೂ ಸ್ತ್ರೀಯು ಅಪಮಾನವಾಗುವದು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿ ಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಅಥವಾ ಮೂಲತಃ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಇಲ್ಲದಿರುವದು ಅವನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದು ಈಗ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದರಿಂದ ಮೋಸವು ಹೊರಬಿದ್ದೀತೆಂಬ ಭಯವು ಅವನನ್ನು ಬಾಧಿಸುತ್ತಿರಬಹುದು; ಅಥವಾ, ತಾನು ಕಣ್ಣಿಟ್ಟಿದ್ದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಅನ್ಯರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳುವುದು ಈ ದ್ರೋಹಿಯಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬರುತ್ತಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಅವನ ವಿಚಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಾನು ಮಾಡುವದೇನು ? ಈಗಲೇ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವದರಿಂದ ಎರಡರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಾರ್ಯವಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಾಗುವುದು; ಪದ್ಮಿನಿಯು ಇದ್ದರೆ ಆ ತೇಜಸ್ವಿನಿಯನ್ನು ನೋಡಿದ ಸಮಾಧಾನವು ನನ ಗಾಗುವುದು; ಪದ್ಮಿನಿಯು ಇರದೆ ಶತ್ರುಗಳ ಮೋಸದಿಂದ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಘಾತ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಈ ತಿರುಗಾ ಫಕೀರರ ಮುಖಾಂ ತರ ಯೋಚಿಸಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಆ ದುಷ್ಟತನವು ಬೈಲಿಗೆಬಿದ್ದು, ಈಗಲೇ ಅವ

ರೆಲ್ಲರ ಶಾಸನ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವುದು. ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು, ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಹೊರಗಿನ ಹಿಂದೂ ಸೈನ್ಯವು ನಮ್ಮನ್ನು ಮುತ್ತಿ, ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನವರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಣಿಯುವಾಗ ಈ ಇನ್ನೂರು-ಮುನ್ನೂರು ಜನ ಆರಿಸಿದ ಶೂರರು ನಮ್ಮ ಗಂಟಲಿಗೆ ಗಾಣವಾಗಬಹುದು! ಆದ್ದರಿಂದ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ಬಿಟ್ಟು ಈಗಲೇ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವೆನು ' ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕುರಿತು— " ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಅಸಮರ್ಪಕವೆಂದು ನಾನು ಹೇಳುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಈ ರಾಣೀವಾಸದ ಜನರ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಇಲ್ಲದ ಸಂಶಯಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿವೆ; ಆ ಸಂಶಯ ನಿವಾರಣವಾಗದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮುಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುವಹಾಗಿರುವುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಈಗಲೇ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಬೇರೆ ರಾಜ ಸ್ತ್ರೀಯರೂ, ಅವರ ದಾಸಿಯರೂ ಇಷ್ಟೇ ಜನರು ದರ್ಬಾರಕ್ಕೆ ಬರಲಿ; ಅವರ ರಕ್ಷಕರ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿಲ್ಲ; ನನಗೆ ಸಂಶಯ ಬಂದಿರುವದು ಗೋಷೆಯ ಜನರ ಸಂಬಂಧದಿಂದಷ್ಟೇ! ಗೋಷೆಯ ಜನರು ಸ್ತ್ರೀಯರಿರುವುದರ ಬದಲು ಪುರುಷರಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂಶಯವು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಧಿಸತೊಡಗಿದೆ. ಇದಲ್ಲದೆ ಸಶಸ್ತ್ರ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳಿಂದ ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ಅನರ್ಥವಾಗುವ ಪ್ರಸಂಗವಿರುವುದರಿಂದ, ರಾಣೀವಾಸದ ರಕ್ಷಕರೆಲ್ಲರ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕಸಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುವುದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗ ನಮ್ಮ ಯವನ ಸೈನ್ಯಭಾಗವನ್ನು ಕಳಿಸಿ ಹಿಂದೂ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿಸಿ, ರಾಣೀವಾಸದ ಸ್ತ್ರೀಜನವನ್ನು ಒಡತರಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವೆನು " ಎಂದು ಹೇಳಲು, ತಿರುವೇಂಕಟನು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— " ತಮ್ಮ ಚಿತ್ತ; ನನಗೆ ಹಿತವಾಗಿ ತೋರಿದ್ದನ್ನು ನಿಮಗೆ ನಾನು ಹೇಳಿದೆನು. ನಿಮಗೆ ಹಿತವಾಗಿ ತೋರಿದಂತೆ ನೀವು ಮಾಡುವಾಗ ನಾನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರಾಯಿತು; ಆದರೂ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವೆನು, ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಈಗ ಪರೀಕ್ಷಿಸುವುದರಿಂದ ನಿಮಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಹಿತವಾಗದು! " ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮಾತನ್ನು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಲಕ್ಷಿಸಲಿಲ್ಲ; ಆ ರಜಪೂತ ಸರದಾರನು ಬೇಡೆಂದು ಹೇಳಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಆ ಯವನ ಸೇನಾಪತಿಯ ಹಟವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋಯಿತು. ಬಳಿಕ ತಿರು

ವೇಂಕಟನ ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೆ ತನ್ನ ಒಬ್ಬ ಶೂರ ಸರದಾರನನ್ನು ಕುರಿತು — "ರಣಮಸ್ತಖಾನ, ಹೋಗು, ನಿನ್ನ ಶೂರ ಯವನ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರಾಣೀವಾಸದ ರಕ್ಷಕರನ್ನು ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರರಾಗಿ ಮಾಡಿ, ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಾ. ಅವರು ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರರಾಗುವದಿಲ್ಲವೆಂದು ಚಂಡಿತನ ಮಾಡಿದರೆ ಸಶಸ್ತ್ರರಾಗಿಯೇ ಅವರನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಾ, ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಡಿಸುವೆನು; ಅಥವಾ ನಮ್ಮ ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವರು ಸಶಸ್ತ್ರರಾಗಿ ಇದ್ದು ಮಾಡುವದಾದರೂ ಏನು? ಈ ರಾಣೀವಾಸವೇ ನನಗೆ ಮೋಸದ್ದಾಗಿ ತೋರುವದರಿಂದ ಮೊದಲು ಅವರ ಸತ್ಯಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರಿತುಬಿಡುವೆನು. ಅದು ರಾಣೀವಾಸವಾಗಿರದೆ, ಮೋಸದಿಂದ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ ವೀರರ ತಂಡವಾಗಿದ್ದರೆ, ಕೂಡಲೆ ಅವರೆಲ್ಲರನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಚಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಶೂರ ಸೈನಿಕರು ಹೊರಗೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಿರುವರು" ಎಂದು ಹೇಳಲು, ತನ್ನ ಮಾತನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಸಿಟ್ಟಾದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಹೊರಟು ಹೋಗಬೇಕೆಂದು ಮೇಲಕ್ಕೆದ್ದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು — "ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ಹಾಗೆ ಹೋಗಲಾಗದು. ಒಂದು ತಪ್ಪಿಗೆ ಏನಾಗುವದೆಂಬುದನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೋಡಿಯೇ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದು. ಕುಲೀನ ಸಾಧ್ವಿಯರು ಹಿಂದುಗಳೇ ಇರಲಿ, ಮುಸಲ್ಮಾನರೇ ಇರಲಿ, ಅವರ ಅಪಮಾನವು ಕೂಡಿದ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಾಗುವದು ಹಿತಕರವಲ್ಲ. ಈ ಮಾತು ಖಾನಸಾಹೇಬರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾರದಿದ್ದರೂ; ಕೌರವ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ವೀ ದ್ರೌಪದಿಯ ಅಪಮಾನವಾದದ್ದರಿಂದುಂಟಾದ ಮಹಾ ಅನರ್ಥವನ್ನು ಅರಿತ ನೀವು ಹೀಗೆ ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸಿ ಹೋಗತಕ್ಕದ್ದಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಶತ್ರುತ್ವವು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಂಗಡ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಖಾನಸಾಹೇಬರು ಹೇಳಿಕೇಳಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ನೀವು ಅದನ್ನು ದುರ್ಲಕ್ಷಿಸುವದು ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷತ್ರಿಯತ್ವಕ್ಕೆ ಲಾಂಛನಪ್ರದವು; ಆದ್ದರಿಂದ ಖಾನರ ಈ ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ನೀವು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಲೇಬೇಕು. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರಸ್ತ್ರೀಯರ, ಅವರಲ್ಲಿಯೂ ಕುಲೀನ ಮನೆತನದ ಹಿಂದೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಪಮಾನವು ನಿಮ್ಮ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿ ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಬಹುದೆ?" ಅನ್ನಲು,

ತಿರುವೇಂಕಟನು ತನ್ನ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನ ನನ್ನು ಕುರಿತು— “ಖಾನಸಾಹೇಬ, ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ನನ್ನ ಪ್ರತಿಬಂಧವಿರುತ್ತದೆ. ನೀವು ಪುರುಷ ವರ್ಗವನ್ನು ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರವಾಗಮಾಡಿರಿ, ಅಥವಾ ಅವರ ಶಿರಚ್ಛೇದ ಮಾಡಿರಿ ಆದರೆ ನೀವು ಸ್ತ್ರೀಜನರ ಮೇಲೆ ಮಾತ್ರ ಬಲಾತ್ಕಾರ ಮಾಡಲಾಗದು!”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನೆರೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೈಕೆಳಗಿನ ಸರದಾರನು, ಅದ ರಲ್ಲಿ ಕಾಫರನಾದ ಹಿಂದುವು ತನ್ನ ಅಪಮಾನ ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಶೂರನಾದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಕ್ರೋಧಸಂತಪ್ತನಾಗಿ ಅಂಗಾಲಿನಿಂದ ನಡು ನೆತ್ತಿಯ ವರೆಗೆ ಉರಿಯುತ್ತ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕುರಿತು— “ತಿರುವೇಂಕಟ, ನಿಷ್ಕಾರಣವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಸಂತಾಪಗೊಳಿಸಿ ಅಂತಃಕಲಹವನ್ನುಂಟು ಮಾಡ ಬೇಡ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಎಂಥ ಅನರ್ಥವಾದರೂ ನಾನು ರಾಣೀವಾಸ ವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಯೇ ತೀರುವೆನು. ನನ್ನ ಈ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಾಗುವವನು ಯಾವನಿದ್ದರೂ ಅವನನ್ನು ಮೊದಲು ತುಂಡರಿಸಿ ನನ್ನ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡು ವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿಯಲು, ತಿರುವೇಂಕಟನೂ ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿದನು. ಆಗ ಖಾನನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಮೊದಲ ನೆಯ ಫಕೀರನು ಖಾನನನ್ನೂ, ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನೂ ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಗಾಂಭೀ- ರ್ಯದಿಂದ— “ಖಾನಸಾಹೇಬ, ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ಮೊದಲು ನಿಮ್ಮ ಕತ್ತಿಗಳನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿರಿ. ತೀವು ಕಾಂಚನಗಡದಿಂದ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ಹೀಗೆ ಅಂತಃಕಲಹದಿಂದ ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸು ವದಕ್ಕಾಗಿಯಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಮಾನರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸ್ವತಃ ಸಮರ್ಥಳಾಗಿರುವಾಗ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ನೀವು ಆಕೆಯ ಮಾನವನ್ನು ಕಳೆಯಲು ಎಷ್ಟರವರು? ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ನೀವು ಆಕೆಯ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಯಲು ಎಷ್ಟರವರು? ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ವಿ ಯರ ಸತ್ವವು ಎಷ್ಟು ತೀಕ್ಷ್ಣವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನೀವಿಬ್ಬರೂ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ನೋಡಿರಿ; ಪತಿವ್ರತೆಯರ ಮಾನವನ್ನು ಕಾಯಲು, ಅಲ್ಲಾನು ಸಮರ್ಥನಿರುವನು. ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆಗುವದು ಆಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಸಂಗವಾದರೂ ಬರಲಿ. ಹ್ಯಾಗೂ ರಣಮಸ್ತಖಾನನು

ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಹಿಡತರಲು ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ, ಏನಾಗುವದೋ ನೋಡೋಣ ಖಾನಸಾಹೇಬ, ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಯೇ ತೀರುವೆನೆನ್ನುವ ನಿಮಗೆ ನಾನು ಬೇಡೆನ್ನುವದಿಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲೇ ಕೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆನ್ನುವ ನಿಮಗೂ ನಾನು ಬೇಡೆನ್ನುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ತಕ್ಕ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವುದರೊಳಗೆ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮೊಳಗೆ ನೀವು ಹೊಡೆದಾಡಬೇಡಿರೆಂದು ಕೈ ಮುಗಿದು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಆರ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರ ಮಹಾ ತೇಜಸ್ಸನ್ನು ನೋಡಿ ನಿಮ್ಮಿಬ್ಬರಿಗೂ ಬಿಟ್ಟುಕಡ್ಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬರುವಾಗ ನೀವೇಕೆ ಇಷ್ಟು ಅಭಿಮಾನಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು ಬಡಿದಾಡುತ್ತೀರಿ? ಇರಲಿ, ಕರೆಯ ಹೋದ ರಣಮಸ್ತಖಾನನಾದರೂ ಬರಲಿ. ಅಲ್ಲಿಯ ವರೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿರಿ. ಖಡ್ಗ ಹಿರಿಯುವ ಪ್ರಸಂಗ ಬಾರದೆ ದುರಭಿಮಾನದಿಂದ ನಿಷ್ಕಾರಣ ಖಡ್ಗ ಹಿರಿಯುವ ನಿಮ್ಮನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ನಗೆ ಬರುತ್ತದೆ" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಆ ತೇಜೋವಂತನ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವರಿಬ್ಬರು ವೀರರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿ ಫಕೀರನ ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ತಮ್ಮ ಮೋರೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಣೀವಾಸದವರು ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರರಾಗಲು ಒಪ್ಪದ್ದರಿಂದ ರಣಮಸ್ತಖಾನನು ಅವರನ್ನು ಸಶಸ್ತ್ರವಾಗಿಯೇ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು.

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಗರಡಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಡಿದ ಕನ್ನಡ ವೀರರ ಈಗಿನ ಠಿಸ್ತು ನೋಡುವ ಹಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ರಾಣೀವಾಸದ ಜನರನ್ನೂ, ಅವರ ದಾಸಿಯರನ್ನೂ ನಡುವೆ ಹಾಕಿ ಅವರ ಸುತ್ತಲೂ ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ನಿಂತು ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಆ ಸಂತಪ್ತ ಮುಖಮುದ್ರೆಗಳನ್ನೂ, ಜಗತ್ತನ್ನೇ ತೃಣೀಕರಿಸುವ ಅವರ ಧೀರೋದಾತ್ತ ಭಾವವನ್ನೂ, ಸ್ವಾಮಿ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಿಯ ಜೀವಿತಗಳನ್ನು ತೃಣಸಮಾನವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಅವರ ನಿಸ್ಪೃಹತೆಯ ಲಕ್ಷಣವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಬೆರಗಾದರು. ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನ ದರ್ಬಾರದ ಡೇರೆಯು ದಟ್ಟವಾಗಿ ತುಂಬಿ ನೆರೆದಿದ್ದರಿಂದ ಈ ಎಲ್ಲ ಜನರನ್ನು ಅದು ಹಿಡಿಯುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರಾಣೀವಾಸದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಒಳಗೆ ಬರಬೇಕೆಂದರೆ ಕನ್ನಡ ವೀರರು ಅದಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರಾಣೀವಾಸದ ದಾಸಿಯರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವರೇ

ನೂರಾರು ಜನರಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಏನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಬಗ್ಗೆ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನೂ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಡೇರೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೈಲಿಗೆ ದರ್ಬಾರ ನೆರೆಸುವದು ಯೋಗ್ಯವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ತೋರಿ ಅವನು ಹಾಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಕೂಡಲೆ ಡೇರೆಯೊಳಗಿನ ಜನರು ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಹೊಸ ದರ್ಬಾರು ನೆರೆಸುವಾಗ ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯೂ, ಗದ್ದಲವೂ ಉಂಟಾದವು! ಯಾರು ಎಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬ ತಾರತಮ್ಯ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಶತ್ರು-ಮಿತ್ರರು ಸರಿಬೆರಿಕೆಯಾಗಿ ಬೆರೆತರು. ಈ ಗದ್ದಲಡಲ್ಲಿ ಮಾದರ ದುರಗಪ್ಪನು ಯಾವ ಮಾಯದಿಂದಲೋ ತನ್ನ ಶೂರ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಜನರಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೊಲೆಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿಯವರೂ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಇವರು ಸ್ಪೃಶ್ಯರು, ಇವರು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರು ಎಂಬ ವಿಚಾರವೇ ಜನರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಾವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಮುಗಿಬಿದ್ದು ಹ್ಯಾಗೆ ಮುಂದುವರಿದ್ದೇವೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ವಿಚಾರದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯವರು ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿದ್ದರು. ಆಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯ ಜಾತಿಭೇದ, ಎಲ್ಲಿಯ ಮತಭೇದ; ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಉಪನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರೂ ಸ್ಪೃಶ್ಯರೂ ಮುಟ್ಟಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ, ದೂರಿದ್ದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ದೂರ ಇದ್ದು ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗರು ಈಗ ಅಕ್ಷರಶಃ ಪಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಬರಬರುತ್ತ ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಹೊಲೆಯನೂ, ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ ಭುಜಕ್ಕೆ ಭುಜವಾಸಿಸಿ ಪರಾಕ್ರಮ ತೋರಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗದ ಎದುರು ನೋಡು ತ್ತಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ಸೈನಿಕರೂ ಸಜ್ಜಾಗಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೆದರಿದರೂ, ಅವನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯುವವನಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ಯಾಕೆಂದರೆ ಅವನು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಷ್ಟು ಮುಂದೇ ಹೋಗಿದ್ದನು. ತಿರುವೆಂಕಟನ ಮಾತು ಮೀರಿ ಹಟ ಹಿಡಿದ ತಾನು ಈಗ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದರೆ ತನ್ನ ಜನರಲ್ಲಿಯೇ ತನ್ನ ಬಗರು ಉಳಿಯಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಆ ಭಾವನೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ

ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಹೆಸರಾದ ಶೂರನೂ ಆಗಿದ್ದನು. ಅವನ ದಂಡಾಳುಗಳೂ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹಿಂಜರಿಯುತಕ್ಕವರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರ ನಿಜವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ಅರಿಯದೆ ಇದ್ದ ಅವರು ತಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಕಃಪದಾರ್ಥವಾಗಿ ಭಾವಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಮಹಾ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ದರ್ಬಾರವನ್ನು ನೆರೆಸಿ ತಾನು ಉಚ್ಚಾಸನದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆತನ ಶೂರ ಪರಿವಾರವು ಅನುವು ನೋಡಿ ಆತನ ಎಡಬಲಗಳಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿತು. ಆ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ಫಕೀರರು ಮಾತ್ರ ಖಾನನ ಎಡಬಲದ ಬದಿಯ ತಮ್ಮ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರಾಣೀವಾಸವು ರಕ್ಷಕರಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಲ್ಪಟ್ಟು ನಿಲ್ಲುವಂತೆ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತು.

ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಏನಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಉಭಯ ಪಕ್ಷದವರೂ ಎದುರು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಥ ಆ ಮಹಾ ಸಭೆಯೂ ಪಿಟ್ಟೆಂದು ಮಾತಾಡದೆ ಸ್ತಬ್ಧವಾಗಿ ಕುತೂಹಲದಿಂದ ನಿಂತುಕೊಂಡಿತ್ತು. ಜನರ ದೃಷ್ಟಿಗಳೆಲ್ಲ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಂದ ರಾಣೀವಾಸದ ಕಡೆಗೆ, ರಾಣೀವಾಸದಿಂದ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳುತ್ತಿದ್ದವಲ್ಲದೆ ಮೂರನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಅವುಗಳ ಸುಳಿದಾಟವೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ತನ್ನ ಸತ್ವಪರೀಕ್ಷೆಯ ಕಾಲವೇ ಒದಗಿ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಖಾನನು ವಿಚಾರಮಗ್ನನಾದನು. ನೋಡನೋಡುತ್ತ ತನ್ನ ಸುತ್ತಲು ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರು ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವದನ್ನು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಫಂದ-ಫಿತೂರಿಯ ಸುಳಿದಾಟವಾಗಿರುವದೆಂದು ಆತನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮೇಲೆ ಅವನು ಹಲ್ಲು ಕಡಿಯುತ್ತ ಕೆಂಪಡರಿದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದನು. ಅತ್ತ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು. ತಿರುವೇಂಕಟನೇ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಗೊಟ್ಟನೆಂದು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದನು. ಸೈನ್ಯದ ಕಾವಲಿನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದು ನೆಟ್ಟಗಾಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಆತನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಟ್ಟನು; ಆದರೂ ಕಠಿಣ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಒದಗಿದ್ದರಿಂದ ರಣಶೂರನಾದ ಆ ಖಾನನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಉರಿಯು ಹತ್ತಿ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕುರಿತು—

ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನ— "ತಿರುವೇಂಕಟ, ನಿನ್ನ ರಾಜದ್ರೋಹವು

ನಿನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವುದೋ? ಇಷ್ಟುಜನ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರು ಎಲ್ಲಿಂದ ಬಂದರು?"

ತಿರುವೇಂಕಟ—"ಖಾನಸಾಹೇಬ, 'ನಾನು ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಯೇ ತೀರುವೆನೆಂ'ಬ ನಿಮ್ಮ ಹಟಮಾರಿತನದ ಹೊರತು ನನಗೆ ಬೇರೆ ಏನೂ ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲ. ರಾಜದ್ರೋಹವು ನಿಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಣುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದ್ದರೆ ಅದು ನಿಮ್ಮ ಯವನರ ಕ್ರೂರತನದ ಫಲವಾಗಿರಬಹುದು. ಇರಲಿ, ಈಗ ವಿಚಾರವೇಕೆ? ಮೊದಲು ರಾಣೀವಾಸದ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಗಲಿ."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮರ್ಮಭೇದಕ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಮೈಮರೆತು ರಣಮಸ್ತಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು—"ರಣಮಸ್ತಖಾನ, ಏನು ನೋಡುವೆ? ಈ ಬುರುಕಿಯ ಜನರನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬಾ." ಎನ್ನಲು, ಕನ್ನಡ ವೀರರು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಹಿರಿದರು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಯವನ ವೀರರೂ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಹಿರಿದಿದ್ದರು. ಇಂಥ ಉಭಯರು ಕೈಗೆ ಕೈ ಹತ್ತುವ ಪ್ರಸಂಗವಿರಲು, ತಿರು-ವೇಂಕಟನು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯೊಡನೆ ಎದ್ದುನಿಂತು—"ಬಾದಶಾಹಿಯ ಹಿತಚಿಂತಕರಾದ ವೀರರೇ, ನಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾಪತಿಯ ಅವಿಚಾರದಿಂದ ಇನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗುವದಾದ್ದರಿಂದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆ ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹೊರಟು ಹೋಗುವೆನು. ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನರು ನನಗೆ ರಾಜದ್ರೋಹಿಯೆನ್ನಲಿ, ಏನಾದರೂ ಅನ್ನಲಿ ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗವೇನಾದರೂ ಬಂದರೆ ಬಾದಶಾಹಿಯ ಉಪ್ಪು ಉಂಡ ಈ ಸೇವಕನು ನಾನು ಬಾದಶಾಹಿಯ ಗೌರವ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಪ್ರಾಣ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧನಿರುವೆನೆಂಬುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡಿರಿ; ಖಾನರ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠೆಯ ಬೆಳಕು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೀಳುವ ವರೆಗೆ ನಾನು ಅವರ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ಕೈ ಹಾಕುವುದಿಲ್ಲ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಅವನು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯೊಡನೆ ಹೊರಟು ಹೋದನು. ಆಗ ಅವನ ಪರಿವಾರವೂ ಅವನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಶೂರ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕಳಿಸತಕ್ಕವನು; ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ಶತ್ರುಪಕ್ಷಕ್ಕೆ

ತಾನಾಗಿ ಅನುಕೂಲ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಹಾಗಾಗುವದೆಂದು ತಿಳಿದು. ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮೇಲಿನ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ನುಂಗಿಕೊಂಡನು ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಇತ್ತ ಮೇಣೆಯೊಳಗಿಂದ ನಿನ್ನೆ ರಾತ್ರಿ ಗಂಭೀರ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಟಂತೆ ಈಗಲೂ ಹೊರಡಹತ್ತಿದವು. ಆ ಮೇಣೆಯೊಳಗಿನ ಸ್ತ್ರೀಯು ತನ್ನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಕುರಿತು—“ ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ, ಈಗ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿರಿ. ಈ ಹಟವಗಾರಿ ಖಾನನ ಹಟವನ್ನು ನಾನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಬಿಡುವೆನು. ಈತನು ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾಡುವದಾದರೂ ಏನು ? ಆಚಾರ್ಯರು ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಹೋದಾಗಲೇ ನಮ್ಮ ಮಾನ-ಮರ್ಯಾದೆಗಳೂ, ಜೀವಿತಗಳೂ ಹಾಳಾಗಿ ಹೋದಹಾಗಾಗಿರುತ್ತವೆ. ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಬಿಡುವಾಗ ನಾವು ಹ್ಯಾಗೂ ಜೀವದ ಹಂಗುಬಿಟ್ಟೇ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡ ವೀರರು ನೀವು ಕರ್ನಾಟಕದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಖಾನನ ಪಾರುಪತ್ಯ ಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥರಿದ್ದರೂ, ನನ್ನಂಥ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯ ಮಾನ ರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಇಷ್ಟು ಸಾಹಸ ಮಾಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಮಾನಭಂಗದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕನ್ಯೆಯರಿಗೆ ಅನ್ಯರು ಕಲಿಸುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಂಥ ತರುಣಿಯರ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡವೀರರಾದ ನಿಮ್ಮ ಶೌರ್ಯದ ಸ್ವಚ್ಛಂದದ ವಿಕಾಸಕ್ಕೆ ತೊಂದರೆಯಾಗುತ್ತಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಸತ್ವವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ಈ ಯುವನನ ಮಟ್ಟು ಎಷ್ಟಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿಯೇಬಿಡುವೆನು. ಈ ಯವನ ವೀರರ ಹರಿದ ಕತ್ತಿಗಳು ನಮ್ಮಂಥ ತರುಣಿಯರ ರಕ್ತ ಕುಡಿದು ತೃಪ್ತವಾಗಲಿ, ನಮ್ಮಂಥ ಅಬಲೆಯರ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ಖಾನನ ಇಷ್ಟು ಅಟ್ಟಹಾಸವೇ ? ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ವೈರಾಗಿಣಿಯೊಡನೆ ನಾನು ಹ್ಯಾಗೂ ಪ್ರಾಣತ್ಯಾಗ ಮಾಡುವವಳಿರುವೆನು; ಅಂದಬಳಿಕ ಈ ಖಾನನ ಕಾಲಲ್ಲಿ ಇಂದೇ ನನ್ನ ದೇಹಪಾತವಾದರೆ ತಪ್ಪೇನು ? ” ಎಂದು ನುಡಿದು ಮೇಣೆಯೊಳಗಿದ್ದ ಒಬ್ಬ ಬುರುಕಿಯ ಸ್ತ್ರೀಯು ಥಕ್ಕನೆ ಹೊರಬಿದ್ದು ನೆಟ್ಟಗೆ ಖಾನನ ಎದುರಿಗೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ದಾಸಿಯರೂ. ಕೆಲ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ರಕ್ಷಕರೂ ಆಕೆಯನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅವರಲ್ಲಿ ಮಾದಿಗರ

ದುರಗಪ್ಪನು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯ ತೀರ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಆಗ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಖಾನನನ್ನು ಕುರಿತು— “ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನ, ರಣಮಸ್ತ-ಖಾನನು ನನ್ನನ್ನು ಯಾಕೆ ಹಿಡಿದೆಳೆಯಬೇಕು ? ಇಗೋ, ನಿನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ ನೋಡು. ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ಧೈರ್ಯವಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಮೈಮುಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಬುರುಕೆಯನ್ನು ತೆಗೆ ! ”

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು ಖಾನನ ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ಕೊಳ್ಳಲು, ಎಲ್ಲರೂ ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟು ಚಿತ್ರದ ಗೊಂಬೆಗಳಂತೆ ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟರು, ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಬಿಟ್ಟರು. ಆಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಹಿಂದು ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಬ್ಬರೂ ಮೋಹನಾಸ್ತ್ರದಿಂದ ಮೋಹಿತರಾದಂತೆ ಮಿಕಿ-ಮಿಕಿ ಕಣ್ಣುಬಿಡುತ್ತ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ನೋಡುವದನ್ನಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡದಾದರು ! ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಖಾನನ ಸ್ಥಿತಿಯಂತೂ ವಿಲಕ್ಷಣವಾಯಿತು. ಅಂಥ ವೀರನೆಂದರೇನು, ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ಮುಟ್ಟುವ ಧೈರ್ಯವಾಗಲೊಲ್ಲದು. ಆಗ ಆ ಬುರುಕೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕ್ರೋಧಾವೇಶದಿಂದ— “ ದುಷ್ಟನಾದ ಖಾನಾ, ಆರ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿಡಂಬನೆಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟು ಅಭಿಲಾಷೆಯೆ ? ಕೃಷ್ಣಸರ್ಪವನ್ನು ತಡವಹೋದ ಕ್ಷುದ್ರ ಇಲಿಯು ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಎರವಾಗುವಂತೆ, ಈಗ ನೀನು ನನ್ನ ಈ ಶಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗು ” ಎಂದವಳೇ ಖಾನನ ಮೇಲೆ ದುಮುಕಿ ಕಠಾರಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ಇರಿದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆ ಇಬ್ಬರು ತರುಣ ಫಕೀರರೂ, ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನೂ, ಬುರುಕೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಶೂರ ಕನ್ನಡಿಗರೂ ತಮಗೆ ಎದುರಾದವರನ್ನು ತುಂಡರಿಸುತ್ತ ಆ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದರು. ಆ ಅನರ್ಥವು ಒದಗಿದ ಬಳಿಕ ಹಿಂದು-ಮುಸಲ್ಮಾನರಲ್ಲಿ ಭಯಂಕರವಾದ ಕಾಳಗವಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವೀರರ ರಕ್ತದಿಂದ ಭೂಮಿಯು ನೆನೆಯಿತು ! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯ ಸೈನ್ಯವು ಹೊರಗಿನಿಂದಲೂ, ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಸೈನ್ಯವು ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನಿಂದಲೂ ಯವನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಹಣಿಯಹತ್ತಿದರೂ, ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರು ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿ ತಮ್ಮ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಕಾದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದು ತನ್ನ ಯವನ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು— “ ವೀರರೇ, ನಿಮ್ಮ ಮುಖ್ಯ ಸೇನಾ

ಪತಿಯು ಮರಣ ಹೊಂದಿಡನೆಂದು ತಿಳಿದು ಧೈರ್ಯಗೆಡಬೇಡಿರಿ. ಇಗೋ, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮುಖ್ಯನಾಗಿ ಬಾದಶಹರ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಖಾನನನ್ನು ಕೊಂದು ಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನೂ, ಆಕೆಯ ರಕ್ಷಕರನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಶೂರ ಸೈನಿಕರು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ತಂದಿರುವರು; ಆ ತರುಣ ಫಕೀರರ ವೇಷದಿಂದ ಇದ್ದ ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರೂ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿದ್ದಾರೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಎದೆಗೆಡಬೇಡಿರಿ ಇನ್ನೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತು ನೀವು ಹೀಗೆಯೇ ಶೌರ್ಯದಿಂದ ಕಾದಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ರಣಭೂಮಿಯಿಂದ ಓಡುವರು" ಎಂದು ಹೇಳಲು, ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಆವೇಶದಿಂದ ಕಾದಹತ್ತಿದರು. ತಿರುವೇಂಕಟನ ಭವಿಷ್ಯದಂತೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕನ್ನಡಿಗರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ತಂತ್ರದಂತೆ ಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಪಜಯಪಟ್ಟು ಸಮರಭೂಮಿಯಿಂದ ಓಡಿಹೋಗಿ ಕೆಲವರು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು; ಕೆಲವರು ಸೆರೆಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟರು; ಕೆಲವರು ದಾರಿ ಸಿಕ್ಕತ್ತ ಓಡಿಹೋದರು. ರಾಣೀವಾಸವೂ, ಅದರ ರಕ್ಷಕರಾದ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ವೀರರೂ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಕೈಸೇರಿದರು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಪೂರ್ಣ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾಗಿ, ಅವರು ಕಂಪಲಿಯನ್ನು ಸುಲಿಯುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕೇಳತೊಡಗಿದರು!

೫೩. ರಾಜತಂತ್ರದ ಕೌಟಿಲ್ಯ

ತಿರುವೇಂಕಟನ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸುಲಿಯಹೋದರು; ಆದರೆ ಅಲ್ಲಿಯೇನಿದೆ ಮಣ್ಣು! ಹೆಣದ ಹೂಗೆ, ಬರಿದಾದ ಮನೆಗಳು, ಸಮರಭೂಮಿಯಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದಿದ್ದ ದಂಡಾಳುಗಳು ಇವರ ಹೊರತು ಲಾಭದಾಯಕ ವಿಷಯಗಳೇನೂ ಆ ಯವನ ಸೈನಿ

ಕರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ! ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರಂತೂ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದರು. ಅವರು ತಿರುವೇಂಕಟನೊಡನೆ ಆಲೋಚಿಸಿ, ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನನ್ನು ಗೂಢತಂತ್ರದ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದದ್ದರಿಂದ, ಆ ಯವನ ಸೇನಾಪತಿಯು ಪ್ರಾಣಕ್ಕೆ ಎರವಾದ್ದಲ್ಲದೆ. ನಿಜವಾದ ಜಯವು ಹಿಂದೂ ಜನರಿಗೆ ಆಗಿದ್ದಾಗೂ, ಮುಂದಿನ ಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಅವರು ಈಗ ಅಪಜಯಪಟ್ಟ ಸೋಗು ಹಾಕಿದ್ದು ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ದಂಡಾಳುಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ, ಅವರು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಯೋಗದಿಂದ ತಮಗೆ ಜಯವಾಯಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಹೆಣದ ಹೊಗೆಯು ನಿಜವಾದ ಹೆಣದ ಹೊಗೆಯೇ ಆಗಿರದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಒಗೆದ ಚರ್ಮ ಸುಡುವ ಹೊಗೆಯಾಗಿತ್ತು. ತಿರುವೇಂಕಟನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರ ಬೋಧದಿಂದ ಸನ್ಮಾರ್ಗಕ್ಕೆ ಹತ್ತುವ ಮೊದಲು ಒಂದು ದುರಾಲೋಚನೆ ಮಾಡಿದ್ದನೆಂದು ಹಿಂದೆ ಹೇಳಿದೆಯಷ್ಟೆ? ಆ ದುರಾಲೋಚನೆಯೆಂದರೆ, ಮೋಸದಿಂದ ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವದು; ಆದರೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರ ಸದ್ಬೋಧದಿಂದ ಅವನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಟ್ಟು ತನ್ನ ದುರಾಲೋಚನೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿದ್ದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯು – ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಈ ಆಲೋಚನೆಯನ್ನೇ ಈಗ ನಮಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳೋಣ. ನೀವು ಪದ್ಮಿನಿಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಗುಪ್ತದ್ವಾರದಿಂದಲೇ ಪದ್ಮಿನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಣೀವಾಸದ ಜನರನ್ನೂ, ಸರ್ವಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಹೊರಡಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕು— ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕರು ಫಕೀರರ ವೇಷದಿಂದ ಆ ವರ್ತಮಾನವನ್ನೂ, ಹಿಂದೂ ಜನರ ಸೈನ್ಯವು ಹೊರಗಿನಿಂದ ಮುತ್ತಿಗೆ ಹಾಕುವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಿ, ಕನ್ನಡ ವೀರರ ತಂಡವನ್ನು ಯವನಸೈನ್ಯ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಈ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ರಾಣೀವಾಸವು ನಮ್ಮ ಹತ್ತರವೇ ಇದ್ದಂತಾಗುವದರಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನ್ಯಕ್ಕೆ ಕಂಪಲಿಂಗ ಸುಲಿಗೆಗೆ ನಿರ್ಬಾಧವಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಬಹುದು ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನನ್ನು ಕೊಂದ ಕೂಡಲೆ ತಿರುವೇಂಕಟನು

ಮುಖ್ಯಸ್ಥನಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ ನೆವದಿಂದ ಕಾಂಚನಗಡದಲ್ಲಿದ್ದ ಸುಲಿಕನಾಯಕನನ್ನು ವಂಚಿಸಬೇಕೆಂದು ಆ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಸೂಚಿಸಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನವು ಇನ್ನು ಎರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಿ ಬೈರಾಗಿಣಿ-ಪದ್ಮಿನಿಯರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ಈಡೇರುವದೆಂದು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ಅಭಿಪ್ರಾಯಪಟ್ಟಿದ್ದನು. ಅದರಂತೆ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರು, ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿ, ತಿರುವೇಂಕಟ ಈ ಮೂವರ ಒಳಸಂಚಿನಿಂದ ಈ ತಂತ್ರರಚನೆಯಾಗಿದ್ದು, ಅದು ಐಬು ಹತ್ತದಂತೆ ನೆರವೇರಿತು. ಯವನ ಸೈನಿಕರು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ತಮಗೆ ಜಯವಾಯಿತೆಂದು ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು. ಅವರಿಗೆ ಕಂಪಲಿಯ ಸುಲಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವಂಥ ಲಾಭವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಈ ಮೊದಲೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿರುವ ಕಂಪಲಿಯ ರಾಜಕೀಯ ಸಂಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಭಾಗ ದೊರೆತೇ ದೊರೆಯುವದೆಂದು ಅವರು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ತಾನು ಸುಲಿಗೆಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ತಮಗೆ ಜಯವಾದ ಬಗ್ಗೆ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಸಂಶಯ ಉಂಟಾಗಬಹುದೆಂತಲೂ, ಹಾಗೆ ಸಂಶಯ ಉಂಟಾಗದಂತೆ ಸುಲಿಗೆಗೆ ಅಪ್ಪಣೆ ಕೊಟ್ಟಾಗ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯಾಗಬಾರದೆಂತಲೂ ತಿಳಿದು, ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಗುಪ್ತಸ್ಥಳದಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಸಂಪತ್ತಿನ ಬದಲು ವಿವಿಧ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ರಾಣೀವಾಸವನ್ನೂ ಕೋಟೆಯಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಅವನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸಿದ್ದನು. ಆದ್ದರಿಂದಲೇ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ಕಂಪಲಿಯಲ್ಲಿ ಹೊನ್ನು-ಹೆಣ್ಣುಗಳ ಲಾಭವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಫರರಾದ ಹಿಂದುಗಳು ಕೋಟೆಯ ಗುಪ್ತ ಮಾರ್ಗಗಳಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಸಗೊಳಿಸಿದರೆಂದು ಅವರು ಹಲ್ಲುಕಡಿದರು! ಆದರೂ ತಾವು ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಬಗ್ಗೆ ಅವರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿ ಅವರು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು!

ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗಾದರೂ ಇಷ್ಟೇ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವನು ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರನ್ನು ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರ ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ರಾಣೀವಾಸದೊಡನೆ ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಕಾಂಚನಗಡದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿಸುವವನಿದ್ದನು; ಆಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೂ,

ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಮಲಿಕನಾಯಬನಿಗೆ ತಿಳಿಸಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಯುದ್ಧದ ಎಲ್ಲ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಸವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಉಪ್ಪು-ಖಾರ ಹಚ್ಚಿ ಬರೆದನು. ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಹೋಗಿ ಹೊಂದಿದ ಅಪಘಾತವನ್ನೂ, ಆ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ತಾನು ತೋರಿಸಿದ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನೂ, ರಾಣೀವಾಸ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯ, ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ಜನರು, ಇವರ ಸೆರೆಹಿಡಿದದ್ದನ್ನೂ ಆ ಪತ್ರದಲ್ಲಿ ಸವಿಯಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದನು. ಹಾಗೆ ತಾನು ಬರೆದ ಪತ್ರವನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಿಗೆ ತೋರಿಸಿ ಒಬ್ಬ ರಾವುತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟು ಬೇಗನೆ ನಾಯಬ ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಿ ಅದನ್ನು ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು ! ಪತ್ರದ ಹಿಂದಿನಿಂದಲೇ ತಾನು ಯಾವತ್ತು ಪರಿವಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟನು; ಯಾಕಂದರೆ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆ ಮೊದಲು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಯಾಗಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯ ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯನು ತನ್ನವರನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿದ್ದನೆಂದು ಬೇರೆ ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ.

ತಿರುವೇಂಕಟನು ಸಕಲ ಪರಿವಾರದೊಡನೆಯೂ, ಸೆರೆಯಾಳುಗಳೊಡನೆಯೂ, ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರರಾದ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರೊಡನೆಯೂ ಕಾಂಚನಗಡ ಕಡೆಗೆ ನಡುವೆ ಎಲ್ಲಿಯೂ ನಿಲ್ಲದೆ ಸಾಗಿದನು. ಭೈರಾಗಿಣಿ-ಪದ್ಮಿನಿಯರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆ ಇನ್ನೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಹ್ಯಾಗಾದರೂ ಮರೆಮೋಸಗಳಿಂದ ಅವರೊಬ್ಬರನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಯೊಳಗಿಂದ ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕಾಗಿದ್ದರೆ ಭೈರಾಗಿಣಿಯೂ ಪದ್ಮಿನಿಯೂ ಮಾಡಬಾರದ ಯುಕ್ತಿ-ಪ್ರಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಮಹಾಸಾಹಸದಿಂದಲೂ, ತಮ್ಮ ಜೀವದ ಹಂಗು ಇಡದೆಯೂ ಅವರನ್ನು ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಹೊರಟು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಒಪ್ಪುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ; ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದರೆ ಆ ಯೋಗಿಶ್ರೇಷ್ಠರನ್ನು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಲು ಯಾರು ಸಮರ್ಥರಾಗಬಹುದು ? ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅಣಿಮಾದಿ ಅಷ್ಟ ಮಹಾ ಸಿದ್ಧಿಗಳೂ,

ಪರಕಾಯ ಪ್ರವೇಶಾದಿ ಕ್ಷುದ್ರ ಸಿದ್ಧಿಗಳೂ ಸಾಧ್ಯವಾಗಿದ್ದವು. ತಮ್ಮ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರು ಲೋಕಕ್ಕೆ ಅಂಜಿಕ್ಕರೇ ಆಗಿದ್ದರು; ಅಂದಬಳಿಕ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪೌರುಷವೂ, ಕರ್ತೃತ್ವವೂ ಉಂಟಾಗಲೆಂತಲೂ, ಅವರಲ್ಲಿ ಅಂಥ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಬಂದದ್ದನ್ನು ತಾವು ನೋಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದ ಬಂಧನರಹಿತರಾದ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಡಾಣಡಂಗುರವಾಗಿ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದೇ ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈ ಮಾತನ್ನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ತಿಳಿಸಿ ಹೇಳಿದ್ದರಿಂದ, ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿಯುವುದೇ ಆಚಾರ್ಯರ ಸೆರೆಬಿಡಿಸೋಣವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅಂಥ ಮಹಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಹಸಪಡುತ್ತಿದ್ದರು. ತಿರುವೇಂಕಟನು ಕಳಿಸಿದ ರಾವುತನು ಬಹು ವೇಗದಿಂದ ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಮಲಿಕನಾಯಬನಿಗೆ ಪತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಅದನ್ನು ಓದಿ ನಾಯಬನು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು. ಆ ಪತ್ರದ ಸಂಗತಿಯು ಆತನಿಗೆ ತೀರ ಅಶಕ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ತನ್ನ ಸೈನ್ಯವು ಎಷ್ಟು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದರೂ ಇಷ್ಟು ಬೇಗನೆ ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ವೀರರನ್ನೂ, ಪದ್ಮಿನಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ಜನಾನಖಾನೆಯನ್ನೂ, ಸರ್ವ ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದು ತೀರ ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ಆತನು ಭಾವಿಸಿದನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಮರಣಹೊಂದಿರಲು, ತಿರುವೇಂಕಟನು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಂದನೆಂಬುದಂತೂ ಆತನಿಗೆ ಸಂಭವನೀಯವಾಗಿ ಸರ್ವಥಾ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇದರಲ್ಲಿ ಏನೋ ಮೋಸವಿರುತ್ತದೆಂದು ಆ ಶ್ರೇಷ್ಠ-ಮುತ್ಸದ್ದಿಯು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ, ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲುಗಳನ್ನು ಭದ್ರವಾಗಿ ಇಕ್ಕಿಸಿ ಕಾವಲುಗಳನ್ನು ಬಿಗಿಮಾಡಿ ಯುದ್ಧದ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಲು ಅಧಿಕಾರಿಗಳನ್ನು ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ನಾಯಬನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇವಕರು ಭದ್ರವಾಗಿ ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದಲ್ಲದೆ, ಅವರಿರುತ್ತಿದ್ದ ಮನೆಯ ಮಹಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಬೀಗಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಆ ಶೂರನೂ, ಮಹಾಮುತ್ಸದ್ದಿಯೂ ಆದ ಆ ನಾಯಬನು ತಮ್ಮ ಯಾವನರ ಗೌರವವನ್ನು ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿರುವದೆಂದು ತಿಳಿದು,

ಒಂದು ಕ್ಷಣವಾದರೂ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಪಡೆಯದೆ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಿರುವೇಂಕಟನ ಸೈನ್ಯದ ಇರವನ್ನೂ, ಅವನ ಚಲನವಲನವನ್ನೂ, ಬೇರೆ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನೂ ಅರಿತುಕೊಂಡು ಬರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಅತ್ಯಂತ ವಿಶ್ವಾಸದ ಶೂರ ಜನರೊಡನೆ ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ರಾಯಭಾರಿಯನ್ನೇ ಆ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಮಧ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ಕಳಿಸಿಕೊಟ್ಟನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬ ಸವಾರನು ಬಂದು ತಿರುವೇಂಕಟನ ಸೈನ್ಯವು ಕೋಟೆಯಿಂದ ಮೂರು ಮೈಲಿನ ಮೇಲೆ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿರುವುದೆಂದು ನಾಯಬನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ತಿರುವೇಂಕಟನು ಇಷ್ಟು ತ್ವರೆಯಾಗಿ ಸೈನ್ಯ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದದ್ದನ್ನು ಕೇಳಿಯಂತೂ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಸಂಶಯಪಟ್ಟನು. ಹೀಗೆ ಬರುವದರಲ್ಲಿ ತಿರುವೇಂಕಟನ ವಿಚಾರವು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತಾನು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಅಜಾಗರೂಕವಾಗಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಹಣಿದು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಸ್ವಾಧೀನಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಾಯಬನು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಅವಸರದಿಂದ ನಾವು ಹೋಗುವುದರಿಂದ ಧೂರ್ತನಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಸಂಶಯಪಟ್ಟು ಅತ್ಯಂತ ದಕ್ಷತೆಯಿಂದಲೂ, ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದಲೂ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಬಂಧ ಮಾಡುವನೆಂಬುದನ್ನು ರಾಜಕಾರಣ ಪಟುವಾದ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೂ ಅರಿತಿದ್ದರು: ಆದರೂ ತಾವು ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಸಕಲ ಸಿದ್ಧತೆಯಿಂದ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಅರ್ಪಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತ ಮಾಡಿಯೇ ತೀರುವೆವೆಂಬ ದರ್ಪಿನಿಂದ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅವರಾದರೂ ನಾಯಬನ ಮುತ್ಸದ್ದಿತನ-ಪರಾಕ್ರಮಗಳನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸುವವರಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅವರು ತಮ್ಮ ನಿರೀಕ್ಷಣ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ನಾಯಬನ ಕಡೆಯಿಂದ ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಂಶಯವೂ ಬರಬಾರದೆಂದು ಮಾಡಬಹುದಾದ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿ ಅವರು ಸೈನ್ಯದ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಅವರು ತರ್ಕಿಸಿದಂತೆ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಶೂರನಾದ ರಾಯಭಾರಿಯು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕಂಡು ಅಭಿನಂದಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ಬಂದು, ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಶೋಧಿಸಿದನು; ಆದರೆ

ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಆ ಯವನ ಕಾರಭಾರಿಗೆ ಯಾವ ಸಂಶಯವೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರೆಲ್ಲ ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರರಾಗಿದ್ದರು. ರಾಣೀವಾಸವನ್ನೂ, ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ ಯವನ ಸೈನ್ಯವೇ ಸಶಸ್ತ್ರವಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ತಿರುವೇಂಕಟನ ವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಾಗಲಿ, ಅವನ ಚಲನವಲನದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸಂಶಯ ಬರುವಂಥ ಲಕ್ಷಣವೇನೂ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಆ ಕಾರಭಾರಿಯು ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ತನ್ನ ಹೃದಯವನ್ನು ತಿಳಿಸಿದ— "ಸರದಾರಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮ ಈ ಅಪೂರ್ವ ವಿಜಯವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾಯಬಸಾಹೇಬರು ಸಂತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದು, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿ ತಮಗಾದ ಆನಂದವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಈಗ ಕಳುಹಿದ್ದಾರೆ. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಯೋಗ್ಯ ರೀತಿಯಿಂದ ಸತ್ಕರಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ಗೊತ್ತಾದಂತೆ ನಿಮಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಅಪ್ಪಣೆ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಬಾದಶಹರ ಕಡೆಗೆ ನಿಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದ ಸಂಪೂರ್ಣ ವರ್ಣನವನ್ನು ಬರೆದು ಪತ್ರ ಕಳಿಸಿರುವರು. ಅದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಬರುವ ವರೆಗೆ ತಾವು ಇಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಡು ಬಿಟ್ಟಿರಬೇಕೆಂದು ನಾಯಬಸಾಹೇಬರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾಗಿದೆ. ಬಾದಶಹರಿಂದ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಮಹಾ ಸಮಾರಂಭದಿಂದ ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಕರೆದೊಯ್ದು ಆನೆಗುಂದಿಯ ಸಂಸ್ಥಾನದ ಸನದನ್ನು ತಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲಾಗುವದು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮುಖಚರ್ಯದಲ್ಲುಂಟಾಗುವ ಬದಲಾವಣೆಗಳನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಪರೀಕ್ಷಿಸತೊಡಗಿದನು.

ತಿರುವೇಂಕಟನು ರಣಶೂರನು ಮಾತ್ರ ಇದ್ದದ್ದರಿಂದ ಇಂಥ ಹೇಚುಪೇಚುಗಳನ್ನು ಅರಿಯದವನಾಗಿದ್ದರೂ ರಾಜಕಾರಣಪಟುವಾದ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೂ ಈ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರಬಹುದೆಂದು ಮನಗಂಡವರಾಗಿದ್ದು, ಅಂಥ ಪ್ರಸಂಗ ಒಂದರೆ ಏನು ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕು, ಹ್ಯಾಗೆ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಎಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲೇ ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿಗೆ ಕಲಿಸಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಕರ್ಮ-ಧರ್ಮ ಸಂಯೋಗದಿಂದ ಕನ್ನಡ ಜನರಿಗೆ ಅನುಕೂಲ ಕಾಲವೇ ಒದಗಿಬರಲು, ತಿರುವೇಂಕಟನು ಕಾರಭಾರಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ಕಂಗೆಡದೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ— "ಹಾಗೇ ಆಗಲಿ; ನಾಯಬರ

ಇಚ್ಛೆ; ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವದಷ್ಟು ನನ್ನ ಕೆಲಸವು. ಬೇಕಾದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ದುರ್ಗದೊಳಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು; ಬಾದಶಹರ ಪುಣ್ಯದಿಂದಲೂ ನಾಯಬಸಾಹೇಬರ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಯಾದರೂ ನಮಗೇನು ಕೊರತೆಯಾಗುವ ಹಾಗಿದೆ? ತಿರುಗಿ ನಾಯಬರು ಸೂಚಿಸುವ ವರೆಗೆ ನಾನು ಈ ಸ್ಥಳ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲುವದಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಆ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನೂ, ಶಸ್ತ್ರಹೀನವಾಗಿರುವ ಈ ಕನ್ನಡವೀರ ಪರಿವಾರವನ್ನೂ, ಕಂಪಲಿಯ ಸರ್ವಸಂಪತ್ತನ್ನೂ ಹೀಗೆ ಇಲ್ಲಿ ಬೈಲಲ್ಲಿ ಇರಗೊಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಇವರೆಲ್ಲರನ್ನೂ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾದ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿಡುವುದು ನನಗೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಇದರ ಮೇಲೆ ನಾಯಬಸಾಹೇಬರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ನಡಕೊಳ್ಳುವೆನು." ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, "ಒಳ್ಳೇದು, ಈ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾಯಬರಿಗೆ ತಿಳಿಸುವೆನು" ಎಂದು ಹೇಳಿ ಕಾರಭಾರಿಯು ತನ್ನ ವೀರ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಹೊರಟು" ಹೋಗಿ ನಡೆದ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾಯಬನಿಗೆ ನಿವೇದನ ಮಾಡಿದನು.

ತನ್ನ ಕಾರಭಾರಿಯು ಹೇಳಿದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಕೇಳಿ ನಾಯಬನು ವಿಚಾರಕ್ಕೊಳಗಾದನು. ಕಾರಭಾರಿಯ ಮಾತಿನಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾಯಬನು ಸಂಶಯಪಡುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸೆರೆಯಾಳುಗಳನ್ನೂ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ, ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ, ರಾಣೀವಾಸವನ್ನೂ ಬೈಲಲ್ಲಿಡುವದಕ್ಕಿಂತ ತಿರುವೇಂಕಟನು ಹೇಳಿದಂತೆ ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಭದ್ರವಾಗಿ ಇಡುವದು ಅವನಿಗೂ ಸಮರ್ಪಕವಾಗಿ ತೋರಿತು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾಯಬನು ತನ್ನ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಭಾರಿಯನ್ನು ಕುರಿತು— "ಸೈಯದಖಾನ, ನಿನ್ನ ಮಾತಿನ ಮೇಲಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅಷ್ಟು ಸಂಶಯಪಡುವ ಕಾರಣ ತೋರುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅತನಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಕೆಲವು ದಿನ ಅವನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದೊಡನೆ ಹೊರಗೇ ಇರಲಿ. ನೀನು ಈಗ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನೂ, ಸೆರೆಯಾಳುಗಳನ್ನೂ, ಸಂಪತ್ತನ್ನೂ; ಕಸಿದುಕೊಂಡಿರುವ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೋಧ ಮಾಡಿ ದುರ್ಗದೊಳಗೆ ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಅವನ್ನು ಭದ್ರವಾದ ಕಾವಲಿನಲ್ಲಿಡು. ಶಸ್ತ್ರಹೀನರಾದ ಸೈನಿಕರಿಂದ ಅಪಾಯವಾಗುವಹಾಗಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಒಬ್ಬ ಸೆರೆಯಾಳಿಗೆ ನಮ್ಮ ಒಬ್ಬ ಸಶಸ್ತ್ರ ಸೈನಿಕನಂತೆ ದಂಡಾಳುಗಳನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ

ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ದುರ್ಗದೊಳಗೆ ಕರೆತರತಕ್ಕದ್ದು. ಅವರ ಕಸಿದುಕೊಂಡ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಾಗಾರದಲ್ಲಿಡಿಸಿ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ, ಸೆರೆಯಾಳುಗಳನ್ನೊತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ಇಟ್ಟು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಸಂಪತ್ತು ತುಂಬಿದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಬೀಗಮುದ್ರೆಗಳಿಗೆ ಬಾಧೆ ಬಾರದಂತೆ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳ ಹತ್ತರದಲ್ಲಿಯೇ ಒತ್ತಟ್ಟಿಗಿಟ್ಟು ಬಹು ಜಾಗರೂಕತೆಯಿಂದ ಕಾದಿರತಕ್ಕದ್ದು. ರಾಣೀವಾಸದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ನಮ್ಮ ನಂಬಿಗೆಯ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಖಾಂತರ ಶೋಧ ಮಾಡಿಸಿ, ಸೆರೆಯಾಳುಗಳ ಶೋಧವನ್ನು ನೀನು ಸ್ವತಃ ಮಾಡು. ಮುಖ್ಯ ಮಾತು, ಸೆರೆಯಾಳುಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ, ರಾಣೀವಾಸದವರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯಾಗಲಿ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಸಣ್ಣ-ಪುಟ್ಟ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ಕೂಡ ಇರಲಾಗದು. ಈ ಮಾತಿನ ಜವಾಬುದಾರಿಯು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿರುವದು. ಸಂಪತ್ತು ತುಂಬಿದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಶೋಧವನ್ನು ನಾಳೆ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ನಾನು ಸ್ವತಃ ಮಾಡುವೆನು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾವಲವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದಂತೆ ಹೆಚ್ಚು ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ನಾಳೆ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳೆಲ್ಲರ ವಿಚಾರವಾಗುವವರೆಗೆ ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ವಾಸಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎರಡನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗಲಾಗದು; ಅಥವಾ ಸಂಕೋಚವೇಕೆ ? ಅವರಿದ್ದ ಮನೆಗೆ ಬಿಗಿಯಾದ ಕಾವಲು ಇಡೆಂದರಾಯಿತು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳು ಶರಣು ಬಂದರೆಂದು ನಾವು ಸಂತೋಷಪಡದೆ, ಜಂಕಿಯನ್ನು ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಬಹು ಜಾಗರೂಕರಾಗಿರತಕ್ಕದ್ದು. ನಮ್ಮ ಸೈನಿಕರು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಜ್ಜಾಗಿದ್ದು, ಕಾವಲಿನ ಸ್ಥಳಗಳ ಕಾವಲುಗಾರರೂ ಪೂರಾ ಎಚ್ಚತ್ತಿದ್ದು ಹೋಗಬರುವವರ ಶೋಧವನ್ನು ಬೇಸರಿಯದೆ ಮಾಡತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಟ್ಟು, ಬಹು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಬೇಗನೆ ನನಗೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸೈಯದಖಾನನು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮೊದಲು ಮಾಡಿ, ಕೂಡಲೆ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಛಾವಣಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಹೇಳಿದಂತೆ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನೂ, ಸೆರೆ

ಯಾಳುಗಳನ್ನೂ, ಶಸ್ತ್ರ ತುಂಬಿದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೂ, ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಕೀಲಿ ಹಾಕಿ ಅರಗಿನ ಮುದ್ರೆ ಒತ್ತಿದ ಸಂಪತ್ತು ತುಂಬಿದ ದೊಡ್ಡ ದೊಡ್ಡ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಶೂರರಾದ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ದೊಡ್ಡ ಸೈನ್ಯದ ಸಹಾಯದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ದುರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದನು. ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸಶಸ್ತ್ರ ಸೈನ್ಯಭಾಗವು, ಅದರ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳು ತುಂಬಿದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು, ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳು, ಅವರ ಹಿಂದಿನಿಂದ ರಾಣೀವಾಸದ ಜನರು, ಅವರ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಸಂಪತ್ತು ತುಂಬಿದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು, ಅವುಗಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಪುನಃ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಸಶಸ್ತ್ರ ಸೈನ್ಯವು ಈ ಕ್ರಮದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳ ಕಡೆಯ ಜೊಂಜಾಟವನ್ನು ಸೈಯದಖಾನ ಕಾರಭಾರಿಯು ದುರ್ಗದ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದನು. ಕಾಂಚನಗಡದ ಮಹಾದ್ವಾರದೊಳಗಿಂದ ಹೋಗುವಾಗ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಪರೀಕ್ಷಣವು ನಡೆಯಿತು. ಮೊದಲು ಸೈಯದಖಾನನು ಶಸ್ತ್ರಗಳ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟನು. ಆಮೇಲೆ ಸೈನಿಕರ ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಯಿತು; ಜನಾನಖಾನೆಯು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಜನಾನಖಾನನೆಯೇ ಇರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೂ, ಅದು ನಿಶ್ಯಸ್ತ್ರವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನೂ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಖಾಂತರ ಖಾನನು ಮನಗಂಡನು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಆಗುವುದರೊಳಗೆ ಹೊತ್ತು ಮುಣುಗಿದ್ದರಿಂದ, ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ಬೇಸತ್ತಿದ್ದ ಸೈಯದಖಾನನೂ, ಬೇರೆಯವರೂ ಕಂಪನಿಯ ಖಜಾನಿಯ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನೂ ಹೊರಹೊರಗೂ ಪರೀಕ್ಷಿಸದೆ ಹಾಗೇ ಒಳಗೆ ಬಿಟ್ಟರು. ಅವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಲು ನಾಯಬನು ಅಪ್ಪಣೆ ಮಾಡದೆಯಿದ್ದದ್ದರಿಂದ, ಅವುಗಳನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ನಾಯಬನು ಹೇಳಿದಂತೆಯೇ ಅವರವರನ್ನೂ, ಆಯಾ ವಸ್ತುಗಳನ್ನೂ ಆಯಾ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರಿಸಿ ಬಿಗಿಯಾದ ಕಾವಲಿಟ್ಟು ಸೈದಖಾನನು ಆ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಾಯಬನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ ಆತನ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಹೊರಟು ಹೋದನು.

ಹೀಗೆ ಇತ್ತ ಮಾಡತಕ್ಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ ಸೈಯದಖಾನನೂ, ಮಲಿಕನಾಯಬನೂ ಸಮಾಧಾನಪಡುತ್ತಿರಲು, ಅತ್ತ ತಿರುವೇಂಕಟನೂ, ಗಂಗಾಧರಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ಮುಂದಿನ ಕೆಲಸಗಳಿಗಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದರು. ಸೆರೆಯಾಳುಗಳೂ, ಸಂಪತ್ತಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳೂ ದುರ್ಗವನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರಿಂದ

ಅವರಿಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ನಾಳೆ ಸಂಜೆಯೊಳಗಾಗಿಯೇ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲರ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಭಂಗವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಸೆರೆಯಾಳುಗಳ ರೂಪದಿಂದ ಹಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ-ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ-ಮಲ್ಲಸರ್ಜ ಮೊದಲಾದ ವೀರಾಧಿವೀರರೆಲ್ಲ ಕಾಂಚನಗಡವನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರು. ತಮ್ಮ ಗುರುವಿನ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನಾದರೂ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಮಾಡಬಾರದ ಸಾಹಸ ಮಾಡಲು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯೂ, ಪದ್ಮಿನಿಯೂ ಕಾಂಚನಗಡವನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರು; ಇನ್ನು ಇವರೆಲ್ಲರು ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರರಾಗಿದ್ದು, ಅವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ಹ್ಯಾಗೆ ಬಂದಾವೆಂಬದೊಂದೇ ಚಿಂತೆಯು ಗಂಗಾಧರಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನೂ, ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನೂ ಬಾಧಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮವರಿಗೆ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ದೊರೆಯುವ ಬಗ್ಗೆ ಎರಡು-ಮೂರು ಮಾರ್ಗಗಳನ್ನು ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದರೂ, ತಾವು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಿಂದಲೇ ಗೊತ್ತು ಮಾಡಿದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ತಮ್ಮವರಿಗೆ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ಸಿಕ್ಕರೆ ಕಾರ್ಯವು ಸುಲಭವಾಗುವದೆಂತಲೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥವು ಬೇಗನೆ ಸಾಧಿಸುವದೆಂತಲೂ ಅವರು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ತಮಗೆ ಅನುಕೂಲ ಕಾಲವಿರುವುದರಿಂದ ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯವು ಸಾಧಿಸುವದೆಂಬ ವಿಶ್ವಾಸವು ಅವರಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇತ್ತು. ನಾಯಕನು ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ ಅವಿಶ್ವಾಸವು ತಿರುವೇಂಕಟನಿಗೆ ಅನುಕೂಲವೇ ಆಯಿತು. ಆತನು ತನ್ನ ಸೈನ್ಯದಲ್ಲಿ ಮಾಡತಕ್ಕ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಮಾಡಿ ದುರ್ಗದ ಮೇಲಿಂದ ತಮ್ಮವರು ಸಾಂಕೇತಿಕ ಸೂಚನೆ ಮಾಡುವ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಆಗ ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—

“ ಮಹಾತ್ಮನ್, ನಮ್ಮಂಥ ಲೌಕಿಕರು ಎಷ್ಟು ಕುಟಿಲತಂತ್ರ ಮಾಡಿದರೂ, ಎಷ್ಟು ಆಯಾಸಪಟ್ಟರೂ ತಮ್ಮಂಥ ತಪಸ್ವಿ ಮಹಾತ್ಮರ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳು ಸಾಧಿಸವು. ನಾವು ಮನುಷ್ಯ ಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಮಾಡುವುದನ್ನು ಮಾಡಿರುವೆವು; ಆದರೆ ಅದಕ್ಕೆ ದೇವಸಂಕಲ್ಪವು ಅನುಕೂಲವಾಗಿರಬೇಕು. ತಮ್ಮ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಈ ವರೆಗೆ ನಮ್ಮ ಎಲ್ಲ ಯತ್ನಗಳು ಸಫಲವಾಗಿವೆ. ಆಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ನಾನು ತಿರುವೇಂಕಟ ಸರದಾರರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಅವರ ದ್ರೋಹಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ವದೇಶದ

ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅಪಾಯುತಟ್ಟದೆ ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಡ್ಡುತ್ತ ಬಂದೆನು; ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಯೋಗದಿಂದ ನಮ್ಮ ಸರದಾರರ ಬುದ್ಧಿಯು ತಿರುಗಿ ಅವರು ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಟೊಂಕ ಕಟ್ಟದಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ತಂತ್ರದ ಗತಿಯು ಏನಾಗುತ್ತಿತ್ತೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳಲಾಗುವದಿಲ್ಲ; ಲೌಕಿಕ ಬುದ್ಧಿಯ ನನ್ನ ತಂತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ವಿಪರೀತವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿ, ತಿರುವೇಂಕಟ ಸರದಾರರ ಶಾಸನಕ್ಕೆ ನಾನು ಗುರಿಯಾಗುವ ಸಂಭವವಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮನ್, ಈವರೆಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದಂತೆ ಈಗಲೂ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು, ಮತ್ತು ತಮ್ಮಂಥ ಸಜ್ಜನರ ಎದುರಿನಲ್ಲಿ ಒಡ್ಡುತ್ತಿರುವ ಕುಟಿಲ ರಾಜತಂತ್ರಕ್ಕಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಬೇಕು" ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರಲು, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು — "ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ, ಕರ್ನಾಟಕವು ಯವನ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಮುಕ್ತವಾಗುವದು ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಮನಸ್ಸಿಗೇ ಬಂದಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಯತ್ನಗಳು ಸಫಲವಾಗಬೇನು ಮಾಡುವವು? ಕೌಟಿಲ್ಯಕ್ಕೆ ಕೌಟಿಲ್ಯವನ್ನು ಎದುರು ಮಾಡುವದು ಒಂದು ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಯುಕ್ತವಲ್ಲ. ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಗಳು ಮುಂದಾಗಿರುವ ಕಾರ್ಯವು ಶಿವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಾರದ್ದಾಗಿರಬಹುದೇ? ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಶಿವನೇ ಹೊಣೆಗಾರನು. ಈ ವಿಷಯವಾಗಿ ನಾವೂ ನೀವೂ ಅವಿಶ್ವಾಸಪಡುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ನಾಳೆ ಸಂಜೆಯೊಳಗಾಗಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನವು ನಮ್ಮ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮಹಾ ಪೌರುಷದಿಂದ ಆಗಲೇಬೇಕು !"

೪೮. ಕನ್ನಡಿಗರ ರಣರಕ್ಕಸತನ !

ಹುಕ್ಕಸೇ ಮೊದಲಾದ ರಣಶೂರ ಕನ್ನಡಿಗರು ಕಾರಾಗ್ರಹವಾಸಿಗಳಾಗಿರುವಾಗ ಅವರು ಯಾವಾಗ ಹೊತ್ತು ಮುಣುಗಿ ಕತ್ತಲಾಗುವದೆಂಬ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನಾಳೆ ಸಂಜೆಯೊಳಗಾಗಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು

ಸೆರೆಮನೆಯೊಳಗಿಂದ ಬಿಡಿಸದಿದ್ದರೆ, ಅವರ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಭಂಗವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯೂ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅನ್ನಗ್ರಹಣ ಮಾಡದೆ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯಿಂದ ಹಾಲಿನಮೇಲಿದ್ದು ಅಂದಿಗೆ ಏಳು ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಅದರಂತೆ ಉಳಿದವರೂ ಆಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನ ಮಾಡಿಯೇ ಅನ್ನಗ್ರಹಣ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಅಂದು ಉಪೋಷಣ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಆ ಸತ್ವಸ್ಥರ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಗಳೆಲ್ಲ ಆಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏಕಾಗ್ರವಾದದ್ದರಿಂದ, ಬೇರೆ ವಿಚಾರಗಳೇ ಅವರಿಗೆ ಸೂಚಿಸದಾಗಿದ್ದವು. ಆ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳಾಗಿದ್ದವರಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಜಾತಿಯವರೂ ಇದ್ದರು. ಅವರ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಇನ್ನೂರರ ಹೊರಒಳಗಿರಬಹುದು. ತಿರುವೇಂಕಟನು ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿಯ ಮುಖಂಡರೆಂದು ಅವರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಕಳಿಸಿದ್ದನು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾದ ಆ ವೀರರು ಮೇಲಾಟದಿಂದ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರಿದ್ದರೆಂದು ವಾಚಕರು ತಿಳಿಯತಕ್ಕದ್ದು. ಈ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜನರಷ್ಟೇ ಆಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ತಮ್ಮ ಶಿರಸ್ಸುಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರೆಂತಲ್ಲ; ಕೋಟೆಯೊಳಗಿದ್ದು ಇವರ ಸೂಚನೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಇವರಂತೆಯೇ ಆಚಾರ್ಯರ ಸಲುವಾಗಿ ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧರಾದ ಅಸಂಖ್ಯ ಜನರು ಆವೇಶಗೊಂಡು ಜೀವದ ಹಂಗಿಲ್ಲದೆ ಆಯಾ ಸಂಕೇತಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದು, ಯಾವಾಗ ಸೂಚನೆಯಾಗುವದೆಂದು ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂಥ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗಿಗಳಾದ ವೀರಪುರುಷರಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿದ್ದರು, ಲಿಂಗವಂತರಿದ್ದರು, ಕುರುಬರಿದ್ದರು; ಕಬ್ಬೇರರಿದ್ದರು, ಬೇಡರಿದ್ದರು, ಹೊಲೆಯರಿದ್ದರು! ಬಹಳ ಹೇಳುವದೇನು, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಕಲ ಜಾತಿಯವರನ್ನೂ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದರು. ಅವರ ಲೋಕಸಂಗ್ರಹದ ರೀತಿಯು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದದ್ದೂ, ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದದ್ದೂ ಇತ್ತು. ಆಚಾರ್ಯರ ಈ ಅನುಯಾಯಿಗಳು ತಮ್ಮ ಜಾತಿ-ಕುಲ-ಸಂಘ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಭೇದವನ್ನು ಮರೆಯತಕ್ಕಂಥ ರಾಜಕೀಯ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಮರೆತು ಒಟ್ಟುಗೂಡುವರು, ಅವನ್ನು ಮರೆಯಲಾಗದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಮರೆಯದೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವರು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ದೇಶಕಾರ್ಯವಿದ್ದು, ಪವಿತ್ರ

ದೇಶಾಭಿಮಾನ ಪ್ರೇರಿತರಾದಾಗ ಆ ಹೊಲೆಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿಯವರು ಹೊಂದಿಕೊಂಡ ಬೆರಳಿನ ಹಸ್ತದಂತೆ ತಮ್ಮ ಶಕ್ತಿಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ, ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ದೇಶಕಾರ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದರು, ಧರ್ಮಕಾರ್ಯವಿದ್ದು, ಅವರು ಪವಿತ್ರ ಧರ್ಮಾಭಿಮಾನ ಪ್ರೇರಿತರಾದಾಗ ತೆರೆದ ಬೆರಳಿನ ಹಸ್ತದಂತೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಪದ್ಧತಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿದ್ದು, ಭಾವಿಕತನದ ಬಲದಿಂದ ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಈಶಕೃಪೆಗೆ ಪಾತ್ರರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು! ಒಟ್ಟಿಗೆ ಅವರು ವರ್ಣಸಂಕರ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಧರ್ಮಲಂಡರೂ, ನಾಸ್ತಿಕರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ; ಅದರಂತೆ ಪ್ರೇಮಭಂಗವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವವರೆಗೆ ಜಾತಿಭೇದದ ಕಸುವು ಬಳಿಸಿ ಪತಿತರಾಗುವಷ್ಟು ದುರಭಿಮಾನಿಗಳೂ, ದಾಂಭಿಕರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಮಾದಿಗರ ನೆರಳು ಬಿದ್ದರೆ ಅಪವಿತ್ರನಾದೆನೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೂ, ನನ್ನ ನೆರಳು ಬಿದ್ದರೆ ನಾನು ಪಾಪಿಯಾದೇನೆಂದು ಭಾವಿಸುವ ಮಾದಿಗನೂ ಈಗ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನ ಮಾಡುವ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಭುಜಕ್ಕೆ ಭುಜವನ್ನು ಆನಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಆ ಹೊಲೆ ಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ತಾವು ಕರ್ನಾಟಕಸ್ಥರೆಂಬ ಒಂದೇ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದರಲ್ಲದೆ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಾತಿ-ಧರ್ಮದಂತೆ ಆಚರಿಸಿ, ತಮ್ಮ ಧರ್ಮಶೀಲತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಸ್ನಾನಸಂಧ್ಯಾದಿ ಕರ್ಮಗಳು, ಲಿಂಗವಂತರ ಲಿಂಗ ಪೂಜೆ, ಮಾದಿಗರ ದುರಗವ್ವನ ಪೂಜೆ, ಅದರಂತೆ ಉಳಿದ ಆಯಾ ಜಾತಿಯವರ ಪೂಜೆ ಪುರಸ್ಕಾರ ಇವೆಲ್ಲ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನೋಪಾಯವೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಏಕಾಗ್ರತೆಯ ಉಪಾಸನೆಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಸೆರೆಮನೆಯೊಳಗಿನ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿಗನು ನಾನು ಆಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಯೇತೀರುವೆನೆಂಬ ದೃಢ ನಿಶ್ಚಯ ಉಳ್ಳವನಾಗಿ, ತಾನು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚು ಸಾಹಸವನ್ನು ಹ್ಯಾಗೆ ಮಾಡೇನೆಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಪವಿತ್ರ ದೇಶಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಜಾತಿ-ಕುಲ-ಪಂಥಾದಿಗಳ ಭೇದಗಳಂತು ಇರಲಿ, ಸ್ತ್ರೀ-ಪುರುಷರ ಭೇದವೂ, ಶ್ರೇಷ್ಠ

ಕನಿಷ್ಠ ಭೇದವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಪದ್ಮಿನಿಯು ತಾನು ರಾಜಪುತ್ರಿಯೆಂಬದನ್ನು ಮರೆತಿರುವಂತೆ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ತಾನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಸ್ತ್ರೀಯೆಂಬದನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದಳು. ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಆ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಆ ಪುಣ್ಯವಂತ ದೇಶಭಕ್ತರು ದೈಹಿಕ ಉಪಾಧಿಯ ಭೇದಭಾವನೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟು, ತಾವೆಲ್ಲರು ಆಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞಾಬದ್ಧರಾದ ಮಹಾಪೌರುಷಿಗಳೆಂಬ ಒಂದೇ ಒಂದಾದ ಸದ್ಭಾವದಿಂದ ಭೂಷಿತರಾಗಿದ್ದರು!

ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾಲ್ಕು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು, ಅದು ಕೃಷ್ಣಪಕ್ಷದ ಚತುರ್ದಶಿಯ ತಿಥಿಯಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯು ಮುಸುಕಿತ್ತು. ಸೆರೆಮನೆಯ ನೆರೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ಮೋಹರಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳ ಮೊಹರುಗಳನ್ನು ಒಡೆದು ಬುಕ್ಕನು ಬಡ ಬಡ ಅವುಗಳ ಕೀಲಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದನು. ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳಲ್ಲೆಲ್ಲ ವಿವಿಧ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಶಸ್ತ್ರಗಳೂ, ಯುದ್ಧೋಪಯೋಗಿಯ ಉಡುಪುತೊಡಪುಗಳೂ ತುಂಬಿದ್ದವು. ಎಲ್ಲ ವೀರರೂ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಉಡುಪುತೊಡುಪುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದರು. ಸೆರೆಮನೆಯ ಬಹು ಎತ್ತರವಾದ ಗೋಡೆಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿ ಇಳಿಯುವ ಹೊರತು ಸೆರೆಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅವರಿಗೆ ಮಾರ್ಗವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸೆರೆಮನೆಯ ಭದ್ರವಾದ ಗಚ್ಚಿನ ಗೋಡೆಗಳು ಬಹು ಎತ್ತರವಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಏರಿಹೋಗುವದು ಅಸಾಧ್ಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪುರುಷ ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಒಂದು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ತೆರೆದು ಅದರೊಳಗಿನ ಒಂದು ಉಡವನ್ನು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದಳು. ಆಕೆಯ ಈ ಮುಂಜಾಗ್ರತೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಬುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರಿಗೆ ಬಹಳ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಅವರು ಬೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು. ಬಳಿಕ ಆ ವೀರರು ಸಪ್ಪಳಿಲ್ಲದಂತೆ ಸೆರೆಮನೆಯ ಮಹಾದ್ವಾರದಿಂದಾಚೆಕಡೆ ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರವಾಗಿ ಆ ಉಡವನ್ನು ಒಯ್ದು ಅದರ ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸಿ, ಹಂಪೆಯ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸುತ್ತ ಆ ಉಡವನ್ನು ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಏರಿಸಿದರು, ಆಗ ಆ ಉಡವು ವೀರರಿಗೆ ಉತ್ಸಾಹವಾಗುವಂತೆ ಸರಸರ ಗೋಡೆಯನ್ನೇರಿ ಸದುವು ನೋಡಿ ತನ್ನ ಉಗುರುಗಳಿಂದ ಗೋಡೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು

ಗೋಡೆಗೆ ರಾವಿಕೊಂಡಿತು. ಅದು ಗೋಡೆಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು ಕೊಂಡಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೊ ಎಂಬದನ್ನು ನೋಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನೂ, ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನೂ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಜಗ್ಗಿ ನೋಡಿದರು; ಆದರೆ ಉಡವು ತಾನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಉಲುಕಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು— ಏರಿಹೋಗುವವರಾರು ? ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬರ್ರಿ, ಎಂದು ಅನ್ನುವದರೊಳಗಾಗಿಯೆ ವೀರರ ತಂಡವು ನಾಮುಂದೆ ನೀಮುಂದೆ ಅನ್ನುವಂತೆ ಸಪಳಿಯನ್ನು ಮುತ್ತಿತು; ಆದರೆ ಯುವನ ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಹಿಡಿದ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಬಿಡದೆ ಹುಕ್ಕ ದೊರೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಮೆಲ್ಲಗೆ—"ಅಣ್ಣಾ, ನಾನು ಮೊದಲು ಹತ್ತಿಹೋಗಿ ಉಡವು ಭದ್ರವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಕುಳಿತಿದೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬದನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡುವೆನು. ಆಮೇಲೆ ಬೇಕಾದವರು ಹತ್ತಿ ಬರಬಹುದು. ನಮ್ಮ ಈ "ಜಯಾ" ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಉಡವನ್ನು ತಕ್ಕೊಂಡು ಹೋಗುವಂತೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಸೂಚಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಕೃಪಾಸಂಪಾದನೆಗಾಗಿ ನಾನೇ ಮೊದಲು ಹತ್ತಿ ಹೋಗುವವಳು. ನಮ್ಮ ಜಯೆಯು ನನ್ನ ಮೈಭಾರವನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಸಹಿಸಬಹುದು. ನಾನು ಮೇಲೆ ಹೋದೆನೆಂದರೆ, ನಿಮಂಥ ವೀರರು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಬರುವಾಗ ನಿಮ್ಮ ಭಾರವನ್ನು ಸಹಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ನಾನು ನಮ್ಮ ಜಯೆಗೆ ಸಹಾಯಮಾಡುವೆನು. ನಾನು ಗೋಡೆಯೇರಿ ಹೋದಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಸಂಗಡ ತಂದಿರುವ ಈ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಉಡದ ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಅದನ್ನು ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯ ಹೊರಬದಿಗೆ ಇಳಿಬಿಡುವೆನು. ಈ ಸರಪಳಿಯಿಂದ ಏರಿಬಂದ ವೀರನು ಆ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದು ಹೋಗುವವರೆಗೆ ನಾನು ಈ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಅವನು ಕೆಳಗೆ ಇಳಿದಕೂಡಲೆ ಇದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಕೆಳಗೆ ಬಿಡುವೆನು. ಹೀಗೆ ಸರಪಳಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ, ಹಾಗು ಕೆಳಗೆ ಬಿಡುವ ಕೆಲಸವನ್ನು ಬಹು ಎಚ್ಚರದಿಂದ ಮಾಡುವವರು ಮೇಲೆಯೊಬ್ಬರು ಯಾರಾದರೂ ಇರಬೇಕಾಗುತ್ತದಷ್ಟೆ ? ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ನಾನು ಮಾಡುವೆನು. ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅಜಾಗರೂಕತೆ ತಾಳಿದರೆ ಇತ್ತ ಸರಪಳಿಯಿಂದ ಗೋಡೆಯನ್ನೇರುವ ವೀರನ, ಹಾಗು ಅತ್ತ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಗೋಡೆ ಇಳಿದು ಹೋಗುವ ವೀರನ ಹೀಗೆ ಇಬ್ಬರ

ಭಾರವು ನಮ್ಮ ಜಂಘೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು, ಅದು ಗಾಸಿಯಾದೀತು. ಇದಲ್ಲದೆ ಈ ಇನ್ನೊಂದು ಹಗ್ಗವನ್ನು ಈ ಗೋಡೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಮರಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಅದನ್ನೂ ನನ್ನ ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿರಿ. ನಾನು ಮೇಲೆ ಹೋದ ಬಳಿಕ ಅದನ್ನು ಗೋಡೆಯ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಬಿಡುವೆನು. ಅಂದರೆ ಎರಡೂ ಹಗ್ಗಗಳಿಂದ ಇಳಿದು ಹೋಗುವದಕ್ಕಾಗಲಿ, ಅಥವಾ ಒಂದು ಹಗ್ಗದಿಂದಿಳಿದು ಹೋಗುವಾಗ ಒಂದು ಹಗ್ಗವು ಆಸರ ಹಿಡಿಯುವದಕ್ಕಾಗಲಿ ವೀರರಿಗೆ ಉಪಯೋಗವಾಗುವದು ಅಣ್ಣಾ. ಸದ್ಗುರುನಾಥನ ಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಇದಿಷ್ಟು ಚಾಕರಿಯನ್ನು ನನಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಡು, ಇಲ್ಲೆನಬೇಡ" ಎಂದು ನುಡಿದು ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಹಗ್ಗವನ್ನು ಟೊಂಕಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ತನ್ನ ಪಟ್ಟಾಕತ್ತಿಯನ್ನು ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಸರಸರ ಏರತೊಡಗಿ ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಹೀಗೆ ಆ ಗುರುಭಕ್ತಳು ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಯವನ ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಬಂದು ಹಗ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದು "ಬೈರಾಗಿಣಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು, ಆದ್ದರಿಂದ ಬುಕ್ಕದೊರೆಗಳು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿಯಬೇಕು" ಎಂದು ನುಡಿದು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಗೋಡೆಯ ತುದಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಆಕೆಯ ಕೈಹಿಡಿದು ಕರಕೊಂಡಳು! ಅಹಹ! ಆಚಾರ್ಯರ ಸಚ್ಛಿಷ್ಯರಲ್ಲಿಯ ಭಕ್ತಿಯ ಆವೇಶವು ಏನು ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ? ತರುವಾಯ ಬೈರಾಗಿಣಿ-ಪದ್ಮಿನಿಯರ ಬಹು ಚಾತುರ್ಯದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಒಂದು ತಾಸಿನೊಳಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳು ಶಸ್ತ್ರಪಾಣಿಗಳಾಗಿ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೆ ಸುರಕ್ಷಿತ ಗೋಡೆಯ ಕೆಳಗಿಳಿಯಲು, ಬೈರಾಗಿಣಿಯೂ, ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಕೆಳಗಿಳಿದು ಉಡವನ್ನು ಇಳಿಸಿಕೊಂಡು ಯಥಾಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಅದನ್ನು ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು.

ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೆ, ಕಾಲವು ಒಂದು ಅನುಕೂಲವಾಗಿತೆಂದರೆ, ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಗಳೂ ಅನುಕೂಲವಾಗುತ್ತವೆ. ಸೆರೆಮನೆಯೊಳಗಿನ ವೀರರು ಸಪ್ಪಳಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಸಿದ್ಧತೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು, ಉಡವನ್ನು ಕೋಟೆಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಏರಿಬಿಟ್ಟಾಗ ಏಳು ತಾಸು ರಾತ್ರಿಯಾಗಿರಬಹುದು. ಆಗ ಸೆರೆಮನೆಯ ಕಾವಲುಗಾರರು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ನಿದ್ದೆಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು; ಅಥವಾ

ರಾಜಕಾರಣದ ಗೂಢತಂತ್ರದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯ ಪಕ್ಷಿಯರು ಆ ಕಾವಲುಗಾರರಿಗೆ ಉಪಾಯದಿಂದ ಅಮಲಿನ ಪದಾರ್ಥಗಳ ಸೇವನ ಮಾಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಅವರು ಮೈಮರೆತು ಮಲಗಿದ್ದರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅಂತೇ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ವೀರರು ಆ ಕಾವಲುಗಾರರ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಹೋಗದೆ, ನೆಟ್ಟಗೆ ಕೋಟೆಯ ಮಹಾದ್ವಾರಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನು ದುರ್ಗದ ಒಂದು ಕೊತ್ತಲವನ್ನೇರಿ ಸಂಕೇತದ ಬೆಳಕು ಮಾಡಲು, ಅದರ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಸೈನ್ಯವೂ, ಆಯಾ ಸಂಕೇತ ಸ್ಥಳದಿಂದ ರಾತ್ರಿ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿ ತಿರುವೆಂಕಟನ ಆಧಿಪತ್ಯಕ್ಕೊಳಗಾದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸೈನ್ಯವೂ ದುರ್ಗದ ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಸರಸರ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬರತೊಡಗಿದವು. ಹಾಗೆ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ರಭಸದಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬರುವ ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ದುರ್ಗದ ಚೌಕಿಯ ಕಾವಲುಗಾರರು ತರಬಲು ಸಮರ್ಥರಾಗದ್ದರಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಚೌಕಿಯ ಕಾವಲುಗಾರರಿಗೆ ಎಚ್ಚರಕೊಡುವ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಪಡೆಯದೆ ಕನ್ನಡಿಗರ ಖಡ್ಗಗಳಿಗೆ ಅವರು ಆಹುತಿಯಾಗಹತ್ತಿದರು! ಇತ್ತ ಸೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ವೀರರು ಕೋಟೆಯ ಸಿಂಹದ್ವಾರದ ಕಾವಲುಗಾರರನ್ನೆಲ್ಲ ತುಂಡರಿಸಿ, ಎರಡನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವನ್ನು ಕೊಡದೆ ಕೋಟೆಯ ಸಿಂಹದ್ವಾರದ ಭಯಂಕರವಾದ ಲಾಲಂಡಿಗೆಯನ್ನು ಸೊನ್ನೆಯ ಸಹಾಯದಿಂದ ತೆರೆದು, ಅದೇ ಯುಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಮಹಾದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆದರು! ಹೀಗೆ ದ್ವಾರವನ್ನು ತೆರೆಯುವಾಗ ಆದ ಭಯಂಕರ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಆಯಾ ಸ್ಥಳದ ಕಾವಲುಗಾರರು ಬೆರಗಾಗಿ ಭಯಪಟ್ಟು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗುಲ್ಲು ಎಬ್ಬಿಸಿ ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಜನರನ್ನು ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದರು! ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಕೋಟೆಯ ಮಹಾದ್ವಾರವು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ತೆರೆದದ್ದರಿಂದ, ಏನೋ ಘಾತಪ್ರಸಂಗವು ಒದಗಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಕೋಟೆಯೊಳಗಿನ ಜನರು ಅವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಗದ್ದಲಮಾಡುತ್ತ ಅತ್ತಿತ್ತ ಎಡತಾಕಹತ್ತಿದರು. ಹೀಗೆ ಗದ್ದಲವಾಗಲು, ದುರ್ಗರಕ್ಷಕನು ಯುದ್ಧದ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಸಾಂಕೇತಿಕ ವಾದ್ಯಧ್ವನಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನು. ಆಗ ಯವನ ವೀರರಲ್ಲಿ ಯಾರು ಕಣ್ಣು ಒರಿಸುತ್ತ ಏಳತೊಡಗಿದರು, ಯಾರು ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ತಕ್ಕೊಳ್ಳತೊಡಗಿದರು, ಯಾರು ಶಸ್ತ್ರಧಾರಿಗಳಾಗಿ ವೈರಿಗಳೆಲ್ಲಿ ಎಂದು ಅವರನ್ನು

ಹುಡುಕತೊಡಗಿದರು. ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತಮ್ಮವರಾರು, ಶತ್ರುಗಳಾರು ಎಂಬುವರ ಗೊತ್ತೇ ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತದಾಯಿತು. ಬರಬರುತ್ತ ದುರ್ಗದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿ ದೀವಟಿಗೆಗಳು ಹತ್ತಿ ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಬೆಳಕಾಗಿ, ಆ ಬೆಳಗಿನ ಉಪಯೋಗವು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಎಡತಾಕುತ್ತಿದ್ದ ದುರ್ಗದೊಳಗಿನವರಿಗಿಂತ, ಶಾಂತರೀತಿಯಿಂದಲೂ, ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆಯುಕಟ್ಟಿನ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿ ಗುಂಪಾಗಿ ನಿಂತಿರುವ ಕನ್ನಡ ವೀರರಿಗೆ ಬಹು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಆಗತೊಡಗಿತು. ದೀವಟಿಗೆಗಳು ಹತ್ತಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕಾಗುವದರೊಳಗಾಗಿ ದುರ್ಗದ ಕೆಳಗಿನ ಜನರು ಮೇಲಕ್ಕೇರಿ ಬಂದು ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ-"ಹರಹರ ಮಹಾದೇವ" ಎಂದು ಧ್ವನಿಮಾಡಲು, ದುರ್ಗದೊಳಗಿನ ವೀರರು "ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮಾಧವಮುನಿಯ ಜಯಜಯಕಾರವು" ಎಂಬ ಪ್ರಚಂಡ ಧ್ವನಿಯಿಂದ ಅವರಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟರು. ಕೂಡಲೆ ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಪಸರಿಸಿದ್ದ ಕನ್ನಡ ವೀರರ ತಂಡಗಳು ತಮಗೆ ಎದುರಾದ ಯವನ ವೀರರನ್ನು ತುಂಡರಿಸಹತ್ತಿ, ಕೋಟೆಯತುಂಬೆಲ್ಲ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಿದರು. ಶತ್ರುಗಳ ಗುಂಪು ಯಾವಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚಿರುವದೆಂಬದು ಯವನ ವೀರರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗದೆ ಹೋಗಿ ಎಲ್ಲ ದುರ್ಗವು ಶತ್ರುಮಯವಾಯಿತೆಂದು ಅವರು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟರು!

ಹೀಗಿರುವಾಗ ಇತ್ತ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ತನ್ನ ಶಯನಗೃಹದಲ್ಲಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದನು. ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ತಮಗೆ ಜಯವು ಒದಗಿದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಹಲವು ಸಂಶಯಗಳಿಂದ ದೂಷಿತವಾಗಿತ್ತು. ಮುಖ್ಯ ಮುಖ್ಯ ವೀರರೂ, ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯೇ ಮೊದಲಾದವರೂ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಬಂದದ್ದು ಆತನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ ತೋರಿತ್ತು. ಕಂಪಲಿಯ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿದ್ದ ತನ್ನ ಯವನ ಸೈನಿಕರನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಸಂಗತಿಯ ವಿಷಯವಾಗಿ ವಿಚಾರಿಸಲು, ಸಂಶಯದ ಮೇಲೆ ಸಂಶಯಗಳು ಆತನಿಗೆ ಬರತೊಡಗಿದ್ದವು. ಒಬ್ಬ ಜಂಗಮನು ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕಂಡದ್ದು. ತಿರುವೆಂಕಟನ ಉದ್ಧಟತನ, ಅವನು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ, ಇಬ್ಬರು ತರಣ ಫಕೀರರು ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನಿಗೆ ರಾಣೀವಾಸವು ಕೋಟೆಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಿದ್ದು, ಅಬ್ದುಲ್‌ರಹಿಮಾನನ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಮರಣ. ತಿರು

ವೆಂಕಟನು ಅಲ್ಪಾವಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಜಯ, ಆತನು ತನಗೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವದರೊಳಗಾಗಿಯೇ ಅತಿ ತ್ವರೆಯಿಂದ ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ತಾನೇ ಸಸೈನ್ಯ ಸಾಗಿಬಂದದ್ದು — ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಸಂಗತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಆಲೋಚಿಸಿ, ನಾಯಬನು ಚಿಂತೆಗೊಳಗಾಗಿ ಇದೆಲ್ಲ ಮೋಸದ ವ್ಯವಹಾರವೆಂತಲೂ, ತಿರುವೇಂಕಟನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಶತ್ರುಪಕ್ಷಕ್ಕೆ ಕೂಡಿರುವನೆಂತಲೂ ತಿಳಿದು ಘೋರಚಿಂತೆಯಿಂದ ಆತನು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊರಳಾಡುತ್ತಲಿದ್ದನು. ಸಂಪತ್ತಿನ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಗಳು ನಿಜವಾಗಿ ಸಂಪತ್ತು ತುಂಬಿದವಾಗಿರದೆ, ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶಸ್ತ್ರಗಳು ತುಂಬಿರಲೇಬೇಕೆಂಬ ವಿಚಾರವು ಪಕ್ಕನೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೊಳೆದು, ತಾನು ಆ ಪೆಟ್ಟಿಗಗಳನ್ನು ಮೂರ್ಖತನದಿಂದ ಸೆರೆಯಾಳುಗಳ ಬಳಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಈಗ ಆತನು ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡತೊಡಗಿದನು. ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಬುದ್ಧಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುತ್ತದೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ಅಂಥ ರಾಜಕಾರಣಪಟು ನಾಯಬನೂ ಪ್ರಮಾದಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೇ ಸರಿ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜನಾನಖಾನೆಯು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರಾಜಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕದ್ದರಿಂದ, ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗೊದಗಿದ ಜಯದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮೋಸವಿದ್ದೀತೆಂದು ಸ್ವತಃ ಮುಸಲ್ಮಾನರಿಗಾಗಲಿ, ಬೇರೆಯವರಿಗಾಗಲಿ ಸಂಶಯ ಬರುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ತಾವೆಲ್ಲರೂ ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹ ಬಿಟ್ಟಾರು, ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಹೆಂಗಸರನ್ನು ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಸೇರಗೊಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬುದನ್ನು ಜಂಬುಕೇಶ್ವರ ರಾಜನ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳ ಹಿಂದೆ ಮನಗಂಡಿದ್ದರು! ಇಂಥವರು ರಾಣೀವಾಸವನ್ನು ಕಂಪಲಿಯಿಂದ ಹೊರಹೊರಡಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವಾಗ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಶತ್ರುಗಳ ಕೈಸೇರಿ ಆ ರಾಣೀವಾಸದೊಡನೆ ತಾವೂ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕದ್ದರಿಂದ, ಆ ಕಂಪಲಿಯ, ಕೋಟೆಯವರು ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಸೋತರೆಂಬ ಸಂಗತಿಯು ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನ ಸೈನ್ಯದವರಿಗಾಗಲಿ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಮಲಿಕನಾಯಬನಿಗಾಗಲಿ ವಿಶ್ವಸನೀಯವಾಗಿ ತೋರಿತು; ಆದರೆ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಯುದ್ಧದ ವರ್ತಮಾನವನ್ನು ಸಾದ್ಯಂತವಾಗಿ ಕೇಳಿದಬಳಿಕ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ತಂತ್ರವು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆದು, ಆ ನಿಸ್ಪೃಹಿಯು ಆಚಾರ್ಯರ ಕಾರ್ಯ

ಕೌಶಲ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಲೆದೂಗಿದನು. ತಿರುವೇಂಕಟನೂ, ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯೂ ಗುಪ್ತಚಾರರಾಗಿಯೇ ತಮ್ಮಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂಶಯವೂ ಆ ನಾಯಬನಿಗೆ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಅಥವಾ ಮೊದಲು ತಿರುವೇಂಕಟನು ಸ್ವಾರ್ಥಪರಾಯಣನಾಗಿದ್ದರೂ ಅವನ ಆಟವನ್ನು ನಡೆಯಗೊಡದಂತೆ ಆಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಕಂಠಶಾಸ್ತ್ರಿಯನ್ನು ತಮ್ಮ ಗೂಢಚಾರನನ್ನಾಗಿ ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂತಲೂ, ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕಂಡ ಜಂಗಮನು ಬೋಧದಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿರುಗಿಸಿದ್ದರೂ ತಿರುಗಿಸಿರಬಹುದೆಂತಲೂ ಆತನು ಕಲ್ಪಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ನಾಯಬನು ಶಕ್ಯಾಶಕ್ಯದ ಹಲವು ಕಲ್ಪನೆಗಳ ತರಂಗಗಳ ಹೊಡೆತದಿಂದ ಹಣ್ಣಾಗುತ್ತಿಲು, ದುರ್ಗದಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವಾದದ್ದೂ, ಯುದ್ಧದ ಸಿದ್ಧತೆಯ ಸೂಚನೆಯಾದದ್ದೂ ಅವನ ಕಿವಿಗೆ ಕೇಳಿಸತೊಡಗಿದವು. ಇಂಥ ಅಪರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಗದ್ದಲವೇನಿರಬಹುದೆಂದು ಆತನು ಕಿವಿಗೊಟ್ಟು ಕೇಳುತ್ತಿರಲು, ಬರಬರುತ್ತ ಕಲಕಲಧ್ವನಿಯು ಹೆಚ್ಚಿ ನಡುನಡುವೆ ಜನರ ಆಕ್ರೋಶ ಧ್ವನಿಯೂ, ಹಿಂದೂಜನರ "ಹರಹರ ಮಹಾದೇವ" ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯೂ "ಮಹಾತ್ಮನಾದ ಮಾಧವಮುನಿಯ ಜಯಜಯಕಾರವು" ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯೂ ಕೇಳಿಸತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಅಂಥ ರಣಧೀರ ಮಲಿಕನಾಯಬನೂ ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಮುಂದುಗಾಣದೆ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತು ಆಲೋಚಿಸತೊಡಗಿದನು. ಇಷ್ಟು ಗದ್ದಲವಾದರೂ ತಮ್ಮವರು ತನಗೆ ಯಾವ ಸುದ್ದಿಯನ್ನೂ ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಾರದಿರುವದು ಅವನಿಗೆ ಪರಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿತು. ನಿಜವಾಗಿ ಎಂದರೆ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಯವನ ಸೈನಿಕರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ರಕ್ಷಣಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ನಾಯಬನಿಗೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಕೂಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ದುರ್ಗರಕ್ಷಕನು ಕಳಿಸಿದ ಜನರನ್ನು ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರು ಗೊತ್ತಿಗೆ ಹಚ್ಚಿದ್ದರಿಂದ ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿಯು ನಾಯ-ನಿಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲದಾಯಿತು. ಇತ್ತ ನಾಯಬನು ಯಾವಾಗ ಸುದ್ದಿ ಬಂದೀತೆಂದು ಆತುರದಿಂದ ಮಾರ್ಗನಿರೀಕ್ಷಣ ಮಾಡಿಮಾಡಿ ಬೇಸತ್ತನು. ಅತ್ತ ಕೋಟೆಯ ತುಂಬ ಗದ್ದಲವಾಗತೊಡಗಿತು. ಆಗ ಆ ಶಾಂತವೃತ್ತಿಯ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ತನ್ನವರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಾಗಿ ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳುತ್ತ, ತನ್ನ ಯುದ್ಧದ ಉಡುಪು-ತೊಡವುಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರ

ಗಳಿಂದ ಸಜ್ಜಾಗಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಿರಲು, ಒಬ್ಬ ಯವನ ತರುಣ ಸೈನಿಕನು ಅರ್ಧಮುರ್ಧ ಉರ್ದು ಭಾಷೆಯಿಂದ ನಾಯಬನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಖಾವಿಂದ, ಶತ್ರುಗಳು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸೆರೆಮನೆಯನ್ನೊಡೆದು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಬಂಧಮುಕ್ತಮಾಡಿದರು" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಮತ್ತೊಬ್ಬ ತರುಣ ಸೈನಿಕನು ಓಡುತ್ತ ಬಂದು—"ಖಾವಿಂದ, ಶತ್ರುಗಳ ಅಪಾರವಾದ ಸೈನ್ಯವು ಕೋಟೆಯ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದು ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಸೇರುತ್ತಿರುವದು; ನಮ್ಮ ಕಡೆಯ ವರು ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದರೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಫರರಾದ ಹಿಂದುಗಳು ತುಂಡರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲುತ್ತಿರುವರು; ನಾವಾದರೂ ಬಹು ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇವೆ; ನಾವು ಇತ್ತ ಬಂದಿರುವದನ್ನು ಆ ದುಷ್ಟರು ನೋಡಿರುವದರಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ತುಂಡರಿಸಿ ಚೆಲ್ಲುವದಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರೂ ಬರುತ್ತಿರಬಹುದು" ಎಂದು ನುಡಿಯುತ್ತಿರಲು, ನಿಜವಾಗಿಯೇ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು!

ಈ ವಿಲಕ್ಷಣ ಪ್ರಕಾರವನ್ನು ನಾಯಬನು ನೋಡಿ ಕ್ರೋಧಾವೇಶ ದಿಂದ ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಹಿರಿದು ಆ ಬಂದ ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರ ಮೇಲೆ ದುಮು ಕುತ್ತಿರಲು, ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಬಂದ ಆ ಚಪಲ ತರುಣ ಯವನ ದಂಡಾಳು ಕ್ಷಣಮಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿಂದ ಜಾರಿದರು. ಕೂಡಲೆ ಅವರನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬಂದಿದ್ದ ಆ ಹಿಂದೂ ಸೈನಿಕರೂ ಹೊರಟುಹೋದರು. ನಿಜವಾಗಿಯೆಂದರೆ ಏಕಾಕಿ ಯಾಗಿರುವ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಮೇಲೆ ಆ ಬಂದ ಜನರು ಏರಿ ಹೋಗ ಬಹುದಾಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಅವರು ನಾಯಬನನ್ನು ನೋಡಿದರೋ ನೋಡ ಲಿಲ್ಲವೋ ಎಂಬಂತೆ ಮಾಡಿ ಓಡಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಆ ತರುಣ ಯವನ ದಂಡಾಳುಗಳಿಬ್ಬರನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೊರಟುಹೋದರು! ಇದನ್ನು ನೋಡಿ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಟ್ಟನು. ಶತ್ರುಗಳು ಇಷ್ಟು ಏರಿಬಂದು ನನ್ನನ್ನೂ ಲೆಕ್ಕಿಸದಷ್ಟು ಪ್ರಬಲರಾಗಿರುವಾಗ ನಮ್ಮವರು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು? ಇಂದಿಗೆ ನಮ್ಮ ಶೌರ್ಯವೆಲ್ಲ ಅಳಿದುಹೋಯಿತೋ? ಗಝನಿಮಹಮ್ಮದ, ಘೋರಿಮಹಮ್ಮದ, ತೈಮೂರಲಿಂಗ, ಅಲ್ಲಾವುದ್ದೀನ ಮೊದಲಾದ ಲೋಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ವೀರರ ಪುಣ್ಯವು ತೀರಿತೋ ಎಂದು ನುಡಿದು ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು, ಸೈನಿಕರನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸುವ

ತನ್ನ ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ತುತೂರಿಯನ್ನು ಊದಿದನು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಬ್ಬರದ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ ಯವನ ವೀರರು, ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನು ಎಲ್ಲಿರುವನೆಂಬುದನ್ನೂ, ಆತನ ಗತಿಯು ಏನಾಗಿರುವದೆಂಬದನ್ನೂ ಅರಿಯದವರಾಗಿದ್ದರಿಂದ ಉದಾಸೀನರಾಗಿದ್ದರು. ದುರ್ಗರಕ್ಷಕನು ತಾನು ಎಷ್ಟು ಜನರನ್ನು ನಾಯಬನ ಕಡೆಗೆ ಕಳಿಸಿದರೂ ನಾಯಬರಿಂದ ಉತ್ತರವಂತು ಇರಲಿ, ಹೋದ ಮನುಷ್ಯನೂ ತಿರುಗಿ ಬಾರದ್ದರಿಂದ ಅವನು ಮೂಢನಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ನಾಯಬನ ಉತ್ಸಾಹಜನಕವಾದ ತುತೂರಿಯ ಶಬ್ದವಾದದ್ದರಿಂದ ಯವನ ವೀರರು ಜಾಗ್ರತರಾಗಿ ಉತ್ಸಾಹಗೊಂಡು ತುತೂರಿಯ ದನಿಯ ಸುಳವು ಹಿಡಿದು ನಾಯಬನ ಅಂತರ್ಗೃಹದ ಕಡೆಗೆ "ದೀನದೀನ" ಎಂಬ ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತ ಸಾಗಿದರು. ಅವರ ಆ ಉತ್ಸಾಹಜನಕ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಲಿಕ ನಾಯಬನೂ ಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು, ಯುದ್ಧಾವೇಶದಿಂದ ತನ್ನ ಅಂತರ್ಗೃಹದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ತಮ್ಮ ಒಡೆಯನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಯವನವೀರರನ್ನು ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರು ಎಷ್ಟು ನಿರ್ಬಂಧಿಸಿದರೂ, ಅದನ್ನು ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ ಅವರು ನಾಯಬನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಹೋದರು. ನಾಲ್ಕೂ ಕಡೆಗೆ ಪಸರಿಸಿದ್ದ ಯವನ ಸೈನ್ಯವು ನಾಯಬನ ಅಂತರ್ಗೃಹದ ಮುಂದೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡಿತು. ಹೀಗೆ ಒಟ್ಟುಗೂಡುವಾಗ ಕನ್ನಡ ವೀರರು ಮಾಡಿದ ಪ್ರತಿಬಂಧದಿಂದ ಉಭಯರ ಕಡೆಗೂ ನೆಲೆಯಿಲ್ಲದೆ ಪ್ರಾಣಹಾನಿಯಾಗಿ, ಕಾಂಚನಗಡವು ರಕ್ತಮಯವಾಗಿ ಲಾಲಗಡವಾಯಿತು! ಅಂತರ್ಗೃಹದ ಮುಂದುಗಡೆಯಲ್ಲಿ ಉಭಯ ವೀರರು ಜಯಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕಾದತೊಡಗಿದರು. ಬರಬರುತ್ತ ವೀರರಲ್ಲಿ ಯುದ್ಧಾವೇಶವು ಹೆಚ್ಚಿ ಅವರು ಸ್ವ-ಪರಪಕ್ಷದವರನ್ನು ಅರಿಯದವರಾದರು. ಅಂದಿನ ಕಾಳಗದಲ್ಲಿಯ ಉಭಯ ಪಕ್ಷದ ವೀರರ ಶೌರ್ಯವೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿ ಪರಸ್ಪರರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಹೊಗಳಹತ್ತಿದರು. ಹೀಗೆ ಸಮಬಲವಾಗಿ ಉಭಯರೂ ಕಾದುತ್ತಿರುವಾಗ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಭೈರಾಗಿಣಿಯನ್ನು ಕುರಿತು—

"ಎಲೈ ಪುಣ್ಯಶಾಲಿನಿಯೇ, ಇನ್ನು ತಡವೇಕೆ? ಸದ್ಗುರುವಿನ ಬಂಧವಿಮೋಚನೆಗಾಗಿ ಯತ್ನಿಸುವಾಗ ನನ್ನ ಈ ದೇಹವು ರಣಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪತನಹೊಂದಿ ಕೃತಾರ್ಥವಾಗಲಿ; ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸಕ್ಕೆ ಮಲಿಕ

ನಾಯಬನೇ ಮುಖ್ಯನಾದದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಸಮಾಚಾರವನ್ನೇ ನಾನು ಮೊದಲು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಪ್ರಿಯಸಖೀ, ನಾವಿಬ್ಬರು ಯವನ ಸೈನಿಕರ ವೇಷದಿಂದ ನಾಯಬನ ಬಳಿಗೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ, ನಮ್ಮವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಯಮಸದನಕ್ಕಟ್ಟುವದು ನನಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಉಚಿತವಲ್ಲದ ಆ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ಪರಂಪರಾಗತಿ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವು ಆಗ ನನ್ನನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸದೆ ಇದ್ದದ್ದು ಪರಮಭೂಷಣವು. ಈಗ ಸಮಯವು ರಭಸಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ಈಗಲೇ ನನ್ನ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವೆನು. ನನ್ನ ರಣರಕ್ಕಸತನದಿಂದ ನಾಯಬನ ನಾಶವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಗುರುವರನ ಬಂಧವಿಮೋಚನವಾದರೂ ಸಂತೋಷವೇ; ಹಾಗೆ ನಾನು ರಣರಕ್ಕಸತನವನ್ನು ತೋರಿಸುವಾಗ ನನ್ನ ದೇಹವು ಸಮರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಪತನ ಹೊಂದಿ ನಮ್ಮ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಗೆ ಉಚಿತವಾದ ವೀರಸ್ವರ್ಗವು ನನಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದರೂ ಸರಿಯೇ! ಬೈರಾಗಿಣೀ, ನಿನ್ನ ಮಹಾಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಉಳಿದಿರುವ ನನ್ನ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಗುರುಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಿದ್ಧಳಾಗಿರುವೆನು. ನಾನು ವೀರ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯನ ಮನೆತನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿದವಳಲ್ಲವೆ? ಆ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯು ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಹೊರಡುವಾಗ ತನಗೆ ಜಯದ ಆಸೆಯು ತೋರದಿರಲು, ತನ್ನ ರಾಣೀವಾಸವನ್ನೂ. ಬೇರೆ ವೀರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನೂ ಅಗ್ನಿನಾರಾಯಣನಿಗೆ ಆಹುತಿಯಾಗಿ ಕೊಟ್ಟು ಸಪರಿವಾರ ತಾನು ಸಮರಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹವಿಟ್ಟು ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮವನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನಾನು ಮರೆತಿರುವದಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ? ಪ್ರಿಯಸಖೀ, ನೀನಾದರೂ ವೀರ ಜಂಬುಕೇಶ್ವರರಾಯನ ಪ್ರಜೆಯೇ ಇರುತ್ತೀ. ನಡೆ ಹಾಗಾದರೆ ದುಮುಕು ಸಮರಭೂಮಿಯನ್ನು; ನಮ್ಮ ತೀಕ್ಷ್ಣ ಕರವಾಳಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುಗಳ ರುಂಡಗಳು ಆಹುತಿಯಾಗುತ್ತಿರಲಿ. ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅವನ ಗಂಟಲು ಒಡೆಯೋಣ!" ಎಂದು ನುಡಿದು ಆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಮಾರಿಯು ಯುದ್ಧಾವೇಶದಿಂದ ವೈನುರೆತು, ದೈತ್ಯಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮುಗಿಬಿದ್ದ ಚಂಡಿಯಂತೆ ಬೈರಾಗಿಣಿಯೊಡನೆ ಸಮರಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕಳು! ಹೀಗೆ ಆ ವೀರ ವನಿತೆಯರಿಬ್ಬರು ಆವೇಶದಿಂದ ಸಾಗುವಾಗ ಕನ್ನಡಿಗರ ರಣರಕ್ಕಸತನವು

ಚೆನ್ನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಯಿತು ! ಹುಕ್ಕ-ಬುಕ್ಕ-ಕೃಷ್ಣನಾಯಕ-ಮಲ್ಲಿಸರ್ಜ-ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪ ಮೊದಲಾದ ವೀರಾಧಿವೀರರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮೊದಲೇ ತಮ್ಮ ರಣಮದದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳಿಗೆ ದುರ್ದಮರಾಗಿದ್ದರು! ಆದರಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನಿಯಂಥ ವೀರಪುತ್ರಿಯು ವೀರಾಲಾಪಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವರ ರಣಮದದ ಮಿತಿಯು ಮೀರಿತು. ಆಗ ಆ ವೀರಾಗ್ರಗಣ್ಯರು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜಯಘೋಷಮಾಡಿ ಶತ್ರುಗಳ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು, ಅವರನ್ನು ಯಾವತ್ತೂ ಕನ್ನಡ ವೀರರು ಆವೇಶದಿಂದ ಅನುಸರಿಸುವಾಗ ಆದ ಶತ್ರುಸಂಹಾರ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಯಾರು ವರ್ಣಿಸಬೇಕು? ಶೌರ್ಯದಲ್ಲಿ ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ ಯವನರೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಈ ರಣರಕ್ಕಸತನವನ್ನು ನೋಡಿ ಬೆಚ್ಚಿಬೆರಗಾದರು. ಕನ್ನಡಿಗರ ಆವೇಶಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗುವದು ಅವರಿಂದಾಗದೆ ಅವರು ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಕನ್ನಡವೀರರಿಗೆ ಹಾದಿಯನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾಯಿತು! ಹೀಗೆ ಶತ್ರುಸೈನ್ಯವನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಕನ್ನಡ ವೀರರ ವೀರಗಣವು ಮಲಿಕನಾಯಬನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವದರೊಳಗೆ ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಭೈರಾಗಿಣಿಯೂ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಕೆಣಕಿ ಕಾದತೊಡಗಿದ್ದರು. ತನ್ನೊಡನೆ ಕಾದುವವರು ಪುರುಷ ವೇಷಧಾರಿಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರೆಂದು ತಿಳಿದು, ಅವರ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿ ನಾಯಬನು ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು—“ವೀರವನಿತೆಯರೇ, ನಿಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ನಾನು ನನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿದ್ದೇನೆ. ನಿಮ್ಮ ಕಡೆಯ ವೀರಾಧಿವೀರರು ಜೀವದಿಂದಿರದೆ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥರಾಗಿಹೋಗಿದ್ದರೆ. ನಿಮ್ಮ ಈ ಶೌರ್ಯಸಾಹಸಗಳಿಗಾಗಿ ಮೆಚ್ಚಿದ್ದ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರನೆತ್ತಲಿಕ್ಕೆ ನಾಚಿ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ನೀವು ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದಿರೆಂದು ತಿಳಿದು ನಿಮ್ಮ ಶೌರ್ಯದ ಕಾಣಿಕೆಯೆಂದು ಕಾಂಚನಸಗಡವನ್ನು ನಿಮಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿ, ನಾನು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಎರಡನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆನು! ಶಾಬಾಸ ವೀರಪುತ್ರಿಯರೇ, ನಿಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ-ಬಣ್ಣಿಸತಕ್ಕಂತಹದು. ಯವನ ವೀರರಂಥ ಕೆಚ್ಚೆದೆಯ ಕ್ರೂರ ದಂಡಾಳುಗಳ ಒಡ್ಡನ್ನು ಒಡೆದು ಬಂದಿರುವ ಆರ್ಯಸ್ತ್ರೀಯರು ನಿಸ್ಸಂಶಯ ಧನ್ಯರು; ಮತ್ತು ನಿಮ್ಮಂಥ ವೀರಮಾತೆಯರ ಯೋಗದಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷಾತ್ರಧರ್ಮವೂ ಧನ್ಯವಾದದ್ದು;

ಆದರೆ ನಿಮ್ಮ ಅಬಲಾಜನರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪೂರ್ಣಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಶಿರಸ್ಸನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಕ್ಕೊಂಡು ಬಂದಿರುವ ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರೆಲ್ಲಿರುವರು? ಅವರು ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಲು, ನಿಮ್ಮನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಮರೆಯಾದರೋ ಏನು?"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಉದಾರಾಂತಃಕರಣದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ತನ್ನ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಒರೆಗಾಣಿಸಿ ಸುಮ್ಮನೆ ನಿಂತಿರಲು, ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯೂ ಆತನ ಎದುರಿಗೆ ಬಂದು ಪ್ರಾಂಜಲ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಆತನನ್ನು ಕುರಿತು—"ಉದಾರಾಂತಃಕರಣದ ಮಲಿಕನಾಯಬ, ನಿನ್ನ ಸಮರ್ಪಕ ಮಾತುಗಳನ್ನೂ, ಯಥಾರ್ಥವಾದ ಗುಣಗ್ರಾಹಕತೆಯನ್ನೂ. ಜಯಶಾಲಿತ್ವಕ್ಕಿಂತ ಧರ್ಮಶೀಲತ್ವಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವಕೊಡುವ ನಿನ್ನ ಅಲೌಕಿಕ ಸೌಜನ್ಯವನ್ನೂ ನೋಡಿ ನಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗಿದೆ. ನೀನು ಇಂಥ ಘನವಂತನಾದದ್ದರಿಂದಲೇ ನಮ್ಮ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರನ್ನು ಸೆರೆಮನೆಯ ನೆವದಿಂದ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಸಮರ್ಥನಾದೆ! ಸರಿ ಸರಿ! ನಮ್ಮ ಸದ್ಗುರುವಾದ ಮಾಧವಮುನಿಯು ತಾನಾಗಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಯಾಕೆ ಬಂದಿರುವನೆಂಬದರ ಮರ್ಮವು ಈಗ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಸಜ್ಜನರು ಧರ್ಮಪ್ರಿಯರು! ಅವರು ತಮ್ಮ ಶತ್ರುಗಳಲ್ಲಿಯ ಧರ್ಮವನ್ನೂ, ಅಭಿನಂದಿಸದೆ ಇರಲಾರದವರಾದ್ದರಿಂದ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದ ನಿನ್ನ ಅಭಿನಂದನಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಅವರು ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದಿರುವರು. ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು. ನಿನ್ನಂಥ ಧರ್ಮಿಷ್ಠನೊಡನೆ ಯುದ್ಧಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗ ಒದಗಿದ್ದರಿಂದ ನಾನೂ ಧನ್ಯನೇ ಸರಿ! ನಾಯಬ, ಇನ್ನು ತಡವೇಕೆ? ಹೊರಬೀಳಲಿ ನಿಮ್ಮ ಖಡ್ಗವು ಒರೆಯಿಂದ!" ಎಂದು ನುಡಿದು ವೀರನಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಮಲಿಕನಾಯಬನೊಡನೆ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಆರಂಭಿಸಲು, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು ರಣಮಸ್ತಖಾನನೊಡನೆ, ಹಾಗು ಬುಕ್ಕದೊರೆಯು ಸೈಯದಖಾನನೊಡನೆ ಕಾದತೊಡಗಿದರು. ಆ ವೀರರ ರಣಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ಉಭಯಪಕ್ಷದ ವೀರರೂ ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ತಟಸ್ಥರಾಗಿ ನಿಂತು ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲಿದ್ದರು! ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಅಂಗರಕ್ಷಕನಾಗಿದ್ದನು; ತಿರುವೇಂಕಟನು ಬುಕ್ಕನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು; ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನು ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನನ್ನು

ರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೀಗೆ ಆ ವೀರರ ಕದನವು ಕಾಲನ ಕೋಲಾಹಲದಂತೆ ಲೋಕ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ನಡೆದಿರುವಾಗ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯು ರಣಮಸ್ತಖಾನ ನನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಕೆಡವುತ್ತಿರಲು, ಅತ್ತ ಸೈಯದಖಾನನೂ ವೀರ ಕೃಷ್ಣನಾಯ ಕನ ಖಡ್ಗಕ್ಕೆ ತುತ್ತಾದನು ! ಹೀಗೆ ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಸ್ಪರ್ಧಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಆ ವೀರಾಧಿವೀರರಿಬ್ಬರೂ ರಣದ ಆವೇಶದಿಂದ ಶತ್ರು ಸೈನ್ಯವನ್ನು ಸಂಹರಿ ಸುತ್ತ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದರು. ಅವರನ್ನು ದುರಗಪ್ಪನೇ ಮೊದಲಾದ ಬೇರೆ ಕನ್ನಡ ವೀರರು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತ ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಶತ್ರುಸಂಹಾರ ವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ಮಲಿಕನಾಯಬನೂ, ಹುಕ್ಕದೊರೆಯೂ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಕಾದುವಾಗ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಅಂಗರಕ್ಷಕ ನಾಗಿದ್ದನು. ಈ ಇಬ್ಬರು ವೀರರ ಯುದ್ಧವನ್ನು ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಬೈರಾಗಿ ಣಿಯೂ ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರಲ್ಲದ, ಪದ್ಮಿನಿಯು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಅಂಗರಕ್ಷಕನಾದ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಸುರಕ್ಷಿತತೆಯ ವಿಷಯವಾಗಿಯೂ ಜಾಗರೂಕರಾಗಿದ್ದರು. ಹೀಗೆ ಯುದ್ಧವು ಒಳ್ಳೇ ಭರಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವಾಗ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ತನ್ನ ಎಚ್ಚರವಿಲ್ಲದವನಾಗಿರಲು, ಈ ಸಂಧಿ ಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿ ಒಬ್ಬ ಯವನನು ಖಡ್ಗವೆತ್ತಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ರುಂಡವನ್ನು ತುಂಡರಿಸುತ್ತಿರಲು, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಸಿಂಹಿಣಿಯಂತೆ ಪುಟನೆಗೆದು ಆ ಯವನನ ಖಡ್ಗಸಹಿತವಾದ ಹಸ್ತವನ್ನು ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿಸಿದಳು ! ಆಗ ಚಿಮ್ಮಿದ ರಕ್ತ ಸಿಡಿದು ಎಚ್ಚತ್ತ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ನೋಡಲು, ಬೈರಾಗಿಣಿಯ ಈ ಸಾಹಸವು ಅವನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಿತು. ಆಗ ಮಲ್ಲಸರ್ಜ ನನು ಅತ್ಯಂತ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದಲೂ, ಪೂಜ್ಯಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲೂ ಬೈರಾಗಿಣಿ ಯನ್ನು ಕುರಿತು — "ಎಲೈ ಮಹಿಮಾಶಾಲಿನಿಯಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯೇ, ಸ್ವಾಮಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಉಳಿಸಿದ ನಿನ್ನ ಈ ಉಪ ಕಾರವನ್ನು ನಾನು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯೆನು; ಆದರೆ ಮಹತ್ಕೃತ್ಯದ ಸ್ಮರಣ ಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಉಂಗುರವನ್ನು ಹಿಡಿಯೆ"ಂದು ಆ ವೀರ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನು ಕೈಯನ್ನು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಚಾಚಲು, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಬಹು ಆದರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಯಾವ ಮಾತನ್ನೂ ಆಡದೆ ಗದ್ಗದಕಂಠೆಯಾಗಿ ಉಂಗುರವನ್ನು

ಕಣ್ಣು ಮೂಗಿಗೆ ಹಚ್ಚಿಕೊಂಡು ಅದನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಬೆರಳೊಳಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು!

ಪ್ರಿಯ ವಾಚಕರೇ, ಈಗಿನ ಯುದ್ಧದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾದ ಕನ್ನಡಿಗರ ರಣರಕ್ಕಸತನವು ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದದ್ದಿತ್ತು. ಅಂಗರಕ್ಷಕನಾದ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನನ್ನು ಒಬ್ಬ ಯವನ ವೀರನು ತುಂಡರಿಸಹೋಗಿ ಜೈರಂಗಿಣಿಯಿಂದ ಸ್ವರ್ಗಸ್ಥನಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ವೀರ ಕುಮಾರಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಅಂಗರಕ್ಷಣದ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನೊಡನೆ ಮಾಡತೊಡಗಿದಳು. ಅಂಥ ಭಯಂಕರವಾದ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ತನ್ನ ಮೇಲೆ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಉಪಕೃತಿಯನ್ನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ನೋಡಿ ತಾನು ಧನ್ಯನೆಂದು ಭಾವಿಸಿದನು. ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ಆತನ ಕಂಠವು ಬಿಗಿದುಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಹೀಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಅಂಗರಕ್ಷಣ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದ ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿತನಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಮಲಿಕನಾಯಬನಂಥ ವೀರಾಧಿವೀರನೊಡನೆ ಕಾದುವಾಗ ತನ್ನ ಅಮೋಘವಾದ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿ ಪದ್ಮಿನಿಯ ಧನ್ಯವಾದಗಳನ್ನು ಪಡೆದದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ! ಆ ಲೋಕಸುಂದರಿಯು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳನ್ನು ದುರಿಸುತ್ತ ಗದ್ಗದಕಂಠದಿಂದ—"ಹೌದು, ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಲೋಕೈಕ ವೀರರಾದ ಅರ್ಜುನಾದಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರರು ಪ್ರಕಟಿಸುತ್ತ ಬಂದ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವು ಇದೇ ಹೌದು" ಎಂದು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುತ್ತ ಆತನ ಮೇಲೆ ಸಾಗಿಬರುವ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಹಣಿಯುವಾಗ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಮೈಉಬ್ಬಿ ಅವನ ಕ್ಷಾತ್ರತೇಜವು ಉಕ್ಕೇರಿ ಹೊರಸೂಸಿತು. ಹೀಗೆ ತನ್ನೊಡನೆ ಸಮಬಲದಿಂದ ಕಾದುತ್ತಿರುವ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಆ ಮಾಧವಮುನಿಯ ವರಶಿಷ್ಯನಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ತನ್ನ ಅಮೋಘ ಯುದ್ಧ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದ ಅಕಸ್ಮಾತ್ ನೆಲಕ್ಕುರುಳಿಸಿ, ಸಿಂಹನಾದ ಮಾಡಿದನು! ಈ ಆನಂದದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಆವೇಶದಿಂದ ಆತನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನಿಂತಿದ್ದ ದೇವರಾಜಪುತ್ರಿ ಪದ್ಮಿನಿಯು, ಆನಂದಾವೇಶದಿಂದ ಜೋಲಿಹೋಗಿ ಬೀಳುತ್ತಿರಲು, ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ತಟ್ಟನೆ ಹೋಗಿ ಆಕೆಯ ಹಸ್ತವನ್ನು ಹಿಡಿದು—"ರಾಜಪುತ್ರಿ, ಜೋಕೆ ಜೋಕೆ, ಈ ನಿನ್ನ ಪ್ರಜೆಯಾದ ಹುಕ್ಕನು ನಿನ್ನ ಮಂಗಲಕರ

ಹಸ್ತ ಹಿಡಿದು ಆಸರವಿತ್ತಿರುವನು, ಹೆದರಬೇಡ” ಎಂದು ಆದರದಿಂದ ನುಡಿದನು. ಆಗ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯ ಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ರೋಮಾಂಚಿತಳಾಗಿದ್ದ ವೀರಪದ್ಮಿನಿಯು ತನ್ನ ಹಸ್ತವು ಬೆವರುತ್ತಿರಲು, ಆನಂದಾತಿರೇಕದ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ—“ಎಲೈ ವೀರಶಿರೋಮಣಿಯಾದ ಬುಕ್ಕದೊರೆಯೇ, ನಮ್ಮ ಮಾಧವಮುನಿಯ ಪಟ್ಟಶಿಷ್ಯನು ನೀನು. ನನ್ನ ಪ್ರಜೆಯಾಗಿರು, ಅಥವಾ ಯಾದವವಂಶದ ರಾಜಪುತ್ರನಾಗಿರು; ಅಥವಾ ಇವೆರಡೂ ಆಗಿರದೆ ಈಗ ಎಲ್ಲರೂ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿರುವಂತೆ ಕುರುಬನೇ ಆಗಿರು. ಈ ವರೆಗೆ ಯಾವ ಪುರುಷನೂ ಗ್ರಹಿಸದೆ ಇದ್ದ ನನ್ನ ಹಸ್ತವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ರಾಜಪುತ್ರಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ವಿಧಿಯನ್ನು ನೀನು ನೆರವೇರಿಸಿರುವದರಿಂದ ನೀನೇ ನನ್ನ ಪತಿಯೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸಿರುವೆನು” ಎಂದು ನುಡಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವೈರಾಗಿಣಿಯೂ, ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಜುನನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರೂ ಮಾಧವಮುನಿಯ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ, ಪಂಪಾ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ, ಬುಕ್ಕದೊರೆಯ ಹೆಸರಿನಿಂದಲೂ ಜಯಘೋಷಮಾಡಿದರು; ಈ ಜಯಘೋಷದ ಅನುಕರಣವನ್ನು ಯಾವತ್ತು ಕನ್ನಡ ವೀರರು ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಜಯಘೋಷದಿಂದ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳು ತುಂಬಿಹೋದವು! ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಬುಕ್ಕ-ಕೃಷ್ಣನಾಯಕರ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ ಶತ್ರುಗಳು ಸೋತು ಓಡತೊಡಗಲು, ಬುಕ್ಕದೊರೆಯ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ರಣವ್ಯಾಪಾರವು ನಿಲ್ಲಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು. ಆಗ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವರಾಜ್ಯಸೂರ್ಯನು ಇನ್ನು ಬೇಗನೆ ಉದಯವಾಗುವನೆಂದು ಸೂಚಿಸುವಂತೆ “ಕುಕೂ ಕೂ” ಎಂದು ಕೋಳಿಯು ಕೂಗುತ್ತಿರಲು, ಮೂಡಲಗೆಂಪು ಹರಿದು ಬೆಳ್ಳಗೆ ಬೆಳಗಾಯಿತು!

೫೫. ಮುಯ್ಯಕ್ಕೆ ಮುಯ್ಯ!

ಯುದ್ಧವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದ ಬಳಿಕ ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತತೆಯಾಯಿತು. ಬೆಳಗಿನ ಹೊಂಬಿಸಿಲು ರಕ್ತಮುಳುಗಿದ

ದುರ್ಗದ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದಾಗ ಅವರ ಉಗ್ರತೆಯು ಹೆಚ್ಚಿತು. ಅಂದಿನ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನು ತನ್ನ ಅನುಯಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಅದ್ಭುತ ಶೌರ್ಯವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿದನು. ಕೋಟೆಯ ಮೇಲಿನಿಂದ ಸೂಚನೆಯಾದಕೂಡಲೆ ಬಿದ್ದೇವೆಂಬ ಅರಿವಿಲ್ಲದೆ ಆವೇಶದಿಂದ ದುರ್ಗವನ್ನು ಏರಿಬಂದು ದುರ್ಗವನ್ನು ಮೊದಲು ಸೇರಿದವರೇ ದುರಗಪ್ಪನ ಜನರು! ಅಂದಿನ ಘೋರ ರಣಾಂಗಣದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಹೊಲೆಹದಿನೆಂಟು ಜಾತಿಯವರೂ ಯಾವ ಭೇದಭಾವವನ್ನೂ, ಸ್ಪೃಶ್ಯಾಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯನ್ನೂ ಎಣಿಸದೆ ಭುಜಕ್ಕೆ ಭುಜವನ್ನು ಹೊಂದಿಸಿ ನಿಂತು ಕಾದಿದ್ದರು. ಯುದ್ಧವ್ಯಾಪಾರವು ಮುಗಿದು ಎಲ್ಲಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಶಾಂತತೆಯಾದ ಬಳಿಕ ಕನ್ನಡ ವೀರರು ಯವನ ವೀರರನ್ನು ಪ್ರತಿಬಂಧಿಸಿ ಇಟ್ಟರು; ಅವರನ್ನು ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರಮಾಡುವ ಗೊಡವೆಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಮಲಿಕನಾಯಬನಂಥ ಘನವಂತನ ಜನರ ಮನಸ್ಸು ನೋಯಿಸುವದು ಹುಕ್ಕ ದೊರೆಯ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರ್ವಥಾ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮೇಲಾಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಬಲದ ಮುಂದೆ ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಆಟವೇನೂ ನಡೆಯುವಹಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಕನ್ನಡಿಗರು ಜಯಘೋಷದ ಆನಂದದಲ್ಲಿರುವಾಗ ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಅವನ ನಂಬಿಗೆಯ ಜನರು ಎತ್ತೋ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಆದರಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಸತ್ತನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಗಾಯಪಟ್ಟು ಮೂರ್ಛಿತನಾದನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ, ಓಡಿಹೋದನೆಂದೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಾಚಾರ್ಯರ ಬಂಧವಿಮೋಚನವನ್ನಾಡಲು ಆತುರಪಡುತ್ತಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರು ನಾಯಬನ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಕಡೆಗೆ ಹೆಚ್ಚು ಲಕ್ಷ್ಯವನ್ನೂ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರು ದುರ್ಗದ ಕಾವಲುಗಳನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸಿ, ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಸೈನಿಕರ ಗುಂಪುಗಳನ್ನು ಠಾಣ್ಯಗೊಳಿಸಿ ದುರ್ಗದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ತಮ್ಮ ದರ್ಪವನ್ನು ಕೂಡ್ರಿಸಿದರು. ಬಳಿಕ ಅವರು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸಾಹದಿಂದಲೂ, ಕೃತಕೃತ್ಯತೆಯಿಂದಲೂ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಭಿಕ್ಷುಪಾಕ್ಷಯರ್ಯರನ್ನು ಮುಂದುಮಾಡಿಕೊಂಡು ರಾಜಪುತ್ರಿಯರಾದ ಪದ್ಮಿನಿಯೂ, ಶೃಂಗಿಣಿಯೂ ಕಾಲುನಡಿಗೆಯಿಂದಲೇ ತಮ್ಮನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಲು, ಆಚಾರ್ಯರಿದ್ದ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಸಾಗಿದರು. ತಮ್ಮ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ಈಡೇರಿದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿಗನೂ ಉಲ್ಲಸಿಸಪಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲರೂ

ಆಚಾರ್ಯರ ಸೆರೆಮನೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಲು, ಅಲ್ಲಿ ಕಾವಲಾಗಿದ್ದ ಯವನ ಸೈನಿಕರು ಅವರಿಗೆ ಸಲಾಮುಮಾಡಿ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸರಿದು ಹಾದಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ ಕೂಡಲೆ, ಅವರನ್ನು ಸೆರೆಹಿಡಿದು ಅಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಸೈನಿಕರ ಕಾವಲನ್ನಿರಿಸಿ ಆಚಾರ್ಯರಿದ್ದ ಗೃಹವನ್ನು ಅವರೆಲ್ಲರು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು.

ಆಚಾರ್ಯರ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೋಗುವಾಗ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರು ಸತ್ವಶಾಲಿನಿಯರಾದ ಪದ್ಮಿನಿ-ಭೈರಾಗಿಣಿಯರನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿದ್ದರು. ಆಚಾರ್ಯರಲ್ಲಿ ಅಕೃತ್ರಿಮ ನಿಷ್ಠೆಯುಳ್ಳ ಆ ತರುಣಿಯರು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಂಡ ಕೂಡಲೆ ಸದ್ಗದಿತಕಂಠರಾಗಿ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿದರು. ಆ ನಿರ್ಮಲಾಂತಃಕರಣದ ಅಬಲೆಯರಿಂದ ಸಹಿತವಾದ ಕನ್ನಡವೀರವರ್ಗವನ್ನು ನೋಡಿ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಕಂಠ ಬಿಗಿದು ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳು ದುರುತ್ತಿರಲು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರನ್ನು ನೋಡಿದಕೂಡಲೆ ಎದ್ದುನಿಂತು ಮುಂದಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವರ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು—"ಬರಬೇಕು, ಕನ್ನಡಿಗರ ಸತ್ವರಕ್ಷಣ ಮಾಡಿ ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯನ್ನು ಧನ್ಯಳಾಗ ಮಾಡಿದ ಆರ್ಯವರ್ಯರು ಇತ್ತ ಬರಬೇಕು" ಎಂದು ನುಡಿದು ತಮ್ಮ ಅರ್ಧಾಸನದ ಮೇಲೆ ಅವರನ್ನು ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿಕೊಂಡರು. ಬಳಿಕ ಬ್ರಹ್ಮಭಾವನೆಯಿಂದ ಅವರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕನೇ ಮೊದಲಾದ ವೀರರು ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿ ಸದ್ಗುರುದರ್ಶನದಿಂದುಂಟಾದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪೋದಕಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ತೋಯಿಸತೊಡಗಿದರು! ಆಗ ಶಿಷ್ಯವತ್ಸಲರಾದ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರು ಎದ್ದುನಿಂತು ಎಲ್ಲ ವೀರರನ್ನು ಕುರಿತು—"ಏಳಬೇಕು, ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು, ಬುಕ್ಕದೊರೆಯು, ಕೃಷ್ಣನಾಯಕನು, ಮಲ್ಲಿಸರ್ಜನನು, ತಿರುವೇಂಕಟನು ಎಲ್ಲ ವೀರರು ಮೇಲಕ್ಕೇಳಬೇಕು! ಕರ್ನಾಟಕ ಭೂಮಾತೆಯ ಸತ್ಪುತ್ರರೇ, ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನೀವು ಬಹಳವಾಗಿ ದಣಿದುಕೊಂಡಿರಿ; ನಿಮ್ಮ ಆ ದಣಿವಿಕೆಯೇ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನಿತ್ತು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಚಿರಶಾಂತಿಗೊಳಿಸಲಿ! ಆರ್ಯವರ, ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನಿಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಉಪೋಷಣ! ಈ ರಾಜಪುತ್ರಿ ಪದ್ಮಿನಿಯೂ ಎಂಟು ದಿನಗಳಿಂದ ಉಪವಾಸ!! ಭೈರಾಗಿಣಿಯ ನಿಷ್ಠೆಗಂತು ನೆಲೆಯಿಲ್ಲ!!! ಯಾವತ್ತೂ ಕನ್ನಡ ವೀರರೇ, ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನೀವೆಲ್ಲರೂ ಇಂದು ಅಖಂಡ

ಉಪೋಷಣವಿದ್ದು ಕಾದಿ ಆಯಾಸಪಟ್ಟಿರಾ? ಆದರೆ ಈ ಉಪೋಷಣವೂ; ಈ ಅಕೃತ್ರಿಮ ನಿಷ್ಠೆಯೂ ಮಾಧವನೆಂಬ ವ್ಯಕ್ತಿಮಾತ್ರಕ್ಕಾಗಿರದೆ, ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪುಣ್ಯದಿಂದ ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಬಹುದಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲ್ಯಾಣದ ಬುದ್ಧಿಗಾಗಿದೆಯೆಂದು ನಾನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವೆನು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಕಲ್ಯಾಣಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಾಳಿದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಆದರಣೀಯನಾಗಿರುವಂತೆ, ಅದೇ ಕಲ್ಯಾಣಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ತಾಳಿ ಪರಿಪರಿಯ ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸುವ ನೀವು ನನಗೂ ಅತ್ಯಂತ ಆದರಣೀಯರಾಗಿರುವಿರಿ! ಶ್ರೀಪಂಪಾವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಈ ಸತ್ವಶಾಲಿನಿಯರ ಪ್ರತಿಜ್ಞೆಯು ನಿಮ್ಮಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾದದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ಬಹಳ ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೆಚ್ಚಿದೆಯ ನಿಮ್ಮಂಥ ವೀರರ ಮುಂದಾಳುವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ತುಂಬಾ ಅಭಿಮಾನಪಡುತ್ತೇನೆ. ತಿರುವೇಂಕಟಾ, ವೀರಾಧಿವೀರನಾದ ನೀನು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಂಥ ಸಜ್ಜನರ ಸಮಾಗಮದಿಂದ ಧನ್ಯನಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ನನಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟು ಸಂತೋಷವಾಗುತ್ತದೆ. ಕ್ಷತ್ರಿಯ ವೀರಾ, ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆಗುವ ಬುದ್ಧಿಯಪಲ್ಲಟಕ್ಕೆ ಯಾರು ಯಾರಿಗೂ ಹೆಸರಿಡದೆ, ಸದ್ಬುದ್ಧಿಯು ಉತ್ಪನ್ನವಾದದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತೋಷ ಮಾತ್ರ ಪಡಬೇಕು; ಯಾಕೆಂದರೆ ಬಹಿರ್ಮುಖವುವಾಗಿರುವ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯ ವಿಷಯಾಸಕ್ತಿಯೂ, ಸಜ್ಜನ್ಯ ದುರ್ಗುಣಗಳೂ ಮನುಷ್ಯ ಮಾತ್ರರಾದ ನಮಗೆ ಉಂಟಾಗುವದರಲ್ಲಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಿಲ್ಲ! ದೊಡ್ಡವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ನೀನು ಮಹಾ ನರಕದಿಂದ ಉದ್ಧೃತನಾಗಿರುವದರಿಂದ ಹಿಂದಿನ ಸ್ಥಿತಿಗಾಗಿ ನೀನು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪಪಡದೆ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಯಾವಾಗಲೂ ದೇಶಕಲ್ಯಾಣಮಾಡುತ್ತ "ಲೋಕಾರಾಧನೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶಿವಪೂಜೆ"ಯೆಂದು ಆರ್ಯವರ್ಯರು ಉಪದೇಶಿಸಿದಂತೆ ಆಜನ್ಮ ನಡೆದು ನಿನ್ನ ಜನ್ಮವನ್ನು ಕೃತಾರ್ಥಮಾಡಿಕೋ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಕನಾಟಕದ ಉದ್ಧಾರಕಾಲವು ಒದಗಿರುವದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸುಯೋಗಗಳು ಒದಗಿಬಂದವು; ಆದರೆ ನಾವು ಮೊದಲು ಘನವಂತನಾದ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಕಂಡು ಆತನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸುವದು ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ರಾಜಕಾರಣ ಪುರುಷರಲ್ಲಿ ರಾಜನ ನಿಜವಾದ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ಮಾಡುವ ಆ ನಾಯಬನಂಥ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಕಾಣುವದು ಅಪರೂಪವು. ಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಸೆರೆಮನೆಯ ನೆವದಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬ

ನಂಥ ಸಜ್ಜನನ ಸಮಾಗಮವಾದದ್ದೊಂದು ನಾನು ಸುಯೋಗವೆಂದು ತಿಳಿಯುತ್ತೇನೆ."

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಆಚಾರ್ಯರು ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕೆ ಹೊರಟರು. ಈ ಅವಸರದಲ್ಲಿ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿಯಾದ ಆಚಾರ್ಯ ಪತ್ನಿ ವೈತಿಹೋತ್ರಿಯುಗ ದರ್ಶನವಾದದ್ದರಿಂದ ಆ ಕನ್ನಡವೀರರ ಪರಿವಾರವು ಧನ್ಯವಾಗಿ ಆ ಪತಿವ್ರತೆಯನ್ನು ಮನಸಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಪೂಜ್ಯಭಾವದಿಂದ ಆ ಸಾಧ್ವಿಯ ಮುಂದೆ ತಲೆತಗ್ಗಿಸುವಾಗ ಅವರ ನೇತ್ರಗಳು ಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣವಾದವು! ಈ ಪೂಜ್ಯ ದಂಪತಿಗಳು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ತಾಯಿ-ತಂದೆಗಳಂತೆ ಇರುವರೆಂದು ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಭಕ್ತಿಪರವಶತೆಯಿಂದ ತಟ್ಟನೆ ನುಡಿದರು!

ಆಚಾರ್ಯರು ಬಂಧಿತರಾಗಿದ್ದರೂ. ಈ ವರೆಗೆ ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತು ಹತ್ತದೆಯಿದ್ದ ಮಲಿಕನಾಯಬನಿದ್ದ ಸ್ಥಳವು ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿತ್ತು. ಕರ್ನಾಟಕದ ಸೂತ್ರಚಾಲಕರ ಇಂಥ ಅಗಾಧ ಯೋಗ್ಯತೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಸೂತ್ರಚಾಲನ ವ್ಯಾಪಾರವು ಅವರಿಂದ ಹ್ಯಾಗೆ ಸಾಗೀತು? ಆಚಾರ್ಯರು ಸಕಲ ಪರಿವಾರವನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ಮಲಿಕನಾಯಬನಿರುತ್ತಿದ್ದ ಗುಪ್ತಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ನೆಟ್ಟಗೆ ಹೋದರು. ಹೀಗೆ ಶತ್ರುಗಳು ನೆಟ್ಟಗೆ ತಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಬೆದರಿದ ನಾಯಬನ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಸೇವಕರು ನಾಯಬರ ಸಂರಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಜೀವದ ಹಂಗುದೊರೆದು ಖಡ್ಗ ಹಿರಿದರು ಆಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಶಾಂತವಾದ ಗಂಭೀರದಿಂದ -"ಯವನ ವೀರರೇ, ಯುದ್ಧಪ್ರಸಂಗವು ಮುಗಿದುಹೋಗಿರುವದರಿಂದ ಈಗ ನೀವು ಖಡ್ಗಗಳನ್ನು ಹಿರಿಯುವದು ಯಾತಕ್ಕೆ? ನಿಶ್ಶಸ್ತ್ರರಾದ ನಮ್ಮಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸುವದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿ ಕಂಡರೆ, ನೀವು ಹಾಗೆ ಮಾಡಬಹುದು; ಆದರೆ ನಾವು ಈಗ ಕಾಲವಶದಿಂದ ನಾಯಬಸಾಹೇಬರಿಗೊದಗಿದ ವಿಪತ್ತಿನ ಸಲುವಾಗಿ ಅಸಮಾಧಾನಪಟ್ಟು ಅವರನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿರುತ್ತೇವೆ. ಹೋಗಿರಿ, ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವನೆಂದು ಹೇಳಿರಿ; ಆದರಮೇಲೆ ಅವರ ಅಪ್ಪಣೆಯಾದಂತೆ ನಾವೂ ನೀವೂ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ! ನೀವು ಕೇಳಿಬರುವವರೆಗೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ನಿಂತಿರುವೆವು" ಎಂದು ಹೇಳಿದರು. ಆಗ ಯವನ ವೀರರಲ್ಲೊಬ್ಬನು ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ನಾಯಬನಿಗೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯ

ವಿಚಾರವನ್ನು ತಿಳಿಸಲು, ಕೂಡಲೆ ಆತನು ಆ ಬಂದ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ— "ನೀವು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಯಾವತರದ ಪ್ರತಿಬಂಧವನ್ನೂ ಮಾಡತಕ್ಕದಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೀವು ಅವರೊಡನೆ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗಬಹುದು. ನನ್ನ ಸಲುವಾಗಿ ನೀವು ಪ್ರಾಣವನ್ನರ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡಲಾರಿರೆಂಬುದನ್ನು ನಾನು ಬಲ್ಲೆನು; ಆದರೆ ಈಗ ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಣಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುವದು ನಿರರ್ಥಕವೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಈಗ ಹೀಗೆಯೇ ನೀವು ಹೋಗಿ ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು—'ನಾಯಬಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮನ್ನು ಬರಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು; ಆದರೆ ದೇಹದ ಅಸ್ವಾಸ್ಥ್ಯದ ಮೂಲಕ ವಿನಂತಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೇನಂದರೆ—"ದಯವಿಟ್ಟು ತಾವು ಒಬ್ಬರೇ ಬಂದು ದರ್ಶನಕೊಟ್ಟು ಹೋಗಬೇಕು. ನಮ್ಮ ಯಾವತ್ತು ಜನರು ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟು ನಿಮಗೆ ಶರಣುಬರುವರು. ಒಬ್ಬರೇ ಬರಲು ನಿಮಗೆ ಸಂದೇಹ ತೋರುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಯೋಗ್ಯರಾದ ಅಂಗರಕ್ಷಕರೊಡನೆ ಬರಬಹುದು" ಎಂದು ವಿಜ್ಞಾಪನೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳು. ಆಮೇಲೆ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕನ್ನಡಿಗಳಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಲು ನನ್ನ ಆಜ್ಞೆಯಾಗಿರುವದೆಂದು ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಹೇಳು" ಎಂದು ಹೇಳಿದನು.

ಹೀಗೆ ನಾಯಬನಿಂದ ಆಜ್ಞಾಪಿತನಾದ ಯುವನವೀರನು, ನಾಯಬನ ವಿನಂತಿಯನ್ನು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಿಗೂ, ನಾಯಬನ ಅಪ್ಪಣೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಗಡಿಗರಿಗೂ ತಿಳಿಸಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆಲ್ಲ— "ನೀವು ಉಪೋಷಣ ಮಾಡಿದವರಾದದ್ದರಿಂದ ಇನ್ನು ಬೇಗನೆ ಊಟದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಿರಿ. ನಾನು ನಾಯಬರನ್ನು ಕಂಡು ಬೇಗನೆ ಬರುವೆನು. ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿರಲು, ಯವನವೀರರು ನಾಯಬನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಬಡಬಡ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿಟ್ಟರು. ಆಗ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಅವರವರ ಶಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅವರವರಿಗೆ ತಕ್ಕೊಳ್ಳಹೇಳಿ ತಾವು ನಿರ್ಭಯದಿಂದ ಮಲಿಕನಾಯಬನನ್ನು ಕಾಣುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅವನಿದ್ದ ಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ನಾಯಬನು ಆಚಾರ್ಯರ ಸಲುವಾಗಿ ಆಸನವನ್ನು ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದನು. ಆಚಾರ್ಯರು ಒಳಗೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ನಾಯಬನು ಮೇಲಕ್ಕೇಳುತ್ತಿರಲು, ಆಚಾರ್ಯರು ಆತನನ್ನು ಏಳಗೊಡದೆ—"ಗಾಯಕೊಂಡಿದ್ದ ನೀವು ಹೀಗೆ ಏಳು

ವದರಿಂದ ಅನ್ಯಾಯವಾದೀತು! ನಾಯಬಸಾಹೇಬ, ನಾವೇನು ನಿಮಗೆ ಇನ್ನು ಹೊರಗಿನವರಾಗಲಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಭೇದವಿದ್ದರೂ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭೇದವಿಲ್ಲ; ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮಗಳು, ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ತೋರಿಕೆಯ ನಡಾವಳಿಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ ಈಶ್ವರ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಒಂದೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿ-ಜ್ಞಾನ-ವೈರಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸುವದು ನಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಮುಖ್ಯ ಕಟಾಕ್ಷವಾಗಿರುವಂತೆ, ನಿಮ್ಮ ಧರ್ಮದ ಕಟಾಕ್ಷವೂ ಆಗಿರುತ್ತದೆ; ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನರಿತು ಹಿಂದುಗಳಾದ ನಾವೂ, ಮುಸಲ್ಮಾನರಾದ ನೀವೂ ದೃಢವಾದ ಪ್ರೇಮಬಂಧನದಿಂದ ಬದ್ಧರಾದರೆ ಒಬ್ಬರ ಧರ್ಮಸಾಧನಕ್ಕೆ ಒಬ್ಬರು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ನಮ್ಮವೆರಡೂ ಸಮಾಜಗಳ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಬಾಧೆಬಾರದೆ ಎರಡೂ ಸಮಾಜಗಳ ಸುಖಶಾಂತಿಗಳು ಹೆಚ್ಚುವವು! ಈ ಮಾತನ್ನು ಸಜ್ಜನರೂ, ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರೂ ಆದ ನಿಮಗೆ ನಾನು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ರಾಜಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಒಮ್ಮೆ ಬೀಳುವದುಂಟು, ಒಬ್ಬರು ಒಮ್ಮೆ ಏಳುವದುಂಟು. ಈ ಬೀಳೋಣ ಏಳೋಣಗಳು ಪ್ರತಿ ಒಂದು ವ್ಯಕ್ತಿಗೂ, ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ, ಸಮಾಜಕ್ಕೂ, ರಾಷ್ಟ್ರಕ್ಕೂ ಬಿಟ್ಟಿರುವದಿಲ್ಲ. ಅಂದಬಳಿಕ ನಮಗೆ ಆಗಿರುವ ಜಯಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಹಿಗ್ಗುವದೇಕೆ, ನಿಮಗಾದ ಪರಾಜಯಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಕುಗ್ಗುವದೇಕೆ? ವ್ಯವಹಾರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಹಿಗ್ಗೋಣ ಕುಗ್ಗೋಣಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿಯೇ ಇರುವದರಿಂದ, ಅವಕ್ಕೆ ಮಹತ್ವಕೊಡದೆ ಹಿತೇಚ್ಛುಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ತಮ್ಮ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಚಲಿಸಬಾರದು. ಈ ಮಾತು ನಿಮಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದದ್ದೇ ಆದರೂ ನಮಗೂ ಇದು ಗೊತ್ತಿರುವದೆಂದು ನಿಮಗೆ ತಿಳಿದರೆ ಸಜ್ಜನರಾದ ನೀವು ಸಮಾಧಾನಪಡುವಿರೆಂದು ತಿಳಿದು ನಾಲ್ಕು ಮಾತು ಹೇಳಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಬಂದಿದ್ದೇನೆ; ರಾಜಕಾರಣದ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಈ ಕೋಟೆಯು ನಮ್ಮದಾಗಿದ್ದರೂ, ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕೊರತೆ ತರಲು ನಾವು ಎಷ್ಟುಮಾತ್ರವೂ ಇಚ್ಛಿಸುವದಿಲ್ಲ. ರಾಜತಂತ್ರಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ನಾವು ಮಾಡತಕ್ಕ ಮುಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಮಾಡಬೇಕಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ತಾವು ತಮ್ಮ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬೇಕಾದಾಗ ಬೇಕಾದತ್ತ ಹೋಗಬಹುದು. ಈ ಸಂಬಂಧವಾಗಿ ತಮಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಯಾವ ತರದಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿಬಂಧವು ಉಂಟಾಗಲಾರದು"

ಎಂದು ನುಡಿದು ಸುಮ್ಮನಾಗಲು, ನಾಯಕನು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕುರಿತು– "ಆರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಅಗಾಧವಾದ ಮಹಾತ್ಮ್ಯಕ್ಕೆ ನಿಮ್ಮ ಈ ಧರ್ಮ ಸಮ್ಮತವಮಾತುಗಳು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಒಪ್ಪುತ್ತಿರುವವು. ಕೇವಲ ಸ್ವತಂತ್ರರೂ, ಬೇಕಾದದ್ದನ್ನು ಮಾಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವರೂ ಆದ ನೀವು ಒಬ್ಬ ದ್ರೋಹಿಯ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ನಾನು ಬರೆದ ಕ್ಷುದ್ರ ಪತ್ರಕ್ಕೆ ಯಾವ ಕಾರಣ ದಿಂದಲೇ ಆಗಲಿ ಮಾನಕೊಟ್ಟು ಕಾಂಚನಗಡಕ್ಕೆ ನೀವಾಗಿ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿ ಬಂದಿರಿ; ಆದರೆಈಗ ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಅಗಾಧ ಕರ್ತೃತ್ವಶಾಲಿತ್ವದಿಂದ ನಾನಿದ್ದ ಮನೆಯನ್ನೇ ಸೆರೆಮನೆಯಾಗಿಮಾಡಿರಲು, ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಸೆರೆಯಾಳೇ ಅಲ್ಲದೆ ಸ್ವತಂತ್ರನು ಹ್ಯಾಗಾಗುವೆನು? ಆರ್ಯವರ, ನಿಮಂಥ ಸಜ್ಜನರ ಸೆರೆಮನೆಯು ಅಯೋಗ್ಯ ಅರಸನ ಅರಮನೆಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಹಿತಕರವಾದದ್ದು! ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಸದ್ಯಕ್ಕಂತು ನಿಮ್ಮ ಸೆರೆಯಾಳಾಗಿರುವೆನು. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಕಾಂಚನಗಡದಲ್ಲಿಯೇ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡಿರಿ, ಅಥವಾ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ ನಿಮ್ಮ ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡಾದರೂ ಹೋಗಿರಿ, ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜನ ಹಾಗು ಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸೇವೆಗಳು ಧರ್ಮದ ಸೇವೆಯೇ ಆಗಿರುವದರಿಂದ ಅವರಲ್ಲಿ ಯಾರ ಸೇವೆ ಮಾಡಿದರೂ ವಿರೋಧಭಾವವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಲಾರದು; ಇನ್ನು ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜರಿಗಿಂತ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸೇವೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಮಾನ್ಯವಾಗಿರುವದು; ಯಾಕಂದರೆ, ವ್ಯಷ್ಟಿರೂಪನಾದ ರಾಜನು ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠನಾದರೆ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಸ್ಥಳವೇ ಇಲ್ಲದಾಗುವಂತೆ, ಸಮಷ್ಟಿರೂಪರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಜನರು ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದರೂ ತಮ್ಮಂಥ ಹಾಗು ಆರ್ಯವರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ಕೆಲವರಾದರೂ ಧರ್ಮಿಷ್ಠರು ಇದ್ದೇ ಇರುವದರಿಂದ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠ ರಾಜನ ಸೇವೆಗಿಂತ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠವಾಗದಿರುವ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸೇವೆಯು ಹೆಚ್ಚು ಮಾನ್ಯವಾದದ್ದೆಂದು ನನಗೆ ತೋರುತ್ತದೆ. ಆಚಾರ್ಯವರ, ತಮ್ಮ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ವಾರ್ಥಪರವಾದ ನೀಚಸೇವೆಯ ತಿರಸ್ಕಾರವು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿದೆ; ಮತ್ತು ಪರಧರ್ಮದವರ ವಿಷಯದ ತಿರಸ್ಕಾರವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ; ವಿಶ್ವಬಂಧುತ್ವದಲ್ಲಿಯೇ ಆನಂದವಿರುತ್ತದೆಂಬ ವಿಚಾರವು ನನ್ನಲ್ಲಿ ತಲೆದೋರಹತ್ತಿದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಸಮಾಗಮದ ವಿಷಯವಾಗಿ

ನಾನು ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ಸುಕನಾಗಿರುವೆನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರೇ, ನಮ್ಮ ಈ ಕಾಸಿಮುಖಾನರವರು ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರಾದದ್ದರ ಮರ್ಮವು ಈಗ ನನ್ನ ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ಈಗ ಹಿಂದೂ ಮುಸಲ್ಮಾನರು ಪರಸ್ಪರರನ್ನು ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ನೋಡುವ ಅಜ್ಞಾನವು ದೂರವಾಗುವದಾದರೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರಿಂದಲೇ ದೂರವಾಗಬೇಕು. ಆ ದ್ವೇಷಬುದ್ಧಿಯು ಕಸವು ಕಡಿಮೆಯಾದಮಾತ್ರದಿಂದ ನನಗಾಗಿರುವ ಸಮಾಧಾನವನ್ನು ಈಗ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿರುವೆನು. ನನ್ನ ಈ ಸಮಾಧಾನವು ಅಖಂಡವಾಗಬೇಕಾದರೆ ನಿಮ್ಮಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಸಹವಾಸದ ಅವಶ್ಯಕತೆಯಿರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನನ್ನ ಶಾಶ್ವತ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಸೆರೆಯಾಳಾಗುವೆನೆಂಬಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಗುಲಾಮನಾಗುವ ಇಚ್ಛೆಯೂ ನನ್ನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗಿರುವದು! ಪರಾಜಿತವಾದ ನಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವೆಲ್ಲ ನೀವು ಒಪ್ಪಿಗೆಯಿತ್ತರೆ ಇಂದೇ ಬಾದಶಹರ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುವದು. ನಿಮ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರಭುತ್ವವು ಬೇಗನೆ ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಲೆಂದು ನಾನು ಅಲ್ಲಾನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸವೆನು. ಮುನಿಪುಂಗವ, ಸತ್ತೆಯು ಯಾವದಿದ್ದರೂ ಯಾರದಿದ್ದರೂ ಅದು ಧರ್ಮಮೂಲವಿದ್ದರೆಯೇ ಲೋಕಹಿತಕಾರಿಯಾಗುವದೆಂಬುದು ನಿಮ್ಮ ಕ್ಷಣಿಕ ಸಹವಾಸದಿಂದ ನನ್ನ ನಿದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು; ಆದ್ದರಿಂದ ನನಗೆ ನಿಮ್ಮ ದೃಢಸಹವಾಸದ ಯೋಗವನ್ನು ಒದಗಿಸಿಕೊಡಿರಿ!"

ನಾಯಬನ ಈ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಅತ್ಯಂತ ಲೀನತೆಯಿಂದ - "ನಾಯಬಸಾಹೇಬ, ನಿಮ್ಮಂಥವರ ಮಾತನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ನನ್ನದಲ್ಲ! ತನ್ನ ಮೂಲಕವಾಗಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ನೋಡುವದು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವವಾದದ್ದರಿಂದ, ಮನುಷ್ಯನು ತಾನು ಸಜ್ಜನನಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತು ಅವನಿಗೆ ಸಜ್ಜನವಾಗಿ ತೋರುವದು; ತಾನು ದುರ್ಜನನಿದ್ದರೆ ಜಗತ್ತೆ ಅವನಿಗೆ ದುರ್ಜನವಾಗಿ ತೋರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಯಾವ ಯೋಗ್ಯತೆಯುಳ್ಳವನಿದ್ದರೂ ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯು ಘನವಾದದ್ದೆಂಬ ನಂಬಿಗೆಯು ನನಗೆ ಆಯಿತು! ನಿಮ್ಮಂಥ ಘನವಂತರ ಸಹವಾಸವು ನನಗೆ ಒದಗುತ್ತಿರುವದು ನನ್ನ ಧನ್ಯತೆಯ ಲಕ್ಷಣವೇ ಆಗಿರುತ್ತದೆ! ನಾಯಬಸಾಹೇಬ, ಬೇಕಾದಂಥ ಉಚ್ಚ-ನೀಚ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಾದರೂ ಸಂತೋಷದಿಂದ ಇರಲು ಸಮರ್ಥರಾದ ನಿಮ್ಮಂಥವರಿಗೆ, ಹೀಗೆ ಇರಬೇಕೆಂದು ನಿಯಮನ

ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವೇನಿರುವದು? ಹಾಗೆ ನಿಯಮನ ಮಾಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಯಾದರೂ ಯಾರಿಗೆ ಬರುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಏನೆಂದೂ ವಿಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ ನಾನು ನಿಮ್ಮವನಿರುವೆನೆಂದಿಷ್ಟು ಹೇಳುವೆನು; ನನ್ನ ಆ ಹೇಳಿಕೆಯಂತೆ ನನ್ನನು ನಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಭಾರವು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕೂಡಿರುವದು; ಈಗ ನಮ್ಮ ಈ ನಿರೂಪಾಚಾರ್ಯರ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯ ಹೊತ್ತಾಯಿತು. ಸದಾ ಲಿಂಗಾರಾಧನತತ್ಪರರಾದ ಆ ಮಹಾತ್ಮರಿಗೂ ನಮ್ಮ ಈ ರಾಜಕೀಯ ರಾಜಸ-ತಾಮಸ ವ್ಯವಹಾರಗಳ ಮೂಲಕ ನಿನ್ನಿನಿಂದ ಲಿಂಗಪೂಜೆಯಿಲ್ಲ! ಆದ್ದರಿಂದ ನಮಗೆ ಹೋಗಲು ಅಪ್ಪಣೆಕೊಡಿರಿ. ನಿಮ್ಮ ಸೈನ್ಯವು ಬೇಕಾದಾಗ ಬಾದಶಹರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದು. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಅನುಕೂಲತೆ ಮಾಡಿಕೊಡಲು ಬಾಧೆಯಿಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ನೀವು ನಮಗೆ ಪರಕೀಯರಾಗಿರುವದಿಲ್ಲ. ನಾಯಬಸಾಹೇಬ, ನಾವು ಯುದ್ಧಾದಿ ಕ್ರೂರ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಲಿ, ಅವುಪಾಸನೆ ಮೊದಲಾದ ಸೌಮ್ಯ ವ್ಯವಹಾರಗಳನ್ನೇ ಮಾಡಲಿ, ಅವು ಧರ್ಮಕ್ಕೋಸ್ಕರವಿದ್ದು ಧರ್ಮದ ತಳಹದಿಯಿಂದಲೇ ನಡೆದದ್ದವಾದರೆ ಮಾತ್ರ ತಾರಕವಾಗುವವು; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾವೂ ನೀವೂ ಪ್ರತಿಒಂದು ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ಶರಣುಹೋಗಿ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳೋಣ!" ಎಂದು ನುಡಿದು ಯವನ ದಂಡಾಳುಗಳ ಯೋಗಕ್ಷೇಮದ ಸಲುವಾಗಿ ಬಾಕ್ಕದೊರೆಗೆ ಸೂಚಿಸಿದರು. ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಮರಣಹೊಂದಿದ ವೀರರ ಅಂತ್ಯವಿಧಿಗಳು ಆಯಾ ಧರ್ಮದ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಪ್ರಸಂಗಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆದವು. ಬಳಿಕ ಆಯಾ ಧರ್ಮದವರು ಯುದ್ಧವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಆದ ಸ್ಪೃಶ್ಯಾ-ಸ್ಪೃಶ್ಯ ದೋಷನಿವಾರಣವನ್ನು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಧರ್ಮೋಕ್ತ ವಿಧಿಯಂತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ನಿತ್ಯನೈಮಿತ್ತಿಕ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ನೆರವೇರಿಸಿ ಊಟಮಾಡಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಹೊಂದಿದರು. ಮಲಿಕನಾಯಬನ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರು ಅತ್ಯುತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ಇಡಿಸಿದರೆಂದು ಬೇರೆಹೇಳುವ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ. ಆಚಾರ್ಯರ ಭೋಜನವಾದ ನಂತರ ಅವರ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರವು ಗುರುಪ್ರಸಾದ ಗ್ರಹಣಮಾಡಿ ಕೃತಕೃತ್ಯವಾಯಿತು! ತಮ್ಮ ಗುರುವಗನನ್ನು ಮಲಿಕನಾಯಬನು ಸೆರೆಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಹೋದ ಮುಯ್ಯಕ್ಕೆ, ಆ ನಾಯಬನೇ ಈಗ ಸೆರೆಯಾಳಾದದ್ದರಿಂದ ಈಗ ಮುಯ್ಯವಾಯಿತೆಂದು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಸಂತೋಷವಾದದ್ದು ಮನುಷ್ಯಸ್ವಭಾವವೇ ಸರಿ!

೫೬. ತಪಃಪ್ರಭಾವವೋ ವರಪ್ರಭಾವವೋ ?

ಸುವರ್ಣಾಂಗೀಂ ಸಮಾರಾಧ್ಯ ಸುವರ್ಣಗಣಭೂಷಿತಃ ||
ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಂ ವಿದಧೇ ಸುವರ್ಣಾನಂದಜೋಮುನಿಃ || ೧ ||

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಕಾಲವು ಕನ್ನಡಿಗರ ವಿಲಕ್ಷಣ ಜಾಗ್ರತಿಯ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು. ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಜಬ್ಬರದ ಆಘಾತದಿಂದ ಕಂಗೆಟ್ಟಿದ್ದ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಧರ್ಮಮಹಿಮೆಯ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವು, ಮುಣುಗುವವರಿಗೆ ಕೈಕೊಟ್ಟು, ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬದುಕಿಸಿದಂತಾಯಿತು. ರಾಜ್ಯಸಂಪಾದನದ ಸವಿ ಹತ್ತಿ ತಮ್ಮ ಪವಿತ್ರ ಕುರಾಣ ಧರ್ಮಪ್ರಸಾರಮಾಡುವ ನೆವದಿಂದ ಆ ಮುಸಲ್ಮಾನ ವೀರರು ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ನಡೆಸಿದ ಕೊಳ್ಳೆ-ಸುಲಿಗೆಗಳೂ, ಮಾನಖಂಡನವೂ ಕನ್ನಡಿಗರ ಆಲಸ್ಯ-ದುರಾಚಾರಗಳನ್ನು ಹೊಡೆದೋಡಿಸಿಬಿಟ್ಟವು. ಒಂದರ ಹಿಂದೊಂದರಂತೆ ತೆರಪಿಲ್ಲದೆ ಆಗತೊಡಗಿದ ಅವರ ದಾಳಿಗಳ ಕಸುವಿನ ಮಹಾ ಪ್ರವಾಹಕ್ಕೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಸತ್ವಬಲದಿಂದ ಒಡ್ಡುಹಾಕಿ, ಸ್ವದೇಶಬಾಂಧವರ ನಂದಿಹೋಗುತ್ತಿರುವ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಸತೇಜಗೊಳಿಸತೊಡಗಿದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯವರ್ಯರು ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತರಾಗಿಯಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ದೇವತಾಸ್ವರೂಪರಾಗಿ ತೋರಹತ್ತಿದರು. ಅವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕಿವಿಗಳು ವಿಜಯದ ಸುದ್ದಿಗಳಿಂದ ಗಡಚಿಕ್ಕಿಹೋಗಿದ್ದವು. ಇಂದು ಆಚಾರ್ಯರ ಯೋಗದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಯವರ ವಿಪನ್ನಿವಾರಣವಾಯಿತು, ಇಂದು ಇಲ್ಲಿಯವರ ವಿಪನ್ನಿವಾರಣವಾಯಿತು; ಇಂದು ಆ ಮಹಾತ್ಮರ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರು ಅಲ್ಲಿಯ ಯವನರ ಮುಗ್ಗಲು ಮುರಿದರು. ಇಂದು ಇಲ್ಲಿಯ ಯವನರ ಮುಗ್ಗಲು ಮುರಿದರು; ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರ ಅಗಾಧ ರಾಜತಂತ್ರದಿಂದ ಇಂದು ಕನ್ನಡಿಗರು ಅಲ್ಲಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರು, ಇಂದು ಇಲ್ಲಿ ಜಯಶಾಲಿಗಳಾದರು; ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಗಳು ಕನ್ನಡಿಗರ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುತ್ತಿರಲು,

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ವಿಷಯದ ಅವರ ಭಕ್ತಿ-ವಿಶ್ವಾಸಗಳು ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿದವು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಕಂಪಲಿಯ ಕೋಟೆಯನ್ನು ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡದ್ದರಿಂದಂತು ಕನ್ನಡಿಗರು ಅವರ ಅಗಾಧ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಲೆದೂಗಿ ಅವರ ಅನುಯಾಯಿಗಳಾದರು! ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಸೂತ್ರಚಾಲನದಂತೆ ಆಲ್ಲಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧರಾಗುತ್ತಿರಲು, ಅಬ್ದುಲ್ ರಹಿಮಾನನ ಕಂಪಲಿಕೋಟೆಯ ಮುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರು ಜಯಕ್ಕಾಗಿ ಅಪಜಯಪಟ್ಟದ್ದನ್ನೂ, ಆ ಅಪಜಯವೇ ಕಾಂಚನಗಡದಲ್ಲಿ ವಿಜಯದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಮಲಿಕನಾಯಬನಂಥ ವೀರಾಗ್ರಣಿಯಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಮುತ್ಸದ್ದಿಯನ್ನು ಮೂಲೆಗುಂಪು ಮಾಡಿದ್ದನ್ನೂ ಕೇಳಿದಬಳಿಕಂತು ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಸೂರ್ಯನ ಉದಯವಾಗಿ. ಆ ಧನ್ಯರಾದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಮನಃಕುಸುಮಗಳು ವಿಕಸಿತವಾಗುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಸರ್ವಸ್ವದೊಡನೆ ತಮ್ಮನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿಬಿಟ್ಟರು! ತಾವು ಹಾಗು ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಸಿರಿ-ಸಂಪತ್ತು ಆಚಾರ್ಯರವೇ ಆದದ್ದರಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಅವನ್ನು ವಿನಿಯೋಗಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಯಾವಾಗ ಬಂದೀತೆಂದು ಅವರು ಆತುರದಿಂದ ಹಾದಿಯನ್ನು ನೋಡತೊಡಗಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರ ಪ್ರೇಮಾದರಗಳಿಗೆ ತಾವು ಪಾತ್ರರಾಗದಿದ್ದರೆ ತಮ್ಮ ಜನ್ಮವು ವ್ಯರ್ಥವೆಂದು ಭಾವಿಸತೊಡಗಿದರು. ಆಚಾರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಕಡೆಗೆ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಎಂದು ನೋಡಿಯಾರು? ಹಾಗೆ ಕರುಣಿಸಿ ನೋಡಿ ನಮ್ಮ ವಿಷಯದ ಮಮಕಾರವಹಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಅವರು ಏನಾದರೂ ಎಂದು ಕೇಳಿಯಾರು? ಹಾಗೆ ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ನಮ್ಮವರಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿದಾಗ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವಾದ್ದಾದರೂ ಅವರಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಅವರನ್ನು ನಾವು ಎಂದು ಸಂತೋಷಪಡಿಸೇವು? ಎಂದು ಕನ್ನಡಿಗರು ಆತುರಪಡುವಾಗ ಅವರ ಸ್ವಾರ್ಥಲಾಲಸೆಯು ಸದ್ದು ಅಡಗಲು ಪವಿತ್ರಾತ್ಮರಾದ ಆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಆಚಾರ್ಯಮಯರಾದರು! ಹೀಗೆ ಕನ್ನಡಿಗರು ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಆತ್ಮಾರ್ಪಣ ಮಾಡಿ ಆಚಾರ್ಯರೂಪರೇ ಆಗಿರುವಾಗ ಆನೆಗುಂದಿಯ ರಾಜಸಿಂಹಾಸನದಿಂದ ಶ್ರೀ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಪವಿತ್ರ ಆಜ್ಞಾಪತ್ರಗಳು ಹೊರಟು ಊರೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾರ್ಥತ್ಯಾಗದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕೃತಿಗೆ ಅನುವು ಮಾಡತೊಡಗಿದವು.

ಆಚಾರ್ಯರ ಪವಿತ್ರ ಸಂದೇಶ!

(ಸಿರಿಗೇ ಸೊಬಗಿನ ಸೆರೆಯು !)

(೧) ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮಹಾಕಾರ್ಯಗಳು ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಆಗುತ್ತವಲ್ಲದೆ, ದುಡ್ಡಿನಿಂದ ಆಗುವದಿಲ್ಲ. ತಪಸ್ಸೆಂದರೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪಡಬೇಕಾದ ಮನಸ್ತಾಪ-ದೇಹದಂಡನೆಯನ್ನು ಈಶ್ವರನಿಷ್ಠೆಯಿಂದ ಸಹಿಸುವದು! ಇಂಥ ತಪಸ್ವಿಯು ಸಕಾಮನಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನು ತನ್ನ ತಪೋಬಲವಿದ್ದಂತೆ ಐಹಿಕ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸುಖಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು; ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳಬಹುದು; ಇನ್ನು ನಿಷ್ಕಾಮನಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಬಹುದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ, ಐಹಿಕ-ಪಾರತ್ರಿಕ-ಸುಖಗಳೂ, ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವೂ ತಪಸ್ಸಿನ ಫಲಗಳಾಗಿರುವವು; ಆದರೆ ಅಜ್ಞಾನಿಗಳು ಈ ತತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯದೆ, ದ್ರವ್ಯವೇ ಸರ್ವಸಾಧನವೆಂಬ ಆಸುರೀಭಾವದಿಂದ ಪ್ರೇರಿತರಾಗಿ ದ್ರವ್ಯಸಂಪಾದನೆಗೋಸ್ಕರ ಮಾಡಬಾರದ ಅಕೃತ್ಯಗಳನ್ನಾದರೂ ಮಾಡಿ ಘೋರ ನರಕ ಯಾತನೆಗೆ ಗುರಿಯಾಗುವರು! ಹತ್ತು ಮಂದಿ ಬಡವರನ್ನು ಮುರಿದಲ್ಲದೆ ಒಬ್ಬನು ದೈವವುಳ್ಳವನಾಗನೆಂಬಂತೆ, ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ನೆವದಿಂದ ನ್ಯಾಯದ ಸೋಗು ಹಾಕಿ, ಅಂದರೆ ತಾನು ಮಹಾ ವಿದ್ವಾಂಸನು, ಅಥವಾ ಮಹಾ ಕಲ್ಪಕನು, ಅಥವಾ ಮಹಾ ಶೋಧಕನು, ಅಥವಾ ಮಹಾ ಬಲಿಷ್ಠನು ಅಥವಾ ಮಹಾ ದೊಡ್ಡ ಅಧಿಕಾರಿಯು, ಅಥವಾ ಮಹಾ ತಪಸ್ವಿಯು ಇತ್ಯಾದಿ ಕಾರಣಗಳನ್ನು ಮುಂದೆಮಾಡಿ ಈ ಕಾರಣಗಳ ಮೂಲಕ ನಾವು ಹೆಚ್ಚು ಗಳಿಸುವದು ಅನ್ಯಾಯವಲ್ಲೆಂದು ಹೇಳಿ ಪರರ ದ್ರವ್ಯಶೋಷಣಮಾಡಿ ದೊಡ್ಡವರಾಗುವರು! ಈ ಸ್ವಾರ್ಥಪರರು, ತಮಗೆ ಈಶ್ವರನು ದಯಪಾಲಿಸಿರುವ ಗುಣೋತ್ಕರ್ಷವನ್ನು ಹೀಗೆ ಪರದ್ರವ್ಯಶೋಷಕ ತುಂಬಡಿಯೆಂದು ತಿಳಿದು ಮನುಷ್ಯನು ಬಹು ಪ್ರಯಾಸಿಸುವ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಶೋಷಿಸಿ ಪರ ಹಿಂಸಾದೋಷಕ್ಕೆ ಭಾಗಿಗಳಾಗುವರು! ಪರಮೇಶ್ವರನು ಸ್ವಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿರುವದರಿಂದ ಅಷ್ಟರಮಟ್ಟಿಗಲ್ಲದೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಗಳಿಸುವದು ಪರರಸೊತ್ತೆನಿಸಿ, ಅದು ಸಂಪಾದಕನನ್ನು ಅತಿಸಂಚಯದ ದೋಷಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡುವದು!

(೪) ಹೀಗೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಅರಿತ ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅಹಿಂಸೆಯಿಂದ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಹಾಗೂ ನಮ್ಮ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪ್ರಾಚೀನರ ಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಕೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ, ಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಅಗಾಧ ಶೋಧಗಳಿಗಿನ ನೀರಿನಂತೆ ಮಲೆತು ನಿಂತು, ಅದರಿಂದ ತಪಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಈರ್ಷ್ಯೆಗಳಾದ ಆಲಸ್ಯ-ದುರ್ವ್ಯಸನ ಮದಾಂಧತೆ ಎಂಬ ರೋಗರೂಪ ತ್ರಿದೋಷಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವವು. ಬಚ್ಚಲದ ಕುಣಿಯೊಳಗಿನ ಕಳಕಿನ ಹುಳಗಳು, ಆ ಕಳಕ ನೀರನ್ನೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದು, ಆ ಕಳಕನ್ನೇ ತಿಂದು, ಕಳಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಹೊರಳಾಡುತ್ತ, ಕಳಕಿನಲ್ಲಿಯೇ ಸತ್ತುಹೋಗಿ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಕಳಕನ್ನೇ ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ವಿವಿಧ ರೋಗಬೀಜಗಳನ್ನು ನಾಲ್ಕೂಕಡೆಗೆ ಹಬ್ಬಿಸುವಂತೆ. ಅತಿಸಂಚಯಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿರುವವರು ದುಡ್ಡನ್ನೇ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವೆಂದು ತಿಳಿದು, ದುಡ್ಡಿನ ಗಳಿಕೆಗಾಗಿ ತೊಳಲುತ್ತ, ಪರರ ರಕ್ತರೂಪವಾಗಿದ್ದ ದುಡ್ಡಿನಿಂದಲೇ ವಿವಿಧ ವಿಲಾಸಗಳನ್ನು ಭೋಗಿಸಿ ಆ ಕೊಳಕ ದುಡ್ಡೇ ತನಗೆ ತಾರಕವಾದದ್ದೆಂದು ತಿಳಿದು, ಮಕ್ಕಳು ಮರಿಗಾಗಿ ಇನ್ನಷ್ಟು ದುಡ್ಡು ಕೂಡಿಸಿ ಇಡಲಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾಪಪಡುತ್ತ, ಕಡೆಗೆ ಮರಣಕಾಲವು ಒದಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಭೂಶಯ್ಯೆಗೆ ಹಾಕಲು, "ದುಡ್ಡು ದುಡ್ಡು" ಎಂದು ಕನಕರಿಸುತ್ತ ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಈ ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆಯಿಂದ ದುಡ್ಡುಗಳಿಸುವ ಹುಚ್ಚನ್ನು ದೇಶವತುಂಬೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿಸುವ ನೆವದಿಂದ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪಹಾರಕ ತ್ರಿದೋಷಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ದೇಶವನ್ನು ಪರತಂತ್ರವಾಗಿಮಾಡುವರು! ಆದ್ದರಿಂದ ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಆ ಜಡವಾದಪವಿತ್ರ ತಪೋಧನವು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನವಾಗಿರುವಂತೆ, ಜಡವಾದ ಅಪವಿತ್ರ ಧನವು ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಸಾಧನವಾಗಿರುತ್ತದೆಂಬದನ್ನು ವಿವೇಕಿಗಳು ಎಂದೂ ಮರೆಯಲಾಗದು!

(೫) ಇನ್ನು ಜಡದ್ರವ್ಯವು ಅತಿಸಂಚಯದ ಧನಿಕರನ್ನು ಯಾವ ಒಳ್ಳೆಯ ಕೆಲಸಕ್ಕೂ ಸರಿಯಗೊಡದೆ ಅವನ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯದ ಸಾಧನವೂ, ನರಕಸಾಧನವೂ ಹ್ಯಾಗಾಗುವವೆಂಬದನ್ನು ಹೇಳುವೆನು, ಕೇಳಿರಿ. ಸಿರಿವಂತನು ಸಾಂಸರ್ಗಿಕ ರೋಗಾದಿಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುವದಕ್ಕಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಜೀವ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಸಿರಿಯ ಮೋಹವು ಅವನನ್ನು ಮನೆ ಬಿಡಗೊಡದೆ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಕೆಡವಿಕೊಳ್ಳುವನು; ಮತ್ತು ಅತಿಸಂಚಯದ ಸಿರಿವಂತನು ತಾನಾಗಲಿ, ತನ್ನ ಸಂತತಿಯಾಗಲಿ ಗುರುಕುಲವಾಸದ ತಪಶ್ಚ

ರ್ಯದಿಂದ ಸದ್ವಿದ್ಯೆಯು,
ಸೊಬಗು ಅವನ ಮೇಲೆ ಸೇ ಪವಿತ್ರ ಸಂದೇಶ!
ದುರಭಿಮಾನದ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಬಿಗಿದು, ಓಹರೆಯು!)
ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿಸಿ ಮದಾಂಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಸುಕಾರ್ಯಗಳು
ವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಡೆದು ಬಿಡುವದು! ಮತ್ತು ಸಿರಿವಂತನು ತನಗೆ ದೇವರು ಕೊಟ್ಟಿರುವ ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ-ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ದುಡಿಸಿ, ಇಂದ್ರಿಯಪಾಟವದಿಂದ ತನ್ನ ಶರೀರ ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ನಡೆಸಬೇಕೆಂದರೆ, ಸಿರಿಯು ಸೊಕ್ಕು ಆ ಸಿರಿವಂತನನ್ನು "ಕುಳಿತಲ್ಲಿ ಮಣೆ, ನಿಂತಲ್ಲಿ ನೀರು" ಎಂಬ ಚಂದದಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತ ಅವನ ಇಂದ್ರಿಯ ಶಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಕಣ್ಣಿದ್ದು ಕುರುಡನನ್ನು: ಕಿವಿಯಿದ್ದು ಕಿವುಡನನ್ನು, ಕಾಲಿದ್ದು ಹೆಳವನನ್ನು, ಕೈಯಿದ್ದು ಜೊಂಜಲನನ್ನು ಮಾಡುವದು! ಇದರಂತೆ ಅತಿಸಂಚಯದ ಸಿರಿವಂತನು ಸಾಧು-ಸಜ್ಜನರ ಸೇವೆಯಿಂದ, ಹಾಗು ಈಶ್ವರೋಪಾಸನೆಯಿಂದ ಸಂಸಾರ ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಬೇಕೆಂದರೆ, ಸಿರಿಯ ಸಡಗರವು ಅವನನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಸರಿದಾಡಗೊಡದೆ "ದುಡ್ಡಿದ್ದವನೇ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನು" "ಸರ್ವೇಗುಣಾಃ ಕಾಂಚನಮಾಶ್ರಯಂತೇ" "ಸಿರಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿಯೇ ಸರ್ವವೂ" ಎಂಬ ಭ್ರಾಂತಿಕಾರಕ ಘಾತಕ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸುತ್ತ ಸಿರಿಯು ತನ್ನ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಸಿರಿವಂತನನ್ನು ತತ್ಪರವಾಗಿಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಿಡುವದು! ಹೀಗೆ ಗಳಿಸಿದ್ದ ಕೊಳಕು ಸಿರಿಯಿಂದ ಸಿರಿವಂತನ ಪುಣ್ಯವು ನಷ್ಟವಾಗಿ ಅವನ ಅಂತಸ್ತೇಜಸ್ಸು ಕಡಿಮೆಯಾಗುವದು. ಅವನ ಸಂತತಿಯು ತೇಜೋಭಂಗವಾಗುವದು! ಅಂದಬಳಿಕ, ಪ್ರಿಯಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಬಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಕೊಳಕು ಸಿರಿಯು ಸಿರಿವಂತನ ಕೈಕಾಲು ಕಟ್ಟಿ ತನ್ನೊಳಗೇ ಕೆಡವಿಕೊಂಡಂತೆ ಮಾಡುವದರಿಂದ "ಸಿರಿಯೇ ಸೊಬಗಿನ ಸೆರೆಯು" ಎಂದು ಹೇಳುವದು ಸಿದ್ಧಾಂತದ ಮಾತೆಂದು ತಿಳಿಯಿರಿ. ಜಡವಾದ ಕಲ್ಲುಕಟ್ಟಿಕೊಂಡವನು ಕಲ್ಲಿನೊಡನೆ ತಾನೂ ಕಲ್ಲಾಗಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಣುಗಿಹೋದಂತೆ, ಜಡದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿದವನು ತಾನೂ ಜಡನೇ ಆಗಿ ಹೋಗಿ ಅಧಃಪತನಹೊಂದುವನು. ಯಾಕಂದರೆ ಸತ್ವದಿಂದ ಸಿರಿಯು, ಸಿರಿಯಿಂದ ಸತ್ವಹಾನಿಯು ಎಂಬುದು ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿರುವದು!

(೪) ಈ ಸಿದ್ಧಾಂತವನ್ನು ಅರಿತ ಜ್ಞಾನಿಗಳು, ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಪ್ರಾಚೀನ ಆರ್ಯಋಷಿಗಳು ತಮ್ಮ ಅಗಾಧ ಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಅಗಾಧ ಶೋಧಗಳನ್ನು, ಅಗಾಧ ಕಲ್ಪಕತೆಯನ್ನು, ಅಗಾಧ ತಪಶ್ಚರ್ಯವನ್ನು ಈಗಿನವರಂತೆ ದುಡ್ಡಿಗೆ ಮಾರಿಕೊಂಡು ಸಿರಿಯೆಂಬ ಸೊಬಗಿನ ಸೆರೆಮನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಳಲಾಡದೆ ವೈರಾಗ್ಯಸಂಪನ್ನರಾಗಿ ತಮ್ಮ ಆ ಅಗಾಧ ಜ್ಞಾನ-ಶೋಧ-ಕಲ್ಪಕತೆ-ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಫಲಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿನ ಧಾರ್ಮಿಕಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು ತಾವು ಕೇವಲ ತಪೋಧನರಾಗಿ "ಯಾವದೀಶ್ವರ ತಂತ್ರತ್ವಂ ತಾವದೀಶ್ವರತೋಭಯಂ" ಎಂಬ ಗಂಭೀರ ಭಾವದಿಂದ ದೇವರೊಡನೆ ವ್ಯವಹರಿಸುತ್ತ ಸರ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಗಿದ್ದರು; ಆದರೆ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯಿಂದ ಅವರ ಸಂಬಂಧಿಕರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಈಗಿನ ಕನ್ನಡಿಗರು ನೀವು ಕೊಳಕು ಧನದ ಕಿಲುಬಿನ ವಿಷದಿಂದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನಷ್ಟಪಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದು ಯೋಗ್ಯವೆ? ಕೊಳಕು ಧನದ ಹಂಬಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದ ನೀವು ಮನುಷ್ಯರಾಗಿಯೂ ಬಚ್ಚಲ ನೀರನ್ನು ಮುತ್ತುವ ನೊರಜುಗಳಂತೆ ಬಾಳಿ ಕ್ಷುದ್ರರಿಗಿಂತಲೂ ಕ್ಷುದ್ರರೆನಿಸಿ ಒಂದು ದಿನ ಬಿದ್ದುಹೋಗುವದು ಪರಮ ಲಾಂಛನಾಸ್ಪದವಾಗಿರುವದಲ್ಲವೆ?

(೫) ವಿವೇಕಿಗಳಾದ ಕನ್ನಡಿಗರೇ, ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕೃಪೆಯಿಂದಲೂ, ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಕರುಣಾಕಟಾಕ್ಷದಿಂದಲೂ ಈಗ ಸ್ವರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಯ ಸುಯೋಗವು ಒದಗಿರುವದು. ಇಂಥ ಅಪೂರ್ವ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಕೊಳಕ ಧನದ ತ್ಯಾಗವನ್ನು ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಅಸ್ತಿವಾರಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮಮೂಲವಾದ ಅರ್ಥ-ಕಾಮಗಳನ್ನೂ, ತನ್ಮೂಲಕ ಮೋಕ್ಷವೆಂಬ ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನೂ ಸಂಪಾದಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗಬೇಕೆಂದು ಈ ಸಂದೇಶವನ್ನು ನಾನು ನಿಮಗೆ ಕಳಿಸುವೆನು. ನಿಜವಾದ ಕಲ್ಯಾಣವನ್ನು ನೀವು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ನಿಮಗೆ ಕಲುಷಿತವಾಗಿನ ಧನತ್ಯಾಗವನ್ನು, ಮುಂದೆ ಸ್ವರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರ ಧನಸಂಪಾದನ ಮಾಡುವ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಮಾಡಿ ನಿರ್ಭಯರಾಗಿರಿ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಕರ್ನಾಟಕವು ನಾಯಿಯಂತೆ ಬಾಳಹತ್ತಿ, ಆ ಕರ್ನಾಟಕದೊಳಗಿನ ನಿಮ್ಮಂಥ ಕೊಳಕ ಧನವಂತರು ನಿಮ್ಮ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯನಾಶಕ ದುಷ್ಟರಿಂದ

ಸಾಕಿದ ಶುನಕಗಳಂತೆ ಪ್ರೋಷಿತರಾಗಿ ಆ ದುಷ್ಟರ ಬೆಂಬಲದಿಂದ ನಿಮ್ಮವರ ಮೇಲೆಯೇ ನೀವು ಗುರುಗುಟ್ಟುತ್ತ, ಪ್ರಸಂಗಬಂದರೆ ನಿಮ್ಮವರ ನಾಶಕ್ಕೆ! ನೀವು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಯಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯಾಗಲಿ ಕಾರಣವಾಗುವಾಗ ಅವರೊಡನೆ ನೀವೂ ನಾಶಹೊಂದಬೇಕಾಗುವದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಈಗಿನ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸಿರಿವಂತರು ಬಡವರು ಎಂಬ ಭೇದವೆಣಿಸದೆ, ನೀವೆಲ್ಲರೂ ನಿಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದ ರಾಮಟಂಕಿಯ ವರಗಳನ್ನು ಬಂಡಿಯ ಮೇಲೆ, ಆನೆ-ಒಂಟೆ-ಕತ್ತೆ-ಕುದುರೆ, ಎತ್ತುಗಳ ಮೇಲೆ, ಅಷ್ಟು ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ತಲೆಯಮೇಲೆ, ಅಷ್ಟೂ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಕಿಸೆಗಳಲ್ಲಿ, ಅಷ್ಟು ಸಂಚಯವೂ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಟೊಂಕದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿಸಬಹುದಾದಷ್ಟು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು ನಿಮ್ಮ ದೇಶಬಂಧುವಾದ ಮಾಧವನು ಹೇಳುವನು! ನಿಮ್ಮ ಧನಸಮರ್ಪಣ ಕಾಲವು ಇಂದಿನಿಂದ ಒಂದು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಚಿತ್ರಾಪೂರ್ಣಿಮೆಗೆ ಆಗುವ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ರಥೋತ್ಸವದ ದಿವಸವೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗುವದು. ಇತಿ ಶಂ!"

ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಈ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಸೇವಕರ ಮುಖಾಂತರ ಊರೂರಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ, ಆಯಾ ಊರ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ದ್ವಾರದಿಂದ ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮಾಡಿದನು. ಮೊದಲೇ ಆಚಾರ್ಯರ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಲ್ಲಿ ಜನರ ನಿಷ್ಠೆಯಿದ್ದದ್ದರಿಂದ ಅವರ ಬೇಡಿಕೆಯನ್ನು ಪೂರಯಿಸಲು ಜನರು ಸಿದ್ಧರಾಗಿದ್ದರು; ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ತಾನು ಆಚಾರ್ಯರ ತಪಃಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ವರವಿತ್ತಂತೆ ಕರ್ನಾಟಕದ ಜನರನ್ನು ಅಂತಃಪ್ರೇರಕಳಾಗಿ ಪ್ರೇರಿಸಿದಳು. ಅಂಬಬಳಿಕ ಕೇಳುವದೇನು? ಜನರು ತಾವು ಸಂಚಯಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದ ರಾಮಟಂಕಿಯ ವರಗಳನ್ನು ಭಕ್ತಿಯ ಪರವಶತೆಯಿಂದ ಹೊರಗೆ ತೆಗೆದು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಯೋಗ್ಯತೆಯಂತೆ ಬಂಡಿ, ಆನೆ, ಒಂಟೆ, ಹೇಸರ ಗತ್ತೆ, ಕುದುರೆ, ಎತ್ತು, ತಲೆಹೊರೆ, ಕಿಸೆ, ಟೊಂಕ ಮೊದಲಾದವುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ಸಾಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಚಿತ್ರಾಪೂರ್ಣಿಮೆಗೆ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ನೆರೆದರು! ಶ್ರೀ ಪಂಪಾಪತಿಯ ರಥೋತ್ಸವ, ಹಾಗು ವಿಜಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ಆಜ್ಞಾಪರಿಪಾಲನೋತ್ಸವ ಇವೆರಡುಗಳ ಯೋಗವು ಒಮ್ಮೆಲೆ ಕೂಡಿಬಂದದ್ದರಿಂದ, ಆ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ

ಎಂಥ ಪ್ರಚಂಡ ಜನಸಮೂಹವು ಕೂಡಿತೆಂಬುದನ್ನು ಏನು ಹೇಳಬೇಕು? ಹಂಪೆಯ ಆ ಮಹಾಶೈವ ಪವಿತ್ರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಗಾಗಿ ದಟ್ಟವಾಗಿ ಕವಿದ ರಾಮಟೆಂಕಿಯ ವರಗಳ ಚಿತ್ರವಿಚಿತ್ರ ಮೇಘಪಂಕ್ತಿಗಳೋ ಅನ್ನುವಂತೆ, ಧನಭಾರದಿಂದ ಬಳುಕುತ್ತಿರುವ ಜನರ ತಂಡಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸತೊಡಗಿದವು!

ಪವಿತ್ರವಾದ ಚೈತ್ರಪೌರ್ಣಿಮೆಯು, ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಒಂಬತ್ತು ತಾಸಿನ ಸಮಯವಾಗಿದೆ; ಶ್ರೀ ಪಂಪಾಪತಿಯ ರಥೋತ್ಸವ ಸಮಾರಂಭವು ಮುಗಿದು ಜನರು ಶ್ರೀ ಪಂಪಾಪತಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ತೃಪ್ತರಾಗಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಕುಳಿತಿದ್ದ ಒಂದು ದಿನ್ನೆಯ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನೆರೆಯಹತ್ತಿದ್ದಾರೆ; ಮುಂಗಾರಿಯ ಮಳೆಯ ಮೋಡಗಳು ಒಟ್ಟುಗೂಡುವಾಗ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಜನರು ಧರಿಸಿದ್ದ ಅಲಂಕಾರಗಳೂ, ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗಳೂ ಮಿನುಗುತ್ತಲಿವೆ; ಆ ಮಿಂಚಿನ ಹಿಂದೆಯೇ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಗುಡುಗಿನಂತೆ ಜನರ ಕಲಕಲದ ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯು ಉಂಟಾಗತೊಡಗಿದೆ; ಗಾಳಿಯ ಸುಳಿದಾಟವಿಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಮುಂಗಾರಿಯ ಮಳೆಯ ಗವ್ವಿನಿಂದ ಜನರು ಕುದಿಯುವಂತೆ, ಜನಸಮ್ಮರ್ದದ ಗವ್ವಿನಿಂದ ಜನರು ಕುದಿಯುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ; ಜನರು ಆಚಾರ್ಯರನ್ನು ಕಾಣುವ ಲವಲವಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಭರದಿಂದ ಮುಂದಕ್ಕೆ ಸಾಗಿ ಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸುವದಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಯಮಿಸಿದ್ದ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ತಮ್ಮ ಕೈಕೆಳಗಿನವರ ಸಹಾಯದಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಂತಯಿಸುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ! ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ರಾಮಟೆಂಕಿವರ ತುಂಬಿದ ಬಂಡಿಗಳು; ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ರಾಮಟೆಂಕಿಯ ವರ ತುಂಬಿದ ಆನೆ-ಒಂಟೆ-ಹೇಸರಗತ್ತೆ ಕುದುರೆ-ಎತ್ತುಗಳು, ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ರಾಮಟೆಂಕಿಯ ವರಗಳ ತಲೆ ಹೊರೆಯ ಜನಸಮೂಹವು, ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ಕಿಸೆ-ಟೊಂಕಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದ ರಾಮಟೆಂಕಿಯ ವರಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಸಾಗಿದ್ದ ಜನರು, ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ರಾಮಟೆಂಕಿಯ ವರಗಳ ವಿಚಾರ; ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೂ ರಾಮಟೆಂಕಿಯ ವರಗಳ ಮಾತು ಹೀಗಾಗಿ ಜನರ ದೇಹಗಳು, ವಾಣಿಗಳು, ಮನಸ್ಸುಗಳು ರಾಮಟೆಂಕಿಯ ವರಗಳೇ ಆಗಿಹೋಗಿದ್ದವು. ಹೀಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹಾಯುವವರೆಗೆ ನೋಡಿದರೂ ರಾಮಟೆಂಕಿಯ ವರಗಳ ಜನರೇ ಜನರಾಗಿ

ತೋರುತ್ತಿರಲು, ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ತಾವು ಕುಳಿತಿದ್ದ ದಿಬ್ಬದಮೇಲೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಎತ್ತರವಾದ ಪೀಠದ ಮೇಲೆ ನಿಂತುಕೊಂಡು ನಾಲ್ಕು ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದರು! ಆಗ ಅವರ ಹೃದಯವು ಭಕ್ತಿರಸಪೂರ್ಣವಾಗಲು, ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಪ್ರಭಾವವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ ಜನಸಮೂಹದ ಹೃದಯಸ್ಥ ಆ ಭಗವತಿಯನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೈಜೋಡಿಸಿ ನಮಿಸಿದರು! ಆಗ ಅವರ ನೇತ್ರಗಳು ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣವಾದವು; ಕಂಠವು ಸದ್ಗದಿತವಾಯಿತು. ಆಗಿನ ಆಚಾರ್ಯರ ಪುಣ್ಯಕರ ಮೂರ್ತಿಯ ದರ್ಶನದಿಂದ ಆ ಪ್ರಚಂಡ ಜನಸಮೂಹದ ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿಯು ನಿಂತುಹೋಯಿತು! ಆಗ ಯೋಗೀಶ್ವರರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಒಬ್ಬ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನ ತಲೆಯಮೇಲಿನ ರಾಪು ಟಿಂಕಿಯ ವರಹದ ಚೀಲವನ್ನು ತೆಕ್ಕೊಂಡು ಗದ್ಗದಕಂಠದಿಂದ ಜನಸಮೂಹವನ್ನು ಕುರಿತು "ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ಕಮಲಾಕಾಂತ ಸ್ವರೂಪಿಗಳಾದ ನೀವು ಸ್ವರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ ಅನಂತಹಸ್ತಗಳಿಂದ ಧನರಾಶಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಿರಲು, ನಾನು ನನ್ನ ಎರಡು ಕೈಗಳಿಂದ ಅದನ್ನು ಎಷ್ಟಂತ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಿ? ಆದ್ದರಿಂದ ನೀವು ಇದ್ದ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೇ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಸ್ವರಾಜ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ತಂದ ಧನವನ್ನು ನೀವು ನೆಲಕ್ಕೆ ಸುರುವಿಬಿಡಿರಿ; ಅಂದರೆ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರೀ ಮಾತೆಯ ಆ ಅಕ್ಷಯ್ಯ ಪ್ರಸಾದವನ್ನು ಶಕ್ಯವಾದಮಟ್ಟಿಗೆ ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿಕೊಳ್ಳುವರು; ಉಳಿದ ಧನವು ಭೂಗತವಾಗಿ ಮುಂದೆ ಚಿರಕಾಲ ಈ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯ ಕುರುಹಾಗಿ ಉಳಿಯಕೊಳ್ಳಲಿ!" ಎಂದು ನುಡಿದು ತಮ್ಮ ಕೈಯೊಳಗಿನ ವರಹದ ಚೀಲವನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಸುರುವಿ, ಮತ್ತೆ ಜನರು ಕೊಟ್ಟ ಚೀಲಗಳನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಸುರುವುತ್ತ ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜನಸಮೂಹರೂಪ ಮೇಘವು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಗರೆಯುತ್ತಿತು! ಅಹಹ! ಯಾರು ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ, ಯಾರು ಆನೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ, ಯಾರು ಒಂಟೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ, ಯಾರು ಉಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ಮೇಲಿಂದ ಹೀಗೆ ಅವರವರು ನಿಂತುಕೊಂಡಲ್ಲಿಯೇ ಮುರುಮುಕ್ಕಾಲು ಘಳಿಗೆ ಅಖಂಡ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಗರೆಯುವ ಅಪೂರ್ವ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡುವವರ ಮುಖದಿಂದ "ಇದೇನು ಆಚಾರ್ಯರ ತಪಃಪ್ರಭಾವವೋ, ಭಗವತೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ವರಪ್ರಭಾ

ವನ್ನೋ" ಎಂಬ ಉದ್ಗಾರಗಳು ಹೊರಡಹತ್ತಿದವು; ಆದರೆ ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಆಚಾರ್ಯರ ತಪಃಪ್ರಭಾವಕ್ಕೆ ಮೆಚ್ಚಿಯೇ ವರಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿರುವದರಿಂದ, ಈಗಾದ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ತಪಃಪ್ರಭಾವವೆಂತಲೇ ಕರೆಯತಕ್ಕದ್ದು; ಆದ್ದರಿಂದ ಮಹಾತ್ಮರ ಅಂಥ ಅಗಾಧ ತಪಶ್ಚರ್ಯಕ್ಕೆ ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ಅನಂತ ಪ್ರಣಾಮಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸೋಣ !

೫೭. ಸಡಗರದ ಸಮಾರಂಭಗಳು !

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಶ್ರೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯಾಗಲು, ಸ್ವರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ಕಸುವು ಉಂಟಾಯಿತು. ಸ್ವಪರಹಿತಕ್ಕಾಗಿ ಬಳಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆಸೆಬುರುಕ ಕನ್ನಡಿಗರಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಬಿದ್ದಿದ್ದ ಕೊಳಕ ಧನದಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಹಾನಿಯಾಗತೊಡಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ತಮ್ಮ ತಪಃಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಆ ಕೊಳಕ ಧನವನ್ನೇ ಹಂಪೆಯ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಕರುಣಿಸಿ ಪವಿತ್ರವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಸ್ವರಾಜ್ಯಪ್ರತಿಷ್ಠಾರೂಪ ಸ್ವ-ಪರಹಿತ-ಧನವಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಕನ್ನಡಿಗರ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸಂಪಾದನವಾಯಿತು ! ಕೂಡಿಬಿದ್ದ ಆ ವಿಪುಲ ಧನದಿಂದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಪ್ರಚಂಡ ಸೈನ್ಯವನ್ನೂ, ಅಮೋಘವಾದ ಯುದ್ಧೋಪಕರಣಗಳನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿಕೊಂಡು, ಯವನರ ಸಣ್ಣ ದೊಡ್ಡ ದಾಳಿಗಳನ್ನು ಮುರಿಬಡಿದು, ಕರ್ನಾಟಕವನ್ನು ನಿಷ್ಕಂಟಕವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು ! ಈ ಮಹಾತ್ಮರು ಗೋಮಾಂತಕ ಸೀಮೆಗೆ ಸ್ವತಃ ದಂಡೆತ್ತಿ ಹೋಗಿದ್ದರಂತೆ ! ಅವರ ಈ ಅದ್ಭುತ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಕರ್ನಾಟಕದೊಳಗಿನ ಸಣ್ಣ-ದೊಡ್ಡ ಹಿಂದೂರಾಜರು ಮುಸಲ್ಮಾನರ ಅಧಿಕಾರದ ಭಾರವನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿಕೊಟ್ಟು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರ ನೂತನ

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಅಧೀನರಾಗತೊಡಗಲು, ಆ ನೂತನ ಹಿಂದೂ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಕಸುವು ಹೆಚ್ಚತೊಡಗಿತು. ಈ ನೂತನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಪ್ರಥಮ ರಾಜರಾಗಲು ದೇವರಾಜನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಆ ಪದವಿಗೆ ಹುಕ್ಕನೇ ಯೋಗ್ಯನೆಂದು ಆತನು ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಕುರುಬನಾದ ಹುಕ್ಕನು ರಾಜ್ಯಾಧಿಕಾರಿಯಾಗುವ ಬಗೆ ಹೇಗೆ? ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೂ, ವಿರೂಪಾಕ್ಷ-ರ್ಯರೂ ಹುಕ್ಕನ ತಂದೆಯಾದ ಸಂಗಮರಾಜನನ್ನು ಪಟ್ಟಕ್ಕೆ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಬೇಕೆಂದು ಹೇಳಲು, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಜನರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡರು! ಬಳಿಕ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಹೇಳಿದ ಯಾವತ್ತೂ ಸಾಹಿತ್ಯಗಳನ್ನು ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ವಿಲಂಬವಾಗದಂತೆ ಸಿದ್ಧಮಾಡಿಸಿದನು. ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಾದ ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಧನಸಂಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಕೊರತೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀ ಭಗವತೀ ಭುವನೇಶ್ವರಿಯು ವರಪ್ರದಾನದಿಂದ ಆಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಗುಪ್ತನಿಧಿಯು ಹಾಗು ಸುವರ್ಣವೃಷ್ಟಿಯ ಯೋಗದಿಂದ ವಿಪುಲ ಧನಸಹಾಯವು ದೊರೆತದ್ದರಿಂದ, ಅವರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಯ ಕಾರ್ಯವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಾಧಿಸಿತು. ಆಚಾರ್ಯರು ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾದ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ ಪರ್ವಸಂಭಾರಗಳ ಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ಕಾರ್ಯದಕ್ಷನಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ವಿಪುಲ ವಸ್ತುಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿದನು.

ಈ ಮೇರೆಗೆ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಗುತ್ತಿರಲು, ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಸುಮುಹೂರ್ತವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಯಿತು. ಪ್ರಥಮ ಪಟ್ಟಬಂಧನ ವಿಧಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಪುಣ್ಯಾಹವಾಚನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೋಮಹವನಕ್ಕೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ವಿನಾಯಕ ಶಾಂತಿ, ನಕ್ಷತ್ರಶಾಂತಿ, ಗ್ರಹಶಾಂತಿ ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಾಂಗಭೂತವಾದ ಸರ್ವಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಧಿಗಳು ಯಥಾಸಾಂಗವಾಗಿ ಜರುಗಿದವು. ಋತ್ವಿಜರೂ, ಯಜಮಾನನಾದ ಸಂಗಮರಾಜನೂ ಹಾಲು-ಹಣ್ಣಿನ ಮೇಲೆ ವ್ರತಸ್ಥರಾಗಿ ಇದ್ದರು. ಕಡೆಗೆ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕದ ಮಂಗಲದಿನವು ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಲು, ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರ ಹಾಗು ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠ ಸೇವಕರ ಹೃದಯಗಳು ಆನಂದದಿಂದ ಉಕ್ಕೇರಿದವು. ಅಭಿಷೇಕ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನೋಡುವ ಲವಲವಿಕೆಯು ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿಯೂ ಉತ್ಪನ್ನವಾಯಿತು. ಈ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವು ಆನೆಗುಂದಿಯ ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಜೆಗಳಿಗೆ ಹೊಸದಲ್ಲದಿದ್ದರೂ,

ಯವನಬಾಧೆಯಿಂದ ಲುಪ್ತವಾಗತೊಡಗಿದ್ದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಆಚಾರ್ಯರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕನ್ನಡಿಗರೂ, ಆಂಧ್ರರೂ ಬಹು ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಸಂಪಾದಿಸಿ, ನಿಜವಾದ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣ ಸಮಾರಂಭದ ಯೋಗವನ್ನು ತಂದದ್ದು ಕೇವಲ ಅಪರೂಪವೇ ಆಗಿತ್ತು! ಸಂಗಮರಾಜನೇ ಮೊದಲಾದ ಎಲ್ಲ ಅಧಿಕಾರಿಗಳು ಮಂಗಲಸ್ನಾನ ಮಾಡಿದರು. ಮೃತ್ತಿಕಾಸ್ನಾನ, ಪಂಚ ಗವ್ಯ ಸ್ನಾನ, ಗಂಗಾದಿ ಪುಣ್ಯತೀರ್ಥೋದಕ ಸ್ನಾನ, ಪಂಚಾಮೃತ ಸ್ನಾನ ಗಳನ್ನು ಅವರು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಶುಭ್ರವಸ್ತ್ರಗಳ ನ್ನುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಗಂಧ-ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೂ, ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನೂ ಧರಿಸಿದರು. ವೃದ್ಧ ಸಂಗಮರಾಜನು ಪತ್ನಿಯೊಡನೆ ಕ್ಷೀರವೃಕ್ಷದ ಸುವರ್ಣಖಚಿತವಾದ ಹಸೆಮಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಯುವರಾಜನಾದ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಸುಹೃಜ್ಜನರೂ, ಮಾಂಡಲಿ ಕರೂ ಸುತ್ತುಮುತ್ತು ನಿಂತುಕೊಂಡರು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ನಿಂತುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ ಸಂಗಮರಾಜನಿಗೆ ಯಥಾಶಾಸ್ತ್ರ ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದರು. ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಮಂಗಲವಾದ್ಯಗಳು ಭೋರ್ಗರೆ ಯುತ್ತಿದ್ದವು; ವಾರಾಂಗನೆಯರು ನರ್ತನ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು; ಗಾಯಕರು ಗಾಯನ ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದರು. ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಮಿಶ್ರ ಧ್ವನಿಯು ದಿಗಂತವನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಸಹೃದಯರ ಸಹೃದಯತ್ವವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಗೊಳಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಆ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನೋಡುವ ದೇಶಾಭಿಮಾನಿಗಳ ನೇತ್ರಗಳು ಆನಂದ ಬಾಷ್ಪಪೂರ್ಣವಾದವು; ಕಂಠಗಳು ಗದ್ಗದಿತವಾದವು; ಮೈಯಲ್ಲಿ ರೋಮಾಂ ಚಗಳು ಉತ್ಪನ್ನವಾದವು. ತಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯ ನಿರ್ಬಂಧಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಆಯಾ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತನಿಂತಿದ್ದ ಮಾದಿಗರ ದುರಗಪ್ಪನಂಥ ಅಕೃತ್ರಿಮ ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರು ಆನಂದಪರವಶರಾಗಿ—"ಇದೆಲ್ಲ ನಮ್ಮಶ್ಯ ಮಾದಪ್ಪನ ಆಟವು" ಎಂದು ಕಂಠವು ಹಿಡಿಸದೆ ನುಡಿಯುತ್ತಲಿ ದ್ದರು; ಮಲಿಕನಾಯಬ-ಕಾಸಿಮಖಾನ ಮೊದಲಾದ ಯವನ ಸದ್ಗೃಹಸ್ಥರು ಆಚಾರ್ಯರ ಈ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಹೋತ್ಸವವನ್ನು ಕೌತುಕದಿಂದ ನೋಡು ತ್ತಲಿದ್ದರು. ವೀರರ ಬಾಹುಗಳೂ, ಸ್ವಾಮಿನಿಷ್ಠರ ಸ್ವಾಮಿಭಕ್ತಿಯೂ, ಪ್ರಜೆಗಳ ರಾಜನಿಷ್ಠೆಯೂ ಧನ್ಯತೆಯನ್ನು ಪಡೆದವು. ಅತ್ತ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾ

ಚಾರ್ಯರ, ಹಾಗು ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ಆನಂದಬಾಷ್ಪಗಳುದುರುತ್ತಲಿದ್ದುವು. ತಾವು ಹೆಚ್ಚಿ ಯತ್ನಿಸಿದ ಸ್ವರಾಜ್ಯದ ಸಸಿಯು ಫಲಪ್ರದವಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ಮನಸಾ ಶ್ರೀ ಪಂಪಾಪತಿಯನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರು. ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ಉಜ್ವಲ ಭಾವನೆಯು ಉಂಟಾಗಿರುವಾಗ ಅಭಿಷೇಕವಿಧಾನವು ಮುಗಿಯಿತು.

ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ರಚಿಸಿದ ಮನೋಹರವಾದ ಬಹು ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಮೊದಲು ಮೃಗಚರ್ಮವನ್ನು ಹಾಸಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ಕೆಲವು ಸುವರ್ಣದ್ರವ್ಯವನ್ನು ಹರವಿ, ಅದರ ಮೇಲೆ ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮವನ್ನು ಹಾಸಿದ್ದರು. ಆ ವ್ಯಾಘ್ರಚರ್ಮದ ಮೇಲೆ ಉತ್ತಮ ಮಖಮಲಿನ ಕಾರ್ಪಾಸಾಸನವನ್ನು ಹಾಕಿ ಉತ್ತಮ ಜರತಾರಿಯ ವಸ್ತ್ರದ ಆವರಣವುಳ್ಳ ತಕ್ಕೆ-ಲೋಡುಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದರು. ಸಿಂಹಾಸನದ ಹಿಂದೆ ಸುವರ್ಣಮಯವಾದ ಪ್ರಭಾವಳಿಯಿದ್ದು, ಅದರ ಮೇಲೆ ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಸುವರ್ಣದ ಛತ್ರವು ಮುತ್ತಿನ ಝಾಲರಿಗಳಿಂದ ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು. ಅದರ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಮುತ್ತಿನ ಗೊಂಚಲುಗಳು ತೂಗಾಡುತ್ತಲಿದ್ದುವು. ಹೀಗೆ ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿ, ಸಭಾಮಂಟಪದ ಎದುರಿಗೆ ಸುಲಕ್ಷಣವಾದ ಆನೆಯನ್ನೂ, ಕುದುರೆಯನ್ನೂ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ವಸ್ತ್ರ-ಸುವರ್ಣಾಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಶೃಂಗರಿಸಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣದ ಮುಹೂರ್ತವು ಸಮೀಪಿಸಿರಲು, ಸಂಗಮರಾಜರು ಸುವರ್ಣದ ವಿಷ್ಣುಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಷೋಡಶೋಪಚಾರಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮುಹೂರ್ತದ ಗಳಿಗೆಯು ತುಂಬಿದಕೂಡಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಅವರ ವೇದೋಕ್ತಾಶೀರ್ವಾದವನ್ನು ಪಡೆದು [illegible] ವಿಷ್ಣುಪ್ರತಿಮೆಯೊಡನೆ ಸಿಂಹಾಸನದ ಬಲಗಡೆಗೆ ನಿಂತು ಬಲಮೊಣಕಾಲೂರಿ ಅದನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾಲು ಸೋಕದಂತೆ ಪೂರ್ವಾಭಿಮುಖನಾಗಿ ಸಿಂಹಾಸನವೇರಿದನು. ಕೂಡಲೆ ನೌಬತ್ತು ತೂರ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಮಂಗಲವಾದ್ಯಗಳು ಘೋರ್ಗರೆಯತೊಡಗಿದುವು. ನೃತ್ಯ-ಗಾನಗಳು ಆರಂಭವಾದುವು. ಪ್ರೇಕ್ಷಕರು ಜಯಘೋಷಮಾಡಿದರು. ಈ ಗಂಭೀರ ಘೋಷದಿಂದ ದಿಕ್ತಟಗಳು ತುಂಬಿಹೋಗುತ್ತಿರಲು, ತೋಪುಗಳ ಗರ್ಜನೆಗೆ ಆರಂಭವಾಯಿತು. ರಾಜನು ಮಹಾ ಸಮಾರಂಭದಿಂದ

ದೇವದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ಹೊರಟು, ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನಿಗೂ ಶ್ರೀಭುವನೇಶ್ವರಿಗೂ ವಸ್ತ್ರಾಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಿ, ಅರ್ಚಕರನ್ನು ದಕ್ಷಿಣಾದಿಗಳಿಂದ ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿ ರಾಜಗೃಹವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಕುಲದೇವತೆಯ ದರ್ಶನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಪೂಜ್ಯರನ್ನು ವಂದಿಸಿ ಆಶೀರ್ವಾದ ಪಡೆದು ಆತನು ಪುನಃ ರಾಜಗೃಹಕ್ಕೆ ಬಂದು ಸಿಂಹಾಸನವನ್ನು ಆರೋಹಿಸಿದನು. ಆಗ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೂ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾಚಾರ್ಯರೂ ತಮ್ಮ ವರದ ಹಸ್ತಗಳನ್ನು ನೆಗಹಿ ಸಂಗಮರಾಜನನ್ನು ಆಶೀರ್ವದಿಸಿದರು! ಆಮೇಲೆ ಸಂಗಮರಾಜನು ಎಲ್ಲರ ಮುಜುರೆಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ಬಳಿಕ ತಾಂಬೂಲ, ಪುಷ್ಪಹಾರ, ಸುಗಂಧದ್ರವ್ಯಗಳ ಸಮರ್ಪಣವಾದನಂತರ ಎಲ್ಲರಿಗೆ ನಿರೂಪ ಕೊಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಆ ಮಹಾಸಭೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಗಾಂಭೀರ್ಯದಿಂದ—

"ಧರ್ಮಿಷ್ಠರಾದ ಪ್ರಜೆಗಳೇ, ನಿಮ್ಮ ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ! ಸ್ವರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನೆಯ ಸಡಗರದ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ನಾವೆಲ್ಲರೂ ನೋಡಿದೆವು; ಆದರೆ ಇದೇ ಸಮಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯೊಡನೆ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯ ವಿವಾಹಕಾರ್ಯವಾಗುವದೊಂದು ಉಳಿದಿರುವದು. ಈ ವಿವಾಹವು ದೈವಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ ಮೊನ್ನಿನ ಕಾಂಚನಗಡದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಅಕಸ್ಮಾತ್ ಪದ್ಮಿನೀದೇವಿಯ ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದಾಗಲೇ ಆಗಿಹೋಗಿರುವದು. ಹುಕ್ಕದೊರೆಯು ಕುರುಬನಾಗಿರದೆ ಯಾದವಕುಲೋತ್ಪನ್ನ ಕ್ಷತ್ರಿಯನಿದ್ದು, ವರಂಗಳ ರಾಜಧಾನಿಯು ಹಾಳಾದಾಗ ಕುರುಬರ ವೇಷದಿಂದ ತನ್ನ ತಮ್ಮನಾದ ಬುಕ್ಕನೊಡನೆ ಆತನು ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದನು. ಆತನ ಘನವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕದಾದ ಕರ್ನಾಟಕದ ಸಿಂಹಾಸನಾರೋಹಣದ ಅಧಿಕಾರವು ಶ್ರೀವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದದ್ದು ಬಹಳ ಸಂತೋಷವು! ಆತನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ರಾಜಪುತ್ರತ್ವವೂ ಯೌವರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವೂ ಉಂಟಾಗಬೇಕೆಂತಲೇ ಆತನ ತಂದೆ ವೃದ್ಧ ಸಂಗಮರಾಜನಿಗೆ ಈಗ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕವು ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿರುವದು. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಹುಕ್ಕ, ಬುಕ್ಕ, ಮುದ್ದ, ಮಾರ ಎಂಬ ನಾಲ್ವರು ಸಂಗಮರಾಜನ ಮಕ್ಕಳಾಗಿದ್ದು, ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲೋತ್ಪನ್ನರಾಗಿರುವರು. ಈ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯನ್ನೂ ನಾನು ನಿಮಗೆ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ರೀತಿಯಿಂದ

ಹೇಳಿರದಿದ್ದರೂ ಸಂಗಮರಾಜನ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಕ್ಕೆ ನೀವೆಲ್ಲರು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡದ್ದು ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಲಕ್ಷಣವಾಗಿರುವದು. ನನ್ನ ವಿಷಯದ ಈ ಆತ್ಯಂತಿಕ ಶ್ರದ್ಧೆಗಾಗಿ ನಾನು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಅಭಿನಂದಿಸುವೆನು. ರಾಜಕೀಯ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ನಿಸ್ಪೃಹಿಗಳಾದ ಮುಂದಾಳುಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೀಗೆ ಒಂದು ಬಗೆಯ ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಲೋಕಸಮೂಹವು ಪ್ರಸಂಗವಶಾತ್ ತಾಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇರಲಿ, ನಿಮ್ಮ ಶ್ರದ್ಧೆಯ ಫಲವಾದ ಈ ಸ್ವರಾಜ್ಯೋಗಭೋಗವು ನಿಮ್ಮೊಬ್ಬರಿಗೇ ಅಲ್ಲ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಇನ್ನೂರು ವರ್ಷಗಳಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಕಾಲ ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ದೊರೆಯುವದು ! ಕೇವಲ ಈಶ್ವರ ಪ್ರೇರಣೆಯಂತೆ ನಡೆಯುವವರಾದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರು ಮುಂದಾಳುಗಳಾಗಿರುವಾಗ ಇಂಥ ಮಹತ್ತ್ವವು ಕರ್ನಾಟಕಕ್ಕೆ ದೊರೆತದ್ದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ. ಇರಲಿ, ಇದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಗೂಢ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬಿಚ್ಚಿ ಇಡುವೆನು. ಯಾವ ಪುಣ್ಯವಂತಳ ಗುರುವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೆ ಪರಮಾನಂದವಾಗುತ್ತಿರುವದೋ, ಆ ಪತಿವ್ರತಾಶಿಖಾಮಣಿಯಾದ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ಎಲ್ಲಿಯವಳೋ ಒಬ್ಬಳಾಗಿರದೆ, ನಮ್ಮ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಕುರುಬರ ಚಿನ್ನಮ್ಮನಾಗಿರುವಳು. ಆಕೆಯ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನೂ ಸತ್ವಾಧಿಕ್ಯವನ್ನೂ ನಮ್ಮ ಕಾಶಿಮಖಾನರು ತಮಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವಾದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ಈ ಮೊದಲೆ ವರ್ಣಿಸಿ ಚಿನ್ನಮ್ಮನು ತನ್ನ ತಾಯಿಯೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು ! ಈಗ ಮಾಧವನು ನಾನೂ ಆಕೆಯ ಪರಿಶುದ್ಧತೆಯನ್ನು ಪ್ರಸ್ಥಾಪಿಸುವೆನು. ಆ ಪುಣ್ಯವಂತಳು ಪಂಪಾಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿದಾಗ ನಾನೇ ಆಕೆಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಬೇಕಾಯಿತು ! ಸ್ವದೇಶೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತಪಶ್ಚರ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ಕುರಬರ ಮಲ್ಲಪ್ಪನು ಹೋಗಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನು ಆದಂತೆ, ಕುರುಬರ ಚಿನ್ನಮ್ಮನು ಹೋಗಿ ಲೋಕಾದರಣೀಯ ಸತ್ವಶಾಲಿನಿ ಬೈರಾಗಿಣಿಯಾದದ್ದೇನು ಆಶ್ಚರ್ಯವಲ್ಲ ! ಶುದ್ಧಭಾವದಿಂದ ಕರ್ತವ್ಯ ಮಾಡುವಾಗ ನರನು ಹೋಗಿ ನಾರಾಯಣನಾಗುತ್ತಿರಲು, ಇದರಲ್ಲಿ ಅಶಕ್ಯತೆಯೇನು ಇರುವದಿಲ್ಲ ! ಈಗ ಸ್ವರಾಜ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ತಪಸ್ತಪ್ತರಾದ ಈ ಇಬ್ಬರು ಪುಣ್ಯವಂತರು ಪುಟಕ್ಕೆ ಹಾಕಿದ ಚಿನ್ನದಂತೆ ಪರಿಶುದ್ಧರೂ, ಅತ್ಯಂತ ಸತ್ವ

ಶಾಲಿಗಳೂ ಆಗಿರುವದರಿಂದ ಅವರು ದಾಂಪತ್ಯಭಾವ ವಹಿಸಿ ಸಂಸಾರಸುಖ ವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು. ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನ ಗುರುತು ಚಿನ್ನಮ್ಮನಿಗಿರುವದು; ಆದರೆ ಯವನರ ದವಡೆಯಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯು ಜಿಬ್ಬಿಯಾದಳೆಂದಾಗಲಿ, ಮಾಲಿನ್ಯ ಪಡೆದಳೆಂದಾಗಲಿ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ, ಬೈರಾಗಿಣಿಯು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿಯ ಹಾಗೆ ತೋರಿದರೂ ಆ ಧೀರನು ತನ್ನ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಎಂದೂ ಚಂಚಲವಾಗಗೊಡಲಿಲ್ಲ! ಮೊನ್ನಿನ ಕಾಂಚನಗಡದ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಅತ್ಯಂತ ಜಾಗರೂಕಳಾಗಿದ್ದ ನಮ್ಮ ಬೈರಾಗಿಣಿಯು, ಅಲ್ಲ ಅಲ್ಲ, ಧೀರಳಾದ ಪತಿವ್ರತಾಶಿಖಾಮಣಿ ಚಿನ್ನಮ್ಮನು ಯವನರ ಕೈಯಿಂದ ತನ್ನ ಪತಿಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಉಳಿಸಿದಾಗ ಮಲ್ಲಸರ್ಜನು ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಬೆರಳ ಉಂಗುರವನ್ನು ಕೊಡಲು, ಅದನ್ನು ಚಿನ್ನಮ್ಮನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದ್ದನ್ನು ಬಲ್ಲೆನು. ನಾನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಶ್ರೀ ವಿರೂಪಾಕ್ಷನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಗುವಹಾಗೆ ಆಗಿರುತ್ತದೆ; ಆದ್ದರಿಂದ ನಾಳಿಗೇ ಪದ್ಮಿನೀ-ಹುಕ್ಕ ದೊರೆಗಳ ವಿವಾಹವು ಆಗತಕ್ಕದ್ದಿದ್ದು, ನಮ್ಮ ಚಿನ್ನಮ್ಮ-ಮಲ್ಲಸರ್ಜನರು ಟೊಂಕಕಟ್ಟಿ, ಆ ಷಡಗರದ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಜರುಗಿಸುವರೆಂದು ನಾನು ಭಾವಿಸುವೆನು." ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಮಾನಂದವಾಯಿತು! ಆಚಾರ್ಯರ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಪದ್ಮಿನಿಯ ವಿವಾಹ ಸಮಾರಂಭವು ನಡೆಯಿತು! ಮಲ್ಲಸರ್ಜನನು ತನ್ನ ಪ್ರಿಯ ಪತ್ನಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಹೀಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದರಹಿಂದೊಂದು ಆದ ಸಡಗರದ ಸಮಾರಂಭಗಳ ಆನಂದದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾದ ಜನರು ತಮ್ಮ ಮನೆಮಾರುಗಳನ್ನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟರು!

೫೮. ಮಹಾತ್ಮರ ಭವಿಷ್ಯಕಥನ!

ಹೀಗೆ ಆನೆಗುಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಡಗರದ ಸಮಾರಂಭಗಳು ಎಷ್ಟಾದವು, ಹ್ಯಾಗಾದವು ಎಂಬುದನ್ನು ನಾವು ವರ್ಣಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ

ಸ್ವರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ ಸಂಗಮ, ಹುಕ್ಕ, ಬುಕ್ಕ ಎಂಬ ಮೂವರು ಅರಸರ ಸಂಪೂರ್ಣ ಆಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಕುಲಗುರು-ಪದವಿಯನ್ನೂ, ಮಂತ್ರಿ ಪದವಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದು, ಅವರ ಕೃತಾರ್ಥತೆಯ ಹಾಗು ರಾಜ್ಯಸ್ಥಿರೀಕರಣದ ತಮ್ಮ ಕರುಣಾವಿಲಾಸವನ್ನು ಪ್ರಕಟಮಾಡಿ, ಕಡೆಗೆ ಶೃಂಗೇರಿಯ ಜಗದ್ಗುರು ಪೀಠವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದರಿಂದ, ಇವರಂಥ ಮಹಾಪುರುಷರು ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಲ್ಲಿಯಂತು ಆಗಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಾತ್ರ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳುವೆವು! ಶ್ರೀ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ, ಶ್ರೀ ರಾಮಾನುಜಾಚಾರ್ಯ, ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಚಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರು ಆಗಿರುವರು; ಅದರಂತೆ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಜಕಾರಣದಂಥ ತೊಡಕಿನ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರಂತೆಯೇ ಸೇರಿ ಪವಿತ್ರ ವೀರಶೈವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಪುರಸ್ಕರಿಸಿ ಮಹಾತ್ಮರಾದ ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರರಂಥ ಮಹಾಪುರುಷರೂ ಆಗಿರುವರು; ಆದರೆ ಚತುರ್ವೇದಗಳಿಗೂ ಭಾಷ್ಯ ಬರೆದು, ಪಂಚದಶಿಯಂಥ ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟ ವೇದಾಂತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ, "ಮಾಧವನಿಂದ ಬರೆಯಲ್ಪಡದ ಶಾಸ್ತ್ರವಿಲ್ಲ" ಎಂಬ ಘನವಾದ ಉಕ್ತಿಗೆ ಒಪ್ಪುವಂತೆ ತನ್ನ ವಿವಿಧ ಗ್ರಂಥಗಳ ಭಾಂಡಾರವನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ತೆರೆದಿಟ್ಟು, ಮೇಲೆ 'ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನಾಚಾರ್ಯ' ಎಂಬ ರಾಜ್ಯಸ್ಥಾಪನದ ಬಿರುದನ್ನು ಧರ್ಮಪೀಠಕ್ಕೆ ಒಡಗಿಸಿಕೊಟ್ಟು ಆದಿಭೌತಿಕ ಹಾಗು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗಳೆರಡರಿಂದಲೂ ಜಗತ್ತಿನ ಕಲ್ಯಾಣ ಮಾಡಿದವರು ಮಾಧವಾಚಾರ್ಯರೊಬ್ಬರೇ ಎಂದು ನಾವು ಮತ್ತೂ ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಹೇಳಬಹುದು ಅಂಥ ಘನವಾದ ಯೋಗ್ಯತೆಯ ಮಹಾತ್ಮರು ಆನೆಗೊಂದಿಯ ಸಮಾರಂಭದ ಕಡೆಯ ದಿನದ ದರ್ಬಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವತ್ತು ಕನ್ನಡಿಗರನ್ನು, ಆಂಧ್ರರನ್ನು ಕುರಿತು ಸ್ವಲ್ಪದರಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದ ಭವಿಷ್ಯವೇನಂದರೆ—

"ದೇಶಬಾಂಧವರೇ, ನೀವು ಇಹ-ಪರಗಳೆರಡರಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂದು ಇಚ್ಛಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಶ್ರೀ ಪಂಪಾಪತಿಯು ನನ್ನ ಮುಖದಿಂದ ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರಂಥ ಮಹಾತ್ಮರ ಸನ್ನಿಧಿಯಲ್ಲಿ ಹಂಪೆಯ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ನುಡಿಸಿದ ಬೋಧವಚನಗಳಂತೆ, ಹಾಗು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಮುಖದಿಂದ ತಿರುವೇಂಕಟನನ್ನು ಕುರಿತು ನುಡಿಸಿದ ಬೋಧವಚನಗಳಂತೆ ನೀವು ವಿವೇಕಿ

ಗಳಾಗಿ ಆಚರಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಆ ಬೋಧದ ಸಾರಶೋಷಣದ ಮುಖ್ಯ ಮಾತೆಂದರೆ —ಮನುಷ್ಯನು ಸ್ವಸ್ವರೂಪಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೆಗೆ ಉಚ್ಛೃಂಖಲವಾಗಿ ಹರಿದಾಡುವ ಸ್ವಭಾವದ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಸ್ವಧರ್ಮರೂಪಸ್ತಂಭಕ್ಕೆ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟತಕ್ಕದ್ದು. ಮತ್ತು ಹೀಗೆ ಕಟ್ಟಿದವರ ಯಾವತ್ತು ವ್ಯವಹಾರಗಳು ಧರ್ಮಮೂಲವಾಗಿದ್ದು, ಅವು ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳೇ ಆಗುತ್ತಿರಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಪವಿತ್ರವಾದ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪಾರತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರೇ ಧರ್ಮಪ್ರಭುವಾದ ದೇವರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಸ್ವಸ್ವರೂಪ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯದ ಸುಖವನ್ನು ಭೋಗಿಸುವರು. ಆ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವವರೆಗೆ "ನಾವು ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿಲ್ಲ"ವೆಂಬ ಸಮಾಧಾನದಿಂದುಂಟಾಗುವ ಆನಂದವೇ ಮನುಷ್ಯರ ತಾರಕವಾದ ಪರಮಾನಂದವಾಗಿರುವದು. ಆದರೆ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಕಸದಿಂದ ಈ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿ, ಸ್ವಾರ್ಥರೂಪ ಕಸದ ಕಸುವು ಹೆಚ್ಚಾಗುತ್ತ ಹೋದಂತೆ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ನಾಶದ ಪಂಥವನ್ನು ಹಿಡಿಯುವದು. ಇಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಸ್ವಾರ್ಥರೂಪ ಕಸವನ್ನು ಕಿತ್ತು ಧರ್ಮದ ಪುನರುಜ್ಜೀವನ ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶ-ಕಾಲ-ಪರಿಸ್ಥಿತ್ಯನುರೂಪಗಳಾದ ಹೊಸ ಹೊಸ ಧರ್ಮಪಂಥಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಮಹಾಪುರುಷರು ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಉಂಟಾಗುವದೊಂದು ಈಶಕೃಪೆಯೇ ಆಗಿರುವದು. ಇದೇ ಮಾತನ್ನೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ—'ಯದಾ ಯದಾಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿರ್ಭವತಿ ಭಾರತ! ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಮಧರ್ಮಸ್ಯ ತದಾತ್ಮಾನಂ ಸೃಜಾಮ್ಯಹಂ||" ಎಂಬ ಶ್ಲೋಕದಿಂದ ಹೇಳಿದ್ದು, ಅದರಂತೆ ಎಷ್ಟು ಮತಸ್ಥಾಪಕರು ಈ ಭರತಖಂಡದಲ್ಲಿಯೂ ಬೇರೆಕಡೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಹಿಂದೆ ಆಗಿರುವರು ಈಗ ಆಗುತ್ತಿರುವರು, ಮುಂದೆ ಆಗುವರು. ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದದ್ದು ಕೆಡುವದೂ, ಕೆಟ್ಟದ್ದು ನೆಟ್ಟಗಾಗುವದೂ ಸೃಷ್ಟಿಯ ಧರ್ಮವಿರುವಂತೆ, ಧರ್ಮದ ಗ್ಲಾನಿಯಾಗದಿರುವಾಗ ಧರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವದೂ, ಧರ್ಮಗ್ಲಾನಿಯಾದಾಗ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪಕರ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸುವದೂ ಈಶ್ವರನ ಧರ್ಮವಾಗಿರುವದು!

ಪ್ರಿಯವಾಚಕರೇ, ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಈ ಧರ್ಮಕ್ಕೆ ವಿರುದ್ಧವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾರ್ಥದ ಕಸುವು ಮಿತಿಮೀರಿ ಬೆಳೆದು ಐಹಿಕ ಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಸರ್ವ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ನಾಮಶೇಷವಾಗಿಮಾಡುವದೊಂದು ನಾಸ್ತಿಕತನದ ಘಾತಕ ಯತ್ನವು ಕಾಲಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಬಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಬರುವದು. ಆ ಯತ್ನವೆಂದರೆ, ನಾವು ಇಂಥ ಧರ್ಮದವರು, ಇಂಥ ಜಾತಿಯವರು ಎಂದು ಹೇಳಿ, ಆ ಧರ್ಮ ಜಾತಿಗಳಂತೆ ಆಚರಿಸದೆ ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದಂತೆ, [illegible]ಗಳು ಐಹಿಕಸುಖದ ಆಮಿಷ ತೋರಿಸಿ ನಡೆಯಹೇಳಿದಂತೆ ನಡೆಯುವದು! ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನರ ಧರ್ಮದಂತೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅಕ್ಷರಶಃ ಆಚರಿಸದ, ಅಥವಾ ತನ್ನದೊಂದು ಹೊಸ ಧರ್ಮವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಿ, ಇದೇ ತಾರಕವೆಂಬ ಅನುಭವವನ್ನು ಅನ್ಯರಿಗೆ ತಂದುಕೊಟ್ಟು ತನ್ನದೊಂದು ಪಂಗಡವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲು ಸಮರ್ಥನಲ್ಲದ ಮನುಷ್ಯನು ಎಂಥ ತೇಜಸ್ವಿಯಿದ್ದರೂ, ಎಂಥ ನಿಸ್ಪೃಹನಿದ್ದರೂ, ಎಂಥ ಸದ್ಗುಣಿಯಿದ್ದರೂ, ಎಂಥ ಪರೋಪಕಾರಿಯಿದ್ದರೂ, ಎಂಥ ವಿದ್ವಾಂಸನಿದ್ದರೂ ಆತನ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕಲು ಸರ್ವಥಾ ಅಧಿಕಾರಿಯಲ್ಲವೆಂಬದನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡತಕ್ಕದ್ದು. ಇಂಥ ಅನಧಿಕಾರಿಗಳು ರಾಜಕೀಯ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪ್ರಾಪ್ತಿಯ ಆವೇಶದಿಂದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸುವವರ ಸಹಾನುಭೂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವದಕ್ಕಾಗಿ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳ ಗೌರವದ ಗಾಯನಮಾಡಿ, ಅದರಂತೆ ತಾವು ಸ್ವತಃ ನಡೆಯದೆ, ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಬೇಕೆನ್ನುವವರನ್ನು ಕುರಿತು—"ನೀವು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಗಳನ್ನು ಪಾಲಿಸಿರಿ; ಆದರೆ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತಾ ತತ್ವವು ಅನುದಾರವಾದದ್ದರಿಂದ ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಹಾಕಿರಿ" ಇತ್ಯಾದಿ ರೀತಿಯಿಂದ ವಿವೇಕವಿಲ್ಲದೆ ಬೋಧಿಸಿ ತಮ್ಮ ಗಾಢತರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಿಕ್ಕೂ, ಅಥವಾ "ನೀವು ಲಿಂಗವಂತರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ" ಆದರೆ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಭವಿಗಳೊಡನೆ ಬೇಕಾದಹಾಗೆ ಬಳಕೆ ಮಾಡಿರಿ" ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಕಾಭಾಸ ನಾಸ್ತಿಕತ್ವವನ್ನು ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ! ಲಕ್ಷಣಗಳಿಲ್ಲದ ಲಕ್ಷ್ಯವೂ, ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ ಕೇವಲ ಕಾಲ್ಪನಿಕಗಳೇ ಎಂಬ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ವಿಚಾರವು ಐಹಿಕ ಸುಖಸಂಪಾದನದ ಆವೇಶದಲ್ಲಿ ಇವರ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೊ, ಅಥವಾ ಬಂದರೂ

ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಕಾರ್ಯಸಾಧನಕ್ಕಾಗಿ ಆಚ್ಛಾದಿಸುವರೋ ತಿಳಿಯದು! ಬೆಕ್ಕಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಉದ್ದಕ್ಕೆ ಓದಿ, ಆ ಲಕ್ಷಣಗಳ ಲಕ್ಷ್ಯವಾಗಿ ನಾಯಿಯನ್ನು ಮುಂದೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರೆ, ಲಕ್ಷ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಬೆಕ್ಕಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳೂ, ಲಕ್ಷಣವಿಲ್ಲದ ನಾಯಿಯ ಲಕ್ಷ್ಯವೂ ನಿರರ್ಥಕವಾದವುಗಳೇ ಸರಿ! ಅದರಂತೆಯೇ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯತೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಪರಿತ್ಯಜಿಸಿದ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮಪಾಲಕನು ನಿರರ್ಥಕನೇ ಸರಿ! ಇದೇ ಮಾತು ಅನ್ಯಧರ್ಮದವರ ಲಕ್ಷಣ-ಲಕ್ಷ್ಯಗಳಿಗೂ ಸಂಬಂ[illegible]ದು. ಇನ್ನು ಮಹಾಪುರುಷರು ತಮ್ಮ ಮಹಾಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ರಾಷ್ಟ್ರೀಯವೆಂಬ ಹೆಸರಿನದಾಗಲಿ. ಬೇರೆ ಯಾವದೊಂದು ಹೆಸರಿನದಾಗಲಿ, ಹೊಸ ಧರ್ಮಪಂಥವನ್ನು ಅಥವಾ ಜಾತಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಇಡಿಯ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಅದರ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಏಕಧರ್ಮಪ್ರಸಾರ ಮಾಡಿದರೆ ತಪ್ಪಲ್ಲ! ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧ, ಶ್ರೀ ಬಸವೇಶ್ವರ ಮುಂತಾದ ಮಹಾತ್ಮರು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಇದೇ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಿರುವರು. ಆ ಮಹಾತ್ಮರು ಸಾಧಕಸ್ಥಿತಿಯ ತಮ್ಮ ಅನುಯಾಯಿಗಳ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಅನ[illegible]ಗಳನ್ನು ಹಾಗು ಅನ್ಯಮತ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಹಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ಸಹ ಹಿಂದೆಮುಂದೆ ನೋಡಿರುವದಿಲ್ಲ. "ಪುರಾಣಗಳು ಪುಂಡರ ಕಥೆಗಳು" "ವೇದಗಳು ಗಾದೆಯ ಮಾತುಗಳು" ಇತ್ಯಾದಿ ಅಗೌರವದ ಉಕ್ತಿಗಳು ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಗಳಾಗಿರುವವು. ಆಯಾ ಮತದ ಹಾಗೂ ಆಯಾ ಜಾತಿಯ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವನ್ನು ಸಾಧಕನ ವೃತ್ತಿಯ ಸ್ಥೈರ್ಯವುಂಟಾಗುವವರೆಗೆ ಕಾದುಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡಲೇಬೇಕಾಗುವದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಜಾತಿ-ಪಂಥಾದಿಗಳ ಹೆಸರುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಅಳಿಸಬಿಡದೆ, ಅವುಗಳ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನಷ್ಟು ಅಳಿಸಿಬಿಟ್ಟು ಜನರ ಮೇಲಿನ ತಮ್ಮ ವರ್ಚಸ್ಸಿನ ದುರುಪಯೋಗಮಾಡಿ—"ಸಾರ್ವಜನಿಕವಾದದ್ದರಿಂದ ಬೇಕಾದವರು ಬೇಕಾದ ಗುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಹೋಗಬಹುದು" ಎಂಬಂತಹ ಉದ್ದಾಮತನದ ನಡತೆಯನ್ನು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಬಳಿಕೆಯಲ್ಲಿ ತರಲು ಯತ್ನಿಸಿ, ಮಹಾತ್ಮರಾದ ತಮ್ಮ ಪುರಾತನರ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಿ ಕೃತಘ್ನತೆಯ ಹಾಗು ನಾಸ್ತಿಕತ್ವದ ಆರೋಪಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾಗುವ ಪರ ಧಾರ್ಮಿಕ ಭಾವನೆಕ್ಕಾಗಿ ಸೊರಗಬೇಕಾದವರೂ, ಇವರಿಂದಾಗುವ ಮಾನವ ಜಾತಿಯ ಶಾಶ್ವತ ಕಲ್ಯಾಣದ ವಿಘಾತಕ್ಕಾಗಿ ಸಂತಾಪಗೊಳ್ಳ

ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸ್ವತಂತ್ರ ಜನರಿಗೆ, ಅಂದರೆ ತಾವು ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಮಹಾಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಮಾಡಹೋಗದ ಮಹಾಸಾಹಸ ಮಾಡ ಹೋಗುವವರಿಗೆ ತಮ್ಮದೊಂದು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ಪಂಥವನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲಿಕ್ಕೂ, ಸರ್ವರೂ ಹೋಗಿ ಬರುವಿಕೆಗೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿರುವ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳನ್ನು ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಲಿಕ್ಕೂ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳೂ ತೆರೆದಿರಲಿ. ಪಾಪ! ಧರ್ಮಹ್ರಾಸ ವಾಯಿತಲ್ಲ, ಎಂದು ನಮ್ಮ ಮನ್ವಾದಿ ಮಹರ್ಷಿ ಪೂರ್ವಜರು ಮೊದಲೇ ದುಃಖಪಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ಪದ್ಧತಿಯು ಹಳೆಯ ಗುಡಿ-ಗುಂಡಾರಗಳ ಭ್ರಷ್ಟಕಾರವಾಡಿ ಅವರ ಶಾಪದಿಂದ ದಗ್ಧರಾಗುವ ಉಸಾಬರಿಗೆ ಯಾಕೆ ಹೋಗಬೇಕೆಂಬುದೂ ಮುಂದಿನ ಆ ನಾಸ್ತಿಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬರುವದಿಲ್ಲ.

ಪ್ರಿಯ ದೇಶಬಾಂಧವರೇ. ಇನ್ನು ನಾನು ಹೇಳುವ ಭವಿಷ್ಯವೆಂದರೆ, "ಪತಿತ ಪರಾವರ್ತನವು" ಧರ್ಮಭ್ರಷ್ಟರು ಪತಿತರಾಗಿದ್ದು, ಅವರು ಪುನಃ ಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಳುವದು ಪತಿತಪರಾವರ್ತವೆನಿಸುವದರಿಂದ, ಅಧರ್ಮಿಷ್ಠರನ್ನು ಧರ್ಮಿಷ್ಠರನ್ನು ಮಾಡುವದು ಅಪರಾಧವಲ್ಲ; ಆದರೆ ಮುಂದಿನ ಕಲಿಕಾಲದಲ್ಲಿ ದೇಹಾತ್ಮವಾದಿತ್ವವು ಹೆಚ್ಚಿ. ತಮ್ಮ ದೇಹಸೌಖ್ಯವು ಎಲ್ಲರಿಗಿಂತಲೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಬುರುಕರಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಒಂದು ಧರ್ಮದವರು ಅಹಂಕಾರದಿಂದ ತಾವು ಜಗತ್ತಿಗೆ ಭಾರಿಯವರಾಗಬೇಕೆಂದು ಹುರುಳಿಲ್ಲದ ಹಂಬಲಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದು, ಕಲಹಕ್ಕೆ ತಮ್ಮ ಪಂಗಡವು ಸಮರ್ಥವೂ, ಬಹುಸಂಖ್ಯಾಕವೂ ಆಗುವದಕ್ಕಾಗಿ. ತಾವು ಸ್ವತಃ ಪತಿತರೋ ಉದ್ಧೃತರೋ ಎಂಬದನ್ನು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಮತ್ತು ಧಾರ್ಮಿಕ ವಿಷಯದ ನಮ್ಮ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸದೆ ಪತಿತಪರಾವರ್ತನದ ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿ ಜಗತ್ತಿನ ಪವಿತ್ರತ್ವಕ್ಕೆ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಹಾನಿಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಬರಬಹುದು; ಆದರೆ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಧರ್ಮಾಂತರವನ್ನು ಅಥವಾ ಜಾತ್ಯಂತರವನ್ನು ಹೊಂದಿದವರಿಗೆ ಅವರ ಬಲಾತ್ಕಾರದ ಬಾಧೆಯು ಹೋದಬಳಿಕ ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಕ್ತಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವದ ಧರ್ಮದಂತೆ, ಅಥವಾ ತಮ್ಮ ಪೂರ್ವದ ಜಾತಿಯಂತೆ, ಆ ಜಾತಿಯವರೊಂದು ಬೇರೆ ಪಂಗಡವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನಡೆಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಾಧೆ ತೋರುವದಿಲ್ಲ. ಈ ಬಗೆಯ ಯಾವ ಎಚ್ಚರವನ್ನೂ ಪಡದೆ ಐಹಿಕಸುಖದ ಆಸೆಯಿಂದ ತಾರತಮ್ಯವಿಲ್ಲದೆ ಬಡಬಡ ಪತಿತ

ಪರಾವರ್ತನಮಾಡಿದರೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಧರ್ಮಗ್ಲಾನಿಯು ಹೆಚ್ಚುವದು. ಪರಾವರ್ತನ ಹೊಂದಿದ ಜಾತಿಯು ಆಯಾ ಜಾತಿಯದೊಂದು ಪಂಗಡವಾಗಿ ಉಳಿದು ಮುಂದೆ ಕ್ರಮದಿಂದ ಅದರ ಆಚಾರವು ಶುದ್ಧವಾಗಿ ಪಂಗಡದ ಕಸುವು ಕಡಿಮೆಯಾದಂತೆ ಅದು ಯಾವದೊಂದು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಹೋಗಬಹುದಲ್ಲದೆ, ಕೂಡಲೆ ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಅದನ್ನು ಜಾತಿಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಸಿ ಎಲ್ಲ ಜಾತಿಯವರು ಕೂಡಿ ಬಳಿಕೆ ಮಾಡುವದು ಭಾವನೆಯ ಪಾವಿತ್ರ್ಯಕ್ಕೆ ಕುಂದು ತರುವ ಮಾತಾಗಿರುವದು !"

ಈ ಮೇರೆಗೆ ನುಡಿದು ಆಚಾರ್ಯರು ವಿರೂಪಾಕ್ಷಾರ್ಯರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಲು, ಅವರು —ಆಚಾರ್ಯವರ, ನಿಮ್ಮ ಮಾತು ಒಪ್ಪತಕ್ಕದ್ದೇ ಸರಿ; ಆದರೆ ಮಹಾತ್ಮನ್, ನೀವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಮುಂದೆ ಆಗಬಹುದಾದ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಹಾರದ ಘಾತಕತನವು ಹೋಗಲಿ, ಸ್ಥೂಲವಾದ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿಯೂ ಜನರು ಒಂದಿಲ್ಲೊಂದು ಬಗೆಯ ಪ್ರಾಬಲ್ಯದಿಂದ ಒಂದೇ ಸವನೆ ದುರ್ಬಲರ ರಕ್ತಶೋಷಣ ಮಾಡುವರೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು ! ನಾವು ಜಗತ್ತಿನ ಸುಖದ ಸಾಧನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸುವೆವೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯ ಮಾತಿನಿಂದ, ತಮ್ಮ ತಲೆತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ಬಗೆಬಗೆಯ ಯಾಂತ್ರಿಕ ಶೋಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಆ ಶೋಧಗಳ ಕೀಲಿಯ ಕೈಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಆ ಶೋಧಗಳಿಗಾಗಿ ತಾವು ಪಡೆಯತಕ್ಕ ಹಕ್ಕಿನ ಫಲವೆಂದು ದುರ್ಬಲರ ರಕ್ತಶೋಷಣ ಮಾಡುವರು ! ಹೊಸ ಹೊಸ ಶೋಧಗಳು ಆಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಸುಖವು ಹೆಚ್ಚುವದು, ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅಷ್ಟು ದೋಷವಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಮಹರ್ಷಿಗಳಂತೆ ಅಂಥ ಶೋಧಗಳ ಕೀಲಿಯ ಕೈಗಳನ್ನು ಪರೋಪಕಾರ ಬುದ್ಧಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಕೊಟ್ಟುಬಿಟ್ಟು, ತಮ್ಮ ಸತ್ವಕ್ಕೆ ಭಂಗತಂದುಕೊಳ್ಳದಿರುವದಕ್ಕಾಗಿ ತಾವು ಅವುಗಳಿಂದ ನಿರ್ಲಿಪ್ತರಾಗಿರದೆ, ಅವುಗಳ ಫಲಭೋಕ್ತಾರರು ತಾವೇ ಆಗಿ ಜಗತ್ತನ್ನು ಹಿಂಡುವದು ಮಹತ್ಪಾಪವಾಗಿರುವದು ! ಇಂಥ ಪರರಕ್ತಶೋಷಕ ಶೋಧಗಳಿಗಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನ ಸುಖ-ಶಾಂತಿಗಳ ವಿಷಯದ ವಿಷಮತೆಯನ್ನು ಮಿತಿಮೀರಿ ಹೆಚ್ಚಿಸುವದಕ್ಕಿಂತ ಇಂಥ ಶೋಧಗಳಾಗದಿರುವದೇ ಹಿತಕರವು. ಸುಖಸಾಧನಗಳ ವೈಪುಲ್ಯದಿಂದ ಸಾಧಕನ ಸತ್ವ ಹಾನಿಯಾಗುವದೆಂಬುದೂ ಇಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷದಲ್ಲಿಡ

ತಕ್ಕ ಮಾತಾಗಿದೆ. ಒಟ್ಟಿಗೆ ಮಹಾತ್ಮನ್, ಜಗತ್ತಿನ ಆಗುಹೋಗುಗಳು ಈಶ್ವರೀತಂತ್ರದಿಂದ ಕಾಲಕ್ಕನುಸರಿಸಿ ಆಗಿಯೇತಿರುವವು; ಆದರೆ ತಾವು ಹೇಳಿದಂತೆ ಸತ್ವಶಾಲಿಗಳು ಅವಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗದೆ, ಆಯಾ ಕಾಲದ ಮಹಾತ್ಮರು ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ ಧರ್ಮದಂತೆ ಆಚರಿಸಿದರೆ ಈಶ್ವರಪ್ರೀತಿಯಾಗುವದು" ಎಂದು ನುಡಿಯಲು, ಆಚಾರ್ಯರು ಆನಂದದಿಂದ ತಲೆದೂಗಿ ಒಪ್ಪಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮಂಗಲವೀಯಲು ಪಂಪಾಪತಿಯ ನಾಮಘೋಷಮಾಡುತ್ತ ಸಭಾಕಾರ್ಯವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ದೇಶಕಲ್ಯಾಣದ ಮುಂದಿನ ಮಹತ್ವದ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಅವಸರದಿಂದ ತೊಡಗಿರು!

ಸರ್ವೇಜನಾಃ ಸ್ಸುಖಿನೋ ಭವಂತು!!

ಸಂಪೂರ್ಣ

